680 Walsingham (T.) Historia, viz.: Ælfredi Regis Res Gestæ, Historia Brevis and Ypodigma Neustriæ, *woodcut titles, capitals and ports.* 3 vols in 1 (title to Alfredi missing) *London, Binneman & Day* 1574

507
3
6690
6691

X

With Walsingham's History &c
3

SIR C. G. YOUNG,

College of Arms.

S.T.C. 863
S.T.C. 25004
S.T.C. 25005

P. C. 47

6690

CICERO.
Hiſtoria eſt teſtis temporum, lux veritatis, vitae memoria, magiſtra vitae, nuncia vetuſtatis.

¶HISTORIA BREuis Thomæ Walſingham, *ab Edwardo primo, ad* Henricum quintum.

LONDINI
Excuſum apud Henricum
Binneman Typographum.
ſub inſigno Syrenis.

ANNO DOMINI
1574.

WH.p.974.

¶NOMINA REGVM QVORVM *res geſtas præſens Hiſtoria* deſcribit.

Edwardus.1.

Edwardus.2.

Edwardus.3.

Richardus.2.

Henricus.4.

Henricus.5.

Præfatio ad Lectorem.

CVM nos non nobis ſolùm natos eſſe meminerim, (Lector optime) ſed Patriæ, Parẽtibus, & Amicis, iſtam Thomæ Walſinghami hiſtoriam non vni mihi priuatè retinẽdam, ſed ad communem omnium vtilitatem diuulgandam putaui: idq́ eò magis, quoniam ille percommodè exordiri mihi videtur ab Henrico tertio Rege, in quo vera illa & fidelis Matthæi Pariſij hiſtoria deſijt. Lex autem cùm hæc ſit hiſtoriæ, vt rei potiùs veritatẽ quàm orationis elegantiam deſideret, illud me quoquo modo dehortari non poterat, quod ille craſſo ac leuidenſi filo ſcripſerit. Egregia enim & rariſſima geſta cùm illius hiſtoria contineat, non dubito quin multa apud nos præclara ingenia ſint, qui cùm per ætatem melius poſſint, hoc illius opus meliori fuco & apparatu ſplendidiore illuſtrent. Rationem interim & exemplum Titi Liuij Frulouiſij Ferrarienſis odi: qui cùm Henrici quinti res geſtas propoſito præmio ſcribendas in ſe ſuſciperet: ne videretur Authorem quendam ἀνονυμου eiſdem veſtigijs inſequi, quoniam pingui Minerua vſus eſſet, cuius hiſtoria ſic exorditur (Lucerna poſita ſub Modio) multa ab eo egregiè ſcripta, & à principe inclito diuinitùs facta omninò prætermiſit. Curioſam iſtam in alios iniuriam, ſeu delicatam philautiam non approbo, maloq́ cum bona fide craſſiſſimè dicta commemorare, quàm (vt mihi aliquid arrogẽ) mortuos iniuria afficere, poſteros rerum anteactarum veritate fraudare. Vitio ego hîc mihi datum fore

non dubito, quòd multas huius regni hiſtorias antiquiſſimas ediderim, in quibus monaſtica quædam fragmenta, aut potius aniles fabulæ reperiuntur, Sed hijs libenter ignoſco, qui zelo bono adducti, rem prima ſpecie fœdam deteſtantur, cùm nullam habeant occaſionem altiùs & profundiùs conſiderandi, quanta, & quàm quotidiana ſit iſtius rei neceſſitas.

Nam ſi rem mecum penitiùs introſpicerent, Matthæos Pariſium & Weſtmonaſterienſem, cum ſuis fabulis & portentis (quibus hodie nemo credit) potiùs edendos, quàm homines pios & ſcriptores ſinceros reliquis illorum hiſtorijs (quæ hodiernæ veritati magnopere ſuffragantur) priuandos putarent. Quibus ſi ad Papiſticæ diſciplinæ expugnationem mutulato, inuerſo, & conciſo eorum opere vteremur, illi contra iuſtiſſimè reclamarent, aut non eſſe illorum hominum hiſtorias, aut ſi ſint, deletas, corruptas, mutatas, imperfectas, adulteratas eſſe. Ita eo fugiendo quod non eſt neceſſe, in id incidemus quod non eſt decorum, & cùm exemplis ſuperiores ſimus, fide inferiores erimus: & nos illorum virulentiæ & maledictis obnoxios faciemus, cùm alioqui ſuis eos ſententijs configere, ſuis gladijs interficere poſſimus. Quid enim oratori tam prodeſt vt exultantem aduerſarium frangat, quàm aliquod illius ſtultè dictum aut impurè factum commemorare? & ſuis eundem vocibus ſic obtundere, magis vt pudeat quid ipſe dixerit, quàm rectè caueat quid aduerſarius poſſit dicere. Sed concedamus paululum nullum in eo Papiſtis ſcandalũ dari, nec hiſtoriæ fidem in dubium vocari poſſe, ſi multa corrigantur, multa ne inſerantur quidem: quid tandem erit in illis nugis & inſomnijs periculi? Certè ſi delirijs & monaſticis vanitatibus quiſquam ebrioſus & tanquam faſcinatus fuerit, is eiſdem credet, etiamſi in noſtris hiſtorijs nihil tale reperiat. Totus ſiquidem terrarum orbis iſtis

inſomnijs

inſomnijs; & miraculis circumfluit, & qui in ſordibus eſt, ſordeſcet adhuc. Quod cùm ita ſit, videamus quis ſit hodie rerum noſtrarum ſtatus in Anglia; & vtrum nimiùm an parū credendo magis periculū impendeat. Sanè quidem (tibi grates ô ſumme Pater) ita omni ex parte beſtiæ magnæ & tricipitis caput contritum eſt, ita concuſſæ ſunt nugæ monaſticæ, ita depulſæ tenebræ, ita lux euāgelica propagata, vt nemo iam adeo hebetis & obtuſi ingenij papiſta ſit, quin Legendæ aureæ miracula, & illis conſimilia ad politicam Romanæ eccleſiæ gubernationē potiùs excogitata dicat; quàm ſe eiſdem credere quoquo modo fateatur. Et vt propius ad nos veniamus (vt nunc ſunt hominū ingenia) nonne id potiùs metuendū eſt, ne multi ſint qui ſe nihil credere oportere exiſtimant, quàm vt pauci ſuperſint qui nimium credant? Magis vt miſeranda illorū ignorantia, quàm ferenda iſtorum incredulitas & inſolentia videatur? Vtinā profectò iſte ſermo quotidiè in circulis & conuiuijs liberiùs non exiret, tantum ſe credere queq; oportere, quantū ratione (ne dicā ſenſu) conſequi poterunt: in vtroq; extremo vitiū eſt, in illo craſſum, in iſto periculoſum. Illi nimiùm deſipere videbantur: nos nimiū ſapere videri volumus. Ego equidē quoties in fabulas monaſticas & aniles ineptias oculos conijcio, ijſdē ſumma cū voluptate mea fruor. Apertā enim dei bonitatē, & expreſſā miſericordiam in noſtra tēpora videre mihi videor. Intueor ſiquidē eodē momento, & inanes illas tenebras quas patrum noſtrorum oculis Deus effudit, & immenſam lucem, quam idem nobis eorum poſteris reuelauit. Iſtius ſententiæ bonos omnes iuxta mecum eſſe exiſtimo, magiſq; vereor, ſi omnia iſtiuſmodi ſomnia & deliria deleantur, ne tandem aliquando papiſtæ negent huiuſmodi nugas in Eccleſia Anglicana vnquàm fuiſſe ante diruta Cænobia (quod multi iamdudum factitarunt)

 quàm

quàm vt eadem re perſpecta, & cognita veritate, quenquam decipiant. Multa antiquitùs prodita ſunt mendacia de gentium & virorum origine, multa erant auguria, multa aruſpicum reſponſa, multæ diuinationes, quibus tanta fides eſt habita, vt religio ex illis conſtituta plus quàm mille annis perdurauerit: & tamen veniente in mundum Chriſti Euangelio, omnia tanquam nebulæ penitùs euanuerunt. Adulterinæ merces lucem ferre non poterant, eadem tamen poſt aliquod tempus in manus hominum recepta ſunt, non tam vt ijs quiſquam capi quàm vt delectari poſſet. Ridebat quiſq; ſuperiorum temporum inſcitiam, deprehendit errorem, deniq; prophanos ritus, mores & ceremonias (vt nos hodie) ſine vllo conſcientiæ labe aut diſcrimine legebant. Quis eſt qui in hoc æuo Romulum in cœlùm ſubditò emigraſſe credat? Quis Numam Pompilium cum dea Ægeria congreſſus tacitos habuiſſe, & ex illa leges Romanas didiciſſe? Quis Titi Latinij inſomnium? Quis Marci Cedítij de Gallorum aduentu vocem admiretur? Quis putet paulò ante Cæſarem interfectum bouem corde caruiſſe, aut ſi caruerit, Cæſarianæ mortis portentum fuiſſe? Quis Trarquinij iuſſu Attium Nauium cotem nauacula præcidiſſe opinetur? Quis Alexandrum crediderit amicum Ptolomæum à morte ad vitam radicula quadam reuocaſſe, quam illi Draco per quietem oſtenderat? Et hæc tamen omnia ab Hiſtoricis & Oratoribus præſtantiſſimis ſcribuntur, & à nobis quotidie ſine vllo ſuperſtitionis diſcrimine leguntur. Et vt hiſtoricos paululùm omittamus, veniamus ad Theologos. Scribit Turpinus Remenſis Archiepiſcopus, & vnus de primoribus Galliæ, eam illi cum Carolo magno familiaritatem interceſſiſſe, vt alter alteri religiosè promitteret, vt quiſquis prius moreretur, mortis ſuæ tempus quàm fieri potuit diligentiſſimè

Hæc omnia apud Titũ Liuium.

Cice. de Diuinatione.

In hiſtoria ſua de Carolo. cap. 23.

Si lumẽ quod in te eſt tenebræ ſunt, ipſæ tenebrę quãtæ? Math. 6.

ſimè ſuperſtiti ſignificaret. Quod cùm inter eos vtrinq; pactũ conuentumq; eſſet, Turpinus die quadam, dum rem diuinam faceret in extaſim raptus, agmen dæmonum vidit verſus Lotharingiam prætereuntium, è quibus cùm vnum rogaret quo proficiſci vellent, reſpondit ſe Aquiſgranum ad Caroli magni mortem feſtinare, vt illius animam ad infernũ raperet. Tum ille in nomine Ieſu illum adiurauit, vt eadẽ via reuerſus fideliter illi oſtenderet quid de Carolo factũ eſſet. Quod cùm ſollicitè dæmon faceret, dixit Caroli animam ex illorũ manibus abreptam eſſe: quia cùm omnia illius facta tum bona tum mala ſtatêris librarentur, tot ligna & lapides in alteram à diuo Iacobo Gallitiano decapitato (quibus ille multas eccleſias dicauit) impoſita eſſe, vt illius benefacta malefactis longè ſuperiora eſſent. Quid hoc miraculo ſtultius aut inanius? Quis eſt hodie apud Anglos tam ſtupidus & inſenſatus vt huic credat, etiamſi à Matthæis Weſtmonaſterienſi & Pariſio ſcribatur? Quis hodie putat vel Dunſtanum Archiepiſcopum diabolũ illius operi inſidiantẽ naſo ſuſpẽſum tenuiſſe, vel Vlſtanũ Wigorniensẽ iuxta Diui Edwardi ſepulchrũ baculũ marmoribus adeo infixiſſe, vt nec à Lanfranco, nec alio quocunq; niſi ſolo Vlſtano euelli poſſet? Iſta omnia antiquitatis deliria cognoſcere ſalus eſt adoleſcentulis: & plures credo ad caſtiſſimã noſtram Religionẽ craſſis iſtis & impuris exemplis ante oculos poſitis adducuntur, quàm vllis politicis aut humanis præceptis. Difficile eſt enim id diligere quod apertè ſordet, nec vnquam poſtea ille cibus ſtomacho placere poteſt qui ſemel nauſeam ingenerauit. Ita qui populũ ſemel aut ſæpè miraculis deceptum viderit, nunquam eiſdem in poſterum credet. Hunc enim ſenſum vnuſquiſq; noſtrum habet, vt ſi ab homine iſta fieri dicãtur, nihil poſſibile, ſin à Deo, nihil impoſſibile credamus. Ipſa Euangelij lux vanitatis tenebras non

Hoc cõmentũ habetur in hiſt. aurea. li. 2 ca 7. Et Mat. Paris. pa. 290 anno. 1206. Et in Florilego anno. 814 Et in ſermonibus Diſcipuli. Et in Polichron. lib. 5. cap. 26.

pa-

patitur, neq; in ea gente deliria & præſtigia vnquàm poßunt reuiuiſcere, apud quam Chriſtiani verbi puritas ſemel inualuit, quod ſi vnquàm credamus, imbecillitatis noſtræ fidei, nõ alicuius periculi argumentũ eſt. Nam cũ omnes vrbes, omnia templa, omnis domus ſcripturis ſanctißimis abũdent, non poteſt iſta antiquitatis craßities in vllo angulo aut latibulo ſine lumine, ſine inditio, ſine veri perſpiciẽtia deliteſcere: aut ſi quiſquam omniũ ſit qui in tãta luce tenebras etiamnũ mordicùs retineat, indurauit cor eius dominus, & de eo magis deſperandum eſt ne nunquàm reſipiſcat, quàm metuendum ne iſtis miraculis cæcus fiat, qui iamdudum in ipſa luce cæcutire & offendere deſiderat. Hæc in eum finem à me ſcribuntur (ſuauiſſime Lector) non vt te à puro Euangelij fonte ad turbulentos miraculorum lacus adigam, ſed vt tu (cùm in ea incideris) Deo gratias agas, quòd eam tibi lucem oſtenderit quam patribus tuis denegauit: nec antiquißimas iſtas Patriæ tuæ Hiſtorias prorſus reijcias, quoniam in illis falſa miracula produntur, ne in ſumma rerum noſtrarum ignoratione ſemper verſeris, cùm nec vlla antiquitatum veſtigia niſi in illis ſcriptoribus reperiri poßint, nec quiſquam ſit qui perfectã rerum noſtrarum Hiſtoriam hactenùs ſcripſerit. Id ego aliquando exactißimè futurum non dubitarem, niſi in deum & homines ingrati eſſemus, dum nec labores alienos meritò approbamus, nec ingenia excellentia (vt ſolent aliæ nationes) præmio & honore afficimus. Immo verò, quaſi nati ad Barbariem eſſemus, doctißimos quoſq; & viros eloquentißimos cum indignitate reijcimus. Hæc in nobis & alia quæcunq; vitia Deus optimus maximus pro ſua ſumma clemẽtia corrigat: & tibi Lector optime multorum annorum fælicitatem cum ſalute ſempiterna concedat.

Vale.

¶ Tabula hiſtoriæ Tho. Walſingham.

Nomina regū.	An.Do.	Pag.	Nomina regū.	An.Do.	Pag.	Nomina regū.	An.Do.	Pag.
Henrici.3.vlt.	1273	1	16	1323	95	47	1373	182
Edw primi.1.	74	2	17	24	98	48	74	183
2	75	4	18	25	100	49	75	184
3	76	5	19	26	102	50	76	185
4	77	6	Edw.3. 1	27	106	51.	77	187
5	78	7	2	28	110	Richar.2. 1	78	200
6	79	8	3	29	110	2	79	225
7	80	8	4	30	112	3	80	243
8	81	9	5	31	113	4	81	256
9	82	9	6	32	114	5	82	300
10	83	10	7	33	115	6	83	319
11	84	11	8	34	116	7	84	333
12	85	12	9	35	117	8	85	338
13	86	13	10	36	119	9	86	349
14	87	14	11	37	131	10	87	355
15	88	14	12	38	131	11	88	364
16	89	15	13	39	132	12	89	368
17	90	15	14	40	134	13	90	376
18	91	16	15	41	149	14	91	377
19	92	17	16	42	149	15	92	380
20	93	20	17	43	149	16	93	386
21	94	23	18	44	154	17	94	387
22	95	24	19	45	155	18	95	388
23	96	27	20	46	156	19	56	390
24	97	29	21	47	158	20	97	391
25	98	34	22	48	159	21	98	394
26	99	41	23	49	159	22	99	395
27	1300	43	24	50	160	Henr.4. 1	1400	403
28	1	45	25	51	160	2	1	405
29	2	48	26	52	160	3	2	406
30	3	55	27	53	161	4	3	409
31	4	56	28	54	162	5	4	412
32	5	60	29	55	162	6	5	416
33	6	61	30	56	163	7	6	418
34	7	62	31	57	164	8	7	418
Edwar.1.vlt.	8	64	32	58	165	9	8	419
Edwar.2. 2	9	69	33	59	166	10	9	420
3	10	70	34	60	167	11	10	421
4	11	71	35	61	170	12	11	422
5	12	73	36	62	171	13	12	424
6	13	77	37	63	173	Henr.5. 1	13	426
7	14	78	38	64	173	2	14	430
8	15	82	39	65	174	3	15	
9	16	83	40	66	175	4	16	440
10	17	85	41	67	175	5	17	442
11	18	87	42	68	177	6	18	448
12	19	88	43	69	178	7	19	
13	20	90	44	70	179	8	20	
14	21	90	45	71	181	9	21	452
15	22	93	46	72	181	10	22	456

THomas Walſingham patria Nordouolgius ſed ad Albani fanum Benedictinorum ordinis Monachus, ac præcentor eiuſdem cænobij, homo in hiſtorijs colligendis ſtudioſus atque diligens erat. Duas hiſtorias, ynam breuem, alterã quidem longiorem poſteritati tradidit. Primam inchoauit ab Anno Chriſti.1273. & in Anno illius, 1422. finiuit, quę continet centũ quinquaginta annos vno dempto. Alterã ab irruptione Normannorum (quæ vocatur ab authore *Ypodigma Neuſtriæ*) vſque ad.6.annũ regni *Henrici* quinti Anglorum regis, cui opus illud dedicauit, habetquè rariſsimas hiſtorias, & à nullo alio ſcriptas: claruit anno à Diuini verbi incarnatione. 1440. ſub Henrico ſexto.

¶ Chronica Thomæ VValſingham, quondam Monachi S. Albani.

De tempore Regis Edwardi poſt conqueſtum primi.

ANNO GRATIAE. 1273. qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu tertij. 57. & vltimus, cum idem Rex Henricus condignam vltionem Northwicenſibus dediſſet ſacrilegijs, Londonias redire decreuit. Et cum ad abbathiam ſancti Edmundi Regis & martyris declinaſſet, graui lãguore corripitur, qui eum non deſeruit vſque ad vitæ finem. Dum ægrotaret enim, venerunt ad eum Comites & Barones terræ cum Pontificibus, vt eius tranſitui intereſſent. Confeſſus eſt autẽ humiliter peccata ſua, tundens pectus ſuum, & malã remittens omnibus voluntatem, emendationem quoque vitæ promittens. Ex hinc abſoluitur à Prælato: deinde deuotè ſuſcepit corpus Chriſti, & vnctione delibatus extrema, Crucem Domini ſuppliciter adorauit, iubens debita ſua ſolui, & reſiduum indigentibus æquè partiri. Cùm hæc ritè peregiſſet, reddidit ſpiritum ſuum Deo. Corpus autem eius apud VVeſtmonaſterium honorificè traditur ſepulturæ. Regnauit quinquaginta ſex annis & amplius, quantum diſtat à feſto Sanctorum Simonis & Iudæ, vſque ad feſtum Sancti Edmundi Pontificis, vz. viginti diebus. Duxerat autem in vxorem mulierem nobilem, filiam Comitis de Sauoye, nomine Alienoram, de qua ſuſcepit filios, Edvvardum qui poſt ipſum regnauit, & Edmundũ qui fuit Comes Leyceſtriæ & Lancaſtriæ; & duas filias, ſcilicet Beatricem quæ nupſit Comiti Britanniæ, & Margaretam quæ fuit Regi Scotiæ coniugata. Iſte Henricus Rex inchoauit nouam fabricam Eccleſiæ VVeſtmonaſterij, ſed non perfecit.

Singulis námque diebus tres Miſſas cum nota audire ſolebat, & plures audire cupiens priuatim celebrantibus aſsiduè aſsiſtebat, ac cùm Sacerdos corpus Dominicum eleuaret, manum Sacerdotis tenere & illam oſculari ſolebat. *Mores Regis Henrici.* Contigit autem aliquando Sanctum Lodovvicum Francorum Regem cum eo ſuper hoc cõferentem dicere, quòd non ſemper Miſsis, ſed frequentiùs ſermonibus audiendis eſſe vacandum. Cui faceta vrbanitate reſpondens, ait ſe malle amicum ſuum ſæpiùs videre, quàm de eo loquentẽ, licèt bona dicentem audire. Erat autem ſtaturæ mediocris, cõpacti corporis, alterius oculi palpebra demiſsiore, ita vt partem nigredinis pupillo celaret: robuſtus viribus, ſed præceps in factis. In quibus tamen quia fortunatos & fœlices exitus habuit, putant eum multi apud Merlinum fatidicum per lyncem deſignatum omnia penetrantem. Cum igitur corpus magnifici Regis commiſſum fuiſſet honorificè ſepulturæ, quia Edvvardus filius eius primogenitus in terra Sancta detentus fuit Crucis negotio, & abſens regni adminiſtrationem nõ valebat exequi, die proximo poſt patris eius ſepulturam, Frater Robertus Kylvvardy Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Gilbertus Comes Glouerniæ, cũ alijs prælatis ac regni proceribus Londonijs apud nouum templum conuenientes, Edvvardum abſentẽ Dominum ſuum ligium recognouerunt, paternique ſucceſſorẽ honoris ordi- *Electio Edwardi Regis.*

nauerunt: & de aſſenſu Reginæ matris ſtatuerunt cuſtodes regni, miniſtróſque fideles, qui regio fiſco præeſſent, & prouentus regni ad opus regis noui ex integro reſeruarent, cuius pacem iam vbique fecerũt per Angliam proclamari. Eodem anno Edmundus filius Regis Henrici, frater Edvvardi, redijt in Angliam de terra Sancta. Edvvardus igitur Regis Anglorum Henrici tertij ex Alienora filia Comitis Prouinciæ vel Sabaudiæ primogenitus, ætatis ſuæ anno triceſimo quarto patri ſucceſsit in regnum. Fuit autem prudens in gerendis negocijs ab adoleſcentia, armorum deditus exercitio, quo in diuerſis regionibus eam famam militiæ acquiſierat, qua totius orbis Chriſtiani ſui temporis Principes ſingulariter trãſcendebat. Elegantis erat formæ, ſtaturæ proceræ, qua humero & ſupra communi populo præeminebat. Cæſaries in adoleſcentia à colore penè argenteo vergens in flauum: in iuuentute verò à flauo declinans in nigredinem, ſenectutem in cigneam verſa caniciem venuſtabat. Frons lata, cæteráque facies pariliter diſpoſita, eo excepto, quod ſiniſtri oculi palpebra demiſsior paterni aſpectus ſimilitudinem exprimebat, lingua bleſa, cui tamen efficax facundia ad perſuadendum in rebus non defuit perorandis. Brachiorum ad proportionem corporis flexibilis productio, quibus viuacitate neruica nulla cuiuſque erant ad vſum gladij aptiora. Pectus ventri præeminebat, tibiarúmque longa diuiſio equorum nobilium curſu & ſaltu, ſeſſoris firmitatem prohibuit infirmari. Cum vacaret ab armis, venationibus tam auium quàm ferarum indulgebat, & maximè ceruorum quos in equis curſoribus ſolebat inſequi, gladióque vice venabuli confodere apprehenſos. Quem commorari in protectione Dei cœli notum erat. Nempe cum adhuc adoleſcens eſſet, & cum quodam milite in camera teſtitudinata ludo ſcaccarij occuparetur, ſubitò nulla occaſione præſtita, inter ludendum ſurgens diſceſsit, & ecce lapis immenſæ magnitudinis qui ſedentem conquaſſaſſet cecidit in eundem locum quo ſederat, propter quod miraculum beatam Mariam apud VValſingham propenſiùs honorabat. Ei verò attribuebat quòd periculum iſtud euaſit. Inerat ei præterea magnificus animus, iniuriarum impatiens, periculorum obliuiſci cogens dum vindicari cuperet, qui tamen facillimè humilitate exhibita potuit emolliri. Nempe cum quodam tempore iuxta quandam ripam falconum aucupio ſe exerceret, vnum de Comitibus ſuis ex altera parte fluuij negligentius ſe habentem circa falconem, quæ anatem inter ſalices corripuerat, arguit, & obiurgationi minus vt videbatur obedienti, minas adiecit: at ille attendens nec pontem nec vadum conſiſtere in propinquo, facilitate quadam reſpondit: Eya (inquit) ſufficit mihi quod nos abinuicem diuidit fluuium iſtud. Quo reſponſo exaſperatus filius Regis, aquam ignotæ profunditatis ingreſſus equo natante, tranſiuit in crepidinem aluei fluminis decurſu cauatam, & cum difficultate aſcendens gladio extracto inſequitur fugientem, qui tandem per fugam deſperans euadere, regirato equo, nudatóque capite, humiliter collum prætendit, & Edvvardi ſe obtulit voluntati. Quo facto, ab incepto ſuo fractus Regis filius, gladium repoſuit in vaginam. Deinde reuerſi pacificè, falconis relicti pariter curam egerunt. Hęc de moribus & adoleſcentia filij Regis Henrici commemorauimus, ne poſteris geſta talia ſint ignota.

Mores Edvvardi Regis.

Tranſit annus iſte frugifer & fructifer inter vtrunque, Romanis deſideratus, propter intronizationẽ Papæ: triſtis terræ Sanctæ, propter diſceſſum exercitus Chriſtiani: Anglis lætus, propter electionem Regis noui.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quarto, qui eſt annus Edvvardi a conqueſtu primi primus, Principes Teutonicæ cognoſcentes

Moritur Imperator.

centes veraciter mortuum eſſe dominum Richardum Regẽ Alemanniæ,quondam fratrem Regis Anglorum Henrici,conuenerunt in vnum,& Radulphum de Aſsio Comitem Ruphum elegerunt in Imperatorem Romanorum, qui anno eodem in Regem Alemanniæ ſolemniter coronatur. Edvvardus iam Rex Angliæ præſignatus, dum moram apud Acton faceret, & Chriſtianorum ac Tartarorum auxilia fruſtra diutiùs expectaret; conſilio inito, relictis ad terræ Sanctæ defenſionem ſtipendiarijs,naues repatriaturus ingreditur, curſúque veliuolo Siciliam vſque peruenit, vbi à Rege Carolo honorificè ſuſceptus eſt. Cúmque per dies aliquot recreandi gratia ſe & ſuos ibidem continuiſſet, rumores primò de morte filij ſui Henrici,ac poſtmodùm de morte patris accepit. Qui dum mortem patris anxius quàm filij ſui plangeret, à Rege Carolo vice conſolatoris aſsiſtente,plurimúmque mirante ſuper hoc requiſitus, dicitur reſpondiſſe; Iactura (domine Rex) filiorum facilis eſt,cũ quotidie multiplicentur: Parentum verò mors irremediabilis eſt,quia nequeunt reſtaurari. Carolus autem Rex diſcedentem Edvvardum conduci fecit per Carolum filium ſuum, vſque ad vltimos terminos regni ſui. Cum autem ad veterem vrbem (vbi Papa cum ſua curia reſidebat) aduenſſet,occurrentibus ei Cardinalibus omnibus,cũ honore maximo ad Domini Papæ præſentiam eſt deductus. Cui ſuper morte conſanguinei ſui Henrici de Alemannia, anxiam depoſuit querimoniam, quem non modò in offenſam iuris humani à Gvvidone de Monteforti, dum Miſſarum ſolemnijs aſsiſteret,conſtabat interfectũ,ſed in contemptũ Eccleſiæ & ſcandalum nominis Chriſtiani. Papa igitur hijs cõmotus,Gvvidonem excommunicauit,& omnes eundem receptantes,& quouſque Eccleſiæ ſatiſfieret terras eorum ſuppoſuit interdicto. Diſcedens denique Edvvardus à curia, per ciuitates Italiæ progreditur, vbique receptus à ciuibus cum gaudio maximo & honore. Ingreſſuro autem Sabaudiam,Prelati ac proceres Angliæ quamplurimi in deſcenſu montium occurrerunt.

Edwardus ſuſcipitur à Rege Siciliæ cum honore.

Edwardi reſponſio.

¶ *Rex Edwardus in torneamento reportat victoriam.*

CVmque Edvvardus pertranſiſſet Sabaudiam, Comes Kabilanenſis eum ad ludum militarem (qui vulgo torneamentum dicitur) inuitauit. Optabat enim ipſe Comes cum multis alijs militiam Edvvardi opere experiri,cuius iam fama repleuerat totum orbem, quorum votis condeſcendens Edvvardus, ſe cum militibus ſuis licèt longa peregrinatione vexatis, partem velle tenere contra Comitem & ſuos proclamari fecit, ac quoſcunque alios milites aduentantes. Die itáque ſtatuto congrediuntur partes, gladijſque in alterutrum ingeminantes ictus vires ſuas exercent. Comes verò cuneum Edvvardi penetrans,cum ipſo cominus congreditur. Cui tandem abiecto gladio appropinquans,collum Edvvardi brachio circumduxit,& tota fortitudine aſtringens,ab equo detrahere conabatur. Sed Edvvardus inflexibiliter ſe tenens erectum, dum Comitem ſibi ſenſit firmiùs adhærẽtem,equum vrgendo calcaribus Comitem à cella abſtraxit quem ad collum ſuum pendentem fortius excutiens à ſe in terram deiecit. Commouentur exinde Burgundiones in iram,& vbique exercitium armorum in hoſtilem inſultum,ceptúmque ludi,bellicum vertitur in tumultum. Cedunt igitur cedentes Anglici,& vim vi repellunt,fortiter impetus frangentes aduerſariorum. Interim Comes refocillatus paululùm, Edvvardũ ſecundò aggreditur,cuius ſuper ſe manum ſentiens aggrauari, dedidit ſe eidem. Sícque peregrinis conceſſa victoria,partes ambæ in vrbem pacificè reuertuntur.

¶ *Edwardus facit homagium Regi Franciæ.*

POſt hæc Edvvardus venit in Franciam, & à Philippo Francorum rege magnificè ſuſceptus eſt, fecitq́ue homagium pro terris ſuis quas de eo tenebat, ſub cōditione reſtitutionis terrarum patri ſuo in venditione Normanniæ promiſſarum. Deindè in VVaſconiam proficiſcitur ad compeſcendum nouos motus quos in eadem Gaſto de Bierna miles nobilis & ſtrenuus, ſed à fide domini ſui Edvvardi deficiens concitauerat. Cuius terras Edvvardus cum exercitu potentèr ingreſſus, ipſum in fugam coegit, & in quodam caſtro forti ac munito obſedit. Tanſit annus iſte frugifer & fructifer opulenter: Romanis, Anglis, & Francis ſub quiete tranſactus, Saracenis etiā & cunctis incredulis nociuus.

Edwardus trāſit in Waſconiam.

Annalis cōcluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quinto, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi ſecundus, fuit Rex Edvvardus ad natale in VVaſconiā cum vxore ſua. Hoc anno Gregorius Papa decimus, Kalendas Maij apud Lugdunum generale cōcilium celebrauit, ad quod Græci & Tartari ſolemnes nuncios tranſmiſerunt, Græci ad vnitatem eccleſiæ ſe redire ſpondent, in cuius euidens ſignum cùm cantaretur Symbolum, hortante Domino Papa, trina vice nuncij eorum, & in Spiritum Dominum viuificantem, qui ex patre filióque procedit, replicauerunt celebriter & deuotè. Nuncij verò Tartarorum baptizati & infrà tempus concilij ad propria redierunt. Affuit ibi Prælatorum numerus, quingenti Epiſcopi, Abbates ſexaginta, prælati verò alij circa mille, vnde dixit quidam:

Concilium Lugdunenſe.

Gregorius denus, congregat omne genus.

Ibi ſtatutum eſt illud inſigne, & à retroſeculis inſolitum, quod omnes rectores curati deinceps forent ſacerdotes: prohibiti ſunt & Bigami primam tonſuram deferre, & quod nulli hominum deinceps liceat decimas ſuas ad libitum, vt antea vbi vellet aſsignare, ſed matrici Eccleſiæ omnes decimas perſoluerent. Ipſe quoque Gregorius decimam ſexennalem vniuerſali Eccleſiæ impoſuit, pluralitatem beneficiorum curatorum damnauit. Aliquos ſtatus de ordinibus mendicantium approbauit, vtpote prędicatores, & minores aliquos tollerauit, vtpote Carmelitas & Auguſtinenſes. Aliquos reprobauit, vt Saccinos qui intitulantur de pœnitentia, ſiue de valle viridi, & conſimiles. In via verſùs iſtud conſilium doctor venerabilis frater Thomas de Aquino de ordine Prædicatorum, in quadam Abbathia monachorum Ciſterciēſium, quæ dicitur Foſſa noua diem clauſit extremum. Cuius tam acuta, tam publica ſunt monumenta, vt doctor communis à viris Scholaſticis nuncupetur. Hic natione Campanus, filius Comitis de Aquino, inuitis parentibus qui eum monachari volebant, Prædicatorum ordinem eſt ingreſſus, miſſus verò ad ſtudium Pariſienſe, doctoratus gradum meritò eſt adeptus: ſuper libros ſententiarum quatuor ſcripta fecit, ſcripſit & primam partem de quæſtionibus diſputatis de veritate, ſcripſit & ſecundam partem de quæſtionibus diſputatis de potentia Dei, & tertiam partem de quæſtionibus diſputatis, quarum initium eſt de virtutibus. Item contra gentiles quatuor libros ſcripſit. Item ſummam Theologiæ quam in tres partes diuiſit, & ſecundam in duas, ſed morte pręuentus tertiam non cōpleuit. Quatuor Euangelia continuata expoſitione de dictis Sanctorum gloſauit. Literalis etiam expoſitionis in Iob, ædidit librum vnū. Multáque alia ſcripſit ad vtilitatem legentiū, quę diligens lector inuenire poterit, intitulata in chronicis Nicolai Triuett. Sanctitati verò ipſius à vitæ meritis atteſtantur miracula quæ poſt eius tranſitum, & in vita ipſius plurima contigerunt. Nocte verò ipſa qua de hoc mundo tranſijt, apparuit in ſomnis germano ſuo Comiti de Aqui-

De geſtis & moribus Thomæ de Aquino

no

no in habitu ordinis ſui, tradens eidem in manu literam quandam clauſam. Qui cito poſt excitatus cum ſentiret ſe literam habere in manibus, camerarium ſuū aduocauit, iuſsitque lumē celeriter apportare, quo allato, literam aperiēs, inuenit ibi aureis apicibus omne humanum artificium ſua formoſitate excedentibus, hoc inſcriptum, *Hodie factus ſum doctor in Hieruſalem.* Conſeruata itaque litera, per nuncios ad inquirendum de ſtatu ſuo miſſos, ipſum eadem nocte qua apparuit ſibi comperit ex hac luce migraſſe.

SVb eiſdem diebus Gaſco de Bierna à Rege Anglorū obſeſſus, cum omni iā via euadendi ſibi præcluſa attenderet rem eſſe in foribus, vt ad deditionem cogeretur, ſuper negotio quod inter Regem Edvvardum & ipſum vertebatur, appellationem interponit ad curiam Regis Francorum, cui deferens Rex Edvvardus, nolens Regem Francorum (quem nuper Dominum ſuum pro terris in Francia recognouerat) contra ſe partem facere, diſſentientibus multis de ſuis obſidionē ammoueri iuſsit, miniſtris ſuis committens, vt in curia Regis Franciæ cauſam proſequerentur contra Gaſconem. In qua tandem iniurioſę rebellionis cōuictus per Regem Francorū, Regis Angliæ adducitur voluntati. Edvvardus Rex poſtquā obſidionē dimiſerat, ordinatis pro articulo tēporis rebus VVaſconiæ in Angliā properauit, vbi à clero & populo eſt recept⁹ cū gaudio & honore.

DOminica verò infra octauas aſſumptionis B. Virginis, in eccleſia VVeſtmonaſterij vnà cum Alienora conſorte ſua à Roberto Cantuarienſi Archiepiſcopo inungitur in Regē & ſolēniter coronatur. *Coronatio Regis & Reginæ.* Coronationis ſolēnitati interfuerūt Regina mater, Alexāder Rex Scotorū, Dúxq; Britanniæ, ambo Regis ſororij, cū Prælatorū, Comitū & Baronū, aliorūq; nobiliū, multitudine copioſa, & tūc triceſimi ſexti ætatis ſuæ anni Rex impleuerat duos mēſes, qui in craſtino coronationis ſuæ recepto à Rege Scotorum homagio, ipſum dimiſit ad propria plurimū honoratū. Eo anno infauſta lues ouiū ſurrepſit in Anglia, vt vbique repente ouilia peſte graſſante vacuarentur, quæ durauit ſequentibus viginti octo annis. *De prima peſte ouium.* Ita vt nulla totius regni villa huius miſeriæ clade careret. Cauſam huius morbi prius inſuetā incolis, attribuebāt multi cuidam diuiti de Frācorum partibus, qui applicuerat in Northumbriam, adducens ſecū quandam ouē Hiſpaniæ morbidā, quæ totū gregem Angliæ morbi traductione cōtaminauit, quę erat de biennalis bouiculi quātitate. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer opulenter, eccleſię memorialis ac celebris propter honorabilis cōcilij celebrata ſtatuta apud Lugdunum, *Annalis concluſio.* VVaſconibus inquietus propter rebellionem Gaſconis, Anglis deſiderabilis propter ſolemnitatem diu deſideratæ regiæ coronationis.

ANno gratiæ milleſimo ducēteſimo ſeptuageſimo ſexto, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi tertius, Gaſco de Bierna in Angliam veniens cum reſti circa collum, ad Regis præſentiam eſt adductus, quem ad ſuā miſericordiā Rex recipiēs, morte cōdonata in caſtro VVyntoniæ per annos aliquot cuſtodiæ mancipauit, qui tandem per Regis gratiam liber dimiſſus ad propria, Regi Angliæ ſemper in poſterum gratus extitit & fidelis. *De Gaſcone.* Hoc anno coactum eſt parliamētum Londonijs, ad quod inuitatus eſt per ſolemnes nuncios *Parliamētum.* Levvlinus Princeps VVallię, qui inuitatus regiæ coronationi primò contempſerat intereſſe. Cúmque moneretur per nuncios, vt veniret & homagium debitum Regi faceret, finxit ſe nō audere intrare Angliam, propter inſidias quorūdam maiorum regni ſibi inſidiantium ea vice. Et ideò pro ſua ſecuritate filium Regis, & Gilbertum Glouerniæ Comitē, Robertúmq; Burnelij Regis Cancellarium obſides poſtulauit, quod Rex indignè tulit, ſed tamen diſsimulato negotio inceptum parliamentum conſummauit. In quo ſtatuta ędidit contra manum mortuam ne de cætero poſſeſsiones terrarum ſeu redditum, ſine ſpeciali *Statuta de manu mortua.*

Regis licentia ad manũ mortuã deuoluantur. Vocantur ergo ſtatuta in præſenti parliamẽto ædita, ſtatuta VVeſtmonaſterij prima.

Diſſentio inter Regem & Principem Walliæ.

Poſt parliamentũ verò Rex vt Levvlino Principi VValliæ liberior ad ſe pateret acceſſus, Ceſtriã vſque, quę in confinio VValliæ ſita eſt, progreditur. Miſsis iterum nuntijs, homagiũ exigit ab eodem. Quo mandatis regijs parere detrectante, Rex exercitum conuocat diſponens Principem ſibi denegantem homagium de ſuo feodo expugnare. Eodem anno in partibus Auſtralibus Angliæ & Occidentalibus,

Terræ motus.

Terræ motus horribilis contigit feria quarta infra octauas natiuitatis Virginis glorioſæ: peſtilentialis etiam ægritudo oues conſumens ſcabie plurimas interfecit.

Quinta decima.

Hoc anno ſoluit populus Regi quintam decimam bonorum, quæ patri ſuo dicebatur præconceſſa.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte frugifer & fructifer Angliciæ regioni: Chriſtianis & Incredulis à bellis vbiqúe quietus.

Comitiſſa Leyceſtriæ mittit filiam ſuam Principi Walliæ maritandã.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi quartus, Comitiſſa Leyceſtriæ, relicta videlicet Simonis de Monteforti quondam Comitis Leyceſtriæ, quæ fuerat ſoror Henrici regis Angliæ, & occiſo marito cum ſuis in Galliam fugeret, ac in domo Sororum de ordine prædicatorum apud Montargis à ſorore viri ſui fundata, morabatur: filiam ſuam tranſmiſit in VValliam Principi (ſicut patre viuente ſub certis pactis conuentum fuerat) maritandã: ducem verò itineris ac procuratorem negotij Aimericum filium ſuum germanum puellæ conſtituit, aſsignata eiſdem comitiua. Qui ſuſpectum habentes iter per Angliam, emenſo multo maris ſpacio ad Inſulas Siluias (quæ terminos Cornubiæ è vicino reſpiciũt) deuehuntur, vbi à quatuor nauibus Briſtollenſibus ex inſperato ſuperuenientibus comprehenſi, ad præſentiam regis Angliæ deducuntur, qui retenta puella honorificè in comitiuam reginæ, Aimericum fratrem ſuum primò in caſtro de Corf. & poſtea in caſtro de Scherebourne ſub cuſtodia libera detinuit, ſed ſecura.

Obijt Gregorius Papa.

Eodem tempore Papa Gregorius apud Areſcium defunctus, ibidẽ traditur ſepulturæ, cui ſucceſsit Innocentius quintus, natione Burgundus, de Tarentaſia, dictus antea frater Petrus, qui in ordine prædicatorum ſtudio ſcripturarum deditus, ac Doctor Theologiæ Pariſius factus, ſapientiæ ſuæ memoria multa ſcribendo vtilia poſteris dereliquit. Qui cum eſſet vir Religionis eximiæ, expertæqúe prudentiæ, primò Prior prouincialis Fratrũ ſuorum in Frãcia, deindè efficitur Archiepiſcopus Lugdunenſis, demúmque à Papa Gregorio ad Cardinalatum aſſumptus, conſtitutus eſt Epiſcopus Hoſtienſis. Factus autem Papa, ſedit menſibus quinque, diebus duobus, moriturqúe Romæ, & in Lateranenſi eccleſia ſepelitur.

Adrianus quintus.

Cui eodem anno ſucceſsit Adrianus quintus, natione Ianuenſis, dictus antea Octobonus, qui tituli ſancti Adriani diaconus Cardinalis à Papa Clemente quarto Legatus in Angliam miſſus fuit. Hic papa factus, ſtatim conſtitutionem quam papa Gregorius decimus fecerat de incluſione Cardinalium pro electione ſummi Pontificis ſuſpendit, proponens eam aliter ordinare: Sed morte præuentus, conſtitutionem ſuſpenſam reliquit: ſedit verò menſibus duobus Papa.

Obijt Adrianus Papa.

Adriano defuncto, ſucceſsit Iohannes viceſimus primus, dictus Petrus Hiſpanus. Hic epiſcopus Tuſculanus erat prius, in actibus diuerſis famoſus, ſed ſcientiarum florem pontificalemqúe dignitatem quadam morum ſtoliditate deformauit, adeò vt naturali pro parte carere videretur induſtria. In hoc tamen quamplurimũ laudabilis fuit, quòd ſe tam pauperibus quàm diuitibus communem exhibens, ſtudiumqúe literarum amplectens, multos in beneficijs eccleſiaſticis promouit egentes.

Walliæ deuaſtatio.

Rex Angliæ de Ceſtria in VValliam progrediens cepit caſtrum quod dicitur Rodolanum, miſitqué in VValliam occidentalem militem nobilem dictum Paganum de Ca-

nuſijs, qui cuncta cæde incendioq́ue vaſtauit. Hoc tempore Frater Iohannes de Derlington, ordinis Prædicatorum confeſſor, quondam regis Henrici autoritate papali in regno Angliæ collector efficitur decimarum, ſalua papali reuerẽtia contra ſui ordinis profeſsionem tali officio deputatus. Huius tamen ſtudio & induſtria æditæ ſunt Concordantiæ magnæ, quæ Anglicanæ vocantur. Hoc anno ſextodecimo kalendas Iulij venerabile corpus beati Richardi Ciceſtrenſis Epiſcopi eſt trãſlatum, & in capſa argentea & deaurata honorificè collocatum. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer Anglicanis: ſed propter tot Paparum interitum, triſtis lugubriſq́ue Romanis: & non ſolùm orbi Chriſtiano à bello generali, ſed Saracenis Increduliſq́ue quietus.

Concordantiæ editæ.

Tranſlatio Sãcti Richardi.

Annalis cõcluſio.

ANno gratiæ 1278. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi quintus, Iohãnes Papa 21. cũ ſibi vitæ ſpacium in annos plurimos extendi crederet, & hoc etiã corã multis aſſereret, ſubitò cũ noua Camera quã ſibi Viterbij circa Palatium cõſtruxerat, ſolus corruit & inter lapides & ligna colliſus, ſexto die poſt caſum (ſacramẽtis omnibus eccleſiaſticis perceptis) moritur, & in eccleſia S. Laurentij ſepelitur. Cui ſucceſsit Nicholaus tertius, priùs dictus Iohãnes Gagetanus de genere Vrſinorũ. Hic ſuper regulam S. Franciſci expoſitionem quandam ædidit, quam inter alias decretales de verborum ſignificationibus inſeri ordinauit. VVallenſes occidentales per id temporis ad pacem Regis Angliæ venientes, Pagano militiæ regis in partibus illis capitaneo, caſtrum de Stredevvey cum adiacenti patria reddiderunt. Princeps verò VValliæ videns ſe regi Angliæ quotidiè inualeſcenti non poſſe reſiſtere, pacem petijt & obtinuit ſub hac forma, videlicet, quòd omnes captiui quos hactenus ratione regis Angliæ detinuit in vinculis, ſimpliciter & ſine calumnia liberarentur. Item pro pace & beneuolentia regis habenda, daret quinquaginta milia librarum ſterlingorum, quarum tamen ſolutio in voluntate & gratia Regis foret. Item quòd terra quatuor cantredorum ſine omni contradictione Regi & ſuis hæredibus cum omnibus terris conquiſitis per Regem hominéſq́ue regios, excepta Inſula Angleſeya, in perpetuum remaneret. Inſula enim Angleſeya conceſſa eſt Principi, ita quòd ſoluat pro ea ſingulis annis Regi mille marcas, quarum ſolutio incipienda erat in feſto Sancti Michaelis proximo tunc inſtantis: pro ingreſſu verò quinque milia marcarũ daret. Et ſi Princeps ſine hærede de corpore ſuo moreretur, Inſula illa in regis Angliæ poſſeſsione remaneret. Item quòd Princeps veniret in Natali Domini ad Regem in Angliam pro homagio faciendo. Item quòd omnia homagia VValliæ remanerent Regi, præterquam quinque Baronum qui in confinio Snovvdoniæ morabantur: quia ſe Principem conuenienter vocare non poſſet, niſi ſub ſe aliquos Barones haberet ad vitam ſuam & poſt mortem eius. Quinque prędictorum Baronum homagium regi Angliæ fieret & ſuis hæredibus in æternum. Et pro aſſecuratione iſtorum, tradidit Princeps decem obſides de melioribus VValliæ abſque incarceratione, exhæredatione, & termino liberationis. Et de omni Cantredo & de Snovvdonia, & de conſilio Principis meliores, iurabunt tactis ſacroſanctis reliquijs, quod quandocunque Princeps aliquem prædictorum articulorum infregerit, niſi admonitus ſe correxerit, abalienabunt ſe ab eo, & eidem in omnibus quæ poterunt hoſtes fient. Item præter hæc, princeps fratres ſuos quos læſit placabit, habuit enim tres fratres, quorum duos Ovvenum & Rodericum poſuerat in carcere, tertius verò Dauid, fuga dilapſus multis annis cum Rege Angliæ ſtetit, à quo contra morem gentis ſui miles factus in iſta gvverra, ob probitatem & fidelitatem ſuã plurimùm erat regi acceptus, vndè & eidem caſtrũ de Dimby cõtulit in VVallia cũ terris ad valorem mille librarum annui redditus, inſuper & vxorem dedit

Obijt Papa Iohannes ædium ruina oppreſſus.

Wallenſes petunt pacem.

Forma pacis inter Regem Angliæ & Principem Walliæ.

dit

Subſidiũ Regi conceſſum. *Annalis cõcluſio.*

dit filiam Comitis Derbeiæ, quæ nuper alio viro fuerat viduata. Ovvenus ergo fauore regio liberatur à carcere quem fregerat paulò ante. Rodericus verò fratrem fugiens, in Anglia morabatur. Rex autem in Occidentali VVallia apud Lampader Vaur ad cohibendum irruptiones VVallenſium caſtrum conſtruxit inſigne. In ſubſidium huius vverræ conceſſa eſt Regi à populo viceſima pars bonorum. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer ſatis abundè, ſine tumultu inter Chriſticolas & Sarracænos: Romanis notabilis, propter inopinabilẽ mortẽ Papæ: Anglis proſper propter ſubiectos rebelles VValliæ, ſed ipſis VVallenſibus infamis & odibilis propter admiſsionem dominationis inſuetæ.

Archiep. Cant. fit Cardinalis. *Nuptiæ Principis Walliæ.* *Iudæi ſuſpenduntur.* *Statuta Glouerniæ.* *Reſtitutio terrarum Edwardo Regi facta.* *Rex Scotiæ venit in Angliã.* *Annalis cõcluſio.*

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo nono, qui eſt annus regni Regis Edvvardi a conqueſtu primi ſextus, Robertus Cantuarienſis Archiepiſcopus, per dominum Nicolaum Papam ad Cardinalatum aſſumptus, factus eſt Epiſcopus Portuenſis. Rex Angliæ circa tempus iſtud filiam Comitis Leyceſtriæ Simonis de Monteforti, apud inſulas Siluias, prout ſuperiùs dictũ eſt, captam à Briſtollenſibus, & ſibi adductam, Principi VVallię dedit vxorem, nuptiarum ſolemnitatem agens impẽſis proprijs, ſuáque ac Reginæ præſentia illas honorans. Hoc anno Iudæi de tonſura monetæ conuicti in magna multitudine vbique per Angliam ſuſpenduntur: puniti ſunt eo tempore & eorum conſentanei pro prauis eſcãbijs & pro cauſa prædicta. Eodem anno tenuit Rex parliamentum Glouerniæ in octauis Sancti Iohannis Baptiſtæ in quo ædita ſunt ſtatuta quæ de Glouerniã appellãtur. Circa menſem Auguſtum Rex Edvvardus tranſfretauit in Franciam, ad habendum colloquium cum Philippo Rege Francorum, vnde tunc obtinuit reſtitutionem aliquarum terrarum, non tamen omnium quæ in venditione Normanniæ promiſſæ fuerãt patri ſuo. Per hoc tempus obijt Regina Caſtellæ, mater Reginæ Angliæ, ad quam iure hæreditario poſt mortem matris deuolutus eſt Pontini Comitatus. Iſto anno antequam Rex trãnſiret in Gallias, Rex Scotorum Alexander in Angliã veniens, Regem conſuluit de negotijs arduis terræ ſuæ. Impetrauit autem à Rege literas teſtificantes auxilium in guerra VValliæ præſtitum nõ nomine ſeruicij factum eſſe. Hoc anno Robertus Burnel Epiſcopus Bathoniẽſis in Cantuarienſem Archiepiſcopum eſt electus, ſed Papa electione caſſata lectori curiæ fratri Iohanni de Peccham de ordine Minorum, eandem contulit dignitatem. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, Romanis, Anglis & Francis, Scotis & VVallenſibus ſub ſilentio quietéque tranſactus, Sarracenis etiam otioſus.

De rotunda tabula.

ANno gratiæ milleſimo ducẽteſimo octuageſimo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi a cõqueſtu primi ſeptimus, frater Iohannes Peccham Ciceſtrenſis diœceſis, de ordine Minorum, venit in Angliam à Domino Papa in Cãtuarienſem Archiepiſcopum conſecratus, hic Pariſius in Theologia & Oxon. lectiones ſuas reſumpſerat. Deinde miniſter prouincialis Anglię, ac tandẽ lector palacij in Romana curia factus fuit, qui ordinis ſui zelator pręcipuus, carminũ dictator egregius, affatúſq; pompatici fuerat, mentis tamen benignæ extitit & animi admodum liberalis. Hoc anno moneta Angliæ per tonſuram nimis deteriorata ex mandato Regis renouatur. Obolus quoq; qui prius formam ſemicirculi habebat, tanquam pars denarij in medio diuiſi, fit rotundus, iuxta vaticinium Merlini dicẽtis: *Findetur forma commercij, dimidium rotundum erit.* Facti ſunt etiam eo tẽpore primo & quadrantes. Illuſtris miles Rogerus de Mortuo mari apud Kelingvvorthe, ludum militarem quem vocãt rotundam tabulam, centũ militum ac tot dominarum cõſtituit, ad quam pro armorum exercitio de diuerſis regnis confluxit militia multa nimis. Frater Robertus quõdam Cantuarienſis Archiepiſcopus, & poſt Cardinalis & Epiſcopus Portuẽſis, poſt aduentum ſuũ

ad cu-

ad curiam grauiter infirmatur, ex qua infirmitate citò poſtea mortuus eſt. Eo tempore obijt VValterus Giffard Archiepiſcopus Eboracẽſis, cui ſucceſsit magiſter VVilhelmus de VVikevvane in Romana curia conſecratus. Eodem anno frater Iohannes Peccham Cantuarienſis Archiepiſcopus conuocat concilium apud Radingiam vbi ſuffraganeis ſuis impoſuit, vt ſtatuta generalis concilij facerent arctius obſeruari. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, Anglis, Francis, Romanis, Sarraceníſque quietus.

Obijt Archiepiſcopus Eboracenſis. *Conciliũ Radingiæ.* *Annalis concluſio.*

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo octuageſimo primo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi octauus, Nicolaus Papa tertius moritur. Succeſsítque ei Martinus quartus, prius dictus Simon Turonenſis, Gallicus natione. Hoc anno Edvvardus Rex Angliæ de lapidibus præcioſis iaſpidum quos ſecum attulerat de partibus Gallicanis, paternum ſepulchrũ apud VVeſtmonaſterium fecit plurimùm honorari. Eodem anno Oliuerus de Suttona fit Epiſcopus Lincolnienſis, qui prius fuerat eiuſdem Eccleſiæ decanus. Frater Iohannes Pecchã Cantuariẽſis Archiepiſcopus ne nihil feciſſe videretur conuocat concilium apud Lambheyth, in quo cõſtitutiones Ottonis, Octoboni quondam legatorum in Anglia innouãs, iuſsit eas ab omnibus cuſtodiri. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, Romanis, Anglis, Gallicis, Sarracenis incredulíſque quietus.

Moritur Papa Nicolaus tertius. *Conciliũ apud Lambheth.* *Annalis concluſio.*

ANno gratiæ milleſimo ducẽteſimo octuageſimo ſecundo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi a cõqueſtu primi nonus, Martinus Papa Senator efficitur vrbis Romæ, qui in Romaniolã exercitũ miſit contra Gvvidonẽ Comitẽ Montis Febri, qui in partibus illis terras eccleſiæ occupauit. Hic Martinus Papa capas fratrum Carmelitarũ mutauit in albũ, quæ priùs erant ſtragulatæ & birratę. Eo tẽpore Dauid germanus Principis VValliæ, immemor beneficiorũ regis Angliæ, qui eum promouerat & contra fratrẽ perſequẽtem protexerat, cõcitauit penè totã VValliã ad inſurgendũ cõtra Regem. Et vt Principem nobiléſq; VVallenſiũ ad ſeditionem faciliùs inclinaret, ipſe primus facinus aggreditur, & Rogerũ de Clifford militem nobilẽ & famoſum, quẽ Rex illuc miſerat tanquã totius VVallię Iuſticiarium, nihil tale ſuſpicantẽ proditoriè in caſtro ſuo de Havvardin, dominica in Ramis palmarũ cepit. Quoſdámq; milites eius volẽtes reſiſtere inermes occidit, exinde reuerſus ad Principẽ, collecto exercitu vnà cũ eo Rodolanũ venit, obſidionémq; poſuit circa caſtrũ. Eo tẽpore Rex Paſchalẽ ſolẽnitatẽ in diœceſi Sarũ tenuit apud Viſas, vbi ſuper hac cõmotione auditis rumoribus, iuſsit quãprimũ totũ exercitũ cõgregari. Militiã quã tũc in prõptu habebat vſq; Rodolanũ pręmiſit. Ipſe verò Rex clã Ambresbiriã adijt vt matrẽ ſuã ſalutaret quę tunc in illo monaſterio morabatur. Cõtigit autẽ dũ ibi eſſet, vt quidam ad matris eius pręſentiã adduceretur, qui per tẽpus aliquod cęcũ ſe finxerat, viſúmq; ſibi ad Henrici Regis quondã mariti ſui tumulũ dixerat reſtitutũ. Edvvardus verò Rex hunc ab antiquo nouerat famoſum flagitijs, notatúmque malicijs ac fraudibus ab olim, & mendacijs aſſuetum, matríque narrationibus plurimum applaudenti ne crederet diſſuaſit, quæ in morem fœminarum vetularum ſubitò in iram verſa, filium grauiſsimè redarguit, camerámque ſuam euacuare præcepit. Cui iuſsis matris humiliter parenti, dum egrederetur occurrit Prior prouincialis fratrum prædicatorum, dictus frater Hugo de Mãceſtria, vir magnę diſcretionis ac magiſter in Theologia, qui & ipſi Regi familiariter notus erat, quem Rex ad partem trahens, offenſam matris & omnia quæ contigerant enarrans per ordinem, finaliter hoc adiecit: Ego (inquit) iuſtitiam patris mei tantùm noui, quod potiùs huic ſcurræ eruiſſet oculos integros, quàm tantę iniquitati lumen perditum reſtauraſſet. Altera verò die accepta à matre licen-

Papa fit Senator. *Dauid cõcitat Wallenſes contra Regem.*

tia,

tiam cum celeritate ad militiam quam præmiſerat, in VValliam properauit. Cuius audito aduentu, Princeps VValliæ obſidione ſoluta longius ſe ſubtraxit. Interim captum eſt caſtrum de Lampadernaur per Reſum filium Maylgonis, & Griffinū filium Mereduci. Capta ſunt etiā in illis partibus per alios nobiles VVallenſiū caſtra plura. Eodē tēpore procurante fratre Io. Pecchā Cantuarienſi Archiepiſcopo, Aimericus de Monteforti, quem Rex in cuſtodia detinuerat, liberatur, ſpondente pro eo clero ſe velle de periculo regni cauere. Qui transfretans in Gallias, non multò poſt curiam Romanam adijt, vbi poſt aliquot annos renuncians clericatui miles efficitur. Sed infauſtus, nam citò poſtea defunctus eſt. Hoc anno tranſlatum eſt in locum eminentiorem venerabile corpus beati Hugonis quondam Epiſcopi Lincolnienſis. Eo tēpore Cantuarienſis Archiepiſcopus profectus in Snovvdoniam, Principem VValliæ, & germanum ſuum, ſategit ad pacem reducere, ſed fruſtratus, regreſſus in Angliam excommunicationis in ipſos ſententiam fulminauit.

Acta in VVallia.

Nota de liberatione Aimerici.

De tranſlatione Beati Hugonis.

Tranſit annus iſte frugifer & fructifer: Romanis infamis, Francis quietus, ſed Anglis & VVallicis inquietus.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducēteſimo octuageſimo tertio, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi decimus, idem Rex cum exercitu valido de Rodolano per Angleſeiam, cuius per nautas portum capi fecerat, verſùs Snovvdoniam progrediens, vt viam pararet exercitui, vltra maris brachium quod inſulam diuidit à continente iuxta Bangoriam, conſtituit pontem fieri ex nauibus inuicem colligatis. Hoc anno Petrus Rex Arragoniæ vendicans regnum Siciliæ iure hæreditario vxoris ſuæ, ſubitò cum nauigio regnum Siciliæ ingreſſus, Carolum Regem expulit de eodem, qui in Franciam fugiens, à Rege nepote ſuo pro recuperando regno ſubſidium implorauit. Papa verò Martinus, in Petrum prædictum, vel omnes ei fauentes, vel ipſum Regē appellantes, excommunicationis tulit ſententiam, regno Arragoniæ eum priuans, & conferens illud Carolo filio Regis Francorum. Petrus verò de Arragonia miſsis ad Regem Siciliæ nuncijs, petiuit vt cum quadraginta tātùm militibus ad plana Burdegaliæ ſecum tot tātum habente milites dimicaturus veniret ad diem certū, ſub certa pœna ſe ad hoc obligans: dū tamen Carolus modo ſe ſimili obligaret, & cui in hoc cōflictu ceſsiſſet victoria, ille ſine cōtradictione regno Siciliæ potiretur. Eo tempore Gilbertus Comes Glouerniæ magnas prædas VVallenſium cum militia ſua faciens iuxta Lantilovvhir, facta copia apertæ pugnæ cum eiſdem, duro prælio dimicauit. In quo peremptis multis de parte VVallenſium, ipſemet Comes quinque milites perdidit, de quorum numero erat VVilhelmus Valentis, iunior conſanguineus Regis Angliæ. Diſcedente autem Comite Glouerniæ, Princeps VValliæ intrauit terras de Cardigan & Stradevvy, deuaſtauítque terras Reſi filij Mereduci, qui cum Rege contra Principem tenuit in hoc bello. Progreſſus deinde Princeps verſùs terrā de Vueld, ſe cum paucis ab exercitu reliquo ſeperauit. Cui cum ſua militia ſuperuenientes viri nobiles Iohannes Giffard, & Edmundus de Mortuomari, nihil tamen ſuſpicantes de Principe, ipſum cum ſocijs pugna aggredientes occiderunt feria ſexta antè feſtum Beatæ Luciæ. Principis autem caput poſt mortem à quodam qui intererat agnitū, mox abſcinditur, regíque defertur. Quod tranſmiſſum Londonias, poſitum eſt per tempus aliquod ſuper turrim & hedera coronatum.

Rex Siciliæ expellitur per Regem Arragoniæ.

Acta in Wallia.

De Levvlino prædicto ſcripſerunt duo religioſi metricè in hunc modum, VVallicus ſic ſcripſit:

Hîc iacet Anglorum tortor, tutor Venedorum,

Princeps Wallorum, Levvlinus regula morum,
Gemma coæuorum, flos regum præteritorum,
Forma futurorum, dux, laus, lex, lux populorum.

Anglicus ita ſcripſit: *Hic iacet errorum Princeps & prædo virorum,*
Proditor Anglorum, fax liuida, ſecta reorum,
Numen Wallorum, trux dux, homicida piorum,
Fex Troianorum, ſtirps mendax, cauſa malorum.

Circa idem tempus milites quidam de Regis exercitu à ſeruiẽtibus VVallenſibus territi, pontẽ quẽ Rex inchoauerat non dũ perfectũ, minus prudenter accelerantes tranſire, dũ in multitudine cõglobata reuertẽtes fugiunt, ſubmergũtur, inter quos erat miles ſtrenuiſsimus, Lucas de Thanay, & duo germani Roberti Burnel Bathonienſis Epiſcopi, & alij quàplures. *Milites tranſeuntes ſubmerguntur.* Hoc anno B. Thomas Herefordenſis in via verſùs curiã de pręſenti ſæculo nequã ereptus ad regna migrauit cœleſtia, cũ ſeptẽ annis gregem ſibi cõmiſſum ſolicita cura rexiſſet. Hic nobilibus ortus natalibus à puero Deo vixit deuotus, ſtudij autẽ exercitatione literarum acquirens peritiam, primò in artibus liberalibus, deindè in iure rexit canonico, tandem ad theologiam totam tranſtulit intentionem, in qua licentiatus ad magiſterium, cum ſub fratre Roberto de Kylevvardby, ordinis Prædicatorum, quem dum prouincialis fuerat admodum familiarem habuit, decreuiſſet incipere, incidit negocij dilatio medio tempore, præfato fratre aſſumpto ad Cantuarienſis eccleſiæ præſulatum. Sub quo tamen poſt conſecrationem eius Oxonias veniente in Eccleſia fratrum Prædicatorum incepit iuxta ſui deſiderij complementum. In cuius commendatione (quæ ſolet fieri ante principium poſt diſputationem quæ veſperiæ appellantur, de Bachalarijs magiſtrandis) aſſeruit præfatus Archiepiſcopus (quem dictus Thomas ab olim confeſſorem habuerat) nullius ipſum mortalis criminis vnquã ſenſiſſe contagium. Quantíque meriti fuerit apud Deum crebreſcentium ad ſepulchrum eius miraculorum gloria, indubitata fide demõſtrat. Poſt quem ad Eccleſiam Herefordenſem electus & conſecratus eſt Magiſter Richardus de Svvynefeld, Sacræ Theologiæ doctor, vir iucundus in verbis, & egregius prædicator. Hoc anno caſſato electo VVyntonienſi, magiſtro Richardo de Mora: ex dono curiæ Romanæ magiſter Iohannes de Pontiſſa in eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopum conſecratur. Hoc anno Rex de conſilio Baronagij VValliam intrauit cum exercitu, ibíque per irruptiones VVallenſium amiſit de ſuo exercitu vexilla quatuordecim, quo tẽpore perẽpti ſunt dominus VVilhelmus de Audeleya, & dominus Rogerus de Clifford iunior, alij quoque multi. *Rex perdit multos in Wallia.* Coactúſque eſt Rex intrare caſtellum de Opa. Cito poſtea Rex cepit inſulam de Angleſeia: ſed hæc antè mortem Levvlini Principis cõtigerunt. Non multò poſt Rex ſuperior effectus penè totã VValliã ſubiugauit, villas & terras quæ erant in meditullio VValliæ, ſuis proceribus diſtribuit, ſed retinuit maritima caſtra ſibi, ex quo facto magna tranquillitas tẽpore ſequenti prouenit. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer copioſè. *Annalis cõcluſio.* Romanis, Sicul. Apul. atque Francis ſolicitus & moleſtus, propter eiectionem Caroli Regis Siculorum: VVallicis exitialis, propter libertatem cum ſuo Principe perditam: Anglis varius, propter diuerſos caſus qui modò durè, modò proſperè contigerunt.

ANno gratiæ milleſimo ducẽteſimo. 84. qui eſt annus regni Regis Edvvardi a conqueſtu primi vndecimus, Rex Angliæ ponte iam perfecto, cum exercitu ſuo in Snovvdoniam tranſijt, caſtra eius omnia ſine notabili reſiſtentia capiens & comburens. *Bellũ in VVallia.* Comes verò Penbrochiæ caſtrum de Bere, quod erat quondam Levvlini Principis cepit, & citò poſt tota VVallia cum omnibus caſtris ſuis ſubacta eſt regiæ voluntati. Antè feſtum verò Sancti Iohannis

Dauid capitur

Baptiſtæ captus eſt Dauid frater Principis per Regios exploratores, & Rodolanum adductus. Quem Rex ad ſui conſpectum admittere renuit, licèt ipſe Dauid hoc inſtantius flagitaret. Rex igitur tranſmiſit eum Salopiam, carceri mancipandum. Eodem tempore per quendam ſecretarium Principis allata eſt Regi crux dicta Neoti, magnam de ligno Dominicæ crucis cõtinens portionẽ.

De Cruce Neoti.

Quæ ideò Neoti dicitur, quòd per quendam Sacerdotem ſic vocatum antiquitus de terra Sancta fuit in VValliam deportata. Poſt feſtum ſancti Michaëlis habitum eſt parliamentum Salopiæ, in quo per deputatos ad hoc Iuſticiarios,

Parliamẽtum Salopiæ in quo Dauid damnatur.

Dauid iudicialiter condemnatus, tractus & ſuſpenſus eſt, viſceribúſque combuſtis, corpus capite truncatum & in quatuor partes eſt diuiſum. Quibus in ciuitatibus Angliæ nobilioribus ſuſpenſis, caput Londonijs ſuper palum fixũ eſt ad terrorem conſimilium proditorum. Reſus autem Vazhan VVallenſium nobiliſsimus, audita captione Dauid, Comiti Hertfordiæ ſe dedit, Regíque redditus ad turrim London. miſſus carceri mancipatur. Tranſlata eſt hoc tempore Abbathia de Aberton, per Regem, ad locum alium, & conſtructum eſt in loco quo Abbathia fuerat, forte caſtrum ad irruptiones VVallenſium

Nota de abbathia de valle Regis.

compeſcendas. Et Rex in Comitatu Ceſtriæ aliam Abbathiam Monachorum fecit Ciſtercienſium, quam multis ditatam prædijs, vallem Regalem voluit appellari.

Nota de ſubſidio.

Hoc anno Regi conceditur à populo in ſubſidium vverræ ſuæ triceſima & à clero viceſima pars bonorum. Eo tempore Papa Martinus Gvvydonem de

Qualiter Guido de Monteforti à carcere liberatur.

Monteforti à carcere liberans, in quo per Gregorium Papam poſitus fuerat propter homicidium in Eccleſia commiſſum in Henricum Regis Alemanniæ filium cognatum Regis Angliæ, miſit in Romaniolã, quam eo anno etiam obtinuit, excepta ciuitate Vrbinate, quã Gvvido incepit obſidere in manu potẽti. Sed cito poſt, de licẽtia Papæ, omiſſa obſidione dictę vrbis in Tuſciam redijt, vt hæreditatem vxoris ſuæ patre eius Comite Rufo mortuo occuparet. Carolus Rex Siciliæ prima die Iunij venit ad plana Burdegaliæ, Comitante eum Rege Francorũm cum militia magna valde. De cuius aduentu Petrus quondam Rex Arragoniæ præmunitus, diem præuenit coram Seneſcallo VVaſconiæ, proteſtans ſe paratum tenere pactum, ſed non poſſe, Rege Francorum veniente cum tanta multitudine militum contra formam. Reuerſo poſt hæc Carolo Rege Siciliæ in Apuliam Siculi contra Neapolim cum viginti ſeptem galeis venerunt armatis. Aduerſus quos Carolus filius Regis Caroli tunc Princeps

Princeps Achaiæ capitur.

Achaiæ egreſſus eſt cũ magna galearum multitudine ad pugnandũ, obtinẽtibus victoriam hoſtibus captus eſt cum multis alijs, & ad ciuitatem Meſſanã deductus captiuus. Eodem anno Rex Angliæ apud Acton Burnel tenuit par-

Parliamẽtum apud Acton Burnel.

liamentũ poſt feſtum Sancti Michaelis, in quo æditum eſt ſtatutum quod à loco cognominatum eſt. Ipſo anno oſſa beati VVilhelmi Eboracenſis Archiepiſcopi ad altiorem locum cum ſolemnitate maxima transferuntur. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer ſatis frugaliter. Romanis ſollicitus, Apul. Calabris atque

Annalis concluſio.

Sicul. inuiſus & odibilis propter vverras motas ibidẽ effectuum variorum, Frãcis quietus, ſed Anglicis & VVallicis inquietus. Hoc anno natus eſt filius Regi Angliæ apud Karnaruan in VVallia die Sancti Marci, & vocatus Edvvar-

Naſcitur Edvvardus apud Karnaruan.

dus. Eodem anno Rex Edvvardus fecit leges Anglicanas per VValliam obſeruari, Vicecomites ponens in ea.

Acta in VVallia.

ANno gratiæ 1285. qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi duodecimus, Rex de Snovvdonia per VValliam occidentalem progrediens, intrauit Glomorganciam quæ ad ditionem Comitis Glouerniæ noſcitur pertinere. Receptúſque à Comite cum honore maximo ab eodem pro-

prijs

prijs impenſis vſque ad terrarum terminos eſt deductus. Rex verò Briſtolliam veniens, ibidem feſtum Dominicæ natiuitatis tenuit eo anno. Philippus filius Philippi regis Francorum duxit vxorem Iohannam filiam regis Nauarriæ primogenitam, accipiens cum eadem regnum Nauarrorum, & Campaniæ comitatum. Hoc anno mortuus eſt Carolus rex Siciliæ, cuius regni ac filiorum tutorem, Papa Martinus Robertum Comitem Atrabatenſem conſtituit, largiens eidem pro hac re pecuniæ magnam ſummam. Eodem anno obijt apud VVindeleſhore Alfonſus filius regis, iuuenis optimæ indolis, etiam admodum Deo deuotus: cuius corpus apud VVeſtmonaſterium, cor verò apud Fratres prædicatores Londonijs (ordinãte ſic Regina matre) traditur ſepulturæ. Hoc quoquè anno obijt Robertus de VVickhãptona, Saleſburienſis epiſcopus, cui ſucceſsit VValterus Scammel eccleſiæ eiuſdem Decanus. Eo tempore Maria filia regis Angliæ, Ambreſbyriæ Sanctimonialis efficitur, parẽtibus licèt cum difficultate aſſentientibus, ad inſtantiã matris Regis. Tranſit ãnus iſte frugifer & fructifer ſatis vbertìm: Romanis triſtis, propter deſolationẽ regni Siciliæ: Frãcis ſollicitus propter eandem cauſam: Anglis verò mediocriter pacificus & quietus.

Filius regis ducit vxorem

Moritur Carolus.

Moritur Alfonſus filius regis.

Quomodo filia regis efficitur Sanctimonialis.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo octuageſimo ſexto, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi tertius decimus, Rex Angliæ de Briſtollia profectus Cantuariam, diſpoſuit in Gallias tranſfretare: ſed audito rumore de matris infirmitate, reuertitur Ambreſburiam, miſsis nuntijs qui ſe apud regem Francorum (ad cuius colloquium ſpeciale inuitatus fuerat) excuſarent. Eo tempore Papa Martinus moritur, cui ſucceſsit Honorius quartus, natione Romanus, prius dictus Iacobus de Sabella, cui pedum ac manuum ferè oſſa abſtulerat arcetica ægritudo, vndè ſedendo in ſella, ad hoc artificioſè facta, miſſarum ſolemnia celebrauit. Hoc anno Philippus rex Francorum profectus in Arragoniam vt regnum illud iuxta donationem papæ Martini filio ſuo Carolo adquireret, ciuitatem Girundam obſedit. Petrus verò rex quondam Arragoniæ, ſed priuatus per Papã, inijt bellũ cum quibuſdam militibus Gallicis, inter quos principales erant Radulphus de Nigella, Conſtabularius Franciæ, & Iohannes de Haricuria Normannus, miles ſtrenuiſsimus & probatus. Cumquè durus ex vtraque parte conflictus inualeſceret, Petrus Arragoniæ Rex lethaliter vulneratur, qui mox ſe cum ſuis ſubtraxit à prælio, & mortuus eſt in breui. Philippus Francorum rex capta Girunda, hominibuſquè ſuis munita, incipiens infirmari, diſceſsit vſq; per Piniacum, vbi inualeſcente ægritudine, de præſenti luce migrauit: cuius carnes & viſcera in eccleſia Narbonenſi, oſſa verò apud Sanctum Dioniſium, cor in choro Fratrum prædicatorum Pariſius ſunt humata. Huic ſucceſsit filius eius Philippus, qui pulcher agnominatus eſt, ob corporis ſpeciem excellentem. Medio tempore Arragonenſes, naues Gallicorũ in portu Roſarum captas abducunt, vrbem etiam Girundam obſidẽtes ipſam, & Gallicos ad eius defenſionem derelictos, ad deditionem breui tempore coegerunt. Eo tempore Alphonſus filius Petri quondam regis Arragoniæ, patre defuncto vt præmittitur, regnum illud gubernandum ſuſcepit, inter quem & filiam regis Angliæ Alienoram, ſponſalia facta fuerunt, patre adhuc viuente. Iacobus autem filius Petri iunior, cum matre Conſtantia trãſiens in Siciliam, ſe fecit coronari. Eodem anno tenuit rex parliamentum Londonijs, in quo ædita ſunt ſtatuta, quæ VVeſtmonaſterij ſecunda dicuntur. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer plœbi commũni: Romanis, Siculis, Apulæis, Calabris, Francis, Hiſpanis, & Arragonijs inquietus, propter bella mota, morteſquè regum: Anglicis tamen tranſcurſus ſub ſilentio & quiete. Hoc anno tanta fuit ſiccitas & æſtus, vt homines morerentur.

Qualiter rex Edwardus rogatur ad colloquium regis Franciæ.

Moritur Mar. Papa. 4.

Nota de bello in Hiſpania.

Mors Philippi regis Franc.

Philippus le Beau rex Franciæ.

Alphonſus rex Arragoniæ.

Acta Weſtm.

Annalis concluſio.

Honorius Papa 4 moritur

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo octuageſimo ſeptimo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi quartus decimus, Papa Honorius quartus moritur, cui ſuccedit Nicolaus quartus natione Romanus, prius dictus frater Ieronimus de ordine fratrum Minorum, hic idolum (vt dicitur) fratrum eiuſdem ordinis multa priuatim ſtatuit, quæ faciunt non ſolum ſuperbire minores, ſed etiam inſanire. Hoc anno Rex Angliæ in Gallias tranſiens Ambianis cum honorifica turba peruenit, cui occurrit ibidem honoris gratia Rex Francorum. Rex autem Angliæ fecit homagium Regi Franciæ, pro terris quas de eo in regno Franciæ tenere debebat Pariſius, & interfuit parliamento quod Rex Francorum tunc Pariſius tenuit, in quo multa (quæ pro libertate terrarum ſuarum pertinent) obtinuit, licèt ipſa conceſsio Regis Francorum, & parium diu in ſuo robore non maneret. Expectauit autem Rex Edvvardus Pariſius ad feſtū Pentecoſtes, circa quod tempus fratres Prædicatores ibidem ſuum capitulum generale tenuerunt. Quod vterque Rex Francorum & Anglorum & vtraque Regina diebus diuerſis ſua præſentia honorauerunt. Poſt Pentecoſten verò Rex Angliæ de Pariſio VVaſconiam eſt profectus. Eo tempore Alienora Regina Angliæ, mater Regis Edvvardi, ſpreta pompa ſæculi, apud Ambresburiam induit habitum monacharum. Tranſit ânus iſte frugifer & fructifer huic regno, & eo magis fructifer, quod fructum fecit centeſimum, faciens de Regina Sanctimonialem.

Rex in Gallias tranſit.

Regina fit ſanctimonialis.

Annalis concluſio.

Acta inter Chriſtianum & Iudæum quendam.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo octuageſimo octauo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi.15. cum adhuc Rex Angliæ in VVaſconia moraretur, Miles quidam Anglicus quendam Iudæum ſuper detentione indebita cuiuſdam manerij ſibi impignorati, coram iudicibus conueniri decreuit, ſed Iudæus verſipell. reſpondere renuit, prætendens cartam Regis quondam Henrici, qua ſibi indultum fuit, ne coram iudice aliquo, ſolo corpore Regis excepto, in iudicium trahi poſſet. Miles ſuper hoc anxius VVaſconiam adijt, vt ſuper hoc à Rege remedium aliquod impetraret. Quem cum Rex audiſſet, non decet irritare facta parentum, quibus lege diuina iubentur reuerentiam exhibere, propter quod, factum patris mei reuocare non decreui, ſed tibi cæteriſquè regni mei, æqua lege (ne potior videatur Iudæus quàm Chriſtianus) indulgeo, ne pro quacunque iniuria illi Iudæo illata quandiu charta ſua gaudere voluerit, coram iudice aliquo (me excepto) conueniri poſsitis. Reuertente cum hoc priuilegio milite, attendens Iudæus ſibi imminere damnum & periculum, ſpontaneè renuntiat ſuæ chartæ, optans & euacuata conditione priuilegij, pars vtraque legi communi valeat ſubiacere. Eo tempore, die quadam cum Rex & Regina in camera quadam conuenientes ſuper lectum quendam confabularentur, ictus fulminis per feneſtram quæ eis erat à dorſo, ingreſſus eſt, & inter eos tranſiens, ipſis penitùs illæſis, duos domicellos qui in eorum ſtabant præſentia interfecit: ſtupefacti admodúm cæteri omnes qui aderant, ex euidenti quod contigerat perpendebant miraculo, diuini protectionē numinis ſaluti Regis non deeſſe. Sub eodem tempore Rex Cipri apud Acon in Regem Ieruſalē coronatur. Quod comes Attrebatenſis in prǽiudiciū Regis Siciliæ qui regnū illud vendicabat factum exiſtimans, bona templariorū & hoſpitaliorum (quia facto huic conſenſerant) vbiq; per Apuliam confiſcauit. Per idem tempus Alfonſus Rex Arragoniæ miſsis ad Curiam Romanam nuncijs, reconciliari petiuit Eccleſiæ, de hijs quæ per patrem ſuum facta fuerant ſe excuſans.

Conſeruatio Regis miraculoſa.

Nouus Rex Ieruſalem coronatur.

Tranſit annus iſte frugifer & fructifer omni plœbi, Iudæis per Angliā triſtis & malorum inchoatiuus: Francis Angliſque quietus.

Annalis concluſio.

Anno

ANno gratiæ milleſimo ducēteſimo octuageſimo nono, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi ſextus decimus, Carolus filius Caroli Regis quondam Sicilię, Princeps Achaiæ, procurante Rege Angliæ, liberatur à carcere ſub hac forma, videlicet, quod data Regi Arragoniæ certa ſumma pecuniæ, ipſe Carolus à Domino Papa pacem Arragonenſibus impetraret, quam ſi infra terminū limitatū impetrare non poſſet, rediret ad carcerem. Quibus cōditionibus iuramēto firmatis, tradere debebat Carolus tres filios ſuos obſides, & alios milites nobiles quadraginta, pro quibus quouſque venirent Rex Angliæ liberationem Caroli accelerans, nobiles viros qui ſecum erant obſides tradidit, & pecuniam vſque ad triginta millia librarum perſoluit. Poſtquam autem filij Caroli venerant, Rex Angliæ militibus ſuis liberatis in VVaſconiam reuertitur, & apud Blankforde crucis ſuſcepit caracterem, moxque Iudæos omnes tanquam crucis hoſtes expulit de VVaſconia, & alijs terris ſuis omnibus quas in regno Franciæ poſsidebat. Interim Reſus filius Mereduci VValliam conturbauit, impugnareque cœpit aliqua Regis caſtra. Eo tempore Tripolis ciuitas trāſmarina à Soldano capitur, qui & in ea multa Chriſtianorum millia trucidauit, ex cuius captione territi Chriſtiani qui erant in Acon, à Soldano inducias impetrant biennales. Per idem tempus Edmundus Comes Cornubiæ, cui Rex Angliæ in ſua abſentia regni commiſerat cuſtodiam, magnum ducit exercitum in VValliam cōtra Reſum. Cum autem caſtrum de Druſſelau, quod erat Reſi, obſideret, & muros eius ſuffodi faceret, caſu illorum ſubitò vir nobilis VVilhelmus de monte Caniſij, alijque milites plurimi & ſcutiferi opprimuntur. Hoc anno armiger quidam dictus Robertus Camerarius cum ſuis complicibus verè dæmoniacis, tentoria mercatorum apud ſanctum Botulphum & mercimonia incendens, diffuſo igne magnam partem villæ & eccleſiam fratrum Prædicatorum combuſsit, in diuerſis nempe villæ locis ignem appoſuerunt, vt ipſi liberiùs poſſent reſidua ſpoliare. Dúmque mercatores pro mercibus ſuis ſaluādis & extinguendo igne diſcurrerent, per dictum armigerum & ſuos trucidantur. Dicebatur reuera quod tota pecunia Angliæ vix reſtauraret damna ibidem facta. Currebant namque riuuli argentei & aurei & metallorum fuſilium vſque in mare. Fuit autem hoc anno in Anglia tāta frugum abundantia, vt quarteriū frumēti alicubi pro viginti, alicubi pro ſexdecim, alicubi pro duodecim denarijs vēderetur. Trāſit annus iſte frugifer & fructifer mirabiliter: Iudæis lugubris: terræ ſanctæ atq; Chriſtianicolis lamentabilis: Anglię dānoſus: ſed Frācię otioſus.

De amicitia fructuoſa inter Regē Ed. et Carolum Principem Achaiæ.

Mat Westm p. 374-375

Ed. Rex cruce ſignatur & Iudæos expellit de Waſconia.

De Tripoli capta à Soldano.

Profectio in Walliam.

De damno irrecuperabili apud S. Botulphum.

Copia frugum & vilitas.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi ſeptimus decimus, Carolus Princeps Achaiæ Romam veniens, per Papam Nicholaum, à iuramento Regi Arragoniæ præſtito abſoluitur, & in Regem Siciliæ coronatur. Eodem tempore inter Iacobum occupatorem Siciliæ & Comitem Attrabatenſem firmantur induciæ biennales. Circa tempus iſtud Rex Anglię de VVaſconia reuerſus, Londonijs ſolemniter recipitur à clero totáque plebe. Qui iudæos omnes eodem anno expellens de Anglia, datis expenſis in Gallias, bona eorum reliqua cōfiſcauit. Eodem tempore Rex auditis quærimonijs eorum Anglicorum, qui de regijs miniſtris volebant conqueri, omnibus exhibens iuſtitiam, Iuſtitiarios ferè omnes de falſitate deprehenſos à ſuo officio depoſuit, ipſos iuxta demerita puniens graui mulcta. Tempore quadrageſimali huius anni cum Alexander Rex Scotorum vxorem ſuam filiam Comitis Flandriæ, quam poſt Margaretam filiam Regis Angliæ duxerat, nocte quadam admodum obſcura viſitare voluiſſet, ceſpitante equo lapſus & colliſus grauiter expirauit. Hic de ſecunda vxore nullam, de prima verò prolem geminam, filium ſcilicet Alexandrum,

Caroli iuramētum irritū fit.

Iudæi fugati.

Iuſtitiarij mulctati.

Rex Scotorum miſerabiliter interficitur.

Soboles Regis Scotiæ. & filiam genuit nomine Margaretam. Alexander abſque prole patrem in matura morte præuenit. Filia verò Margareta Regi Northvvagiæ deſponſata filiam vnicam peperit nomine Margaretam, quæ matri mortuæ ſuperuixit. Hãc conſulto Rege Angliæ magnates Scotiæ recognouerunt hæredem, quæ acceſſita per nuncios Regis Angliæ cum per nauigium tenderet in Scotiam, infirmata in mari apud Orkadas Inſulas eſt defuncta. *Tempeſtas inaudita.* Hoc anno nocte Sanctæ Margaretæ deſcendit tempeſtas Imbrium, tonitrui & fulguris, à retro ſæculis vix audita, concutiens ſata & ſubmergens, *Fames.* ita vt Londonijs modius tritici qui prius ad tres denarios vendebatur, ex tunc paulatim vſque ad duos ſolidos excreuit, ſicq; per quadraginta ferme annos, vſque ad obitum Regis Edvvardi poſt conqueſtũ ſecundi, dicti de Karneruam, extitit Kariſtia bladorum & pręcipuè frumẽtorũ, ita vt aliquotiens Londonijs modus frumenti ad decem ſolidos venderetur. *Eccleſiæ taxatæ.* Circa præſens tempus iubente Papa Nicolao taxatæ ſunt eccleſię Anglicanæ ſecundùm verum valorem, & ex tunc ceſſauit taxatio Norvvicenſis, per Innocẽtium quartum prius facta. *Annalis concluſio.* Tranſit annus iſte primo frugibus opulentus, ſed tẽpore frugum atque fructuum veniente, vtroque cõmodo deſtitutus. Iudæis per Angliam & iuſticiarijs exitialis: Scotis dubius & ſolicitus propter deſtructionem regni, per mortem hæredum: Gallicis plenè quietus.

Dubitatio de hæredibus Scotiæ. ANno gratiæ 1291. qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi octauus decimus, mortua Margareta filia Regis Northvvagiæ, ex Margareta filia Regis Scotiæ Alexandri, ad quam iure hæreditario defunctis auo, patruo & matre regnum Scotiæ deuolui debebat, quis foret iuſtus heres Scotiæ apud omnes in dubium vertebatur. *Filiæ Regis nuptui dãtur.* Propter quod Rex celebratis Londonijs nuptijs inter Iohannem filium & hæredem Ducis Brabantiæ, & Margaretam filiam ſuam ſecundam, ac inter Gilbertum Comitem Glouerniæ, & Iohannam filiam ſuam tertiam, verſus Scotiam dimicaturus de iuſto hærede tanquam ſuperior dominus dirigit iter ſuum. Sed dum finibus Scotię appropinquaret, *Regina moritur.* Regina conſors graui infirmitate correpta, quarto idus Decembris ex hac vita migrauit in villa de Herdeby iuxta Lincolniã, propterea Rex cœpto intermiſſo itinere Londonias funus deducẽdo reuertitur cum mœrore, qui cunctis diebus vitæ ſuæ eam plangebat, & Ieſum benignum iugis præcibus pro ea interpellabat, elemoſinarum largitiones & miſſarum celebrationes pro ea in diuerſis regni locis ordinans imperpetuum & procurans. *Mores Reginæ* Fuerat nempè mulier pia, modeſta, miſericors Anglicorum, amatrix omnium, & velut columna regni totius. Cuius temporibus alienigenæ Angliam non grauabant, incolæ nullatenus per regales opprimebãtur; ſi ad aures eius vel minima quærela oppreſsionis aliqualiter perueniſſet. Triſtes vbique prout dignitas ſua promittebat conſolabatur, & diſcordes ad concordiam quantum potuit, reducebat. Huius corpori cum ad Sãctum Albanum appropinquaſſet, totus conuentus ſolemniter reueſtitus in capis perrexit obuiam vſque ad finem villæ, quæ eſt ad Eccleſiã Sancti Michaëlis, ibidem deducendóque corpus, ante maius altare in monaſterio collocarunt, vbi nocte illa à toto conuentu officijs diuinis ac ſacris vigilijs aſsidua deuotione honoratur. Ab eo loco corpus defertur Londonias, vbi Rex cum tota regni nobilitate regníq; Pontificibus & Prælatis occurrit. Conditũ eſt ergo corpus aromatibꝰ in eccleſia VVeſtmonaſterij, cũ ſumma omniũ reuerẽtia & honore. *Cruces eriguntur pro Regina.* Cor verò in choro fratrũ pręedicatorũ Londonijs eſt humatũ. In omni loco & villa quibꝰ corpꝰ pauſauerat, iuſsit Rex crucẽ miro tabulatu erigi ad Reginę memoriam, vt à tranſeuntibus pro eius anima deprecetur, in qua cruce fecit imaginem Reginæ depingi. *Annalis concluſio.* Tranſit annus iſte carus, ſed nõ famelicus: Scotis turbulentus: Anglicis vicifsim lætus & triſtis.

Anno

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſecūdo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi primi nonus decimus, Soldanus Babyloniæ lapſis iam treugis cum Chriſtianis per biennium initis verſùs Acon tendēs cū magno exercitu in ipſo itinere moritur, cuius filius Soldanus factus proſequitur cępta patris, & ciuitatem Acon obſidens à quarto die menſis Maij, per decem dies continuos fortiſsimè oppugnauit. Ciues verò viriliter vrbem defendentes, interim theſauros ſuos ac merces ſacroſanctáſque reliquias, ſenes etiam atque debiles mulieres & paruulos fecerunt in Ciprum nauigio deportari. Multi etiam tam pedites quàm equites diſcedentes, ad defenſionem ciuitatis reliquerunt tantùm duodecim millia armatorum. Quintadecima verò die menſis tam graue dederunt Sarraceni inſultum, quod cedente ferè Regis Cipri cuſtodia, ciuitatem intraſſent, niſi obſcuritas noctis alienúmque ſubſidium obſtitiſſet. Denique Rex Cipri commiſſa cuſtodia ſua miniſtro militiæ domus teutonicorum promittens, ſe mane rediturum aufugit in Ciprum. Sarraceni autem videntes in craſtino cuſtodiam Regis Cipri deſtitutam ex parte illa, impleto foſſato ingreſsi ſunt vrbem, prælióque ancipiti cum Chriſtianis duobus diebus, nunc his, nunc illis præualentibus dimicarunt. Tertia tandem die irrumpente per portam Sancti Antonij Sarracenorum multitudine, interfectíſque templarijs & hoſpitalarijs vrbem capiunt, muros eius cum turribus, eccleſiáſque cum domibus alijs funditus euertentes. Patriarcha verò qui de ordine prædicatorum fuerat, & miniſter hoſpitalis læthaliter vulnerati, tracti à ſuis in Dromūdum in mari cum multis alijs perierunt. Per hoc tempus Carolus frater Regis Franciæ renuncians iuri ſuo in regnum Arragoniæ, vxorem duxit filiam Caroli Regis Siciliæ, qui cum ea prædicta renunciatione Andegauiæ & Cenomanniæ contulit Comitatus.

Soldanus pater moritur.
Soldanus filius Acon obſidet.
Acon capitur à Soldano.

Declaratio iuris Regij in regno Scotiæ.

EOdem anno poſt Paſcha Rex Angliæ Scotiæ appropinquans, parliamentum tenuit apud Northumb. vbi conſultis prælatis ac vtriuſq; iuris peritis, reuolutíſque priorum temporum annalibus, vocari fecit Prælatos ac Maiores regni Scotiæ, & coram eis in eccleſia parochiali de Northumb. ius ſuum in ſuperius dominium regni Scotiæ fideliter declarauit, petiuítque vt hæc recognoſcerent, proteſtando ſe iis coronæ ſuæ vſque ad effuſionem ſanguinis defenſurum. Ob quam cauſam Rex iſto anno omnia monaſteria Angliæ, Scotiæ, & VValliæ perſcrutari fecerat, ad dinoſcendum quale ius poſſet ſibi competere in hac parte. Et repertum eſt in chronicis Mariani Scoti, VVilhelmi de Malmeſburia, Rogeri de Houeden, Henrici de Huntyngdon, Radulphi de Luzeto, quod anno domini nongenteſimo decimo Rex Edvvardus ſenior, ſubegit ſibi Reges Scotorum & Cumbrorum. Item ibidē, quod anno domini nongēteſimo viceſimo primo, prædictę gentes elegerunt ſibi Edvvardum prædictum in dominum & patronum. Item ibidem anno domini nongēteſimo viceſimo ſexto Rex Anglię Adelſtanus deuicit regē Scotię Conſtantinū, & iterum ſub ſe permiſit regnare. Itē Edredus frater Adelſtani Rex Anglię, deuicit Scotos & Northumbranos, qui ſe ſubmiſerunt ei & fidelitatem iurauerunt. Item ibidem, Edgarus Rex Angliæ ſuperauit Rinadum filium Alpini Regem Scotorum. Et ex tunc factus eſt Rex quatuor regnorum, ſcilicet, Angliæ, Scotiæ, Daciæ, & Norvvagiæ. Item ibidem Sanctus Edvvardus regnum Scotiæ dedit Malcolino filio Regis Cumbrorum de ſe tenendum. Item VVilhelmus Baſtard anno regni ſui ſexto, vicit Malcolinum Regem Scotię, & accepit ab eo ſacramentum fideli-

Scotia ſubdita Angliæ.

fidelitatis. Item VVilhelmus Rufus, ſimile fecit quòd pater ſuus fecerat, erga Malcolinum Regem Scotiæ & contra duos filios Malcolini ſucceſsiuè regnantes. Item Alexander ſucceſsit fratri ſuo Edgaro in regnũ Scotiæ de cõſenſu Regis Henrici primi. Item Dauid Rex Scotiæ fecit homagium Regi Stephano. Item VVilhelmus Rex Scotiæ fecit homagium Henrico tertio, filio Regis Henrici ſecundi in coronatione ſua. Et iterum Henrico patri anno regni ſui viceſimo, ſicut patet in quadam conuentione inter eos inde facta. Item dicit Rogerus de Houeden, quod VVilhelmus Rex Scotiæ venit ad dominum ſuum Regem Henricum in Normanniam, & ſimiliter fecit Regi Richardo, & etiã Iohanni Regi apud Lincolniã. Item in Chronica ſancti Albani reperitur quod Alexander Rex Scotiæ, apud Eboracum deſponſauit Margaretam filiam Regis Henrici, anno regni ſui triceſimo quinto, & fecit ei homagiũ. Item reperitur in chartis regum Scotiæ. Itẽ repertum eſt in bullis Papalibus Scotiæ directis, Reges Scotorum excommunicatos fuiſſe, quia noluerant obedire dominis ſuis Anglorum Regibus.

Chronica ſancti Albani.

Multi recognoſcũt Regem Angliæ priorẽ dominum ſuũ.

CONuenientibus igitur apud Northumb. in finibus Anglorum verſùs Scotiam Rege Anglorum, cum ſuis peritis, ac Scotorum valentioribus, cum ſuis prudentioribus, petiuit Rex Angliæ inprimis, vt Scoti pacificè aſſentirent ſuæ ordinationi ſuper Rege Scotiæ, præſertim cum ſibi competeret ratione ſui dominij capitalis. Scoti verò reſponderunt ſe ignorare quod talis ſuperioritas Regi Angliæ competeret, nec poſſe ſine capite Rege ad talia reſpondere, cui incumberet talem denunciationem audire, nec aliud reſponſum ad præſens debere reddere teſtabantur, propter iuramentum excommunicatione vallatum, quod poſt mortem Regis Alexandri ſibi inuicem fecerunt, vnde deliberatione librata fecit Rex Edvvardus Scotis literas ſuas patentes, quibus recognouit aduentum Scotorum in Angliam citra aquam Tvvede, non debere aliàs illis vrgeri in præiudicium iterum veniendi in Angliam. Poſt hæc Maiores Scotiæ & Angliæ qui vendicabant ius ſucceſsionis in regnum Scotiæ, per literas ſuas patentes recognouerunt ſe velle ſponte recipere iuſticiam coram dicto Rege Edvvardo tanquam coram capitali domino, & firmum tenere quicquid ipſe decreuerit in præmiſsis literarum dominorum vtriuſque regni qui ius ſucceſsionis in Scotorum dominium vendicabant.

Literæ recognitionis.

OMnibus præſentes literas viſuris vel audituris, Florentius Comes Holandiæ, Robertus le Brus dominus Vallis Anandiæ, Iohannes de Balliolo dominus Galvvidiæ, Iohannes de Haſtinges dominus Abergauennæ, Iohannes Comin dominus de Badenavv, Patricius de Dunbar Comes Marchiæ, Iohannes de Veſci vice patris ſui, Nicolaus de Sules, VVilhelmus de Ros, Salutẽ in domino. Cùm nos in regno Scotiæ ius habere credamus, & ius illud coram illo qui potiorem habet poteſtatem, iuriſdictionem & rationem, examinandi ius noſtrum habet declarare, vendicare & probare intendamus, nobiliſque Princeps dominus Edvvardus Dei gratia Rex Angliæ, per bonas ſufficientéſque rationes nos informauerit quod ad eum ſpectat, & habere debet ſuperius dominium regni Scotiæ, & cognitionem in audiendo examinando & definiendo ius noſtrum. Nos de propria noſtra voluntate ſine omni violentia & coactione volumus, annuimus & cõcedimus, vt recipiamus ius corã eo tanquã ſuperiori domino terræ, volumus inſuper & promittim⁹, quod habebimus & tenebimus firmũ & ſtabile factum ſuum, & quod ille habebit regnum cui corã eo ius potiùs illud dabit. In teſtimonium iſtorum nos literis iſtis appoſuimus ſigilla noſtra. Data apud Northumb. feria tertia poſt aſcenſionem &c. Facta itáq; recognitione ſuperioris domini & ſubmiſsione recipiendi, quod coram Rege

Angliæ

Angliæ iure fuerit definitum, petiuit Rex caſtra & terram totam ſibi reddi, vt per ſeyſinam pacificam ius ſuperioris dominij, quod iam per ſuas literas recognouerant, clareret vniuerſis. Annuerunt ſtatim Regiæ petitioni confectis ſuper hoc literis, & ab eiſdem ſignatis, continentibus in Gallico, ſicut priores literæ, hunc tenorem.

Literæ Seyſinæ datæ Regi Angliæ de toto regno Scotiæ.

OMnibus præſentes literas viſuris vel audituris, Florentius Comes Holandiæ, Robertus le Brus dominus Vallis Anandiæ, Iohannes de Balliolo dominus Galvvidiæ, Iohannes de Haſtings dominus Abergauennæ, Iohannes Comyn dominus de Badenavv, Patricius de Dunbar Comes Marchiæ, Iohannes de Veſci vice patris ſui, Nicolaus de Sules, VVilhelmus de Ros, Salutem in domino. Quia de bona voluntate noſtra & communi aſſenſu ſine omni coactione, annuimus & conceſsimus nobili Principi domino Edvvardo Dei gratia Regi Angliæ, quod ipſe tanquam ſuperior dominus terræ Scotiç, poſsit audire, examinare & definire vendicationes noſtras & quas intendimus oſtendere, & probare pro iure noſtro recipiendo coram eo, tanquam ſuperiori domino terræ, promittentes inſuper quod factum ſuum habebimus firmum & ſtabile, & quod ille obtinebit regnum Scotiæ, cuius ius potius declaratur coram eo. Cum autem non poſsit præfatus Rex Angliæ iſto modo cognitionem facere nec complere ſine iudicio, nec iudicium debeat eſſe ſine executione, nec executionem poſsit debito modo facere ſine poſſeſsione & Seyſina eiuſdem terræ & caſtrorum eius, volumus, annuimus, & concedimus, quod ipſe tanquam dominus ſuperior ad perficiendum prædicta habeat Seyſinam totius terræ Scociæ & caſtrorum eius, quouſque ius in regnum petentibus fuerit ſatisfactum. Ita tamen quod antequam habeat Seyſinam, bonam & ſufficientem ſecuritatem faciat petitoribus, & cuſtodibus, cõmunicati regni Scotiæ reſtituendi, & idem regnum cum tota regalitate, dignitate, dominio, libertatibus, conſuetudinibus, iuſticijs, legibus, vſibus, poſſeſsionibus, & quibuſcunque pertinentijs in eodem ſtatu, in quo erant ante Seyſinam ſibi traditam, liberabit illi cui iure debetur ſecundùm iudicium regalitatis, ſaluo Regi Angliæ homagio illius qui Rex erit. Et debet hæc reſtitutio fieri infrà duos menſes, à die quo fuerit hoc ius diſcuſſum atque firmatum. Exitus dictæ terræ medio tempore recipiantur, & in ſaluo depoſito reponantur, & bene cuſtodiantur per manum camerarij Scotiæ, qui nunc eſt & illius quem aſsignabit ad hoc Rex Angliæ, & hoc ſub ſigillis eorum ſalua rationabili ſuſtentatione terræ & caſtrorũ, miniſtrorúmq; regni. In teſtimonium iſtorum omnium prædictorum appoſuimus ad has literas ſigilla noſtra. Data apud Northumb. die Mercurij proxima poſt aſcenſionem domini, anno &c. Has duas literas miſit Rex Angliæ ſub ſigillo ſuo priuato, ad diuerſa monaſteria regni ſui, vt ad perpetuam rei geſtæ memoriam in chronicis ponerentur.

Rex aſſecurat reddere regnum Scotiæ cui debetur.

IDcirco facta Scotis ſecuritate ex parte Regis Angliæ, de reſtituendo prout præfertur regno Scotiæ infra duos menſes, illi cui de iure hoc competeret, ſub pœna centum millium librarum ſterlingorum, Romæ in ſubſidium terræ ſanctæ ſoluendarum, ac etiam ſub pœna excommunicationis & interdicti in Regis perſonam & regnum Angliæ, ſi non reſtitueret fulminandum. Scoti per

chartas ſuas tradiderũt Regi Edvvardo, regnum Scotiæ cum caſtellis, iuribus, & conſuetudinibus, poſuerúntque cuſtodes qui medio tempore exitus & appromamenta terræ ad opus illorum quorum intererat cuſtodirent, quouſque videlicet debita diſcutione habita de legitimo conſtaret hærede. Quo facto, Rex Angliæ poſt longas diſceptationes vendicantium illud regnum diſcuſsis iuribus prætulit Iohannem de Bayllol, qui recognouit Regẽ Angliæ fore Scotiæ capitalem dominum, fecítq; ei homagium, & fidelitatem iurauit, vt in geſtis anni ſequentis plenius declaratur. Eodem anno circa feſtum beati Iohannis Baptiſtæ, Alienora mater Regis Angliæ Ambresbiriæ eſt defuncta, propter quod Rex de Scotia in Angliam rediјt, vt funus maternum ſepulturæ traderet debito cũ honore. Sepultum eſt itáq; corpus eius in monaſterio Ambresburiæ, cor verò Londonijs in eccleſia fratrum minorũ, qui ſicut & cuncti fratres reliquorum ordinum aliquid de corporibus quorumcunque potentium morientium, ſibimet vendicabant more canum cadaueribus aſsiſtentium, vbi quiſque ſuam particulam auidè conſumendam expectat. Poſt feſtum ſancti Michaelis Rex iterum tendens in Scotiam, cum Eboracum veniſſet, morámque aliquam feciſſet ibidem, Reſus filius Mereduci captus illucque deductus iudicialiter cõdemnatur. Deinde Rex profectus in Scotiam, omnibus in regnum Scotiæ ius vendicantibus impoſuit, vt in feſto ſancti Iohannis Baptiſtæ proximo futuro coram ſe comparerent, & quo iure regnum illud vendicabant, plenius declararent. Tranſit annus iſte frugifer, ſed qui incolis vix ſufficeret: terræ ſanctæ flebilis, propter nobilem ciuitatem Acon, quæ Acres vel Tholomayda dicitur, ereptam Chriſtianis. Anglis & Scotis ſub magna expectatione tranſactus, dum vnuſquiſque ſcire cupit, quis in regno gentium dominabitur.

Obijt mater Regis.

Reſus Wallicus condemnatur.

Obijt Nicolaus Papa.4.

ANno gratiæ milleſimo duceteſimo nonageſimo tertio, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus, Nicolaus Papa quartus viã vniuerſæ carnis ingreſſus eſt, qui paulò ante Regem Angliæ ad recuperandam terram Sanctam inuitans, ducem & capitaneum omnium conſtituit Chriſtianorum. Hoc anno ſuborta eſt diſcordia inter Anglicos & Francos huiuſcemodi occaſione: duo nautæ (quorum vnus erat Anglicus, alter Gallicus de Normannia) conuenerunt apud Gaſconiam ad quendam fontem, vt haurirent aquam, vbi diſſentio facta eſt dum quiſque nititur prius haurire, cúmque diutius contendiſſent & mutua conuicia inuicem intuliſſent, parauit Gallicus Anglicum percutere pugione, ſed Anglicus vitato periculo Gallici pugnum tenuit quo gladium tenebat ſtrictum, eum eripere volens ſibi. Interea cecidit Normãnus ſuper mucronem ſuum, confoſſúſque morti ſubiacuit ſuo caſu. Cum verò caſus iſte Normannis fuiſſet cognitus, perſecuti ſunt Anglicum vt in eum necem ſocij vindicarent, ſed nautæ conſocij Anglici reſiſtunt Normannis & fit conflictus grauiſsimus inter eos, tandem Anglici ſine magno diſpendio euaſerunt. Tunc acceſſerunt ad Philippum Regem Franciæ, quibus grata fuit regni turbatio, & eius bilem contra Anglicos commouerunt dicentes: turpe fore ſibi gentíque ſuæ, vt à caudatis taliter tractarentur. Rex verò iuſsit nautis ſuis vt vbicunque obuiarent Anglicis de nece conſocij caperent vltionem. Feruebat igitur furor Gallicorum, & dum ſitiunt Anglicorum ſanguinem, multociens dãna grauia intulerunt. Vice quadam igitur dum maris obſeruant ſemitas, cõſpiciunt naues Anglicas à remotis, quibus curſu appropinquantes velociſsimo ſubitò prælium inchoarunt, inter congrediendum quandam nauem Anglicam inter conſocias ſuas vncis attraxerunt Gallici, & quendam Anglicum trahentes de naui ſua, mox in ſummitate mali nauis Normannici ſuſpenderũt. Quo facto (quia potentiores & plures pro tunc erant Gallici) ſine magna læſione receſſe-

Diſcordia inter Anglicos & Francos.

ceſſerũt. Ex his cauſis creuit timor & inuidia populis vtriuſq; regni. Eo tẽpore moritur Rex Romanorũ Radulphus. In cuius ſucceſsione electꝰ eſt Adulphus Comes de Naaſſo, & ſine contradictione in regem Alemanniæ ſolemniter coronatur. Alfonſus etiam Arragoniæ Rex mortuus eſt hoc anno.

Obijt Rex Romanorum.

Obijt Rex Arragoniæ.

REx Angliæ poſt feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ in Scotiam veniens, receptis eorum qui regnum Scotiæ vendicabant allegationibus, pro iure ſuo eligi fecit quadraginta perſonas, videlicet, de Anglia viginti, & viginti de Scotia, qui iſtas allegationes deliberata diligentia diſcuterent: ſententiam finalem vſque in feſtum ſancti Michaëlis, primo venturum differens proferendam.

Proceſſus de Scotia.

EO tempore Ericus Rex Norvvagiæ venit coram cõſilio domini Regis Angliæ per attornatos ſuos, & protulit quoddam ſcriptum in hæc verba: Omnibus præſentes literas inſpecturis vel audituris pateat euidenter, quod nos Ericus Dei gratia Rex Norvvagiæ tenore præſentium fecimus, conſtituimus & ordinauimus, prout de iure & facto melius facere potuimus, noſtros veros & legitimos attornatos & procuratores & nuncios ſpeciales, nobilem virum Aduen. de Hagr̄, & magiſtrum H. Plebanum, plebis de Caſtillione arretino domini Papæ capellanum, & magiſtrum Petrum Algor̄, ad comperiẽdum pro nobis & vice noſtra, coram excellenti Principe domino, Dei gratia Edvvardo Rege Angliæ illuſtri, & ſuperiori domino regni Scotiæ, & ad petendum nomine noſtro, tanquam per ſuperiorem dominum regni Scotiæ nobis adiudicari regnum Scotiæ ſupradictũ, cũ omnibus iuribus & pertinentijs ſuis cũ ipſũ regnũ per mortẽ dominæ Margaretæ filiæ noſtræ olim dominæ & Reginæ regni Scotiæ, ſit ad nos iure hæreditario deuolutũ legitimè. Item ad petendum nomine noſtro adiudicari nobis & præfatis attornatis & procuratoribus noſtris, aſsignari pro nobis fructus & redditus regni Scotiæ quatuor annorum, qui fluxerunt à tempore mortis domini Alexandri, bonæ memoriæ quondam Regis Scotiæ, vſque ad diem mortis dominæ Margaretæ filiæ noſtræ, olim dominæ Reginæ Scotorum, qui percepti ſunt vel percipi potuerunt de dicto regno, cum ad nos dicti fructus ſeu redditus pleno iure pertineant, tum quia fuimus legitimus adminiſtrator bonorum Reginæ præfatæ cum viueret, tum etiã quia grauia expenſarum & ſumptuum onera ſuſtinuimus propter eam, dum in regno Norvvagiæ moram traxit, & poſtmodum mittendo eam ad regnum ſuum Scotiæ ſupradictum. Item ad petendum nomine noſtro condemnari vniuerſitatem regni Scotiæ, & ipſum regnum ad ſoluendum nobis ſeu dictis attornatis & procuratoribus noſtris recipientibus vice noſtra pœnam centum millium librarum ſterlingorum, in quam inciderunt vniuerſitas præfata & regnum prædictum non recipiendo liberè præfatam dominam Margaretam, filiam noſtram, in dominam & Reginam regni Scotiæ, nec ei obediendo in aliquo. Et ad petendum ſupplementum ſeptingentarum marcarum quas habere debemus à regno Scotiæ, occaſione dotis dominæ Margaretæ olim filiæ noſtræ & vxoris Regis Scotiæ prædicti, cum fructus & redditus terrarum nobis aſsignati pro ſeptingentis marcis annuis, ad quingentarum marcarum ſummam non aſcendant. Item ad agendum & defendendum, lucrandum & perdendum, coram præfato Principe domino Edvvardo Rege Angliæ, ſuperiore domino regni Scotiæ debita quomodocunque, & qualitercunque, & ex quacunque cauſa vel cauſis nobis debeantur, & à quibuſcunque perſonis, loco vel vniuerſitate, & quocunque nomine illa iura cenſeantur, & ad omnia alia & ſingula facienda, quæ veri & legitimi attornati ſeu procuratores & nuncij facere poſſent in præmiſsis, & quilibet præmiſſorum ſi mandatum etiam exegerint ſpeciale, & quæ noſmet facere poſſemꝰ ſi præſentes eſſemus, promittẽtes ſub hypotheca & obligatio-

Rex Norvvagiæ vendicat Scotiam.

gatio-

gatione omnium bonorum noſtrorum, pactum firmum & gratum habere & tenere perpetuò, & non contrauenire aliquo ingenio vel modo, quicquid per prædictos attornatos ſeu procuratores noſtros, vel duos ſaltem ex eis actum vel procuratum fuerit in præmiſsis, vel quolibet præmiſſorum. Datum Tonsborg. anno domini &c. anno regni noſtri tertiodecimo, in cuius rei teſtimonium has literas fieri fecimus, & noſtri ſigilli munimine roborari.

Quod dies datus eſt Regi Norwagiæ.

REquiſitum fuit de eiſdē attornatis quid voluit addere, minuere vel mutare, & quod in petitione ſua danda declararēt. Qui dicunt quod nolunt declarare antequam habuerint colloquium cum dicto domino Rege Angliæ, ſuperiori domino regni Scotiæ, nec aliquid aliud proponere vel dicere ea vice. Et hæc requiſitio fuit facta, quia aliàs in petitione ſua, quæ coram ipſis fuit ibidem lecta, reſeruauit ſibi beneficium addendi, minuendi & mutandi, prout plenius ex tenore ipſius petitionis apparet, & datus eſt eis dies vſque ad diem Mercurij proximum ſequentem, ad audiendum voluntatem domini Regis. Poſtea die Mercurij proximo poſt feſtum beati Martini, venerunt prædicti attornati Regis Norvvagiæ, coram conſilio prædicti domini Regis Angliæ & ſuperioris domini Scotiæ, & dictum fuit eis per conſilium dicti domini Regis, quod declararent manifeſtè actionem domini Regis Norvvagiæ, per quam intendunt recuperare regnum Scotiæ tanquam ius domini ſui, qui quidem attornati reſponderunt & dixerunt, quod voluerunt prius habere colloquium cum prædicto domino ſuo Rege Norvvagiæ, & ipſum ſuper actione & petitione prædictis conſulere antequam vlterius proſequerentur. Et multotiens requiſiti, quod petitionem præfati domini ſui manifeſtiùs declararent, tandem dixerunt præciſè quod petitionem ſupradicti domini ſui noluerunt declarare, nec vlterius ſuper hoc aliud dicere antequam eundem dominum ſuum conſulti fuerint in præmiſsis. Ideo datus eſt eis dies de die in diem coram prædicto domino Rege Angliæ ſuperiore domino dicti regni Scotię, ad audiendum iudicium ſuum de eo quod noluerunt vlterius proſequi petitionem Domini ſui prædicti. Igitur poſt diligentem huius negocij diſcuſsionem inter cæteros, de aſſenſu communi, Iohanni de Balliolo qui de filia Dauid Regis Scotorum deſcenderat ſeniore, adiudicauit Rex ex integro regnū ipſum. Robertus nempe de Brus, inter quem & ipſum Iohannē de Balliolo (excluſis cæteris) quæſtio vertebatur, licèt vno gradu eſſet propinquior, tamen deſcendit à filia Regis Dauid ſecunda. Iohannes de Balliolo in feſto ſancti Andreæ ſequenti collocatus ſuper lapidem regalem, quē Iacob ſuppoſuerat capiti ſuo, dum iret de Berſabee & pergeret Arā, in eccleſia canonicorum regularium de Stone ſolemniter coronatur. Poſt coronationem verò accedens ad Regem Angliæ, qui feſtū natiuitatis dominicæ apud nouū caſtrum tenuit ſuper Tynam, eidem fecit homagium ſub his verbis.

Iudicium cõtra Regem Northwagiæ.

Iohannes Balliol obtinet regnum Scotiæ excluſis cæteris.

Qualiter Iohãnes coronatur.

DOmine Edvvarde Rex Angliæ ſuperior domine Scotiæ: Ego Iohannes de Balliolo Rex Scotiæ, me hominem veſtrum de toto regno Scotię & omnibus pertinentijs & hijs quę ad hoc ſpectant, quod regnum meum teneo, & de iure debeo & clamito tenere hæreditariè de vobis & hæredibus veſtris regibus Angliæ, & de vita & membris, & terreno honore contra omnes homines qui putant viuere & mori. Et Rex Angliæ recepit homagium in forma prædicta ſuo & alterius iure ſaluo. Recepto autem Regis Iohannis homagio, Rex Angliæ eidem regnum Scotiæ integraliter cū omnibus pertinentijs reſtituit indilatè. Tranſit annus iſte multùm frugifer nec famelicus: Anglicis & Francis diſcor-

Scotus facit homagium Regi Anglorum.

Homagij forma.

Annalis cõcluſio.

diſcordiæ inchoatiuus, Romanis & Arragonijs lugubris, propter mortem Papæ regúmque Alemanniæ & Arragoniæ: Scotis nec triſtis nec hilaris de adoptione noui Regis.

De homagio Regis Scotorum.

ANno gratiæ 1294. qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus primus, fuit idem Rex ad natale apud nouum caſtrum ſuper Tynam, vbi ſuſcepit homagium Regis Scotorum. Eo tempore Henricus de Hiſpania in carcere Regis Siciliæ diu detentus, euadens Hiſpanias, ad nepotem ſuum ſanctum Regem venit. Per idem tempus mercatores Angliæ, varijs in mari laceſsiti periculis, ſuper mercium ſuarum amiſsione Regi Angliæ cõqueruntur. Qui Comitem Lincolniæ Henricum de Lacy ad Regem Franciæ trãſmiſit, ſuppliciter petens, vt de aſſenſu ipſius per Reges & eorum conſilia, contra huiuſmodi maritima diſpendia prouideretur, cum celeritate de remedio competenti. *Congreſſus in mari apud ſanctũ Mattheũ.* Interim verò dum Comes reſponſum expectat, claſsis ducentarum nauium Normannicarum & amplius, quæ coadunata vt Anglos virtuoſius inuaderet, & inuadendo fortius propulſaret, in VVaſconiam profecta fuerat, quicquid de parte aduerſa obuium habuit, prędæ ac morti facilè deſtinando. Dum onuſta vino reuerteretur gloribunda quaſi ſibi ſoli maris ceſsiſſet libertas, à ſexaginta nauibus Anglicanis capitur in portu Sancti Matthæi, in minori Brytannia, & in Angliam adducitur feria ſexta ante vigiliam Pentecoſtes, ſubmerſis aut cæſis hominibus omnibus qui erant in nauibus, ſolis illis qui in ſcaphis vix ſibi ſaluti fuerant fugiendo. Perdiderunt nempe Gallici quindecim millia hominum in hoc conflictu, rumor facti diffuſus per Galliam, Regem conſiliumq̀ue ſuum non tam admiratione quàm indignatione vehementi commouit. *De mandato Franciæ regis.* Ordinantur igitur ambaſsiatores, qui ex parte regis Francorum à Rege Angliæ peterent, vt abſque mora naues cum mercibus per homines ſuos raptas, & in regno ſuo receptas reſtitueret, ſi vellet ſua negotia pro terra VVaſconiæ in curia Regis Francię fauorabiliter expediri. Super mandato Rex deliberans habito conſilio, Richardum Londonienſem Epiſcopum adiunctis eidem alijs viris prudentibus, ad Regem Francorum & ſuum conſilium cum huiuſcemodi tranſmiſit reſponſo, *Reſponſio regis Angliæ.* videlicet, cum Rex Angliæ curiam ſuam habeat nulli ſubiectam, ſi qui ſe læſos ſenſerint per homines regni ſui, veniant ad curiam ſuam, & declaratis ſibi illatis iniurijs, Rex eis celerem fieri iuſticiam ordinabit, quod, vt ſecurius poſsint facere quibuſcunque conqueri volentibus, rex de eundo & redeundo per terram ſuam ſaluum dabit conductum. Quod ſi hoc regi Francorum nôn placeat, eligantur hincinde arbitri qui penſatis damnis vtriuſque partis prouideant, quomodo quærelantibus ſatis fiat, & Rex Anglorum dicto eorum, & laudo ſub certa obligatione ſe ſubmittet, dum tamen Rex Francorum ſe ſubmittat & obliget pari modo. Si verò aliquid occurrat tam arduum, quod per arbitros diſcindi nequeat, definiendum regibus reſeruetur. Et Rex Angliæ habito conducto ad Regem Franciæ accedentem, ad aliquam villam maritimam veniet, & de aſſenſu mutuo finis negotio imponatur: quod ſi nec iſtud Rex Francorum acceptauerit, in ſummum Pontificem cuius eſt inter Reges & regna pacem fouere, transferatur de aſſenſu mutuo negotium, vel quia tunc ſedes ſancti Petri vacabat, ad Cardinales omnes vel aliquos vt litis & diſcordiæ ſubmota materia, pax inter eos & eorum populos refloreat vt ſolebat. Spreuit hæç omnia conſilium Franciæ, nec nuncijs inſtanter flagitantibus dignatum eſt aliquid reſpondere. Miſit denique Rex Francorum ad ciuitatem Agennum quæ ad Ducatum Aquitanniæ ſpectare dignoſcitur, ibíquè nominatim citari fecit *Citatur Rex Angliæ.* Regem Angliæ, vt die certa Pariſius compareret, de iniurijs & rebellionibus in terra factis VVaſconiæ reſponſurus. Quem ad diem præfixum non comparẽ-

tem,

tem, rex Francorum in propria perſona pro tribunali ſedens, ſententiam protulit iudicans in defectu. Moxque præcepit Conſtabulario Franciæ, vt in manu armata proficiſcens, Ducatum Aquitaniȩ regis Francorum nomine occuparet, caperetquê vel expelleret quoſcunque per regem Angliæ illius cuſtodiæ deputatos. Siquidem paulò ante miſerat illuc Rex Angliæ, Iohannē de Sancto Iohanne, militem diſcretum, in armis ſtrenuum, & in rebus bellicis exercitatum, qui ciuitates & caſtra per totum Ducatum muniuit armis, & victualibus & viris ſtrenuis ad bellandum. Rex Anglorum adhuc ſatagens regis Francorum animum emollire, mandauit germano ſuo Edmundo, qui tunc in Gallijs morabatur, vt conſilium Franciæ adiens, de aliqua forma pacis prouideret, quæ regi Francorum foret placita & ſibi non nimiū inhoneſta. Qui poſt tractatus multos fruſtrà habitos, iter verſùs Angliam arripuit, de pace & concordia penitùs deſperatus. Eodem anno circa feſtum Sancti Michaêlis, Alienora filia regis

Nuptiæ filiæ regis.

Angliæ apud Briſtolliam Henrico Comiti Barrenſi traditur in vxorem, de qua filium genuit Edvvardum, & filiam quam Iohannes de VVarremia Surreiæ & Southſexiæ Comes duxit. Tranſit annus iſte nec vber frugum, nec fertilis fru-

Annalis conclusio.

ctuum: Normannis flebilis, quia quod chariùs dilexêrunt, per Anglicos amiſêrunt: Francis & Anglicis diſcordiæ inchoatiuus, & damnorum irrecuperabilium cauſatiuus.

Reginæ tractant de pace cū fratre regis Angliæ.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus ſecundus, Edmundus frater regis Angliæ verſùs mare profectus, per reginas Franciæ, Iohannam regis conſortem, & Mariam eiuſdem nouercam, vt cum eiſdem pacis tractatum reſumat celeriter reuocatur. Deniquè mediantibus reginis, poſt plurima interloquia in forma ſubſcripta extitit concordatum, vt propter honorē regis Franco-

Formula pacis.

rum, cui per miniſtros cuſtodiæ VVaſconiȩ deputatos, vt videbatur nōnullis in pluribus fuerat derogatum, ſex caſtra, videlicet, Sanctonas, Talemund, Tourn. Pomerel, Penne, & Mountflaunkon, voluntati regis Franciæ dederentur. In omnibus verò ciuitatibus & caſtris totius Ducatus, exceptis Burdegalia, Baiona, & Regula vnus ſeruiens nomine regis Frāciæ poneretur. De miniſtris quoquè per regem Angliæ in VVaſconia poſitis, alijſquê per totam terram pro libitu regis Francorum obſides traderentur. Quibus pactis rex Franciæ citationē in aula Pariſienſi publicatam faceret reuocari. Caſtra verò omnia, amotis ſeruientibus in ciuitatibus poſitis & caſtris, obſideſquê ad petitionem duarum reginarum vel vnius earum reſtitueret ſine mora. Rexquê Angliæ (conceſſo ſibi ſaluo conductu) Ambianis veniret, vt ibi habito mutuo regum colloquio, pax & amicitia in poſterum firmaretur. Super hijs confectis ſcriptis, vnum per reginas ſignatum Edmundo traditur, aliud ſignatum ab Edmundo, cōmendatur reginis. Quæ data fide in manu Edmundi promiſêrunt pacta in ſcriptis inita nullatenùs violanda. Certificatus ſuper hijs rex Angliæ, per germanum ſuum literam vnam patentem directam omnibus miniſtris ſuis in VVaſconia, continentem mandatum, vt in omnibus regis Francorum obtemperent voluntati, tranſmiſit germano ſuo, per eum (cum ſibi videretur) vlteriùs in VVaſconiam tranſmittendam. Recepta litera, Edmundus veritus eam tranſmittere antequam ſibi conſtaret an rex ipſe acceptaret quæ facta fuerant per reginas, petiuit ab eis vt per dictum regis proprium ſuper præmiſſis certior redderetur: Deniquè preſentibus Edmundo germano regis Angliæ, & vxore ſua Blanka, regina Nauarriæ, matre reginæ Franciæ, necnon Duce Burgundiæ, & Hugone de Veer filio Comitis Oxonienſis, ac clerico quodam Iohanne de Lacy, rex ipſe promiſſa reginarum ac pacta per eas concordata in fidelitate regia ſe adimpleturum

pleturum ſpopondit. Moxq́ue miles quidam nomine Galfridus de Langleya, de familia Edmundi fratris regis Angliæ, cum literis regis Francorum reuocātibus Conſtabularium Regis Franciæ, qui cum exercitu profectus fuerat vt VVaſconiam expugnaret, miſſus eſt ad eum. Rex autem Angliæ, Cantuariæ ſolemnitatem Paſchalem tenuit, ibidem vt Ambianis proficiſceretur expectabat de conductu. Iohannes etiam de Lacy clericus prædictus, in VVaſconiam tranſmiſſus eſt, cum litera miniſtris regis Angliæ directa, ſecundùm formam prædictam. Iohannes verò de S. Iohanne, quē rex Angliæ VVaſconiæ pręfecerat, auditis pactis initis, omnia quæ ad munitiones caſtrorum & vrbium prouiderat vendidit, diſcedēſq́ue per Pariſius verſùs Angliam iter ſuū direxit.

Inconſtātia regis Frācię

ET ecce procurante pacis æmulo, immutatum eſt cor regis Franciæ, conductuſq́ue regi Angliæ denegatur, & litera Conſtabularij reuocatoria, per poſteriorem literam irritatur. Et quia per Cōſtabularium VVaſconiam in manu potenti intrantem, cuſtodibus & miniſtris iuxta tenorē literæ ſibi apportatæ ſe ſubdentibus, in manu regis Francorū accipitur terra tota. Miniſtri omnes regis Angliæ, terræq́ue cuſtodes, obſides & captiui Pariſius deducuntur. Poſt dies tantum aliquot, Edmundus reginas rogauit, vt iuxta promiſſa ſua & pactiones initas, regem Franciæ interpellarent, ſuper conductu regis Angliæ concedēdo, citatione reuocanda, terra reſtituenda, & obſidibus liberandis. Rex verò Francorum per quoſdam milites ad Edmundum miſſos inficiatur ſe quicquā de talibus pactis ſcire. Denique perpendens Edmundus ſe fratremq́ue ſuum regem Angliæ deluſos, reuerſus in Angliam, regem & conſilium ſuum ad plenum informat & certificat de re geſta.

Parliamentum Londonijs.

Igitur rex Angliæ conuocato Londonijs Parliamento, cui Iohannes rex Scotorum interfuit, de conſilio prælatorū & procerum cenſentium terram ſub dolo ablatam recuperandam gladio. Rex Angliæ ad regem Francorum miſit nuncios, Hugonem de Manceſtria de ordine prędicatorum, & VVilhelmum de Ginesborn de ordine Minorum, Doctores theologiæ, viros prouidos ac diſcretos, mandans ei per eoſdem, quòd cū pacta inter progenitores eorum habita & ipſos, necnon & ſecretos tractatus, quos mediante germano ſuo cum eo habuit, violaſſet, non videbatur ſibi quòd ipſum regem Angliæ, ducemq́ue Aquitaniæ, hominem ſuum reputabat, nec ipſe homagio ſuo aſtringi vlteriùs intendebat.

Cōfœderatio.

Eodem tempore rex Angliæ miſſo in Teutoniam Antonio Dunelmenſi epiſcopo, confœderauit ſibi Radulphum regem Romanorum. Exercitum etiam in VVaſconiam tranſmittendū, adunari iubens apud Porteſmutham, Iohannem de Brytannia nepotem ſuum Comitem Richmundiæ, eidem præfecit, dans ei conſiliarios, Iohannem de Sancto Iohanne, & Robertum Typetot, milites prudentes & in bellicis rebus expertos.

Nauigij diſpoſitio.

Nauigiū etiam ad cuſtodiendum mare in tres claſſes diſtinxit, tres pręponens ei Admirallios, viz. Gernemuthenſibus & cæteris illius partis nauibus, Iohannem de Botecurts: Porteſmuthenſibus, VVilhelmum de Leybourn: Occidentalibus verò nauibus & Hibernicis, militem quendam de Hibernia oriundum.

Subſidium regi cōceſſū.

Hoc anno conceſſum eſt regi in ſubſidium vverræ ſuæ medietas à clero, ſexta à ciuibus, & a reliquo populo decima pars bonorum. Fuit autem hoc anno in Anglia maxima annonæ cariſtia, ita vt pauperes paſsim afflicti lienteria morerentur.

Eligitur Papa Celeſtinus.

Eodem anno poſt vacationem diutinam, electus eſt in ſummum Pontificem Petrus de Murrone, qui Monachus de ordine S. Benedicti exiſtens heremeticam duxit vitam. Hic ſublimatus in Papā dictus eſt Celeſtinus quintus, qui vnam ordinationem in menſe Septembri faciens, creauit duodecim Cardinales. Exercitus regis Angliæ de Porteſmutha circa feſtum S. Michaëlis progrediens, vi ventorum repulſus, applicuit Dortemutham. In craſtino verò

S.Dioniſij captatâ aura curſu veliuolo ad Sanctum Matthæum in Britannia die ſecũdo perueniũt, diſcedentes à Brytannia in craſtino Sanctorum Criſpini & Criſpiniani, intrauerunt oſtia Girundiæ fluuij à Burdegalia diſcedentes, per quem aſcendentes, captis duabus villis bonis ac muratis, Burgo ſuper mare, ac Blanio, curſu proſpero tranſeuntes, coram Burdegalia Riſunciũ perueniũt, vbi reddita eis villa, equos ſuos de nauibus eduxerunt.

Capitur Riſuncium.

Eodẽ tẽpore VVallẽſes inſurgentes cõtra regẽ, in diuerſis partibus, diuerſos ſibi principes præfecerunt.

Wallici inſurgunt.

Aquilonares enim qui circa partes Snovvdoniæ habitant, capitaneum habentes & ducem, quendam de genere Levvlini principis vltimi, Madocum nomine, villam & caſtrum de Carnaruan combuſſerunt, magna Anglicorum multitudine (qui nihil tale ſuſpicantes ad nundinas venerunt) interfecta. Occidentales verò VVallenſes præpoſito ſibi quodam, nomine Mailgone, iuuene, in partibus Penbrochiæ & Carmerdin mala plurima perpetrarunt. Quidam etiam Morganus dictus, VVallenſes auſtrales concitans, Comitem Glouerniæ Gilbertũ, qui progenitores ſuos exhęreditauerat, de terra ſua quæ Glamorgan dicitur expulit & fugauit.

Rex ingreditur Walliam.

Rex Angliæ auditus hijs rumoribus VValliam ingreſſus, Edmundum germanum ſuum, & Henricum Comitem Lincolniæ, qui iam ſe parabant ad tranſfretandum in VVaſconiam, cum exercitu ad ſe in VValliam reuocauit. Quibus in die S. Martini appropinquantibus caſtello Comitis Lincolniæ de Dimby, VVallenſes in magna virtute occurrerũt, & cõſerto graui prælio repulerunt.

Rob. Winchelſee epiſcopus Cãtuarienſis creatur.

Robertus de VVinchelſee Doctor ſacræ theologiæ à Papa Celeſtino confirmatus, & in Archiepiſcopum Cantuarienſem in curia conſecratus, Angliam veniens, Iohanni de Monemutha Doctori theologiæ Epiſcopatum Londinenſem auctoritate papali contulit, qui iam vacuerat multis annis.

Quo pacto Celeſtinus diſceſſerit Papatu.

Celeſtinus papa ſe minùs ſufficientem ad regendum eccleſiam ſentiens, de conſilio Benedicti Caietani, ceſsit papatui, ædita priùs cõſtitutione ſuper ceſsione pontificum Romanorum. In vigilia natalis Domini apud Neapolim in Papam eligitur Benedictus Caietanus, natione Campanus, de Anagnina ciuitate. Hic Bonifacius octauus vocatus, ſtatim poſt ſuam creationem epiſcopum Oſtienſem ſuper quibuſdam in præſentia Cardinalium arguens duriſsimè, pallij vſu priuauit: & nihilominùs ab eodem ante reſtitutionem pallij coronatur. Hic quinto pontificatus ſui anno, qui Iubileus erat, vberes indulgentias limina Apoſtolorum viſitantibus conceſsit. Sextum librum Decretalium ædidit, in quo multa dubia decîdit. Nonnullas extrauagantes conſtitutiones Honorij, Adriani, Innocencij, Clementis & aliorũ incorporauit, reprobanda reſecauit. De quo prædeceſſor ſuus Celeſtinus, vir vitæ anachoriticæ, eò quòd eum ad cedendum papatui ſubdolè induxiſſet, prophetauit in hunc modum prout fertur. *Aſcendiſti vt Vulpes, Regnabis vt Leo, Morieris vt Canis.*

Prophetia Celeſtini in Benedictum Papam.

Et ita ſanè contigit: nam ipſum papam vt papatui cederet, & vt Papa quilibet cedere poſsit, cõſtitutionẽ ædere fecit, quã quidẽ poſtmodũ ipſemet Papa effectus reuocauit. Deinde rigidè regẽs generoſos quoſdã de Columna Cardinales depoſuit. Regi Francorum in multis non ſolùm obſtitit, ſed eum totis viribus deponere inſudauit. Igitur ſeneſcallus Frãciæ VVilh. de Longareto, vir quidem in agibilibus admodùm circũſpectus, & fratres de Columna prædicti, fœderatis viribus Boniſaciũ Papam comprehenderunt, & in equum effrenem verſa facie ad caudam ſine fræno poſuerũt, quem ſic diſcurrere vſque ad nouiſsimum halitum coêgerũt, ac tandem fame necauerunt. Sed hæc in ſequentibus, cum tempus occurrerit rei geſtæ.

Annalis cõcluſio.

Tranſit annus iſte frugibus & fructibus deſtitutus, ita vt pauperes fame peribant: Anglis ſubdolus, propter fallacitatem quæ de Francorum rege & regnis ſurrepſit, & ſollicitus, propter bella parata verſus VVaſconiam ſiue VValliam: Romanis varius, propter Papæ Celeſtini ceſſionẽ: Paganis, Saracenis & incredulis in terra ſancta quietus, propter chriſtianorũ diſſentionẽ.

Anno

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu primi viceſimus tertius, fuit idem rex ad Natale in VVallia apud Aberton. vbi Archiepiſcopum Cantuarienſem ad ſe venientem, miſſo ei obuiam ad ſecurum conductum faciendum, quodam clerico Iohanne de Berevvico, cum manu armata gratioſè recepit, & eius fidelitatem quam ex more tenetur regi facere admiſſam cum fauore remiſit. *Acta in Wallia.*

In die Circumciſionis domini reddita eſt Iohanni de Sancto Iohanne ciuitas Baionenſis, quam die præcedenti ceperant nautæ fortiter expugnatam: multoſquè de ciuibus quos regi Anglorum aduerſari compertum eſt, præfatus Iohannes captos in Angliam per mare tranſmiſit. Obſidionem verò poſuit circa caſtrum, quod poſt dies octo cepit, Dominumquè aſperi Montis qui id detinuerat, cum alijs cuſtodiæ mancipauit. Duas etiam galias pulcherrimas, quas ad munimen vrbis rex Francorum fecerat, in vſum ſuum accepit. Non multùm verò poſt reddita eſt Anglicis villa Sancti Iohannis de Sordes, multaſquè alias villas & munitiones ceperunt, quibuſdam ſe ſpontè dedentibus, quibuſdam violenter ſubactis. Auctus eſt in breui Anglicorum exercitus, multis fraude cognita Gallicorum, ad fidelitatem regis Angliæ reuerſis in quatuor millibus peditum, equitibuſquè ducentis. *Acta in Waſconia.*

Rex Angliæ eo tempore tranſito flumine de Conevvey vt vlteriùs progrederetur in VValliam, cum nondum totus comitaretur exercitus, captis bigis & curribus victualibus onuſtis, à VVallenſibus, per aliquod tempus penuria coarctatur, ita vt quouſque veniret ad eum reliqua pars exercitus, aquam melle mixtam biberet, panequè cum ſalſis carnibus veſceretur. *Acta in Wallia.*

Comes VVaruvici, audito quòd VVallenſes in maxima multitudine, in quadam planitie, inter duo nemora ſe adunaſſent, aſſumpta ſecum electa militia, cum baliſtarijs & ſagittarijs, de nocte ſuperueniens, eos vndique circumcinxit: qui fixis in terra lanceis, cuſpides in oppoſitum irruentium dirigunt, vt ſic ſe ab impetu equitum tuerentur. Sed Comes inter duos equites poſito vno baliſtario, ac iaculis baliſtarum magna parte eorum qui lanceas tenebant proſtratis, cum turma equitum in reliquos irruens, tantam ſtragem intulit, quanta eis vna vice illata, non creditur temporibus retroactis. *Probitas Comitis Warwici.*

Interim rex Angliæ ad compeſcendas VVallenſium inſolentias, caſtrum in Inſula, quæ Angleſey dicitur, conſtruxit, quod bellum Mariſcum voluit appellari. Tandem VVallenſes reliqui fame conſumpti & inedia, ad pacem regis in breui venire coguntur. In hoc tempore ſuccisa ſunt nemora in VVallia, quæ belli tempore indigenis præſtabant latibula, firmataquè ſunt caſtra maritima circa loca. Citò poſt hoc captus eſt Madocus prædictus, capitaneus VVallicorum, & Londonias adductus, à quo tempore vverræ in VVallia quieuêrunt, & VVallenſes more Anglicorum penè viuere inceperunt, theſauros congregantes & rerum damna de cætero formidantes. *Acta in Wallia.*

Eodem anno Carolus germanus regis Franciæ VVaſconiam ingreſſus cum exercitu, Riſunciũ obſedit, & fugiente eius capitaneo Iohãne de Brytãnia, cum Roberto Typetot, paucis relictis ad tuitionem villæ militibus, feria quinta in hebdomada Paſchæ cepit, militeſquè ibi repertos ſcz. Radulphum de Gorges, Rogerum de Leybourne, & Iohannem de Cretingge, cum alijs militibus treſdecim, & ſcutiferis triginta tribus, Pariſius captiuos tranſmiſit. Occiſus eſt ibi Adam de Cretingge, miles admodum probus, proditione cuiuſdam militis, nomine VValteri, cognomento Giffardi, qui factus transfuga, moratus eſt in Gallijs annis multis. Eodem die reddita eſt Anglicis villa Sancti Seueri, cuius capitaneus Hugo de Veer conſtituitur. Carolus autem, euerſis villa & caſtro Riſuncij, Sanctum Seuerum (antequam ſufficienter muniatur) *Acta in Waſconia.*

properat obſidere. Quam in magnum Gallicorum diſpendium qui ibidem fame moriebantur & peſte, tenuit præfatus Hugo treſdecim ſeptimanis. Deficientibus tandem hijs qui intus erant, per mediationem Comitum de Anudoys & Fuſtenſis qui erat cum Carolo, obtenta eſt treuga dierum quindecim, infra quos liceret obſeſsis pro ſubſidio mittere in Baionam, quo deficiente ad terminum prætaxatum, reddita eſt villa Gallicis, ita quod ſaluata ſint recedentibus arma cum ſuppellectili ſua tota, dato conductu vſque ad duas dietas ab exercitu. Remanentibus verò nulla eſt illata moleſtia, ſed potiùs obſides priùs abducti Tholoſſam per Seneſchallum regis Franciæ in villa repoſiti ſunt, reſtitutis eis omnibus rebus ſuis. Carolus (poſitis in villa cuſtodibus) cum exercitu ſuo reuertitur in Franciam, poſt cuius diſceſſum infra paucos dies capta eſt villa ab Anglicis iterato. Eodem anno duo Cardinales, Albanenſis & Præneſtinus, primò ad regem Franciæ, poſteà ad regem Angliæ venerunt, miſsi à Papa Bonifacio pro pace inter reges & concordia reformãda. Qui circa feſtum Pentecoſtes venientes Londonias, ibidem ex mandato regis (adhuc in VVallia exiſtentis) eius præſtolabantur aduentum, qui fuit citra feſtum Sancti Petri ad Vincula. Cardinales igitur coràm rege nuntium ſuum proſequentes & pacem ſuadentes, treugam duorum annorum petentes, reſpondenteque rege quòd in pacem vel treugam abſque regis Romanorum conſenſu aſſentire propter fœdus inter eos initum iuramento firmatũ non potuit. Rogauerunt regẽ, vt regis Romanorũ conſenſum petendo inducias impetraret. Rege autem ob reuerentiam curiæ Romanæ, petitioni eorum annuente, circa natiuitatem Virginis glorioſæ in Gallias reuertuntur. Circa præſens tempus claſsis Gallicana Doueriam veniens, emiſit prædones, qui ſpoliato Prioratu & vno Monacho ſene occiſo, partem magnam Oppidi incenderunt, quorum aliqui ante reditum ad naues interfecti ſunt, ſed plurimi euaſêrunt. Citò verò poſt, galia quædam Gallicorum caſu quodam ad portum de Hyda appulſa, capta eſt per Iohannem de Columbarijs militem nobilem, nautis qui eam conabantur abducere interfectis. Nautæ etiam Gernemuthenſes Cæſaris burgum in Normannia incendio vaſtauerunt Cherburgh, ſpoliataque Abbathia Canonicorum Regularium quendam ſenem in Angliam adduxêrunt. Porteſmouthenſes quindecim naues Hiſpanicas onuſtas mercibus tendentes in Dammonem portum Flandriæ, captas deduxêrunt Sandvvicum. Iohannes rex Scotiæ, homagij & fidelitatis ſuæ immemor, deſtinatis ad regem Francorum nuntijs, VVilhelmo ſancti Andreæ, & VVilhelmo Dunkelaenſi Epiſcopis, Iohanne de Soules, & Ingelrame de Vmfreuile militibus, clàm contra Regem Angliæ fœdus inijt, petens in affirmationem negotij, matrimonium contrahi inter filium ſuum Edvvardum ac nobilem puellam Iohannam filiam Caroli germani regis Frãcorum, ſpondẽs ſe velle regnũ Angliæ totis viribus impugnare, & à vverra cum rege Franciæ impedire, ſicut in ſcriptis inter vtroſque reges confectis pleniùs continetur. Scoti verò per idem tempus elegêrunt ſibi duodecim pares, quatuor videlicet Epiſcopos, quatuor Comites, & quatuor Barones, quorum conſilio rex regnum ſuum gubernare debebat, per quos etiam vt in hanc conſentiret proditionem fuit inductus. Nempè horum conſilio, & præcipuè Abbatis de Mentros, cum ad Parliamentum veniſſet Regis Angliæ, illicentiatus clàm diſceſsit tanquàm fugitiuus, ad magnum dedecus perſonæ ſuæ. Ob quam cauſam rex Angliæ iuſsit omnia bona ſua mobilia & immobilia quæ habebat in Anglia cõfiſcari, qui eo tempore multas villas, & prædia pinguia in Anglia poſsidebat. Per idem tempus miles quidam dictus Thomas Turberuile in VVaſconia captus eſt, & Pariſius inter alios captiuos detentus,

Duo Cardinales veniunt in Angliam.

Galli, Monachum, direpto prioratu Doueriæ occidunt.

Rex Scotiæ fidem violat.

Scoti eligunt xij. pares.

tus. Qui procurante ciuitatis eiuſdem Præpoſito, liber dimittitur, ſponſione iuramento firmata, quòd contra regem Angliæ VValliam commoueret. Qui cum veniſſet in Angliam, proditionis conuictus, tractus ac ſuſpenſus, dignas luit ſceleris ſui pœnas. Eo tempore Henricus de Hiſpania, mortuo nepote ſuo Sanctio, cuſtos regni Caſtellæ & filiorum regis tutor efficitur. Iacobus frater Alfonſi quondam regis Arragoniæ, tradita fratri ſuo iuniori nomine Frederici Siciliæ, regnum Arragoniæ poſt mortem fratris accepit, & vxorem ducens filiam Caroli regis Siciliæ, reconciliatur eccleſiæ, obſidibus quos frater ſuus tenuerat liberatis. Rex Angliæ per idem tempus à rege Scotorum (ignorans eorum proditionẽ) cum auxilium pro vverra ſua inſtanter petijſſet, & ſibi ſemper reſponderetur in dubijs, ſuſpectum habens negotium, rogauit vt ob ſecuritatẽ vſque ad finem vverræ ſuæ caſtra tria, videlicet Bervvici, Edinburgiæ, & Rokesburgiæ traderentur in manu ſua, quæ poſt vverram reſtitueret, ſi eos ſibi comperiſset fideles. Quod cum Scoti facere renuiſſent, rex de proditione eorum certior, cum exercitu verſùs Scotiam progreſſus, diſpoſuit eam vi ſubijcere, niſi ab hijs quæ referebantur & quæ iam in opere oſtendebantur, ſe poſſent legitimè excuſare.

Thomas Turberuile ſuſpẽditur.

Rex cognouit Scotorum perfidiã in hac re.

Per idem tempus, cum maiores Flandriæ, qui Scabinij dicuntur in villis, renuiſſent ſtare iudicio Comitis in hijs propter quæ diſcordia ſuborta erat inter eos & communem populum, ad curiam regis Franciæ appellarunt. Vocatus autem Comes à rege, cùm Pariſius veniſſet, detentus eſt ibidem, quouſque filiam ſuam cum qua filius regis Angliæ matrimonium fuerat (vt dicebatur) contracturus, pro ſe regi Francorum obſidem reddidiſſet. Circa præſens tempus fecit rex Angliæ omnia regni monaſteria perſcrutari, & pecuniam inuentam Londonias apportari, fecitquè lanas & coria arreſtari: & ſubſecuta eſt magna cariſtia bladi & vini.

Comes Flandriæ arreſtatur Pariſius.

Rex ſcrutatur Monaſteria.

Tranſit annus iſte moleſtus diuitibus, importabilis pauperibus, propter frugum inopiam magnamquè cariſtiam: Anglicis, Gallicis, Aquitannis, Flandrenſibus, atque Scotis turbulentus: VVallicis exitialis, & finis libertatis eorum: Sarracenis & incredulis à Chriſtianorum bello pacificus & quietus.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo, ducenteſimo, nonageſimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus quartus, Petrus & Iacobus de Columna, à Cardinalatu per Papam Bonifacium deponuntur. Circa conuerſionem Sancti Pauli, Edmundus germanus regis Angliæ, aſſociato ſibi Henrico Comite Lincolniæ, cum exercitu valido in VVaſconiam tranſfretauit, cui redditum eſt feria quinta S. cœnæ domini, caſtrum de Spera, & poſtea alia caſtra plura. Cum autem appropinquauit Burdegalæ ad reficiendum ſe cum exercitu, & poſuiſſet in villula quadam nomine Rekele, feria quarta in hebdomada Paſchę, Gallicorum exercitus de Burdegala egreſſus, diſpoſuit ex improuiſo, Anglicos tantum per duas leucas ab vrbe diſtãtes, celeriter occupare. Præmoniti aliqualiter Anglici de aduentu hoſtium, ad bellum ſe parant, & armati prout articulus temporis permiſit, parti occurrerunt aduerſæ, conſertoquè graui prælio, non ſine ſtrage multa Gallos cogunt ad vrbem reuerti: quosdum fugientes inſequuntur, ingreſsi ſunt duo milites Anglici, fratres domini Petri de Malo Lacu, & tertius VVaſco cum duobus vexilliferis, Iohanne de Brytannia & Alano la Souche, quos ceperunt Gallici portis clauſis. Deuaſtata verò magna parte ſuburbij, Edmũdus propter quaſdam cauſas arduas reuertitur in Baionã, vbi nõ multò poſt in ægritudinem decidens, terminum vitæ clauſit: cuius corpus emenſo dimidio anno per mare aduectum pa-

Acta in VVaſconia.

triæ, apud VVeſtmonaſterium ſepelitur. Poſt mortem Edmundi, Anglicanus exercitus obſedit vrbem Aquenſem, ſed penuria victualium coactus diſcedere, obſidionem amiſit. Eo tempore Comes Attrebatenſis per regem Francorum miſſus in VVaſconiam, munitiones quaſdam de manibus Anglicorum extorſit. Qui verò Burgum ſuper mare tenebāt, obſidente eos Domino de Sulliaco inducias impetrantes, vſq; Blanium pro ſuccurſu nuncios tranſmiſerunt.

Probitas Simonis de monte acuto.

Vbi cum nauem victualibus onuſtam cæteri deducere recuſarent, Simon de Monte acuto, miles ſtrenuus & cordatus, per medias galias Gallicorū, quæ ad prohibendum tranſitum nauium fluuium obſeruabant, aſpirante flatu proſpero, vſque Burgum deduxit, quo cognito, ſoluta obſidione, Dominus de Sulliaco reuertitur in Gallias intento fruſtratus.

Rex proficiſcitur verſus Waſconiam.

Per id tempus rex Angliæ immenſo coadunato exercitu, venit ad nouum caſtrum ſuper Tynam, ad quē locum Iohannem regem Scotorum citari fecerat edicto publico, vt de hijs quæ ſibi debeant obijci reſponderet, quo ad diem præfixum nec per ſe comparente, nec per nuntium ſe excuſante, Rex de conſilio ſuorum decreuit vlterius procedendum. Interim miles quidā, Robertus de Roos, dominus caſtri de VVerk, non obſtāte fidelitate quam regi Angliæ iurauerat, ad Scotos tranſfugit. Super quo germanus eiuſdem, VVilhelmus de Roos, regem præmonens, petiuit ſibi mitti ſubſidium, quo poſſet caſtrum defendere contra Scotos. Miſit rex illuc viros mille, qui recepti in villa quadam dicta *Preſt ſeu*, omnes eadem nocte à Scotis, quorum capitaneus erat præfatus tranſfuga, Robertus de Roos, interfecti ſunt, exceptis paucis qui dilapſi ſunt fuga. Quo audito, mox rex cum exercitu ad caſtrum illud properat, gauiſus in hoc vt fertur, quod Scoti prima cœperunt hoſtilia exercere. Rex itaq; apud prædictū caſtrum, Paſchalem ſolemnitatem peregit. Quo tempore, ſeptem Comites Scotiæ, videlicet, de Bovvan, de Menteth, de Stradeherne, de Levvenes, de Roos, de Athel, de Mar, ac Iohannes filius Iohannis Comyn de Badenau, collecto exercitu valido in valle Anandię, feria ſecunda Paſchæ Angliam ingreſsi, vaſtabant omnia cæde & incēdio, non parcentes ætati vel ſexui: venientes Carleolum vrbem, ipſam obſidione cinxerunt. Combuſto autem ſuburbio, cum ad portam ciuitatis cremabilia congererent, nobilis quidam de Galvvidia dum portæ ciuitatis appropinquaret, ignoto ferro ab his qui ſuper portam erant attrahitur, confoſſúſq; lanceis enecatur. In carcere verò ciuitatis, quidam explorator detētus, cum aduentum ſuorum audiſſet, carcerem incendit: Cuius igne flatu venti in domos alios delato, vrbis pars magna crematur, viri tamen & mulieres ad muros concurrentes, lapidibus & telis, Scotos à muris propulſant, vrbem viriliter defendentes. Scoti videntes nil ſe proficere, feria quarta omiſſa obſidione, in Scotiam redierunt.

Rex Angliæ capit Berwicum.

Eadem die ſcilicet feria quarta in hebdomada Paſchæ, Rex cū exercitu progrediens, tranſito flumine quod Tvveda dicitur, Scotiam eſt ingreſſus, & Burgenſes Bervvici ad pacem inuitans, per vnum diem integrum expectauit. Quibus ad pacem venire nolentibus, cœpit in die veneris villę appropinquare, fixis tentorijs in domo monialium de Caldeſtreme, à qua diſtabat villa Bervvici per dimidiam tantum leucam. Aduenerunt autem & viginti quatuor naues Angliæ, quarum nautæ incaleſcente ſole exercitum regni in quadam planitie præparatum conſpicientes, vbi rex nouos milites fecerat, æſtimantes Regem velle dare inſultum, portum ingreſsi, & ad terram applicantes, conflictum ineunt cum villanis, vbi quatuor nauibus perditis, cæteræ cùm refluxu ſaluæ & integræ retrahuntur. Diuulgato autem in exercitu facto nautarum, Rex apertæ terræ trāſgreſſus ſine difficultate foſſatū, quod Scoti fecerant, villam occupauit, vnico tantum de ſuis militibus interfecto. Mercatores Flandrenſes qui in villa

eadem

eadem domum ad modum turris habebāt fortiſsimam, iacula mittentes in Anglicos & pila, Richardum de Cornubia fratrem Comitis de Cornubia, militem ſtrenuum caſualiter ſpiculo traiecerunt, ad quos cum non de facili pateret acceſſus, allato igne incendio ſuffocantur. Eadem nocte dormiuit rex in caſtro quod redditum eſt eidem, ſaluis vita & membris his qui in eo erant, & præſtito iuramento quod contra Regem Angliæ arma de cætero non portarent. Omnéſq; quo volebant abire permittuntur, excepto eorum capitaneo VVilhelmo, quem ſecum retinuit vſque ad finem vverræ. Et confeſtim iuſsit rex fodi profundam foſſam inter Scotos & Bervvicum, quæ eſſet terrori hoſtibus, & eoſdem arctaret ab incurſibus repentinis. Cúmq; rex villam Bervvici nouo foſſato muniret, circa ingreſſum menſis Aprilis, venerunt ad eum gardianus & lector Fratrum Minorum de Rokeſburgh, deferentes literas Iohannis regis Scotiæ, tenorem huiuſcemodi continentes. Magnifico Principi Domino Edvvardo Dei gratia regi Angliæ, Iohannes eadem gratia Scotiæ rex. Cùm vos ac illi de regno veſtro, non ignorantibus vobis, vel ignorare non debentibus, per violentam potentiam nobis ac regni noſtri incolis graues, imò intollerabiles iniurias, contemptus & grauamina, necnon & damna enormia contra noſtras & regni noſtri libertates, ac contra dominium & iuſtitiā notoriè & frequenter intuleritis noſtra, extra regnū ad leuē quācunq; ſuggeſtionem pro libitu veſtræ voluntatis, citando & indebitè vexando caſtra noſtra, & terras & poſſeſsiones noſtras infra regnum noſtrum ſine noſtris demeritis, occupando bona noſtra ac ſubditorum noſtrorum, tam per terram quàm per mare rapiendo, & infrà regnum veſtrum receptando, mercatores, & alios regni noſtri incolas occidendo, hominéſq; noſtros de regno noſtro violenter abducendo, ipſóſq; ibidem detinendo & incarcerando, ſuper quibus reformandis, nuntios noſtros ſæpè tranſmiſimus, quæ non ſolùm adhuc remanent incorrecta, verùm etiam de die in diem per vos & veſtros prioribus deteriora cumulantur. Vos namque iam cùm innumerabili multitudine armatorū, veſtro exercitu publicè conuocato, ad exhæredandum nos & Regni noſtri incolas, fines regni noſtri hoſtiliter acceſsiſtis, & vltrà progredientes, in regno noſtro ſtrages & incendia, necnon inſultus & inuaſiones violentas, tam per terram quàm per mare commiſiſtis inhumanè: Nos dictas iniurias, contemptus, grauamina, & damna, necnon & hoſtiles impugnationes vlterius ſuſtinere non valentes, nec in fidelitate & homagio veſtro, licèt per violentam impreſsionem impreſſam extortis, manendo contra nos etiam ad defenſionem noſtram, & regni noſtri, cuius defenſioni & tuitioni vinculo iuramenti ſumus aſtricti, nos volentes erigere fidelitatem & homagium, tam à nobis, quàm ab alijs quibuſcunque regni noſtri, incolis fidelibus noſtris, ratione terrarum quas in veſtro regno tenebant, & etiam ratione menagij, ſeu retentionis veſtræ, nomine noſtro ac nomine eorundem omnium & ſingulorum vobis reddimus per præſentes. Rex Angliæ audita præſenti litera, reſignationi homagij ſui admiſit, & Cancellario præcepit hanc literam regiſtrari ad perpetuam memoriam. Interim comites Scotiæ nominati ſuperius, ad eorum comitiua apud caſtrum de Rodevvorth coadunati, profecti ſunt in Angliam, & vaſtantes omnia cæde & incendio, vſq; ad prioratum Hauguſtaldenſem, & in eodem, fugientibus canonicis, ſe quarto idus Aprilis receperunt. Mane verò facto Prioratum cum tota villa incendio deſtruxerunt. Progreſsi inde ad domum monialium de Ramelay, domibúſq; quibuſdam (ſalua eccleſia) incenſis, cum ingenti præda in Scotiam reuertuntur. Eodem tempore Patricius Comes de Dunbar ad regem Angliæ veniens, ſe eidem cum tota ſua poteſtate ſubdidit. Caſtrum de Dunbar in feſto Sancti

Rex Scotiæ reddit homagium.

Scoti combu-runt Hexam.

Strages Scotorum & caſtrum Dunbar Scotis proditū

Martini, obſeſſum à Scotis, fraude quorundam in eo exiſtentium redditum eſt eiſdem. Pro quo recuperando, miſit rex Iohannem Surreyæ & Southſexiæ, & VVilhelmum VVarvvici comites, cum militia magna valde. Quibus ſuperueniens Scotorum exercitus, vt obſeſsis ferret auxilium, excipitur pugna dura. Effugientibus tandem Scotis, inſequuntur Anglici per octo miliaria, ferè vſq; ad foreſtam de Selebarke, ſtragem nimiam inferentes, ita vt occiſorum numerus ad decem millia hominũ fuerat æſtimatus. Sabbato ſequente, videlicet decimo octauo calendas Maij, regi aduenienti redditum eſt caſtrum, in quo capti ſunt comites tres, de Menetez, & de Aſcales, & de Roos, Barones verò ſex, Iohãnes Comyn iunior, VVilhelmus de ſancto Claro, Richardus Sivvardus ſenior, Iohannes de Hic maritimo, Alexander de Muramia, Edmundus Comyn de Killebrid, cum alijs militibus viginti nouem, clericis duobus, & ſcutiferis octoginta tribus, quos ad diuerſa caſtra Angliæ, rex tranſmiſit in cuſtodia detinendos. Poſt captionem caſtri de Dunbar paucis diebus interpoſitis, acceſsit rex caſtrum Rokesburgiæ, quod ſtatim redditum eſt ei à Seneſcallo Scotiæ, ſaluis vita & membris ſibi & ſuis qui ſecum erant in caſtro. Deinde progreditur ad caſtrum Puellarum, quod octo diebus obſidione expugnatum eſt, cuſtodibus eius vita & membris conceſsis. Veneruntq́ue ibi VVallenſes ad regem pedites in magna multitudine, & remiſit rex ferè in eodem numero Anglicos pedites fatigatos. Accedens deinde ad caſtrum de Stryuelin, vacuum illud inuenit, cuſtodibus dilapſis in fugam. Illuc cum militia ſua de Hybernia, venit comes Vltoniæ in ſubſidium regis noſtri. Rex autem mare Scoticanum tranſgreſſus, venit ad villam ſancti Iohannis de Port, in feſto Sancti Iohannis Baptiſtæ, vbi ſolemnitate peracta, per aliquot dies manſit.

Nota de captiuis.

Caſtrum de Rokeſburgh capitur.

Caſtrum de Edinburg.

Caſtrum de Striuelyn.

Rex Scotorum pacem impetrat.

Dum hæc agerentur, videns Iohannes Scotorum rex, quia non haberet poteſtatem reſiſtendi, miſsis ad regem Angliæ nuntijs, pacem & miſericordiam implorauit. Cui rex benignè annuens, remandauit vt ad caſtrum de Brithin cum magnatibus terræ ſuæ veniret, cũm his quos rex illuc mitteret nuncios, infrà dies quindecim tractaturus. Miſitq́ue illuc rex, Anthonium Dunelmenſem Epiſcopum, cum plena poteſtate regia: ad quem venerunt infrà præſcriptum tempus, Rex Scotorum magnatéſque ſui. Qui poſt multos varióſque tractatus, nudè & purè ſubiecerunt ſe, & Regnum Scotiæ Regiæ voluntati. Pro qua ſubmiſsione obſeruanda, Iohannes Rex Scotiæ filium ſuum obſidem tradidit, litteráſque confecit, continentes in Gallico hunc tenorem.

Subiectio Scotorum.

Iohannes dei gratia rex Scotiæ, omnibus præſentes litteras viſuris vel audituris ſalutem, Quia nos per malum conſilium falſumq́ue, ſimplicitatémq; noſtram grauiter offendimus & prouocauimus dominum noſtrum Edvvardum dei gratia regem Angliæ, dominum Hiberniæ, Ducem Aquitaniæ, videlicet in eo quòd exiſtentes & manentes in fide ſua & ſuo homagio, alligauimus nos regi Franciæ, qui tunc hoſtis eius erat & adhuc eſt: matrimonium procurantes fieri cum filia domini Caroli fratris eius, & vt dominũ noſtrum grauaremus, regémq; Franciæ iuuaremus cum omni poteſtate noſtra per vverram modíſq; alijs. Deinde per noſtrum peruerſum conſilium antedictum, diffidauimus dominum noſtrum Regem Angliæ, & poſuimus nos extra fidem & homagium ſuum, & miſimus gentes noſtras in terram ſuam Angliæ, ad incendia facienda, & prædas abducendas, homicidia & alia damna plurima perpetranda: & terram Scotiæ quæ eſt de feodo ſuo, contra eum muniendo, ponentes & ſtabilientes gentes armatas in villis, caſtris, & alibi, ad defendendum terram contra eum de feodo ſuo, pro quibus tranſgreſsionibus, dominus noſter Rex Angliæ antedictus, ingreſſus terram Scotiæ in fortitudine ſua, eam conquiſiuit, & cepit, non

obſtante

obſtante omni eo quod facere potuimus contra eum, ſicut poteſt de iure facere tanquam dominus de feodo ſuo, quia nos ei homagium noſtrū reddidimus, & fecimus rebellionem antedictam. Nos igitur exiſtentes adhuc in plena poteſtate noſtra, & libera voluntate reddimus ei terram Scotiæ, & gentem totam cum homagijs. In cuius rei teſtimoniū, fecimus fieri has literas patentes. Dat. apud Brithin decimo die Iulij, Regni noſtro anno quarto. Conſignata litera factóq; ſigillo communi regni Scotiæ, proceſsit rex vt videret montana Scotiæ, præcedente eum ſemper per vnam dietam Epiſcopo Dunelmenſi. Cumq; trāſiſſet Morauiam, & perueniſſet vſque Eilgni, omnia videns eſſe pacata, conuerſo itinere reuertitur Bervvicum. In redeundo autem, tranſiuit per Abbathiam de Scone, vbi ſublato lapide, quo reges Scotorum tempore coronationis ſolebant vti pro throno, vſque VVeſtmonaſterium tranſtulit illum, iubens inde fieri cælebrantium cathedram ſacerdotū. Eo tempore, rex apud Berwicum conuocato parliamento, omnium magnatum Scotiæ fidelitates recepit, & homagia, qui ad rei geſtæ memoriam perpetuam, confecerunt ſuper hoc literas patentes eorum ſigillis munitas, continentes in gallico hunc tenorem.

Thronus regis Scotiæ lapis fuit quem erexit.

Parliamētum apud Berwicum.

Omnibus præſentes literas viſuris vel audituris, Iohannes Comyn de Badenauz. &c. qui ad fidem & voluntatem illuſtriſsimi Principis, ac chariſsimi Domini noſtri Edvvardi, Dei gratia Regis Angliæ, Domini Hiberniæ, ac ducis Aquitanniæ, venimus, promittimus pro nobis, & hæredibus noſtris, ſub pœna corporum noſtrorum & caſtellorum, ac omnium quæ habere poſſumus, quod nos ſeruiemus ei bene & fideliter contra omnes gentes, quæ viuere & mori poſſunt, omnibus vicibus quibus requiremur vel præmoniemur per antedictum dominum noſtrum Regem Angliæ, vel hæredes ſuos. Et quod nos nō ſciemus damnum eorum, quin illud impediemus omnibus viribus noſtris, & eos præmoniemus. Et ad iſta tenenda & ſeruanda obligamus nos, & hæredes noſtros, & omnia bona noſtra. Inſuper & iuramus tactis ſacroſanctis Euangelijs, & poſteà nos omnes, & quilibet noſtrum, per ſe fecit homagium dicto domino noſtro regi Angliæ in hæc verba. Ego veſter homo ligius efficior de vita & membris, ac terreno honore, contra omnes homines qui poſſunt viuere & mori. Et idem dominus noſter rex, recepit hoc homagium ſub his verbis. Nos illud recipimus pro terris quibus eſtis ſeyſiti, ſaluo iure noſtro, aut alterius, & exceptis terris quas Iohannes de Balliolo quondam Rex Scotiæ nobis contulit, poſtquam nos ei regnum Scotiæ liberauimus, ſi fortè aliquas terras dedit. Inſuper nos omnes & ſinguli noſtrum per ſe fecimus fidelitatem domino noſtro regi prædicto in his verbis: Ero fidelis & legalis, fidémq; & legalitatem ſeruabo Edvvardo regi Angliæ & hæredibus ſuis, de vita & membris, & terreno honore, cōtra omnes qui poſſunt viuere & mori: & nunqā pro aliquo portabo arma, nec ero in conſilio vel auxilio contra eum, vel hæredes ſuos, in aliquo caſu qui poſsit contingere, ſed fideliter recognoſcam, & fideliter faciam ſeruitia, quæ pertinent ad tenementum, quod de eo tenere clamito, ſic me Deus adiuuet & omnes ſancti eius. In harum rerum teſtimonium factę ſunt iſtæ literæ patentes, & ſigillis noſtris ſignatæ. Dat. apud Bervvicum, Anno regni regis Angliæ Edvvardi domini noſtri viceſimo quinto. His itaque geſtis ordinauit rex cuſtodē Scotiæ, Iohannem de VVarēna Surreyæ & Southſexiæ comitem, theſaurariū Hugonem de Creſſyngham, Iuſtitiariū VVilhelmum de Ormesby: qui mandauit rex, vt omnes tenentes de rege terras aliquas vocaret, & eorum homagia fidelitatéſque reciperet. Iohannem verò Scotiæ quōdam regem, miſit Londonias ad turrim, aſsignata ſibi decente familia, liberúmqúe conceſsit exitum ad viginti miliaria circa vrbem. Iohannem verò Comin de

Literæ Scotorum de fidelitate ſeruanda.

De iuramento Scotorum.

Rex Scotiæ mittitur Londonias.

de

de Badenhau, & alium de Lovvan, cæteróſq; terræ illius magnates, tranſtulit in Angliam vltrà Trentam, ſub pœna capitis reditum in Scotiam interdicens, quouſque vverra ſua cùm rege Franciæ finiretur.

De parliamento apud ſanctũ Edmundum.

Poſt hæc rex Angliæ profectus in Angliam, apud ſanctum Edmundum parliamentum tenuit in craſtino animarum, in quo à ciuitatibus & burgis conceſſa eſt regi octaua, à populo verò reliquo duodecima pars bonorum. Clerus ob conſtitutionem Bonifacij Papæ hoc anno æditam, quæ prohibet ſub pœna excommunicationis ne tallię vel exactiones à clero per ſeculares principes quocunque modo exigantur, vel eis ſoluantur de rebus Eccleſiæ, regi pro vverra ſua petenti ſubſidium denegauit. Rex autem vt de meliori reſponſo deliberarent, negotium in aliud parliamentum tenendum Londonijs in craſtino ſancti Hillarij diſtulit.

Celeſtinus olim Papa moritur.

Hoc anno frater Petrus de Murrone quondam Papa Celeſtinus, per Bonifacium Papam captus & in arcta detentus cuſtodia, ſoluto præſentis vitæ ergaſtulo ad cœleſtia regna migrauit.

Hiſpania.

Eo tempore duo filij Blanchæ, vxoris quondam Ferrandi, hæredes regni Caſtellæ, videlicet Alfonſus, & Ferrandus, audita morte patrui ſui Sanctij, Hiſpanias petũt, & confederato ſibi Iacobo rege Arragoniæ, regnum Legionenſe acquirunt, quod Alfonſus primogenitus patruo ſuo Iohanni, qui in eius auxilium venerat, contulit, vt illud de ſe teneret in feodum.

Comes Flandriæ confederatur cum Anglis.

Guido comes Flandrenſis multis à rege Francorum iniurijs laceſsitus, confederans ſe regi Anglorum, homagio regis Francorum renunciauit per nuncios ad hoc miſſos. Vrbs Apamia hoc anno proprium recepit epiſcopum, à Tholoſano epiſcopatu per Papam Bonifacium ſeparata, ſed cito pôſt Lodovvicus filius regis Siciliæ epiſcopus factus epiſcopatum tenuit reunitum.

Cardinalis venit ad regem.

Circa iſtud tempus Cardinalis Albanenſis reuerſus in Angliam regem apud Bervvicum adijt, reſponſum requirens de treuga quæ conceſſa non fuerat propter confederationẽ cum rege Romanorum, à quo regi Angliæ reſponſum fuit, & per regem Cardinali, quod ipſe in treugam noluit aſſentire. Reuerſúſq; eſt Cardinalis in Gallias, intentione ſua in hac parte fruſtratus.

Diſcordia Oxoniæ coorta.

Hoc anno ſuborta eſt diſcordia grandis Oxoniæ inter clericos & laicos, propter duos garciones diuerſarum patriarum, qui pro leui cauſa ad pugnandum ſunt accenſi. Nam dum quidam ratione patriæ vnũ iuuare laborarent, quidã aliũ nituntur manutenere & fauere, tranſlata eſt pugna ad fautores partium diuerſarum. In tantúmq; creuit ſeditio, vt tam clerici quàm laici euacuatis domibus ad pugnam accurrerent glomeratim. Dum autem clerici de ſuis hoſpitijs egreſsi fuiſſent, cognoſcẽtes veſpiliones laici nullos vel ſaltem paucos remanſiſſe domi apud hoſpitia clericorum, intrant habitacula, & bona diuerſimoda aſportant, damnum clericis irrecuperabile ingerentes. In hac pugna peremptus eſt dominus Fulco de Neyrmeth rector Eccleſiæ de Pycheleſtorn, & plures alij de vtraque ſecta. Audita huius facti querela, dominus rex iuſsit iuſtitiarijs villam adire, pacem reformare, homicidas iudicialiter condemnare. Qui venientes Oxonias, burgenſes compulerunt ſoluere pro damnis factis clericis ducentas libras.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte aſper incolis frugum parcitate: Scotis pernitioſus pro nimia falſitate, ob quã cauſam eorum rex priuatur regia maieſtate: Anglis ſollicitus & damnoſus pro expenſarum nimia grauitate.

Natale celebrat. Londoniæ.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo octauo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus quintus, fuit idem rex ad natale Londonijs, vbi poſt feſtum Epiphaniæ Elizabeth filia regis Angliæ, cõnubio iungitur Iohanni filio comitis Holandiæ & hæredi. Quem pro hæreditate patris nuper occîſi, aſſequenda vnà cum vxore, conducente eos Humfredo de Boun, Herefordiæ & Eſtſexiæ comite, remiſit rex Angliæ cum honore.

Parlia-

Parliamentum coactum eſt Londonijs poſt feſtum ſancti Hillarij, in quo clero in denegatione perſiſtente ſubſidij, Rex ipſum à ſua protectione excluſit.

Clerus excluditur à protectione regis.

Pro qua tamen redimenda, multi per ſe, multi verò per mediatores, regi bonorum ſuorum dederunt poſteà quintam partem. Rex archiepiſcopum rigidiorem comperiens, terras eius omnes ſeyſiuit, & de bonis eiuſdem debita in rotulis Scaccarij inuenta præcepit cum celeritate leuari. Nam idem Archiepiſcopus de conſenſu Cleri, procurauerat à Papa inhibitionem, ne quis clericorum regem reſpiceret de bonis Eccleſiæ. Feria quinta ante Purificationem, Comes Lincolnienſis & Iohannes de Sancto Iohanne de Baiona, verſus Beliagarda, quæ obſeſſa à comite Attrabatenſi penuria victualium laborabat progredientes, vt eiuſdem de victualibus prouiderét, cum appropinquarent ſyluæ, quæ per tria miliaria loco præfato diſtabat, in duas ſe acies diuiſerunt, quarum primá ducebat Iohannes de Sancto Iohanne, ſecundæ verò præerat ipſe comes. Iohannes itaque de Sancto Iohanne ſuáq; acies tranſita ſylua cum egrederetur in campi planitiem, obuiam habuit comitem Attrabatenſem, qui eum præſtolabatur cum magno exercitu, vbi ſtatim commiſſo prælio, ſubtrahente ſe comite Lincolnienſi pauci vincuntur à pluribus, capti ſunt ibi Iohannes de Sancto Iohanne, VVilhelmus de Mortuomari, VVilhelmus de Bermengham, cum alijs militibus octo, ſcutiferisqúe nonnullis. Quos omnes tranſmiſit comes Attrabatenſis Pariſius in pompam triumphi. Comes verò Lincolnienſis cũ ſuis Baionam reuertitur.

Angli parantur in Waſconiam.

Hoc anno auxit rex tributum de lanis, accipiens de quolibet ſacco quadraginta ſolidos, cum prius vltra marcam dimidiam non daretur.

Augetur tributum de lana.

In feſto Sancti Matthæi rex conuocatis quibuſdam terræ maioribus apud Sarum, rogauit eos vt eorum aliqui in VVaſconiam tranſfretarent, quibus renuẽtibus, cœpit inter regem & ſuos diſcordia popularis. Rex prouidè citari fecit omnes qui ſibi ſeruitium debebant, cæteróſque omnes qui viginti libratas terræ & amplius tenebant, vt parati eſſent Londonijs in feſto Sancti Petri ad Vincula, cùm equis & armis, tranſfretaturi cum eo & regis ſtipendijs militaturi.

Citatio omnium ſeruientium regis.

Interim Cardinales qui à domino Papa miſsi fuerant, pro pace reformanda inter reges, indicentes duorum annorum treugam inter eos authoritate Papali, nihil proficere potuerunt.

Cardinales indicunt treugas.

Iohannes per id temporis cui Alfonſus regnum Legionenſe contulerat, ab hoſtibus capitur, pro cuius redemptione Alfonſus reddidit iam in Hiſpaniam cõquiſita. Iohannes itaque liberatus à carcere, regnum Legionenſe reddidit aduerſarijs, & tanquam ſpreto redemptore ſuo, hoſtibus ſe coniunxit.

Ingratitudo.

Alfonſus igitur omnium deſtitutus ſubſidio, fratrem ſuum Ferrandum pro auxilio petendo, primò in Franciam, deinde ad Romanam tranſmiſit Curiam, ſed ex neutra parte aliquid reportauit. Per hoc tempus Cardinales de Columna, per Papam Bonifacium depoſiti, ad vrbem ſe conferunt Nepeſinam. Contra quós damnatos tanquam ſchiſmaticos & excommunicatos, Papa viros bellatores in Italia cruce ſignauit.

Diſcordia inter Papã & Cardinales.

Eodem tempore, Philippus rex Francorum Flandriam in manu potenti ingreſſus, villam Inſularum obſedit, ſuburbium deſtruens, & totam deuaſtans per circuitum regionem. Comes verò Attrabatenſis de VVaſconia reuerſus, & ingreſſus Flãdriam, commiſſo bello iuxta Furnas cepit, & citò poſt regi Francorum villa redditur Inſularum.

Flandrenſes affliguntur.

Eodem anno mẽſe Maio, cœperunt Scoti (inſtigante eos VVilhelmo VValeys, qui vt fertur latro publicus fuerat) rebellare. Iuſticiarius Scotiæ VVilhelmus de Ormesby præceptum regis exequẽs, multos qui regi Angliæ homagium & fidelitatem facere recuſabãt, exilio condemnauit. Qui præfatũ VVilhelmũ VValeys ſibi in principem eligentes, aſſociato ſibi VVilhelmo Duglas qui in reddendo

Wilhelmus Waleys incitat Scotos ad rebellandum.

caſtrum

caſtrum Bervvici ſe regi dederat, in magnam turmam creuerunt. Comite autem Surreyæ & theſaurario in Anglia conſiſtentibus, VVilhelmũ de Ormeſby Iuſticiarium, apud Scone opprimere cogitabant: Sed ille licet præmonitus ſuis omnibus pœnè relictis ad ſpolia hoſtium eorum vix euaſit inſidias. VVilhelmus igitur VValeys, cum ſuis palàm debacchando in Anglicos, quoſcunq; inuenire potuit, trucidauit. De quibus viros religioſos ligatis ad dorſum manibus, coëgit ſaltare in fluuium, eorum ſubmerſionem in ludibrium conuertendo. Rex commotione audita, pro veritate inquirenda miſit epiſcopum Dunelmẽſem, qui veritate comperta, rediens regẽ de omnibus informauit. Medio tempore, rex audiens afflictionẽ Flandrenſium, doluit vehemẽter, habens maximè cordi, iter in Flandriam ad iuuandum amicum ſuũ Comitem.

Afflictio Flandrenſium.

Militiam totam vltrà fluuium qui Trenta dicitur, aſsignauit comiti de VVarenna, præcipiens vt Scotorum audaciam celeriùs reprimeret, & auctores mali debita iuſtitia caſtigaret. Scripſit etiam Iohanni Comyn de Badenau, & comiti de Bovvan, vt memores fidelitatis ſuæ reuerterentur in Scotiam, & populi ſui ſuſcitatum iam tumultum ſedarent. Qui iuxta mandatum acceptum, in Scotiam reuertentes, quæ pacis erãt ſegniter exequuntur.

Comes de Warenna proficiſcitur in Scotos.

Comes de VVarenna in prouincia Eboraci coadunans exercitum, nepotem ſuum Henricum de Percy, cum militia cõmunitatis Carleoli præmiſit in Scotiam. Qui vſq; ad villam de Are profectus, Galvvidienſes ad pacem regis admittere diſponebat. Audito autem quod Scotorum exercitus erat iuxta Irvvine, quod inde ad quatuor miliaria diſtabat, illuc profectus, vidit vltrà quendam lacum Scotorum exercitum conſedentem, in quo capitanei erant epiſcopus Glaſcuenſis, Andræas de Morima, Seneſcallus Scotiæ, & VVilhelmus VValeys. Miles autem quidam ſtrenuus nomine Richardus de Liuidi, qui regi Angliæ nunquàm homagium fecerat, relictis Scotis factus tranſfuga, ſe ſtatim Anglicis ſociauit. Reliqui pacem petentes dediderunt ſe, ſaluis eis vita & membris, catallis & terris, ita vt omnia vſque in hanc diem eſſent ſimpliciter condonata. Quam pacem promiſsis obſidibus, & ſcripto confecto, admiſit Henricus, ſi tamen hoc regi placeret. Qui ſuper hoc conſultus, ne accepto impediretur itinere, annuit poſtulatis.

Reddunt ſe quidam Scoti.

Adueniente comite VVarenne, cum Scoti tergiuerſando de die in diem tranſferrent obſides reddere, & VVilhelmus VValeys interim populum adunaret, arbitrantes ſe Anglici proditos dum Scotos inuadere diſponunt: Epiſcopus Glaſcuenſis, & VVilhelmus Duglas, ne proditionis notam incurrerẽt, ſe in ſui excuſationẽ protinus dediderũt, de quibus epiſcopus in caſtro de Rokesburgia, VVilhelmus verò in caſtro Bervvici cuſtodiæ mancipantur.

De parliamento.

Parliamentum factum eſt hoc anno Londonijs in feſto Sancti Petri ad Vincula, vbi in primis Rex recepit Archiepiſcopum in gratiam ſuam, omnibus quæ eius erant reſtitutis eidem. Deinde præcepit magnatibus qui tunc aderant, vt fidelitatem filio ſuo facerent, ipſúmq; regni hæredem & ſuum futurum recognoſcerent dominum. Rex verò de exactionibus in regno factis per neceſsitates werrarum diuerſarum ſe erga populum excuſauit.

Rex parat ire in Flandriam.

Comes verò Mareſcalli & Herefordenſis ſe ſubtrahentes cum vocarentur vt ſua officia tranſeundo in Flandriam exercerent, ſe ſuper hoc per nuncios excuſabant. Denique rex ipſe funere fratris ſui anno præterito in VVaſconia defuncti, apud VVeſtmonaſterium ſepultis honorificè vſque ad ſanctum Albanum proficiſcitur, vbi de diſcretorum conſilio Radulphum de Moynhermer militem, quem filia ſua Iohanna comitiſſa Glouerniæ, clàm maritum accepit in grauem patris offenſam, de caſtro Briſtolliæ fecit educi, & vxori ſuæ reddi, reſtituens eis omnes terras ad comitatum Glouerniæ ſpectantes, ſeruitium quinquaginta militum

in

in Flandria imponens eiſdem. Liberauit etiam de carcere comites de Aſcales & Menteth; & Iohannem Comyn, cum quibuſdam alijs militibus de Scotia qui in caſtro de Dunbar capti fuerant, vt ſecum in Flandria militarent. Collecto denique exercitu qualem habere potuit, Thoma de Berkeley Conſtabulario, & Galfrido de Monibilza Mareſcallo factis, verſus mare in Flandriam profecturus iter ſuum dirigit, atq; iuxta VVynchelſeyam, vbi portum elegerat, conſedit, milites viróſque bellatores de diuerſis partibus ad ſe confluentes per dies aliquot expectando. Dum rex moraretur ibidem, quadam die ad portum ire diſpoſuit conſideraturus nauigiũ quod adunatũ fuerat pro exercitu ſuo in Flandriam tranſuehendo. Villa autem de VVynchelſeya vbi portus erat, ſuper montem ſita eſt præruptæ altitudinis, ex eo latere quo vel mare reſpicit, vel imminet nauium ſtationi, vnde via quæ apertæ villæ deducit ad portum, non in directum, ne nimia decliuitate deſcendentes in præcipitium vel aſcendentes, repere potiùs manibus, quàm ambulare cogat, tenditur: ſed obliquata in latus, nunc ad vnam partem, nunc ad aliam ſinuoſis flexibus ſæpiùs recuruatur. Cingitur nihilominus villa non muro lapideo, ſed aggere terra facto, ac ſuper latus hoc præruptum in modum nemorum ad humanæ ſtaturæ altitudinem erecto, inter cuius propugnacula patet ad naues aſpectus. Ingreſſus itaque Rex villam, cum iuxta hæc obequitaret aggeris propugnacula, contuendo claſſem in imo ſtatutam, contigit vt molendino cuidam, quod vento agebatur (quorum in villa illa ſunt plurima) appropinquaret. Equus verò regis ſtrepitu velorum citatius circumactorũ à vento territus, dũ progredi refugit, & à rege vt progrederetur nunc flagelli (quod manu geſtabat) ictibus, nunc ſubditis calcaribus vrgeretur, à latere aggeris propugnacula tranſiliuit, ſuper quo tam equitum quàm peditum multitudo quæ vel regem ſequebatur vel ipſum viſura conuenerat, nemine aliud æſtimare valente, niſi quod rex non comparens præcipitio in hoc ſaltu periſſet, ſtabat admodum ſtupefacta. Sed diuina diſponente virtute, equus à tanta altitudine in via quam deſcripſimus pedibus recipitur, in qua ex recenti pluuia, aliqualiter reſoluta in lutum, licèt lubricando laberetur ad ſpacium duodecim pedum, non tamen cecidit, ſed per habenam alteram à Rege paululùm regiratus, directè aſcendit ad portam, per quàm rege ingreſſo incolumi, populus qui aſtabat, admiratione & gaudio multo repletur, ſuper ſe ſolum diuinum in Regis ſalute miraculum contemplando. Rege moram adhuc faciente apud VVynchelſeyam, venerunt ad eum nuncij ex parte comitum ſui Regni petitiones in ſcriptis huiuſmodi proponentes.

Miraculum de regis ſaluatione.

Hæc ſunt nocumenta quæ Achiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, & Priores, Comites & Barones, & tota terræ communitas monſtrant domino noſtro regi, & humiliter rogant eum, vt ea ad honorem ſuum & ſaluationem populi ſui velit corrigere & emendare.

Petitiones cõmunitatis regni directæ regi.

In primis videtur toti communitati terræ, quod præmonitio facta eis per breue Domini noſtri Regis non erat ſatis ſufficiens, quia non exprimebatur certus locus, quo debebant ire, quia ſecundùm locum oportebat facere prouidentiam & pecuniam habere. Et ſiue deberent ſeruitium facere ſiue non: quia dictum eſt communiter, quod dominus noſter vult tranſfretare in Flandriam, videtur toti communitati quod ibi non debent aliquod ſeruitiũ facere, quia nec ipſi, nec prædeceſſores ſui ſeu progenitores vnquã fecerunt ſeruitium in terra illa. Et quamuis ita eſſet quod deberent ibi ſeruitium facere, vt alibi, tamen non habent facultatem faciendi, quia nimis afflicti ſunt per diuerſa talliagia, auxilia, priſas, videlicet de frumentis, auenis, braſeo,

Accuſatio communitatis.

lanis, corijs, bobus, vaccis, carnibus, ſalſis, ſine ſolutione alicuius denarij, de quibus ſe debuerant ſuſtentaſſe. Propter hoc dicunt, quod auxilium non poſſunt facere propter paupertatem in qua ſunt, propter tallagia & priſas antecedictas, quia vix habent vnde ſe ſuſtentent, & multi ſunt qui nullam ſuſtentationem habent, nec terras ſuas colere poſſunt. Propter hæc tota terræ communitas ſentit ſe valde grauatam, quia non tractantur ſecundùm leges & conſuetudines terræ, ſecundùm quas tractari anteceſſores ſui ſolebant habere, ſed voluntariè excluduntur. Sentiunt etiam ſe multi grauatos ſuper hoc quod ſolebant tractari ſecundùm articulos contentos in magna charta, cuius articuli omnes ſunt omiſsi, in maius damnum populo vniuerſo. Propter quod rogant dominum noſtrum regem, quod velit iſta corrigere ad honorem ſuum, & populi ſui ſaluationem. Propter hæc, communitas terræ ſentit ſe nimis grauatam de aſsiſa foreſtæ, quæ non eſt cuſtodita ſicut conſueuit, nec charta foreſtæ obſeruatur, ſed fiunt attachiamenta pro libitu extra aſsiſam, aliter quàm fieri conſueuit. Præterea tota communitas ſentit ſe grauatam de vectigali lanarum, quod nimis eſt oneroſum, videlicet de quolibet ſacco quadraginta ſolidos, & de lana fracta, de quolibet ſacco ſeptem marcas: lana enim Angliæ aſcendit ferè ad valorem medietatis totius terræ: & vectigal quod inde ſoluitur aſcendit ad quintam partem valoris totius terræ. Quia verò communitas optat honorem & ſalutem domino noſtro regi, ſicut tenetur velle, non videtur eis quod ſit ad bonum regis quod tranſeat in Flandriam, niſi plus eſſet aſſecuratus de Flandrenſibus, pro ſe, & pro gente ſua, & ſimul cum hoc propter terram Scotiæ, quæ rebellare incipit ipſo exiſtente in terra, & æſtimant quod peius faciet cum certificati fuerint, quòd rex mare tranſierit. Nec ſolum pro terra Scotiæ, ſed etiam pro terris alijs quæ non ſunt adhuc modo debito ſtabilitatæ.

De Regis reſponſione.

Has petitiones cum rex apud Odemer iuxta VVynchelſeyam recepiſſet, reſpondit ſe talibus non poſſe ſine ſuo conſilio reſpondere, cuius pars aliqua iam tranſit in Flandriam, pars verò aliqua Londonijs eſt relicta. Rogauit autem per eoſdem nuncios præfatos comites, quòd ſi ſecum tranſire nollent, ſaltem regno ſuo in ſua abſentia non nocerent: ſperabat enim (deo fauente) reuerti, & regnum ſuum debito modo obtinere.

Acta in VVaſconia.

Hac æſtate comes Lincolnienſis, & qui cum eo erant in VVaſconia, amouerunt obſidionem quæ poſita fuerat circa villam Sanctæ Catharinæ, fugatis qui eam obſederant Tholoſanis, in quorum terris incendia & deprædationes multas fecerunt. Duodecimo calendas Septembris rex Angliæ naues ingreſſus indiſſoluta claſſe ſulcato mari, ſexto die ſequente applicuit in Flandria, receptus in quadam villa iuxta portum quæ vocatur Excluſa. Quo tempore, nautæ Porteſmuthenſes & Gernemuthenſes, mutuo flagitāte odio, euacuatis nauibus ab his rebus quæ erant militum, commiſerunt ad inuicem grauem pugnam, ſed ſuccumbentibus Gernemuthenſibus de nauibus eorum viginti quinq; incendio conſumuntur.

Rex tranſit in Flandriam.

Rex verò Angliæ ad Burgiam veniens, aſſenſum villanorum in conditiones inter ipſum & comitem initas petiuit ex parte ſua, & comitis medietatem expenſarum, offerens ad muniendam cingendamque villam foſſato. Quæ cum villani renuerunt, comperit eos à ſuo alienatos domino, & ad reddendam villam Gallicis inclinatos, reputanſq; periculoſum moram facere inter proditores, armato diſcedens exercitu verſus villam Gandauenſem dirigit iter ſuum, vbi dum moraretur rex, ſuborta eſt apud villam Samonem diſcordia inter Villanos & Anglicos, qui armati villani multis interfectis deprædati ſunt in magnam diſplicentiam regis noſtri. Rex Francorum audito

aduentu

aduentu regis Anglorum vehementer conſternatus, ad vnius dietæ ſpacium ſe ſubtraxit. Interim Papa Bonifacius ſcripſit Principibus Alemanniæ, vt regem Romanorum Adulphum, cuius occurſum in Flandria rex Anglorum ſperauerat, vt ſimul cum comite Flandriæ oppreſſores inuaſoréſque ſuos Gallicos propulſaret, commoto bello inquietarent, & ab inuaſione Gallicorum, modis omnibus, impedirent. Per idem tempus Comites Herefordiæ & Mareſcalli cum ſuis complicibus Theſaurario & Baronibus de Scaccario inhibuerunt, ne leuari facerent octauum denarium à populo qui regi conceſſus fuerat apud Sanctum Edmundum. Induxerunt etiam Ciues Londoniarum, vt pro recuperandis ſuis libertatibus ſecum ſtarent. Hoc anno beatus Lodovvicus Francorum Rex à Papa Bonifacio Sanctorum Cathalogo eſt aſcriptus. Eo tempore ciuitate Nepeſina expugnata per milites Papæ Bonifacij, Cardinales de Columna ſe receperunt in oppidum de Columna.

Seditio creuit in Anglia.

Hoc anno inſuper Papa Bonifacius conſtitutiones prædeceſſorum ſuorum quaſdam extrauagãtes adiectis quibuſdam nouis in vnũ volumen fecit redigi, & tertio die Maij in Conſiſtorio lectum & approbatum, conſtituit ſextum Decretalium appellari. Eodem tempore idem Papa fratri VVilhelmo de Hothum priori prouinciali fratrum Prædicatorum Angliæ, Archiepiſcopatum contulit Dublinenſem, indulgens eidem, vt à quocunque Epiſcopo Catholico & vbicunque decreuerit, valeat conſecrari. Qui cum rege profectus in Flandriam ibidem à domino Dunelmenſi munus conſecrationis accepit. Per cuius mediationem ex parte Anglicorum, & ducis Brytanniæ ex parte Gallicorum inter reges acceptæ ſunt induciæ, & vltrà datos terminos ſæpius prorogatæ. Interim verò diuerſi hinc inde habiti ſunt de pace inter reges tractatus reformanda, quorum apud omnes finis ſperabatur optatus, ſi de mutuo aſſenſu reges fuiſſent, adinuicem collocuti. Itaque rege Angliæ in Flandria commorante, locum eius in Anglia tenuit filius ſuus Edvvardus. Cui quia minoris ætatis erat, pater rectores conſiliarioſque deputauerat, Richardum Epiſcopum Londonienſem, & VVilhelmum comitem VVarvvicenſem, necnon & milites, Reginaldum de Gray, Iohannem Giffardi, Alanum Plokenet, viros emeritæ militiæ prouidos & diſcretos.

Sextus liber decretalium fit per Papam Bonifacium.

De tutore filij regis.

Exeunte menſe Auguſto, cùm Comes VVarennæ promiſsionem factam à Scotis de obſidibus decidere videret in nihilum, VVilhelmum VValeys commouentem populum & magnates, ſub diſsimulatione iſta permittentes, de Bervvico progreditur vſque ad Striuelyn exercitu adunato, vbi venerunt ad eundem Comitem VVarennæ, Seneſcallus Scotiæ, & Comes de Levvenes, rogantes, vt quieſceret, dum ipſi populum Scotorum ad pacem regis reducere attemptarent. Conceſsit Comes quæ petierant, ſed ipſi cùm nil proficerent redierunt, quarto idus Septembris, promittentes ſe cum quadraginta equis in craſtino ad Comitis adiutorium redituros. Quo die miſsi ſunt nuncij ad VVilhelmum VValeys & Scotos qui cum eo erant, inuitantes eos ad pacem Regis, & pro retroactis impunitatem ſpondentes. Qui reſponderunt ſe ad pugnam non ad pacem veniſſe. Erat iuxta Striuelyn pons arctus, qui ducebat vltrà aquam profundiſsimam, quem Anglici certatim tranſire nitebantur, ſed diſſuaſit hoc Richardus de Lundy, aſſerens, quod non poſſent ſimul in multitudine aliqua progredi, ſed tantum bini vel terni, ad plus, & ſi tali modo tranſiret exercitus, dicebat grande periculum imminere his qui primo tranſierunt, cum Scoti poſſent ſemper paucos pariter tranſeuntes, ad vota perimere. Comes tamen VVa-

Wilhelmus Waleys.

rennæ ſuadentibus alijs minus ſapientibus, elegit vt per pontem tranſirent. Et ecce antequam pertranſiſſet medietas exercitus, ſuperuenit multitudo Scotorum, & cùm his qui iam tranſierant congreſſa, penè omnes qui tranſierant trucidauit. Inter paucos qui euaſerunt, fuit Marmeducus de Tvveuge qui in magna virtute obtinuit pontem, vt ſaluus rediret. Comes VVarennæ cuſtos Scotiæ vſq; Bervvicum fugiens, commiſit cuſtodiam caſtri de Striuelyn Marmeduco. Seneſcallus verò Scotię & comes de Levvenes, videntes Anglicos corruiſſe, tranſfugerunt ad Scotos. Cecidit autem in hoc prælio Hugo de Creſſyngham theſaurarius Scotiæ, quem Scoti ob odium ſpeciale excoriantes, pellem eius in particulas diuiſerunt. Comes VVarennæ cuſtos Scotiæ de Bervvico fugit in Angliam ad filium regis Edvvardum, fugeruntquè poſt eum & cæteri Anglici qui in Bervvico erant, villam Scotis vacuam relinquentes. Cuſtodes tamen caſtri illud tenentes viriliter defenderunt.

Bellum de Striuelyn.

Dum hæc agerentur à Scotis, ſuaſum eſt filio regis à conſilio ſuo, vt comites Herefordiæ & Mareſcalli vocaret, & ſi quo modo poſſet ad pacem alliceret. Qui cum vocati venirent, in formam pacis ſubſcriptam, voluerunt, & nullam aliam conſentire. Primò quod dominus Rex chartam magnam cum cæteris articulis adiectis, & chartam de foreſta annuat & confirmet, & quòd nullum auxilium vel vexationem exigat à clero vel populo, abſque conſilio & aſſenſu, & quod omnem offenſam comitibus, & eorum confederatis dimittat. Articuli adiecti ad magnam chartam ſunt iſti. Nullum tallagium vel auxilium per nos vel hæredes noſtros, de cætero in regno noſtro imponatur ſeu leuetur, ſine voluntate & aſſenſu communi Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, & aliorū Prælatorum, Comitum, Baronum, Militum, Burgenſiū, & aliorum liberorum hominum. Nullus miniſter noſter vel hæredum noſtrorum in regno noſtro capiat blada, lanas, coria, aut aliqua alia bona cuiuſcunq; ſine voluntate & aſſenſu illius cuius fuerint. Nihil capiatur de cætero nomine vectigalis de ſacco lanæ. Volumus etiam & concedimus pro nobis & hæredibus noſtris, quod omnes Clerici & Laici de regno noſtro, habeāt omnes leges, libertates, & omnes conſuetudines, ita liberè & integrè, ſicut eas aliquo tempore conſueuerunt melius pleniuſquè habere. Et ſi contra illas vel quemcunq; articulum in præſenti charta contentum ſtatuta fuerint ædita per nos vel anteceſſores noſtros, vel conſuetudines introductæ, volumus & concedimus, quòd huiuſmodi ſtatuta vacua ſint, & nulla imperpetuum. Remiſimus etiam Humfredo de Boun Comiti Herefordiæ & Eſſexiæ, Conſtabulario Angliæ, Rogero Bigot comiti Northfolchiæ Mareſcallo Angliæ, & alijs comitibus, Baronibus, militibus, armigeris, Iohanni de Ferrarijs ac omnibus alijs de eorum ſocietate, confederatione & concordia exiſtentibus, necnon omnibus viginti libratas terrarum tenentibus in regno noſtro, ſiue de nobis, ſiue de alio quocunque in capite, qui ad tranſfretandum nobiſcum in Flandriam certo die notato vocati fuerunt, & non venerunt, rancorē noſtrum & malam voluntatem quam ex cauſis prædictis erga eos habuimus, & tranſgreſsiones ſi quas nobis vel noſtris fecerint, vſq; ad pręſentis chartæ cōfectionem. Et ad maiorem ſecuritatem huius rei, volumus & cōcedimus pro nobis & hæredibus noſtris, quod omnes Archiepiſcopi & Epiſcopi Angliæ in perpetuum in ſuis Cathedralibus Eccleſijs, habita præſenti charta & lecta, excommunicent publicè, & in ſingulis Parochialibus Eccleſijs ſuarum Dioceſium excommunicari faciant, ſeu excommunicatos denunciare bis in anno omnes qui contra tenorem præſentis chartæ, vim & effectum in quocunque articulo ſcienter fecerunt, aut fieri procurauerunt quouiſmodo.

Forma concordiæ inter comites Angliæ & regem.

Miſsis

Miſsis igitur in Flandriam nuncijs ad ipſum regem, confirmationem omnium iſtorum, ſub ſigillo ſuo (tanquam ab eo qui in arcto poſitus erat, cedendum malitiæ temporis cenſuit) obtinuerunt. Pro confirmatione & harum rerum omnium dedit populus Anglicanus Regi denarium nonum bonorum ſuorum. Clerus verò Cantuarienſis decimum, & Clerus Eboracenſis quintum, quia propior damno fuit. Mandauit autem rex Angliæ eo tempore comitibus & magnatibus terræ ſuę, vt aſsiſterent comiti de VVarenna cuſtodi Scotiæ, ad comprimendum rebelliones Scotorum, præfigens eis terminum octauas ſancti Hillarij, in quo parati forent Eboraci contra hoſtes vlterius progreſſuri: ad quem diem & locum mandauit maioribus Scotiæ vt venirent, alioquin hoſtes publici haberentur. Ante natale domini Robertus Clifford miles illuſtris, cum centum armatis qui erant in præſidio ciuitatis Carleoli Scotiam ingreſſus, cædes & incendia exercuit, & abducta præda magna Carleolum eſt reuerſus. Tranſit annus iſte pro penuria frugum illaudabilis: Clero Angliæ importabilis, quia de protectione regia eſt excluſus, & per regem nihilominus deprædatus: Anglis in VVaſconia ſiue Scotia infortunatus, quia in vtraque regione populus Angliæ eſt proſtratus: Regibus Angliæ & Franciæ ſollicitus & laborioſus: Flandrenſibus ſatis lætus, ſed infidelibus inquietus.

Subſidium regi conceſſum.

Annalis concluſio.

ANno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus ſextus, fuit idem rex ad natale in Flandria apud Gandauum, ad quem venerunt in feſto Sanctorum Innocentium, Magiſter ordinis prædicatorum, & miniſter generalis fratrum Minorum ſub eadem forma, qua ante regem Franciæ, ex parte domini Papæ rogauerunt ſupplicantes, quatenus nuncios ſolemnes ad Curiam Romanam conceſſa eis plena poteſtate tractandi, ordinandi & perficiendi omnia quæ pacis reformationem tangerent, deſtinarent, & ipſe apoſtolicus non tanquam iudex, ſed vt bonus pacis mediator in nullius præiudicium, ſatageret ad pacem & tranquillitatem regnorum, regum amicitiam in ſtatum priſtinum reformare. Et quia hoc abſque treugis fieri non poſſe iudicauit dominus Papa, ideò per hos nuncios biennales inducias, quas per Cardinales implorauerat, indixit de nouo, ſub pœna excommunicationis & interdicti terrarum ſuarum.

Papa mittit legatos ad regem Angliæ.

Natale celebratum Gandaui.

Rex Angliæ perpendens ſe in Flandria periculoſè commorantem illucque per informationem comitis Flandriæ minus prudenter attractum, regnúmq; proprium inteſtina ſeditione turbatum, fiduciámq; ſuam de rege Romanorũ per papam ſibi minus beneuolum regnum Teutoniæ turbãtem fruſtratam, cõſenſit in treugas indictas. Conuenítq; inter eos vt captiui interim taxata eorũ redemptione liberarentur, hinc inde ea conditione, vt ſi pax non fieret, redirent ad ſuas cuſtodias, vel redemptionem ſoluerent iam taxatam. Transmittunt igitur reges vtrique ſolemnes nuncios cum plena poteſtate ad curiam Romanam, vt per mediationem Apoſtolici, non tanquam iudicis, ſed amicabilis compoſitoris diſcuſsis negotijs pax inter reges & concordia reformetur. Poſt hæc apud Gandauum ſuſcitata eſt ſeditio per filios comitis Flandriæ, & villanos contra Anglicos quorum villa per VVallenſes incenſa fuiſſet, niſi rex accurrente ad eum comite impetum impediſſet. Eo tempore, Comes VVarennæ cuſtos Scotiæ, ac comites alij, iuxta mandatum regium Eboracum conuenientes in octauis Sancti Hillarij, publicata confirmatione chartarum articulorum adiectorum, verſus Scotiam proceſſerunt. Maiores Scotorum Eboracum non venientes ſecundùm vocationem Regiam, ſe infra terræ ſuæ terminos tenuerũt. VVilhelmus VValleys caſtrũ de Rokesburgia iam multis

Rex pangit inducias biennales.

Seditio in Flandria.

Expeditio in Scotiam.

diebus obſederat. Sed audito aduentu Anglicorum, in multitudine magna diffugit. Comites verò regni Angliæ peruenientes Rokesburgiam, munito caſtro ac conſolatis obſeſsis, digreſsi ſunt vſque Kelſon, & inde reuerſi ſunt vſq; Bervvicum, quam iam Scotis vacuam inuenerunt. Dúmque ibi morarentur, mandauit ei rex de treugis acceptis inter ipſum & regem Frãciæ, & reditu ſuo celeri, iubens ne ante aduentum ſuum excepta occupatione Bervvici, aliquid quo paterent diſcrimini attemptarent. Comites igitur remiſſa maiori parte exercitus, & retentis qui ad defenſionem villæ poſſent ſufficere, aduentum regium expectabant contra principium quadrageſimæ tunc inſtantis. Intereà Robertus de Clifford cum his qui erant in prężidio Carleoli, ingreſſus Scotiam villam combuſsit Anandiæ, & rediit cum præda magna.

Perfidia Scotorum.

Cùm rex Angliæ ad propria reuerſurus, veniſſet ad villam quæ Ardeburgia dicitur, Scoti ferè omnes quos ſecum in Flandriam duxerat, in expeditionem ab ipſo rege diſcedentes Pariſius abierunt. Rex Edvvardus in Angliam veniens, ad Regem Francorum miſit pro liberatione captiuorum iuxta formã cõdictam. Rex verò Francorum exegit à nuncijs liberationem Iohãnis quondã regis Scotiæ, qui de ſuis fuiſſe aſſeruit alligatis. Super quo rex Angliæ requiſitus, cũ recuſaret eum reddere, dicens, cõuentionem tantùm de illis captiuis factam, qui in vverra VVaſconiæ capti fuerãt, hinc inde dilata eſt in annũ ſequentem liberatio captiuorum. Interim rex Angliæ Scotorum rebelliones diſponens reprimere, & eos ad debitam coërcere ſubiectionem, parliamentum tenuit Eboraci, vocatiſq; Scotorũ maioribus, cùm non venirent, ſuis indixit, vt cum equis & armis parati eſſent Rokesburgiæ in feſto Sancti Iohannis Baptiſtæ. Rex interim viſitato ſancto Iohanne de Beuerlaco, rediẽs Rokesburgiam, inuenit ad præfixum terminum exercitum congregatum.

Parliamentũ Eboracenſe.

Rex proficiſcitur in Scotiam.

Sub eiſdem diebus Comites Hereſordiæ & Mareſcalli, quia confirmatio chartarum fuit facta in terra aliena, petiuerunt ad maiorem ſecuritatem eas iterum confirmari: ſpoponderunt autẽ pro rege epiſcopus Dunelmenſis, ac comites Iohannes Surreyæ, VVilhelmus VVarvvici, Radulphus Glouerniæ, quod obtenta victoria rex eas pòſt ſuum redditum confirmaret. Proficiſcitur deinde rex cum exercitu ad villam quandam de Temple Hiſton, remiſitq; inde epiſcopũ Dunelmenſem, ad capiendum caſtrum de Driltone, cum duobus alijs caſtris, quorum cuſtodes præter alia mala inuaſerat extrema caſtrorum confinia. Quorũ primum incepit epiſcopus, cuſtodibus liberis dimiſſis, reliqua duo capta ſunt per nouos milites ibi creatos, & incenſa.

Epiſcopus militem agit.

Dum rex apud Temple Hiſton moraretur cum exercitu iuxta flumen, expectando aduẽtum nauium quæ apud Bervvicum oneratæ victualibus fuerant, contigit vt ipſis aduerſo vento impeditis per menſem, exercitus affligi inciperet inędia atque fame, quo cognito, Scoti maximum coadunant exercitum, ſperantes Anglicos iam fame deficientes opprimere ſine mora. Et ecce triduo antequam venirent Scoti, naues applicant cum victualibus: quibus diſtributis, reficiuntur ſinguli iuxta vota. Rex deinde audito quod aduenirent Scoti, obuiam progreditur, & nocte ſuperueniente in quadam campi planitię cum exercitu armato reſedit. In aurora verò terribilis quidam clamor inſonuit, quo excitati omnes, Scotoſque in vicino æſtimantes, celeriùs ſe parant ad pugnam. Dextrarius verò regis tumultuoſo actus clamore, regem iam aſcendentem recalcitrando deiecit, lateriſque eius calces poſteriores allidens, duas ei coſtas confregit. Qui nihilominus aſcendens eum, alium progredientem ad prælium comitari exercitum non omiſit. Itaque iuxta locum qui Fovvkyrke dicitur, in die beatæ Mariæ Magdalenæ, VVilhelmus VValeys conſtruxit ſepem inter Scotorum exercitum & Anglorum, longos palos in terram figens, &

Rex ab equo deiectus, duas coſtas confregit.

cum

cum funibus nectens & chordis, vt ingreſſum Anglicorum ad ſuos impediret. Deinde pedeſtrem Scotorum populum in prima acie collocauit, dicens eis patria lingua, **I haue brought you to the King, hop gif ye kun.**

REx verò videns diſpoſitionem Scotorum, iuſsit VVallenſibus vt eos aggrederentur. Sed ipſi propter inueteratum odium quod gerebant ad regē, negotium diſtulerunt, credentes quòd Scoti, qui multò plures fuerunt quàm Anglici, victoriam reportaſſent, & per conſequens ipſi votorum ſuorum effecti compotes, in Anglicos cum Scotis comitèr irruiſſent, & mala irrogata iādudum genti ſuæ viriliter derogaſſent. Cumque eos cunctantes quidam miles cerneret, ſatyricè dixit regi:

Bellum de Fowkirk.

Rex Edwarde, fidem ſi des Wallenſibus erras,
Vt dederas prædam, ſed eorum diripe terras.

Verſus Satyrici in Walles.

Rex verò dato ſigno prælij primæ cohorti, irruit in Scotos audaciter, ſepémq; dirumpit. Congrediuntur igitur ambo exercitus, ſed fugientibus ſtatim Scotorum equitibus, Anglici inſequuntur cædentes & ſtragem magnam ingerentes, vt eorum qui ceciderant de Scotis in hoc prælio numerus æſtimetur ſexaginta millia exceſsiſſe. In principio autem prælij, præceptor militiæ templi in Anglia & ſocius eius qui erat præceptor Scociæ, Scotorum agmini ſe immiſcentes, ante alios oppreſsi, oppreſſorum multitudine ſunt perempti. VVilhelmus VValleys & maiores Scotiæ ab hoc prælio ad nemora confugerunt. Poſt hæc, vaſtata eſt villa Sancti Andreæ nemine reſiſtente. Exinde per foreſtam de Felkirke venerunt Anglici, ad caſtrum de Are (quod Robertus de Brus fugiens incēdit vacuumqúe reliquit) trāſeuntes per villam Anandiæ ceperunt caſtrum de Lovvmaban. Cum autem veniſſet rex Carleolum, Comites Herefordiæ & Mareſcalli, licentia accepta ad propria redierunt. Rex verò primò Dunelmiam, deindè Tynemutham, & indè vſque Codingham iuxtà Beuerlacum progreſſus, ibidem vt feſtum Natale domini perageret expectauit. Hoc anno Albertus Dux Auſtriæ contra Adulphum regem Romanorum dimicans, ipſum interfecit in campo, & citò poſt in regem Romanorum loco Adulphi electus, ſolenniter coronatur. Petrus & Iacobus de Columna, quondam Cardinales, deſtructo caſtro de Columna per papales fugiunt Preneſtę, vbi ab exercitu Papæ obſeſsi, tandem ſe humiliant, & Idibus Octobris ad Papam venientes, veniam poſtulant de commiſsis. Hoc etiam anno in craſtino Sancti Bartholomęi beatus Lodovvicus quondam rex Francorum de loco ſepulchri in capſam præcioſam ad hoc paratam tranſfertur. Tranſit annus iſte frugibus nec abundans nec omninò inops fructuum: Alemannis propter bella grauis: Scotis exitialis, ſed pacificus Anglis & Francis.

Scotorum ſtrages.

Rex Romanorum occiditur.

Cardinales reconſiliantur Papæ.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo tricenteſimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus ſeptimus, fuit idem rex ad Natale ad Codinghamiuxta Beuerlacum. Poſt quod, verſus partes regni auſtrales iter ſuum direxit. Eodem tempore Papa Bonifacius ſubmiſsionibus regum receptis, pacem & concordiam inter reges ordinauit, ità vt rex Anglię ſororem, & filius eius filiam regis Francorum ducerent, certis pro vtriſque dotibus diffinitis; & quòd ducatus Aquitaniæ in manus domini Papæ traderetur, quouſque diſcuſſa vtriuſque regis iuſticia iuſto domino redderetur, & quòd rex Anglię naues ſuperſtites cum mercibus de illis quæ raptæ fuerant reſtitueret. Sed ſuper his duobus articulis intercessit magna dilatio, rege Francorum partem quam in VVaſconia occupauerat tradere renuente. Hoc anno filij Caroli regis Siciliæ, Philippus & Robertus ingreſsi Siciliam, dum Siculos ſatagunt expugnare, Philippus cum gente ſua tota à Siculis capitur. Eodem anno rex Tartarorum ab vrbe

De pace inter reges.

Miraculum de filio cuiuſdam Tartari.

Cardinalium fuga.

Parliamentum Londonenſe.

Ieroſolomitana expulit Saracenos. Frater huius regis Tartarorum ex filia regis Armeniæ genuit filium hiſpidum & piloſum, quem cùm pater cremari iuberet, mater ſibi dari infantem petijt, quē fecit illico à pesbiteris baptizari. Quo baptizato, cecidit ſtatim tota villoſitas, & puer apparuit lenis & pulcher. Quod miraculum cùm pater vidiſſet, credidit ipſe & domus eius tota. Eodem tempore Carolus comes Valeſij miſſus in Flandriam contra comitem, receptus eſt pacificè apud Burges. Sub eiſdem diebus Petrus & Iacobus de Columna timentes ſibi, iterum fugiunt, & toto tempore Bonifacij in loco latēt ignoto. In principio Quadrageſimæ rex Angliæ parliamentum tenuit Londonijs, vbi rogatus à Comitibus ſæpè dictis, vt chartarum confirmationem renouaret, ſecundùm quod in Scotia promiſerat, poſt aliquas dilationes inſtantiæ eorum adquieuit, hac additione, ſaluo iure coronæ noſtræ, in fine adiecta. Quam cum audiſſent Comites, cum diſplicentia ad propria diſceſſerunt. Sed reuocatis ipſis ad quindenam Paſchæ, ad votum eorum abſolutè omnia ſunt conceſſa. Perambulatio autem foreſtæ commiſſa eſt per Angliam tribus Epiſcopis, totidem Comitibus Baronibuſquè in eodem numero, vt ipſi deum habentes præ oculis executionem facerent, & ſi quæ emergerent dubia, illa ſecundùm deum & iuſticiam declararent.

Nuntij Papæ intercedunt pro rege Scotiæ.

In tranſlatione Beati Thomæ Martyris venerunt nuncij Papæ ad regem Cantuariam, rogantes, vt Iohannem quondam regem Scotiæ ſuæ liberaret cuſtodiæ, ſpondentes quòd regem & regnum ab omni quod per hanc liberationē poſſet contingere periculo prǽſeruarent. Quorum petitioni rex condeſcendens, reſpondit ſe ipſum Iohannē tanquàm ſeductorem falſum & periurum ad Papam miſſurum. Ad quem nuntij reſponderunt: & nos eum pro tali ſuſcipimus ſummo Pontifici præſentandum. Cúmque dictus Iohannes cum præfatis nuntijs veniſſet Doueriam, & ciſtæ ſuæ in nauem inferrētur, quidam regales qui eos ad mare deduxerunt, dixerunt quòd voluerunt videre quǽ continebantur in clitellis dicti Iohannis. Quibus apertis, inuenta eſt vna corona regia regni Scotorum aurea, & multa vaſa aurea & argentea, & pecuniæ nō parua ſumma, quæ vniuerſa regi Angliæ ſunt allata.

Corona regis Scotorum conſecratur Thomæ Cant.

Rex illico coronam auream offerri iuſsit beato Thomæ martyri, & ſigillum commune Scotiæ, quod repertū eſt ibidē inter cætera, iuſsit ſibimet reſeruari, pecuniā verò totam remiſit dicto Iohanni, ad expenſas itineris inchoati. Nuntij verò plurimū cōmendantes regis ſapientiam & regalem munificentiam, tranſtulerunt eundem Iohannē in terram Ballioli, quam habuit in regno Franciæ, & ibidem reliquerunt eum ſub certorum cuſtodia prælatorum. Poſthæc & alij captiui à regibus detenti, hinc inde ſecundùm conditiones in treugarum conceſsione poſitas, liberantur.

Deſponſatio regis & reginæ Margar.

Rex Angliæ ſperans ſe per matrimonium inter ipſum & ſororem regis Franciǽ contrahendū, pace diuturna gratulari, ac ſi foret, iam omnia iura ſua vltra marina cum noua nupta ſorore regis Francorum dimidia conſecuturus, interno gaudio æſtuabat, diſceſsitquè in Cantiam cum optimatibus ſuis, aduentum ibidem Dominæ præſtolaturus. In nullo tamen, vt probauit expòſt rei exitus, per hoc matrimonium promouit regnum ſuum. Poſt paucos dies redierunt Legati regis Angliæ, adducentes ſororem regis Franciæ, nomine Margaretam, quā conduxit dux Burgundiæ cum non modica multitudine Gallicorum. Comes quoquè Brytanniæ, cum proceribus ſibi ſubditis, ad has nuptias properauit. Cunctiquè ferè Principes nominati, qui citra Hiſpaniam morabantur, tantǽ deſponſationi intereſſe gaudebant, quia nimirùm regis Edvv. magnificentia per orbem totū dilatata, cūctos attraxerat in venerationem perſonæ regiæ & amorem. Igitur die. 4. poſt natiuitatē Virginis glorioſæ, agente Cantuarienſi Pontifice, in Eccleſia metropolitana Angliæ inter regem & Margaretam prædictam

ſolemnitas

ſolemnitas matrimonij celebratur. Quæ fuerit ibidem, non ſolùm regni nobilitas, ſed diuerſarum regionum virorum cõgregata ſublimitas, quis conuiuij apparatus, quæ profuſio expenſarum, ſcribere ſuperſedeo, ne pannagericon videar conſcripſiſſe. Durauit iſtud tripudium per dies quatuor, poſt quos extranei accepta repatriandi licentia ſunt dimiſsi, maximis & varijs muneribus honorati. In feſto Sancti Martini parliamento habito apud Eboracum, Rex Bervvicum progreditur, intendens vlteriùs procedendo amouere obſidionem Scotorum, qui caſtrum de Striuelyn obſidebant, & vehementer arctabant obſeſſos. Sed cauſantibus proceribus loca paluſtria propter brumalem intemperiem eſſe immedibilia, rex præmonitis cautè obſeſsis, vt ſaluis ſibi vita & membris caſtrum redderent, vlterius non proceſsit. Deinde rex direxit epiſtolã Archiepiſcopo Cantuarienſi in hæc verba: Quia magnificauit dominus miſericordiam ſuam facere nobiſcum, dignum eſt, O pater, vt innumeris beneficijs ſuis dignis reſpondeamus operibus. Neque enim in gladio noſtro poſsidemus terram, & brachium noſtrum non ſaluauit nos, ſed dextera eius & brachium ſanctum eius, quin complacuit illi in nobis, vt huc vſque conſeruauit nos, & inimicos noſtros compeſcuit. Iuſtum proinde eſt, vt qui omnia ſubiecit ſub pedibus noſtris, ſubijciamus illi & nos animas noſtras, & vt hi quos nobis ſubdidit, eius ſubdãtur legibus. Non enim ſegniter elaborare debemus punire ſacrilegos, rebelles comprimere, eripere pauperem de manu fortiorum eius: Sed & meæ ſolicitudinis eſt, pacem firmam in regno noſtro conſolidare, & inimicos noſtros expugnare. Quapropter orate pro me & regno noſtro, populo quoque noſtro, vt iter atque actus noſtros dirigat altiſsimus, vt ſit ad laudem nominis ſui & regni noſtri promotionem. Diuulgata hæc epiſtola per Eccleſias, omnis populus ſponte, & cum gaudio pro rege fecit orationes. Eodem tempore, iuſsit rex apportari in turrim Londoniæ omnes manicas ferreas & cathenas quæ inueniri poterant in omni loco Angliæ, ad inæſtimabilem multitudinem, ſed cauſa penitùs neſciebatur. Tranſit annus iſte nec plenè frugifer, nec penurioſus, ſicut bellicoſus: Saracenis formidoloſus: Tartaris martius: Scotis perfidia notabilis: Anglis & Francis ſub quiete decurſus.

Parliamentũ Eboracenſe.

Epiſtola regis ad Archiepiſcopũ Cantuarienſem vt pro ſe preces funderentur.

Omnes manicæ & catenæ in arcem Londini congeruntur.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo tricenteſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus octauus, fuit idem rex ad natale apud Bervvicum, Regina verò apud VVyndeleſhores. Infrà præſentis natalis ſolemnia prohibita eſt moneta alienigenarum ſurreptitia & illegitima, quam Pollardos & Cocodones, atq; Roſarios appellabant, qui paulatim & latenter loco irrepſerant ſterlingorum. Hanc monetam primò rex Edvvardus iuſſerat valere obolum, deinde omnino exterminauit. Gallici nempe hanc monetam fabricauerunt, quæ non erat argentea, ſed ſuperficialiter deargentata, & currebat in locis plurimis loco ſterlingorum, multiquè decepti fuerant per eandem. Poſt feſtũ natalis Domini, rex reuerſus eſt in Angliam, de partibus Northũbranis. Hoc anno obijt ſine prole Edmundus comes Cornubiæ, filius Richardi quondã comitis Cornubię & regis Alemãniæ Qua de cauſa redijt comitatus ille ad coronam. Corpus eiuſdem comitis apud Aſherngger, locum quem fundauerat, eſt humatum. Iſto anno Papa Bonifacius octauus indultum faciens omnibus verè pœnitentibus & confeſsis, qui per anni præſentis ſpacium, ac per quemlibet annum centeſimum futurum, Romam, ac beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli baſilicas voto peregrinationis humiliter acceſſerint, & deuotè, cunctorum ſuorum conceſsit indulgentiam peccatorum. Parliamentum Londonijs conuocatur in quadrageſima, in quo rex confirmationes chartarũ renoua-

Natale celebratum Bervvici.

Moneta adulterata, Pollardi & Kokodones, vocata.

Obijt Edmundus comes Cornubiæ.

Iubilæus inſtitutus.

Parliamentũ Londonenſe.

renouauit & ſtatuta quædam ædidit de finibus & liberationibus carcerum, quæ ſunt vtilia valdè regno.

Natus eſt regi filius dictus Thomas.

Eodem anno apud Brothorton natus eſt regi filius ex Margareta regina, quæ cùm parturiret afflicta doloribus beatū Thomam Cãtuarienſem archiepiſcopum atque martyrem pro alleuiatione tantæ pœnæ ſuppliciter inuocauit. Moxqúe morti proxima pro partus difficultate videbatur ſibi quòd vires reſumpſit, & peperit filium, qui in honorem beati Thomæ Thomas eſt appellatus: qui mox vt cœpit mamillas ſugere mulieris Frãcigenæ, horrente ſtomacho, lac euomuit, donec adducta eſt mulier Anglica, de qua delectabiliter tãquam qui naturaliter diſcerneret lac alienigenæ ſibi fore minimè naturale.

Acta in Scotia.

Hoc anno rex Angliæ profectus eſt in Scotiam cum exercitu copioſo & cepit caſtrum de Louhmaban. Deindè ingreſſus eſt Galvvideam, vbi maiores Scotorum petiêrūt à rege vt permitteret Iohannem de Balliolo pacificè regnare ſuper eos, & vt ſineret magnates Scotiæ redimere terras ſuas datas diuerſis perſonis Angliæ de illis quibus datæ ſunt per regem, aſſerẽtes quòd alioquin ſe defenderent quàmdiu poſſent. Sed rex in nullo illorum peticionibus condeſcendit. In craſtino verò rex profectus eſt vſque Svvinam, vbi moram traxit per octo dies, ad quem locum conuenêrunt Scoti innumerabiles cum ſuis ducibus, vt regem & eius exercitum infeſtarent. Rex autem cum filio ſuo ſuiſquè proceribus Scotis obuiam eſt profectus, qui mox meticuloſi & timidi velut lepores ad colles & nemora confugêrunt. Fuiſſetquè dies iſte Scotis exitialis, ſi Anglicis VVallici non defuiſſent, quibus innatum eſt vt inermes loca paludoſa pertranſeant, & colles agiliter occupent & aſcendant. Nempè Anglici tūc eorum carentes auxilio, cùm ipſi nimis pōderoſè fuiſſent armati, Scotos inſequi non valebant.

Scoti corrumpunt Papam.
Romæ omnia venalia.

Per idem tempus Scoti cognoſcentes Romæ omnia vænalia, dōnis dominum Papam vberrimis ditauêrunt, petentes ab eo conſilium, pariter ac auxilium contra dominum ſuum regem Angliæ. Quibus Papa promiſit in breui remedium contemplatione donariorum, iubens vt celeriter ſine tumultu repatriarent. Igitur Papa promiſsionis ſuæ non immemor, illico direxit quẽdam Lumbardum ad Archiepiſcopum Cantuariæ, iubens vt ſuæ legationis vices ageret in hac parte, & regem adiret cum literis imbullatis, eiquè mandata papalia demonſtraret. Archiepiſcopus verò poſt trium hebdomadarum ſpatium peruenit ad regem cum prædicto Lumbardo, quem inuenit contra Scotos dimicantem. Oſtendit ei igitur papale mandatum, cuius tenor fuit, vt Rex deſiſteret Scotos inquietare de cætero, quorum regio & perſonæ exemptæ ſpecialiter ſuæ capellæ vt aſſeruit pertinebant. Neque proût dicebat, eſſe poterat, quin ciuitas Ieruſalem ſuos ciues protegeret, & confidentes in Domino ſicut mons Sion confoueret.

Regis reſponſio.

Rex autem intellectis hijs apicibus, mox allata voce ſic reſpondit: Per ſanguinem (inquit) Dei propter Sion non tacebo, & propter Ieruſalem non quieſcam dum ſpiritus fuerit in naribus meis, quin ius meum toti mūdo cognitū toto poſſe defendam. Poſt aliquot dies Scoti frœti papali fauore, ſuperciliosè mandauerunt regi Angliæ, vt permitteret eos trãquillè viuere, donec pares ſuos & regem Franciæ conſuluiſſent, cōminantes, niſi faceret, quòd

Papa inhibet regem à perdomandis Scotis.

Papa pro illis interponeret ſuas partes. Ad hæc rex indignando ſubriſit, dicens: Ex quò vos omnes & ſinguli mihi (tanquam præcipuo Domino regni Scotiæ) feciſtis homagia, putatis me terrendum per ampulloſa mendacia, vt (tanquam carens viribus) ius quod in vos habeo prætermittam? Cauete ne de cætero coram me cum tali mandato compareatis: quod ſi feceritis, Dominum teſtor, à mari vſque ad mare totam Scotiam deuaſtabo. Econtrà, Scoti ſatis audacter aſſerunt ſe in hac cauſa ſanguinem ſuum fuſuros pro defenſione iuſticiæ & patriæ libertate. Eodem anno Caſſanus rex Tartaro-

rum

tum in plano Damaſci pugnauit contra Soldanum Babiloniæ, & victoria ceſſit ei, occiſis centum millibus Sarracenorum, veritus verò Soldanus fugit in Baboniam, quæ ciuitas eſt Aegipti. Caſſanus verò ſciens diuina virtute datam ſibi victoriam, Chriſtianus illico eſt effectus. Et mox perſecutus eſt Soldanum vſque ad portas Babiloniæ, & die octauo menſis Auguſti iterum pugnam inijt cum Soldano ante portas Babiloniæ, & iterum victor effectus, miſit ad inferos animas ducentorum millium Sarracenorum. Peremptúſque eſt eodem die prędictus Soldanus in bello. Tertio verò die poſt prędictum prœlium, ciuitas Babiloniæ capta fuit & reddita regi Caſſano, qui liberauit à carcere cunctos Chriſtianos, qui in dicta ciuitate fuère detēti in cuſtodia nimis dura. Hoc anno Edvvardus rex Angliæ fecit dominum Edvvardum filium ſuum & hæredē, Principem VValliæ & Comitem Ceſtriæ. Quod cum VVallenſes audiſſent, valdè gauiſi ſunt, reputantes eum legittimum dominum, quia in illis partibus natus fuit. Et mirum in modum cum expoſt ſibi Scotia rebellaret, & tota Anglia ab eo deſciuiſſet, VVallenſes hunc coluerunt, dilexerunt, & eidem quantum poterant adhæſerunt, vices eius tam in vita quàm morte dolentes, & cantilenas pro eo lugubres lingua patria componentes, quas vſque in præſens ab eorum memoria nec metus aduerſantium, nec diuturnitas temporum aboléuit. Per idem tempus cùm Edmundus comes Cornubiæ naturæ debita perſoluiſſet, vt prætactum eſt procurantibus in parliamento nuper facto Londonijs quibuſdam magnatibus, Comitiſſa quondam vxor dicti Comitis dotata eſt quingentarum librarum porcione, domino rege huic ordinationi libentiſsimè annuente. Circa pręſens tempus diuulgatum fuit Romanæ Curiæ, quòd Sanctimoniales Angliæ vagabundæ inutiliter diſcurrebant per patrias, quæ vagatio, etſi omnibus religioſis eſſet contraria, nimirùm mulieribus eſſet tollenda, pręſertìm cū omne quod in mundo eſt, aut eſt concupiſcentia oculorum, aut concupiſcentia carnis, aut ſuperbia vitæ. Cupiens ergo ſummus pontifex, ſanctæ prouidere conuerſationi, talibus inordinatis diſcurſibus finem impoſuit, quamuis decreta pontificū velut fundamenta montium in conuulſis ligaminibus fixa ſint, & dictas ſanctimoniales hactenus neceſsitatis cauſa extra cellas ſuas exire permiſerint, cum plærunque tempeſtatibus & turbinibus ſecularium rerum religio Sanctæ dei Eccleſiæ maculis reproborum diſsipatur. Idcirco profuturum ſuccedentibus poſteris eſſe decreuit, vt ea quæ ſalubri conſilio ordinantur, & communi aſſenſu fratrum definiuntur, firmentur ſuarum robore literarum. Quapropter ſummus pontifex Bonifacius octauus ſcripſit Archiepiſcopo Cantuariēſi Roberto, & alijs coepiſcopis & ſuffraganeis diſtrictè, recipiens in virtute ſanctæ obedientiæ, & iniungens, vt oēs Sanctimoniales in ſuis diocœſibus habitantes includi facerent, vt non de cætero liceat eis de cellis ſuis progredi, quia nō expedit animabus earum. Dedit etiam idem Apoſtolicus Archiepiſcopo &. ſuis Suffraganeis vnicuique in ſua dioc. poteſtatem viſitandi, terminos limitandi, ordinandi, & exponendi in cellis dictarum ſanctimonialium, quos terminos & limitationes præterire non licebit, quauis cauſa neceſsitatis, vt decretalis inde confecta teſtatur. Rex Angliæ direxit nuncios ad papam, Comitem videlicet Lincolniæ & dominum Hugonem de Spencer, qui declararent iniurias ſibi irrogatas per Scotos, & eorum falſitatem manifeſtarent. Inſuper & dominum Papam deprecarentur, ne mendacij fabricatoribus, Scotis videlicet veritate odientibus, proditoribus, & homicidis ſinum aperiret, de cætero protectionis, quorum fraudulenta falſaq; perſuaſio Papalem ſolicitudinem circumuenerat fraudulenter. Papa verò cuius ſtomachus á corruptione Scotorum nondum geſtus fuerat, etſi noſcet iuſtam petitionem regiam, tamen præces armat & regi mandat,

Soldanus Babiloniæ fuſus à Tartaris.

Filius regis fit Princeps VValliæ & Comes Ceſtriæ.

Dos Comitiſſæ Cornubiæ.

Sanctimoniales vagabundæ.

Rex mittit legatos ad Papā aduerſus Scotos.

gi mandat, vt ſui contemplatione, Scotis treugas indulgeat à die omnium Sanctorum vſque ad Pentecoſten: quod & factum eſt.

Capitur comes Flandriæ.

Eo tempore comes Flandriæ nimis arctatus cum ſuis reddidit ſe Carolo comiti Valeſij, ductúſque Pariſius cum duobus filijs, & apud compendium in cuſtodia eſt detentus. Eo tempore Radulphus filius Alberti Regis Romanorum Blancam ſororem Regis Franciæ Pariſius deſpōſauit. Eodem anno Lucetiæ vrbis Apuliæ Saraceni ſub tributo regis Siciliæ venientes capti necantur.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte Chriſtianis omnibus lætus & votiuus propter Iubilæi gratiam ipſis indultam, & propter victoriam de cœlo conceſſam regi Tartarorum in terra Sancta, vbi de Soldano & Saracenis glorioſiſsimè triumphauit: Anglis mœſtus propter amici captiuitatem, comitis videlicet Flandriæ, & ſollicitus propter rebellionem Scotiæ: Francis iucundus propter magnificas nuptias, & comitis Flandriæ captionem.

Natale celebratum Northamptoniæ.

Regi natus eſt filius.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus nonus, tenuit idem rex natale cum regina apud Northampton. Quo anno natus eſt ei filius ex Margareta regina ſecundus, quem vocauit Edmundum.

Cauſa diſſenſionis inter Papam & regem Franciæ.

Rex Franciæ excommunicatur.

Hoc tempore Appamenſis Epiſcopus de conſpiratione contra regem Franciæ accuſatus, & ad regis vocatus curiam, in cuſtodia detinetur. Menſe verò Februario ad mandatum domini Papæ liberatus iubetur vnà cum nuncio domini Papæ regnum euacuare infrà certũ terminum à rege præfixum. Papa talibus nouis exaſperatus omnes gratias à ſe vel ſuis prædeceſſoribus conceſſas Francorum regibus reuocauit, & in eundem regem citò poſt excommuncationis ſententiam fulminauit. Quam tamen regi nemo auſus eſt nunciare, vel in regno Franciæ publicare. Fecit etiam citari prælatos omnes de regno Franciæ, necnon & omnes magiſtros in theologia & in iure, tam canonico quàm ciuili, vt corā eo Romæ in Calendis Nouembris comparerent. Rex verò Franciæ publico prohibuit edicto ne quis aurũ vel argentum ſeu merces quaſcunque aſportaret de regno ſuo ſub foriſfactione omnium bonorum, adiecta nihilominus pœna graui: fecit etiam omnes exitus & introitus vbique diligentiſsimè cuſtodiri.

Legitimatio filiorum regis Caſtellæ.

Eo tempore Papa legitimauit filios Sanctij regis Caſtellæ, cuius primogenitus Ferrandus obtinuit regnum patris.

Parliamentũ Stamfordiæ.

Rex Angliæ ſub his diebus parliamentum tenuit Stamfordiæ, ad quod conuenerunt comites & barones cum equis & armis eo prout dicebatur propoſito, vt executionem chartæ de foreſta hactenus dilatam extorqueret ad plenum. Rex autem eorum inſtantiam & importunitatem attendens, eorum voluntati in omnibus condeſcendit.

Papa ſcribit in gratiam Scotorum.

Eodem anno Papa Bonifacius direxit literas regi Anglię ſecũdarias, in quibus aſſeruit regnum Scotiæ ad ius Romanæ Eccleſię pertinere, regem Angliæ ſubiectioni eius contra Deum & iuſtitiam, & in præiudicium ſedis Apoſtolicæ vendicare, rationes allegans ſubſcriptas.

Rationes à Papa allegatæ, cur Scotia non pertineat ad regem Angliæ.

Primò, quia cum rex Henricus pater iſtius auxilium obtinuiſſet in vverrā ſua contra Symonem de monte Forti, à rege Scotorum Alexandro, ne hoc auxilium iure ſubiectionis cuiuſlibet, aut debiti petitum aut præſtitum putaretur, idem Henricus per literas ſuas patentes recognouit, non ex debito recepiſſe, ſed ex gratia ſpeciali. Item ad coronationem huius regis vocatus per litteras vt ei præſentiam amicabilem in tantis ſolemnijs amicus exhiberet, non venit ex debito, ſed ex gratia ſpeciali. Item pro terris de Tyndale & Penreth in regno Angliæ poſitis, cum rex Scotiæ ad præſentiam regis Angliæ ſe perſonaliter contuliſſet, eidem fidelitatem impenſurus pro eiſdem terris tãtum, in Anglia ſitis, non vt rex Scotiæ, nec pro regno Scotiæ fidelitatem eandem exhibuit, quia palàm coram populo proteſtatum eſt, quod pro regno Scotiæ fidelitatem aliquam regi Angliæ facere non debebat. Item quod prædictus rex A-

lexander

lexander reliquit puellam, hæredem nomine Margaretam, neptem regis Angliæ, tunc minoris ætatis, cuius cuſtodia non ad regem Angliæ velut ad dominum ſupremum peruenit, ſed ad cæteros eiuſdē regni Scotiæ proceres ad hoc electos. Redarguebat etiam Papa regem, eò quòd poſt mortem dicti Alexandri regis Scotos tanquam acephalos, & ducis ſuffragium non habentes, ipſos per vim ſibi ſubiugauit, & metum in præiudicium & grauamen non modicum Romanæ Eccleſiæ adijciens, quòd cùm Dominus Papa officium legationis alicui committit exequendum in regno Angliæ, cauſa ſolutionis decimæ, vel etiam pro quauis alia cauſa rationabili, & huiuſmodi legatio litteris & priuilegio ſpeciali dictæ ſedis Apoſtolicæ, ad dictum regnum Scotiæ ſe non extendat, reſiſtendum eſt & obſtandum huiuſmodi legationi, prout tempore fœlicis recordationis contigit euidenter. Nam Legatus ipſe ad præfatum regnum Scotiæ aliquatenus admiſſus non extitit, donec per litteras Apoſtolicas ſpeciales ſibi legationis officium fuit in eodem commiſſum. Item addidit, quòd idem Regnum Scotiæ per beati Petri Apoſtoli venerandas reliquias, non ſine superni dono muneris conuerſum extitit ad fidei catholicæ vnitatem. Et qualiter etiam antiquis temporibus Eboracenſis Archiepiſcopus qui tunc erat, mota per eum ſuper iure Metropolitano aduerſus prælatos Scotiæ queſtione pro ſe nequiuit ſententiam obtinere. His propoſitis monuit Papa regem per literas ſuas, quòd Epiſcopos, Abbates, Electos, & omnes alios regni Scotiæ, quos detinebat captiuos in carcere, liberè abire permitteret, & quòd Officiales ſuos de regno Scotiæ memorato reuocaret, quos in præiudicium & iniuriam & graue ſcandalum fidelium populorum & oppreſsionem iuſtorum in dicto regno ſtatuerat & ordinauerat: ita quod acceptior & gratior fieret Deo, & fauorem Apoſtolicæ ſedis, in hoc ſibi acquireret pleniùs. Et ſi in eodem regno Scotiæ vel aliqua eius parte ius aliquod habere ſe aſſereret per procuratores & nuncios ſuos ad hoc ſpecialiter conſtitutos, cum omnibus iuribus & munimentis huiuſmodi negotium tangentibus, ad ſedem Apoſtolicam deſtinaret ſuper præmiſſis plenæ complementum iuſtitiæ recepturus.

LITERA REGIS MISSA PAPÆ.

Reſponſio regis.

REx Angliæ litteris Apoſtolicis ex deliberato apud Lincolniam conuocato conſilio pro iure ſuo declarãdo literã huius tenoris ſcripſit. Sanctiſsimo in Chriſto patri domino B. diuina prouidentia Sanctæ Romanæ & vniuerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici, Edvvardus Dei gratia Rex Angliæ, dominus Hiberniæ, Dux Aquitaniæ ſalutem, & deuota pedum oſcula bonorum. Infraſcripta non in forma, nec in figura iudicij, ſed omnino extra iudiciũ proferenda, ſanctæ paternitatis veſtræ conſcientiæ vobis tranſmiſimus exhibenda. Altiſsimus inſpector cordium veſtræ ſcrinio memoriæ indelebili ſtilo nouit inſcribi: quòd anteceſſores & progenitores noſtri reges Angliæ iuris ſuperioris, & directi dominij ab antiquiſsimis retro temporibus regno Scotiæ, ac omnibus ipſius regibus in temporalibus & annexis eiſdem præfuerunt. Et ab eiſdem pro regno Scotiæ & eiuſdem proceribus, à quibus habere volebant legalia homagia receperunt, & fidelitatis debita iuramenta. Nos iuris & dominij poſſeſsionem continuantes pro tempore noſtro eadem tam à rege Scotiæ recepimus, quàm à proceribus ipſius regni. Quinimmò tanta iuris & dominij prærogatiua ſuper regnum Scotiæ, & eiuſdem regem gaudebant, vt & regnum ipſum ſuis fidelibus conferebant. Reges etiam ex iuſtis cauſis amouebãt & conſtituebant ſub ſe loco ipſorũ alios regnaturos, quę ꝓculdubio notoria fuiſſe & eſſe credũtur apud oẽs, licet aliud forſan paternis veſtris aurib9 per pacis æmulos & rebellionis filios fuerit falſa

inſinuatione ſuggeſtum, à quorum machinoſis & imaginarijs figmentis, vt veſtræ ſanctitatis oculus auertatur, ſuppliciter quæſumus & paternam clementiã

Brutus.

& excellentiam deuotis affectibus exoramus. Sub temporibus Heli & Samuelis prophetę, vir quidam ſtrenuus & inſignis, Brutus nomine, de genere Troianorum, poſt excidium vrbis Troiæ cum multis nobilibus Troianorum applicuit in quandam inſulam tunc Albion vocatam, & à gigantibus inhabitatam; quibus deuictis ſua potentia, & occiſis, eam de nomine ſuo Britanniam ſocióſq; Britones appellauit. Poſtea regnum ſuum tribus filijs ſuis diuiſit. Locrino

Locrinus.

primogenito ſuo dedit illam partem, quæ quondam Loegria, nunc verò Anglia nominatur. Albanacto ſecundo filio dedit Albaniam quæ nunc Scotia vocitatur. Cambro verò tertio filio dedit Cambriam, quæ nunc VVallia appellatur, reſeruata Locrino ſeniori regia dignitate. Biennio poſt mortem Bruti, applicuit in Albania rex Hunorum, Humber nomine, qui Albanactum fratrem Locrini peremit. Quem mox Locrinus perſecutus eſt: Humber verò fugiens ſubmerſus eſt in flumine quod de ſuo nomine vocatur Humber. Et ſic Albania

Dunvvallus.

deuoluitur ad Locrinum. Poſteà Dunvvallus rex Britonum Staterium Regem Scotiæ ſibi rebellem occidit, & terram in deditionem accepit. Item duo filij Dũ-

Belinus.

vvallionis ſcilicet Belinus & Brennius inter ſe regnũ patris ſui diuiſerunt. Ita quod Belinus ſenior diadema inſulæ cum Britãnia, VVallia, & Cornubia poſſedit. Brennius verò ſub eo regnaturus Scotiam accepit. Petebat enim Troia-

Arthurus.

na conſuetudo, vt dignitas hæreditatis primogenito perueniret. Item Arthurus rex Britonum famoſiſsimus Scotiam ſibi rebellem ſubiecit, & ferè totam gentem deleuit, & poſtea quendam nomine Anguſelum in regem Scotiæ præfecit: & poſtea cum idem rex Arthurus apud ciuitatẽ Legionum feſtum faceret celeberrimum, interfuerunt ibidem omnes reges ſibi ſubiecti, inter quos Anguſelus rex Scotiæ ſeruitium pro regno ſuo exhibens debitum, gladium regis Arthuri detulit ante ipſum, & ſucceſsiuè omnes reges Scotiæ omnibus regibus Britonum fuerunt ſubiecti. Succedentibus autem regibus Angliæ, in eadem inſula ipſius monarchiam & dominium obtinẽt cõſequenter. Edvvardus

Edvvardus ſenior.

dictus ſenior filius Alfredi regis Angliæ, Scotorum, Cumbrorũ, & Stregvvallorum reges, tanquam ſuperiori domino, ſubiectos habuit & ſubmiſſos. Adel-

Adelſtanus.

ſtanus rex Angliæ Conſtantinum regem Scotorum ſub ſe regnaturum conſtituit, dicens: Glorioſius eſſe regem facere quàm regem eſſe. Et eſt dignum memoria, quòd idem Adelſtanus intercedente Sancto Iohanne de Beuerlaco quondam Archiepiſcopo Eboracenſi, Scotos rebellantes ei diuicit. Qui gratias deo deuotè agens exorauit, petens vt interueniente beato Iohanne ei aliquod ſignum euidens oſtenderetur, quo tam ſuccedentes quàm præſentes cognoſcere poſſent Scotos Anglorum regno iure ſubiugari. Et vidit quoſdam ſcopulos iuxta quendam locum propè Dunbar in Scotia prominere, extractóq; gladio de vagina percuſsit in ſilicem. Qui lapis ad ictum gladij Dei virtute agente, ita cauatur vt menſura vlnæ in longitudine poſsit coaptari. Et huius rei hactenus euidens ſignum apparet, & in Beuerlacenſi Eccleſia, in legenda beati Iohannis, quaſi ſingulis hebdomadis, ad laudem & honorem Sancti Iohannis pro miraculo recitatur. Et de hoc extat celebris memoria tam in Anglia quàm in Scotia vſque in præſentem diem. Item Conſtantinus rex Scotorum & Eugenius rex Cumbrorum, ad prædictum regem Angliæ Adelſtanum poſt aliquã diſſentionem inter eos habitam veniẽtes, ſe cum ſuis regnis eidẽ Adelſtano dedidêre: Cuius facti gratia, filium Conſtantini ipſe Adelſtanus de ſacro fonte ſuſcepit. Item Edredo regi Angliæ Scoti ſine bello ſe ſubdiderunt, & eidem regi Edredo tanquam Domino fidelitatem iurauerunt, quodam Irico

rege ſuper eos conſtituto. Item cùm Edgarus rex Angliæ regem Scotorum Kynadium, & Cumbrorum Malcolinum, regem inſularum Malkerium & alios quinque ſubregulos, videlicet Donevvaldum, Syfolh, Hunevvaldum, Iacob & Ruchili ſubiugaſſet, & remigando per fluuiū de Dee iuxta Ceſtriam, in quadam naui propè proram ſediſſet, & nauim ipſemet gubernaſſet, fertur ipſum dixiſſe ſucceſſores ſuos poſſe gloriari ſe reges Anglorum eſſe, cum tāta honoris prærogatiua fruerentur, quòd ſubiectam haberent tot regum potentiam. Poſt dictum Edgarum ſucceſsiuè regnauerunt reges Angliæ, Sanctus Edvvardus martyr, Ethelredus frater eius, Edmundus dictus Ironſyde, filius Ethelredi, & Cnutus qui eorum temporibus regnum Scotiæ in ſua ſubiectione pacificè tenuerunt. Hoc duntaxat excepto, quòd quintodecimo anno Cnuti prædicti, idem Cnutus Scotiam rebellantem expeditione illuc ducta, & regem Scotiæ Malcolinum paruo ſubiecit negotio, ſubditúſque eſt eidem prædictus Malcolinus. Quibus Haraldus filius Cnuti & Hardecnutus frater eius, vnus poſt alium reges Angliæ ſucceſſerunt. Quibus ſic regnantibus ſubiectionem pacificam regni Scotiæ habuerunt. Item ſanctus Edvvardus rex Angliæ regnum Scotiæ Malcolino filio regis Cumbrorum dedit de ſe tenendum. Item VVilhelmus baſtardus rex Angliæ à Malcolino rege Scotiæ, tanquam à ſuo homine ſibi ſubdito recepit homagium. Item VVilhelmo Rufo regi Angliæ Malcolinus rex Scotorum iuramento fidelitatis ſubiectus fuit. Item prædictus VVilhelmus Dunvvaldum de regno Scotiæ ex iuſtis cauſis amouit, & Duncanum filium Malcolini regno Scotiæ præfecit, & recepit ab eo fidelitatem & iuramentum. Dictóque Duncano doloſè perempto, dictus rex præfatum Donevvaldum, qui iterum regnum Scotiæ inuaſerat, amouit ab eodem, & Edgarum filium dicti Malcolini regem Scotiæ cōſtituit, & eidem regnum illud donauit. Cui ſucceſsit Alexander frater Edgari conſenſu regis Angliæ Henrici primi, fratris dicti regis VVilhelmi Rufi. Item Matildi imperatrici filiæ & hæredi regis prædicti Henrici, Dauid rex Scotiæ fecit homagium & fidelitatem. Item regi Angliæ Stephano, Henricus filius dicti regis Dauid homagium fecit. Item rex Scotorum VVilhelmus pro regno Scotiæ, & Dauid frater eius, & comites & barones regni Scotiæ, deuenerunt homines Regis Henrici, filij regis Angliæ Henrici ſecundi, in craſtino Coronationis prædicti Henrici, filij Henrici ſecundi, patre viuente, & fidelitatem ei iurauerunt contra omnes homines, ſalua fidelitate debita patri viuenti. Anno verò viceſimo regni regis Henrici prædicti ſecundi, prædictus VVilhelmus rex Scotiæ rebellare incipiens, venit in Northumbriam cum exercitu magno, & exercuit in populo ſtragem magnam. Cui occurrentes milites comitatus Eboracenſis apud Alnevvik ipſum ceperunt, & dicto Henrico regi Angliæ reddiderunt. Anno ſequenti quintodecimo Calendas Maij idem rex VVilhelmus permiſſus eſt liberè abire. Poſtea verò apud Eboracum, anno eodem, ſeptimodecimo Calendas Septembris, idem VVilhelmus rex Scotorum de cōſenſu prælatorum, Comitum & Baronum, & procerum & aliorum magnatum regni Scotiæ, domino ſuo regi Angliæ Henrico filio Matildis imperatricis, ſuis litteris patentibus cauiſſe noſcitur, quòd ipſe & hæredes & ſucceſſores ſui reges Scotiæ, Epiſcopi, Abbates, Priores, comites & Barones, & alij homines regni Scotiæ, de quibus dominus rex Henricus habere voluerit, facient domino regi Angliæ homagium, fidelitatem, & ligiamentum, & vt ligio domino ſuo contra omnem hominem obedient. Et in ſignum ſubiectionis, Capellum ſuum & cellam atque lanceam, ſuper altare beati Petri obtulit, quæ in eadem Eccleſia vſque in hodiernum diem remanent & ſeruantur.

Edgarus rex. *Sanctus Edwardus mar.* *Ethelredus.* *Edmundus Ironſide.* *Cnutus.* *Haraldus.* *Hardecnutus.* *Sanctus Edwardus.* *Wilhelmus conqueſtor.* *Wilhelmus Rufus.* *Henricus. 1.* *Matildis imperatrix.* *Stephanus.* *Henricus filius Henrici. 2.* *Monumentū ſubiectionis.*

Item Epiſcopi, Comites & Barones dicti regni Scotiæ conuentionauerunt, (vt verbis vtamur huiuſmodi cõuentionis) domino rege Angliæ, & Henrico filio eius prædictis: quòd ſi rex Scotiæ aliquo caſu à fidelitate regis Angliæ & conuentione prædicta recederet, ipſi cum regi Angliæ tenebunt, ſicut cum ligio domino domino ſuo, contra regem Scotiæ, quouſque ad fidelitatem regis Angliæ redeat.

Gregorius cõfirmat ſubiectionem Scotiæ

Quam quidem compoſitionem fœlicis recordationis Gregorius Papa quintus in diuerſis reſcriptis regibus Angliæ & Scotiæ directis mandauit firmiter obſeruari, continentibus etiam quod VVilhelmus & Alexander reges Scotiæ regibus Angliæ Henrico & Henrico ligium homagium & fidelitatem facerent, quæ tenentur ſucceſſoribus eorum Comitibus & Baronibus regni ipſius, & ſucceſſoribus ſuis exhibere. Et item quod cum idem rex Scotiæ homo ligius ſit ipſius Henrici regis Angliæ, & eidem præſtiterit fidelitatis iuramentum, ad quod ſe principaliter aſtringit: in ipſius regis, & regni Angliæ detrimentum, nihil debeat penitùs attemptare.

Papæ Clementis litera.

Et Papa Clemens ſcribens Regi Angliæ pro Iohanne Epiſcopo Sancti Andreæ expulſo ab Epiſcopatu ſuo per regem Scotiæ, inter cætera rogabat quod VVilhelmum regem Scotiæ moueret & induceret, & ſi neceſſe foret, deſtructione regali qua ei præeminebat, & de conceſſa ſuæ regiæ celſitudini poteſtate compelleret, vt dicto Epiſcopo omnem rancorem remitteret, & epiſcopatum ſuum in pace habere permitteret. Et præter conuentionem prædictam in Eccleſia beati Petri Eboraci coram prędictis regibus Angliæ & Scotiæ, Dauid fratre ſuo, & vniuerſo populo, Comitibus & Baronibus, milites de terra regis Scotiæ iurauerunt regi Angliæ Henrico, & Henrico filio ſuo, & hæredibus eorum fidelitatem contra omnem hominem, ſicut ligijs dominis ſuis. Et idem VVilhelmus rex Scotiæ ad mandatum regis prædicti venit Northamptoniam ad parliamentum domini ſui, adducens ſecũ omnes Epiſcopos, Abbates, & Priores totius regni ſui. Venit etiam ad eiuſdem regis mandatum in Normanniam. Et idem VVilhelmus rex, poſt deceſſum regis Henrici veniens Cantuariã, regi Angliæ Richardo, filio & hæredi dicti Henrici fecit homagium:

Richardus.
Iohannes.

quo Richardo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, ſæpe dictus VVilhelmus Iohanni regi Angliæ fratri & hæredi dicti Richardi, extra ciuitatem Lincolniæ, ſuper quẽdam montem in conſpectu omnis populi fecit homagium & iuramentum fidelitatis ſuper crucem Cantuariæ Archiepiſcopi Huberti, & eidem domino ſuo per chartam ſuam conceſsit, quod Alexandrum filium ſuum ſicut hominem ligiũ ſuum maritaret, promittendo firmiter in charta eadem quod idem VVilhelmus rex Scotiæ, & Alexander filius ſuus, Henrico filio Iohannis regis Angliæ tanquam ligio domino ſuo contra omnes mortales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidem VVilhelmo rege Scotiæ poſtmodum pro eo quod deſponderat filiam ſuã Comiti Boloniæ præter regis Iohannis domini ſui aſſenſum, pro tranſgreſsione & temeraria præſumptione huius debitam ſatiſfactionem ſuſcepit.

Henricus.3.
Edwardus.1.

Item Alexander rex Scotiæ ſororius noſter, regi Angliæ Henrico patri noſtro, pro regno Scotiæ, & poſtea nobis fecit homagium. Vacante deinde regno Scotiæ per mortem Alexandri regis illius, & ſubſequenter per mortem Margaretæ eiuſdem Scotiæ reginæ, & dominæ proneptis noſtræ: Epiſcopi, Abbates, Priores, comites & barones, & cæteri nobiles ac communitates totius regni Scotiæ, ad nos tanquam ad defenſionem, ducem, Aurigam, capitaneum & dominum capitalem eiuſdem regni ſic vacantis gratis & ſpontanea voluntate accedentes, prout tenebantur de iure, ius noſtrum, progenitorum & anteceſſorũ noſtrorũ, & poſſeſsionẽ ſuperioris & directi dominij in regno eodẽ & ipſius regni ſubiectionem ex certa ſcientia purè & ſimpliciter

& ab-

& abſolutè recognouerunt: & pręſtitis ab eis nobis tanquam ſuperiori & directo domino Scotiæ debitis & conſuetis fidelitatis iuramentis, ac ciuitatibus, burgis, villis, caſtris, & cæteris manſiónibus eiuſdem regni, in manu noſtra traditis, ad cuſtodiā eiuſdem regni certos de iure noſtro regio officiales & miniſtros deputauimus quibus ipſi tēpore vacationis huius cōcorditer fuerāt obediētes, & intendētes regijs noſtris pręceptis & mandatis. Poſtmodū autem diuerſæ perſonæ ſuper ſucceſsione in dictum regnū Scotiæ iure hæreditario inter ſe contendentes, ad nos tanquā ad ſuperiorem dominum regni Scotiæ acceſſerūt, petētes ſuper ſucceſsione regni prædicti ſibi per nos exhiberi iuſtitiæ complementum, volentes & expreſsè conſentientes coram nobis, tanquam coram ſuperiori & directo domino in omnibus ordinandis ſtare & obtemparare. Ac demùm ſentētialiter propoſitis & ſufficiēter auditis; rimatis, examinatis, & diligēter intellectis partium iuribus, finaliter in pręſentia omnium prçlatorum & nobilium, quaſi totius regni Scotiæ, & de voluntate & aſſenſu expreſsè eorundem procedētes, Iohannem de Balliolo debitè pręfecimus in regem Scotorum. Quem tunc in ſucceſsione eiuſdem regni hæredis iura inuenimus habere potiora. Qui quidem prælati, comites & barones, ac cæteri regni ipſius incolæ ſententiam noſtram acceptauerūt, approbauerunt, & ipſum Iohannem de mandato noſtro virtute huius iudicij in regem ſuum admiſerunt. Ac idem Iohānes rex Scotiæ pro regno ſuo prædicto nobis homagium debitū & conſuetum fecit, & fidelitatis iuramentum præſtitit, & ex tunc tā in parliamentis, quàm conſilijs noſtris tanquam ſubditus noſter, ſicut alij de regno noſtro interfuit, & noſtris tanquàm domini ſuperioris ſui beneplacitis & mandatis in omnibus obediens & intendens extitit, donec idem Iohannes rex Scotię, & pręlati, Comites & Barones, nobiles, communitates, & cæteri incolæ maiores eiuſdem regni, ex præconcepta malitia, & pręlocuta ac pręordinata proditione communicato conſilio, cum tunc inimicis noſtris capitalibus & notorijs amicitias copularunt, ac (pactiones, cōſpirationes, & cōiurationes in exhæredationem noſtram & hæredum noſtrorum, ac regni noſtri, contra debitum homagium in crimen læſæ maieſtatis nequiter incidēdo) fidelitatis iuramentum inierūt cum eiſdem. Verùm cùm præmiſſa relatio & fama publica ad aures noſtras aduenissent, volētes futuris periculis pręcauere, quæ ex his & alijs poſsēt nobis, regno noſtro, & regni noſtri incolis veriſimiliter prouenire, pro aſſecuratione regni noſtri acceſsimus, ad confiniū regni vtriuſq;, pluries mandantes eidem Iohanni tunc regi Scotiæ, vt ad certa loca in confinio prædicto ad nos accederet ſuper præmiſsis, & alijs aſſecurationis ſtatum tranquillitatem & pacem regni vtriuſque contingentibus tractaturus. Qui ſpretis mandatis noſtris in ſua perſiſtens perfidia ad bellicos apparatus cū Epiſcopis, prælatis, comitibus & baronibus regni Scotiæ, ac etiam alijs exteris conductitijs contrà nos, regnū noſtrū, & regni noſtri incolas, hoſtiliter ſe conuertens accinxit, & ad hoſtiles aggreſſus & ingreſſus procedens regnum noſtrum inuàſit, & quaſdam villas regni noſtri Angliæ per ſe & ſuos deprædatus eſt, eaſquè vaſtauit incendio, homines noſtros interfecit, & nonnullis nautis noſtris per eos peremptis naues hominum noſtrorum regni Angliæ comburi fecit, & è veſtigio aggredi. Denegatiſq; nobis homagio & fidelitate tā pro ſe quàm pro alijs quibuſcunq; regni ſui incolis, per literas eiuſdem Regis verba offenſionum exprimentes, & inter alia verba diffidationis continentes.

Immanitas Scotorum.

Comitatus noſtros Northūbriæ, Cūbrię, & VVeſtmerlandiæ regni noſtri Angliæ congregato exercitu ingenti hoſtiliter, per ſe & ſuos inuaſit, ſtragem innumeram hominum noſtrorum, incendia Monaſteriorum, Eccleſiarum,

& villarum inhumanè perpetrando,& patriã vndique depopulando. Infantes in incunabulis, mulieres in puerperio decubantes gladio trucidarunt, & quod auditu horrendũ eſt,à nonnullis mulieribus mammillas atrociter abſciderunt, paruos clericulos primã tonſuram habentes,& grãmaticam addiſcentes,ad numerum circiter ducentorũ in ſcholis exiſtentes,obſtructis oſtijs ſcholarum igne ſuppoſito cremauerũt. Nos quoq; cernentes,tot damna,opprobria,facinora & iniurias in exhęredationem noſtram,& deſtructionem populi noſtri proditionaliter irrogari,nec valentes ratione iuramẽti, quoad conſeruationem iurium coronæ regni ſumus aſtricti,præmiſſa facinora vlteriùs concelare,nec iura noſtra relinquere indefenſata, cùm idem Iohannes rex & gens Scotorum, & noſtri ſubditi per leges ſe iuſtificari minimè permiſiſſent,ipſo regno Scotiæ (quod à longiſsimis retro temporibus ſic vt ſuperius exprimitur nobis & progenitoribus noſtris feodale exiſtit) ex cauſis premiſsis nobis commiſſo,deinde bello (iuxta leges & conſuetudines regni noſtri contra eos, de conſilio procerum & magnatum noſtrorum) indicto contra dominum Iohannem & gentem Scotorum vires potentiæ noſtræ extendimus prout de iure nobis licuit,& proceſsimus cõtra ipſos tãquã hoſtes noſtros,& proditores. Subiecto itaq; regno Scotiæ,& iure proprietatis noſtræ ditioni ſubacto, præfatus Iohannes quondã rex Scotiæ ipſum regnũ Scotiæ quatenus de facto tenuit,ſponte,purè & abſolutè reddidit in manũ noſtrã,proditiones,& ſcelera memorata corã nobis,& proceribus noſtris publicè recognoſcens. Quo peracto præfati comites & barones nobiles & cõmunitates regni Scotiæ,quos ad pacẽ noſtrã regiã ſuſcepimus,cõſequenter homagia & fidelitates nobis,tanquã immediato domino,ac proprio eiuſdẽ regni Scotiæ nobis fecerunt & præſtiterunt,ac etiã redditis nobis eiuſdẽ regni ciuitatibus, villis, caſtris, munitionibus, ac cæteris locis omnibus ad dictũ regnum ſpectãtibus, officiales noſtros & miniſtros, ad regimen eiuſdem regni Scotiæ præfecimus iure noſtro. Cúmq; iure pleni dominij in poſſeſsione eiuſdem regni exiſtere dignoſcamur,nõ poſſumus,nec debemus,quin inſolentiã ſubditorum noſtrorũ rebellium,ſi quos inuenerimus præeminentia regia, prout expedire viderimus reprimamus. Quia verò ex præmiſsis & alijs cõſtat euidenter,& notorium exiſtit,quòd prælibatum regnum Scotiæ tam ratione poſſeſsionis quàm proprietatis ad nos pertinet pleno iure, nec quicquã fecerimus vel cauerimus,ſcripto vel facto, ſicuti nec poſſemus, per quæ iuri ac poſſeſsioni prædictis debeat aliqualiter derogari,Sanctitati veſtræ humiliter ſupplicamus,quatenus præmiſſa prouida meditatione pẽſantes,ex illis veſtrũ motũ animi dignemini informare, ſuggeſtionibus cõtrarijs æmulorũ in hac parte nequaquã fidẽ adhibẽdo,quin imò ſtatum noſtrũ & iura noſtra regia ſupradicta habere velitis,ſi placet,prõptis affectionibus cõmendata. Quãtum verò ad hoc quod Papa petiuit, quòd ſi rex Angliæ ius haberet in regno Scotiæ, vel in aliqua eius parte,procuratores & inſtructos mitteret,& fieret eis iuſtitiæ complementũ. Rex per ſe noluit reſpõdere, ſed hoc cõmiſit comitibus alijſque terræ proceribus,qui ſuper hoc domino Papæ huius tenoris literas reſcripſerunt.

Litera Communitatis Angliæ domino Papa.

Sancta Romana iure eccleſia, per cuius miniſterium fides catholica in ſuis actibus,cum ea (vt firmiter credimus & tenemus) maturitate procedit, quod nulli præiudicare,ſed ſingulorum iura conſeruari velit illæſa. Sanè conuocato nuper per ſereniſsimum dominum noſtrum Edvvardum, Dei gratia regem Angliæ illuſtrem, parliamento apud Lincolniam generali, idem dominus noſter quaſdam literas Apoſtolicas, quas ſuper certis negotijs conditionem & ſtatum regni ex veſtra parte receperat in medio exhiberi ac ſerioſè nobis fecit exponi. Quibus auditis & diligentiùs intellectis, tam ſenſibus admiranda,

quàm

quàm hactenus inaudita in eis audiuimus contineri. Scimus enim, Pater ſanctiſsime, & notorium eſt in partibus noſtris, ac nonnullis alijs non ignotum, quòd à prima inſtitutione regni Angliæ reges eiuſdem regni tam temporibus Britonum quàm Anglorū, ſuperius & directum dominium regni Scotię habuerunt in poſſeſsione, vel capitanei ſuperioritatis & recti dominij ipſius Scotiæ ſucceſsiuis temporibus extiterunt, nec vllis temporibus ipſum regnum in temporalibus pertinuit, vel pertinet quouis iure ad eccleſiam ſupradictā. Quin immo idem regnum Scotiæ progenitoribus dicti regis, noſtris regibus Angliæ, atq; ſibi feodale extitit ab antiquo. Nec etiam reges Scotorum & regnum alijs quàm regibus Angliæ ſubfuerunt, vel ſubijci conſueuerunt, neque reges Angliæ ſuper iuribus ſuis in regno prædicto, aut alijs ſuis temporalibus coram aliquo iudice eccleſiaſtico vel ſeculari, ex præeminētia ſtatus ſui regiæ dignitatis & conſuetudinis cūctis temporibus irrefragabiliter obſeruatæ reſponderunt, aut reſpondere debebant. Vnde habito tractatu & deliberatione diligenti ſuper cōtentis in literis veſtris memoratis, cōmunis, concors & vnanimis omnium noſtrum & ſingulorum conſenſus fuit, & erit inconcuſsè deo propitio in futurum. Quod præfatus dominus noſter rex ſuper iuribus regni Scotiæ, aut alijs ſuis temporalibus nullatenus reſpondeat iudicialiter coram vobis, nec iudicium ſubeat quoquo modo, aut iura ſua prædicta in dubium quæſtionis deducat, nec ad veſtram præſentiam procuratores, aut nuncios ad hoc mittat, præcipuè cum præmiſſa cederent manifeſtè in exhæredationem iuris coronæ regni Angliæ & regiæ dignitatis, ac ſubuerſionem ſtatus eiuſdem regni notoriam, necnon in præiudicium libertatis, cōſuetudinum, & legum paternarum, ad quarum obſeruationem & defenſionem ex debito præſtiti iuramenti aſtringimur, & quæ manu tenebimus toto poſſe, & totis viribus cum dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus aut aliqualiter permittemus, ſicut non poſſumus, nec debemus, præmiſſa tam inſolita, indebita, præiudicialia, & alias inaudita prelibatum dominum noſtrum regem, etiam ſi vellet facere ſeu modo quolibet attemptare. Quocirca ſanctitati veſtræ reuerenter & humiliter ſupplicamus, quatenus eundem dominum noſtrum regem, qui inter alios principes orbis terræ catholicum ſe exhibet, & Romanæ eccleſiæ deuotum, iura ſua, libertates, & conſuetudines & leges prędictas, abſque diminutione & inquietudine pacificè poſsidere, ac illibata perſiſtere benignius permittatis.

Proceres nolūt ſuum regem coram Papa iudicio ſiſti.

In feſto Pentecoſtes finitis treugis quæ cum Scotis initæ fuerant. Rex cōtra feſtū S. Iohannis Baptiſtæ in Scotiam proficiſcitur exercitu adunato. Dumq; in Scotiā hiemaret, ſui multos equos magnos perdiderūt, ob defectū foragij tempore frigoris hyemalis. Tranſijt annus iſte frugū, nec opulentus, nec omnino inops: Papæ curiæq; Romanæ propter diſcordiam motam inter Papam & regem Franciæ malorum inchoatiuus, inquietudinis concitatiuus, ſcandali generatiuus: Anglis nec omnino martius, nec omnino quietus Scotis: ſuſpicioſus, turbidus, & inquietus: Inimicis Crucis Chriſti, Saracenis videlicet, lugubris & moleſtus.

Rex hoſtiliter Scotiā ingreditur.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo treceteſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus, fuit idem rex ad natale in Scotia, in loco qui dicitur Linſinco, cum exercitus manu potenti, ſed ad inſtantiam regis Francorum cuius nuper ſororem duxerat, Scotis treugas vſque ad feſtum omnium Sanctorum conceſsit. Ordinatiſque rebus Scotiæ reuerſus eſt in Angliam, & circa mediam quadrageſimam parliamentum Londonijs conuocauit. Eodem tempore Papa Bonifacius per literas ſuas regem Anglorum interpellauit, vt regi Francorum guerram commoueret, ad quod faciendum ingens

Natale celebratum in Scotia ad Linſincum.

Rex regreditur in Angliā.

Papa Anglum in Francum concitat.

ingens ſubſidium pollicetur, ſed rex Angliæ aliàs domini Papæ erga ſe affectū expertum infidum, rem diſtulit, ſi poſsibile foret recuperare per viam aliam, ſua malens.

Flandri rem bene gerunt.

Sub his diebus in Flandria Burgenſes Gallicorum exactionibus iniuſtis minis oppreſsi, Iacobum Sancti Pauli, qui apud eos locum regis tenebat, expulerunt de villa: plurimis in hoc tumultu Gallicis interfectis. Vocauerunt proinde in dominum & defenſorem ſuum Guidonem comitem Nannircij filium comitis Flandrenſis in cuſtodia adhuc detenti. Guido verò cum numeroſa multitudine bellatorum adueniens, auxit Flandrenſium animos plurimū contra Gallos. Interea Robertus comes Attrabatenſis cum exercitu maximo miſſus in Flandriam, inter Tortunatum & Brugas tentoria ſua fixit.

Strages Gallorum.

Contra quem Flandrenſes egreſsi omnes ferè pedites prælium grauiſsimum conſeruerunt cum Gallicis. Succumbentibus ergo Gallicis comites Atrabatenſis, Angi, & Albemarle viri nobiles, Godefridus ducis Brabantiæ germanus, cum filio ſuo filius comitis Hanoniæ, Radulphus de Nigella, Conſtabularius Franciæ cum fratre ſuo, Guidone Mareſcallo, Reginaldus de Tria miles emeritus, Camerarius de Tancreuilla, Petrus Flote regis Francorum conſiliarius pręcipuus, & exactionum prædictarum maximus, Iacobus Sancti Pauli in hoc prælio ceciderunt occiſi. Aliorum verò militum minoris gradus, ſcutiferorumque & peditum interfecta eſt maxima multitudo. Comites verò Sancti Pauli & Boloniæ Lodovvicus comitis Claremontenſis filius, cum alijs pluribus fugientes, reliquerunt Flandrenſibus ſpolia infinita.

Legatio præſulū Franciæ ad Papam.

Per id temporis prælati Franciæ miſsis ad Papam tribus Epiſcopis de non veniendo ad diem citationis præfixū, ſe per eoſdē excuſarunt. Papa verò Prælatis Franciæ non comparentibus miſit in Franciam Iohannem monachū præsbyterum Cardinalem, qui conuocatis Prælatis Pariſius ſecretum conſilium habuit cum eiſdem.

Regis Francorum profectio & reditus inglorius.

Eodem anno Philippus rex Franciæ maximo coadunato exercitu, cum iuxta ciuitatem Attrabatenſem toto menſe Septembri manſiſſet, licèt hoſtes de propinquo diutius eū expectaſſent, nihil agendo Pariſius reuerſus eſt inglorius.

Io. Segraue Scotiæ præfectus.

Poſt feſtum omniū Sanctorum elapſis treugis cum Scotis rex Angliæ Iohannem de Segraue militem nobilem cum exercitu miſit in Scotiam, committens ei eiuſdem terræ cuſtodiam. His diebus ciues Burdegalenſes dominium Gallicorum non ferentes, illos de ciuitate ſua contra natale domini expulerunt.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte mediocriter frugifer & fructifer, conſequenter Gallicis infamis & notabilis, propter infortunia, & res bellicas male geſtas: Anglis honorabilis & confortabilis: Scotis odibilis, deteſtabilis & inuiſus.

Natale apud Weſtmon. celebrat.

Scoti iterum rebelles.

ANno gratiæ milleſimo treceteſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cōqueſtu primi triceſimus primus, tenuit rex natale apud VVeſtmonaſterium Londonijs. Quo anno Scoti cœperunt rebellare contra Regem Angliæ duce & capitaneo conſtituto VVilhelmo VValeys, qui eos ad ſeditionem commouerat, propter quod rex coadunato ingreſſus exercitu prætermiſſo caſtro de Striuelyn, quod contra eum munitum fuerat, totam terram peruagatur, nemine apertæ pugnæ ſibi copiam faciente.

Rex Franciæ reſtituit Waſconiam regi Angliæ.

Eodem tempore rex Francorum ob detentionem VVaſconiæ iniuſtam, timens ſibi à rege Angliæ per dominum Papam ad hoc inſtigato guerram parari, vt eius amicitiam ſibi compararet, quicquid VVaſconiæ in manu ſua tenebat, eidē ſponte gratiſq; reſtituit, prout videbatur ignorantibus veritatem. Tunc etiam & Burdegalia regi Angliæ ſponte ſe ſubiecit. Philippus filius Comitis Flandriæ coadunatis multis Teutoniæ ſtipendiarijs, ingreſſus Franciam caſtrum Sancti Audomari obſedit, ſed cum nihil proficeret, diſcedens vrbem Mormorum incendit. Philippus Francorum rex, verſus Flandriam progreſſus cum exercitu, acceptis

treugis

treugis inglorius eſt reuerſus. Guido comes Flandriæ, & filius eius Robertus, à cuſtodia per regem Franciæ ſoluti, vt Flandrenſes ad pacem reducerent in Flādriam tranſmittuntur. Sed cum nihil proficerent fidelitate ſeruata debita, ad loca ſuæ priſtinæ cuſtodiæ reuertuntur. Eo tempore VVilhelmus filius Comitis Hanoniæ Iohannis, & Guido Traiectenſis epiſcopus eiuſdem VVilhelmi patruus, contra Flandrenſes qui maximam partem Flandriæ occupauerant, præliantes ſuccumbunt, capto Epiſcopo, ſed VVilhelmo per fugam elapſo.

Guido comes Flandriæ carcere liberatus.

Scoti Anglos vincunt.

Hoc anno circà principium Quadrageſimæ Scoti latentes in inſidijs Iohannem de Segraue cùm paucis armatis tranſeuntem, iuxta caſtrum quod dicitur Puellarum ſubitò inuaſerunt, peremptiſqué hinc inde nonnullis, Scoti præualentes multitudine, ceperunt aliquos milites Anglicos, inter quos & ipſum Iohannem Anglorum capitaneum grauiter vulneratum, ſed ſuperuenientes milites alij de exercitu Anglicorum, ipſum Iohannem à ſuis ereptum cuſtodibus abduxerunt. Dum fieret iſte conflictus, miles quidam nobilis Robertus de Neuile miſſarum audiens ſolemnia (erat nempè dominica prima Quadrageſimæ) quæ geſta fuerant penitùs ignorabat. Poſt miſſam verò egreſſus, cùm audiſſet à redeuntibus Scotos in Anglicos præualere, illuc cum ſuis armatis properans multos peremit, multóſq; fugauit, & captiuos aliquos reduxit. Nec de his qui miſſæ cū eo intererant, quiſquā captus fuit, aut grauiter vulneratus, ſed nec corruit vnus ſolus. Rex Angliæ rebellione Scotorum apud Rokesburgiam in Scotia ex edicto publico in feſto Pentecoſtes exercitum adunauit, progrediénſque paruis dietis totam terram vſque Cateneſiam, quæ eſt in vltimis Scotiæ finibus perluſtrauit, nemine aperti prœlij copiam faciente. Videntes itaque Scoti ſe non poſſe reſiſtere, miſsis nuncijs petiuerunt humiliter à rege ad pacem ſuā recipi, & vt permitteret eis dato precio ab his quibus per eū collatæ erāt redimerent terras ſuas. Acquieuit rex eorum precibus, & rediens caſtrum de Striuelyn, quod Scoti occupauerant, & contra regem defendebant (cuius expugnatio in progrediendo gratis erat omiſſa) per ſuos obſedit. Ipſe verò non longe à loco eodem apud Dunfermlyn hyemauit. Hoc anno circa feſtum Sancti Iohannis Baptiſtæ milites quidam in præſentia Cleri & populi Pariſius congregati, Papæ Bonifacio multa impoſuerunt enormia, putà hæreſim, ſimoniam & homicidia, propter quæ per regem Franciæ appellatum eſt cōtra eum, ad illum cuius intereſt; donec conuocato conſilio ſe à criminibus purgaret obiectis.

Rex Angliæ Scotiam peruadit armata manu.

Rex in Scotia hyemauit.

Papa hæreſis ſimoniæ & homicidij accuſatus.

Rex Franciæ appellat à Papa.

Circa feſtum natiuitatis beatæ virginis, videlicet in vigilia natiuitatis eiuſdem venit ſummo mane magnus exercitus hominum armatorum miſſus ex parte regis Franciæ & Cardinalium Columnenſium damnatorum repente ad portas ciuitatis Anagum, in quam Papa confugerat pro tutela, quia ibidem natus fuerat. Inuenientes igitur portas apertas ingreſsi ſunt ciuitatem, & mox dederunt inſultum Palacijs domini Papæ, & Marchionis nepotis Papæ, & triū Cardinalium. Cōmunitas verò villæ comperto quod Scaira frater Columpnenſium Cardinalium, & VVilhelmus de Longareto ſeneſcallus regis Franciæ aduenisſent ea conſpiratione, vt Papam deponerent vel necarent, ſtatim pulſata communi campana, & tractatu habito, in communi elegerunt ſibi capitaneum quendam Adnulphum, vnum ex maioribus dominis de Campana per quem inſtanti negotio regerentur. Qui quidem Adnulphus illis ignorantibus, domini Papæ extitit capitalis inimicus. Interim domini Papæ aduerſarij eius Palatio & Marchionis nepotis ſui triúmq; Cardinaliū acerrimos dederūt inſultus. Sed familiaribus domini Papæ & Marchionis viriliter ſe defendentibus illorum palacia inuadere nequiuerunt. Trium tamen Cardinaliū palatia

Papa obſidetur.

qui

qui reputabantur ſpecialiter amici Papę, per vim & potentiam ſunt ingreſsi, & omnia bona ibidem reperta diripuerunt & aſportauerunt. Ipſi verò Cardinales *Cardinales fugiunt.* à tergo per latrinam vix euaſerunt. Interea ſuperuenit dominus Adnulphus villę capitaneus adducens ſecum dominum Reginaldum de Supine, qui habuit in Campania magnum dominium, & erat Papæ capitalis aduerſarius, cũ quo etiam venerunt filij domini Iohannis de Chitan, quorum patrem Papa tunc in carcere detinebat. Cúmq; dictus Capitaneus cum ſuis ſocijs ſupradictis veniſſet ad Schairam de Columpna, & eius exercitum, ſtatim cum omni populo quem ducebat, coniunxit ſe eidem. Et communibus votis, irruerunt tantùm in Papam & nepotem ſuum, quod diù vt putabatur eis reſiſtere non valerent. Ob quam cauſam dominus Papa timens ſibi, treugas petijt à Schaira, quas ſibi cõceſsit & nepoti ſuo, vſq; ad horã nonam dictę diei, quæ videlicet treugæ captæ fuerant hora prima. Durante treuga Papa miſit ſecretè ad populum Anagũ ſupplicans vt ſaluarent vitam ſuam, promittens, quod ſi hoc facerent, quod ipſos in tantum locupletaret, quòd omnes ſuo perpetuo merito gaudere deberet. Populus verò ſe excuſauit, dicens ſe nil poſſe iuuare in hac parte, præſertim cũ tota poteſtas villæ capitaneum ſequeretur. *Papa pacis cõditiones flagitat.* Tunc Papa ſupplicauit Schairę, vt ſignificaret articulos, in quibus fuerat iniuriatum ſibi & ſuis fratribus, & ipſe paratus eſſet ſecundùm conſilium Cardinaliũ facere reſtitutionẽ ſibi. *Conditiones pacis.* Schaira verò reſpondit quod non permitteret Papam viuere, niſi duos Cardinales fratres ſuos plenè reſtitueret, ſcilicet Petrum & Iacobũ de Columpna, quos prius damnauerat, ad temporalia & ſpiritualia, & non ſolùm illos reſtitueret, ſed & omnes de eorum ſanguine vel parentela. Et quod idem Papa poſt huiuſmodi reſtitutionem renunciaret papatui. Et quod poſtmodum corpus eius eſſet ad voluntatem ipſius Schairæ. His auditis ingemuit Papa, & ait, Heu me, durus eſt hic ſermo: cùmq; concordari non poſſent, & aduenIſſet hora diei nona, iterum Schaira cum exercitu dedit inſultum Papæ & nepoti ſuo: at ipſi ſe viriliter defendebant, tandem videntes aduerſarij quod principalis Eccleſia Anagum, quæ erat de Sancta Maria, eſſet eis impedimento quo minus poterant accingere pro votis Palatium Papæ, appoſuerunt ignem ad oſtium Eccleſiæ ſupradictæ: Itaq; valuis eccleſiæ combuſtis, totaliter ingreſsi ſunt eccleſiam homines Schairæ, & deſpoliauerunt omnes Clericos & laicos mercenarios, habentes cultellos ibidem & alia mercimonia ad vendendum, ita quod non dimiſerunt valorẽ quadrantis ex omnibus quæ apprehendere potuerunt. *Marchio Papæ nepos ſe dedit.* Tandem Marchio nepos Papæ perpendens quod ſe vlterius non poſſet defendere, reddidit ſe dicto Schairæ & capitaneo memorato, ea conditione, vt vitam ipſius & filij ſui ſaluarent ſeruientiúmq; ſuorum. Quibus auditis Papa fleuit amarè. *Papa capitur.* Poſt hæc ruptis oſtijs & feneſtris Palatij Papæ, & pluribus locis igne ſuppoſito, per vim ad Papã exercitus eſt ingreſſus. Quem tũc permulti verbis contumelioſis ſunt aggreſsi, minæ etiam ei à pluribus ſunt illatæ. Sed Papa nulli reſpondit. Enimuerò cum ad rationem poſitus eſſet, an vellet renunciare papatui: conſtanter reſpondit non, immo citiùs vellet perdere caput ſuum, dicens in ſuo vulgari, *Papa emori potius vult quàm Papatui cedere.* *Et le col, & le cape*, quòd eſt dicere: Ecce collum, ecce caput. Et ſtatim proteſtatus eſt corãm omnibus, quod Papatui nunquã renunciaret, quamdiu poſſet habere vitam. Schaira verò voluit libẽter interfeciſſe Papam, ſed per quoſdam fuit prohibitus, ita quòd Papa malum in corpore non recepit. Attamen oſtiarijs Papæ fugatis, & quibuſdam interfectis, eiectisq; tam maioribus quàm minoribus de ſua familia, deputati ſunt cuſtodes Papæ per Schairam, & Capitaneum, dominus Reginaldus de Suppine, & multi alij cum eodem. Acta ſunt hæc in vigilia natiuitatis Sanctæ Mariæ, ſeptima hora diei. Exercitus verò poſtquã

irrupit

irrupit palatium, mox deſpoliauit Papam, & eius cameram atque theſauriam ſuam, & aſportauit veſtimenta cum ornamentis & aurum atq; argentum cum omnibus alijs rebus inuentis ibidem. Et reuera creditur, quòd omnes reges mundi non poſſent tantum de theſauro reddere infra vnum annum, quantum fuit de Papali palatio aſportatum, & de palatijs trium Cardinalium & Marchionis. Remanſit autem Papa & nepotes ſui ſub cuſtodia militum & cuſtodũ Schairæ vſq; in diem tertiã. Medio tempore Schaira tractauit cũ ſuis quomodo Papã morti traderet, vel mitteret ad regem Franciæ corpus eius. Sed populus Anagum hoc comperiens, facta conuocatione ſecreta ignorantibus capitaneo & Scharia, quaſi ad decem millia hominum concurrunt ad Palatium vbi Papa ſeruabatur in cuſtodia, & expulſis atque peremptis cuſtodibus, ingreſsi ſunt, & deliberauerunt Papam & nepotes eius, habituri eorum cuſtodiam penes ſe.

Infinita pecunia.

Papa liberatur.

Sed ante hæc omnia ſciendum, quòd cùm primò Schaira & capitaneus cum Seneſchallo regis Franciæ comprehendiſſent Papam, in equum poſuerunt effrenem ad caudam verſa facie, & ſic diſcurrere ferè vſque ad nouiſsimum halitum coegerunt, & tandem penè fame necauerunt, donec eum populus Anagum (vt præmittitur) liberaſſet. Schaira verò propter id offenſis villæ communibus cum exercitu de villa receſsit. Tunc populus fecit Papam deportari in magnam Plateã, vbi Papa lachrymando populo prædicauit, inter omnia gratias agens deo & populo Anagum de vita ſua. Tandem in fine ſermonis dixit: Boni homines & mulieres, conſtat vobis qualiter inimici mei venerũt & abſtulerunt omnia bona mea, & nõ tantũ mea, ſed & oĩa bona Eccleſiæ, & me ita pauperẽ ſicut Iob fuerat dimiſerunt. Propter quod dico vobis veraciter, quòd nihil habeo ad comedendum vel bibendum, & ieiunus remanſi vſque ad præſens. Et ſi ſit aliqua bona mulier quæ me velit de ſua iuuare eleemoſina in pane vel vino, & ſi vinum non habuerit, de aqua permodica, dabo ei benedictionem Dei & meam, & omnes qui quicquam portauerint quantulumcunque modicum in meam ſubuentionem, abſoluo ab omnibus peccatis ſuis. Tunc omnes hæc audientes ex ore Papæ, clamabant, Viuas Pater ſancte. Et mox cerneres mulieres currere certatim ad palatium, ad offerendum ſibi panem, vinum, vel aquam, in tantum, quòd ſtatim camera Papæ victualibus repleta fuit. Et cum non inuenirentur vaſa ad capiendum allata, fundebãt vinum & aquam in area cameræ Papæ in maxima quantitate. Et tunc potuit quiſque ingredi & cum Papa loqui ſicut cum alio paupere qui volebat. Tunc Papa exiens, abſoluit omnes exiſtentes in ciuitate ab omnibus peccatis eorum generaliter, præter deſpoliatores Eccleſiæ Romanæ. Spoliatores etiam Cardinalium, & aliorum de curia non abſoluebat, niſi bona huiuſmodi infra triduum reportarent. Veruntamen Papa remiſit expreſsè omnibus qui bona ſua aſportauerant, dum tamen illa bona de theſauro Eccleſiæ non fuerunt, & ſtatim proteſtatus eſt coram omnibus, quòd voluit habere pacem cum Columpnienſibus Cardinalibus & ſuis alijs inimicis, & paratus erat ipſos reſtituere ad temporalia & ſpiritualia Cardinales, & hoc fecit proclamari per villam. Interea reportata fuerunt bona illius quædam, ſed non omnia prius ablata. His itaque geſtis, Papa ſubitò & inopinatè receſsit de villa Anagum, progrediens verſus Romam cum maxima multitudine armatorum. Et cum perueniſſet ad Sãctum Petrum, ex timore quem cõceperat quando captus fuit, & mœrore rerum inæſtimabilium perditarum, & fame quam contraxerat ſub cuſtodia aduerſariorum ſuorum citò deficit, & ſic completa eſt in eo prophetia prædeceſſoris ſui qui dixit: *Aſcendiſti vt vulpes, regnabis vt Leo, morieris vt Canis.* Succeſsit ei à Cardinalibus, mox electus, Bene-

Papa ignominioſè tractatus.

Oratio Papæ.

Cibum ieiunus emendicat.

Mulieres eum cibo reficiunt.

Papa familiaris familiaris.

Papa moritur vt canis.

Cœleſtini prophetia impleta.

Benedictus eligitur in Papam. Diſtichon.

Benedictus vndecimus, Lumbardus natione, quem Papa Bonifacius de ordine Fratrum Prædicatorum, cuius magiſter erat, aſſumptum fecerat Epiſcopum Oſtienſem. De iſto Benedicto quidam ſic ait, *A re nomen habe, benedic, benefac, Benedicte. Aut rem peruerte, maledic, malefac, maledicte.* Columpnienſes mortuo Papa Bonifacio, de ſuis egreſsi latibulis ad Papam Benedictum venerunt, miſericordiam implorantes. Quos ille benignè ſuſcipiens abſoluit, ac bonorum ſuorum tribuit facultatem. Sed eos ad gradum Cardinalatus tam ſubitò reſtituere non decreuit. Papa Benedictus per hoc tempus fratrem Nicholaum de Prato Epiſcopum Spoletanum ad Cardinalatum aſſumẽs, fecit Epiſcopum Oſtienſem, fratrem etiam VVilhelmum de Makeleſfield, doctorem ſacræ Theologiæ, ordinis prædicatorum, natione Anglicum, diœceſis Couentrenſis, tituli Sanctæ Sabinæ fecit præsbyterum Cardinalem. Qui antequam ad eum rumor perueniret in fata conceſsit. Cuius morte cognita, Papa fratrem VValterum VVynterborne ſimiliter ordinis prædicatorum regis Angliæ confeſſorem Sarisburienſis diœceſ. ad eundem titulum Cardinalatus promouit.

Duo Angli Cardinales facti.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte durus diuitibus, pauperibus penurioſus, Papæ curiæque Romanæ probroſus, propter malam captionem Papæ, incarcerationem & mortem conſequenter. Sed tamen in hoc etiam conſolari potuit, quia nullus eorum qui eius captioni interfuit, vel facinori tanto conſenſerit, iudicium vltionis euaſit. Nam quidam inſanabili acti ſunt furia, quidam & præcipuè qui manus iniecerunt Chriſti vicario, manus proprias comederunt. Regis etiam Franciæ conſanguinitas & cognatia tacta eſt vſq; in generationẽ ſeptimam igne ſacro. Annus iſte commoditate famoſus fuit: Flandrenſibus & Francis infamis: Scotis durus: Anglicis inquietus.

Natale celebratur ad Dunfermlyn in Scotia.

Rex obſidet caſtrum de Striuelyn.

ANno gratiæ milleſimo tricenteſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus ſecundus, tenuit idem Rex natale apud Dunfermelyn in Scotia, cui interfuit Anglicanus. Tranſacta hyeme Rex ad obſidionem caſtri de Striuelyn accedens perſonaliter diuerſis præparatis machinis illud fortiùs impugnauit. Qui verò cuſtodiebant caſtrum illud fortiter defendentes, cum machinis ſuis plurimos occiderunt. Die quadam cum rex caſtrum conſiderando obequitaret, ac quodam loco infra iactum baliſtarum obequitando appropinquaret, iaculum quoddam de caſtro emiſſum ſuperiori eius armaturæ affixum eſt ſine vlla corporis læſione. In quod extractum rex expuens conuerſa ad caſtrum facie, alta voce ei qui illud emiſerat (iaculum oſtendendo) ſuſpendium minabatur. Caſtellani vidẽtes obſidionem ſuper ſe grauari, obtulerunt caſtrum regi, ſaluis vita & membris, ac poſtea ſimpliciter ſe in eius gratia poſuerunt. Sed neutro modo voluit Rex eos admittere, ſed tantùm in ea forma, vt purè & ſimpliciter ſe dederent Regiæ voluntati. Quod licèt eis primò difficile videretur, tamen cum foſſata conſpicerent terra impleri & lapidibus, ſcaláſque ad tranſcenſionem murorum qui aſsiduis ictibus petrarum conquaſſabantur parari tandem in die Beatæ Margaretæ virginis caſtrũ reddentes, ſe regis placito ſubdiderunt. Quorũ capitaneũ VVilhelmũ Olifardi militem admodum ſtrenuum & cordatũ, ad turrim Londoniarum, reliquos verò ad alia caſtra diuerſa tranſmiſit carceribus mancipandos. Edvvardus rex ſubacta ad votum Scotia, commiſſáque eius cuſtodia Iohanni de Segraue, in Angliam eſt reuerſus. Cumquè veniſſet Eboracum iuſsit ſeſsionem iuſtitiariorum qui dicuntur, de banco, & Scaccarium, quę iam ſeptennio manſerat Eboraci, Londonias ad antiquum locum tranſferri. Eo anno obijt Iohannes de VVarenna Comes Surreyæ & Southſexiæ, cui ſucceſsit nepos eius ex filio, Iohannes nomine, vxorem accipiens neptem regis

Deditio caſtri Striuelyn.

Rex ſubacta Scotia in Angliam reuertitur.

regis,& filia Alienora, quam duxit comes Barrenſis. Hoc anno ordinati ſunt iuſticiarij qui de malefactoribus diligenter inquirerent, quantum ad cæteros articulos,& iuxta demerita punirent inuentos. Hij iuſticiarij vocati ſunt ab hominibus popularibus Traybaſton, quod ſonat, *trahe baculum*. Papa Benedictus per idem tempus conſiderans pium eſſe etiam ouem errantem licet inuitam perducere ad ouile, regem Francorum non petentem, à ſententia excommunicationis per prædeceſſorem ſuum lata in eum abſoluit. Per idem tempus rex Franciæ offenſus abbati Ciſtercienſi, quia in appellationem contra Papam Bonifacium non conſenſerat, omnia monaſteria eiuſdem ordinis in regno Franciæ conſtituta plurimum moleſtauit, propter quod Abbas vltro regimini ordinis ſui ceſsit. Rex Franciæ Philippus hoc anno in manu valida copias fudit Flandrenſium, inter quas cecidit VVilhelmus de Iuliarijs, qui eorum capitaneus fuerat conſtitutus. Et non multò poſt reddiderunt ſe regi Francorum duæ villæ Flandriæ nobiles Inſulaci & Duacũ. Hoc anno die nonarum Iulij moritur Papa Benedictus Peruſij. Poſt cuius obitum cum cardinales in electione ſummi Pontificis diſsiderent, à ciuibus ſecundùm conſtitutionem Gregorij decimi includuntur. Tranſit annus iſte frugum vel fructuum fertilitate, nec inops nec abundus, Romanis lugubris propter diſſentionem Cardinalium in electione Papæ: Francis & Anglicis propter ſubactos aduerſarios glorioſus: Scotis & Flandrenſibus nimis odibilis propter regibus datam victoriam de eiſdem.

Iuſticiarij vocati Traybaſton.

Rex Franciæ excommunicatione liberatus.

Flandri à Frãcis fuſi.

Obijt Benedictus papa.

Annalis concluſio.

CAPTIO ET MORS W. WALEYS.

ANno gratiæ milleſimo tricẽteſimo ſexto, qui eſt ann.º regni regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus tertius, fuit idẽ rex ad natale Londonijs cum regina multiſque proceribus regni ſui. Hoc anno VVilhelmus VValeys qui Scotiam frequenter commouerat, per milites regis in Scotia captus eſt, & Londonias vſque ductus, vbi iudicialiter condemnatus, trahitur, ſuſpenditur, & vltimò decollatur. Cuius caput Londonijs in loco eminenti figitur ſuper palum, corpus verò in Scotiam tranſmiſſum eſt in quartas, quæ ad aliorum terrore in diuerſis vrbibus ſuſpenduntur. Hic ex infima gente procreatus, proceſſu temporis factus eſt vir ſagittarius, illius artis peritia quæritans victum ſuum. Cumquè ſemel & ſecundò ſuam fortitudinem pariter & audatiam expertus fuiſſet, altiora appetens, petiuit à Scotis licentiam vt poſſit Anglicos infeſtare, promittens ſe totam Angliam conquiſituram, & Scotos victores vſque Londonias producturum. Scotis verò citò ſibi conſentientibus & ipſum eorum ducem conſtituentibus, militiæ donatus eſt cingulo à quodam Comite regionis illius. Inde cœpit peruagari prouincias vſque Northumbriam, maximum tumultum concitando, villas & agros depopulando, prædas agendo, & magnã partẽ patriæ incendio deuaſtando. Videtes ergò Scoti viam ſuã proſperari, confluebant ad eum in multitudine vix numerabili, non ſolùm iuuenes, ſed etiam ipſi ſenes, ita vt in breui tantum conflarit exercitum quanto nullus princeps iuxta Scotorum opinionem reſiſtere præualeret. Igitur de tanta multitudine gloriabundus, concepit audaciã præſumptibilem dominũ ſuum regem Angliæ inquietandi, ſed quæ merces pro demeritis ſibi prouenerit ſuperius ſatis claret. Circa dies iſtos Bertrandus Burdegalenſis Archiepiſcopus, natione Vaſco, in Papam eſt electus, & Clemens quintus dictus eſt. Qui menſe Octobri Lugduni, conuenientibus illuc Cardinalibus, regeque Francorum Philippo ſuam præſentiam exhibente, papali diademate coronatur. Qui dum coronatus ad Eccleſiam beati Martini equitando duceretur, murus quidam à latere, (in quẽ multi ſpectaturi quæ gerebantur aſcenderant) cor-

Natale celebratum Londini.

Wilhelmus Waleys vnde ortus.

Clemens quintus papa.

Dux Britanniæ muri ruina oppreſſus.

ruens multos oppreſsit, inter quos erat dux Britanniæ, vir ſenex & diſcretione inſignis. Idem Papa ante natale vnam ordinationem faciens, creauit duodecim Cardinales, inter quos de ordine fratrum Prædicatorum frater Thomas de Iozi, doctor ſacræ theologię, natione Anglicus, titulus Sanctæ Sabinæ, factus eſt præsbyter Cardinalis. Hoc anno miſit rex Franciæ ad regem Anglæ, rogans eum vt Flandrenſes ab Anglia expelleret, ſicut ipſe ad ſuam inſtantiam Scotos à Francia eiecerat paulò ante, cuius rex precibus acquieſcens Flandrenſes omnes de Anglia exbanniauit. Tranſit annus iſte fructum faciens, frugéſque producens, Francis & Anglicis otioſus, Flandrenſibus odibilis atque Scotis. Hoc anno Antonius Dunelmenſis Epiſcopus donante Papa Clemente fit Patriarcha Ieroſolymitanus.

Flandri ab Anglia expulſi.

Annalis concluſio.

Natale celebratur Londini.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus quartus, tenuit rex natale Londonijs. Circa quod tempus, videlicet quarto Calendas Februarij, Robertus de Brus aſpirans ad regnum Scotiæ, nobilem virum Iohannem Comyn, quia ſuæ proditioſæ factioni aſſentire noluit, apud villam de Dunfres, in cuius caſtro Iuſticiarij regis Angliæ tunc ſedebant, in Eccleſia Fratrum Minorũ ſacrilegus interfecit. In feſto verò Annunciationis beatæ Virginis in Abbathia Canonicorum regularium de Scone ſe fecit in regem ſolenniter coronari. Vxor Comitis de Bovvan, à marito ſuo tunc furtiuè diſceſsit, omnes equos eius magnos ſecum adducens, & properans vſque Scone, vt diadema imponeret capiti noui regis, quia frater eius Comes de Fif, ad quem iure hæreditario ſpectat hoc officium, tunc abſens in Anglia morabatur. Hanc autem comitiſſam eodem anno captam ab Anglicis, cum quidam perimere voluiſſent, non permiſit rex. Sed in domuncula quadam lignea ſuper murum caſtri Berevvici poſita eſt, vt poſſent eam conſpicere tranſeuntes.

Robertus de Brus homicida rex Scotiæ coronatur.

In feſto Pentecoſtes, Edvvardus filius regis Angliæ, cum numeroſa ſocietate iuuenum nobilium Londonijs, à patre militaribus armis cinctus eſt. Qui exinde cum tyronum multitudine Scotiam continuatis dietis contendit, ad reprimendum conatus Roberti de Brus inuaſoris regiæ dignitatis; præceſſerant verò eum Aymericus de Valentijs, comes Pembrochiæ, Robertus de Cliffordé, & Henricus de Percye, miſsi à rege cum manu armata, ad nouis motibus reſiſtendum. Ipſe verò rex lento gradu ſecutus conuocauerat exercitum, quem apud Carleolum iuſsit eſſe paratum in quindena Sancti Iohannis Baptiſtæ in occurſum filij ſui, cum eodem vlteriùs progreſſurum. Interim Robertus de Brus circuiens terram & homagia multorum recipiens, coadunato exercitu copioſo, appropinquauit villæ Sancti Iohannis, in cuius pręſidium nuper aduenerat Aymericus de Valentijs ſupradictus. Equites autem Scotorum omnes lineis ſuper arma ſua, ne diſcernerentur, induti erant ex iuſſu Principis ſui noui. Miſit ergò Robertus de Brus inuitans Aymericum ad congreſſum. Qui reſpondit, quod cum eo non die illo, ſed in craſtino dimicaret. Igitur ſubtrahente ſe Roberto cum ſuis ad ſpatium vnius milliarij, & reficere ſe volente, appropinquante hora veſpertina, Aymericus cum ſuis armatis egreditur: & ſubitò ſuperueniens Scotos, multos interemit inermes. Cui cum aliquantulum Robertus, cæteríque qui ſe cum celeritate armauerant reſtitiſſent, tandem præualentibus Anglicis fugere ſunt coacti. Quos inſecutus Aymericus cum ſuis vſque in inſulam de Kentyr, caſtrum illius loci putans Robertum ſe recepiſſe, in eo obſedit: Expugnato tamen caſtro, non eum inuenit, quia fugerat ad extremas inſulas regionis, ſed vxorem ac fratrem ſuum Nigellum ibi cepit, cum quibuſdam alijs, quos

Edwardus filius regis Scotiam proficiſcitur.

Scoti in fugam acti.

quos omnes vſque Berevvicum fecit deduci. Non multò pòſt captus eſt comes de Athel, qui de caſtro fugerat antedicto. Circa feſtum Sancti Michaelis reuerſus eſt Robertus de Brus vſque Keyntyr, & Henrico de Percye in propinquo exiſtenti ſuperueniens, quoſdam de familia eius occidit: equoſquè dextrarios & alia ſpolia multa cepit. Ipſumq; Henricū in caſtro loci eiuſdem obſedit, quouſque robore exercitus à rege miſſo obſidionem dimittere cogeretur. Intereà rex apud Lauercoſte iuxta Carleolum cōmorans, miſit Berevvicum Iuſticiarios, quorum iudicio Nigellus de Brus, & qui cum eo capti fuerant tracti ſunt & ſuſpenſi, & vltimò decollati: vxorem verò Roberti de Brus, rex tranſmiſit in Angliam, iubens eam iuxta ſtatum ſuum decenter tractari. Comitem verò de Athel iam ſecundò contra fidelitatem ſuam regi rebellantem, miſit Londonias, vbi ad tempus tentus ſub cuſtodia, tandem proditionis ſuæ meritas pœnas luit. Poſthæc captum eſt caſtrum de Lochdor, in quo inuentus eſt Chriſtoferus de Scotun, ſororius Roberti de Brus, quem cum non Scotus eſſet, ſed Anglicus, iuſſit rex deduci vſque Dunfres, vbi quendam militem de parte regis occiderat. Ibiquè iudicium ſubire coactus, tractus & ſuſpenſus eſt & vltimò decollatus: vxorem verò Chriſtoferi, & filiam Roberti de Brus in diuerſis monialium monaſterijs collocauit. Epiſcopos verò Glaſcuenſem & Sancti Andreæ, abbatémque de Scone, cùm eodem anno capti eſſent, miſit in Angliam ad diuerſa caſtra ſub cuſtodia detinendos. Hoc anno Clemens Papa curiā tranſtulit de Lugduno in Burdegalam, vbi Epiſcopum Pictauenſem, qui ſibi (dum Archiepiſcopus fuerat) aduerſabatur, à pontificali depoſuit dignitate. Primatum etiam Aquitaniæ de Bituricēſi tranſtulit ad Eccleſiam Burdegalenſem. Per idem tempus rex Angliæ Robertum Cantuarienſem apud dominum Papam accuſauit, ſuper eo, quòd pacem regni ſui perturbauit, ſibiquè rebellantes defendit & fouit. Propter quæ vocatus eſt Archiepiſcopus ad curiam, & ab executione officij ſuſpenſus, quouſque de ſibi impoſitis legitimè ſe purgaret: obtinuitqúe rex à domino Papa abſolutionem à iuramento, quod inuitus præſtiterat ſuper obſeruantia libertatum aliàs à Comitibus & Baronibus exactarum, vſus conſuetudine & cautela paterna, qui quotiens inſtabat neceſsitas de facile iurare voluit ſe ſatiſfacturum votis ſuorum, & eadem facilitate voluit reſilire quotiens ſibi tempus commodior arrideret, prætendens ſemper Papalem abſolutionem à præſtito iuramento.

Henricus de Percy fugatus.

Supplicium de Perduellibus.

Robertus Winchelſey accuſatus à rege.

Abſolutio Papalis cauſa periurij.

Rex Franciæ per hoc tempus petijt per ſuos nuncios à Domino Papa oſſa prædeceſſoris ſui Bonifacij, ad comburendum tanquam hæretici, inſtantia importuna. Petijt etiam Sanctorum Cathologo aſcribi fratrem Petrum de Murrone, qui quondam fuit Papa, dictus Celeſtinus quintus. Hoc anno Rex Angliæ Petrum de Gauerſton apud ſe à diuerſis accuſatum, regnum Angliæ abiurare coēgit. Ad Annunciationem dominicam aderat rex Edvvardus cum magnatibus apud VVeſtmonaſterium acturus Deo gratias & beato Edvvardo, pro triumpho de Scotis potito, compaſſusqúe ſuper iniuſta carceratione Monachorū VVeſtmonaſterium, iuſsit mox fieri liberationem ipſorum: ſed ſuperabundante peruerſorū iudicum malitia prolongantium iniquitatem ſuam vltrà præceptum regis, retinuerunt per octo dies monachos in priſona, quo audito, præcepit rex iuſticiarijs, vt omiſsis cæteris curis, incarcerati monachi eorum abbati continuò redderentur. Eodem anno quidam hæreticus apoſtata ſurrexit in Venetia, nomine Doncinus, qui plurima cōtra fidē prędicauit, & inter cętera finē mūdi infra trienium nunc inſtare fallaciter vt veraciter prædicauit, qui multos ſibi congrega-

Rex Franciæ Bonifacij Papæ oſſa exurere voluit.

Monachi Weſtmonaſt. carcere liberati

Hæreticus exortus Venetijs.

uit. Aſſeruit etiam hominem quemuis cum quauis muliere commiſcere non eſſe peccatum, & mulierem renuentem cuiuſque hominis amplexum, dignam ignibus concremari, qui non ita multò poſt captus, & ignibus eſt combuſtus. Tranſit annus iſte ſimilis multis annis præcedentibus, in frugum fructuūmq; procreatione, qui non ſolùm neſciebant abundare, ſed nec ad ſatietatem omnium fructum ferre: fuit etiam quietus Gallicis: ſed inquietus Anglicis atque Scotis.

Annalis concluſio.

Natale celebratur Carleoli.

Anno gratiæ milleſimo trecenteſimo octauo, qui eſt annus Regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus quintus & vltimus, fuit idem rex ad natale apud Carleolum, cum magna multitudine populi Anglicani. In octauis Sancti Hillarij rex parliamentum habuit Carleoli, in quo per maiores, graues depoſitæ ſunt quærimoniæ de oppreſsionibus Eccleſiarum & monaſteriorum multiplicibus, & extortionibus pecuniarum per Clericum domini Papæ magiſtrũ VVilhelmũ Teſta nouiter in regno inductum. Præceptúmq; eſt eidem Clerico de aſſenſu comitum & baronum, ne de cætero talia exequatur. Ordinatum fuit etiam quòd pro remedio ſuper his obtinendo, ad dominum Papam nuncij mitterentur. In eodem parliamento ædita ſunt ſtatuta quædam religioſos, tangentia qui domos ſuas principales in alio regno habebant. Ad iſtud parliamentum venit tranſmiſſus per dominum Papam Cardinalis quidam Petrus Hiſpanus dictus, pro matrimonio inter filium regis Angliæ & filiam regis Franciæ, ſecundùm quod à Papa Bonifacio tanquam mediatore pacis ordinatum fuerat conſummando. Cui per regem reſponſum eſt, paratum ſe fore implere quæ ordinata ſunt, dummodò rex Francorum velit ex parte ſua quæ ad ipſum pertinent adimplere. Dederat enim rex Franciæ dum VVaſconiam tenuerat, caſtrum quod Malileonis dicitur cuidam militi, qui illud adhuc detinebat, nec ad mandatum regis Franciæ illud curabat reſtituere, ob quam cauſam fertur illud matrimonium hactenus fuiſſe dilatum. Redijt itaque Cardinalis Londonias, vbi ſuper his certitudinem expectaret. Interim Robertus de Brus terram circuiens, multos ſibi rebelles peremit, miſitq; cum parte exercitus duos fratres ſuos, Thomam militem, & Alexandrũ clericũ, ad aliã partem terræ, vt homines terræ ad ſe alliceret blanditijs atque minis. Qui Anglicis ſuperuenientibus capti ſunt, & ducti ad iuſticiarios, ac condemnati, primò tracti ac poſtea ſunt ſuſpenſi. Tempore huius regis, fratres qui dicuntur minores, ſeu quod latiùs publicatur, & nequius comprobatur totius eccleſiæ exploratores, ad illicita legis ſuæ aſpirantes, obtulerunt ſummo pontifici quadraginta millia de florenis aureis, & pecuniam multam nimis, pro terris, prædijs, redditibuſq; licitè obtinendis. Quibus Papa, vbi eſt (inquit) illa veſtra pecunia? At illi dixerunt, in manibus mercatorum: Et datis fratribus inducijs trium dierum reſponſionis habendæ, abſolutis mercatoribus à depoſiti cuſtodia, præcepit Papa ſub interminatione anathematis, pecuniam ipſam eius neceſsitatibus cuſtodiri. Reſponditq́ue fratribus regulam Sancti Franciſci canonizatam ſe nolle ſenſu aliquo violare, nec fratres ab ea aliquando declinare, ſed ſecundùm eam degere ſemper debere. Sicquè factũ eſt, vt quod iniuſtius acquiſierant æquiſsimè amiſerunt. Eodem anno ventus vehemens & damnoſus proſtrauit arbores, ædificia & campanilia multa, in regno Angliæ per diuerſa loca. Eius quoquè tempore rex Tartarorum & rex Armeniæ, & rex Georgianorum, congregato exercitu qui fuerunt decies centena millia, & quadraginta millia in equis, inuocato contra Sarracenos Chriſti adiutorio dimicarunt. Et cæſa ſunt apud Halapiam, Alachemala, & Gararam, & Damaſcum ex Saracenis pluſquam ducenta & quadraginta millia in vltionem ſangui-

Papa per legatum nuptias conciliat.

Nuptiæ hæ celebratæ ſunt 25. die Ianuarij. 1307. apud Boloniam iuxta mare.

Papa fratres minores grande pecuniarũ ſumma emungit.

Ventus vehemens.

Saracenorum ſtrages per Tartaros.

nis

Ratio conuerſionis Tartarorum ad fidem.

nis Chriſtianorum effuſi apud Acon, Tripolim, & cætera loca ſancta. Horum Tartarorum conuerſionis vt fertur extitit iſta cauſa: Frater magni regis Tartarorum, Caſsiam (cum eſſet Paganus) adamauit, filiam regis Armeniæ Chriſtianam, quam à patre petijt in coniugem ſibi dari. Rex autem Armeniæ noluit acquieſcere, niſi fieret Chriſtianus. At ille præualens viribus & potentia, ſibi intulit minas belli: tandem Rex accepto conſilio, quod meliores ſunt nuptiæ quam pugnæ, annuit poſtulatis. Denique ſuſcitata prole maſculini ſexus inter eos, inuentus eſt hiſpidus & piloſus velut vrſus. Quo patri oblato, dixit non eſſe ſuum, quemque iuſsit ſtatim igne cremari, mater verò contradicens, petijt ſibi dari infantem, quo accepto, iuſsit eum baptizari; & ſtatim poſt trinam immerſionem in ſacro fonte, cecidit omnis piloſitas de infante, & apparuit lenis & pulcherrimus puerorum. Hoc viſo, credidit pater & domus tota. Poſt Paſcha Robertus de Brus, aucto iam ſuo exercitu, congreſſus cum Aymero de Valentijs ipſum compulit in fugam, paucis de his qui erant cum eo peremptis. Infra triduum etiam ſequens fugauit Comitem Glouerniæ, multiſque hinc inde occiſis ipſum obſedit in caſtro de Are, quoſque per exercitum à rege miſſum fuit obſidio diſſoluta. Ex tunc autem in ſequentibus cum Anglicis fugit ad loca paluſtria & nemoroſa, in quibus latibula quæritantem comprehendere minimè potuerunt.

Robertus de Brus Anglos fugat.

Tranſlatio Seberti regis.

Hoc anno cum placeret fratribus de VVeſtmonaſt. transferre Sebertum regem de veteri Eccleſia in ſuam nouam baſilicam, qui primò de Regibus Anglorum ibidem in honore Sancti Petri Apoſtolorum principis fundauit Eccleſiam, & cum deuotionis ardore eius aperuiſſent ſepulchrum, inuenerunt manum eius dexteram integram in carne, cute, vnguibus, & oſsibus compactis vſque ad medium brachij, qui iacuerat ibi per annos circiter ſeptingentos. Tunc rex Edvvardus miſsis per Angliam nuncijs, præcepit ſub graui pœna, vt omnes qui ei debebant ſeruitium parati eſſent apud Carleolũ infrà tres ſeptimanas poſt feſtum Sancti Iohannis Baptiſtæ. Interea rex grandæuus vexari cœpit diſſenteria, & quia iam deſperabat de vita diuturna miſit ad filium, vt maturaret audire patris extrema colloquia. Quem inter cætera miſericordem fore monebat, & iuſtum & affabilem vniuerſis, conſtantem in dictis & factis, familiarem bonis, & præcipuè miſeris miſericordiam impartiri. Deinde præcepit ne poſt mortem ſuam feſtinaret ad coronam Angliæ ſuſcipiendam, donec paternas iniurias in Scotos honorificè vindicaſſet; ſed moraretur in partibus, & aſſumeret ſecum oſſa paterna in aliquo vaſe recluſa, quæ ſecum faceret deportari, donec totam Scotiam peruagaſſet, & omnes ſuperaſſet aduerſarios vel cepiſſet. Quoniã (inquit) nullus te poterit ſuperare, dũ oſſa mea tecum feceris deportari. Præcepit etiam vt fratres ſuos, Thomam & Edmundum diligeret & foueret, quorum vni Thomæ videlicet, dederat comitatũ Cornubiæ, Edmundo verò comitatũ Mareſchalli. Præterea, monuit vt matrem ſuam Margaretam reginam, tanquam bonus filius coleret, & amaret: iuſsit etiam ſub interminatione maledictionis ſuæ, ne Petrum de Gaueſton communi decreto exiliatum ſine communi fauore præſumeret reuocare. Intimauit ei quoque quod crucem ſuſcepiſſet pro negotio terræ Sanctæ, quã propoſuit perſonaliter adiuiſſe, ſed turbatus per molitiones Roberti de Brus nouas & varias, impeditus fuit à propoſito, & bellum in Scotiam transferre coactus eſt omiſſo negotio memorato. Triginta (inquit) & duo millia librarum argenti præparaui ad exhibendum ſepties viginti milites honorificè in terra ſancta cum ſua familia, quia mihi non datur votum perficere in perſona propria, qui cor meum illuc deferent & reponent. Quod cum ſecum deportauerint,

Hortatio regis ad filium.

Rex laborat diſſenteria.

Edwardus rex ſua oſſa per Scotiam deportata hoſtes fugare poſſe exiſtimabat.

portauerint ſpero in deo meo, omnia illis proſpera ſucceſſura. Præcipio, ait igitur, diſtrictè ſub pœna maledictionis paternæ, ne dicta pecunia in alios vſus expendatur. Sed filius regis patre defuncto nihil horum complere voluit, ſed

Filius immorigerus patris mandata negligit.

vverras Scotiæ mox deſeruit, & regnare feſtinauit. Petrum de Gauerſton contra ſuorum voluntatem procerum reuocauit, quem militem mox creauit, & totam pecuniam quam pater ordinauerat ad ſuccurſum terræ ſanctæ prodigaliter ſibi donauit. Qui proinde in tantam ſuperbiam eſt euectus, vt deſpiceret terræ magnates, publicè vocando Thomam Lancaſtriæ comitem hiſtrionem, Eymerum de valentia Penbrochiæ comitem, Ioſeph Iudæum, eò quod pallidus eſſet & lõgus: Comitẽ VVarvvichiæ Guidonem, eò quod fuſcus eſſet, appellauit, D. de Arderina nigrũ canem: ſicq; laceſsiuit inſolentijs regni nobiles, donec priuatus capite, docuit ſuo miſerabili fine nobiles milites non laceſſendos. Sed hæc in ſequentibus videbit lector pleniùs ſuo loco: vltiones variæ quæ contigerunt Edvvardo pro contemptu monitionum paternarũ. Edvvardus verò quia patris neglexit monita, infeliciter regnauit, poſtea iugiter ipſum & Barones ſuſcitata diſcordia, cõtinua perſeuerãte cariſtia, & præcipuè tribus annis, quibus incolæ moriebantur pro panis inopia, & iumenta peſtilentia perierunt. Et quod plus, neſcio, vtrum verecundandum aut formidandum eſt, quondam Scoti ſubditi toto ſuo tempore in bellis mortalibus, in cunctis penè conflictibus, ex Anglicis vbique victoriam reportarunt, tantumque metum incuſſerunt eis, vt viginti non auderent congreſſum expectare trium Scotorum. Ipſe autem rex turpiter à Scotis victꝰ eſt circa ſeptimum annum regni ſui, nobileſque multi perempti ſunt ab eiſdem. Ad conſilium etiam miſeriarum ſemper ducebatur malo conſilio, donec efferatus in tyrannidem, Thomam Lancaſtriæ Comitem, & plures ex ſuis naturalibus peremiſſet. Tandem poſt infelicem regni non dicimus gubernationem, ſed potiùs deuaſtationem, turpiter regno deiectus, à ſuis inhumaniter eſt peremptus. Hæc omnia cunctorum opinione ſibi contingentibus, quia iuſſa patris ſpreuit, & maledictionem vetuli paruipendit, quæ cuncta in ſequentibus plenius enarrantur, ſed nunc ad materiam reuertamur.

Rex filium remittit in Angliam.

Cum rex Edvvardus præmiſsis monitis, vt præfertur, filium inſtruxiſſet, & de ſua poſtrema voluntate pleniùs docuiſſet, miſit eum in Angliam, vt ſecundùm ea quæ à rege audiret Franciæ, proficiſceretur ad connubium cum eiuſdem filia contrahendum. Pro qua cauſa parum ante in Angliam miſſus fuerat quidam Cardinalis, dictus Petrus Hiſpanus, vt pacta nuptialia confirmaret. Poſt deceſſum filij, cæpit rex prout ante vexari diſſenteria, mouit nihilominus de Carleolo, quinto nonas Iunij, paruis dietis verſùs Scotiam proficiſcens. Pridiè verò nonas Iulij venit ad Burgum ſuper Sandes, vbi inualeſcente morbo, die craſtina, ſcilicet feria ſexta, præſenti vitæ valefaciens, dies ſuos in bono, & annos ſuos in Angliam conſummauit. Regnauit autem annis triginta quatuor, menſibus ſeptem, diebus viginti vno, compleuitque ætatis ſuæ annos ſexaginta octo & dies viginti.

Vxores & liberi regis Edvvardi primi.

Duxit autem rex iſte nobilis duas vxores nobiles, primò videlicet Alienoram ſororem regis Hiſpaniæ, viuente patre ſuo Henrico illuſtri regi Angliæ, de qua quatuor filios generauit, Iohannem primogenitũ, Henricum, Alfonſum, & Edvvardũ qui ſibi ſucceſsit in regno, & quinq; filias: Alienoram ſcilicet, quã dominus VVilhelmus comes de Bares cepit in vxorẽ: Iohãnámq; de Acres, quę data eſt Gilberto de Clare comiti Glouceſtriæ in vxorem, quæ poſt deceſſum Comitis quendam bachalarium nomine dominum Radulphum de Monhermer accepit in maritum inconſulto patre: Margaretam quæ deſponſata fuit domino Iohanni Duci Brabantiæ: Mariamque, quæ habitũ Sanctimonialium accepit

apud

apud Ambresbirie: Et Elizabethā, quam comes Holandiæ duxit in vxorem. Quo mortuo dominus Humfridus de Boū, comes Herefordiæ, duxit eandem. Secundò duxit rex præfatus in coniugem Margaretam ſororem Philippi regis Franciæ, de qua genuit duos filios, Thomam dictum de Brotherton, & Edmundum, & vnam filiam nomine Margaretam.

Hæc idcirco dignum duxi ſcribere, ne poſteris lateat generatio tanti regis. Fuerat autem in armis ſtrenuus, bellicoſus etiam & victorioſus: totam Angliā de manu Symonis de Monteforti, & eidem adhærentium Comitum & Baronum acquiſiuit. VValliam de manu Levvlini in ſuos vſus accepit. *Victoriæ.* Aquitaniam quoque de manu regis Franciæ ſapienter extorſit. Scotiam ſæpiùs ſubiugauit, ſed ea capta per Robertum le Brus ipſe in lecto mortis iacens, ex magnanimitate cordis iuſsit corpus ſuum ibi remanere inſepultum, & deferri in exercitu donec tota Scotia eſſet finaliter ſubiugata, de quo quidam ſic ſcripſit:

Dum viguit Rex, & valuit tua magna poteſtas,
Fraus latuit, pax magna fuit, regnauit honeſtas.

Poſt principis prædicti deceſſum, venerabilis pater, dominus Petrus Hiſpanus Cardinalis, & Clerus Angliæ, cunctíque regni nobiles qui intereſſe poterant, obuiam corpori vndiq; occurrerunt, ſolemnes proceſsiones, ad quas venerat, per Eccleſias faciendo. *Exequiæ.* Requieuit autem corpus venerabile inhumatum in Eccleſia Canonicorum de VValtham vſque in diē ſepulturæ ſuæ, ſcilicet, per ſexdecim ſeptimanas, per quod tempus ex mandato executorum regis illuc deſtinati ſunt de ſingulis magnis Monaſterijs vicinis in circuitu hebdomadatim, ſex Monachi ſeu Canonici, vel alij religioſi, qui circa corpus vigilias facerent & exequias ſolemniter continuarent, non ſine grauibus laboribus & expenſis. Nec cuiquam licebat recedere donec arbitrio executorum licentiatus fuiſſet. *Indulgentia Cardinalis ſacrilega.* Cardinalis autem indulſit veniam vnius anni omnibus dicentibus orationem dominicam cum ſalutatione angelica pro anima dicti regis.

Cumque à feſto tranſlationis ſancti Thomæ martyris vſque ad feſtum apoſtolorum Simonis & Iudæ iacuiſſet inhumatū corpus regium, tandem ipſo die Apoſtolorum apud VVeſtm. eſt ſepultum, patre venerabili Antonio Patriarcha Ieroſolymitano & Dunelmenſi epiſcopo miſſam celebrante, & extremas exequias faciente. *Sepultus Weſtmonaſterij.*

De Edwardo poſt conqueſtum ſecundo.

Edwardus de Caernernan.

POST MORTEM toti mundo deflendam Edvvardi regis inuicti, ſucceſsit ei filius ſuus Edvvardus cognomēto de Caerneruan, non tā iure hæreditario quàm vnanimi aſſenſu procerum & magnatū. Non tamen coronatus eſt vſq; ad duodecimū Cal. Martij, quando vnà cum noua coniuge ſua filia regis Franciæ Iſabella, regale diadema ſuſcepit. Et in die Sancti Matthiæ Apoſtoli coronantur dominus Edvvardus rex Angliæ & domina Iſabella regina apud VVeſtmonaſt. ab Epiſcopo VVintonienſi cōmiſsione Archiepiſcopi Cantuarienſis ſpeciali in finibus tranſmarinis per bienniū exceptis ſeptem ſeptimanis exulantis, propter iram domini regis Edvvardi nuper defuncti, quam certis de cauſis incurrebat: cui quidem coronationi interfuerunt dominus Carolus & dominus Ludouicus de Claro monte, fratres regis Franciæ, dux quoque Brabantiæ, & Comes de Fens, & cæteri magnates vtriuſq; Franciæ & Angliæ, & Domicella de Artoys miræ pulchritudinis iuuēcula. Eodem anno, dominus rex reddidit Gilberto de Clare terram ſuam, redemptione facta pro tempore minoris ætatis. Sed hoc anno prius octauo Calen. Februarij Edvvardus deſponſauit Iſabellam, filiam regis Franciæ, apud Bolon ſuper mare, quibus nuptijs celebrandis interfuerunt quatuor reges, videlicet Philippus rex Franciæ, rex Nauarræ filius regis Franciæ, rex Almaniæ, & rex Ciciliæ, Regina Franciæ Maria, mater Margaretæ reginæ Angliæ, regina Angliæ domina Margareta Edvvardi primi ſponſa, regina Nauarræ cum copioſa dictorum regnorum multitudine. Nihilominus defuncto patre, fidelitates & homagia à Prælatis proceribúſq; ſuſcepit. Sed medio tempore priuſquam corpus paternum ſepulturæ traderetur poſuit maculam in gloria ſua, erectus in tyrannidem, vnde mox contraxit infamiam perſeueraturam temporibus diuturnis. Nam Ceſtrenſem Epiſcopum dominum VValterum de Langtona, regni theſaurarium, & patris executorem præcipuum, executione teſtamēti penitus impedita, capi fecit & includi, ac dei timore & ſanctæ matris Eccleſiæ honore poſtpoſitis, inhumanè fecit tractari eundem. Cauſa inimicitiæ fuit, quia dictus Epiſcopus, patre ſuo viuēte, de ſuis corripuit inſolentijs, & ſuperfluis compeſcuit ab expenſis. Ex cauſis præmiſsis infenſus Epiſcopo effrenis iuuenis, eum ſqualore carceris coarctauit, & omnibus bonis ſuis, ac etiam ſibi debitis ſpoliauit, nec erat in regno qui pro eo verbum facere auſus fuit, tanta fuit bilis iuuenis contra eum. Fecit inſuper iuſticiarios inquirere de perſona ſua, vt ſi quicquam inordinatum reperiſſent, Rex proculdubio ab eo vltrà pœnas meritas exegiſſet. Rationem etiam rex petijt ab eodē de officio theſaurarij, & tempore ſuæ miniſtrationis. Sed pontifici ſemper congruis datis ad obiecta reſponſis, nullo ſenſu potuit culpabilis inueniri, tandem aſpirante diuina gratia, & auctoritate Papali mediante ad ſemigratiam regis recipitur, rebus ſuis omnibus reſtitutis. Eodem tempore rex iuuenis reuocauit ab exilio Petrum de Gauerſtone, qui dudum tempore patris ſui certis de cauſis aſſenſu cōmuni procerum & magnatum exilio perpetuo fuerat condemnatus. Iſte Petrus filius fuerat cuiuſdam generoſi, ſed alienigenæ de VVaſconia, qui in obſequio militauerat laudabiliter Regis patris, cuius obſequij gratia rex hunc Petrum puerulum in ſuam ſuſcepit Curiam, adiungens eum filio ſuo curia, cum quo

Epiſcopus Ceſtrenſis regis mandato in carcerem ſine cauſa coniectus.

Petrus de Gauerſtone reuocatus ab exilio.

quo à pueritia adoleuit. Inuenit autem tantam gratiam coram regis filio, vt ipſe ſpretis vel paruipenſis magnatum regni filijs, huic ſolummodo adhæreret, eius tantummodo ſeruitium acceptaret. In tantumque lapſu temporis creuit amor, vt ab eo vſque ad mortem ſaltem animo non poſſet ſeparari. Ille verò & ſi eum facietenus reamaret, eius ni fallor, munera plus amauit, dum theſaurum & regni iocalia quæ filij regis eſſe debuerant, penes ſe collegit, & transmarinis mercatoribus ad vſus ſuos proprios tradidit conſeruanda. Igitur cùm (vt diximus) dictum Petrũ ab exilio reuocaſſet, inconſultis cunctis regni proceribus illi contulit comitatum Cornubiæ, & inſulam Man, quæ ſpecialiter ſpectat ad coronam. Eodem anno tertio idus Octobris tenebatur parliamentum Northamptoniæ, in quo fuit ordinatum, vt moneta regis Edvvardi patris iſtius regis, quę apud incolas vilu erat, poſt deceſſum eius curreret more ſolito, ſub pœna vitæ & membrorum. Et quinta decima clericorum, ciuium & burgenſium totius terræ, & laicorum viceſima regi nouo concederetur. Sub eodem tempore capti fuerunt omnes templarij per totam Angliam præcepto regio vno die, propter plurima inhoneſta & enormia fidei catholicæ inimica, ſuper eiſdem prius per vniuerſum orbem captis reperta & probata, & in diuerſis regni caſtellis incarcerantur. Tranſit annus iſte frugum ferax & fructuum qui communitati ſufficerent, ſi non nimium recondarent: Francis ocioſus, Anglicis & Scotis inquietus. Et ſuper hæc Anglicis præcipuè flebilis pro amiſsione tanti regis, cui non par in mundo eo tempore habebatur.

Inſula Man propriè ad coronam ſpectat.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi nondum coronati à conqueſtu ſecundi, ſecundus, tenuit idem rex natale apud VVy, manerium Abbatis de Bello, cum familia multa nimis: paucis poſt natale diebus tranſactis, tranſfretauit in Franciam, vt regis Francorum filiam in vxorem duceret nomine Iſabellam, quæ paulò plus annos duodecim habuit in ætate. Commiſit autem regni cuſtodiã Petro præfato, ob quam cauſam murmur immodicus inter proceres regni ſuccreuit. Nuptijs in Francia apud Boloniam iuxta mare, quibus quatuor reges interfuerunt, videlicet rex Franciæ, filius regis Franciæ Rex Alemaniæ, & rex Ciciliæ, celebratis, ſolenniter ad regnum Angliæ reuertitur cum vxore. Igitur proceres occurrunt regi ſuo coniugique nouæ, & à cunctis elaboratur, quis propenſiorem honorem impendere poſsit illis. Occurrit inter cæteros ipſe Petrus, quem mox rex in amplexus ſpecialiùs admittebat, & familiariùs reſpiciebat. Inuidebant ergò proceres, ſed vindictam in tempus aliud differebant. Eodem anno ſexto Calendas Martij die videlicet Sancti Matthiæ Apoſtoli, rex & regina cum ſolemnitate maxima apud VVeſtmonaſterium ab Epiſcopo VVintonienſi, commiſsione Archiepiſcopi Cantuarienſis exulantis, magnificè coronatur. In die quo rex debebat coronari coram Carolo & Ludouico comitibus patruis reginæ, Iohanne duce Brabantiæ, & Margareta duciſſa, Comite Sabaudiæ & multis alijs nobilibus, tractauerunt comites & barones regni Anglię de ſtatu regni, petieruntq; à rege amotionem Petri de Gauerſton à regno, ſed rex noluit conſentire, idcirco propoſuerunt Comites coronationem regiam impedire. Quod rex intelligens, promiſit bona fide ſe facturum illis in parliamento proximo quicquid peterent, tantùm ne coronatio differatur. Interim rex miſit poſt regale Sancti Edvvardi in eccleſia monachorum ibidem, in quo poſt miſſam eſt in palatium reuerſus, & ad prandium eſt ſeſſurus. Cancellarius regni & theſaurarius de iure portare debent calicem Sancti Edvvardi cum patena, ſi præsbyteri fuerint, ante regem: tradidit autem rex nõ quibus debebat, ſed voluntariè portiunculas regales ſancti Edvvardi, putà crucem, ſceptrum, virgam, calcaria & gladios, ſed coronam

Natale apud Wye manerium Abbatis de Bello.

Coronatio.

Proceres petunt vt Petrus de Gauerſton in exilium mittatur.

coronam Sancti Edvvardi tradidit Petro ad portandum manibus inquinatis, ex quo non immeritò indignati ſunt populus atque clerus. Fuit autem ibi tanta compreſsio populi, vt quidam miles Iohannes de Blackvvel qui ab antiquo hoſtis illi⁹ eccleſię fuerat ſine viatico expiraret. Sed nec regi coronando, nec epiſcopis ipſum coronaturis pepercit violentia populi. Et ideo cum feſtinatione nimia & quaſi ſine reuerentia fuit iſta ſolẽnizatio conſummata. Illo die miſſa in eccleſia diu poſt nonã, & prandiũ in pallatio de nocte ſunt finita. P. de Gauerſtõ ſe intra ſe continere neſciens, Torniamentum fecit iuxta caſtrum apud VVallingfordiã proclamari, & tantam ſibi militiam ex diuerſis partibus aggregauit, quòd penè cunctos Anglorum nobiles contra ſe venientes viliſsimè conculcauit, inter quos extitêre præcipui, Thomas comes Lancaſtriæ, Humfridus Herefordiæ, Eymerus Penbrochiæ, & Iohannes VVarenniæ, quaſi totius regni primores. Hi nempè durè ferentes & Petri ſupercilium & acceptum opprobrium, de die in diem quomodo Petrum perderent cogitabant. Tranſit annus iſte fruges & fructus afferens, quietus à bello Francis, Anglicis atq; Scotis: Magnates indignantur de Petri ſuperbia.

Io. Blackvvel populi concurſu oppreſſus.

Torniamẽtum

Ann. concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo decimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi, tertius, perpendentes regni magnates, & proceres, alijquè terræ fideles, regem in Petrum deperire pręfatũ, in tantum, vt nullius conſilium, nullius conſortium, nulliuſúe ſolatium curare videbatur, niſi Petri ſolius, & quòd tota regni diſpoſitio fiebat illius arbitrio; nec in regali curia cuiuſquam negotia vel promoueri poterant vel expediri ſine Petri conniuẽtia, indignati ſunt pro eo maximè; quòd idem Petrus plus dilexit pecuniam quàm æquitatem, plus reſpexit munera quàm cauſarum qualitates, & ipſam pecuniam quam nequiter adquiſiuit commiſit cuſtodiendam, vel ad vſus ſuos ampliandam, tranſmarinis mercatoribus, ſicut prius. Et ſuper hæc omnia, iuſta ſatis illis accreuit ira, quòd viderent ſe contemptui, & alienigenã quem nec virtus, nec ſapientia commendabant, ſuper ſe ſuprà merita ſublimari, & eis in locis omnibus anteferri: dicebant igitur adinuicem, videtis quia nihil proficimus, expedit vt iſte tollatur è medio, ne per potentiam inducat extraneos, qui non ſolùm noſtras leges, noſtras adnullent conſuetudines, ſed noſtrum forſitã tollat locum.

Proceres inuident Petro Gauerſton.

Creuit hæc voluntas indies, & quotidiè hoc propoſitum firmabatur, tandem licet ſerò, prout moris eſt Anglicis, cum ad extremam neceſsitatem peruenerunt parant erumpere, & regem ſuper hijs & alijs conuenire. Ad regem igitur ſine ſtrepitu accedentes, rogant humiliter, vt Baronum ſuorum cõſilijs tractare negotia regni velit, quibus à periculis ſibi & regni imminentibus, non ſolùm cautior ſed tutior eſſe poſsit. Annuit rex votis eorum, & ad Parliamentũ omnes qui intereſſe debebant de conſuetudine cõuocauit, vbi tractatu diligenti habito, poſtulatum eſt à rege cum inſtantia, vt liberam Baronibus diſponendi quoſdam articulos, ſibi regnoqúe ſuo necnon eccleſiæ Anglicanæ vtiles, concederet facultatem. Suſpicatus mox Rex quò eorum intendebat intentio, quòd videlicet vel tenorem magnæ chartæ, vel chartæ de Foreſta peterent confirmari, vel certè (quod plus timebat) Petrum de Gauerſton ordinarent in exilium deſtinari, diu renuit annuere poſtulatis. Tandem, ad importunam cunctorum inſtantiam conſenſum præbuit, & iurauit ſe ratum tenere quicquid proceres ordinauerint. Conſenſu Regis habito, Barones ſibi ſex Epiſcopos adſciuerunt, & plures de clero prudentes cum multis de communibus diſcretis viris, qui prædictos articulos ordinarent. Petrus verò de Gauerſtõ in hoc parliamento elatus in ſuperbiam, barones deſpexit, & conuitia nonnullis intulit,

Proceres petũt leges quaſdam condendi facultatem.

intulit, eorúmq; perſonas verbis procacibus dehoneſtauit, tollerauerunt tamen nobiles regni hæc omnia, quia ſperabant in proximo vindictã ſumere de eodẽ; ſed hoc fieri poſſe minimè credidit dictus Petrus. Hoc anno Robertus Archiepiſcopus Cantuarienſis ab exilio reuocatur iuſſu præſentis regis, qui iam per biennium exulauerat propter offenſam patris ſui. Tranſit annus iſte perexiliter fruges reddens ſiue fructificans: Anglicis ſollicitus & ſuſpicioſus: Scotis & Gallicis ocioſus.

Inſolentia Petri de Gauerſton.

Archiepiſcopus ab exilio reuocatur.

Anni cõcluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo vndecimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi quartus, tenuit idẽ rex natale apud VVindeſore cum ſolemnitate magna. Poſt natale dominicum, conuenit vniuerſa multitudo regni nobilium ad parliamentum Londonijs, vbi communi decreto articuli per barones dudũ prouiſi regi proponebantur, inſtantibus importunè Baronibus, vt rex ipſas prouiſiones confirmaret, & ſui ſigilli ſignaculo roboraret, præſtaret inſuper iuramentum de eiſdem prouiſionibus conſeruandis. Rex verò pro tunc nihil eſſe ratus denegandũ magnatibus, corporale præſtitit iuramentum in hac parte, proceribus acquieſcens. Quo facto, dominus Cantuarienſis Archiepiſcopus, Magiſter Robertus de VVinchelſey, mox cum cæteris ſuffraganeis excommunicationis ſententiam in omnes contra dictos articulos veniẽtes ſolemniter promulgauit. His expeditis, articuli in Eccleſia ſancti Pauli Londonijs in pręſentia prælatorum, magnatum & communium totius regni, rege præſente, publicè legebãtur, inter quos tenor magnæ chartæ, cũ alijs prouiſionibus Eccleſiæ & regno neceſſarijs petebatur, & prout dominus rex pater ſuus iuſſerat alienigenas à ſua curia regnóque ſuo pelleret, & malos à ſe conſiliarios amoueret. Et vt omnia regni negotia cum cleri magnatúmque conſilio tractaret de cætero, nullámq; guerram inciperet, vel quocunque extra regnum diuerteret ſine conſenſu communi. Rex autem, & ſi hæc omnia dura ſibi & importabilia videbantur, magnatum tamen præbuit prouiſioni conſenſum, & dictum Petrum in Hiberniam exilio relegauit: ſed articulos cæteros nondum effectui mancipauit: gaudebant nihilominus terræ proceres quòd id produxerant ad effectũ, vt Petrus cunctis odibilis exularet. Soluto parliamento præfato cunctis cũ gaudio ad ſua diſcedẽtibus rex manſit triſtis, moleſtè ferens exilium dicti Petri, & diſperquirens omni ſtudio qualiter ipſum poſſet ab exilio reuocare, communicatóq; ſuper hoc cum ſuis priuatis conſilio ſuggeſtum eſt, quod ſi ſororem comitis Glouerniæ, qui tunc erat iuuenis toto regno dilectus, & ſub tutela regis, præfato Petro daret in coniugem, poſſet ipſum Petrũ ab exilio reuocare intrepidè. Rati ſunt etiam propter amorem Comitis, pariter & honorem, cuius eſſet ſororius, magnates cæteros eum poſſe magis æquanimiter tollerare. Igitur cum feſtinatione maxima miſſum eſt in Hiberniam, & Petrus in Angliam eſt reductus. Nec mora, rex inter Petrum & dictam ſororem comitis fecit nuptias celebrari, licèt multum comiti diſplicerent. Exinde Petrus erexit cornua, & plus ſolito regni nobiles vilipendit. Nec his quidẽ quieuit, ſed regem adeò eneruauit, ne dicam infatuauit, vt cor eius auerteret, & voluntatem à pacto quod pepigerat, ne videlicet tractaret regni negotia ſine communi conſilio dominorum. Cæpit etiam (ſicut prius) indies theſaurũ regis colligere, & negotiatoribus vltrà marinis commendare, non quidem ad regios ſed ad vſus ſuos, & in tantum expilauit regem, vt non haberet vnde ſolueret expenſa conſueta vel neceſſaria domus ſuæ. Nec ſolum rex rei familiaris penuria, Petri ſtultitia laborauit vel magis auaritia: ſed regina tantum rebus neceſſarijs arctabatur, vt regi Franciæ patri ſuo lachrymabiliter quæreretur honore debito deſtitutam. Ob quam cauſam rex Franciæ cunctos Anglicos

Natale celebratur apud Windeſore.

Parliamẽtum Londini.

Articuli procerum confirmati.

Petrus Gauerſton exulatur.

Rex conatur Petrum reducere.

Petrus reuocatus ſororem comitis Glouerniæ ducit.

ſibi

ſibi notos pro talium abuſionum tollerantia durius increpauit. Inter hæc Petrus ſpiritu exagitatus ſuperbiæ, regni deridebat proceres, ſubſannabat mediocres iactitando ſe ſicut prius, ipſis inuitis omnia facturum, nec eſſet qui ſuæ voluntatis propoſitum quomodolibet impediret.

Proceres aut Petrum in exilium agi volũt aut ſe rebellaturos minantur.

Igitur Barones conſiderantes quod eorum pacientia Petro malignandi præſtabat audaciam, concepto ſpiritu fortitudinis, domino Regi aſſenſu communi denunciabant; vt vel dictum Petrum à ſua propelleret comitiua, articuloſq; prouiſos effectui manciparet, vel ipſi certè in eum tanquam periurum inſurgerent pari voto. Durus videbatur hic ſermo regi, quia Petro carere neſciuit, ſed magis videbatur imminere periculum ſi non ſuis obtemperaret Baronibus in hac parte. Conſiderauit nempè ſuam notabilem paupertatem, & ſuorum abundãs diuitias, ſuam impotentiam, & eorum vires, & idcirco ad tempus cenſuit illorum condeſcendere voluntati.

Petrus in exilium ablegatus.

Idcircò plus timore quàm amore, plus neceſsitate quàm voluntate coactus, Petrum regnum abiurare permiſit, addita Baronibus conditione, quòd ſi vlteriùs in Anglia vel quacunque terra regis Angliæ ditioni ſubiecta potuiſſet inueniri, illico caperetur, & velut hoſtis terræ publicus damnaretur. Igitur ſub præmiſſa conditione, dato ſibi conducto, Angliæ regnum lugens deſeruit. Cuius aduentu cognito, rex Francorum mandauit regni ſui miniſtris, vt dictum Petrum vbicunque poſsit inueniri caperent & commendarent diligenti cuſtodiæ, ne videlicet iterato rediret in Angliam, & filiam ſuam reginam, regniquè proceres conturbaret. Sed mandatum regis Franciæ Petrum non latuit, quãobrem regnum Francorum mox deſeruit, & intrauit Flandriam, tutas ibidem latebras quæſiturus. Cumquè nec illic ſatis tutum ſibi videretur, vagabundus per alia diuerſa loca ferebatur, vbique quærens requiem, quam non inuenit,

Petrus in Angliam reuertitur, & à rege humaniter accipitur.

tandem in ſe reuerſus iterum cogitauit regnum Angliæ reuiſere, concepta fiducia de regis amicitia & comitis Glouerniæ, cuius ſororem duxerat in vxorem. Et aſſumptis ſecum alienigenis, remeauit in Angliam, & parum ante natale dominicum ſe regis obtutibus preſentauit. Rex præ gaudio aduentus ſui, iuramenta, pacta, promiſſa negligens, eum ſuſcepit hilariter, tanquam cæleſte munus, & ſecum detinuit cum familia ſua tota.

Fulgur horrendum.

Hoc anno quarto nonas Septembris parum ante horam nonam ignitegij viſum eſt fulgur horribile, quod durauit per totam noctem ſequentem, cum magno tonitru & crebris ictibus circa mediam noctem ſequentibus, ita quod ſepes & arbores in multis locis ſuam viriditatem penitus amiſerunt.

Eccleſia de Midleton concremata.

Eadem hora Eccleſia de Midleton in comitatu Dorſet Sarum diœceſis cum campanili & campanis, ornamentis, libris & munimẽtis monachorum dicti loci, eodem fulgure, conuentu ad matutinas exiſtẽte, combuſta & conſumpta eſt: pridiè nonas eiuſdem menſis ortus eſt ventus validiſsimus, quo arbores innumerabiles cum ſuis fructibus proſternuntur, & campanilia de Modeforde & Geuelton ad terram ſimiliter ceciderunt. Hoc anno Archiepiſcopus Robertus excommunicauit VValterum Couentrenſem epiſcopum, quia noluit in prouinciali conſilio reſpõdere, ſuper eo quòd ipſe fuit iuratus ordinationes ſeruare Baronum, ſed poſt & contra eas adhæſit conſilio regis, & fecit Petrum de Gauerſton reconciliari, & ordinationes infringi, vndè dictus epiſcopus ad ſedem Apoſtolicam appellauit, & perſonaliter ipſam adiuit, & Adam Mirimouth contra eum per Archiepiſcopum deſtinatus.

Templarij cremati.

Eodem anno nonis Iunij combuſti ſunt in ciuitate Pariſienſi, iudicio domini Philippi regis Franciæ quinquaginta quatuor Templarij. Hoc anno Calen. Octobris ſub Papa Clemente quinto celebratum fuit concilium apud Viennam, in quo

Templariorũ ordo dãnatus.

Templariorum ordo damnatus eſt. Et antè illud concilium per vniuerſum orbem generaliter fuit diuulgatum, quòd omnes & ſinguli religioſi exempti, ad

ius

ſus tranſirent cõmune, vnde ſolus ordo Ciſtercienſis Papam adijt ante dicti cõſilij celebrationem pro exemptione ſua priſtina pacificè obtinenda. Quod & obtinuit donis datis. In iſto conſilio petita fuit & conceſſa decima ſexennalis in ſubſidium terræ ſanctæ, & annis ſucceſsiuis ſoluta. Philippus rex Franciæ cogitauit vnum de filijs ſuis, regem Hieroſolomitanum facere, & impetrare ſibi omnes redditus & prouentus templariorium. Et hac occaſione priùs multos templarios in regno ſuo, & præcipuè magiſtrum magnum ordinis, & alios multos procurauit comburi, & totum ordinem procurauit, & fecit in conſilio prædicto damnari. Sed tamen propoſitum ſuum de eorum redditibus non eſt conſecutus, quia Papa hoſpitalarijs hæc aſsignauit non ſine magnæ pecuniæ interuentu. Depoſitum nempè fuit contra Templarios & compertum, quòd quando receperunt quenquam ad ordinem, amotis omnibus, exceptis fratribus eiuſdem ordinis, adduxerunt illum ad locum priuatum, & totaliter denudauerũt, & tunc vnus accederet ad eundẽ, & eum oſcularetur in poſteriori parte, deinde induceretur & cingeretur corrigia de ſambuco. Et poſt crux portaretur, & ibi diceretur ſibi, quod crucifixus non eſt Chriſtus, ſed quidam falſus propheta deputatus per Iudæos ad mortem propter delicta ſua, & fecerunt eum ter ſpuere ſuper illam, & poſteà proiecerunt crucem ad terram, & eam pedibus conculcari fecerunt, deinde oſtenderunt ſibi caput cuiuſdam idoli quod quotidiè adorabant. Et præter hæc depoſitum eſt contra eos quod vitio fædabantur Sodomitico, ſtatuentes, quod nullus vtatur mulieribus, ſed quilibet alteutro cũ voluerit, vnde poſteà cũ factũ fuiſſet cõcilium prouinciale in Anglia Londonijs contra Templarios ſuper his articulis, quod quidem concilium durauit à menſe Maij vſque ad menſem Iunij, in quo Templarij capti & accuſati fatebantur famam, ſed non factum, niſi vnus vel duo ribaldi in omni ſtatu. Omnes tamen fatebantur finaliter, non poſſe de ſibi impoſitis ſe purgare, & ideò adiudicati fuerunt per concilium perpetuæ pœnitentiæ. Ita quòd ſinguli in ſingulis monaſterijs poſſeſsionatis detruderentur pro perpetua pœnitentia peragenda, qui poſteà in huiuſmodi monaſterijs bene per oĩa ſe gerebant. Cũ in concilio Vienneſi tractaretur, an propter vocationem ſingulorũ perſonarũ ordinis Templariorũ, vel propter acta cõtra eoſdẽ poſſet totus ordo damnari propter ſingulariũ delinquentiũ vocationes, cũ conſtaret quod dictus ordo non fuerat vocatus, definitum fuit p dictum cõciliũ quod nõ de iure. Ideò Papa Clemens in bulla ſua condemnatoria ordinis, adiecit hanc clauſulam. Quanquam de iure non poſſumus, tamen ad plenitudinẽ poteſtatis dictum ordinem reprobamus. Tranſit annus iſte mediocriter fruges ferens, fructus quoque proferens: Anglicis nunc quietus, modò ſollicitus: Francis pacificus: Scotiæ ocioſus.

Decima ſexennalis in ſubſidium terræ ſanctæ.

Templariorũ ſcelera de quibus damnati ſunt.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo duodecimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi quintus, tenuit rex Natale domini Eboraci, cui interfuit Petrus de Gauerſtone, quondam comes Cornubiæ, cum ſuis alienigenis, Rege gaudente, quia receperat Petrum ſanum, tota curia cum Regina mœrente, eo quòd regem cerneret malè ſanum. Poſt natale rumore ventilato per Prouinciam de Petri reuerſione, tota patria meritò commouebatur, maioribus & minoribus perpendentibus, non dum quicquam ſuum ingenium, ſenſum, conſilium, vel prouiſionem præualuiſſe, vt dictum Petrum arcerent à regia comitiua, indignati ſunt igitur regni potentes, & diſperquirunt qualiter meliori modo poſsint cum cõmmuni conſilio finem imponere futuræ turbationi. Bellum nempè in patria ſuſcitare timebant, Regémque inquietare publicè verebantur. Tamen librato vtrobique periculo

Natale celebratum Eboraci.

Proceres capiunt conſilium de tollendo Petro de Gauerſton.

periculo, inueniunt quod viuente Petro eſſe non poterit pax in regno, nec rex abundare theſauro, vel regina gaudere regis amore debito. Cumq; diutius præterita, præſentia vel futura pericula ponderaſſent, tandem reperto conſilio, ſtatuunt omnia extrema citiùs experiri, quàm vt hactenus per alienigenam vilipendi. Eligunt ergò ducem pro futuro negotio dominum Thomã de Lancaſtria theſauro diuitem, ſtirpe nobilem, armis ſtrenuum, moribus & iuſtitia præpollentem, cuius originem hic retexere dignum duxi. Henricus rex Angliæ tertius à conqueſtu ex vxore legitima duos ſuſcepit filios, Edvvardum primogenitum, & Edmundum. Edvvardo ſibi ſucceſſuro contulit Ceſtriæ comitatum, Edmundo iuniori filio conſulatum Lancaſtriæ aſsignauit. Et poſt cum comes Leiceſtriæ, Simon de Monte forti & comes de Ferarijs occubuiſſent in bello contra regem moto apud Eueſham, & eorum comitatus ad manum regis fuiſſent per eskeatam deuoluti, Rex prædicto Edmundo vtrunque contulit conſulatum, ſibi & hæredibus ſuis iure perpetuo poſsidendum, qui licèt tres comitatus, videlicet Lancaſtriæ, Leyceſtriæ, & de Ferarijs obtineret, nomẽ tamẽ Lancaſtriæ retinuit ſibi ſemper. Duxit autẽ in vxorem mulierem nobilem, quondam regis Nauarræ coniugem, nuper viri ſolatio deſtitutam. Cuius filia hæres effecta Nauarræ, filio & hæredi regis Franciæ maritatur. Quamobrem extunc regnum Nauarræ regno Franciæ eſt vnitum. Genuit autem ex dicta domina Thomam de Lancaſtria, de quo fit ſermo, & duos alios filios nobiles Henricum ſcilicet & Iohannem. Qui omnes ex parte matris eorum fratres erant reginæ Francorum. Igitur cum Edmundus in ſenectute bona hominem exuiſſet, Thomas iure hæreditario comes Lãcaſtriæ, Leyceſtriæ, & de Ferrarijs eſt effectus. Proceſſu tẽporis dictus Thomas filiam vnicam comitis Lincolniæ deſpõſauit, videlicet Henrici de Lacy, vnde de magno maior effectus, poſt deceſſum dicti comitis Lincolnienſis, qui etiam & Saliſburię comes fuit, quinq; comitatuum dominus exiſtebat. Comes verò Lincolniæ memoratus, cum propinquaſſe cerneret terminũ vitæ ſuæ, vocato Thoma genero ſuo, monuit vt cogitaret quomodo deus eum præ cunctis in regno ditauerit, honorauerit, & gloria fecerit abundare. Quapropter ait, & deum diligere & honorare præ cæteris obligaris. Cernis ſanctam eccleſiam Anglicanam honorabilem quondam & liberam, per Romanorum oppreſsiones & regũ huius regni iniuſtas exactiones (prôh dolor) ancillatã: vides & plebem regni tributis & tallagijs apporiatam, & de conditione libertatis in ſeruitutem actam. Cernis regni nobilitatem (quandoq; toti Chriſtianitati venerabilem) iã ab alienigenis in terra propria vilipenſam. Adiuro te igitur per nomen Chriſti, vt virum induas, exurgas, & erigas te ad honorem dei & Eccleſiæ & patriæ liberationem, adhibeáſq; tibi virum ſtrenuum, nobilem & prudentem, Guidonem VVarvvicenſem comitẽ cũ neceſſe fuerit de regni tractare negotijs, qui & cõſilio præeminet, & maturitate pollet. Non verearis inſurgentes aduerſitates tibi dimicaturo pro veritate. Si his meis monitis acquieueris, in æternum honorem & gloriam conſequeris. Cum comes vetulus feciſſet finem huiuſcemodi monitis, ſæculo valefecit, cuius corpus in Eccleſia Sancti Pauli Londonijs eſt humatum. Igitur Thomæ Lancaſtriæ comiti pro releuanda ſanctæ matris eccleſiæ oppreſsione & recuperanda regni debita libertate adhæſerunt viri nobiles, Humfridus de Boun comes Herefordiæ, Aymerus de Valencijs comes Penbrochiæ, Guido de Bello Campo comes VVarvvici, comeſq; Arundeliæ cum multis alijs Baronibus, quorũ nomina ſcribere longũ foret. Comes verò Mareſcallus qui viuaciſsimus fuit exactor libertatum, iamdudũ mortuo comite de Hereford ſeniore, cernens ſe ſolũ nõ poſſe proficere in præmiſsis, cùm hærede

Genus Thomæ Lancaſtrenſis.

Quinq; comitatuum dominus.

Oratio Comitis Lincolniæ ad generum.

Romanorum oppreſsiones.

Comitum conſpiratio ad liberandã remp.

careret

careret legitimo, timore ductus eſt, vt ſuperius dictum eſt, regem Edvvardum patrem iſtius conſtituit heredem ſuum, ſed ipſo poſt modici temporis interuallum ſublato de medio, rex dictum comitatum intrauit, & domino Thomæ de Brotherton filio ſuo ex ſecunda regina genito, fratri regis huius dimidio comitatum Mareſcalli donauit, iure perpetuo poſsidendum. Gilbertus comes Glouerniæ ætate iuuenis quia nepos regis erat natus ex ſorore ſua, nec regem volebat offendere, nec paribus deeſſe, in petendis libertatibus mediatorem ſe exhibuit pro bono pacis. Comes VVarenniæ qui diu fluctuauerat & fauerat parti regis, per Cantuarienſem Achiepiſcopum introductus ſuis paribus iam conſenſit. Thomas igitur de Lancaſtria dux electus, regni nobilium communis decreti ſententia, honorabiles miſit domino regi nuncios, qui moram traxit tunc temporis Eboraci, deprecans per eoſdem ex parte communi, vt vel dictum Petrum eis traderet, vel vt ordinatum fuerat, regnum euacuare præciperet. Rex verò ſiniſtro ductus conſilio, & tales ſupplicationes paruipendit, & ab Eboraco receſsit, & donec peruenit ad nouum caſtrum ſuper Tynam non quieuit, vbi vſque ad feſtum Aſcentionis dominicæ perhendinauit, Regina apud Tynemutham interim commorante. Itaq; non tam deſpectum quàm deluſum de conſenſu communi collegit exercitum, & verſus nouum caſtrum cum proceribus memoratis cum omni celeritate direxit iter, non quidem vt domino ſuo regi quicquam iniuriæ vel moleſtiæ irrogaret, ſed vt ipſum Petrum captum ſecundum leges communiter æditas iudicarent. Cumq; rex audiſſet barones cum armis & exercitu aduenturos, quaſi proſcriptus aut exul fuiſſet, fugit cũ dicto Petro celeriter Tynemutham aduentantibus atq; cum ſuis Baronibus ad nouum caſtrum, & de facili ingreſſum obtinentibus, illico rex quandam nauem petijt. Et quamuis regina tunc pregnans plena lachrimis ſupplicaret vt ſecum moram faceret, nihil omnino compaſſus eidem, aſſumpto Petro, Scardeburgiam nauigauit. In quo quidem loco caſtrum regis habebatur fortiſsimum, ſed nec armis nec victualibus communitum. Rex autem præcepit ſuis qui erant in caſtro, vt cuſtodiam Petri ſuſciperent, & caſtellum victualibus inſtaurarent, dum ipſe ad partes VVarvvichiæ ſe transferret. Barones itaque cognoſcentes fugam Petri, equos & arma, & bona cætera quæ Petrus reliquerat in nouo caſtro appreciari fecerunt, & loco tuto ſeruari, dehinc poſt Petrum lora dirigunt ſine mora, cum autem ad caſtrum de Scardeburgh perueniſſent, tentoria fixerunt ibidem, ſed cum aduertiſſent nullum adeſſe impedimentum in patria quo minus caſtrum expugnare valerent, Thomas cum ſuis exercitibus receſsit à loco, ne fortè multitudo victualibus arctaretur, dimiſsis ibidem ad expugnationem caſtri, comitibus Penbrochiæ & de VVarrenna, qui facientes inſultum, cuſtodes in breui adeò fatigarunt, vt reſiſtere vel defendere ſe nequirent. Tunc Petrus cernẽs ſe non poſſe fugere, eiſdem ſe reddidit, ſub conditione, quòd ſimpliciter (omni exceptione ſecluſa) ſtaret ordinationi baronũ, nihilq́ue poſtulauit aliud, niſi vt domini ſui regis ſaltẽ ſemel frui colloquij copiá ſibi darent. Rex verò audiens Petrum captum, rogauit vt colloquio eius potiretur: precatus eſt inſuper, vt eius vita ſaluaretur, pollicens eo pacto ſe magnatum votis in omnibus ſatiſfacturum, quam quidem pollicitationem amplectens comes Penbrochiæ, ſuaſit baronibus, vt hanc petitionem regi concederent, promittens ſe ſub pœna amiſſionis terrarum ſuarũ omniũ, ſaluo ſeruaturum dictum Petrũ donec habuiſſet cum rege colloquium, & ex poſt baronũ arbitrio commiſſurum. Conceſſerũt ergo dicto comiti Petri cuſtodiá, eiſdẽ die & loco præfixis ſine fraude reſtituendum. Comes autẽ Petrũ ad partes VVallingfordię propoſuit perduxiſſe, ſed cũ declinaſſet ad villam de Dadington propè VVarvvicũ, comes commiſit ſuis Petri

Legatio Lancaſtriæ ad regem de remouendo Petro.

Proceres arma capiunt.

Rex fugit vnà cum Petro.

Proceres Petrum inſequuntur.

Petrus venit in poteſtatem procerum.

Rex petit vt cum Petro colloquatur.

 cuſtodiam,

Petrus à comite Penbrochiæ eum ad regem deducente capitur.

cuſtodiam, ipſo coniuge ſua Comitiſſa in vicino pernoctaturo. Quod comperiens comes VVaruuici, cũ magno ſtrepitu & armatorũ multitudine ſuperuenit, & eadem nocte de manibus famulorum comitis Penbrochiæ Petrum rapuit, & ad caſtrum ſuum duxit. Cum igitur foret ibi quędam ambiguitas quid eſſet faciẽdum de Petro, vtrum foret vtilius mox eum neci tradere, an regiæ voluntati reddere, quidam vir aſtutus & profundi conſilij ſic reſpondit: prædam (inquit) quam diu inſecuti ſumus, & non ſine labore iam cepimus, ſuperuacuum foret iterum foras quærere, ſi eam penès nos poſſemus quomodolibet detinere, penſare debemus viri ſcelera, & per eum patriæ illata damna, quæ ſemper ſequebantur verba ridicula, ſuperba reſponſa. Recolere quoq; fas eſt labores publicos & priuatos, expenſas innumeras, vexationes varias, vix vnquam terminabiles, quæ ſuſtinuimus ante prædam captam, & idcirco decerno, vt nunc ſolus priùs moriatur hic homo, quam per guerras amplior turbatio creſcat in regno. Aſſentiunt vniuerſi viri conſilio, & Petrum eijciunt de ergaſtulo, capite plectendum cõmuni iudicio. Ducitur ergo Petrus ad locum Blackelovve vocitatum, & tanquam legum ſubuerſor, & publicus regni proditor capite truncatus eſt. Et qui quondam vocauerat Guidonem VVaruuici comitem, nigrum canem de Arderina, iam iuxta comitis vaticinium morſus amariſsimos ſenſit eiuſdem. Cadauer Petri per fratres prædicatores Oxoniam eſt delatum, & inter eoſdem plus biennio conſeruatum, donec rex illud ad manerium ſuum de Langley transferri feciſſet, & in Eccleſia fratrum Prædicatorum, quos ibidem conſtituit de regio fiſco victuros, & pro anima Petri & regiorum progenitorum celebraturos honorificè condidiſſet.

Petrus capite truncatur.

Proceres petũt quoſdam articulos confirmari.

Magnates regni modo præfato de Petro cõſecuto propoſito, miſerunt ad regem, proteruè poſtulãtes prouiſiones ſuas per eum confirmari & effectui demandari, comminantes niſi maturiùs iſta faceret, ad ipſum venirẽt, & præmiſſa complere cogerent manu forti. Nec ſegniùs impleuere legationem, ſed cõtinuò viribus adunatis totam patriam circa Dunſtapliam occuparunt, rege Londonijs exiſtente. Cernentes autem regni prælati vnà cum Gilberto comite Glouerniæ talem diſſentionem Eccleſiæ regniq; periculoſam, totis viribus inſiſtebant, vt pax reformaretur, & pars vtraque quietior eſſe poſſet.

Legati pontificij et præſules intercedunt pro pace.

Eo tempore venerunt cum regni põtificibus & dicto Gilberto comite nuncij Papæ duo, ad Sanctum Albanum, vt ibidem hoſpitati, faciliùs poſſent ferre & referre partis vtriuſque reſponſa: vnus illorum Cardinalis extitit tituli ſancti Priſcæ, qui quondam Abbas fuerat montis frigidi in VVaſconia, de ordine Ciſtercienſi, & Viceccancellarius modò Papæ: alter verò fuit Epiſcopus Pictauenſis, & poſteà Cardinalis. Hij quoſdam clericos præmiſerunt de ſancto Albano ad villam de VVathamſtede, vbi tunc erant barones cum ſuis exercitibus, cum literis ſummi pontificis eis pro pace roganda directis. Magnates audientes extraneos eis literas apportaſſe, ipſos quidem pacificè receperũt, ſed literas recipere noluerũt, dicentes ſe non eſſe literatos, ſed armis & militia exercitatos, & ideo videre literas non curarunt. Tunc qui miſsi fuerant requiſierunt, ſi placeret eis habere colloquiũ cum dominis ſuis domini Papæ nuncijs, qui pro pace reformanda perſonaliter accedere cupiebant. Ad hæc proceres reſpõderũt ſe in regno multos habere probos & literatos epiſcopos, quorũ cõſilijs vti volebant, & non extraneorum quibus non eſſet cognita cauſa commotionis ſuæ, præciſeque dixerunt ſe nullo modo permiſſuros vt aliquis alienigena vel forenſis intromitteret de factis ſuis aut quibuſcunq; negotijs eos tangẽtibus infra regnũ. Nũcij domini Papæ tali modo perterriti, in craſtino ſũmo mane iter verſus Londonias maturarunt, qui apud ſanctum Albanum (loci commoditate

Proceres Papæ legatos rejiciunt.

Obſerua.

illecti)

illecti) moram traxiſſe per mẽſem vel amplius cogitauerãt. Epiſcopis verò regni cum Gilberto comite ſic intercurrentibus, ſic ſatagentibus, ſic demum mediantibus, res eſt temperata, quod barones theſaurum, & equos, & cuncta iocalia quæ dicti Petri fuerãt, & apud nouũ caſtrũ ceperãt, domino regi vel eius atturnato apud ſanctũ Albanũ viuẽti reſtituerent, & tunc dominus rex eorum petitiones perduceret ad effectũ. Veniẽtibus igitur ad ſanctũ Albanũ Iohãne de Sandale regni theſaurario, & Ingellardo de VVarle cuſtode Garderobę regiæ, iuxta condictum ſunt omnia reſtituta. Hoc anno Iſabella regina peperit regi Angliæ filium ſuum primogenitum die ſancti Bricij apud VVindeſore villam regis, & licèt ibidem tunc præſens eſſet Ludouicus filius regis Franciæ, dictæ reginæ frater, & multi magnates Franciæ ſexus vtriuſque, voluiſſéntq; impoſuiſſe puſiolo nomen regis Franciæ, magnates Angliæ hoc permittere noluerunt, ſed eum nomine patris ſui vocauerunt Edvvardum, in cuius ortu tota Anglia ingenti plauſu lætata eſt. Et pater eius tam hilaris eſt effectus, vt dolorem quem de morte Petri conceperat, temperaret. Ab illo die Deo diſponente creuit amor filij, & euanuit in eius corde Petri memoria, & rex voluntati ſuorum procerum faciliùs ſolito condeſcendit. Eodem anno die Iouis in craſtino ſanctæ Luciæ virginis, eclipſis lunæ incepit in noctis crepuſculo, & per trium horarum ſpacium perdurauit. Tranſit annus iſte fruges producens, & fructus faciens: ſed tam rarus extitit, vtrinq; Gallicis Scotiſq; tollerabilis: Anglis varius, ſollicitus, & formidoloſus.

Pax inter regem & proceres.

Regi naſcitur filius Edvvardus.

Proceres prohibent ne puer regis Franciæ nomen referret.

Eclipſis lunæ.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo decimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi, ſextus, tenuit rex natale apud VVindeſore, cum multi nobiles ex Gallijs interfuerũt, ſuſurrones inuiſi, & detractores Deo odibiles. Per hoc tempus regni Barones criminari penès regem toto conamine inſiſtebant, & ipſius regis animum in odium conuertere eorundem. Effecerunt igitur vt rex eorum conſilia paruipenderet, & ab eis affectum auerteret, & cultum debitum & conſuetum. Factũ eſt igitur vt rancor inueteratus inter regem & proceres fomentum reciperet rediuiuum, & quicquid vni parti placuit alteri diſplicebat. Anno ſub eodem citati ſunt ad parliamentum Londonijs faciendum cuncti magnates, & qui de conſuetudine citari debuerant, vel de iure. Cunctis igitur clericis congregatis, & laicis, dominus rex grauem depoſuit quærimoniam de contemptu ſuo, & damnis ſibi illatis per Barones dudum apud Nouum caſtrum ſuper Tynam, & quod plus doluit de captione Petri, & impia trucidatione perpetratis per eoſdem Barones. Barones verò ad has quærelas vnanimiter reſpõderunt, ſe in præmiſsis nullatenus deliquiſſe, imò potiùs regis gratiam & amorẽ promeruiſſe, cum non in cõtemptũ regium cõtraxerunt prò tunc exercitum, ſed vt regni inimicum publicũ multotiẽs per cõmunitatem Angliæ ex duorum regũ aſſenſu extrabannitum deſtruerẽt, per quem læſa fuit in immenſum fama regia, per quẽ expilabatur non ſolùm regis ſed regni ſubſtantia, per quem ſuſcitata fuerat inter regem & ſuas naturales diſſentio periculoſa. Et addiderunt, ſe velle videre finem negotiorum circa quæ plura expenderant, grauiter laborauerant, & ſe & ſuos minis vexauerant, nec profecerant ad hoc tempus. Dicebant inſuper, nolle vanas promiſsiones & infructuóſas, cuiuſque de cætero præſtolari. Eoq; perducta eſt Baronum animoſitas iſta vice, vt citiùs mori præeligerent, quàm vt hactenus ridiculoſè differri. Quod videns Regina cum Prælatis regni, & comite Gilberto Glouerniæ, ſollicitè intercurrebãt, partium animos diligenter ſedare ſtudebant, & pacem facere totis viribus ſatagebant. Et factum eſt per laudabilem mediationem eorundem, vt tali pacto rancor regius conquieſceret,

Natale celebratur apud Windeſore.

Diſcordia recrudeſcit inter regem & proceres

Parliamentum Londonijs.

Rex quæritur iniurias ſibi à proceribus illatas.

Defenſio procerum.

Regina & præſules pacem conciliant.

eſceret, ſi videlicet ipſi Barones cum ſuis aſſentatoribus in aula VVeſtmonaſterij, & pleno parliamento venirent, & ſe humiliarent domino ſuo regi, & de his in quibus ipſum offenderant veniam precarentur. Et dominus rex eoſdem ad gratiam & firmam pacem ſine fictione reciperet, & vt ligios & fideles in amore ſuo tractaret de cætero & foueret, articuloſq; petitos ad finalem effectum perduceret, nec pro morte Petri quenquam impeteret, ſed chartam cuilibet exigenti de indemnitate concederet. His itaque vtrobique peractis, magnates regis conſiderantes indigentiam, ſponte illi quintum decimum denarium bonorum temporalium conceſſerunt, & ſic à dicto parliamento cum gaudio & pace receſſerunt.

Obijt Archiepiſcopus.

Eodem anno magiſter Robertus de VVinchelſey Cantuarię Archiepiſcopus, qui toto ſuo tempore nobiliter rexerat Anglicanam eccleſiam, & in temporibus duorum regum firmiter ſteterat cum magnatibus pro repetendis regni libertatibus, hominem exuens, migrauit ad Chriſtum.

Thomas de Cobham eligitur in Archiepiſcopum.

Quo ſepulto, monachi primæ Metropolis Cantuariæ magiſtrum Thomam de Cobham virum ſupereminentis literaturæ, multiſq; virtutibus redimitum in paſtorem regi præcipuũ concorditer elegerunt, quamuis Papa priuſquã dictus Robertus feceſsit in fata, illius honoris collationẽ ſibimet reſeruaſſet. Dictus verò Thomas electioni de ſe factæ conſentiens, Anniuoniã (vbi tũc erat curia) properauit, petiturus confirmationem electionis ſuæ. Et licèt non potuiſſet inueniri in electi perſona vitium, ſummus tamen pontifex electionem ſuam poſt reſeruationem

Papa electum repudiat.

ſibi factam omnino nullam eſſe pronunciauit. Et quia conſtabat Papæ eccleſiã Anglicanam multis laborare tribulationibus cogitabat, ſollicitè prouidere Eccleſiæ viduatæ de viro, per quẽ vexationes melius ſedari poſſent. Habito ſuper his tractatu prouidè, tandem in dominum VValterũ Reynalde VVigorniẽſem Epiſcopum domini regis Cancellarium oculos, dirigebat conſiderans nimirũ quantam gratiam coram domino rege præ cæteris regni prælatis inueniebat, quàm maturè ſe in ſuo officio Cãcellario, & quã ſapienter habebat, quanta diſcretione motus & rancorẽ inter regem & proceres temperabat, ſperans talem virum Eccleſiæ & regno plurimũ profuturum. Huic igitur honorem Cantua-

Walterus Reynaldes Archiepiſcopus Cant. præficitur à papa.

rienſis Eccleſiæ gratis cũ pallio conferebat. Dicto verò magiſtro Thomæ ſpem promotionis honorificæ habere iuſsit. Prædictus verò VValterus honorem ſibi collatum reuerenter ſuſcipiens, acceſsit ad Eccleſiam Cantuarienſem dominica Quinquageſimæ, quæ tunc erat tertiodecimo Calendas Martij, vbi eodem die poſt conſecrationis ſuæ ſolemnia, cõuiuium ſplendidiſsimum domino regi & reginæ multiſquè magnatibus cauſa ipſius illuc accedentibus

Rex & regina interfuere conſecrationi Archiepiſcopi.

præparauit. Hoc anno obijt dominꝰ Guido de Bello campo, comes VVarvvici, qui in parliamento vltimo cõſilio regio fuerat deputatus, ſed priuati regis inuidentes ei (vt dicitur) eum impocionauerunt. Eodẽ anno rex & regina miſerunt ſe in mare verſùs Pariſius cum multis terræ nobilibus, & interfuerunt

Rex & regina interfuerunt coronationi regis Franciæ.

Pariſius coronationi domini Philippi filij regis Franciæ in regem Nauarræ ibidem creati die Pentecoſtes.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte nec ſatis frugifer, nec abundans fructibus: Angliæ multipliciter varius: nunc nubilus, nunc ſerenus, nunc turbidus, nunc amœnus: nunc pacificus, nũc inquietus: ſuſpicioſus regi & ſuis aſſentatoribus: ſollicitus plebi, terræ, regniquè proceribus: Franciæ pacificus: Scotis otioſus: Inimicis crucis Chriſti in terra ſancta à chriſtianorum bellis (prôh dolor) expeditus.

Natale celebratur Londonijs.

ANno domini milleſimo trecenteſimo decimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi, ſeptimus, tenuit rex natale Londonijs. Hoc anno Scoti intrantes Northumbriam, prædabantur patriam, trucidabant

Clemens Papa obijt.

incolas, & villas plurimas incẽdebant. Eodem anno papa Clemens diem clauſit extre-

extremum, qui priùs fuerat Archiepiſcopus Burdegalenſis, & vacauit ſedes per biennium. Succeſsit autem ei Iacobus Epiſcopus Anniuoniæ, & vocatus eſt Iohannes.

Iohannes ſuccedit.

Rex venit in vigilia Palmarum ad ſanctum Albanum, & obtulit beato martyri quandam crucem auream diuerſorũ ſanctorum reliquijs inſertam, & lapidibus precioſis, cõmendans ſe & ſuos neceſſarios eiuſdem ſancti tutelæ & precib⁹ monachorum. Cumq; ſuggeſtũ fuiſſet ei, quod pater ſuus chorum ſancti Albani renouaſſe propoſuerat, deſideriũ patris explere, geſtiẽs contulit mox centũ marcas argenti, & maremiũ apud Dyneſleyam querendũ ad opus illud, iubens vt pecuniæ nullo modo parcerent, quin opus illud ad honorẽ dei & beati Albani Anglorum prothomartyris irreprehenſibiliter cõſummarent. In craſtino diei Palmarum rex iter verſùs inſulam Elienſem arripuit, vbi ſolemnitatem Paſchaiẽ tenuit nobiliter & feſtiuè: Quo tempore, Eliẽſes mentiẽtes ſe corpus habere ſancti Albani Anglorũ prothomartyris, manifeſtiſsimè confutauit coram regni nobilibus & monachis dicti loci, iã cũ ad alleuiandum moram ſuam in monaſterio oculis diuerſa ſubijceret, phanáq; videre vellet ibidem, tandem incidit menti eius, vt videret quid eſſet contentum in feretro quod beati Albani vocãt, in eccleſia memorata.

Elienſes mentiti ſunt ſe ſancti Albani corpus habere.

Dixitq; epiſcopo qui tunc aderat Elienſi: ſcis (inquit) quod fratres mei apud ſanctũ Albanum corpus eiuſdem martyris putant veraciter ſe habere, & in hoc loco dicunt monachi ſe dicti ſancti corpus tenere: per animã (inquit) dei, volo videre in quo loco reliquias ſancti corporis debeo potiſsimum venerari.

Rex falſi Albani corpus intueri vult.

Cumq; præſul verba regis Priori & fratribus retuliſſet, illi velut exangues effecti, quid reſponderent, quid facerent neſciebant, ex vna parte timentes amittere tantum theſaurum, ſi verum eſſet quod apud eos foret, ex altera conuinci de mendacio metuentes, quia hoc prædicauerant ſe habere. Neſciebant enim pro tunc quid in dicto feretro continebatur. Epiſcopus videns ſuorũ cõſternationem, animauit eos, monens vt cõſiderẽt, quia non ad auferendum tantum theſaurũ, ſed venerandũ, rex aſpectum reliquiarũ requiſiuit. Ventum eſt igitur in eccleſiam, & feretrũ ſolutũ & apertum eſt per quẽdam monachum, Alanum de VValſingham dictum, qui poſteà proficientibus meritis Prior fact⁹ eſt illius eccleſiæ, qui & ipſe peritus erat in opere aurifabrili, & ideò ad ſoluendum feretrum tunc vocatus. Rex verò cũ vidiſſet cunctos clauos extractos, & feretrũ patefaciendum, acceſsit & leuauit operculum manu ſua. Et ecce vident Locellũ illum à ſummo vſq; deorſum, quodam panno villoſo ita occupatum, vt nihil poſſet aliud continere.

Villoſus pannus pro corpore inuentus.

In ſuperiori verò parte veſtimẽti, cõſpiciũt cruoris coagula denſè reſperſa, ita noua, ita recẽtia, quaſi pridie fuiſſent effuſa.

Mendacium aliud alio excuſatur.

Conſtat hanc veſtẽ fuiſſe Caracallã quã ſanctus Albanus in cõuerſione acceperat à ſancto Amphibalo magiſtro ſuo in ſignũ religionis, in quo idem martyr ſentẽtiã ſubijt capitalem. Et fas eſt credere quòd ad honorẽ ſancti, diuino miraculo ſanguis eius ſic in hac veſte ſeruat⁹, ſicut in puluere ſui ſepulchri per multa ſecula legitur cõſeruatus.

Caracalla Albani.

Cuius pulueris maſſam in qua rubebat adhuc ſanguis martyris, ſanctus Germanus Altiſsiodorenſis epiſcopus ſecũ abſtulit, & detulit ad natale ſecũ Altiſsiodoro, capellam cõſtruens in honorem martyris memorati. Rex igitur & omnes aſsiſtentes, de tanto miraculo ſtupefacti, proni corruerunt in terrã. Et facta eſt nõ parua hæſitatio quis accederet ad deponendum operculum & feretrũ contingendum. Tandem rex ipſe cæteris animoſior, operculum detraxit ad locum ſuum, & tũc primò cognouerunt Elienſes quid de ſancto Albano haberent, quid non haberent, cum oculata fide cernerent in dicto feretro præter Caracallã nihil omnino cõtineri. Rex verò hilarior effectus de rei comperta veritate, dedit illic dona varia, reſiduum temporis quo manſit ibidem ducens in ſumma lætitia, frequenter cõferens de merito

Craſſa cæcitas.

martyris Albani & gloria, & iudicans non ſine diuina factum prouidentia vt in duobus locis tam celebribus ſpecialis veneratio martyris haberetur. Et ait Elienſibus, gaudete de Dei munere, gaudete de tanti martyris meritis & ſanctitate, quia ſi prout dicitis, hîc Deus per illum plura facit miracula ratione veſtis, credatis quòd apud Sanctum Albanum ampliora facit miracula ratione corporis illic ſanctiſsimi quieſcentis. Rex de inſula Elyenſi tranſiuit Lincolniam, deindè ad Eboracum & nouum caſtrum ſuper Tynam, Berevvicum perueniens,

Rex in Scotiam properat.

expectauit ibidem omnes qui ſibi debebant ſeruitium militare, cunctiſq; illuc peruenientibus qui ſibi huiuſmodi debebant ſeruitium, præter Thomam comitem Lancaſtriæ, & comites VVarenniæ, VVarvvichiæ, & Arundeliæ, qui venire nolebant, eo quòd articulos petitos totiens & conceſſos ad effectum detractauit perducere. Diſpoſuit militiæ ſuæ turmas, & ad obſidionem caſtri de Striuelin diſſoluendam cum grandi exercitu maturauit. Cumq; fixiſſet propè locum tentoria,

Bellum Striuilinenſe.

quidam de regis Anglorum exercitu equitationes coràm cuneis Scotorum facientes, ipſos atrociter prouocabant, quibus illi viriliter occurrentes, multos Anglorum nobiles die Dominico in Sancti Iohannis Baptiſtæ vigilia peremerunt. Quo caſu Anglici exacerbati, in craſtino vindicari firmiter proponebant, cumq; dies illuxiſſet craſtinus ad pugnam ſe vterque exercitus præparabat.

Prælĩũ atrox inter Anglos & Scotos.

Circa verò horam diei tertiam appropinquantes ſibi vtriuſque partis acies, iuxta rei militaris regulam turmas ad præliandum diſponunt. Duces Anglorum pedites cum arcubus atque lanceis in prima componunt acie, equites diuerſis alis retrò conſtituunt. Ex parte verò Scotorum omnes erant pedites, eo quòd in bello commiſſo quondam iuxta Fenkyrke non proſperè ceſsiſſet equitibus eorundem, qui deſerta pugna fugerunt, pedites in prælio deſerentes. Robertus de Brus qui ſe regem Scotorum nominauit, pedes Scotorum præceſsit exercitum, dans ſuis exemplum, vt nemo de fuga cogitaret. Cumqúe iam ventum fuiſſet ad manus, vt confligerent collidentibus cateruis ad inuicem, plures attoniti, multi ſaucij, multiqúe mortui corruerunt, ibi lancearum cõfractarum fragor horribilis, enſiũ in caſsides vibratorum tinnitus terribilis, ſecurum Scoticarum vis intollerabilis, ſagittarum & ſpiculorũ in vtramque partem miſſorũ nubes formidabilis, etiam benè cordatos poterant terruiſſe. Congeminatio ferientium, vox cohortantium, ſtrepitus conclamantium, gemitus morientium poterant vltrà quàm dici fas eſt procul audiri, variante fortuna vices dum certatum eſt, nec poterat per longum diſcerni tempus, quæ pars potior videretur. Tandem ſæuiente Bellona, diſcrimini patuit pars Anglorum.

Comes Glouerniæ in medios hoſtes irruit.

Quod cernens Gilbertus comes Glouerniæ, velut aper infrenduit, & feritate concepta, cum ſuis commilitonibus in Scotos irruit, quorum quoſdam mucrone mutilat, truncat & trucidat, & gladium ſuum cruore Scotico multipliciter madefacit, quemcunque gladio feriebat vel caput illi vel membrorum aliquod amputabat. Cernentes Scoti tam ſæuum aduerſarium ſuis tam crudeliter inſiſtentem, conglobati concurrunt ſuorum ſuccurſui, circumuallantes Gilbertum ex omni latere, conuertuntqúe in eum pondus prælij, lateribus eius applicantes cuſpides lancearum & enſium, hinc indè impingentes eum tot viribus, tanta feritate, donec ad terram caderet ſuis viribus deſtitutus,

Gilbertus cæſus.

tunc rabidi & inhumani Scoti caput eius ſecuribus biſacutis & gladijs tundunt, pungunt, & feriunt, donec inter pedes ſonipedum ſpiritum exhalaret. Quod videntes ſui famuli, fugere feſtinarunt.

Nobilis etiam baro Robertus de Clyfforde cum multis alijs viris nobilibus in hoc funeſto conflictu peremptus eſt, ceciderunt nempè die illo dominus Paganus Typetotte, dominus VVillielmus Mareſcallus, dominus Aegidius de Argenten,

de Argenten, dominus Edmundus de Maule, cum multis alijs quorum nomina preſentibus inſerere longum foret, ad numerum videlicet, & ſcutiferorum ſeptingentorum. Comites de Hereford & de Penbroke videntes ſuorum plagam terga verterunt, ſibi fugæ præſidio conſulturi. Sed comes Herefordiæ in fugiendo captus eſt iuxta caſtellum de Boſuilla: capti ſunt autem & in cuſtodia detenti barones & baronetti viginti duo, milites ſexaginta octo, clerici & ſcutiferi numero exceſsiuo, de quibus dominus Rogerus de Northburghe, cuſtos targiæ domini Regis, quæ ab eodem ibidem per Scotos eſt ablata, in captiuitate ductus. Summa verò totalis, tam comitum, baronum & baronettorum, quàm militum interfectorum & captorum ibidem centum quinquaginta quatuor. Interea dominus Radulphus de Mounthemer, qui deſponſauerat dominam Iohannam de Acres comitiſſam Glouerniæ & regis præſentis ſororem, captus fuerat apud Striuelin, inuenit gratiam in oculis Scotorum, ratione cuiuſdã familiaritatis cum Rege eorundem quondam in curia Regis Angliæ habitæ caſu fortuito, ita quòd redemptio ſua fuit ſibi perdonata. Qui in Angliam rediens, tergiã domini Regis, modo quo permittitur, à cuſtode eiuſdem ablatã per Scotos, ſecũ vſu ipſius reportauit, ratione piuia ex toto nihilominus interdicto. Rex verò etſi ardenter cuperet vindicari, & inſtaret ad fundendum Scotorum ſanguinem, à ſuis tamen de loco diſcriminis inuitus educitur, & ad fugiendum cõpellitur, pro tanto infortunio gemebundus. Commiſſum eſt autem iſtud cruentum prælium iuxta caſtrum de Striuelin, in loco qui Bannekemora vulgariter appellatur, Scotorum tripudio, luctui Anglicorum, quia ab hoc die creuit Scotis animus & audacia, Anglis timor & vecordia, vt in ſequentibus plenius apparebit. Cum autem Gilbertus comes Glouerniæ tam infauſto conflictu tam lamentabiliter corruiſſet, & nullum ſuperſtitem maſculini ſexus reliquiſſet hæredem, expectatum eſt per duos annos ſi Comitiſſa coniux ſua fortaſsis impregnata fuiſſet, ſed cum fruſtrà præſtolatum fuiſſet biennale tempus ſuper huiuſmodi euentu, diuiſa eſt hæreditas inter tres ſorores comitis ſupradicti, quarum primam duxit in vxorem dominus Hugo de Spencer, ſecundam verò dominus Hugo de Audeley, quam prius habuerat dominus Petrus de Gauerſtone quondam comes Cornubiæ. Tertiam verò duxit dominus Rogerus de Tamari, quam prius deſponſauerat dominus Iohannes de Burgo, filius & hæres comitis Vltoniæ de Hibernia: & ſic diuiſus eſt comitatus nobiliſsimus in tres baronias, qui quondam dicebatur & erat altera regni columna. Igitur poſt bellum de Striuelin Robertus de Brus interfectorum ſpolia fecit colligi, quæ ſuis ſtipendiarijs & his qui pro ſuę partis defenſione dimicauerant, diſtribuit larga manu. Captiuoſq; quos ceperat tam ciuiliter tractari fecit, tam honorificè cuſtodiri, quòd corda multorum in amorem ſui indiuiſibiliter commutauit. Corpora comitis Glouerniæ & baronis de Clifford regi Angliæ apud Berevvicum moram trahenti tranſmiſit ſine pretio, ſepelienda regia voluntate. Et cum comes Herefordiæ, dominus Humfridus de Boun (vt præmittitur) captus fuiſſet, deliberatus eſt, facta commutatione pro dicti Roberti de Brus coniuge, quæ iam diu in cuſtodia regis Angliæ fuerat detenta captiua. Cæteri verò captiui per redemptionem ſeu commutationem ſũt ſimiliter liberati. Sed rex tamẽ amaro factus animo cunctis diebus ſuorũ deplorauit infortunium, conſtituens in futurum vel certè perimi, vel in aduerſarios vindicari, recedenſq; de Berevvici partibus peruenit Eboracum, vbi magnum cum clero tenuit concilium & regni magnatibus vniuerſis. Soluto concilio, rex ſe tranſtulit ad partes Auſtrales. Eo tempore plures ex Anglicis facti transfugę ſe Scotis confœderauerunt, & à regis Anglię fidelitate deſciuerũt, reuerſiq; cum Scotis Northumbranam plagam deprædati ſunt,

Nomina & numerus cæſorum.

Comes Herefordiæ capitur

Radulphus de Mounthemer liberatur.

Partitio hæreditatis Gilberti.

Humanitas Rob. de Brus.

Parliamẽtum Eboracenſe.

Angli puſillanimes effecti.

Obijt Clemens Papa.

ſunt, vaſtantes villas & caſalia, captiuos ſecũ trahentes incolas, abigentes animalia & iumẽta, agros depopulãtes, incẽdia cedéſq; facientes, vbiq; nemine reſiſtente. Nempè tunc Anglis in tantum conſueta adempta fuit audacia, vt à facie duorum vel trium Scotorum fugerent Angli centum. Hoc anno obijt Papa Clemens, qui nunquam ſuo tempore Romanam Eccleſiam viſitauit. Ipſe pontificatus ſui anno tertio multas & magnas dedit indulgentias proficiſcentibus vel conferentibus ad ſubſidium terræ ſanctæ, vt qui pro eodem terrę paſſagio die Paraſceues 24. quadrantes conferunt, viginti quatuor annorum indulgentiã cõſequerẽtur, cæteris verò anni diebus Veneris duodecim denariorum valorẽ cõferẽtib⁹, duodecim annos indulſit, reliquis verò diebus omnib⁹ p hebdomadam ſex denariorũ valorem conferentibus, cõtulit indulgentiam ſex annorum.

Obijt rex Franciæ.

Regina Nauarræ ob ſtuprum ſuffocata.

Annalis concluſio.

Ipſo anno obijt rex Franciæ Philippus le Bovvs, & ſucceſsit ſibi Ludouicus filius ſuus, qui priùs fuit rex Nauarræ: Cuius vxor regina Nauarræ & filia comitis Burgundiæ, propter adulterium ſibi impoſitum, cum domino Iohanne Danne fuit ſuffocata: Qui quidem Ludouicus eodem anno duxit vxorem filiam regis Hungariæ Clementiam appellatam. Hoc anno latens erat odium inter regem & proceres, & præcipuè inter comitem de Lancaſtria, & comitem de VVarvvico, & adhærentes eiuſdem. Tranſit annus iſte nec ſatis frugifer, nec benè fructifer: Anglis lugubris, probroſus & damnoſus, propter infamem Scotorũ victoriam: Scotis cõmodus, lætus, hilaris, propter accreſcẽs initium libertatis: cæteris mundi partibus multiplici varietate tranſactus.

Natale celebratur apud Windeſore.

Corpus Petri de Gauerſton Oxoniã tranſlatum.

Parliamẽtum Lõdini, in quo de annonæ charitate actum eſt.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo decimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu ſecũdi octauus, tenuit rex natale ad VVindeſore cum multis regni prælatis. Eodem tempore in die octauarum ſancti Iohannis Euangeliſtæ, rex cõuocatis Cantuarieñ Archiepiſcopo, & alijs quatuor pontificibus, cũ abbatibus pluribus, & multis viris eccleſiaſticis, corpus Petri de Gauerſton de loco tranſlatũ, vbi iã diu quieuerat inter fratres prædicatores Oxonijs, fecit apud manerium ſuũ de Langley honorificè tumulari, huic tamẽ ſolemnitati pauci de regni nobilibus intereſſe curabãt. Hoc anno in craſtino Purificationis, conuenerunt ad Parliamentũ Londonijs vniuerſi penè regni prælati, cũ procerib⁹ & cõmunibus, ad tractandũ de ſtatu regni, & alleuiatione precij rerum vænaliũ, quę modò tam caræ factæ fuerant, vt vix poſſet viuere plebs cõmunis. Ordinatum eſt igitur, vt melior bos vnus venalis, craſſus de grano nõ paſtus, vendatur de cætero pro ſexdecim ſolidis: & ſi de grano paſtus fuerit & ſit craſſus, pro viginti quatuor ſolidis ad plus vẽdatur: Vacca melior viua & craſſa, vendatur pro duodecim ſolidis: quilibet Porcus duorũ annorũ craſſus vẽdatur pro iij. ſolidis. iiij. d. Multo tonſus craſſus pro quatuordecem denarijs. Multo lanatus craſſus vendatur pro viginti denarijs: Auca craſſa pro duobus denarijs & obolo: Capo bonus pro duobus denarijs: Gallina bona pro vno denario: Columbellę quatuor pro vno denario, vendantur de cætero, & vendentes aliter fecerint, res vænales Regi remaneant foriſfactæ. In quindena Paſchæ rex per breuia citari fecit ad Parliamentum Londonijs Prælatos & Proceres, regníque communes. Sed quia multi de magnatibus impedimentorum cauſas prætenderunt, per quas meritò excuſari poterat eorum abſentia, dictum parliamentũ tunc temporis nullum ſortiebatur effectum. Sed vnuſquiſq; tũc Londonijs cõgregatorũ quò ſibi placuit diuertebat, & qui terrã defendere tenebantur, vacabant otio ſiue iocis. Scoti per hoc tempus crudeles & inhumani, flamma, rapinis & cæde partes occidentales Northumbriæ, de Carleolo donec venirent Eboracum, ſine reſiſtentia deuaſtarũt, nec erat locus in illis partibus, vbi tutè latere potuerunt Anglici, niſi in Carleolo, & nouo caſtro ſuper

Parliamẽtum indictum, ſed non celebratũ.

Scoti omnia ad Eboracum vſque depopulantur.

ſuper Tynam, & prioratu de Tynmutha, & paucis caſtellis alijs, quæ cura diligenti cuſtodiebantur. Factáque eſt patria longo tempore Scotis tributaria, donec miſeri patriotę nihil haberent, vnde tributa penderent, ſic vt prius vlila de Berevvico vix ab Anglicis eſt retenta. Dunelmenſes poſt multa grauamina ad tempus ſibi pacem pro pecunia comparabant. Eo tempore Robertus de Brus tranſmiſit exercitum in Hiberniā, cui ducem conſtituit Edvvardū fratrem ſuū vterinum, vt terras regis Angliæ in illis partibus occuparet, & Anglicos ibidem exiſtentes pro viribus infeſtaret. Eodem anno velut deo diſplicerent ſtatuta præcedentis parliamenti, omnia vænalia ſolito cariora facta ſunt: Carnes animalium reperiri non poterant: Capones & anſeres minimè comparebant, quia rariſsimè videbantur: Oues peſtilentia moriebantur: Porci nutriri nequibant, quarterium frumenti, fabarū & piſarum pro viginti ſolidis vendebatur, braſij verò pro marca. Salis autem quarterium pro. 35. ſolidis vendebatur, tantáque penuria populus terræ cōmuniter premebatur, vt cum rex apud Scm̄ in vigilia ſancti Laurēcij declinaſſet, vix inueniri poterat panis pro ſuæ ſpecialis familiæ ſuſtentatione. Hoc anno Levvlinus Bren capitalis VVallenſis, qui villas multas cōbuſſerat, & Anglos interfecerat, per milites fortiores de regis camera miſſos contra eum, captus eſt cum duobus filijs ſuis, & regi Londonias deſtinatus. Eodem anno obijt Ludouicus rex Franciæ, cui ſucceſsit Philippus comes Pictauiæ frater ſuus. Tranſit annus iſte ſæuus Anglicis & crudelis, duplici contritione conterens Anglicos, fame videlicet & peſte, quam ex fame contraxerant: fruges ſiue fructus fraudulenter faciens patriotas per ganeones, Scotos immiſericorditer opprimens, toti regno tum luctuoſus quàm ſuſpicioſus propter procerum diſsimulationes, qui regis honorem, regni cōmodum non curabant: Franciæ, Flandriæ, cæteriſq; vicinis regionibus ocioſus.

Vænalia poſt parliamentum cariora.

Obijt rex Franciæ.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo decimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi nonus, tenuit rex natale apud Clipſton in Shirvvood, vbi multa tribuit dona. Circa feſtum verò Purificationis apud Lincolniam habito magno conſilio, ex conſenſu baronum ſuorum prouiſiones de venditione victualium reuocauit, præcipiens, vt vnuſquiſque ſua vænalia meliori foro quo poſſet venderet in futurum. Cariſtia nēpe quæ tranſacto anno inceperat menſe Maio, durauit vſq; ad feſtum natiuitatis beatæ Mariæ in eodem anno. Pluuiæ ſiquidem autumnales, tam abundanter deſcenderunt, quod fruges matureſcere nequiuerunt, vix enim ad diē natiuitatis ſanctæ Mariæ colligi poterant, pro nimia madefactione. Et tunc quidem oportebat piſtores triticum in clibanos ad deſiccandum mittere priuſquam moleretur, tātum ebiberat de humore. Circa feſtū ſancti Michaelis eiuſdem anni in parte fuerat cariſtia temperata, ſed ad ſequēs feſtū natalis dominici iterato redierat aggrauata. Panis qui fiebat, nō habebat virtutem nutritiuam, nec ſubſtantiale robur, quia grana à calore ſolis æſtiui non habuerant nutrimentum, vnde contigit vt comedentes ex hoc, licèt magnam quantitatem ſumerent, elapſo breui interuallo famelici redierunt. Nec eſt ambigendum quin pauperes fame tabeſcebāt & inędia, quando diuites continuò eſurierunt poſt refectiones opulentas.

Natale apud Clipſton.

Edictum de vendenda annona reuocatur.

Factū eſt igitur vt præualēte fame, tā magnates quàm religioſi familias ſuas minuerent, eleemoſinas conſuetas ſubtraherent, & amputarent fercula ſuperflua & delicata. Contigit ergò vt qui expulſi fuerunt à curijs, quondam ſoliti vitam ducere in delitijs, cum nec valerent fodere, & erubeſcerent mendicare, compulſi penuria, manus extenderent ad aliena bona, inſiſtentes cædibus & rapinis, effectiq; ſunt tot veſpiliones, vt vix fuerit aliquis de communi vulgo qui non fuerit ſpoliatus. Eodem anno Hugo Gerold, qui fuit referendarius Papæ Clemen-

Graſſatio furum.

Referendarius Papæ exuſtus.

Clementis & epiſcopus Caturcenſis, cui fuit impoſitum quod in mortem Ioãnis Papæ fuerat machinatus, perpetuo carceri mancipatur. Sed poſtquàm fuit degradatus & tonſus capite, veſte ſtragulata indutus traditur curiæ ſeculari, videlicet mareſcallo Papæ, qui ipſum trahens de palacio Papæ ad pedes equorũ per totam ciuitatem, poſtremò fecit in campo igne cremari. Hoc anno, circà feſtum Paſchæ conuenerunt Londonias ad Parliamentum regni proceres & magnates ſuper ſtatu regni tractaturi, durante verò adhuc parliamento, creuit fames in regno Angliæ vehementer, ita vt quarterium ſalis & frumenti ante feſtum Natiuitatis Sancti Iohannis Baptiſtę pro triginta ſolidis venderetur, & ab illo die vſque ad feſtum aſſumptionis beatę Virginis ad quadraginta ſolidos acreſcebat. Famem igitur totã terrã generaliter inuadentem, mortalitas hominũ eſt ſecuta, & præcipuè egenorum, in tantum, vt vix poſſent viui mortuos ſepelire. Nempè diſſenteria ex cibis corruptis generata, penè cunctos infecit, quam comitabatur febris acuta, quæ multos ad extrema perduxit. Et non ſolùm homines ex ciborum corruptione lædebantur, ſed pecora ex herbarum putrefactione corrupta cadebant, vndè contigit vt eſus carnium cunctis eſſet ſuſpectus. Nec fuit illo tempore quiſquam tam annoſus, qui meminit, ſe tantam famem, peſtem aut cariſtiam præuidiſſe. Nec valuit contra peſtem prædictam prudentia Phyſicorum, quia medicinales herbæ quæ leuamen languidis conferre ſolebant, per aëris intemperiem & elementorũm inæqualitatem, contra naturam effectæ degeneres, virus pro virtute reddebant. In feſto Aſſumptionis beatæ Virginis natus eſt regi filius apud Eltham, qui vocatus eſt Iohannes. Eo tempore ita fames inualuit, vt quatuor denariatus de groſſo pane in die vni non ſufficerẽt comedenti: carnes animalium quæ infectæ non fuerant erant raræ, carnes equorum pauperibus præcioſæ, multi canes pingues furabantur & eorum carnes edebant: quidam (vt dicebatur) filiorum ſuorum & filiarum ſuarum in locis abditis (compulſi penuria) comedebant: quidam paruulos alienos furabantur & eos furtim mactabant, & eorum carnes edebant. Fures & qui in carceribus tenebantur ad eos nouiter venientes diſcerpebant, & ſemiuiuos illico deuorabant. Per dictum tempus lagena ceruiſiæ tenuis pro duobus denarijs, melioris pro tribus, optimæ verò pro quatuor denarijs vendebatur. Londonienſes per idẽ tempus, quia frumentum inbraſiatum maximè conſumebatur, ſtatuerunt ne in ciuitate id de cætero fieret, & ideò conſtituerunt vt lagena melioris ceruiſiæ pro tribus obulis venderetur, debilioris verò pro denario & non vltrà. Rex autem clamori plebis compatiens, iuxtà ſtatutum Londoniarum miſit breuia vicecomitibus vniuerſis per totum regnum, iubens vt tam infra libertates quàm extra, in comitatibus, burgis, villis mercatorijs & campeſtribus, lagena ceruiſiæ pro denario venderetur, & ne frumentum vlteriùs in ceruiſiam conuerteretur inhibuit ſub graui foriſfactura, qui niſi celeriùs hoc mandatum promulgari feciſſet maxima pars populi fame & inædia deperiſſet. Hoc anno poſt mortem Clementis Papæ electus eſt in Papam apud Lugdunum, cum ſedes vacaſſet duobus annis quatuor menſibus & quinque diebus, octauo idus Auguſti Epiſcopus Anniuoniæ, & vocatus eſt Iohannes viceſimus ſecundus. Iohannes de Kendale regni theſaurarius fit Epiſcopus VVintonienſis. Summus pontifex reſeruauit camerę ſuę primos fructus beneficiorum omnium in Anglia per triennium vacantium. Rex celebrauit concilium apud Clarindon, ſed magnates noluerunt intereſſe. Tranſit annus iſte nec frugifer nec fructifer, ſed mortalibus multis peſtifer propter famem & ſitim, diſſenteriam & febres acutas, & varia morborum genera quæ contraxerunt & inædia & aëris lætifera corruptela: Scotis votiuus: Anglicis ea parte nocíuus.

Grauis peſtilentia.

Regina ſcitur filius apud Eltham Iohãnes.

Grauiſſima fames.

Edictũ de victualibus vendendis.

Iohannes papa.

Primitiæ beneficiorum papæ ſoluuntur.

Anno

Natale celebratur apud Clipſton.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo decimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi decimus, tenuit rex natale apud Clipſton, prout fecerat anno tranſacto, ſolemnitatem verò paſchalem apud Clarendoniam. Eodem anno die Lunæ aſcẽtionem dominicam præcedente, rapta eſt comitiſſa Lancaſtriæ nobilis viri domini Thomæ comitis Lãcaſtriæ vxor legitima, apud Caneforde in Dorſetia, per quẽdam militẽ de domo & familia Iohãnis comitis VVarrẽnæ, cõuocatis ad illud factũ deteſtabile fautoribus (vt dicebatur) aſſenſu regio plurimis Anglicorũ: ducta eſt autem pompoſè nimis in deſpectũ comitis dicti Lancaſtriæ, ad dictum VVarennę comitem, ad caſtellum ſuum de Rigate. Dumq; ſic fœmina duceretur, ecce in itinerando, inter ſępes & nemora inter Haulton & Farnaham exiſtentia, ductores vident eminùs vela & vexilla. Aderant enim ſacerdotes cum populo, facientes proceſsiones more ſolito circa campos. Ductores igitur dictæ comitiſſæ timore ſubito & horrore percuſsi, putantes comitem Lancaſtriæ, vel aliquos per ipſum miſſos ad auferendum dictam dominam, & tantam iniuriam in ipſos vindicãdũ, cum omni celeritate fugerũt, domina penè ſola relicta, ſed rei tandem veritate comperta, reuerſi ſunt cum minis & pompa. Cùm quibus, quidam miſeræ ſtaturæ, claudus & gibboſus, ſuiſq; perpetuò intendẽs malicijs (Richardus dictus de ſancto Martino) dominam (prôh dolor) ſupradictam deluſam miſerabiliter (magno ſuffultus adiutorio) in ſuã exegit vxorem, firmiter proteſtatus, quòd ipſam fide media cognouit carnaliter antequã fuerat deſponſata comiti ſupradicto, quod etiã planè prædicta domina palàm vbique recognouit, ac etiam verũ eſſe fatebatur, nullo ducta timore. Ac ſic quæ toto tempore vitæ ſuæ nobiliſsima fuerat reputata domina, ſubitò vergente rota fortunæ, quòd dictu turpè eſt, per totum orbem ſpurciſsima meretrix acclamatur. Igitur dictus Richardus ſe ſupra ſe extollens, nomine vxoris ſuæ præſumſit in curia regia vendicare comitatus Lincolniæ & Sarum, ſed incaſſum, prout rei geſtæ ſequentia pleniùs explanabunt. Fama facti huius ad ſummi Pontificis aures allata, miſit idem Pontifex duos Cardinales, vt pacem facerent inter regem & barones, & præcipuè Thomam comitem, vt patebit inferiùs loco ſuo.

Comitiſſa Lancaſtriæ rapta.

Pauiens timor.

Comitiſſa turpiter nubit Richardo de ſancto Martino.

Rex hoc anno celebrauit feſtum Pentecoſtes apud VVeſtmonaſterium in aula magna, vbi cum regaliter reſideret in menſa, præſentibus regni ſui principibus, intrauit quædam mulier ornata hiſtrionali habitu, equum bonum inſidens hiſtrionaliter phaleratũ, quæ menſas more hiſtrionũ circuiuit, & tandem ad regis menſam per gradus aſcendit, & quandam literam corã rege poſuit, & retracto fræno, (ſalutatis vbique diſcũbentibus) prout venerat ita receſsit. Rex verò fecit literam aperiri, vt cognoſceret eius tenorem, qui talis erat in ſenſu: Dominus rex minùs curialiter reſpexit ſuos milites, qui patris ſui tempore, & ſui ipſius periculis diuerſis ſe expoſuerant, & ſuas ſubſtantias pro illorum honore vel perdiderant, vel diminuerant, & alios qui pondus negotij nondum portauerant, nimis abundè ditauit. His auditis, diſcumbentes ſe inuicem contuentes, mirabantur de tanto auſu fœmineo, & ianitores vel hoſtiarios quòd permiſerant eam ingredi, duriùs increpabant: qui ſe excuſantes, reſponderunt: Non eſſe moris domus Regiæ hiſtriones ab ingreſſu quomodolibet prohibere, & præcipuè in tantis ſolemnitatibus vel diebus feſtis. Mittitur idcirco ad quærendum mulierem, quæ de facili inuenitur, capitur, & carceri mancipatur, & cur ita fecerit dicere cogitur, veritatémque reſpondit, ſe ad hoc faciendum conductum à quodam milite mercede condigna. Tunc milites quæritur, inuenitur, capitur ac ducitur coràm rege, & ſuper præmiſsis conuenitur, qui nihil omninò metuens, quòd ipſe ſit author literæ fatetur audacter,

Mulier hiſtrionis habitu literas mordaces regi affert.

Author literarũ capitur.

& pro honore regio id feciſſe. Promeruit ergò dictus miles ſua cõſtantia fauorem regium cum donis vberrimis, & mulierculam à carcere liberauit. Hoc anno tenuit rex tractatũ Londonijs ſuper iacturis & damnis ſibi & ſuis per Scotos illatis, comite Lancaſtriæ nec ad hunc tractatũ, nec ad illum habitum Clarendoniæ volente venire, vnde regis inimicus & regni palàm & notoriè in regis hoſpitio appellatur.

Latrones graſſantur in confinibus Scotiæ.

Sub eodem anno videntes quidam de Northumbria Scotorum crebras irruptiones, deprædationes, depopulationes, & incendia quaſi totius patriæ, & nemine volente ſuccurrere tantis malis, velut in defectu regis & procerum, ſumunt arma, & reſiſtere Scotis parant. Sed cum aliquandiu id probè feciſſent, tandem deficientibus tam victualibus quàm pecunia, de tyronibus facti ſunt tyranni, de defenſoribus deſtructores, de propugnatoribus proditores. Conuenientibus autem ad eos plurimis, pari voto deſpoliabant domi ruricolas, in campis accolas, eorum boues de plauſtris vel carucis ſoluentes & ad cibum ſuum mactantes. In villis verò nihil reliquerunt, quod ad eſum videbatur aptum, ſed panes, frumentũ, vaccas, oues, porcos, cæteráſq; carnes, capones & gallinas, caſeos & auenas diripuerunt ſibi, & non ſolùm perpetrauerũt mala talia, ſed plebanos deſpoliauerũt vſque ad fæmoralia, aurũ, argentum, veſtes & vaſa rapientes: factus eſt itaq; tam grandis eorum numerus, vt neminem penè timerent, continuauerúntq; dictam rabiem quatuor ferè annis.

Duo Cardinales in Angliam veniunt pacẽ confecturi.

Interea applicuerunt in Anglia Cardinales rogatu regis dominus Caucellinus domini Papæ vicecancellarius, & dominus Lucas de Fliſco, nuncij domini Papæ Iohannis viceſimi ſecundi, vt pacem inter regna Angliæ reformarent, & Scotiæ, & vt comitem Lancaſtriæ pacificarent regi, etiam attulerunt bullas Papales quibus Papa Scotos excommunicauit, eò quòd deſciuiſſent à domino ſuo rege Angliæ, niſi redirent ad pacem eius: qui prout moris eſt Romanorum in externas terras venientiũ, ſemetipſos oſtentare volentes,

Romanorum oſtentatio.

contulerunt ſe ſub omni feſtinatione in partes boreales infauſta hora, vt dominũ Ludouicum de Bellomonte, cui dominus Papa ad regis inſtantiam Epiſcopatum contulerat Dunelmenſem, electo eiuſdem loci caſſato, cum pompa Romana intronizarent, quamuis præmoniti fuiſſent, vt in comitatu Eboraci ſe continerent, & vltrà progredi non præſumerent niſi regia manu fulti.

Cardinales à graſſatoribus ſpoliati.

Cumq; veniſſent propè villam de Derelingtõ, ſubitò de valle quadam erumpentes dicti graſſatores (ducibus Gilberto de Midleton, & VValtero de Selby) inopinatè irruerunt in familiam Cardinalium, & futuri Epiſcopi Dunelmenſis: iniectiſq; manibus ſacrilegis de theſauro & equis ſuis (nulla habita ad tãtas perſonas reuerentia) ſpoliarunt. Ludouicum verò Epiſcopum Dunelmenſem, duxerunt ad villam de Morpath, ad redemptionem grauiſsimam compellentes. Captus eſt inſuper à dictis populatoribus Henricus de Bellomonte, cum equis & theſauris plurimis, & ductus eſt ad caſtrum de Midforde, vbi detentus eſt donec magnã ſummam pecuniæ perſoluiſſet. Cardinales verò reſtitutionem quarundam rerum habuerunt, putà de equis, veſtimentis, & huiuſmodi, ſed reſtitutione plenaria caruerunt.

Cardinales fulminant in latrones.

Sine læſione tamen corporum, cum ſuis familijs Dunelmiam peruenerunt, vbi per dies aliquot perhendinantes, & Scotorum arbitrium præſtolantes, infecto negotio pro quo venerant, reuerſi ſunt ſub conductu regio Eboracum. Quò cum perueniſſent, & viderent ſe poſitos in ſtatione ſecura, tulerunt horribilem ſententiam in malefactores Northumbriæ, & omnes eis quomodolibet adhærentes. Quam ſententiam per totam Angliam publicari fecerunt:

Cardinales octo denarios de marca petunt.

& mox Londonias redierunt, octo denarios de marca (pro damnis & expenſis) à clero ſibi dari cum inſtantia poſtulantes: non habentes reſpectum ad quatuor denarios ſibi de marca priùs conceſſos

pro

pro mora quam facturi fuerat in hac terra. Clerus verò tractatu habito reſpõdit, quod contemptus & damna illis illata ſibimet imputare deberent, cũ locũ à clero limitatum ſibi, ciuitatem videlicet Eboraci, auaritię agitati ſtimulo tranſgredi præſumpſerunt. Quamobrẽ octo denarios de marca dare clerus Anglicanus noluit, quatuor verò denarios quos prius cõceſſerat dare, bene cõſenſit.

Pax inter regem & comitẽ Lancaſtriæ.

Cardinales per idem tempus fecerunt pacẽ ſub certis conditionibus inter regem & Thomam comitem, quas conditiones rex citò poſt fregit iniuſtè. Inde aucta eſt diſſentio quæ prius extincta putabatur. Interim adductus eſt quidam miles comiti Lancaſtrię tendens per Pontfret, verſus partes boreales, cum quo alba charta regio ſigillo magno, aliquæ literæ regis ſigillo priuato ſignatæ credentiam innuentes inuentæ ſunt, vt cum Rege Scotorum pro morte dicti comitis paciſceretur. Quem comes de veritate confeſſum, tractum, deinde ſuſpenſum, retentis penes ſe in argumentũ fidei chartis ſuis & literis, mortis fecit ſubire ſupplicium, fixo capite ſuo ſuper caſtrum Pontis fracti. Et hic vt dicebatur paulò anteà de familia comitis fuerat ſpecialis. Contigit ergò, quod hac de cauſa populus Anglicanus, qui prius comitem ferè ſpreuerat, cognita veritate, contemptis Anglicis adhæſit comiti, vitam ipſius & ſalutem iugiter in ſpiritu poſtulans humilitatis.

Populus in comitis partes inclinat.

Dux latronũ captus plectitur.

Per idem tempus, cum multa damna Prioratui de Tynemutha Gilbertus de Midleton antedictus, cum ſuis complicibus intuliſſet, & multos de cõuicinis ſuis captiuaſſet, & ad graues redemptiones compuliſſet, multos autem ſtatim non valentes ſoluere, in cuſtodia detinuiſſet: quidam de regione illa nobiles eorum detentionem iniuſtam durè ferentes, ad ipſum acceſſerunt, ſub conductu ſaluo (quaſi pro vicinorum deliberatione mediante pecunia tractaturi) habito, quoſdam tunc à cuſtodia liberatos ſecum abduxerunt, quoſdam verò pro ſecuritate ſoluendæ pecuniæ ſecum obſides dimiſerunt. Finalis verò ſolutionis veniente die, & ſatellibus dicti Gilberti ad prædandum egreſsis, venerũt, qui pacti fuerant ſolutionem facere dicto Gilberto, dicentes ſe pecuniã attuliſſe, quam in villa ſecretius occultauerant propter metum prædonum, pro qua quęrenda liberum exitum & introitum in caſtellum ſibi concedi petebant. Cumq; ad caſtri portas velut exituri veniſſent, trucidatis mox ianitorib⁹, multitudinem armatorum foras latentium introduxerunt. Qui ſubitò irruentes in eum nil tale cogitantem inflictis plagis ceperũt, & vinculis ferreis acriter conſtrixerunt, deinde quàm citò potuerunt eum cum fratre ſuo qui tamen captus fuerat, Londonias tranſmiſerunt, vbi iudicialiter condemnatus in oculis cardinalium quos ſpoliauerat, tractus & ſuſpenſus eſt. Illi verò qui ſibi famulatum prębuerant, audientes eum captum, ad VValterũ de Selby ſuæ conſortem malitiæ ſe contulerunt, qui in reſortiuncula ſua de Horton latens, vicinis ſimilem iniuriam inferebat.

Stratagema.

Septimus liber decretaliũ.

Inſtitutio ſolemnitatis corporis Chriſti.

Annalis concluſio.

Hoc anno dominus papa ſeptimum librum decretalium à predeceſſore ſuo compoſitum & quaſi ab ipſo deletum, promulgauit, inſtituit, & cõfirmauit. Inſtituit etiam feſtum ſolemnitatis corporis Chriſti, quod ab Vrbano Papa quarto ſumpſit exordiũ. Tranſit annus iſte ſterilis in multis partibus regni huius, ſed miſeria copioſus, dũ prouincia Northumbrana nunc Scotis attrita, nunc prædonibus illius patriæ pauperata, quaſi inter incudem & malleum verſabatur, regi regniq; magnatibus interim putibundè ſtertentibus & ſimulantibus damna ſuorum.

Natale apud VVeſtmonaſt.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo decimo octauo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu ſecũdi vndecimus, tenuit rex natale apud VVeſtmonaſt. cui pauci de magnatibus interfuerunt propter diſcordiam motam inter regem & proceres, eò quòd totiens articulos petitos & promiſſos noluit

obſeruari. Sed quia regnum per Scotorum irruptiones in grandi fuit periculo conſtitutũ, nempe Scoti vſq; ad Eboracum ex vna parte, & vſq; ad Lancaſtriã ex alia parte, comburendo, vaſtando, prædando, nullo reſiſtente, peruenerant: prælati regni accitis ſibi cardinalibus regem adeunt, precaturi quatenus articulos totiens expetitos totienſq; promiſſos pro ſtatu regni & Eccleſiæ bona fide confirmaret, & vſu vel actu ſtabiles eſſe permitteret, ne ſibi regnóq; ſuo graue periculum eueniret. Rex inclinatus humilibus precibus prælatorum ſimul & Cardinalium, diem ſtatuit ſancti Iohannis Baptiſtæ quando congregatus Leiceſtriæ, tàm clero quàm proceribus ſatisfaceret petitionibus tam diu concupitis. Quo die veniente, & populo cum magnatibus loco præfixo aſsiſtente: Rex more ſolito promiſſos articulos conceſsit obſeruari. Sed citò poſtea conceſsio apparuit non ſolùm friuola, ſed penitùs fraudulenta. His expletis, Cardinales quaſi grande quid patraſſent in regno accepta licentia ad curiam redierunt, quæ tunc fuerat Ambianis. Eodem anno tenuit rex parliamentum Londoniæ circa feſtum Sancti Michaëlis, in quo fuit ordinatum, quòd haberet in auxiliũ contra Scotos electos homines de qualibet ciuitate vel villa regni quæ homines exhibere poſſet. De ciuitate Londoniarum dati ſunt ducenti viri armati ad vnguem, de Cantuaria quadraginta, de villa Sancti Albani decem, & ſic conſequenter de ciuitatibus & villis regni iuxta villarum vel vrbium æſtimationẽ. Qui congregati magnum conflauerunt exercitum & hoſtibus melius formidandum. Sed cum perueniſſent ad Eboracum, ſuborto tumultu pariter & ſimultate cum alijs impedimentis, infecto negotio licentiati ad propria redierũt. In craſtino Sancti Bricij, terræmotus fuit magnus & horribilis deterrens corda mortalium plurimorum.

Scoti vſque ad Eboracum & Lancaſtriam graſſantur. — *Rex iterum articulos conceßit ſed non obſeruat.* — *Parliamentum Londini.* — *Singulæ ciuitates armant homines contra Scotos.* — *Terræmotus.*

Per idem tempus Edvvardus le Brus, frater regis Scotorum, qui iam per triennium Hiberniam infeſtauerat, & ſe ibidem in regem coronauerat nullo iure, à fidelibus regis Angliæ captus eſt, & propter ſuam præſumptionem & ſuperbiam decollatus in Dondalk: occiſis baronettis de Scotia 29. in eodem campo, & 5. millibus & octingentis alijs præter milites & nobiles ſupradictos, primate de Armach pro rege Anglorum capitaneo exiſtente, ſicquè quodammodo mors comitis Glouceſtriæ nuper perempti apud Striuelyn, multorúmque Angliæ nobilium virorũ occiſio ibidem facta, inſignum ruinæ maioris vitæ vltionis diuinæ pariter & humanæ recepit Robertus de Brus. Intereà rex Scotorum cum communicantibus authoritate curiæ Romanæ ſolemniter & publicè in regno Angliæ & Scotiæ omnibúſq; terris adiacentibus extitit excõmunicatus, eo quòd venit contra fidelitatem regi Anglorum ab antiquo debitam, regnumquè Scotiæ generali ſupponitur interdicto. Tranſit annus iſte qui frugibus & fructibus nec ſufficeret incolis nec alienis: Anglicis & Scotis inſtabilis & inquietus: Hibernicis lætus & hilaris, eo quòd excuſſum eſt iugum dominationis alienæ de ceruicibus eorundem.

Edwardus de Brus captus & Scoti fuſi in Hibernia. — *Rex Scotorũ excommunicatur regnumquè interdicitur.* — *Annalis Concluſio.*

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo decimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi duodecimus, tenuit rex natale apud Beuerlacum cum Proceribus plurimis & Prælatis, quo tempore prouidit ſibi de exercitu copioſo, vt Scotorum ſi quo modo poſſet humiliaret ſuperbiam, & ab illorum irruptionibus Angliam liberaret. Accidit eo tempore ad malorum cumulum, quòd quidam perfidus dictus Petrus de Spalding, cui cuſtodia villæ de Berevvico commiſſa fuerat, Scotis vẽderet dictã villam & intrare permitteret, quod factum regem grauiter contriſtauit. Cogitauit igitur obſidionem ponere circa villam, cumquè collegiſſet exercitum & plantaſſet obſidionem, fuiſſetq; ſollicitus qualiter villam caperet, Scoti collecto exercitu quaſi viginti millium, per

Natale celebratum apud Beuerlacum. — *Berwicum Scotis proditum.*

per partes obliquas intrauerunt Angliam, eo propoſito, vt reginam caperent perhendinantem propè Eboracum in quadam villa minus cautè, quam vendiderant illis quidam ex Anglia proditores. Sed cooperante dei gratia & regina præmonita, fugit ad loca tutiora, & Scoti cognouerũt ſe fore deceptos. Qui dolentes & deinaniter fuſa pecunia & de præda perdita, in iram conuerſi & rabiem, ad omnem malitiam laxauerunt habenas, diſcurrentes per patriam, & obuia quæq; flamma ferróq; vaſtantes. Igitur dum quilibet pro parte ſua obſidionem Berevvici fideliter ſatis ageret & ſeruaret, rex fatuitate ſolita prorupit in hæc verba: Dominum Hugonem le Spencer faciam cuſtodem caſtri huius, & dominum Rogerum Tamari capitaneum huius villæ cum eam ceperimus. Quod verbũ durè ferens Thomas comes Lancaſtriæ, mox cum multis alijs ſe ſubtraxit, quamobrem à toto exercitu proditor eſt clamatus, nempè prout dicebatur, ſi ſe non ſubtraxiſſet, villa cum caſtro in manus regis data fuiſſet.

Scoti conãtur reginam Angliæ armis capere.

Regũ fatuitas in cauſa fuit cur comes Lancaſtriæ regem in obſidione Berwici deſereret.

Eboracenſes conſiderantes ſcelera quæ Scoti perpetrabant, vbique animoſitate concepta, collectis Anglorum decem millibus ſunt egreſsi, vt ciuium & patriotarum ſanguinem vindicarent. Scoti tunc propè villam de Mitone ſitam iuxtà fluuium de Svvale, ſolitis facinoribus intendebant. Noſtrates verò videntes Scotorum cuneos, incunctanter ſe ad prælium ingerebant Sed quia iam penè totus eorum exercitus in armis fuerat, mox contra noſtros inexercitatos, & inexpertos, & ſine duce vel ordine venientes ordinatiſsimè occurrerunt, & leui negotio noſtros fuderuut, & ad tria millia hominum in ore gladij peremerunt, & magna pars eorum qui fugerunt in fluuio de Svvala perijt rapaci gurgite ſuffocata. Commiſſa fuit hæc infortunata congreſsio in vigilia Sancti Matthæi apoſtoli & Euangeliſtæ, cui prout dicebatur, multi præsbyteri ſeculares, multiquè religioſi interfuerant mala hora. Cumquè rumor huius facti perueniſſet ad aures regias, dimiſſa obſidione Berevvici, feſtinauit cum ſuis omnibus obuiare Scotis, priuſquam attingerent terram ſuam, & cum eis per partes Orientales iuxta nouum monaſterium obuiare diſponeret. Scoti præmoniti, cum pompoſa victoria hominum & armentorum præda per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam, fauillas, & cineres & vapores fumi ac peremptorum cadauera in omni villa per quam tranſierant pòſt ſe in ſuæ crudelitatis memoriam relinquentes. Igitur Rex ſentiens quotidie ſua damna cumulari, de communi conſilio in treugas iurat biennales, Scotis libenter has acceptantibus, non tamen quia iam fuerant bellis fatigati, ſed quia fuerunt Anglica præda ditati.

Scoti Anglos vincunt.

Rex ſoluit obſidionem Berewici.

Induciæ biennales cum Scotis.

Eodem anno inaudita peſtis animalium, dubium vnde nata, ſuccreuit in Anglia quæ circa tempus Paſchale incepit in Eſtſexia, & diffuſa eſt in breui per totam inſulam, durans per totum annum, & inficiens penè cuncta pecora regionis. Et quod eſt auditu inſolitũ & fortaſsis erit futuris incredibile, canes de cadaueribus pecorum morientium comedẽtes, & corui, illico intumuerũt, quaſi toxicati veneno, & mortui corruerunt. Quamobrem nullus erat hominum qui fuit auſus carnes bouinas edere, quia in bobus maxime valuit peſtis illa: dicebatur etiam quod tota Gallia per idem tempus eadem peſte fuit infecta. Hoc anno multi paſtores pecudum, & quidam alij, ac mulieres de Anglia, & alijs mundi partibus collegerunt ſe, volentes acquirere terrã ſanctam, & inimicos Chriſti interficere vt dicebant. Et quia non potuerunt mare magnum pertranſire, multos Iudæos in partibus Tholoſanis & Aquitaniæ peremerũt, aſſerentes eos inimicos fidei. Ob quã cauſam multi eorum capitalẽ ſententiã ſubierunt, & alij fruſtrati ſuo propoſito redierunt, & ſic vertitur in nihilum quod fuit ante nihil. Tranſit annus iſte pauper frugum, inops fructuũ,

Lues animalium.

Obſerua.

Multi ſe fruſtra parant ad recuperationẽ terræ ſanctæ.

Annalis concluſio.

probroſus, damnoſus Anglicis: gratus & accommodus Scotorum latrocinijs: Gallicis peſtifer, ſed quietus.

Natale celebratur Wintoniæ

Obijt Epiſcopus Winton.

Papa cooptationem epiſcopi Winton. ſibi reſeruat.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo viceſimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi tertius decimus, tenuit rex natale VVintoniæ, cum magna multitudine militum, armigerorum & regalium famulorum. Hoc anno Iohannes de Kendale VVintonienſis Epiſcopus obijt in viam Patrum, cuius morte comperta, ſummus pontifex ſibi collationem dicti beneficij, quia pingue fuerat reſeruauit, ſed monachi reſeruationem prædictam nihil pendentes, obtenta à rege licentia, ad electionem proceſſerunt, & virum eminentis literaturæ quendam monachũ de ſuo monaſterio cõſenſu vnanimi elegerunt in Epm̃ & paſtorẽ. Rumore igitur ad aures Papæ delato, Papa dictam electionem nullam eſſe pronuncians, caſſauit electionem memoratam, & domino Rigando Clerico ſuo ſpeciali, VVintonienſem contulit præſulatum, qui cum poſt multas tergiuerſationes regis beneuolentiam adeptus fuiſſet, in monaſterio ſancti Albani ad Romanam Eccleſiam nullo modo pertinente, munus conſecrationis accepit per manus Londinenſis Epiſcopi, in præſentia Elienſis & Roffenſis Epiſcoporum, obtenta priùs licentia ab eiuſdem loci Abbate & conuentu. Et ne ipſius conſecratio futuris temporibus priuilegijs monaſterij ſupradicti præiudicialis exiſteret, literas ſuper indemnitate priuilegiorum fecit fieri, quas conuentui tradidit ſigillo ſuo ſignatas. Conſecratus eſt autem in die Sancti Edmundi Archiepiſcopi Cantuarienſis ad maius altare, cum magna præſulum deuotione. Sub hoc anno venit Oxonias quidam pauper iuuenis, & prædicauit ibidem ſe fore regis Edvvardi nuper regis hẹredem, & quòd Edvvardus qui modò regnat, non erat regis filius, ſed cuiuſdam Carectarij doloſè ſubintroductus ad reginam. Quod audientes ciues Oxonienſes, ceperunt dictum iuuenem, & miſerunt ad regem tunc Northamptoniæ exiſtentem, qui à miniſtris regis in vltionem mendacij tractus & ſuſpenſus eſt, extra villam in loco vocato le Coppeddethorne, inter Northãptoniã & Killingvvorth, ad terrorem & exemplum talium nebulonum. Per idem tempus rege exiſtente Eboraci, Scoti intrauerunt Angliam, & illuc vſque peruenerunt, & ſuburbana ciuitatis Eboracenſis cremauerunt, & captiuos ceperunt dominum Iohannem de Bretayne comitẽ Richemũdiæ, & plures alios qui grauiſsima redemptione ſunt poſtea liberati. Hoc anno leproſi quaſi per totam chriſtianitatem fuêre diffamati quod iniſſent fœdus cum Saracenis ad intoxicandum Chriſtianos vbique terrarum, quod in multis fecerunt partibus, ponendo venenum in fontibus, puteis, dolijs, & locis alijs, ſuper quo multi de prouincia & Francia conuicti combuſti ſunt, & Iudæi detenti & incarcerati propter auxilium eis præſtitum & conſenſum.

Quidam ſe regis filium falsò mentitur.

Scoti capiunt comitem Richmundiæ.

Leproſi de veneficio conuicti.

Natale celebratur apud Weſtmon.

Noua occaſio coniurationis procerum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi, à conqueſtu ſecundi quartus decimus, tenuit rex natale Londonijs, apud VVeſtmonaſt. cum magna gloria & honore. Hoc anno miles quidam perdines à parentela, ſed diſsipator ſubſtantiæ ſibi relictæ, dictus VVilhelmus de Brevvs, qui baroniæ dignitatẽ poſſedit, à parentibus in marchia VVallia quandam portionem terræ ipſum hæreditario iure contingentem, diuerſis dominis obtulit ad vendendum. Terra verò quam vendere voluit, terræ de Govvers antiquitus vocabatur. Comes autem Herefordiæ, quia dicta terra contigua fuit terris ſuis pro quadam ſumma pecuniæ cum dicto VVillihelmo conuenit, & eò promiſit vberius ſoluere, quo nouit terram vtiliorem præ cæteris ſibi fore, vnde obtẽta à rege licẽtia, dictam terram ingredi diſponebat tanquam propriam poſſeſsionem. Duo etiam milites prępotentes, quorum quilibet vo-

bet vocatur Rogerus de Mortuomari, videlicet auũculus atq; nepos, quia terra illa ſibi videbatur accõmoda propter vicinitatem terrarũ ſuarum, neſcientes de pacto prælocuto, acceſſerunt ad dictum VVilhelmum de Brevys, & cum eo conuenerunt ſub pacto quodam de terra prædicta ſibi & ſuis habenda & tenenda, & quaſi ſecuritatem de dicto VVilhelmo reportarunt. Dominus Iohannes de Moubray qui filiam dicti VVilhelmi duxerat in vxorem, quæ hæres vnica fuit illi de tota terra præfata, tanquam vxori ſuæ hæreditario iure debita ſecurior exiſtebat. Nouiſsimè ad omnium malorum cumulum, Hugo diſpenſator iunior, concupiſcens terram ſæpius memoratam, quia terris ſuis vndique vicina fuit, quia domini regis erat camerarius, ampliorem à rege gratiam de terra comparanda obtinuit, & ſpecialiorem à domino dictæ terræ adeptus eſt fauorem in emptione terræ præfata, ita quod finaliter terram illam excluſis omnibus alijs comparauit. Igitur præfati proceres videntes ſe circumuentos & deluſos ab Hugone, & à ſuo propoſito defraudatos, commoti ſunt *Coniuratio procerum.* valde & ad iracundiã cõcitati. Comes verò Herefordiæ, Humfridus de Boun, conqueſtus eſt ſuper iniuria ſibi facta Thomæ comiti Lancaſtriæ, qui allicientes cæteros penè cunctos comites & barones in partem ſuam, cõiurationem fecerunt maximam ad viuendum & moriendum pro iuſtitia, & regni proditores pro viribus deſtruendis, & præcipuè vtrunque Hugonem de Spencer, *Hugo de Spencer omnibus inuiſus.* patrem ſcilicet atq; filium, quos odio inexorabili perſtringebant, eo maximè quia regem ducebãt, pro ſuæ voluntatis arbitrio, in tantum quod nec comes nec baro, nec epiſcopus quicquam valuit expedire in curia ſine horum conſilio vel fauore. Omnium ergo liuore perſequebantur, qui omnibus penè dominabantur, & quo plus creuit eorum gloria, & eo amplius contra illos creuit inuidia, quæ ſemper accreſcit abundantia aliorum. Igitur Barones duce Thoma de Lancaſtria apud Shirborne in Elmedon conuenerunt, fœderati prout dicitur & iuramentis aſtricti ad proſequendum propoſitum vſq; ad corporis & animæ diuiſionem. Sed tamen penè cuncti præter Thomam de Lancaſtria & Humfridũ comitem de Herefordia & paucos alios ãte finem negotij retrorſum abierunt, & præ timore mortis ſe regi dediderũt: ſed hæc inferiùs plenius videbuntur. Cũq; barones vt prefertur apud Shirburnam conueniſſent, quoſdam articulos in præſcriptionem dictorum Hugonis & Hugonis compoſuerunt, ſed tamen vias iuris & æquitatis in hac parte penitus omiſerunt, ſuorum pro tempore exequentes impetus animorum. Nam illorum bona qui illis vel amicitia vel affinitate iuncti fuerant, furibundè inuadebãt, capientes caſtra per violentiam, vaſtantes prædia per malitiam, & perimentes famulos repertos in cuſtodijs eorundem, dolentes ob hoc tantummodo, quòd eorum perſonas capere quos oderunt minimè potuerunt: prædicta furia de die in diem vires ſumente, barones vexillis explicatis ad ſanctum Albanum veniunt, per viam diripientes vbique victualia, & pauperes terræ grauantes. In hac comitiua fuerunt quidam, qui propter inueteratum odium monaſterium Sancti Albani dictique loci Monachos ſe grauaturos deuouerant. *Monachi ſe ſuaq; miraculis tuentur.* Sed tamen diſponente Deo qui neminem temptari permittit ſupra vires, horum magiſter & autor tantæ malitiæ in villa de Alysbury priuſquam ad ſanctum Albanum attingeret morbo percuſſus irremediabili, proprijs ſeipſum diſcerpit manibus, & poſt duos dies miſerabiliter expirauit. Cæteri tam formidabili tremefacti vindicta, caſum pro miraculo reputantes, ab executione voti illiciti timore magis quàm amore deſtiterunt. *Legatio procerum ad regem.* Magnates verò apud ſanctum Albanum cum ſuis armatis exercitibus per triduum perhendinantes, miſerunt ſolennes ad regem nuncios Londonijs commorantem, Londonienſem, Sariſburienſem, Elienſem,

Herefordenſem & Ciceſtrenſem præſules qui tunc apud Sanctum Albanum conuenerant pro pace reformanda, mandantes, vt dominus rex non ſolùm ſuã vacuaret curiam, ſed regnum ſuum de regni proditoribus Hugone & Hugone le Spencer per communitatem terræ in multis condemnatis articulis, exilium q; meritum ſubire permitteret ſi diligeret regni pacem. Petierunt barones inſuper, vt rex ipſis & omnibus qui in eorum comitiua arma mouerant, literas patentes indemnitatis concederet, & ne pro tranſgreſsionibus trãſactis vel præſentibus à rege ſeu quouis alio futuris temporibus puniretur. Ad hæc dominus rex reſpondit, quòd Hugo le Spencer pater in ſuo negotio mare tranſierat, & Hugo iunior in mari erat ad cuſtodiendum quinque Portus, prout ex officio tenebatur, qui de iure vel conſuetudine exulare non debent ante reſponſa data per eoſdem. Adiecit præterea quòd eorum petitio iuris & rationis fundamento carebat, eò maximè quòd dicti Hugo ſenior & Hugo iunior parati ſemper fuerant omnibus de ſe conquærentibus in forma iuris reſpondere, & ſi probare poſſent eos in aliquo ſtatuta terræ læſiſſe, parati ſemper fuerant legibus regni parere. Poſtremò cum iuramento addidit, quòd noluit ſacramentum violare ad quod aſtrictus fuerat in Coronatione ſua, concedendo literas pacis & indulgentiæ tam notoriè delinquentibus in ſuæ perſonæ contemptum, & totius regni perturbationem, & maieſtatis regiæ læſionem. Hijs auditis, proceres acti in furiam, confeſtim ad arma proſiliunt, & milites quidam ſuper armatura cotucas induerunt vocatas quarteloys, Armigeri verò indumenta bendas habuerunt, quibus indumentis expoſt induti, tracti ſunt & ſuſpenſi plurimi de procerum comitiua. Cum faſtu igitur & pompa nimia barones Londonias adierunt, hoſpitatíq; in ſuburbio ciuitatis, manebant pacificè donec licentiam ingredi ciuitatem obtinuiſſent: obtento à rege ciuitatis ingreſſu, magnates ſicut prius in petitione ſua fortiter perſtiterunt. Tandem interueniente regina & præfatis epiſcopis laudabiliter mediantibus, rex inductus eſt propter vverræ periculum euitandum, vt condeſcenderet votis & petitionibus procerum prædictorum. Edictóq; ſuper hijs per comitem Herefordiæ in aula VVeſtmonaſterij publicato, Hugo ſenior in exilium actus eſt. Sed Hugo iunior in diuerſis locis latitans in Anglia & in mari permanſit. Hijs itaq; peractis, barones obtentis à rege literis de impunitate & pace regis ad propria redierũt, nec hilares de dicta pace conceſſa prout præmittitur, nec ſecuri, quia de regis beneuolentia deſperabant, & ideò armati ſemper incedebant & loca tuta quærebant.

Reſponſio regis.

Rex metu periculi aſſentitur.

Hugo ſenior exulat, iunior latitat.

Interea caſus accidit eiſdẽ magnatibus plenus infortunio & generatiuus moleſtiæ ſubſequentis. Iſabella nempè regina (quæ nutrix pacis & concordiæ ſemper fuerat inter regem & barones) peregrinatura verſùs Cantuariam, in caſtro de Ledes hoſpitari & pernoctare diſpoſuit. Quod caſtrum dominus Bartholomęus de Batleſmere, qui diu ſeneſcallus regis fuerat, à rege in excambium pro quibuſdam terris alijs ſibi & ſuis hæredibus impetrauerat, in quo ſuam coniugem cũ paruulis & magni theſauri copia dimiſerat pro tutela, dum fidem domini ſui regis deſerendo, adhæſit baronibus in turbatione præfata. Igitur præueniens dominam ſuã reginæ Mareſcallus, petijt ingreſſum caſtri, vt illuc neceſſaria cõportaret & pararet pro familia domoq; reginæ. Sed qui in caſtro fuerãt procaciter reſponderunt, ſe nec reginę nec cuiquam alteri ingreſſum caſtri permittere ſine iuſsione vel literis domini dicti caſtri. Reſpõſum mox ad aures reginæ puenit, quæ illuc in propria perſona perueniens petijt ingreſſum caſtri, ſed nullã ſpẽ intrãdi potuit à reſpondẽtibus obtinere, & ideò aliàs pro nocte illa quæſiuit hoſpitia, illo expreſsè ſibi denegato. Cũq; rediſſet ad regẽ, de iniuria cõquęritur ſibi facta, ex cuius relatione rex prouocatus ad irã, collectis pluribus armatorum

Alia diſcordiæ cauſa.

Regina prohibetur ingreſſu caſtri de Leeds

millibus

millibus cum multis Londonieſibus, ad dictum caſtrum acceſsit perſonaliter, incluſis præcipiens vt redderent ſibi caſtrum. Renuentibus caſtellanis parêre iuſsis regijs, rex arctat incluſos obſidione, & tam diu perſeuerat ibidem donec victus incluſis & victualia defeciſſent. Tandem redditum eſt caſtrum in manus regis cum omnibus quæ intus erant. Thomas Colpeper cuſtos caſtri captus eſt inprimis, qui tenuerat caſtrum contra regem, & pro rebellione tractus & ſuſpenſus eſt, mulieres ibi repertæ Londonias miſſæ ſunt in turri Lõdoniarum ſub arctà cuſtodia conſeruandæ, ſeruientes diuerſis multati pœnis in locis varijs ſũt perempti. Theſauri reperti cum armis & equis, regijs ſunt vſibus deputati. Quibus ita peractis, rex ſuis militibus cuſtodiam caſtri commiſit, & victorioſè progrediens verſus Cireceſtriam, obiter cepit multa caſtra ſibi rebellantium manu forti procerum. Circa feſtum omnium Sanctorum proximò ſubſecutum, Hugo diſpenſator iunior filius videlicet ſenioris, aſcendit è mari & peruenit ad regem, cuius conſilio & quorundam aliorum rex mandauit breuia ſua ad omnes vicecomites totius Angliæ, ad congregandum exercitum contra barones, quia cupiebat vindicari de deſpectu & rebellione nuper Londonijs ſibi factis. Barones verò præmoniti de tanta molitione ſe muniuerunt pro viribus, & ipſi multitudinem exercitus colligentes, vt vim vi repellerent & viriliter defenderent cauſam ſuam, illud poëticum concorditer retinentes;

Rex obſedit caſtrum, & in deditionem accepit.

Rex conatur ſe vindicare aduerſus pceres.

Proceres defenſionem parant.

Fælix qui quod amat defendere fortiter audet:

Tranſit annus iſte ſicut cęteri illaudabilis, prouentu frugum vel fructuũ damnoſus, proceribus & mediocribus ſuſpectus, moleſtus & turbulentus: regi ſollicitus & inuiſus: Scotiæ propter magnatum Anglorum regni diſcordiam iocundus & hilaris: Franciæ, Flandriæq; pacificus, & (quod dolendum fuerat) Sarracenis & incredulis fertilis & quietus.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi quintus decimus, tenuit rex ſolemnitatem Natalis dominici apud Cireceſtriam, cum magna militum ſcutiferorum & architenentium numeroſitate. Illuc ergo grandem conuocauit exercitum contra barones, proponens proculdubio vel mori viriliter, vel velut rex ſuper ſuos ſubditos imperialiter dominari. Audientes multi de Baronibus regis propoſitum, diffidentes & animo concidentes neglecto iuramento quod in cõmune præſtiterant, ad regem meticuloſi venerunt, ſe ſuæ gratiæ in omnibus ſubmittentes. Inter quos duo Rogeri de Mortuomari primi vel inter primos acceſſerunt ſe voluntati regiæ ſupponentes, qui partem baronum in magna parte debilitauerũt, eò quòd eſſent ſtrenui & bellicoſi, potentes reb⁹ ſæculi & famoſi, & præ cæteris cauſæ communis incentores, ſed tamen ſecùs accidit eis quã ſperabant. Nam cum ſe regi reddidiſſent, miſsi ſunt ad turrim Londoniarum, donec rex conſideraſſet quid de eis facere debuiſſet, qui quem finem ſortiti ſunt ſequentia declarabunt: comprehendit rex dominum Hugonem de Audeley ſeniorem, & dominum Mauritium de Berkley, & miſit illos ad caſtrum VVallingfordiæ conſeruandos. Alios verò multos blandis deluſos promiſsionibus ſimili ſorte cepit & varijs cuſtodijs commendauit. Cúmq; comes Herefordiæ cæteriquè barones adhærentes ſibi hæc veraciter cognouiſſent, ad partes Glouerniæ ſe contulerunt, deinde vnà cum Thoma Lancaſtriæ comite, exercitu grandi collecto, verſus Burton ſuper Trentam vexilla verterunt, rapinis indulgentes vbique ad magnum patriæ nocumentum. Quos è veſtigio rex inſequens, reperit collectos & paratos ad reſiſtentiam faciendum. Impediuerúntq; regem per tres dies continuos quo minus pontem dictæ villæ de Burton tranſire poſſet, occiſis quibuſdam de regis exercitu qui pontem tranſire animoſius inſtiterunt.

Natale apud Cireceſtriam.

Multi ſe regi dedunt.

Rex hoſtes inſequitur.

ſtiterunt, vndè rex coactus eſt tranſitum aliundè quærere vltrà Trentam, pertranſito Trentæ fluuio rex hoſtiliter equitauit verſus comites ſupradictos.

Comes Lancaſtriæ fugit.

Thomas verò comes videns iam res agi pro capitibus, cum ſuis comanipularibus exijt villam de Burton, & exercitum in campo ſtatuit contra regem, expectans regis aduentum in eodem campo.. Sed cum vidiſſet regis exercitum tam numero quàm potentia multò ſuis præſtantiorem, confuſus fugit in dedecus ſempiternum. In fugiendo verò diuerſas fecit deprædationes baronum exercitus, dum vi non tantùm victualia per viam rapiunt, ſed etiam ſubſtãtias diripiunt incolarum. Nec ſegnior rex ipſos fugientes perſequitur, dietas continuãs prout poſsibilitas ſuppetebat. Thomas verò de Lancaſtria, cum baronibus & exercitu fœderato, peruenit ad Bourghbrigge, vbi repererunt magnam reſiſtẽtiam de borealibus partibus congregatam. Nempè ad dictum locum conuenerant cuſtos Eboraci dominus Symon VVard, & cuſtos Carleoli dominus Andræas Herkle, cum ſufficienti manu ad pugnandum parati,

Comes Herefordiæ occumbit.

vbi cum dominus Humfridus de Boun comes Herefordiæ pontem tranſire voluiſſet, à quodam ſub ponte latente lancea transfixus eſt & peremptus ibidem.

Lancaſtrenſis capitur.

Thomas verò de Lancaſtria non valens ſuſtinere pondus prælij in eum verſi, nec de loco fugere, captus eſt ab Andręa de Herkle cuſtode Carleoli milite mediocris fortunę: capti ſunt etiam ab eodem dominus Rogerus de Clyfforde, dominus Iohannes de Moũbray, dominus VVarrinus de Inſula, cum multis alijs, & adducti ad regis præſentiam ad Pontem fractum, vbi rex cum duobus diſpenſatoribus Hugone ſeniore & Hugone iuniore morabatur.

Lancaſtrenſis ludibrio habitus.

Et cum Thomas comes introductus fuiſſet in villam, à tota gente deriſus eſt, & acclamatus rex Arthurus, & vndiq; ſubſannatus. Quod tantummodò iuſtè dicebatur accediſſe ſibi, eò quòd ipſe regem pari forma dehoneſtauerat, cum rex parùm ante à partibus borealibus diuertiſſet & veniſſet ad Pontem fractum. Nam Thomas irreuerenter egrediens cum ſuis hominibus exijt caſtrum ad deſpiciendum regem, & acclamans in ipſum regem vilisſimè & contemptibiliter cum magno tumultu, in maximum contemptum ipſius, ac ſi non fuiſſet eius dominus, nec rex eius. Idcircò venerunt ſuper eum mala præſentia prout creditur, vt per hæc purgatus, faciliùs poſt hanc caducam mereretur conſequi vitã beatam. Tertio nempè die à captione ſua ſederunt principes, &c. in eum ſententiam dictauerunt, Dominus rex inprimis, aſsidentibus Edmundo comite Cantij, Hugone comite VVintoniæ, Aymero comite Penbrochiæ, Iohanne de VVarẽna comite Southreyæ, Dauide comite de Atheſel, Roberto comite de Angos, vbi adiudicatus eſt tractioni, ſuſpenſioni, & decollationi. Tamen quia idẽ comes de parentela fuit excellenti & nobiliſsima procreatus, rex ob reuerentiam parentelæ ſuæ remiſit de ſua ſpeciali gratia dicto Thomæ comiti executionem duarum pœnarum,

Lancaſtrenſis capite plectitur.

quòd idem Thomas comes non traheretur nec ſuſpenderetur, ſed quòd executio fieret tantũmodò ſuper ipſum, quòd decapitaretur, ſicq; decapitatus eſt extra villam de Pontefracto à captione ſua die tertio vt præfertur. VVarrinus de Inſula, VVilhelmus Toket, Thomas Mandut, Henricus de Bradbourne, VVilhelmus filius VVilhelmi, & VVilhelmus Cheyne qui capti ſunt cum Thoma comite, propter roberias & felonias, & reſiſtentiam quam fecerũt contra regem ad villam de Burton, occidentes regis familiares, & regis tranſitum prohibẽtes, ac partem villæ prædictæ in receſſu ſuo comburentes, cæteráque perpetrantes quæ dicto Thomæ comiti imponuntur, adiudicati ſunt de prædictorum comitum & baronum conſilio, tractioni & ſuſpenſioni apud Eboracum. Dominus Rogerus Clyfforde, dominus Iohannes de Mounbray eodem iudicio cõdemnati ſunt & ſuſpenſi. Goſſelinus de Inuylla ſimili ſorte vitam finiuit, expoſt parumper

parumper, dominus Henricus Tyes captus, Londonijs tractus & ſuſpenſus eſt. Deindè dominus Bartholomæus Batleſmere captus eſt & Cantuariæ decollatus. Solus domin⁹ Rogerus Tamari morte obijt naturali. Cętera qui voluerit videre pleniùs, in chronicis VVilhelmi Riſanger apud ſanctum Albanum latiùs poterit reperire, vbi recordatum regis habetur de omnibus memoratis.

Chronica Riſanger.

Rex conſcribit exercitum in Scotos.

Rex igitur elatus de tanta victoria, qui potiùs gemuiſſe deberet de tanta nobilium turba malè perempta, quia tunc fuit verè victus quando tot vicit prudentes milites, collegit exercitum fortem nimis & magnum cōtra Scotos, quātus à longo tempore non eſt viſus. Qui abſq; victualibus in graui pompoſáq; multitudine in borealibus adunatus partibus, peruenit ad regem, ad villam de nouo caſtro ſuper Tynam. Inde rex hoſtiliter profectus eſt in Scotiam lento greſſu, permetiens quaſdam partes illius prouinciæ, cuius aduētu præcognito, Scoti bona ſua cum neceſſarijs ad loca tutiora comportauerunt, fugientes ad montes, nemora, vel paludes: ſicque contigit, vt cum rex ſuis nullam reſiſtentiam inueniret, nulláq; victualia reperiret, ſed omnia deſerta, vacuata & vaſtata perpendit, conſumptis igitur victualibus, tam per terram, quàm per mare pro exercitu comportatis, magna pars exercitus fame & inædia tabefacta protinus eſt extincta. Quia (prout dicit Vegetius de re militari) *Sæpiùs penuria quàm pugna conſumit exercitum, & ferro ſeuerior fames eſt.* Cernens autem rex plebem ſuam perire tam miſerabiliter, dolens domum regreditur infecto quocunq; negotio fructuoſo. Cumquè multi de regis exercitu perueniſſent ad propria, & guſtaſſent cibos auidiùs, mox vel diruptis viſceribus moriebātur, aut conſumpta natura ſemper imbecilles & debiles permanſerunt, vires præhabitas recuperare non valentes.

Regis exercitus fame afflictus dimittitur.

Contigit eo tempore, cum rex in partibus moram traheret borealib⁹, in loco qui dicitur Regalis vallis min⁹ cautè, Scoti (per exploratores perfidos quos habebant Anglicos) edocti de regis malè cauta perhendinatione, ingreſsi ſunt regnum ſubitò, ſperātes regem incautum capere vel certè perimere, ſi fortuna fauiſſet: ſed deo volente, rex præmonitus de Scotorum molitionibus receſsit à loco, quē velut fugientē Scoti perſecuti ſunt vſq; ad Abbathiā de Byland, ſed nec ibi tutus locus regi fuerat propter Scotorum violentiam, quamobrem rex vix arreptis armis, fugit Eboracum celeriter, theſauro ſuo, victualibus & vtenſilibus direptioni relictis. Scoti verò videntes vias ſuas proſperari, patriam peruagātur, omnia ferro flāmáq; vaſtantes, & captiuos multos ſecum trahentes, inter quos virūm nominatiſsimum dominum Iohannem de Bretayne ceperunt, comitem ſcilicet Richmundiæ, & multis ſpolijs domum proſperè ſunt regreſsi. Eodem anno dominus Hugo de Spencer pater, factus eſt comes VVintoniæ, cui rex dedit caſtrum & honorem de Donyngton, quod fuit de Lincolniæ comitatu. Ipſo anno obijt rex Franciæ Philippus, filius Philippi, cui ſucceſsit in regno Carolus frater eius, qui priùs fuerat comes Marchiæ VVaſconiæ. Tranſit annus iſte parū frugifer, aliàs ſatis fructifer: Angliæ damnoſus, probroſus, luctuoſus propter inteſtinam diſcordiam, & nobilium terræ iugulationem. Regi verò infamis notabiliter, propter tyrannidem in ſuos naturales, inuiſus propter infœlicem profectionem ad partes boreales, & in Scotiam, vbi penè perdidit mediam gentem ſuam pudibundè maximè, propter fugam ſuam ante Scotorum faciem in proprio regno ſuo, & theſaurorū ſuorum perditionem.

Rex propè circumuentus à Scotis.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi ſextus decimus, tenuit rex natale dominicum Eboraci, diſsimulās damna probroſa, quæ perceperat dudum per Scotos, & geſtās vultu lætitiam quamuis immaniter in animo torqueretur. Eodē

Natale celebratum Eboraci.

tempore

tempore quidam de mediocri familia Thomæ quondam comitis Lancaſtriæ captus eſt, qui pro rebellione quam fecerat inſurgendo contra regem in vverra baronum, & notabilibus deprædationibus & incendijs, iudicio publico condẽnatus eſt. Sed quia quandoq; ſteterat in regis curia, & placuerat quibuſdam de maioribus regi aſsiſtentibus, multi regem adierunt deprecaturi pro vita eius. Quos cum rex audiſſet inſtantiùs pro eius ſaluatione precari, commotus eſt vehementiſsimè, cum verbis imperij ita reſpondens: væ vobis ſuſurrones infandiſsimi, detractores maleuoli, nequam conſiliarij, pro vita deprecamini nebulonis notiſsimi, qui pro vita mei conſanguinei militis illuſtriſsimi Thomæ comitis, nullas preces facere voluiſtis. Et quidem ſi ipſe vixiſſet, mihi totiq; regno neceſſarius extitiſſet. Hic verò quanto diutiùs in hac vita perſtiterit erit tanto ſceleſtior, quippe qui hactenus repleuit ſceleratis facinoribus totum regnum meum, per animum (inquit) dei morte debita morietur. Et mox iuſsit executionem fieri de iudicio dato ſuper eum, motus maximè contra ſuos qui noluerunt preces fundere pro Thoma comite, quem rex intimè diligebat.

Pænituit regem de morte Lancaſtrenſis.

Eo tempore venerunt ad regem Angliæ nuncij noui regis Frãciæ Caroli, videlicet dominus de Beomble, & dominus Andræas de Florentia, ad citandum & monẽdum eum quòd veniret infra certum tempus ad faciendum homagium ſuum ipſi Carolo nouo regi pro ducatu Aquitaniæ. Et licèt Hugo de Spencer filius & Robertus de Baldock cancellarius procuraſſent ipſos nuncios quòd non notificarent regi aduentus ſui cauſam, ipſi tamen in ſuo receſſu monuerunt eum quòd veniret infrà certum tempus, quaſi conſulendo ad homagium faciendum. Super qua monitione ſiue citatione ſubdola, dictus Andræas de Florentia, qui fuit notarius, fecit publicum inſtrumentum, virtute cuius, rex Franciæ fecit proceſſum contra regem, & terras multas VVaſconiæ ſeiſire fecit in pœnã contumaciæ regis Angliæ, qui fuit informatus per malos conſiliarios, quòd ipſum præfata citatio vel monitio non arctabat.

Rex Franciæ à rege Angliæ ſibi homagium fieri poſtulat.

Fraus gallica.

Eodem anno epiſcopus Glaſcuenſis & Thomas Rondolf comes Morauiæ miſsi ſunt per Robertum Brus & totum regnum Scotiæ ad curiam Romanam pro habẽda relaxatione excommunicationum & interdicti ſententiarum in regnum & regnicolas Scotiæ per Cardinales autoritate Papæ latarum. Contra quos rex Angliæ miſit quendam ſimplicem clericum, qui obtulit ſe coràm Papa ex parte regis Angliæ ad probandam Scotorum manifeſtam & notoriam offenſam, non ſolùm contra regem & regnum Angliæ, ſed etiam contra ſedem apoſtolicam fore cõtractam, ita quòd ante ſatiſfactionem non poſſent dictæ cenſuræ laxari de iure. Contigitq; clerici dicti diligentia, quòd Scoti infecto negotio redierunt.

Scoti legatos Romã mittũt vt ab excõmunicatione liberentur, ſed non impetrant.

Per idem tempus Andræas Herkle de probo factus improbus leuauit calcaneum contra regem, qui illum de puſillo magnum creauit & fecerat ei nomen iuxta nomen magnorum qui ſunt in terra. Siquidem cum dictus Andræas ad pontem Burgi barones à facie regis fugiẽtes viriliter excepiſſet, & Humfridum de Boun per ſuos vt præfertur peremiſſet, & Thomam comitem Lancaſtriæ tanquam captiuum cepiſſet, reliquos verò fugaſſet vel occidiſſet pro libito, & cum magna pompa à rege acceptus fuiſſet & pro tanta victoria cogitauit rex qualiter talẽ virum poſset vberiùs honorare: tandem deliberato conſilio, proprijs manibus eum cinxit gladio militari, donans ei comitatum de Carleo, cuius per ante ciuitatis & caſtri diu fuerat conſtabularius ſiue cuſtos. Qui mox honore tanti nominis eleuatus, Hugonem diſpẽſatorem cœpit perſequi propter rancorem quem per lõgum tempus conceperat contra eum. Sed cum videret dictum Hugonem de die in diem proficere & exaltari, inſuper & per regem manu teneri, contra eum indignatus quàm maximè, quòd iuxta malitiam cordis ſui vindicari non poterat, cõtra fideli-

Andræas Herkle ingratus transfugit ad Scotos.

tatem

tatem, quam domino ſuo regi iurauerat, iunxit ſe Scotis inimicis regis publicis, & eorum conſilijs ſe immerſit, qui mox ab illis hilaritate tanta ſuſceptus eſt, ac ſi cœleſte munus, quia nullus vnquam fuerat illis infeſtior aut acrior expugnator. Nempè in regnorum confinio ſemper habitans damna innumerabilia illis intulerat, modò prędas agens, modò faciẽs equitationes, modò captiuos ſecum trahẽs, modo flammis villas prædiáq; deuaſtans. Cumq; per dies aliquot moram feciſſet inter eos, & ipſi iam ſecuri facti fuiſſent de eius nefanda perfidia contra regẽ Angliæ, cogitauerũt eum quantùm poterant honorare, in tantùm, vt ſororem Regis Scotiæ vellẽt ſibi cõiugio copulare. Rex interim Anglię cognoſcẽs (per relatores) quid Andræas fecerat, doluit quòd tanta beneficia contulerat tam ingrato. Erat tũc in partibus borealibus miles famòſus & ſtrenuus, vocatus Antonius, cognomẽto de Lucy, qui & regis fauorem cupiebat acquirere, & patriam de tam nefando proditore protinus vacuare. Hic per exploratores edoctus, quòd Andræas apud Carleolũ ſatis ſecurè (nihil mali ſuſpicatus) morabatur, repentè cum manu valida irruit ſuper eũ. Quẽ illicò captum, miſit ad regẽ Londonijs cathenatũ, vbi quadridrifario iudicio condemnatus eſt. Nempè primò degradatus eſt, amputatis ſecuri ad talos ſuos calcaribus, & ſic viciſsim diſcinctus eſt baltheo militari, ablatis calceis & chirothecis. Deindè tractus, ſuſpenſus, & in quartas diuiſus eſt. Et partes quatuor principalibus ciuitatibus Angliæ ſunt tranſmiſſæ: caput eius ſuper pontem Londoniarum fixũm eſt, verſùs partes reſpiciẽs Scoticanas. Eodem anno Robertus de Brus per literas miſſas per ſolennes nuncios, requiſiuit regem Angliæ de treugis per annos treſdecẽ duraturis. Rex verò Angliæ fatigatus per vverras Scotiæ multipliciter, cõceſsit in treugas voluntariè, quæ ſub treſdecim articulis claudebantur, quos qui videre deſiderat, reſpiciat Chronicas fratris Henrici Blankforde monachi ſancti Albani, quæ habẽtur in monaſterio memorato. Sub eodem anno facta eſt grandis coniuratio multorum, qui cum baronibus ſteterãt in vverra ſua, vt omnes qui in carceribus detenti fuerant ratione dictæ vverræ per totũ regnũ, vna eademq; nocte eriperent, & à vinculis liberarent. Venerunt igitur quidam de coniuratis ad caſtrum VValyngfordiæ, in quo tenebantur viri nominatiſsimi, Mauricius de Berkley, & Hugo de Audeley, & latenter ingreſsi ſunt per poſticium verſùs aquam Thamiſiæ, vt complerent opera pręconcepta, ſed eorum furtiuus introitus villanos non latuit, vnde mox clamor & tumultus factus eſt nimis per totam villam, ex quo tota patria eſt cõmota. Aduenit igitur ex illis partibus indiſcreta multitudo, vt obſiderent eos qui caſtrũ ſic ingreſsi fuerant, & eos obſiderũt, donec venirent ad continuandũ obſidionem comites Cantij & Lincolniæ, cũ vi maxima armatorum. Videntes autem qui caſtrum ſic ingreſsi fuerant ſe non poſſe reſiſtere tantæ violentiæ, ad capellam dicti caſtri pro refugio Eccleſiaſtico cõfugerunt. Qui tamẽ inuitis decano & presbiteris dicti collegij, qui eos nitebãtur defendere, de capella ſunt violẽtet abſtracti, & vel diuerſis pœnis ad mortẽ traditi, vel carceribus mancipati, donec rex crudelius de eorũ ſupplicijs ſtatuiſſet. Factũ eſt igitur, vt hac occaſione, cuncti per Angliam incarcerati arctius ſolitò ſtringerentur. Circa feſtum ſancti Michaëlis Archangeli, rex circuiuit comitatus Eboraci & Lancaſtriæ, & Marchiã VValliæ, ingrediens ciuitates & villas, & inquiſitiones faciens de pacis perturbatoribus, de vulgi cõmunis oppreſſoribus, de prouinciarũ prolocutoribus & ductoribus, qui ꝑ nundinas ſiue fora ſoliti fuerant concitare ſeditiones, fouere partes cõtra partes, manutenere malefactores, & notatos captos & cõuictos puniuit iuxta ſuæ demerita prauitatis, antiquiſq; ꝓfligatis erroribus, leges terræ pręcepit in locis oĩbus obſeruari. Eodẽ anno papa citauit ducẽ Bauarię in imperatorẽ electum, vt infra certum terminum veniret ad curiam, & de electione & iure ſuo doceret, & quia non venit in terminũ excõmunicauit eum,

Scoti tranſfugam cupidè ſuſcipiunt.

Andræas captus regi traditur.

Induciæ inter Scotos & Anglos.

Coniuratio de liberandis omnibus carceribus incluſis.

Papa electionē imperatoris pro ſuo arbitrio fruſtratur.

Epiſcopus Winton. obijt.

& poſtmodum pronunciauit eum nullum habere ius in imperio, vel ad illud, & ſi quod habuit priuauit eundē. Hoc anno vacauit eccleſia VVintonienſis per mortem domini Rigandi de Aſſero in curia, cui Papa prouidit de Magiſtro Iohanne de Stretforde in curia tunc præſenti.

Tranſit annus iſte mediocriter lætus frugibus, ſed fœcundus fructibus: formidoloſus regni malefactoribus Anglię: Scotiæquè votiuus propter treugas captas.

Natale apud Kenelſworth.

Parliamentum Londini.

Subſidium negatum.

ANno gratiæ milleſimo trecēteſimo viceſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi ſeptimus decimus, tenuit rex Natale apud caſtrum de Kenelſvvorth in magnificentia & gloria, & magna frequentia ſexus vtriuſque. Eodem anno in ſequenti quadrageſima, conuocari fecit rex ad parliamentum Londonijs celebrandum regni proceres, & Prælatos, ad tractandum de varijs regni negotijs, & præcipuè conſulendum quid foret reſpondendum regi Franciæ, qui regem Angliæ pluries iam vocauerat, ad faciendum homagium ſibi pro VVaſconia, & cæteris terris quas tenebat in regno Franciæ & dominio regis Francorum, ſuper quo, ex conſenſu procerum & omnium aſsiſtentium decretū fuit, quòd in propria perſona non tranſiret, ſed priùs mitteret ſolennes nuncios ſi fortè vel hac vice de nō comparendo poſſet obtinere dilationem vel omnimodam excuſationem. Præterea rex petijt in præfato parliamento, tam de clero quàm de populo laicali ſubſidium pecuniarū, pro redemptione nobilis viri Iohānis de Britannia comitis Richmūdiæ, nuper capti per Scotos apud Abbathiam de Byland. Sed hæc petitio mōſtrabatur per multas rationes iniuſta fore, & tandem voce publica penitùs eſt negata ſub iſta replicatione, quòd tantùm pro rege, regina & filiorū regis primogenito (ſi in captiuitate tenerentur) foret contributio facienda: & ſic quieuit tributum, ceſſauit exactor.

Epiſcopus Herefordenſis de crimine læſæ maieſtatis accuſatur.

Accuſatio epiſcopi.

Defenſio ſui ad Archiepiſcopum prouocantis.

In eodem Parliamento arreſtatus fuit Adam Epiſcopus Herefordenſis, in magnum cleri dedecus, & præiudicium totius eccleſiæ Anglicanę, & examinatus de proditione & crimine læſæ maieſtatis coram rege & proceribus vniuerſis. Impoſitum nempè fuit ſibi, quòd quoſdam inimicos nuncios regios ſuſcepiſſet, & fouiſſet in magna copia armatorum, & quòd eis impendit auxilium, conſilium & fauorem. Ille verò, prout erat vir maturus & literis abundanter imbutus, patienter hæc tulit, ad conuitia & opprobria nihil omninò reſpondens. Tandem pulſatus diuerſimodè ſic ora reſoluit. Domine rex (veſtra regiæ maieſtatis reuerētia ſemper ſalua) ego ſanctæ eccleſiæ Dei miniſter humilis, membrum eius, & Epiſcopus conſecratus (licèt indignus) ad tam ardua nequeo reſpondere nec debeo abſque domini Cantuarienſis Archiepiſcopi (poſt ſummum pontificem mei directi iudicis (cuius etiam ſum Suffraganeus) authoritate, & aliorum parium meorum Epiſcoporum conniuentia vel conſenſu.

Præſules epiſcopum quaſi vi ad ſe abducūt.

Quo reſponſo prolato, mox Archiepiſcopi & Epiſcopi omnes & ſinguli qui affuerunt ſurgentes, regis clementiam pro collega & coepiſcopo implorabant. Sed rege tot ſupplicationibus non placato, aut ab ira concepta nullatenus pacificato, totus clerus dictum epiſcopum & membrum eccleſiæ vindicauit. Deliberatus eſt igitur cuſtodię Cantuarienſis Archiepiſcopi, donec rex diſcerneret quando ad obiecta vel obijcienda aliàs reſponderet. Paucis exactis diebus, rex vt prius epiſcopum prędictum conuenit. Quo rumore ad aures perlato pontificū, Cantuarienſis Eboracenſis, & Dublinenſis Archiepiſcopi, cum alijs decem Epiſcopis, erectis crucibus ad locum iudicij cum omni celeritate venerunt & confratrē eorum & coepiſcopum ſolum ſtātem & nimium deſolatum in ſuam cuſtodiam ſuſceperunt, & eum abſq; reſpōſo dato, cum illis protinus abduxêrunt, iniungētes firmiter ex parte Dei & ſub pœna anathematis vniuerſis qui aderant, ne quis in eū manus pręſumeret inijcere violentas. Quo ſic abducto, rex de tanta cleri commotus audacia

quaſi

quaſi ex officio iudicis obiectis præcepit fieri inquiſitionem. Ac iurati de patria conuocati, plus regis terreni metuentes offenſam, quam ſempiterni iudicis vltionem, abſentem Epiſcopum reum fuiſſe de omnibus obiectis articulis præſentarunt. Quod rex ducens pro maximo confiſcari fecit omnes redditus, & terras ſuas, & quod erat intollerabilius, omnibus ſuis victualibus & vtenſilibus in plateis proiectis & diſperſis, eum permiſit inhumaniter ſpoliari. Epiſcopus verò remanſit ſub tutela Cantuar. Archiepiſcopi gratiā regis expectans. Eo tempore Epiſcopus Lincolnienſis cuius temporalia per biennium in manu detenta fuerant (adepta regis beneuolētia) ſuis eſt poſſeſsionibus reſtitutus. De quibus omnibus quidam Satyricus illius temporis ita dictauit:

Epiſcopus per iuratos laicos reus prounnciatur.

Noſtri cornuti, ſunt conſilio quaſi muti, Et quia non tuti, nequeunt ſermonibus vti,
Sunt quaſi confuſi, decreto legis abuſi. Sic perit Eccleſia, iuris & ipſa via.

In eodem parliamēto terræ, poſſeſsiones, & dominia quondam templariorum, aſſenſu cōmuni totius cleri & populi, hoſpitalarijs conceduntur, iure perpetuo per omnes regni prouincias poſsidenda. In eodē parliamento electi ſunt viri nobiles, comes, videlicet Cantij, germanus regis, & Archiepiſcopus Dublinenſis, ad excuſandum penès regem Franciæ, regē noſtrum, quia citatus nō comparuit corā rege Franciæ, vt ſuperius memoraui. Qui cū tranſfretaſſent, à rege Frāciæ honorificè ſunt ſuſcepti. Non tamen effectum negotij potuerunt cōſequi, donec de quadam tranſgreſsione nuper facta in Aquitania in dedecus regis Franciæ ſibi foret plenius ſatiſfactū. Acceperat nempè rex Franciæ quandam terræ particulā ibidem per excambiū, in qua municipium cōſtruxerat, propter amœnitatem loci & villam in circuitu cum ædificijs ſumptuoſis, cuius habitatores erecti in ſuperbiā, freti dominio regis Franciæ, nō ſolùm leges & decreta populi Aquitanici, ſed etiā Seneſcallū regis Angliæ, dictū Radulphum Baſſet, ſpreuerunt, & contemptibiliter vilipenderunt. Et cū legibus debuiſſent paruiſſe illius terræ cōmunib⁹, idē Radulphus (collecto exercitu) venit ad locū, & oēs aut vertit aut gladio interfecit, & vniuerſa ædificia cōplanauit. Quāobrem dictus Radulph⁹ vocatus ad curiā regis Frāciæ venire cōtempſit, ſed ꝓ oībus allegatis reſpondit audacter ſe nihil aliud in hac parte feciſſe, quā quòd ſui officij debitum exigebat. Super quo reſponſo cōmoti Frāci Seneſcallū præfatum regis Angliæ cum ſuis vocatū complicibus iterato, & non comparētem, proſcripſerunt. Præfatus verò Radulphus, cognito Francorum decreto, ad caſtrum de Monpeſade bene munitum ſe contulit, vbi potuit à Francorum incurſibus tutus eſſe. Hunc ergo à prædictis nuncijs petijt rex Franciæ ſibi reddi cū ſuis complicibus, vnà cum caſtro ad quod confugerant memorato, iuxta Francorum conſuetudinem puniendū. Comes Cantij pro bono pacis cū ſuis laicis, regis volūtati cōſentire decreuit. Sed Archiepiſcopus irregularitatis notam timēs incurrere, diſtulit cōſentire, donec à rege Anglię habuiſſet aliud in mādatis. Quocirca mox mittuntur ad regē noſtrum nuncij, qui quærerent quid agendum foret. Rex verò ſine mora impetuoſū comitis cōſēſum penitùs reuocauit, nolēs pro bono facto militiæ tātum militē quomodolibet ꝑ aduerſarios moleſtari: ſicq; reuerſi ſunt nūcij ſine itineris ſui fructu. Rex Franciæ per idem tēpus, miſit dn̄m Carolum de VValleys patruū ſuum in VVaſconiā cū magno exercitu, ad inuādum poſſeſſionē totius ducatus Aquitaniæ, pro eo quòd rex Anglię nō venit ad faciendum homagium ſuū ꝓ ducatu & comitatu Pōtiui, quā ſeiſiuit, ad quod faciendū fuit vocatus, ſicut ſuperiùs eſt expreſſum. Venit ergò in obuiā dn̄o Carolo comes Cantij, Edmundus de VVoodſtock frater regis Angliæ, cum multis nobilibus de regno Angliæ, qui illuc deſtinati fuerant, ad reſiſtendum Carolo ſupradicto. Nullo tamen reſiſtentiam faciente, Carolus totam Agennam equitauit,

Hoſpitalarijs conceduntur poſſeſsiones templariorum.

Legantur qui excuſent regē de homagio non facto.

Legati infecta re domum redeunt.

Rex Franciæ mittit exercitum in Waſconiam.

&c illas partes ſeiſiuit vſque ad villam de Regula, in qua fuit dictus Edmun-
dus comes Cantij tenens villam. Finaliter verò fuit treuga inita inter eos vſq;
ad certum tempus, quo poſſent de pace tractare, & reddita Carolo villa illa, v-
triaque pars ad propria remeauit. Eodem anno in feſto Sancti Petri ad vincu-
la, Rogerus de Mortuomari, dominus de VVygemore, qui cum Rogero auū-

Rogerus de Mortuomari profugit è carcere.

culo ſuo poſt vverram Baronum regis gratiæ ſe ſubmiſerat, & in eminentiori
nihilominus & acriori loco turris incluſus fuerat, data ſuis cuſtodibus ſopori-
ſera potione, euaſit per omnes turris cuſtodias, quas vvardas vocamus, & per-
uenit ad flumen, vbi quandam cimbam reperiens, à quodam coadiutore ſibi
præparatam illam intrauit; & cum conſcio ſui ſecreti peruenit ad mare. Quo
cum ſumma felicitate tranſmeato, ſe contulit ad regem Frāciæ ſine mora, vbi
quorundam de ſua conſanguinitate præſidio vitam duxit diutinam, gratiam re-
cōciliationis expectans. Rogerus auunculus huius Rogeri ferè per quinquen-
nium ſqualore carcerali detentus, ibidem ſatis inciuiliter tandem diem clauſit

Legati in Frāciā pro pace.

extremum, cuius corpus delatum Briſtolliam ſepelitur. Miſsi ſunt eo tempo-
re & alij nuncij pro pace impetranda, quorum vnus erat natione Francus, di-
ctus dominus de Suliaco, alter Anglicus, magiſter Iohannes de Shordiche ap-
pellatus. Sed Iohannes de Suliaco ibi de quadam tranſgreſsione notatus & ac-
cuſatus vix (interuentu reginæ Franciæ) mortem euaſit, collega ſuo ſine fructu

Franci Anglia pulſi.

legationis domum tranſmiſſo. Intereà mercatores vtriuſque regni diſſentiones
Regales deplorabant, quia neque Francis in Anglia, neq; Anglis in Francia
negotiari licebat. Familiares quoq; reginæ quotquot erant oriundi de Francia,
terram ſine ſpe reuerſionis exire cogebantur in Francorum odium & cōtemp-
tum. Terræ quoq;, ſcilicet prædia & caſtella reginæ, in manus regis ſeiſita fuē-
re, datis dictæ reginæ ſtipendijs de burſa regis. Religioſi autem & beneficati in
hac terra de gente Francorū in maxima miſeria degere cogebantur, cum eorū
redditus, poſſeſsiones & beneficia vniuerſa & ſingula cōfiſcabātur, exiliſsimo
victu eiſdem de rebus proprijs deputato. Tranſit annus iſte illaudabiliter fru-

Annalis cōcluſio.

ctus & fruges producens: Anglis & Francis inuiſus propter guerrram motam
in VVaſconia, & præcipuè propter negotiatorum varia impedimenta quæ diſ-
ſentionem generauerunt: Eccleſiæ Anglicanæ moleſtus: Scotis quietus.

Natale celebratum apud Notingham.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo quinto, qui eſt annus regni
regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi octauus decimus, cum treugę apud E-
boracum fuiſſent firmatæ inter Anglicos & Scotos per vtriuſq; regni pruden-
tiores viros, tenuit rex apud Notingham natale dominicum nobile & ſolenne.

Papæ legati intercedunt pro pace.

Per idem tempus dominus Papa paci regnorum Angliæ & Franciæ piè pro-
ſpiciēs, Archiepiſcopum Viennenſem, & Epiſcopum Auriacēſem ad vtriuſq;
regni prīcipes deſtinauit, qui pacis monita darēt vtriſq;. Qui cū nihil profeciſ-
ſent, facto in clero tallagio, videlicet de ſingulis marcis accipientes quadrantē pro
ſuis expenſis, infecto negotio ſunt reuerſi. In octauis ſancti Hillarij factum eſt

Parliamētum Londoniæ.

parliamentū Londonijs apud VVeſtmonaſt. in quo tractabatur de ſaluatione
ducatus Aquitaniæ quæ iā dudū p Gallos fuit multipliciter lacerata. Miſsi ſunt
ergò ſolennes nūcij ad regē Frāciæ, VVintonienſis & Norvvicenſis epiſcopi,
& vir illuſtris Iohānes de Britānia comes de Richmūd. Qui poſt multas diſ-
ceptationes, allegationes & excuſationes factas, tandē quādā pacis formā à rege
Franciæ receperūt. Remiſſus eſt ergo in Angliā VVintoniēſis Epiſcopus colle-
gis in Gallia remanentibus, qui nunciaret regi noſtro quæ facta ſunt. Tandem

Rege mittitur in Franciā actura de pace.

poſt longū tractatū familiares regis laudauerūt reginā tranſmittendā ad regem
Franciæ fratrē ſuū pro pacis negotio cōfirmando cū familia moderata, quæ ſa-
tis humiliter ſuſcipiens legationis officium, cū vno ſolo barone, ſcilicet domi-
no Iohanne

no Iohanne de Cromvvell quatuorquè militibus tranſfretauit. Mediatrice igitur regina Angliæ Iſabella tali pacto, fuit finaliter concordatum, vt rex Angliæ daret Edvvardo filio ſuo primogenito ducatum Aquitaniæ, & comitatū Pōtini, vt rex Franciæ reciperet homagiū ab eodē regis filio, & redderet ſibi ſtatim comitatū Pontini, & terras in Aquitania, de quibus placita mota fuerunt, & de alijs æquitatis per Carolū auunculum ſuū faceret ſibi iuſtitiæ complementū. Super quibus omnibus miſit rex Franciæ ſuas patentes literas in Angliā, & alias literas de cōductu ſaluo, tam pro filio quàm pro rege Angliæ, ſi ipſe mallet in perſona propria venire. Super qua optione fuerunt multi & magni tractatus apud Languedon & apud Douoriam, multis conſulentibus quòd rex in perſona propria tranſiret. Sed vterque diſpenſator pater & filius, qui nec audebant mare tranſire, nec rege tranſeunte in Anglia remanere propter odium regni nobiliū, qui perfecto odio oderant illos, dederunt conſilium & præualuerunt, vt filius regis tranſiret. Cuius tranſitus in caput ipſorū ſicut patebit, ex ſequētibꝰ redūdauit. Vnde dominus rex Angliæ fecit chartā filio ſuo prædicto de dictis ducatu & comitatu, habendū & tenendū ſibi & hæredibꝰ regis Angliæ, & ſi cōtingeret ipſū mori in vita patris ſui, terræ redirēt ad ipſum patrē. Ita etiā quòd rex Frāciæ nō poſſet dictū filiū regis maritare, nec tutorē aut curatorē ſibi dare. Quæ ordinatio fuit facta Douoriæ ꝑ chartā regis, ex cōſenſu prælatorū & aliorū nobiliū regni præſentiū, tunc ibidē in craſtino natiuitatis beatæ Mariæ. Et in die Iouis ſequēte idē Edvvardꝰ filius regis mare trāſiuit, & cū eo VVilhelmꝰ Epūs Oxoniæ, & alij in numero cōpetēti. Et circa feſtū ſancti Matthęi fecit homagiū auunculo ſuo regi Frācię, ſub quibuſdā ꝓteſtationibꝰ fuit etiā à cōtrario proteſtatū. Acta ſunt hæc in Frācia in manerio regis Franciæ appellatū Boydeuincēs, corā multis proceribꝰ regni Frācorū. Dona verò quæ Frāci regi Anglorum præparauerat, & exēnia filio regis manu largiflua tribuebāt, quorū fauorē iuuenis regis filius indicibiliter cōſecutꝰ eſt. Eodē anno Guelfi veniētes de Florētia ad Lucā, ſumptibus & de mādato Papæ ꝑ Gibellinos capti fuerāt, & multi interfecti, ac cæteri in fugam acti. Hoc anno in æſtate, & etiam anno ſequenti tanta fuit ſiccitas, quòd verè dici poſſet illud Theodoli de hac terra:

Conditiones pacis.

Regis filius proficiſcitur in Franciam.

Edvvardus filius regis homagiū facit regi Francorum.

Siccitas immenſa.

Anglorum terras iam feruida torruit æſtas,
In Cancro ſolis dum voluitur aureus axis.

Quia fluuijs etiā maioribus deſiccatis, & fontibus riuorum aquæ penè in locis omnibus diſparuere. Quamobrē multa animalia tam domeſtica quā ſilueſtria prę potus penuria defecêre. Eodē anno ſtatim poſt feſtū S. Michaelis voluit rex Angliæ, quòd domina regina cōiux ſua, & filius ſuus Edvvardus facto homagio, vt præmittitur, citò & ſine mora rediſſent. Sed regina & filius ſuus remiſſa magna familia vtriuſq; in Angliā, ꝑ totū illū annū remāſerūt ibidē (vt dicebatur) inuiti. Alij verò aſſerebāt quod voluntariè propter nimiā familiaritatē tunc cōtractā inter dictā reginā, & dn̄m Rogerū de Mortuomari, ſine quo & alijs nobilibus de Angliæ præfugatis noluit dicta regina redire, & maximè in odiū illorū diſpenſatorū, & Hugonis qui anno præcedenti ꝓcurauerāt familiā reginę ab ipſa remoueri. Quod propoſitū reginę poſtea rei exitus cōprobauit. Quod percipiēs VValterus, Epiſcopus Exoniēſis de comitiua dictę reginę clā receſsit. Per idē tempus iuſsit rex Angliæ, Iſabellā reginā Angliæ, & Edvvardū filium ſuum primogenitum (cōtra voluntatem ſuam in vltramarinis cōmorantes) Londonijs tanꝗ regni inimicos notorios, & regiorū inimicorum receptatores & fautores publicè proclamari. Et banniuit eos cum omnibus qui illis adhæſerant de regno ſuo. Sub eodem tempore euaſerat de caſtello de Corf, vir verſutus & ſubdolus, ſed manu tamen fortis, Robertus de VValkefare miles, qui captus

Regina annum in Frācia commoratur conſuetudinē habens cum Rogerò de Mortuomari.

 fuerat

fuerat in vverra baronum, mota contra regem, eò quòd magnus diſcidij ſuſcitator & promotor fuerit, & non dico ductor, ſed ſeductor illius viri nobilis & magnifici comitis de Hereford Humfridi de Boun, & ſatis iuſtè carceri mãcipatus. Nempè comitibus & baronibus, & alijs regni nobilibus ſtudentibus in illa vverra pro pace patriæ, pro republica, pro honore dei & eccleſiæ, ipſe ſemper contrappoſuit ad rapinas, cædes & depopulationes: hic inquã continuans ſua ſcelera, conſtabulariũ caſtri de Corf crudeliter interfecit, & ad reginam tũc exulem ſe contulit vltrà mare. Auctus eſt ergò numerus fugitiuorum multipliciter, ita vt rex ipſe timeret illorum reditum in hanc terram. Quamobrem iuſſit omnes portus maris diligentiſsimè cuſtodiri, ne repentè fieret per exules reuertentes, aut per Gallicos illis fauentes, vllus motus in regno. Eodem tempore dominus Oliuerus Ingham, miles iuuenis, ſed cordatus, factus fuerat cuſtos Aquitaniæ per iuuenem ducem Edvvardum aſſenſu regis patris ſui, qui grandi collecto exercitu, de ſtipẽdiarijs militibus Hiſpanicis, Arragonicis, & VVaſconenſibus prouinciam Agennenſium occupatam per regem Franciæ contra pactum inuaſit, eamq; dominio regis Angliæ reſtituit integraliter & ſubiecit. Sub eiſdem diebus tres Admirallij trium plagarum Angliæ, videlicet dominus Iohãnes Oturuin, dominus Nicholaus Kiriel, & dominus Iohannes de Felton, cuſtodiam maris habentes, & facultatem plenam per regis commiſsionem inuadendi, infeſtandi, & diripiendi quoſcunque de Francia mercatores, cum Gernemuthenſiũ, & Porteſmuthenſiũ, & occidentalium claſſe oceanum ſunt ingreſsi. Et nõ ſegniter cõmiſsionis ſuæ negotiũ exequẽtes, infrà breue tempus centum viginti naues Normanicas ceperunt, & in Angliam attraxerunt. Suſcitatum eſt igitur odium inexorabile inter reges, & damna vbiq; pro viribus inferũtur. Quod cernens dominus Papa, & vehemẽter cõdolens, miſit in Angliam nuncios duos Epiſcopos, qui primò pacem ſtuderent facere inter regem & reginam, & ſecundariè inter reges. Qui reuerenter admiſsi, nihil præter reuerentiam receperunt, vnde dolentes reuerſi ſunt, de pace penitus deſperantes. Eodem anno coronata fuit Pariſius regina Franciæ, cui ſolennitati interfuêre reges multi, duces plurimi, comites & barones numero penè incredibili, cum ſuis militibus pluſquam quingentis. Inter quos Edvvardus filius regis Angliæ & dux iam Aquitaniæ, cũ ſexaginta & decem militibus celebrius feſtũ fecit. Intereà creſcente odio inter regem Angliæ & reginã, regem Franciæ & regem Angliæ, & vtrunque regnũ, multa mala fiebant. Inter quæ rex Angliæ (prout dicitur) procurauit mortem vxoris ſuæ, & filij ſui Edvvardi. Cuius ſceleris executionem feciſſet dominus Iohannes de Britannia comes Richmundiæ, qui cum regina familiaris fuit. Sed deo prohibente, illa machinatio fuit penitùs impedita. In fine verò anni præſentis, cũ regina cerneret magnates Franciæ fore corruptos magnis muneribus Anglicorum, & núſquam tutã fidem, feſtinauit egredi calorẽ domus Rechab, & Frãcos ſuos familiares & conſanguineos (vſa ſapiẽti conſilio) latenter fugit, & ad comitem Hãnoniæ ſe contulit cum ſua familia & filio ſuo Edvvardo, petitura auxilium & fauorem, à quo cum filio & ſuis omnibus magnificè eſt ſuſcepta, & honorabiliter (prout tantam reginam decuit) exhibita, pro tempore moræ ſuæ. Trãſit annus iſte mediocriter hilaris, frugum fœcunditate vel fructuum: Francis varius propter res perditas cum claſſe ſua: Anglis ſuſpectus propter pericula veriſimiliter imminentia toti regno per Francorum odium, per iram exulum, & redditum eorundem.

Oliuerus Inghã prouincia Agennenſium Anglorum imperio adiecit

Admirallij regis iuſſu Frãcos mari infeſtant & 220. naues capiunt.

Legati Papæ de pace, in Angliam veniunt & ea infecta recedunt.

Regina Franciæ coronata.

Rex reginæ & filij mortem molitur.

Annalis concluſio.

Natale celebratur ad ſanctum Edmundum.

ANno gratiæ milleſimo treceͤnteſimo viceſimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi nonus decimus, tenuit rex natale apud

pud Sanctum Edmundum, timens vehementer reginæ redditum, & exulum qui cum ea fuerunt.

Hoc anno Iſabella Regina Angliæ contractis ſponſalibus inter filium & comitis Hanoniæ filiã, Philippã nomine, in Angliã ire diſpoſuit, adiutorio comitis dicti fulta. Aſſumptis igitur filio ſuo duce Aquitaniæ ferè quatuordecem annos ætatis habẽte, domino Edmundo de VVodſtock comite Cantij, germano regis Angliæ, domino Rogero de Mortuomari, domino de VVigomor, & alijs multis viris illuſtribus de regno Angliæ profligatis, duce domino Iohãne, viro ſtrenuo, fratréq; comitis Hãnonię, quem ſequebantur milites ſtipẽdarij de Alemannia & Hãnonia plures valdè, ita quòd numerus eorundem fuit duo millia ſeptingenti quinquaginta ſeptem hominũ armatorũ, parata claſſe per comitem Hanonię, peruenit ad mare, & ſatis audacter cõmittens ſe pelago, feliciter nauigauit, peruenítq; ad Orevvellcum familia integra, & in portu de Hervviche Angliam eſt ingreſſa in terra comitis Mareſcalli, cui mox comes Mareſcallus & comes Leyceſtriæ alijq; barones & milites illarum partium adhæſerunt, cum Prælatis ferè omnibus, & præcipuè Lincolnienſi, Herefordenſi, Dublinenſi, & Elienſi Epiſcopis, qui iuncti reginæ, magnum exercitum conflauerunt. Alij verò, & præcipuè VV. Cantuarienſis Archiepiſcopus ſibi pecuniam miniſtrauit.

Regina venit in Angliam.

Proceres ſe Reginæ adiungũt.

Recreato exercitu, apud Sanctum Edmundum progreſſa eſt ad quærẽdum ſuos regníq; aduerſarios, qui ſe ſemper ſub alis protectionis regię adhęrẽtes, eius pręſentiæ occultabant. In progreſſu quotidiè Reginæ augebatur exercitus, & minuebatur regius numerus, ita vt per totam Angliam non inueniretur aliquis qui volebat cõtra reginam regis ſtipendijs militare. Nec lædebat Reginæ exercitus quoſque in corporibus aut catallis, niſi ſolùm aduerſarios quos quærebãt, quorum propoſito bona vbiq; locorum inuenta ſuis vſibus applicabant, & prędia deſtruebant. Erat autem rex Londonijs, quandò regina dicto modo applicuit. Et primò quidem iſtis rumoribus renuit dare fidẽ, ſed cùm certiſsimè cognouiſſet rerum fidem, multùm conſternatus, petijt Londoniẽſes vt ſibi præberent auxilium militare. Qui poſt deliberationem habitam reſpõderunt, quòd dominum regem, reginam, & filium eorundem, hæredẽ regni legitimum, honorarent obſequio debito, ſed extraneis & regni proditoribus ianuas clauderẽt, & reſiſtere toto niſu: exire verò ciuitatem ſuam ſe nolle fatebantur ad pugnam, niſi poſſent (iuxtà libertatem eis cõceſſam) ipſo eodem die reuerti ante ſolis occaſum. Quo reſponſo rex accepto ſed nullatenus acceptato, turrim Londoniatum communiuit armis & victualibus, in quo reliquit filium ſuum iuniorem Iohannem de Eltham, & vxorẽ domini Hugonis de Spencer iunioris, neptem ſuam: ipſe verò loca regni occidua adijt, quęſiturus tutamina, vbi collocaret exercitum contra reginam. Ante receſſum ſuum de Londonijs, proclamari fecit, vt vnuſquiſque ſub foriſfactura rerum & corporum, reſiſteret applicatis, & eos inuaderet & occideret ſi quo modo poſſet, exceptis ſolũmodo regina & Edwardo filio ſuo, & comite Cantij germano ſuo, qui ſi cõmodè poſſent viui caperẽtur illæſi. Proclamatum eſt inſuper, vt nullus communicaret cum eis, vel victualia vẽderet, vel quouiſmodo miniſtraret, aut quicquam boni eis faceret aut de eis prædicaret ſub pœna prętaxata. Item quicunque caput vel corpus mortuum ſiue viuum domini Rogeri de Mortuomari regi deferret, mille libras de fiſco regio reciperet ꝓ mercede. Econtrà de regina (vbi illa fuit) proclamatũ erat vt omnes de pace bona ſperarẽt, exceptis (inimicis regni publicis) diſpẽſatoribus patre & filio, & Roberto de Baldock regis Cancellario, eorũq; fautoribus, per quos præſens regni perturbatio contingebat. Proclamatũ etiã, vt nullus caperet inuito poſſeſſore valorem trium denariorum, ſub pœna mutulationis digiti, nec va-

Londonienſes cum rege aduerſus Reginã ſe exituros negant.

Regis edictũ in aduerſarios.

Edictum Reginæ.

lorem ſex denar. ſub pœna manus amputandæ, nec valorem duodecim ſterlingorum ſub pœna capitis amputandi. Et quicũque caput Hugonis diſpenſatoris iunioris amputatum reginæ deferret, reciperet duo millia librarum de theſauro reginæ. Ab hoc ergo tempore pars de parte cauebat. Rege cum ſuis licèt cum paucis fugiente, & regina cum magna multitudine eum ſollicitè inſequente.

Rex confert ſe ad Glouerniam.

Tranſtulit autem ſe rex cum duobus diſpenſatoribus ad partes Glouerniæ, & poſtmodùm ad Strogoil, & dimiſit dominum Hugonem de Spencer patrem, ad cuſtodiam villæ & caſtri de Briſtollia. Rex autem ingreſſus eſt aquam cum domino Hugone de Spencer iuniore, Roberto de Baldock, & alijs valdè paucis, vt inferius continetur.

Epiſcopus Herefordẽſis habita concione Oxoniæ, explicat cauſam aduentus reginæ.

Regina verò cum filio ſuo & exercitu inſequebatur regem per Oxoniam, vbi epiſcopus Herefordiæ prædicauit, præſente regina & filio ſuo, de cauſa aduentus illorum, quòd videlicèt fuerat ad aũferendũ malum regimen de regno iſto. Deindè venit regina cum ſuis ad Glouerniã, vbi multùm creuit eius exercitus per aduẽtum dominorum de Percy & de VVake, & aliorum de partibus borealibus & de Marchia.

Londonienſes tumultuantes, prætorem in reginæ partes vi impellunt.

Dum hæc aguntur ex parte reginæ, Londoniẽſes (quibus nunquã deeſt furia cum adeſt inſoleſcendi licentia) congregatis de cunctis artificijs infimis perſonis, ad arma proſiliũt, & Maiorem Ciuitatis qui partem fouebat regiam, violenti capiunt, & cõſentire cõpellunt, interminata capitali pœna, vt conſentiat illorum ordinationibus per præſtitum fidei ſacramentum, qui (licèt inuitus, timens ſibi vim inferri) adſtandum eorum ordinationibus publicum præſtitit iuramentum. Fecerunt igitur coniurationem vt reginæ aduerſarios vbicunque poſſent inueniri, cuiuſcunque conditionis aut ſtatus exiſterent, vel qui damnum aliquod libertatibus ciuitatis procuraſſent, captos plecterent ſententia capitali. Cuius iuramenti prætextu diſcurrentes, quendam de ſuis ciuibus dictum Iohannem le Marchal, comprehenderunt. Qui quia familiaris fuerat domino Hugoni de Spencer iuniori, putabatur ciues accuſaſſe, quamobrẽ illicò caput eius immiſericorditer amputarunt, & bona eius omnia rapuerunt.

Londonienſes epiſcopũ Exonienſem trucidant.

Eodem die (continuantes ſuã rabiem) incurrerunt ad hoſpitium Exonienſis epiſcopi magiſtri VValteri de Stapulton, & ſuppoſito igne in ianuis concito, ſunt ingreſsi, non inuenientes autem epiſcopum, ad quem perdendum venerant, iocalia ſua cum vaſis argenteis & vtenſilibus rapuerũt. Accidit autem hora infortunata Epiſcopum de campo reuerti, qui quamuis præmonitus fuiſſet de hijs molitionibus, eos tamen nullatenus metuebat, & cũ ſatis audacter equo ſedens veniſſet ad oſtium boreale S. Pauli, mox à furenti populo comprehenſus eſt, percuſſus, laniatus, deiectus, & tandem ad ſupplicij locum tractus. Cumq; traxiſſent eum ad vicum de Chepe, vbi acclamauerunt eum publicum proditorem, regis ſeductorem, & eorum ciuitatis libertatum deſtructorem. Indutus autem fuit Epiſcopus quadã armatura quam Aketon vulgariter appellamus, qua ſpoliatus & etiam alijs omnibus indumentis, decapitatus eſt. Alijs duobus de ſua familia, ſcutifero ſcilicet & valecto ſimili ſorte peremptis. Perpetrato ſacrilegio, velut pro triumpho caput fixerunt epiſcopi in longo palo, vt eſſet aſpicientibus diuturna memoria ſceleris attemptati. Cadauer verò pontificis in quodam veteri cœmiterio quod fuerat quondam fratrum quos *Freres Pyes* veteres appellabant, ſed tamen penitus derelicto abſque vllis exequijs, velut excommunicatum, in quadam ibidem fouea proiecerunt.

Cauſa odij popularis erga epiſcopũ Exonienſem.

Cauſa inimicitiarum fuerat, quia cum eſſet regni Theſaurarius, apud Regis conſilium procurauit vt Iuſticiarij itinerantes ſederent in ciuitate Londoniarum. Qua occaſione, quia in multis ciues deliquerant, in amiſsione libertatum & emuncione pecuniæ, ac caſtigatione corporum multipliciter, prout meruerant, ſunt puniti. Dicebatur etiam quòd maximam pugnatorum

natorum

natorum collegerat multitudinem contra reginam, & filium ſuum ducem Aquitaniæ, & ideò Londonienſes ſtudierunt, vt dicebant, ſuas molitiones tempeſtiuiùs præuenire. In craſtino decollationis præfati Epiſcopi Londonienſes caſu fortuitò comprehenderunt militem ſtrenuum, dominum Iohannem (Conſtabularium turris Londoniarum) de VVeſton, & ab eo claues turris ceperunt, licèt inuito, & intrantes turrim omnes incarceratos liberauerunt. Et ita fuerũt omnes incarcerati, quaſi per totam Angliam liberati, & omnes banniti & fugitiui reuerſi ſunt. Londonienſes verò omnes miniſtros regis in turri Londoniarum amouerunt, & nouos conſtituerunt ſub nomine domini Iohannis de Eltham filij regis, quem cuſtodem ciuitatis & terræ nominauerunt. Ipſi tamen multas rapinas & alias inſolentias facere non ceſſarunt. Regina verò per illud tempus de Glouceſtria tranſiuit per Berkeleiã, vbi reſtituit caſtrum (priùs à domino Hugone de Spencer iuniore detentum) domino Thomæ de Berkley, qui fuit hæres domini Mauricij de Berkley defuncti parũ ante apud VValyngforde in carcere, cum omnibus pertinentijs, & rebus mobilibus ad honorem de Berkley pertinentibus quibuſcunque: expoſt regina pergens cum exercitu obſedit villam & caſtrum de Briſtollia. Quod fuit citò reginæ redditum, & filio ſuo duci vnà cum villa. Et in craſtino aduentus ipſius, ad clamorem vulgi fuit Hugo de Spencer pater, tractus & ſuſpenſus ibidem in armis proprijs extra villam ſuper communi furca latronum. Rex intereà vagabundus, nunc hic, nunc ibi, pro varietate locorum, in ſpem erectus, in magna ſolicitudine verſabatur, nuſquam expectare præſumens. Quod videns dominus Thomas de Blount miles emeritus, domini regis Seneſchallus, ſe cum tota ſua familia, aſſumptis victualibus, armaturis & dextrarijs, multis valdè contulit ad reginã. Quem illa cum filio ſuo benignè ſuſcepit, & quoſdam de ſuis ſecum retinuit, quoſdam datis literis protectorijs in pace dimiſit. Rex verò cum Hugone iuniore de Spencer, & Roberto Baldock, ingreſſus aquam primò ad inſulam de Londay inexpugnabilem, vel certè in Hiberniam diſpoſuit confugiſſe, ſed inter maris diſcrimina poſitus, miſerabiliter per vnam hebdomadã vacillauit. Tandem applicuit in Glamorgan, & tranſtulit ſe ad Abbathiam & caſtrum de Neth, & ibi confiſus promiſsioni VVallentium latitauit. Hugolinus, filius filij Hugonis deſpenſatoris caſtrum de Kerfilli detinuit ſatis ſtrenuè per idem tempus, contra milites reginæ & filij ſui ducis Aquitaniæ, vſque ad Paſcha. Tandem acceptà ſecuritate de vita & membris, & rebus omnibus concernentibus obſeſſos in eodem caſtro, caſtrum reddidit in manus militum reginæ & filij ſui Edvvardi. Rege intereà fugiente, & extra regnum vagante, fiebant proclamationes publicè in exercitu reginæ quotidiè, in quibus rex communi vocabatur edicto ad redeundum, & regnum ſuum reaccipiendum, ſi ſuis ſe vellet ligijs conformare. Quo non comparente, magnates regni, Herefordiæ conſilium inierunt, in quo filius regis, Edvvardus dux Aquitaniæ, factus eſt cuſtos Angliæ cõmuni decreto. Cui cuncti tanquam regni cuſtodi fidelitatem fecerunt per fidei ſacramentum. Deinde Epiſcopum Norvvicenſem fecerunt Cancellariũ, Epiſcopũ verò VVintonienſem regni Theſaurarium ſtatuerunt. Morabatur autem regina Herefordiæ ferè per menſem, quæ medio tempore miſit in VValliam dominum Henricum comitem Lancaſtriæ, & dominum VVilhelmum la Souch, & magiſtrũ Vphovvell, qui fuit priùs de carcere Lõdonijs liberatus, quia in illis partibus erant noti, quia ipſi tres habuerant terras & dominia in VVallia, propè locum vbi rex latitabat, vndè ipſi VVallenſium adiutorio, de quibus confidebant, ipſum dominum regem & dominum Hugonem de Spencer filium, ac Robertum de Baldock, & Simonem de Reding ceperunt;

Londonienſes vrbis arcẽ occupãt, & vinctos dimittũt.

Regina obſidet caſtrum Briſtollenſe.

Hugo de Spẽcer pater ſuſpenſus.

Rex fugit in Walliam ad Glamorgan.

Hugolinus tradit ſe reginæ vnà cum caſtro.

Edwardus filius cuſtos Angliæ conſtituitur.

Rex cum quibuſdã è ſuis capitur.

ceperunt, non ſine magnæ pecuniæ interuentu, de alijs regis familiaribus non curantes, & regem quidem comitis Lancaſtriæ Henrici conſanguinei ſui cuſtodiæ liberauit. Captus eſt autem rex. 16. Calend. Decembris, in die Sancti Edmundi Archiepiſcopi, iuxtà caſtrum de Laturſſan. Comes verò Lancaſtriæ duxit regem per Monumutham & Ledebury & alia loca, vſq; ad caſtrum ſuũ de Kenevvorth, vbi per hiemẽ totam mãſit. Dominum verò Hugonẽ de Spencer filium, Robertum de Baldock, & Simonem de Reding ad reginã (quæ fuit Herefordiæ) conduxerunt, ſed ante eorum aduentum fuerunt decollati comes

Aliquot Proceres ſupplicio affecti.

de Arundel, Iohãnes Daniel, & Thomas de Michildeuere, per procurationem domini Rogeri de Mortuomari, qui illos oderat, qui etiam conſiliarius familiariſsimus reginæ fuit, & ſine quo nihil penè regina attemptare voluit in hijs agendis. Illi verò qui adduxerunt ad reginam dominum Hugonem de Spencer ſupradictum, pro mercede duo millia librarum (prout promiſſum fuerat) acceperunt.

Hugo de Spẽcer capite plexus.

Poſt hæc dominus Hugo prædictus apud Herefordiam fuit morti adiudicatus ſine reſpõſione, vbi tractus & ſuſpenſus eſt in furca habẽte quinquaginta pedes in altitudine, & poſteà decapitatus eſt & quarterizatus, & partes ad quatuor plagas regni miſſæ. Caput verò ſuper pontem Londoniarum fixum fuit, tractus autem fuit in collobio armis inſerto proprijs, in quo legibiliter fuit ſcriptus bonis literis Pſalmus, *Quid gloriaris in malitia*, vſq; ad verſum *Ego autem ſicut Oliua*, de quo quidam ſic ſcribit:

Funis cum lignis, à te miſer, enſis, & ignis, *Hugo ſecuris, equus, abſtulit omne decus.*

Funis, quia tractus fuit: ligna, quia ſuſpenſus: enſis, quia decollatus: ignis, quia exentratus & viſcera concremata: ſecuris, quia in quartas diuiſus: equus, quidem cum traxit.

Simon de Reding ſuſpenditur.

Eodem die Simon de Reding tractus fuit & ſuſpenſus in eadem furca qua Hugo ſuſpendebatur, ſed inferius per decem pedes. Hic de familia regis fuerat, & plura cõuitia irrogauerat ſæpè reginæ, vndè iam ſuo docuit exemplo quàm periculoſum eſt regem vel reginam blaſphemare. Acta ſunt autem hæc diebus Lunæ in vltionem necis domini Tho. Lancaſtriæ, qui paſſus fuerat die Lunæ. Robertus de Baldock poſt multas contumelias fuit carceri Epiſcopi Herefordię liberatus, vbi manſit vſq; ad feſtum Purificationis beatæ Mariæ. Et tunc Epiſcopus Herefordenſis fecit eum duci Londonias ad eiuſdem ædes. Londonienſes verò conglomerati, ipſum de cuſtodia epiſcopi (vt putabatur conſentientis) rapuerũt, & ad Nevvgate incarcerauerũt, & inhumaniter tractauerũt, adeò quòd poſtmodum circà feſtum Aſcenſionis domini obijt in tormentis.

Robertus Baldock in vinculis moritur.

Regina verò expeditis præmiſsis ſe tranſtulit cum filio ſuo Duce, domino Rogero de Mortuomari & alijs, ad caſtrum de VValingforde, vbi Natale domini celebrauit.

Annalis cõcluſio.

Tranſit annus iſte frugifer & fructifer plus quàm anni præcedentes diu: Francis immemorabilis, quia nihil relatu dignum actum fuit ibidem: Anglis notabilis propter regis fugam & captionẽ, & lugubris quibuſdam propter nobilium infamem necem, quibuſdam hilaris propter patriam à proditoribus liberatam: Scotis totus ocioſus propter treugas captas, & ademptam bellorum formidinem ea vice.

Natale celebratum apud Wallingeford.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo ſeptimo, & regni Regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi viceſimo & vltimo, tenuit regina Natale, cum filio, Cantuarienſi & Eboracenſi Archiepiſcopis, VVintonienſi regni Theſaurario, & Norvvicenſi Cancellario, Lincolnienſi, Elienſi, Couentrenſi & Herefordenſi Epiſcopis, alijſquè Prælatis, regni proceribus, & nobilibus, VValyngfordiæ, cum ſummo gaudio & honore, rege detento in caſtro de Kenelvvorth, vt ſupradictum eſt. Poſt Natale, regina cum filio ſuo

Regina Londinum venit.

ante feſtum Epiphaniæ venit Londonias, vbi cum magno gaudio & muneribus eſt ſuſcepta. Conuenit etiam illuc tota regni nobilitas citata per prius ad parliamentum tenendum ibidem in craſtino dicti feſti, vbi cuncti cenſuerunt regem indignum diademate, & propter plures articulos deponendum, & Edvvardum filium eius primogenitum in regem vnanimiter eligendum. Quod, etiam cõſequenter factum fuit, & electio in aula magna VVeſtmonaſterij publicè diuulgata, per quendam ex magnatibus ſapientem. Cui electioni conſenſit populus vniuerſus. Archiepiſcopus verò Cantuariæ præſenti conſenſit electioni, vt omnes prælati: & Archiepiſcopus quidẽ aſſumpto themate, *vox populi, vox dei*, ſermonem fecit populo, exhortans omnes vt apud regem regum intercederent pro electo. Facto ſermone diſceſſum eſt. Vt autem innotuit reginæ filij ſui electio, & viri deiectio, plena dolore (vt foris apparuit) ferè mẽte alienata fuit. Edvvardus quoque filius ſuus materno dolori compaſſus, iurauit, quòd inuito patre nunquam ſuſciperet coronam regni. Idcirco communi decreto, ex parte totius regni tres Epiſcopi, duo comites, & duo abbates, quatuor barones, & de quolibet comitatu regni tres milites, ac etiã de Londonijs & alijs ciuitatibus & magnis villis, & præcipuè de portubus, de qualibet certus numerus perſonarum miſsi ſunt ad regem apud Kenelvvorth, qui nunciarent electionem filij ſui, & requirerent diligenter, quòd renunciaret dignitati regiæ & coronæ, & permitteret eundem filium ſuum regnare pro eo, alioquin ipſi redderent ſibi homagia, & procederent in prætactis. Rex autem vt hæc audiuit, cum fletu & eiulatu reſpondit, quod multùm doluit de eo, quod ſic demeruit ergà populum ſui regni, & ab omnibus qui aderant veniam precabatur. Sed ex quo aliter eſſe non potuit, gratias egit, quod filium ſuum primogenitum elegiſſent. Nuncij verò ad parliamentum Londonias redeuntes cum regis reſpõſo & inſignijs, plebem lætam fecerunt: mox tota regni cõmunitas, Edvvardum iuuenem quatuordecim annos habentem, in regem promptiſsimè admiſerũt, & viceſimum diem Ianuarij, diem primum regni ſui eſſe decreuerũt; & in omnibus comitatibus pacem eius proclamari fecerunt ſub hac forma:

Rex dignitate regali abdicatur; & filius ſubſtituitur.

Regina videtur viri abdicationem grauiter ferre.

Rex electionẽ filij probat.

Proclamatio pacis noui regis.

Edvvardus Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Aquitaniæ, vicecomiti de N. ſalutem. Quia dominus Edvvardus nuper rex Angliæ, pater noſter, de communi conſilio & aſſenſu prælatorum, & comitum, & baronum, & aliorum magnatum, necnon communitatum totius regni prædicti, ſpontanea voluntate ſe amouit à regimine dicti regni, volens & cõcedens, quòd nos tanquam ipſius primogenitus, & hæres ipſius, regni gubernationem & regimen aſſumamus. Noſquè ipſius patris noſtri beneplacito in hac parte de conſilio & auiſiamento prælatorum, comitum & baronum prædictorum annuẽtes, gubernacula ſuſcepimus dicti regni, & fidelitates, & homagia ipſorum prælatorũ & magnatum recepimus vt eſt moris. Deſiderantes igitur pacem noſtram pro quiete & tranquillitate populi noſtri inuiolabiliter obſeruari, tibi præcipimus, quòd ſtatim viſis præſentibus, per totam balliuam tuam pacem noſtram facias publicè proclamari, vniuerſis & ſingulis ex parte noſtra inhibendo, ſub pœna & periculo exhæredationis & amiſsionis vitæ & membrorum, ne quis dictam pacem noſtram infringere ſeu violare præſumat, ſed quilibet actiones & querelas abſque violentia quacunque proſequatur, ſecundùm leges & conſuetudines regni noſtri. Nos enim parati ſumus, & ſemper erimus omnibus & ſingulis conquerentibus tam diuitibus quàm pauperibus in curijs noſtris plenam iuſtitiam exhibere. Teſte meipſo. &c. Calendas Februarij die dominica in vigilia Purificationis.

Rex capit inſignia militaria.

Edvvardus iuuenis ſuſcepit arma militaria, cum multis alijs iuuenibus

generoſ-

generoſis, per dominum comitem Lancaſtriæ, præſente domino Iohanne fratre comitis Hannoniæ, qui in Anglia tunc agebat, & multis alijs tam indigenis quàm externis.

Coronatio Edwardi tertij.

Et eodem die coronatus eſt apud VVeſtmonaſterium per Cantuarienſem Archiepiſcopum VValterum, regina (prout prætendebat vultũ) in doloribus exiſtente. Eodem tempore aſsignata fuit dos reginæ talis & tanta, quòd regi filio regni pars tertia vix remanſit.

Debacchatio ciuium de S. Edmundbury.

Per idem tempus Burgenſes de ſancto Edmundo de Bury ſe clàm vnanimiter adunantes hora meridiana, fractis ianuis, Abbathiam intrauerunt, & reſiſtere volentes tam Monachos quàm ſeculares inhumaniter tractauerũt, & chartas & munimẽta loci, diuerſaque iocalia & indumenta eccleſiaſtica, necnon & oloſerica precioſa, dei timore poſtpoſito aſportauerũt, detinentes omnia donec Abbas & Conuentus ſuam ſibi conceſsiſſent erroneam voluntatem.

Rex pater humanius tractatur.

Eo tempore quia videbatur quibuſdam quòd dominus Edvvardus pater regis apud Kenelworth fuit nimis delicatè tractatus, ordinabatur quòd dominus Thomas de Berkeley & dominus Iohannes de Matrauers haberent ipſius cuſtodiam, vndè circa ramos palmarum fuit vſque ad caſtrum de Berkeley ductus ſecretè. Et quia timuerunt aliquorum aduentum ad liberandum ipſum, de loco prædicto fuit deductus nocte ad loca diuerſa, videlicet ad Corf, & alia ſecreta loca: ſed finaliter ductores reduxerunt eum ad caſtellum de Berkeley, ita quòd vix ſciri potuit vbi fuit. Sed ſemper dominus Thomas de Barkeley habuit eius cuſtodiam vno menſe, qui eum ſatis tractauit humaniter, & dominus Iohannes Mautrauers alio menſe, qui ergà eum aliter ſe habebat.

Regina nõ fert aſpectum mariti.

Regina verò miſit ſibi indumenta delicata & literas blandientes, ſed tamen ipſum videre nolebat, fingens quòd communitas regni non permiſit. Expenſas autem habuit videlicet centum marcas per menſem.

Regis profectio in Scotiam.

Eodem anno iuuenis rex Angliæ cum matre ſua & ſtipendiarijs ſuis alienigenis congregans magnum exercitum, verſus Scotiam ſe tranſtulit, cum quo iuerunt plures voluntariè quàm inuiti, quia optimè præſumebant de auſpicijs iuuenis. Nempè terra tunc recepit vbertatem, aër lætam temperiem, eccleſia libertatem.

Diſcordia exorta inter Anglos & Hãnonenſes.

Sed tamen cum veniſſent Eboracum, orta diſcordia inter Anglos & Hannonenſes, conflictus grauiſsimus factus fuit: Angli tamen peiorem calculum reportabãt. Facta tamen pace per bonos mediatores, ſe verſus Scotiam concorditer tranſtulerũt, & venerunt ad Stanneparke, vbi exercitus Scotorũ fuit.

Scoti fugiunt.

Et licèt exercitus regis Angliæ fuit in triplo maior & fortior, Scoti tamen per proditionem quorundã magnorũ Angliæ ſine læſione fugerũt, vndè rex iuuenis eſt cũ dolore & ſine honore reuerſus, & citò poſteà remiſit Hãnonenſes & ſtipendiarios ad partes ſuas.

Edvvardus pater veru confoſſus.

Eodem anno circà feſtum S. Matthæi Apoſtoli & Euangeliſtæ cum multi conſpirarent ex amicis Edvvardi nuper regis ſed depoſiti, ad eius liberationem, cũ veru ferreo & ignito inter celanda cõfoſſus nefariè eſt peremptus in caſtro de Berkley vbi fuerat carceri mãcipatus: & licèt multi abbates & priores, milites & burgenſes, de Briſtollia & de Glouceſtria ad videndũ corpus ſuum integrum vocati fuiſſent, & tale ſuperficialiter conſpexiſſent, dictum tamen fuit vulgariter, quòd per ordinationem dominorum Iohãnis de Matrauers & Thomæ Gorney fuit per cautelam occiſus, ipſo proſtrato & ſub oſtio ponderoſo detento ne ſurgeret, dum tortores imponerent cornũ in ano ſuo (quod dictu verecundum eſt) & per foramen immitterent ignitum veru in viſcera ſua, ne videlicet veſtigia aduſtionis in cute ſua aliqualiter apparerent,

Inauditũ crudelitatis genus

de cuius meritis an inter ſanctos connumerandus ſit frequens eſt in vulgo diſceptatio, ſicut de Thoma comite Lancaſtriæ quondam fuit. Dominus Iohannes Matrauers & Thomas Gorney timentes pœnas ſoluere pro morte regis, repentè fugerunt. Sed dictus Thomas fuit poſt tres annos notus & captus

apud

apud Marciliam, & remiſſus verſùs Angliam pœnam pro demeritis recepturus, qui tamen illuc non peruenit, ſed in mari decapitatus fuit, & ſub quodam colore ne fortè magnas perſonas & magnos Prælatos Angliæ de conſenſu necis regiæ & conniuentia accuſaret. Iohannes Matrauars ſe tranſtulit in Alemanniam, & ibi manſit per plures annos, vt infra plenius apparebit. Hoc anno obijt dominus Carolus de Valeys patruus regis Franciæ, qui (vt prædictum eſt) in VVaſconia contra fratrē regis Angliæ equitauit, qui Carolus in vita ſua Anglos habuit exoſos. Eodem anno obijt Robertus le Brus, relicto filio ſuo Dauide ſeptem vel octo annorum, quem Scoti receperunt pro rege ſuo. Eodem anno obijt Rex Franciæ Carolus, tertius frater, qui poſt mortem Philippi patris ſui regnauit, cui ſucceſſit in regno Philippus domini Caroli de Valeys filius, qui Anglicos nunquam dilexit. Item hoc anno Edvvardus iuuenis rex Angliæ duxit filiam comitis Hānoniæ in vxorem, quæ etiam fuit filia ſororis domini iuuenis regis Franciæ, licèt illa affinitas nec aliqua alia cum Francigenis vnquam contracta Angliæ profeciſſet.

De multorum obitu.

Iuuenis rex ducit vxorem.

Eodem anno tenuit rex iuuenis Angliæ Parliamentum Northamptoniæ, vbi facta fuit turpis pax inter Anglos & Scotos, ita quòd Dauid filius Roberti de Brus duxit ſororem regis Angliæ in vxorem, & rex Angliæ cum matre (ſed infrà ætatem exiſtens) fecit chartas Scotis, quarum tenor ab Anglicis penitus ignoratur: & hoc totum factum eſt per ordinationem reginæ & Rogeri de Mortuomari & Iacobi Duglàs Scoti. Rex autem Angliæ poſt dictum Parliamentum ſe tranſtulit verſùs Herefordiam, vbi fuerunt ſolennes nuptiæ inter filias Rogeri de Mortuomari & quoſdam nobiles, videlicet filium comitis Mareſcalli, & hæredem domini Iohannis de Haſting.

Parliamētum Northamptoniæ.

Menſe Nouembris obijt VValterus Cantuarienſis Archiepiſcopus, cui ſucceſsit per electionem magiſter Simon de Mepham magiſter in Theologia, & canonicus Ciceſtriæ, de Cantio oriundus.

Obijt Archiepiſcopus Cantuarienſis.

Hoc anno in feſto ſancti Bricij rex Edvvardus tertius tenuit Parliamentum apud VVeſtmonaſterium, in quo ciuibus London omnes libertates prius perditas, & de nouo alias, ac etiam quòd omnes pro latrocinio infrà libertatem London capti, coram Maiori in domo communi adiudicarentur, liberè conceſsit.

Parliamētum Londonijs.

Rex Angliæ excitatus & inductus per matrem ſuam, fuit occaſio matrimonij prædicti inter Dauidē prædictum & ſororem regis, ac etiam per Rogerum de Mortuomari, ad reſignandū omne ius & vendicationem ſuperioritatis quod ipſe vel primogenitores ſui temporibus quibuſcunque in regno Scotiæ habuerunt. Illis enim diebus Rogerus de Mortuomari theſaurum regium congregauit, poteſtatem regiam vſurpauit, regem (vt videbatur) ſuppeditauit, ita quòd comes Lancaſtriæ Henricus, in coronatione regis per procerum conſenſum regis cuſtos deputatus, regi appropriare, conſulere, nec cuſtodire valens, conſilio Archiepiſcopi Cantuarienſis, epiſcoporum ac aliquorum procerum ductus, circa feſtum ſancti Hilarij cum magno exercitu (vt defectus reformaret, errataq; pro poſſe corrigeret) contra dictum Rogerum circa Leyceſtriam & Bedfordiā moram traxit, mediante Archiepiſcopo & multis alijs, comes Henricus ſe regi humiliauit, & quòd in Parliamento responderet errori inter eos ſatiſfaciendo repromiſit.

Tranſit annus iſte fœlix, & fertilis frugum productione & fructuum: Angliæ lætus: iucundus Hannoniæ: hilaris Galliæ: votiuus Scotiæ & quietus.

Annalis concluſio.

 De

De tempore regis Edwardi tertij.

Parliamentum apud Sarum.

1327

ANno domini milleſimo trecenteſimo viceſimo octauo, & regis Edwardi tertij à conqueſtu ſecũdo, poſt quindenam Sancti Michaêlis tenuit rex parliamentũ apud Sarum, in quo fecit tres comites, ſcilicet D. Iohannem de Eltham, fratrem ſuum comitem Cornubię, & dominum Rogerum de Mortuomari comitem Marchię & VVallię, & Pincernã Hibernię comitẽ de Ormonde. Ad quod parliamẽtum comes Lancaſt. dominus de VVake, & alij quidã nobiles nõ venerunt, licèt propè venerant armati, de quo rex fuit offenſus, qui tamen poſtmodum in æſtate, ſe gratię regis (procurãte Archiepiſcopo) ſubmiſerũt.

Obijt Wilhelmus de Norwico.

Eodem anno obijt dominus VV. de Norwico die ſancti Vincentij martyris. Item eodem anno circa feſtum Aſcenſionis rex Angliæ tranſiuit mare, fratre ſuo comite Cornubiæ cuſtode in regno relicto, & fecit homagium ſuum regi Frãciæ Carolo ꝓ toto ducatu Aquitaniæ, & comitatu Põtiuæ, ſuper quibuſdã proteſtationibus; videlicet quod non admiſit homagium pro terris, quas pater ſuus Carolus ſibi vendicauit, quouſque eſſet ſibi ſatisfactum de damnis & expenſis &c. Eodem anno die Veneris poſt purificationẽ beatæ Mariæ, Simõ Archiepiſcopus Cantuar. tenuit cõcilium prouinciale Lõdon, in quo ordinauit aliqua licèt modicũ põderãda: ſcilicet quod in die Paraſceue, & in cõmemoratione omniũ animarũ ab omni ſeruili opere ceſſaretur. Item ipſe & omnes epiſcopi pręſẽtes excõmunicarunt & excõmunicatos denunciarũt omnes illos qui VValterum de Stapleton, Exon. epiſcopũ interfecerunt, ſeu manus violentas quomodolibet iniecerunt, & oẽs qui eis opẽ, aſſenſum vel conſiliũ prębuerunt. Itẽ Archiepiſcopus ſtatuit de cõſenſu cõſilij, quòd feſtũ cõceptionis beatæ Mariæ ſoleniter celebretur. Hoc anno Robertus Brus rex Scotię lepra percuſſus obijt. 7. idus Iunij. Hoc anno dominica Quadrageſimæ, Philippa regina Angliæ coronatur, & in prima ſeptimana Quadrageſimæ factum eſt parliamẽtum apud VVinton. vbi in craſtino S. Gregorij Edmundus comes Cantij auunculus regis fuit arreſtatus, & in vigilia S. Cuthberti morti adiudicatus, ab hora verò prima vſque ad quintam extra portas caſtri, (nullo in eũ manũ mittẽte) ſtetit cõdemnatus, donec miſer quidã de Mareſchalla eum miſſus eſt decollare. Eodem anno Petrus de Corbario de ordine fratrum minorum, de conſilio & auxilio Ludouici ducis Bauariæ in ciuitate Romana in Papam ſe fecit coronari. Deinde idem Petrus antipapa eundem Ludouicum in regem Romanorum contra ſtatutum eccleſiæ coronauit. Iſte antipapa Cardinales & alios officiarios quos verus Papa ſolebat habere creauit. (*)

Protuinciale conſilium.

Moritur Robertus Brus.

Coro. Reginæ.

Decollatur Ed. auunculus regis.

(*) Ab hoc ãno vſq; 1336. partim Th. Walſing ſcripſit partim extrac ex A Muremuth, & multũ variant in ãnis, nam Muremuth incipit annũ in feſto Mich. vbi Th. Walſing. incipit in feſto natalis Chriſti.

Epiſcopus London accuſatur.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi tertij tertius, Epiſcopus Lõdonenſis fuit accuſatus de eo quòd quidam confingentes patrem regis viuum, & quòd ipſe & alij conſpirauerunt eum liberare, & ad ſtatum regni reducere, inter quos etiam Robertus Taunton eadem de cauſa carceri mancipatur, & eadem de cauſa Edmundus comes Cantij, & propter quaſdam confeſsiones ſuas, & quaſdam literas ſecum inuentas, anno præterito decollabatur, licèt nullæ illarum confeſsionum vel literarum (etſi veræ eſſent) deberent cauſam tribuere morti ſuæ.

Quædam recognitio comitis Cantij.

Iſta recognitio fuit facta corã Roberto Houel Coron. de hoſpicio domini regis, & poſteà corã ſenioribus & proceribus illius terræ apud VVincheſtr. 16. die

Martij

Martij anno.4. Nimirùm quia Edmundus comes Cantij cognouit, quòd apoſtolicus ſibi præceperat ſub pœna ſuæ maledictionis, quòd vires ſuas & diligentiam adhiberet ad liberandum E. ſuum fratrē iā olim regē Angliæ, & quòd ipſe hac de cauſa ſua ſuſtineret expēſa. Et dixit quòd quidam frater prędicator Conuent. London ipſum cōuenit apud Reuſsington propè London, & ipſe dixit ſe excitaſſe dæmonium, quibus ſibi pro certo affirmat, quod E. ſuus frater iam olim rex Angliæ viuit. Et dixit quòd Archiepiſcopus Eborac. ad illum miſit per quendam capellanum dominum Aeyn epiſtolam fidelitatis, & fidelitas fuit talis quòd ipſe ad illū miſit pro liberatione fratris ſui ad. 500. hominum, & eo amplius, quantum habuit, & quantum potuit reddere. Et dixit quòd dominus Ingeram Berenger aiebat ad illum Londini à domino VVilhelmo de Souch, quòd niteretur quātum potuit ad liberationē ſui fratris. Et dixit quòd dominus VVilhelmus de Cliff ad ipſum venit in eodem mādato per tales inſtructiones, quòd ipſe ſinat cōpoſitionē fieri inter VVockingū & Gildefordum: & ſibi dixit ſe velle oppugnare ciuitatem Herefordenſem, propterea quòd eius neptis de fratre de familia Spencer, qui fuit in eadē ciuitate de Gildeford, & ipſe dominus VVilhelmus ſecum cōfabulatus eſt de affinitate inter filiū Ricardum comitē de Arundel, & eius filiā, & dixit vlterius, quòd hoc illi foret maximus honos, qui vnq̄ illi potuit accidere, & quòd ipſe neruos intenderet quantum potuit, ad hoc faciēdum. Et dixit quòd dominus VVilhelmus de VVerhā clericus fratrū ſuorum, & frater Thomas de Brounfield forēt illi, qui ſibi magis gratū faceret, & alliceretur ad has res ſupradictas faciēdas. Et dixit quòd dominus Rob. de Taunton ab Archiepiſcopo Ebor. in pręcepto habuit has res ſupradictas, & ipſe dixit, quòd habuit in paratu quinq; millia hominū ad hoc negotiū ſupradictum cōplēdum. Et quòd idē dominus Robertus & duo fratres prędicatores qui ſunt extra eorū ordinē, quorum vnus fecit ſe appellari Edmundū Sauage, & alter Iohannē, iſti fuerunt factores iſtius negotij. Et dixit quòd dominus Fouke, filius VVaryn, ad ipſum venit VVeſtmonaſt. & ipſum rogauit, & ipſum exhortatus eſt hāc rē incipere, & ad hoc faciēdum, & ſibi dixit quod hoc foret maximꝰ honos qui ſibi vnq̄ cōtigit, & illi dixit quod ſibi opē præberet quantum potuit. Et dixit quòd dominus Ingeram Berēger ad ipſum venit à dn̄o Iohāne Peche qui fuit de hoc cōſilio, & ad hoc voluit adiuuari quantum potuit. Et dixit quod dominus Hēricus Beamōd, & dn̄s Thomas Roſſelin ad ipſum locuti ſunt Lutetijs in cubiculo ducis Brabātiæ, quòd parati erāt venire in Angliā in auxiliū horum prędictorū, vt quòd illi ſe inſtigarūt ad has res cōficiendas. Et quòd applicuerūt verſus partes Scotiæ, p̄ Abbatē de Donalder de Maar, quòd ipſe foret paratus p̄ eorū auxilio ad tuēdum partes ſuas quantū ille potuit, ſed tēpus de illorum aduētu fuit trāſactū. Et dixit quòd dominus Richar. de Pōfret cōfeſſor dominę N. ad illū venit ad Reuſington in coronationē, & poſtea ad Arūdel ab Archiepiſcopo Eborac. pro his rebus ſupradictis. Et dixit quod monachus de Quarier, & Iohānes Ciminge eius cognatus habuerūt ſimiliter cymbā paratā ad deducēdū fratrē ſuū, & ipſum à ſua turri de Arundel. Et dixit quod patefecit has res ſupradictas E. de Mounchiuer & Georgio de Percy, & dixit quòd literæ quas miſit ad dominū Buges de Baiouſe & Iohannē Euroille, firmatę ſunt de ſuo ſigillo, quas ipſis miſit, & quòd vna litera ſcripta fuit manu vxoris ſuæ Et dixit quòd Ingeram Berenger, Mauchein Muſarder & Iohannes Cyminge opem tulerunt, & neruos intenderunt ad has res faciēdas. Et dixit quod dominus Ingeram Berenger ad ipſum venit ab Arundel in cubiculū ſuper capellā, & dixit quòd Epiſcopus Lodō ipſi ſuccuretret in liberationē ſui fratris quantū potuit, & iſtas res cognouit eſſe veras, & ſic fatetur ſe nō vacare culpa. Ideo ponit ſe in miſericordia.

Eccleſia Sarū vacat. *Obijt Epiſcopus Bathon.* *Papa contra imperatorem &c.* *Edvvardus quartus natus eſt.* *Rex Scotiæ coronatur.* *Parliamētum apud Notingham.* *Rogerus Mortimerus ſuſpenſus.* *Homagiū factum regi Franciæ.*

Hoc anno circa mediam Quadrageſ. vacauit eccleſia Sarū per mortē M. Rogeri de Mortinans, cui eccleſiæ Papa prouidit de Rob. VViuil, qui ſcripſit ſpeciales literas reginę, viro vtiq; cōpetenter illiterato & minimè perſonato, quē ſi Papa vidiſſet, nunquā eum (vt creditur) ad tantū apicem promouiſſet. Itē hoc anno mortuus fuit Iohānes epiſcopus Bathon. Et licet magiſter Radulphus de Salopia fuiſſet cōcorditer electus, cōfirmatus & conſecratus per Simonē Cantuar. Archiepiſcopum, poſt tamē de curia Romana ſe redemit, vt rata eſſent facta de ipſo, non ſine magna pecuniæ quantitate. Hoc anno Papa fecit graues proceſſus contra ducem Bauariæ electum imperatorem, & contra ſibi adhærentes, & pro ſuſtinenda guerra contra eum, omnes fructus beneficiorum vacantium per quadrienniū reſeruauit. Die Veneris ante feſtum S. Botulphi, videlicet. 15. die Iunij. 1329. natus eſt regi filius ſuus Edvvardus quartus apud VVoodſtock. In feſto S Clementis coronati ſunt & inuncti Dauid rex Scotiæ, & vxor ſua Iohanna ſoror regis Edvvardi tertij. Factum eſt parliamentum apud Notingham, in craſtino S. Lucæ Euangeliſtæ, & rex areſtari fecit Rogerum de Mortuomari, Galfridum filium ſuum, Simonem de Bedford, & ad turrim Londonienſem tranſmiſit. In vigilia S. Andreæ dictus Rogerus comes Marchiæ Londini tractus eſt & ſuſpenſus, ac poſt duos dies fratribus minoribus conceditur, & honorificè ſepelitur. Dominus verò Simon de Bedforde Lōdini tractus fuit & ſuſpenſus. In hoc parliamento rex de communi conſenſu procerum, recepit in manu ſua omnes terras priùs matri ſuę conceſſas, & quòd ſingulis annis mille libras perciperet, ordinauit. Die Iouis in ſeptimana Paſchæ, rex Edvvardus cū paucis mare tranſiuit, & regi Franciæ Philippo, pro terra VVaſconię homagium fecit, & redijt, & infra. 15. dies apud Dortforde torneamentum tenuit. Die Lunę poſt feſtum Sancti Matthæi Londonijs inter Crucem & Soperlane, 13. milites haſtiludia contra quoſcūq; venire volentes, per tres dies tenuerunt.

1330

Papa concedit decimas regi. *Cauſa mortis comitis Marchiæ.* *Edvvardus Balliol regnum Scotiæ vendicat.*

ANno gratiæ milleſimo treceteſimo triceſimo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu tertij quartus, P. antipapa. 25. die Auguſti conuerſus ad fidem catholicam, & fecit confeſsionem ſuā corā domino Papa I. & cardinalibus in pleno cōſiſtorio, & papa ipſum abſoluebat. Hoc āno cōceſsit Papa decimas regi Angliæ omniū bonorū eccleſiaſticorū in Anglia per quadrienniū mediatè ſibi retentas. Cauſæ verò antedicti comitis Marchiæ, quæ imponebātur eidem ſequuntur. Prima quia dicebatur, quod ipſe fuit conſentiens, quod pater regis in caſtro Berkley fuit ſuffocatus, ex qua cauſa dominus Iohannes Matrauers, & dominus Thomas de Gorney ſenior, qui fuerunt deputati cuſtodiæ dicti patris regis ibidem, & quidam alij ſe retraxerunt ad partes tranſmarinas, & propterea dominus Simon de Bedford fuit ſuſpenſus. Secūda cauſa impoſita fuit, quod impediuit honorē regis & regni apud Stannoppark, vbi Scoti fugerunt, qui capi & interfici faciliter potuiſſent, ſi ipſe qui fuit maior de cōſilio regis, Anglicos cū Scotis tunc cōgredi feciſſet. Item quod ipſe receptis. 20 mille libr. à Scotis illos tunc promiſit euadere, & turpem pacem poſtmodum inter Scotos & regem iuuenē fieri procurauit, & ſuper hoc chartam regis eiſdem fecit fieri, & etiā illud vile matrimoniū contractum inter ſororem regis Angliæ, & Dauid filium Rob. de Brus fieri conſuluit & procurauit. Itē quòd male conſumpſit totam pecuniam inuētam in theſauris regis, & domini N. de Spencer & omnia bona regni, poſtquā Angliam regina intrauit, ita quod ipſe & regina abundabant, & dominus rex fuit egenus. Item quòd appropriauit ſibi cuſtodias & maritagia pinguia per totam Angliam, & fuit malus conſiliarius regi & reginæ matri, & nimis ſecretus cum ea: at de alijs taceamus. Hoc anno Edvvardus de Balliolo ius in regnū Scotiæ vendicans, in principio Auguſti, habens in

ſuo

ſuo exercitu, Henricũ de Bellomõte comitem de Bogham, Gilbertũ de Vmfreuile comitẽ de Angus, & Dauidẽ comitẽ de Athels. cũ. 2500. armatis & peditibus, Scotiã apud Kingcorn intrauit, vbi comes de Fif, & Robertus de Brus filius regis Roberti nothus, cũ. 10. millibus Scotorũ, Anglicos in ripa maris ad pugnam prouocantes, per paucos arcitenentes, & alios pedites, antequã armati terrã tangere poſſent repelluntur, reliquis in fugam lapſis. 900. vnà cũ Alexandro de Seton filio Alexandri interficiuntur. Et confeſtim verſus Abbathiam de Dunfermlin victualibus refertã proceſſerũt. Quadraginta quoq; millia Scotorũ in loco qui Gaskinor vocatur, parati ad pugnã venerant, ſed Anglici per diem illum videntibus Scotis, in ripa cuiuſdã aquę morantes in nocte (Alexandro de Moumbray pręcedẽte aquã tranſeuntes, montẽ vbi Scoti erant aſcenderũt. Mane autẽ facto, exercitibus dimiſsis (exceptis. 44. Alemannis retrò in equis exiſtẽtibus) cõgrediuntur. Scoti virtute diuina reuera, nõ humana, deuincuntur. Comites de Mar, de Meneth, de Athels, de Moref, Robertus Brus nothus, comes de Carrike, vitæ finem dederunt: Nigellus Brus. 12. barones. 800. milites. 200. armatorũ: 13300. peditũ interficiuntur. Ex parte verò Anglorũ ceciderunt milites. 33. ſcutiferi. Et in tranſitu aquæ nocte præcedẽti, Rogerus de Svvinardiſtõ miles fuit ſubmerſus. Durauit hoc bellum ab ortu ſolis vſq; ad horam diei tertiã. Cadauera enim Scotorũ altitudine vnius lanciæ, vt ferebatur, fuerant eleuata, & multò plures corporibus oppreſsi, quàm in ore gladij interfecti, fuerant ſuffocati. In craſtino verò Anglici villam ſancti Iohãnis victualibus repletam ſuſceperunt, foſsis largis & profundis circumducũt. Poſthæc, Patricius comes de Dunbar, Arthebandus Duglas cũ. 12. millibus villam obſederunt: Iohanni Crabbe nautæ cuidam experto, genere Flãdrenſi, apud Berevvicum morã trahenti, ad ſubmergendũ & comburendũ naues Anglicorum in aqua Tye, cum nauigio ſuo feſtinare miſerunt. Qui cum. 10. nauibus ſuperueniens bargam Henrici de Bellomonte ſubito cepit, ſed Anglici viriliter reſiſtentes, omnes naues Scotorum vnà cum barga prædicta incendunt, homines ferè omnes (Iohanne Crabbe prædicto vſq; ad Berevvicum vix per terram fuga dilapſo) aut ſubmerſi, aut ore gladij interfecti, die ſancti Bartholomæi apoſtoli. Cognito autem huius rei euentu, dimiſſa obſidione, Scoti ad ſua redierunt.

Scotorũ clades maxima.

Fuerunt occiſi plus quàm 20000.

ANno gratię milleſimo trecẽteſimo triceſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij quintus, tenuit dominus rex ſolẽniter natale apud VVelliã vſq; Epiphaniã: vbi fiebãt multa mirabilia ſumptuoſa. Archiepiſcopus verò Cãtuariẽſis viſitans dioc. Bathoniæ, tũc tenuit natale apud VVembliſcumbe, qui poſtmodũ mãdauit ſe velle inchoare viſitationẽ ſuam in eccleſia Exoniæ. Et poſtmodũ in ciuitate Exoniæ, die Lunæ prox. poſt feſtũ Aſcẽtionis domini: quod ne fieret epiſcopus Exon. appellauit, qua appellatione nõ obſtãte dicto die Lunę acceſsit idẽ Archiepiſcopus ad ciuitatẽ Exon. ſed nõ fuit ſibi permiſſũ eccleſiã neq; clauſtrũ intrare, armata multitudine reſiſtẽte. Hoc anno circa feſtũ natiuitatis beatæ Mariæ fuit conſilium prouinciale Londini congregatũ: ſed propter diſcordiam inter Archiepiſcopũ & ſuos ſuffraganeos ſine effectu aliquo terminatũ. Item Parliamentũ tunc ibidẽ ſine aliqua vtili expeditione finitur. Rex tamen habuit quintam decimam à populo, & decimam à ciuibus & burgenſibus ſibi per vnum annum conceſſam. Eodem anno quidam maligni fulti quorundam magnatum præſidio, regis adoleſcentiam ſpernentes, & regnum perturbare intendentes, in tantam turbam creuerunt, nemora & ſaltus occupauerunt, ita quòd toto Regno terrori eſſent. Rex militarem manum congregans, & contra impios viriliter agens, quoſdam captos carceribus intruſit, quoſdam excapitauit, & regni perturbatio quieuit.

Natale apud Welliam.

Epiſcopus Exonienſis reſiſtit Archepiſc. in viſitatione.

Concilium per diſcordiam fruſtratur.

Edwardus Baliol coronatur in regem Scotiæ.

Hoc anno. 5. calendas Octobris Edvvardus de Baliolo apud monaſterium de Scone in Scotia, in regem ſolenniter coronatur, & inde rediens apud Rokesburgh cũ Scotis cōgreſſum habuit, vbi & Andræas de Morauia captus fuit apudq; Dunelmũ ducitur, & in cuſtodia detinetur. Poſt hæc comes de Dunbar & Arthebādus Anglus ab Edwardo de Baliolo vſq; ad Purificationẽ beatę Mariæ treugas petierunt, & obtinuerunt, vt tunc habito Parliamento, pars vtraq; pro pacis reformatione pleniùs tractaret. Rex verò Edvvardus dolum neſciens gentem ſuam ad propria remiſit. Die enim aſsignato Scoti armati accedentes quotquot ſubitò inuenerunt, Edvvardo ſibi vix ſua conſulente, peremerũt. Hoc anno ſeptimo idus Martij Edwardus rex Scotiæ, & multi nobiles Angliæ Scotiam intrarunt, interficientes & cōburentes fortalitiũ, in quo capti ſunt Robertus Coluile. 10. armati, & pedites quamplurimi, quos etiam captiuos vſq; Berevvicum ſecum duxerunt, quam potenter per terram & per mare obſederunt.

Berewicum obſidetur.

Poſt hæc verò ante Annunciationem dominicam, Arthebandus Duglas Angliæ marchiam cum. 3000. intrauit villas de Gilleſonde, per. 16. leucas in longum, & .6. in latum combuſsit, cum magna præda & captiuis, in Scotiam regreſſus eſt. Hoc tempore Antonius de Lucy miles, & VVilhelmus de Lacu Mabonis cum. 800. hominibus nocte quadam per duo miliaria Scotiam intrarunt, in regreſſu verò eorum combuſſerunt, occiderunt, & maximam animalium prædam ceperunt.

Wilhelmus Duglas cum ſuis capitur.

Quibus VVilhelmus Duglas cum magna multitudine occurrit. Sed deuictus eſt & captus, vnà cum VVilhelmo Barde, & .100. alijs. Humfridus de Boſco, Humfridus de Gardino milites, VVilhelmus de Carleolo. 160. valentibus gladio perierunt.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij ſextus, rex Anglię cum militia magna. 6. Calendas Maij ad obſidionem Berevvici venit, & tam per mare quàm per terram. 15. Calend. Iunij villa fortiter expugnatur, diu ante inſultum ſuperuenit horribile incendium infra villam, compulſique ciues gratiã regum, miſericordiam & treugas vſque in craſtinum, factis certis promiſsionibus de villa, & caſtro reddendis, poſteà tamen non obſeruatis obtinuerunt. Poſt hæc verò quinto idus Iulij omnes proceres ferè Scotiæ, cum exercitu magno congregati obſeſſorum pro ſuccurſu vſque Tvvedemouthe acceſſerunt, quibus ne quoquo modo obſeſsis ſuccurrere poſſent, per Anglos impediti partes Northumbriæ per ſex dies comburendo, & multa mala inferendo, & incolas deuaſtando rediêrunt. Septimo verò die per ſuos de caſtro, & villa Berevvici, & præcipuè per VVilhelmum Deketh militem rogati & reformati, quòd ſi redirent, & ad pugnam cum duobus regibus ſe diſponerent indubitanter præualerent.

Scoti vincuntur.

Redierunt igitur & .14. Calendas Auguſti dictos reges inuaſerunt, virtuteq; diuina deuicti ſunt, & cuncti ferè proceres Scotiæ cum multitudine maxima popularium corruerunt, vno tantùm milite & peditibus Anglicis decem interfectis. Numerus verò occiſorum & fugatorum per æſtimationem ſe extendebant ad. 60. millia.

Cuſtodia villæ Berewici committitur Edwardo Baliol.

Facta igitur voluntate regis de his qui fuerunt in villa & caſtro, & relicta cuſtodia nomine ſuo in ipſis, quia dixit illa ſua eſſe iure hereditario, & ex conqueſtu anteceſſorum ſuorum, dimiſit Edvvardum de Baliol, cum alijs nobilibus qui ſecum erant, ad cuſtodiam totius regni Scotiæ, & ipſemet rex Angliæ cum modica familia loca deuota Angliæ, ad quæ ſua deuotio eum duxit peregrè eſt profectus.

Prælati regni Scotiæ fugiunt.

Prælati verò totius regni Scotię in Franciam fugierunt, & aliqui ad ſummum Pontificem de eorum infortunio, adiutorium & remedium requirentes. Sed hucuſque ſuo deſiderio ſunt fruſtrati. Hoc anno parum ante feſtum Sancti Michaêlis, vacauit Eccleſia Dunel-

primo

niæ, per mortem domini Ludouici de Bellomonte, de cuius ſucceſſore infrà proximo anno patet.

ANno gratiæ milleſimo treceenteſimo triceſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi tertij à conqueſtu ſeptimus, circa feſtum Sancti Calixti Papæ, vacauit Eccleſia Cantuarienſ. per mortem magiſtri Simonis de Mepham, qui ſeptimo Calendas Nouembris Cãtuariæ eſt ſepultus, in cuius locũ capitulum Cantuarienſe magiſtrũ Iohannem Stretford VVintonienſẽ elegit Epiſcopum. Sciuerat enim quòd dominus rex ſcripſit ſummo Pontifici, & ipſe fuit bene in gratia Papæ. Cui Papa prouidit de dicto Archiepiſcopatu primo die Decembris, non virtute poſtulationis capituli Cantuar. ſed proprio ſuo motu. Eodem anno, primo die Decembris tranſtulit Papa magiſtrum Adam de Orelton de eccleſia VVigorniæ ad eccleſiam VVintonię ad preces regis Francię. Cuius tranſlationem dominus rex Angliæ non habebat acceptam, imponens ſibi, quòd tunc ipſe fuit nuncius ipſius regis Angliæ ad regem Franciæ, & quòd ipſe plus placuit regi Franciæ, quàm regi Angliæ negotia vtilia procurauit. Et quòd idem rex Francię ſcripſit Papæ pro ipſo ad eccleſiam VVintonienſem tranſferendo. Item ex eo rex Angliæ fuit magis offenſus, quòd ipſe pro alio, domino Papę ſcripſit ꝑ epiſcopatu eodem, ſibiq; viſum fuerat, quòd preces ſuæ pro epiſcopatibus & dignitatibus in Anglia citius audiri debent, quàm preces regis Franciæ ſupradicti. Ideò retinuit dominus rex temporalia epiſcopatus VVintonienſis in manibus ſuis vſque ad diem Veneris poſt exaltationem ſanctę Crucis, quo die Archiepiſcopus & cæteri Epiſcopi in Parliamẽto Londonijs rogarunt pro ipſo, ita quòd mandauit ſua temporalia ſibi reddi.

Obijt Archiepiſcopus Cantuarienſis.

Tranſlatio epiſcopi Wigorn. ad Wintoñ.

Hoc anno citò poſt feſtum ſancti Michaëlis Capitulum Dunelmenſis eccleſię elegit vnum monachum eiuſdem Eccleſiæ, nomine Richardũ de Bury, qui citò poſtmodùm per Archiepiſcopum Eboracenſis eccleſiæ fuerat confirmatus, & ante feſtum natalis Domini in eccleſia Eboracenſi ſolemniter conſecratus, nõ obſtante fama per totam Angliam volante, quòd contra regis voluntatem erat promouendus. Item Papa commendauit ipſum epiſcopatum domino Richardo de Bury Clerico dicti domini regis, ad preces ipſius domini regis, quam famam rei exitus poſtmodum comprobauit. Nam idem dominus Richardus citò poſt feſtum natalis domini (obtentis literis Apoſtolicis) ſuper ſua prouiſione ſe fecit autoritate Apoſtolica in Monaſterio de Chertſey per dominũ VVintonienſem epiſcopum conſecrari, & à domino rege obtinuit ſibi temporalia ipſius epiſcopatus integra liberari, quod prius dicto monacho facere denegauit: quo viſo & intellecto, idem monachus electus & conſecratus ad clauſtrum (ſine epiſcopatu epiſcopus) eſt reuerſus, & citò poſtea expirauit.

Richardus de Bury conſecratur in epiſcop. Dunelm.

Hoc anno dominus Edvvardus de Baliol rex Scotiæ tenuit Parliamentum citò poſt feſtum ſancti Michaëlis, ad quod venerunt nobiles regni Angliæ terras & poſſeſsiones ibidem habentes, & finito Parliamento ſunt in pace reuerſi.

Rex Scotiæ tenuit parliamẽtum.

Hoc anno tenuit rex Angliæ natiuitatem Domini apud VVallingforde cum regina peregrinãte, & finitis feſtis dimiſit eam apud VVoodſtock ad pariendum, & ipſe poſt purificationem beatæ Mariæ tranſtulit ſe verſus Eboracum ad tenendum Parliamẽtum ibidem, quod in die Lunæ in ſecunda hebdomada Quadrageſimæ inchoauit, ad quod Parliamentum vocatus fuit Edvvardus rex Scotiæ, ſed non venit propter inſidias inimicorum ſuorum in inſulis iuxta Scotos latitantibus, propter quod miſit excuſatores ſolemnes, ſcilicet dominos N. de Bellomonte, & VV. de Monteacuto, & quoſdam alios milites ſeu barones.

Natale apud Wallingeford.

Parliamẽtum Eboraci.

Hoc anno rex Edvvardus Scotiæ. 14. Calend. Iulij apud nouum caſtrum ſuper Tynam in domo fratrum prædicatorum fecit & iurauit homagium & fidelitatem regi Angliæ Edvvardo

Rex Scotiæ facit homagium regi Angliæ.

tertio, pro toto regno Scotiæ & inſulis Scotiæ adiacentibus. Occaſione huius homagij communitas Scotię contra vtrunq; regem inſurrexit, & plures eis adhærentes cepit, & aliquos occidit. Interim verò rex Scotiæ ad Angliam ſe transferens, apud Rauenſhelin per tempus moram traxit. Cui poſt principium menſis Nouembris rex Angliæ apud nouum caſtrum in adiutorium venit. In fine verò menſis Decembris, rex Scotiæ cum exercitu ſibi per regem Angliæ aſsignato, per vallem Anandiæ vſque Glaſcovv, Cairik, & Cōnigham ſe tranſferens cuncta deuaſtauit. Rex Angliæ verò Londoneam & partes adiacentes inuaſit, quoſdam malefactores cepit, & eorum capitaneos interfecit. Redeuntibus verò regibus verſus Bervvicum, comes Patricius ab eiſdem recedendo homagium ſuum per ſuas literas eis remiſit. Circà finem menſis Iulij rex Angliæ cum exercitu Scotiam ingreſſus plura loca deuaſtat. Hoc idem rex Scotiæ cum comite VVarennæ faciebat. Tandem apud villam ſancti Iohānis ambo reges conuenerunt, vbi comes de Athels & Alexander Moumbray & alij qui propter homagium à rege Scotiæ Angliæ regi exhibitum ab illis diſceſſerant, ſub certis condicionibus vtriuſque regis gratiæ ſe ſubmiſerunt. Comes verò de Athels regimen vltra mare Scoticum ſuſcipiens, in breui à Scotis atrociter eſt occiſus. Comes Morauiæ per VVilhelmum de Preſtſeu captus, Londonias eſt tranſmiſſus. Hoc anno vocauit rex Angliæ Prælatos & magnates quòd infra ſex dies poſt tranſlationem S. Thomæ venirent ad eum apud Notingham pro conſilio & alijs tractatibus habendis ibidem: & tunc ordinauit Parliamentum London. & Archiepiſcopus conuocauit clerum ibidem ad Sanctum Paulum die Lunæ poſt feſtum exaltationis ſanctæ Crucis. Et quia noua venerunt ad Parliamentum, quòd Scoti omnes inſurrexerunt & ceperunt dominum Richardum Talebot & ſex alios milites & multos pedites occiderunt, Rex promiſit ſe iturum verſus Scotos pro Scotorum malitia refrenanda: populus conceſsit ſibi. xv. denarium de Temporalibus, & de ciuitatibus & burg. decimum denarium, & clerus conceſsit vnam decimam. In dicto Parliamento dominus rex conceſsit quòd iret in terram ſanctam proprijs ſumptibus, ſed certum tempus inchoandi iter non expreſsit, ſed ordinauit mittere Archiepiſcopum Cantuarienſem ad Papam, & ad regem Franciæ, vt poſſent de tempore concordari. Ita quòd illi duo reges poſſent cum ſuis potentijs ſimul arripere dictum iter.

Expeditio regū in Scotiam.

Cōcilium apud Notingham.

Subſidium.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, octauus, Iohannes Archiepiſcopus Cātuarienſis in feſto Sancti Dioniſij intrauit eccleſiam ſuam Cantuariæ, & ſolenne conuiuium more ſolito celebrauit, & in feſto Apoſtolorum Simonis & Iudæ tranſiuit mare verſus regem Franciæ cum alijs nuncijs, ſicut prius fuerat ordinatum. Hoc anno circa feſtum Sancti Martini dominus Edvvardus le Boun fuit ſubmerſus in marchia Scotię, dum voluit liberari domicellum ſuum fugantem prædam animalium, ita quòd neuter euaſit. Item hoc anno in nocte ſancti Clementis per nimiam inundationem maris per totum regnum Angliæ, & maximè in Thamiſia fuerunt rupti muri maritimi, & animalia infinita ſubmerſa, & terræ fructiferæ in ſalſuginem ſunt conuerſæ, adeò quòd ad fertilitatem ſolitam per multa tempora non ſperatur poſſe redire. Item hoc āno quarto die decembris obijt Iohannes Papa viceſimus ſecundus in palatio ſuo Anniuoniæ, & in eccleſia beatę Mariæ eidem palatio contigua eſt ſepultus, in qua ipſe fuit Epiſcopus ante Cardinalatus honorem: vacauit ſedes Apoſtolica per quindecim dies. Rex Angliæ tenuit feſtum natalis Domini apud Rokesburgh. Et viceſimo die menſis Decembris fuit electus in Papam frater Iacobus T. T. ſanctæ Priſcæ præsbiter Cardinalis, qui fuit Monachus ordinis Ciſtercienſis &

Archiepiſcopus mare tranſit.

Edvvard. Boun ſubmerſus.

Inundatio maris.

Iohannes Papa obijt.

Natale apud Rokeſburgh.

ſis & magiſter in Theologia de comitatu Sluxenſi, iuxta partes Tholoſanas oriundus, & die dominica poſt Epiphaniā tunc ſequente fuit coronatus apud fratres prædicatores. Auinioni Archiepiſcopus Cantuarienſis redijt circa Epiphaniam, & ſtatim poſt Purificationem, Eccleſiam, ciuitat. & dioc. ſuas Cātuariæ viſitauit. Et citò poſt Epiphaniam, rex Franciæ miſit nuncios Regi Angliæ, ſcilicet Epiſcopum Abricenſem, & quendam pro pace Scotorum, qui vſque in diem Lunæ mediæ Quadrageſimæ in Angliam expectarunt, & tunc apud Notingham, conceſſę fuerunt treugæ vſque ad feſtum Sancti Iohannis proximè tunc futurū; vt interim fieret parliamentū ſuper illis, & alijs tāgentibus ſtatum regni. Circa finem menſis Maij Rex Angliæ miſit Henricū filium comitis Lancaſtriæ cum exercitu magno ad regem Scotiæ, qui villam Sancti Iohannis ingreſsi, partes adiacentes vndique deſtruxerunt. Poſt modicum verò tempus, rex Angliæ cum paucis admodū ad eos accedens vltra mōtes Scotiæ cum exercitu vndique vaſtando procedebat. Et vſque Eglin in Morauia, & in Derneſſe, & per multa milraria vltrà quàm vnquā fuit auus ſuus depopulando. Interim verò apud Aberden interfectus fuit quidā miles ſtrenuus per nauigium adueniens, Thomas Roſcelyn nominatus, vnde offenſus rex, per Eberden veniens villam, comburi fecit, & partes adiacentes ſecundùm rebellātium demerita deuaſtauit. Caſtra de Striuelyn & Lotheuile reparauit & muniuit. Dimiſſáq; cum rege Scotiæ militia Angliam redijt. In fine menſis Octobris Iohannes de Elthani germanus regis Angliæ, comes Cornubiæ, obijt in villa ſancti Iohannis, & Londini ſepultus. Obijt & ibidem Hugo de Frenes comes Lincolnienſis menſe Decembri, profluuio ventris ſuæ, vt ferebatur, frigore per poſteriora contracto.

Viſitatio Archiepiſcopi Cantuar.

Filius comitis Lancaſtriæ proficiſcitur in Scotiā.

Obijt comes Cornubiæ.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij nonus, menſe Martij rex Angliæ tenuit parliamentum apud Londonias, vbi filium ſuum primogenitum Edvvardum quartum, tunc comitem Ceſtriæ, ducem fecit Cornubiæ, & ſic ab omnibus præcepit nominari, fecit & idem rex in eodem parliamento .6. comites, videlicet Henricum de Lancaſtria iuniorem, comitem Derby, VVilhelmū de Monte acuto comitem Sarū, Hugonem de Audley comitem Glouerniæ, VVilhelmum de Clinton comitem Huntingdon, VVilhelmū Boun comitem Northampton, Robertum de Rifford comitem Southfolciæ, in quorum ſolennitatem fecit rex apud VVeſtmonaſterium ſolēne conuiuium dominica. iij. Quadrageſimę. Intereà dum hæc agerentur comes Patricius, & Andræas de Morauia, & VVilhelmus Duglas, plura fortalicia, videlicet Sancti Andreæ & Botheuile inuadentes ceperūt, & caſtrum de Striuelyn obſederunt. Quo audito, rex Angliæ ad partes Scotiæ iter dirigit, Scoti quoque caſtrum fortiùs aggrediuntur, & in conflictu VVilhelmus Deketh, qui de obſidentibus principalis fuit, interfectus eſt. Et ſic dimiſſa obſidione ante regis aduentum receſſerunt. Rex verò caſtrum victualibus & nouis ſtipendiarijs muniens, vulneratos, debiles & infirmos in Angliam ſecum duxit. In hoc parliamento apud London ſtatutum fuit, quod nulla lana creſcens in Anglia exeat, ſed quod ex ea fierent panni in Anglia, & quod omnes operatores pannorum, vndicunque in Angliā venientes reciperētur, & quod loca oportuna aſsignarentur eiſdem cum multis libertatibus & priuilegijs, & quod haberent vadia regis quouſque cōmodè de ſua arte lucrari poſſent. Item ſtatutum fuit, quod nullus vteretur panno extra Angliā operato, & impoſterum deferendo, rege, regina & eorū liberis duntaxat exceptis. Item quod nullus vteretur pellibus trāſmarinis, niſi haberet in redditibus centū libras, quorum ſtatutum nullus ſequebatur effectus,

Parliamētum Londini.

Creatio comitum.

Rex proficiſcitur in Scotiā

Statuta in parliamento Londini.

nec

nec aliquis ea ſeruari curauit. Poſt feſtum corporis Chriſti, rex Angliæ apud
Legatio in Franciam. Stamford magnum conſilium tenuit, nuncióſq; ſolennes ad regem Fráciæ pro
pace inter eos reformáda, videlicet epiſcopum Lincolnienſem, comites Sarum
& Huntington, & alios plures nobiles tranſmiſit. Qui naues intrantes, apud Bo-
Legati Galliā à pace auerſum ſentientes cum duce Bauariæ fœdus ineunt. loniam in principio menſis applicuerunt. Intelligentes voluntatem regis muta-
tam, tranſitúmq; ſuum fore periculoſum, verſus comitatum Hanoniæ quàm ci-
tius poterant properabant, cum Ludouico duce Bauariæ, regnum Alemanniæ
contra voluntatem Papæ tunc occupante, & cum comite de Selers, ac alijs
proceribus multis fœdus in regis Angliæ ſubſidium inierunt. Redeuntes ve-
rò duas naues de Flandria verſus Scotiam nauigantes, multitudine Scotorum
oneratas, ſcilicet 250. capiunt, reperti enim ſunt ibi Epiſcopus Glaſcuenſis, Io-
Scoti capti. hannes de Stevvard, & alij filij nobilium de Scotia, videlicet Dauid de la Hay,
Hugo Giffard, Iohannes de la Mor, VVilhelmus Baly, Alexander Friſell, cum
duobus clericis, magiſtro Thoma Figas, magiſtro VVilhelmo Muffet, & vno
Monacho de Dunfermlyn, cum mulieribus quibuſdam nobilibus, quibus ferè
omnibus interfectis, Epiſcopus obijt lethaliter in capite vulneratus. Rex Angliæ
cuſtodiam Marchiæ Scotiæ comiti VVarvvici, & alijs proceribus cõmiſit. Quia
diuerſis vicibus Scotiam intrantes modicum profecerunt, ſed Scoti ter Angliam
intrantes, plura loca combuſſerunt, & caſtrum de Edenburgh obſederunt. Re-
ge támé Scotiæ ſuperueniéte obſidionem dimittere ſunt coacti. Hoc anno in ec-
cleſia de Edeligh VVinton. dioceſſ. & decanatu de Aulton, in die Palmarum,
poſt prædicationem cuiuſdam ſacerdotis literati Iohannes de Vecca nomine,
mulier quædam Iohána, coram populo, à iuuentute ſua corpus ſuum libidini
Commentũ de muliere pœnitẽtiam agente. & obſcœnitati fuiſſe expoſitum, ac alia facinora lachrymabiliter confeſſa eſt in-
audita, obnixè flagitans pœnitentiam à ſacerdote prædicto ſibi imponi ſaluta-
rem. Sacerdos quoque de diuina miſericordia confidens, poſt ſacræ ſcripturæ
nominatá ne deſperaret, ſed in domino peccatores ad pœnitétiá miſericorditer
expectante ſpem poneret, ſex dierum in pane & aqua in ſuorum remiſsionem
dixit delictorum, illa quoque pœnitentiá talem ſuorum reſpectu facinorum
parum fore ſeu nihil aſſerente, pœnitentiam qualemcunque agere poſſet ſibi
iungi ſimpliciter exorauit. Ille verò diebus poſtea tribus in petitione mulie-
re perſeueráte, in expiationé omnium peccaminum ſuorum indixit ieiunium.
Proſtrata verò illa coram imaginibus Eccleſiæ, flens & eiulans, ac preces ad
deum deuotè fundens, pronáq; in terra ſe proſternens, in corporis Chriſti ele-
Hinula biceps. uatione exanimis & albiſsima eſt reperta. In foreſta de VValmer capta eſt hin-
nula, duo habens capita equalis magnitudinis, cum duobus collis, cætera mem-
bra erant ſimplicia, nutrita aúté aliquanto tépore & cuſtodita in curia Edvvardi
1535. de ſancto Iohanne militis dictæ foreſtæ magiſtri. Hoc anno nocte Pentecoſtes
in parochia de Kingeſlay VVinton. dioc. & decanatu de Aulton, mulier quædá
Mulier ab incubo oppreſſa. Iohanna nomine, in ſomnis amaſium ſuum VVilhelmum, à quodam viſi-
tare monita, in craſtino, à ſpiritu incubo dilecti ſui ſpem ſibi apparente in fore-
ſta de VVolmer eſt cognita. Redeunte autem ad domum ſuam, mulier gra-
uiſsima infirmitate eſt detenta. Quod verò per ſpiritum malignum fuerat ſe-
ducta, veritas per dilectum ſuum propalatur. Muliere autem eiulante & deuo-
tè dilecto confitente, intollerabili quaſi fœtore domus repletur, poſt triduum
toto corpore inflato, vná cum ventre & labijs in nigredine obijt, ab 8. viris
1536. ad tumulum eſt vix delata. Hoc anno comes Sarum & multi nobiles Angliæ
Angli obſidẽt caſtrum de Dunbar. 5. calendas Februarij caſtrũ de Dunbar obſident, ſeptimaniſq; 19. durauit ob-
ſidio, acceptiſq; tandem treugis ſub certis pactis Angliam redierunt. Quæ qui-
dem obſidionis dimiſsio & treuga, Maioribus Angliæ & multis ibidem con-

gregatis

gregatis diſplicuit, fuerat enim (vt ferebatur) ipſa diſpendioſa, nec honorifica, nec ſecura, ſed Scotis vtilis atque grata: Et ſic mediantibus nuncijs Papæ, & regis Franciæ, multi tractatus pacis inutiles habebantur, & multæ treugæ ex parte Scotorum ſubdolè agentium conceſſæ fuerunt, ſed nihil efficaciter expeditum, quia illis pendentibus comitem de Arcell interfecerunt. Rex autem non permiſit Iohannem Archiepiſcopum Cantuarienſem ab ipſo longè diſtari.

1336

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij decimus, habuit rex decimā à burgenſibus, quindecimam ab alijs, decimā à Clero, & circa Pentecoſten habuit parliamentū Northāptoniæ, vbi dimiſit Prælatos, & alios tractare, & ipſe ſecretè equitauit verſus Scotiā cum paucis admodum, vſque Berewike, & indè (aſſumptis ſecum paucis armatis) equitauit ad villam Sancti Iohannis, vbi inuenit ſuos, qui de ſuo ſtupebant & mirabantur aduentu, & ibi dictam villam fecit muniri foſſatis & muris, & ſuos comites miſit cum rege Scotiæ, per patriam ſi poſſent inuenire Scotos reſiſtentes, ſed nulli audebant eos expectare, ſed per montes, paludes, & nemora latitabant.

Parliamētum Northamptō.

Hoc anno dominus rex in ſingulis Eccleſijs cathedralibus fecit capi totam pecuniam collectam, & repoſitam in ſubſidium terræ ſanctæ. Item hoc anno Papa reuocauit ſexennalem conceſſam in ſubſidium terræ ſanctę, pro eo quòd rex Franciæ verſus terram ſanctam minus diſtulit iter ſuum, & voluit quòd ſolutum redderetur, ſed in Anglia nihil fuit redditum, quia fuit per Clerum regi conceſſum.

Hoc anno menſe Martij in villa de Leighton, iuxta Huntingdon ad ſex milliaria, natus eſt Vitulus duo habēs capita, & octo pedes. Quædam naues & galeæ (vt ferebatur) Normannicæ in vigilia Annunciationis beatæ Mariæ apud Porteſmuthā applicuerunt, villam quaſi totaliter præter eccleſiam parochialem & hoſpitalem combuſſerunt, & illęſi cum ſpolijs ad naues regreſsi ſunt.

Normāni Porteſmutham incendunt.

Hoc anno hyems aſperrima extitit in Anglia, & durauit gelu maximum à quinto Calendas Decembris, vſque ad quartum idus Februarij, & niues nullæ, vnde & triticum charum, ſed cætera blada abundanter terra produxit. In multis locis Angliæ ſalices in Ianuario flores protulerunt, roſis in quantitate & colore perſimiles. Sambuci verò arbores fructus ceraſis ſine lapidibus tum ſimilimos produxerunt, interpretetur qui poterit ſigni prodigiū.

Hoc anno rex Angliæ cum reg[illegible] comitibus de Derby & Northampton, ac Sarum, ac militia copioſa, idibus Iulij apud Orevvell in mare ſe poſuit cōtra regem Franciæ. Hic tranſito proſperè mari apud Andevverpe moram traxit, habitoquè iuxta Coloniam cum Ludouico de Bauaria conſilio, de toto imperio citrà Coloniam eius vicarius factus eſt, & de omnibus imperium tangentibus vicem eius gerens. Miſit quoque rex Angliæ ſummo Pontifici literas ius ſuum in regno Franciæ declarantes in hunc modum.

Rex ſe cōmitit mari contra Francos.

Amabilium deo patrum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalium collegio venerando, Edvvardus dei gratia rex Angliæ, dominus Hibernię, & dux Aquitaniæ ſalutē, & ſinceræ dilectionis affectū. Sāctiſsimo patri domino ſummo Pontifici poſt debita reuerentiæ munera ſcripſimus in hæc verba: Ius naturæ præuiū pariter animalia cuncta docens contra violentas iniurias licentiam defenſionis indulſit, ſtatuens vniuerſaliter iure factum, quod quiſq; (vim iniuriámque propulſans) ſuam fecerat ad cautelam. Sanè cum dudum animoſa guerrarum pericula, iniurioſa damnorum diſcrimina nobis mota fuerunt & illata, quæ toti mundo notoria ex noſtra etiam intimatione fræquenti Apoſtolicæ ſedi facta, ſatis pro conſtanti ſupponitur beatitudini veſtræ nota.

Rex Angliæ ad Papā ſcriptis literis imperium regnū Franciæ vendicat.

Nos

Nos cor habentes pacificum (nouit deus) pro vitandis illis & pacificis idnucendis, obtulimus nos voluntariè perſequenti, reuerenter & humiliter fortè, nimis amabiles vias pacis, non ſine noſtrorũ magno iurium intereſſe, vt neglecta perſecutione alia cuiuſlibet iuris noſtri, tempore illo iuſti doloris, quo propter accẽſam furoris Soldani Babyloniæ rabiem, & crucis hoſtium aliorum ex cauſa iurati contra eos paſſagij, & ſolenniter publicati in partibus trãſmarinis peribant, & pereunt Chriſtiani, & creſcunt immaniter iniuriæ crucifixi: poſſemus ſicut deberemus & propenſius anhelamus intendere cauſę crucifixi, quę negligitur, immò verius imponitur in magnam cuiuſlibet Chriſticolæ regis maximè demerentis infamiam & ignominiæ magnæ notam. Sed neſcimus veniat quo peccato, quòd de pacificis oblatis humiliter (ex quibus ſurgere debuit pacis amor) in eo qui nos ſola voluntate proſequitur, maioris iracundiæ, maioriſquè duritię creuit tumor contra nos, tum illum non prouocat (Deo & conſcientia noſtra teſte nobis) aliquod factum noſtrum, vel attemptatum per nos aliquid cõtra eũ, imo vident oculi mũdi, publici teſtes noſtri, præfatus perſecutor noſter (Fràcię regem ſe nominans) damnoſis iniurijs quot & quantis nos & noſtra iura vulnerat & deſolcat. Ipſius quidem regni Franciæ (quod ad nos omni ſucceſſorio iure legitimo pertinere dinoſcitur) eſt inuaſor & illicitus occupator, regnum ipſum (quod debuit nobis vocatis vel defenſis legitimè debito iuris ordine petere) non veritus occupare, cum vir eſſemus, & quòd perſona eſſemus cuius principaliter intereſſet, notoriè certum eſſet, & in regno ipſo ius noſtrum foret tam notorium quàm communi iure fundatum ſuppoſito, ſicut euidentia facti notorij præſupponit, quòd celebris recordationis Philippus olim rex Franciæ, pater claræ memoriæ Caroli regis Frãciæ immediatè defuncti, & ſereniſsimæ dominæ Iſabellæ reginæ Angliæ matris noſtræ, fuerit auus noſter, cum eidẽ Carolo tempore mortis ſuæ, ex deſcendentibus ſecum ab eodem Philippo maſculus ſuperſtes proximior fuerit nullus nobis. Et perſona fœminea dicti regni per ius in eodem regno ſeruatum antiquitus ſit non capax, quòd ius regni præfati, fauorem in viam cauſæ finalis attendens, ne regnum ipſum ſub fœminea fragili gubernatione labatur, & propter hoc perſonam mulieris excludens, non excludit perſonam maſculi, per ſic excluſam fœminam deſcendentis, ne fiat iuribus ſemper odibilis prorogatio odiorum perſonæ, videlicet ad perſonam, ſexus ad ſexum, cauſæ ad cauſam, odij ad fauorem, ... contra legum traditiones communes, fœmineum genus vbi maximè ... agitur concipiat maſculum: ad hoc etiam, per ius memoratum à regno fragilitas muliebris excluditur, vt regno ſalubrius conſulatur & proximior maſculus admittendus. Alias admittatur potiſsimè ad ius illud, qui primordialiter à matre ſic excluſa non oritur, ſed in nepotem propagatum ab auo originaliter deriuatur, alioquin ſequeretur & alia iniquitatis abſurditas, per prorogationem odibilem ſupradictã, quòd excluderẽtur collaterales coniunctorũ, vt remotior vocaretur, cum ipſo iure gẽtium naturali, fratres & ſorores eorumq; filij in ſucceſsione mutua, collateralibus alijs alterius lineæ prę ferantur, & inde dictum ius pro regum fauore, ac odij fœmineæ inhabilitatis ad regnum, exoritur tam iuris quàm deſcendentium ne per fœmineam maſculorum iniuriã occaſio naſceretur. Nec eſt putanda quòd memorati iuris intentio ſit iniqua, vt matrem & filium natione contraria ſcilicet damnet. Imo contrario iuris eiuſdem iudicio quo mater à ſucceſsione expellitur, filio gradum matris ingreſso ſucceſsio tunc differtur, ſimilitudine filij, qui gradum parentis deficientis ingreditur, vt ad patris ſucceſsionem cũ patruis etiam admittatur, vt ſic meritò triſtis mater præfato rigore regia hæreditate nudata, ſubſtitutione taliter ſibi de filio gaudeat conſolata, nec afflictio-

ni afflictionem accumulat, quod ſancta conſideratio legis horret, ſicut videmus etiam vbi onus afflictionis preamabile non intulit lex, ſed caſus in lege, ſcilicet quæ conſuetudinariam legem damnat, bona concedentem alij naufragorum, qua ratione quod in expreſſo legali pro vitanda afflictionis adiectione corrigitur, multò fortius in tanto prohibetur, legi igitur regni Fráciæ ſufficiat, plus quàm plenę matri, non ſuo vitio, ſed naturæ fato, quæ fœminam fecit illam radices regias ſuccidiſſe, quodquè mater expreſsè per legem ipſam exhæredationis propriæ, quaſi quoddã naufragium patiatur abſque eo quod ex legis præfatæ conſequenti tacito, omni iure contrario, cum filio exherædato iterum naufragetur, & ſine culpa pœna inueniatur augeri, cùm vbi etiam culpa eſt, debeat emolliri, aliter etiamſi pro eo quòd mater ex iure non admitteretur ad regnum, repelli iure filius intelligeretur à regno. Iudæorum regnum contra fidei fundamentum non perueniſſet legitimè ad Ieſum, qui tamen natus dei myſterio, non virili cõſortio, ex fœmina regali prole Dauidica Maria virgine, ad regnum huius non admiſſa, nec etiam admittenda, per certam fidei veritatem, rex verus & legitimus extitit Iudeorum. Abſit etiam, quòd Ieſus filius Dauid regalis ſucceſsio legalis obſeruantiæ, ſiue nodi fuerit fractura ſiue ſolutio, cùm legem non venerit ſoluere, ſed implere: hoc autem excellentiſsimum legitimæ ſucceſsionis exemplum rationabiliter imponit ſilentium loquacitati contrarij iuris noſtri in regno Franciæ memorato, ne quoad legitimum gradum & ordinem ſuccedendi ſeparemur in conſtitutione vel interpretatione iuris, quos quoad hoc pacificat idemptitas rationis. Ne dum autem debita noſtri vocatio, noſtráque defenſio (vbi de tanto noſtro agebatur præiudicio) eſt admiſſa, ſed etiã noſtri procuratores qui inſtantiam petierant, vt pro nobis & noſtro iure legitimè comparerent, non ſolùm fuerunt in iudicio non admiſsi, ſed mortis horribilis comminatione repulſi. Et ſic noſtrum titulũ memoratum (factum duodecim Patiũ Franciæ) non excuſat, qui quoad nos (quibus ætatis tenellæ minoritas tunc fauebat) relictis partibus iudicum, ex hoc functi partibus ſunt prædonum. Quorum proceſſum factum in noſtrum præiudicium, ipſa iure noſtra minor ætas fecit inualidum. Qui quoad maiorem etiam efficax non fuiſſet, taliter defenſione ſublata, quæ competit homini ex iure naturæ, quod tolli nequit à principe, nec à iure. Notum etiam communiter eſt vbiquè, qualiter in Aquitaniæ noſtro ducatu ſemper inuaſerit & colliſerit iura noſtra, terras noſtras inuadens & diſsipans, quas capere potuit, alijs noſtris terris quas occupauit adiungens, & (ius ſibi dicens ad libitum, Dei timore poſtpoſito) ſibi tenens. Scoti enim, quos noſtræ coronæ ſubiecerant iura temporum antiquorum, iniqua rebellionis dementia, contra naturalem Dominum calcitrantes, continuati in noſtros prædeceſſores, & nos, læſæ maieſtatis criminis rei erant, vt contra nos nihil iniuriæ committerent ad noſtras iniurias fœdere adiunxit, in tanto crimine noſtræ iniuriæ fouens eos qui iure ſanguinis, & natura debuit potius nos iuuare. Cumque pręmiſſa omnia non implerent de noſtris iniurijs votum ſuum, collectis vndique viribus quicquid potuit, vt nos iræ ſuæ torrens abſorbeat aggregauit, tollere nos de mundo ſollicitus, ad illud non intentos, forſitan ex intento facto ſuo contra nos, noſtrum contra ſe metitus intentum, quod colligere vel metiri nequeunt per alicuius actus noſtri iudicium nondum actum. Donum inſuper nobis impenſum diuini ægrè muneris ferens æſtimare viſus eſt ſuper iniuriam in Angliæ regno noſtro nos viuere ſuper terram, & quantum dabat dominus proſperè, ſaltem per omnia pacificè quoad eum, quodquè ſeruiens nobis populus, vel veriùs cui ſeruimus,

noſtris temporibus Dei dono fuerit glorioſus. Hæc autem non ſtatim audita vel cognita nos mouerunt, ſed illa ſub diſsimulatione tranſiuimus, nulli parcentes oneri vel honori, vt contra nos perſecutio ſua iniuriaquè quieſceret, noſtrumquè cum eo pacificum tempus eſſet, donec propinquum nobis vidimus gladium noſtræ ac noſtrorum neci & exterminio præparatum: ſed nunquid aliquis eſt qui credat quòd auunculus nobis cognitus, princeps tantæ potentiæ etſi (vt præmittitur) occupatis nobis, fuerit negligendus, qui ſuæ iuribus volũtatis armatus, potentia vndiq; vocata vallatus vt poſsit liberiùs pro ſua voluntate nos perſequi iuratã deſerit cauſam Chriſti. Quid igitur pro ſuo iure ſuaquè ſecuritate non licuit regi ſui ſtatus ſuiq; periculum iam videnti, dicat qui nouerit, quid non liceat homini de vitandis iniurijs damniſquè certanti, in illis præſertim quæ ad vitæ ſtatuſquè radices ſecurim ponere probant, leuis ne timor dici poterit aut vanus, qui pro nobis ſe potuit coniunctorum nobis illuſtrium fortiumquè conſtantia corda concutere, multò fortiùs etiam debet nos terrere, quos ſolos periculorum concepta molimina cõcernebant. Propter hoc igitur iure naturæ dictante, facti tam noſtri quàm noſtrorum iurium, non voluntarij ſed neceſſarij defenſores, ac opportunis cautionibus attendentes iuxtà rei militaris documenta probata illuſtrium antiquorum, quòd potentiæ magnæ pericula conſpirata periculoſius expectantur, in laribus illis nuper currẽtibus ad noſtræ lucis & ſalutis occaſum conſultiùs venimus in occurſum, ne contra nos fortè diſcriminoſè procederent, ſed ſui ortus præfocarentur loco eorum, freti conſilio & auxilio nobis oblato, quos nobis cõſanguinitas & affinitas cõiungebat, & ad quos ſimiliter ſpectabat nobiſcũ periculis noſtræ deſtructionis occurrere, illaquè conſilijs & auxilijs præcauere, ponentes in manu Dei quam in manibus Apoſtolicæ ſedis veſtræ vel aliorum bonorum virorum cõmunium, ponere quondam voluimus, iuſtificatam quantum potuimus cauſam noſtram, vt ipſe rectum ex alto proſpiciens, ſentẽtiam iuſtam ferat, & in ſui gladij viribus exequatur. Nec credimus alme pater, quòd arbiter quiuis rectus, vel etiam iudex iuſtus, ſic interpretetur aut torqueat noſtrum factum, vt quod pro noſtrorum tuitione & aſſecutione iurium in tanto diſcrimine noſtrâ ium fecimus (fieri ad alterius, quam non intendimus, non agimus nec agemus) putet iniuriam vel offenſam, immò credimus & certi ſumus quòd facti noſtri intentio attendetur. Et quid, vbi, aut propter quid fiat, debita conſideratione librabitur, & iuſti ſtatera iudicis appendetur. Et ſicut ſanctio legis docet, non factum ex dicto, ſed dictum penſetur ex facto. Non eſſet equidem iuris præſumptio, nobilis quòd ſupponit factum ab homine fieri ſuo iure, non benigna interpretatio vel ciuilis, qualem ſemper fieri dictat cenſura legalis, ſi noſtri iuris vſum notorium, noſtræquè defenſionis compendium, diſpendium offenſionis illicitè quis diceret alienæ eſſe. Ceſſet igitur quæ ſumus omnis coniectura in actibus noſtris, certiſquè locũ duntaxat ſibi vẽdicet, nõ autẽ in incertis. Deniq; forſitã accuſator calũnioſus noſtræ actionis interpres, quia ſuſcepimus hominẽ contra quẽ proceſsiſſe fertur vel eccleſia vel parentis eccleſię vicarius, non dicet quòd fratris vel affinis vicibus fungimur, non quòd ad iuris habendum titulum neceſſarium nobis potentiæ ſolum vſum aſciſcimus vt neceſſario fulti præſidio vbi nunc ſumus, nos à congeſtis in noſtri ruinam periculis defendamus, & pro noſtrorum iuſta iurium aſſecutione certemus. Non dicet quòd intendimus nos defendere, pro noſtro iure certare, non etiam impugnare vel eius impugnationi fauere, pro cuius vtiquè certaremus honore, nullius habita reſpectione periculi, ſicut catholicam excellentiam regum decet, cùm tamen vt omnis iuris cenſet intentio, ac cu-

uſlibet actionis finalis cauſa, vel ratio principaliter attendenda, & ex notitia voluntatis atque propoſiti, ſurgat diſtincta certaquè cognitio operis accuſati, ſolumquè geſtis hominum realis actio non verbalis conceptio ponderetur. Non dicet quòd facimus de materia iſta ſcutum contra eum qui noſtro minabatur capiti mortis ictum. Quodquè fecerimus medici ſapientis exemplo, qui materiam morte plenam, currentem ad partes corporis vbi vita ſe recipit, diuertere facit ad membra in quibus materia nequit fore ſuſpecta. quæ ad proximum fuerat interitum præparata. Sic loquitur ſanctè pater, ſic loquitur propter vehementiã, qui in ſuis inſidijs nos inuenire quærebat incautos & penitùs imparatos: ſed proculdubio cautius fuit nobis iuxta militarẽ theoricam edocentem, quod more talis guerræ periculũ plus euitat, qui eam à terræ ſuæ limite proſequeſtrat, cõtra notorium hoſtem noſtrum pro iure noſtro nos cõgredi, & terris potentum potentibus ſociatos, quàm in propria perſona noſtra ſolos. Non igitur apud veſtræ viſcera miſericordiæ & ſanctitatis locum inueniat detrahentium informatio æmula, vel ſiniſtra facta de filio, qui ſuorum hæreditario iure maiorum, in veſtra, & apoſtolicæ ſedis gratia & obedientia ſemper inconcuſsè perſiſtet. Immò ſi quæuis de filio taliter facta ſuggeſtio pulſauerit beatitudinis forſitan aures, non priùs à veſtra dignatione ſancta credulitas illi detur, quàm auditus ſit filius qui tangitur, qui confidit, & indeſinenter intendit, ante ſanctitatis veſtræ iudicium omni præſidens creaturæ (quod negare hæreſim eſt probare) iuſtam dicere, vel iuſtam facere quamlibet cauſam ſuam. Illud demùm dicimus ad veſtræ intentionis maioriſquè deuotionis euidentiam ſubiungentes, quòd ſi ſit aliquis de nobis fœdere naturæ cõuinctus, nobiſquè ad noſtram defenſionem adiunctus, qui per viam obedientiæ apoſtolicæ ſedis veſtræ non ambulet ſicut debet, dare intendimus, quam non parùm vtiliter dare poſſe fidimus operã indefeſſam, vt omnium dimiſſo deuio ad viam obedientiæ redeat, omnemq; faciat ſemitam ſuam rectam. Vnum rurſus quod à multis audiuimus, petita venia cum reuerentia, non tacemus, quod aliàs inauditum fuit. Quantò conſideretur attentiùs pungit atrociùs mentem noſtram, videlicet quòd aduerſarij noſtri manus notoriè nunc (vt priùs) ad noſtri tantum laborantis exitium cum guerram faceret, nemo ſibi nec ipſe alij niſi nobis de Chriſti patrimonio ſit armatus, quòd certè reges Angliæ noſtras prædeceſſores illuſtres Chriſti pugiles, fidei athletas, ſanctæ Romanæ iuris Eccleſiæ amantiſsimos zelatores, eiuſquè mandatorum deuotiſsimos ſeruatores, vt nos ètiam nec ſcimus nec credimus meruiſſe. Et licèt propter hoc dicatur à pluribus, non à nobis quòd contra nos facta ſubuentio, quòd ad nos actus patris vel matris non extiterit, ſed nouercæ: nihilominùs tamen conſtanter aſſerimus quòd ſumus, & perſeueranter erimus veſtræ ſanctitatis veſtręquè ſedis deuotus & humilis filius non priuignus. Ex quo non ſine ratione ſperamus, quòd noſtra humilitas facta maior & firmior per illud quòd non meruit nocumentum veſtræ paternæ charitatis, & gratiæ inuenire debeat exuberantius incrementum, vt quòd nobis inſontibus intulit, quæ non præceſsit aſperitas punctionis ſequens debeat, & compenſet veſtræ bonitas vnctionis. Hunc autem noſtræ iuſtitiæ, & contra nos iniuriæ ſic multiplicatæ proceſſum præeminentiam veſtri ſancti culminis intimamus, vt veſtra ſumma ſanctaquè menſura boni & æqui cuius adeò ſibi competit, dare claues, aperire & claudere in terra poſitas portas cœli, prout exigit plenitudo ſuæ poteſtatis, & præcellentia ſui fori, quantũ fuerit rationis fauere debeat noſtro iuri, parati ſemper nedum à veſtro ſancto cũctis pręſidẽte iudicio, immò & à quolibet alio de veritate cõtrarij,

trarij, ſi quis eã nouerit humiliter informari. Et qui ſponte rationi ſubijcimur, aliã datam nobis intelligi veritatẽ cũ plena & humili gratitudine cõplectemur. Quia verò nobis patres circumſcripti eſtis in partem ſollicitudinis & conſilij dicti domini ſummi Pontificis condignis meritis euocati, ſibiquè lateraliter ad dandam plebi Chriſti ſalutis ſcientiam aſsidetis, iſta veſtrę patere cupimus noticiæ, vt cognita cauſæ noſtræ iuſtitia, veritati poſsitis impendere quod debetis, ad quod circumſpectionem veſtram prouidam, quæ ſolet ſine perſonarum acceptione iura ſingulorum æquo libramine ponderare, votiuis precibus excitamus. Et ſi forſan in facto noſtro quicquam apareat cautelæ, expoſcentes cõſilij ſanioris à vobis, ſuper hoc cupim⁹ ſalubriter informari, parati in agẽdis noſtris ſingulis cedere rationi. Datæ apud Andwerp. 16. die Iulij, anno domini. 1339.

Reſcripſit ei ſummus Pontifex in hunc modum.

BEnedictus Epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, chariſsimo in Chriſto filio Edvvardo regi Angliæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dudum te fili chariſsime clara imitari veſtigia progenitorum tuorũ regum Anglię, qui ergà deum & ſacroſanctã Romanam eccleſiam, velut peculiares eius alumni & deuoti filij plenitudine deuotionis & fidei claruerunt, ſuæquè ſplendorem proſapiæ à quauis obfuſcatione nubili contagij præſentarũt, eaquè in te prælucere clariùs cupientes, ob paternæ charitatis & dilectionis affectum quo te ſtatũquè tuum proſequimur, noſtras tuæ celſitudini literas direxiſſe meminimus, inter cætera recenſentes qualiter exceſſus per nobilem virum Ludouicum de Bauaria olim vt aſſerebatur, diſcorditer in regem Romanorum electũ aduerſus deum, & eandem Romanam eccleſiam ac fœlicis recordationis Iohãnem Papam 22. prædeceſſorem noſtrum per coaceruationem multiplicium & attrocium offenſarum nequiter perpetrati tuum præterire nequibant auditum, quos velut toti mundo notorios, non omnes, (cum longa & prolixa nimis eorũ narratio extitiſſet.) Sed ex eis aliquos in eiſdẽ literis prouidimus vt ſequitur recitandos. Idem namq; Ludouicus contra proceſſus prædeceſſoris eiuſdem & inhibitiones ipſius de conſilio fratrum ſuorũ eiuſdem Romanæ eccleſiæ Cardinalium factos & habitos, diuerſas ſpirituales & tẽporales pœnas & ſententias continẽtes: intrauit Italiam, & nonnullos hæreticos de hæreſi publicè & notoriè condemnatos in conſortium publicæ participationis admiſit, & aſſerens hæreſes manifeſtas ac fouendo ſecumq; tenendo hæreticos publicè dogmatizantes prędictarum hæreſium deteſtabiles & horrendos horrores, hæretica quoque dogmata ſcienter, immò potius dementer approbans, & euidẽtiam approbationis huius, per diuerſas literas ſigillo ſuo noto munitas, deduxit, in aliarum diſcrimen nacionum, ſibi etiam nomen imperiale poſtmodum vſurpare, & adminiſtrare iura imperij in eadem Italia & Alemannia, contra proceſſus & prohibitiones prædictas deteſtabili tęmeritate præſumpſit. Ex hijs præter pœnas alias, excommunicationis & anathematis ſententias incurrendo, & tandem auſus auſibus, & exceſſus accumulãdo exceſsibus ſe conferre non expauit ad vrbem, vbi in illam nequitiæ prorupit inſaniam, vt meditatus vrbi & orbi vniuerſalis ſchiſmatis ſuſcitare diſpendium, quendam hypocritam diabolicæ præſumptionis virum, nomine Petrum de Corbaria velut abhominationis horrendæ ſimulacrum in apoſtolica ſede pro Romano pontifice ſtatuere moliretur. Idquè quantum in eo fuit pro vi actum, fuit veneratus vt Papa, cõſecrationũquè immò potiùs execrationum diadema imperiale de facto recepit ibidẽ, vt de multis inſanis & alijs proceſsibus quin immò deteſtandis exceſsibus per eoſdem Ludouicum & Petrum præſumptione perpetratis hæretica taceretur. Propter

quæ

quæ dictus prędeceſſor præfatum Ludouicum fore à dominio denunciauit omni honore & dignitate priuatum, & in eum tantarum hæreſium & ſchiſmatum maculis irretitum, exercens gladium apoſtolicæ poteſtatis cum omnibus qui adhærerent eidem vel præſtarent auxilium, conſilium, vel fauorem, ſeu pro Romano rege aut imperatore ſcienter haberent, tenerent, vel nominarent eundē, non ſolùm excommunicationis & anathematis, ſed etiam alias pœnas & ſententias tanquā in fautores hæreticorū & ſchiſmatis promulgauit, & à iure declarauit prolatas ſicut in diuerſis proceſsibus per præfatū prædeceſſorem habitis ſerioſius continetur, ſuper quibus quidem pœnis quantumcunq; per ipſum Ludouicum promeritis, & in eum iuſto Eccleſiæ iudicio promulgatis, ſi verè pœnitens ſe humiliaſſet ad gratiam, benignam repperiſſet eandem eccleſiam, quæ ipſum tanquam filium prodigum de longinquo redeūtem, ad ſuum gremium apertis brachijs recepiſſet, immolatura pro eo (in vbertate diuinæ laudis) vitulū ſaginatum. Rurſus adiecimus in literis ſupradictis, quòd quanq; tam prædictorum exceſſuum contra eorundem proceſſuum (per dictum prædeceſſorem contra dictum Ludouicum exigēte iuſticia) poſtmodum habitorum noticiam habuiſſemus & etiam habemus, vt tamen ipſum à peccatorū nexibus liberatum de faucibus ſempiternę mortis poſſemus eripere, poſtquam fuimus ad apoſtolatus ſummi apicem aſſumpti, diuerſos nuncios eius (diuerſis vicibus & temporibus ad nos miſſos) receperamus benignè, ac pro reconciliatione ipſius p fructū veræ pœnitentię promerendā, prolocutiones varias habueramus cū eis, & tunc pendebat etiam ad proloquendum vlterius, terminis aſsignatis in quo proculdubio per nos non ſtetit, quo minus vlteriùs fuerit (ſuper negotio reconciliationis eiuſdem) proceſſum. Quare (fili dilectiſsime) ſerenitatem tuam requirendam tunc duximus per eaſdem literas, & rogandam, vt (prudēter aduertens & in ſcrinium internæ conſiderationis adducens, grauitatem pœnarum in quas inciderent, & ſententiarum quas incurrerent, quantiſq; periculis & diſcriminibus implicarent, qui præfato Ludouico ſic notoriè & publicè, ab omnibus hæreſis, & ſic odioſi toti Chriſtianitati ſchiſmatis condemnato, antequam reconciliationis gratiam eiuſdem eccleſiæ meruiſſet præcipitare præſumerent, ſibique impenderent auxilium, conſilium & fauorem, vel ſibi tanquam imperatori vel regi Romanorum reuerentiæ cultum ſeu titulum regalis vel imperialis nominis aſſignarent ſcienter, ac cuiuſlibet participationis fœdera contrahendo cum ipſo, & exhibitione reuerentiæ & honoris ſibi tanquam regi vel imperatori, quouſque dictus Ludouicus reconciliationis eiuſdem eccleſiæ meruiſſet gratiam obtinere, penitus te retrahere, & totaliter abſtinere curares, vt tibi famæ integritas & illibata tui generis claritas ſeruaretur, cum autem rumor implacidus & admodum infeſtus ad nos pduxit hijs diebus, quòd tu fili requiſitionibus & rogationibus noſtris vtique ſalutaribus & de fonte prodeuntibus charitatis, non ſine detrimento tuæ ſalutis & famæ, quod dolentes referimus obauditis, non ſolùm cum prædicto Ludouico, non dum eidem reconciliato eccleſiæ, nec à pœnis & ſententijs, quibus (propter præmiſſa & alia multa grauia commiſſa) per ipſum prędeceſſorem noſtrum implicatus eſſe noſcitur liberato, nec etiam proceſſus ſępèfati prædeceſſoris, per quos (vt præmittitur) aduerſus omnes & ſingulos cuiuſcunq; præeminenciæ, dignitatis, conditionis, vel ſtatus, etiamſi pontificali, regali quacunque, vel alia eccleſiaſtica ſeu mundana dignitate fulgerent, præfato Ludouico adhærentes ſeu præſtantes, directè vel indirectè, publicè vel occultè, conſilium, auxilium, vel fauorem, vel ſibi tanquam imperatori aut regi Romanorum reuerentiam exhibentes, ſeu titulum regalis vel imperialis nominis aſsignantes ſeu aſcribentes,

tes graues, ſpirituales ac temporales pœnæ & ſententiæ infligũtur (nequaquam relaxatis, immò in ſui roboris efficacia perdurantibus) participationes, confœderationes, ſibiquè adhærere, ac præſtare fauorem, auxilium & conſilium præſumpſiſti: imò quod pernicioſius (prôh dolor) & damnabilius noſcitur exiſtere (ſi veritas relationibus ſuffragetur) vicariatus officium per totam Alemaniam, & Germaniam, ac vniuerſas & ſingulas earũ prouincias, ſiue partes, ab eodem Ludouico (ſub imperialis nominis titulo, vt aſſeritur) ſuſcepiſti de facto: cum ipſe Ludouicus, nec rex nec imperator (vt præfertur) ſit, cuius prætextu nonnullis prçlatis eccleſiarum, & perſonis eccleſiaſticis in terris imperij deſtitutis, ac in noſtra & Eccleſiæ memoratæ deuotione ac fidelitate debitis perſiſtentibus, ſub pœnis grauibus; per tuas ei literas comminatas mandaſſe diceris, & diſtrictius iniunxiſſe, vt ad te tanquã eiuſdẽ Ludouici in Alemãnia & Germania, & partibus ſupradictis vicarium, & audituri ſententiarum & iudiciorũ ipſius Ludouici, tuorumq; mandatorũ rectitudinẽ, ac præſtituri eidem Ludouico, vel tibi eius nomine, recognitiones, homagia de terris, bonis & iuribus quę tenent ab imperio, conuenirent. De te igitur (fili) vt ſit tua tuorúmq; conſiliariorum prudentia, ex ea præſertim nõ ſufficimus admirari. Quòd cũ tu (ſicut audiuimus) pro illorum repetitione iuriũ (quæ ad te aſſeris pertinere) non ſine grãdium perſonarum periculis, ac expenſarum & ſumptuum profluuijs peregrinatus ſis ad partes Alemãniæ, & multos ſuper hoc feceris apparatus, nunc ſpretis eiuſdem prædeceſſoris proceſsibus, & deductis damnabiliter in contemptum pœnis & ſententijs ſupradictis, quibus te manifeſtè (ſi quę nobis referũtur, vera ſint) non abſque horrenda nota, quæ nõ parũ obfuſcat tui claritatem generis, quã proculdubio multiplicaſti. Et nihilominus quãuis nos te nunq̃ offẽderimus, nec contra te aliquid fecerimus, quanquam & intelleximus falſsò & fallaciter ſuggeſtum tibi per eos, qui te, ſalutem, & honorem tuum minimè diligũt, fuerit: quòd nos chariſsimo in Chriſto filio noſtro Philippo regi Frãcię illuſtri, (in auxilium guerræ ſuæ) ingentem pecuniæ quantitatem, de noſtra camera dederamus, quodq; inſtitutionẽ perſonarum eccleſiaſticarum eidem conceſſeramus in omnibus Eccleſijs regni ſui, quæ omnimoda carere veritate noſcuntur, talia namq; nunq̃ fuerunt poſtulata à nobis, nec ea cõceſsiſſemus quomodolibet, cum quantacunque inſtantia petita fuiſſent, nec decimas contra te regi Francorum conceſsimus: ſed aduerſus Teutonicos Ludouico adhærentes, prædictæq; ipſius Eccleſiæ Romanæ inimicos, qui ad inuaſionem regni Franciæ, ſe (vt habebat rumor publicus & notorius) diſponebant, ſicut in conceſsione decimarum ipſarum continetur expreſsè. Non fuit nempè noſtræ intentionis aduerſus te fomentum miniſtrare diſcordiæ, vel eos alicuius ſubſidij adminiſtratione fulcire. Quinimmò ſtatum regni tui & etiam regni Franciæ, pacis & concordiæ proſperitate & vnanimitate potiri, ſummis deſiderijs affectantes, ad hoc, ſerenitati tuæ, & dicto regi Franciæ per nos ſæpè directis literis, & etiã nuncijs (videlicet ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus, ad partes illas de latere noſtro miſsis) votis ardentibus laborauimus, & laborare non ceſſamus, nec ceſſabimus, vt inter te & regem eundem, & vtriuſque regna, pacis & vnitatis ſerenitas illuceſcat. Tu tamen fili chariſsme, fide (vt videtur) adhibita prædictis falſis ſuggeſtionibus & mendoſis, te noſtrum & eiuſdem Romanæ eccleſiæ perſecutorem & hoſtem, inuadere ac occupare honores & iura noſtra, ac eiuſdem Eccleſiæ (ad quos regimen & adminiſtratio imperij Romanorum eo vacante, (ſicut nunc vacare noſcitur) pertinent pleno iure) moliri, moleſtando prælatos & perſonas Eccleſiaſticas in noſtra & ipſius Eccleſiæ deuotione ac fidelitate debitis, vt præmittitur perſiſtentes, ipſoſq; ad obedientiã

dicti

dicti Ludouici de diuerſis (vt pręmittitur) hæreſibus & ſchiſmatibus, alijſque criminibus ſententialiter condemnati, ac iure regio & imperij (ſi quod ad eum forſan competierat vel competebat) iuſto Dei & eccleſiæ iudicio priuati, ac præſtationem huius recognitionis & homagij ſibi vel tibi eius nomine faciendam attrahere, & inducere coactiuis impulſionibus & commonitionibus ſatagendo; vtinam fili (antequam de his tam periculoſis & deteſtandis inuoluas amplius) attentè conſideres, & matura deliberatione præuia conſtituas ante oculos mentis tuæ, circuitus periculoſos & nodoſos laqueos, quibus te (ſubtilibus ingenijs & fraudibus exquiſitis) aliqui de ſuis potiùs quàm de tuis ſollicitri negotijs & commodis præmiſsis inuoluere, tibiq; onus (quod à ſe quodammodo reijcere cupiunt) nō minus leue, ſi diligenter circumſtantias attēderis, imponere moliti ſunt, & nō ſine periculo tui pręcipitij moliuntur. Nec te latere volumus, quòd præfatus prædeceſſor, olim per quandam conſtitutionem ab ipſo deditorum fratrum ſuorum editā cōſilio, in omnes & ſingulos (cuiuſcunq; ſtatus, dignitatis, vel conditionis exiſterent, etiamſi patriarchali vel quauis alia ſuperiori, aut Pontificali, vel regali dignitate fulgerent) qui abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, vicarij ſeu cuiuſcunq; alterius officij nomen in pręddicti terris imperij (eo vacante, ſicut tunc vacabat & nunc etiam vacat, vt præmiſſum eſt) aſſumere vel aſſumptum vltrà terminū duorū menſiū præſumeret retinere, ſeu dimiſſum reaſſumere quoquomodo, inobediētes ac non parētes & intendētes eiſdē, excōmunicationes & alias graues ſententias promulgauit. Nos itaq; (qui erga te fili claudere viſcera paternæ dilectionis nequiuimus, & cordis dolore tangimur intrinſecus) cum talia percipimus ad te, tuumque honoris ſtatum ſalutis & famæ diſpēdium machinari, tuam rogamus magnificentiam, requirimus, & in domino attentius exhortamur, ſano paternóq; tibi nihilominus conſilio ſuadentes, quatenùs ea quæ præmiſimus & alia quæ circa illa tibi poſſunt occurrere, deducens in rectæ deliberationis & diſcuſsionis examen, ac inſuper tenens certiùs & attendens, quòd dictus Ludouicus (vt præmiſimus) nec rex, nec imperator eſt, nec aliqua quæ ipſe fecerit, vel faciet, quàmdiu fuit & erit, dictis proceſsibus ac pœnis & ſentētijs irritatus quicquā valuerunt, vel valent, nec ſunt aut fuerunt alicuius authoritatis, roboris, vel mométi: quodquè tibi periculoſum eſt, aut multipliciter formidādum, te bellorum ſubijcere diſcriminibus, maximè ſi omnibus ſupradictis proceſsibus, pœnis, & ſentētijs (à quibus liberari non poſſes, niſi duntaxat per ſedem apoſtolicam, quę abſolutionem earum ſibi expreſsè retinuit) inuolutus, ac dei & eiuſdem Romanæ eccleſiæ perſecutor & hoſtis effectus, à quibus te miſericordiarū dominus protegat & defendat. Conſiderānsq; pręterea diligenter, quòd licèt humanum ſit peccare, in peccatis tamen perſeuerātia diabolica eſt cenſenda, quódq; à pręmiſſis ſingulis ſic horrendis deuijs ad illa forſan declinaueris ſerpentina deceptione ſeductus, antequam inualeſcant pernicioſiùs, ſeu in conſpectu dei & hominū fæteant deteriùs & putreſcant, cupimus te reſilire penitùs pedéſq; tuos ad viā rectā, Deo placitā, ac tuis ſtatui, ſaluti, honori congruā dirigere, quàm vt decreta poſtponas eorundem Cardinalium qui te ſtatumq; tuum ſincerè diligunt: ſuper reformatione pacis inter te dictūq; regem mutua, placabili Deo & hominibus amabili acquieſcens. Videtur equidem, quod etiamſi prædicti vicariatus valeret officium aſsignari, tamen tuum (qui tam magnus tantuſquè Rex & Princeps exiſtis, tantoquè nomine ac titulo regio exiſtere noſceris inſignitus in orbe) non deceret honorem, quòd nominareris vicarius alicuius domini temporalis, quantò minus igitur tuam decuit vel decet excellentiam illius Vicarium appellari, qui authoritate nulla (vt ſæpè dictum eſt ſuperius) præemi-

net. Sed (prôh dolor) tantorum exiſtit reſperſus labe criminum, tantiſquè grauibus pœnis & ſententijs, cum omnibus ſibi adhærentibus implicatus, ſciturus (fili amantiſsime) quòd ſi his monitis noſtris ſalutaribus acquieueris, cum effectu (tibi ſic impulſo, vt caderes) manum benignam porrigemus (quantum cũ Deo poterimus) ſubleuãtem: aliàs autem non poterimus deſiſtere, cum id à nobis exigat officium Apoſtolicæ ſeruitutis (quo minus ſuper prædictis prouidere de optimis remedijs) procedendo contra te, (quod moleſtum & graue nobis erit admodum) ſi neceſſe (quod abſit) fuerit, prout exigente iuſtitia debebit & poterit fieri, procuremus. Dat. apud Auinionem. &c.

Rex Angliæ inſignia mutat.

Rex miſſis literis per Flandriam ius ſuũ in Francia denuntiat.

REx Angliæ Brabantiam (vt præmittitur) intrans, fidelitate ſibi iurata, relicto domino naturali, in amicitiam ſuam Flandrenſes attraxit, mutatóque ſigillo & armis proprijs vtriuſque regni, Francorum ſcilicet & Anglorum, arma integra more tum quadripartito ſibi appropriauit, regem Angliæ & Franciæ cum literis ſe vocauit: miſit quoq; literas ſuas patentes ſigillo ſuo ſignatas locis Flandriæ conterminis, inter cætera continentes, quòd rege Francorum domino Carolo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, ipſi tanquam vero ac propinquiori hæredi, germanæ ſororis dicti Caroli ſine liberis decedentis filio, regnũ Franciæ hæreditariè fuerat deuolutũ. Inſuper quòd dominus Philippus de Valeſio filius auũculi dicti regis Caroli, in longinquiori gradu perſiſtens, dummodo minor ætas ipſum Edvvardum fouebat, cõtra dominiũ & iuſtitiam regnum Franciæ memoratum per potentiam occupauit, & iniuſtè detinere non deſiſtit. Ipſe quoque Edvvardus (grandi mediante deliberatione) regni ſæpedicti regimen aſſumpſerat & nomen. Sed quia rex Francorum ſuperiorem in temporibus non recognoſcit, nec etiam proceſſus, neque iudicium in præſentiarum iniuſté regnum occupantem amouere valerent: idcirco nulli mirandum foret, ſi in manu armatorum valida regnum intraret: ſed veraciter gentium mortalitatem neque depopulationem ſe quærere aſſerebat. Verùm etiam de ſua ſpeciali concesſit, quòd omnes de dicto Francorum regno cuiuſcunque forent ſtatus aut conditionis, qui ipſum verum dominum recognoſcerent, bona ſua omnia in pace poſsiderent. Literas quoque talia continentes, in portis Eccleſiarum rex affigi fecit. Rex Angliæ cum militia ſua vnà cũ duce Brabantiæ, comite Gerlenſi, Gillers, ac multis nobilibus, in menſe Octobris cum exercitu maximo Franciam intrauit, & fermè (vt dicebatur) mille villas combuſsit igni, & damna non modica in bladis, beſtijs, & alijs, in pagis Cameracenſi & Vermũdinenſi intulit. Quibus auditis, rex Franciæ innumerabili quaſi exercitu congregato, vſque Sanctum Quintinum peruenit. Miſit quoque Conſtabularius exercitus Francorum (iuſſu regis) litteras Anglorum regi, inter cætera continentes, quòd ſi rex Angliæ locum arboribus, foſſatis, & aquis, nequaquam munitum præeligeret certo die, rex Franciæ cum illo bellum committeret. Illud idem rex Bohemiæ, & dux Lotharingiæ literis ſigillis ſuis roboratis affirmarunt. Adueniente autem certaminis die, regeque Angliæ ad bellum in campo cum ſuis parato, rex Franciæ ad vnum miliare & amplius (vt dicebatur) cum exercitu perſiſtens, neſcio quo infortunio, metu, ſiue terrore ductus (mille equis ſubito & repentino regreſſu in palude quadam, & eò amplius collapſis) in Franciam remeauit, quo comperto, rex Angliæ in Brabantiam regreſſus eſt. Citò poſt hæc Papa regi Angliæ ſcripſit in hunc modum:

Rex Angliæ Franciam populatur.

Francus Anglicũ ad prœliũ laceſſit.

Francus territus recedit.

Bene-

BEnedictus Epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, chariſsimo in Chriſto filio, Edvvardo regi Angliæ illuſtri ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dum diligenter attendimus, & profundis cogitationibus meditamur, quanta ſummi & æterni regis fuerit benignitas, & miſericordiſsimæ affluentia pietatis, quòd pridem tuis (chariſsimè fili) & chariſsimi in Chriſto filij noſtri illuſtris Frãciæ regis, eiuſq; collegiatorũ ordinatis aciebus, & multum ex propinquo ad confligendum terribiliter, & animoſè diſpoſitis hinc & inde ſecuta nõ extiterunt pericula, quæ tantus fragor armorum & armatorum impetus minabatur, eidẽ laudum exoluimus præconia, cum & hoc ad donum dei maximum & grande operatum miſericorditer à clementia diuinæ prudentiæ, qui in ſui diſpoſitione non fallitur miraculum reputetur. Et quidem colligi poteſt etiam apertiùs, quòd, altiſsimo qui bella conterit, & gentibus eà volentibus per prophetã, diſsipationis exterminium comminatur, tantum ſanguinis redemptorum pręcioſo cruore dominico fuſum, quantum ſi conflictum ſibi dediſſent acies prædictæ tunc temporis in totius Chriſtianitatis damnum & opprobrium, ac animarum multarum periculum, non placebat. Regalis quoque circumſpectio poteſt etiam aduertere quantum & cum rex prædictus indignationum haberetis formam diuinam, ſi plures de eis quos ipſe à periculis animarum & corporum eripuit, ſic benignè iterum ſimili ſubijcere diſcrimini curaretis, timendum eſſet, proculdubio vt à deo attenderetur, & præſertim vehementius contra illum, qui huius diſcrimini daret ampliorem operam, & ira dei, vt tanta ſtrages tantáq; confuſio ſequeretur, quòd tota concuteretur chriſtianitas & reformatio pacis & concordiæ, non ſolùm difficile, ſed impoſsibile, quod non ſinat miſerator & miſericors dominus contingere, redderetur. Et inſuper nec minus conſiderandum videtur quantum occaſione guerrarum præſentium, multis & varijs modis, vt fertur, regij ſubditi non modicum ſunt exhauſti pecunijs & alijs bonis ſuis, & etiam ſi continuatione talium onerum, quòd abſit amplius grauarentur. Quodq; bellorum euẽtus eſt dubius, & multùm, vbi dei timetur indignatio, formidandus. Ideoquè regiam magnificentiam rogamus in domino attentius, & hortamur, nihilominus per dei miſericordiam obſecrantes, quatenus præmiſſa & alia quæ poſſunt occurrere circumſpectioni regis in hac parte reuoluens infra clauſtrum regij pectoris & deducens in exactę deliberationis examen, ad reformandam pacem cum rege præfato, & treugas ineundas, vt tuis dilectiſsime fili, tuorúmq; obuiaretur periculis: & deo, qui pacem diligit, & in viris pacificis delectatur, magis placeas, téque acceptiorem eidem efficias totum corrobores regnum, & inclines dilectorum filiorum noſtrorum Petri tituli, Sanctæ Praxedis presbyteri, & Bertrandi, Sanctæ Mariæ in Aquiro diaconi Cardinalium apoſtolicæ ſedis, nunciorum zelatorum vtique regij honoris & commodi, quos dudum ad partes illas propterea de conſilio fratrũ noſtrorum deſtinauimus, monitis & ſalutaribus circa hoc perſuaſionibus effectualiter nihilominus acquieſcens. Sanè cũ præterea quæ præmiſſa ſunt, & quia huiuſmodi & alijs innumeris periculis ex guerris prædictis imminẽtibus obuiari ſalubriter poſsimus, & vt inter te fili amantiſsimè, dictũq; regẽ, nexu propinquo ſanguinis & affinitatis cõiũctũ pacis plenitudo & mutuę charitatis dilectio vigeant, pacis reformationẽ huius feruentibus deſiderijs peroptamus, ſi forſan per eoſdem Cardinales ad pacem illam attingi non poſsit in illis partibus, túque perchariſsime fili, rex prædictus vos ad mutuam habilitates concordiam, Deo placabilem, hominibus amabilem, Chriſtianitati vtilem, ac vtrique veſtrum multipliciter optimam, conſentire volueratis, vt & nos ad pacem ipſam reformandam, tanquam tractatores amicabiles propria perſona intendamus,

mus, & initis aliquibus inuicem treugis vel conceſsis ſufferentijs ab inuaſionibus & commotionibus bellicis vſque ad tempus optimum, infra quod tractatus pacis inchoari, continuari, & ſi miſericordiarum dominus dederit, ad finem poſsit deduci fœlicem, & votiuos nuncios mandatis ſuffultos idoneis ad vos propterea deſtinando. Nos licèt arduis & importabilibus agitemur continuè ſupra vires, paratos ob deſiderium pacis prædictæ, nos offerimus quantum cõmodè cum honeſtate fieri poterit, prætermiſsis efficaciter ſuper reformatione huius pro quiete, vtilitate, ac honore vtriuſq; partis interponere, ſicut præmiſimus, prout ex alto nobis miniſtrabitur ſollicitudinis noſtræ partes, ſuper quibus matura deliberatione præuia reſcribat nobis, quæſumus regalis magnificentiæ ſuæ beneplacitum voluntatis. Reſcripſit autem ſummo pontifici rex Angliæ in hæc verba:

Reuerenter & deuotè recepimus ſanctitatis veſtræ literas ab vltimo nobis miſſas, per quas pacem reformandam, vel treugas ineundas, cum domino Philippo de Valeſio nobis veſtra benignitas perſuaſit, clementer adijciens vos velle ad ipſam reformandam in perſona propria, tanquam tractator amicabilis intendere, ſi nos & prædictus Philippus ad hoc voluerimus conſentire. Nos quidem ſanctam affectionem veſtram, de filiorum quiete ſollicitam in domino contemplantes, de ſalubri perſuaſione veſtra oblatione tanta tamquè pia grates & gratias vobis humiliter exſoluimus quas valemus, & ſub firma dilectione rectitudiniſq; veſtræ fiducia ſanis veſtris cupimus inhærere conſilijs, noſquè ſanctis veſtris beneplacitis ſpecialiter conformare, ſed in publicam notitiam iam deuenit, qualiter idem Philippus regnum noſtrum Franciæ, ad nos per mortem celebris memoriæ domini Caroli, vltimi regis Franciæ, auunculi noſtri legitimè deuolutum, ſibi contra iuſticiam vſurpauit. Et eo non contentus, terras noſtras in ducatu Aquitaniæ ſibi attraxit iuxta vires: Inſulas noſtras in mari, & etiam regnum Angliæ noſtrum inuadens hoſtiliter cum nauigio, quod ſub colore ſancti paſſagij tranſmarini parare ſe finxerat, deformat, cum iurauerat in cauſam Chriſti. Scotos etiam in noſtri rebellionem concitauit machinans omnino nos deprimere, vt ſic dictum regnum noſtrũ Franciæ, & alias terras noſtras hæreditarias iuxta inſatiabile ſuum dominandi deſiderium liberius poſsit retinere. Cui ſicut aliàs ſanctitati veſtræ ſcripſiſſe nos meminimus, plures obtulimus amabiles vias pacis, volentes ab eo pacem redimere, cũ non modico noſtrorum iurium detrimento, ſed ipſe per tractatus varios diu protrahens ſub incerto, & magnis ſumptibus nos exponens vt noſtrũ exhauriret ærarium, & ſic nos ad noſtrorum recuperationem iurium efficeret impotentes, finaliter aliquid nobis facere nõ curauit, ſed ſemper in nos graſſando perſecutio ſua creuit, propter quod impellente neceſsitate, ad partes venimus tranſmarinas, ad induẽdum noſtrorum amicorum potentiã, pro reformãdis illatis & propulſandis inferendis per eum nobis iniurijs, & iuribus noſtris hæreditarijs obtinendis, pro certo negligere non intendimus, ſed ea vbi aliam viam congruam poterimus, proſequemur pro iuribus deo duce. Et licèt corã reuerendis patribus Petro tituli Sanctæ Praxedis preſbytero, & Bertrando, ſanctæ Mariæ in Aquiro diacono Cardinalibus, & ſanctitatis veſtræ nuncijs, qui circa pacis negotium laudabiliter & ſollicitè laborarunt, petitum ſit nomine noſtro dictum regnum Franciæ, quod ad nos pertinere noſcitur omniũ iure: noſquè præfatis Cardinalibus ſub certis vijs pacis, velle noſtrum bona fide, fecerimus aperire, offerentes ſemper ad omnem viam pacis rationabilem, nos paratos pro certo tum de voluntate partis aduerſæ, nec per dictos Cardinales, nec per alios huc vſque ſcire quiuimus, quòd idem dictus Philippus, quicquam

nobis

nobis facere voluerit, vel offerre. Et reuera ſi nobis oblationem etiã mediocrẽ tunc feciſſet, ad vitãda guerrarum diſcrimina & expẽſarum profluuia, ſuper ea reſponſionem rationabilem feciſſemus, ſed iã non videmus quid per viam pacis vlterius cũ honore noſtro facere valeamus; ſi tamẽ adhuc placet præfato domino Philippo nobis offerre rationabilem viam aliquam, vel etiam veſtra conſideratio prouida, ſeu dicti domini Cardinales huius viam congruam (cui prædictus Philippus conſentire voluerit) nobis fecerint aperiri, ſtatim (cum de illa cõſtiterit) deliberationem habere volumus ſuper ea, ac talem in omni celeritate facere reſponſionem, quæ ſanctitati veſtræ (& cunctis conſideratam) rectam, & ordinatã habentibus rationem videri debeat rationabilis & accepta. Et ſi forſitan in ſupradicta via noſtrorũ amicorum & fidelium, foret requirendus & obtinendus aſſenſus circa illum obtinendum, poneremus omnem diligentiã quam poſſemus, ita quòd per nos nõ ſtabit, quin concordia bona fiat, ſi pars altera velit condeſcendere rationi. Supplicamus igitur veſtræ clementiæ toto corde quatenus veſtras iuſtitiam & intentionem in veritate fundatas, velitis ſi placet debitè ponderare, noſquè, vos & ſancta Romana eccleſia in omniũ deuotionis plenitudine & ſolidæ dilectionis & fauoris gratia incidenter confouere, de nobis vt de filio deuotiſsimo ſentiẽtes. Nam teſtis eſt nobis conſcientiarum dominus deus, quod honores & libertates eccleſiaſticas extollere cupimus & tueri. Et ſi deus nobis proſperari conceſſerit, ad ipſius bella inimicos fidei peragenda deuotis & humilibus affectibus aſpiramus. Conſeruet. &c.

Natale celebrat. apud Rokeſburgh.
Southampton per Francos incenſa.
Parliamẽtum.
Monachorum bona confiſcata.
Cometa.
Decima cõceſſa regi à clero.
Annalis concluſio.

ANno gratię milleſimo trecenteſimo triceſimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij vndecimus, tenuit rex natale apud Rokeſburgh. Hoc anno villa de Southampton per galeas regis Franciæ, ferè totaliter eſt combuſta, quo anno orta eſt grandis diſcordia inter reges Angliæ & Frãciæ, eò quòd rex Franciæ multas terras & oppida in VVaſconia improbè vſurpauerat. Qua de cauſa rex Angliæ plures oblationes humiles regi Franciæ fecerat, ſi ſaltem ſic poſsit recuperare terras ſuas, ſed cum nihil proficeret, collectis vndecunque pecunijs mare tranſire diſpoſuit. Nempè in parliamẽto apud Notingham exegit quintumdecimum denarium de communi plebe, decimũquè de burgis. In hoc parliamento ordinatum eſt, vt omnes lanifici Flandriæ aliarumq; terrarũ, volentes inhabitare Angliã) pacificè aduenirent. Reuera per tres annos elapſos, vt dictum fuerat, paſſagiũ de lanis ceſſabat, vt citiùs Flandrẽſium ſuperbiam rex deuinceret, qui plus ſaccos quam Anglicos venerabantur. Eodẽ anno propter inſtantem vverram inter regna, rex Angliæ confiſcari fecit bona Longobardorum, & Cluniacenſium monachorum & Ciſtercẽſium, per totũ regnum. Circa Calendas Auguſti, id eſt, per quindenã præcedentem & quindenam ſequentem, cometa apparuit, præſignans fortaſsis durum bellum futurum inter regna, quæ partim radios emittebat circa orientem, & partim verſùs Auſtrum. Hoc anno conceſſa fuit regi decima Eccleſiæ Anglicanæ per tres annos ſequentes. Tranſit annus iſte fruges & fructus faciens copioſè: Anglis, Francis & Scotis ſumptuoſus, diſpendioſus & odibilis propter guerras motas.

Natale apud Rokeſburgh.
Cardinales de pace in Angliã miſſi, in Frãciæ partes inclinãt.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo octauo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij duodecimus, tenuit idem rex natale apud Rokesburgh. Hoc anno cum compertum fuiſſet, Cardinales (qui pro pace venerant reformanda inter reges Angliæ & Franciæ) plus fauere regi Frãciæ quã regi Angliæ, vt patebat in ſermone vnius Cardinalis ad clerum habito, ſurrexit Archiepiſcopus Cantuarienſis, & prædicauit publicè aſſertiones Cardinalis fore vanas. Et poſt modicum temporis, manifeſtè dicebatur per totã Angliã

quòd

quòd rex Angliæ habuit ius in regnum Franciæ quod proſequi intendebat.

Walterus Manny Flandros fortiter deuicit.

Eodem anno dominus VValterus Manny ductor nauigij regis Angliæ verſus terram Hannoniæ, cum applicuiſſet ad quandam Inſulam, vocatam Ageneys, pro aqua recenti haurenda, & ſui fuiſſent diſperſi per Inſulam, mox inſulani dederunt inſultum ſuper eos, cum fratre comitis Flandriæ, qui fuit dux eorum, vbi poſt multa diſcrimina hoſtium, virtute ſagittariorum ſuperati ſunt, ita quòd dictus frater comitis Flandriæ, reddidit ſe VValtero, & populus vniuerſus. Qui quidem frater comitis, ductus eſt in Angliam, & regiæ traditus voluntati. Quidam verò de inſulanis, cum ad quãdam eccleſiam confugiſſent, à VVallicis, qui cum noſtris profecti fuerant, circa tria millia cum eccleſia conflagrati ſunt.

Parliamẽtum apud Bury.

Poſt feſtum Pentecoſtes habuit rex conſilium apud Bury de tranſfretando vltra mare, & ſubſidio ſibi conferendo: & in illis partibus vſque ad ſuum tranſitum morabatur, vbi VVallici multa damna fecerunt per illam moram, qui noxij ſunt vbique.

Dux Bauariæ regem Angliæ humaniter ſuſcipit.

Interea cum nunciatum fuiſſet duci Bauariæ, qui ſe appellauit imperatorem, quòd rex Angliæ aduenisſet, accerſiri eum iuſsit, & circa Calendas Auguſti occurrit ſibi iuxta Coloniam, vbi cũ maximo apparatu & gloria ſe inuicem ſalutarunt. Quidam autem ferebant, quòd Bauarus indignè ferebat quòd rex Angliæ non ſe ſubmiſit ad oſcula pedum ſuorum.

Rex Angliæ nemini ſubeſt.

Cui reſponſum fuit quòd rex Angliæ rex erat inunctus, & habet vitam & membrum in poteſtate ſua, & idcircò non debet ſe ſubmittere tantum ſicut rex alius non inunctus.

Poſt mutuam collocutionem & priſtinæ confœderationis renouationem, dictus Bauarus qui ſe dicit imperatorem, cõſtituit regem Angliæ vicarium ſuum & rediijt ad loca ſua. Rex verò Brabantiam eſt regreſſus, vbi per annum iugiter moram traxit, maximam partem exercitus & familiæ ſuæ propriæ remiſit in Angliam vnà cum VVallenſibus, qui in omni loco erant importabiles & nociui.

Rex Angliæ Franciæ inſignia cum ſuis coniungit.

Rex autem Angliæ per hanc moram in Brabantia, conſilio Brabantinorum & Flandrenſiũ arma Franciæ ſuis armis immiſcuit, & boreales partes Franciæ vſq; ad Tornatum incendit & vaſtauit.

Regi naſcitur filius Lionellus.

Eo tempore natus eſt regi filius tertius apud Andvverp, & vocatus eſt Lionellus, in vigilia S. Andreæ. Hic poſteà comes fuit Vltoniæ, & tandem dux Clarentiæ eſt creatus. Hoc anno Cardinales prædicti de Anglia ſunt egreſsi. Eodem anno à quinto Calendarũ Decembris vſque quartũ idus Februarij gelu maximum durauit in Anglia, & niues nullæ:

Prodigium.

quo anno prodigium apparuit in hac terra, ſalices nempè in menſe Ianuario flores protulerunt roſis in quantitate & colore perſimiles, quanquã eo anno fuiſſet hyems tanta, quanta non fuerat per tranſactos retrò viginti annos. Interpretetur qui poterit ſigni prodigium, cuius relator eſſe delegi potiùs quàm expoſitor.

Rex Angliæ primum Angliæ & Franciæ rex appellatus.

Hoc anno rex Edvvardus ſe regem Franciæ & Angliæ conſtituit appellari.

Anna. cõcluſio.

Tranſit annus iſte frugifer ſatis & fructifer, temperatus æſtate, hyeme verò gelidus ſupra modum: Francis inuiſus, diſpẽdioſus, ſollicitus: Anglis honorificus: Scotis in vtrunque.

Natale apud Andwerp.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij tertius decimus, tenuit idem rex natale in Brabantia apud Andwerp, cum regina Philippa & multis proceribus illarũ partium & exercitu Anglicano.

Rex in Angliam redijt.

Circa feſtum Purificationis rex Edvvardus rediuit in Angliam, vxorem tamẽ ſuam apud Andvverp in Brabantia dimiſit cũ liberis, quaſi in ſui redditus aſſecurationem, peruenitq; ad turrim Londinarum ſubitò nocte media, & non inuenit in eodem niſi pueros ſuos, & tres ſeruientes. Cuius conſtabularius erat tunc Matthæus de la Beche. Rex igitur offenſus, accerſiri fecit Maiorem Londinarum, quem mox direxit pro Cancellario, & Theſau-

theſaurario domino de la VVake, Iohanne de ſancto Paulo, Michaele VVath, Philippo Thorp, Hērico de Stratford, Iohāne de Sconore Iuſticiario de banco, & hos omnes pręter Cancellarium & Theſaurariū, areſtauit & impriſonauit, Et ex poſt in diuerſis regni partibus fecit areſtari Iohannē de Pulteney, VVilhelmū de la Pool, VVilhelmū Schiſhull, Richardū VVilloughby, Iohannem de Schardelovv, & Thomā de Ferrarijs, qui omnes diuerſis cuſtodijs miſsi ſūt, ſed citò poſt dominus de la VVake honorificè deliberatus eſt. Eodē anno factū eſt parliamentū apud VVeſtmonaſt. in quo cōceſſa ſunt regi, nonū vellus, nonus agnus, nona garba, per biennium, ab omnibus qui per baroniā tenerent, & ad parliamentū venire tenerentur, & prælati religioſi, ac cæteri de clero (vt præmittitur) ſoluētes decimā regi antea cōceſſam, ſoluere minimè arctarētur illa vice. Inſuper illi qui ad parliamentū venire nō cōſueuerunt prælati, ſcilicet religioſi, & cæteri de clero ſolū decimas antea regi cōceſſas ſoluere tenerentur. Pro hac autem conceſsione remiſit dominus rex, & condonauit omnia catalla, felonum & fugitiuorū euaſiones incarceratorū, fines, exitus & forisfactiones, & amerciamēta murdrorum, & omnia alia delicta infra foreſtas facta, adiudicata, vel adiudicāda, releuia, ſcutagia vſq; ad paſſagiū ſuum verſus Brabantiā, videlicet. 16. diem Iulij, anno regni ſui. 12. Et inſuper auxilia faciendi filiū ſuum militem & filiam ſuā maritandi pro toto tempore ſuo. Inſuper cōdonauit & remiſit omnimoda debita computata, id eſt, arreragia firmariorū, & compotū quocunq; modo ſibi debitum de tempore progenitorum ſuorum, quàm tempore ſuo vſque ad annum regni ſui decimum. Inſuper conceſsit quòd debita terminata in ſcaccario ante tempus ſuum, & in tempore ſuo de debitis antiquis ante tēpus ſuū debitis eſſent condonata, remiſſa & adnihilata imperpetuū. Ita tamen quòd terminamenta facta de debitis ſibi debitis & ſuo tempore ortis ſtarent in robore ſuo. Confirmauit etiam magnam chartam de foreſta, & aliqua alia.

Parliamentum.
Subſidium.
Decima.
Relaxationes à rege conceſſa.
Arreragia remiſſa.

Eodem tempore dux Auſtriæ requiſiuit à rege Angliæ eius filiam ſuo filio deſponſandam, mittens ſibi litteram cuius ſtili principium tale fuit. Excellenti & magnifico pricipi domino Edvvardo regi Anglię illuſtri, ſincero, & amico ſuo chariſsimo: Octo dei gratia dux Auſtriæ, Stiriæ, & Carynthiæ, dominus Carniolæ, Marchiæ, ac Portuſaonis, comes in Hapeburgh, & in Chibugh, necnon Lādagrauius Abſaciæ, cū ſinceræ dilectionis affectu votiuorū ſucceſsū & cōtinuū incremētū. &c. Per idē tēpus ciuitas Burdegalię fuit obſeſſa p militiā regis Frāciæ. Ciues verò tanquā inualidi ad reſiſtendū, cauteloſè finxerunt ſe velle reddere dictis Frācis, & apertis ianuis intromiſerūt multos de Gallicis, & arma regis Franciæ in turribus erexerunt. Quod videntes tam qui intus erant quàm de foris, depoſuerunt arma ſua, ciuitatem captā & eis redditam æſtimantes. Dominus Oliuerus de Ingham, miles nobilis & cuſtos dictę ciuitatis & terræ, ſubitò cum magna manu irruit ſuper eos inermes, & cū ciuiū adiutorio magnā eorum multitudinē interemit, vnde rex Angliæ promiſit eis auxiliū affuturum in proximò tam per terram quàm per mare, ita ſcribens. Gaudere debetis quia per magnanimitatem veſtram & conſtantiam, comparaſtis vobis nomen per ſęcula glorioſum, quod ſemper extollere laboretis, & ſic vos remunerare curabimus, quod exemplo retributionis veſtrę reddentur alij promptiores ad exponendum pro nobis ſe & ſua. &c. Sub eodem tempore, Comes Sarum VVilhelmus de Monte acuto, & comes Southfolchiæ, Rob. de Vfford, poſt regis Angliæ receſſum in tranſmarinis moram continuantes, inconſultè cōuolarunt ad arma, vt cum Flandrenſium adiutorio inimicos contererent regis ſui, & poſt multas peractas victorias nimis de ſemetipſos præſumentes, ad vrbem Liſle vocatam acceſſerunt, vt eam ab oppreſsione Gallicorum liberarent, vbi Francorum

Dux Auſtriæ petit filiam regis Angliæ in vxorem filio ſuo.
Stratagema.
Comites Sarū & Southfolciæ capti.

corum nimia multitudine occurrente, dum neuter vellet cedere, captus eſt vterque, & ad regem Franciæ in ramis palmarum Pariſius deſtinatus. Qui quamuis lætus effectus eſſet de ipſorum præſentia, eos tamen arctè carcerari cuſtodi commendauit.

Regi natus filius.

Hoc anno natus eſt domino regi Angliæ quartus filius apud Caudanum, & vocatus eſt Iohannes, qui poſtea factus eſt comes Richmundiæ, & tandem dux Lancaſtriæ eſt effectus. Tranſit annus iſte opulentiſsimè frugifer, & abundanter fructifer apud Anglos, nam tãta fuit rerum copia, & ęris inopia, quòd quarterium frumenti Londonijs duobus ſolidis vendebatur, & ad dimidiam marcam bos pinguis. Fuit autem annus iſte, Anglis honorificus: Francis decoroſus: Scotis ſub quiete decurſus.

Annalis conclusio.

Rex tenet natale Londini.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, quartus decimus, tenuit idem rex natale Londonijs cum familia multa nimis. Hoc anno cum rex Edvvardus firmiter propoſuiſſet in animo iterum tranſfretare, circa feſtum ſanctæ Trinitatis ſuſcepit noua à comite de Gileres de conſpiratione Francorum & Normannorũ contra eum, qui iam cũ ducentis nauibus & multis galeis, necnon viginti quinque millibus electorum pugnatorum portum de Scluys occupauerant, parati ad eum capiendum, & Philippo regi Franciæ, iuxta tenorem iuramenti quod ſibi præſtiterant, viuum vel mortuũ præſentandum. Rex verò ne ſuo propoſito fruſtraretur, licèt ipſe iam ducentas naues adunaſſet, & multam valentem militiam, miſit tamen dominũ VValterum de Burghvvaſh, Epiſcopum Lincolniẽſem ad auſtrales partes regni, & ipſemet Gernemutham acceſsit perſonaliter, pro maiori parte nauium, & militiæ numero congregandò. Deinde in vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ ingreſſus eſt mare verſus Flandriam profecturus, & aura ſibi (immò deo) fauente cæpit proſperè nauigare. Et cũ perueniſſet iuxta maritima Flãdriæ, claſſem Francorum copioſè inſtructam obuiam mox habebat. Qua de cauſa per totum diem illum cũ ſuis deliberãs: in craſtino ſuperueniẽte in eius auxilium nobili milite Roberto de Morleya, cum boreali claſſe Angliæ, cõmiſſum eſt bellum nauale cruentiſsimum, quale circa oras Angliæ, Franciæ, ſiue Flandriæ nuſquã viſum fuit, vbi fauore diuino Franci & Normanni acriter ſagittati, per Anglos ſunt gloriosè deuicti. Qui partim cæſi, partim ſpõte ſubmerſi, partim capti ſunt, nauibus eorũ (exceptis paucis quę aufugerãt) totaliter occupatis. Franci vtique & Normãni cum vidiſſent ſuos ita copioſè cadentes à ſagitta volante in die illo, & vbertim ſterni ab enſe, & ſecuri furente, elegerunt potius in mari ſemetipſos mergere, quã tã horribilibus ictibus ſubiacere. Ceciderũt igitur ibi in ore gladij, vel ſecuris, ſagittæ volãtis & ſaltus præcipitis, triginta millia hominũ armatorũ, vnde ex poſt cum nullus auderet referre belli præſentis exitum regi Franciæ, affamiliares quendam ſtultum eiuſdem regis ſubornauerunt, vt per eius verba quodammodo rex intelligeret quod factum fuit. Nempe dictus fatuus in regis præſentia conſtitutus, cæpit vehemẽter vituperare vecordiam Anglicorum, & huiuſmodi materia multiplicitare verba. Rex autem ignorans quid ſibi vellent verba morionis, interrogat quare dicit Anglicos tam vecordes. Cui ille: Quia (inquit) timidi ſunt, & in mare ſaltare non ſunt auſi, vt fecerunt noſtri Normanni & Gallici generoſi, per quod verbum illico rex ſuos intellexit fore deuictos, & Anglicos fore victores. Ceperunt autem Anglici in dicto conflictu ducentas naues, in quarum vna quadraginta corpora Normannorum repererunt, cæteris eorum nauibus in fugam conuerſis. Eodem anno cum Papa vidiſſet Regem Angliæ in ſuis actibus proſperari, Flandriam ſuppoſuit interdicto,

Victoria de Francis insignis.

quia

quia domino capitali relicto auxilium præſtiterant regi noſtro. Quàm ſententiam paruipendentes Flandrenſes, reſponderunt, quòd quamuis Philippo de Valeys (eò quòd ſe regem eſſe prętendebat) homagiũ fecerant, tamẽ non regi, cum ipſe coronam iniuſtè detineret, & regni dominationem indebitè vendicaret. Hoc anno peperit regina Philippa (poſtquam in Angliã eſt reuerſa) filiam in turri Londoniarum (vocatam Blanchiam) quæ inter lactandum defuncta apud VVeſtmonaſt. eſt ſepulta. Eodem anno menſibus Iulij, Auguſti & Septembris, Rex Angliæ Edvvardus, cum ſua militia Franciam intrauit, villas nõ paucas incẽdio deformauit, blada vaſtauit, prędas egit, ciuitatem Tornacenſem victualibus & armatis optimè munitam obſedit. Rex autem Francię collecto exercitu quaſi innumerabili, & noſtris temporibus inaudito, iuxta Tornacum ad tria milliaria aqua profunda vtrunq; exercitũ ſecernẽte, loco (vt ferebatur) paludibus circumſepto, caſtrametatus eſt, ſed tandem mediante præcipuè comitiſſa Hannoniæ, adiectis conditionibus nonnullis, captiuiſquè interim partis vtriuſq; liberè dimiſsis, vſq; ad feſtũ Iohannis Baptiſtę initæ ſunt treugæ. Quibus elapſis, paceque inter reges nondum reformata, ad carceres captiui redirent, vel redemptiones ſoluerent prætaxatas, ſicquè comites duo Sarum & Southfolchiæ, qui dudum cũ paucis villæ quæ Inſula dicitur, minus prouidè appropinquantes, à loci incolis concluſi fuerant & capti, Pariſiúſq; diu in carcere detenti, initis treugis liberè dimiſsi, Angliam intrarunt. Ferebant enim nõnulli pecunię inopiam regem plurimum coarctaſſe: ſi enim theſaurum habuiſſet, treugis nunquam conſenſiſſet. Poſuerat quoque in regno ſuo cuſtodes & miniſtros auaritiæ ſuæ (vt videbatur) conſulentes, profectibuſquè proprijs inhiantes, ſalutem honoremq; regium parum curãtes, regem quaſi pecunia deſtitutum dimiſerunt & egenum. Re enim vera ſi geſta regum à monarcha primo Anglorum reuoluiſſent, accurateq; conſideraſſent præteritorũ, filiũ 28. annorum talem inſulam produxiſſe minimè reperiſſent. Ante Tornaci obſidionem miſerat rex Angliæ Francorum regi literas, ipſum nullatenus regem ſed Philippum de Valeſio nominando, inter cætera talia continentes, quòd quia per nuncios ſuos, plures vias rationabiles ei pro iure ſuo in regno Francorum hæreditateque debita recuperandis ſiue poſsidendis, hactenus ab ipſo contra Deum & iuſtitiam detentis ac occupatis obtuliſſet, nec ei rationem neque iuſtitiam, vt videbatur, facere decreuiſſet, idem rex Angliæ per medium Flandriæ ſicut dominus ſuperior tranſierat, collectáque ſecum terræ eiuſdem fortium potentia, verſus ipſum ſe attraxerat in iure ſuo, finem Deo placabilem affectans facere breuiorem. Et quia cauſa inter ipſos duos fuerat mota, pro oppreſsione populi, vaſtatione ac ſtrage euitandis etiam ipſorum, bellum faceret ſingulare. Et ſi via fortè iſta ſibi contingeret non placere, ex parte vtraq; centum cum rege ſuo fortiores ac validiores conuenirent, bellumq; committerent. Quòd ſi iſta Philippus prædictus acceptare non curaret, infra decem dies iuxta ciuitatem Tornacẽſem cum vniuerſo exercitu ſuo bellum daret. Et quid prædictorum eligere deliberaret, ei per literas ſuas remitteret ſine mora.

Regina Angliæ Philippa peperit filiam vocatam Blanchiam.

Reſcripſit rex Franciæ in hunc modum: Philippus Dei gratia rex Francorũ, Edvvardo Regi Anglorũ. Literas veſtras curiæ noſtræ Phil. de Valeſio miſſas, aliquas petitiones dicto Philippo factas continentes perſpeximus. Et quia litteræ prædictæ nec petitiones ſicut illarum tenore euidenter apparet, nobis miſſæ nequaquã fuerant nec factæ, vobis nullatenus reſpondemus. Sed quia per prædictas litteras & aliter intelleximus quòd regnum noſtrum Franciæ in manu armatorum valida intraſtis, damna nõ modica nobis, regno noſtro ac populo, voluntate ductus non ratione, ea quæ homo ligeus domino ſuo facere tenetur

 minimè

minimè conſiderando intuliſtis. Intraſtis ſiquidem dudum homagium noſtrum ligium, nos (ſicut ratio exigit) regem Franciæ recognoſcẽs, obedientiamquè qualem ligio domino ſuo quis promittere tenetur, ſicut litteris veſtris patentibus magno ſigillo veſtro ſignatis, quas penes nos habemus, & etiam vos habere debetis, liquet manifeſtè, promiſiſti. Noſtra verò exiſtit intentio cum aptum nobis decreuerimus ad honorem noſtrum, regni noſtri populiquè cõmodum, vos de regno noſtro eijcere ac effugare. Et ad hoc quoque complendum perficiẽdumquè, firmam ſpem, à quo nobis data eſt potẽtia, habemus in Chriſto. Per veſtram quippe guerrã voluntariè irrationabiliterquè motã, ſecundũ paſſagium vltramarinum retardatur, non modica Chriſtianorum copia morti eſt adducta, ſeruitium diuinum minoratum, ſanctáq; eccleſia minus æſtimatur. Quod verò aſſeritis vos Flandrenſium animos ſiue auxilia poſsidere, æſtimamus certè quòd ipſi patriæq; tota communitas erga conſanguineum noſtrum Comitem Flandriæ dominum ſuum, noſq; ſuperiorem dominum taliter ſe habebunt, quod honorem ſuum fidelitatémq; ſeruare non omittent: & quòd huc vſque commiſſum eſſe dinoſcitur, per malum eorum conſilium, qui commune commodum ſiue vtilitatem non conſiderant, ſed proprium, perpetratum eſt.

Eodem anno menſibus Iulij, Auguſti & Septembris, rex Anglię, aſsiſtentibus ſibi duce Brabantiæ comite Hãnoniæ, ciuitatibuſquè & villis de Bruges, Gaunt & Ipres, boreales partes Frãciæ iterum eſt ingreſſus, & ciuitatem Tornacenſem obſidione vallauit. Interim comes Hãnoniæ, & dominus VValterus Manny, & Reginaldus de Cobham plus quàm trecentas villas magnas & paruas, prædis & ſpolijs, hominibuſquè armorum pluſquam mille peremptis igne deuaſtauerunt. Rex Francorum interea cum magno exercitu ſe tenuit à remotis, reſiſtere non eſt auſus, ſed pluribus ſui exercitus fame & ſiti mortuis, per duos Cardinales treugas dari petijt in Eccleſia de Eſpletelyn, die lunæ, viceſimo quinto die menſis Septembris, anno domini proximo ſupradicto. Rex autem Angliæ ob defectum pecuniæ, quam ſui ſegnes procuratores in Anglia miſiſſent & non miſerunt, obſidione dimiſſa, treugas conceſsit, & ſic vterque rex ad propria remeauit.

Rex Edvvardus Angliam intrauit, miniſtros ſuos, videlicet cãcellarium, theſaurarium, & alios amouit nõ clericos, immò ſeculares ad placitum ſuum ſubſtituit, nonnulla (vt in ſequentibus patebit) fautorũ ductus conſilio inchoauit, vnde & Iohannes Cantuar. Archiepiſcopus ei litteram ſcripſit in hunc modũ.

Chariſsime domine, dominationi veſtræ ſcire placeat, quòd res excellentiſſima, quæ reges & principes debito optimóq; detinet ſtatu, ſapiens eſt conſilium. Et ideò dicit ſapiens, vbi multi conſiliarij, videlicet boni, ibi ſaluatio. Scribitur enim libro regum, quod Salomon regum ſapiẽtiſsimus, ſeniores, ſapientioréſq; terræ ſuæ aſciuit, quorum prouido conſilio, ſenſuquè proprio totam terram Iſraël in pace obtinuit, & quietè, omnéſque reges ſibi conterminos voluntati ſuæ tributarios habuit & ſubiectos. Illo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, regnauit filius ſuus Roboam, qui prætermiſſo ſeniorum (qui cum patre ſteterant) conſilio, iuuenibus ſibi placere volentibus adhæſit, vnde & terram Iſraël præter duodecimam partem ſibi à domino reſeruatam iuſtè amiſit. Multiq; reges Iſraël terrarum inſuper aliarum malo ducti conſilio ad magnas inopias deuenêre. Et ne vobis domine diſpliceat recolitis quidem, quòd per iniquum conſilium dudum domini veſtri regis patris veſtri, quem Deus abſoluere dignetur, contra legem terræ, magnamquè chartam maiores terræ, alioſquè cepit, morti adiudicauit, diripuit bona, nõnulloſquè redemptionibus grauiſsimis

vexauit. Et quid ſibi illa de cauſa acciderit, vobis manifeſtum eſt. Poſt eius verò tempus, per cõſiliarios vobis adhærentes ferè corda populi terræ amiſiſtis, à quibus (vt ſibi placuit) vos eripuit Ieſus Chriſtus. Poſthęc autem, per bonam circumſpectionem, diſcretionemq; prælatorum, magnatum, ac terræ ſapientum, negotia veſtra taliter ſunt deducta, vt integrè corda populi veſtri poſsidetis, & ita clerici ſicut & laici magis quàm alicui progenitorum veſtrorum manus porrexerũt adiutrices. Sicquè ſano mediante conſilio, populi veſtri ſuffragio, gratia necnon vobis à Deo collocata, de inimicis veſtris Scotiæ & Franciæ glorioſè triumphaſtis, inter chriſtianos princeps nobilior eſtis reputati. Sed in præſentiarum, per iniquum quorundã terræ veſtræ conſilium, aliorúmq; (qui magis commodum proprium ſiue vtilitatem, quàm honorem veſtrum, populiuè ſalutem affectare noſcuntur) clericos & alios terræ veſtræ capi facitis, proceſſus contra leges terræ, quas per ſacramentum in coronatione veſtra factum cuſtodire tenemini, peragitis indebitos, necnon contra chartam magnam contra quàm venire præſumentes per prælatos Angliæ, bullamq; papalem quàm penes vos habere dinoſcimur, ſunt excommunicati. Quæ quidem in animæ veſtræ non modicum periculum, ſtatus honoriſq; detrimentum (proh dolor) acta ſunt. Et quanquam ijdem qui rectores terræ, magis etiam quàm ſtatui illorum congruit, ſe faciunt, & conſiliarios, intelligere nos conantur, quòd ea quæ in præſenti peragitis, populo veſtro cõplacebunt, certiſsimè tamẽ aſſerimus, modo nullatenùs inchoato, & hoc reperietis. Dubitamus enim non modicum, quòd ſi modum proſecuti fueritis iam inceptum, corda gentis veſtræ, necnon auxilia, bonum ac rectum amittetis, & querelam taliter citra mare contra vos concitabitis, quòd guerram veſtram perficiendi nequaquam vires poſsidebitis nec poteſtatem, inimicis veſtris occaſionem inſurgendi contra vos dabitis, & deſtruendi, bonamquè famam veſtram ac terram (quod Deus auertat) amittendi. Quare (Domine) ob honoris veſtri terræq; ſaluationem, querelam veſtram necnon confouendam, magnates, terræ ac ſapientes coadunare, & vt negotia veſtra fœlicem ſortiantur effectum ſeniorum ac magnatum ſecundũ capere aſſenſum, quorum ſine auxilio conſilioquè terram veſtram regere, nec etiam quærelam poteſtis perficere, velitis operari. Et quia aliqui vobis collaterales adulantes ſiue fauentes, proditionem vobis & falſitatem imponere non formidant, eos excommunicatos forè denunciamus. Et ſicut pater veſter ſpirtualis pro talibus eos tenere velitis exoramus. Ob quorundam inſuper vobis miniſtrantium inertiam iniqua etiam noſtri abſentia ſine famulatu, villam Tornacenſem alios necnon honores quamplurimos amiſiſſe nos aſſerunt & imponunt, velitis ſi placeat, prælatos, magnates, terræquè nobiles, vbi cũ prælatis ſecurè conuenire poterimus, loco competenti congregare, & in quorum manibus ab initio guerræ veſtræ, lanæ, denarij, & alia quæque vſque in hodiernum diem vobis conceſſa deuenerunt, qualiterquè miniſtrata fuerint, per quorumq; defectum Tornacenſis ciuitas non ſubacta, ſed taliter extiterat dimiſſa, diligenter inquirere, & velut dominus æquus & iuſtus ſecundùm leges terræ, prout demerita exigerint culpabiles caſtigare. Et quantum nos attinet, iudicio parium noſtrorum, vt ſancta eccleſia ſtatuet, ordine noſtro alias (ſicut ſæpè ſcripſimus) ſemper ſaluis, in omnibus nos ſubmittere parati ſumus. De nobis itaque nec alijs terræ veſtræ legalibus ac probis, priuſquam veritas cognoſcatur, niſi bonum credere, vel etiam cuiuſque dictis fidem adhibere velitis. Si enim gentes ſine reſponſo (veritate ne agnita) puniantur, de bonis & malis, reis & inſontibus vnum iudicium foret & idem, inimicos ſiquidem veſtros Galliæ & Scotiæ adeò fortes attentius maturequè conſiderare curetis.

Si enim prælati, magnates, ac totius terræ ſapientes, die noctequè ſine diuiſione aliqua ſeu diſcrepatione, vna voluntate forent congrua & aſſenſu, negotia veſtra ſupra modum ardua diſcretè ac circumſpectè ordinando, guerram veſtram iam inceptam, honorē veſtrū, terræquè ſaluationē conſeruando, ſatis modicū foret & exile. Nec vobis diſpliceat (domine reuerēde) quòd veritatē vobis ſimpliciter ſic mittimus & groſsè. Affectio ſiquidem magna quàm erga vos habuimus, & ſemper deo auctore habebimus, honoris veſtri ac terræ conſeruatio, & quanquam indigni, Primas tamē totius Angliæ exiſtimus, & pater veſter ſpiritualis, excitare vos dinoſcitur, pericula animæ veſtræ ac ſtatus detrimentum dicere, mandare, ac præmunire cum effectu. Spiritus ſanctus Domine corpus & animam ſaluet & cuſtodiat, gratiamquè bonum conſilium habēdi & ſanum, ac credendi, victoriam necnon inimicorum vobis concedere dignetur. Dat. Cantuar. primo die Ianuarij. Reſcripſit etiam idem Archiepiſcopus Cancellario Angliæ in hæc verba.

Iohānes permiſsione diuina Cantuariē. Archiepiſcopus, totius Angliæ Primas, & ſedis Apoſtolicę Legatus, domino Roberto Bouſer Cācellario Anglię, libertates ſanctæ Eccleſiæ & terræ leges illibatas conſeruandi voluntatē. Dicit enim ſapiēs, quod veritas præcognita & prȩuiſa, ac prȩmiſſa pericula nō modica euadere facit poſt futura. Ideò vos intelligere volumus, quod decimæ ſanctæ Eccleſiæ per vnum annum per clerum noſtræ Cantuar. prouinciæ domino noſtro regi vltimo conceſſæ circa feſtum ſancti Iohannis Baptiſtȩ proximò futurum, certis terminis cum alijs decimis à retrò exiſtentibus perſoluēdæ, ſub certis conceſſæ fuerant conditionibus, certiſquè articulis à domino noſtro rege dicto clero conceſsis, & per chartam ſuam confirmatis. Et inſuper, quòd dictus clerus nulla alia portione ſeu contributione domino regi faciendis, vel etiam concedendis illa vice foret onerandus. Poſt hæc quoque, in parliamento apud VVeſtmonaſt. quadrageſima proximè elapſa congregato, conceſſa ſunt Regi nonum vellus, nonus agnus, nona garba, certis tamen modis, cōditionibus adiectis, videlicet, quòd nulli prælati, vel etiam aliquis de Clero prædicto, ad huius nonȩ portionis contributionem aliquatenùs tenerentur, niſi tantùm illi qui per baroniam tenerent, & ad parliamentum tenerentur venire. Quodquè ad ſolutionem decimæ, (vt prȩmittitur) conceſſȩ, prælati & cæteri de clero nonam portionem prædictam ſoluentes, nullatenùs forent aſtricti, ſed quidam noſtræ prouinciæ dictæ nonȩ portionis collectores, à prælatis & cæteris de Clero, qui decimam antedictā ſoluunt, & per baroniā de rege nihil tenent, nec ad parliamentū venire aſtricti ſunt, nonā (vt præmittitur) conceſſam, leuare, & per diſtrictiones varias nitūtur exigere. Inſuper, & ab his qui ad ſolutionē huius nonæ aſtringuntur, contra deū & iuſtitiam, ac cōceſsionem ſæpedictam, viros eccleſiaſticos onerando, decimam exigunt memoratam. Quare vos hortamur in domino, & requirimus, quatenùs perſonas religioſas & eccleſiaſticas niſi ſecundùm formam & conceſsionem antedictas onerari vel vexari nullatenùs permittatis, nec etiam conſilium ſeu aſſenſum in dictæ chartæ præiudicium, ſeu priuilegiorum ac libertatum eccleſiaſticarum ſubuerſionem præbeatis quoquomodo: ſi verò breue, commiſsio præceptumuè aliud contra formam magnæ chartæ, priuilegia, ac libertates antedictas, à cancellaria huc vſque fuerint tranſmiſſa infra decem dies poſt harum receptionem litterarū, ſicut tenemini, reuocari & annullari faciatis. Volūtas reuera domini regis, chartam præfatā, priuilegia, ac libertates eccleſiaſticas, (vt certi ſumus) fouere exiſtit, & conſeruare. Nec eſt ſiquidem voluntatis eius, nec eſſe debet, quòd clerus vltrà conceſsionē ſuam ſpontaneam, à quoquam oneratus ſit, vel grauatus: hoc enim in præiudi-

cium ſanctæ Eccleſiæ (quod tollerare non poſſumus) nõ modicum vergeret & grauamen, ſi verò prędicta reuocare (vt pręmittitur) nequaquã curaueritis nec annullare, remedium quale ſancta Eccleſia permittere poterit apponere nõ omittemus. Et quid in præmiſsis feceritis, velut filius ſpiritualis, fidelis, & deo acceptus poſt tempus ſupra dictum infrà octo dies per literas veſtras vos certificare curetis. Spiritus ſanctus ſicut iuſticias ſuas ſibi ſeruaueritis illibatas, corpus veſtrum & animam ſaluare dignetur & cuſtodire. Datæ Cantuariæ.28. die menſis Ianuarij anno vt ſupra conſecrationis noſtræ.7.

Miſit quoque Archiepiſcopus regi ac conſilio ſuo ſchedulam ſiue bullam in hunc modum continentem.

Domino noſtro regi, conſilioquè ſuo, ac omnibus & ſingulis dicti conſilij ſui perſonis monſtramus nos I. permiſsione diuina Cantuarien. Archiepiſcopus, totius Angliæ Primas, & ſedis Apoſtolicæ Legatus, quòd cum omnes clericos capientes, in carcerem inuitè mittentes ſiue detinẽtes, ac eos quocunque voluerint ire non permittentes, illos vt publicè ac notoriè pro talibus reputatos ſcientes, & vt clericos ſe habentes, qui crimina non confeſsi, nec de criminibus conuicti nec indictati, nec etiã notoriè in criminibus ſunt deprehenſi à canone latæ ſententiæ exiſtũt innodati: Illámq; ſententiã in eccleſia Cantuar. publicamus, & per omnes fratres noſtros ſuffraganeos prouincię noſtrę Cantuarię fecimus publicari. Poſt cuius ſiquidẽ ſententiæ denunciationem ſiue publicationem (vt præmittitur) factam capti ſunt, & in caſtellis diuerſis & locis Angliæ in carceres miſsi ac inuitè detenti, Iohannes de ſancto Paulo, Michael de VVath, Robertus de Chickvvell, Iohannes de Thorp, & Henricus Stretford, in præiudicium dei, & eccleſiæ ſanctæ, cõtra leges ac clericorũ priuilegia omniũ, necnõ illorum animarum in periculum, qui talia cõmiſerunt, conſilium dederunt & aſſenſum. Quare dominũ noſtrũ regẽ, qui libertates ſanctæ eccleſiæ, prout in actibus ſuis dominus deus temporibus elapſis fœliciter monſtrauerit, clarũquè fecerit & iura ac priuilegia ſemper conſeruare curauit illibata exoramus, quatenus dictorum clericorum & ſingulorum cõtra chartam magnam, leges terræ & conſuetudines detentorum, exceptionem à carcere ſiue deliberationem dominationi ſuæ præcipere valeat indilatè. Rogamus inſuper & obſecramus in domino omnes conſiliarios qui talia committendi cõſilium regi dare præſumpſerunt, deliberationi detentorum nullatenus obuiare. Diſsimulare enim nõ valemus, quin ea quæ nobis incũbunt, faciamus in hac parte. Item quòd perſonæ laici, hominesquè liberi, cõtra magnam chartam, leges ac terræ conſuetudines capti, adhucquè in carcere detenti, eijciantur, prædictaq; alia, ac ſecundùm formam in bulla Innocentij quarti contentam, per quam omnes contra chartam magnam venire pręſumentes ſeu illam violantes, ſentẽtiam excommunicationis incurrunt, dominus rex reformare placeat ac emendare. Item quòd nõ ſolùm miniſtri ſui diuerſæquè conditionis officiales terram peragrantes, domos, grangias, & alia loca Archiepiſcoporum, epiſcoporum, religioſorum aliorum, necnon virorum eccleſiaſticorum intrant, ſiue cuſtodum firmariorum voluntate, bona pro libito capiunt, inuiteque aſportãt, immò præmiſſa fieri præcipientes actáq; ſuo nomine rata habentes & grata, ſæpe facta ſententia ſunt innodati. Dominus rex dignetur remedium apponere oportunum, diſsimulare enim non poſsumus quin contra tales (prout paſtoralis officij cura exegerit) & per fratres noſtros & ſuffraganeos, quòd nobis, & eis incumbit exequamur. Noſtræ tamẽ intentionis non exiſtit, dominum noſtrum regem, dominam reginam, aut liberos eorundem, dictis ſententijs inuolui ſeu comprehendi, quatenus de iure poterunt excuſari.

Miſit quoq; idem Archiepiſcopus,Epiſcopo Londini literas in hunc modum.

Iohannes permiſsione diuina Cantuar. Archiepiſcopus,totius Angliæ Primas, & Apoſtolicæ ſedis legatus,venerabili fratri.&c. Sacroſancta eccleſia quæ debet libera eſſe,varijs exactionibus indebitè,& angarijs infeſtis opprimitur,his diebus,cuius bona (ad quæ laica manus nō debet extendi) pro libito diripiūtur in prædā.Clerus quoq; noſtrę Cantuar.prouinciæ vexatur iniuſtè, ac probroſo contemptu nequiter conculcatur, iuſtitia (quæ principaliter elucere deceret, & quæ regibus dat regnare, ac populo quietem præparat oportunam) debito cultu non colitur,ſed ad iniurias & oppreſsiones,iniquas multorū frænum laxatur impunè. Nos oppreſſorum gemitibus paterno compacientes affectu, ac conſiderantes attentè, quòd ad Apoſtolicam dignitatem nos ideò diuina clementia ſublimauit, non vt dies noſtros in quiete & delitiarum affluentia duceremus, ſed vt ex iniūcto nobis adminiſtrationis officio, noſtrorū prædeceſſorū exemplis ſalubriter inſtructi, pro domo domini aſcendentibus ex aduerſo nos murum inexpugnabilem præparemus, vt errantes ad viam veritatis inſpirante domino reducamus,quaſdam excommunicationum ſententias à ſanctis patribus & prædeceſſoribus noſtris in ſubſcriptis caſibus aduerſus delinquentes hactenus promulgatas, per denunciationes publicas in locis eminentibus faciendas per nos & cæteros cōfratres,ac ſuffraganeos noſtros, palam duximus omnibus intimare, ne ignorantiæ affectatæ nebula ſe valeāt, qui nequam ſunt, aliqualiter excuſare prætextu veritatis vecorditer occultatæ, & vt decet minimè publicatæ,ſed vt ſinguli melius ſibi caueant de futuro. Noſtræ tamen intentionis nō exiſtit, dominum noſtrum regem Angliæ illuſtrem, dominā reginam aut liberos eorundē dictis ſententijs,vel aliqua earū inuolui,ſeu ſub denūciatione huius cōprehendi,quatenus de iure excuſari poterunt in hac parte.

Mandantes. &c. quatenus. &c. Dat. &c. Tenor verò huius articulorum talis eſt. In dei nomine amen. Nos I. permiſsione diuina. &c. Omnes & ſingulos qui eccleſias ſuo iure priuare,vel per malitiam infringere ſeu perturbare præſumunt libertates & liberas conſuetudines earundem, & illos præcipuè qui antiquas libertates aut liberas conſuetudines noſtræ Cantuar.eccleſiæ violauerint,ſeu in aliquo diminuerint,vel contra priuilegia eidem indulta ſcienter venerint,aut contra ea fecerint,necnon & illos qui pacem & tranquillitatem regis, aut regni Angliæ nequiter & iniurioſè perturbare præſumūt, ſeu ad hoc dederint cōſilium, auxiliū vel fauorē,maioris excōmunicationis ſententiā, ſicut ſunt à ſanctis patribus, innodatos & excommunicatos fuiſſe & eſſe denunciamus, & à limitibus ſanctæ matris eccleſiæ ſequeſtramus,authoritate dei Patris omnipotētis,beatiſsimæ Mariæ virginis matris ſuæ, beati Thomæ martyris glorioſi, ſanctorūq; omniū publicè & ſolenniter in his ſcriptis. Item cum magna charta Henrici quondam regis Angliæ, ſit conceſſum ac etiam ordinatū, quòd nullus liber homo regni Angliæ capiatur vel impriſonetur,aut diſſeiſeatur de libero tenemento ſuo,vel libertatibus aut liberis cōſuetudinibus ſuis, ſeu vthlagaretur, aut exulet, aut aliquo alio modo deſtruatur, quodquè ſuper liberum hominem huiuſmodi lex non ibit, nec mittet niſi per legale iudicium parium ſuorum, vel per legem terræ Anglicanæ, & quòd rex nulli negabit, nulli vendet vel differret rectum vel iuſtitiam. Quodq; ciuitas Lōdini habeat omnes antiquas libertates & liberas conſuetudines ſuas,aliæq; nonnullæ libertates & liberę conſuetudines in dicta charta regno Angliæ ad laudē & gloriā,eccleſię catholicæ pacem, & regni quietem prouidè ſunt conceſſæ, & ab Archiepiſcopis, & Epiſcopis dicti regni excommunicati,anathematizati, & à liminibus ſanctæ Matris Eccleſiæ fuerunt ſequeſtrati. Qui poſt conceſsionem dictæ Chartæ

liber-

libertates & liberas conſuetudines in ipſa & in charta de Foreſta contentas & conceſſas eccleſiæ Anglicanæ quæcunque arte vel ingenio violauerint & infregerint, diminuerint, ſeu mutauerint, clam vel palam, facto, verbo vel conſilio, contra illas vel illarũ aliquam in quocunque articulo temerè veniendo. Quãplures nihilominus præmiſſorum non ignari, contra dictas chartas, libertates, & liberas conſuetudines in chartis huius conceſſas venire temerè iam conantur, & eas infringere plurimum ſunt moliti. Nos ipſorum auſus nephandos opprimere cupientes, & velatam ignorantiam & captatam fugare, ad omnium notitiam deducentes præmiſſa, monemus in genere omnes & ſingulos qui contra præmiſſa fecerunt in aliquo quouiſmodo contra dictas chartas, vel earum alteram, ſtatuta ædiderint, vel ædita ſeruauerint, conſuetudines introduxerunt vel ſeruauerint introductas, ſcriptores etiam ſtatutorum nec non conſiliarios & executores, & qui ſecundùm ea præſumpſerint iudicare, quòd debitè ſe corrigant, & ordinariorum arbitrio plenè ſatiſfaciant de commiſsis infra.15. dies, à tempore monitionis noſtræ continuè numerandos, quos non parentes, ex tunc indictam maioris excommunicationis ſententiam, per Innocentium Papam quartum ex certa ſcientia confirmatam denunciamus publicè & ſolenniter incidiſſe. Item omnes & ſingulos qui de domibus, manerijs, grangis, aut locis alijs ad Archiepiſcopos, Epiſcopos, vel alias perſonas Eccleſiaſticas pertinentibus, quicquam præter voluntatem dominorum, vel eorum qui ſunt huius rei cuſtodes deputati abſtrahere, capere, conſumere vel contrectare præſumpſerint, capi, conſumi, vel contrectari fecerint, vel huius abſtractionem, captionẽ, conſumptionem, aut contractionem ſub nomine, vel à familiaribus ſuis factã ratam habuerint, eccleſiaſticæ libertatis & immunitatis violatores exiſtere, & excommunicationis maioris ſententiam dictam cõtra violatores libertatum eccleſiæ in concilio Oxon. latam, ipſo facto incurrere denũciamus, publicè & ſolenniter in his ſcriptis. Item, quia temporis malitia clericos laicis tradit infeſtos, adeò quòd ipſos capiunt & detinent inuitos, aut quo voluerint abire liberè non permittunt : nos omnes & ſingulos clericos & laicos noſtræ Cantuariæ prouinciæ ſubditos, qui ſciẽtes eſſe clericos, & publicè ac notoriè pro clericis habitos & reputatos, & etiã ſe gerẽtes de crimine nõ cõfeſſos, nõ conuictos, nec etiã indictatos, in cuſtodia vel carcere ponũt, & detinẽt, aut inuitos temerariè in caſu, à iure vel de conſuetudine regni Angliæ non permiſſo in cleri opprobriũ, & iniuriam manifeſtam, maioris excommunicationis ſententia à canone lata in hac parte denunciamus publicè & ſolenniter inuolutos. Item, cum omnes & ſinguli qui in noſtra Cantuar. prouincia alicui vel aliquibus crimen falsò ex odij fomite malicioſè imponunt, cum ſuper crimine hîc impoſito apud bonos & graues priùs non fuerant infamati, cuius impoſitionis occaſione quouiſmodo grauentur maioris excommunicationis ſententia in concilio Oxoniæ cõtra diffamatores huius à ſanctis patribus ritè lata ſint, & fuerint innodati, ac delinquentes ſciẽter in Archiepiſcopos, aut eos patres ſpirituales, Chriſti legatos, eccleſiæ columnas, ex dignitate offenſarum culpam grauiorem committant, nos ea authoritate qua fungimur, omnes & ſingulos qui in noſtra Prouincia Cantuar. Archiepiſcopo vel Epiſcopo, vel alij cuicunque crimen proditionis ſeu aliud quodcunque falsò nequiter & malitioſè, hactenus imponere, ac publicè præſumpſerint, vel in futurum imponent contra conſtitutionem prædictam, dicta maioris excommunicationis ſententia in præfato conſilio prouidè lata, denunciamus publicè innodatos, & à ſanctæ matris Eccleſiæ liminibus ſequeſtratos.

Miſit inſuper Archiepiſcopus antedictus literam iſtam præcedentem ad om-

nes

nes confratres & ſuffraganeos ſuos, vt & ipſi etiam in ſuis diœceſibus & locis ſingulis ſententias (vt præmittitur) publicè promulgarent: mandatumq; ſuū executioni demandarent. Auditis itaque literis Archiepiſcopi, & ſingulis intellectis, alijs inſuper nonnullis ab Anglicis regijs (vt putabatur) Archiepiſcopo impoſitis, Rex Edvvardus miſit Epiſcopo Londonienſi literam, vt ſubſequitur continentem.

Edvvardus Dei gratia. &c. Venerabili in Chriſto patri R. eadem gratia Epiſcopo Londonienſi ſalutem. Veteribus probatis hiſtorijs, & ex hijs quæ quotidie gerūtur, clarius eluceſcit, quomodo multi probitatē principum & honorē qui in eos collatus eſt, in ſuperbiā abutētes, nituntur interdum malitiæ ſuę commentis regum laudabilia ſtudia deprauare. Et vt manifeſtius quod dicimus cunctis fidelibus noſtris innoteſcat, à noſtra & eorum memoria non credimus excidiſſe, quòd nos dudum in annis adoleſcentiæ ad regni ſolium exaltati, in eiuſdem ſuſcepto regimine, ſanis conſilijs dirigi cupientes, quia Iohannem tunc VVinton. nunc verò Cantuar. Archiepiſcopum fidelitatis & diſcretionis virtute credebamus alijs præeminere, eiuſquè conſilio ſuper his, quę animæ noſtræ ſaluti expediunt, & regni noſtri augmētum & conſeruationem reſpiciunt, ſpiritualiter & temporaliter vſi ſumus, & in tantam familiaritatem eſt à nobis ſuſceptus, ac illam in ſe humanitatem expertus, vt pater noſter vocaretur, & adoraretur ab omnibus poſt regem ſecundus. Cumq; poſtmodum regnum Frācię ad nos iure ſucceſſorio fuiſſet deuolutum, & à domino Philippo de Valeſio de facto notoriè occupatum, idem Archiepiſcopus nobis oportuna inſtātia perſuaſit cum principibus Alemanniæ, contra dictum Philippum fœdus inire, & guerrarum diſpendijs exponere nos & noſtra, promittens & affirmans, quòd expenſas ad hoc neceſſarias, de terrarum noſtrarum prouentibus & aliundè quæſitis ſubſidijs abundanter faceret miniſtrari, adijciens inſuper, quod ſolummodo de perſonis ad bella doctis & ſtrenuis ſolliciti eſſemus. Quia ipſe pecuniam neceſſariā pro noſtris neceſsitatibus, & eorum ſtipendijs efficaciter procuraret: vnde nos mari tranſito, manum ad ardua miſimus, & circa bellicoſos apparatus immenſas, vt oportuit, expenſas fecimus, & confœderatis nobis, in maximis pecuniarū ſummis nos obligauimus, de promiſſo nobis auxilio (vt prędmittitur) confidentes. Sed heu quātum in illuſoris baculo arundineo, cū iuxta ſententiam propheticam, ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum eius & perforabit, eam fiduciam poſuimus, & ſubtracto nobis, (vtinam non fraudulenter ſperato) ſubſidio, neceſsitate compulſi, ſub vſuris grauiſsimis, quaſi importabilia contraximus onera debitorum, & ſic retardata expeditione vlteriori, coacti ſumus ab inchoatis magnanimiter hoſtium aggreſsibus ea vice deſiſtere, & in Angliam remeare, vbi expoſitis præfato Archiepiſcopo noſtris ærumnis multiplicibus & infortunijs memoratis, cōuocatoquè ſuper hoc parliamento, prælati, proceres, cæteriquè fideles eiuſdem regni noſtri, nonæ partis garbarum, agnorum & vellerum ſuorum, præter decimam nobis à clero conceſſam, tale nobis dedêre ſubſidium, quod ſi fideliter collectum fuiſſet cōgruo tempore & obtentum, ad expeditionem dictæ guerræ, debitorum ſolutionem, & inimicorum confuſionem non modicum, nobis præſtitiſſet, & fortè (ſecundùm multorum opinionem) veriſimiliter ſuffeciſſet. Idem Archiepiſcopus ad dicti ſubſidij collectionem, & aliorum nobis neceſſariorum ſubminiſtrationē iterum promiſit efficaciter interponere partes ſuas, vnde nos eius promiſsionibus inhærentes, reſumptis viribus nauigio ad hoc congregato, verſùs Flandriam nauigantes, commiſſo graui pręlio nautico cum hoſtibus, qui in noſtram & totius gentis noſtræ Anglorum prauiſsimè coniurauerant, miſericordiſsima

eius clementia, qui ventis & mari imperat, nō noſtris meritis, obtinuimus de tantorum hoſtium multitudine numeroſa victoriam & triumphum. Quo pacto cum prægrandi exercitu, pro iurium noſtrorum recuperatione exinde progredictes, caſtrametati ſimus propè ciuitatem fortiſsimam Tornacenſem, in cuius obſidione aliquandiu iugiter occupati, & continuatis expēſis & laboribus fatigati, præſtolantes in ſilentio, promiſſum nobis adiutorium ſperabamus indies miniſterio dicti Archiepiſcopi in tot & in tantis noſtris neceſsitatibus releuari. Tandem ſpe concepta fruſtrati, licèt per plures nuncios & diuerſas literas plenè ſignificauerimus præfato Archiepiſcopo & alijs conſiliarijs noſtris ſibi adhærentibus noſtras indigentias, & pericula varia quibus expoſiti fuerimus propter defectum promiſsi ſubſidij memorati, vtilitatem inſuper & honorem quos ex ſuccurſu pecunię conſpeximus nos poſſe faciliter obtinere, nullum tamen ab eis emolumentum recipere potuimus, quia ſua non noſtra negotia curantes, & cōmoda propria procurantes, friuolis excuſationibus & fucatis verborum phaleris, ſuam deſidiam, ne dicamus fraudem vel maliciam, palliabant, ſimiles illuſoribus qui (vt ait Iſaias) deridendo ludificant, dicentes, manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi: vndè (proh dolor) factum eſt, vt dum triumphandi ſuper inimicos noſtros arrideret nobis glorioſiſsimè ſpes propinqua, præualente penuria cogeremur inuiti treugis initis conſentire, cum verecunda noſtræ expeditionis retardatione, & exultatione nō modica æmulorum. Reuerſis nobis Flādriam, cum eſſemus pecunia vacui & æris alieni mole preſsi, nec ſupereſſet quicquam in noſtris aut noſtrorum marſupijs, vndè poſſemus noſtris neceſsitatibus conſulere, & debita ſtipendia noſtro obſequio militantibus erogare, compulſi ſumus vſurarum voragine nos ſubmergere, & humeros ſupponere cumulatis generibus debitorum. Tandem conuenērunt ad nos amici fideles, peregrinationis noſtræ comites & tribulationis noſtræ participes, cum quibus tractatum habuimus diligentem ſuper optatis remedijs, quibus à tanta infortuniorum tēpeſtate poſſemus commodiùs reſpirare. Viſum eſt omnibus præfatæ retardationis euentum triſtabilem & egeſtatis noſtræ incommoda multiplicia, culpa vel deſidia, ne dicamus malicia pręfati Archiepiſcopi, de cuius diſcretione tota regni noſtri negotia cōſtituimus, accidiſſe, & vehementer mirantes ac contra nos murmurantes. Super hoc quòd dictorum Archiepiſcopi & officialium inſolētiam regia manſuetudo tanto tempore relinquere voluit incorrectam ſua publica poteſtate, quod niſi ſuper hijs faceremus congruum remedium celeriter adhiberi, oporteret eos de noſtris obſequijs ſe ſubtrahere, & ab inito fœdere retroire, & hoc vtique in regni noſtri ſubuerſionem, & noſtram perpetuam ignominiā, & nationis Anglicanæ ſempiternum opprobrium redundare, quod auertat temporibus noſtris clementiſsimi patris benignitas, in cuius ſoliditate fixa immobiliter anchora ſpei noſtræ, vndè nos ad diſciplinam & correctionem noſtrorum officialium mentis aciem dirigentes, quoſdam ex eis quos ex cauſis pluribus de mala adminiſtratione, iuſticię ſubuerſione, ac ſubditorū noſtrorum oppreſsione, acceptorum munerum corruptione, ac alijs offenſis grauibus ſuſpectos habuimus, à ſuis fecimus officijs (prout nobis licuit) amoueri, alios quoque inferioris gradus in præmiſsis culpabiles ſub cuſtodia tuta detineri, ne ſi liberatione ſolita potirentur, ſupplantaretur eorum aſtutia iuſticiæ executio, & deluderetur callidè inquiſitio veritatis. Quam cum ex dicti Archiepiſcopi animi latebris eò certius & plenius elicere crederemus, quò nihil eorū ad informationem in hac parte conferre poterat, ipſum veriſimiliter latere debuerat cui totius reipublicæ noſtræ adminiſtrationem & ſummam rerum gerēdarum

darum

darum à multo tempore duximus committendam, ſibiquè per fidelem noſtrũ Nicholaum de Cantilupo, ad hoc ſpecialiter deſtinatum, mandauimus, quòd ad noſtram præſentiam, quia perſonali eius colloquio perfrui volebamus, Londoniã venire maturius nõ tardaret. Ipſe verò ſemper tumidus in proſperis, & timidus in aduerſis, trepidans timore vbi non erat timor, ſibi periculum per aliquos nobis aſsiſtentes intemptatum & comminatum, ſi ab eccleſia Cantua. recederet, imminere minus veraciter allegauit, quia hoc (teſte Deo & pura conſciẽtia) nunquam in mentem noſtram cecidit, nec alicuius nobis aſsiſtentis (vt credimus) tetigit cogitatum. Et quãquam clero & populo regni noſtri malignitatis ſuæ merito ſe reddidit odioſum, nos autem qui cũctos ad noſtram præſentiam accedere, præcipuè noſtris ad hoc litteris vel nuncijs conuocatis, plena volumus ſecuritate gaudere, ad conuincendam eius malitiam, dilectum & fidelem noſtrum Radulphũ de Stafford, hoſpitij noſtri Seneſcallum ad ipſum deſtinauimus, vt ei ſecurum conductum offerret & faceret, regias ſuper hoc nihilominus litteras patentes, ſigillo regio conſignatas ei fecimus præſentari, iteratò mandantes, quod ad nos perſonaliter accederet, inchoatam ſolicitudinẽ noſtram informaturus ſuper regni negotijs, quæ longo tempore geſſerat, vt præfertur. Ipſe verò precum & mandatorum noſtrorum lenitate contempta, vultu & animo indignato reſpondit, quod ſe noſtris conſpectibus, ſeu colloquijs nequaquam conferret niſi in pleno parliamento noſtro, quòd in his diebus ex cauſis rationabilibus nullatenùs expedit conuocari. Sicquè idem Archiepiſcopus, quem regalis benignitas beneficijs & honoribus magnificis ampliauit, & in ſuæ familiaritatis ſacrarium & vnanimitatem amicitiæ, & vinculum fœderis accerſiuit, ſuper quem ſicut patrem chariſsimum totus noſter ſpiritus & animus requieuit, quin etiã dum eius voluptatibus per omnia acquieuimus, ſophiſticæ dilectionis faciem fuco mendacis beneuolentiæ palliatã, more patris amabilis nobis prætendere conſueuit, ſubitò in vitricũ oneroſum & grauem crudeliter eſt conuerſus, & beneficijs acceptis ingratus tumoris arrogantia beneficum perſequitur, & illam nobis retributionem, (iuxta vulgare prouerbium) Mus in pera, ſerpens in gremio, ignis in ſinu, ſuis conſueuerat hoſpitibus exhibere. Nam licèt nobis ad regale faſtigium iure hæreditario diuina cooperante gratia ſublimitatis deteſtabile ſemper ſit & fuerit, abuti potentię magnitudine, qui ſummis deſiderijs affectamus clemẽtia & lenitate cum moderamine iuſticiæ gubernare ſubiectos, vt optata cunctis mortalibus pace fruamur: ipſe tamen noſtram innocentiam, ac conſiliariorum & officialium noſtrorum regalem iuſticiam proſequentium, fidelitatem & diligentiam conuicijs lacerat, publicè prædicando, & ſuis literis patentibus in diuerſis partibus publicare mãdando, quòd poteſtate regia modernis temporibus contra iuſticiam opprimitur populus, clerus confunditur, regnũ varijs exactionibus collectis & tallijs prægrauatur. Et quia nomen boni paſtoris (quo hactenus ſemper caruit) cum ſit reuera iuxta communem opinionem & confeſsionem publicam propriam publicè (vt fertur) emiſſam notoriè mercenarius, fallaciter nititur vſurpare, fucatum zelum vulpinæ caliditatis fuci perizomate palliatum ad liberationem eccleſiæ, cuius vexationes ſi quas in rebus vel perſonis noſtro tempore ſuſtinuit, præfati Archiepiſcopi duntaxat remiſsioni, & calidis adinuentionibus ac reprobis conſilijs ſunt veraciter aſcribendæ, nequiter ſimulat ſe habere & quaſdã excommunicationũ ſententias in eccleſiaſticæ libertatis & magnæ chartæ violatores in genere dudum latas ad ſuggillandam opinionem regiam & præfatos miniſtros regios diffamandos, ac ſeditiones in populo, nobis commiſſo proditoriè ſuſcitandas, & deuotionem comitum, procerum, & baronum, magnatũ regni

noſtri

noſtri, maieſtati regiæ ſubtrahendam ſpecificatis nonnullis articulis, præter & contra ſolitum medium in concilio prouinciali traditum, mandauit per ſuas literas in pluribus locis inſignibus publicari. Quamobrem nos volentes vt tenemur integritati famæ noſtræ proſpicere, & præfati Archiepiſcopi maliciæ obuiare, paratoſq; nobis & noſtris ab ipſo laqueos cautiùs declinare: prouidimus præter ea quæ ſuperiùs expreſſa ſunt, vt ad præſens multis de eius actibus taceamus aliqua deducere in publicam notionem. Nēpe eius improuido conſilio & ſuccurſu in minori ætate conſtituti, tot donationes prodigas, ac alienationes ꝓhibitas, ac gratias fecimus exceſsiuas, quòd per eas ærarium noſtrum totaliter eſt exhauſtum, & fiſcales redditus ſunt enormiter diminuti, ipſumq; munerũ acceptione corruptum, magnas pecuniarum ſummas nobis debitas quibuſdam ſine rationabili cauſa (cum id nulla neceſsitas vel vtilitas expoſcebat) comperimus remiſiſſe, & plurimos prouentus & redditus qui pro noſtris vtilitatibus & neceſsitatibus conſeruari debuerant, ſuis ſuorumq; vſibus applicaſſe, & alijs perſonis malè meritis erogaſſe. Qui etiam ne dum munerum, ſed etiam perſonarum acceptores, qui votum noſtrum & pręſtitum nobis fidelitatis iuramẽtum ſolitum, ad officia publica in terris noſtræ ditioni ſubiectis, dignis & bene meritis poſtpoſitis, & repulſos & indignos admiſit, multaquè alia animo infrænato temerè attemptare præſumpſit, in ſtatus noſtri detrimentum, & dignitatis regiæ læſionem, ac populi nobis ſubditi damnum non modicum & grauamen, poteſtatē traditā & commiſſũ ſibi abutendo officiũ. Qui ſi in elata obſtinatione & obſtinata rebellione & continuata præſtiterit, congruis loco & tempore intendimus apertiùs declarare, vobis firmiter iniungendo mandamus quatenùs hæc omnia & ſingula ſingulatim & clarè locis quibus expediri videritis, publicetis & faciatis per alios publicari piam intentionem quam habemus ad ſubducenda incōmoda ſubditorum, ipſis iuxtà datam & vobis à Deo ſapientiam commendantes, & in hijs taliter vos habentes, quòd veſtram debeamus ſollicitudinem meritò commendare. Teſte meipſo apud VVeſtmonaſterium duodecimo die Februarij anno regni noſtri quindecimo.

Scripſit Ludouicus dux Bauariæ regnum Alemanniæ occupans, Anglorum regi Edvvardo ſub hac forma.

LVdouicus dei gratia Romanorum imperij ſemper Auguſtus, Edvvardo regi Anglorum fratri ſuo chariſsimo ſalutem & fraternæ dilectionis affectum. Licèt innumera grandiaq; negotia noſtris incumbant humeris, & circa illa multipliciter & aſsiduè diſtrahamur, tamen cum diſcordia inter te & Philippum regem Francorum affinem veſtrum prædilectum orta tibi & tuo regno quamplurium perſonarum & rerum diſpendia, ipſa non ſedata in futurum poterit generare, & noſtris ſe repræſentant obtutibus, mentemquè noſtram ſpecialiter angit & excitat, vt ad tollendā ipſam, ſtudium & operam noſtræ ſollicitudinis apponamus. Propterea te ſcire volumus quòd præfatus Philippus ad requiſitionem noſtram dedit nobis ſuis litteris poteſtatem tractandi inter te & ipſum ſuper diſcordia inter vos ſuſcitata, quam & tibi & tuo regno penſatis diligenter omnibus conditionibus & allegatorum tuorum multipliciter expedire credentes, amicitiæ tuæ perſuademus, teq; cum diligentia hortamur, vt ad hoc tuum aſſenſum præbeas, quòd te & ipſum reuocare poſsimus ad concordiam inter vos pacis fœdera ordinare, ad quæ libenti animo vacare volumus & impendere oneroſa proſecutione labores. In quo ſi conſilijs noſtris conſentire volueris & acquieſcere, vt ſperamus, placeat tibi tuis literis nobis dare poteſtatem præmiſſam tractandi concordiam, & treugas per annum vel biennium ordinādi. Nec te moueat amicitia inter nos & Phil. regem Francorũ inita & cōtracta.

Nam exquo in treugas & certos terminos ad tractandum de concordia inter te & prædictum regem Francorum accepiſti, abſque noſtro ſcitu, voluntate, & aſſenſu de conſilio noſtrorum principum, qui ligias, pacta, & vniones noſtras nouerunt, quibus viſum fuit quòd hoc(ſaluo honore noſtro) facere poſſemus, concordiam & amicitiam cum dicto rege Francorum contraximus, & vnionē & vniuimus, vicariatum tibi per nos commiſſum, ex cauſis reuocamus prænotatis. Pro firmo ſciturus, quòd in tractatibus noſtris ſic tibi fraternè prouidebimus, quòd ſi noſtris conſilijs acquieſcere volueris, cauſa tua ad finem bonum, (mediante conſilio noſtro) producetur: ſuper quibus tuam amicitiam de noſtra intentione pleniùs informaturum, religioſum virum Fratrem Edvvardum lectorem ordinis fratrum Heremitarum ſancti Auguſtini, ſpecialem noſtræ curiæ Capellanum, tuæ fraternitati tranſmittimus, quem petimus ſuper præmiſſis celeriter expeditum remitti. Dat. Francfordiæ. &c. anno imperij noſtri. 27.

Rex autem Angliæ Edvvardus, Ludouico prædicto reſcripſit in hæc verba.

SEreniſsimo principi domino Ludouico Dei gratia Romanorum imperij ſemper Auguſto, Edvvardus eadem gratia rex Franciæ & Angliæ, & Dominus Hiberniȩ ſalutem, & votiuis ſemper ſucceſsionibus gratulari. Serenitatis veſtræ literas reuerenter recepimus, inter alia continentes, quòd Philippus de Valeſio ad tractandum inter nos & ipſum concordiam dedit vobis ad requiſitionem veſtram ſuis litteris poteſtatem. Et ſi placeret vobis, poteſtatem huius vobis dare, libenti daretis animo labores & operam ad dictam concordiam reformandam, & quòd amicitia inter vos & Philippum minimè nos moueret, nam exquo ſine ſcitu & aſſenſu noſtro treugas ad terminos ad tractandum de pace inter nos & dictum Philippum, accepimus dictam amicitiam cum eo de conſilio principum veſtrorum, quibus viſum fuerat quod hoc(ſaluo honore veſtro) poſſetis facere, contraxiſtis, vicariatum nobis per vos commiſſum reuocaſtis. Et quidem zelum quem habetis ad faciendam dictam concordiam, plurimùm commendamus. Et reuerà votiuum foret nobis admodùm & acceptum ſi poſſet fieri per tanti mediatoris inſtantiam pax optata. Sed quia ſcimus ius noſtrū in regno Franciæ ſatis clarum, illud arbitrio dubio non proponimus ducere alicui, per noſtras litteras committendas, verùm dum attenta meditatione penſamus, qualiter veſtra conſideratio circumſpecta videns noſtram patentem iuſticiam, & dicti Philippi duritiam obſtinatam & iniuriam, nobiſcum contra dictum Philippum veſtri gratia ligiam feciſtis, velut in ſpecialem adoptionis filiū de dilectionis exuberantia nos admittentes, vt cum pace veſtra loquamur mirari non ſufficimus, quòd prȩpotens veſtra ſublimitas, quȩ ad laudem bonorum & vindictā malorum eſt diuinitùs inſtituta, cōtra nos dicto Ph. iniuriatori noſtro notorio ſe ligauit. Et id quod dicitur nos ſine ſcitu & aſſenſu veſtro cum prȩfato Ph. treugas ad tractatum pacis inijſſe, non debuit conſideratis facti circumſtācijs rationabiliter mouiſſe, quia dum obſidebamus ciuitatē Tornacenſem, oportuit nos eorum ſequi conſilia, qui nobis auxilia & comitiuam tunc fecerunt, & hyemis ſubita vicinitas ac locorum diſtātia veſtram ſuper hoc conſulere celſitudinem minimè permiſerunt. Immò nobis aliàs(ſi recolitis) conceſsiſtis, quòd ſi opportunitas arrideret tractare poſſemus de pace vobis inconſultis, ita tamen, quòd ſine conſenſu veſtro pacem finalem cum dicto P. nullatenùs faceremus, quam nunq̄ facere proponebamus priuſq̄ veſtrum ſuper hoc habuiſſemus ꝓuidū conſiliū & aſſenſum. Sed in votis geſsimus vobis in omnibus facere quod debuimus iuxta vires, ſperantes quòd fraternæ veſtræ plenitudo beneuolentiæ, nos ad tempus benigniùs ſupportaſſet. Videtur etiam aliquibus, quòd reuocatio dicti vicariatus facta fuerit præmaturè iuxta ſponſionem ſuper hoc per imperiales

riales

riales nobis factá, non debuiſſent fieri quouſq; regnũ Franciæ, vel maiorẽ partem eiuſdẽ fuiſſemus adepti. Præmiſſa quæſumus velit veſtra nobilitas debitè põderare, & vlteriùs facere quod debet, quia per dei gratiã vobis & veſtris ſemp iuxta menſurã impenſæ nobis beneuolentiæ gratiã faciemus pro viribus repẽſiuã. Celſitudini veſtræ donet altiſsimus votiuæ fœlicitatis augmentum. Dat. Londini anno regni noſtri Franciæ, 2. regni verò noſtri Angliæ. 15.

Mortuo Benedicto. 12. ſucceſsit Clemens. 6. Hic de abbate ordinis S. Benedicti factus eſt Attreba. epiſcopus; poſtea ſucceſsiuè ad archiepiſc. Senonẽſem, & Rothoma. aſſumptus; deindè ad Cardinalatũ; & tandem ad Papatum aſcendit. *Obijt Papa Benedict. 12.*

EDvvardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, vener. &c. ſalutẽ. Terribilis in iudicijs & inſcrutabilis in conſilio Rex cœleſtis, qui dignè flagellat filios quos diligit, oſtendit plerunque peccanti populo dura, peccantes propter iniquitates ſuas humilians, vt ſic ad ſe reuerſi, quærant humiliùs nomen eius. Penſantes itaque quantis guerrarum incommodis & aduerſitatibus nos & ſubiectus nobis populus peccatis noſtris, vel ipſius populi ſeu vtriuſque forſitan exigentibus, fuimus à longè retrò temporibus, & adhuc ſumus inaniter laceſsiti, ac facultatibus collapſi grauiter & exhauſti, ac conſiderantes periculoſa diſcrimina nobis & noſtris veriſimiliter imminentia, niſi diuina prouidentia clementiùs reſpexerit nos ex alto, tanta tribulatione malorum & dolorum dum noſtrum conſpicimus imperfectum; diuinam contemplamur omnipotentiam operantes, quòd iuſtus iudex, verax deus, benignè reſpiciet cauſæ noſtræ veritatem & iuſtitiam, & humiliabit calumniatorem, & ſic ſub miſerationis diuinæ fiducia rem aggrediẽtes arduam, paſſagium noſtrum verſùs partes Franciæ ordinauimus validum & feſtinum, & alium exercitum verſùs partes Scotiæ duximus tranſmittendum, vt ſic, per dei gratiã cõminatis nobis occurramus periculis, & fidelibus noſtris poſt magnã quã paſsi ſunt inquietudinẽ quietis pulchritudinẽ præparemus. Cũ igitur cõſtituti ſitis pro hominibus à domino, vt offeratis dona & ſacrificia pro peccatis, attẽdite quæſumus prędicta, nedũ noſtra, ſed publica pericula, preces pro fœlici progreſſu noſtro fundẽtes altiſsimo, ſupplẽtes vices Moſis, vt nos & noſtri poſsimus aduerſarijs in veſtrarũ erectione manuũ præualere, & vt augmentũ gratiæ nobis multiplicatis interceſſoribus largiatur, faciatis per noſtras ciuitates & diœc. prędicationes & pceſsiones fieri, & alia piæ placationis officia miſericorditer exerceri, vt Deus miſericordiarũ ſuper nos & exercitus noſtros manũ ſuæ benedictionis extendat, & actus noſtros in beneplacito ſuo ſic dirigat, vt ſibi cedant ad laudem, nobis ad meritum & ſubiectis nobis fidelibus commodum & quietem. Dat. &c. Anno regni noſtri Angliæ. 16. regni verò noſtri Frãciæ. 3.

HOc anno inita eſt treuga inter reges Franciæ & Angliæ, mediantibus duobus Cardinalibus, in hunc modum, videlicet, quòd ſuper omnimodis cõtrouerſijs & diſſentionibus, mittantur ad curiã Romanã aliqui de ſanguine regum dictorum nobiles, & alij habentes poteſtatem concordiam ordinãdi, affirmandi & roborãdi, ſuper cauſis, à partibus oſtenſis, ſecundùm tractatũ domini Papæ & nobilium prædictorum. Et poterunt partes dicere & proponere rationes ſuas coram domino Papa, non tamẽ ad finem diſſentionis & dandi ſententiam, ſed pro facienda pace meliori & tractatu. Item quòd antedicti nobiles, qui ad curiam mittentur Romanam, ſint in curia citra feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ proximò futurum, negotiaq; præfata diuino mediante ſuffragio, ſummi necnon pontificis inſtantia, citra feſtum natalis domini, etiam de aſſenſu dictorum nobilium, termino illo nullatenùs prolongato maneant expedita. Si verò dominus Papa fuerit impeditus, vel pacem & concordiam inter

reges prȩfatos reformare nõ poterit, treugæ nihilominus vſque ad terminũ infra poſitũ perſeuerent, & firmiter ab omnibus conſeruentur. Ad finem quoque illum quòd negotia ſupradicta meliorem plenioremquè ſortiantur effectũ, cõcedantur treugæ, vt ad feſtum ſancti Michaelis in menſe Septembri proximò futurum, & à feſto illo vſque ad finem trium annorum proximè ſequentium, inter prædictos reges Angliæ & Franciæ regémq; Scotiæ, comitem Hannoniæ, duces Brabantiæ & Gelrȩ, Marchionem de Gillers, dominum Iohañẽ de Hãnonia, & gentem Flandriȩ, omneſquè eis adhærentes in omnibus terris eorũdem à tempore datæ treugarum præſentium, per totum tempus ſupradictum. Inſuper rex Scotiæ, comes Hannoniæ, & dictis regibus cæteri nobiles alligati, mittant nuncios ſuos ad curiam præfatam, cum poteſtate conſentiendi & affirmandi, ſecundùm tractatum coram domino Papa habendum, in quantũ eos attinet, citra feſtum ſancti Iohannis prænotatum: ſi verò dictorum nobiliũ aliqui nuncios (vt prȩmittitur) ad curiam Romanam mittere non curauerint, negotia ſupradicta nequaquam ob hoc maneant prolõgata. Conſeruentur quoque prædictæ treugæ in Britannia inter ſupradictos & eis adhærentes, quanquam in ducatu illo ius ſe dixerint poſsidere. Durante verò treuga, ciuitas de Vanes in manibus Cardinalium nomine domini Papæ detineatur, elapſiſquè treugis, de vrbe illa ſuam faciãt voluntatem. Cardinales inſuper partes ſuas diligenter apponant, pro abſolutione Flandrenſium, & ſententijs quas incurrerunt amouendis, & quòd via bona & rationabilis inueniatur, curioſè ſtudeant laborare. Comes Flandriæ ſicut dominus ſine medio, & medius velut ſuperior, durante treuga remaneat in Flandria, ità tamẽ quòd hoc fiat de aſſenſu populi Flãdriæ; ſi verò aliqui in VVaſconia, vel alibi, durãte treuga, vicinis ſuis vel inimicis partis alterius guerrã ſuſcitent, dicti reges p ſe, nec p alios, directè vel indirectè, ſe nullatenùs intromittant, nec ob hoc treugȩ violatȩ ſint infectȩ. Dicti verò reges partes ſuas diligenter ſine fraude apponant, nec vnius partis ſubditi durante treuga, parti alteri in VVaſconia & Britannia guerrã moueant quoquomodo, nec aliquis vni parti obediens, pẽdente treuga, parti alteri fœdus ſiue amicitiam inire permittatur, nec detur vel promittatur quicquam durãte treuga directè vel indirectè pro guerra ſuſcitanda, & tam per terrã quàm per mare treugæ firmiter ab omnibus ſint cõſeruatæ. In VVaſconia verò & in Flandria infra 15. dies, in Anglia & in Scotia, infra 40. dies treugæ fiant proclamatæ. Omnes captiui partis vtriuſque à dominica ante feſtum ſancti Vincentij proximò præterita, vſque ad diem præſentem, de carceribus eijciantur, bona rapta reddãtur, & liberi, prout ratio exigit, dimittantur. Nulla nocumenta vel inuaſiones durãte treuga inter partes in præiudicium treugæ fiant vel deſpectum. Dicti quoque reges & eis adhærentes durante treuga in tali remaneant poſſeſsione & ſeiſina, qua hodie perſiſtunt in omnibus bonis, terris & poſſeſsionibus; quas detinent vel acquiſierant quoquomodo. Et ſecurè de vna terra in alteram redibunt, & omnes mercatores cum mercibus, & cæteri ſinguli fideles, tam per terram quàm per mare & aquas conſuetas, tamen in regno perſolutis, ita liberè veniant & ſecurè, ſicut tempore prædeceſſorum dictorum regum ire ſolebant & redire, exceptis bannitis dictorum regnorũ pro alijs cauſis & pro guerris regum ſupradictorũ: ſed Barones VVaſconiæ & cæteri de ducatu eodem banniti in dicta guerra cõtinentur, & ire & redire poterunt, durante treuga ſȩpedicta; banniti verò & fugitiui patriȩ Flandrenſis, qui fuerùnt ex parte regis Franciæ durante treuga, Flandriam intrare non poterãt: dictæ verò treugæ continebunt & comprehendent Hiſpanos, Cathalanos, Ianuenſes, Prouinciales, Epiſcopum Cameracenſem, & capitulum cameratum, caſtra Pagi Cameracenſis,

domi-

dominum de Brette vicecomitem de Fronſas, dominum de Tynbon, dominum Iohannem de Vernun, Dominum de Roya. Dominus verò, Odo dux Burgundię, dominus Petrus dux de Burbon, in animam domini Philippi regis Franciæ: & dominus Henricus Lancaſtriæ, dominus VVilhelmus de Boun, dominus VVilhelmus de Monte acuto comites, in animam domini Edvvardi regis Angliæ ſecundùm mādatum eis per reges ſæpefatos factum, tactis ſacroſanctis Euangelijs iuramentum pręſtiterūt concordale. Dat. in Prioratu ſanctæ Mariæ Magdalenæ de Maletrete, ordinis ſancti Benedicti, diœceſis Nanet. 19. die Ianuarij, anno domini. 1342.

ANno gratiæ milleſimo trecētesimo quadrageſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij quintus decimus, tenuit rex natalē apud VVindeſore. Eodem anno rex Edvvardus cum ſuo nauigio Britanniam nauigauit, vbi per cibos & potus incōgruos plures amiſit de ſuis. Quo tempore miſſi ſunt ad eum duo Cardinales, qui ex parte Papę treugas triennales indixerunt inter reges, ſub quo ſpacio de iure quod rex Angliæ vendicauit in regnū Franciæ diſcuti poſſet ad plenùm. In redeundo quoque de Britannia maxima incōmoda per marinam tempeſtatem perpeſſus eſt, quę vtique dicebantur per nigromanticos regis Franciæ procurari. Hoc anno quinto die Iunij apud maneriū regium de Langele, iuxta ſanctum Albanum, domina Philippa regina peperit filium, qui baptizatus eſt à domino Michaele Abbate de ſancto Albano, & nominatus eſt Edmundus. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, rerum venaliū copioſus: regionibus Franciæ atque Scociæ otioſus: Angliæ laborioſus, ſumptuoſus, & ſtudioſus.

Natale celebratum apud VVindeſor.

Regina peperit quintū filium vocatum Edmundum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij ſextuſdecimus, tenuit rex natale apud Kenyngton ſolenniter, cum multitudine tam incolarum quàm alienigenarum magna nimis. Hoc anno Ludouicus de Bauaria, qui ſe imperatorem appellauit, fœdifragus & falſus, vicariatum citra Coloniam a rege Angliæ, (vt ferebatur minus conſultè ſuſceptum) per ſuas litteras reuocauit, & ſpretis fœderibus regi Angliæ ſacramento firmatis, amicitias contraxit cum rege Francorum. Sub eodem anno rex Angliæ tranſfretauit in Britanniam Armoricam, iteratò recepto prius homagio de domino Iohanne de Monteforti, pro Ducatu Britanniæ, qui fuit verus hæres ducatus eiuſdem, volens iuuare ipſum contra Dominum Carolum de Bloys, qui deſponſauit filiam alterius fratris germani, vbi rex Edvvardus plures villas, munitiones & caſtra rebellātia fortiter cōquiſiuit, & poſt obſedit ibidem villam de Vanes. Et quamuis Philippus de Valeys rex Franciæ ſibi cōglomeroſa multitudine occurriſſet, & treugas feciſſet, nihilominùs remanſit villa prædicta regi Angliæ ſubiugata.

Natale apud Kenington.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij ſeptimus decimus, tenuit rex natale apud VVoodſtock, cum regina Philippa, & filijs eorundem, ac primogenito ſuo principe VValliæ, & Comitibus ac Baronibus multis valde. Eodem anno Clemens ſextus, quondam Rothomagēſis Archiepiſcopus, ſucceſsit Benedicto duodecimo. Iſte Clemens vir inſignis litteraturæ fuit, ſed prodigalitatis profuſiſsimæ, adeò vt dignitates Eccleſiaſticas vacantes in Anglia, ſuis conferret Cardinalibus, nouoſquè pro eis in Anglia titulos moliretur imponere, qua de cauſa Rex Angliæ offenſus, prouiſiones per dominum Papam factas ceſſauit. Et ne quis deinceps tales prouiſiones afferret, ſub pœna carceris atque capitis interdixit. Hoc anno per totum regnum Angliæ decimæ tam temporalium quàm ſpiritualium regi ſolutæ ſunt.

Natale apud VVoodſtock.

Eodem anno dominus Henricus de Lancaſtria, comes de Derby, cum comitibus de Glouernia, de VVarvvico, Northamtonia & Oxonia, Barone de Stafforde, Roberto de Vfforde iuniore, & alijs multis valentibus, & exercitu numeroſo profectus eſt verſus Scotiam, ad diſſoluendam obſidionem quam Scoti plantauerant circa caſtellum de Louhmaban, quod quidem caſtrum cōmiſſum fuerat cuſtodiæ comitis de Northamtonia, VVilhelmo de Boun, qui quēdam militem dictum VValterum de Selby cuſtodem in eodem caſtro conſtituerat loco ſuo; ſed probitate dicti VValteri, & Epiſcopi Carleolenſis, nec non domini de Lucy fuerat obſidione liberatum; antequam ſupradicti heroes adueniſſent, ſic quòd redierant negotio nullo facto. Circa præſens tempus Henricus Burghvvaſh Lincoln. epiſcopus in Flandria apud Gandauum diem clauſit extremum. Cui ſucceſsit Thomas le Beck, clericus nobilis & excellens. Iſte Henricus quondam Lincolnienſis epiſcopus cupidus & auarus, apud prędium ſuum de Tynghurſt, parcum fecerat, & ſuorū terras contiguas ipſis iunctis eidem parco adiecerat; & ſepibus ac foſſatis incluſerat, non ſine diris illorum increpationibus ademerat terras ſuas. Poſt mortem verò ſuam apparuit cuidam ex armigeris ſuis quōdam, cum pharetra & arcu, ſagittis & cornu, indutus breui tunica, & ipſa viridi, & ait ei. Noſti quòd nō ſine dei offenſa & iniuria pauperum clauſerim iſtum parcum, datus ſum igitur nō ſine pœna ad cuſtodiam huius parci prout vides, quouſq; terræ iſtic incluſæ priſtinis poſſeſſoribus reſtituantur. Vade ergo ad fratres meos Lincolniēſes canonicos, & roga eos ex parte mea, vt hæc omnia pauperibus poſſeſſoribus redonentur, à quibus cum iniuria ea tuli. Canonici verò hæc audientes, & iniuriam prælibatam non ignorantes, miſerunt vnū de canonicis VVilhelmum Bacheler appellatum, ad reſtituendum ſua ſingulis, & ſepes extirpand. foſſatáq; complananda, qui rediens per Abbatem de Sancto Albano Michaelem, ſibi narrauit hæc omnia ſeriatim.

Eodē anno Papa Clemens iterum fecit in Anglia prouiſiones duobus Cardinalibus de beneficijs proximò vacantibus præter Epiſcopatus, & Abbathias ad extentam duarum millium marcarum. Quod rex & tota regni nobilitas pati noluit, ſed procuratores dictorum Cardinaliū ſub pœna carceris Angliam exire coegit. Et citò poſt rex direxit Papæ illam famoſam epiſtolam pro libertate eccleſiæ Anglicanæ contuenda, quam præſentibus duximus inſerendam.

Epiſtola miſſa Papæ Clementi pro libertate Eccleſiæ Anglicanæ, plena fructu, cui pro tunc Papa aut Cardinales reſpondere rationabiliter neſciebant.

SAnctiſsimo in Chriſto patri ac domino, domino Clementi, diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Edvvardus eiuſdē gratia rex Frāciç & Angliç, & dominus Hiberniç, deuota pedū oſcula beatorum. Penſata ſedis apoſtolicæ clementia, quæ de fomento deuotionis Chriſti fidelium, & animarum ſalute, ſolet eſſe ſummè ſolicita, non quærens quę ſua ſunt, ſed quæ ſunt potius Ieſu Chriſti, tenet probabiliter noſtra fiducia, quòd veſtra maturitas in ſpecula celſitudinis Apoſtolicæ, præclaritate meritorum & ſciētiæ diuinitus iam erecta, ea quæ decus eccleſiæ, & deuotionē plebis attenuāt, ac animarum & rerum pericula comminantur, curabit miſericorditer reformare. In publicam autem nō ambigimus notitiā proueniſſe, qualiter ab exordio naſcentis eccleſiæ in regno noſtro Angliæ progenitorum noſtrorum regum Angliæ, & procerum ac fideliū dicti regni dignè recolēda prioritas propter diuini cultus augmentum cōſtruxit eccleſias, & ipſas amplis dotauit poſſeſsionibus & priuilegijs cōmuniuit, ponens in eis miniſtros idoneos, qui fidē catholicā in ſubiectis ſibi linguis, & populis fœliciter pegerūt, ꝑ quorū curā & ſolicitudinē vinea dñi ſabaoth in cultu & fructu, ibidē mirificè fœcūdauit,

uit, ſed quod dolendũ eſt, ipſius vineæ propagines degenerãtur in labruſcas, & exterminant eam apri de ſilua, ſingulareſquè feræ depaſcunt eam, dùm per impoſitiones & prouiſiones ſedis apoſtolicę, quæ ſolito grauius inualeſcunt, ipſius peculium contra piam voluntatem & ordinationem donatorum, manus occupant indignorum, & præſertim exte. orum, & eius dignitates & beneficia conferuntur pinguia perſonis alienigenis, plerunq; nobis ſuſpectis, qui non reſidet in dictis beneficijs, & vultus commiſſorum eis pecorum non agnoſcunt, linguã non intelligunt, ſed animarum cura neglecta, velut mercenarij ſolummodò temporalia lucra quærunt, & ſic diminuitur Chriſti cultus, animarum cura negligitur, ſubtrahitur hoſpitalitas, eccleſiarum iura deperiunt, ruunt ædificia clericorum, attenuatur deuotio populi, Clerici dicti regni viri magnæ literaturæ & conuerſationis honeſtę, qui curam & regimẽ poſſent ſibi ſalubriter peragere, & forent pro noſtris & publicis conſilijs opportuni, ſtudium deſerunt, propter promotionis congruæ ſpem ablatam, quæ diuinæ ſcimus non eſſe placita voluntati. Quinimmò graue noſtrum & fidelium noſtrorum verſatur præiudicium & ineffabile periculum, niſi ſuper hoc citiùs & conſultiùs caueamus. Nam ius patronatus quod nos & fideles noſtri in talibus obtinemus beneficijs eneruatur. Curia noſtra in qua duntaxat cauſæ ſuper iure patronatus dictorũ beneficiorum tractari debent deluditur, & ſic iura coronæ noſtræ tam probroſè quàm damnoſè deperiunt, & regni theſaurus ad extraneos, ne dicamus noſtros maleuolos aſportatur, ſubtili forſan coniectura, vt regni depreſſo ſacerdotio, & eius exhauſto theſauro, reddatur regnum debilius in aduerſis, quæ ſingula, & alia quæ ex præmiſsis ſequuntur incommoda, fuerunt nuper coram nobis in parliamento noſtro generali pro communitate dicti regni palam expoſita, vnanimi & feruenti petitione ſubiuncta, vt prædictis diſpendijs quæ dictæ communitati videntur intollerabilia celeriter occurramus. Nos autem Anglicanæ depreſsionẽ eccleſiæ, & exhæredationem coronæ noſtræ, ac mala prædicta quæ diſsimulata diutius adijcerent veriſimiliter grauiora, patulo cernentes intuitu, ad vos ſucceſſores Apoſtolorum principis, qui ad paſcendum non ad tondendũ oues dominicas, ac ad confirmandum, & non ad deprimendum fratres ſuos mandatum à Chriſto ſuſcepit, iſta deferrimus votiuis affectibus ſupplicantes, quatenus præmiſsis debitè ponderatis ac conſideratis, quòd de iure creandi ſunt de vico populi magiſtratus, & iuxta dictum Prophetę, dandi ſunt de eodem loco populi vinitores, quod per beatos Apoſtolos legitur eſſe factum, dum gentibus viros linguarum ſuarum habentes notitiam tranſſumpſerunt, penſata etiam deuotionis plenitudine, qua domus noſtra regia, & clerus & populus dicti regni perſtiterunt hactenus in obedientiam dictæ ſedis, propter quod non haberet paternus affectus eis onera & grauamina cumulare, vt pater filijs theſaurizans, alleuians dictarum impoſitionum, & prouiſionum, ac onerum tam per ſedem apoſtolicam inualeſcentium grauitatem, permittentes vlterius vt patroni patronatus ſui ſolacium non amittant, eccleſiæquè cathedrales & aliæ dicti regni liberas electiones & earum effectum habeãt, quas quidem eccleſias dicti progenitores noſtri dudum ſingulis vacationibus earundem perſonis idoneis iure ſuo regio liberè conferebant, & poſtmodum ad rogatum & ad inſtantiam dictæ ſedis ſub certis modis & conditionibus conceſſerunt, quòd electiones fierent in dictis eccleſijs per capitula earundem, quæ conceſsio fuit per ſedem apoſtolicã ex certa ſcientia confirmata. Sed contra formam cõceſsionis & confirmationis prędictarum, dicta ſedes per reſeruationes & prouiſiones ſuas dictis capitulis electiones adimit ſupradictas, & nobis ius & prærogatiuam, quæ iuxta formam dictæ conceſsionis nobis competunt in hac parte, propter quod iuxta legẽ dicti

regni noſtri, ex quo lex in conceſsione poſita non obſeruatur, conceſsio reuoluitur, & rei ſtatus reuertitur in primæuum ſuper præmiſsis. Itaque dignetur quæſumus veſtra benignitas ad honorem Dei & ſalutem animarum, necnon ad tollendum ſcandala & pręiudicia prælibata, feſtinum & ſalubre temperamentū apponere, vt nos & noſtri qui perſonam veſtram ſanctiſsimā & ſanctam Romanam eccleſiam reuereri cupimus vt debemus, ceſſantibus dictis malis intolerabilibus, in paternæ veſtræ dilectionis dulcedine quieſcamus, reuireſcat veſtraq; deuotio per oſtenſam nobis piæ moderationis veſtræ clementiā recreata. Conſeruet vos altiſsimus ad regimen Eccleſiæ ſuæ ſanctę per tempora proſpera & longæua. Datæ apud VVeſtmonaſterium .26. die Septembris, anno regni noſtri Franciæ quarto, regni verò noſtri Angliæ, decimo ſeptimo.

Epiſtola regi directa pro Cardinalibus, quibus prouiſiones prius fecerat, expulſis de ſuis prouiſionibus.

CLemens epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, chariſsimo in Chriſto filio, Domino Edvvardo regi Angliæ illuſtri ſalutem & apoſtolicam benedictionē. Dudum poſt creationem nouorum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinaliū, prouida & matura deliberatione præuia per nos facta, honoribus dei & eccleſię ſuæ ſanctæ, ac vtilitati reipublicæ conuenire, quòd Cardinales ipſi, qui ſuper expediendis negotijs ad alueum Apoſtolicæ ſedis vndique confluentibus nobiſcum labores & onera partiuntur, & haberent congruè vndè ſuis valeret neceſsitatibus ſecundùm ſtatus ſui decentiam prouideri. Demùm excogitatis vijs & modis licitis, quibus abſque minori eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarū grauamine huius prouiſio ſequi poſſet, de beneficijs eccleſiaſticis tunc in diuerſis regnis in partibus Chriſtianitatis vacantibus, & in antea vacaturis vſque ad certam ſūmam, pro ſingulis eorundem nouorū Cardinalium, & ſub certis formis & limitationibus pręfatis Cardinalib⁹ diſtinctis eis, prout expedire vidimus prouincijs, gratias fecimus ſpeciales. Cum autē duobus ex eis de ducatu Aquitaniæ oriundis, videlicet dilectis filijs noſtris Adamare, titulo ſanctę Anaſtaſię, & Geraldo, titulo ſanctæ Sabinę præsbiteris, Cardinalibus de huiuſmodi beneficijs in regno & terris tuis (fili chariſsime) cōſiſtentibus in forma pro ipſis & alijs pręd ictis Cardinalibus cum magna deliberatione conſilij ordinata, gratias huiuſmodi prouiderimus faciendas, ipſique pro eis conſequendis gratijs certos procuratores & nuncios ſuos eccleſiaſticos, viros ſcilicet prudentes & literatos, ad partes regni tui Angliæ deſtinarent, ipſi procuratores & nuncij poſtq̄ ad regnum peruenientes prędictum, inceperunt ibidem dominorum ſuorum prędictorum negotia proſequi ſupradicta, per gentes & officiales regios non ſolùm impediti ſuper eis, quinimmò captiuati, & tandem de regno prędicto expulſi cum ignominia, ſicut infeſtis nimis relatibus percepimus, extiterunt. Profectò (fili dilectiſsime) ſi præmiſſa quæ de procuratoribus prædictis præmittimus veritate nituntur attenta, deuotione ſincera, quam ad dominum & ſacroſanctam Romanā eccleſiam matrem tuam gerere dinoſceris, ſicut claræ memoriæ progenitores tui reges Angliæ geſſerunt, dum in humanis agerent, ea de tua proceſsiſſe conſcientia faciliter credere non valemus. Certum eſt autem, quòd non ſolùm in regno & terris tuis prædictis, immò quaſi in omnibus regnis & partibus tam propinquis quàm remotis, vbi catholicæ fidei viget cultus, alijs nouis Cardinalibus conſimilem gratiam fecimus, in quibus rebellionem aliquam præter prædictam, quā (ſi vera ſit) cum dolore cordis referrimus factam, nullatenùs audiuimus vſquequaq;: ſatis namque honoribus & cōmodis regijs credebamus & credimus expedire, quòd Cardinales, & illi maximè qui naturaliter

afficiuntur

afficiũtur ad honores & cõmoda tua regia, in regno & terris tuis beneficia obtineant eccleſiaſtica; quia ex hoc proculdubiò libentiùs & fræquentiùs ad promouendos profectus regios inducuntur, & vtinam illi qui nutriti de micis eiuſdem Romanæ eccleſiæ, & ad honores & ſtatus exaltati per eam, impedimenta & alia prædicta procuraſſe, non abſq; magnæ ingratitudinis vitio, & alijs ſuis periculis veriſimiliter extimantur, ex quibus præter hoc excommunicationis & alijs pœnis & ſententijs promulgatis aduerſùs tales à canonibus, ſe periculoſè nimium ſubiecerunt, quæ ſalutis, famę, & honoris regij fœlicia reſpiciunt incrementa, fidelibus intenderunt ſtudijs, & contrarium acceptando nequaquã lucra propria ſub manu regia venarentur. Demùm regiam rogamus excellẽtiam, & in Domino attentiùs exhortamur, quatenùs hijs quæ pręmiſimus & alijs quæ in hac parte circumſpectioni regiæ poſſunt occurrere, diligenti præmeditatione intra pectoris regij clauſtra diſcuſsis, ea quæ contra dictos procuratores & quoſdã alios præfati Adamari Cardinalis, qui poſtmodùm in eodem regno capi & detineri dicuntur, facta fuerunt, reparari & reuocari decenter & benignè faciat, ipſoſquè procuratores regio fauore ſuffultos, circa proſequenda in eodem regno ſupradicta negotia, plena ſecuritate gaudere, pro diuina & noſtra dictæquè ſedis reuerentia faciat regia celſitudo, aures non accomodando regias illis aliquã in Dei offenſam, Eccleſiæ prædictæ contumeliam, ac honoris, ſalutis & famæ tui culminis læſionem, poſſent quomodolibet redundare, vt Dominum tibi ſemper propitium, & ſedem prædictam ſuper tuis oportunitatibus conſtituas promptiorem. Reſcripturus nobis fili dilectiſsime, quæ tua regalis circumſpectio circa hæc prouiderit ordinanda. Datæ apud villam nouam Aniuoniæ diœceſis quinto calendarum Septembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

De procuratoribus miſsis ad curiã Romanã

Per idem tempus rex Angliæ miſit procuratores ad Romanam curiam, Dominos Henricum de Lancaſtria comitem de Derby, Hugonem le Spencer, Radulphum de Stafford, cum Oxonienſi epiſcopo & multis alijs, dans eis plenam poteſtatem & mandatum ſpeciale ad tractandum coram ſummo Pontifice de iure ſuo in regnum Franciæ, non vt Iudice, ſed vt priuata perſona & amico cõmuni, non in forma, nec in figura iudicij. &c.

De quodam iuuene mirabiliter ſenſu alienato.

Eodem tempore contigit quoddam mirabile in partibus borealibus, de quodam iuuene qui fuerat in familia domini I. Baronis de Grayſtok, qui cum equitaret lætus & hilaris per quendam campum ſeminatũ cum ſiligine, & cerneret ſiliginem in modum æquoris fluctuare, repentè conſiderat quendã homunculũ rubeum de ſiligine caput erigere, qui quantò plus conſiderauit eundem, tantò plus videbatur ſibi eum creſcere in ſtatura, qui appropinquans arripuit frænum eius, & vellet, nollet, duxit eum in ſiliginem, ad locum vbi (vt ſibi viſum fuit) pulcherrima domina cum multis puellis ſibi ſimilibus reſidebat, quę mox iuſsit eum equo deponi, & pelle carnibuſq; lacerari, & demùm excoriari mandauit. Deindè prædicta domina caput ſuum ſecans per medium, cerebrũ (vt putabat) abſtulit, caput vacuũq; reclusit. Quibus ita geſtis, eum leuari fecit in equum, & abire demiſit. Nec mora, expers & inops ingenij, cœpit furere, & furioſos geſtus continuare. Cumquè perueniſſet ad villam proximam, quædam puella quæ & ipſa de domini ſui familia fuerat, & eum multùm dilexerat, venit ad eum & curam illius egit, & ne damna inferret ſibi miniſtrantibus, cathenis eum coarctari fecit, quæ duxit eum ad multos ſanctos tranſmarinos pro conſequenda ſanitate, ſed cum nil profeciſſet ibidem, regreſſa eſt in Angliam cum eodem. Non tamen defuit ſibi ille rubeus & rufus qui ſibi prius apparuit, ſed vbique viſibilis ſibi affuit. Et licèt tribus aut quatuor cathenis ligatus fuiſſet, eas ſemper ſol-

uere conſueuit. Tandem apud ſanctum Iohannem de Beuerlaco poſt ſex annos huius miſeriæ recepit integram ſanitatem. In placidum nempè ſoporem reſolutus, viſum fuit ſibi pulcherrimam dominam eius caput iteratò diuidere, & cerebrum per priorem ablatum dominam, reſtituere loco ſuo. Reſtitutus prouidè priſtinę ſanitati, duxit præfatam puellam quę eum circumduxerat, & ex ea quindecim filios generauit, qua defuncta, ad ſacros ordines ſe contulit, & presbyter eſt effectus, & promotus ad Eccleſiam de Thorpbaſſet. Dum autem miſſam cum deuotione ſumma celebraret, & corpus Chriſti (prout moris eſt) populo videndum manibus eleuaret, apparuit rufus ille præfatus, & ait, Sit amodo tibi cuſtos, quem tu tenes in manibus; nouit nempè ipſe te quàm ego melius cuſtodire. Hoc anno Antonius Beck obijt, Epiſcopus Norvvicẽſis, cui ſucceſsit VVilhelmus Bateman. Hic auditor papalis palatij ſatis famoſus, hoc tempore miſſus eſt à Papa ad regem Angliæ, qui inter cætera retulit regi, quòd dux Bauariæ Papæ in omnibus ſe ſubmiſit, & abſolutionis beneficiũ promeruit ab eodẽ: & ſic Papa imperium quòd prius iniuſtè tenuerat, ſibi iuſtè cõtulit & gratioſè. Rex verò cum hęc audiſſet ira cõmotus ita reſpondit: Et ſi ipſe componat cum rege Franciæ, ego tamen paratus ſum confligere cum vtroq;.

Obijt epiſcopus Norvvicenſis.

Hoc anno ad turrim Lõdoniarum iuſsit rex florenos fieri, ſcz. denarium, obolum & quadrantem. Sub his diebus, ciuitas de Algazira capta eſt per regem Hiſpaniæ, qui eam per triennium, per terram & per mare obſederat, cum penè innumerabili populo Chriſtiano. Rex verò de Garnade qui eam occupauerat cum Sarracenis deuenit vaſſallus regis Hiſpaniæ, & eidem conſtituit cenſum annuum duodecim millium florenorum. Dominus Papa his auditis, in dicta ciuitate ſedem ſtatuit Epiſcopalem, & epiſcopum illius vrbis ſubiecit tãquam ſuffraganeum Metropolitanę Eccleſiæ Hiſpalenſi.

De florenis factis primo.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij octauus decimus, Rex Edvvardus fecit cõuocari plures artifices ad caſtrum de VVindeſore, & cæpit ædificare domum, quæ rotunda tabula vocaretur: habuit autem eius area à centro ad circumferentiam, per ſemidiametrum centum pedes, & ſic diametrũ ducentorum pedum erat. Expenſæ per hebdomadam erant primò centum libræ: Sed expoſt propter noua quæ rex ſuſcepit de Frãcia, reſecabantur ad 20. l. eò quòd cenſuit pro alijs negotijs theſaurum plurimum comportandum. Eodem tempore Philippus de Valeys rex Francię hoc facto regis Angliæ prouocatus, cæpit & ipſe rotundam ædificare tabulam in terra ſua, vt ſic ſibi attraheret militiam Alemanniæ & Italiæ, ne ad regis Angliæ tabulam properarent. Per idem tempo-ris rex Franciæ conceſsit ſuis hominibus liberam facultatem proſternendi arbores pro nauibus faciẽdis in omnibus baliuis ſuis, vndè infra breuè tẽpus maxima copia nauium fabricata eſt, quæ multa damna Anglicis intulerunt.

Rotunda tabula in Angliã.

Rotũda tabula in Francia.

Eodem anno quædam puella quinquennis, apud molẽdinum de Bettleſpole iuxta Redburnam cadens in aquam, ſubitò ſubmerſa eſt, & cum eodem tempore molendinum moleret, & rota vehementius per aquę abũdantis decurſum volueretur, eiuſdem puellæ corpus pertranſiuit rotam, ſed quod credebatur ſub rota contritum vel conquaſſatum, integrum permanſit & illęſum, ſaltem ab ipſius rotæ oppreſsione. Cumq; plurimi occurriſſent ad ſpectaculum, vt viderent matrem puellæ vehementius lugere, & compati natæ ſuæ, fundentes vnanimiter orationem ad beatum prothomartyrem Albanum, & menſurantes corpus puellæ, idemque plicantes, quod mirum dictu eſt, cæpit puella reuiuiſcere, & poſt modicum temporis perfectæ ſe vitæ redditam demonſtrare. Clerus Anglicanus regi conceſsit decimas triennales, & rex conceſsit eiſdem per

Miraculum factum per S. Albanum.

chartam

Priuilegia cōceſſa clero per regem.

chartam ſuam, quòd nullus Archiepiſcopus ſiue Epiſcopus ſit arenatus coràm Iuſticiarijs ſuis cauſa cuiuſcunq; criminis, ſi ipſe ſpecialiter non præceperit, quouſque aliud remedium ordinetur. Item quod nullus clericus ſit arenatus coram Iuſticiarijs ſuis, ſiue ad ſectam ſuam, ſiue partis, ſi clericus ſuæ clerimoniæ ſe ſubmittat, dicens ſe membrum Eccleſiæ ſanctæ, non debere ipſis Iuſticiarijs reſpōdere. Et ſi ſibi imponatur, quod duas vxores duxerit, ſiue vnam viduā, quod ſuper hoc Iuſticiarij nō habeāt cōmiſsionem nec poteſtatē ad tractādum per inquiſitionē, vel alio modo bigamiam, ſed mittatur curiæ Chriſtianæ &c. Venit eo tempore quidam medicus Saracenus, ad comitem de VVarēna petens licentiam capiendi quendam ſerpentē in dominio ſuo in partibus VValliæ, in loco qui Brumfield appellatur. Qui cum per incantationes cepiſſet ſerpentem, dixit eſſe in cauerna loco vicino vbi ſerpens habitauerat, magnam ſummam theſauri. Quod audientes viri de Hereford, conſilio cuiuſdam Lumbardi, qui vocabatur Petrus Pikard, fodere cœperunt illic. Et reperientes verum eſſe quod Sarracenus prędixerat, illuc in noctibus ſæpius conuenerunt donec explorati à famulis dicti comitis capti ſunt, & carceri mancipati, comes verò non modicum lucrum ſumpſit ex hoc facto. Hoc anno Papa Clemens in cōſiſtorio publico dominum Ludouicum de Hiſpania creauit principem Inſularum fortunatarum, qui tunc fuit vnus de Ambaſſatoribus regis Francię. Et aſſumpſit Papa pro themate, Faciam principem ſuper gentem magnam. Illę autem inſulæ ſunt in mari mediterraneo valde fertiles, quarum incolæ, nec ſunt Chriſtiani, nec de ſecta Mahometi. Donum vtiq; laude dignum, ſi poſſeſsionem pacificam contuliſſet.

De quodam caſu mirabili.

Creatur nouus princeps inſularum Balliarum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij nonuſdecimus, Hericus de Lancaſtria comes de Derby, in VVaſconiā tranſfretauit, cū ſexcētis hominibus de armis, totidemq; ſagittarijs. Qui in primo inſultu vrbē munitiſsimā de Brigerack cepit, & vndecim nobiles in ea exiſtentes, & plurimos de plebeis capitauit. Vrbes inſignes & villas ibidē numero quinquaginta ſex, regis Angliæ ditioni ſubiecit. Paulò poſt, exercitum Francorū cum manu valida apud Allebrok contra eum venientem contriuit, captis nobilibus viginti tribus, cum alijs quaſi innumeris viris armorū. Cæteris verò aut peremptis gladio, aut turpiter actis in fugam. Erat enim tam liberalis, tam profuſus in donatiuis, vt dulce quiſq; reputaret militare ſub ipſo. Nam cùm villam aliquam vi occupaſſet, parūm aut nihil ſibi collegit, ſed exercitui vniuerſa permiſit. Reuera cum villam nobilem de Brigerack poſt magna pericula & ſudores hoſtiliter ingreſſus fuiſſet, permiſit cuilibet domum vel manſum occupanti, tam domum quàm in ea contenta. Accidit vt quidam miles, nomine Reth, domū infringeret vbi monetarij illius terræ monetam in magnis & longis ſaccis poſuerant pro tutela. Cumquè miles tantam conſpexiſſet pecuniam, rem comiti nunciauit. Erat enim in ſuperficie moneta nigra de ære prout moris eſt, ibidem fabricare. Requiſiuit igitur quid comes vellet fieri de eadē. Qui ait, Tua (inquit) eſt domus, tua ſunt & in ea reperta. Regreſſus miles, dum effunderet è ſaccis illam pecuniam, vt ſciret eius ſummam, ſubitò conſpicit ineſtimabilem ſummam monetæ de argento puro percuſſæ, & obſtupuit ipſa reuiſa. Aeſtimanſquè multò plus ibi eſſe de pecunia, quàm congruebat ſuæ fortunæ, reuerſus ad comitem rem protinùs enarrauit. Cui comes: Non (ait) decet me dare & donum reuocare more puerorum, volo quòd tibi permaneant quæ conceſsi, & ſi foret pecunia triplò maior. Eodem anno obijt Epiſcopus VVintonienſis Adam, qui magno tempore cæcus fuerat ante mortem. Cui ſucceſsit VVilhelmus Edyndon theſau-

De probitate Henrici comitis de Derby.

De liberalitate comitis de Derby.

ſaurarius Angliæ. Hic fundauit domum apud Edyndone, de ordine qui neſcitur, de ſecta fratrum de Aſherugh. Eodem anno obijt dominus Henricus comes Lancaſtriæ pater Henrici comitis de Derby, & ſepultus eſt Leyceſtriæ in monaſterio canonicorum, præſentibus rege & regina tā antiqua quā noua, Archiepiſcopis & epiſcopis, comitibus & baronibus quaſi totius regni. Filius eius & hæres eo tempore in VVaſconia, vt præfertur, actus bellicoſos & ſtrenuos exercebat: quamobrem intereſſe non potuit exequijs patris ſui.

Scoti combuſſunt villas in Anglia.

Scoti ſub his diebus collecto exercitu quaſi triginta millium, duce VVilhelmo Duglas, apud VVeſtmerland hoſtiliter Angliam ſunt ingreſsi ad inſinuandum erga ipſorum malitiam Carleolum & Penreth, & multas alias villulas combuſſerūt. Epiſcopus igitur Lugubaliæ, & Thomas de Lucy miles ſtrenuiſsimus, cū parua manu ex omni parte Scotorum exercitū circuierunt in noctibus, & lituis & cornibus & nocturnis clamoribus ſic inquietauerūt, vt nec pro victualibus exire auderent, nec mēbra dare ſopori. Tandem cū Scotos omninò vrgeret neceſsitas, Alexander Stragan coadunatis de audacioribus ſuæ gentis pabulatum exire diſpoſuit. Cui mox obuiam fit Carleolenſis Epiſcopus cum Roberto Oggil, & acriter irruunt ſuper Scotos, demùm ſors contulit, vt Robertus Oggil cum Alexandro præfato haſtiludiare valeret. Qui cogens dextrarium vehementer cum lancea præacuta, ipſius Alexandri corpus perforauit, non ſine læſione ſui ipſius. Nam & ipſum Scotus in latere, ſed nō lethaliter vulnerauit. Epiſcopus à Scotis ab equo & ipſe deijcitur, & penè capitur, ſed ſuorum laudabili probitate & equo reſtitutus eſt, & à Scotorum manibus liberatus. Et quamuis Scoti viſi ſunt primò propter ſuam multitudinem præualere, cōmendabili tamen Anglorum conſtantia victi ſunt, multis occiſis, & pluribus captiuatis. Interea domini de Percy & de Neuile ex parte vna, dominus de Lucy ex alia, & viri de comitatu Lancaſtriæ ex tertia, Scotos iam requie & prandio deſtitutos in ſuis tentorijs inuadere condixerunt, quod Scoti per exploratores cognoſcentes, ante dictorū dominorum aduentum in ſuam patriam meticuloſè fugêrunt.

ANno gratiæ M.CCC.xlvj. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij viceſimus, rex Edvvardus miſsis ad curiam Romanam literis, in quibus aſſeruit per regem Franciæ Philippum, & eius complices, certis rationibus aſsignatis treugas eſſe violatas: menſe Iulij ingreſſus eſt mare in feſto ſancti Thomæ Archiepiſcopi, omnibus ignorantibus quorſum tēderet. Tādem cuiuſdam militis de Harecourt nuper de Francia exlegati, in auſtrali parte Normanniæ apud Hogges, iuxta Sequanam flumen applicuit, mox Cadonū hoſtiliter ingreſſus, cepit, ſpoliauit, combuſsit, & poſtea multas vrbes: verùm quia Philippus rex Franciæ pontes fluminum verſùs Franciam in cunctis locis, quibus tranſitus eius eſſe poterat, ante confregerat, nec facultas daretur exercitibus cōfligendi adinuicem, Rex Edvvardus Normanniam penetrauit, & in ſuo tranſitu Picardiam deuaſtauit & conflagrauit, & tandem veniens Puſianum, fractū pontē ibidē iuſsit reparari.

Rex intrat Franciam, & capit Cadonū, vaſtat Picardiam, & trāſit aquā de Sūme.

Interim comes Northātoniæ flumē Sequanæ tranſiens, quingentos ex illis qui pontium reparationem impedire conabātur occidit. Mox rex Edvvardus .16. die Auguſti Sequanam flumen pertranſiens, patriā vbicunq; perrexit, circumcirca deſtruxit, deprædatuſq; eſt illius incolas, & captiuauit aquam de Sūme, vbi antea nuſquam fuit tranſitus, illæſus cum toto ſuo exercitu pertranſiens, & de Gallicis qui tranſitum impedire conati ſunt, duo millia interfecit. Interim dominus Hugo de Spencer villam de Crotoye cepit viriliter, & quadringētos armatos qui ad villæ cuſtodiā deputati ſunt interemit.

De bello de Creſſy.

Rex Franciæ Philippus audiens, & cognoſcens animoſitatē, probitatem & cōſtantiam regis Edvvardi, cum iamdudū comparatis & conductis exercitibus

parat

obuiam regi Edvvardo. Igitur viceſimo ſexto die Auguſti, reges ſibi obuiant cum ſuis exercitibus apud Creſſy in Pontino, vbi cōmiſſum eſt bellum atrox valde, & multum ſanguinis effuſum ex parte Gallicorum. Nempè rex Franciæ Philippus ibi deuictus eſt, cum innumerabili exercitu conducticiorū & fugatus. Duo etiam reges qui in auxilium venerant regis Franciæ, ſcilicet Boemiæ & Maioricarum ibi perempti ſunt. Ferunt vtique regem Boemiæ cecutientem fuiſſe, & res poſitas à remotis cernere non potuiſſe, qui quæſiuit à ſuis qualiter Anglici collocati eſſent. Cui reſponſum eſt quòd diſpoſiti erant pulchrè per bella, & quod ſtatuiſſent à tergo omne cariagium eorundem. Ipſi (inquit Boemius) vel mori volunt in campo die iſta, vel certè victores exiſtere. Relatum eſt præterea regi Boemiæ, quòd multi alites, ſcilicet corui, cornices, & monedulæ, & aliæ cadauerum ſectatrices ſupra Francorum exercitum volitarent: Prodigium (inquit Boemius) eſt hoc & dirum ſignum, ſignificat (inquit) exercitum fore mactandum. Attamen, inquit, applicate me ad aliquem nobilem, cum quo congredi valeam, ſi poteſtis. Et mox eius milites collocauerunt eum in loco vbi copiam habere potuit pugnādi, cum Edvvardo regis Angliæ primogenito. Cumque conſtanter & bellicoſè pugnaret, circumcluſus & oppreſſus ab Anglicis eſt peremptus. Cecidit ibi præterea dux Lotharingiæ, cū duobus Epiſcopis, octo comitibus, & pluribus alijs nobilibus, quorum nomina ſingulatim ſcribere longū foret, duoq; millia militum ibidem proſtrati ſunt, & vulgus cuius numerus ignoratur, in hoc bello necatur. Qui gladios, lanceas, ſecures & ſagittas Anglorum potuerunt euadere, cum rege ſuo fugerunt. Philippus verò rex Franciæ, dum ſuos hortabatur, & animare conatus eſt, dum in Anglos, vt lupus inter agnos deſinit: dū multos proſternit & perimit, in gutture & femore vulneratur, & bina vice per regem Angliæ equo ſuo deijcitur. Captuſq; fuiſſet ibidem niſi citius ſibimet fuga conſuluiſſet. Quo fugiente, plena victoria ceſsit Anglis. Poſt præfatam victoriam, rex Edvvardus recreato, remunerato & refocillato ſuo exercitu, mox nono die ſequente, plantauit obſidionem circa villam Caleſiæ ab olim ſibi regnóque ſuo toto infeſtiſsimæ, quam obſidionem per annum & amplius protelauit, per quod tempus ibi multi de Anglicis cum corruptione cadauerum & inteſtinorum animalium, cum reliquis incommodis, & maximè fluxu ventris perierunt. Per idem tempus Dauid le Brus rex Scotiæ animatus per inſtigationem regis Franciæ, cum Scotorū exercitu glomeroſo auſus eſt intrare Angliā, æſtimans nō remanſiſſe in terra niſi clericos & paſtores, autumnabat enī omnē regni malitiā cū cæteris viris defenſoribus exiſſe regnū cū rege ſuo. Nec vtiq; ſibi cōſtabat de glorioſo triūpho, quē rex Angliæ de rege Franciæ reportauerat, ſed progrediens vſq; Dunelmā, putabat ſe poſſe montes æquare vallibus & cūcta ad libitū ſibi licere, ſed eū opinio ſua citò fefellit. Nā per clerum Eboracenſem, & paucos laicos, non ſine confuſione maxima in vigilia ſanctæ Lucę Euangeliſtæ deuictus & captus eſt, cum VVilhelmo Duglas, & multis alijs nobilibus de regno ſuo, & carcerali cuſtodiæ mancipatus. Qui verò dictam (volente Deo) fecēre victoriam, fuerunt dominus VVilhelmus la Zouche Epiſcopus Eboracenſis cum clero ſuæ diœc. dominus Gilbertus de Vmfreuyle comes de Angos, Henricus Percy, Radulphus Neuile, VVilhelmus Dayncourt, & Hēricus Scroop, cum exercitu quem collegerant Anglicorum, prout poterāt in tanta temporis diſtrictione. Et quamuis penè tota militia Scotiæ ibi capta fuerat vel perempta, pauci tamen ibi (Deo laudes) ex Anglicis ceciderunt. Ibidem fuerunt Robertus Comes Morauiæ, & Moritius Comes de Stratherne. Cum rege verò capti ſunt Comes de Fyfe, de Menteth, & de VVygyton. Et reuera hic dies fuiſſet vltimus obſti-

Obſidio Caleſiæ.

Bellum Dunelmiæ inter Scotos & Anglos

natæ Scotorum rebellionis, ſi prædis & captiuis tūc omnino neglectis, Anglici gentem ab antiquo rebellem perſequendo de terra viuentium deleuiſſent. Eodem anno tertio calend. Auguſti regina peperit filiam nomine Margaretā.

Probitas Thomæ de Dagvvorth.

Eodem anno Thomas de Dagvvorth miles, genere Anglus, cum octoginta armatis & centum ſagittarijs, tertio nonas Iunij contra Carolū de Bloys & magnates Britanniæ & multos extraneos circumquaq; collectos habito conflictu valido velut alter Machabæus, per duas vices præualuit die illa, deletis nempè plurimis in ore gladij multos cepit: habuit enim idem Carolus in exercitu ſuo mille quingentos armatorum, octo millia baliſtariorum, & triginta millia peditum.

Acta comitis de Derby.

Eo quoque anno menſe Auguſti, tenente concilio in Aquitannia domino Henrico de Lancaſter comite de Derby cum ſuis magnatibus, Iohannes primogenitus regis Franciæ, qui villam de Aquilon longo tempore obſederat, ſed eam obtinere non poterat, miſit ad Henricum pro treugis habendis, quæ ſibi negabantur expreſsè. Iohannes ergo quanquam iuraſſet, ſe non receſſurum antequam villam intraſſet: relictis tamē ſarcinulis & tentorijs confuſus abſceſſit. Expoſt mox idem Henricus dictam villam de Aquilon, & villam de Reas, aliaſq; multas villas cum caſtellis de Agoneys, & Tonyngges ſibi ſtabiliuit. Deindè progrediens per Seyntonge, cum mille armatis hominibus pernoctauit in villa de Salueterre, tunc ſibi reddita prę timore. Poſt hæc villas ſancti Iohannis de Angeleyn & de Liueſham potenter cepit per inſultum, captis reſiſtentibus vel occiſis, & quodam Epiſcopo, cum quatuor baronibus, & multis alijs fugiētibus ex alia parte ciuitatibus, in qua cum cepiſſet ſpolia quanta placuit, redijt Burdegaliam cum triumpho.

De captione Caleſiæ, & reditu regis in Angliam, & periculo quod perpeſſus eſt in mari.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus primus, cum rex Angliæ ſtrictiùs obſideret Caleſiam, rex Franciæ iuxta promiſsionem quam obſeſsis promiſerat, collecto exercitu Caleſiam appropinquat, ad diſſoluendū obſidionem, ſi quoquo modo valeret. In craſtino verò aduentus ſui clam aufugit diluculo relictis tentorijs, cum victualibus abundè refertis, metuens nimirum Anglici regis audaciam quam expertus fuerat parum ante damno ſuo. Qui in Caleſia villam tenebant contra regem Angliæ, viſo quòd rex Franciæ aufugiſſet, iam omninò deſperantes de ſuccurſu, & eò maxime quod fame & inedia tabeſcebant, villam regi Angliæ reddiderunt, ſaluis vita & membris. Rex autem ingreſſus, villam eius diſpoſitioni & ordinationi totaliter intendebat, quaſi per ſpacium vnius menſis manens ibidem. Papa verò conſiderans rem contigiſſe contrariam votis ſuis, & iam regem Angliæ effectum celeberrimum inter omnes reges, interpoſuit partes ſuas vt treuga fieret inter regna. Et poſt hæc cum ſumma laude & gloria rex Edvvardus circa feſtum ſancti Michaêlis in Angliam eſt reuerſus. Sed in redeundo, ſicut quondam de Britannia minori, repatrians, maximam tempeſtatem perpeſſus eſt in mari, vbi multos valentes & probos de ſuis amiſit, ſic & modo magnas pertulit aduerſitates vndè beatæ virgini conqueſtus eſt dicens: Sancta Maria (inquit) domina mea, quid eſt quòd tendendò verſùs Franciam, fœlici aura, potior mare placatur, & cuncta proſperè mihi ſuccedūt: in redeundo verò verſùs Angliam mihi eueniūt ſæua infortunia, & nimis aduerſa.

De captione Caroli de Blois

Eodem anno Thomas de Dagvvorth ſupradictus cū trecentis armatis, & quadringentis ſagittarijs, Carolum de Bloys in obſidione rupis Dirianæ laborantem .12. Calend. Iulij in aurora diei ſuperueniens eſt aggreſſus multitudinem, ad prælium præparatam, & eius aduentum præſtolantem proſtrauit, Carolum cepit cum multis nobilibus, triumphumque obtinuit, futuris ſeculis merito cōmendabilem. Erat autem in exercitu Caroli militum

litum

itum & ſcutiferorum mille ducenti, & aliorum armatorum ſexcenti, baliſtariorum duo millia, & peditum copia magna valde.

De pace & gloria regni Angliæ iſto anno.

ANno gratiæ milleſimo treccenteſimo quadrageſimo octauo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus ſecundus, compoſita pace per totam Angliam videbatur Anglicis quaſi nouus ſol oriri, propter pacis abundantiam, rerum copiam, & victoriarum gloriam. Nam nullius nominis erat fœmina, quæ non aliquid de manubijs Cadomi, Caleſiæ, & aliarum vrbium tranſmarinarum veſtes furruras, culcitras, & vtenſilia poſsidebat: mappæ menſales, & monilia, ciphi aurei, & argentea linthea & lintheamina, ſparſim per Angliam in ſingulorum domibus viſebantur. Tunc ſuperbire cœperũt matronæ Anglicanæ in apparatibus matronarum Galliç celticem, & vt illæ dolebant de rerum ſuarum amiſsione, ſic iſtæ gaudebant de rerum dictarum acquiſitione. Hoc anno fuit magna pluuiæ inundatio, quæ durabat à feſto natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, vſque ad natale domini proximò ſequens, quã ſecuta mox eſt mortalitas in oriente Sarracenorum & incredulorum aliorum, in tantum, vt vix decimum vitæ relinqueret Sarracenum, qui putantes hanc eis peſtem immiſſam propter incredulitatem ſuam, ad fidem ſe Chriſti conuerterunt, ſed comperto, quòd in ſecta Chriſtiana eadem peſtis inualuit, iterùm ad vomitum reuertuntur.

De magna pluuiæ inundatione.

De magna mortalitate in Anglia quæ à modernis vocatur prima peſtilentia.

ANno gratiæ M.CCC.xlix. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus tertius, magna mortalitas hominum graſſata eſt per orbem, incipiens ab auſtralibus & borealibus plagis, tantáq; clade deſeruiens, vt vix media pars hominum remaneret, tunc villæ olim hominibus refertiſsimæ ſuis deſtitutæ ſũt colonis, & adeo crebra peſtis inualuit, vt vix viui potuerunt mortuos ſepelire. In quibuſdam verò religioſorum domibus de viginti vix ſuperérant tantùm duo. Aeſtimabatur autem à pluribus, quòd vix decima pars hominum fuiſſet relicta ad vitam. Hanc peſtilentiam è veſtigio lues animalium eſt ſecuta, tunc redditus perierunt, tunc terra ob defectũ colonorum qui nuſquam erant, remanſit inculta. Tantáque miſeria ex his malis eſt ſecuta, quòd mundus ad priſtinum ſtatum redeundi nunquam poſtea habuit facultatem.

De fraude Gallorum apud Caleſiam, & eorum caſu.

Eodem anno quidam miles nomine Galfridus Charneys, vnus de ſecretarijs regis Franciæ, venit clam & ſubdolè cum multitudine pugnatorum ad capiendum Caleſiam, ſecundo die Ianuarij, ſecundùm quod erat per prius doloſè cõductum inter ipſum & cuſtodem illius villæ, vt ſaltem ſi villam obtinere non poſſet, ad minus caſtrum villæ ſine dubio obtineret. Et vt ita fieret effectualiter, ſoluit præ manibus præfato cuſtodi (qui fuit oriundus ex Ianua) pecuniæ magnam ſummam. Quod cum regi Angliæ Edvvardo fuiſſet intimatum, neſcientibus Francigenis, illuc ſecretè cum ſuis aduenit armatis ad vnguẽ. Miles verò prędictus, iuxta conuentionem inter ipſum & Ianuenſem factã, miſit quoſdam de ſuis vt liberum introitum obtinerent, ſuo nomine, in caſtrũ prædictum. Quibus ingreſsis, pons ligneus ſubitò eleuatus, ante fores incluſit ingreſſos, & excluſit de foris exiſtentes. Mox rex Edvvardus extra villã Caleſiæ cum ſuis egreſsus animoſè, Francigenas eſt aggreſſus. Orta eſt ergo grauis pugna inter Francos & Anglicos, & tam acriter pugnatũ eſt ex vtraq; parte, quòd vix cũ rege Edvvardo remanſerunt triginta de ſuis, tam conſtanter, tam feruidè erant cum Gallicis occupati. Rex Edvvardus prouidè frendens apri more, & ab ira & dolore turbatus, euaginato gladio, Sanctum Edvvardum, & Sanctum Georgium inuocauit, dicens: **Ha Saint Edwarde, Ha Saint George,** quibus auditis & viſis, milites confeſtim Anglici confluebant ad Regem ſuum.

Et facto impetu contra hoſtes tam animoſè inſteterunt, quòd ducenti ex illis ceciderunt interfecti, & miles ſupradictus captus eſt cum pluribus alijs ſuæ gentis. Nonnulli verò fugæ præſidio ſunt ſaluati. Interim ſequente peſte in Anglia, dominus Papa Clemens conceſsit plenam remiſsionem cauſa huius epidemiæ omnibus verè contritis & confeſsis per totum regnum moriẽtibus. Item obijt Symon abbas VVeſtmonaſt. cui ſucceſsit Symon Banham, qui mox factus eſt regni Theſaurarius, deinde Epiſcopus Elienſis, ex tunc regni Cancellarius, deindè Archiepiſcopus Cantuar. demùm præsbyter Cardinalis titulo ſancti Sixti, poſtremò Epiſcopus Præneſtinus.

Plena remiſſio.

De bello apud Winchelſee.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quinquageſimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij viceſimus quartus, commiſſum eſt bellum nauale inter Anglicos & Hiſpanos quarto Calendas Septembris. Edvvardus nempè rex Angliæ cum paucis nauibus obuiauit nauigio Hiſpaniæ, viris bellicoſis refertiſsimo iuxta VVinchelſee. Et facto atrociſsimo conflictu, multi læſi ſunt ex vtraque parte. Nam tam feruens erat bellum, tam crebra vulnera inflicta ex omni parte, quòd ab illo prælio vix aliquis euaſit illæſus. Demùm (Deo volente) victoria ceſsit Anglis. Captæ ſunt ibi igitur viginti ſex naues magnæ, reliquis ſubmerſis, vel in fugam verſis. In hoc conflictu dum Hiſpani timidi & ſuperbi, atque fidentes in robore ſuo & ſtrenuitate dedignãtur ſe reddere iuſſu regis Edvvardi, omnes miſerabiliter perierunt, alij ferro cæſi, alij aquis ſubmerſi. Hoc anno obijt magiſter Thomas Bradvvarden Cantuarienſis Archiepiſcopus, cui ſucceſsit magiſter Symon Iſlep.

Tranſlatio ſancti Thomæ Herefordenſis.

Eodem anno cum magna veneratione facta eſt tranſlatio ſancti Thomę Herefordenſis epiſcopi, rege præſente cum nonnullis eccleſiæ Anglicanæ prælatis regniquè nobilibus & alijs plebeis in multitudine copioſa. Eodem anno factum fuit duellum in palatio regis apud VVeſtmonaſt. inter dominum baſtard filium Philippi regis Francorum, & quendam militem de Ypres, ceſsitquè victoria Iohanni pręfato. Annus iſte erat Iubileus, quo multi de populo vtriuſque ſexus, pro gratia remiſsionis ſuorum peccaminum conſequenda, Romã ſunt profecti. Quo quidem anno, venerunt in Angliam penitentes viri nobiles & alienigenæ, qui ſua nuda corpora vſque ad effuſionem ſanguinis, nunc flendo nunc canendo acerrimè flagellabant, tamen (vt dicebatur) nimis hoc faciebant inconſultè, quia ſine licentia ſedis apoſtolicæ.

De anno Iubileo.

De fabricatione groſſorum & dimidij groſsi.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quinquageſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus quintus, VVilhelmus de Edyngdon VVintoniẽſis Epiſcopus, regni theſaurarius, & vir magnę prudentiæ, & qui plus regis dilexit commodum quàm communitatis: excogitauit & fecit inſculpi nouam monetam, ſcilicet, groſſum, & dimidium groſſum, ſed hęc erant minoris ponderis quàm correſpondens ſumma ſterlingorũ. Quę res fuit expoſt occaſio quod victualia ſiue mercimonia fuerunt per totam Angliam magis cara. Operarij verò & artifices ac ſeruientes prouidè callidiores ſolitò ſunt effecti. Contra quorum aſtutiam & ſuperbiam, nequitiam & auaritiam, ordinata ſunt ſtatuta per parliamentum ad VVeſtmonaſt. Expoſt anno regni regis Edvvardi tertij à conqueſtu. 28. & . 35. ſed parum ante nihil communibus profecerunt.

De bello Maurone & probitate domini Walteri de Benteley.

ANno gratiæ M.CCC.lij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus ſextus, in vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ, dominus VValterus de Benteley miles egregius, & cuſtos Britanniæ Armoricæ iuxta Mauron inter villas de Reynes & Plumerel, cum trecentis hominibus armatis & totidem Sagittarijs debellauit, & vicit Mareſchallum Franciæ venien-

venientem hoſtiliter cõtra eum,cum exercitu exceſsiuo. Nempè ex parte Gallicorum cæſi ſunt ibidem viri nobiles,id eſt, domini tredecim, milites verò cẽtum quadraginta,ſcutiferi quoque centum,tot autem pedites,quòd eorum numerus non facile poterat deprehendi. Capti ſunt ibidem inſuper,nouem domini, milites & armigeri centum quadraginta. Gallici & Britanni per hunc euẽtum ſunt maximè conſternati,& eorum faſtus & ſuperbia inclinati.Obijt Clemens Papa,cui ſucceſsit Stephanus epiſcopus Hoſtienſis ;qui Innocentius ſextus eſt vocatus.Eodem anno Haymo Atthethe Epiſcopus Roffenſis, ſponte & votoriè renũciauit Epiſcopatui,reſignans illum in manus Papæ.Cui Papa prouidit de magiſtro Iohanne de Shepey monacho & priore dictæ ſedis. Sub quo tempore incepit magna cariſtia rerum venaliũ,id eſt,ferri,plumbi,æris, & omnium aliarum. Eodem anno VVilhelmus dux Selandiæ duxit in vxorem filiam Henrici comitis Lancaſtriæ.

Obijt Clemens Papa.6.

ANno gratiæ M.CCC.liij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus ſeptimus,tenuit rex parliamentũ apud VVeſtmonaſt.poſt feſtum Paſchæ,in quo ſtatutum eſt inter cætera quòd ſeruientes & operarij & cæteri frequẽtatores ſeruilis operis de cętero pro dictis ſuis ſiue annuis famulatibus plus mercedis vel ſtipendij nõ accipiant, quàm ſolebant accipere ante annum peſtilentiæ quouis modo. Præterea ſtatutum eſt ibidem,vt panni venales per totam Angliam ſint in longitudine & latitudine, ſicut olim ſtatutum eſt apud Northamtoniam. Et quod omnia molendina & alia quęq; impedimenta nauium,limborum,& omnium aliarum vectuarum per riuos aquarũ omniũ in Anglia,tollantur & deleantur. Quæ omnia expoſt(mediante pecunia & ſingulari dominorum amicitia) ſtare permittebãtur ad communium detrimentũ. Eodem anno tanta fuit ſiccitas à menſe Marcij,vſq; ad menſem Iulij,quod vix per totum tempus hoc plueret ſuper terram,vnde contigit vt ſementa,herbæ, & omnia alia olim fructifera perierunt.Ob quã cauſã Anglia ſemper fertilis,ab alijs regionibus petere alimoniam coacta eſt. Cuius miſeriæ cõdolens VVilhelmus dux Selandiæ, naues plures onuſtas ſiligine Londonias deſtinauit, quę non parùm profecit incolis regionis. Hoc anno Hẽricus comes Derby & Lancaſtriæ apud VVeſtmonaſt.dux Lancaſtriæ eſt creatus,& Radulphus de Stafforde, comes Staffordiæ factus eſt.

Statuta fiunt in parliamẽto Londoniæ, ſed fruſtra.

Primus dux Lancaſtriæ.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quinquageſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij viceſimus octauus, facta eſt cõcordia & iuramẽto firmata inter reges Angliæ & Frãciæ,excepto quòd ſigilla eorũ ad ſcripta indentata nondum fuerant appoſita. In quibus continebatur quòd Rex Angliæ haberet omnes terras ſuas ducatus Aquitanniæ, quas ſibi rex Franciæ iniuſtè vſurpauerat, ſi rex Angliæ totum ius & clameum quibus regnũ Franciæ vendicabat regi Francorum remitteret, ac imperpetuùm renunciaret,ſuper quo negotio ex parte regis Anglię miſsi ſunt ſolennes nũcij ad Romanã curiã, videlicet, dominus Henricus Lancaſtriæ, Rich. comes Arundeliæ, VVilhelmus Norvvicenſis epiſcopus,& Guido de Bryan,vt dominus Papa dictam cõcordiam confirmaret. Sed dolo & fraude Gallorum,quibus iugiter adhærebãt, vnà cum conniuentia domini Papæ à concordia eſt diſceſſum. Rex verò Edvvardus ex hoc non modicum exaſperatus, copioſo exercitu congregato, regnum Franciæ confeſtim intrauit,ac illud vaſtare cæpit.

De prolocutione concordiæ inter regem Frãciæ & Angliæ,quæ fruſtra fuit dolo Francorum.

Hoc anno feria tertia in hebdomada Pentecoſtes , combuſti ſunt apud Auinionem duo fratres Minores, pro quibuſdam erroneis opinionibus prout Domino Papæ & ſuis Cardinalibus videbatur . Illo quippe anno, grandis ſeditio inter laicos & Scholares Oxonienſes eſt exorta: Laici nempè

collecta multitudine virorum de patria conuicina, in ſcholares atrociſsimè irruerunt, & quoſdam vulneraueraunt, quoſdam crudeliter peremerunt. Tandē more prædonum bona Scholariū diripientes, eos de villa fugere compulerunt, propter quòd Oxonia diu poſtea erat ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto, ſed demùm mediantibus regni magnatibus, & eorum amicis, pax inter eos tali pacto firmata eſt: vt ciues Oxonienſes qui cauſas diſcordiæ miniſtrauerant, firmiter & perpetualiter obligarent ſe nunquam de cętero ſcholaribus Oxonieſibus fore nociuos, vel eis læſionem aut iniuriam illaturos: regiménq; totius villæ cancellarius vniuerſitatis qui pro tempore fuerit, & nullus alius ſaltem laicus impoſterum obtineret. Eodem anno per conſilium regis Angliæ ſtapula lanarum de Flandria reuocatur cum omnibus ad eam pertinentibus, & ſtabilitur in Anglia; ſed tamen diuiſim per loca, videlicet VVeſtmonaſterij, Cantuariæ, Ciceſtriæ, Briſtoll. Lincolniæ, & Hull. in omnibus libertatibus, conſuetudinibus, & iuribus eidem conceſsis imperpetuùm. Per idem tempus transfretauit Henricus dux Lancaſtriæ cum magnificentia & honore ad ineundum ſingulare certamē Pariſius cum duce de Brounſvvike, qui res ſuas deprædatus eſt, cum ediret de Romana curia, ſed interuenientibus dominis nihil actum fuit.

De venditione lanarum.

Transfretatio ducis Lancaſtriæ.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quinquageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus nonus, dum rex Anglię teneret conſilium apud VVeſtmonaſt. nunciatur eidem Philippum regē Franciæ fore mortuum, & Iohannem filium eius in regem Franciæ coronatum, eūdemq; Iohannem Carolo filio ſuo ſeniori, qui dictus eſt Dolphinus de Viēna, ducatum Aquitanniæ contuliſſe. Quibus auditis, rex Anglię indignatus, aduocato coram ſuis proceribus domino Edvvardo primogenito ſuo, illi ducatum Aquitanniæ aſsignauit, quia ſibi iure hæreditario pertinebat, præcipiens vt ſe contra ſuos aduerſarios tueretur. Qui mox vnà cum patre ſuo imploraturus auxilium, in Anglia loca ſanctorum viſitans, diuerſis diuerſa munera condonauit. Quo tempore rex pater apud VVeſtmonaſt. caput ſanctiſsimi obtulit Benedicti. Deindè princeps VValliæ Edvvardus præfati regis primogenitus. 2. calend. Iulij paratis omnibus in expeditionem tanti negotij, ac comitantibus eum comitibus de VVarvvike, Suffolk, Sarum, & Oxon. & mille hominibus armatis, totidemq; ſagittarijs, in natiuitate ſanctæ Mariæ apud Plymmouth velificare cæpit. Igitur curſu proſpero perueniens Aquitaniam, à nobilibus regionis honorificè ſuſceptus eſt. Quibus aduentus ſui cauſam notificans, & habita deliberatione optima, decimò die Octobris equitare cępit, tranſiens per patriam de Iuliack ſibi ſubiectam, deinde per patrias de Armenack de la riuer. Cunyngerſlee, Tholous, Carcaſon, & Nerbon iuxta mare Græcum, villaſquè quamplures, quaſdam muris clauſas per octo hebdomadas eundo & redeundo, captis prędis & ſpolijs igne deuaſtauit, nulla reſtentia ſibi facta. Ex tunc hiemauit ibidem. Interim proceres ſui multas villas muratas & caſtra ſibi ſubiugauerunt, quamobrem territi multi nobiles, ſeſe cum ſuis dicto domino Principi ſubmittentes, fide Anglici deuenerunt. Hoc anno circa principium menſis Nouembris rex Angliæ Edvvardus audiuit Iohannem regem Franciæ ad ſanctum Audomarum velle expectare aduentum ſuum, & paratum ad dimicandum contra eum. Qui mox Caleſiam tranſfretauit cum duobus filijs ſuis, Leonello comite Vlton, & Iohanne de Gaunt comite de Richemund, ac domino Henrico duce Lancaſtriæ, comitibuſq; Northamton. Marchiæ, & Staffordię, alijſq; magnatibus & hominibus armatis, ſcilicet ad duo millia bellatorū. Secundo die Nouembris egreſſus Caliſiam, profectus eſt verſùs ſanctum Audomarum, vbi putauit regem Fráciæ cum ingenti exercitu expectare. Sed rege Angliæ

Princeps accepto principatu Aquitaniæ trāſfretauit. Mors regis Franciæ.

De capite ſancti Benedicti.

De tranſfretatione regis Angliæ.

Angliæ appropinquante, rex Franciæ retroceſsit, vaſtando patriæ ſuæ victualia, ne eis Anglici fruerētur. Quem ſic fugientem rex Angliæ inſecutus eſt vſq; Heden. Et viſis defectu victualium, vecordiaquè ſui aduerſarij, rediijt vaſtando totam patriam per dies decem. Et dum hæc agerentur, Scoti ſubdolè & nocturno tempore ceperunt villam de Berevvico, nullos niſi reſiſtentes occidendo, caſtrum tamen remanſit in manibus Anglicorum, ob quā cauſam rex Angliæ reuerſus eſt. Eodem anno in Parliamento apud VVeſtmo. conceſſum eſt regi vt habeat de quolibet ſacco lanæ, per ſex annos ſequentes proximò. 50. ſolidos. Eodem anno ſeptimo idus Ianuarij natus eſt regi Edwardo apud VVoodſtock filius, & vocatum eſt nomen eius Thomas.

Fuga regis Franciæ.

Villa Berewici capitur per Scotos.

ANno gratiæ M.CCC.lvj. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tercij treceſimus, Rex Edvv. adiuit partes boreales cum exercitu populoſo, vt villam de Berevvick criperet de Scotorum manibus perfidorum. Igitur. xiij. die Ianuarij rege Edvvardo in caſtro de Berevvicke exiſtente, & exercitu eius propè villam, Scoti ſibimet metuentes, ſine damno vel difficultate villam Regi reddiderunt, ſed tamen quidam ex Anglis interim deuiantes captiuantur à Scotis. Confeſtim poſtea viceſimo quinto die Ianuarij apud Rokesburgh dominus Edvvardus Baylyol rex Scotiæ, regnum & coronam eiuſdem tranſtulit in Edvvardum regem Angliæ, literis ſuis patentibus & autenticis indè confectis.

Rex recipit villam Berewici, & corona regni Scotiæ in regem Angliæ transfertur.

Eodem anno dominus Edvvardus primogenitus Edvva. regis Angliæ, princeps VValliæ, exiſtens in VVaſconia, conſulit Burdegalenſes & proceres illius patriæ de aggrediendo regno Franciæ, alijſquè terris ſibi nondum ſubiugatis. Cuius propoſitū comes de Armenack domini ſui proditor, regi Franciæ illicò nunciauit, & quæ mala regno Franciæ imminebant. Quod veraciter agnoſcens Iohannes rex Franciæ, ſtatim iuſsit proſterni omnes pontes ſuper fluuiū de Leyre quos veteres non ſine magnis expenſis extruxerant. Princeps autem Edvvardus hæc audiens, exercitu congregato ſexto die Iulij cæpit de Burdegalia proficiſci, tranſiens per patrias de Agiues, Peregor, Lymoſin, Berry, & de Saloigne. In quo tranſitu plures villas ſibi rebelles incendit, & plures cum caſtris & munitionibus ſibi redditas obtinuit ſub tributo. Itinerando quoquè hominum armatorū plus quàm ſex millia captiuauit. In patria verò de Saloigne capta villa de Remorantin, caſtrum eiuſdem ſex diebus obſedit. Cui obſeſsi nō valentes reſiſtere, caſtrum reddiderunt, vbi capti ſunt Dominus de Cron. & Burſegraunde, alijquè milites, & armati homines octoginta. Deindè progreſſus eſt per Toreigne & Peyton, & ibi propè Chaueny proceres ſui ſeptimo decimo die Septembris conflictum cum Gallicis habuêre, in quo plures quàm centum homines armati cecidêre perempti. Sed etiam comites de Aunſer & de Synny ac ſeneſchallus regis Franciæ cum centum hominibus armatis capti ſunt ibidem.

Eodem anno nonodecimo die Septembris quaſi in fine anni aduentus ſui in VVaſconiam, occurrit regi Franciæ iuxtà Poyteres, cum mille nongentis hominibus, totidemq; ſagittarijs, venientem contra eum cum ſeptem millibus electis armatorum, alijſquè armatis pauiſarijs ac baliſtarijs in numero exceſsiuo. Aderant ibi duo Cardinales, quorum vnus erat dictus Petragoricenſis, ad perſuadendum pacem inter gentes paratas ad bellum, à latere domini Papæ miſsi. Quibus cum Papa arctius iniūxiſſet præſens pacis negotium, reſpondiſſe fertur eidē Petragoricēſis. Verò inquiens, Pater beatiſsime, aut pacem ſuadebimus aut ſilices & petræ clamabunt. Tanta fuit illi fiducia, quòd dominus Princeps cum tanta paucitate non auderet congredi contra tot hoſtes quot venerant contra eum. Hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet Pontifex illius tempo-

Bellum de Poyteres & victoria miraculoſa.

ris prophetauit de euentu belli futuri. Quia cum ſagittarij noſtri omnes ſagittas expendiſſent, in hoſtes leuauerunt de agro petroſo lapides, & cominus accedentes proiecerunt in gallicos, percutientes galeas, caſsides atque clypeos eorũdem, vt ſonus proueniens ex petrarum ictibus in campi circuitu reboaret, & ſic quodãmodo impleta eſt prophetia Cardinalis qui ſpopondit, dicens, quia pacem habebimus aut lapides clamabunt: ſed hoc poſtmodum. Igitur cum Cardinales inter vtrunque populum diligentiſsime diſcurriſſent, & vidiſſent ſe nõ poſſe perſuadere pacem, indignantes receſſerunt. Et mox acies conuenerunt, vbi primò fractis lanceis, cum gladijs, ſecuribus & bipennibus rem egerunt. Ibi claruit victoria domini Iac. Arũdel militis, qui potenti virtute confregit & perforauit aciem Gallicorum, & fuit ipſo die necis occaſio hoſtium plurimorum. Ibi patebat fides & conſtantia comitum de VVarvvick & de Southfolk, & cæterorũ procerum, qui tam animoſè, tam feruidè, tam atrociter pugnauerunt, donec manus gladijs & ſecuribus obrigueſſent eorundem. Nec minus laudabilis erat ipſe princeps & dux exercitus Anglicani, qui non ſolùm ſe ducem exhibuit in hoc bello, ſed probatum militem & expertum, vniuerſa tentans, audiens & faciens quæ miles fecerat animoſus. Nec momentaniè vel leuiter tranſit iſta pugna. Sed tribus vicibus eo die præ multitudine ſuperuenientium hoſtium oportebat Anglicos bellũ inſtaurare. Tandem Deo noſtris tribuente longanimitatẽ, & immittẽte Gallicis formidoloſitatẽ, noſtris inſiſtentibus Galli fugerunt, occiſis priùs ibidem duce de Burbon & Athenis, epiſcopo de Chaluz, alijſquè dominis & nobilibus ad numerum viginti duorum, militibuſq; peremptis ex hominibus armatis prælectis duobus millibus, & de communibus octogintis. Rex inſuper Franciæ captus eſt ibidem, & Philippus filius eius iunior. Capti ſunt etiam domini Iacobus de Burbon & Archiepiſcopus Senonenſis, ac comites vndecim, domini nobiles viginti duo, milites & homines armati pluſquam duo millia. Quidam verò aſſerunt fuiſſe peremptos in hac pugna duos duces, decem & nouem magnos dominos, & quinque millia armatorum, vulgus autem quòd ſub numero non cadebat. Expedito, finitoquè præfato bello, princeps redijt Burdegaliam cum gloria & triumpho, ducens ſecum Iohannem regem Franciæ, vbi acceptus eſt à clero honorificè, atquè ciuibus cum omni gaudio & honore. Dominus Henricus dux Lancaſtriæ dum hæc agerentur in Britannia circa obſidionem ciuitatis Rauenſis moram traxit, quam expoſt obtinuit.

Princeps redit in Angliam cum rege Frãciæ captiuato.

ANno gratiæ M.CCC.lvij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij triceſimus primus, dominus Princeps Edvvardus cum Iohanne rege Franciæ & filio eius Philippo, alijſquè magnatibus, redijt in Angliã de VVaſconia, & quinto die menſis Maij applicuit in portu de Plymmuth cum præda nobili captiuorum. In viceſimo autem quarto die menſis eiuſdem, ducens ſecũ dictum regem Franciæ, captiuoſquè prædabiles, per pontem & ciuitatẽ Londoniarum, & ingreſſus circa horam diei tertiam, tẽdendo verſùs VVeſtmon. vbi ruit circa eos tanta populi multitudo in auditum videre mirabile, quòd vix impediente populo poſt meridiem potuerũt ad palatium peruenire. Et citò poſt miſsi ſunt in Angliam ex parte domini Papæ duo Cardinales, pro pace reformanda inter duo regna, dominus videlicet Tarilaudus epiſcopus Albanenſis, & Nicholaus titulo ſancti Vitalis. Tertius verò Cardinalis venit in Angliam gratia viſitandi regem Francorum, qui in Anglia moram traxerunt biẽnalem, ſæpiùs cum regibus & eorum conſilijs colloquentes, ſed tandem diſcordes receſſerunt.

De gente ſine capite in Francia.

Sub hijs diebus conſurrexit in Francia illa famoſa ſocietas quæ Gens ſine capite vocabatur, quæ primò parua, poſtea magna aggreſſa, magnam Franciæ

partem

partem occupans ſine legibus, expulſis vel ſubactis locorum dominis, ſubiugauit. Erantq; non tantùm de vna gente vel natione, ſed de pluribus regionibus congregati. Hoc anno Dauid le Brus Rex Scotorum circa feſtum omnium Sanctorum de diutina cuſtodia qua tenebatur in caſtro de Odiam liberatur, mediante redemptione centum millium marcarum ſoluendarum in proximò ſequentibus decem annis, præter expenſas hoſpitij ſui. Eodem tempore orta eſt tempeſtas grauiſsima tam in terra quàm in mari, quam maxima infortunia ſunt ſecuta. Quo quidem anno conceſſum fuit domino Iohanni regi Franciæ ſoluere pro redemptione ſua ſexcenta millia Florenorum circa feſtum Sancti Martini. Sed iſta conuentio fuit facta ante, id eſt, in menſe Maij, ſecundo die menſis eiuſdem. Ad habendam ergo maiorem ſecuritatem iſtius ſummæ ſoluendæ, poſtulatur ex parte regis Angliæ habere potentiores & valentiores perſonas regni Franciæ in obſedes, ſed huic petitioni noluerunt Gallici conſentire, quamobrem viceſimo die Nouembris reſponſum eſt Francis, vt ſe defendant & præparent ad bellandum. Eodem anno calendis Aprilis relaxatur interdictum Oxoniæ, quòd authoritate domini I. epiſcopi Lincolnienſis propter clericidium & ſacrilegia anno proximo præterito fuit illatum. Iſto anno obijt mater domini regis Edvvardi tertij domina Iſabella, die ſancti Rufi martyris, & viceſimo ſeptimo die Nouembris in eccleſia Fratrum Minorum Londonijs ſepelitur nondum dedicata. Haſtiludia inſuper hoc anno Londonijs facta ſunt præſentibus regibus Angliæ, Franciæ, & Scotiæ, & plebe numeroſa.

Redemptio regis Scotorum.

ANno gratiæ M.CCC.lviij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus ſecundus, immediatè poſt Septuageſimam tenuit rex Angliæ Parliamentum apud VVeſtmonaſterium, vbi de pace reformanda inter duo regna, perſæpè colloquentes nuſquam concordarunt. Quo quidem tempore magna controuerſia coràm ſummo Pontifice facta eſt inter magiſtrũ Richardum Fizraf primatem Hiberniæ Armachanũ videlicet, & clerum Anglicanum ex vna parte, & quatuor ordines mendicantium ex altera, ſuper ſtatu & regula eorundẽ Fratrum. Qui videlicet Armachanus opiniones ſuas erga Fratres coràm ſummo Pontifice diu, pluresquè ſuſtinuit, & ipſos manifeſtè à ſuis deuiaſſe regulis multis rationibus demonſtrauit. Sed tandem (proh dolor) clero Anglicano ſibi ſubtrahente promiſſa, & exuberante in curia Fratrum ſatis magna pecunia, adhuc lite pendente, Fratres ſua priuilegia ſicut per ante ſub data noua obtinuerunt. Eodem anno frater Iohannes Lile Elienſis epiſcopus nimis iniuſtè fatigatus, anno proximo elapſo contra voluntatem domini regis ad curiam transfretauit, propoſitiſquè cauſis ibidem de iniurijs ſibi illatis & ſuæ eccleſiæ per dominam Blanchiam de VVake & alios de conſilio ſuo, coram domino Papa motus eſt. Idem Papa vehementer & omnes aduerſarios dicti epiſcopi fecit excommunicari publicè, mandans per litteras ſuas domino I. Lincolnienſi epiſcopo & alijs quibuſdam prælatis Angliæ, vt ſi quos nouerunt dictorum excommunicatorum mortuos & ſepultos, à ſepulchris extraherent, quod & factum eſt. Vndè rex indignatus, quia dictorum excommunicatorum quidam erant de conſilio ſuo, dictos prælatos grauiter infeſtabat. Qua de cauſa venerunt quidam miſsi de curia Romana ex parte dicti epiſcopi Elienſis, obuiãtes domino I. Roffenſi epiſcopo (tunc regni Theſaurario) armati, tradẽtes litteras apoſtolicas violenter dicto Theſaurario, quarũ tenor cõmuniter ignoratur, & illicò euanuerunt, quos regales inſequentes, quoſdã captos incarcerabant, & coràm regis Iuſticiarijs morti condemnatos, in carcere atque furcis interfecerunt. Eodem anno Normannia & Britannia Armorica graui clade vaſtatur per Philippum fratrem regis Nauariæ, dominũ Iacobum de la Pype,

De Parliamento apud Weſt. & Archiepiſcopo Armachano deceptante contra ordines Mendicantiũ.

Normãnia & Britannia vaſtantur per R. Knolles.

& Ro-

& Robertum Knolles, alioſquè complures Anglicos, quos ſine iuſsione regis Edvvardi, qui in illis regionibus per tres annos & amplius hoſtiliter permanſerunt. Ex quibus Robertus Knolles ex paupere mediocri què valeto mox factus ductor militum, ad diuitias vſque regales excreuit ibidem. Quo tempore quidam natione VVaſco ſurrexit in Francia, vulgariter nuncupatus Archipræſbiter, ducens vnam magnam comitiuam per diuerſas partes Franciæ, ipſas hoſtiliter deuaſtando, & potiſsimè prouinciæ regionem.

ANno gratiæ M.CCC.lix. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij tricesimus tertius .14. calen. Iunij dominus I. de Gaunt, comes Richmundiæ Blanchiam filiā Henrici ducis Lancaſtriæ cōſanguineam ſuā de diſpēſatione curiæ, apud Radingū duxit vxorem. Eodem tempore dominus I. rex Franciæ ſub vmbra pacis & doloſè obtulit regi Angliæ Flandriam, Picardiam, Aquitanniam, aliaſquè terras quas equitauerat & vaſtarat, pro quibus omnibus ratificandis idem rex Edvv. in Franciam nuncios ſuos direxit, quibus omnibus Frāci contradixerūt, vndè motus rex Angliæ, celeriter ſe & ſuos præparauit ad trāsfretandū, ducens ſecum Principem VValliæ Edwardum ſuum primogenitum, ducem Henricum Lancaſtriæ, & ferè proceres omnes, quos comitabantur vel ſequebantur penè mille currus, habuitquè apud SanvVicum inſtructas optimè vndecies centum naues, & cum hoc apparatu ad humiliandum Francorum faſtum Franciam nauigauit, relicto domino Thoma de VVoodſtock filio ſuo iuniore, admodum paruulo, Anglici regni cuſtode, ſub tutela tamen. Igitur viceſimo ſeptimo die menſis Octobris peruenit Caleſiam, & quarto die menſis Nouembris diuiſo exercitu ſuo in tres turmas propter victualia; vnam turmam fortem Henrico Lancaſtriæ duci commiſit, Edvvardo verò Principi turmam aliam fortiorem, & fortiſsimam retinuit penes ipſum. Deindè profecti prætereuntes ciuitates & caſtella, tandem in feſto ſanctæ Luciæ propè ciuitatem Remenſium peruenerunt, vbi moram traxerunt vſque in diem ſancti Hilarij, ſed nihil omninò profecit hæc mora, quia nihil eis reddebatur. Eodem die mouit exercitum verſus Burgundiam: cui venit obuiam dux Bugundiæ, promittens eidem ſeptuaginta millia Florenorum ſoluendorum ſibi fideliter ſi toti Burgūdiæ parceret & contineret ab incendijs & rapinis. Quod rex conceſsit eidem. Manſitquè ibidem remis, videlicet vſque ad quintum diem poſt feſtum Sancti Gregorij Papæ. Interim Normanni cum non modica claſſe nauium apud VVinchelſee applicuerunt, ipſamquè villam idibus Martij inuaſerunt, & pro parte combuſſerunt, ac omnes ſibi reſiſtentes interfecerunt, ſexui, ætati, vel ordini nil parcendo. Matronas inſuper & virgines ac mulieres illorum oculis blādientes captiuas ad naues duxerunt, & plurima ſpolia aſportauerunt, & tandē ſine læſione aliqua receſſerunt. Quorum vnum facinus iſtic ponam, cum Frāci applicuiſſent exiſtentibus multis, tam viris quàm mulieribus, tempore miſſarum in eccleſia, ad eandem eccleſiam cum omni feſtinatione cucurrerūt, & interficientes multos, & deprædantes eccleſiam, aſpexerunt inter cæteros quandā fæminam pulchram nimis & elegātis formæ, quæ cū vicinis conuenerat vt audiret miſſas. Ad quam nebulones ſatis intemperanter in eadem eccleſia accedentes, mox ſuæ libidini vt erant armati proſtrauerunt. Etiam diu ei vnus poſt alium coeundo illuſerunt, donec mulier fatigata ſpiritum exhalaret. Quæ cuncta cum relata fuiſſent, rex Angliæ turbatus nimium & exacerbatus, exercitum ſuum verſus Pariſius mox conuertit. Interea prælati in Anglia vndique confluxerunt ad arma cum clericis & laicis, vt per terram & mare dictis reſiſterent inimicis. Sed cum ſe & ſuos parauiſſent ad pugnam, nihil actum eſt hoſtibus illis valefacientibus cum cachinno.

Rex transfretauit ad frangendum faſtū Francorum.

Hoc

Hoc anno ſanguis effluxit de tumba domini Thomæ quōdam comitis Lancaſtriæ apud Pontem fractum. Eodem anno rex Edvvardus incepit nouum ædificium in caſtello de VVindeſor vbi natus fuerat. Ob quàm cauſam illum locum amplioribus ædificijs & ſplendidioribus decorare præ cæteris procurauit. Cuius operis conſtituit ſuperuiſorem dominum VVilhelmum de VVicham, virum prouidum & diſcretum. Eodem anno obierunt viri nobiles & præclari Rogerus comes Marchiæ, Thomas comes Oxon, I. le Gray tunc ſeneſchallus Angliæ, Galfridus le Say, & multi. Et de exercitu domini regis in partibus tráſmarinis plures quàm mille nominati periérūt. Obijt etiam hoc anno dominus Rogerus de Northburgh, Couentrenſis & Lichfeldienſis epiſcopus.

ANno gratiæ M.CCC.lx. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus quartus, tenuit rex Natale in partibus tranſmarinis, iuxtà Remenſium ciuitatem, manſitquè ibidem (vt prædicitur) vſq; ad feſtum ſancti Gregorij Papæ, quando ſe conuertit Pariſius, exercitum in nouem aciebus diſpoſuit ad bellandum, & creauit milites quadringentos. Deindè mittitur dominus Henricus dux Lancaſtriæ ad portas ciuitatis, hijs qui intus erant proferens campeſtre prælium, ſub hac conditione, vt ſi rex Angliæ deuictus foret ibidem nunquam poſteà regnum Franciæ vendicaret. Et accepto breui reſponſo, quæ audiuit regi nunciauit. Mox noui milites armati cum alijs ciuitati dederunt inſultum, & illico eius ſuburbana deſtruxerunt. Per idem tempus Londonienſes cum cæteris regni incolis congregata claſſe octoginta nauium, & quatuordecim millibus hominum cum ſagittarijs dedecus apud VVinchelſee, per prius factum affectantes vendicare, maria perſcrutando inimicos quærebant. Et tandem in Francia applicantes, inſulam de Sans animoſè ceperunt. Sed tamen licèt hæc omnia Franci benè ſatis cognoſcerent, rumor facti ad Edvvardum regē nondum peruenerat. Igitur præuenire cupientes hos rumores, dominus abbas Cluniacenſis, comes Tankeruile tunc Franciæ Seneſchallus, Burſegaldus cōſtabularius dicti regni, & nonnulli alij viri venerabiles, de cōſenſu domini Caroli regentis Franciam, conuenerunt ad regem Angliæ, pacem finalem & firmam oſtenſis conditionibus inſcriptis humiliter poſtulantes. *Franci petunt pacem.* Quæ cum deliberatione inſpectę domino regi & conſilio minimè placuerunt, vndè rex commotus prohibuit ne ſollicitarent eum amplius, niſi habita ad eius beneplacitum prolacione prædictorum. Et in craſtino octauis Paſchæ conuertit ſigna cum exercitu verſus Aurelianum prædando, vaſtando, & igni conſumendo plurima, quo tempore ingruebat tam ſæua tempeſtas & inaudita, vt plura millia hominum & equorum in regis exercitu itinerando perirent, ſubitò mortua corruendo præ frigoris imminentis aſperitatē. Quæ tantùm regem nec ſuos terruerunt, quin procederent cum inceptis. Circa inuentionem ſanctæ Crucis dicti nuncij iuxtà Carnotum domino regi formam pacis optimè de communi conſenſu regentis & maiorum Franciæ circumſpectiſsimè ordinatum accedentes obtulerunt ſub data apud ciuitatem Carnotum quintodecimo die menſis Maij, requirentes benignum dominum ſuum ac beneuolentiam conſenſumquè gratioſum in ſcriptis oſtenſa, rata & grata ac firma ſibi & hæredibus ſuis imperpetuum admittere. Quibus inſpiciendis ſapienti deliberatione habita, rex annuit vt iuratis in corpore dominico partibus, tactiſquè ſacroſanctis Euangelijs, pacta ſtabilirentur. Mittuntur igitur ex vtraque parte, Angliæ videlicet & Franciæ, duo barones, duo quoque milites, corporale ſacramentum domini Caroli regentis Fráciæ primogeniti I. regis eiuſdem, ac domini Edvvardi regis Angliæ, audire & admittere. Pariſius igitur celebrata ſolenni miſſa, dictoq; ter Agnus dei, adiecto Dona nobis pacem, dictus Carolus in præſentia prædictorum &

aliorum

aliorum plurium, dextram ſuper patenam, cum corpore dominico, & leuam ſuper Miſſale poſuit, hæc verba proferens: Nos Carolus iuramus ad ſacroſancta corpus domini & euangelia firmiter ſeruare penes nos pacem & concordiam formatas inter reges, & nullo modo in contrarium venire. Poſthæc datis militibus reliquijs de corona Chriſti in teſtimonium omnibus valefecit. Simile ſacramentum dominus Edvvardus primogenitus regis Angliæ proxima Sexta feria præſtitit apud Louers. Ambo inſuper reges & eorum filij, maioreſquè vtriuſq; regni infra annum proximè ſequentem, idem corporale ſacramẽtum ſolemniter præſtiterunt.

Obſides datur regi Angliæ.

Ad corroboranda quoque complendaquè prædicta & alia partes tangentia, rex Angliæ petijt & accepit maiores Franciæ in obſidatum, videlicet, dominos duces Aurelienſem, Burbonenſem, Lougan, Berry, & de Bloys: comites verò de Lauſon, Sainct Poule, Derencourt, Pourlay, Valentinoys, Baumund, Brayne, Foreſt: dominos quoque de Recori, Priaunce, Valentinois, de ſainct Venaunce, de Garentz, de Angeſt, de Merenthi, Daunſin, de Auerne, Guill. de Cram, Boys de Arecourte, I. Hugain cum alijs. Aſsignataquè ſunt dies & tempus quibus conuenirent ambo reges cum conſilijs ſuis apud Caleys prædicta conſummare. Sigillatis ſcriptis indentatis, rex Angliæ vſque mare continuò proficiſcitur, & apud Humflete ingreſſus mare nonodecimo die Maij in Angliam applicuit, venienſquè ad palacium in feſto Sancti Dunſtani, quieuit pauliſper, & mox I. regem Franciæ in turri Londonijs viſitauit. Et facta concordia quid idem pro redemptione ſua ſolueret, ab omni carcere liberauit. Summa verò pecuniæ ſoluendæ erat tres millones Florenorum. Quibus ita geſtis rex Angliæ regẽ Franciæ in turri & in palatio itinerando verſus mare multimodis ſolatijs regaliter confortauit. Rex Franciæ prouidè nono die Iulij trãſfretauit in regnum ſuum, deliberaturus & tractaturus cum ſuis de prædictis & alijs ſe tangentibus & regnum ſuum. Eo tempore in Anglia plures homines, beſtiæ & arbores violento fulgure perierunt, & Diabolus in humana ſpecie apparens locutus eſt.

De pacis articulis.

Concurrentibus in vnum duobus regibus, poſthæc cum ſuis conſilijs apud Caleis conuenerunt de pace & concordia præformatis apud Carnotum, & iurauerunt (vt prædicitur) eas firmiter ſeruare penes ſe. Quarum articuli erant iſti, videlicet, Rex Angliæ vnà cum illis quæ tenet in VVaſconia habebit ſemper ciuitates, villas & caſtella, comitatus & patrias de Peyteres & de Peyton cũ feodis de Tonard, & terra de Bekeuil, de Saintes, & de Saintoinge, citra & vltra la Charente, Dangleſine & Daugoloſinois, de Limoges & de Limoſin, de Caours & de Caeurſin, & de Paragort & de Paragnis, de Rodes & de Rouorgnes, de Agent & de Ageneys, de Charbe, & de Bigor, & de Caure. Et ſi aliqui domini teneant aliquid inter limites dictorum locorum, facient homagium regi Angliæ. Tenebitquè rex Angliæ prædicta, modo quo rex Franciæ ea tenuit à ſexaginta annis vſq; nunc, videlicet, in dominio quæ ſunt in dominio & in ſuperioritate Habebit etiã ea quæ antiquitùs tenuerunt reges Angliæ in villa de Mounſtroil ſuper mare cũ pertinẽcijs, & eorũ comitatum Pontinæ, exceptis rebus alienatis per reges Angliæ, ad alias perſonas quàm reges Franciæ. Quæ ſic alienata ſi rex Franciæ teneat in pręſenti, tenebitur ea reddere ac liberare regi Angliæ, exceptis terris obtentis per excambium, cum alijs terris. Quo caſu rex Angliæ reddet regi Franciæ ſic tradita per excambium, vel permittet alienari. Et ſi alienata fuit perſonis alijs quàm regibus Franciæ per reges Angliæ, & poſt venerunt ad manus regis Franciæ per putagium, ſeu aliam iuſtam cauſam, Rex Franciæ non reddet ea niſi debeant homagium vel alia ſeruitia, tunc tradet illa per-

illa perſonis quæ facient homagium, aut alia ſeruitia Regi Angliæ. Habebitquè rex Angliæ caſtella, villas, & dominium de Saleys, Meerk, Stangate, Colne, Hamme, VVale, Oye, cum omnibus ſuis pertinentijs, ciuitatem de la Rochel, & villam Sancti VVallefici. Habebit etiam Rex Angliæ caſtellum, villam, & totum Comitatum de Guyſnes, cum omnibus ad ſe pertinentibus, tam integrè, ſicut Comes eiuſdem tenuit in vita ſua. Obedientquè ſibi omnes viri Eccleſiarum, & aliarum conditionum, infra limites dicti comitatus, ſicut obediebant aliquando regi Franciæ, vel comiti de Guyſnes. Et tenebit Rex Angliæ omnia de Meerk & Caleys contenta in præſenti articulo, & articulo præcedenti in dominio, exceptis hæreditatibus, quæ morantur Eccleſijs ibidem, & hæreditatibus alijs in partibus illis quæ morabuntur hæredibus vſque ad valorem centum librarum monetæ de patria, ſed de hæreditatibus infra villam de Saleys ordinet rex Angliæ ad libitum ſuum, & ſic habitãtium in comitatũ, villa & terris de Guyſnes, ſtabit dominium integrum. Rex verò Angliæ & hæredes ſui, omnes Inſulas, patrijs prædictis adiacentes tenebunt, vnà cum inſula quas tenent in præſenti. Et rex Franciæ & filius ſuus ſenior pro ſe & hæredibus & ſucceſſoribus infra Sanctum Michaêlem proximo tunc futurum ad vnum annum reddent, liberabunt & tranſportabũt regi Angliæ & hæredibus ſuis omnes obedientias, homagia, feoda, iuſtitias, recognitiones, iuriſdictiones, patronatus eccleſiarum, omnimodas dominationes & ſuperioritates, & omnia iura quæ habent vel habere poterint in prædictis terris, patrijs, villis & rebus alijs. Et mittent ad omnes ſuperiores Eccleſiarum, & alios dominos temporales terrarum, patriarum, comitatuum, & locorum prędictorum, vt obediant regi Angliæ & hæredibus, ſicut obediebant regi Franciæ, & per ſuas litteras ſe acquietabunt de omnibus homagijs, feodis, ſeruitijs, obligationibus, ſubiectionibus, & promiſsionibus factis per aliquem eorum regi & coronæ Franciæ. Et Rex Angliæ tenebit prædicta omnia in dominio & in ſuperioritate, quæ in ſuperioritate. Si verò donationes aliquæ, alienationes, obligationes, vel aliqua onera fiebant prædictorum per aliquem regem Franciæ à ſeptuaginta annis vſque nunc, nulla erunt, & res alienatæ, donatę, ſeu oneratæ reddentur regi Angliæ citra feſtum Sancti Michaêlis proximò futurum, excepto quod ſupradictum eſt in articulo de Poitieu, quod permanebit in virtute ſua, & exceptis omnibus collatis ſeu alienatis ad Eccleſias, quæ illis pacifice permanebunt. Habebit etiam rex Angliæ, & tenebit ciuitates & patrias præfatas, quę antiquitùs non erant regis Angliæ, ſicut rex Franciæ aut filius ſuus ſenior tenet in præſenti, & infra limites patriarum prædictarum, quæ ab antiquò erant Regis Angliæ cum aliquibus rebus quæ aliquando eiuſdem fuerant, vnde rex Franciæ in poſſeſsione præfuerat in die belli de Peiton, erunt & permanebunt Regi Angliæ. Rex quoque Angliæ omnia prædicta tenebit tanquam vicinus regis Franciæ, abſque recognoſcere ſuperioritatem, facere homagium, reſortem, vel aliqua ſeruitia alia, ſeu recognitiones Regi ſeu Coronæ Franciæ. Rex quidem Franciæ & filius ſuus ſenior, renunciabunt dictæ reſorti, ſuperioritati, & iuri quæ habent, vel habere poterunt, quæ præſenti tractatu debent pertinere regi Angliæ. Similiter rex Anglię ac filius ſuus ſenior renunciabunt omnibus, quæ per præſentem tractatum non eis traduntur, & exigentijs quas fecerunt per ſpeciale nomini vel iuri coronæ Franciæ, omnibuſq; homagijs & ſuperioratui ducatus de Toraygne, Normanniæ & Britanniæ, & comitatus ac patriæ Flandriæ, Baniot, & Maigne, & alijs omnibus exigentijs quas fecerunt ſeu facere potuerũt regi Franciæ

pro quacunque ſic cauſa, exceptis illis quæ ſibi tradentur per præſentem tractatum.

Valor redemptionis regis Franciæ.

Rex quidem Franciæ pro ſua redemptione ſoluet Regi Angliæ tres milliones Scutorum, quorum duo valebunt vnum Nobile, videlicet ſex ſolidos & octo denarios argenti. Et omnia iſta tradita Regi Angliæ permanebunt in tali ſecuritate, ac libertate, prout ſunt in præſenti, & confirmentur à dictis dominis & ſucceſſoribus ſuis. Nec aliquis vel patria aliqua qui ante fuerant ſub obedientia vnius partis, & per concordiam iſtam veniet in obedientiam alterius partis, pro factis præteritis damnetur. Omnes autem exhæreditati vel de terris ablati vel onerati aliquo onere vel redonatione, quaſi banniti, vni parti adhærentes vel alteri, & ſimiliter de Eccleſijs cauſa iſtius guerræ reſtituentur in integrum cum omni iure ſicut ante guerram. Omneſquè foriſfacturæ indulgeantur, excepto vicecomite de Frouſard, & domino Iohanne de Galard. Confederationes enim bonæ fient ſemper inter reges, non obſtante qualicunque confederatione quam habent cum aliqua perſona. Rex tamen Franciæ & filius ſuus ſenior pro ſe & ſucceſſoribus ſuis regibus Franciæ ſe ſeparabunt à confederationibus quas habent cum Rege Scotiæ, abſque iuuare Scotos, vel confederationes facere contra regem Angliæ ſeu regnum ſuum. Similiter Rex Angliæ & filius ſuus ſenior, facient confederationibus quas habent cum Flandrenſibus; valebuntquè omnes collationes & prouiſiones factæ durante guerra, per partes & beneficijs vacantibus, & eorum fructus morabuntur illis qui eos leuauerunt, facientquè reges omnia prædicta confirmari à domino Papa, & impetrabunt abſolutiones & diſpenſationes tangentes complementum præſentis tractatus. Poterunt ſtudentes vtriuſque regni in vtroque regno, vt ſibi placuerit ſtudere, & gaudebunt priuilegijs ac libertatibus ſtudentium, per iſtum tractatum omnes alij tractatus & prælocutiones factę temporibus præteritis anullabuntur, nec partes iuuare poterunt. Iurabitur, etiam confirmabitur pręſens tractatus à duobus regibus, facietquè rex Franciæ litteras confirmatorias, & alia neceſſaria ſub manu publica, & mittet regi Angliæ, & rex Angliæ remittet conſimiles litteras regi Franciæ. Fient igitur litterę optimæ de omnibus prædictis, ſub ſigillis vtriuſque regis, & filiorum ſuorum, & iurabunt ambo reges & filij ſui, vigintiquè de maiori prole vtriuſque regni, tenere, complere, & teneri facere atque compleri omnia prædicta, ac ponere rebelles & inobedientes vtriuſque regni in veram obedientiam, & conſurgent ambo reges contra tales inobedientes, & per illud renunciabunt omnibus gentibus pro ſe & regnis ſuis futuris cauſa inobedientiæ prædictæ, & ſe ſupponent coertioni & correctioni domini Papæ. &c. His ita geſtis, confeſtim mittuntur nuncij ſummo Pontifici, pro pace & pactis mutuis confirmandis. Quo quidem tempore ad præceptum domini Papę, quieuit controuerſia inter clerum & ordines Mendicantium. Eodem anno erat communis mortalitas ſenum & puerorum.

Parliamentum rex tenet.

ANno gratiæ M. CCC. lxj. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus quintus, rex Angliæ celebrato natali apud VVodſtock venit VVeſtmonaſterium ad parliamentū, in quo pręſentibus omnibus qui intereſſe debeāt, proponitur cōcordia inter reges ſtabilita. Placuit igitur vniuerſis dictam concordiam recipere & tenere. Quamobrem celebrata miſſa de ſancta trinitate à Cantuarię Archiepiſcopo cū magna ſolemnitate, aſtante rege cum filijs ſuis & accenſis luminaribus, & crucibus erectis ſuper ſacroſanctum corpus dominicum & miſſale, ſinguli qui non prius iurauerunt, hoc ſacramentū præſtiterunt in ſcriptis, Archiepiſcopo Cantuarienſi incipiente. Nos Nicholaus

Archi-

Archiepiſcopus Cantuarienſis iuramus ad ſacroſancta corpus Dominicum & Euangelia, firmiter ſeruare penes nos pacem & concordiam firmatas inter Reges, & nullo in contrarium venire. Quibus expletis, ſinguli ſuas ſchedulas regijs notarijs tradiderunt. Rex autem Francorum cum ſuis nobilibus idem præſtitit iuramentum. Sicquè firmata pace inter duo regna, liberatus eſt rex Iohannes.

De eclipſi ſolis.

Diuerſa mirabilia.

Eodem anno. 6. die Maij in meridie fuit Eclipſis ſolis. Eodem menſe Burgundiæ cecidit pluuia ſanguinea, & ſexto Calendarum Iunij in feſto corporis Chriſti Boloniæ apparuit Crux ſanguinea in aëre à mane vſquè ad horam ſextam, eam multis videntibus: & tunc ſe mouebat, & in medio mari cecidit. Conſequenter in partibus illis egreſſæ vulpes de ſyluis villas petierunt, & viuos quoſdam homines deuorauerunt. Et in æſtiuo tempore huius anni in Anglia & in Francia in locis deſertis & planis, pluribus ſæpe videntibus, ſubitò apparuêre duo caſtella, de quibus duo exercitus egrediebantur armatorum, quorum vnus ſignis militaribus ornabatur, alter verò nigro colore veſtiebatur: & congredientes milites vicerunt nigros. Interim adunati nigri milites ſuperabant, & regredientes in caſtella omnia diſparuerunt.

Dominus Iohannes Gaunt fit dux Lancaſtriæ.

Et hoc anno poſt feſtum Sancti Michaelis Roſaria protulerunt roſas colorem & odorem perfectum habentes. Corui quoque & aues aliæ pullos produxerunt. Dominus Iohannes Gaunt comes Richmundiæ hoc anno factus eſt Dux Lancaſtriæ, iure vxoris ſuæ filiæ & heredis quondam ducis Lancaſtriæ, qui eodem anno diem clauſit extremum.

De magnis comitiuis.

Eodem anno illa magna & famoſa Comitiua de diuerſis nationibus adunata, cuius Duces pro maiori parte erant Anglici, partes Franciæ verſus Auinionem inuaſerunt, & villam Sancti Spiritus ceperunt, cum villis & caſtellis multis in Francia, quos nulla virtute vel arte potuit rex Franciæ expellere de terra ſua. Eodem tempore ſurrexit & alia ſocietas, quæ alba comitiua vocabatur, quæ tranſijt per prouinciam in Lumbardiam, & duces huius comitiuæ erant Anglici, qui aliquando erant ſtipendiarij, aliquando ex proprio capite diſcurrerunt, accipientes redemptionem de diuerſis villis & caſtellis ac ciuitatibus, nec penè ſecurè vixit quiſquam in illis regionibus, qui non iſtorum beneuolentia fruebatur.

Princeps diſponſat ſuam conſanguineã.

Iſto anno Edvvardus Princeps VValliæ deſponſauit Iohannam Comitiſſam Cantij, relictam domini Thomæ de Holande, quæ olim fuit ſeparata à comite Satum militis prædicti cauſa. Hoc etiam anno fuit grandis peſtilentia, quæ viros potiùs conſumpſit quàm fœminas. Quo in tempore obijt Reginaldus VVigornienſis, Michael Londinenſis, & Thomas Elienſis Epiſcopi. Quibus ſucceſſerunt prouiſione Papæ Iohannes Barnet ad VVigornienſem, Symon Langham Abbas VVeſtmonaſterienſis ad Elienſem, & magiſter Symon de Sudbury ad Londonienſem Eccleſias. De nobilibus verò deceſſerunt dominus Henricus dux Lancaſtriæ, Reginaldus Cobham, VVilmus Fitzvvaryn, & Iohannes Moubray.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſexageſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, triceſimus ſextus, tenuit rex natale apud VVyndeſor, & quinto decimo die ſequente ventus vehemens, nothus auſter Affricus, tãta vi erupit, quòd flatu ſuo domos altas, ædificia ſublimia, turres, & campanilia, arbores, & alia quæque durabilia & fortia violenter proſtrauit pariter & impegit, in tantum, quòd reſidua quæ modò extant, ſunt hactenus infirmiora. Hoc anno vendebatur libra ceræ pro. 18. dena. Quo etiam anno magna ſocietas quæ præualuerat in Francia & excreuerat, cõmiſit bellũ.

cum Francis, & vicit plures nobiles captiuando, & multa fortalitia capiendo. Eodem tempore Cardinalis Adrianus abbas Cluniacẽſis tertio die in fine Aprilis venit Lõdinũ tractaturus cũ rege & cõſilio ſuo pro redẽptione regis Francię minuẽda, obſidibus liberãdis, & matrimonio cõtrahẽdo cũ ſanguine regis Angliæ & Caroli Bloys, ſed de his pauca vel nulla expediuit. Eo tempore fiebat Londini in Smithfield haſtiludia quinq; primis diebus Maij, præſente rege & regina, & maiori militia Angliæ & Franciæ aliarumq; terrarum. Ad quæ venerunt Hiſpani, Cyprij, & Armenij milites, auxilium regis Angliæ requirentes contra Paganos, qui inuaſerant fines ſuos. Stapula lanarũ non obſtante ſacramẽto regis & aliorum maiorũ Angliæ mutatur ad Caleys. In feſto Apoſtolorum Petri & Pauli rex Ed. 3. apud VVeſtmonaſt. obtulit veſtes in quibus beatus Petrus Apoſtolus celebrauit, & dedit per chartam ſuã Abbati & conuẽtui VVeſtmonaſt. duos ceruos de venatione ſua capiendos annuatim in foreſta de VVyndeſore.

Edwardus princeps Aquitannia.

Edvvardus regis primogenitus eo tempore circa feſtũ ſanctæ Margaretæ apud VVeſtmonaſteriũ, præſentibus regni maioribus, ſuſcepit à patre ſuo Principatum Aquitanniæ, fidelitate prius & homagio ſibi factis, ſed tamen principatum VValliæ, ducatum Cornubiæ, comitatus Ceſtriæ & Cantij, non reliquit, qui circa feſtũ Purificationis beatę Mariæ proximò ſequẽtẽ cũ vxore & tota ſua familia in VVaſconiam transfretauit. Eodẽ anno Simon Iſlep Cantuar. Archiepiſcopus deuotionẽ multorum aut infecit, aut ſubtraxit, literis ſuis patentibus ſub pœna excõmunicationis præcipiens vniuerſis Eccleſiarum rectoribus & vicarijs ſuæ prouinciæ, & illorum ſubditis, vt de cætero non abſtineant in feſtis quorundã Sanctorum, ab operibus manualibus & ſeruilibus, quæ prius in talibus feſtis fieri non licebant. Si tamen benefecerit, iudicet hoc caput Sanctorum cũ membris, qui mortem quõdam regis Anglię VVilhelmi Rufi tradidit in manus, & arbitrium ſancti Albani prothomartyris huius regni. Idem inſuper Archiepiſcopus aſsignauit & ſtatuit, non plus dari Sacerdotibus pro annuali ſtipendio quã ſexaginta ſex ſolidos. 8. den. quod plures furari coëgit. Eodem anno cæpit parliamentum Londini. 17. Calen. Nouẽbris quod continuatum eſt vſq; in feſtũ ſancti Britij, quo die rex natus fuerat, annis ætatis ſuæ quinquaginta expletis: vnde in ſuo Iubileo populo ſuo ſe exhibuit gratioſum, reis maieſtatis ſuæ regiæ offenſas indulgendo, vinctos liberè abire permittẽdo, & exules reuocando: ad petitionem etiam cõmunitatis, placita in lingua materna & non Gallica verſari iuſsit. Leonellum quoq; filium ſuũ fecit ducem Clarenciæ, & Edmũdum comitẽ Cantabrigiæ. In dicto parliamento cõceſſum erat regi per tres annos ſequentes recipere. 26. ſolid. &. 8. denar. de quolibet ſacco lanæ tranſuehendo vltra mare. Ordinatum eſt inſuper nullum in regno pręter regẽ, reginam ac duces, in poſterum prouiſores habere victualium, nec vt aliquid caperent, niſi denarijs præſolutis, & vt hæc tranſgrediẽtes ſtricto iudicio puniantur.

Obijt Papa Innocentius. 6.

Obijt hoc anno menſe Auguſti Papa Innocentius ſextus. Cui ſucceſsit dominus Gillerinus Abbas ordinis ſancti Benedicti Marciliat. patria Anglicus, doctor egregius, & auditor in curia. Et. 2. Calend. Nouemb. conſecratur, & vocatur Vrbanus quintus. Hic cum longum tempus in curia tranſegiſſet, & nullum à Papa gradum accepiſſet, cuidam amico ſuo cõqueſtus eſt dicens: Puto (inquit) veraciter ô amice, etſi omnes eccleſiæ mũdi caderent, nulla caderet ſuper caput meum. Cum coronatus fuiſſet, accedens ad illum dictus amicus ſuus quondam, ait. Dudum conqueſti eſtis pater beatiſſime dicens: Et ſi omnes eccleſiæ mundi caderent, nulla caderet ſuper caput veſtrũ: Ecce quomodo Deus diſpoſuit in hac parte. Omnes ſiquidẽ eccleſię mũdi modo ſuper caput vnũ pariter ceciderũt. Obijt eodẽ anno I. epiſcopus Lincoln.

cui ſucceſsit per prouiſionē I. de Buckinghā, & Rob. Epiſcopus Ciceſtriæ, cui ſucceſsit prouiſione domini Papæ magiſter VVilhelmus de Lenne. Eodē anno obijt domina Iohanna regina Scotiæ & Londonijs ſepelitur. Moriebantur etiam plures morbo litargiæ, multa infortunia prophetantes: mulieres inſuper deceſſere per fluxum, & erat cōmunis peſtis beſtiarum.

Annus morbidus.

ANno gratiæ M.CCC.lxiij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij. 36. tenuit rex natale apud VVyndeſore. Quo anno Papa pluralitates reuocauit, decernēs facto decretalis horribilis ſufficere clerico rectoriā cū quatuor præbendis, minoribus verò minus. Iſte Papa fratrem ſuū Epiſcopū Anniuoniæ ordinauit. Et ſequenti proxima Paraſceue Iohannem regem Franciæ cū alijs regibus & proceribus cruce ſignauit. Propè tempus illud quidā ſpiritu diabolico inſtigati, corpus cuiuſdā ſacerdotis Londonijs in quatuor partes diuiſerunt, quas per quatuor partes dictæ ciuitatis cōtemptibiliter proiecerunt: authores verò huius ſceleris vſq; ad præſens latent. Eodē anno menſe Octobri tenuit rex parliamētū Londini, à quo nullus magnus ſe potuit abſentare. In quo omne ornamentū aureū ſiue argēteū erat damnatū, ſcilicet in cultellis, cingulis, monilibus, annulis, & cæteris corporū ornamētis, niſi in talibus qui poſſent per annū expendere decem libras. Ordinatū eſt ibidē etiā ne mercatores Angliæ, cū ſuis mercimonijs, vel ad vina quærenda de cætero trāsfretarent, & vt ſinguli artes ſuas exercerent, & vt nulli pannis præcioſis, aut pellura vterentur, niſi qui poſſent expendere per annū centum libras. Et vt plebei operarij, & agricultores non veſcerentur cibis delicatis aut potibus. Sed hæc omnia nullum effectum capiebāt. Eiſdē diebus venerunt tres reges, videlicet Frāciæ, Cypriæ, & Scotiæ, viſere & alloqui dominū regem Angliæ, à quo plurimū honorati, & donis donati, Reges Cypriæ & Scotiæ ad ſua reuerſi ſunt, ſed rex Frāciæ graui morbo correptus Londonias apud Sauey diem clauſit extremum. Sed hoc contigit anno ſequenti. De obitu regis huius, exequias rex Anglorum in diuerſis locis ſolenniter fecit celebrari, ac vſque Doueriam ſuis ſumptibus per reuerendos viros corpus eius more regio conduci fecit; qui tandem ſepultus eſt iuxta Pariſium apud ſanctum Dionyſium, & regnauit pro eo Carolus filius ſuus maior.

Tres reges inuiſunt regem Angliæ.

Eodem anno. 7. Idus Decembris cœpit gelare, perdurauitq; gelu fortiſsimū vſque. 14. Calend. Aprilis. Rex Cypri itinerando in Anglia plura perdidit per latrones. Ob quam cauſam rex Edvvardus conceſsit Londonienſibus poteſtatem copioſiorē malefactores iuſtificandi & incarceratos infra ciuitatem liberandi iuſticiarijs regis, vt prius ſolebant ad hoc non vocatis. Hoc anno obijt bonæ memoriæ dominus Radulphus de Shreusbery, epiſcopus Bathonienſis, ad quam ſedem tranſlatus eſt magiſter Iohannes de Barnet, de Eccleſia VVigornienſi, & Io. de VVyttleſeye de Roffenſi tranſlatus eſt ad Eccleſiam VVygornienſem, cui ſucceſsit Thomas Trilleck in Roffenſem eccleſiam. Hoc anno fuit tanta frumenti cariſtia, vt venderetur ſumma frumenti. 15. ſolidis. Generale cap. nigrorum monachorum fuit hoc anno Northamton. præſidente domino Thoma Abbate ſancti Albani, in quo ſtatutum eſt inter cætera perpetuam fieri iugemq; memoriam per totum ordinem pro viuis & defunctis, in omnibus horis diurnis pariter & nocturnis.

Latrones graſſantur.

Annonæ caritas.

ANno gratiæ M.CCC.lxiiij. qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus octauus, tenuit rex Edvvardus natale apud VVyndeſore. Quo tempore Abbas de Bello itinerando verſus Londinum obuiauit cuidam damnato ad furcas ex Mareſcalcia regis, quem virtute libertatum Priuilegiorum ſuorum, erectū & liberatum à mortis periculo ſecum adduxit. Et quātis Rex & Magnates alij ferrent grauiter factū iſtud, chartas tamen ſuas

per placitum ibidem habuit approbatas. In feſto ſancti Michaëlis Carolus le Bloys cum gente multa bellica ad numerum trium millium ſexcentorum, irruit ſubitò ſuper Iohannem de Monte forti, & dominum VVilhelmum Latimer, dum obſiderent villam cum caſtro Doueroy, qui vix mille ſexcentos de Anglis & Britonibus & omni gente habuerunt, vbi facto congreſſu abſq; deliberatione, ceciderunt ex parte ducis ſeptem viri, & ex parte Caroli intruſorũ, ipſe Carolus cum domino de Richford, & VVilhelmo Vango, militibuſquè & armigeris penè mille. Et capti ſunt de parte Caroli duo comites, viginti ſeptem domini, & armati viri ſtrenui mille quingenti. Hoc anno. 5. idus Aprilis obijt (vt prædicitur) I. rex Franciæ, cuius mors vtrunq; regnum nõ modicum perturbauit. Eodem anno Longobardi mercatores ſunt accuſati per ſocios ſuos de magna infœlicitate in mercimonijs ſuis facta regi, vnde maior pars illorum in turri Londoniarum recluditur, quouſque finem regi feciſſent ad eius beneplacitum. Eiſdem diebus Edmundus de Langley filius regis Edvvardi, filiam & hæredem deſponſaſſet Comitis Flandriæ, niſi propinquitas conſanguinitatis prohibuiſſet. Vndè pro habẽda diſpenſatione miſſum eſt ad Papam, ſed rex Franciæ Carolus ne matrimonium iſtud procederet callidè impediuit. Quæ mulier expoſt copulata eſt Philippo fratri regis Franciæ duci Burgundiæ, qui quondam patri ſuo in Anglia fuerat concaptiuus. Sub eodem tempore in planis Turkeyæ in die omnium Sanctorum cõmiſſum eſt bellum atrociſsimum inter Chriſticolas & Paganos, vbi Chriſtiani quamuis graui ſuo damno fuêre victores. Attamẽ de chriſtianis ibidẽ cecidere principibus I. rex Hungariæ, Sivvardus rex Gorgoniæ, & magiſter Hoſpitalis Inſulæ de Rodes, & chriſtiani ad numerum quinque millium ducentorũ & decem, de Paganis miſsi ſunt ad Tartara virorum quadraginta millia robuſtorum, quæ perempta ſunt ibidem cũ alijs popularibus, quorum numerus non potuit comprehẽdi. Et fuerunt principes paganorum Soldanus Babyloniæ, rex Turkię, rex Baldok, rex Belmarinus, rex Tartarorum, & rex de Lettovve, ex quibus tres interfecti fuerunt, vt hij qui interfuerant dicto prælio referebant.

Marginal notes: Carolus le Blois in prælio ſuccumbit. — Chriſtianorum & Paganorũ cædes.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo quinquageſimo quĩto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus nonus, natus eſt Edvvardo principi VValliæ & Acquitanniæ apud Angoliſmum filius, & vocatus eſt nomine patris ſui Edvvardus. Hic anno ætatis ſuæ ſeptimo diem clauſit extremum, non tamen præmaturè vt plurimi aſſerebant. Eodem anno Ingelranus dominus de Comyn apud VVyndeſorã deſponſauit Iſabellã filiam regis Edvvardi 3. cũ magna ſolemnitate. Hoc etiam anno rex Cypriæ cepit Alexandriã magnam quæ clauis eſt Aegypti, perempta illic non modica multitudine Paganorum. Principes igitur prędictorum cũ Soldano illud factũ indignè ferẽtes, in numeros adunantes Sathanę ſatellites venerũt contra eum. Quorum multitudini rex & ſui ſe cernentes omninò impares, cum non haberent exercitum, qui cuſtodire poſſet tertiam partem ciuitatis, vſi cõſilio ſapienti, deprædati ſunt illã partem quam ceperant, auferentes ſpolia & diuitias quæ quemlibet exaturare valuiſſent. Nempè non ceperunt niſi vnã partem vrbis ex vna parte fluuij, quia brachium quoddam marinam vrbem ſecat. Reliquã partẽ tenuêre pagani. Ditati nihilominùs omnes fuerunt à maximo ad minorem. Et poſtquam ſpolia collegiſſent ad placitum, quarto die captionis eius, vel quinto, recedẽtes illæſi, ciuitatem deprędatam incredulis reliquerunt. Omnia verò genera ſpecierum trãſmarinarum diu poſthæc & rariora & cariora fuêre, quamuis Soldanus in deſpectu Chriſtianorum proclamari feciſſet in partibus, ne mercatores ſe ſubtraherent ab eadem vrbe, ſed more ſolito illuc aduenirent, habituri tam bo-

Marginal note: Rex Cypriæ capit Alexandriam.

num forum rerum venalium, ſicut ante captionem dictæ ciuitatis, ſed tamen non ita euenit. Interfuerunt autem huic captioni cum rege Cypriæ plures Anglici & Aquitannici referentes tam in Angliam, quàm in Aquitanniam pannos aureos, & holeſericos, ſplendoreſquè gemmarum exeticos in teſtimonium tantæ victoriæ illic factæ.

ANno gratiæ M.CCC.lxvj. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus, natus eſt domino Edvvardo principi VValliæ & Aquitanniæ apud Burdegaliam Richardus filius ſuus ſecundus, quem Richardus rex Nauarriorum de ſacro fonte ſuſcepit. Circa idem tempus Rex Franciæ & maiores regni interpellauerunt auxilium regis Angliæ contra magnas comitiuas quæ debacchabantur in Francia, quarum ductores erant Anglici pro maiori parte, vel ſaltem de dominio regis Anglorum. Qui primò iuſsit per litteras ſuas vt exirent Franciam, & non præſumerent illud regnum vlterius infeſtare. Qui valdè ridiculoſè talia mandata ferentibus reſponderunt, ſe nihil ibidem tenere de rege Angliæ, nec velle pro eodem ſuas municiones relinquere, ſiue victũ ſuum quæ tantis laboribus adquiſiuiſſent. Quorum reſpõſis exacerbatus rex Angliæ, parauit ſe ad transfretandum. Sed rex Franciæ cum audiſſet de tanto regis apparatu, timuit, putans fortaſsis ſe regnum amiſſurum, ſi contingeret regem Angliæ fore victorem. Quapropter miſit ad regem, rogans vt a cæptis deſiſteret, & domi ſe contineret. Quæ quidem miſsio regem Edvvardum iterum in tantum contriſtauit, vt iuraret per ſanctam Mariam ſe nunquã ſurrecturum in auxilium regis Franciæ, licèt dictæ comitiuæ regem cum ſuis omnibus nitantur expellere regno ſuo. Nihilominùs expoſt ad iuſſum regis Angliæ redditis regi Franciæ villis & caſtellis per prædictas comitiuas diu poſſeſsis, Bertrandus Cleikin miles inſignis & belliger, cùm magna comitiua proceſsit contra dominum Petrum regem Hiſpaniæ, vt illum deponeret, fretus auxilio & fauore Papæ. Fuit vtique iſte Bertrandus ſemper quietis impaciens, bellũ diligens plus quàm pacem. Dicebatur de iſto rege, quòd vixit inter ſuos tanquã peſsimus, maleficus, & tyrannus, proſcribens & interficiens ſuos naturales homines, & quod peius eſt, ſpreta religione chriſtiana, cum quadàm ſe Iudæa fæmina miſcuiſſet. Qui cum audiſſet aduentum illius terribilis comitiuæ, mox timore perterritus fugit in VVaſconiam ad dominum principem VValliæ, poſcens ab eo ſubſidium & iuuamen. Quo fugato, Henricus frater eius baſtardus aſſenſu maioris partis dominorum Hiſpaniæ ſiue communium, & auxilio comitiuæ prædictæ factus eſt rex ibidem. Erat autem numerus comitiuæ prędictæ circiter ſexaginta millia bellatorum. Hoc anno obijt Symon Iſlepe Archiepiſcopus Cantuarienſis, cui ſucceſsit Simon de Langham epiſcopus Elienſis proviſione Papæ. I. Barnet de eccleſia Bathonienſi trãſlatus eſt ad Elienſem eccleſiam. Magiſter I. Harevvell contemplacione domini Edvvardi principis VValliæ confirmatus eſt à Papa in epiſcopum Bathonienſem. Item hoc anno obijt VVilhelmus de Edingdone epiſcopus VVintonienſis, cui ſucceſsit per electionem, domino rege procurante, dominus VVilhelmus de VVickam, portator priuati Sigilli.

De magna comitiua.

Bertrãdus mouens bellum in Hiſpania regem fugit.

ANno gratiæ M.CCC.lxvij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij quadrageſimus primus, princeps Edvvardus condolens calamitatibus domini Petronis regis Hiſpaniæ, profectus eſt in regnum illud cũ electa multitudine bellatorum Angliæ, Scotiæ, Nauarriæ, Aquitanniæ & Britanniæ, & aliarum gentium plurimarum, ad quem cum multis acceſsit dominus Hugo de Caluerlee, deſerto Henrico Baſtard, eò quòd noluit ſtare contra dominum principem primogenitum regis ſui: venit inſuper ad principem dominus Ro-

bertus Knolles cum electa multitudine magnæ comitiuæ prædictæ. Qui duo de ſua militia multùm auxerunt, confortauerunt, & animauerunt partem eius. De Anglia venit ad eum dominus I. dux Lancaſtriæ cum multis valentibus militibus & armigeris, alijſquè armatis. Eratquè cum eo Rex Nauariæ cum multis de gente ſua. Ex aduerſa parte venit ipſe Henricus Baſtardus, & cum eo Bertrandus Cleikin cum magna parte illius magnæ comitiuę quæ ipſum ſecuta eſt non tántùm amore quantùm ſpe prædæ. Venerunt inſuper cum Baſtardo penè omnes domini & potentes Hiſpaniæ, & de Gallijs infiniti, partim miſsi per regem Franciæ, partim lucri contemplatione. Saraceni præterea & vlteriores Hiſpani, ſed increduli, confluxerunt cum intruſore prædicto, qui præ multitudine dinumerari non valebant. Igitur poſt paucos dies aduentus principis in Hiſpaniam, rex Nauariæ ſe gerens incautè captus eſt repentè à militibus Bertrandi Cleikin.

Rex Nauariæ capitur.

Qui tamen domino principi expoſt citò fuit redditus, capto eodem Bertrando qui mortis incurriſſet ſupplicium niſi eum protinus iudicaſſet. Remanſit tamen idem Bertrandus captiuus poſtea per longum tempus, captus quippè fuerat antequam acies conuenirent ad feriendum, in initio belli huius.

Bellum apud Nazar.

Citò poſthæc acies ad inuicem percuſſerunt, ſagittarijs Anglicanis laudabiliter rem agentibus, & Hiſpanos vndique cum incredulis ferientibus. Dominus I. dux Lancaſtriæ, & dominus I. Chaundois miles famoſiſsimus, quibus aſsignati fuerunt illi qui de magna comitiua adhæſerunt principi, primam aciem habuerunt. Super hos pondus belli ſtetit, ſuper hos Saracenita phalanx incubuit, ſuper hos Hiſpanorum innumera multitudo diu ſæuit. Sed tandem ſuperueniente domino Roberto Knols cum electa gente quæ eum ſecuta fuerat, & noſtra pars augetur & animatur, & pars aduerſa debilitatur & terretur. Tunc retrocedunt Hiſpani, corruunt Saraceni, & ad inferna properant per centenos. Ipſe dux partis aduerſæ pauefactus hijs viſis, & maximè de ſagittis quæ eum vndique circumuolauerant, reliquit ſonipedem quem inſederat, & equum velociorem inſiliens feſtinauit ad fugam, non tamen illæſus, quia prout dicebatur erat in inguine ſagittatus. Cognita verò fuga ducis ſui Hiſpani, vltra reſiſtendi ſpiritum non habentes, in fugam illicò conuertuntur.

Victoria ceßit Anglis.

Quos noſtrates inſequẽtes percutiunt, perforant, & proſternunt, quoſdam captiuantes, plurimos perimentes. Captus eſt ibidem ſiquidem comes de Deue cum multis ex nobilioribus illius regni. Captus eſt inſuper (vt prædicitur) ipſe Bertrandus Cleikin, qui fuerat principalis conſiliarius ex parte Baſtardi, & dux primę aciei. In hac pugna etiam & fuga prædicta occiſi ſunt ex gente Hiſpanica & auxiliarijs plures quàm ſeptem millia bellatorum. In fluuio nempè de Nazar ſuffocati ſunt multi rapaci gurgite illius aquæ, in tantùm, vt vnda appareret rubra vel ſanguinea per ſpacium milliarij, præ numeroſitate vulneratorum, vel illic ſe præcipitantium, vt ibidem per Anglicos peremptorum. Commiſſum eſt prælium iſtud tertio die Aprilis, vel vt quidam volunt, in vigilia Dominicæ annunciationis. Igitur obtenta tanta victoria, princeps illuſtriſsimus præfatũ dominum Petronem reſtituit in regnum ſuum. Qui expoſt ingratus & infidelis eidem principi non tenendo præmiſſa, initium magnorum dolorum fuit illi. Reuera cum ſperaſſet de eo recepiſſe pecuniam cum qua ſatisfeciſſet ſuis conductitijs, & pręcipuè magnæ comitiuæ quam de Gallijs accerſiri fecerat, deficiente ipſo in premiſsis, confringi & comminui fecit vaſa ſua aurea & argentea, & monetam exindè fieri, quam ſuis ſtipendiarijs erogauit, ipſo paupere remanente. Miſit præterea quendam ex ſuis militibus vt caperet nomine ſuo ſeiſinam in comitatu de Algezira & alijs terris quas idem rex Petro ſibi præconceſsit, ſed nũquàm tamen fuit in poſſeſsione pacifica de eiſdem, & ita regreſſus eſt in Aquitanniam,

tanniam, depauperatus nimium, quia conſumpſerat omnes theſauros ſuos in hac expeditione (vt præfertur.) Ob quam cauſam compulſus eſt manus mittere ad bona ſubditorum ſuorum, & in toto dominio VVaſconenſi nouas taxas exigere & inſuetas. Quamobrem citò poſtea defecerunt ab eo, & rebellare cœperunt. Sed hæc poſtea. Per idem tempus Bertrandus Cleikin ſoluens redemptionem ſuam, à captiuitate liberatur, & pergens in Hiſpaniam regi Petro recõciliatur. Perſuaſit igitur ſibi tanquam cõmunis amicus & pacis moderator, vt reciperet Henricum Baſtardum fratrem ſuum in gratiam, quem promiſit futurum fidelem ſibi. Cuius verbis credens, idem Petro iuſsit vt ad eum adduceret, ſpondens ſe omnem rancorem & cunctas forisfacturas remiſſurum. Procurauit proinde idem Bertrandus, vt dictus Henricus adueniret cum armata manu, eo tempore quo rex ſedebat in prandio, & ſubitò præoccupatum lancea perforaret. Quod & factum eſt, & mox Baſtardus inuaſit regnum iterum, adeptus proditione quod non potuit aperto marte. Edvvardus princeps per idẽ tempus (vt dicebatur) intoxicatus fuit, à quo quidem tempore vſque ad finem vitæ ſuæ nunquam gauiſus eſt corporis ſanitate. *Edwardus intoxicatur.* Sed & plures ſtrenui & valentes poſt victoriam Hiſpanicam, fluxu ventris & alijs infirmitatibus perierunt ibidem ad magnum detrimentum Anglicani regni. Eodem anno circa principium menſis Maij Papa Vrbanus quintus de Anniuonia cum plena curia ſe trãſtulit verſus Romam, quò circa feſtum ſancti Lucæ euangeliſtæ ſanus peruenit, & ſummo cum honore ab omnibus eſt receptus, quia à tempore Papæ Bonifacij octaui ibidem viſus fuerat Papa nullus, ſtatimque loca ſancta collapſa & eccleſias dirutas reparauit, reliquias ſanctorum auro, argento & gemmis præcioſis pulcherrimè decorauit, & multa bona fecit ibidem propter quæ infinitas benedictiones poſt mortem ab omni populo reportauit.

ANno gratiæ M.CCC.lxviij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus ſecundus, menſe Martio viſa eſt ſtella Comata inter partes Septentrionales & occidentales, quæ verſus Franciã radios ſuos porrexit. Quo anno menſe Aprilis Leonellus dux Clarenciæ regis Edvvardi tertij filius cum electa multitudine nobilium Anglicorum tranſiuit verſus Mediolanum, ad accipiendum in vxorem filiam domini Gallias domini Mediolani, cũ qua medietatẽ eiuſdem dominij fuerat habiturus. Sed tamen modico tempore ſuper coniugẽ vel dominio gaudere permiſſus eſt, morte (quæ cuncta diſiungit & ſeparat) mox præuentus. Celebrato nempè inter eos cum maxima gloria matrimonio, Leonellus circa feſtum natiuitatis beatę Mariæ proximò ſequentẽ diem clauſit extremum. Eodem anno Franci pacem fregerunt, equitantes in terras Angliæ in comitatu de Poũtyf, caſtella, villas, oppida, & municiones ex inſperato capientes, partim vi, partim proditione, homines verò regis Angliæ quoſdam peremerunt, quoſdam captiuauerunt, rege Francię hæc omnia ignorante. *Franci frangũt pacem.* Et ad circumueniendam regis Anglię innocentiam, rex Angliæ verſutus & doloſus miſit ei nuncios qui dicerent eum fore paratum ſoluere quod reſiduum fuerat de redemptione patris ſui quondam regis Franciæ Iohannis, & omnes cõdiciones pacis apud Caleys factas obſeruare. Interea princeps VValliæ direxit nuncios ad patrem ſuum de VVaſconia, mandans per litteras ſuas, ne Francorum regi fidem daret, qui proculdubiò paratus fuit ad decipiendum eum, & iam pacem fregerat, vaſtando terras ſuas. Sed rex Angliæ quorundam ductus conſilijs qui dicebant principem temerarium & quietis impacientem, quippe qui nihil magis quàm bella cupiuit, & ob id infamauerat regem Francorum ſatis innocentem, filij ſui literas monitorias paruipendit. Eo tempore rex Franciæ ad decipiendum pleniùs regem Angliæ miſit ei vina de Bohemia,

& aliæ

& alia donatiua indicia bonæ fidei & dilectionis. Et factum eſt, adhuc Gallicis nuncijs cum rege exiſtentibus, noua deportantur ad regem, quòd rex Franciæ diripuiſſet hoſtiliter pagum Pōtiuum, villas vaſtaſſet, & homines captiuaſſet. Inſuper & magnam villam & fortem de Abuile cepiſſet, & prædas multas cepiſſet ibidem. Cùm autem audiſſet rex de captione de Abuile, contriſtatus eſt valdè, & nuncijs quidem præcepit cum donis redire, nolens eis damna inferre. Sed iuſsit eis vt referrent regi ſuo eius ſe infidelitatem quammaximè deteſtari, quam proculdubio lueret in futurum. Quibus domum properantibus, Caleſienſes facti ſunt obuiam, & vina diripientes, Caleſiam adduxerunt. Franci nihilominùs vt erant ſemper fraude & doloſitate pleni, cauſam fractionis pacis cautelosè & ſubdolè impoſuerunt Anglicis. Hoc anno menſe Octobri dominus Simon de Langham Archiepiſcopus Cantuarienſis creatus eſt in Cardinalem, & ſequenti anno menſe Aprilis verſùs curiam iter cepit. Igitur Papa trāſtulit magiſtrum VVilhelmum de VVittleſey epiſcopum VVigorniæ, ad eccleſiam Cantuarienſem, & magiſtrum VVilhelmum de Lenne epiſcopum Ciceſtriæ ad eccleſiam VVigornienſem, & magiſtrum VVilhelmum Reed ad epiſcopatum Ciceſtrenſem promouit.

Archiep. Cant. creatur in cardinalem.

ANno gratiæ M.CCC.lxix. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus tertius, circa finem menſis Maij rex Edvvardus tenuit Parliamentum apud VVeſtmonaſterium, in quo tractauit de rupto fœdere inter ipſum & regem Francorum. Quapropter ſicut olim totum regnum Franciæ iterum vendicauit. In cuius rei negotium circa feſtum Natiuitatis beatæ Mariæ miſit filium ſuum I. ducem Lancaſtriæ, & Humfridum de Boun, comitem Herefordiæ, cum valida manu militum in Franciam ad pugnandum pro iure ſuo. Qui ducentes exercitum verſùs montem Morianum, qui vulgò dicitur le Chalkhil, propè Caleſiam, in quo conſederat Francorum exercitus aduentum Anglicanæ militiæ præſtolando, ad oppoſitum montis illius tentoria ſua fixerunt. Dux igitur illic adhibitis certis dominis ad corporis ſui cuſtodiam qui noctium vigilias inter ſe diuiderent, pro tutela ſua, diu moram ibi protelauit, tam inutilem quàm damnoſam. Erant ibi tunc multi valentes barones & milites, qui cernentes plebem Anglicanam quotidiè fame, peſteque perire, eò quòd primùm nullum ſinebant pabulatum egredi, decreuerunt pugnare cū Gallicis priuſquam gens Angliæ peſte ſeu fame nimis infirmata fuiſſet. Sed tamen ductores (vt fertur) huiuſmodi noluerunt conſilio conſentire, cauſantes ſe non habere ſufficientem manum ad congrediendum cum tanta multitudine pugnatorum. Dubium quoque fuit vtrum eis virtus hominum aut audax mens defuerat. Dominus Thomas Beuchamp comes VVarvvicenſis, belliger animoſus, audiens quòd die ſtatuto Franci pugnare vellent cum noſtratibus illic exiſtentibus, mox electa valida virorum fortium comitiua, peruenit ad mare, & aſcenſis nauibus quas paratas reperit, cœpit verſùs Caleſiam nauigare. De cuius aduentu Francorum exercitus ita ſtupefactus extitit, quòd relinquerent latenter tentoria cum ſuis victualibus, & clam aufugerent antequam terram attingeret idem comes. Cumquè applicuiſſet, ducum quos reperit ignauiam multum redarguens deteſtatus eſt, qui conſulerunt ſibi ne progrederetur. Ipſe verò commotus: Ego (inquit) progredi & pugnare volo dum adhuc panis Anglicanus in virorum meorum ventribus remanet indigeſtus. Et ſine mora cum ſuis progrediens, Normanniam properauit, & inſulam de Cavvs ferro flammaquè vaſtauit, nemine ſibi audente reſiſtere. Sed heu, in redeundo verſùs Caleſiam morbo peſtilentiali correptus repentè de medio eſt ſublatus, parem ſibi in armorum ſtrenuitate, & regi regniq; fidelitate ſuperſtitem minimè

Rex Angliæ regnum Franciæ iterū vendicat.

Angli peſte pereunt.

derelin-

derelinquens. Cæteri duces (vt præfertur) exercitum ferè vniuerſum quem eduxerunt, quo nunquam vllus validior noſtris temporibus lectus fuit, de terra Anglicana, miſerabiliter amiſerunt, fame, & peſte quem ex fame contraxerat in partibus transmarinis. Per idem tempus Papa fouebat guerram contra dominos Mediolanenſes, quia ipſi tyrannicè & iniuſtè terras, redditus, & caſtella de patrimonio beati Petri longo tempore detinebant. Pro Papa verò militant dominus de Spencer, qui laudabiliter ſe geſsit ibidem poſt mortem ducis Clarenciæ cum quo peruenit ad partes illas. Eodem tempore floruit ille miles egregius & famoſus Iohannes Haukvvoode Anglicus natione, habens ſecum illam albam comitiuam prætactam ſuperius, qui nunc contra Papam, nunc cōtra præfatos dominos Mediolani arma gerebat, cuius pars quocunque verteret ſemper vincebat. Multa itaque facta egregia ibidem operatus eſt cum ſuis, immò mirabilia inaudita, ſi quis vellet eius geſta per ſingula enarrare. Eodem anno mortua eſt domina Philippa regina Angliæ in die Aſſumptionis beatæ Mariæ, mulier nobiliſsima, & Anglorū amatrix conſtantiſsima, quæ apud VVeſtmonaſterium honorificè tumulatur, fundente ſumptuoſas expenſas rege Edvvardo marito ſuo, circa eius exequias & ſepulturam. Obierunt hoc anno inſuper Thomas Percy Norvvicenſis, Lodovvicus Sherleton Herefordenſis, & I. Graunſon Exonienſis epiſcopi, quibus prouiſione Papæ ſucceſſere VVilhelmus Courtnay ad Herefordenſem, Henricus le Spencer ad Norvvicenſem, & Thomas Brauthingham fauore litterarum domini regis Edvvardi ad Exonien. eccleſias. Hoc anno fuit magna peſtilētia hominum & groſſorum animalium, & per inundationes aquarum ſequebatur & magna bladi dampnificatio, in tātum vt ſequenti anno modius frumenti tribus ſolidis venderetur. Obijt Blanchia duciſſa Lancaſtriæ, & in eccleſia ſancti Pauli Londoniæ ſepelitur. Hoc etiam anno tenuit rex parliamentum apud VVeſtmonaſterium, in quo regi conceduntur decimę triennales in tribus annis ſequentibus perſoluendæ. Et à laicis triennalis quintadecima conceditur pari modo.

Io. Haukvvood miles ſtrenuus

Moritur Philippa regina.

Peſtis & annona caritas.

ANno gratiæ M. CCC. lxx. qui eſt annus regni regis Edwardi à conqueſtu tertij quadrageſimus quartus, rex Edwardus ſiniſtro vſus conſilio, magnas ſummas pecuniæ à prælatis, dominis temporalibus, mercatoribus, alijſq; diuitibus mutuo petijt & accepit, aſſerens, quòd in defenſionem eccleſiæ & regni illas expenderet, ſed tamen nihil indè profecit. Expoſt verò circa natiuitatem ſancti Iohannis Baptiſtæ rex Edvvardus congregari fecit exercitum magnum valdè de valentioribus viris & magis expertis in bello qui in regno poterant inueniri. Inter quos erant domini de Graunſon, de Fitzvvater, & plures, tam armigeri quàm milites nobiles & valentes. Hijs præfecit ducem dominum Robertum de Knols, virum prouidum & audacem, qui bella tranſmarina tractauerat per antè multoties glorioſè, cuius diſcretione & induſtria voluit eos totaliter regulari, & eius imperio in omnibus obedire. Qui tandem mari tranſito, in regnum Franciæ peruenerunt, vbi quamdiu fuerunt, vnanimes Franci eos aggredi non audebant. Demum circa principium hyemis orta eſt diſcordia inter dictos dominos iuuenes & Robertum Knolles ducem eorum, qui de proprijs virtutibus nimis cōfidentes, eſtimabant ſe multum humiliatos, quòd eiuſdem Roberti conſilijs, & mādatis eius oportuit obedire. Erat tunc inter eos quidam miles ſtipendiarius, dictus I. Menſtervvorth, qui vnà & aciem prędicti ducebat exercitus, manu quidem promptus, ſed mente fallax & peruerſus, & Roberto Knols (cui tenebatur maximè) infidelis. Hic multū inſtigauit dictos dominos contra Robertum, dicens in eorum grande redundare dedecus, quòd ei ſubiecti eſſent, ſatis ſcientem & fortem quemlibet eorum aſtruens, ad perficiendum

Exercitus Anglicorum in Francos.

iniunctum

iniunctum negotium ſine conſilio Roberti Knols, quem Veſpilionem veterem appellauit. Vndè factum eſt cum Robertus præfatus conſuleret eos egredi Frãciam eo tempore hyemali, & in Brytannia hyemare, noluerunt ei conſentire vel acquieſcere, ſed ibidem dixerũt ſe velle per totam hyemem expectare. Quapropter ſe in diuerſas turmas pueriliter diuidentes, hymationis loca quæſiuerunt. Robertus verò Knolles vt prudens & exercitatus miles, cum non poſſet eis perſuadere ſalutem, diuertit cum ſuis in Britanniam, & in caſtello ſuo ſe cum ſuis prudenter recepit. Gallici verò ſine mora in cæteros ſic diuiſos, & nondum in locis ſuis conſtitutos, irruerunt acriter, duce Bertrando Cleikin, & pro maiori parte vel occidunt vel capiunt vniuerſos, in magnum regno Angliæ dedecus & detrimentum. Dictus verò I. Menſtervvorth multis de ſuis amiſsis, vix euaſit. Veniensque in Angliam dominum Robertum Knolles accuſat inſtantiùs, imponens illi infortunij totius cauſas, eum inſuper aſſerens proditorem. Sed nomen antiquũ & probitas viri nota cunctis Anglicis id fecêre, vt idem I. mendax reputaretur, & ingratus illi Roberto diceretur ab omnibus & crederetur. Rex Edvvardus nihilominus ſubtraxit ab eodem Roberto dona quædam quæ per ante ſibi contulerat, vndè contigit vt dictus Robertus Angliam non auderet intrare antequam regis gratiam magna pecunia comparaſſet. Sed hæc inferius plenius innoteſcent. Igitur dictus I. Menſtervvorth cernens ſuam fraudem non poſſe procedere, & ſe cognoſcens depræhenſum in mendacio, fugit ad regem Franciæ, domini ſui effectus infandiſsimus proditor, vt infra patebit.

Robertus Knolles detrahitur.

Obijt Vrbanus papa.

Hoc anno Vrbanus Papa de Roma redijt Anniuoniam, ea de cauſa, vt reges Anglorũm & Francorum ad concordiam inuitaret. Sed (proh dolor) ante tam pium opus inceptum morte præuẽtus, viceſimo ſecundo die Decembris ab hac luce inſtabili eſt ſubtractus. Sepultuſq; fuit ibidem ad tempus in eccleſia cathedrali iuxta magnum altare, ſed poſt anni ſpacium eius oſſa ad Abbathiam ſancti Victoris iuxta Marciliã (vbi quondam Abbas fuerat) deportantur, & in eccleſia quam ipſe pro maiori parte de nouo conſtruxerat, iuxta principale ſepeliuntur altare. Et cum in vtroque loco deo cooperante fiunt clara miracula, ex quibus cuius meriti fuit apud deum, cunctis fidelibus apertiſsimè declaratur. Huic ſucceſsit Gregorius vndecimus, diaconus cardinalis, priùs Petrus Rogerij nuncupatus. Eodem anno ciuitas Lemonicenſium contra principem rebellauit, ſicut & plures aliæ villæ cum caſtellis in VVaſconia, propter graues exactiones & impoſitiones, ac alia quodammodo importabilia per dominum principem & ſuos (vt dicebatur) eiſdem impoſita. Quamobrem ſe ſeparantes à principe, regi Franciæ adhæſerunt, vndè commotus, Lemonicenſium rebellionem primò diſpoſuit vindicare crudeliter niſi maturiùs reſipiſcerent, & eius gratiam quærerent, humili ſatis prece. Sed ipſos quos tutabant muri fortes, victualium abundantia & bellicoſorum virorum copia: nil terruit legatio principis iubentis eos ad pacem redire. Quorum cernens princeps obſtinatiam, per nuncios mandat eis, dicens ſe totam ciuitatem funditus deſtructurum, & omnes inuentos in ea igne vel gladio perempturum, niſi citiùs ſibi ſubmitterent & traderent ciuitatem. Sed indiſciplinatum vulgus, nihil horum audire voluit, ſed & nuncios oculo ſuperbo deſpexit, & ciuitatem arctiùs vndique communiuit. Mox dominus princeps plantata obſidione, diris oppugnatibus & inſultibus ciuitatẽ circumquaque fatigat, nullam incluſis requiem indulgendo. Demùm arte fodientiũm corruentibus muris, illam capit, & captam ſolo tenùs ferè deſtruxit, inuentoſquè in ea peremit, paucis captis & reſeruatis ad vitam. Quibus ita geſtis feſtinauit in Angliam remeare, tum propter iuges infirmitates quibus vexabatur, tum propter defectum pecuniæ qua bellatores cõduceret ad reforman-

Leonicenſium vrbs ſolo æquatur.

dum

pum rebelles. Igitur circa principium menſis Ianuarij cum vxore & paruulo filio ſuo Richardo obſequente familia apud portum de Plimmouth applicuit, relinquens poſt ſe in VVaſconia duos fratres ſuos Io. ducem Lancaſtriæ, & Edmundum comitem Cantebrigiæ cum alijs viris ſtrenuis & militibus bellicoſis. Qui mox vt venit ad patrem, totum dominium VVaſconiæ in eius manus reſignauit. Eodem anno venit ad regem Edvvardum ipſum accerſientem rex Nauarriæ apud Claryndonam, vbi tractauerunt de certis negotijs tangentibus vverram regis Angliæ, ad cuius aduentus ſecuritatē dimiſsi ſunt de Normannia obſides, quidam Epiſcopi, & comites ac barones de Anglia, vſque dum idem rex rediret, ſed poſt multos tractatus, ab ipſo hoc quod petijt non potuit obtinere Rex noſter Edvvardus: attamen dictus rex receſsit magnis à rege noſtro donarijs oneratus. Hoc anno ille famoſus, ſapiens, ſtrenuus miles & bellicoſus Iohannes Chandos, interfectus eſt ab hoſtibus in VVaſconia, quos prius ſuperauerat, dum incautè caput ſuum diſcoperuiſſet, ad magnum detrimētum vtriuſque regni. Nempè ferunt regem Franciæ, audita morte ſua, maximè doluiſſe: & aſſeruiſſe, quòd eo mortuo, non fuit vllus miles ſuperſtes qui eſſet habilis ad faciendum pacem inter Franciæ & Angliæ reges & regna, tantùm metuebatur, tantus eſtimabatur, tantùm ab omnibus amabatur. *Iohannes Chādos interficitur.*

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus quintus, celebrato parliamento apud VVeſtmonaſterium in Quadrageſima, rex Edvvardus petijt à clero & populo ſubſidium quinquaginta milliū marcarum argenti, quod ſub deliberatione, in conuocatione cleri facta poſt paſcha, fuit conceſſum tam à Clero quàm à populo laicali. Ad quam quidem ſummam perſoluendam ſacerdotes ſtipendiarij ſecundùm valorem pecuniæ quam perceperunt per annū taxati fuerunt. Minuta etiam beneficia, quæ nunquam prius erant taxata ad complementum illius ſolutionis ſimiliter taxabantur. In iſto parliamento ad petitionem dominorum in odium eccleſiæ amoti ſunt epiſcopi de officijs cancellar. & Theſaurar. & Clericus de priuato ſigillo. Et loco illorum ſeculares ſubrogati fuêre. Durante parliamento venerūt Londonias ſolemnes Ambaſsiatores miſsi à domino Papa nouo, ad tractādum cum domino rege de pace inter eum & regem Franciæ confirmanda, qui Papa, videlicet, deſiderauit in hac parte ſui prædeceſſoris exequi voluntatem, ſed tamen nullus ex his pręmiſsis ſequebatur effectus. *Clerici amouentur laici ſurrogātur.*

ANno gratiæ M.CCC.lxxij. qui eſt ānus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij. 46. nono die menſis Iunij rex Edvvardus tenuit parliamentū apud VVintoniam, ad quod de clero moniti ſunt venire quatuor Epiſcopi, & quatuor abbates tantùm, quòd factum fuit (vt putabatur) propter mercatores Londonienſes, Norvvicenſes, & alios in diuerſis ſua mercimonia promouentes, de quibus dicebatur, quòd contra regem Edvvardum rebellare volebant.

Eodem anno dux Lancaſtriæ & comes Cantebrigiæ frater ſuus cum duabus ſororibus filiabus domini Perronis quondam regis Hiſpaniæ de VVaſconia in Angliam redierunt, quas poſtea in coniuges acceperunt. Dux quidem ſeniorem vocatam Conſtantiam, & comes iuniorem Iſabellam appellatam. Sub quo tempore, Iohannes dux Lancaſtriæ ratione vxoris ſuæ regem Caſtellæ nominauit & ſcripſit. Per idem tempus iuſſu domini Papæ egreſsi ſunt duo Cardinales ad tractandum de pace inter duo regna, Anglicus videlicet & Pariſiēſis, acceptis procurationibus abſq; pacis effectu ad curiā ſunt reuerſi. Hoc anno commiſſum eſt bellum nauale inter Anglicos & Flādrenſes, de quo Anglici reportauêre victoriam, captis viginti quinque nauibus ſale onuſtis,

&c interfectis hominibus &c ſubmerſis. Anglici reuera neſcientes quòd Flandrenſes eſſent, cum inſolenter prouocati fuiſſent ab eiſdem, vt prædicitur, vniuerſos perimerunt: vnde grauis diſcordia, & plura damna perueniſſent vtriq; populo ex hac occaſione niſi pax amicabilis fuiſſet citius reformata. Eodem tẽpore Franci obſederunt villam de Rochel, & in terra illa multa mala fecerunt. Quamobrem miſſus eſt comes de Penbroke, iuuenis viginti quinque circiter annorum in VVaſconiam, ad refrænandum Gallicorum immoderatos impetus, & ad diſſoluendũ obſidionem prędictam, cũ magna multitudine armatorum. Qui cum ſatis ſecuri perueniſſent ad portum de Rochel, repentè ruit ſuper eos claſsis Hiſpanica incautos tũc & inordinatos ad pugnam, feriendo, ſternendo, mactando: vnde contigit quòd victoria ceſsit Hiſpanis, Anglicis penè cũctis in hoc congreſſu captis, vulneratis lethaliter vel occiſis. Hiſpani inſuper nullum genus damni quod irrogare poterant prætermittentes, naues omnes flammis voracibus combuſſerunt, captumq; comitem cũ viginti millibus marcarum ſuſceptarum à rege Angliæ ad continuandam ibidem guerram, necnon dominum de la Spar aliosq; multos nobiles & robuſtos in Hiſpaniam abduxerunt. Contigit autem iſtud infortunium in vigilia natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, in qua feſtum ſanctæ Etheldredæ virginis ſemper occurrit. Quod quidem infortunium plures aſſerunt ſibi contigiſſe propter iniuriam quam intulit eccleſiæ ſupradictæ virginis, in cauſas inter eandem eccleſiam, & eccleſiam ſancti Edmundi regis & martyris de Bury, priuſquam recederet de terra ſua. Pecunia verò ſupradicta, quia collecta fuerat de ſãcta Eccleſia, prout fertur, fuit domino regi minimè fructuoſa. Alij ſiquidem aſſerunt dicta mala comiti accidiſſe, principaliter tribus de cauſis, primò, quia ipſe vxoratꝰ rupto fœdere cõiugali, cum alijs mulieribus rem nephariam, adulterando commiſit. Secundò, pernitioſus quadam dementia & inſania fatigatus, iura & libertates eccleſiaſticas in quodam parliamento deleuiſſe ex animo affectauit. Tertiò, ipſe protinùs exagitatus nequitiæ ſtimulo, ſuaſit regi, ſuoquè conſilio, vt viri Eccleſiaſtici bellorum tẽpore grauiùs quàm alij ſeculares mulctarẽtur. &c. Iſta vero vltima ſummè dominis temporalibus placuerunt, quæ deinceps quaſi in conſuetudinem licèt nunquam gaudentes traxerunt, reputantes ſe in hoc magnum aliquid conſequutos, ſi quandocunque ſanctam Eccleſiam nouis impoſitionibus & tallagijs valeant onerare. Igitur qualiter hi profecerint ſubſequenter vel regno Angliæ, & incolis eius ſucceſſerit, ſatis nouit & palàm prædicat totus mundus.

Rex intrat mare, ſed inaniter.

Eodẽ anno menſe Auguſto rex Edvvardus parato nauigio copioſo, cum magno nimis exercitu intrauit mare ad diſſoluẽdum obſidionem de la Rochel, ſed ventus contrarius non permiſit eum longiùs à terra recedere, licèt per magnum tẽpus propè littus maris, ventum proſperum expectaſſet. Cum vidiſſet igitur ſe nullo modo poſſe procedere, redijt ad terram triſtis, poſt cuius reditum, ſtatim ventus ad partes oppoſitas ſe conuertit. In hoc apparatu erat cum illo filius ſuus princeps, & nobilitas regni quaſi tota. Expendiſſe quidẽ fertur eo tempore pluſquam nonies centum millia librarum in vanum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus ſeptimus, Iohannes dux Lancaſtriæ filius Regis, & frater Principis, cum ingenti exercitu tranſfretauit in Franciam, ad experiendum ibi iterum ſuam fortunam. Tranſiuit igitur equitans per Pariſium in Burgundiam, & ſic per totam Franciam, nemine ſibi volente, immò nec audente reſiſtere. Sed in hac expeditione modicum vel nullum damnum Francis intulit, niſi quia redemptionem diuer-

ſis villis & locis impoſuit, aliàs verò neminem moleſtauit ex hoſtibus, tandē deſeruit Franciam cum exercitu, in qua victualia ſibi fuêre ſufficientia, vbi & epulabantur quotidie ſplendidè, & ingreſſus eſt deſerta montium Aluerniæ regionis, vbi nec reperiri poſſent hominibus victualia, nec beſtijs alimenta, ibidem ergo fame & peſte perijt exercitus ſui magna pars, ſed & equi ferè omnes interierunt in loco præfato. Tandem ingreſſus eſt Aquitanniam mœſtus de infortunio, & ſic peruenit Burdegaliam. Nam qui ingreſſus Francię apud Caleſiam triginta & amplius millia equorum in ſuo comitatu habuerat, perpaucos vt fertur equos Burdegaliam ſecum viuos adduxit, vbi cernere poſſent ſpectaculum miſerandum, milites famoſos & nobiles, delicatos quondam & diuites in terra Anglicana (amiſsis hominibus & iumētis) hoſtiatim mēdicādo, panem petere, nec erat qui eis daret. Deſtructa nempè fuerat terra illa ante aduentum illorum per Gallicos. Ideoquè inculta remanſerat ad tempus illud, qua de cauſa facta eſt tanta fames in terra procul & iuxta Burdegaliam, vt ibidem ſumma frumenti pro quadraginta ſolidis venderetur. Dux nichilominus hiemauit ibidem. Decimo autem die Aprilis anno ſequenti erat dies belli præfixus inter ipſum, & ducem Andegauiæ iuxta ciuitatem Tholoſam. Interim verò captæ fuerunt treugæ inter duo regna ab hinc vſque ad viceſimum diem mēſis Maij proximo ſequentem, minus cautè, prout dicebatur, quia dictæ treugæ regem Angliæ omninò latebant. Adueniente verò die ſtatuto, aderat illic Francorum magnus exercitus per præfatum ducem Andegauiæ congregatus, ſed nichilominus die illo tranſijt abſquè bello, non ſine pudore & vituperio Anglicorum, quia Gallici iactitabant ſe fuiſſe paratos in campo die ſtatuto ad expectandum illorum aduentum qui non venerunt. Quamobrem Anglis multa intulere conuitia, aſſerentes eos eſſe falſos, timidos & vecordes, & hic fructus expeditionis iſtius. Eodem anno rex Edvvardus miſit ambaſsiatores ad dominum Papam, rogans eum vt ſuper reſeruatione beneficiorum in curia ſua facta in Anglia de cętero ſuperſederet, vt etiam Clerici ad Epiſcopales dignitates, ſuis electionibus pleno iure gauderent, & vt à ſuis Metropolitanis prout antiquitus fieri conſueuit, idem clerici confirmari valerent. Sicquè ſuper his & alijs diuerſis (in quibus, tā rex quàm regnum ſentiebant ſe grauari plurimùm) remediū poſtulabāt, ſuper quibus quidem articulis nuncij à Papa certa recepêre reſponſa, de quibus cum redirent in Angliam, deberet Papæ reſcribi per regem de voluntate ſua & procerum, antequam aliquid determinaretur ſuper prædictis. Hoc anno in parliamento erat decretum, quòd Eccleſiæ cathedrales ſuis gauderent electionibus, & quòd rex de cæterò contra electos non ſcriberet, ſed per litteras ſuas ad eorum confirmationem iuuaret, ſed tamē hoc ſtatutum in nullo profecit. Obijt hoc anno magiſter I. Thoresby Archiepiſcopus Eborac. Magiſter I. Barnet Elienſis, & magiſter VVilhelmus Lynne VVygornienſis Epiſcopi. Quibus ſucceſſerunt authoritate Papali, magiſter Alexander Neuyle ad Eborac. Thomas filius comitis Arundeliæ ad Elienſem, & dominus Henricus VVakefeld ad VVygornienſem eccleſias. In ſupradicto parliamento conceſſa fuit regi vna decima per Clerum, & vna quintadecima per populum laicalem. Hoc anno caſtellum de Lizimaco Francis redditur pro redemptione domini Thomæ Percy.

Anglorum penuria.

Francorum iactatio.

Decretum de electionibus caſſatum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, quadrageſimus octauus, dux Lancaſtriæ redijt in Angliam de VVaſconia, poſt cuius receſſum tota Aquitania præter Burdegaliā & Baionē defecit à rege Anglię, & ad regē Fräcię ſe conuertit.

Aquitania deſecit à rege Anglorum.

Circa idem tempus, ſcilicet quinto die Iulij, obijt magiſter VV. VVyttleſeye

Cantuarienſis Archiepiſcopus, vndè monachi illius Eccleſiæ ad eligendum adepti à rege licentiam, Cardinalem Angliæ in Archiepiſcopum poſtularũt. Qua cauſa rex commotus aduerſus eos ira maxima, propoſuit dictos monachos exlegiſſe. Idcircò plura bona expenderũnt antequàm potuerunt ſuper illo facto regis gratiam obtinere. Poſtulationi nempè factæ de Cardinale rex conſentire noluit, ſed nec Papa, nec cardinales. Circa principium menſis Auguſti fuit tractatus apud Bruges ſuper diuerſis articulis inter Papam & regem Anglorum pendentibus, qui videlicet tractatus durauit ferè duobus annis. Tandem concordatum eſt inter eos, quòd Papa de cętero reſeruationibus beneficiorum minimè vteretur. Et quòd rex beneficia per litteras Quare impedit vlterius nõ cõferret, ſed de electionibus tactis ſuperius, pro quibus Ambaſsiatores anno præterito fuerũt miſsi ad curiam Romanam, in iſto tractatu nihil penitùs erat tractatũ. Et hoc aſcribitur aliquibus qui ſciebant ſe potiùs per curiam Romanam quàm per electiones ad dignitates epiſcopales quas ambiunt promoueri.

ANno gratiæ milleſimo tricẽteſimo ſeptuageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus nonus, I. dux Lancaſtriæ ordinatus fuit per conſilium ad eundum in Flandriam ad tractandum de pace vel ſaltem treugis inter regna Angliæ & Franciæ. Proficiſcens autem, habuit in comitiua ſua Archiepiſcopum Cantuarienſem dominum Symonẽ de Sudbury, & plures alios proceres, cum familia magna valde. Ad quem locum occurrit ex parte Francorum dux Andegauiæ cum multis regni tam epiſcopis quàm proceribus, perſonis grauibus & famoſis: durauit itaq; tractatus iſte ferè per bienniũ, vbi poſt horribiles expenſas & incredibiles, poſt longam morã & diutinam toti regno Angliæ deflendam, quàm infructuoſè tractauerunt in breui, poſtea ſenſit Anglia damno ſuo: reuerà per totum tempus illud Frãci fraudulenter non de pace ſed de prælio cogitabant, ſed reſarcientes arma vetera, nouáq; fabricantes, omnem apparatum belli in promptu habere certabant: & contra, Anglici qui neſciunt prudentia, & prouidentia, ſed ſolùm more brutorum animalium cum punguntur agitari ſtimulo, nihil tale cogitabant, ad ſpem ſuam ponẽtes in ducis ſapiẽtia, & credentes quòd ipſe ſua facundia gaudia pacis afferret epulis, diuerſis iocis inuigilauêre. Factum eſt itaq; in hac occaſione quòd Angli circũuenirentur incauti, quando nõ ſperabãt, vt in ſequẽtibus clariùs elucebit. Nam diſceſſum eſt vtrunque ſine pacis effectu. Per idem tempus nũcij domini Papæ, tam illi qui venêrũt pro pace, quàm illi qui venêre ad tractandũ inter regem Angliæ, & dominũ Papam, prout ſupra fit mẽtio, plures procurationes à clero regni Angliæ recepêrunt. Hoc anno quarto idus Maij tranſlatus eſt magiſter Simon de Sudbury Londonienſis Epiſcopus, ad eccleſiã Chriſti Cantuariæ, & magiſter VVilhelmus Courtney Herefordenſis Epiſcopus tranſlatus eſt ad eccleſiã Lõdonienſem, & ad eccleſiã Herefordẽſem tranſlatus eſt Epiſcopus Bangorẽſis. Circa tẽpus iſtud cõceſſę ſunt treugæ inter duo regna, à feſto natiuit. ſancti Iohannis Baptiſtæ, vſque ad idẽ feſtum anni ſequentis. Eo tempore dux Britanniæ I. Monfort habens ſecũ filiũ regis Angliæ, Edmundũ comitẽ Cantabrig. comiteſq; Marchiæ, de VVarvvike, de Stafford, & dominum le Spencer, cum multis alijs bellicoſis hominibus, in partes Britãniæ trãsfretauit. Quibus citò poſtea fuit reddita villa ſancti Mathæi ſupra mare, & duo caſtella, ſcilicet de Breſt & de Orrei, villámq; de Kemperle ab eis obſeſſa, in qua fuêrẽ tunc incluſi omnes ferè maiores Britãniæ, indubitanter cepiſſent, niſi quidã miles afferẽs noua de treugis captis inter regna ſuperueniſſet, & pręcepiſſet eis ex parte regis Angliæ, vt dimiſſa obſidione ad Angliam feſtinarẽt: quo nũcio cõpulſi ſunt (obſidione ſoluta) recedere anxij cũ triſtitia & mœrore.

Anglorum mores.

Eiſdem

Eiſdem ferè diebus inſula de Cōſtantin (in qua ſituatur caſtrum ſancti Saluatoris domini) obſeſſa à Francigenis, eis redditur cum ſuis pertinentijs vniuerſis, in non modicum regni Angliæ detrimentum. Ob quam cauſam poſtea dominus Io. Anneſlee miles, Thomam Karrington armigerum de preditione appellauit. Hoc anno fuêre calores nimij, quo tempore grandis peſtilentia tam in Anglia quàm in alijs diuerſis mūdi partibus ita deſæuit, quòd infinitos vtriuſq; ſexus morte repentina cōſumpſit. Quapropter dn̄s Papa ad inſtantiā Cardinalis Angliæ cōceſſit cunctis decedentibus in Anglia, qui de peccatis ſuis contriti forent & confeſsi, plenā remiſsionē per duas bullas ſex menſibus duraturas. Eodem tēpore obijt Epiſcopus Sarū Robertus VVyfeld, cui ſucceſsit magiſter Radulphus Argis. Obijt quoq; tūc dominus Edvvardus le Spencer, & in monaſterio de Teukesburie traditur ſepulturæ. Comes de Penbroke qui captus fuerat ab Hiſpanis, & ductus in Hiſpaniam quarto ab hinc anno, nimis inhumanè tractabatur ibidē. Non ferēs igitur Hiſpanorum ſupercilium, miſit ad Bertrandum Cleikin Franciæ Conſtabularium, rogans vt eum de inhumanorū prædonum manibus liberaret. Qui miſsis litteris ad regem nothum, pro hac ipſa re recepit eum à baſtardo Hiſpaniæ qui ſe regem dixit, in partem ſolutionis pecuniæ ſibi debitæ ab eodem, perductuſquè eſt ad Pariſium, vbi cum aliquandiu moram traxiſſet, aſsignata eſt redemptionis ſuæ ſumma. Et citò poſtea idem comes cæpit ægrotare vſque ad mortem. Forſitan intoxicatus fuerat ab Hiſpanis, qui hanc artem dicuntur habere impotionandi, vt quidam viuant per quatuor aut quinque annos poſtea, quidam eodem anno, nōnulli verò ſtatim vitam finire cogantur. Metuentes verò Gallici ne moreretur inter illos antequam ſolueretur ſua redemptio, cum omni feſtinatione eum aduehere viuum Caleſiam ſatagebant, ſed fruſtra, nam inter illorum manus itinerando inter Pariſium & Caleſiam in fata deceſsit, in die videlicet ſanctæ Etheldredæ virginis, quam ante egreſſum Angliæ (vt dicebatur) offendit. Plures nempè tradunt illam dictā virginem offendiſſe multipliciter, & ideò talia infortunia ſuis diebus feſtiuis ſibi afferunt contigiſſe.

Comes Penbroke capitur ab Hiſpanis.

Comitis mors.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quinquageſimus, in principio menſis Maij rex Edvvardus fecit parliamentum maximum apud VVeſtmonaſt. celebrari, in quo more ſolito petijt à communitate quoddam ſubſidium ſibi concedi pro defenſione regni ſui: cui reſpondentes illi de cōmunitate, dixerunt ſe fore iugiter talibus impoſitionibus multipliciter fatigatos, nec onera talia diu poſſe ferre abſque maximo detrimento veraciter affirmabant. Nā liquido conſtabat eis regē pro defēſione regni ſui ſufficiēter habere ſi regnū foret prudenter & fideliter gubernatū, ſed quādiu tale regimē quale tūc per malos officiarios haberetur in regno, nunquā illud rerū copia vel diuitijs abundaret. Hoc itaq; ſe offerebant effectualiter probaturos. Et ſi poſt hanc probationē inuentū eſſet regē alterius indigere, ipſum iuxta ſuas facultates adiuuarent. In progreſſu verò plura fuêre delata de regis familiaribus & alijs diuerſis regis officiarijs, & potiſsimū de domino Latymer ipſius Camerario, qui peſsima gubernatione regem rexit. Quare dux Lancaſtriæ, dominus Latymer, & plures magni regis officiarij fuerunt amoti, & in eorum locis alij ſubrogati. Item ad petitionem communitatis extitit ordinatum, quòd certi Epiſcopi & comites, ac alij domini conuerſationis laudabilis, regem & regnum de cætero gubernarent, eò quòd rex iam vergebat in ſenium, & gubernatoribus indigebat huiuſmodi. Sed iſta ordinatio impedientibus illis qui amoti fuerunt à rege (vt prædicitur) vix tribus menſibus perdurauit. Item milites parliamentales grauiter con-

Subditi negāt ſubſidium regi.

conqueſti ſunt de quadam, Alicia Peres appellata, fœmina procacíſsima, quæ nimis familiaris extiterat domino regi. Hanc vtiquè accuſabant de malis plurimis per eam & fautores eius factis in regno. Illa etenim modum mulierum nimis eſt ſupergreſſa: ſui etenim ſexus & fragilitatis immemor, nunc iuxta Iuſticiarios regis reſidendo, nunc in foro Eccleſiaſtico iuxta doctores ſe collocando pro defenſione cauſarum ſuadere, ac etiam contra iura poſtulare minimè verebatur, vndè propter ſcandalum, & graue dedecus quæ exinde regi Edvvardo, non ſolùm in hac terra, ſed in exteris regionibus nimium reſultabat, milites petierunt hanc ab illo penitùs amoueri. Item in hoc parliamento quidam defectus notabiles de Richardo Lions, & Adam de Bury. Londoniarum ciuibus & mercatoribus in lucem fuêre deducti. Quorum primùs, mediante pecunia, à vindicta debita valde ſagaciter, immo prudenter euaſit. Secundus ſtupefactus ad ſibi impoſita, protinùs de regno profugit in Flandriam, vt ſemet ibi ſaluare valeret. Qui autem omnium militum prolocutor parliamenti extiterat, & hæc vniuerſa propoſuit Petrus de la Mare fuerat appellatus, vir vtique facundus & ſapiens, cui pro ſui maturitate, diſcretione, ſiue prudentia talia negotia meritò præ cunctis alijs crederentur. Hic prout erat informatus, contra prædictam Aliciam & quoſdam alios de domini regis Edvvardi conſilio verba fecit. Quamobrem ad inſtantiam præfatæ Aliciæ idem Petrus expoſt fuit apud Notyngham perpetuo carceri adiudicatus, in quo, licèt eius amici pro eius liberatione ſæpius ſupplicaſſent, biennio moram traxit.

De morte Edwardi principis.

Octauo die Iulij durante adhuc parliamento apud VVeſtmonaſteriū; in regali palatio defunctus eſt dominus Edvvardus Princeps VValliæ, regis Edvvardi primogenitus, in feſto videlicet Trinitatis. Quo die idem Princeps ob reuerentiam tanti feſti, in quocunque loco fuerat, ſemper ſolebat quolibet anno ſolemnitatem maximam celebrare. Cuius fortunam militiæ tanquam alterius Hectoris omnes gentes tam Chriſtiani quàm Pagani, dum vixit incolumis plurimum formidabant. Eo igitur obeunte, omnis obijt ſpes Anglorum. Quo quidem ſuperſtite nullius hoſtis incurſum, quo præſente nullius belli congreſſum Anglici timuerunt. Qui nunquam eo præſente paſsi ſunt probra malè geſtæ ſiue deſertæ militiæ, qui nullam gentem adijt quam non vicit, nullam ciuitatem obſedit quam non cepit. Igitur extincto principe extinctus eſt cum eo profectò parliamenti pręſentis effectus. Nam communes cum quibus ipſe tenebat, dicti parliamenti ſortiti non ſunt talem exitum qualem pro meliori habuiſſe ſperabant. Dominus Richardus de Burdegalia, filius Edvvardi principis VValliæ, in hoc parliamento factus eſt comes Ceſtriæ, & non poſt multos dies patriæ ſuæ ſuſcepit integrum principatum. Hoc anno circa principium

De iniuria facta Abbati de Eueſham.

menſis Iunij homines & tenentes comitis de VVarvvike malicioſè & nequiter inſurrexerunt contra Abbatem & conuentum de Eueſham, & tenentes eorundem elaborantes Abathiam deſtruêre cum dicta villa, & eorum famulos diris verberibus affligentes, nonnullos verò crudeliter iugulantes, accedentes inſuper ad monachorum maneria clauſuras parcorum confregerunt, & incendendo combuſſerunt & occiderunt feras ingerentes, finaliter omne damnum quod eorum crudelitati ſors ingerebat in illa furia perpetranda. Nec his contenti, capita viuariorum diſsipantes, aquas excurrere permiſerunt, piſceſquè ceperunt, & ſecum aſportauerunt, & alia damna multa illi loco omnino & diſpēdia grauiſsima intulerunt. Et pro certo dictā Abbathiam cum ſuis membris ſecundū quod tunc veriſimile videbatur deſtruxiſſent irreſtaurabiliter, niſi rex manus adiutrices appoſuiſſet citius, mittendo mādata ſua litteraliter ad præfatū comitē, & pręcipiendo arctius vt huiuſmodi malefactores & pacis perturbatores cōpeſ-

ſceret.

ceret. Sicq; timor regis & amicorũ meditacionibus, pax inter eos reformata fuit, non tamen plena ſatisfactio facta parti læſæ, quia maius erat damnum quòd irrogauerant, quàm poſsibilitas ad dictũ damnum reſarciẽdum. Fuerunt quidam quòd per iſtam brigam rex per illos dominos in Parliamento conſtitutos noluit vlteriùs gubernari, vndè filium ſuum ducem Lancaſtriæ ad ſui & regni regimen reaſſumpſit. Qui vſque ad obitum regis ſtetit regni gubernator & rector. Qui ilico contra ſtatuta Parliamenti permiſit regem recipere in gratiam dominum de Latymer, & Richardum Stury, & alios plures qui in Parliamento prædicto iudiciali ſententia ab eius præſentia fuerant perpetuò ſequeſtrati. Rex inſuper reuocat pellicem Aliciam Peres ad ſuum contubernium, quæ fuit eliminata iudicialiter ab eodem propter ſcandala ſiue probra quæ de eius procacitate prouenerunt contra ſacramẽtum quo ſe aſtrinxerat eadem Alicia, quod & ipſe dominus rex ratificauerat, videlicet, quòd ad regis præſentiam non accederet quouiſmodo, quæ & permanſit cum eo vſque ad mortem eius. Eodem anno Florentini excommunicantur à Papa propter rebellionem & enormia facta quæ contra Romanam eccleſiam perpetrarunt, qui inter cætera ſua facinora & facta crudelia quæ geſſerunt peſsimè, quendam Monachum illuc à domino Papa miſſum cum mandatis Papalibus candẽtibus fuſcinulis ferreis viuum excarnificauerunt, & nondum mortuum in terram foderunt, quorum quidam poſteà venientes in Angliam & regis pacem habere rogantes, manſerunt ibidẽ donec Papa per ſuas bullas declaraſſet quantis eſſent ſceleribus inuoluti. Extunc verò Florentini deuenerunt ſerui regis tanquam natiui, cum omnibus bonis & catallis eorum, ſecundùm tenorem literarum Papalium, quòd aut ita faceret, aut ad curiam feſtinarent ſubmiſſuri ſe gratiæ domini Papæ & curiæ ſupradictæ. Florentini igitur elegẽrunt (vt ſibi videbatur) de duobus malis minus malum, ſeruire, videlicet more natiuorum regi Angliæ, quàm ſubditi arbitrio Romanorum. Viceſimo ſecundo die Iulij obijt Simon Langham cardinalis Anglicus.

Florentini deueniunt ſerui regis Angliæ.

Obijt Cardinalis Anglicus.

ANno gratiæ M.CCC.lxxvij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quinquageſimus primus, tanta aduecta eſt in Angliã vinorum abundantia, quanta multa tranſacta tempora non viderunt. Circa Natale verò dominicum tanta excreuit aqua in partibus Northumbrorum de reſolutione niuium, quæ per ante in magna denſitate terram operuerant, vt aqua de ſupercilijs montium deſcendendo iuxta cum fruſtis glaciei domos colonorũ ſubuerteret, bona quæ ſuper terram aceruauerant, putà carbones, molares, lapides, ligna cum ſegetibus auferret ſuo impetu, inſuper in mare deſcendens, per vim & colliſionem dictarum fruſtarum naues quaſdam tam violenta impulſione glaciei aut inutiles reddidit, aut omninò demerſit. Circa feſtum Purificationis beatæ Virginis factum eſt Parliamentum Londonijs, cogente Duce, qui vices gerebat regis, ipſo irrecuperabiliter infirmato. In quo ex parte regis poſtulatum eſt ſubſidium à clero & populo laicali. Cui taxa conceditur hactenùs inaudita, videlicet, quòd à qualibet laica perſona ſexus vtriuſq; annos excedẽte quatuordecim reciperet vnam groſſam vel quatuor denarios, exceptis notorijs pauperibus qui publicè mendicabant. Et de cunctis religioſis vtriuſque ſexus & qualibet eccleſiaſtica perſona promota .xij. denarios, & de ſingulis alijs nõ promotis, vnam groſſam, exceptis fratribus quatuor ordinum Mendicantium. Qui quia in labore hominũ non ſunt cũ hominibus, non flagellabãtur. In hoc autem Parliamento abrogata ſunt ſtatuta Parliamenti ſuperioris, quod bonũ meritò vocabatur. Et rege ſic volente, perſonæ abiudicatæ priſtino ſtatui reſtituuntur.

Parliamentum.

Per idem tempus ſurrexit in vniuerſitate Oxonienſi quidam borealis, dictus

De Io. VVickleſ, & eius opinionibus.

magiſter Iohannes VVickleſ, ſecularis in theologia, tenens publicè in ſcholis & alibi concluſiones erroneas & hereticas, ac ſtatui vniuerſalis eccleſiæ contrarias & abſurdas, & præcipuè contra Monachos & alios religioſos poſſeſsionatos venenoſè ſonantes, qui vt ſuam hæreſim cautiùs palliaret, ac ſub exquiſito colore dilataret latiùs, congregauit iniquitatem ſibi, videlicet, comites atque ſocios vnius ſectæ inſimul Oxonijs & alibi commorantes, talaribus indutos veſtibus de ruſſeto, in ſignum profectionis amplioris, incedentes nudis pedibus, qui ſuos errores in populo ventilarent, & palàm ac publicè in ſuis ſermonibus prædicarent. Qui inter cætera iſta quidem tenuerunt ad vnguem, videlicet, quòd Euchariſtia in altari poſt ſacramentum non eſt verum corpus Chriſti, ſed eius figura. Item, quòd Eccleſia Romana non eſt caput omnium eccleſiarum, plus quàm vna alia Eccleſia, nec maior poteſtas per Chriſtum data fuit Petro, quàm cuilibet alteri Apoſtolo. Item, quòd Papa Romanus non habet maiorem poteſtatem in clauibus eccleſiæ, quàm quiſcunque alius in ordine ſacerdotij conſtitutus. Item, quòd ſi Dominus eſt, domini temporales poſſunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunæ ab Eccleſia delinquente. Item ſi Dominus temporalis nouerit Eccleſiã delinquẽtem, tenetur ſub pœna damnationis eius ab ea temporalia auferre. Item, quòd Euangelium ſufficit ad regulandum in vita iſta quemlibet chriſtianum: & quòd omnes aliæ Sanctorum regulæ ſub quarum obſeruantijs degunt diuerſi religioſi non plus perfectionis addunt Euangelio quàm addit albedo parieti. Item, quòd Papa nec alius prælatus eccleſiæ deberet habere carceres ad puniendum delinquentes, ſed quilibet delinquens poſſet liberè quocunque vellet tranſire, & facere quæ ſibi placeret. Iſta & plura alia in ſubuerſionem noſtræ fidei aſſeruerunt & affirmauerunt dicti ſeductores, in tãtum, quòd domini & magnates terræ, multique de populo ipſos in ſuis prędicationibus confouerunt, & fauerunt prędicantibus hos errores. Eò nempè maximè, quia poteſtatem tribuerunt laicis ſuis aſſertionibus ad auferendum temporalia à viris eccleſiaſticis & religioſis.

Silentium indicitur Iohãni VVickleſ.

Cum autem concluſiones iſtę & deliramenta fuiſſent exhibita & perlecta coram Papa, viginti tres earum tanquam hæreticas & vanas ipſe damnauit, dirigens bullas ſuas Archiepiſcopo & epiſcopo Londinenſi, vt ipſarum authoritate dictum Iohannem facerent comprehendi, ac ſupra dictis concluſionibus diligenter examinari. Quo facto, atque habita declaratione ſuper iſtis, licèt ficta & vana, dictus dominus Archiepiſcopus ſibi & omnibus alijs ſuper illa materia, præſente duce Lancaſtriæ cum domino Henrico Percy indixit ſilentium, prohibens ne de cætero illam materiam quouiſmodo tangeret aut tractaret, & ne illam permitteret alios ventilare. Igitur tam ipſe quàm ſequaces ſui aliquandiu ſiluerunt. Sed tandem contemplacione dominorum temporalium eaſdem opiniones & alias multò peiores illis poſtmodùm auſi ſunt reaſſumere, & laicis ſpargere quàm ſparſere priùs. Hi vocabantur à vulgo Lollardi, incedentes nudis pedibus, veſtiti pannis vilibus, ſcilicet de ruſſeto, vt per vitam pœnalem faciliùs incautos traherent ad ſectam ſuam. Eo verò die quo pręmiſſa Londonijs erant peracta, propter verbum quoddam iniurioſum & inſolens à duce Lancaſtriæ epiſcopo Londinenſi prolatum, confeſtim Londonienſes vnanimiter inſurgentes, arreptis armis, ipſum occidere proponebant. Sed dictus epiſcopus ne hoc fieret omninò prohibuit, & niſi tùnc epiſcopus ſe oppoſuiſſet eorum conatibus, hoſpitium dicti ducis de Sauey eo furoris ſui tempore combuſsiſſent, qui vix ab illo propoſito antiſtitis interuentu refrænati ſunt. Tandem ad nutũ pontificis quieuerunt. Inter cætera verò probra quæ duci intulerat, arma eius in foro ſunt publico reuerſata. Dux autem & Henricus Percy, quem ad occidendũ

Dux Lancaſtriæ à Londonienſibus malè afficitur.

in

in hoſpitio ſuo ciues quæſierant, admoniti de tanta commotione, relicto prandio fugerunt ad manerium de Kenington, vbi tunc Richardus filius principis cum matre ſua caſualiter morabatur, coram quibus de opprobrijs illis illatis horribiliter ſunt conqueſti. His igitur alijſquè cauſis multis Londonienſes duci facti ſunt odibiles, in tãtùm, quòd maiorem & ſeniores qui tunc tẽporis præfuerũt, exauctorari faceret & deponeret, eorũq; loco alios ſubrogaret. Sub eiſdem diebus captus eſt Iohannes Menſtrevvorth miles proditioſus & transfuga in ciuitate Nauarriæ pampilona, & adductus Londonias, primò trahitur, deindè ſuſpenditur, poſteà decollatur, poſtremò corpus eius quadripartitum ad quatuor ciuitates famoſas Angliæ miſſum fuit: caput verò eius ſuper pontem Londoniarum longo tempore poſteà ſtetit affixum. Fuerat nempè iſte I. regi infidelis & regno, ambitioſus, peruerſus, fallax, ſimulator, & cupidus, qui frequenter magnas ſummas pecuniæ à rege pro ſtipendijs hominum armatorũ acceptas in proprios conuertit vſus. Et propter hæc atque alia ſibi impoſita vel imponenda timens pœnas dare, & mortem incurrere quam meruerat, ad regem Franciæ (vt præfertur) aufugit. Cui facta fidelitate, promiſit claſſem Hiſpanicam ſe adducturum ad regnum Angliæ inuadendum, ſed Deus iuſtus, iuſtè permiſit illum intercipi & puniri, quàm vt doloſè atque malitioſè dominum ſuum regem ſolumquè natale nequiter infeſtãdo, ſuum iniquum propoſitum talis proditor adimpleret. Sub eiſdẽ diebus nuncij qui pro pace in Franciam ſunt profecti, in Angliam reportauêre niſi belli rumores. Quo tempore rex Edvvardus in feſto ſancti Georgij martyris apud VVyndeſore, Richardo de Burdegalia hęredi ſuo, filio filij ſui Edvvardi principis VVallię, contulit ordinem militarem.

De captione I. Meſtrevvorth

De moribus eiuſdem.

Rex Edvvardus tertius cũ quinquaginta & ferè vno annis regnaſſet, viceſimo primo die Iunij apud maneriũ ſuum de Shene diẽ clauſit extremum: Cui per totum tempus ſuæ decubationis aſsiderat (pròh dolor) illa infanda meretrix Alicia Peeres, quæ cuncta quæ chariora ſunt medio tempore ſemper ſuggeſsit eidem, nihil omninò tractans aut tractari permittens de animæ ſuæ ſalute, ſed ei iugiter ſanitatem corporis repromittens, donec in eo vidiſſet indubitata mortis indicia per vocis præcluſionem. Tunc nempè cũ cerneret vocem ademptam ſibi, & oculorum acies hebetari, caloréq; naturalem extremitates relinquere: mox inuerecunda pellex detraxit annulos à ſuis digitis & receſsit. Solus tunc quidam ſacerdos aſsidebat regi moribundo, cæteris circa rerum intentis direptionem, qui ei eò quòd loqui non poterat, nec confeſsionem ore tenùs facere, perſuaſit vt veniam peteret pro commiſsis, afferens ſibi crucis imaginem, quam dedit in manus eius. Rex autem cum reuerentia ſumma illam accipiens oſculabatur deuotiſsimè, nũc manu, vt poterat, in ſignum optandæ veniæ protendendo, nunc verò de ſuis oculis lachrymas vberes emittendo, & pedes imaginis frequentiſsimè oſculando. Tandem cum ad nutum præsbyteri motibus & ſignis quibus potuit petiſſet primò & principaliter de peccatis à deo remiſsionem, & ſecundariè à cunctis creaturis, quas vel ſcienter vel ignoranter offenderat, ſpiritum exhalauit, corpuſquè eius apud VVeſtmonaſterium cum omni reuerentia eſt humatum.

De morte regis Edvvardi & fallacia Aliciæ Peeres.

Fuerat nempè rex iſte inter omnes Reges orbis & Principes glorioſus, benignus, clemens, & magnificus, dictus antonomaſicè gracioſus, propter gratiam ſingularem quâ præcelluit, quia virtute gratiæ diuinitùs ſibi conceſſæ vniuerſos prædeceſſores ſuos quadam excellentia gratiæ præcellebat. Erat & corde magnanimus, qui licèt aliquando infortunia diuerſa aut incommoda emergentia noſceret ſe paſſurum, nunquam expalluit aut mutauit vultum.

De moribus & felicitate regis.

Belli-

Belliger quoque fuit inſignis & fortunatus qui de cunctis congreſsibus in terra & in mari, ſemper triumphali gloria victoriam reportauit. Familiaris, humilis, & māſuetus erat omnibus, tam externis quàm internis, ſubditos omnes ſuos fouens, diligens, promouens, & piè regens, deo deuotus extitit, peregrinationes ſæpè faciens, & miniſtros eccleſiæ venerans & honorans. In curis temporalibus prouidus & tractabilis, conſilioquè diſcretus. In eloquij ſuauitate mitis & affabilis, in geſtu & moribus compoſitus & maturus. Orphanis erat quaſi pater, afflictis compatiens, miſeris condolens, oppreſſos releuans, & cunctis indigentibus impendens auxilia oportuna. Nempè in conferendis beneficijs vltra omnes viuentes fuit ſemper profuſus & promptus: in rerū modeſtus affluentia, non elatus aut ſuperbus, ſed ſe ſemper intra ſe continens, & inferioribus quaſi parem ſe præbuit, & inter orbis primores & principes ſe dominum demonſtrauit. In ædificijs conſtruendis curioſus & ſollicitus, in regni ſui locis diuerſis plura conſummauit ædificia arte exquiſitiſsima, ſtructura elegantiſsima, ſitu pulcherrima, & ſumptibus præcioſa, moderatè ſupportans gaudia, leuiter ferens damna. Recreationum erant ei ſolatia aucupatio & venatio, quibus quotiens vacauit prout tempus anni obtulit, multum indulſit. Largus erat in donis & hilaris, prodigus in expenſis. Corpore fuit elegans, ſtatura quæ nec iuſtum excederet, nec nimis depreſsioni ſuccumberet, vultum habens humana mortalitate magis venerabilem, ſimilem Angelo, in quo relucebat tam mirifica gratia, vt ſi quis in eius faciem palàm reſpexiſſet, vel nocte de illo ſomniaſſet, eo proculdubio die ſperabat ſibi iocunda ſolatia prouentura. Regnum verò ſuum vſque in ſenium ſtrenuè, ſapienter & magnificè gubernauit. Et quia fuerat in vniuerſa morum honeſtate præclarus, ſub eo viuere regnare fuit, prout ſuis ſubditis videbatur. In tantum nempè eius fama percrebruit apud nationes barbaras & remotas, vt æſtimarent ſe fælices qui vel eius erant dominio ſubditi, vel ei aliquatenùs fœderati. Nullum enim credebant fore ſub cœlo regnum, quod tam nobilem, tam generoſum & fœlicem produxit Regem, aut eo extincto impoſterum ſuſcitabit. Luxus tamen & motus ſuæ carnis lubricos etiam in ætate ſenili non cohibuit, alliciente eum ſatis inuerecundè (vt fertur) dicta meretricula A.P. vnde citiùs (vt putatur) propter illius immoderantiam vitam finiuit. In hoc loco ſummè notandum eſt quòd ſicut in eius primordijs cuncta grata & proſpera ſucceſsiuè ipſum illuſtrē reddiderunt & inclitum, ita eo ad ſenilem ætatem vergente, & ad occaſum declinante, peccatis exigentibus, paulatim illa fœlicia decreſcebant, & infortunia multa infauſta & incommoda ſuccreſcebant, quæ minuêre (prôh dolor) famam eius.

De tempore regis Richardi ſecundi.

ANNO Dominicæ incarnationis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo: Cognito quòd illuſtris rex Angliæ Edvvardus tertius à conqueſtu, in vigilia S. Albani Anglorum prothomartyris, videlicet viceſimo primo die menſis Iunij diē ſuum clauſit extremum, Londonienſes miſerunt de valentioribus ciuibus ad Kyngſton, vbi tunc morabantur tam princeps quàm mater eius principiſſa, vt ciuitatem & ciues Lōdonienſes recommendarent eiſdem. Iohannes verò Philpot Londonienſis ciuis, facturus verba pro conciuibus, orationē huiuſcemodi inchoauit. Noua aſſerimus excellentiſsime domine, quæ ſine magno mœrore referre non poſſumus, de morte indubitanter imminente inuictiſsimi noſtri regis Edvvardi, qui nos & regnum iſtud (vt ita dicam) per ſecula multa in tranquilla pace cuſtodiuit & rexit, & iam manifeſtis in eo mortis ſignis deſinit eſſe rector noſter. Vnde rogamus ex parte ciuium & ciuitatis Londonienſis, vt habeatis recommendatam erga veſtram reuerentiam, ciuitatem veſtram, cameram ſcilicet veſtram, qui in proximò eritis noſter rex, quem ſolum regem recognoſcimus, cuius ſolius ſubijciemur imperio, flectemus arbitrio, parituri ſumus dominio, famulabimur, tā perſonæ quā verbo, & vt cætera exequamur noſtræ legationis nuncia, nouerit veſtra reuerentia ciuitatem veſtram indicibiliter perturbari, eò quòd veſtram præſentiam elongaſtis ab ea, quæ tantùm vobis noſcitur eſſe deuota, vt non ſolùm parata ſit, bona ſua temporalia, ſed etiam ſi neceſſe ſit, pro vobis impendere vitam ſuam. Igitur ad veſtram præſentiam acceſsimus, precaturi, vt ibidem tam ad conſolationem ciuium quàm veſtri ſecuritatem & ſolatiū morari velitis. Deprecamur inſuper (Princeps illuſtriſsime) vt diſcordiæ quæ inter ciues noſtros & dominum noſtrū ducem Lancaſtriæ nuper quorundam ſimultatibus orta eſt, nullorum quidem commodo, ſed plurimorum diſpendio finem imponere dignemini, ipſi duci & noſtris ciuibus fructuoſum. Hæc & his ſimilibus ab eo peroratis, reſponſum eſt à principe & ſuo conſilio, quòd ſatageret in omnibus eorum ſatisfacere voluntati. Et hoc modò dimiſsi læta nūcia ſuis ciuibus retulerunt.

Legatio Londonienſium ad nouũ regem.

In craſtino, qui eſt dies ſancti Albani, miſsi ſunt Londonias ex parte regis, dominus de Latymer, dominus Nicholaus Bonde, dominus Symon de Burley, & dominus Richardus Adderbury, qui nomine regis noui ſalutauerunt ciues. Nam vt diximus, dominus rex Edvvardus die obijt præcedente, & retulerunt eis triſtia de morte regis antiqui, & læta de indole regis noui, qui videlicet eos & eorum ciuitatem ſe dilecturum promiſit, & ad eorum vrbem fore venturum, ibiquè vt petierant moraturum, exequentes & alia regis noui mādata, dixerunt dominum regem pro eis ad ducem verba feciſſe, & quòd dominus dux ſe in omnibus voluntati regis in hac cauſa ſubmiſit: quapropter eſſe voluntatis regiæ, vt eodem modo, & ipſi ſe ſubmittat, & dominus rex elaborabit, vt pax inter eos firmetur ad honorem ciuium & cōmodum ciuitatis. Ciues verò de tali forma pacis territi, reſpōderunt ſe hanc rem nullo modo facturos, præcipuè quia nouerunt regem puerum & infirmum ad patrocinandum eis in tanto motu, & quòd non per eum, ſed per eorum aduerſarios & inimicos capitales eorum cauſa ventilaretur, & eorum arbitrio punirentur: ſi regis

Legatio ex parte regis Londonienſ.

manda-

mandatis in hoc articulo conſentirent. Tandem (poſt tractatum habitum inter eos ſuper iſto negotio per ſex horas & amplius) in hanc ſententiam conuenerunt, vt ſi idem milites vellent ſe ciuibus obligare, quòd eorum ſubmiſsio in nullius ciuium damnum temporale vel diſpendium corporale, ſeu in ciuitatis eorum præiudicium reſultaret: regijs libenter iuſsionibus acquieſcerent. Milites autem ſupradicti, & regijs votis ſatisfacere, & ciuium paci ſtudẽtes conſulere, ſub ſacramento fidelitatis ſuæ militiæ ſpoſponderunt eis, non ad præiudiciũ (vt prætactum eſt) ſed ad cõmodum eorũ fore, ſi ſe regi ſubmitterent, ſicut ſe ſubmiſerat prius dux. Hac ſecuritate percepta, ciues verſùs Schene maneriũ regium iter capiunt, vbi reperiunt nouum regem, & eius matrem, ducémq; Lancaſtriæ, & fratres ſuos regis filios, ac plures epiſcopos cõgregatos circa corpus defuncti regis. Quorum aduentu cognito, Rex ſtatim eos accerſiri iuſsit: qui vt prius, deprecati ſunt eum de adhibenda diligentia ſua pro pace reformanda inter ducem & ciues, aſſerentes ſe paratos eſſe per omnia, ad ſubijciẽdũ ſe regis arbitrio. His dictis Dominus Percy & Seneſchallus regni, videlicet dux Lãcaſtriæ cum militibus eiſdem adiunctis inequitantes equos nobiles & prægrandes, vt viam inter turbas regi facerent inoffenſè incedebant. De quibus nimirum contigit, quòd cum fuiſſent per ante formidabiles, non ſolùm vulgo ſed ipſis regni magnatibus pro eorum affluentia & aſſentatorum frequentia, in hac equitatione adeò modeſtè ſe habuerunt, turbas tam honeſtè, tam facetè, vt viæ cederent monuerunt, vt è tanta turba nullum illo die, nec in craſtino verbo vel facto læderent quouiſmodo, vndè contigit, vt penè totius vulgi fauorem (quibus ante ſuſpecti fuerant & odibiles) lucrarentur. Rex autem inſidens magnum dextrarium tantæ perſonæ aptum, ſtratumque regaliter, ſequebatur illos. Cuius gladium manibus eleuatum portabat ante eum dominus Simon Burlee, dominus quoque Nicholaus Bonde eius frænum duxit, incedendo pedes. Regem verò ſequebantur milites & Coetanei ſui, atque domus regiæ familiares. Nec defuit tantæ turbæ magna vis lituum & tubarum; nam quælibet turba ſeorſim ſuos tubicines præcedentes habebat, ſtatutique fuerunt per Londinenſes ſuper aquæductum, & ſuper turrim quæ in honorem regis facta fuerat, tubicines qui clangerent in aduẽtu regis. Qui omnes ſimul iuncti clangentes, ſonum mirabile audientibus reddiderunt. Fuit igitur dies ille iocunditatis & lætitiæ dies, vt ita dicam, clangoris & buccinæ dies diu expectatus, renouationis pacis & legum patriæ, quæ iam diu exulauerant, deſidia regis ſenis & auaritia obſecundantium ſibi ſeruorum eius. Ad honorẽ inſuper regium ciues ordinauerunt, vt per fiſtulas aquæductus efflueret abundans vinum, & per totum tempus equitationis, id eſt, per tres & amplius horas iugiter emanaret. Factum etiam fuerat quoddam caſtrum habens turres quatuor in ſuperiori parte fori venalium quod Chepe nuncupatur: de quo etiam per duas partes vinum defluxit abũdanter. In turribus autem eius quatuor virgines ſpecioſiſsimæ collatæ fuerãt, ſtaturæ & ætatis regiæ, veſtibus albis indutæ, in qualibet turri vna, quæ aduẽtanti regi procul aurea folia in eius faciem efflauerunt, & propiùs accedenti, florenos aureos, ſed ſophiſticos ſuper eum & eius dextrarium proiecerũt. Cum autem ante caſtellũ veniſſet, ciphos aureos acceperunt, & implẽtes eos vino ad fiſtulas dicti Caſtelli, regi atq; dominis obtulerunt. In ſummitate caſtelli, quæ ad modũ tali inter quatuor turres eleuata fuerat, poſitus erat angelus aureus, tenens aureã coronã in mani manibus, qui in tali ingenio factus fuerat, vt aduẽtanti regi coronã porrigeret inclinãdo. Adinuẽta ſunt illo die in ciuitate & alia multa, in honorem Regis, quæ numerare per ſingula longum foret. Nam ſinguli per vicos & plateas decertarũt quis ei pro-

Dux Lancaſtriæ Londinenſium fauorem recipit.

Quomodo rex Richardus recipitur à Londinenſibus.

penſiorem reuerentiam exhiberet. Igitur cum tanto plebis ciuiumque tripudio, cum tanto dominorum procerumq; gaudio, perductus eſt ad palatium regium propè Monaſterium occidentale, vbi illa nocte quieuit.

Ordo coronationis Richardi ſecundi.

Die Iouis, id eſt. 16. die Iulij, videlicet. 17. Calend. Auguſti, vigilia Sancti Kenelmi regis, conuenientibus Archiepiſcopo & Epiſcopis, regniquē proceribus ad VVeſtmonaſt. ſummo mane, ordinata proceſsione Monachorum in capis, epiſcopi cum monachis ad oſtium regij thalami peruenerunt, & paratum regem reperientes ibidem, per manus qui eius lateribus aſtiterunt, perduxerunt in Eccleſiam Sancti Petri, cātantes Antiphonam in honorem apoſtoli, cum oratione competenti adiuncta & hac oratione: Deus humilium viſitator, qui nos tua miſericordia conſolaris, pretende ſuper famulum tuum regem noſtrum miſericordiam tuam, vt per eum tuū in nobis adeſſe ſentiamus aduētum. Rex verò mox vt altare peruenit, proſtrauit ſe ſolo tenùs ante altare, pauimentum autem ſtratum fuit pallijs & tapetis. Proſecuta vt diximus oratione, archiepiſcopus cū epiſcopis qui aderāt, proſtrauit ſe ſuper pauimentum circa regē. Interim duo Epiſcopi Letaniā deuotè cantarunt. Qua expleta, erectus rex, ductus eſt ad ſedē ſuam: Choro hāc Antiphonam decantante, Firmetur manus tua. Tunc Epiſcopus ſermonē fecit de materia regis & regni ad populū, qualiter rex ſe haberet in populo, & in quibus populus ſibi debuit obedire. Quo completo, iurauit rex coram Archiepiſcopo & proceribus qui ibi aderant, quoniā ipſi ſoli eius iuramentū audire potuerūt, quòd eccleſiā ſuis permitteret gaudere libertatibus, & eā & miniſtros eius honoraret, & fide recta teneret, & rapacitatem & omnes iniquitates in omnibus gradibus interdiceret. Secundo, vt leges terræ bonas vbiq; ſeruari faceret, & præcipuè leges S. Edvvardi regis & confeſſoris qui in eadē requieſcit eccleſia, & malas leges faceret abrogari. Tertio, vt non eſſet perſonarum acceptor, ſed iudicium rectum inter virum & virum faceret, & præcipuè miſericordia obſeruaret, ſicut ſibi ſuam indulgeat miſericordiam clemēs & miſericors deus. Quibus expletis, Archiepiſcopus præcedēte cum Mareſcallo Angliæ domino Henrico Percy, cōuertit ſe ad oēs plagas eccleſiæ, indicans populo regium iuramentum, & quærens ſi ſe tali principi ac rectori ſubijcere & eius iuſsionibus obtēperare vellet. Et reſponſum eſt à plebe altiſono clamore, quòd libenter ſibi parere vellent. Archiepiſcopus regem his orationibus benedixit, videlicet, Omnipotens & ſempiterne Deus, benedic domine hūc regē noſtrum, qui regna omnium moderaris à ſæculo, tali eum benedictione glorifica, vt Dauidicæ teneat ſublimitatis ſceptrum, & glorificatus in eius propiti' reperiatur merito, da ei tuo inſpiramine, cum māſuetudine ita regere populum ſicut Salomon feciſti regnum obtinere pacificum. Tibi cum timore ſemper ſit ſubditus, tibiq; militet cum quiete, ſit tuo clypeo protectus cum proceribus, & vbiq; tua gratia victor exiſtat. Honorifica eum præ cunctis regibus gentium. Felix populis dominetur, & fœliciter eum nationes adorent, viuat in gentium cateruis magnanimus, ſit in iudicijs æquitatis ſingularis, locupletet eum tua prædiues gratia, fructiferam habeat patriam, & eius liberis tribuas profutura. Præſta ei prolixitatem vitæ per tempora, vt in diebus eius oriatur iuſticia, à te robuſtum teneat regiminis ſolium, & cum iucunditate & iuſticia æterno gloriatur in regno. Iſta

Preces dicendæ in coronatione.

præmiſſa benedictio poſt primā oratione ad modū prefationis ab archiepiſcopo cantabatur, qua cātata, dicta eſt & alia oratio ſup eū, ſcilicet, Deus ineffabilis, cū Antiphona, Cōfortare & eſto vir fortis. &c. Tūc Archiepiſcopus acceſsit ad eū, & veſtimēta ſua diſcindēs manibus ſuis à ſummo vſq; ad imum, exuit eum præter camiſiā veſtimētis ſuis. Cuſtodes verò quinq; portuum ex officio tā in proceſsione quā in vnctione & Miſſa, & poſt Miſſā dum iret ad palatiū ab eccleſia, ſemper tenuerunt vmbraculum ſericum magnū, coloris aërij. 4. haſtis per quatuor angulos colligatum. Sed nō obſtante vmbraculo ſupradicto, mox antequā Archiepiſ-

Iuramentum regis ante coronationem ſuam.

ſcopus eum ſuis veſtibus exuiſſet, allatus eſt pannus aureus à comitibus, ſub quo latuit dū vnctionis perciperet Sacramenta. Archiepiſcopus (vt diximus) eo nudato, vnxit manus eius de oleo ſanctificato, vndè vncti fuerunt reges & prophetæ, & ſicut vnxit Samuel Dauidē in regem, vt ſis benedictus & conſtitutus Rex in regno iſto ſuper populum iſtum, quē dominus Deus tuus dedit tibi ad regendum & gubernandum. Item dixit orationem, Proſpice omnipotens deus. Poſt hæc vnxit Archiepiſcopus caput eius, & pectus, & ſcapulas, ambaſquè compages brachiorum, dicens: Vnguantur caput iſtud, pectus, & ſcapulæ, & compages brachiorum de oleo ſanctificato. &c. vt ſupra. Et interim chorus cantauit Antiphonā, Vnxerunt regem Salomonem in Gyan, Sadock ſacerdos, & Nathan propheta, & aſcendentes læti, dixerūt, viuat. Alleluya. Poſtquam ſubiunxit Metropolitanus, Deus dei filius Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui à patre oleo exultationis vnctus eſt præ participibus ſuis, ipſe per præſentem ſacri vnguinis infuſionem ſpiritū paracleti ſuper caput tuū infundat, benedictionēq; eandem vſq; ad interiora cordis tui penetrare faciat, quatenùs hoc viſibili & tractabili dono inuiſibilia percipere & temporali regno iuſtis moderaminibus executo æternaliter cum eo regnare merearis. Mox finita oratione, Archiepiſcopus cū Epiſcopis, hymnū, Veni creator ſpiritus, rege interim proſtrato in lōga venia, & circa eū Metropolitano cū ſuffraganeis ſuis. Expleto hymno, erect⁹ eſt rex ab archiepiſcopo, & indutus eſt primò tunica S. Ed. & poſt eiuſdē dalmatica, piecta circa collū eius ſtola, Archiepiſco orationes cōpetentes interim proſequēte. Poſt hęc Archiepiſcopus cū epiſcopis tradidit ei gladiū, ita dicēs: Accipe gladiū per manus epiſcoporū, licèt indignas, vice tamē & autoritate ſanctorū apoſtolorū cōſecratas tibi regaliter impoſitū, noſtręq; benedictionis officio defenſionē ſanctę eccleſię diuinit⁹ ordinatū, & eſto memor de Pſalmiſta qui ꝓphetauit, dicēs: Accingere gladio tuo ſup femur tuū potentiſsime, vt per eundē vim æquitatis exerceas, molē iniquitatis potēter deſtruas, & ſanctā dei eccleſiā, eiuſq; fideles propugnādo protegas, nec minùs ſub fide falſos q̄ chriſtiani nominis hoſtes execreris ac deſtruas, viduas & pupillos clemēter adiuues ac defēdas, deſolata reſtaures, reſtaurata cōſerues, vlciſcaris iniuſta, cōfirmes bene diſpoſita, quatenùs hęc in agēdo virtutū triūpho glorioſus iuſticię cultor egregius, cū mūdi ſaluatore, cuius typū geris in nomine, ſine fine merearis regnare. Tūc duo comites eū gladio accinxerūt: quo facto, Archiepiſcopus armillas dedit ei, dicēs: Accipe armillas ſinceritatis & ſapiētię, diuinęq; circūdationis indiciū, quibus intelligas oēs operationes tuas contra hoſtes viſibiles & inuiſibiles poſſe eſſe munitas. Poſteà induit eū Archiepiſcopus regali pallio, ita dicēs: Accipe palliū quatuor nūcijs formatū, ꝑ quod intelligas quatuor mūdi partes diuinę poteſtati eſſe ſubiectas, nec quenq̄ poſſe fæliciter regnare in terris, niſi cui poteſtas regnādi fuerit collata de cœlis. Interim dū Archiepiſcopus benedixit coronā regiā, duo comites calcariauerūt, ad quorū officiū pertinebat. Benedicta corona, Archiepiſcopus impoſuit ſup caput, dicēs: Coronet te deus corona gloriæ atq; iuſticię, honore & ope fortitudinis, vt ꝑ officiū noſtrę benedictionis, cū fide recta, & multiplici bonorū operū fructu ad coronā peruenias regni perpetui. Tūc dedit ei Archiepiſcopus anulū, cū his verbis: Accipe anulū regiæ dignitatis, & per hunc, vitę catholicę fidei ſignaculū, quia vt hodie ordinaris caput & prīceps regni ac populi, ita pſeuerabis author & ſtabilitor chriſtianitatis & chriſtianę fidei, vt fęlix in opere, locuples in fide, cū rege regū glorieris. Statim poſt hęc acceſsit dn̄s de Furneual, ex officio offerēs ei rubeā chirothecā, quā archiepiſcop⁹ benedixit & impoſuit manui regię, dās ei ſceptrū his verbis, dicēs: Accipe ſceptrū regię poteſtatis inſigne, virgā ſcilicet regni rectā, virgā virtutis qua te ipſū bene regas, ſāctā eccleſiā, populū videlicet chriſtianum tibi à deo cōmiſsū, regia virtute ab improbis defēdas, ꝑ rauos corrigas, rectos pōtifices & vt viā rectā tenere poſsint tuo iuuamine

dirigas,

dirigas,quatenus de tẽporali regno ad æternũ regnum peruenias. Tunc dedit ei Archiepiſcopus virgã in alia manu,habẽtẽ in ſummitate columbã, nã ſceptrum quod ſuſceperat cõſurrexit de rotũdo globo aureo quẽ tenebat ĩ manu chirothecata,& habebat in ſũmitate ſignũ crucis,& accepit virgam prędictã cum verbis his,accipe virtutis & æquitatis quã ĩtelligas te mulcere pios,& terrere reprobos, errãtes viã doce,lapſiſq; manũ porrige,diſperdáſq; ſuperbos,& releues humiles, vt aperiat tibi hoſtiũ Ieſus Chriſtus dñs noſter. Poſt hæc benedictus eſt rex ab archiepiſcopo ita dicente: Benedicat te deus,cuſtodiatq; te,ſicut te voluit ſuper populum ſuũ eſſe regem,ita in præſenti ſęculo fælicem æternę fælicitatis tribuat eſſe conſortẽ. His itaq; peractis, oſculatus eſt rex epiſcopos omnes & abbates,à quibus ſtatim ductus eſt poſtea ad regale ſolium, epiſcopis inchoãtibus hymnũ *Te deũ laudamus*.Finito hymno, Archiepiſcopus ita cum allocutus eſt: Stã & retine amodo locũ quẽ hucuſq; paterna ſucceſsione tenuiſti hæredariè, indico tibi delegatũ per authoritatem dei omnipotẽtis,& præſentem traditionẽ noſtrã,ſcilicet omniũ epiſcoporũ cęterorũq; dei ſeruorum,& quantò clerũ ſacris altaribus propinquiorẽ,tantò ei potiorem in locis congruis honorẽ impendere memineris,quatenùs mediator Dei & hominum, te mediatorẽ plebis in hoc regni ſolio confirmet,& in regnũ æternum regnare faciat Ieſus Chriſtus dominus noſter.

Solemnizatio miſſæ in die coronationis.

His itaq; peractis,inchoata eſt miſſa cõgruẽs coronationi regiæ,cuius officiũ fuit,*Protector noſter aſpice deus.&c.* Epiſt.*Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter deũ, &c.* Gradale.*Dirigatur domine oratio mea.*Alleluya.*Domine in virtute.*Euangeliũ. *Abeuntes Phariſæi:* quod legit epiſcopus Elienſis,Epiſtolã epiſcopus VVigornienſ.Offertoriũ.*Intende orationi meæ rex meus.* Lecto Euangelio,rex de regali ſolio ductus eſt ad offerendũ. Primò igitur obtulit archiepiſcopo gladium ſuum quẽ ſuſceperat,& poſteà aurum quantum placuit, ſed non minùs marca propter conſuetudinem: nã plus poteſt offerre Deo & ſancto Petro ſi placuerit. Poſt oblationem pecuniæ,obtulit Archiepiſcopo panem & vinum ad modum monachorum,vndè poſteà,tam Metropolitanus,quàm ipſe rex,communicati fuerunt. Quo facto,Comes ad cuius officium pertinebat portare gladium coram rege, gladium quem obtulerat dato præcio redemit, & aſſumens eum, portabat coram illo. Percelebrata miſſa vſq; ad cõmunionem reductus eſt rex ad altare, & genuflexo corã Archiepiſcopo,dixit,cõfiteor. Quo abſoluto,cõmunicatus eſt,& iterum reductus eſt ad ſedem ſuam. Interea præparauit ſe quidam miles dominus Iohãnes cognomento Dimmock,qui clamabat ſe habere ius ad defendẽdũ iura regis illo die, & etiãſi opus eſſet duello cõfligẽdũ, ſi aliquis pręſumeret affirmare regẽ nõ habere ius in regno Angliæ, quanquã per antè dominus Baldvvinus Freuill idem officiũ calumniaſſet,ſed minimè obtinuiſſet. Iſte ergo dominꝰ Iohãnes memoratus circa finẽ Miſſæ inceſsit ad valuas eccleſię armatus decẽtiſsimè,inſidẽs dextrariũ pulcherrimè phaleratum, caput etiã & pectus armatum,quẽ idem dominus Iohãnes aſſumpſit de ſtabulo regio,vtẽs videlicet auita cõſuetudine tam in equo quàm armis eligẽdis de theſauro Regis. Nã & optimũ equum præter vnum,& præter vnã præcipuã armaturã facturus dictum officium elegit ad vota ſua. Veniens igitur ad oſtium monaſterij, præequitantibus duobus , qui eius lanceam & clypeum portauerunt,expectauit ibidẽ finem Miſſæ. Mareſchallus autem Dominus Henricus Percye, facturus viam coram Rege cum Seneſchallo Angliæ, ſcilicet Duce & Cõſtabulario domino Thoma VVodſtock atque fratre eiuſdem Mareſchalli domino Thoma Percy,qui omnes magnos inequitauẽre dextrarios, venit ad dictum militem, dicens nõ debere eũ ea hora venire, ſed quod vſq; ad prandium regis differret aduentum ſuum. Quapropter monuit vt rediret, & depoſito tanto onere armorum,quieſceret ad

Iohannes Dymock athleta regis.

illud tempus. Miles verò iuxta conſilium Mareſchalli facturus abſceſsit. Illicò poſt deceſſum militis præequitantibus regem dominis ſupradictis ſuper dextrarios ſuos, necnon præcedente magno numero diuerſi generis hiſtrionum portatus eſt in humeris militum vſq; ad regale palatium, ductus quoq; in camerã, paulisper quieuit: debilis enim fuerat præ labore parum comedẽs. Poſtea veniens in aulam, creauit quatuor nouos comites antequam acceſsit ad menſam. Dominum namq; Thomam VVoodſtock auunculum ſuum comitem Buckingham, datis ſibi mille marcis annuatim de theſauro regio donec ſibi de terris tanti valoris prouidiſſet. Dominum etiam Gifardum de Angoliſmo quõdam magiſtrum ſuũ fecit comitem Huntington, datis inſuper ſibi mille marcis annuis vſquequò prouidiſſet ſibi de redditibus tanti valoris. Domino de Moubray dedit comitatũ Notynghamiæ, & domino Henrico Percy Northumbriæ comitatum: Milites quoque fecit nouem eodem die. Quibus expletis, aſcendit ad menſam, vbi epulabatur cum eo ſplendidè Epiſcopi, comites & barones, & innumera multitudo plebis cõfluxerat in illã aulã prægrãdem, quòd niſi dux Lãcaſtriæ, videlicet Seneſcallus Angliȩ, & comes Buckinghamiȩ regni Cõſtabularius, & dñs Henricus Percy Mareſchallus, cũ multis alijs, viã ſuper equos grãdes ſeruiẽtibus in aula feciſsẽt, ferẽtes fercula ad cõuiuas minimè penetraſſent. Si numerare cõtenderẽ conuiuij apparatũ, diuitias vtẽſiliũ, varietatẽ ferculorũ, forſitan lector percuſſus tã tãtarũ rerũ precio q̃ magnitudine credere formidaret. Vnũ ſolũ quod ad magnificentiã regiã oſtendẽdã fuerat ordinatũ, alijs omiſsis æſtimo proferendũ. In medio regalis palati eleuata fuerat quȩdã colũna marmorea, concaua ſup certos gradus, cuius ſummitatẽ occupabat grandis aurata aquila, ſub cuius pedibus in capitello columnæ p.4. partes vina diuerſi generis decurrebãt per totũ diẽ coronationis regiæ, nec erat qui aliquẽ vel pauperẽ virum haurire vetaret: facta eſt coronatio hæc anno. 11. ætatis ipſius regis.

Coronatio regis.

Generalis proceſſio.

In craſtino facta eſt generalis proceſsio pro rege & pace regni, cui reueſtiti interfuerũt omnes prælati, videlicet Archiepiſcopus cum epiſcopis & abbatibus qui coronationi interfuerant, necnon ipſe dux cũ magnatibus & plebis multitudine copioſa. In progreſſu autẽ proceſsionis cõcionatus eſt ad populũ epiſcopus Roffenſis, hortãs vt diſſentiones & diſcordiæ ortæ, & diu cõtinuatæ, inter plebẽ & dominos ſopirẽtur, probãs per multa argumẽta huiuſcemodi diſſentiones deo plurimũ diſplicere, hortatus eſt inſuper dominos, ne tãtis de cȩtero ſine cauſa taxationibus populum onerarent. Monuit etiã vt ſi cauſa ſubeſſet rationabilis qua oporteret eos omninò iuuare regem & regnũ, vt patienter & ſine murmure atq; ſeditionis ſcrupulo facerẽt quod oporteret. Inſup exhortatur eos generaliter qui regi puero & innocẽti adhærerẽt, vt relictis vitijs quibus inſeruiebãt, videlicet ſtupris in fornicationib⁹, & adulterijs, eius puritati & ĩnocẽtiæ ſe cõformare ſtuderẽt, aſſerẽs hoc omninò patri patriȩ oportunũ, pfacileq; regi à recto deuiare, regnũ & populũ periclitari, ſi tales eſſent qui ei ſedulò & eius cõſilio miniſtrarent. Sermone finito, domini & vniuerſi prælati ad ſua ſecedunt.

Concio Roffenſis epiſcopi.

Poſt paucos dies vidẽs dux iam mortuo patre ſuo, & nouo rege cõſtituto cũcta noua in regno futura, & ſuã ſolicitudinem totaliter inter nouellos paruipẽdẽdam, & metuẽs ſi aliqua ſiniſtra cõtingerent regi vel regno, ſibi putarentur, & pro bonis grates nullas ſiue modicas reportaret, accepta à rege licentia ad ſua diſceſsit, promittens regi ſi indigeret eius adiutorio ſe vẽturum cum abundãtiori apparatu, quàm aliquis dominus Angliæ ad ſuccurrendum ſibi, ſiue aliud faciendum, quod eius cõmodo cederet vel honori. Erubuit (vt dicebatur) & doluit quòd rex ceperat de eo caſtrum Herefordiæ, vbi propoſuerat maximè moratus fuiſſe: & ob hoc maremium emendicauerat ad fortificandum caſtellum

de ſuis

de ſuis vicinis poſſeſſoribus in circuitu eius, ad magnam profectò iacturam eorundem, de quibus talia poſtulauerat; quia non audebant eius voluntati contraire, eo præcipuè tempore quo talia poſtulauit. Receſsit ergò (vt diximus) à curia ad caſtrum ſuum de Killingvvorth, ſed ante receſſum eius conniuentia ordinati ſunt qui regis hærerent conſilio, & qui quodammodo tutelam haberent. Ordinati ſunt autem ad conſiliū viri boni, prudētes, & famoſi, Dominus VVilhelmus de Courtney epiſcopus Londinenſis, & dominus Edmundus de Mortuomari, comes Marchiæ, & quamplures alij de quibus opinabatur optimè plebs communis. Sed quia Sariſburienſis epiſcopus, & dominus Latymer illis mixti fuere, murmuratio ſuccreuit in vulgo. Per idem tempus Mareſchallus Angliæ, dominus Henricus Percy comes Northumbriæ reſignauit virgam officij ſui, & ad ſua diſceſsit. Cuius loco ſubrogatus eſt dominus Iohannes de Arundele, frater comitis Arundeliæ, qui ſtrenuè Gallicis reſtitit quādo impetū fecerunt ad villam de Southampton, & eos viriliter arcuit ab ingreſſu villæ, ad mare fugatis.

Comes Northumbriæ infeſtat Scotos.

Propè tempus illud ex leui quadam cauſa orta diſſentione in nundinis apud Rokesborough inter Anglos & Scotos, & occiſis quibuſdam ex vtraque gente Scoti peius calculum reportarūt, vndè in furorem verſi, paulò poſt redeuntes ad eandem villam, duce comite de Dunbarre, & nocte eam occupātes, peremerunt ciues, eorum bona diripientes infeſtis manibus, & villam flammis voracibus coardentes. Quibus cognitis, nouus comes Northumbriæ tactus dolore cordis intrinſecus, maximè pro morte ciuium de prædicta villa, ſtatuit vindictam retribuere in hoſtes eorum, & auferre opprobrium terræ populi ſui. Et intrans terram Scotiæ cum decem millibus hominū, prædas agit in terris Comitis de Dunbarre, qui author extitit totius mali præſcripti, & triduo donans obuia quæque flammis, poſt congruam vltionem inimicis repenſam, reuerſus eſt cum ſuis omnibus in terram ſuam.

Gallici capiūt inſulam de Vecta.

Et ne ſolùm Anglis gaudia impermixta dolori contingerent: Gallici eodem anno viceſimo primo die menſis Auguſti, inſulam (vt ita dicā) incapabilem de VVight capiunt, minus virtute quàm aſtu, quæ à nullo hominum fuiſſet captiuata ſi diligenti cuſtodia fuiſſet conſeruata. Sed Inſulanorum malè cauta ſecuritas eis induxit exterminium, Gallicis inſperatum tripudium, & Anglicis opprobrium & graue damnum. Reuera Gallici ad inſulam tempeſtate pulſi, temptauerunt irrumpere inſulam ſupradictam, æſtimantes inſulanos inſcios eorum aduentus, ſed Vectuarios nō latebat conſilium Gallicorum. Quare permiſerunt eos ingredi terram ſuam, vt certis intromiſsis quibus præualere rebantur, cæteri ab ingreſſu arcerentur: ſed ſecùs accidit quàm credebant. Nam (vt diximus) quibuſdam intromiſsis, conati ſunt Vectuarij adimere cæteris ingreſſum terræ, ſed fruſtrà, quoniam Gallici tam abundè proruperunt, quàm conſtanter Inſulanos à maris cuſtodia repulerunt, vt iam compellerentur latebras fugiendo quærere, qui priùs credebant ſe poſſe pro ſuæ voluntatis arbitrio Gallicos captiuare. Gallici igitur tali modo Inſula prædicta potiti, vndique peruagantur, ſtragem ex incolis faciendo, villas quaſdam comburendo, & incolarum ſubſtantias abradendo. Tandem, ad Caſtellum quod in eadem Inſula eſt venientes, & eam leui negotio occupare putantes, inuenerunt ibidem incredibilis aſperitatis ſtimulum, dominum Hugonem Tyrrell, cuſtodem Caſtelli prædicti, qui eis audacter propè caſtellum occurrens fecit maximam ſtragem inter illos, ob quam cauſam ab illius caſtelli infeſtatione deſtiterunt, & de cætero non arbitrantes tutum cohabitare tam vicino ſerpenti, prædam quam poterant ex Inſula colle-

runt,& inſulanos coegerunt extorquere ab amicis quos habebant extra inſulam mille marcas argenti pro ſaluatione domorũ ab ignibus & reſiduo bonorum ſuorum. Inſuper accepto iuramento de fidelitate ab eiſdẽ conſeruanda, & quòd non reſiſterent eis per circulum vnius anni, quotienſcunq; placeret eiſdem ingredi terram illam, à loco receſſerunt. Poſt occupationem inſulæ ſupradictæ, Gallici galeas iterum repetentes circuierunt orã maritimam vſq; dũ peruenerũt ad obiectũ villæ de VVinchelſee. Et cognoſcentes abbatem de Bello ad illam conuolaſſe cauſa cuſtodiæ, miſsis nuncijs, petunt vt vllam redimat. Abbas verò negat ſe empturum, quod non perdiderat, quin potiùs denunciat, vt ab infeſtatione villæ deſiſtant ſub interminatione damni quod eis poterit prouenire. Gallici eius reſpõſo exaſperati, petunt (ſi bellum velit) vt ſinguli ex vtraque parte mittantur, vel certè plures qui ſpectante vtroque exercitu cõgrediantur: ſed nec hanc petitionem Abbas admiſit, dicens ſe religioſum virum eſſe, & non licere ſibi huius petitiones admittere, nec illuc belli cauſa, ſed tuitionis & conſeruationis pacis patriæ aduenisse. His auditis, Gallici æſtimantes animũ abbatis ſuorũq; defeciſſe: mox admotis inſtrumentis bellicis, ſcilicet miſſilibus quorum copia fruebãtur, villã acriter infeſtabãt, pugnãtes à nona vſque ad veſperũ: ſed abbatis & eorũ qui cũ ipſo erãt laudabili probitate minimè profecerunt. Interim dũ pugnant ibidẽ mittũt partẽ nauiũ ad villam de Haſtings, quæ reperientes villã penè vacuã, cõbuſſerunt eã. Gallici verò videntes ſe nil pręualere apud VVynchelſee receſſerunt. Eodẽ anno Gallici intrauerunt ad villã de Rottyngdene, propè villam de Levves, vbi obuiauit eis Prior de Levves, cum parua manu, & ſuperueniente copia Gallicorum captus eſt, ductuſquè ad naues eorum cum duobus militibus qui ſibi adhæſerant, videlicet domino Iohanne de Falleſley, & domino Thoma Cheyne, & vno armigero, cuius nomẽ erat Iohannes Brokas. Quidam autem armiger qui diu fuerat in obſequio prioris de Levves natione Gallicus, tam viriliter, tam animoſè pugnauit ibidem contra Gallicos, donec effunderentur eius viſcera ad pedes ſuos, & ipſe inſequendo hoſtes, quod eſt dictu horribile, ea per grande ſpacium poſt ſe primò protraheret, tandem omninò relinqueret. Defuerunt autem in illo conflictu ex Anglicis propè centum. Igitur (vt diximus) Gallici cum omni claſſe ſua repatriauerunt, cuius ſumma ſe extenderat ad triginta ſeptem Galeias, octo cogones Hiſpanicas, & nonnullas bargias. Mox igitur vt patriam attigerunt, quidam illorum profecti ad obſidionem, quæ tunc circa villam de Arde proditione quæ eis ſemper familiaris exiſtit, tradẽte eis cuſtode caſtelli eiuſdem villæ quodam Alemanno, ſcilicet Domino de Gunny, villam primò, mox munitionem occupauerunt, Ob quam cauſam idem cuſtos captus à domino Hugone Caluerley cuſtode Caleſiæ Angliã miſſus eſt, & carcerali cuſtodiæ mancipatus. Dum hæc agerentur in Gallia, accidit toti Angliæ luctuoſus euentus in Aquitania. Egregius miles dominus Thomas de Hilton, cui commiſſa fuerat cuſtodia prouinciæ Aquitaniæ, nimis inconſultè cum paucis ſuper plures Gallicorum irruens, ab eorum multitudine oppreſſus & captus eſt, cum multis nobilibus eiuſdem terrę, qui parti Anglicanæ fauebant. Hoc autem infortunium contingebat propè villam quæ Rule nuncupatur.

Prior de Levves capitur à Gallis.

Gallici capiũt villam de Arde

Tho. de Hiltõ capitur in Aquitania.

Per idem tempus coactum eſt parliamentũ Lõdonijs, quod à feſto Michaëlis vſque ad feſtum beati Andreæ Apoſtoli protelatur. In eo parliamento fuère penè omnes milites cum prædicto domino Petro de la Mare, qui ita nobiliter perſtiterunt in eo parliamẽto, quòd bonum meritò appellatur pro incremento patriæ atque regni commodo. Hij itaque reſumentes petitiones ſuas eo in loco quo prius dimiſerant, inſtiterunt pro bannitione illius Aliciæ Peeres, quæ contempto

Parliamẽtum in quo proſcribitur Alicia Peeres & taxa regis.

tempto ſtatuto parliamenti, & iuramento quo ſe aſtrinxerat, curiam regis ingredi auſa fuit ad ſuadendum & impetrandum ab eo quæcunque ſibi placerent. Quæ quamuis plures ex dominis, & omnes legiſperitos Angliæ pecunia corrupuiſſet, qui pro ea non tantùm occultè, ſed publicè allegarunt, diligentia tamen & ſapientia prædictorum militum ore ſuo conuicta proſcribitur, omnibus bonis ſuis mobilibus & immobilibus fiſco regio iudicatis. Conceſſa ſunt autem in adiutorium regi ab eccleſia & clero duæ decimę eodem anno perſoluendæ, ea tamen conditione, vt videlicet rex de cætero populum, non grauet talibus peticionibus extorquendo pecuniam ſubditorum, ſed de ſuis viuat, & cōtinuet guerram ſuam, quę vtique (prout reſponſum fuerat ibidē) bona ſua propria regalia ſibi ſufficiunt, tam ad regiæ domus exhibitionem quàm ad guerræ ſuſtentationem, ſi eadem bona miniſtros idoneos ſortiantur. Et deputati ſunt ad huius pecuniæ cuſtodiam duo ciues Londini, VVilhelmus VValvvorth, & Iohannes Philpot.

Circa tempus illud audientes Anglici multitudinem nauium Hiſpanorum apud Scluſiam venti penuria detineri, collecta copia armatorum cum ingenti claſſe mare ingredi meditantur, cupientes eis vicem rependere pro damnis quæ Anglis irrogauerant, ferentes auxilium Gallis æſtate præcedente. Cuius claſſis primi fuêre: Dominus Thomas VVodſtock comes Buckingham, dux Britanię, dominus de Latimer, dominus Fitzvvater, dominus Robertus Knolles, & nonnulli alij valentes cum eis: qui ingreſſu maris ſæuam experti ſunt fortunam. Nam nimium inſurgente vento imbreque nociuo, mox naues ad inuicem ſeparatæ in partes dilabuntur, confringuntur mali, vela dirumpuntur, plura de minoribus vaſis quæ victualia exercitui fuerant allatura, ſubmerſa. Dum qui in ea conceſſerant, timore tempeſtatis ipſa relinquerent, ingrediendo naues maiores, vel iuxta ſuam opinionem fortiores, diuina tandem ſuperueniente clementia naues inuicem recollectæ ad terram Angliæ ſunt appulſæ. Et reſarcitis eiſdem iterum, bellatoribus inſtauraturæ & iterum mare petunt.

Anglici mare ingrediuntur.

Propè dies illos dominus Hugo Caluerley faciens expeditionem verſùs Boloniam, fortuitò repperit in portu prędictæ villæ bargiam, quæ Aden villa nomē habuit, cum alia quæ erat regis Frāciæ, & nauibus maioribus & minoribus numero viginti ſex: quas omnes repentè iniecto igne cremauit cū magna parte de ſuburbanis illius villæ, in quibus etiam eodem die à capellano ſuo miſſam celebrari fecit, quam & ſatis audacter ad finem audiuit, qua completa, eandem partem villæ direptioni dedit, abducens ſecum quæque concupiſcibilia quæ ibidem repperit, cum nonnullis captiuis qui ei obuiauerunt infauſta hora. Magnū etiam numerum ouium & armentorum coràm ſe agebat, quę repererat in paſtura propè villam, quæ victui Caleſienſium meritò ſufficerent per magnū tempus. Eius namque laudi adijciendum eſt, quòd caſtellum de Merk, quo nō poſſet eſſe locus magis infeſtus Caleſiæ, ſi parti aduerſariorum faueret, cuſtodum incuria perditum, ipſo eodem die ſtrenuè recuperauit, quo ipſum Gallici occupauerant, & antiquo dominio parere fecit. Siquidem dominus Robertus de Salle, miles ne. gregarius, ſed inter famoſiores ſtrenuus, prædicti caſtelli capitaneus in Angliam conceſſerat de certis cauſis, commiſſa ipſius munitionis cuſtodia quibuſdam minus cautis. Qui eo abſente, debitò negligentiores effecti, ludis & ſagittationibus indulſerunt. Cumque certo die ſagittationem inſtituiſſent non procul extra dictum caſtellum, videntes ſtipendiarij qui in ea erant Picardi, videlicet quod genus hominum apud Gallicos falſiſsimum reputatur, quòd omnes Anglici exiuiſſent, portas claudunt, caſtellum muniunt, & Gallicos quibus proditione fauebant admittūt, excluſis hoc ingenio Angli-

Geſta domini Hugonis Caluerley.

cis,quibus caſtelli fuerat cuſtodia deputata. Quod comperiens, vt prælibauimus,dictus dominus Hugo, facto inſultu caſtellum cepit,Gallicos qui aduenerant captiuauit, & omnes Picardos tanquam proditionis reos excapitauit. Tranſit annus iſte lætus temperie, abundans fruge, ſed fructibus arborũ penè carens:quod autem ad pacem pertinet, Angliæ inquietus & ſuſpectus,non minus fraude ciuium quàm terrore Gallicorũ:Gallicis immanitate expenſarũ & lucri exilitate nimiũ oneroſus:nã à Paſcha vſq; ad feſtum Michaêlis,ad ſtipendium triginta ſeptem galearum & octo cogonum à Francis pendebantur diebus ſingulis mille marcę,quę profectò ſumma cõtinuata tãto tempore, depauperaſſe poterat quodque prædiues regnum.

Natale apud Windeſore.

ANno dominicæ incarnationis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo octauo,qui eſt annus regni regis Richardi ſecundi primus,tenuit idem rex natale apud VVindeſore. Paucis diebus ante natale dominicum,miſit dominus Papa bullam ſuam vniuerſitati Oxonię,miniſterio magiſtri Edmũdi Stafford, increpãs eos correctione paterna ſuper eorum deſidia manifeſta,eò quòd tanto tempore opiniones erroneas ipſius Antichriſti diſcipuli, ſcilicet magiſtri Iohãnis VVicklef radicari permiſerant inter eos,dum non fuerat qui ferrum doctrinæ catholicæ aſſumere laboraret ad extirpandum tam peſtiferæ plantationis radicem. Cuius vniuerſitatis moderni procuratores ſiue rectores quantum degenerauerint à prudentia ſeu ſapiẽtia antiquorum per hoc facilè conijci poterit,quod audita cauſa aduentus dicti papalis nuncij, diu in pendulo hærebant vtrum papalem bullã deberet cum honore recipere, vel omninò cum dedecore refutare. Oxonienſe ſtudium generale quàm graui lapſu à ſapientię & ſcientiæ culmine decidiſti, quod quondam inextricabilia atque dubia toti mundo declarare conſueſti,iam ignorantiæ nubilo obfuſcatum dubitare non vereris,quæ quemlibet è laicis chriſtianis dubitare non decet. Pudet recordationis tantæ imprudentię, & ideò ſuperſedeo in huiuſmodi materia immorari,ne materna videar vbera decerpere dentibus, quæ dare lac potum ſcientiæ conſueuẽre. Igitur bullæ papalis tenor miſſæ Oxoniæ ſtudio,talis eſt.

Oxonienſes dubitant recipere bullam Papæ.

GRegorius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filijs Cancellario & vniuerſitati ſtudij Oxoniẽſis, Lincolnienſis diœc. ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Mirari cogimur & dolere,quod vos propter gratias & priuilegia veſtra, ſtudio Oxonienſi ab Apoſtolica ſede conceſſa, & propter ſcientiam ſcripturarum,in quarum pelago fœlici remigio (dante domino) nauigatis, tanquam pugiles & propugnatores orthodoxæ fidei (ſine qua ſalus animarum nõ prouenit) eſſe deberetis, lollium inter purum triticum campi glorioſi ſtudij veſtri prædicti per quandam deſidiam & ignauiam permittitis pullulare, & quod eſt pernicioſius etiã adolere, nec circa extirpationem huius lollij (ſicut nuper apud nos inſonuit) curam aliquam adhibetis, non ſine clari nominis obfuſcatione, & animarum veſtrarum periculo, & contemptu eccleſiæ Romanæ, & memoratæ fidei detrimento. Et quod nos torquet acerbius, priùs de incremento lollij prædicti ſentitur in Roma quàm in Anglia, vbi tamen extirpationis remedium apponeretur. Multorum ſiquidem fide dignorum inſinuatione admodum dolentiũ noſtris eſt auribus intimatum, Iohannem VVycklef rectorem Eccleſiæ de Luttlevvorth Lincolnienſis diœc. ſacræ paginæ profeſſorem, vtinam non magiſtrum errorum,in illam deteſtabilem erupiſſe vecordiam, nõnullas propoſitiones & concluſiones erroneas & falſas,ac prauitate hæreſeos ſapiẽtes, quæ ſtatũ totius eccleſię,& etiã ſecularem policiã ſubuertere & eneruare nituntur,quarumq; aliquę,licèt quibuſdã mutatis terminis, ſentire videntur peruerſas opiniones & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marcilij de

Padua, & Iohannis de Gandauo, quorumlibet per fœlicis recordationis Iohannem Papam .22. prædeceſſorem noſtrum reprobatus extitit, & damnatus in regno Angliæ nempe glorioſo potentia, & copia facultatum, ſed glorioſiore pietate fidei rutilante, ſacræ paginæ claritate conſueto viros producere, diuinarum ſcripturarum recta ſcientia illuſtratos, morum grauitate maturos, deuotione cōſpicuos, & catholicæ fidei defenſores, dogmatizare, & publicè prædicare, ſeu potiùs de virulento clauſtri ſui pectore euomere nō veretur, nonnullos Chriſti fideles earum reſperſione commaculās, & à fidei præfatæ recta ſemita in præcipitium perditionis abducens. Quare cùm tam læthiferā peſtem, cui ſi eius nō obſtetur principijs & ipſa radicitus euellatur, ſerò poſſet medicina parari quū per contagionem plurimos infeciſſet, noluimus prout nec velle debemus ſub conniuentia pertranſire. Vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna priuationis omnium gratiarum, indulgentiarum, & priuilegiorum vobis ac ſtudio veſtro à dicta ſede conceſſorū, diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus concluſiones & propoſitiones in bonis operibus & fide, malè ſentientes licèt eas proponentes ſub quadam verborum ſiue terminorum curioſa implicatione nitantur defendere, de cætero nō permittatis aſſeri vel proponi: dictumq; Iohannem authoritate noſtra capiatis, ſeu capi faciatis, & ipſum venerabilibus fratribus noſtris Archiepiſcopo Cantuar. & Epiſcopo Londonienſi, aut eorum alteri ſub fida cuſtodia tranſmittatis. Contradictores quoque de dicto ſtudio veſtræ iuriſdictioni ſubiectos, ſi qui forſan (quod deus auertat) eſſent huiuſmodi erroribus maculati, ſi in illis pertinaciter perſtiterint ad ſimilem captionem & miſsionem, aliaſque prout ad vos ſpectat, firmiter & ſollicitè procedatis, perindè veſtram ſuppleturi diligētiam, hactenus in præmiſsis remiſſam, noſtramque & dictæ ſedis præter diuinæ retributionis premium & meritum, gratiam & beneuolentiam adepturi. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam maiorem .11. Calendas Iunij, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Bulla papalis miſſa Archiepiſcopo Cantuar. & epiſcopo Londonienſi ad monendum regem & magnates Angliæ ne prædicto Iohanni faueant vel adhæreant quouiſmodo.

VEnerabilibus fratribus Cantuar. Archiepiſcopo & Epiſcopo Londonienſi ſalutē. &c. Super periculoſis admodū erroribus quarūdā deteſtabiliū propoſitionū & concluſionum ad eneruationē totius eccleſiaſtici ſtatus tendentium, ſcriptas in cedula incluſa præſentibus. Iohannes VVycklef, rector Eccleſiæ de Luttlevvorth Lincolnienſis dioc. dictus theologiæ profeſſor, aſſeritur tam impiè quàm temerè ſuſcitaſſe, pleniùs vobis ſcribimus, per alias noſtras patentes litteras, quas cum præſentibus deſtinamus. Volumus igitur & veſtræ fraternitati mandamus quatenus clariſsimum in Chriſto, Edvvardum regem Angliæ illuſtrem, & dilectos filios nobiles viros natos dicti regis, ac dilectam in Chriſto filiam nobilem mulierem Iohannam Principiſſam Aquitaniæ & VValliæ, & alios magnates de Anglia & conſiliarios regis ꝑ vos & alios magiſtros & peritos in ſacra pagina, non maculatos huiuſcemodi erroribus, ſed in fide ſinceros & feruidos ſtudeatis facere, plenariè informari, ac eis oſtendi, quanta verecūdia deuoto regno Angliæ oriatur exinde, & quòd non ſolū ſunt ipſæ concluſiones erroneæ in fide, ſed ſi bene aduertatur, innuunt omnem deſtruere politiā. Et requiratis eos ſtrictiſsimè, quòd extirpationem tantorum errorum pro reuerentia Dei & Apoſtolicæ ſedis, & noſtra, ipſorumque merito apud Deum & honorem ſæculo, tanquam Catholici principes & pugiles dictæ fidei, omni qua poterunt efficacia tribuant auxilium & fauorem. Dat. Romæ apud ſanctam Mariam maiorem. 11. Cal. Iunij anno ſeptimo.

Alia bulla de eadem re.

VEnerabilibus fratribus Archiepiſcopo Cantuar. & Epiſcopo Londonienſi ſalutem. &c. Nuper per nos non ſine graui cordis turbatione, & pluriū

fide

fide dignorum relatione, percepto quod Iohannes VVicklef, rector eccleſiæ de Luttlevvorth Lincolnienſis diœc. ſacræ paginæ profeſſor, vtinam non magiſter errorum in tã deteſtabilẽ veſaniam temerè prorupit, quòd nonnullas propoſitiones & concluſiones erroneas, ac falſas & malè in fide ſonantes, quæ ſtatum totius Eccleſiæ ſubuertere & eneruare nituntur, quarumquè aliquæ (quibuſdam mutatis terminis) imitari videbantur peruerſas opiniones, & doctrinam indoctã damnatæ memoriæ Marſilij de Padua, & Iohannis de Gandauo, quorumlibet perfœlicis recordationis Iohãnem Papam .22. prædeceſſorem noſtrum reprobatus extitit & damnatus, non verebantur in regno Angliæ aſſerere, dogmatizare, & publicè prædicare illis nonnullos Christi fideles malignè inficiens, ac à fide catholica (ſine qua nõ eſt ſalus) faciens deuiare. Nos attendentes quòd tam pernicioſum malum, quod in plurimos ſerpere poterat, eorum animas læthali contagione necando, non debebamus, prout nec debemus ſub diſſimulatione tranſire, vobis per alias litteras noſtras commiſimus & mandauimus, vt vos vel alter veſtrum de dictarum propoſitionum & conluſionum aſſertione, quarum copiam ſub bulla noſtra miſimus intercluſam, vos ſecretè informantes, ſi ita eſſe inueniretis, præfatum Iohannem authoritate noſtra capi & carceribus mancipari faceretis, eumquè ſub bona cuſtodia teneretis in vinculis, donec à nobis ſuper hæc reciperetis aliud in mandatis, prout in dictis litteris pleniùs continetur. Conſiderantes vtique quod præfatus Iohannes huiuſmodi captionẽ & carcerationẽ fortè præſentiens, poſſet (quod abſit) perfugere, ſeu latitationis præſidio dictum noſtrum mandatum in grauiſsimum fidei detrimentum eludere: nos (ne tam damnabiles propoſitiones & concluſiones indiſcuſſæ, & earum temerarius aſſertor impunitus remaneret in detrimentum grauiſsimum fidei prælibatæ) fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos vel alter veſtrùm per vos vel alium ſeu alios, præfatum Iohannem, ſi per vos capi & incarcerari non poſsit, per edictũ publicum proponendum in ſtudio Oxoniæ Lincolnienſis diœc. & alijs locis publicis, de quibus ſit veriſimilis coniectura, quod ad dicti Iohannis notitiam peruenire valeat, & de quibus vos expedire videatur, ex parte noſtra peremptoriè monere & citare curetis, quod infra trium menſium ſpacium à die citationis huiuſmodi in antea computandũ, vbicũq; tunc nos eſſe contigerit, comparere, ac perſonaliter coram nobis ſuper propoſitionibus & concluſionibus huiuſcemodi reſponſurus, ac auditurus & facturus quicquid ſuper eis duxerimus ordinandũ, & ordo dictauerit rationis prædicendo in huiuſmodi citationis edicto, quod ſiue idem Iohannes in huiuſmodi termino comparuerit, ſiue non comparuerit, nos ſuper præmiſsis, & contra eum vſque ad debitam condemnationem ipſius incluſiuè procedemus, prout eius demerita exigent, ac nobis ſecundùm deum & conſeruationem fidei videbitur expedire. Volumus autem & præſentium tenore ſtatuimus, quòd prædicta citatio ſic facta, prouidè præfatum Iohannem arctet, acſi ſibi perſonaliter inſinuata & intimata fuiſſet, conſtitutione quacunque contraria non obſtante. Diem verò citationis, & formam, & quicquid feceritis in prædictis, nobis per veſtras litteras ſigillis munitas harum ſeriem continentes, fideliter & quam citiùs poteritis intimare curetis. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam maiorem .11. Calendarum Iunij, anno ſeptimo.

Alia bulla de eodem negotio

VEnerabilibus fratribus Archiepiſcopo Cantuarienſi, & Epiſcopo Londonienſi ſalutem. &c. Regnum Angliæ glorioſum nempè potentia & abundãtia facultatum, ſed glorioſius pietate fidei, & ſacræ paginæ claritate coruſcũ conſueuit viros producere diuinarum Scripturarum recta ſcientia præditos, matu-

maturitate graues, deuotione præclaros, & pugiles fidei orthodoxæ, & qui nõ ſolùm proprios, ſed alienos populos documentis inſtruebant veriſsimis, & in mandatorum domini ſemitam dirigebant. Et ſicut ex effectu contingentiũ temporis antiqui colligitur, dicti regni præſules in ſpecula ſollicitudinis poſiti, proprias excubias exercentes ſollicitè, non permittebant aliquod oriri erroneum, quod poſſet inficere oues ſuas, ſed ſi oriretur zizania ex inimici hominis inſpertione, illã protinus euellebãt, creſcebat aſsiduè purum triticum in dominicum horreum inferendum. Sed (prôh dolor) nunc apparet quòd in ipſo regno officio vigiles, negligentia verò deſides, nõ circuunt ciuitatem, dum hoſtes ingrediuntur in eam, animarum theſaurum precioſiſsimum prædãtur. Quorum latẽtes ingreſſus, & patentes aggreſſus, priùs ſentiuntur in Roma intercapedine longa remota, quàm eis in Anglia reſiſtatur. Sanè plurium fide dignorum ſignificatione admodùm dolenter audiuimus, quòd Iohannes VVyckleſ rector Eccleſiæ de Luttlevvorth Lincolnienſis diœc ſacræ paginæ profeſſor, vtinam nõ magiſter errorum, in illã deteſtabilem veſaniam dicitur temerè prorupiſſe, quòd nõnullas propoſitiones & cõcluſiones erroneas & falſas in fide malè ſonantes, quæ ſtatum totius Eccleſiæ ſubuertere & eneruare conantur, quarumq; aliquę, licèt aliquibus quibuſdã mutatis terminis ſentire vidẽtur peruerſas opiniones & doctrinam indoctã damnatę memoriæ Marcilli de Padua, & Iohannis de Gãduno, quorumlibet per fælicis recordationis Iohannẽ Papã. 22. prædeceſſorem noſtrum reprobatus extitit & damnatus, non veretur in præfato regno aſſerere, dogmatizare & publicè prędicare, nõnullos Chriſti fideles eis malignè inficiens, ac à fide catholica (ſine qua non eſt ſalus) faciẽs deuiare, de quibus ſic ſubortis, & non extirpatis, ſeu ſaltem eis nulla facta reſiſtentia, quam ſciamus, ſed tranſactis ſeu tolleratis, cõniuentibus oculis tam negligẽter tranſeundo non immeritò deberetis rubore perfundi, verecundari, & in proprijs cõſcientijs remorderi. Quare cùm tã pernicioſum malum, quòd non præciſum ſeu radicitùs extirpatum ſerpere poſſet in plurimos in animabus eorum (quod abſit) læthali contagione necandos, nolumus (ſicut nec debemus) ſub diſsimulatione tranſire. Fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenùs receptis præſentibus, vos vel alter veſtrum de dictarum propoſitionum & concluſionum aſſertione, quarum copiam vobis mittimus ſub Bulla noſtra incluſam, vos ſecretè informantes, ſi inueneritis ita eſſe, præfatum Iohannem faciatis authoritate noſtra capi, & carceribus mancipari, eiuſquè confeſsionem ſuper eiſdem propoſitionibus ſeu concluſionibus recipere ſtudeatis, ac ipſam confeſsionem, & quæcunque dictus Iohannes dixerit ſeu ſcripſerit, ſuper earundem propoſitionum & concluſionum inductione ac probatione, & quicquid feceritis in præmiſsis ſub veſtris ſigillis clauſa, & nemini reuelata, nobis per fidelem nuncium tranſmiſſuri, eundemq; Iohannem ſub fideli cuſtodia teneatis in vinculis, donec à nobis ſuper hoc aliud receperitis in mandatis. Contradictores. &c. Inuocato &c. Nõ obſtantibus fælicis recordationis Bonifacij Papæ 8. prædeceſſoris noſtri cõſtitutionibus, in quibus cauetur ne aliquis extra ſuam ciuitatem vel diœc, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis vltra vnam dietam à fine ſuæ diœc ad iudicium euocetur, ſeu ne iudices à ſede apoſtolica deputati aliquos vltrà vnam dietam à fine ſuæ dioc. euocare preſumant, & de duabus dietis in conſilio generali, ac expenſionis & alijs priuilegijs, conſtitutionibus, & literis apoſtolicis prædicatorum Minorum & hæremitarum Sancti Auguſtini, & ſanctæ Mariæ de monte Carmeli, & alijs quibuſcunq; mendicantium, vel alijs ordinibus, & locis aut ſpecialibus perſonis ſeu capitulis & conuentibus ipſorũ generalibus vel ſpecialibus, quorumcunq;

tenorum

tenorum exiſtant, necnon ſtatutis & cõſuetudinibus eorundem ordinum, & locorum contrarijs, per quę effectus præſentiũ impediri valeat quomodolibet vel differri, etiamſi de eis eorumq; totis tenoribus ac de verbo ad verbũ plena & expreſſa mentio in noſtris litteris ſit habenda, ſeu ſi Iohanni prædicto vel quibuſuis alijs cõmuniter vel diuiſim à dicta ſede ſit indultum, quòd perſonaliter capi aut quòd ius dici, ſuſpendi, vel excõmunicari non poſsint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenã & expreſſam, ac de verbo ad verbũ de indulto huiuſmodi mentionem. Dat. Romæ apud S. Mariam maiorẽ. ii. cal. Iunij, anno. 7.

Epiſtola Papæ ad regem de eadem re.

CHariſsimo in Chriſto filio Edvvardo regi Angliæ illuſtri, ſalutem. &c. Regnum Angliæ quod altiſsimus tuæ ſuppoſuit poteſtati, glorioſum nempe potentia & abundantia facultatum, ſed glorioſius pietate fidei, & ſacrę paginæ claritate coruſcum conſueuit viros producere diuinarum Scripturarum recta ſcientia præditos, maturitate graues, deuotione feruentes, & catholicæ fidei defenſores, qui non ſolùm proprios ſed alienos populos præceptis ſalutaribus inſtruebant, dirigebantquè in diuinorum ſemitam mandatorum. Sed nuper cum ingenti cordis amaritudine plurimorum fide dignorum ſignificatione percepimus, Iohannem de VVicklef rectorem eccleſiæ de Luttlevvorth Lincoln. diœceſis, ſacræ paginæ profeſſorem, vtinam non magiſtrum errorum, in illam nefandam & abhominabilem prorupiſſe dementiam, quòd nonnullas propoſitiones & concluſiones plenas erroribus, & manifeſtam hæreſim continentes, quæ ſtatum totius eccleſiæ ſubuertere & eneruare nituntur; quarumq; aliquæ, licet quibuſdam mutatis terminis ſentire videntur peruerſas opiniones, & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marcilli de Padua & Iohannis de Ganduno, quorũlibet per fælicis recordationis Iohannem Papam. 22. prædeceſſorẽ noſtrum reprobatus extitit & damnatus, in dicto regno dogmatizare & publicè prædicare, ſeu potius de virulento clauſtro ſui pectoris euomere non veretur, nonnullos Chriſti fideles earum reſperſione commaculans, & à præfatæ fidei recta ſemita in præcipitium perditionis abducens. Nos itaque tantum malum quod nõ præciſum ſeu radicitus extirpatum ſerpere poſſet in plurimos, in animabus eorum (quod abſit) læthali contagione necandos, nolentes prout nec velle ſine noſtræ morſu conſcientiæ, poſſumus conniuentibus oculis pertranſire, venerabilibus fratribus noſtris Archiepiſcopo Cantuarienſi & Epiſcopo Londinenſi per litteras noſtras commiſimus & mandauimus, vt ipſi vel alter eorum receptis per eos dictis noſtris litteris de dictarum propoſitionum & concluſionum aſſertione, quarum copiam eis ſub bulla noſtra miſimus interclusam, ſe informantes (ſi inuenirent ita eſſe) facerent præfatum Iohannem authoritate noſtra capi & carceribus mancipari, eius confeſsione ſuper eiſdẽ propoſitionibus ſeu concluſionibus recipere ſtuderent, ac ipſam confeſsionẽ & quæcunque dictus Iohannes dixerit vel ſcripſerit ſuper earũdem propoſitionum & concluſionum inductione, & probatione, nobis per fidum nuncium tranſmittere non poſtponant. Cùm itaque dicti archiepiſcopus & epiſcopus in proſecutione huius negotij noſcantur fauore & auxilio tuæ celſitudinis indigere, maieſtatem tuam quam & tui progenitores incliti catholicæ fidei, cuius in hac parte res agitur, ſemper conſueuerunt eſſe & præcipui zelatores, requirimus & deprecamur attente quatenus ob reuerentiam dei dictę fidei, & Apoſtolicę ſedis, & noſtrum intuitum digneris præfatis archiepiſcopo & epiſcopo, & alijs qui huiuſmodi negotium perſequentur, in ipſa proſecutione tui fauoris & auxilij patrocinium exhibere prouidè, præter humanæ laudis præconium diuinæ retributionis prẹmium, noſtram & dictæ ſedis adepturus beneuolentiam ampliorem. Datæ Romæ apud ſanctam Mariam maiorem. ii. Cal. Iunij, anno. 7.

PRima. Totum genus humanum citrà Chriſtum nō habet poteſtatem ſimpliciter ordinandi: vt Petrus, vt omne genus ſuum dominetur policiter, imperpetuum ſuper mundum.

Propoſitiones ſiue cōcluſiones quas Io. Wicklef publicè prædicauit.

2. Deus non poteſt dare homini pro ſe & hæredibus ſuis imperpetuum ciuile dominium.

3. Chartæ humanitùs adinuētæ de hæreditate ciuili ꝑpetua ſunt impoſsibiles.

4. Quilibet exiſtens in gratia gratificante finaliter, ne dum habet ius, ſed in re habet omnia dona dei.

5. Homo poteſt ſolùm miniſtratoriè dare tam naturali filio quàm inuitationis in ſchola Chriſti tam temporale dominium quàm æternum.

6. Si deus, domini temporales poſſunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunæ ab eccleſia delinquente.

7. Nunquid eccleſia eſt in tali ſtatu vel non, non eſt meum diſcutere, ſed dominorū temporalium examinare, & poſito caſu confidenter agere, & ſub pena damnationis æternæ eius temporalia auferre.

8. Scimus quod non eſt poſsibile vt vicarius Chriſti purè ex bullis ſuis, vel ex illis, cum voluntate & conſenſu ſuo & ſui collegij, vel habilitet vel inhabilitet.

9. Non eſt poſsibile hominem excommunicari niſi prius & principaliter excommunicetur à ſeipſo.

10. Nemo ad ſui deteriorationem excōmunicatur, ſuſpenditur, vel alijs cenſuris cruciatur niſi in cauſa dei.

11. Maledictio vel excommunicatio non ſimpliciter, niſi quantum fertur in aduerſarium legis Chriſti.

12. Non eſt exemplificata poteſtas à Chriſto vel ſuis diſcipulis excōmunicādi ſubditos, pręcipuè propter negationem temporalium, ſed è contrà.

13. Diſcipuli Chriſti nō habēt poteſtatē coactè exigere tēporalia ꝑ cenſuras.

14 Non eſt poſsibile de potentia Dei abſoluta, quod ſi Papa vel alius prætendat ſe quouiſmodo ſoluere vel ligare, eo ipſo ſoluit vel ligat.

15. Credere debemus quòd ſolū tunc ſoluit vel ligat, quādo ſe conformat legi (Chriſti.

16. Hoc debet credi catholicè, quòd quilibet ſacerdos ritè ordinatus habet poteſtatem ſufficientem ſacramenta quælibet cōferendi, & per conſequens quemlibet contritum à peccato quolibet abſoluendi.

17 Licet regibꝰ auferre tēporalia à viris eccleſiaſticis ipſis abutētibꝰ habitualiter

18 Siue domini tēporales ſiue ſancti Papæ, ſiue Petrus, ſiue caput eccleſiæ, qui eſt Chriſtus, dotauerat eccleſiam bonis fortunæ vel gratiæ, & excommunicauerit eius temporalia auferentes, licet tamen propter conditionem implicitam delicto proportionabiliter eam temporalibus ſpoliare.

19. Eccleſiaſticus imo & Romanus pōtifex poteſt legitimè à ſubditis & laicis corripi, & etiam accuſari. Iſtæ fuerūt propoſitiones vel potius deliramēta ſæpedicti Iohannis, quę ad aures domini apoſtolici peruenêre, vnde iuſtè cōcitatus pręſcriptas bullas huius tanti negotij executores, & ſtatum contingente vniuerſalis eccleſiæ prædictis epiſcopis demandauit. Qui quā indeuotè, quàm ſegniter commiſſa ſibi mādata compleuerint, meliùs eſt ſilere quàm loqui. Hoc tantùm poſterorum notitiæ declarare ſtuduimus, quòd cum ipſi Epiſcopi tantę dignationis fauorem & apices ſuſcepiſſent, animati plurimùm, nec immeritò, profitebantur ſe nullius precibus, nullius minis vel muneribus eſſe flectendos, quin in iſta cauſa recta iuſtitiam ſequerentur, etiam ſi periculum capitis immineret. Sed inſtante die examinationis ipſius apoſtatæ, à timore, à vento arundinis agitatæ, molliti ſunt ſermones eorum ſuper oleum in iacturam publicam propriæ dignitatis, & totius Eccleſiæ detrimentum. Et qui nec

ipſis dominis regniq; principibus ſe obtemperare deuouerant, donec exceſſus ipſius hæreſiarchæ puniuiſſent iuxta mandata papalia à facie cuiuſdam, nec nobilis militis neque potentis de curia principiſſæ: Iohanne videlicet Ludouici Clifforde pompoſè vetantis ne præſumerent aliquid contra ipſum Iohannem ſententialiter diffinire, tanto timore concuſsi ſunt, vt cornibus eos carere putares factos velut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. Inſuper nec illud eſſe ſilendum æſtimo, cum Epiſcopi prædicti, cum iſto ſchiſmatico in capella Archiepiſcopi apud Lambheth conueniſſent, non dico ciues tantùm Londonienſes, ſed viles ipſius ciuitatis ſe impudenter ingerere præſumpſerunt in eandem capellam, & verba facere pro eodem, & iſtud negotium impedire, cõſili(vt reor) de ipſorum præmiſſa negligentia pręlatorum. Talibus occaſionibus ſeu commentis pſeudopropheta, & verus hypocrita pro tunc euaſit, amplius non comparitūrus coram dictis Epiſcopis circa mortem Gregorij Papæ. Cuius obitum non modicum fideles contriſtauit, ſed in fide falſos ipſum Iohannem & ipſius aſſeclas animauit.

Iſtæ ſunt declarationes factæ per I.W.

IN principio proteſtor publicè ſicut ſæpè feci aliàs, quòd propono & volo, ex toto corde meo, mediãte dei gratia, eſſe integer Chriſtianus, & quàmdiu mãſerit in me halitus, profiteri atque defendere, quantum ſufficio legem Chriſti. Et quòd ſi ex ignorantia vel quacunque alia cauſa in iſto defecero: rogo deum meum de venia. Et nunc prout ex tunc reuoco & retracto ſubmittens me humiliter correctioni ſanctæ matris Eccleſiæ. Et quæ per pueros ſententia eſt fidei quam dixi in ſcholis & alibi, ac magis per pueros etiam vſq; ad Romanã curiã tranſportata, ideo ne Chriſtiani ſcandalizentur in me, volo in ſcriptis dare ſententiam, ex qua impetitus ſum, quã volo vſq; ad mortem defendere, ſicut credo omnes chriſtianos debere, ſed ſpecialiter Romanum pontificem & cæteros ſacerdotes eccleſiæ. Intelligo autem concluſiones ad ſenſum & modũ loquendi ſcripturæ, & ſanctorum doctorum, quem paratus ſum exponere, & dato quòd ſunt fidei contrariæ, volo ipſas paratiſsimè reuocare. Prima concluſio. Totum genus humanum concurrentium, citrà Chriſtũ non habet poteſtatem ordinãdi ſimpliciter vt Petrus & omne genus ſuũ dominetur imperpetuum politicè ſuper mũdum, patetq; nõ eſſe in hominum poteſtate impedire aduentũ Chriſti ad finale iuditium quòd oportet creare iuxta illum articulũ fidei, Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Ex hinc enim ſecundùm fidem ſcripturæ, ceſſabit hominum politia. Intelligo autem dominationem pollicitam vel ciuilem dominationem ſecularem, pertinere laicis actiuis viantibus dum peregrinantur à domino. De tali enim dominatione politica loquũtur philoſophi. Et quamuis periodicũ vocatur, quãdoq; perpetuũ, quia tamẽ in ſcriptura ſacra in vſu Eccleſiæ & libris philoſophorum perpetuũ, ſumitur cõmunis pro æterno apertè, poſt in illa ſignificatione famoſiore ſuppono terminũ illũ capi: ſic enim canit eccleſia, Deo patri ſit gloria, eiuſque ſoli filio, cum ſpiritu paracleto, & nunc & in perpetuum: Et tunc eſt concluſio immediata principijs fidei, cum non ſubiacet hominum poteſtati, ordinare peregrinationem Eccleſiæ ſine fine. Deus non poteſt dare homini pro ſe & hæredibus ſuis imperpetuum ciuile dominium. Intelligo autem ciuile dominium vt ſupra intellexi dominationem pollicitam & imperpetuum, vt ſupra, ſicut Scriptura intelligit in beatitudine perpetuas manſiones. Tunc dixi primò, quòd Deus de potentia ordinata non poteſt dare homini imperpetuum ciuile dominium. Dixi ſecundo, quod probabile videtur, quòd Deus de potentia ſua abſoluta non poteſt dare homini imperpetuum tale dominium, eò quòd non poteſt vt videtur ſemper incarcerarę ſponſam ſuã in via, nec pro ſemper differre vltimũ ſuæ beatitudinis cõplementũ. Multę chartæ humãnitus adinuẽtæ de hęreditate

ciuili

ciuili potentia ſunt impoſsibiles. Iſte veritas eſt incidens, non enim oportet catholicare omnes chartas à quolibet iniuſtè occupante. Sed hoc confirmato fide eccleſiæ daretur charitatis occaſio confidendi in temporalibus & petendi licentiã: ſicut enim omne verum eſt neceſſarium, ſic omne falſum eſt poſsibile ex ſuppoſitione, vt patet teſtimonio ſcripturæ, & ſanctorum doctorum loquentium de neceſsitate futurorũ. Quilibet exiſtens in gratia gratificante finaliter nedum habet ius in rem, ſed pro ſuo tempore ius iure ſuper omnia bona dei, patet ex fide ſcripturæ Math. 24. quia veritas promittit ciuibus intrãtibus in gaudium ſuũ. Amen dico vobis ſuper omnia bona conſtituet eum. Ius enim communionis ſanctorum in patria fundatur obiectiuè ſuper vniuerſitatem donorũ dei. Homo poteſt ſolùm miniſtratoriè dare tam naturali filio inuitationis & temporale dominium & ęternum, patet eò quòd omnis homo debet recognoſcere ſe in omnibus operibus ſuis humilem dei miniſtrũ vt patet ex fide ſcripturę. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, imò Chriſtus ſic miniſtrauit & docuit ſuos præcipuos apoſtolos miniſtrare. In patria verò dabunt ſancti cõfratribus dominia bonorũ vt patet de ſuis corporibus, & bonis eis inferioribus in natura, iuxta illud Lu. 6. Menſurã bonã & confertam & coagitatã & ſupereffluentem dabũt in ſinum veſtrũ. Si deus eſt, domini temporales poſſunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunę ab eccleſia delinquẽte. Iſta eſt correlatiua primo articulo fidei. Credo in deũ patrem omnipotentem. Intelligo autem poſſe modo ſcripturæ cõcedentes quòd deus de lapidibus poteſt ſuſcitare filios Abrahæ. Aliter enim omnes Chriſtiani principes forent hæretici. Pro prima concluſione formatur ſic ratio. Si deus eſt ipſe eſt omnipotens. Et ſi ſic, ipſe poteſt præcipere dominis tẽporalibus, ſic auferre. Et ſi ſic, poſſunt legittimè ſic auferre, ergo à primo: vnde in virtute illius principij chriſtiani principes practizauerũt illam ſententiã, ſed abſit ex illo credere, quod intentionis meæ ſit ſeculares dños, licitè poſſe auferre, quãdocũq; & quomodocũq; voluerũt vel nuda autoritate ſua, ſed omninò autoritate eccleſię in caſibus & forma limitatis à iure. Scimus quòd nõ eſt poſsibile, vt vicarius chriſti purè, ex bullis ſuis vel ex illis cũ volutione & cõſenſu ſuo ac collegij quenq̃ habilitet vel inhabilitet, patet ex fide catholica cũ oportet dñum omni operatione vicaria tenere primatũ. Ideò ſicut in omni habilitatione ſubiecti prius exigitur gratia & dignitas habilitati, ſic in omni inhabilitatione pri9 exigitur dignitas ex demerito inhabilitati, & per cõſequens nõ purè ex miniſterio vicarij Chriſti ſit talis habilitatio vel inhabilitatio. Sed deſuper aliunde, nõ eſt poſsibile hominẽ excõmunicari ad ſui damnũ niſi excõmunicetur primò & principaliter à ſeipſo. Patet cum oportet talem excõmunicationẽ originari à peccato dãnificati: vnde Auguſtinus de verbis domini ſermone. 21. Tu te noli conculcare, & te non vincet homo, Et adhuc canit fides Eccleſiæ, quòd nulla nocebit aduerſitas, ſi nulla dominetur iniquitas, ſuppoſitum habemus octauę. Omnis tamen excommunicatio ex cauſa multiplici eſt timenda, etiam licèt excommunicatio Eccleſiæ ſit humili excommunicato non damnabilis ſed ſalubris. Nemo debet niſi in cauſa Dei, excommunicare, ſuſpendere, interdicere, vel ſecundùm quamcunq; cenſuram Eccleſiaſticam vindicando procedere, patet cum omnis cauſa iuſta ſit cauſa Dei, cuius ratio debet maximè ponderari, immò amor excommunicati debet ſuperare zelum vindictæ & appetitum temporalium quorumcunque cum aliter ipſe excommunicãs ſeipſum damnificet, ſuppoſitũ nonæ. Iſti tamẽ cõgruit, vt prelatus excõmunicet in cauſa hominis pricipaliter tamẽ ſecũdũ rationẽ, quia ſit iniuria deo ſuo, vt patet 13. q. c. inter quærelas. Maledictio vel excommunicatio non ligat finaliter niſi de quanto fertur in aduerſariũ legis Chriſti, patet cum deus ligat omnem ligatum

ſimpliciter, qui non poteſt excõmunicare, niſi propter præuaricationem legis ſuæ ſuppoſitũ decimę. Iſti tamẽ cõſonat, quòd cẽſura eccleſiaſtica nõ liget ſimpliciter, ſed ſecũdariè ſecundũ rationẽ, quia fertur in aduerſariũ membri eccleſiæ. Non eſt conceſſa poteſtas à Chriſto ſuis diſcipulis excõmunicandi ſubditũ propter negationem temporalium, ſed è contra patet ex fide ſcripturę qua creditur, quod deus eſt ſuper omnia diligẽdus, & proximus & inimicus, & pluſq̃ omnia temporalia huius mundi neceſſariò, quod lex Dei non eſt ſibi ipſi cõtraria. Diſcipuli Chriſti non habent poteſtatẽ ad exigendũ coactione ciuili tẽporalia per cenſuras, vt patet ex fide ſcripturę. Luc. 22. qua Chriſtus prohibuit ſuos Apoſtolos ciuiliter dominari. Reges, inquit, gentium dominantur eis, vos autem non ſic. Et ad iſtũ ſenſum exponitur à beato Bernardo, beato Chryſoſtomo & alijs ſanctis, ſuppoſitum habemus duodecimæ. Iſti tamen non obſtat quòd exigant temporalia per cenſuras eccleſiaſticas acceſſoriè ad vindicationem dei ſui. Non eſt poſsibile de dei potentia abſoluta, quòd ſi Papa alius vel Chriſtianus prætendat ſe quouiſmodo ſoluere vel ligare, eo ipſo ſic ſoluit vel ligat. Oppoſitum iſtius deſtrueret totã fidem catholicam; tamẽuè implicaret blaſphemiam vſurpãtem talem abſolutam potẽtiam domini, ſuppoſitum habemus tertiodecimæ. Per iſtam concluſionẽ non intendo derogare poteſtati Papæ, vel cuiuſcunque prælati Eccleſię, quin poſſunt in virtute capitis ligare & ſoluere. Intelligo autem conditionalem negatam, vt impoſsibilem ad hunc ſenſum, quòd non poteſt eſſe, quòd Papa vel alius prælatus Eccleſiæ prætendit ſe quouiſmodo ſoluere vel ligare, niſi eo ipſo ſic ſoluerit vel ligauerit; & tunc nõ poteſt eſſe peccabilis. Credere debemus, quòd tunc ſolùm ligat vel ſoluit Chriſti Sacerdos, cũ ſimpliciter legi Chriſti paret, pro eo quòd non licet ſibi ſic facere, niſi in virtute legis illius, & per conſequens niſi quando eſt conformitas legi illi. Hoc debet credi pro catholico, quòd quilibet ſacerdos ritè ordinatus ſecundùm legem gratiæ habet poteſtatem ſecundùm quam poteſt Sacramenta quælibet ſecundùm ſpeciẽ miniſtrare, & per conſequens ſibi confeſſum de quocunque peccato contritum abſoluere: patet ex eo, quòd poteſtas ſacerdotalis non ſufficit maius vel minus in ſua eſſentia: poteſtates tamen inferiorum ſacerdotum, nunc ſunt rationabiliter reſtrictæ, & aliàs in vltimo neceſsitatis articulo ſunt laxatæ, ſuppoſitum habemus quintodecimæ: & ſic ſecundùm doctores eſt dare in prælato duplicẽ poteſtatem, ſcilicet poteſtatẽ ordinis, & poteſtatẽ iuriſdictionis ſiue regiminis, & quoad illã ſunt prælati, vt ſuperioris maieſtatis & regiminis. Licet regibus in caſibus limitatis à iure, auferre tẽporalia à viris Eccleſiaſticis ipſis habitualiter abutẽtibus, patet ex hoc quòd domini tẽporales debent plus inniti ſpirituali eleemoſinæ fructus vberiores ferẽti quã eleemoſinæ corporali neceſſario, quod foret in caſu opus elemoſinæ ſpirituales clericos damnificantes ſe in corpore & anima p̃ ſubtractionẽ huiuſmodi caſtigare. Caſus autẽ quẽ iura limitant foret defectus correptionis ſpiritualis præpoſiti; & demũ fidei clerici corrigendæ, vt patet. 16. q. 7. filijs. 40. di. Si Papa, ſiue domini temporales, ſiue quicunq; alij dotauerint eccleſiam temporalibus, licet eis in caſu auferre temporalia medicinaliter ad cauenda peccata, non obſtante excõmunicatione, vel alia cenſura eccleſiaſtica, cũ nõ niſi ſub conditione implicata ſunt donata: patet ex hoc quod nihil habet impedire à præcipuis operibus charitatis neceſſariò, quòd in omni opere humano debet ſubintelligi cõditio diuini beneplaciti neceſsiariáq; lege ciuili collationes decorãdi c. 5. in fine collationis. 10. ſuppoſitũ habemus ſeptimę decimę. Abſit quòd illis verbis detur occaſio tẽporalibus ad auferendũ bona fortunæ in detrimentũ eccleſię. Eccleſiaſticus etiã Romanus pontifex poteſt in caſu à ſubiectis corripi, & ad vtilitatem eccleſiæ, tã à clericis q̃ à laicis accuſari poteſt

ex hoc quòd ipſe eſt peccabilis citra peccatũ in ſpiritũ ſãctũ, vt ſupponitur ex ſanctitate, humilitate, & reuerẽtia debita tanto patri. Cũ enim ſit frater noſter peccabilis, ſubiacet legi correptionis fraternę, & cũ totũ collegiũ patet eſſe deſes in correptione pro neceſſaria proſperitate eccleſiæ, patet quòd reſiduũ corpus eccleſię, quod poſsibile eſt ſecũdũ plurimũ ſtare in laicis, patet medicinabiliter eũ corripere accuſare, & ad frugẽ melioris vitæ reducere. Caſus autẽ poſsibilis tãgitur diſt. 40. Si papa fuerit à fide deuius, ſicut enim nõ debet ſupponi in dño Papa ſine patẽti euidẽtia tãtus lapſus, ſic nõ debet ſuppoſitionẽ lapſo de poſsibili tãta obſtinatia quin medelã ſuperioris ſui, quoad deũ humiliter acceptabit, vnde practica iſtius cõcluſionis multę chronicę atteſtãtur. Abſit ab eccleſia Chrſti quòd damnetur veritas, quia malè ſonat peccatoribus vel ignaris, quia tũc tota fides ſcripturæ foret damnabilis. Hoc eodẽ modo idem verſipellis I. VVycklef ponẽdo intellectum in ſuis nefandis propoſitionibus, vt dictũ eſt, fauore & diligentia Londinenſium deluſit ſuos examinatores, epiſcopos deriſit, & euaſit. Quæ omnes ſi ſimpliciter caperentur ſecundùm modum quo ipſe in ſcholis & in publicis prædicationibus eas protulit, hęreticam proculdubiò ſapiunt prauitatem. Non enim circumlocutionẽ aliquã eis immiſcuit, quando eas laicorum aurib⁹ inſtillauit, ſed nudè & apertè vt præſcribũtur eas docuit, captãs per talia gratiã laicorũ, qui libẽter audiũt quę peruerſa ſunt, pręcipuè tamẽ de eccleſia, & perſonis eccleſiaſticis, & libẽtius impellũtur ad damna vel iniurias inferẽda religioſis & clericis, cum aliqua oportunitas ſe ingeſſerit quæ omnino extat eis deſiderabilis & votiua. Idemq; memoratus hypocrita cum ab Epiſcopis mandata cepiſſet, ne vlteriùs in ſcholis ſeu ſermonibus propter laicorum ſcãdalum tales propoſitiones frequentaret, ſpreto ſui Metropolitani præcepto obſtinatus & inobediens, alias nouas concluſiones ponere non omiſit, adeò malè vel peius quàm priores ſonantes, vt patet. 1. Dominiũ ciuile, dominiũ proprietariũ actum viatoris ſuper bonis plenè ſecundũ leges humanas. 2. Non ſtat purè clericum abſq; mortali peccato ciuiliter dominari, & intelligit per purè clericos, Papam, Cardinales, epiſcopos, diaconos & alios ſacerdotes. 3. Papa non poteſt diſpenſare contra Apoſtolum ſicut nec cum clerico, vt habeat ciuiliter proprium. 4. Dominium ciuile formaliter dictum ſapit inſeparabiliter peccatũ. 5. Actus ciuilis eſt actus rationalis creaturę factus ſecũdum legem humanã. 6. Sicut Deus nõ poteſt exercere actus ciuiles, nec homo in ſtatu innocẽtiæ, ſic illicitum eſt alicui purè clerico actus ciuiles exercere.

Aſſertiones I. Wycklef.

7. Quodcunq; collegiũ clericorum quod acquirit bona fortunæ, redditus vel prouentus, nec eis ciuiliter dominetur, peccat mortaliter.

8. Eſt impoſsibile de dei potentia abſoluta Chriſtum regnaſſe ciuiliter.

9. Monachi ſicut apoſtoli Chriſti nil haberẽt ciuiliter vt planè poteſt elici ex regula & profeſsione vnanimi monachorum.

10. Maior pars accumulationis bonorum fortunæ, in manibus religioſorum eſſet diſſoluta, ſi iura regni Angliæ eſſent debitè executa, & intelligit per illum terminum religioſorum in dicta concluſione Epiſcopos, ſacerdotes, monachos & canonicos ac omnes purè clericos.

PRopè tempus illud redijt nauigiũ Anglicanum, quod ſupra retulimus magna pertuliſſe periculã maris & ventorũ in procinctu primæ profectionis. Sed maiora in hoc ſecundo progreſſu non tantum tempeſtatibus quantũ perfidia defectionis ſuorum, in quibus ſperare debebant. Namq; hoc ſatis patuit per claſsiarios quibus præpoſitus fuerat dominus Fitzvvater. Qui cũ eo tempore quo claſsis dñi Thomę de VVodſtock comitis Buckinghã, nauigiũ Hiſpaniæ inuadere decreuiſſet, ipſi quos gubernaſſe debuerat idem dominus Fitzvvater, non ſolùm ſe mouere in auxilium eiuſdem Thomæ ſolatium feſtinare pro

Nauigium Angliæ redijt.

viribus impediuerunt,& ipſum coſdem pro huiuſmodi negato ſubſidio duriùs increpantē ad mortem vſque proſecuti fuiſſent, ſi non idem dominus Cantius ſe ſubtraxiſſet. Qui tandem penè ſolus fugiens in quodam Balingario,peruenit ad eundem comitem, & ei auxilium praſtitit pro poſſe ſuo, vnde factū eſt vt tunc caperentur octo naues Hiſpaniæ in mari Armoricanę Britannię propè portū caſtelli de Breſt. Et plures forſitan captæ fuiſſent,ſi præſcripti deſertores militię & deſēſionis ſocij adfuiſſent. Itaq; re minùs laudabiliter geſta,reuerſum eſt nauigium poſt natale,quod à primo pręcincti modò imbribus,modò niue, modò ventis & ſpiritibus procellarum, modò inteſtino diſsidio, ita aduerſum impeditum & conturbatum fuerat, velut caruiſſet diuino fauore. Solus dominus Thomas Percye ex hoc nauigio pro ſuæ claſsis emendatione remanſerat, alijs (vt diximus) ſecunda vice proficiſcentibus, qui non ſolùm euadere meruit maris incommoda,ſed & adipiſci diuino fauore, non tantùm ſibi,ſed & toti regno perampla commoda. Hic namq;, poſtquam ſui nauigij infirma firmaſſent, profectus eſt cum vna magna naui & duabus bargijs, alijſquè minoribus vaſis paucis, & factus eſt obuiam quinquaginta nauibus onuſtis mercibus Gallicorum,quarum quædam fuêre Flandrenſes, quędam Hiſpanicæ, ipſas intrepidè eſt aggreſſus, denuncians primò Flandrēſibus, vt ſecederent ab Hiſpanis. Quibus nolentibus ſocios derelinquere, eò quòd videbantur eorum bona cōmuniter cum Francorum vehere neceſſarijs, ſine delectu rates inuaſit. Quæ cernentes eius conſtantiam animoſam, & putantes in proximo magnum ſibi ſubſidiū affuturum, reſiſtere deſtiterunt. Et mox octo & viginti fuga prolapſis, viginti duæ ſe protinus reddidêre,ſicquè ſolus idem Thomas re bene geſta redijt commēdabilis, alijs nil reportantibus præter fuſcam famam. De quibus prędicatum fuerat eos expediſſe minus proſperè,quòd non ſolùm publicas meretrices auſi ſunt ſecum ad marina bella traducere, ſed & comprouincialium coniuges adulteri & inceſti.

De Roberto Knoll.

Eadem tempeſtate Robertus Knoll,cui cuſtodia commiſſa fuerat caſtelli de Breſt,per exploratores edoctus didicit non poſt multos dies quoſdam Britones aduenturos hoſtiliter ad prædandum patriam circa eum , vt ipſe prouocatus hoc modo exiret inconſultiùs ad repellendum eos, vndè ſi fortuna faueret,ipſi Britones fiduciam ipſum interficiendi conceperant,ſed fruſtra,nam eorū fraudes ipſe præueniendo deluſit,& præcurrente diuina gratia, quod in ipſum meditati fuerant in ipſos ille peregit; ceciderúntque in foueam quā fecerunt,captis octoginta & carceribus mancipatis.

Dominus Hugo Caluerle & ſui ſpoliāt mercatores Bolonienſes.

Paucis euolutis diebus poſt natale, dominus Hugo de Caluerle otioſitatem ſibi inimicam exiſtimans, nolens etiam inimicos in otio tranſigere diu dies,conuocatis omnibus vicinis ſuis qui parebant Anglicanæ fidei, vniuerſiſquè ſuis ſtipendarijs,poſt magnam cœnam factam,cum omnes hilariores è vino factos eſſe cōſpiceret, quærit (ſi neceſsitas vrgeret) vtrum ei libenti animo ad cōmunia ſiuè damna ſiue commoda ſecuturi eſſent : quibus Sacramento firmantibus ſe eius ſigna quocunq; vellet prompto animo ſecuturos, tunc quidē ſingulis gratias agens eos ad propria loca remiſit. Quos vix elapſo triduo armatos adeſſe rogauit. Quibus eius iuſsioni parentibus, ipſe intimauit quid mente cōceperat quiduè facere communis vtilitatis cauſa decreuerat. Moxq; cunctis in ſua conſpirantibus eos ſecretò armatos educit,& ad villam de Stapul quàm feſtinanter potuit properauit. Erant autem nundinæ in eadem villa ad quas confluxerant mercatores Bolonienſes, Noſterlenſes, Ambianenſes, Pariſiacenſes, cū multis alijs qui mercandi gratia illuc aduenerant nihil periculi metuentes. Nocte igitur dominus Hugo delitefcens cum ſuis, notata hora congrua, villam [illegible] ingre-

ingreditur cum armatis. Qui illicò irruentes in vulgus inerme, plurimos interficiunt, multos in vincula conijciunt captiuorũ more pecunia redimendos. Exhinc omnia mercimonia hoſtili more diripiunt, villámq; comburũt igne ſuppoſito, præter pauca loca quæ diligentia dominorũ à flamma redempta ſaluantur, vna etiã aliáq; mercimonia, groſſoriaq; quòd ſecum oportunè tollere non valebant, minatus eſt idem Hugo diffundere vel gurgiti demãdare, niſi mercatores (fide interpoſita) pro ipſarum rerum conſeruatione taxatam ſummã pecuniæ pro ſuæ voluntatis arbitrio ſoluere ſpoſpondiſſent. Hijs ritè peractis, Caleſiam cum ſuis omnibus incolumis repedauit, afferens ſecum è nundinis quæ ſuorum Caleſienſium commodo meritò cederent multis annis.

Viri de VVinchelſee & de Ria, hijs diebus collecta multitudine, & aſcenſis bargijs, egreſsi ſunt verſùs Normanniam, ſi quo modo poſsint damna anni prȩteriti eis illata per aduerſarios eorundem, cupientes incommodum reſarcire; noctuquè terræ applicantes, villam quæ Portus Petri dicitur, ingrediuntur armati, quoſq; obuios in ore gladij trucidantes peruagantur vicos, quos dignos captiuitate iudicant, eos videlicet qui dignam ſummã pecuniȩ pro redemptione pendere poterant, vinculatos ad vaſa deducunt, domos cum eccleſijs ſpoliant, in omnibus remetientes eis eandem menſuram quã prius menſi fuerãt apud Riam, vbi tandem inuenerunt multa ſpolia quæ abduxerant de villa de Ria, & præcipuè campanas quas tulerant de eccleſia, cum plumbo etiam quod detraxerant infauſtis manibus de eadem. Tandem commendantes vniuerſa Vulcano, deſcẽdunt de VVilet non procul poſitam properantes & ſimilia facientes ibidem, domum cum præda opulentiſsima ſunt egreſsi.

Per idem tempus Iohannes dux Lancaſtriæ inſtanter expetijt vt pecunia præconceſſa regi in vltimo parliamento à clero & laicis, ſub arbitrio ſuo traderetur, affirmans ſe inimicos à finibus Angliæ per annum integrum cum ipſa pecunia arctaturum, & inſuper aliquod prægrande commodum allaturum. Cuius importunæ petitioni licèt inuiti magnates aſſenſum nõ ſine cordis amaritudine (prout dicitur) præbuerũt, prænoſcentes fortunam aduerſam ſibi; & ipſum etiã tantum in regno valere, vt omninò non expediret eius contradicere voluntati. Primum ergo diem menſis Marcij ſtatuunt diffinito conſilio, in quo omnes & ſinguli qui huic profectioni intereſſent, ad mare parati per omnia conuenirent. Et ne interim cuſtodia mare careret, conductæ ſunt nouem naues de Baionenſibus, quæ mare & aridam tuerentur ab incurſibus & latrocinijs Gallicorum. Quæ inſtructæ ſufficienti manu armata, in breui mare ſulcantes obuiant nauigio & mercimonijs Hiſpanorum. Initoq; conflictu, claſſem vehementer inuadunt Hiſpanicam, & in breui captis decem & quatuor ratis onuſtis baccho, cæteriſquè neceſſarijs, læta noua reuertentes Angliæ nunciarunt, domino tamen Roberto Knoll, cuſtodi municipij de Breſt, de ſuis ſpolijs dedêre primitias centum dolia vini prȩcipui, dum tranſitum per eum facerent verſùs terram iſtã. *Petitio ducis Lancaſtriæ.*

Henricus interea Baſtardus qui ſe dicit regem Hiſpaniæ, audito quòd Baionenſes tot damna ſuis hominibus intuliſſent, & quòd dux Lãcaſtriæ ad ingreſſum maris ſecum turbam copioſam præparaſſet, timuit vehementer, æſtimans eum non ob maris cuſtodiam ſolũmodò acceſſurum, verũ ſed ob eius regnũ, (quod idem dux petebat ratione vxoris hȩredis legitimȩ regni ipſius Hiſpaniȩ) hoſtiliter vindicandum. Quare idem Henricus ſupradictus nauigium de tota terra ſua parari iuſsit, vt vel ipſum ducem ab ingreſſu terræ ſuæ viriliter perturbaret, vel ſi fortuna faueret, ipſum (propiciatè Marte) captiuaret. Quod forſitan effeciſſet, ſi rex Portingaliæ ſibi impedimento non fuiſſet. Nam ortis quibuſdã ſimultatibus inter ipſos, Rex Portingaliæ cum innumerabili penè Chriſtiano- *Henricus Baſtardus nauigium parat.*

rum & Sarracenorum turba regnum Hiſpaniæ hoſtiliter eſt ingreſſus, eo quidem tempore quando idem Baſtardus ſe contra ducem ad præcinctum itineris præparaſſet. Qua Baſtardus occaſione turbatus, ratus eſt tutiùs in terra morari ad repellendum eos qui iam occupauerant regnum eius, quàm dubium exitum arripere ad cõquirendum eos qui non dum attigerant fines ſuos. Dum igitur res ſe haberent (vt diximus) circa ducem, & ipſe nil feſtinare diceretur ad mare, ſed profectionem ſuam in dies retardaret, moti hij qui claſsi præfuerunt, non expectato duce, maris alta cum nonnullis viris bellicis petierũt, ibidem eius aduẽtum expectaturi, glorioſius reputantes in mari de manibus hoſtium victitare, quàm in patria de ſpolijs incolarum. Cum diebus aliquot maris peregraſſent ſemitas, obuij fiunt eis Hiſpani cum armata manu. Qui mox conſertis viribus vtrobique ducti prædæ cupidine pugnauerunt, ſed noſtri aduerſa tempeſtate defuncti victoriam hoſtibus cõceſſerunt, quibuſdam fuga prolapſis, quibuſdam captis per manus hoſtiles. Captus eſt in eo conflictu dominus Hugo Courtney miles egregius inter multos, infortunium verò totum duci Lancaſtriæ eſt aſcriptum, eò quòd ipſe præſentiam ſuam tam diu ſubtraxit ab eis, ſed ſi Dux in culpa fuerat ignoramus. Non enim ſemper rectè iudicat vulgi furor.

Eodem tempore circa feſtum Sancti Iuonis Epiſcopi menſe Martio ſcilicet 7. Calend. Aprilis obijt Papa Gregorius .11. bonus vtiq; vir & iuſtus, qui multum doluerat de damnis vtriuſque regni, & multum laborauerat vt pax fieret inter illa. Ipſe etiam ob amorem domini Simonis de Langham Cardinalis & Epiſcopi Præneſtini quondam Cantuarienſis Archiepiſcopi, dum peſtilentia inualuiſſet in hac terra, per bullas ſuas omnibus tunc morientibus verè contritis & cõfeſsis plenam remiſsionem de theſauris eccleſiæ indulſit exceptis his qui ære alienæ grauantur. Magnum vtique beneficium & omni acceptione dignisſimum, & quo maius incolis non potuit impendiſſe. Huic ſucceſsit Bartholomæus Barenſis Archiepiſcopus, qui multiplices tribulationes pertulit à Cardinalibus pro cultu iuſtitiæ, adeò vt ipſi niterentur eum cum dedecore papatu priuare, vt inferius declarabimus ſuo loco.

Circa tempus illud filius Iohannis Mercer, natione Scotus, collecta non parua manu Gallicorum atque Scotorum, ac etiam Hiſpanorum, dum adhuc dux Lancaſtriæ Iohannes in terris ageret, aggreſſus eſt naues quaſdam apud Scarburgh, quas incautas leui negotio cepit, & ſecum ad mare deduxit, occiſis prius quibuſdam qui nauibus illis præerant, quibuſdam vinculis mancipatis. Et ideo quam maximè noſtratibus irrogauerat in vltionem opprobrij patris ſui, qui antea ab Anglis captus fuerat, & in caſtello de Scarburgh mãdato regio cuſtoditus. Eſt autem pater eius equè Scotus tam gente quàm patria, & regi Franciæ propter diuitias multas prædilectus, nam erat mercenarius, & vir ſatis vafer & conſilio prouidus, cuius non immeritò oris decreta in his quæ Angliam contingebant ipſe rex & omnes Gallici ſequebantur. Hunc caſu interceptum cum quibuſdam nauibus, Northumbrenſes eorum comiti præſentarunt. Qui vt diximus in eodem caſtello cuſtodiæ deputatus, citò poſt deliberatus fuerat ad magnum damnum totius regni & omnium incolarum. Nam ſi redemptus fuiſſet captiuorum more, regem & regnum ineſtimabili pecunia diuites effeciſſet. Huius filius vt prælibauimus poſtq̃ damna noſtratibus apud Scarburgh intuliſſet, gloriabatur de arridente ſibi fortuna, & maiora Angliæ damna nõ ſolùm meditabatur, ſed etiã publicè minabatur, ſed eius conatus ipſe impediuit qui ſuperbos humiliat & exaltat humiles. Tum vel ò ſuſcitauit deus contra eũ vnum ex ciuibus Trinouantum, qui eum humiliauit, & à timore eius regnum

Angliæ

Magnanimitas Iohannis Philpot erga patriam.

Angliȩ liberauit, vt patebit inferius volentibus intueri. Iohannes Philpot ciuis Londonienſis vir & ingenio præditus, & potentiſsimus opibus, ducis Lancaſtriæ & cęterorum dominorum defectum, ne dicam falſitatem, qui regnum defendiſſe debuerant attentè conſiderans, & oppreſsionibus condolens incolarum de propria pecunia conduxit mille armatos, qui & prędicto Iohanni Mercer eriperent naues & bona quæ latrocinando ceperat, & regnum Angliæ à talibus incurſibus tuerentur. Et factum eſt vt omnipotens qui ſemper aſsiſtit pijs votis, ſibi & ſuis ſucceſſus proſperos miniſtrauit, ita vt in breui eiuſdem Iohannis Merceri filium iure bellico ſui conductitij caperent, cum omnibus quæ apud Scarburgh ipſe violenter abduxerat, & alijs quindecim nauibus Hiſpanorum, onuſtis multis diuitijs, quę ſibi auxilio fuerant eodem tempore infauſta hora. Fit ergo in plebe vniuerſa tripudium, omnibus laudantibus & admirātibus, tādem ipſius viri erga regem beneuolentiam & charitatem, iamquè ſolus Iohannes Philpot ore omnium laudabatur, & admirationi habebatur, de noſtris verò proceribus & militia quæ dudum conducta fuerat, dicebatur probroſa verba, aſpera & inuectiua, prout cōmune vulgus ſolet inferre vario motu ſuo. Londonienſes præcipuè obloquebātur, dicētes, iam per paucorum procerum corda fore cum rege, eos ſolos ſibi fideles eſſe, quorum rex, licèt ironicè, vocabatur à nonnullis proceribus, eò quòd ipſi multum iuuiſſent eum in coronatione ſua.

Æmulatio procerum aduerſus I. Philpot.

Proceres regni Angliæ ſcilicet Barones & comites, vidētes tā laudabile factū Iohānis Philpot, cōſcientiæ propriæ ſtimulis agitati, illud ægrè ferebāt. Et quāuis ſe reos agnoſcerent & culpabiles, in tantum, vt iam plebi eorum foret inertia manifeſta, tamen eidem Iohanni Philpot non ſolùm occultè inſidiari, ſed publicè improperari cęperunt, dicentes, non licere ſibi talia facere ſine conſilio regis & regni, acſi non licuiſſet benefacere regi vel regno ſine conſilio comitum & baronum. Quibuſdam autem talia memorantibus, & præcipuè omnium penè minori ſed prolocutori præcipuo, ſcilicet comiti de Stafford Hugoni, idem Iohānes dicitur reſpōdiſſe, prænoſcerit abſq; dubio, me neq; pecuniam meā, nec meos ad maris pericula ideò deſtinaſſe, vt tibi vel collegis tuis ſurriperem militiæ nomen bonum mihiquè lucrarer, ſed condolens plebis patriæquè miſeriæ, quæ iam veſtra deſidia de nobiliſsimo regno dominia quoque gentium, eſt in tantam deuoluta miſeriam, vt cuiuſlibet viliſsimæ gentis direptioni pateat, cum ſit nullus ex vobis qui ad defenſionem eius manus apponat, Ego me meáque expoſui pro proprię gentis ſaluatione, & patriæ liberatione, Comes autem non habuit quod reſponderet.

Comites Sarum & Arundeliæ componunt cum habitatoribus de Scarburgh pro villa.

Adhuc dux in Anglia morabatur nolens maris experire fortunam tempore limitato, ſcilicet nec in vere nec in prima æſtate, neſcitur quibus detentus impedimentis. Sed eius perſuaſu ingreſsi ſunt mare duo comites, Sarum & Arundeliæ, qui ſcrutatis vbiq; locorum hoſtibus & ſocijs mare ingreſſurū nulla pericula nunciarent. Comes verò Sarum dominus VVilhelmus de Monte acuto vocatus, vir in armis & iuuentute exercitatus & ſtrenuus, mox vt mare ingreſſus eſt, compulit naues ad terram oppoſitam, vt aliquid damni aduerſarijs irrogaret, vbi dum moram trahit nociuam aduerſarijs, componit cum habitatoribus villę de Scarburgh, quæ pertinebat regi Nauariæ, qui iam & ipſe inimicus factus fuerat regi Franciæ, vt eadem villa cederet diſpoſitioni & arbitrio regis Angliæ, ita duntaxat vt idem rex Angliæ manucapiat cuſtodiam eiuſdem villæ aduerſus Gallicos, ad commodum tam regis quàm regni Angliæ, & nocumentum Gallicorum, quod & factum eſt. Mox comites Sarum & Arundeliæ remiſerunt ad regem & regni conſilium certificantes eos de tam glorioſo

euentu,

euentu, & vt deſtinarent illuc ex Anglis qui villæ cuſtodiam obtinerent. Miſsi ſunt igitur ad cuſtodiendum villam illam ex Anglis quot ſufficere videbantur, & paulò poſt comites in Angliam redierunt.

Hugo Caluerle per idem tempus (cuius memoria benedictione eſt dormire) non ſinens Gallicos propè eum, cepit quoddam caſtellum cui nomen erat Merke, & ad ſolum vſque deiecit, cum eccleſia quadam quæ caſtello vicina erat, & magnum præſidium Gallicorum. Et paruo interiecto, verſùs ſanctum Audomarum proficiſcens, cepit innumerabilem multitudinem animalium diuerſorum, & ad Caleſiam vſque deduxit nullo audente conatus eius impedire, quia deus erat cum eo & omnia opera eius dirigebat. Eius eſt inſuper laudibus aſcribendum, quòd capitaneum caſtelli de Arde, qui eum doloſè decepiſſe decreuerat, ipſe iuſtè deceperat, & in foueam quam effoderat eundem tali occaſione impulerit ſapienter. Petierat idem capitaneus à rege Franciæ auxiliares vires, videlicet quoſdam milites & inſtrumenta bellica, machinas & tormenta, & alia quibus vel infeſtari vel omninò proſterni ſolent munitiones hoſtium, promittens ſe magnum damnum noſtris municipijs præcipuè ſitis propè Caleſiam illaturum. Præfinito igitur die quo hæc omnia ad villam de Arde veherentur, timens idem capitaneus ſolicitudinem eiuſdem Hugonis, qui vix vnq̃ ſinebat Gallicos vel eorum bona propè eum impune tranſire, vt eum teneret attentiùs occupatum, quo minus impedirentur eius vota quæ conceperat, mittit ad eum, nuncians vt aliqua velit tractare cum eo, & hoc cautè egit, vt eodem die foret iſte tractatus, quomodo omnia prędicta peruenirent ad eum. Hugo verò vir perſpicax, æſtimans non pro nihilo eundem capitaneum tam ſolicitè eidem talem diem ad tractandum deputaſſe, ſibi quidem cõceſsit ipſo die ſaluũ conductum tractaturo de quibuſcunque placeret, ſuis autem proprijs hominibus miſit occultè, mandans vt viam ipſam obſideret, ſecretiuſque ducit de Bolonia ad villam de Arde, ne fortè idem capitaneus noua aliqua ipſis nociua vel contraria moliretur. Et factum eſt volente Deo vt hæc omnia ab hominibus ipſius Hugonis proſperè caperentur, & ad Caleſiam ducerentur cum omni apparatu armatorum & aliarum rerum, ipſo capitaneo de Arde non dum egreſſo de prædicto colloquio, quod ipſe doloſè confinxerat ad decipiendum Hugonẽ. Videns igitur omnia venire Caleſiam, expauit vehementiſsimè, recedens cum gemitu atq; murmure, & dolum quem imaginauerat fatebatur, aſſerens ingenioſè deceptum & in aduentione propria circumuentum.

Dolus dolo cõpenſatur.

Contigit ſub eiſdem diebus Anglicis graue damnum & dedecus toti regno imprudentia & ſuperbia Northumbrorum. Quorum (vt eſt proprium loqui) ſublimia grādia temerè attemptari, ita de facili ſuccumbere & ſine grandi negotio eneruari. Hi nãque de ſua virtute fidẽtes, inconſultè nimis eruperunt de occidentali Marchia in terrã Scotorum, putantes ſe poſſe ibidem montes æquare vallibus, lapideſque conterere ſine auxilio vicinorum. Scoti verò de eorum eruptione ſatis edocti, congregata ſufficiẽti armata manu, eis obuiam proceſſerunt, & ſine magno eorum diſpendio maiorem partem eorum crudeliter peremerunt. Quo facto, accreuit Scotis audacia, vicinis Anglis timor & inertia, adeò vt iam effeminatos crederes, quos parum ante cordis magnitudo equauerat leopardis. Miſſus eſt ergo dominus Edmundus Mortimer comes Marchiæ, ad tractandum cum Scotis, vt moris eſt ſingulis, in die quam Anglici & Scoti, diem Marchiæ conſuetudinaliter appellant. Quod effecit, vt treugæ ſtabiles inter vtrũque populum, ſed paruo tempore firmarentur.

Propè dies iſtos dux Lancaſtriæ (cuius memoriã ſæpè per ante fecimus) poſt lõgam & diutinã moram in terra quã iam licèt protraxerat, ſe conuerſaturus

in

in aquis validis accingitur cum turba ſatis valida verſùs mare. Quæ quidē multitudo ad reſiſtendum quibuſlibet hoſtibus ſuffeciſſet, ſi dei gratia tanto agmini minimè defuiſſet. Sed pudet recordationis tot rerum tam malè geſtarum ipſo tempore, adeò vt ſilentio multa tegamus quę ſcribere deberemus, ne fortè ab incredulis ſiue noſtris æmulis odij ſeu malitiæ regni taxemur. Ne ergo lateant omninò poſteris facta noſtratum parciùs quàm geſta ſunt omnia tūc temporis, locuturi ſumus curſim tranſeundo potiùs quàm ſilendo infortunia, quàm in talibus immorando. Ingreſſus mare dux poſt non multos dies ad Brytanniam eſt traiectus Armoricam, vbi combuſtæ ſunt quædam villæ per dominum Robertum Knol, ſed impune, nam plures amiſit ex valentioribus viris ſuis. Dux verò ad ſanctum Maloum ſe cum omnibus copijs contulit villam inter omnes villas Britanniæ munitam, vt illa capta feciſſe aliquid magni videretur. Sed villani (vt dicitur) de tanti exercitus multitudine tremefacti obtulerunt duci villā, eo pacto, vt ipſe eos à rapinis & incēdijs tueretur cum omnibus bonis ſuis. Sed dux hanc ciuium ſubmiſsionem æſtimans eſſe vecordiā, prout dicebatur à pluribus, audita tam gratioſa conditione, non ſuſcepit eos ſed repulit, in tantum, vt pacem oblatam ſperneret, mandans vt ſine conditione aliqua redderent ſibi villam facturo de ea & ciuibus quæcunque ſibi placerent. Ciues verò poſtquam hæc audiſſent, videntes rem agi pro capitibus, concepta audacia villam alacriter munierunt. Dux verò collectis exercitibus & rebus expugnandę villæ neceſſarijs, iuſsit ſuis vt irent ad experiendum vires cum villanis, dum ipſe interim ſe contineret alongè contemplaturus bellantes, & optimos pro meritis remuneraturus. Conferunt ergo manus Anglici & Britanni, & vtrobique acriter decertatum eſt, illis cupientibus res & capita cuſtodire, iſtis è contrario nitentibus villanos atterere, & ciuibus & eorum poſſeſsionibus dominari. Sed tandem vt creditur iniuriam paſsis fortuna fauit, & præualuerunt Britanni, Anglicis à muris turpiter ſatis deiectis, & quāplurimis ex valentioribus interfectis. Quid plura? doluit dux ſuorum facta fœdari, cum ſuis militibus præſtantiores in opere martio reperiret. Quapropter receſsit iratus, dedignans accedere ad hoſtes tam truces: ſed illis cōmiſit proprijs arbitrio & voluntati. Sed dū hæc aguntur, Gallici mare oceanum peruagantes, villas in Cornubia licenter incendunt, videlicet Fovvey & quaſdā alias abſque reſiſtentia ſiue licentia Anglicorum. Hæc tamen in ducis abſentia facta ſunt in terra iſta, ſicquè ſub hac tempeſtate hic illicquè percutiuntur, vbique verò generaliter flagellamur. Quia ſi bubo lapidi iactetur vel lapis illi, *Ictus damna grauis ſemper habebit auis.*

REm ſcripturus ſum plus quàm tragicam, qui comediam ſcripſiſſe ſemper optaueram ſcelus à noſtris ſeculis intentatum, ſed in noſtris diebus (proh dolor) perpetratum. Qualiter videlicet Sathanæ ſatellites irrumpentes templū, inauditum perpetrāt ſceleris exemplum. Pollutionem vtique illius aulæ dei ab Apoſtolorum principe dedicatę, & ad præſens tempus ab ipſis etiam incredulis & ſine fide hoſtibus impollutæ. Sed inuenit tempus noſtrum (proh dolor) homines chriſtiano nomine inſignitos peiores & infidelibus & irreuerētiores ipſis Ethnicis aut Paganis. Reuera Pagani ſuorum ſacrorum immunitates & iura quæ non Soldanorum Admiralliorum ſiue regum chartis fulciuntur. Sed ſolū deuotione plebis adeò illibata cuſtodiunt, vt capitale ſit infra ambitum templi illius hominem percuſsiſſe. At templa tāta gaudent immunitate, vt nulli liceat damnum aut grauamen inferre hijs qui ſe talibus libertatibus contulerunt. E contra verò Chriſtiani modernis temporibus ſub fide falſi & deteriores Ethnicis, non ſinunt domum Dei, portam Cæli, ianuam Paradiſi, Summi ſacerdotis aulam, videlicet domini Ieſu Chriſti ſponſam non ſolùm liberam & im-

munem

munem eſſe, ſed etiam inceſtis manibus, funeſtis gladijs, truci propoſito nõ tãtum ancillare, ſed inſuper polluere humano ſanguine non verentur. Quid ergo dicendum eſt? vbi fides perijt, ius euanuit, deuotio friguit & abſceſsit: vel quid ſcribendũ vbi omnis conſpirat in deteriora cõſenſus? Dolor autẽ nos ſilere cõpellit, magis autem ipſa periculoſa tempora, in quibus perfidi chriſtiani Antichriſti diſcipuli, diuini verbi prædicatores, ſiue ipſorum morum deteſtabiliũ cõſcriptores odijs, damnis, & iniurijs perſequẽtes. Sed tamen ne videamur magis homines vereri quàm deum, etſi non vniuerſa mala quæ fiunt in terra ſcribere decreuimus, illa ſaltem trademus notitiæ poſterorum, quæ pro ſui magnitudine latere non debent. Erant ergo in his temporibus duo armigeri quibus non facilè vel in Anglia vel in Francia validiores reperiri valerent. Nomen vni Robertus Haule, alteri verò Iohannes Schakel. Hij ante decennium in bello quod illuſtriſsimus Princeps Edvvardus contra Hiſpanos geſſerat, in quo & Henricum Baſtardum deuicit, & Petrum fratrem eius iniuſtè pulſum regno reſtituit, ceperant comitem de Dena, virũ non ignobilem, qui iudicio principis & Iohannis Chandos dictorum armigerorum magiſtri, eorum captiuus eſt effectus, ſuper quorum decretis Chriſti armigeri chartas tam principis quàm dicti Iohannis ſigillis firmatas obtinuerant, ne alicuius impoſterum impetitio præpediret eos, quo minus emolumentum tantæ perſonæ perciperent. Dictus igitur comes de Dena filium ſuum primogenitum eis dederat in obſidem pro eo, dum ipſe dictorum armigerorum indulgentia ad propria remiſſus eſſet. Comes autem poſtq̃ Hiſpanias perueniſſet, paruipendit fidem datam hijs qui eum ceperant, filio (vt dictum eſt) obſide in Anglia derelicto. Huic ergo poſtq̃ naturæ debita perſoluiſſent, duo illuſtriſsimi Edvvardi, videlicet rex pater, filius quoquè princeps, conſiliarij noui regis ad opus eiuſdem timidè petierunt, vt quibuſdam verò placet hoc factum eſt in gratiam ducis Lancaſtriæ, qui habebat ius in regnum Hiſpaniæ, vt habito tanto comite ad predicti regni poſſeſſionem facilius perueniret. Alij verò aſſerebant factum propter dominam Matildam ſororem regis relictam domini P. de Courtney, vt illa ſibi deſponſata, & illa tanto viro promoueretur, vt pax & concordia accreſceret per tales nuptias inter regna, ſed nullo modo prædictam perſonam extorquere poterãt ab illorũ manibus rex nec ipſe dux, quin ipſam occultarent & ab eorum manibus elongarent. Quapropter capti & in turri Londinenſi truſi ſunt. De qua cuſtodia euadentes, de curia ad VVeſtmonaſterium confugerunt. Quod dux grauiter ferens & eorum æmuli conſiliarij, conſilium inauditum, vt videlicet ſpretis tot ſanctorum regum ſanctionibus, tot ſummorum Pontificum confirmationibus, & tot contrauenientium terribilibus ſententiarum comminationibus, poſtremoquè diuino timore ac ſanctæ matris eccleſiæ reuerentia ſtatuerunt, eos à ſanctuario perturbatos, ad turrim vſq; reducere & ibidem cautiùs conſeruare, vel vt putatur tot malis affligere, vt vitam deſerere cogerentur. Proindè mittuntur ex aulicis ad VVeſtmonaſteriũ cauſa huius incuriæ in homines, deum, & eccleſiam committendæ, quinquaginta armati, ſecretè tamen propter metum Londonienſium, ne fortè tumultus fieret in plebe illa. Qui ingreſsi ſanctuarium ſancti Petri, aſtu quidem primum ſcilicet Iohannem Schakel circumuẽtum libertate eccleſiæ exuerunt, & ad turrim ilico reduxerunt. Ad ſecundum autem eodem die Robertum Haule cum veniſſent, & ipſe miſſarum ſolẽnijs, in craſtino videlicet ſancti Laurentij intereſſet, conuenerunt eum de ſatisfaciendo regi ſuper hijs quibus eius offenderat maieſtatem, quia cum eſſet eius ligius homo, regijs non tantũ poſtulationibus quantum precibus eius ſpretis, cõtra eum tergiuerſari tam procaciter auſus fuit. Ille verò dum non regem, ſed

eius

eius conſiliarios de iniuſtitia, auaritia, falſoq; conſilio accuſare niteretur: & illi manus iniicerent, ad extrahendũ de eccleſia violẽter: extracto quodã curto gladio, mox omnes armatos ipſe inermis ad fugam coëgit. Et ſaluare ſe cupiens bis circa chorũ monachorũ currẽdo pro refugio, tandẽ in ipſo choro ab ipſis vndiq; circumuallatur. Quid multa? ex omni parte ſtrictis pugionibus impetitus, vt ſe reddat perſtrepunt horribiliter exclamando, & ſanctiſsimum illum cõuentum monachorũ, necnõ ſacerdotem, ſacro aſtantem altari, poſt perlecta ſancti verba Euangelij conturbãdo, amplius etiam exarſit eorum furor, in tantum, vt domũ dei nõ ſolùm haberent deſpectui: ſed etiam in ipſos Chriſti famulos, qui iam vt dictum eſt, domino in choro aſtabant, miniſterio iniquitatis vaſa conuerterent, pectoribus ſingulorum figentes cuſpides gladiorũ, vetantes eos ſub pœna mortis horridæ ne ſubſidio forent illi quem perimere laborabant. At illi qui eundẽ Robertum Haule circumſteterant, dum pacem eccleſiæ peteret, dum cauſam tãti ſceleris quæreret, dum ſe tãdem cancellatis manibus ſub his verbis deo & Eccleſiæ commendaret, inquiens: *Deo me reddo talium iniuriarum vindici, & libertati ſanctæ matris Eccleſiæ*, vnus eorum inter hæc verba, gladio percutiens caput eius, eum in choro propè altare ſtantem crudeliter excerebrauit: alius verò eius corpus in eodem momento mucrone tranſfodit à tergo. Quidam autem ex famulis ipſius Eccleſiæ, qui conatus fuerat eos impediſſe à tanti ſceleris perpetratione, precando atque monendo ne verendum illud templum miraculosè ab apoſtolorum principe dedicatum, & hactenùs impollutum fœdarent, cuiuſdam framea mox in ipſo loco per latera traiectus interijt, vt credimus martyrio coronatus. Dicti verò miniſtri ſceleris non contenti aut ſatiati, tot execrandis maleficijs, ipſius Roberti Haule cadauer examine per pedes arripiũt, & illud horrendè trahentes per ſacratiſsimum locum chori, ac per eccleſiam, eius ſanguine ſiue cerebro cuncta fœdãtes, demùm irreuerenter foras eijciunt, vtpotè deliræ debacchantes, quæ nec timuerunt deum, nec hominem reuerentur. Sic verò prophanatum eſt ſanctuarium, luget Syon, Sancti Petri ſacrarium ſedet in triſtitia, regum receptaculũ, domina eccleſiarũ facta eſt in opprobrium & deriſum, viæ Syon lugent, quia omnes portæ eius deſtructę, ſacerdotes eius gemẽtes, & ipſa oppreſſa amaritudine, facti ſunt hoſtes eius in capite, inimici illius locupletati ſunt, quia dominus locutus eſt ſuper eã: Et quid locutus eſt dominus? prædixit vt à ſenioribus noſtris audiuimus, iſtud facinus prædixit & vindictam deferendã ob necem ſancti Thomæ martyris & Archiepiſcopi Cantuar. donec ſacrarium VVeſtmonaſt. humano ſanguine fœdaretur timenda eſt vindicta, rogandus eſt dominus vt fiat pax & veritas in diebus noſtris.

Cædes perpetrata in templo Weſtmonaſt.

Peracta apud VVeſtmonaſterium cæde prædicta, paſtores eccleſiæ congregati, aliquandiu dubitauerunt quid faciendum foret, vtrum videlicet metu materialis gladij, gladio ſpirituali percuterẽt, vel omninò renũciarent poteſtati & viribus ſancti Petri: tandẽ (quãuis tardè) concepta audacia, Metropolitanus pontifex cum quinque ſuffraganeis procedit in publicum, & terribiliter fulminauit excommunicationis ſententiam in omnes qui huic nephario operi interfuerant, vel qui illis cõſilium impenderant aut iuuamen: pręcipuè autem & nominatim in dominũ Alanum Buxhul, & dominũ Radulphum de Ferrarijs, qui horum malefactorũ fuêre capitanei & ductores, demùm tamen regem & matrem eius, necnon & auunculum ducẽ Lancaſtriæ ab hoc anathemate ſpecialiter exceperunt. Londonienſis verò antiſtes apud ſanctum Paulum, dominicis ferijs quartis & ſextis, in dictos malefactores diu prædictam continuãdo ſentẽtiã terribiliter publicauit, vndè factũ eſt, vt plures ex illis tam terribilis fulminis aduſtione perculſi, citiùs pœnitendo ad pacem eccleſiæ ſe conferrent.

Prima executio per epiſcopos in malefactores.

Dux aggerat ſibi inuidiam.

Pactum eſt per idem tempus conſilium apud VVindeſor, ad quod dux Lancaſtriæ cum cęteris qui eum ad mare (vt ſuperiùs dictum eſt) comitati fuerant, iam poſt exhauſtam pecuniam & nil geſtum proſperè redierat, vt ore communium dicebatur. Dum igitur veniſſet & audiſſet de tam terribili fulmine indies ab ore miſſo Londoniēſis præſulis, egrè tulit, & præcipuè autem abhominari ſe dixit tantam in eo proteruiam, qui cum litteras regias ſupplicatorias accepiſſet, vt deſiſteret, vt differret publicationem prędictæ ſententiæ, ipſe nihilominùs Regijs contemptis precibus, perſeueraſſet in pertinacia præconcepta. Et maiùs abſurdum aſſeruit inuitatus à rege ad idem cõſilium venire, ſuperbè contempſiſſet. Quapropter affirmauit, ſi rex iuberet, ſe velle properare Lõdonias, & illum contumacē epiſcopū, inuitis Londonienſibus (quos ribaldos vocabat) violenter ad conſilium adducturum. Præterea dicebantur omnia quæ ſceleratè geſta retulimus apud VVeſtmonaſt. eius iuſſu & conniuentia perpetrata, vndè commota ſunt corda multorum & ora ad male ſentiendum vel loquendum de perſona ſua.

Parliamẽtum Glouerniæ.

Circa feſtum ſancti Lucæ Euãgeliſtæ factũ eſt parliamentum apud Glouerniam, inſtigatione quorũdam peruerſorum, qui ſemper aliquid noui moliebãtur incommodi ſacerdotio ſiue regno, & ea cauſa quammaximè, quia credebãt epiſcopos & plebem regni communem, necnon & Londonienſes minus audere reſiſtere vel cõtradicere votis eorum in partibus tam remotis. Nempè retulit fama vulgaris, quòd ineſtimabili ſumma pecuniæ decreuerant regnum mulctaſſe, ac etiam ſanctã eccleſiam de pluribus poſſeſsionibus ſpoliaſſe, ſi fuiſſent ſuum peruerſum propoſitum conſecuti. Et idcirco locum illum elegerant præmeditato facinori, ne Londoniēſes, ſi Londonijs fuiſſet parliamentum prædictũ, ſua auctoritate vel potentia eorum conatus vllatenùs impedirent. Sed ipſe conſiliũ eorum diſsipauit qui perdit ſapientũ ſapientiam, & prudentiam prudentium reprobat ſolo nutu. Reuera cor archiepiſcopi & cęterorum epiſcoporum, vt creditur, à domino confortatum & viſitatum eſt, & tam firmiter ſolidatum, vt decernerent inter ſe nihil concedendũ, quod in præiudicium eccleſiæ vel damnum aliquod redundaret, quorũ conſilio maligno non latuit. Quare ipſi verentes pati repulſam cum dedecore, ſe in lucis angelos transformarunt, nihil pro tunc omnium quæ decreuerãt temptaturi, ſed vniuerſa facturi quæ ipſe Archiepiſcopus & ſuffraganei pro tunc vel diſcernerent vel iuberent. Ne autem omninò nullum damnum inferrent patriæ, hoc egerunt, vt regi de quolibet ſacco lanæ per annum præſentem vna marca à mercatoribus penderetur, & de qualibet argenti libra rerũ venalium, quæ de vltramarinis partibus aduehuntur, & ab emptoribus cõparantur, ſex denarios regi perſoluẽdos cẽſuerũt.

Nuncij Papæ noui.

Ad idem parliamentum venerunt ſolemnes ex Italia Papales nuncij, petentes ſuccurri domino Papæ in arcto conſtituto per regem & magnates, declarantes iniurias & damna, quę idem dominus Papa pertulit inſolẽtia apoſtatarum Cardinalium, qui nitebantur eundem cum vniuerſa eccleſia ſubuertere & infirmare. Venerũt & nuncij eorundem Cardinalium, afferentes litteras decem ſignatas ſigillis, petentes & ipſi auxilium præſtari Cardinalibus, allegantes fortiter pro eiſdem. Sed domino deo fauente qui cuncta iuſtè diſponit, repulſi ſunt apoſtatici, & admiſsi Papales, promiſſumq; ſubſidium domino Papæ gratanter quam citò tempus exigeret oportunũ. Cantuarienſis nempè Archiepiſcopus perpendens publicã falſitatē & errorem manifeſtũ per ſcripta eorundē, in quo idē cardinales voluntariè verſabantur, & execrans eorũ actus ſceleratos vehementer, ſpiritu Dei ſubitò agitatus, cepit hoc thema: Vnus erit paſtor noſter. Nam inuenit in eorum litteris electionem factam de illo Apoſtolico, & ita lu-

& ita luculenter illorum populo declarauit errorem, & permulta argumenta, & præcipuè per eorum dicta propria, vt omnibus conſtaret illorum malitia, & error innoteſcat execrandus. Abierat tunc quidam è Cardinalibus, qui quondam fuerat Ambianenſis epiſcopus, iuſſu venerandæ memoriæ Papæ Gregorij ſupradicti, ad ſedandum quaſdam diſſentiones apud Pyſas, quæ ortæ fuerant inter Papam & ciues eiuſdem vrbis. Qui audito de morte Papæ Gregorij, & de electione noua facta, tunc quidem ibidem morari decreuit donec noua reciperet à fratribus aut à Papa. Quod & factũ eſt. Sed expoſt in breui apicibus accitus Apoſtolicis, properauit ad curiam mandatis Papalibus pariturus. Poſt cuius aduentum cum nouus Pontifex intraſſet conſiſtorium, cæpit ethicè tractare de multis, & inter multa diſputare contra Cardinalium auaritiam, qui fuluo corrupti metallo, aut excæcati pecunia, plus venabantur argentum quàm pacem gentium ad quam miſsi fuerant inter regna reparanda.

Cardinalium Increpatio à Papa.

Ambianenſis autem amplius publicè deteſtabatur & condemnauit perfidiã, imponendo ſibi cum ſæpius miſſus fuiſſet à Papa Gregorio prædeceſſore ſuo, vt quoquomodo pacem inter Angliæ & Franciæ regna firmaret, & ipſe inæſtimabiles auri & argenti ſummas pro labore ſui itineris iuſſu Papæ de vtroq; regno cepiſſet, omiſſo ſuæ legationis officio, non curauit paci prouidere regnorum, ſed potius elaborauit vt diſſentiones & odia continuarentur inter reges diutiùs, vt dum ipſe ſæpiùs deſcenderet taliter ſub vmbra firmandæ cõcordiæ, rediretquè multotiens, infecto negotio, ſuo prouideret vberiùs infando marſupio de malè quæſita pecunia releuata de Chriſti patrimonio vtroque regno ſophiſticè ſpoliato. Ambianenſis verò his auditis, in furore mentis erexit ſe cum indicibili faſtu, & in propatulo extento digito domino Papæ hæc verba furioſè reſpondit. Tu (inquit) tanq̃ Barrenſis mentiris. Et mox relicto conſiſtorio cum contumelia receſsit à conſpectu Papali. Quem illico ſecuti ſunt plures è Cardinalibus qui parti ſuæ fauebant, vel conſimilia ſcelera obligabant. Quos omnes dominus Papa confeſtim ſuis priuauit titulis, & alios ordinauit numero viginti nouem diuerſorum regnorum, homines excellentiorum dignitatum, vtpotè Archiepiſcopos, Epiſcopos, Archidiaconos, inter quos & Londonienſem de regno Angliæ cenſuit eligendũ. Cardinales igitur Apoſtatici guerram apertè contra Papam auſi ſunt ſuſcitare, & ipſum & ſibi fauentes perſequi vſque ad diuiſionem corporis & ſpiritus ſtatuerunt. Et vt eorum conatus ampliora ſortirentur robora, eligunt quendam altis ortum natalibus in Papam ex Gallia, qui ipſi Francorum regi & pluribus ex Franciæ magnatibus linea conſanguinitatis erat iunctus: amplius autem ad diffiduciandum dominum Papam hanc eidem Epiſtolã plenã minis & terroribus tranſmiſerunt.

Furioſa reſpõſio Cardinalẽ à domino Papa.

Epiſtola erronea Cardinalium apoſtatorum.

EPiſcopi, præsbyteri, & diaconi, cardinales apoſtolica ſede vacãte, Bartholomæo quondam Archiepiſcopo Barrenſi ſpiritum conſilij ſanioris. Exigit ſanctitas, & catholicæ fidei puritas, & chriſtiani populi deuotio ſalutaris, totiuſquè eccleſię ſtatus clara profeſsio ac ſalus animarũ Chriſti fidelium ſingularis, vt ea quæ diſsimulatam in fide maculã, ſubuerſionẽ in Chriſticola populo, ſtatus Eccleſiaſtici eneruationẽ, ac euidentia animarum pericula inducerent, palam notificentur omnibus, & annuncientur in populis, & iuxta doctrinam euangelicã ſuper tecta prædicentur, ne per indiſcretum ſilentium in errore relinquãtur hi qui poterant erudiri, ac hij ad quos ex officio pertinet ſubiaceant reprehenſioni prophetæ, dicentis: Prophetæ & prædicatores tui videbant tibi falſa & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarẽt. Cum igitur Apoſtolica ſede vacante, per obitũ pię recordationis domini Gregorij Papę vndecimi, qui mẽſe Martio proximo pręterito in vrbe diẽ clauſit ex-

tremum,nos pro electione futuri pontificis(vt iuris & moris eſt)celebranda,in conclaui ad hoc in apoſtolico palatio, in quo idem ſanctæ memoriæ dominus Gregorius obierat deputato, coueniſſemus, populus Romanus etiam ad campanæ ſonum congregatus hoſtili more locum totum circundans, abintus & ab extra totum ferè implens palatium, & cum terrore vehementi minas etiam ſuperaddens, quòd niſi elegerimus & ſine mora Romanum vel Italicum, ſtatim incideremur per fruſta. Etiam congruo ſpacio, omnes in quo ſaltem de perſona idonea deliberare poſſemus, penitùs nobis ſubtracto contra voluntatem & propoſitum noſtrum ad eligendum Italicum, ſubitò & ex abrupto per violentiam & metum corporis coëgerunt inuitos. Propter quod, ad euitãdum mortis duntaxat periculum aliàs non facturi,vt etiam tunc palam inter nos diximus, te in Papã duximus eligendum,æſtimantes te,cui tam infanda impreſſio, ſicuti & toti clero & populo nota erat,talis eſſe conſcientiæ,quòd eam nullatenus acceptares. At tu propriȩ ſalutis immemor,omni pura conſcientia procul pulſa, ambitioſus aliàs, mundani honoris ardore quammaximè inflãmatus præſentatione electionis huiuſmodi, ab illis qui à nobis in vrbe remanſerant,etiam per metum extorta contra canonicas ſanctiones in ſcandalum maximum cleri & populi Chriſtiani, ac exempli perniciem electioni huiuſmodi,licèt nullæ & inualidæ ipſo iure cõſenſiſti. Necnõ metu & ipſius metus cauſa adhuc proculdubio perdurante in vrbe intronizatus & coronatus de facto, te in Papam nominaſti. Qui à ſanctis & ſapientibus patribus, & à iure communi apoſtaticus anathematizatus, Antichriſtus & totius chriſtianitatis inuaſor ac deſtructor potiùs & merito nominaris. Nempè igitur cum iſta tua tam nephãda intruſio in papatu iam ſit diuulgata per orbẽ, veluti tã notoria, quòd iã alicubi celari nõ poteſt, cũ hoc tẽpore videlicet modicũ ante paſcha factũ fuerat, quãdo de vniuerſis partibus Chriſtianitatis maior adeſt populi multitudo in vrbe, quòd errores plurimi pululare inceperũt,& fideliũ Chriſtianorũ illaqueari conſcientiæ, tuq; diutiùs expectatus,& in ſecreto charitatiuè admonitus immemor ſalutis propriȩ,totũ in præcipitiũ cupiens trahere clerũ & populum vniuerſum,ad cor redire non curas: ſed inanẽ & tranſitoriam mundi gloriam, ſaluti animæ,& aliorum Chriſti fidelium anteponens,animo obſtinato ſatagis ipſum papatum tyrannide poſsidere, qui per oſtium nõ intraſti. Nos non valentes præmiſſa ſaluis cõſcientijs amplius ſub diſsimulatione tranſire, ad tuam & aliorum Chriſti fidelium notitiam,omnia prȩmiſſa,licèt ipſa tam ſibi quàm penè toti clero & populo exiſtant notoria, deducentes te anathematizatum ac tanquam intruſum ad papatũ,nulla electione canonica præcedente, totius chriſtianitatis inuaſorem, qui caput ipſius chriſtianitatis inuadere non formidas,deſtructoremquè qui vt ſub tua occupatione tyrannica efficere ſatagis, vt ferè Sacramenta deficiant, & vt Chriſticola populus tanquam vero paſtore carens per abrupta deducatur in deuium. Publicamus & etiam denunciamus te nihilominùs exhortantes & obſecrantes, per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, cuius Eccleſiam ſponſam ſuam non erubuiſti inuadere, vt de fine cogites, ad quem te trahit plenitudo dierum, ad deum & puram conſcientiam dirigas aciem mentis tuæ. Ipſámque beati Petri ſedem ſanctiſsimam, quam ſine titulo occupas, liberam & vacuam omninò dimittas, inſigniáq; deponas papalia, & ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium, papatus & Romanæ Eccleſiæ abſtineas indilatè,ac alias Deo & eccleſiæ ſuæ ſanctæ per fructus verȩ pœnitentiæ ſatiſfacere ſtudeas iuxta poſſe.Quod ſi feceris, gratiam Dei & gloriam mundi, & laudes cleri & populi,ac acerbarum pœnarum per iura canonica tibi impoſitarum ac imponendarum remiſsionem cum vniuerſa diligentia

mereberis

mereberis obtinere, aliter indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli, ſanctorumquè omnium non immeritò incurſurus. Noſquè diuinũ & humanum cõſilium cum Chriſti ſponſa & omnium Chriſtianorum quorum mater parte proculdubiò violatur inuocabimus, alijsq; vtemur remedijs per canonicas ſanctiones conceſſas abinde, & anteà nullam ſpem de miſericordia habiturus.

Hanc ergo epiſtolam plenam veneno & malitia, idem cardinales ſchiſmatici doloſè confinxerunt, & eã publicè domino Papæ (vt ſupra retulimus) trãſmiſerunt, deſiderantes per eandem commune vulgus & innocentem populũ à vero paſtore ſuo fraudulenter auertere, & in fauorem eorum talibus inclinationibus inclinare. Vndè ipſo elaborante qui noſtris gaudet in periculis, & Eccleſiæ lætatur perturbationibus & procellis inimico homine, qui ſolet puro tritico ſuperſeminare zizaniam, multi ſeducti ipſarum doctrinarum ſequerẽtur errores in breui ex diſcipulis facti magiſtri, vtpotè potentes Francorum cũ ipſo eorum rege, & alijs qui nõ parum nauiculam Petri, ſponſam Chriſti, matrem Chriſtiani populi perturbarunt hoc modò ſuis miniſtris mille artifex viam prouidit qua deſiderium eorum attulit eis, & non ſunt fraudati à deſiderio ſuo ſaltem pro tempore, quo ſponſus eccleſiæ Chriſtus Petri nauiculam inter tot fluctuum perturbationes agitari permiſit.

Reſponſio epiſcoporum catholicorum ad litteram pſeudocardinaliũ.

VNiuerſi Chriſti fideles, ſuo ſacroſancto charactere inſigniti, ſuper firmam petram fidei ſic fundati, vt manutenente domino, & noſtrę ſanctæ fidei irrigante radicẽ, nullo turbine hæreticę ſeu ſchiſmaticæ perſuaſionis extirpari poterimus aut euerti: Iohãni epiſcopo Præneſtino, Gulielmo titulo ſancti Stephani in Celio monte. &c. nõ prout nobis ſcribitis miſeratione diuina ſanctæ Romanæ eccleſię Cardinalibus, immo ſup vos maledictione fulminantẽ, lupis rapaciſsimis totius gregis Chriſti inuaſoribus, ac vulpibus callidiſsimis vineam domini Sabaoth cupientibus demoliri, non ſalutem ſed languorem, non gaudium ſed mœrorem, & indui ſicut duploide confuſione veſtra. Tenor inſipidus litterarum veſtrarũ, quas inſtigante diabolo, per omnes & ſingulas Chriſtianitatis prouincias temerè deſtinaſtis, corda & intima quæq; noſtra ſauciauit, non inquam fidei noſtræ læſione, ſed pia cordis compaſsione de tam horrendo ſcandalo in eccleſia ſancta dei nouiter ſuſcitato, verũtamen de vobis per quos ſcãdalum venit. Nam pallida facta eſt matris Eccleſiæ facies, pallore nempè turbationis immenſæ, & ex errore ſcelerum veſtrorum à ſæculis inaudito, qui putabamini eſſe legis ęmulatores, ſed eſtis ſacrilegij, rubor verecũdiæ interdum conſpergitur, dum ex veſtris actibus ſcandaloſis fines totius Chriſtianitatis vruntur. O veſtra deteſtabilis & infælix ambitio, qui tunicã domini inconſutilem, quam ſors beata veſtræ diſpoſitioni non annuit, ſcindere nititur, & partiri, quę diuiſionem non patitur, ſed congaudet potius vnitati. Serui nequam, ex ore veſtro iudicandi modum electionis ſummi Pontificis nuper celebratæ nobis per litteras veſtras declaraſtis, dicentes, quòd conclaue veſtrum vallauit armatorum indomita multitudo, minas vobis facientes terribiles & læthales niſi eligeritis Italicum vel Romanum, nullam tamen certam vobis limitando perſonam ad quam compellerent eligendam.

Manifeſtum eſt igitur quod perſonam quam vos conceditis elegiſſe liberè & non coactè, & ſic quantum ad perſonam à vobis tunc electam tenemus firmiter, & tenebimus ipſam electionem eſſe & fuiſſe ritè & canonicè celebratam, & ipſo electo, intronizato, & coronato tanquam ſacroſanctæ eccleſiæ vero capiti, & Petri ſucceſſori, & in terris Chriſti vicario fideliter adhæremus, & ipſius monitionibus, & dictis, & factis vt veri fideles & catholici humiliter

permittimus obedire, veſtram pernicioſam rebellionem & ſacrilegam ac hæreticam contumaciam, in exemplum damnabile non trahentes. Deteſtemur inſuper veſtram vecordiam, qui cum in acie eccleſiæ ſitis conſtituti velut pugiles & oppugnatores orthodoxæ fidei, & eccleſiæ libertatis capellos in capitibus rubeos comportantes, ob ſignum ſtrenuitatis & audaciæ, quòd intrepidè vſque ad mortem certare pro iuſtitia deberetis, quomodo metus mortis vos inuaſit & vicit, vt perire iuſtitiā ſineretis, quomodo qui vos columnas eccleſiæ nominatis, facti eſtis & infirmi & debiles, vt ſuſtinere nō poſſetis tectum quin rueret. Nūquid affuit ibi Sampſon, qui longè prius obierat. Sed dicetis fortaſſe ad excuſationes in peccatis, quòd Petrus petra fidei, & poſt Petrum Chriſtum primum Eccleſiæ fundamentum ad vocem ancillæ hoſtiariæ expaueſcens ipſum Chriſtum deteſtando & iurando negauit. Cuius infirmitatis vos eſtis particeps & ſequaces, Genimina viperarum, callidi ſerpentes veneno nutriti, ſi amaram guſtatis herbam, guſtate ſimiliter dulcē & ſuauem. Et poſt capitis veſtri damnabilem negationem redite cum Petro ad confeſsionem. Verùm verbum hoc ſeminamus ſuper Petram, cum veſtra deteſtabilis obſtinatio, inde proditoris vos efficiat participes & cōſortes, cuius iniquitas reſidet ſuper talentum plūbi. Cæterū non exiſtimet veſtra ſtulta cęcitas & cæca ſtultitia, quòd illa verba, quæ interdū in veſtris literis videtur ſapere pietatē & zelū domus dei, nos cōmoueāt vel quicquā vobiſcū conſentiendo perſuadeant, ſatis enim luculenter perpendimus, quòd ipſa verba fermento Phariſæorum conduntur, à quo in euangelio Chriſtus ſuos cauere præcepit. Locum ergo quē elegiſtis veſtris ſceleribus perpetrandis idoneum vobis nominatis, oſtendentes clarè vos verum caput eccleſiæ reliquiſſe, & effectos membra diaboli in deſertum abijſſe cum Iuda proditore, vbi voſmetipſos eſtis laqueo ſuſpenſuri, vt de vobis verificetur id propheticum: Fiat habitatio eorum deſerta, & in habitaculis eorum non ſit qui inhabitet. Et iterum de ſingulis veſtrum dictum eſt: Fiant dies eius pauci, & Epiſcopatum eius accipiat alter. Præterea comitis fundorum claram famam veſtris commendationibus in toto Chriſticola populo denigraſtis, cum dicat poëta. Idem eſt laudari à turpibus & ob turpia. Animaduerte igitur fundorum comes, quod per quamplures Chriſtianorum fines eras incognitus, & eo infæliciùs præſertim, cum iam tibi non nomen ſed ignominiam perquiris, inimicos Chriſti & vnitatis eccleſię diuiſores, ac pacis & tranquillitatis totius chriſtianitatis turbatores inuitando, eos in ipſorum deteſtabili perfidia confouendo, vt etiam contra Chriſtum & populum catholicum ædificaſſe videaris aſylum. Exurge ergo ô comes, & mures de pera proijcias, de tabernaculo tuo fuga ſerpentes, & carbones ſulphureos à ſinu tuo excute, ne flamma inextinguibili te exurant, & dei gratiā & benedictionē totius populi Chriſtiani, gloriā mundi & cōmendationem adipiſceris, & diuinam mereberis effugere vltionē. Dat. &c.

Captio caſtri de Berewico.

CIrca idem tempus, videlicet die Iouis proximo ante feſtū Sancti Andreæ apoſtoli, latrones de Marchia regis Scotiæ furtiuè intrauērunt caſtrum de Bervvico noctanter, per quoddam foramen cuiuſdam turris, & conſtabulariū dicti caſtri Dominum Robertum de Boynton militem ſtrenuum ibidem imparatum inuenientes occiderunt: vxorem verò eius & filios, ac etiam familiares alios exire permiſerunt, ſub conditione reddendi eiſdem duo millia marcarū infra tres ſeptimanas ſequentes, vel aliàs, reddendi eorum corpora cuſtodię carcerali. Deinde in craſtino, idem veſpiliones exeuntes patriam conterminā peruagantes, oues & boues & diuerſi generis animalia rapuerunt, & ad caſtrū pro eorū victu perduxerunt. Sperabatur autem à multis, quòd hæc facta ſunt conſilio & fauore procerum regni Scotorū. His auditis, dominus comes Northum-

thumbrorum animoſè ad obſidendum dictos malefactores aduolat, & abſque mora (adunatis quaſi quadringentis armatis) inſultum facit ad caſtrũ, deterrẽs incluſos inſuper cũ petrarijs & alijs machinis bellicis per lõgam moram. Collocauerat autem idem comes ſemetipſum & filium ſuum primogenitum Hẽricum, qui primo tunc ſuum vexillum diſplicuit, ad magnam portam ipſius caſtelli. Dominum verò Alanum de Heton, cũ ſuis ad aliam partem, dominũ Thomam de Ilderton cum ſuis ad aliam partem, & vniuerſos de familia de Herones ad quartam partem. Et adiutorio altiſsimi inuocato, inſultum fecêre vnanimiter quilibet in ſua cuſtodia contra muros. Nec defuit incluſis animus, quin fortiter & viriliter repellerent Anglos inſiſtentes contra eos, & arcerent eos ab ingreſſu amplius quàm per duas horas. Tandem poſt magnum longũq; conflictum, fortuna noſtratibus arridente, captum eſt caſtrum miraculoſè quidem, quum omnes quos diximus reſediſſe in circuitu eius, domini ſimul & ſemel intrauerunt, quilibet videlicet in ea parte quam ceperat expugnandam. Occiſi ſunt ex Anglicis tantũ duo, & plurimi vulnerati. Ex Scotis verò ad numerum quadraginta & octo contriti ſunt gladioq; cõſumpti, vno tantummodò ad vitam reſeruato, qui Scotorum conſilia ediceret noſtræ genti: ſicquè operarij iniquitatis ceciderunt (fauente deo) in foueam quam fecerunt, & penè omnes malefactores Marchiæ contriti ſunt ſuperbia ſua repentè, qui putabant ex hoc vno ſucceſſu Anglis exterminium irrogaſſe. Cum vtique primò eorũ irruptio in dictum caſtellum comiti Northumbrorum nunciata fuiſſet, miſit ad comitem de Dunbarre, qui eſt cuſtos Marchiæ ex parte Scotorũ, inquirens ſi eius cõſciẽtia vel conſilio fuiſſent treugæ taliter violatæ, & hæc omnia perpetrata. Qui affirmauit ſe nullo modo horum conſcium extitiſſe, nec iſtam iniuriam præſciuiſſe, quinimmo promiſit ſe velle communiter cum comite Northumbriæ ad locum properare, & quantum in ipſo foret auxilium impendere ad extorquendum ipſum caſtrum de manibus perfidorum. Veniens autem iuxta condictum, requiſiuit eos virtute treugarum, vt redderent caſtrum (quod iniuſtè occupauerãt) regi Angliæ vel comiti Northumbriæ, ſeu attornato regis. Qui more gentis eorum reſponderunt tam breuiter quàm procaciter, ſe nullatenus regi Angliæ caſtrum illud nec regi Scotiæ reddituros, quinimmò ſeruarent illud vſibus regis Franciæ contra omnes homines quamdiu viuerẽt, quod & opere compleuerunt. Nam octo diebus ſeruantes illud, nono die (vt prædicitur) gladio perierunt.

REx Francorum eiſdem diebus coacto parliamento Pariſius, proceres Britanniæ qui adfuerãt, iurare compulit ad reddẽdũ villas munitas & caſtella quæ habebant in manibus, ſibi vel eius aſsignato, quãdocunque placeret eidem regi petere ab eiſdem. Nolentes autem quoſdam ſe aſtringere huiuſmodi iuramento, mortis interminatione deterruit, & iurare coëgit multos. Britanni verò poſt dictum Parliamentum feſtinantes ad propria, munierunt ſua loca, comportantes frumentum & cætera neceſſaria ad inſtaurandum caſtella ſua. Rex autem Frãciæ paulò poſt miſit Bertrandum Cleykin cum exercitu copioſo, ad extorquendum præfatas munitiones de manibus Brytannorum, & imponendum Francos ſuos. Sed Britones non ignari de aduentu eorum reſtiterunt eis viriliter, arcentes eos à finibus Britanniæ cum armata manu valida, & retrocedere compulerunt. Et hac occaſione facta eſt diſſentio inter regem Franciæ & Britannos. Tranſit annus iſte lætus & habundus victualibus: Eccleſiæ perturbatus propter errores excreſcentes in clero: Triſtis propter mortem Papæ Gregorij, Angliæ, Franciæ, atque Scotiæ: Britãniæ ſuſpectus, moleſtus, & inquietus, propter motus varios & euentus.

De diſſentione inter regẽ & Britones.

Annalis concluſio.

ANno dominicæ incarnationis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo nono, qui eſt annus regni regis Richardi ſecundi poſt conqueſtum ſecundus, eodem anno dominus Robertus Rous, miles egregius & cuſtos villæ de Scherbourgh, poſtquam Gallicos pluries infeſtaſſet, & cepiſſet Oliuerum fratrem Bertrandi Cleykin, & alia multa regno Angliæ feciſſet vtilia, reuerſus eſt in Angliam, & miſſus eſt ad cuſtodiam illius loci Dominus Iohannes Herleſton.

Hugo Caluerlee à Caleſia reuocatur.

Dominus Hugo Caluerlee per idem tempus vocatus eſt à Caleſia, quam ſtrenuè cuſtodierat, ad totius Angliæ commodum & honorem, & factus eſt Admiralius maris. Et dominus Thomas Percy aſſociatus eſt ei ad obſeruandũ ſemitas maris per vnum annum. Dominus VVilhelmus de Monte acuto comes Sarum miſſus eſt Caleſiam loco Hugonis Caluerlee, qui non modicum poſt aduentum ſuum prædas egit infra Galliam, & inſtaurauit Caleſiam de non parua multitudine diuerſi generis animalium & iumentorum.

Acta Hugonis Caluerlee & Tho. Percy in mare.

Eodem tempore dominus Hugo Caluerle, & dominus Thomas Percy profecti ſunt ad mare cum magna multitudine armatorum, qui Britannicum perſcrutantes Occeanum, obuiauerunt ſeptem nauibus onerarijs, & vni naui bellicæ, onuſtis vino, quas leui negotio ſubactas ceperunt & Briſtolium tranſmiſerunt. Quum autem circa littus maris Armorici perueniſſent, exierunt de hominibus dictorum Hugonis & Thomæ ad deprædandum patriam conuicinam. Quidam verò miles nomine Galfridus Cormel in inſidijs deliteſcens, cũ magna manu bellicorũ hominũ irruit in eos improuiſos inſidiarum talium; & cepit quotquot aſcenderant ſuper terram. Mandauerat tamen ſuis ne cuiquam nocerent ex ipſis, ſed captos illæſos omninò ſeruarent. Quod & factũ eſt. Igitur dominus Galfridus ſumens homines quos iure belli ceperat, properauit ad dominum Hugonem Caluerlee ſub conductu, & reddidit ſine redemtione homines ſupradictos, promittens, ſi idem dominus Hugo vellet in regionem aſcendere, multum placeret dominis & habitatoribus ipſius terræ, & quòd ipſi parati fuerunt ad liberandum ſibi villas munitas & caſtella, ſi tamen vellet morari ad regionis cuſtodiam. Obtulit inſuper idem Galfridus nomine principum regionis ſibi victualia, & mille equos exercitui ſuo, ſi placeret ei per patriam equitare. Sed idem dominus Hugo, quoad equitationem vel moram excuſans ſe, dixit aliud ſe habere opus cõſummandũ quòd ſuſceperat, nec poſſe vacare pro tunc vllo modo, ad ſatiſfaciendum votis eorum.

Archiepiſcopus Caſſiliẽſis.

Sub eiſdem diebus venit à Roma Archiepiſcopus Caſsilienſis Hibernicus, qui illuc miſſus fuerat vrgentibus quibuſdam cauſis, reportans magnam poteſtatem ligandi & ſoluendi indultam ſibi ab Apoſtolico. Cum autem veniſſet Londonias, habito ſermone ad populũ, denunciauit regem Franciæ, & quotquot Antipapæ adhærebant inuolutos excommunicationis ſentẽtia, aſſeuerans etiam iam Angliæ fore tempus acceptabile tam in cauſa regis Angliæ ad inuadendum regnum Franciæ, præſertim cum eſſet veriſimile quòd rex anathematizatus non haberet fiduciam reſiſtendi.

Proclamatio contra Papã.

Circa idem tempus rex Franciæ fecit proclamari per vniuerſum regnum ſuum, quòd nullus pareret vel obediret Vrbano Papæ. Quod ſi aliquis attemptaret decollandum ſe noſceret, & omnia bona ſua Regijs vſibus confiſcanda.

Parliamẽtum Londin.

Eodem anno factũ eſt parliamentum Lõdonijs, in quo fuit ordinatũ, quod immunitates & priuilegia eccleſiæ VVeſtmonaſt. illibata manerẽt, ſed appoſita eſt modificatio ſatis rationabilis atque vtilis ſuper impunitate illorũ, qui pro debito illuc eſſent dè cætero fugituri. Nam cum prius quidam quibus erat ſuperabundans ſubſtantia ad reddendum quibus obligãtur debita, ſcrupuloſam

ſibi

ſibi formantes conſcientiam, illud fugerunt, ibidem lætos ducētes dies in commeſſationibus & conuiuationibus, quorū bona ſeu poſſeſsiones eadem gaudebāt immunitate vbicunq; locorum ſiti eſſent, qua ipſorum domini exiſtentes, intra libertatem VVeſtmonaſterij fruebantur, ac per hoc nonnunquam hi quibus debebantur pecuniæ defraudabantur nequiter & depauperabantur, dum eorum debitores commorantes ibidē, vel omninò recuſabant ſoluere quæ debebant, vel quibus debebant, dimidiū pro toto recipere compellebant, & ita (vt diximus) ſemper pars iuſtior iniuſtè grauabatur. Statutum eſt, vt Eccleſia quæ iuſta debet vniuerſa diſponere, iuſticiæ non præiudicet, ſed ſicut illa ſuis debet gaudere priuilegijs, ita debet omnem iuſticiam adimplere. Quapropter ordinatum eſt, vt pro debito confugientes ad libertatem VVeſtmonaſt. ſi actor hoc expetierit preconis voce, facta proclamatione in loco vbi eſt veriſimile quòd talis proclamacio debet venire ad audientiam debitorum, moneantur parere iuſticię. Quod ſi noluerint, extunc liceat miniſtris regijs inueſtigari bona debitorum, vel intrare poſſeſsiones eorūdem, & venditionē facere de bonis ſeu poſſeſsionibus talium, donec plenè creditoribus perſoluatur. Item cōniuētibus quibuſdam qui ſemper aliquid incommodi nunciabant, ordinata eſt noua taxa ad opus regis, parcendum enim decreuêre communibus qui exactionibus præteritis penè depreſsi fuerant. Duces videlicet Lancaſtriæ & Britanniæ ſoluerent viginti marcas, ſcilicet quilibet eorum decem marcas, Archiepiſcopi verò tantum. Comites autem ſex marcas, Epiſcopi quoq; & abbates mitrati tantum, nō obſtante quod Abbates tenerentur ſoluere pro ſingulis capitibus monachorū ſuorum. 40. denar. In quo de certo patet manifeſtiùs eos bono modico caruiſſe, qui talia ſtatuêre, dum quilibet pauperrimus abbas pro cornibus ſuis teneretur ſoluere tantum ſicut ditiſsimus comitum vel Epiſcoporum, & vltra pro Monachis ſuis donec excederet taxam dictum. Nullus præterea iuſticiarius, vicecomes, miles, vel armiger, rector, vicarius, vel ſimplex capellanus ſubterfuget hāc taxam, ſed ſi habitura ſit euentus ſordida præda bonos, deus nouit.

Hoc anno poſt Paſcha domini Vrbani Papæ milites cum Romanorum & Italicorum exercitu inierunt bellum aduerſus Antipapę exercitum, qui dicit ſe Clementem, & aduerſus Britones qui omninò fauebant eidem: & ceſsit noſtris victoria fauente deo. *Bellum Papæ contra Antipapam.* Occiſique ſunt ex antipapalibus quinque millia, ſiue plures, ex cōmunibus exercitus & campi milites ſexaginta, cum eorum campi ductore Bernardo Delſale. Quod audiens, non Clemens ſed penè demens factus antipapa, cōcito fugit, ad quoddam caſtrum reginæ Neapolis, quod vocatur ſpelunca, ibidem latitans, & in terra comitis fundorum donec furtiuè tranſuectus eſt à ſchiſmaticis Auinion. Sperabat nimirum in vmbra alarum regis Francię, quem nouit parti ſuæ fauere, & idcircò illum locum pro maiori ſecuritate cenſuit expetendū. O deteſtanda, prophana, damnāda, non ignorantia ſed malicia huius regis, qui non ignorat quàm iniuſtus, quàm inualidus, quàm vilis ſit titulus huius pſeudopapæ, & tamen non ſolùm in perniciem animæ ſuæ, ſed multorum damnationem & interitum, & totius eccleſiæ ſubmerſionem nititur tale idolum adorare, colere & exaltare. Conſtabat vtique ſibi quòd non intrauit per oſtium, ſed aſcendit aliundè, videlicet per maceriam, & ideò damnabilis eius fauor omnibus fidelibus eſſe videtur. Suſceperat equidem epulas eiuſdem poſt electionem Vrbani Papę de eius electione concordi, de eius intronizatione, ſolio, & alijs quæ verum Petri ſucceſſorem decerent, vndè nihil aliud videtur facere, niſi talibus conſentire qui dicunt verum falſum, & falſum verum. Audierat inſuper ſicut nec eum latere poterat, Epiſtolas quas idem de greſſu Vrbani Papæ ſuo conſanguineo comiti Flandriæ direxerat, quibus eum

verbis

verbis commendauerat, quorum (effectum etſi nō omninò) tenorem dicam, vt per hæc eius malitia clariùs fidelibus eluceſcat. Erat ſiquidem hic antepapa (vt præmiſimus) comitis Flandriæ conſanguineus, vir & nobilitate generis præclarus, & ſcientia literarum non minus ſpectabilis, ſi genus & ſcientia ac perfidia minimè maculaſſet. Hic igitur mox vt Vrbanus Papa pontificatum eſt ingreſſus, adhæſit eidem familiariùs cęteris, vndè & eius conſilijs ſpecialiùs eſt accitus. Quod & compertum eſt comiti Flandriæ memorato, gauiſus eſt quaſi per ipſum multa eſſet apud Papam facturus & impetraturus. Nec ſecùs accidit quam ſperabat. Nam confeſtim ad ipſum ſuas deſtinauit Epiſtolas oneratas præcibus & promiſsis, vt quendam clericum ſui comitatus, Præpoſitū videlicet Sancti Donati transferre laboraret ad Epiſcopatum Mormenſem, ac quendam alium clericum de ſua familia in Præpoſitum Sācti Donati faceret promoueri.

Papa facile annuit comiti Flandrenſi.

Quibus acceptis, ſtatim Cardinalis reſpectu tanti viri conſanguinei ſui, domino Papæ eius petitiones curauit exponere, nec ſegniùs à Papa quæ petierat impetrauit. Expeditus igitur pro ſuæ volūtatis arbitrio Flandrenſis petitionibus, cōfeſtim remiſit eidem ſuas literas, nuncians & ſuas petitiones auditas, & quàm benignum dominū Papam repererat erga ſuam perſonam, cōmemorans etiam multa de ſanctitate Papæ & iuſticia, vndè precabatur obnixius vt & ipſe comes eſſet amicus eius, quem ſenſerat inprimis ſuis petitionibus ſibi tam fauorabilē, ac inſuper in ſuis literis curaret eidem Papæ ipſum Cardinalem ſpecialiter recōmendare. Quæ omnia idem comes adimpleuit. Expoſt verò cum ipſe Cardinalis & cæteri de collegio quibus Eccleſiæ perturbacio cōplacebat, viderent Vrbanum Papam vt ſummum pontificem per omnia condecenter agere, contra auaritiam ipſorum diſputare, aduerſùs iniuſticias deceptare, & in omnes Simoniacos intrepidè terribiliter fulminare, pænituit eos feciſſe hominem.

Vrbanus Papa iuſtitiæ deditus.

Augebat inſuper furorem eorum quòd proteſtatus fuerat ſe iuſtitiam facturum inter virum & virum, & maximè inter reges Francorum & Anglorum, per quorum penè diſcordias tota Chriſtianitas detrimentum accepit. Fauebant nimirum regi Francorum, eius illecti muneribus, vndè & metuebant ne aliquid ſalubriter ſtatueret contra eum, per quod vel eorum minueretur commodum, vel eorum opinio penes regem. Hijs itaque & hijs ſimilibus cauſis deſciuerant ab eo quaſi vir vnus, & iſtum de quo fit ſermo ad inſtar Baal quod interpretatur vanitas erigentes ſtatuerunt ſimulacrum ſuum, & ambulauerunt poſt vanitatem, & vani facti ſunt, & procidentes curuauerunt genua ſua ante Baal. Relicti ſunt tamen viri aliquot, viri iuſti, timentes dominum ex collegio Cardinaliū, qui nō incuruati ſunt ante eum, ſed cum Vrbano in vnitate Eccleſiæ permanſerunt. Ex quibus præmiſsis (vt dixeram) manifeſtè clareſcit quantum periculum ſuo capiti rex Francorum aggerauit, qui hæc omnia ſciens, ſed diſsimulans, nitebatur viribus & ſubſtantia totam Chriſtianitatem trahere in erroris abyſſum.

Cardinales deſciſcunt à Papa.

Deditio Caſtelli Sancti Angeli.

Cum hæc ita ſe haberent, arridere cæpit aliqualis aura ſerenior domino Vrbano Papæ populóq; Romano, Domino auferente opprobrium ex Iſrael, & conterente portas æreas, & vectes ferreos confringente. Portas inquā & vectes munitiſsimi caſtelli, videlicet ſancti Angeli, quod fuerat eis ſpina in oculo, in latere ſtimulus, quamdiu antepapales, Britanni videlicet, illud municipium occuparunt. Britāni reuera ad eius cuſtodiam mox in initio diſsidij inter Papam & Cardinales deſtinati, illud viriliter munierunt, bellicoſè gubernarūt, & ſtrenuè ſeruauerunt, adeò autem, vt ignominiam Romani populi redundaret, quicquid meditati ſunt, quicquid machinati ſunt, quicquid deniq; opertè compleuerunt. Romanorum namq; bona diripientes in caſtellum comportarunt, loca vicina deuaſtarūt, & obiecta quæq;, ſcilicet domos & palacia quę eis nullo

modo

modo eſſe poſſunt impedimento, machinis, trabiculis miſsilibus, & petrarijs conquaſſarunt. Erat ibidem cernere (neſcio vtrum magis miſerandum an dolendum) ſpectaculum, populum cuius patribus nulla ciuitas, nulla prouincia, nullum regnum, deniq; nec totus mundus quandoq; reſiſtere potuit, iam proprijs finibus ita arctari, ita vexari ab eo, reprobabiliter deturbari à facie mediocris caſtri, vt penè omnem ſpem amitteret reſiſtẽdi, proprijs vtiq; diffidens viribus, quendam Anglicum militem Iohãnem Havvkvvode in Italiæ & Lumbardiæ partibus cum non parua manu militum & armatorum militantem vocandum, vel potius multa pecunia coëmendum ad ſuum auxilium peroptimũ fore putauit. Sed Britones qui in caſtello erant cùm hæc audiſſent, tutiùs rati ſunt ſe occultè domino Papæ reddere, quàm eius aduentum in ſui perniciem expectare. Conſtabat namq; eis Romanos ſicut à malitia veterum & probitate exciderant, ſic à clementia & pietate quæ ſemper antiquos Romanos victores comitari ſolebant. Et reuera Romani moderni crudeliſsimi viri ſunt, & nulla pietate præditi, præcipuè penes eos quos armis ſubiugare contingit. Hac ergo cauſa pręcipuè coacti ſunt Britones occultè cũ domino Papa cõponere, vt ſaluis corporibus, tamen illæſi permitterentur abire. Dominus verò Papa, vt vir pacificus eorum petitionibus adquieuit. Redditum eſt itaq; caſtrum domino Papæ, ſed occultè & in nocte, ne fortè venirent Romani & tollerent ipſum locum & gentem. Conſtabat autem domino Papæ Romanos nullis eorum petitionibus inclinandos, nullis præcibus fore flectendos, & ideo dimiſit eos occultè propter metum qui oderunt eos. Numerus quidem eorum qui caſtrum ita tenuerãt, qui Romanos velut aſpis in ſinũ afflixerant, vix excreuit ad ſeptuaginta quinq;, vndè & eos maiori odio perſtringebant, cum videbant à tam paucis eorum poſſe cõtundi ſuperbiam, & ipſos Romanos amplior rubor confuſionis inuaſit. Quare (vt diximus) nullo modo ſaluti eorum conſenſiſſent, ſi dominus Papa pro liberatione eorum Romanorum arbitrium expectaſſet. Britonibus itaque de caſtello egreſsis, & papalibus iuxta cõdictum immiſsis, per totam noctem aurum & argentum, vaſa concupiſcibilia, & vniuerſa quæ vſui Papæ prodeſſent fecit Dominus Papa ad ſuum palacium comportari. Illucente craſtino, ſenatus populuſq; Romanus cum comperiſſent deditionem caſtelli, occurrit ilico cum ſecuribus, ligonibus, & omnis generis inſtrumentis ad diruendum caſtellum, in vltionem tanti opprobrij accepti per Britones caſtellanos. Confractum eſt itaque caſtellum in ipſa die, & dirutum pro magna parte, & ita Romani de viſibili materia crudelem quodammodo cepêre vindictam.

Romanorum mores.

Eodem anno ſtipendiarij qui erant cum domino Iohanne Harleſton apud Scherburg, & maximè hij qui remanſerant poſt receſſum domini Roberti le Rous, verſi in ſeditionem dixerunt hanc multitudinem, præſertim cum Gallici omnes penè aditus omnes vias concluſerint, per quas ſpes victus eſſe poſsit. Dominus Iohannes verò eorum neceſsitudinibus compaſſus, eorum lenire cupiens amaritudinem, dixit ad eos. Cernitis cõmilitones me eadem neceſsitate, præſum vobiſcum comiter qua vos vrgeri doletis. Et quid eſt quod vltra facere vobis debeã; decernite quid me vultis facere pro ſalute veſtra, paratum me habebitis ſiue ad vitam ſiue ad mortem: cui illi: Eſt hîc (inquiunt) non procul Eccleſia & quoddam molendinum, in quæ hoſtes noſtri ſua victualia comportarunt, tranſeamus illuc inſtructis armis, & expereamur ſi fortè nobis arrideat fortuna ſerenior. Meliùs eſt enim & honorificentiùs nobis mori fortiter, quàm fame & inædia cum dedecore deperire. Applaudit ille dictis eorum, & nocte ſequenti accinguntur ad iter: ad loca ergo prædicta perueniunt, ſed ea Gallicis repleta reperiunt. Nec mora, inſultum dant acerrimum ad vtrunq; locum, & fit

Acre certamen inter Anglicos & Gallicos apud Scherburgh pro victualibus.

fit

fit vtrinq; magnus ſtrepitus, hinc Anglicis certantibus pro cõmuni victu, illinc Gallicis eos viriliter propellẽtibus, pro cuſtodia vtrarũq; rerum, victus videlicet atq; vitæ.

Famis vis.

Ibi videres in Anglicis non per ſpeculum vel enigma, ſed facie tenùs, quid fames imperat, quid inedia ſtimulat, dum noſtrates potiùs læthale ferrum hoſtium appetunt, ſaxa libenter ſubeunt, muros alacriter (ſed periculoſè) inuadunt, quàm famis incõmoda ſeipſos tollerare permittunt. Quid multa? pro victu inſtatur audaciùs, pugnatur ardentiùs, occupant famelici ſaturatos, Anglici Gallicos, & captiuos accipiunt prò libito iure belli, redeunt onuſti ſpolijs, gaudent victoria affectata.

Bellum inter Anglos & Gallicos.

Sed non diu perſeuerat iſta iocunditas, non longum tenet Vua comas, nec Populus vmbras, nam in ipſo itinere obuios habẽt quoſdã ex Gallicis qui bellum eis indicunt, aut captiuitatem omnibus repromittunt. Turbantur Anglici à facie verborum eorum, Gallici redeunt ad ipſos qui miſerunt eos. Nec mora, apparent Anglicis qui delituerant in inſidijs Gallici, vndè noſtrates certiores effecti de pugna, parant ſe ad glorioſè viuendum aut fortiter moriendum, inſtruunt acies, turmas diſponunt iuxta diſciplinam militaris ordinis, præponunt ſagittarios, ſtabiliunt pedites, & ipſi qui equites fuerant pedites efficiuntur. Gallici ergò videntes apparatum talem, & ipſi ſe parant & mutuis exhortationibus ſe confortant. Deindè venitur ad pugnam, manus conſerunt. Sed Gallici multò noſtratibus fortiores, primo impetu noſtros retrocedere vi compellunt. Interim architenentes noſtris præſidio fiunt, dum denſo ſagittarum imbre Francos obnubilant, dum plures vulnerant, & Plutoni commendant. Nec tamen cedunt Gallici, ſed inſtant animoſiùs, pugnant alacriùs, mortem ſi contingat ſubire pro gloria reputantes. Fit itaque perſonantium grandis tumultus inuicem ſe collidentium, gladiorum galearumq; tinnitus, vndè non mediocriter animantur partes ad res bellicas magis ſtrenuè peragendas ibidem.

Io. Harleſton comprimitur.

Dominus Iohannes Harleſton Anglorum ductor & capitaneus primus, vel vnus è primis Francos inuadens fortiter, concidens horribiliter, proſternẽs immiſericorditer, & ipſe à multitudine eorum ſe circundantium ſicut apes opprimitur, ſolo tenùs deijcitur, pedibus & hominum & equorum cõteritur, & ibidem relinquitur ſemiuiuus. Illic cernendum Anglorum animoſitatem & fidẽ, qui cum ſuum ita deiectum cernerent campiductorem, non cedere, non fugere demùm, nec mente concidere, ſed audaciùs & fiducialiùs mortem contemnentes, in campo proſtrare didicerunt. Dum hæc aguntur, & Bellona pro parte Francorum deſæuiret, dominus Galfridus VVorſelee, miles & manu prõptus & bello ſtrenuus, quem noſtrates ex induſtria ad ſuccurrendum (ſi neceſsitas vrgeret) reliquerant, improuiſè cùm turma ſua ſuperuenit, duriſsimis armata ſecuribus, & Gallorum ſtationem petit, ipſoſq; inuadit, diſsipat & proſternit.

Angli victores fiunt.

Omnes itaque qui conuenerant Anglici cum eodem, viri fortes, ſcientes bellum, eleuatis ſecuribus Gallicos mactant vt pecudes, dum nullus ictus effectu careret, nullus feriendo laboraret in vanum. Quicunq; hoſtem vno ictu percuſſerat, non opus erat vt ſecundum adderet. Cernere erat ibidem fortiſsimas galeas à viris fortibus omnino diſſectas, nonnullas autem ita colliſas, vt omninò vel conquaſſato capite, vel contrito, vnũ latus adhęreret alteri, nulla arte leuandum, nulla ratione reformandum ſinè diſſolutione totius operis. Affuit etiam & alia turba garcionum & aliorum, qui ad cuſtodiam equorum remanſerant, & ad ſarcinas, quæ videns iam ſtatum belli ex parte Francorum aliqualiter inclinatum, ſumpta audacia, & aſſúmptis inſtrumentis, vel quæ de proprijs habere poterant vel quæ de cadentibus Francis extorſerant, repẽtè ex aduerſo ſuper Gallicos irruunt, & eos duplici contritione conterendo; dum hij iſtac cedunt. Illuc vt diximus Dominus Galfridus memoratus & ſui ſæuiunt, diſsipacionem

adducunt,

adducunt, & violenter, immo turbulenter ad deditionem compellunt, occiſis primitùs pluſquam centum viginti, & captis penè priſonibus ad numerum ſupradictum. Facta eſt igitur in illa die magna ſalus in gente Anglorùm, & collaudabant dominum omnipotentem, cui nō eſt difficile ſaluare in paùcis æquè vt in multis Et reuerſi ſunt ad municipium cum magna gloria & ſpolijs multis, digni per omnia quibus dicatur, Vos eſtis qui feciſtis ſalutem in Iſrael, & abſtuliſtis opprobrium de gente.

Flandrenſes perfidi pro crudelitate in Anglos pœnas luunt.

Eodem anno circa feſtum Natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ manifeſtata eſt hominum malitia doloſè diligentium, & conſequenter deo volente in doloſos iuſta animaduerſione vindicatum. Malitia quidem hominum impiorum fictè loquētium, hominum perfidorum Flandrenſium, qui more Samaritanorum Iudæos quondam colentium inter proſpera, perſequentium inter aduerſa, Anglicos viciſsim & amant, & odiunt varietate tempori. Hij ſiquidem & Anglos colunt & diligunt dum conſtat eos eſſe ſuperiores, aduerſis fortiores hoſtibus, fortunatiores aduerſantibus, ſolito ditiores, ac cōtra, cùm cernunt eis aduerſa conſurgere, prævalentes hoſtes inſurgere, miſerias creſcere, ærumnas augeri, negant conſilium, negant auxilium, negant fiduciam, negant notitiam, & poſtremò ipſi efficiuntur eiſdem cunctis hoſtibus ſæuiores: patuit hoc non ſemel aut iterum, ſiue tertiò, ſed puto infinities, ſi ab origine gentis eiuſdem retexere cuncta fas ſit. Patet in præſenti tempore quod noſtris damnis ſentimus, effectualiter cernimus. Enimuerò cùm dominus Hugo Caluerlee, & dominus Thomas Percy ad cuſtodiam maris deſtinati fuiſſent, obuia fuit eis bargia quædam Cornubiæ, de Villa de Foivvaye, quæ tam tranſacto tempore à rege ſibi deputato ad maris cuſtodiam ante ingreſſum dictorum militum Hugonis & Thomæ, conſumptis ſtipendijs domum redire parabat. Quam cum cognouiſſent idem milites, & cauſam ipſius reditus petierunt, & qui in ea erant cum eodem vaſe reuerterentur cum eis, promittens ſe interim quoſdam ex ſuis Angliam remiſſuros pro eorum ſtipendio renouando. Ipſi verò proprijs ceſſurum commodis arbitrantes ſi quid ex hoſtium manubijs leniter lucrari valerent, negant ſe pro tunc redituros, ſed potiùs ducunt ſe nauigaturos ad propria, & poſtea nouis victualibus, nouis vtenſilibus, nouo robore reuerſuros. Quid multa? velificant ipſi verſùs patriam. Milites cum ſuis ad maris cuſtodiam & tutelam, cùm volucri curſu ſemoti eſſent procul ab inuicem, & vtriſque viſus & cognitio ablatus, obuiam habent Cornubienſes quandam nauem Flandrenſem, armatis onuſtam, perfidis repletam, crudelibus refertam, impijs oneratam. Qui cernentes bargiam ſolam, & cognoſcentes noſtrum nauigium in alias partes conceſsiſſe operi conſueto dantes operam, fide profligata, pietate repulſa, ſumpta audacia, in noſtros arma conuertunt: ſed & noſtrates cernentes rem agi pro capitibus, & ipſi ſe parant ad viriliter reſiſtendum. Fit igitur conflictus atrociſsimus, noſtris pro rebus & vita certantibus, Flandrenſibus contra laborantibus, ne eorum in hac parte perdatur dolus & falſitas, ſi non contingat eos ſuperiores exiſtere ſeu victores. Sed quid pauci contra multos, feſsi contra fortes valerent, ſiquidem noſtri diutina maris experti incommoda, eis erant impares, qui & plures erant, & minimè fluctibus fatigati. Ceſsit ergo victoria hominibus inhumanis, trucibus & cruentis. Reuera bargiam occupantes, occidunt, proſternunt & demergunt noſtros, nulli parcentes, nulli deferentes, nullum deniq; quem ſors eorum crudelitati obtulit reſeruantes. Occiſis tandem (vt arbitrabantur) omnibus, bargiam profundo commendant, vt videlicet eorum fraudulentia, doloſitas, & doloſa fraudulētia Anglicis fieret manifeſta: ſuperfuit tamen quidam garcio ex eadem bargia,

qui dum inſtantiſsimè vtrinq; pugnaretur, cernens noſtros perdendos, tranſierat in nauem Flandrenſium, deſcendenſq; in ſentinam ibidem latuit, nulli cognitus donec idem Flandrenſes portum Anglicum attigiſſent. Hic ergo per tres dies ſine victu perſeuerãs dum audiſſet Flandrenſes Anglicis colloquentes, & ydioma ſuorum agnouiſſet, repẽtè ſurrexit ex profundo nauis, fidem & ſuffragium Anglorum clamitans magna voce, accurrunt Anglici, turbantur Flandrenſes, nulli tamen rei veritas erat nota, ſed demùm inualeſcente clamore res innotuit Anglicis ſicut erat. Et mox Flandrenſes capti ſunt & carceribus deſtinati, recepturi pro facinoribus mercedem dignam. Nauis autem & bona eorum regijs ſunt vſibus confiſcata.

Flandrenſium piratæ captæ in Anglia.

Sed Anglis nunquam damna ſola veniunt quin potiùs multiplicata concurrũt. Accidit Anglis eodem anno graue diſpendium & toti inſulæ deplorandũ. Nam vir armipotens & bellicoſus, prudens & ſtrenuus, Iohannes Clerke, ſocius & collega ſtrenuiſsimi militis domini Hugonis de Caluerlee, dum in Armoricam Britanniã conceſsiſſet, & moraretur in caſtello ibidem, quædam galea portum intrauit dicti caſtelli tanquam naues eiuſdem incenſura. Videntes autem hoc qui cum eodem Iohanne erant, mox armati ad vaſa concurrunt, & ipſi defenſuri naues ab incendijs vel rapinis. Dictus autem Iohannes (cui nunquam defuit quòd ducem deceret) cernens ſuos ita grauiter pro rerum defenſione concurrere, & ipſe leuiter armatus deſcendit, accurrit nauem, ingreditur, aſſerens ſe velle fortunæ ſuorum fore ſocium, ſiue aduerſa futura eſſet ſiue ſecunda. Qui verò in galea erant, cernentes rem pro votis accedere, noſtros ſcilicet perſequi incircumſpectè, quaſi in meticuloſè fugiendo noſtros laceſcunt iaculis & miſsilibus donec venirent ad introitum ipſius portus. Et egreſsis vtriſq;, illis fictè fugientibus, noſtris cum ardore ſequentibus, mox noſtri proditos ſe ſenſerunt. Nam repentè ſe inter quinq; galeas qui in inſidijs delituerant conſpexerunt. Quid tunc noſtri facerent, quò ſe verterent dubitabant. Tum ſubitò Iohannes memoratus ſumpta audacia velut gigas fertur in hoſtes, hos proſternens, iſtos repellens, vt ipſe ſolus contra tot ſufficere videretur. Mirantur & hoſtes animoſitatem hominis & audaciam, & in ipſum ſolum vires, mentes, odium, arma, cõuertunt. Interim quidam ex ſuis eius hortatu portum reintrant, eius protecti præſidio, forti defenſi brachio, ſaluati periculo. Ipſe tandem cernẽs omnes ſuos poſſe ſaluari, eos qui in eius naui erant ducit ante eum, ipſe murus pro illis effectus contra hoſtes, dum illi terram attingunt, nec priùs ſatageret, donec omnes ſuos cerneret ſaluos & incolumes terram præoccupaſſe ante eum. Demùm cùm ille nauem relinquere vellet, ſaltando de naui, cuiuſdam ſecuri percuſſus in femore corruit & illico captus eſt. Factum eſt vtiq; femur eius illo ictu & tibia ferè à corpore ſeparata, vir ſpectatæ bonitatis & audaciæ, poſteris multarum peroptimè rerum à ſeipſo geſtarum monumenta relinquens.

Iohãnes Clerk miles ſtrenuus in femore percuſſus corruit.

Ad malorum autem cumulum amiſſa eſt eodem tempore & nobilis bargia Eboraci, quæ dum nimis inconſultè galeas inuaderet, repentè circumuallata vndique à multitudine galearum, capitur à viris eorundem, ſed malè gauiſi ſunt hoſtes tanto lucro, nam mox vt barbari eam intraſſent quodammodo, & ſuis & noſtris quos captiuos iam tenebant eſſet impleta, ſubitò & inſperatò petijt profundum maris abyſsi, & demerſa eſt cum vniuerſis Anglicis atque Barbaris qui in eam conceſſerant, rebuſque omnibus quas comportarant in eam perditis, cum manus confererent noſtrates, & hoſtes in profundo eiuſdem, quod latuit tam noſtros quàm hoſtes, donec effectualiter diſpendia vitæ ſentirent, ſubmerſione præfata.

Bargia quædam Eboraci vnà cum hominibus ſubmerſa.

Sub

Sub eiſdem diebus dux Armoricæ Britanniæ (quem prædiximus vocatum à ſuis ad recipiendum ducatum ſuum, à quo velut eiectus fuerat) multis annis ſuſceptis obſidibus & ſufficiente ſecuritate transfretauit ad ſua, applicuitq; ad portum iuxta ſanctum Maloum pridie nonas Auguſti. Cui occurrẽtes domini, milites, armigeri, mercatores, ciues penè præ gaudio viſionis domini ſui naturalis, ſemetipſos inter ſe capere non valebant, tanta erat vniuerſis hilaritas, omnibus in commune gaudium & iocunditas, vt cernentes certatim ipſos populi principes ſplendidiſsimè armatos, indumentis præcioſiſsimis circumamictos, præ deſiderio videndi, recipiendi, honorandi, quem eorum anima diligebat, ſua ornamenta velut viliſsima quæq; contemnere, & ſe maris fluctibus præcipitanter ingerere, & ad nauem deuotè in qua dux eorum dominus erat accedere, ac in ipſis Neptuni gurgitibus prout poterant genua flectere, quibuſdam cum honorem aduentanti certant impendere pelagi fluentis ad genua, nõnullis ad pectora, pleriſque ad mentum vſq; totaliter madefactis. Inter alios occurrerunt ei ad eundem portum de villa de Dimiam, dominus Carolus de Dimiam, dominus de Mountaſillan: Item dominus de Beaumaueris, dominus Petrus Turnemeyne, dominus de Hannaday: Item vicecomes de Dimiam, capitaneus de Dimiam & de Selidort: Item dominus de ſancto Gyell, dominus de Ferris, dominus de Pleſiers, dominus de Mountaban, & plures alij milites, quorum nomina ſcribere ſuperſedi: venerunt & armigeri innumerabili numero cum eiſdem vſque ad numerum vt vſu vulgari loquar CCC. ſexaginta lãcearum. Septimo die Auguſti venit ad eum cõſtabularius de Reynes, & plures alij ad numerum. 60. lancearum. Octauo die Auguſti venit ad eum dominus de la Vale, dominus Caſtelon, dominus de Mouford, & plures alij milites & armigeri nonaginta lancearum. Decimo die Auguſti venit ad eũ vicecomes de Rone, quondam fortiſsimus & infeſtiſsimus inimicus ſibi, cum quo venerunt alij plures milites & armigeri ducatus ſui vſq; ad numerũ quadringentarum lancearum. Qui oẽs eum vt eorum dominum naturalem & legitimum honorauerunt, recognouerunt ac ſuſceperũt, & pacem ſecundùm eius arbitriũ cum eo fecerunt. Reperitq; idem dux (quod mirum dictu eſt) poſt ipſius patriæ tot diſcidia, tot bellorum chorúſca fulgura, tot hoſtium direptiones, & veſpilionum furta publica, quæ iugiter per multos annos pertulerat ipſa regio, omnem domus ſuæ ſuppellectilem & theſaurum, omnia deniq; bona quę poſſederat relinquẽs patriam, adeò intacta & integra, ac ſi ipſe perſonaliter ea cum omni virtute ſua & robore conſeruaſſet. Tanta itaq; conſtantia arſerãt populares in amore domini, tanta fide viguerant in amore principis, tanta perſeuerantia perſtiterant in amore ducis, vt priùs, vt citiùs, vt potiùs paterentur propria in direptionem & prędã dari, quàm quicquid minueretur de hijs quæ apud eos reliquerat eorum dominus naturalis. Tributum inſuper regionis quod ſoliti fuerãt in pace colligere vſibus ſui ducis, etiam in vaſtitate hoſtili colligi fecerunt, & ad ſecurum locum comportari, vt quandocunq; aduenißet ad tractandum eos in manſuetudine & lenitate vt accidit, theſauros tam inſperatos q̃ ineſtimabiles repeririſſet. Dux autẽ omnia iſta conſiderans præter ſpem eueniſſe, indicibili repletus gaudio, gratias agit deo, qui quando vult, transfert & mutat regiones & regna, & quibus vult ea tribuit. Et interim cũ tempus miſerandi eius aduenerit, reſtituit ea timentibus nomen eius. Deinde plebi pro incredibili fide & gratitudine quam in eis inuenit regratiatur vberrimè, promittens ſe de cætero eis, non vt tirannus aut hoſtis, præfuturum cum fauore, ſed vt pius princeps cum iuſtitia & amore.

Dux Armoricæ Britanniæ à ſuis honorificè ſuſceptus.

Nec obliuioni eſſe tradendum æſtimo factum notabile, factum non minùs laudabile

Memorabile factum domini Hugonis Caluerlee.

laudabile quàm memorabile illius virtutū & fortitudinū exemplar, illius præfulgentis ſpeculi militaris domini Hugonis Caluerlee, qui tamen ſua ſapientia, animoſitate & virtute ipſum ducem ſeruauit à deriſionibus hoſtium, & inſuper cōmune vulgus quod ſequebatur apparatus aulę, ſeu cameræ. Theſauros publicos & priuatos, arma bellica, vaſa aurea & argētea, omnemq; ducis ſuppellectilem defendit à rapinis & inuaſionibus barbarorū. Cum autem vt præfatus dux Britanniæ & dominus Thomas Percy e cęteriq; maiores portū pręoccupaſſent, ſimulq; cum eis dominus Hugo memoratus, nec eū naues onerariæ quæ victualia vehebant, & cætera quæ prædiximus portum attigiſſent, non enim poterant oēs ſimul intrare, quia portus arctus eſt & periculoſus, ecce repentè veſpiliones Gallici ſimul cum Hiſpanis vecti galeis aduolant, rati cuncta ſibi ceſſura pro votis, cum naues noſtræ quæ iam portum tenebant, reuerti nō poterant ad ferenda præſidia, duplici vt eis viſum eſt de cauſa, quia videlicet & aura erat eis cōtraria & malitia loci ſuſpecta. Nec mora, conſuetis adhibitis inſtrumentis, miſsilibus ſcilicet, quæ vulgus gunnas vocant, terribiliter feriūt & conquaſſant ipſam claſſem, & adeò conſtanter inuadūt, vt omnis ſpes liberationis earum & ipſis & illis qui iam terram tenebāt eſſet adempta. Vidit hæc dominus Hugo Caluerlee, & ingemuit, & cōcaluit cor eius intra ſe, & oblitus totius periculi, imperat nauclero vt conuertat nauem in qua erat ad hoſtes, quoniam inquit pudendum eſt nos affici incōmodo duplici, videre noſtros cum noſtris deperire, & auxilium ferre non poſſe. Citiùs deberemus mortem amplecti quàm tam probroſè dāna talia cum cachinnis hoſtiū ſuſtinere. Ne igitur dicant nos noſtratibus vel noluiſſe, vel auſos nō fuiſſe in tantis periculis tuliſſe ſolacium: ſentiāt quid deus valeat, ſentiant & nobis animos non deeſſe. Diutius verò reluctanti nauclero, & impoſsibilitatem prætēdenti reuertendi ad noſtros, & pericula commemoranti quę paſſuri eſſent ſi fortè reuerterentur, comminatus eſt pęnas niſi laboraret reuerti, ſicq; factum eſt vt cum maxima difficultate reuertendo penetrarent ad hoſtes. Quo cum perueniſſent, mox dominus Hugo & ipſe ſua preparat inſtrumenta, & ſagitarijs imperat vt iam demōſtrent hoſtibus, quid manus, quid brachia, quid arcus, quid tela ſua præualent. Ipſi verò non ſegniter iuſsis eius parent, & tam animoſè, tam denſè ſagittas in hoſtes emittunt, vt tempeſtas grandinis deſcendere conſueuit in ortu primi veris. Igitur nullus locus, nullus angulus ſagitta volante tectus erat, quin vbicunq; locorum conceſſerant hoſtes vel læderentur, vel configerentur, vt ſaltem per ſagittas impedirentur à cæptis, ſicq; dum ſagittarij eminus, gladiatores noſtri non comminus præliantes, parata eſt via & occaſio nauibus onerarijs euadendi. Nec priùs deſtitit Hugo quoadusq; omnes prædictas naues tutam ſtationem cepiſſe viderat. Tunc demùm & ipſe inſequitur hoſtes viriliter à ſua rate perturbans, qui eum inſecuti fuerant & eorum conatus tam vi quàm aſtu deludens, donec & ipſe cum ſuis portum ſalutis reintraſſet. Viderant hæc omnia vna parte Britones cum ſuo duce, qui ob facta fortia eiuſdem Hugonis & Anglorum qui cum eo fuerant, in tantum amorem eorum exarſerunt, quòd vitam & animam pro eis ponere, ſi neceſsitas hoc exigeret, cum iuramēto dulce reputarent: ſed & ipſe dux vix vnquam à gratiarum actione ceſſabat, nunc dei collaudans virtutem & gratiam, nunc Hugonem extollens & magnificans, quaſi per eum ex inope factus fuiſſet opulentus; quippe qui opes & ſubſtantiam turpiter & cum dedecore perdidiſſet, niſi iam Hugonis animoſitas, ſtrenuitas atque probitas opem tuliſſet. Stabant ex aduerſo in muris & turribus villæ ſancti Maloi Gallici cum eorum Capitaneo Bertrando Cleykyn, quin & ipſi non minùs quàm Britones viri auſus laudantes & facta, afficiebantur ibidem, timentes (vt aſſolet vulgus)

caſum aut capcionem viri quem diligit, & quanquam hoſtes exiſterent, tamen pro eius incolumitate dominum præcabantur. Ipſe inſuper Bertrãdus Cleykin publicè proteſtatus eſt ſe maluiſſe omnes Gallicos illo cõflictu deperijſſe, quàm quicquam aduerſi tantus vir pertuliſſet, quibus laudibus ipſe vir dignus habetur, qui & ſuis ſalutem, per hoſtium detrimenta tulit, & tamen pro virtute ſua hoſtium promeruit laudem & fauorem. Profectò noſtris temporibus non eſt inuentus in ordine militari ſimilis illi qui conſeruaret legem excelſi, & idcirco reor omnia hæc ſibi contigiſſe præter ſolitum, vt cognoſcant poſteri quantum erga deum deuotio, erga ſanctos affectio, erga matrem Eccleſiam veneratio, ac poſtremùm erga cultum iuſticiæ feruor & dilectio valeant obtinere. Nullus quippe vt verũ fateor, eo virum magis ſanctitati deditum, orationibus aut Elemoſinis aſſuetum noſtro tempore facilè reperiſſet.

Diues quidam mercator Ianuenſis à mercatoribus Anglicanis inuidioſè peremptus.

Eodem tempore quidam nobilis & prædiues mercator Ianuenſis veniens in Angliam & pluries cõmoda regi regnóq; promittens ſi rex dignaretur permittere eum apud Hampton caſtellum de nouo conſtructum occupare & ibidẽ ſua mercimonia recondere, repente interemptus eſt à mercatoribus Anglicanis, magno detrimento plebis & regni, nam promiſerat, & effectualiter compleuiſſet (vt dicebatur) ſi conſecutus fuiſſet vota ſua, & vita priuatus ſubitò non fuiſſet, eo prouexiſſe portum Hamptonum, quòd nullus portus in hijs occiduis Europæ partibus æquiperari potuiſſet eidem Reuera quicquid ex orientalibus regionibus per mercatores Ianuenſes, Flandriæ, Normanniæ, Britanniæ Armoricę ſolebat inferri antè, noſtris temporibus & regionibus fuiſſet allatum. Et ita cõſequenter compulſi fuiſſent ab Angligenis exteri ſuas merces requirere, à quibus ipſi nõ ſine magno periculo ſuas diuitias petere conſueuerunt, ſed tantis cõmoditatibus obuia fuit noſtrorum malitia, minis licenter efferata eſt in virũ innocentem & molientem noſtra commoda. Mercatores ſiquidem ſuis ceſſura damnis arbitrantes quæcunq; in hac parte publico proficerent incremento, vt ferunt hominem nihil doli ſuſpicantem noctu repente circumuentum Londoniæ, in platea publica ante fores obtruncant hoſpitij ſui, per quoſdam conductos ad illud facinus exequendũ. Sicq; noſtrorum deteſtãda malitia nec minùs execrabilis auaricia nobis inimicitias peperit amicorum, Ianuenſium videlicet & aliarũ nationum quæ in circuitu noſtro ſunt, & paucorũ perfidia ſuſpectã reddidit fidem omniũ incolarum. Quis enim externus audebit ſe fidei noſtrę committere cui tanta infidelitas ſiue inhumana crudelitas nota erit? Quis nõ timebit noſtras verſutias & abhominabitur nomen noſtrũ? Et ſuper hæc omnia metuendus eſt dominus quem tam proteruè noſtris peccatis offendimus, cuius mandata adeò infinitè deſpicimus, vt non iam negligenter quidem delinquimus, ſed tanquam ſerui qui ſciunt domini voluntatem & non faciunt, voluntariè ſuis legibus cõtraimus. Scimus enim eum cõminando præcepiſſe: Innocentem & iuſtum non interficies, ſed nihili pendit mãdata diuina auara cupiditas, & legis naturalis ſcita refugit ambitio mundialis, plùs valet apud inhumanos homines lucrũ temporalis ſubſtantiæ quàm charitas vel affectio ſocialis vitę, quæ nos generaliter fratres efficit. Timendũ eſt igitur ne nobis iratus eſt dominus, vt vltionem ſubitæ necis comminando dicens improperet: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra, & maledicta terra in opere tuo, quæ aperuit os ſuum & ſuſcepit ſanguinis fratris tui. Quis autem frater carnalis vnquam maiora commoda fratribus ſuis elaborauit inferre, quàm iſte noſtratibus machinatus eſt? reuera dicebatur, quòd libram piperis pro quatuor denarijs vendidiſſet, & ita conſequenter de ſingulis faciendo generibus ſpecierum, quod profectò tractu temporis indicibile emolumentum incolis peperiſſet.

Magna peſtis in partibus Borealibus, Scotiq́; tunc partes illas inuadentes.

Eodem anno tempore æſtiuali tanta peſtis exorta eſt in partibus borealibus ex iniquo ſydere, quãta nunquam antea viſa fuit, adeò namq; inualuit ipſi ipſa mortalitas, vt penè totam patriam de probatiſsimis viris ſubitò ſpoliaret, & de mediocribus (quid dicẽdum,) euacuauit quamlibet ferè domum, vt penitùs ſola remaneret, familias ampliſsimas abſorbendo deleuit, non vſq; ad vnum, ſed vſquequo nullũ ſuperſtitẽ derelinqueret. Sed hęc perpauca ſunt reſpectu eorũ quę ſequuntur. Enimuero in tãtũ aggrauata eſt manus domini ſuper eos, vt villas & oppida olim viris bellicis, prudẽtibus & prædiuitibus, ac ipſis colonis refertiſsima, ſuis habitatoribus deſtituerat & in ſolitudinem redigeret & deſertum. Et ſuper omnia, Scoti vt patet humani generis inimici, nõ compati tot Chriſtianorũ mortibus, non condolere tot calamitatibus didicêrunt gentis miſeræ, poſtremò nec manum domini tam vicinam eis vereri ſciuêrunt, ſed inhumaniores brutis, efferatiores feris, iſtud tempus accõmodatum eorum crudelitati putãtes, in gentem morbo & peſte tabeſcente efferati, quos dominus percuſſerat perſecuti ſunt, & dolorem vulnerum eorum addiderunt, percutientes in ore gladij viros bello aptos, quos non dum morbus aut peſtis infecerat, & plurimorũ amputatis capitibus, veſano ſpiritu agitati, ipſa capita ad inuicẽ pede percutere & repercutere ad modum cum pila ludentium non horrebant. Et cum nullum tot malis obuiantem, nullũ reſiſtentem conſpicerent, exindè audatiores effecti vniuerſa ſibi licere putantes, patriam peruagantur, villas prædantur, diuitias aſportant, fugant beſtias coram eis & iumenta, in tãtum vt ipſos greges porcorum coram ipſis abigerẽt, quod animaliũ genus nullus ante Scotorum abducere prætemptauit. Cum autẽ patriæ præmeditati fuiſſent direptionem, antequam ingrederẽtur regionem illam, accitis quibuſdam ex incolis ſoliciti ſcitati ſunt cur ipſis tantùm tanta peſtis acciderat plus quàm Scotis aut alijs gentibus cõuicinis. Qui ſimpliciter reſponderunt ſe neſcire cauſam tantæ mortalitatis, quippe quibus occulta fuêre diuina iudicia: ſed vnum conſtanter affirmabant, quòd omnis calamitas, omnis mortalitas, demùm omnis aduerſitas quæ eis acciderant, ex ſpeciali dei gratia contingebant: quandoq; propter peccata ſua vt luerent in hac vita commiſſa nepharię, & malis operibus dediti timore mortis deſiſterẽt ab inceptis: aliquãdo propter exercitium iuſtorum, vt maiorem fidem in deo habeant, quemadmodum ſcriptum eſt, Iuſti & timebunt & ſperabunt in domino: & aliquoties propter multas cauſas occultas quas non expedit vobis ſcire. Cùm verò Scoti aut ab incolis peſtem eis illatam dei gratia trepidauerunt timore vbi non erat timor, ſaltem talis qualem aſſumpſerant ſatis beſtialiter, vndè ingreſſuri terrã, & poſtquam ingreſsi ſunt eam quotidie mane, ſignauerunt ſe tali benedictione ab ipſis magna deliberatione cõpoſita, & multum neceſſaria vt eis viſum fuit. Senior igitur vel maior natu inter ipſos taliter inchoauit, Benedicite, & reſpondebatur Dominus: deindè maior proſecutus eſt, Deus & ſanctus Kyntegernus, ſanctus Romanus & ſanctus Andreas ſeruẽt nos hodie à diuina gratia, & fœda morte qua Anglici moriuntur. Et poſt iſtã benedictionẽ ſe ſatis protectos ſatiſq; munitos putabãt à cũctis malis caſibus quę ſuperuenire valebant, quę benedictio multò ridiculoſius ſonat in ipſorum ydiomate q̃ lingua latina, & propterea illã in præſenti loco ſcribere dignũ puto, nam iſto modo ſonat: **Gode and S. Mango, ſaint Romayn, and ſainct Andrew, ſchield vs this day fro Goddis grace, and the foule death that Engliſh men dien vpon.** Sperandum eſt ergo etſi non in præſenti, in futuro tamen precum ſuarum cõſequentur effectum, & inhumanitatis crudelitatem quam exercuerunt in populum humiliatum ſub flagello dei, peſte videlicet laborante, digna compenſatione perſentient, lento namq; greſſu progreditur diuina ſeueritas, ſed tarditatem iræ grauitate pœnæ compenſat.

Cur deus affligat.

Scotorum imprecatio.

Eodem

Eodem tempore intercurrentibus perſonis grauibus qui multũ de iniuria irrogata perſonis dudũ in Eccleſia VVeſtm. videlicet Roberto Haule & Iohãni Schakel piè iuſteq; doluerãt, reddita eſt pax & libertas Iohãni Schakel, quem ſupra docuimus irreuerenter extractũ de eadem Eccleſia, & ad turrim Londini tractum, ibidemquè carcere mancipatum. Cõuenit ſiquidem inter dominum regem, & ipſum depoſtulantibus viris venerabilibus, vt Iohãnes Schakel captiuum ſuum filium comitis de Deua, qui iam nuper defuncto Papa & ipſe hæreditariè comes effectus eſt, domino regi publicaret, non dum enim ſciebant quis aut qualis eſſet, vel vbi moram traxerat ita diu. Et præterea ordinatum eſt, vt dominus rex daret eidem Iohanni pro poſſeſsione prædicti captiui, terras ad valorem centum marcarum per annũm, & in pecunia quingentas marcas, & quòd dominus rex de bonis regijs fundaret vnã cantariã pro animabus eorum, quos eius miniſtri in eccleſia ſupradicta peremerãt de quinq; ſacerdotibus perpetuis temporibus duraturam, firmatis iſtis conditionibus, regi captiuus redditur, & Iohannes Schakel priſtinę libertati. Iuſſus autem exhibere captiuũ, cunctis admirantibus miniſtrum ſuum obtulit, qui ei aſtiterat, & more valecti ſeruierat in omni tribulatione ſua, & ante perſecutionem quæ ſibi illata fuerat in carcere, & extra carcerem, & ita fideliter ſibi adhæſerat, vt non potuiſſet agnoſci ita impenſè miniſtrauerat, vt putari conductitius ſuus famulus meritò potuiſſet. Erat cernere inter Anglos ibidem confuſionem magnam, & verecundiã de tanta viri fide, dum quiſque non haberet in ſumma tranquillitate, quòd ipſum in maxima perturbatione & regni totius commotione habuiſſe conſpiceret, omnibus inter ſe quærẽtibus quiſnam ex ipſis inueniri potuiſſet ſimilis, qui potuit tranſgredi & non eſt tranſgreſſus, vt honorificus dominus habitus à rege fuiſſe regniquè proceribus, & omnia reſpectu fidei ꝙ magiſtris ſuis debuit cõtempſiſſe, ac demùm in ipſa perſecutione ſuis magiſtris illata penè caput ſuũ intuitu fidelitatis ipſis gladijs poſuiſſe. O conſtantia iuuenis prædicanda, quæ licèt poſita inter preſſuras perſequentium, nulla tamen varietate fortunæ frangi potuit, quo minùs inueniretur perfectè ſtabilis inter aſpera, ſecurus inter dubia, fide cernens nil aduerſa. Anglice quiſquis es, qui pecunia corruptus aut alijs donis illectus perditionem patriæ tuæ moliris, reſpice ſpeculum huius externi, fidem ſcilicet huius viri, qui non Anglicus, non indigena, ſed quodam iure hoſtis & alienigena, & ita tamẽ, ita proteruè, ita pertinaciter fidem ſeruat, iuramẽtum obſeruat quo magiſtris ſuis, vt ita dicam, ſe adiunxerat, quòd pauper & inops, & ſeruus miſeriæ magiſtrorum infidelitate plus eligit effici, quàm in fidei læſione ſemetipſum prodẽdo, damno magiſtrorum in rege regniquè proceribus iuxta conditionem ſui generis in abundãtia, iocis, ac diuitijs gloriari. Hæc idcirco ſcripſi, vt pudeat Anglos præſentes & futuros proditionis infamia, qui reſpectu huius Hiſpani in promptu habent fidei non fictæ ſed perfectæ ſpeculum, & diſcant quanta laus & gloria fide & probitate perquiritur, & è contrà quàm pudenda recordatio, quàm fœda memoria ſequitur proditores.

Iohannes Schakell libertati priſtinæ reſtitutus.

Hiſpani miranda fidelitas.

Sub eiſdem penè diebus, Comes Flandriæ, dum nouas conſuetudines à ſuis communibus, dum nouas exactiones exquirit, dum noua onera minùs prudenter imponit, dum inſueta contra ſuorum libertates inquirit, cum omni domo ſua, vniuerſa familia, totoquè conſilio de terra ſua vi cõmunium eſt expulſus. Et mox exercitus plebis citò deligitur viginti milliũ & eo amplius virorũ de cõmunitate, electorum ad cuſtodiendum fines patriæ ab incurſu fauentium comiti, ſuo videlicet domino naturali, & ad obſidendum & capiendum eundem comitem, ſi perſiſtendum inceptis putaret. Interim vt aſſolet fiunt direptiones & prędæ bonorum comitis ſibiq; fauentium, incendia prædiorum, mor-

Comes Flandriæ dum nouas à ſuis communibus exigit conſuetudines, expulſus eſt.

tes famulantium, & cuncta quæ vel odio perſonarum geri ſolent, vel vindicta victorum ſenſit damni partem. VValeranus comes Sancti Pauli, qui per idem tempus ad partes illas conceſſerat ad muniendum caſtra ſua in illis partibus conſtituta. Cum comperiſſent eum fauere parti comitis, mox ad quoddam eius manerium vniuerſi ſe tranſferunt in ſpiritu furoris & iracundiæ, & totum illud prædiũ, quod in ædificijs & pulchritudine omnia comitatus excedebat, prædia ſolo complanant, non relinquẽtes tignum ſuper parietem, aut lapidem ſuper lapidẽ, vt omnib⁹ luceret clariùs illos in corde & ex corde odio perſequi dominũ ſuum comitem, & omnes qui ei familiaritate aliqua iungebantur. Cum igitur elapſis iam multis diebus, comes cerneret eos in ſua perſeuerare pertinacia, & priùs mori velle quàm cõſuetudines ſuas auitas amittere, & ipſe pertæſus damni quòd patriæ interebatur medio tempore, mittit ad eos qui eorum palparent animos ſi fortè interim flexi fuiſſent, vel labore militiæ aut expenſarum nimietate animo concidiſſent. Sed vbi didicit eos nullo modo deflexos, nullis laboribus fatigatos, decernit deſcendere ſuorum voluntati. Et idcirco renunciauit illis ſe fore paratum ad præſidendum eis vt dominus placidus, ſed ſi ipſi in cæteris modo conſueto ſibi ſubmittant. Ipſi verò nequaquã ſe ſubijciẽdos renunciant, niſi omne conſilium remoueatur ab ipſo, & recipere ſolum velit conſiliarios ex communis vulgi decreto, & inſuper vt tradat in manus plebis ipſos qui huiuſmodi perturbationis ſeu commotionis cauſa fuêre. Comes igitur nullam aliam viam cernens ad recuperandum eius dominium, licèt inuitus adiudicauit fieri petitionem eorum, & ita poſtremò eſt ſuo comitatui reſtitutus.

Edmundus Brumfielde fraudulenter agit in acquiſitione Abbathiam Sancti Dauidis.

Per idem tempus venit à curia Romana Edmũdus Brumfield monachus eccleſiæ ſancti Edmundi de Burgo, afferens ſecum bullas, in quibus dono & prouiſione domini Papæ aſſeuerauit ſe Abbatem & paſtorem ipſius eccleſiæ confirmatum. Iſte ſiquidem Edmundus promotus ex ſubſtãtia illius Monaſterij vſque ad ſummum gradum, quotiẽs à ſtudio reuocabatur ad Monaſteriũ, ſemper contentioſus & ſeminator diſcordiarum & odij concitator extiterat inter fratres, vndè fratres illius loci fatigati ſæpe per ipſum, cum conſilio domini Iohãnis Bryuele, patris tunc & paſtoris eorum, decreuerunt quouis pacto aut per fas aut per nefas deliberari à perſona ſua, ne videlicet vna ouis morbida totum gregem ipſius Monaſterij contaminaret, & vt illorum propoſitum cautius & ſecretiùs ac ſine fratrum, vel loci aut ipſius Edmũdi ſcandalo ſortiri valeret effectum, offerunt ſibi officium procuratoris domus illorum, vt vadens ad Romanam curiam, ibidem pro eccleſię neceſsítatibus iugiter moraretur, ac ſic per conſequens domus illa ſua præſentia vacuaretur, & fraterna quies ſuis ſimultatibus impoſterùm minimè turbaretur. Sed antequam hoc negotium eũ exequi, aut ab eis recedere permiſerunt, cogitantes plerunque quod cœli diuerſa facies, vel externa regio non mutant conditiones quorundã, nec poteſt Aethiops mutare pellem ſuam, exegerunt ab illo iuramentum de nõ acquirendo aliquo beneficio ipſius domus, & de non procurando, quod in ipſius eccleſiæ cederet præiudicium quouiſmodo. Quod & iurauit, facto coram eis publico ſacramẽto. Poſteà verò præſidentibus capituli generalis id procurãtibus, impoſitum eſt ei onus procuratoris generalis totius nigri ordinis, & vt fauorabiliùs acceptaretur à ſummo pontifice, litteras commendatorias (quanquam aliqualiter contra conſciẽtias) tam præſidẽtium, quàm ſuę domus, accepit ad Papam, quæ poſtea magno detrimento domus ſuæ fuêre, vt inferiùs declarabo. Cum ergo Romam veniſſet, & ibidem longam moram traxiſſet, nec aſſecutus ab Apoſtolico vllum fuiſſet beneficium, tandem audiuit D. Iohannẽ Briuole quondã Abbatem ſuum diem clauſiſſe ſupremum, & putans iam tempus opportunum ariſiſſe

riſiſſe ſibi ſit ad procurandum & conſequendum quod diu mente conceperat, accesſit ad quendam aduocatũ, ſed filium qui tamen morabatur in curia, & vocabatur magiſter Iohannes Shipdam, & promiſit ei magnam ſummam pecuniæ annuè ſi id efficeret, vt abbas de Burgo quoquo pacto creari poſſet. Et ſi contingeret eum in hoc negotio minimè expedire, procuraret ſibi aliquem ex vacantibus Epiſcopatibus, aut ſi hoc non poſſet aſſequi, prioratum de Derhirſt obtinere laboraret eidem, habiturus pro labore ſuo pro quolibet annuatim vnam ſummam ex eis. Dictus verò Iohannes, quoſdam è Cardinalibus qui nunquam aurum reſpuunt ad partem ſuam traxit, vt ipſorum interuentu, & fauore Edmundi prædicti negotia efficatiùs expediret, ſecurus ergo de ipſorum Cardinalium adiutorio, proponit coram domino Papa cauſam Edmundi, aſſerens eum verum electum capituli & omnium fratrum vocis optatum ad eccleſiæ eidem præeſſendum. Dominus verò Papa conſiderans malitiam ipſius temporis, & ſui aduerſarij antipapæ quotidianum incremẽtum, & ſperans Edmũdum magno adiutorio ſibi adfuturum ſi abbas efficeretur ibidem, de facili inclinatus ad confirmandum, vel ſi electio ritè celebrata non fuiſſet, ad gratis dãdum ipſi Edmundo beneficium ſupradictum. Quid multa? cõſequitur Edmũdo dono & fauore Papę imaginarium appetitum, & ad repatriãdum cum bullis ſuis ſe præparat toto niſu.

Fratres verò de Bury poſt mortem ſtatim Abbatis ſui ad electionem conuenerunt, & vnanimi conſenſu eligerunt in Abbatem dominum Iohannem virum idoneum de Tymvvorth, domus ſuæ ſuppriorem & ordinis zelatorem. Qui audientes Edmundum eos taliter præueniſſe, mox feſtinarũt duos Monachos ad Romanã tranſmittere curiam, ad certificandum dominum Papam de falſa ſuggeſtione Edmundi, & ad petendum confirmationem ipſorum electi. Deferunt ergo ſecum litteras regias, & plurimorũ dominorum ſupplicatorias pro confirmatione electi, & Edmundi depoſitione. Sed Papa pro tunc plus fauens Edmundo quàm monachis, permiſit eoſdẽ ibi damnoſam trahere diu moram. Interea Edmundus cogitans quòd mora trahit periculum, & ſemper nocuit differre peractis, properat ad burgam ſancti Edmundi, & ibidem aliciens ſibi vicinos de patria, in breui magnum exercitum in partem ſuam traxit. Stipatus igitur multis aſſẽtatoribus publicari fecit in parochialibus eccleſijs ſuas bullas, vt fieri ſolet in talibus. Plebs auida ſemper ac cupida nouorũ, ſuis credit aſſertionibus & fauet honori, maximè quia patriota fuerat & vicinus eis. Videns autem Edmundus principia ſibi ceſsiſſe pro votis, ſperat cœlos miſcere terris, & ſpiritum carni cõiungere, & clauſtrum foro, monachos ſcilicet, conflare laicis, & vnum ſerere in vtriſque. Intrat ergo capitulum cum turba multa, mittens notarios qui inuitarent monachos ad capitulum, ex parte domini Papæ, ad audiendum ſub pœna inobedientiæ eiuſdem mandata. Simpliciores verò fratres timentes hanc notam, capitulũ intrauerunt. Alij quoq; qui pericula mẽte librauerũt & incommoda quæ monaſterio poſſent emergere per talem prouiſionẽ, à turba ſe & capitulo ſubtraxerunt. Edmundus igitur in capitulo reſidẽs, de facili traxit in partem ſuam fratres qui aderant, partim timore cenſuræ, partim affectione, partim dominandi cupidine, præcipuè quos amor adminiſtrationũ temporaliũ detinebat. Erãt idcirco poſt expreſſata negotia ſua, & poſtquã vidit partẽ fauere, nouos obedientiarios ſtatuit, & deponit antiquos; ſed & electum eorum dominum Iohannem de Tymvvorth reſtituit officio ſupprioris, ſi tamen idem electus putet cedentium electioni & mandatis eius parendum. Dehinc cum illa parte conuentus quæ conuenerat ad capitulum & eius ſuaſioni acquieuerat intrat Eccleſiam, & arreptis pontificalibus ornamentis, Miſſam
ſolem-

ſolemniter celebrat more abbatis loci, agens diem ſolennem in cōdenſis, non tamen vſque ad cornu altaris, ſed vſque ad ipſas menſas & conuiuium, magna vtique ſexus vtriuſque frequentia atque plauſu, ſed non diu iſtud gaudium durat, quin perturbatio atque luctus eius extrema occupat. Nam paulò poſt regales tam milites quàm armigeri cum lictoribus ad burgum conueniunt, & Edmundum ſine magna difficultate ſecum ducunt ad reſpondendum regi ſuper præmiſsis. Egreſſus autem cum illo Edmundo pars conuentus quæ ſibi fauebat, ſecuti ſunt illum monachi circa decem & octo, cumquè ad VVeſtmonaſterium perueniſſet, requiſitus eſt à Cancellario domino Richardo Scrob milite, cur ſine licentia regia Abbathiam de Burgo ſancti Edmundi intrare, & vices ibidem agere præſumpſiſſet. Quo reſpondente ſe tanquā legitimum paſtorem intraſſe ouile propriū, vt & ouibus ſuis infectis peſte præſtaret ſolatia, & morbidis ſalutifera ꝓcuraret remedia. Subintulit Cācellarius, puto te (inquit) in ipſo loco nec ægras oues, nec ſanas poſsidere, præſertim cum ſine conniuētia regia, imò contra ius regium, & approbatas regni cōſuetudines, nō vt paſtor, ſed nec vt mercenarius tantùm, ſed vt lupus potiùs ſubintraſti. Et ideo ſcire te debes, & omnes tui ſimiles læſæ maieſtatis Regiæ tanquàm proditores arcendos & carceribus mancipandos, præcipuè propter ſtatutum parliamentale æditum. 22. anno Edvvardi regis vltimi, quod docet oēs tales vel decapitandos vel carceribus detrudēdos. Decernimus ergo te ad turrim Londoniarum mittendū & ibidē conſeruādum, donec voluntatē regiā & decretū parliamēti futuri ſup iſto negotio pleniùs cognoſcamus. Nec mora, cū verbū & decretū perficiebatur. Deducti enim ſunt ad turrim vnà cum eo qui conſentientes aderant, & proclamatū eſt Londonijs, vt cōmitterentur pari cuſtodiæ ſi inueniri poſſent huius viæ monachi non præſentes. Factūq; eſt, vt qui quietem clauſtralem ſpōte deſeruerant, inuiti commendarentur inquietudini carcerali. Expoſt tamen vel propter regales expenſas minorandas, vel propter zelum religionis, conſilium regale decreuit, vt Monachi qui Edmundum ſecuti fuerant, diuerſis monaſterijs mitterētur, cum mandato regio ſuper eiſdem, vt videlicet Abbates vel Priores quibus directi fuerant eorum cuſtodiam agerēt, reſponſuri pro corporibus eorundem domino regi in parliamento ſequenti.

Edmundus ſupradictus cū ſuis adhærentibus turri Londonienſi commiſſus.

Exercitus mittitur in Francos ad ſuccurrendum duci Britanniæ D. Iohannes Arūdel & ſui milites polluunt ſanctimoniales.

Ipſo anno etiā propè feſtū ſancti Nicholai præſulis exercuit dominus manū magnā ſup Anglicos, in quoſdā vindicta deſinens, quibuſdam verò miſericordiam ſuā prætendēs. Cum enim iam regium conſilium in parte ſuccurrendum putaſſet duci Britanniæ, cui poſt reditum ſuum in terram ſuam Francorum hoſtilis incurſio terrorem iniecerat magnum, communi decreto miſsi ſunt armata manu ad auxilium ſibi dominus Iohannes Arundel, dominus Hugo Caluerle, dominus Thomas Percy, dominus VVilhelmus Elinham, dominus Thomas Morevvs, dominus Thomas Lancaſtre, & plures alij milites & armigeri, quos enumerare longum foret. Hi ergo armis & equis inſtructi nobiliter poſt perceptum à rege aurum ſtipendiarium, ad confinia maris properant, ibidem auram proſperam præſtolaturi. Qui ſicut generis præeminentia & in armis exercitata prudentia, ac bellatorum ſequentium populoſa fræquentia Anglicis & Britannicis fiduciam magnam, & bonam ſpem hoſtes conterendi pepererāt, ita & Gallicis metum grandem incuſſerant, nec meritò, quia profectò ſi deo non diſplicuiſſet talis exercitus, pro virium gloria, pro prœliandi cautela, pro reſiſtendi cōtra hoſtes audacia, nō temerè fuiſſet cūctis Gallicis metuēdus. Sed quid valet vis humana? quid aſtutia? quid opulentia? ſi cui hæc accōmodātur, perſona diſpliceat creatori, vtiq; non ad gloriam proficiunt, ſed ignominiā, & forſitan tendūt ad damnationis augmētum. Sed de his hactenùs, iam ad mate-

riam reuertamur. Cũ igitur vt prędiximus dominus Iohannes de Arũdel cum ſuis cõplicibus ad mare peueniſſet & nec dũ aura ſecũda flaret eiſdẽ, ſtatuit vt optabat operire tẽpus gratioris venti. Perrexit intercà ad quoddã monaſteriũ monialiũ virginũ, nõ procul ſitũ, & cũ ſuis ingrediẽs petijt à matre monaſterij, vt ibidẽ ſuos cõmilitones in negotijs regijs laboratores permitteret hoſpitari. Sanctimonialis autẽ fœmina mente librans pericula quæ per tales hoſpites poſſent emergere, & quia omninò religioni talis petitio cõtraibat, cũ reuerẽtia & humilitate qua decuit expoſuit ſibi iuuenes plures qui cũ eo venerãt & impelli poſſe de facili in ſcelus inexpiabile, quod non ſolùm in opprobrium & infamiam illius loci, ſed in periculum & pernitiem ſui & ſuorum redundaret, qui nõ modo caſtra pudicitiæ impugnare vitarent, ſed etiam omne genus peccati effugere laborarent, ſi id agerent, obtinerent, quod viros ad bellum profecturos oporteret. E cõtra, ille inſiſtere magis feruidè cæpit in propoſito, dicens illam falli in ſuis ſuſpitionibus, & non eſſe veriſimile quod mente imaginariè pertractaret. Cui illa ſolo proſtrata: ſcio (inquit) domine viros tuos viros effrenes eſſe, indomitos, qui deũ forſitan nõ verentur, & omninò non expedire vobis, nec tibi ingrediantur clauſtra noſtra. Quapropter cõiunctis manibus, tuam generoſitatem oro, atque obteſtor, vt hoc dimiſſo propoſito, alibi tibi tuiſquè requiras hoſpitia, quæ ſuperabundant in patria conuicina. Ille verò perſiſtens in propoſito contemptibiliter, præcepit vt ſurgeret, iurans ſe nullo modo flectendum quin in eodem loco ſuis hoſpitia prouideret. Confeſtim ergo iubet ſuis, vt domos ingrediantur, & cameras publicas occupent & priuatas, donec velificandi tempus inſtaret. Qui mox (vt creditur) diabolico ſpiritu agitati, irruũt in clauſtra monaſterij, & vt aſſolet in tam indiſciplinato vulgo, ille iſtam, iſte illam erumpit cameram, in quibus virgines filiæ maiorum prouinciæ ſeruabantur ad diſcendas litteras, & plæræq; iam paratæ fuerãt ad ſuſcipiendũ ſacræ religionis habitũ, & in propoſito virginitatis mẽtẽ fixerãt ſuſcipiẽdã, quas (ſpreta loci reuerẽtia & dei timore poſtpoſito) opprimunt & polluunt violenter, & nõ ſolũ in iſtis eorum libido furit, ſed & vidualem continentiam & coniugale vinculũ pollutioni tradere minimè verebantur. Nam plures illuc viduæ confluxerant hoſpitandi gratia (vt moris eſt in talibus abbathijs) vel pro rei familiaris inopia, vel pro perfectiùs & ſecuriùs ſeruãda continentia. In mulieres etiã coniugatas quæ illuc ex cauſis præmiſsis conuenerunt adulterium commiſerunt publicũ, ſed violentum. Nec tãtis contẽti nequitijs (vt fertur) ipſas ſanctimoniales ad ſuã luxuriam attraxerunt, paruipendentes inceſti & ſtupri notam. Qua de re primò patientes iniuriam, mox vniuerſi qui in vicinia morabãtur, ad quos notitia tanti mali peruenerat, maledictiones congerunt ſuper eorum capita horribiles, & eis quicquid infortunij, quicquid aduerſi deus eis ſuſcitare valeat, imprecati ſunt. In his omnibus dominus Iohannes Arundel nihili pendens tantum clamorem, tot execrationes, talis infamiæ dedecus, adiecit peccata peccatis, addit mala malis. Reuera permiſit ſuos quodammodo ſpoliare patriam, apporiare vulgus, dum victualia vel cætera neceſſaria vi afferentes non compulit ad ſoluendum, ſed potiùs eorum fauebat violentiæ, & ipſe particeps effectus erroris: vndè proteſtati ſunt illius regionis incolæ maluiſſe aduẽtum in terrã quorumuis, præter domorũ incendia, quàm ipſius domini Iohannis cum ſequela ſua. Pauca ſunt iſta, immò parua ſunt iſta reſpectu eorũ quæ ſequuntur: Die nãq; illo quo mare ingreſſuri erant ſui, & ipſe cum eis, quandam nouam nuptã, & illo eodẽ die per manus & orationes ſacerdotis viro de prouincia copulatã, de eccleſia poſt Miſſam & ſponſalia celebrata reuertẽtem violenter rapiũt de medio & manibus eam ducentium, & ad naues vſque deducunt, operaturi in ea opus

Iohannis Arũdel in ſanctimoniales ſæuit.

pus nefarium poſt ingreſſum eorum in mari, non conſiderantes nec putantes tanta ſcelera celeriter punienda. Et Abbathia etiam (vt fertur) prędicta, fœminas coniugatas, viduas & virgines abduxerunt, & in ſuis manibus collocarunt, nec iſtis ſaturati, quidam ex ipſis ad ſacrilegia manus extendunt. Nempè poſt auditã Miſſam, vt apparuit indeuotè, ante ſacerdos caſulam deponere potuiſſet, accedentes, & calicem de altari rapientes, cum ſumma feſtinatione, lætabundi quaſi de præda, currũt ad naues, ſacerdote eos in ſacris veſtibus, ſcilicet alba ſtola & fauone perſequente, & ſub interminatione cenſus calicem repetente, cũq; niſi ſannas & terribiles minas niſi retrocederet accepiſſet, non ſic quidem ſilere decreuit, ſed accitis conuicinis ſacerdotibus, ad littus vſque proceſsit, cum candelis accenſis, campanilis, libris, & his quæ ſententijs huiuſmodi promulgãdis requiruntur, ibiquè petijt ſub pœna excõmunicationis, ſententiã terribiliter & publicè fulminauit, & iactu in mari cereum extinguẽdo, dominus Hugo Caluerle, & dominus Tho. Percy, & nonnulli alij quos hæc præmiſſa latebant, antequam naues aſcenſuri erant, fecerunt proclamari per patriam voce publica, vt venirent ante diem nauigationis qui moleſtati fuerant per ſuos vllo modo, vel per illatas iniurias, vel per alias quaſcunque vias vel cauſas, habituri condignam ſatiſfactionem de quibuſcunq; tranſgreſsionibus cõqueri voluiſſent: vndè contigit, vt ipſos deuota precans populus proſequeretur ad mare, ſicut è contra dominum Iohannem Arundel diris imprecationibus fuerant inſequuti.

Ioh. Arundel calicem ſacerdoti aufert.

Poſt hęc euolutis nõ multis horarum ſpacijs, cũ ventus flauiſſet paulò turgidiùs, imperat dominus Iohãnes vt oẽs naues ingrediãtur, & mandat naucleris velis expanſis & in altũ deductis, cõmittãt nauigia ventis. Nautæ verò in cuius nauem ipſe dominus Iohannes cõceſſerat, videlicet Robertus Ruſt de Blackney præſagus intemperei futuræ, diſſuadet ei ſe pro tunc mari cõmittere, dicens tempeſtatem poſt modicum tempus affuturam, quæ & indubitatum ferret periculum, & forſitan naufragij cauſa foret. Ipſe autem quem ſua fata trahebant aurem accommodare noluit verbis eius, ſed magis vrgebat ad velificandũ. Igitur nauta cernens non poſſe perſuaderi dicto Iohanni, vt remorari deberet, dat Neptuno naues, & in breui ingreditur alta maris, & vt ita dicam, poſtquàm altum tenuêre rates, mox venti velut agmine facto incubuere mari, ceruleuſquè ſupra eorũ caput imber aſtitit, noctẽ hyemẽq; ferẽs, & inhorruit vnda tenebris, continuoq; venti voluunt, mare magnáq; ſurgunt æquora, & diſperſi iactantur gurgite vaſto. Inuoluere diem nymbi, & mox humida cœlum abſtulit, itaque incertis errat in vndis, præſentemq; eis intentant omnia mortem.

Vltio diuina in Ioh. Arundel.

Et quod ipſa morte terribilius eſt, vt ferũt, diabolica viſio ſiue ſpiritus apparuit inter eos, quæ viſibiliter videbatur eorum perditioni, qui in nauem dicti Iohannis Arundel conceſſerant imminere: quis clamor, quantus luctus, quales gemitus, quot lachrymę ſunt inter mulieres, quæ vi vel ſponte in naues aſcenderant vſque ad cœlos, & deſcenderent vſque ad abyſſos, cum iam nõ mortis imaginem, ſed ipſam mortem præſentem cernerent, & continuò morti dari minimè dubitarẽt. Quãta perturbatio, mẽtiſquè trepidatio, corporiſq; magnus remorſus, & anxietas conſcientiæ viros inuaſit, qui pro explẽda libidine mulieres ad pericula maris traxerãt, ipſi oportunè referre nouerint, qui participes exiſtentes tanti mali, quandoq; domino miſerante, ſalutis portum contingere meruerunt. Idcirco quid interim agerẽt dubitabãt, cũ hinc ventis & procellis, illinc fluctibus & fœminarũ clamoribus vrgerẽtur. Tentauit ergo primò alleuiare vaſa proijcientes impedimenta vilia, dehinc quæque præcioſa, ſi fortè vel ſic eis exurgeret ſpes ſalutis. Sed cum ita non minùs deſperationem, ſed potiùs augeri cernerent, refundũt cauſas infortunij in ipſas fœminas ac in ſpiritu furoris eiſdem manibus,

quibus

[illegible]ibus ante illas blãdè attrectauerat, ijſdem brachijs, quibus eas libidinoſè demulſerant, arreptas in mare proijciunt, ad numerum (vt fertur) ſexaginta fœminarum, piſcibus & marinis beluis deuorãdas, ſed ita quidem non ceſſauit tẽpeſtas, ſed excreuit per amplius, vt cunctis omnem ſpem adimeret mortis pericula euadendi. Cumquè diebus aliquot atque noctibus, non tantùm in mortis periculo, quantùm in mortis faucibus, non ſine trepidatione maxima tranſegiſſent, tandem vidit quoddam littus, & quandam inſulam in regione Hiberniæ circa littus illud in fluctibus marinis ſitam, vndè momentaneo gaudio perfuſus dominus Iohannes Arundel, mox iubet vt nautæ ſe transferant ad littus illud, ſi fortè eis terram contingere donaretur. Nautis autem reluctantibus, & aſſerentibus in tantis turbinibus magis tutum fore maris alta tenere, quàm vi ventorum illidi arenæ vel ſcopulis appropinquando terræ, irruit in eos dictus Iohannes furibundè, & quoſdã ex eis crudeliter (vt fertur) interfecit. Robertus verò de Ruſt, cuius erat nauis ipſa, timens etiã ſibi de dicti Iohannis violentia, promiſit ſe, ſi non deſit gratia, nauem impulſurum non procul à terra. Cui dictus dominus Iohannes: Nonne conſpicis illam inſulam propè terram? ſaluemur in ea aſcendendo ſaltem in ipſam, & refocillando membra noſtra, fortaſsis qui in terra ſunt videbunt nos & noſtræ miſeriæ condolebunt, & victualia nobis adferent vel efferẽt ad terram ſuam, vel certè quod graue videtur, naufragos captiuabunt. Eſto captiuamur ad tempus, minus graue eſt hoc quàm in mari totiens ante mortem mori, & tandem mortem dedecoroſam euadere nullo modo poſſe. Aut ſi inimici ſunt qui in hac terra ſunt, citiùs eligo per manus hoſtiles interfici, forſitan cadaueri ſepulturam indulgebunt, quàm more pecoris marinis mergi fluctibus, & fieri pælagi monſtris cibus. Cum hæc audiſſet Robertus præfatus nauis rector, omni niſu elaborauit vt nauem impelleret inter terram & prædictam inſulam, ſperans inſulam poſſe protegere nauem à ventis, & æſtimans facilè fore aſcenſum in terram: ſed cum illic nauis perueniſſet, cernit ſcopulos miræ magnitudinis ex vtraq; parte, & ſe in medio ſubitò conſtitutum. Qui mox more morituri in clamorem erupit, & ſocijs cõfeſsionem facere monuit, & quemlibet hortabatur ſe morti parare. Quoniã (inquiens) iam nullus ſupereſt euadendi locus. Cumquè in tam horrendo periculo huc illucquè per magnum tempus iactati fuiſſent, & nauis illæſa ſcopulis iam vndas admiſiſſet, repentè apparuit aſcenſus in Inſulam, ſed arduus & difficilis propter ſcopulos & arenas. Nauta igitur omnem vim exercens, impulit nauem in arenam, vt vel ſic ſaltem fracta naui daretur eis occaſio euadendi. Et cùm nauem marinis fluctibus quantum poſsibile fuerat expuliſſet, ipſe primus in arenam exilijt, deindè multi ſaltando poſt ipſum inſulam prȩfatam ſunt ingreſsi. Demùm dominus Iohannes Arundell & ipſe ſaltauit, & arenam attigit, ſed (vt videbatur) ſalutis ſuæ nimis ſecurus fuit, nam quaſi tamen nihil metuendum exiſteret, in arena viua ſtans, cæpit aquas excutere veſtimentis ſuis, quæ in naui aquis marinis fuerant madefacta. Quod cum vidiſſet memoratus Robertus Ruſt, pericula librans quæ nondum Iohannes euaſerat, deſcendit in arenam, & arripiens manum eius nitebatur ſecum trahere de ſtatione periculoſa: ſed dum alienæ ſaluti nimis cautè conſulit, & ſuam negligeret, vitam perdit. Reuera dum nititur dictum dominum Iohannem ſecum trahere, mare vndoſum & inquietum (quippe quòd tunc fluxit) in vlteriora fluctus dirigens, vtrũq; proſtrauit, & in regreſſu ſuo ambos in maris profundiora traxit, & hic finis eorum. Armiger ſpecialiſsimus domini Iohannis memorati, nomine N. Muſard, vir inter magnos maximus & decentiſſimus, & inter oẽs Anglicos audaciſsimus & fortiſsimus, qui & ipſe ſaltauerat in are-

in arenam, & nauis quendam ſcapulum detinuerat, alluuione maris dum flueret, violenter auellitur ab ipſa petra, & longiùs in mari proijcitur, & hac illacquè modò ſupinus, modò reſupinus defertur, donec mare fluxu eum ad ſcopulos illidendo confregiſſet. Alter armiger vocabulo Deuyok ſimilem finem ſortitus eſt. Nobiliſsimus miles dominus Tho. Banaſtre, dominus N. Trumpington, & dominus Thomas de Dale, dum ſaltant de naui, dum quiſque contendit alium currendo præcedere, quilibet exiſtit alterius impedimento: vndè contigit, vt ſimili aſcenſu, ſicut prius, mare eos & plures alios rapiens, ſecum traheret in abyſſum. Pauci qui euaſerunt, & in inſulam attigerunt, pannos non habentes, an ſi fortaſsis habebant quidam, tamen aquis erant pleni, vndè abundantioris frigoris cauſa fuêre, cum domos non inueniſſent ibidem, frigore moriebantur. Cæteri modò currendo, modò luctando, quoquo pacto frigus deludere contendebant, degentes etiam ibidem in magna miſeria à die Iouis vſque ad nonam dominicæ ſubſequentis, qua hora poſt mare ſedatum, Hibernienſes aſcenſis nauiculis ad inſulam nauigarunt, & reductos ad terram exiliter refecerunt: fuerant enim penè inedia exanimati. Perdidit in dicta procella dominus Iohannes ſupradictus, non ſolùm vitam, ſed omnem ſuppellectilem ſuam, & omnem apparatum, qui meritò ornatum regium ſuperaret. Habuit nempè quinquaginta duos pro proprio corpore nouos apparatus, vel aureos vel auro textos (vt ferunt) quos omnes mare abſorbuit, cum equis & dextrarijs, qui ad valorem decem millium marcarum taxabantur. Præterea. 25. naues aliæ quæ ſecutæ ſunt eum cum hominibus & equis alijſque diuitijs forte conſimili perierunt. Corpus eiuſdem domini Iohannis, & eorum corpora qui cum eo ſimilem experti ſunt fortunam, ab his qui remanſerant poſt triduum ſunt inuenta, & in quadam abbathia in Hibernia tumulata.

Claret militia domini Thomæ Percy.

Dominus Thomas Percy & dominus Hugo Caluerle, necnon dominus VVilhelmus Elinham, & nonnulli alij ſpacioſè diſperſi, ſed tamen pelagi profunda ſuſcitantes, iuxta meritũ ſinceræ vitæ & bonæ fidei euadere meruerunt, apud quos illud mirabile cõtigit. Cum dominus Thomas Percy poſt tantũ fragorem & horrendam mortis diutinam expectationem, magis aptus fuiſſet ad refocillandum membra inædia, vigilijs, laboribus, & tot ærumnis debilitata & fatigata lecto vel molliori ſtramine, irruit repentè ſuper eum, nauis Hiſpanica, armatis onuſta, qui putabant eum leui negotio poſt tot infortunia ſuperandum. Sed quid ageret tunc miles inuictus, non opus extitit de deliberatione, ſed mox vbi nec locus nec tempus pro huiuſmodi ſuppetebant, intra ſe cenſuit illud modicum vigoris, & ſpiritus militaris quod remanſerat in hoſtes expendere, & ſic ſaltem ſi victoria negaretur, vitam honeſtè finire. Sed fortuna parti ſuæ, immò Deus ſibi ſuiſque robur contulit & audaciam, & de inimicis victoriam gratioſam. Nec fuit conflictus iſte momentaneus vel citò pertranſitus, ſed per tres horas ante deditionem hoſtium continuè perdurauit. Igitur poſt mare ſedatum, cum ipſa naui, quam ſuperatam ceperat & captiuis redijt, reparando duplicem regioni lætitiam de ſua ſalute ſeruata, & de victoria prælibata. Qui mox vt incolarum colloquio frui potuit, nauem quam ceperat pro cautione poſuit, acceptis à patriotis centum libris argenti. Cum quibus illicò audacter ingreditur mare iterum, & curſum verſus Caſtellum de Breſt, cuius erat concapitaneus, cum Hugone Caluerlee dirigit, ne locus illè diutiùs Capitaneo deſtitutus vllum incurrat infortunium per manus hoſtiles, ad quem locum domino ducente, fęliciter in breui iuxta vota peruenit. Ac non multùm poſt hæc, dominus Hugo Caluerle, & dominus VVilhelmus

mus

mus Elinham, & quidam alij diuerſa littora in Anglia & Hibernia attigerunt. Sed in his mirandum, quòd cum cæteri vix vita ſaluata euadere potuerunt, dominus Thomas Percy, & dominus Hugo Caluerle, nullum ex ſuis hominibus, ſed nec equos quidem aliquos perdiderunt. Intueri libet in præfato negotio & euidentem vindictam diuinæ ſeueritatis, & manifeſtam miſericordiam dominicæ pietatis: Sed ne iudicemur odio vel fauore proſequi quorum infortunia vel fortunas declarauimus, iſtam materiam conferendam ad quemcunque ſenſum placuerit lecturis derelinquimus: hoc pro certò adijcientes, quòd omni fuco mentiendi, circumloquendi, excitandi, vel commouendi propoſita, ſolidam veritatem, vt ab eis qui his omnibus interfuere didicimus, quibus nos non decet deſcribere, ſcripſimus vniuerſa.

Per idem tempus Hiſpani & Gallici magnam vim nauium ex vniuerſa Gallia, Hiſpania, Portingalia, & regionibus illis ſubiectis congregauerant, ad impediendum noſtrorum profectionem prædictam verſus Britanniam, vel potiùs ad dimicandum contra noſtrates, vt debilitatos, vel certè captos, deſiſtere compelleret ab inceptis. Sed ne libertas eis accreſceret gaudendi ſuper noſtris infortunijs, manũ domini ſuper eos ſimilẽ ſenſerũt, & nõ tamẽ ſimilẽ, ſed multò (vt dicitur) grauiorẽ. Nã & maiorẽ numerũ nauiũ, & plures perſonas hominũ perdiderunt in procella ſuperiùs memorata. Tranſit annus iſte frugifer, & ſatis fructifer: eccleſiæ Romanæ, modò lætus, modò lugubris: Franciæ deſidioſus, ſed ſuſpicioſus: Angliæ opportunus propter euentus diuerſos tam leues quàm aſperos: Britanniæ ſerenus & iocundus propter receptionem domini naturalis: Flandriæ ſollicitus & infamis propter eiectionem comitis: Scotiæ fauorabilis, quia Borealibus noſtris fuit infeſtus propter peſtem. *Annalis concluſio.*

ANno dominicæ incarnationis milleſimo treceñteſimo octogeſimo, qui eſt annus regni regis Richardi ſecundi poſt conqueſtum tertius. Hoc tempore circa feſtum natalis domini redijt à Caleſia dominus VVilhelmus de Monte acuto comes Sarum, qui annalem cuſtodiam egerat illius villæ, cui ſubrogatur dominus Iohannes Dentos miles ab antiquo exercitatus in armis.

Circa dies iſtos redijt de cuſtodia villæ de Scherbourgh nobilis miles, dominus Iohannes Harleſton, cui ſucceſsit ad cuſtodiam dictæ villæ dominus VVilhelmus VVindeſor miles ſtrenuus.

Iſto anno poſt octã. Epiphaniæ coactum eſt parliamentum Londini, quod vſque caput Calendarum Martij continuè perdurauit, in quo regni communitas petijt aliquem ex baronibus ordinari ad tutelam regiam, qui ſciret forinſecis prudenter dare reſponſa, & eſſet maturus moribus, potens operibus, tractabilis & diſcretus. Electus eſt ergo communi ſententia Dominus Thomas Beauchamp comes VVarvvici, vt iugiter cum rege moram traheret, & de theſauro regio quandam ſummam pecuniæ pro labore, vt decuit perciperet annuatim. Deputati verò fuerant ad idem negotium anno præcedenti certi Epiſcopi, Comites & barones cum Iuſticiarijs, & multis alijs, qui eius aſtarent conſilio cõmodiſquè vacarent. Qui omnes per annum magnam pecuniæ ſummã de regis ærario exhauſerunt, & nullum aut modicum fructum protulerunt, vndè iam (vt diximus) communitas vnum petijt, amotis alijs qui omnia & ſingula ſatis expleret, quæ omnes antea perfecerunt. In hoc etiam parliamento dominus Richardus Scrop ceſsit officio Cancellariæ: & Archiepiſcopus Cantuarienſis magiſter Symon de Sudbury contra gradum ſuæ dignitatis, vt plurimi conclamabant, illi officio militaturus acceſsit, ſed ſi ipſe illud procurauerit aut ſponte ſuſceperit, nouit Deus. *Parliamẽtum Londini.*

Proceſſus contra Edmũdũ de Bury.

Ad iſtud etiam parliamentum venerunt quidam à Romana Curia, non directè miſsi à Papa, ſed à Cardinali de Agapito, ferentes ſecum eiuſdem Cardinalis litteras. In quibus idem Cardinalis fatebatur dominũ Papam ſibi mandaſſe, vt Archiepiſcopo Cantuarienſi, capitulo Sancti Edmundi Regis de Bury, & domini Papæ Collectorio ſcriberet, & mandaret vniuerſis & ſingulis, vt viſis eius litteris & intellectis, ſine dilatione reſcriberent ſingulas litteras, certificantes eum de ſtatu domini Edmundi de Brumfield (cuius ſuperiùs egi memoriam) ſi videlicet acceptus in gratiam Regiam admiſſus fuiſſet ad poſſeſsionem pacificam Abbathiæ de Bury. Cauſa autem huius miſsionis iſta dicitur extitiſſe. Poſtquam dictus Edmundus de Brumfielde receſsiſſet à curia, vt dominus Papa audiuit & vidit tot litteras ſupplicatorias pro confirmatione electi de Bury, ac regi regniquè magnatibus diſplicere prouiſionem ſuam quam fecerat, conferendo ei dictam Abbathiam, mente turbatus eſt vehementer. Et reuoluens in animo quantum auxilium Rex cum magnatibus contra aduerſarium ſuum Antipapam conferre valeret, ſi eorum frueretur amicitia, & quanto detrimento foret eidem, ſi aduerſarentur, ſtatuit cameraliter, non quidem dictum Edmundum deponere, ſed quia Clericus, & eius creatura fuerat, ad quendam Epiſcopatum in Hibernia tunc vacantem transferre. Quod audiens ſupranominatus falſidicus, magiſter Iohannes Shipdam, confeſtim in craſtino cum Procuratores electi de Bury in conſiſtorio adfuiſſent coram Papa, & petijſſent confirmationem electi prædicti, adfuit ipſe, allegans hoc nequaquam debere fieri, maximè quia dictus Edmundus iam receptus eſſet in gratiam Regiam, & ſuis temporalibus inueſtitus. Quod vt probaret ita eſſe, introduxit quendam Monachum Ciſtercięſem, & quendam preſbyterum, qui paulò ante de Anglia venerant, quos & conduxit, vt iurarent coram Papa, ſe pro certo ſcire dominum Edmundum admiſſum in regis gratiam: & non ſolùm in gratiam, ſed & attractum ad eius familiare conſilium, & ſuis temporalibus inueſtitum. Ac vt maiorem fidem facerent in præmiſsis, iurauerunt ſe oculis ſuis vidiſſe eum ante eorum egreſſum de Anglia Londinum nobiliter incedentem, vt tantùm Abbatem decuit, ſtipatum magna caterua præeuntibus eum bis ſenis armigeris in vna ſecta. Quæ omnia Procuratores electi conſtanter refellebant, aſſerentes hoc nullatenùs ita eſſe. Quapropter dominus Papa diſtulit in cauſa procedere, donec alia certiora noua de iſta materia cepiſſet. Et hæc (vt dixi) fuit cauſa quare dictus Cardinalis præfatus dicto modo ſcripſit.

Reſcript. Archiepiſcopi certificatorium Papæ.

Archiepiſcopus ergo Cantuarienſis inprimis maturauit ſcribere domino Papæ, & eundem certificare ſuper his quibus fuerat oneratus. Qui poſt præmiſſa verba ſubiectionis & reuerentiæ debitæ, innuit ſe ob Apoſtolicam reuerentiam inſtetiſſe penes regem & proceres pro Edmundi prędicti deliberatione, & vt Edmundum eccleſiam Papali ſibi prouiſione collatam pacificè ingredi paterentur. Sed poſt pauca in progreſſu aſſeuerat pro firmo ſe ex reſponſo regali ac regni procerum intellexiſſe, nunquam eos paſſuros ingreſſum Edmundi in Abbathiam de Burgo, ſed nec egreſſum eius à carcere timore vel interuentu alicuius perſonę, niſi ſolummodò contingat eos flecti per ipſius domini Papæ preces ſollicitas & inſtãtes. Explicat præterea eũ ius regiũ & regni cõſuetudines ab initio talibus prouiſoribus contraueniſſe. Et inter cætera deprecatur, vt temporis præſentis conſiderata malitia, condeſcendat voluntati regiæ intuitu vndecunque periculorum emergentium, Electum de Bury iuxta regis & magnatum regni deſiderium confirmando. Hortatur præterea humilitate, qua cõdecet, vt nullius credat literis, nullius fidem det ſermonibus qui aliter ſcripto

vel

vel verbo ſuæ ſignificabunt reuerentię, quam ipſe proprijs litteris commendauit. Hæc tempore prędicti parliamenti acta fuêre.

In eodem parliamento conceſſum eſt ab eccleſia vna decima & à laicis vna quintadecima ad opus regis adiecta conditione, quòd ab illo tempore, ſcilicet à Cal. Martij vſq; ad feſtum S. Michaêlis anno reuoluto, aliud non fieret parliamentum: ſed conditio iſta non ſeruabatur, vt in ſequentibus demõſtrabimus.

Nuptiæ factæ ſunt eodem anno in oct. Paſchæ apud VVyndeſore, tubicinũ & hiſtrionum magna frequentia, Francorum gaudio, nullius commodo, ſed liuore & odio plurimorum: ſiquidem dominus VVallerãnus, comes Sancti Pauli externus & alienigena, adamatus dominæ Iohannæ Courteney ſorori regis in tantùm, vt nullius Anglici reſpectu illius dignaretur amplexum, duxit (vt prædictum eſt) eam ſupra memoratis loco & tempore in vxorem. Et quia contra conſilium matris ſuæ quondam principiſſæ, tunc matris regis, & omnium amicorum, eadem Iohanna iſta præſumpſit, ipſorum deſtituta ſubſidijs meritò & indignationem incurrit, & de gẽte ſua opprobrium non leuiter tranſiturum. Rex tamen quia ſoror eius erat conſilio eorum qui aſtabant ei contulit eis villam ſuam & manerium de Bifleet, vt videlicet & illam honoraret, & comitis animum ſuæ fidelitati magis & obſequijs inclinaret.

Res noua per hoc tempus in Anglia viſa eſt, quæ cùm magis inſolita, tantò plures ad ſpectaculum ſui traxit, propterea quòd natura humana gaudet non ſolùm varijs ſed inſuetis. Miles quidem nomine Iohannes Anneſlee in parliamento (quod bonũ merito appellatur) tẽpore domini Edvvardi regis tertij poſt conqueſtum, Thomæ Katryngton armigero (quõdam cuſtodi caſtelli de ſancto ſaluatore, quod recolendæ memoriæ dominus Iohannes Chaundos conſtruxerat in Gallijs, intra inſulam de Conſtantin) impoſuerat notam proditionis, eò quòd dictum caſtellum, vt aſſeruit, vendiderat Gallicis pro ineſtimabili ſumma pecuniæ, cum nec defenſio ſibi, nec victualia defuiſſent. in qua cauſa, cum eodem armigero armorum lege obtulit ſe pugnaturum. Ad eum namque (ratione vxoris ſuæ cui debebatur hæreditas tãquam proximæ de affinitate dicti Iohannis Chandos) dominium illius caſtri ſpectaſſet: ſi non proditioſè alienatum fuiſſet commentis dicti Thomæ. Prædictus autem Thomas pro hac cauſa captus & incarceratus fuit pro tunc, ſed citò poſt, quando duci licuit, quicquid libuit dum rex pater eius in extremis agebat, deliberatus eſt interuentu (vt dicitur) domini de Latymer, cui idem armiger in pace, & in bello, in iuſtis & in iniuſtis, in veris & in falſis perante militauerat. Nec potuit Iohannes Anneſlee ſui clamoris effectum per totum tempus ſequens conſequi vſq; modò, quibuſdam aſſerentibus contra iura regni forè aliquem de ipſo regno pro vlla cauſa tali lege in regno pugnare. Obſtabant quammaximè qui ſimili nota percelli timebant, ſed tandem coactis viridicis & ſenioribus militibus regionis, diffinitum eſt pro cauſa extrinſeca ſicuti pro præſenti cauſa; quæ non infra regni limites orta eſt, & pro poſſeſsione rerum tranſmarinarum bene licere, quenquam duello cõfligere; ſi Conſtabulario & Mareſchallo regni, per ante cauſa fuiſſet notificata, & in eorum præſentiá duellum à partibus acceptatum. Statuitur ergo dies belli, & interim præparantur duello neceſſaria in curia apud VVeſtmonaſterium, limites videlicet quas liſtas vocant de lignis fortiſsimè fabrefactis, tanquam perpetuò duraturæ. Aduenieénte die præfixo, conueniunt de cunctis regni partibus ad inſuetũ belli ſpectaculum, in tanta quidem copia, vt numerus Londoniæ confluentium, multitudinem eorum qui ad regis coronationem paucis annis ante confluxerant excesſiuè (multorum teſtimonio) ſuperaret. Ipſo verò die ſummo

De duello inter I. Anneſlee & Thomam Katrington.

Incarceratio Thomæ Katri.

mane rege cum proceribus & regni cōmunitate locum ingreſsis (prout moris eſt) miles intrat armatus, inſidens dextrarium decentiſsimè phaleratum. Nam appellator debet ingredi primò locum, defenſoris præſtolaturus aduētum. Deindè, poſt aliquam horam vocatus eſt armiger ad defendendum cauſam ſuam tali forma. Thoma de Katrington defenſor compareas defenſurus cauſam tuā, pro qua dominus Iohānes de Anneſlee miles & appellator te publicè & in ſcriptis appellauit. Hoc autem ter voce preconis belli factum fuit. Tertia vocatione completa, adeſt armiger, & ipſe armatus, equitans dextrarium ſtratum regaliter ſtramentis præferentibus arma dicti Thomæ. Qui mox vt ad liſtas peruenit, deſcendit de equo, ne iuxta conſuetudines prælij Conſtabularius vendicaret eum, ſi limites fuiſſet ingreſſus. Sed nihil ſibi valet aſtutia ſua: nam equus iuxta liſtas diſcurrens, aliquotiens totum caput & pectus iniecit vltra limites. Ob quam cauſam Conſtabularius dominus Thomas de VVodſtocke equum vendicauit, iurans ſe velle caput eius habere, videlicet quantum inter liſtas de equo viſum fuit, vndè adiudicatus eſt ei equus: ſed hæc expoſt, iam ad formam duelli reuertamur. Armigero itaque limites pedes ingreſſo, per Mareſchallum & Conſtabularium allata eſt indentura, quondam coram ipſis confecta conſenſu & voluntate partium, in qua continebantur articuli depoſiti contra eum per militem aduerſarium, & in omni audientia legebantur. Armiger autem quem conſcientia ſtimulabat, nitebatur exceptiones facere, vt quoquo pacto ſua cauſa purior effici valuiſſet. Dux verò Lancaſtriæ cum vidiſſet eum tardare, & audiſſet eum exceptiones iam velle facere, publicè iurauit, niſi iuxta conditiones duelli & leges armorum vellet admittere cuncta in indentura conſcripta, quæ nō ſine eius aſſenſu cōfecta fuerant, quòd mox tanquam proditionis reus ad ſuſpendendum traheretur. Quo facto, Dux multorum ſibi conciliauit gratiam & partem infamiæ ſuæ antiquæ abſterſit. At armiger vt iſta perſenſit, fatebatur ſe audere pugnare cum milite, non tantùm in his caſibus, ſed in omni caſu mundi. Fidebat vtique plus in robore fortitudinis ſuæ & fauore amicorum, quàm in cauſa quam ſuſceperat defendendam. Erat enim magnus ſtatura, cùm miles inter mediocres minimus videretur: & habebat amicos potiſsimos, dominum de Latimer, dominum de Baſſet, & plures alios, quorum nomina ſupprimemus ad cautelam, quorum interuentu fulciri ſperabat, ſi fortè quicquam aduerſi paſſurus eſſet. Huiuſcemodi occaſionibus animatus, ingreditur locum pugnæ, & præmiſſo ab aduerſario ſuo milite iuramento prout moris eſt. Et ipſe idem iurauit audacter, videlicet quòd cauſa in qua pugnaturus erat vera fuit, & quòd non erat conſcius vllius artis magicæ, per quam de aduerſario poſſet reportare victoriam, nec geſtabat ſuper ſe herbam aut lapidem, nec experimenti genus quibus ſolent malefici de hoſtibus triumphare. Quibus paratis, & ab vtroque deuotè oratione fuſa, pugnam ineunt, primò lanceis, deinde gladijs, poſtremò cultellis rem agentes, pugnatum eſt ergo diutiùs, donec omnia inſtrumenta bellica armigero ſubripuiſſet. Tādē armiger à milite virtuoſè proſternitur, & miles ſe pręparat ad irruendum in eum, ſed tamen ſudore decurrēte per caſsidē aliqualiter viſu hebetatus, dū credit ſemetipſum proijcere ſup eū, à latere corruit armigero nō appropinquās. Quod perſentiēs armiger, quāquā iam penè exanimis factus eſſet præ labore, ſe conuertit ad militem inferiorem exiſtentē, & ideo quantòtius deuincendum. Alij verò dicebant militem in proximo ſurrecturum, & victoriam de armigero habiturum. Interea rex pacem clamari præcepit, & militem leuari de terra. Quid multa? mittuntur qui armigerum erigunt, ſed cum perueniſſent ad militem, rogauit cum inſtantia vt dominus

rex

rex permittat eum modo prætacto iacere, aſſerēs ſibi bene eſſe & victoriam reportaturum, ſi armiger reponatur modo quo priùs iacuit ſuper eum. Tandem cum miles non poſſet vota ſua conſequi in hac parte, permiſit ſe leuari de terra. Qui mox poſtquā leuatus eſt, ſine fulcimento cuiuſquā perrexit ad regem alacriter. Cum armiger poſtquam leuatus fuiſſet, ſine ſuſtentamēto duorum hominum, nec ſtare nec quaquam progredi potuiſſet, & idcirco depoſitus in cathedra ſe dedit quieti. Miles igitur cum ante regē veniſſet, rogauit eum & proceres vt ſibi illam cōcederent gratiam, vt iterum in loco quo priùs, poſſet reponi, & armiger ſuper eum: perſenſerat enim armigerum iam penè vltimum flatum emiſſurum præ nimietate & caloris & armorū ſuorum ponderoſitate, quæ ſibi vitales ferè ſpiritus ſubripuerant. Rex verò & proceres cum vidiſſent militē tam animoſè, tam viuidè bellum repetere, & inſuper magnā ſummam auri offerre publicè vt id poſſet effici, decreuerunt eum iterū reponēdum, & armigerum ſuper eum modo vniuerſaliter ſeruato quo iacuerant ante proſtrati. Sed interim armiger deficiēte ſpiritu repente de cathedra corruit quaſi mortuus inter aſtantium ſibi manus. Accurrunt ergo multi, hominem vino perfundunt & aqua, ſed nihil omninò proficiunt donec detractis armis & omnibus indumentis ad corpus vſque nudatus fuiſſet. Quod factum, & militem victorem probauit & armigerum eſſe victum. Poſt diutinam autem moram paulùlum reuixit ſpiritus armigeri, & apertis oculis cœpit caput erigere & terribiliter vnūquēq; reſpicere circumſtantem: quod vt nunciatum eſt militi, acceſſit armatus, quippe qui nihil depoſuerat armaturæ à pugnæ principio, & alloquens eum & proditorē & falſum appellans, quærit ſi iterū audeat duellum repetere. Illo verò nec ſenſum, nec ſpiritum habente reſpondendi, clamatum eſt pugnam finitam, & vt quiſq; ad propria remearet. Armiger igitur mox vt ad lectum delatus eſt cœpit furere, & in inſania mentis perſeuerās, in craſtinum circa horam nonam ſpiritum exhalauit. Actū eſt bellum præfatum ſeptimo idus Iunij, cōmunis vulgi gaudio, proditorum dolori.

Exercitus Anglicanus equitat per regnum Franciæ nemine reſiſtente.

Circa iſtos dies rex Angliæ & eius conſilium validum cōflantes exercitum, miſerunt in ſuccurſum ducis Britanniæ qui penè ab omni ſpe exciderat reſiſtendi Gallias, poſtquam audiſſet videlicet dominum Iohannem de Arundelia & eius exercitum in mari (vt prædiximus) expertos tam dira fata. Præfecti ſunt autem huic exercitui dominus Thomas de VVodeſtoke comes Buckingamiæ regis Auunculus, dominus Thomas Percy frater domini Henrici Percy comitis Northumbriæ, dominus Hugo Caluerlee, dominus Robertus Knoll, dominus de Baſſet, dominus Iohannes Harleſton, dominus VVilhelmus de VVyndeſore, omnes profectò viri quibus ſingulis meritò exercitus quiſque committi poſſet, præ ſapiētia, fortitudine & arte bellādi. Hij, quia tutum non erat directo curſu ab Anglia in Britanniam nauigare, propter galleias obſeruantes maris ſemitas, & propter paucitatem nauium quæ non plures ſimul ex eis tranſuehere poterant, elegerunt à Doueria & Sandvvico ad Caleſiam copias tranſferre, & ita per omnem Franciam equitare donec Britanniam peruenirent, ne per longinquum mare ſperſim traiecti, diſpendia numeri ſuorum hominū piratarum paterenter incurſu. Iohannes Philpot ciuis Londoniarum in iſta profectione laudem promeruit & honorem, qui & eis naues proprio labore conduxit, & grauatos ære alieno, propter longam iuxta mare morā, vt aſſolet pro expectatione nauium aut ductorum, abſoluit à debitis creditoribus, ſatisfaciens & cautiones ſuis dominis reſtituēs, qui loricas, laminas, caſsides, galeas, arcus, lāceas & alia armaturæ genera pro victualibus vadiauerant, quibus neceſſe fuerat vel non tranſire pro defectu (vt dicitur) armaturæ præfato modo expoſitæ, vel certè

inermes omninò proficiſci. Accepi vtiq; ab ore eiuſdem Iohannis Philpot, quòd mille loricas vel tunicas (quas vulgo Iackes vocāt) redemerit de manibus creditorum. Profecti autem noſtrates omnem Galliam, circumequitando girauerunt, patriam deprædantes in vaſtitate hoſtili, villas & prædia ſuccendentes, & populum ſine reſpectu in ore gladij perimentes, donec ad confinia Britanniæ perueniſſent, nemine eorum auſus impedire pręſumente de tam famoſo regno. Tātus vtiq; terror ipſos Francos inuaſit, vt in ampliſsimo regno, in quo mille ſemper viri ſingulis ex Anglicano exercitu opponi potuerāt, citiùs eligerent more feminarum latebras ſe occultandò quærere, quàm glomeratim Anglicanis manipulis obuiare. Tua ſunt opera hæc Chriſte, tua miracula Ieſu bone, cui poteſtas eſt dimicare, ſeu vincere, in paucis æquè vt in multis, qui tibi famulantibus inter confertiſsimos hoſtes tutum iter præbes, & vindictam retribuis in hoſtes noſtros, tū enim feciſti, vt eſsēt immobiles quaſi lapis, donec pertranſiret populus tuus domine, exercitus Anglicanus, qui non in ſuperbia & in abuſione regnum Franciæ ſubiugare laborant, ſed in iuſticia & æquitate, & innocentia regis ſui iuſti hæredis Francorum regni confiſi.

Capitur nauis Scotica. Per iſtud tempus viri de villa de Hul & de Nouo caſtro ſuper Tynam, communibus votis egreſsi, ad piratarum qui tum abūdabant maliciam retundendā; fortuitò cuidam naui de Scotia obuiantes, cognito quòd hoſtes eſſent in ea, nauem inuadūt hoſtiliter, & occiſis vel captis qui in eam conceſſerant, ratem pertrahūnt ad partes ſuas, cum bonis ad valorē ſeptem milium marcarum eſtimatis. Nec mora, huius euentu rei cognito, comes Northumbriæ dominus Henricus Percy citiùs aduolat, & partem vel totum dictæ prædæ obtinere cupiens regis nomine præcipit, ne diſtractionem rerum ipſius nauis facere præſumant ſine eius conniuentia quouiſmodo. At boreales mox ſpiritum habentes in naribus, prout moris eſt illius gentis, ſatis incompoſitè ore diſtorto naribus pręſurore vento repletis, turgidè reſponderunt cum ſumma indignatione latrātes ſe mortis periculis obtuliſſe pro regis regniq; commodis, & per magna diſpendia hoſtium bona ab ipſorum manibus extorſiſſe, nec debere eos qui tantum laborauerant ipſius arbitrio partes capere, ſed potiùs ipſorum eſſet in diuiſione diſcretio, quorum fuerat in adeptione periculum, & idcirco quantocius iubent illum recedere, ne cogātur in illum arma vertere pro rebus proprijs, pro quibus iterum ſe fatebantur citiùs dare diſcrimen magis equanimiter quàm ſufferre in earum diuiſione eius arbitrium qui in earum adeptione minimè laborauit. Comes hæc audiens, quanquā ſitiens auidè bona præfata, iratus valdè diſceſsit, imaginaturus contra eos malum quos ſciuit ſibi nihil in hac parte velle deferre. Adquiſiuit ergo breuia ad capiendum eos tanquam ſibi & per conſequens regi rebelles, quippe qui vices regis ibidem gerebat. Sed interim nec ipſe nec viri de nouo caſtro qui maximè ſibi reſtiterant gauiſi ſunt de præda, quin potius à deſiderio ſuo fraudati & ridiculoſè deluſi abalienati ſunt retrorſum, bonis prædictis ab eiſdē abductis cautèloſè, & ad alias partes trāſuectis. Occaſio huius facti fuit. Quidā de villa de Hull qui (vt præmittitur) in dicta profectione ſocius laboris fuerat, & poſtquā comes præfatus (vt diximus) rerum diuiſionē petierat nec obtinuerat, petijt à ſocijs ſibi dari partes ſuas pro quibus laborauerat, timuit reuera ſi mora longior intercederet, quòd nec ipſe nec ſocij gauiſuri eſſent bonis præfatis. Socij verò ſui de nouo caſtro & de conuicinis locis reſponderunt bona prætacta non dū partiri debere, pręſertim cum neſcirent quid comes Northumbriæ contra imaginaturus eſſet. Altercantibus autem illis pro hac cauſa, & exorta rixa cum verbis, poſt remò negantibus viro de Hull quicquam de præda, receſsit ad ſua, & poſt paucos dies cū armata manu ex improuiſo adueniens,

ſoluit

ſoluit nauem cum bonis omnibus,& nullo audente reſiſtere,reuertitur ad villam de Hul,inſidis ſocijs ſpoliatis,& comite ſupradicto à ſuo deſiderio cũ ſannis & cachinnis excluſo.

Hoſtes in Hibernia capiuntur.

In feſto ſanctæ Margaretæ virginis, Franci & Hiſpani, qui maritima loca Angliæ multipliciter infeſtauerant, & naues plures rapuerant, dum conſueta ſuæ nequitiæ opera continuare contendunt, per viros de occidentalibus partibus Angliæ ſubitò ſuper eos irruentes coacti ſunt quendam portum capere in Hibernia, vocatum Kynſale ab incolis, vbi virtute & animoſitate Anglicorũ & Hibernicorum capti ſunt duces eorum, videlicet Iohannes de Verſe admiralius & capitaneus Franciæ, Iohannes Perys de Verris, Iohannes frater eiuſdem Gounſalue, Martinus de Moterigo, Turgo dominus de Moraunts, dominus de Reyth Perys, Martinus de Vermevve, Iohãnes Mediſe de Vermevve, Seymch de Veillale, Seniſchall. de VVergario, Iohannes Seniſchall. de ſancto Audiro, Cornelius de ſancto Sebaſtiano, Paſchalus de Bykey, Iohannes Martinus Sopogorge de ſancto Sebaſtiano, & plures alij nominati, pluribus interfectis, quorum numerus ſe extendit ad quadringentos viros. Recepta ſunt autem ibi vaſa, quæ ipſi noſtratibus abſtulerunt, viginti etiam vnum maiora & minora cũ quibuſdam vaſis eorum, ſcilicet quatuor bargijs & vno balingario. Euaſerunt noſtrorum manus ex Hiſpanicis quatuor, nominati, Martinus Graunts, Iohannes Peris Montago, Iohannes Huſch de Gytario & Greſsiæ, & de ſancto Sebaſtiano.

Scoti capiunt nundinas de Penreth.

Hac æſtate Scoti nauem de qua locuti ſumus captam eſſe dolentes, Northumbrenſibus vices rependere ſtuduerunt, & ſimilia pro ſimilibus machinari. Ingreſsi namq; cum populoſa multitudine gẽtis rabidæ fines noſtros, gẽtes VVeſtmarorum & Cumbrorum inuaſerunt, ſpoliarunt & ociderunt, & vltra progreſsi, de foreſta de Ingelvvode diuerſi generis animalia in Scotiam fugauerunt, ad numerum (vt dicitur) quadraginta milium, vbiq; furentes, vbiq; cedentes, & quæ poterant flammis contradentes. Nec hijs contenti, nocte iter ingreſſi furtiuè & repentè ſuper villam de Penreth irruunt, vbi tunc nundinę celebrabantur multorum populorum frequentia, in quo loco & occiſis quamplurimis, multiſq; captis, cunctiſq; fugatis reliquis, congregatas aſportant diuitias, quæ nimirum cuiuſlibet cupidiſsimi exercitus auiditatem explere potuerunt. Deinde per vrbem redeuntes Carleolenſem, eam inuadere decreuerunt, ſed tamen fama territi, quòd nocte præcedente pænè innumerabiles de appendicibus comitatibus ad eius defenſionem occultè confluxiſſent, ſtatuerunt quidem iter agendæ circa ciuitatem prædæ, ne fortè aliquo dolo circumuenti ſi ibi morari cõtingeret, partas manubias apud Penreth, & in patria dimittere cogerẽtur, quod & factum eſt: ſed tamen tranſeundo per quoſdam ſagittarios VVeſtmarorum & Cumbrorum, nonnullos ex ſuis amiſerunt, vndè cõtigit, vt cũ metu prætereundo recederent feſtinanter, agentes tamen coram eis prædas captas, & in Scociam traducentes. Comes Northumbrij pulſatus eorum iniurijs, quippe cui amplius dãmni quàm mille marcatus intulerant, dum ad arcendum eos, vel pro damnis damna parat reddere, per ſcriptum repẽtè regium eis quicquam facere prohibetur. Vndè cũ feſtinacione veniens ad conſiliũ regale Londonias, quærit quidnam hoc eſſe poteſt, quod inhibitum ſit per regis ſcriptum & regni reſiſtere tam immanibus inimicis. Qui blandè mox accepto reſponſo & diem Marchiæ quem annis ſingulis Angli ſimul tenent & Scoti, expectare iuſſus, receſsit, nihil acturus vſque ad diem præfinitum. *Deluſio.*

Villa Wynchilſea capitur.

Hac ipſa æſtate Galeæ iugi peruagatione per diuerſa littora plura damna patriæ irrogarunt. Nam veſpiliones qui in eis erant, vbi cuſtodiam deeſſe conſpexerunt,

ſpexerunt, egreſſi prædas agebant impunè multociens, & quandoque etiã villas iniectis flammis cõmbuſſerunt, ſed more mergorum, vbi aliquem armatum aduenire videbant, ad aquas præcipitnater cucurrerunt. Quos aliquando fortuna noſtris obtulit, vnde cõtigit, vt quandoq; octoginta, quandoq; centum ſimul intercepti, antęquàm ad mare peruenire poſſent ſagittis præforati, remorari coacti ſunt. Interq; dedecoroſa damna quæ patriæ intulerunt, villam de VVinchilſee cæperũt, & abbatem de Bello ſuccurſum eidem villæ præbere conantem ad fugam cum ſuis omnibus compulerunt, capto quodam ex ſuis Monachis qui illuc cum cæteris armatus cõuenerat. Comes de Arundelia Richardus, quẽ paternę diuitiæ & auita hęreditas ſublimem effecerãt, nihil horũ minuere quouis pacto, decernẽs, poſtpoſita pompa rei militaris & nominis, ne damna inferret clauſtris inexorabilibus, cum in partes ſuas prædicti nebulones aſcenderent, cum notabili familia ſanè incompetẽti tali perſonæ cum vna lancea (vt vſu vulgari loquar) egreſſus eſt non ad terrendum hoſtes, ſed eiſdem præſtandi animũ ad vilipendendum comitatus dignitatem & nobilitatem militiæ Anglicanę, dũ cernerent vel audirent quempiam è nobilioribus, ditioribus & potioribus regionis cum tantilla familia egreſſum, non in occurſum prędonum, & vt patriæ ſpem reſiſtendi pareret, ſed potiùs (vt vulgò ferunt) metum incuteret, minoribus ipſo ſed melioribus, qui procul dubio eos ſatis viriliter arcuiſſent, ſi ipſe timidè non interpoſuiſſet manus ſuas.

Thomas Helton carcere liberatur.

Per idem tempus, dominus Thomas de Helton pacta redemptione à carcere in Aquitania liberatur, qui domum rediens, obuiauit Anglicano exercitui (quẽ ſuprà diximus in Franciam deſtinatum pro ſuccurſu ducis Britanniæ) quem oẽs Domini cum ſumma iocunditate ſuſceperunt, & per dies aliquot cum eis detinuerunt. Qui medio tempore moræ ſuæ plura ſalutis monita dedit eis, & eoſdem inſtruxit de multis præcauendis periculis, quæ eis expoſt (vt apparuit) non paruo momento fuere.

Crudelitas comitis Flandriæ.

Circa menſis Septembris initium orta ſimultate inter comitem Flandriæ & communes ſuos de Ypres & de Gandauo, dum Yprenſes conueniſſent ad tractandum cum magnatibus comitis, repentè venit comes inopinatè cum magna armatorũ multitudine, & irruit ſuper ciues Yprenſes, & occidit ex eis ad octo millia virorum, adorſus fortaſsis facinus in ſeipſo acriùs puniendum: deindè iuxta naturam ſui crudelis animi è veſtigio cingit vrbem Yprenſem obſidione, quam captam, mox ſuccendit partem ex ea, partem ad teſtimoniũ victoriæ ſuæ intactam reliquit à flammis. Quadraginta verò de maioribus illius villæ decapitari præcepit, & totidem ad villam de Brugges direxit carcerali cuſtodiæ deputandos. Quibus feraliter perpetratis, commune vulgus conuocat, & ſe illorum fore Dominũ ſuperbè pronunciat. Quapropter mandat de cæterò, caueant illi reſiſtere, ne ſimilem omnes pœnam incurrant, quam decapitatos diximus excepiſſe, ſacramento affirmans ſe vindicaturum in illos, ſi vnquam ſibi reſiſtendum putauerũt, vt in conciues eorum vltus eſt, omnes generaliter plectendo ſententia capitali. Præterea cũ pulſaretur clamoribus relictarũ fæminarũ quarum maritos obtrũcauerat, quærit quænam ſint vel quæ cauſa clamoris earum. Cumq; didiciſſet has relictas virorum morte punctorum, mox vt nihil plenæ deeſſet crudelitati, & has decapitari præcepit, mandans vt ſuis mittantur maritis, ne diutiùs in viduitate detentæ cogantur prolixiùs inaniter lamentari. Quibus geſtis, Gandauum cum cẽtum millibus de plebe ſua obſidione vallauit, nam & illam vrbem ſubuertere cogitabat, non ſolùm quia rebellem iudicabat eandem, ſed ideo maximè, quia Gandauenſes villam de Dindermoun igni ſuccenderant, eò quòd comiti nimis fauere viſa fuit, ſed Gandauẽſes nihil eum

veriti

venit, nec eius exercitum metuētes, eleuatis portis de ſuis cardinibus, & in medium forum villæ perlatis, latum iter ſibi & ſuis ſi intrare audeant patefaciunt.

Hac æſtate Carolus qui dictus eſt rex Frãciæ, qui & illud regnum poſt periurium occupauit iniuſtè, maximus aduerſarius regis Angliæ & domini Vrbani Papæ, conceſsit in fata, à ſuis prius impocionatus vt ferunt, ſatiſq; pænitens de ſuſcitatione belli iniuſti contra regnum Angliæ & adhæſione antipapæ, qui cum conſilio ſuorum procerum, ducem Burgundiæ iuniorem, ſcilicet fratrem ſuum conſtituit regni Francorum rectorem; antequam moreretur, eiq; commendauit paruuli filij ſui omniſquè domus ſuæ tutelam, eò quòd infantulus nondum aptus fuerat ad regnandum. Andegauenſis autem dux, maior frater Caroli, poſt mortem eius ægrè ferens minorem fratrem ſibi prælatum, nam ad ipſum ratione ętatis ſpectaſſet (vt aſſeruit) regni tutela, cępit aduerſari manifeſtè ſibi, adhærente ſuæ parti domino de Cliſſon & nonnullis alijs de potentioribus regionis, facta eſt diſſentio publica atque notoria inter eos, ita vt penè plus timerent inuicem alterutrã crudelitatem, quàm noſtri exercitus Angliæ, qui tunc impune circum patrias equitabat, potentiam ſiue numeroſitatem. Dux tamen Burgundię vt oſtenderet ſe idoneum regni cuſtodem, iam tunc cum fratre confligere non reputauit expediens, quando cerneret noſtrates circunquaq; patriotas perimere, patriam vaſtare tam flãma quàm gladio: quare collecta apud vrbem de Troys qua potuit multitudine de tota terra præter terras Andegauenſis Ducis & domini de Cliſſon, quas ſciuit propter memoratam diſſentionem ſibi parere nolle, ad numerũ ferè quatuor millium armatorum, & de comuni plebe magna multitudine, ſtatuit noſtratum impedire viam, eos in itinere pręueniendo, vt quoquo pacto compelleret ad pugnandum: quod vt noſtris eſt cõpertum, decreuerunt Francos precedere ſine mora, ne fortè eis aliquod impedimentum contingere poſſet ſi Gallici eos præceſsiſſent: & factum eſt ita. Collectiq; ſunt noſtri ſubitò ante eos, non modicùm mirantibus ipſis, quo modo noſtratibus, ita citò ipſorum conſilium innotuiſſet. Cumquè certam noſtri elegiſſent ſtationẽ, vt armatos ſtatuiſſent ordinatè & pulchrè diſpoſitos per turmas ſuas, cariagiũ quoq; (quod Garcinas appellamus) à tergo locaſsẽt, ecce quidam ex Gallicis egreſsi ſunt, tranſgredientes quandam nouam foſſam quam ijdem Gallici ſibi fecerant pro ſui exercitus maiori tutamine ad pugnãdum contra noſtrates, quos illico ſine grandi negotio quidam è noſtris foſſam relinquere & ad ſuos retrocedere compulerũt, obtenta ex eis eadem foſſa, & multis ſuper eandem interfectis, quod factum Gallicis mox pauorem incuſsit adeo quidem grandem, vt ampliùs dictam foſſatam egredi non auderent. Ciues autem vrbis de Troys tantus metus inuaſit, vt ſine mora (collectis quibuſque de rebus præcioſiſsimis) ad partes alias pauidi tranſmigrarent: credebant namq; noſtros repentè irruituros ſuper eos & eorum vrbem, quam rebatur nullo modo cuſtodiri poſſe contra eos. Noſtrates verò poſt prædictum certamen, per aliquot horas expectantes in loco, cum nullum è Gallicis vlteriùs eos infeſtare vel impetere velle percepiſſent, ſine magno damno cum victoriæ gloria receſſerunt, diutius ibidem immorari cauentes immò quammaximè, quia neſciebãt qualiter res cum duce Britanniæ (in cuius adiutorium miſsi fuerant) ſe haberent, quãquam fortaſsis ſi poſt prædictum conflictum, vel Francos impetere vel dictam vrbem inuadere decreuiſſent, magnum eiſdem commodum excreuiſſet tali facto. Sed amor ducis & inuictum mandatum quod acceperunt ad feſtinandum ad ſuccurſum ſuum, eos à tali propoſito auerterunt, qui tamen tam periculoſa itinera peragraſſe, tam confertos hoſtes & loca hoſtilia penetraſſe, tantos labores non conſummaſſe ſed inchoaſſe, in aduentu & approximatione Britanniæ cognouerunt.

Caroli Frãciæ regis mors.

Acta noſtrãtum in Frãciâ.

uerunt. Enimuero dux, cuius amoris intuitu hæc omnia tẽptare, (vel inductus metu vel allectus mercede) in partem conſenſerat aduerſam per ante, vt multis conſtaret ſanioris capitis, cum magis timore quàm amore Anglicis videntur impendere gratiam vel fauorem; ſi tamen gratia ſiue fauor ſunt dicenda, quæ vel ab inuito, vel coacto quouis pacto extorquentur. Iam nunc vel ſerò ſaltem cognoſcere poſſunt Angli ſuam proteruam & indiſciplinatam imprudentiam & ſtultitiam irrefrænabilẽ, qui omniũ credẽtes ſpiritui, ſenſum, vires ſuas, atque ſubſtantiam in omnem ventum diſpergentes, & velut metuentes ne terra ſua habitatores eius deuoret, eoſdẽ emittũt, qui defenſio, protectio & iuuamen eſſe poſſent, in mari vel peregrinis regionibus conſumendos. Et dum magis cauent alienis periculis, ipſi iacturam irrecuperabilem patiũtur, & periculis ſe exponunt, ipſorum more, qui vitãtes Scylleam voraginem in Charybdim impingunt. Quis enarrare poterit quanta diſpendia, quantos luctus mors domini Iohãnis de Arundelia, & nobilium perditio qui cum eo ſimilem ſenſêre fortunam, inuexit incolis Anglicanis? quæ plaga regionis, quæ prouincia, quæ ciuitas ſiue villa quenquam non amiſit in illa infauſta expeditione, in quam de toto regno valentiores conuenêre? Puto nullus aut rarus angulus in tota terra vacauit à luctu, vbi non mater filium, vel vxor maritũ, aut quis affinẽ vel cognatum in ipſo naufragio ſe doluit amiſiſſe. De ſubſtãtia rerum præcioſarũ amiſſarum, ſiue pecunia qua pauperes apporiati ſunt, & terra depauperata pro illius exercitus, exhibitione ſilendũ exiſtimaui, cum anima ſit plus quàm eſca, & corpus quàm veſtimentum, cum inſanabilis ſit plaga terræ tot fortibus morte percuſsis, tam generoſis perditis, tam probis ſubmerſis: & tamen hijs omnibus non obſtãtibus, adhuc inſenſata patria iterum militiam legere, iterum expenſas parare, iterum optimos & probatiſsimos regionis dubijs fatis committere non veretur. Ecce enim in expeditionem Britannicam emittitur ſimul ferè tota nobilitas ad hoſtes manifeſtos & publicos, priuatos & dubios deſtinatur, quæ ſi non magis diuina cura quàm patriæ ſuæ fide fota fuiſſet, forſitan nunquam patriam reuidiſſet. Præſertim cum hinc Gallici certi hoſtes, illinc Britones dubij vel occulti (in circuitu eorum conſtituti) dolos & malitiã, inſidias & fraudem iugiter meditantes, eos quouis pacto prodere vel circumuenire tentabant. Nam quotiens à Francis, dum per totum regnum Francorum audacter equitabant, dum vaſtabant patrias flammis atq; ferro, dum quicquid libuit, pro voluntate in ipſo itinere verſus Britanniam diſponebant, ibidem inſidias occultas & manifeſtas ſunt perpeſsi, dicere longum foret. Nouiſsimè Britãniam ſubintrantes, & cuncta reperientes ibi confuſa, ducem dubium & inſtabilẽ & nutantem, incolas perfidos & fraudulentos quis diffidere poterit, eos in maximis periculis conſtitutos, & quod magis eſt hijs omnibus, ſuæ gentis propriæ perpeſsi proditionẽ, dum mox, vt terram Angliæ ſunt egreſsi, derelicti velut mortuus à corde, è veſtigio pacta confracta, promiſsiones infectę, & penè omnis ſpes auxilij eſt ſubtracta, vnde niſi dominus cuſtodiuiſſet eos propter vitæ munditiã, cordis innocentiam, quibus effulſere qui ductores fuerunt huius exercitus, nunquam terram propriam reintraſſent. Nempè campi ductores huius turbæ, nõ vt plærīq; cæteri qui duces ante eos fuêre, patriam paſsi ſunt deprædari propriam ingreſſu ſuo, nõ maledictiones pauperum incolarum, plebem ad prælia proceſſuram, ſiuerũt promereri, ſed potius quicquid fauorem, gratiam, beneuolẽtiam totius populi inuitaret in terra, antequã ingrederentur maris alta, agere ſtuduerũt. In Francia quoque conſtituti, cùm penè per totum regnum Franciæ ipſi inuitis Gallicis illæſi tranſiſſent, adeò vt nullum è ſuis per totum illud iter perdiderunt, in tanta fælicitate nullatenùs obliti ſunt dei ſui, ſed regi & proceribus & omni-

bus

bus religioſis Angliæ, preces douotiſsimas litteraliter direxêre, vt orationes continuare, proceſsiones pro eiſdem facere, & alia pietatis opera exercere dignarentur. Contigit ergo vt fælici fine in propria regione quamuis in terra hoſtili inſidias paterentur, benedictus deus cui placere comprobata ſunt ipſorum opera, cuncta concluſit, & ad propria, cum ſalute, cum honore gratioſè reduxit. Et quidem ipſorum fuit gratioſa regreſsio, qui vbi amicos reperiſſe initio putauere, hoſtes familiares (Britones videlicet) repererunt. Ipſe etenim dux Britanniæ, pro cuius amore (vt præmiſimus) Anglia tot valentes amiſit & nobiles; pro quo (illis omnibus non obſtantibus) iſti tam periculoſa itinera tranſierunt vt opem ferrent eidem, in ipſorum aduentu, mox vt ad eũ peruenêre, colloquio cum illis habito, de eorum receſſu non de mora tractare curauit. Cuius inconſtantiam ipſi mente librantes, & pericula quæ eis parabantur præuidentes, (nam per certos viros partis aduerſæ qui eoſdem imo diligebant amore, præmoniti niſi cautiùs & citiùs atque ſubtiliùs ſibi prouiderent, quòd vniuerſi (proditione mediante) vel interirent, vel ſaltem vi hoſtibus traderentur) oblatum ab eodem duce aurum non modicum, ea conditione vt recederent ſuſceperũt, & ita (deo volente, & eos dextera ſua protegente) ad propria ſunt reuerſi ſine ſuo vel ſuorum damno vel læſione, excepto quod equos omnes vel in mari redeundo, vel in Britãnia perdiderunt, & præter illud, quòd in obſidione quam fecêre fruſtra circa Maumentenſium ciuitatem, nonnullos valẽtes amiſêre, inter quos nobiliſsimum militẽ dominum Hugonem Tyrel viderunt iniquis fatis ſuccumbere à quodam baliſtario traiectum.

Coronatio regis Franciæ & tumultuatio communium Pariſienſium.

Hoc anno menſe Nouembris coronatus eſt filius Caroli quondam regis Francorum in regem, ætatis videlicet decem aut vndecim annorum. Poſt cuius coronationis exacta celebria, cùm vniuerſa ferè nobilitas regni Franciæ Pariſius cõueniſſet, repentè orta eſt ſeditio magna cõmunis vulgi & tumultus, & murmur magnum excreuit inter proceres, eò quòd totiens non tam apportaſſent, quàm deſpoliaſſent patriam diuerſis taxis, quas Gabelas appellãt, iam exhibitas Galliarijs & nautis qui nihil commodi regni contulerunt, iam diuerſis exteris, qui eos tutarẽtur & Anglis officerent, qui nihil proficerunt, iã dominis & regni proceribus qui eos protegerẽt, ſed in vanum, nam ipſi proceres qui eis defenſio fuiſſe debuerãt, & ipſi patronis opus habebant, cùm cernerent exercitũ Anglicanum per totum regnum equitare, flammis & ferro quæq; vaſtare, & nullum è ſuis non tamẽ eiſdem ſe obuiare, ſed nec quidem reſpicere auſum, ſed quẽlibet more fæminarũ, vel in vrbibus vel caſtellis occultare. Quare pudendũ fore dominus aſſerebant, quòd in tanto regno, vbi tot nobiles, tot magnates, tot milites, tot bellici eſſe debuerant, vt meritò cõtra quẽlibet de exercitu Anglicano decem de facili producere potuiſsẽt, quòd nullus ex omnibus pro regno auderet ſe opponere, vel pro plebe. Pudendũ inſuper eſſe dicebãt, quòd pulchris pollicitationibus totiens populum falſè circũueniſſent, promittẽdo ſi iã & iam tantũ ſoluiſſent, ſe Angliã ſubiugaturos, ſi modò tamẽ pendidiſſent pacẽ habituros, & nullum ipſorum verum verbum ſtetiſſe, quin etiã nunc Anglos in mediũ eorũ cõueniſſe, & Frãcos mẽticuloſè domi reſidere, nihil omninò patriæ prouidere, ſed vniuerſa Anglorum direptioni derelinqui. Quapropter ſcirent procul dubio plebẽ nullatenùs velle vel taxari, vel taxationibus acquieſcere, quin potiùs relictis rege ſuo & proceribus qui cõtinuè eorum apporiationi ſtudebãt, ad Anglos ſe cõferre, quos ſciuerũt magis placidè dominaturos ſuper eos quã Gallicos ſuos dominos naturales. Et talia conclamantes, vix manus poterant continere, quin in quoſdam regios familiares & conſiliarios iniicerent manus ſuas. Duces igitur & magnates cernentes populum exacerbatum, vim ſibi timen-

tes inferri, plebem cum omni manſuetudine demulcentes, vix ad horam ſedare vel compeſcere potuerunt. Igitur rex & regni maiores in quendam locum munitum ſe contulerunt, facientes illud Poëtæ: conſilium, *Dum furor in curſu eſt; currenti cede furori;* ibidem rerũ euentum præſtolaturi. Plebs verò ſequenti nocte cum furoris continuatione progrediens, domum cuiuſdam ex maioribus ciuitatis, cuius conſilijs imputabãt ſe totiens taxis vexatos fuiſſe, funditùs diruerũt, & omnia vbiq; vrbis loca perluſtrantes, quotquot ex Ianuenſibus galeiarijs reperire poterant immiſericorditer trucidarunt, quoniam (vt ipſi aſſerebãt) penè exhauſerant ſine fructu totam pecuniã regionis. Et reuera grandis fuit ſumma quam quotidiè receperũt, quæ nimirùm excreuit per dies ſingulos ad ſeptingẽtas quinquaginta libras, quæ per equales porciones viginti quinq; galeijs diuidebantur, & quidem per tempus prolixum, ab initio menſis Maij, quo menſe primò Galeæ audent occiduum ſulcare Occeanũ, vſq; ad finẽ menſis Auguſti; poſt quem pertimeſcũt in noſtro mari propter procellas & turbines immorari.

Profectio ducis verſus Scotiam & depauperatio regni.

Dux Lancaſtriæ Iohannes ſæpiùs nominatus, per hoc tempus ad infeſtandum Scotos perfidos & rebelles mittitur in partes boreales, cum decẽtiſsima ſatis turba ad exturbandum ſi expediret totum regnum Scotorum. Occaſio profectionis iſtius extitit Scotorum irruptio turbulenta, dum (vt præmittitur) ſatis inhumanè partes Cumbrorum & VVeſtmarorum, nec non villam de Penreth hoſtiliter inuaſiſſent. Sed quid dux ibidem tractauit, quàm fructuoſa eius profectio fuerit, conijcere poteris ex vniuerſis ſuis profectionibus anteactis: nam Scoti verſipelles & falſi, poſt eius tractatũ (licèt elaboraſſet pro pace) tam illorum quàm noſtratiũ quãmaximè, plura damna irrecuperabilia regno Angliæ irrogarunt. Nam, vt prætermittamus plurima, Scoti nos non ſolùm deceperunt ſed deriſerunt. Eo tempore vaſtata fuit penè prouincia Northumbrorum, noſtri exercitus hoſpitatione, in tantum, vt prouinciales iuramẽto firmarent magis equanimiter aduentum Scoticani exercitus pertuliſſe, quibus legaliter ſiue licitè poterant reſtitiſſe, quàm Anglorũ aduentãtium ea vice, de quibus reuerentia cognitionis & patriæ, nec non metu legum, non poterant vindicari. Poſt idcirco apporiatam patriã, poſt expenſam incredibilem auri ſummã, videlicet vndecim millium marcarum per ante collectarum de cõmuni plebe, reuerſus eſt exercitus, nil boni reportans patriæ, præter equos quos ſuſceperat ad vſus proprios comparatos à Scotis ea vice.

Literæ repertæ contra Radulphum de Ferrarijs.

Hijs diebus quos inanes duxit noſtra militia, quidam pauper inuentas litteras quaſdam ſigillatas attulit Iohanni Philpot, qui conuocatis ſocijs ciuibus, vnam aperiẽs, patriæ proditionem legit in ea, & ſigillo exteriori inſpecto, cognouit ſigillum fore Radulphi de Ferrarijs militis, qui inter regios conſiliarios ferè tenuit primum locum: moxquè alias quatuor litteras eodem firmatas, primò regni cancellario, deindè regi defert: quibus inſpectis, & ſigno Radulphi cognito, necnon conſiderato quibus perſonis directæ fuiſſent, rex, regiſquè quod pro tũc aderat, conſilium plurimùm admirati ſunt, & eò præcipuè, quòd miles tam ſenex, in quo etiam magna ſpes patriæ ſita fuit, proditionibus inſeruiret. Namque directa erat vna ex ipſis Bertrando Cleykyn, alia Bruero de la Riuer & Franciæ Camberlano, vna verò domino de Clyſſon, & vna patrono Galeiarum, & duci Francorum & Hiſpanorum exercitus, qui eodem tempore per diuerſa loca maritima remigantes, plurima damna patriæ inferebant. Cõtinebant adeò profunda regis & regni conſilia, vt nulli veniret in dubium alium quàm Radulphum Ferreis, vel talem qui priuato regis conſilio aſsiſtebat, potuiſſe vel imaginaſſe, vel ſciuiſſe, vel talia denudaſſe. Igitur cum ſumma feſtinatione miſsi ſunt quidam milites cum dicto Iohãne Philpot ad ducem,

qui

qui tunc(vt prædiximus) ad tractandū cum Scotis in partes conceſſerat Boreales, cum quo etiā & Radulphus de Ferrarijs eadem tempeſtate fuit, ſigilli verò impreſsionibus duci ſecretè monſtratis, vocatus eſt Radulphus de Ferrarijs, & ſigillum proprium monſtrare iuſſus, collatione ita facta, impreſsionem compertum eſt nihil omninò differre: ad cumulum etiam maioris ſuſpicionis, fatebatur idem Radulphus ſe nulli commiſiſſe ſui ſigilli cuſtodiam per tres annos anteactos, vndè viſum fuit hijs qui tunc aderant, ſatis manifeſtè conuictus. Præcepit eū dux areſtari, & in caſtello Dunelmenſi ſeruari, reuerſiſquè ad regē, quos diximus hac de cauſa ducē petiſſe, miſſa ſunt ad eū verba cōſolatoria, mandantia ne concideret in hoc caſu vultus eius, ſed eſſet forti animo, ſciens pro certo ſe nulla dāna paſſurū pro præmiſsis. Vndè mox vt talia plebi fuêre cognita, cōtra ducem multa dixerunt verba acerba plena cōtumelia. Sed qualiter idem Radulphus euaſerit, ſequens quod ſcripturus ſum parliamentū declarabit. Idem Radulphus de Ferrarijs, & Barones quatuor qui Parliamēto proximo interfuêre, manucaptus eſt, donec per magis euidentes rationes ſuā innocentiā declaraſſet.

Comes ſancti Pauli eijcitur.

Comes ſancti Pauli VValerannus, qui cum coniuge ſua Iohāna Courtenay ſorore domini regis Angliæ paulò ante egreſſus eſt de terra, vel vt veriùs aſſeritur, expulſus eſt in propriam regionē propter ſua facinora, ſine ſtrepitu tamē, ne perſona regia dehoneſtari potuiſſet per eum qui tam arcta affinitate eidē coniunctus fuerat, mox vt aërem attraxit proprium, more gentis ſuæ, prodere voluit ſe non ex corde cū Anglicis ambulaſſe, ſed fictè potiùs & doloſè: reuera nacta mox opportunitate vt peruenit ad propria, magnates Francorum adijt, qui nouo regi aſtiterunt, filio ſcilicet Caroli ſupradicti, qui eius negotia regi regiſq; cōſilio promouerent: nec mora, gratanter ab vniuerſis admiſſus, regis Camerarius eſt effectus, factúſq; eſt aduerſarius publicus, ita vt cunctis conſtaret Anglos ex eo fouiſſe ſerpentem.

Flandrenſes faciunt pacē.

Flandrenſes videlicet de Gandauo poſt multa ac damnoſa litigia, poſt diutinā obſidionem, ſed inanē, poſt cædes ac mortes quibus affecti ſunt, & patriotas ex parte comitis affecerunt, quibus & ſuperiorem manum cōtinuè reportarunt, id comite poſtulante & obſidionem diſſoluente, pacem fecêre cum eodem, ſed modico tempore duraturam.

Parliamentū apud Northampton.

Circa feſtum ſancti Martini, nutu quorundam cōſiliariorum, contra voluntatem & citra conſenſum penè cūctorum regni magnatum, & præcipuè contra voluntatem Londoniēſium, coactū eſt Parliamentum apud Northāptoniā, eo quidem omnibus magis graue, quòd cōtra hyemem & in tali loco fuit celebrādum, vbi nec copiam focalis facilè potuit reperire, nec hoſpitia apta tātæ turbæ. Cauſa verò quare prædicti conſiliarij ibidē parliamentum eſſe conſtituêre, fuit appetitus vltionis quam ſumere auebant de Iohanne Kyrkeby, qui fuerat interfector ipſius Ianuenſis mercatoris, de quo ſupra tetigimus in hoc libro. Reuera conſiderauerunt animoſitatem Londonienſium, cogitaueruntquè prout erat futurum ſi Londonijs parliamētum fieret, nequaquam Londonienſes paſſuros eundem I. Kyrkeby pro occiſione prędicti Ianuenſis morte puniri, quin potiùs, ſi talia Londonijs temptare conarentur, ſibimet periculum imminere. Vndè prehibito ſecum conſilio, vt præmiſimus Northamptoniæ Parliamentū fieri procurarunt, in quo nimirùm Parliamento trahi & ſuſpendi fecerunt eundem Kyrkeby, Londonienſibus vniuerſa cernentibus: & nouam taxam ad opus regis & eorū præcipuè qui nuper cū domino Thoma de VVodeſtoke per Franciam in Britanniam Armoricam miſsi ſunt, coegerunt exigi, ſcilicet de quolibet ſacerdote religioſo dimidiam marcam, & tantum de vnaquaque fœmina religioſa, de ſacerdotibus quoque ſecularibus tantum, & ex ſingulis

capitibus regionis, virorum ſcilicet coniugatorum & non coniugatorum, ac etiam mulierum, duodecim denarios, non ſine diris imprecationibus leuari fecerunt: quod quidem factum cauſa fuit inauditi mali in terra, vt expoſteris eluceſcet.

ANno dominicæ incarnationis milleſimo trecenteſimo octogeſimo primo, qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi quartus, poſt feſti natalis domini gaudia celebrata, coactum eſt conſilium Londonijs, in quo abſolutus eſt ab officio theſaurarij dominus Thomas Brantygham epiſcopus Exoniæ, & ſubrogatus eſt dominus Robertus Hales magiſter hoſpitalis, miles in primis magnanimus atq; ſtrenuus, ſed qui non placeret communitati. Circa præſens tempus aduectæ ſunt Tieres Southamptonam, quas caricas alij vocare ſolent, refertæ multi generis ſpeciebus & vinis, alijſq; diuitijs, quæ nō modicū profuêrunt incolis vniuerſæ terræ tempore Quadrageſimali.

Opiniones Iohannis Wicklif.

Eodem tēpore ipſe vetus hypocrita, angelus ſathanæ, Antichriſti præābulus non nominandus, Iohānes VVycklif, vel pociùs VVickebeleue hæreticus, ſua deliramenta continuans viſus eſt abſorbere Iordanem, & omnes Chriſtianos mergere in abiſſum, reaſſumens quidem damnatas opiniones Berengarij & Oklefe, aſtruere laborauit poſt conſecrationem in miſſa à ſacerdote factam, remanere ibidem verum panem & vinum vt fuêre per priùs, Chriſtum ibidem vt vbiq; aſsiſtere, ſed ſpecialiùs, & non plus valere panem illum quàm alium, niſi ſolùm propter benedictionem à ſacerdote datam. Quinimmò ſi ibi eſſet corpus Chriſti, aſſeuerauit in fractione ſe poſſe frangere collum dei ſui. Affirmauit præterea Chriſtianos errare in veneratione illius ſacramenti, quod panem eſſe dicebat & rem inanimatam, & pociùs venerandum eſſe bufonem, vel quodlibet animatum, quàm illud, quia multò præſtantiorem eſſe fatebatur rem animatam quàm quæ carebat anima: & talia delirando multos ſeduxit in eundem errorem.

Factum militis de corpore Chriſti.

Vndè quidam miles de comitatu VVilſhire iuxta Sariſburiam, nomine & cognomine Laurentius de ſancto Martino, non diſsimiliter ſeductus, cùm inſtante feſto paſchali viuificum ſacramentū ſumere debuiſſet, petijt à ſacerdote ſuo vt in vigilia ipſius feſti ſibi daret cōmunionem ſanctam, qui iuxta vota poſt miſſarum ſolemnia obtulit quod petebat. Miles verò poſt datam à ſacerdote hoſtiam, illam manu recepit, & continuò ſurgens, ad domum ſuam (portans corpus dominicum) properauit. Sacerdos igitur prēter ſolitùm videns militem delirare, & mox inſequitur, clamans & adiurās ne tantam iniuriam faciat ſacramēto, ſed illud ſibi reſtituat, vel Chriſtianorum more honorificè tractet & ſumat: ſed nihil omninò preces illius profecêre vel clamores, quin miles illud excluſo prēsbitero, adhibitis oſtreis diuideret, & partem cum oſtreis, partem cum cæpis, & partem cum vino deglutiret, affirmans quemlibet panē apud domum ſuam tanti eſſe valoris quanti fuit ille, quem ſumpſiſſe tali modo gaudebat. Famuli verò ſui qui dè tam horrendi facti nouitate ſtupuerunt, hēc omnia exteris retulerunt. Sacerdos igitur parochialis, quem ſtimulabat nimia amaritudo mētis ob tantum ſcelus cōmiſſum à milite, Sariſburienſi epiſcopo, Magiſtro Radulpho Ergom, cūcta per ordinem inordinatè patrata narrauit. Epiſcopus autē mox militē citari mandauit, quē cōparentem & factū nullatenùs abnegantem, admonuit, quia vir in illis partibus magnē eſtimationis fuerat, vt domū rediens diuerſos ſibi notos clericos aggregaret, & cū illis de ipſa re tractatum haberet, ſi fortè diuinitus reſpectus interim gratiā conſequeretur ſalubriùs ſentiēdo de prēfato ſacramēto, cōpariturus interim certo die corā epiſcopo ſupradicto: quod & factū eſt, & die prēfixo rediens, iuxta doctrinā clericorū qui ad eū cōfluxerāt in

Panis quiuis cum deo miſſæ comparandus.

huius

huius rei gratiam confeſſus eſt ſe malè ſenſiſſe de ſacramento altaris, multumquè peccaſſe in dehoneſtatione ſacramenti: quare ab Epiſcopo & cunctis qui aderant, veniam ſuppliciter deprӕcatus eſt. Epiſcopus ergo eius videns conuerſionem, & attendens humilem confeſsionem, in partem pœnitentiӕ iniūxit eidem erigere Sariſburiӕ (in loco publico) crucem lapideā, in quā per ordinē tota ſeries huius rei ſculperetur, & vt ſingulis ferijs ſextis vitӕ ſuӕ diſcooperto capite, nudis pedibus, in ſola interula & femoralibus, ad eandem crucem veniret, & coram ea totius facti peccatum publicè & per ordinē (flexis genibus) fateretur: aliaſq; iniunxit ei pœnitentias, tam publicas quàm priuatas, quas longum foret huic paginӕ commendare. Hӕc idcirco ſcripſi pleniùs, vt omnibus eluceſcat quanta mala beſtia (quӕ aſcendit de abiſſo) collega ſathanӕ, Iohannes VVicklif ſiue VVickebeleue ſemiuauit in terra.

Pileus tituli ſanctӕ Praxedis, præsbiter Cardinalis, per iſtud tempus venit in Angliā cum duce Tarſiliӕ & multis nobilibus ex parte Imperatoris, locuturus de conditione matrimonij contrahendi inter ſororem eiuſdem Imperatoris & regem Anglorum, & regnum de ineſtimabili ſumma pecuniӕ vacuaturus. *Cardinalis papæ Angliam expilat indulgentijs.* Nam (vt aſſeruit) poteſtatē afferens inauditam, in breui totum regnū ad ipſum confluere fecit pro diuerſis gratijs impetrandis: reuera diuerſa diuerſis beneficia contulit, indulgentias quas dominus papa concedere ſolūmodò conſueuit & ipſe conceſsit, biennales, triennales, cōfeſsionales litteras quibuſlibet ſoluentibus gratanter indulſit. Ad capellanatum domini Papӕ, tam poſſeſsionatos quàm mendicantes admiſit, nec aurum eorum reſpuit, qui notarij publici effici precabitur. Altaria quoq; portatilia nulli pecuniam offerenti negauit. Quadraginta libras cum alijs donis Ciſtercientium nō repulit, quum glorioſè concederet eis licentiam generalem veſcendi carnibus extra monaſteriū indifferēter, vt in monaſterio edere conſueuerunt. Excōmunicatis gratiam abſolutionis impendit. Vota peregrinationis ad Apoſtolorum limina, ad terram ſanctam, ad ſanctū Iacobum, nō priùs remiſit, quàm tantā pecuniā recepiſſet, quantā iuxta veram eſtimationem in eiſdem peregrinationibus expendere debuiſſent. Et vt cuncta cōcludam breuibus, nihil omninò petendū erat, quod nō cenſuit intercedente pecunia concedendū. Interrogatus autem in qua poteſtate hӕc faceret, cum ſumma indignatione reſpondit, ſe Romӕ (ſi ſcire vellent) eius poteſtatem omnibus reſponſurum. Iam iamq; adeò referti erant argento eius ſacculi, vt aduenientibus eius miniſtri reſpōdere dedignarētur, niſi aurum afferrent, dicentes, afferte nobis aurum, argento enim veſtro pleni ſumus. Receſſurus autē, aurum nec argentum poſt ſe nequaquam relinquere voluit, ſed ſecum ſuper ſummarios deferri fecit, ad tantam quidem ſummam, quantam nunquam Anglia in taxa vel talliagio ſemel pendere conſueuit.

Per idem tempus collectus eſt copioſus exercitus ducis Lancaſtriӕ conniuencia, qui in adiutorium regis Portugaliӕ mittendus fuerat cōtra regem Hiſpaniӕ qui aduerſabatur eidem. *Profectio vel expeditio in Portugalliam.* Aſſeuerauit enim idem dux expediens fore regno, vt illuc armatorum copia cum auri abundantiā mitteretur. Quatenùs rex Portugaliӕ qui pro eis miſerat, maiori charitate regno Angliӕ & incolis regionis aſtrictus, maris prohiberet tranſitum apud Gades Herculis, quas moderni vocāt, Stricta de Matrachia, galeis quӕ de neceſsitate per eum & eius ibidem dominium tranſire in adiutoriū Gallicorū & Hiſpanorum ad Occeanum.i. mare infeſtandum Britannicum vel Anglicum debuerunt. Sic itaq; & Angliam fore tutam, & prӕdicta duo regna, & prӕcipuè Franciam deludendā aſſeruit. Cōſtituti ſunt duces & primarij huius profectionis, dominus Edmundus de Langeley, comes Cantebrigiӕ, regis auunculus: dominus VVilhelmus

Beauchamp,dominus Botreus, & dominus Mathæus Gournay, & alij plures milites quos nō expedit numerare. Qui mare tranſeuntes fæliciter quidem peruenerunt Vlixibonam, ciuitatem metropolim regionis,& à rege gratanter ſunt accepti. Sed præ paucitate ſua ad laceſcēdam bello Hiſpaniam minùs apti, tamen regno Portingaliæ plurimùm profuerunt,quia ſatis fortes erant ad defendendum fines regni,& impediendum Hiſpanos,vel ne intrarent regnum hoſtiliter,vel pro votis damna incolis irrogarent. Hiſpani verò putantes ſe plurimùm profuturos ſi Vlixibonam obſiderent,in quam noſtrates conceſſerant, adhibitis nauibus & Hiſpanorum magna turba, vrbem obſidione vallarunt, ſed tunc datum eſt eis cognoſcere virtutem Anglorum. Nam cùm per multos dies vrbem circumſediſſent, & nihil præter verbera & cruenta vulnera lucrati fuiſſent, tandem (cum dedecore ſoluentes obſidionem) ad propria receſſerunt. Noſtrates igitur eorum cognoſcentes ignauiam,plus animati ſunt,& ſæpius pro viribus & numero Hiſpanos irritantes,expectabant audaciùs in terra illa, donec fortaſsis ex Anglia plures bellatores mitterentur eiſdem.

De miſeria quæ contigit Angliæ in tumultuatione ruſticorum & aliorum communium.

Circa tempus illud Anglorum regnum pro peccatis affligendum,magnum repentè & inauditum cunctis ſæculis ſenſit è ſuis membris diſpendium emanaſſe, quod niſi deus miſericordiarum dominus ſolito bonitatis intuitu citiùs compreſsiſſet,& regimen omninò deſtructum,& factum fuiſſet cunctis gentibus in ſibilum & deriſum.Ruſtici namq; quos natiuos vel bondos vocamus,ſimul cum ruralibus accolis in Eſtſexea maiora ſuis cōcipientes viribus, & ſpem habentes omnia ſubijcienda ſuæ ſtoliditati,conglobata multitudine pro libertate tumultuare cæpere, & pares dominis effici,& nulli omninò alicuius de cætero aſtringi ſeruicio meditati ſunt. Et vt efficaciùs ſua vota perducerent ad effectum, mox ad quamlibet primò paruam villam,viri tantùm duarum villarum qui auctores & primi motores huius mali fuēre,mittere curauerunt, vt omni excuſatione poſtpoſita,omnes, tam ſenes quàm florētes ætate,ad eoſdem confluerent armis inſtructi,prout quiſque poterat,ſcientes eorum bona qui venire ſuperſederent, negligerent,aut contemnerent,diſsipanda, domos conflagrandas vel deponendas,capita amputanda. Terribilis ergo comminatio cunctos coēgit accurrere,vt aratri relictis negocijs,ſeminandiq; commoditatibus, vxoribus ſuis & prædijs,in breui tantus coactus ſit numerus,vt ad quinq; millia recenſerentur viliſsimorum communium & ruſticorum,quorum quidam tantùm baculos, quidam rubigine obductos gladios, quidam bipennes ſolummodò,nōnulli arcus præ vetuſtate factos à fumo rubicundiores ebore antiquo, cum ſingulis ſagittis (quarum plures cōtentæ erant vna pluma) ad regnum cōquerendum conuenēre. Inter mille verò de talibus, de facili non videndus erat vnus armatus, ſed omnes vt magnum numerum conficere,credebant totum regnum illis reſiſtere non valere. Vt autem maioris roboris firmamento lætari poſſent,Cantium tranſmiſerunt nuncios, qui eos certificarent de illorum voluntate ſimul & propoſito,& inuitarent ad occurrendum eiſdem pro libertate adquirenda,pro iſto negotio continuando,demùm,pro regno regniq; malis conſuetudinibus immutandis. Cantiani itaque rem audientes votis per ante deſideratam pluries, tollentes moram illicò & ipſi,cōgregata nō parua manu communiū & ruſticorū ijſdem cométis,quibus diximus Eaſtſaxones ſuas cōgregaſſe turbas, in breui ferè totam prouinciā ſuam ad ſimilē tumultuationē concitauerunt. Moxq; vias oēs quibus peregrinando itur Cantuariā obſidentes,& peregrinos vniuerſos cuiuſcūq; cōdicionis exiſteret, areſtātes iurare cōpulerūt, Primò vt regi Richardo & communibus fidelitatem ſeruarent, & nullum regem qui vocaretur Iohannes acceptarent,ob inuidiam videlicet Iohannis du-

cis Lancaſtriæ, qui propter maritagium filiæ Petri quondam regis Caſtellæ,& heredis, ſe dicit regem Caſtellæ: Et quòd parati eſſent quandocunque placeret pro eiſdem mittere,ad veniendum & obuiandum eiſdem,& quòd omnes conciues vel conſortes ſuos inducerent ad tenendum cum eiſdẽ, & nullæ taxæ de cætero leuandæ in regno acquieſcerent aut conſentirent, niſi quintædecimæ quam patres & anteceſſores eorum ſolummodò nouerunt & acceptauerunt. Itaque factum eſt, vt mox fama huius facti in Southſexiam,comitatus Hertfordiæ & Cantebrigiæ, Suffolchiam & Northfolchiam repentè diffunderetur. Eratq; magna expectatio totius plebis,quid ſibi vellent hæc omnia,& quorſum tenderent cepta tam audacter multis conijcientibus pro meliori futura, quibuſdam timentibus ea in pernitiem totius regni ceſſura. Diuiſionem namque regni præloquebantur talibus auſis euenire, & per conſequens eius deſolationem & deſtructionem. Et cùm acciperent indies incrementum huiuſcemodi congregationes,& iam ferè factum fuiſſet eorum numerus infinitus, ita vt nullius reſiſtentiam pertimeſcerent, cœperunt facta monſtrare quædam quæ mente conceperant, & omnes & ſingulos iuris terræ peritos, tam apprenticios quàm ſenes iuſticiarios, & cunctos iuratores patriæ, quos appræhendere poterant,ſine vllo reſpectu pietatis,capitis truncatione mulctare aſſerẽtes,non, priuſquam illis occiſis,terrã ingenua libertate poſſe gaudere. Placuit iſte ſermo vehementer ruſticis,& ex minoribus maiora concipientes, ſtatuerunt omnes curiarum rotulos, & munimenta vetera dare flãmis,vt obſoleta antiquarũ rerum memoria,nullum ius omninò ipſorum domini in eos in poſterum vendicare valerent: factùmque eſt ita. Nec dum euigilare voluere domini ad obuiandum tantis nequitijs,ſed velut ſtertentes,domi quieſcẽtes, immobiles permanebant: donec Kentenſes & Eſtſaxones appropinquantes ſibi vnum conflaſſent exercitum, quaſi de centum millibus communium & ruſticorum. Currebatur reuera ad eos ex omni parte ab his qui vel oppreſsi fuerant ære alieno, vel cenſurã iuris timebant propter malefacta,& fiebat plebanorum conglomeratio,quantam nullus meminiſſe potuit vel audiſſe inſulis conueniſſe. Cum tãta ergo fræquentia ventum eſt ad locum vocatum Blackheth, vbi ſtatuerunt turbam videre collectam,& ſociorum multitudinem numerare. In quo loco dum conſtitiſſent, venerunt ad eos ex parte regis milites, qui cauſam inquirerent commotionis eorum, & quare illuc tantum populum contraxiſſent. Quibus reſponſum eſt ſe pro certis cauſis & negotijs ad habendum cum rege ſuo colloquium conueniſſe, & debere eoſdem nuncios regios remeare ad regem,& intimare ei oportere eum omninò ad eoſdem venire, ad audiendum deſideria cordis eorum. Nunciatum eſt igitur reſponſum regi, & ſuaſum à nonnullis vt ad eos pergere feſtinaret. Archiepiſcopus verò Cantuariæ pro tunc regni Cancellarius magiſter Symon de Sudburia, & dominus Robertus de Hales magiſter Hoſpitalis ſancti Iohannis,tunc regni theſaurarius,obnixè reſtiterunt talia ſuadentibus, dicentes, nequaquam debere regem adire tales diſcaligatos ribaldos, quin potiùs diſponendum eſſe aliter ad comprimendum ſuperbiam ganeonum. Quæ cum audiſſent reſponſa vulgares,in furorem verſi, iurauerũt ſe regios traditores, Archiepiſcopum,ſcilicet,& Robertum prædictum quæſituros, quo tutiores habere pedes ſe credebant,& eorum capita ablaturos. Et cõfeſtim iter verſus Londonias arripientes, venerunt ad Southvverk, & omnia loca repleuerunt ibidem, & in regione vicina. Maior ergo Londoniarum & Aldermanni metuentes vrbi, portas mox claudere decreuerunt:ſed commune vulgus ciuitatis,& precipuè pauperiores,fauẽtes ruſticis,prohibuêre Maiorem à clauſura portarum, inferẽtes vim,& mortem comminantes eidem ſi id facere

attemptaret. Itaque factum eſt, vt per totam noctem ſequentem, id eſt, vigiliã feſti corporis Chriſti, liberè gauderent exitu & introitu nebulones. Animauit communitatem Londoniarum, & etiam totius regni ad fauendum eis, quòd aſſerebant eorum eſſe propoſitum regni tantummodò proditores ſcrutari, & poſtea ceſſaturos. Et eò maiorem fidem adhibuêre dictis eorum, quòd nihil rapuerunt omninò, ſed omnia emerunt iuſto præcio. Et ſi quenquam repeřiſſent in furto, capite priuauerunt, tanquam qui fures maximè deteſtarentur.

In craſtino autem, hoc eſt in ipſo feſto corporis Chriſti, intrantes & exeuntes vrbem, & de libertate acquirenda, de proditoribus capiendis, & maximè de duce Lancaſtriæ, quem inprimis odio habuerunt, cum ſimplicibus communibus Londoniarum verba ſerentes, in breui pauperiores omnes in eorum vota fecêre de facili conſpirare. Cum autem eodem die ſol altiùs eleuatus incaluiſſet, & ipſi pro votis vbique vina diuerſa & precioſiſsima pocula prægustaſſent, & facti fuiſſent non tam ebrij quàm dementes (nam Londoniarum Maiores & plebs communis cuncta cellaria illis aperta reliquerant) cęperũt cum ſimplicioribus ciuitatis multa tractare de proditoribus, & inter cætera ſe mutuò cohortati ſunt, vt properantes Saucyam, hoſpitium ducis Lancaſtriæ, cui nullum vſquam in regno in pulchritudine & nobilitate potuit comparari, iniectis flammis conflagrarent, ad diffiduciandum videlicet ipſum ducem, quem proditorem vocabant, & metum cæteris proditoribus incutiendùm. Placuitquè ſtatim ſermo vulgaribus Londoniarum, & ipſi in primis fœdum reputãtes, ſi quiſquam duci ante eos iniuriæ aut damni aliquid irrogaret, illicò velut amentes cucurrerunt, & ignibus in giro coniectis, deſtructioni loci vacabant. Et vt pateſceret totius regni cõmunitati eos non reſpectu auaritiæ quicquã facere, proclamari fecerunt ſub pæna decollationis, ne quis prę́ſumeret aliquid vel aliqua ibidem reperta ad proprios vſus ſeruanda contingere, ſed vt vaſa aurea & argentea quæ ibi copioſa habebãtur, cum ſecuribus minutatim cõfringerent, & in Tameſim, vel in cloacas proijcerent. Pannos aureos & holoſericos dilacerarent, & pedibus conculcarent, anulos & alia iocalia cum lapidibus præcioſis impoſita, mortariolis contererent, vt poſteà nullis vſibus apta forent. Et factum eſt ita. Deindè, vt nullum genus dedecoris præterirent, quin duci cuncta imaginabilia irrogarent, arreptum quoddam veſtimentum præcioſiſsimum ipſius, quale Iacke vocamus, & impoſitum lanceæ, pro ſigno ad ſagittas ſuas ſtatuerunt. Et cum parùm damni inferre ſagittando valerent, depoſitum ſecuribus & gladijs confregerũt. Quibus perpetratis ſatis malicioſè, etiam locum qui vocatur Temple Barre, in quo apprenticij iuris morabantur nobiliores, diruerunt ob iram quam conceperãt contra Robertum de Hales, magiſtrum Hoſpitalis ſancti Iohannis, de quo præfati ſumus, vbi plura munimenta quæ iuridici in cuſtodia habuerunt, igne conſumpta ſunt. Et amplius inſanientes, illã domum nobilem Hoſpitalis ſancti Iohannis de Clerkenvvell, immiſſo igne ardere fecerunt per continuos ſeptem dies.

Illuceſcente die Veneris, die iræ, die tribulationis & anguſtię, die calamitatis & miſeriæ, non dum finitis matutinis apud ſanctum Albanum, venêre de villa de Barnet ſub feſtinatione maxima, qui nunciarent communes mãdaſſe, vt aſſumptis ſecum communibus villarum de Barnet & de ſancto Albano, cũ armis quib⁹ ſe defẽdere ſciuêre melius, Lõdonias feſtinare properarẽt: ſin aliàs, viginti millia eorum ſimul acceſſura ad incendendum villas præfatas, & eos cũ poteſtate magna adductura. Res ſtatim notificatur Abbati, qui timens eorũ aduentum, & damna ex eo ſecutura, confeſtim conuocatis vniuerſis curiæ ſuæ famulis & villanis, Londonias feſtinare rogauit, ad mitigãdum eorũ malitiam,

tiam,& impediendum aduentum. Nec mora,villani feſtinant & abbatis armigeri ad occurrendum eis & Londonias iter accipiunt cum feruore. Diſsimiliter tamen hij & illi, de Abbathia ſcilicet & de villa, quia noſtrates ad proficiendū, villani verò ad officiendum ſe pararunt. Cum enim ventum fuiſſet non procul à Londonijs iuxta prædium quoddam Magiſtri Hoſpitalis Sancti Iohannis, cui nomen Heybury, vident ibidem quandam multitudinem (quaſi viginti millium ruſticorum & communis vulgi) qui immiſſo igne in æditiſsimas domos, quæ iam ardebant inextinguibiliter, nitebantur cum diuerſis inſtrumentis cuncta quæ incendio diſſolui non poterant ſubuertere machinamentis ſolo tenùs. Viſi autem à quodā illorū ductore, qui vocabatur Iohannes Stravve: mox accerſiti & coacti, fidem ei fecerunt quòd regi Richardo & communibus adhærerent. Erant pro tunc turbæ ruſticorum in tres partes ſeparatæ, de quibus vna pars vacabat (vt diximus) deſtructioni prædij ſupradicti. Alia iuxta Londonias expectauit in loco le Mileende vocato. Tertia verò occupauerat montem turris. Ea autem turba quæ propè turrim erat, ita inuerecunda & inſolēs habebatur, vt victualia regis quæ ad turrim vehebantur, diriperet inuerecundè. Et inſuper, tanta agitabatur inſania, vt regem compelleret ad concedendum eis Archiepiſcopum & magiſtrum Hoſpitalis ſancti Iohannis, aliosquè in ipſa turri occultatos, quos omnes proditores vocabāt: aliàs ſciret ſemetipſum vita priuandū. Rex igitur in arcto conſtitutus, permiſit eos in turrim intrare, & loca ſecretiſsima pro ſua voluntate nequiſsima perſcrutari, qui nihil negare tutè potuit quod petebant. Erant eo tempore in ipſa turri ſexcenti viri bellici, armis inſtructi, viri fortes & expertiſsimi, & ſexcenti ſagittarij, qui omnes (quod mirum eſt) animo ita conciderant, vt eos magis ſimiles mortuis quàm viuis reputares. Mortua enim erat in eis omnis memoria quondam bene geſtæ militiæ, extincta recordatio ante habiti vigoris & gloriæ, & vt concludam breuiter, emarcuerat à facie ruſticorū penè totius Loegriæ omnis audacia militaris. Nam quis vnquam crediđiſſet, non ſolùm ruſticos, ſed ruſticorum abiectiſsimos, non plures, ſed ſingulos audere thalamum regis vel matris eius, cum baculis ſubintrare viliſsimis, & vnumquemq; de militibus deterrere minis, & quorundam nobiliſsimorum militum barbas ſuis incultiſsimis & ſordidiſsimis manibus contrectare, demulcere, & verba modò familiaria ſerere de ſocialitate cum eiſdem habenda de cætero, modò de fide ſeruanda ipſis ribaldis, modò de iuramento præſtando, vt communiter cum eis regni quærerent proditores, cum ipſi manifeſtè proditionis notam deuitare non poſſent, quippè qui vexilla & pennicellos erigentes, tali modo cum armata manu pro modulo ſuo, ſcilicet modo prætacto incedere nō timebant. Et cū hæc omnia facerent, & (vt diximus) plærique ſoli in cameras conceſsiſſent, & ſedendo, iacendo, iocando ſuper lectum Regis inſoleſcerent: & inſuper matrem regis ad oſcula inuitarent quidam, non tamen (quod mirum dictu eſt) audebant plures milites & armigeri, vnum de tam inconuenientibus actibus conuenire, non ad impediendum manus inijcere, nec verbis ſecretiſsimis muſitare. Intrabant & exibant vt domini, qui quondam fuerant viliſsimæ conditionis ſerui, & præferebant ſe militibus, non tamen militum, ſed ruſticorū ſubulci. Quia (vt credimus) Deus Anglicis demonſtrare voluit, quòd non in fortitudine ſua roborabitur vir, nec in arcu vel gladio fore ſperandum, ſed in eo qui ſaluat nos de affligentibus nos, & cuſtodientes nos ſua miſericordia & pietate confundere conſueuit. Sed de iſtis hactenùs: modò de his quæ geſta ſunt circa Archiepiſcopū calamum dirigamus.

Cum ergo fatalis hora veniſſet, in qua manifeſtatum eſt diuinā vltionem incubuiſſe

cubuiſſe

De his quæ geſta ſunt circa Archiepiſcopum.

cubuiſſe regno Anglię, ruſtici, ribaldi perditiſsimi, ganeones dæmoniaci, patrē communem totius populi Archipræſulem & Primatem quæſituri, inſtinctū diabolico portas turris (vt prætactum eſt) illi per vias glomeratim, & cum clamore terrifico ſunt ingreſsi, reperto verò quodam ibidem è famulis, imperant furibundè, vt eos ducat ad locum in quo pius pater (quem proditorem nominauerunt) delitescebat. Is autem eorum mandato contrauenire non audens, deduxit eos ad capellam, in qua poſt celebratam Miſſam, & ſacram perceptam cōmunionem, Archiepiſcopus orationibus inſiſtebat. Nempè non inſcius Archipræſul eorum aduentus & propoſiti, totam noctem pręcedentem duxerat in confeſsionibus orationibuſquè deuotis: & ideò cum magna ſecuritate eorum intrepidus expectauit aduentum, fręquentiſsimè (tam in Miſſa ſua, quàm poſt Miſſam ab eo celebratam) mores eorum arguens tali modo: Quando (inquiens) ſunt venturi? deus bone, quid expectant? iam enim tempus eſſet ſi deo placeret vt venirent. Cùm autē eos aduētantes audiſſet, cū magna cōſtantia dicit ſuis: Vadamus modò (ait) ſecuri, pręſtat enim mori cū nō iuuat viuere, neq; enim ante in vita noſtra in tanta ſecuritate cōſcientiæ mortui fuiſſemus. Et poſt puſillum ingreſsi tortores, clamauerunt: Vbi eſt regni proditor? vbi cōmunis vulgi deprædator? Archiepiſcopus verò tanquam nihil omninò turbatus ad clamores eorum, ita reſpondit: Bene (ait) veniſtis filij, ecce, ego ſum Archiepiſcopus quem vos quęritis, non proditor aut deprędator. Igitur eo viſo, mox membra diaboli (iniectis in eū manibus ſceleratis) rapiunt de capella, nullum deferentes honorem loco ſeu ſacris altaribus, aut imagini crucifixi, quæ in ſummitate baculi eius figurata erat, poſtremò nec corpori dominico, quod ſacerdos coram eo tenebat: ſed peiores dæmonibus (qui Chriſti ſacramenta verentur & fugiunt) nihilipendentes ſaluatoris præſentiam, trahunt per brachia, per caputium, per diuerſa loca, ad eorum ſectæ ſatellites extra portas ad montem turris. Quò cum perueniſſet, factus eſt clamor horrendiſsimus, non ſimilis clamoribus quos edere ſolent homines, ſed qui vltrà omnem æſtimationem ſuperaret omnes clamores humanos, & maximè poſſet aſsimulari vlulatibus infernaliū incolarum. Qualibus etiam clamoribus vſi in omni decapitatione cuiuſlibet, & proſtratione domorum, quamdiu Deus permiſit eorum nequitiam impunitam. Non tamen reſonabant verba inter horrificos ſtrepitus, ſed replebantur guttura multiſonis mugitibus, vel quod eſt veriùs vocibus pauonum diabolicis. Cum itaq; ſtaret Archipontifex inter eos (vt diximus) circundatus nebulonū millibus, & gladios cerneret circa caput eius extractos in numero exceſsiuo, mortem ſibi minitantes circūſtantibus dixiſſe fertur. Quid eſt, chariſsimi filij, quid eſt quod proponitis facere? quod eſt peccatum meum quod in vos commiſi, propter quod me vultis occidere? Cauendum vobis eſt, ne me interfecto, qui paſtor, prælatus & Archiepiſcopus veſter ſum, veniat ſuper vos indignatio iuſti vindicis, vel certe pro tali facto, tota ſupponatur Anglia interdicto. Vix hæc verba finire potuit, antequam horriſono clamore perſtreperent, ſe nec interdictum timere, nec Papam, ſolùm ſupereſſe ſibi vt collum ſubmittat, qui falſus fuerat communitati & regni proditor, gladijs amputandum. Cernens autem Archiepiſcopus ſibi mortem indubitatam imminere, nec ſupereſſe viam euadēdi, poſt plura piæ exhortationis documēta, poſt prædicata verba ſalutaria, vt erat vir eloquentiſsimus, & incomparabiliter vltrà omnes regni ſapientes ſapiēs, nouiſsimè poſt remiſsā ſpiculatori, qui eū decollaturus erat (quantum in ipſo fuit) offenſam necis ſuæ, vt plenè videretur ſaluatorem moriendo ſequi, patrem pro perſecutoribus exorauit, flexis genibus collum ferienti ſuppoſuit. Percuſſus verò in collo ſecuri, ſed non læthaliter, appoſita manu vulne-

ri, ita dixit: Ah, ah, (inquit) manus domini eſt. Non dum manũ de loco doloris amouerat, & ſecundò percuſſus, ſummitatibus digitorum amputatis, & arteriarum parte, cecidit, ſed non dum occubuit, donec octauo ictu miſerabiliter mutilatus in collo, & in capite dignum (vt credimus) martyrium compleuiſſet. Iacuit ibidem corpus eius inhumatum toto illo die Veneris, in quo fuit feſtũ ſancti Baſilij, & in craſtino, nemine illud audente tradere ſepulturæ, propter metum irrationabilis vulgi vndique debacchantis. Percuſſor eius mox diuinã ſenſit vltionem, in furiam actus, & cæcitate percuſſus. Quidam etiam ex ruſticorum turba inſtigatus auaritia, nocte ſequenti eius decollationem, latenter acceſsit ad corpus, vt anulũ (qui in digito eius fuerat) furtiuè detraheret. Quidã inſuper à multis annis cæcus, quem idem Pontifex diu ex elemoſina ſua ſuſtentauerat, audita morte eius & cauſa, fiducialiter petijt à Deo per eius merita ſibi viſum reſtitui, & viſum recepit. In ſepultura ſua quidam de Doueria, qui iam duos annos in cæcitate tranſierat, per viſum admonitus ad corpus venit, & ea nocte lumen ſibi redditum fore gaudebat. Mulier quædam quæ inpregnata fuerat, & parere nullo modo poterat, poſtulato eius auxilio, eodem die deliberata eſt de tribus maſculis puerulis, qui omnes baptizati ſunt. Multaque miraculorum ſigna alia poſt eius mortem diuinitùs ſunt oſtenſa, & diuinæ vltionis iudicia manifeſta in eos qui vel mortis eius authores fuêre, vel in eius necem voluntariè conſenſêre, quæ in ſequentibus cum res & tempus poſtulauerint inſeremus. Interfecti ſunt cum eo Robertus Hales miles ſtrenuiſſimus, magiſter Hoſpitalis Sancti Iohannis & regni theſaurarius, & Iohannes Leg, vnus ex lictoribus regijs, & quidam frater de ordine Franciſci, ob iram ſcilicet & rancorem quem in ducem gerebant Lancaſtriæ Iohannem de Gandauo, quia familiaris ei fuiſſe dicebatur. Decapitati ſunt eodem die quamplures, tam Flandrenſes quàm Anglici ob nullam quidem cauſam, ſed ad explendum crudelitatem tunc dominantium ruſticorum. Erat namq; eis ſolemnis ludus, ſi quem apprehendere poterant qui eis fidem non fecerat, aut cum eiſdẽ pari mente non gradiebatur: aut ſi quis ex ipſis quenquam exoſum habuiſſet, repentè tali detrahere caputium cum clamore conſueto, & mox in plateis certatim ruere ad decollandum eum, nec vllam reuerentiam impendebant ſacris locis, ſed de ipſis Eccleſijs, & in ſanctuarijs paſsim, trucidabant quos odio habuerunt. A fide digno etenim referente, cognoui treſdecim Flandrenſes violenter extractos fuiſſe de eccleſia fratrum Auguſtinenſium, quæ ſita eſt Londonijs, & in ſtrata publica decollatos: & ab alia parochiali eccleſia in eadem vrbe decem & ſeptem, qui omnes (ſpreta reuerentia ſanctuarij, deique timore, quia tunc temporis ipſa turba maledicta hominem nõ reuerebatur) conſimili mulctatione capitum fuiſſe peremptos. Cum idcircò tantas tranſgreſsiones perpetrari viderent Rex & qui de eius conſilio fuerant, poſt repentinos tractatus & ſubitos, quia tempus illud diutinam nõ permittebat deliberationẽ, & maximè, quia omnes & ſinguli cõſternabantur de occiſione Cantuar. Archipræſulis, & regni theſaurarij, qui potiſsimi in regno fuerunt: & quia timebant, occiſis maioribus, minoribus non eſſe parcendũ. Dominus rex cum deliberatione conſilij, quod tunc cum eo fuit, vt ſedaret furorem qui tũc in curſu extitit, obtulit eis pacem, ea conditione, vt ceſſarent ab incendijs domorum, & deiectionibus, & hominum interfectionibus, & redirent ad propria, ſine pluri ibidem præſtolaturi chartas confirmatorias pacis prædictæ. Quod Eſtſaxones libenter audierunt, eò quòd iam pertæſi diutini laboris, afficiebãtur quodammodò domibus, vxoribus & liberis reuiſendis. Statuerunt tamen quoſdam ex ipſis, qui cum illis recedentibus remanerent, pro chartæ regiæ acquiſitione. Factumque eſt, vt recedentibus

Miraculum de mortuo Archiepiſcopo.

dentibus

dentibus remanerent Kentenſes tota nocte ſequente.

Ruſtici diſpoſuerunt Lõdonias ſpoliaſſe.

Craſtinus dies aduenerat, quæ fuit dies Sabbati, dies ſanctorum Viti & Modeſti. 17. Calend. Iulij infra octa. feſti corporis Chriſti, & ecce Kentenſes penè nihil remiſsiùs egerunt in omnibus ſceleratis operibus, quàm die fecerant præcedente: ſed mortibus hominũ, domorũ deiectionibus, & incendijs, vacauerũt. Rex autẽ ad Kentenſes miſit, qui nunciarẽt ſocios receſsiſſe, de cætero victuros in pace, & velle eis eandem formam concedere, ſi eis acceptare placeret. Ductor ergo eorum maximus, dictus VValterus Helier, vel Tyler (nam talia nomina ſibimet impoſuerũt) & ex induſtria vir verſutus, & magno ſenſu præditus, ſi ingeniũ decreuiſſet bonis vſibus adaptaſſe, pacem quidem ſe dixit amplecti, ſed ſi conditiones ſecundùm eius arbitrium dictarentur. Decreuerat vtique regẽ regiſquè conſilium (quia fortior illis eſſe videbatur) vſque in craſtinum cauillationibus ſuſpendiſſe, vt nocte ſequenti ſuum peruerſum propoſitum liberiùs conſequi potuiſſet. Cogitauerat etenim in ipſa nocte, quia cuncti communes pauperes, videlicet vrbis Londoniarium illis fauebant, ciuitatem deſpoliaſſe, occiſo prius rege & maioribus ſibi adhærentibus, & eam quatuor locis iniectis ignibus conflagraſſe. Sed qui ſuperbis reſiſtit Deus, humilibuſquè dat gratiam, non permiſit eius impias imaginationes & affectus ad finem vſque perduci, ſed gratioſè & ſubitò iniquum eius conſilium diſsipauit. Cùm enim trina vice chartæ fuiſſent ſibi conſcriptæ, ſecundùm formam quam in ſequentibus demonſtrabimus, & nulla illarum illi placere potuiſſet, nouiſsimè rex deſtinauit ad illũm quendam è ſuis militibus, qui vocabatur Iohannes Nevvton, vt non tam inuitaret quàm rogaret eum, quia ſuperbia eius nota erat ſatis, regi ad accedendum, & tractãdum cum rege de articulis pro quibus inſtabat ſuæ chartæ inſerendis, de quibus vnum inſeram noſtris chronicis, vt legentibus conſtet clariùs cæteros fore contrarios rationi.

De ſuperbia Walteri Tyler

Voluit namquè ad alia commiſsionem pro ſe & ſuis obtinuiſſe, ad decollandum omnes iuridicos, Eſcaetores, & vniuerſos qui vel in lege docti fuêre, vel cum iure ratione officij communicauêre. Mente nempè conceperat, doctis in lege necatis, vniuerſa iuxta cõmunis plebis ſcitũ de cætero ordinari, & nullam omninò legem fore futurã, vel ſi futura foret, eſſe pro ſuorũ arbitrio ſtatuenda. Fertur re vera cũ ſuperbia magna dixiſſe, pridiè quàm iſta fierent, appoſita manu ſua ſuis labijs, quòd ante quatriduum omnes leges Angliæ de ore ſuo & labijs emanarent. Igitur cum (vt diximus) dominus Iohannes Nevvton pro accelerationeinſtaret penes eum, indignando reſpondit: Si tibi (ait) multum feſtinandum fuerit, redeas ad dominum tuum regem, ego verò veniam cùm placebit. Poſt regreſſum verò militis, & ille vectus equo ſubſecutus, ſed tamẽ paulò tardiùs: Cũquè veniſſet vt eſſet nõ procul à loco in quo rex conſtitutus fuerat, Smithfield appellato, deſtinatus eſt ad eum ſecundò prædictus miles, ad audiendum & referẽdum vota ſua. Miles autem dextrarium inſidens acceſsit ad eum, auditurus quid dicere proponebat. Ille quidem indignatus quia equo vectus miles acceſſerat, & non pedes, mox cum furore dixit, decere eum potiùs pedes quàm equum inſidens ſuæ præſentiæ propinquare. Miles verò non dum oblitus omninò militiæ ſuę veteris probitatis, illicò ſic reſpondit: Sedenti (inquit) tibi in equo, non eſt iniurioſum me equitem acceſsiſſe. Ad quod verbum indignatus nebulo, mox extracto cultello, quem dagger vulgò dicimus, ictum militi minabatur cum adiectione verborum quibus eundem militem proditorem appellauit. At miles abhorrens illud nomen, eum mentiri aſſeruit animoſè, extracto contra eum æquè tali cultello. Econtrariò ribaldus non ferens inter ſuos ruſticos illatã contumeliã, parauit in militem irruiſſe. Rex igitur videns militis

periculum

periculum imminere, vt mitigaret animum pro tempore ganeonis, militem iuſsit equo deſcendere, & cultellum quem extraxerat reddere nebuloni. Cumquè non ſic mitigari poſſet eius elatus animus, quin omnibus vijs & modis vellet in militem irruere furibundè, acceſſerunt ad regem (qui iuxta ſtabant) Maior Londoniarum VVilhelmus VValvvorth, & plures de militibus & armigeris regijs, aſſerentes dedecus inauditum & interminabile, ſi illis præſentibus, rex permitteret nobilem militem tam pudendæ morti ſuccumbere coràm eo. Quapropter ſuccurrendum fore ſibi celeriùs, & ribaldum areſtandum. Quibus auditis, rex (quanquam puer eſſet & tenerioris ætatis) concepta audacia, iuſsit Maiori Londoniarum vt eum areſtaret. Maior autem vir incomparabilis animoſitatis & audaciæ, indubitanter eum illicò areſtauit, librato ictu eius capiti, qui eum plurimùm perturbauit. At mox ab alijs miniſtris regijs circumcluſus gladijs, diuerſis in locis corporis tranſuerberatur. Corruenſquè de equo in terram, primùm dedit ſpem Anglicanæ militiæ ferè mortuæ communibus poſſe reſiſti. Statimquè vt communes viderunt eius ruinam, præ dolore mortis clamauerunt: Mortuus eſt Capitaneus noſter, proditioſè peremptus eſt ductor noſter: Stemus ſimul, moriamur cum ipſo, ſagittemus & vindicemus viriliter mortem eius. Tenſis ergo arcubus ſagittare pararunt. Rex verò vltra ætatem mirabiliter ingenio præuentus, & audacia concitus, calcaribus vrgens equum ad eos acceſsit, & in circuitu eorum equitans, dixit eis: Quid eſt hoc homines mei? Quid agitis? Nunquid ſagittare vultis regem veſtrum, non cauſemini, nec ſitis triſtes de morte proditoris & ribaldi. Ego enim ero rex veſter, ego capitaneus & ductor veſter, ſequimini me in campum, habituri omnia quæcunque vos petere delectabit. Hoc autem fecit rex ne ruſtici in amaritudine mentis conſtituti ignem immitterēt in domibus apud Smithfeld, vbi fuerunt quando ductor eorũ præfatus proditor eſt occiſus. Igitur in apertum campum ſecuti ſunt regem & milites qui cum eo erãt, nõ dum plena deliberatione certi, vtrum regem perimere debuiſſent, an omninò conquieſcere, & domũ cũ charta regia remeare. Interea Maior Londoniarũ cum ſolo quodã famulo feſtinanter equitans ingreſſus ciuitatis, clamare cæpit: Ciues optimi, gratiſsimi, pijſsimi, ſuccurrite ſine mora regi veſtro perimendo, mihiq; ſuccurrite veſtro Maiori in eodem periculo conſtituto, vel ſi non decernitis mihi ſuccurrendum propter mea demerita, tamen nolite relinquere regem veſtrum. Hæc cùm audiſſent optimates de Londonijs, & cæteri quorum cordibus amor regis inhæſerat, ſubitò decenter armati ſunt ad numerum mille virorum. Et mox parati in plateis conſtituerunt, expectantes quenquam ex militibus qui eos ducere poſſet ad regem. Obtulitq; fortuna pluribus Robertũ Knolles, quem omnes rogauerunt, vt eſſet ductor eorũ, ne incompoſitè & inordinatè veniẽtes faciliùs frangi poſſent. Qui gratãter duxit partem illorum, partem verò alij milites fulgẽtem armis ſplendidiſsimè ad regis pręſentiam perduxerunt. Rex autem & qui cũ eo erant milites & armigeri de inſperato armatorũ numero lætificati, repentè circũcinxerunt omnẽ turbã vndiq; ruſticorum viris bellatoribus, velut cùm oues caulis includũtur, vſq; dũ mercenario cõplacuerit quas vult in paſturam emittere, & quas vult morti deputare. Cernere erat ibidẽ mirabilem dextræ dei mutationẽ, modò proiectis baculis, ſecuribus, bipẽnibus, gladijs, arcubus & ſagittis, ruſticos ad terrã ruere ſuppliciter, gratiã poſtulare, qui parũ ante & regis & regaliũ vitã in ſua non gratia ſed poteſtate habuiſſe gloriabãtur: deliteſcebãt miſeri in frugibus, in foueis & antris, in ſiluis, per fugam vel abſconſionem vitam ſaluare cupientes, in quorũ iamdudum manibus, mors & vita nobilium penè totius Loegriæ ſitæ fuerunt.

Milites idcircò qui cum rege fuerunt,cupientes nõ tam eorum iniuriam quàm infamiam in ruſticos vindicare, rogauerunt regem, vt permitteret eos vel ſaltem centum vel ducenta capita nebulonum tollere, vt monumentum eſſet in poſterum, viros ordinis militaris, vel aliquid in ruſticos valuiſſe. Rex verò eorum poſtulationibus noluit acquieſcere, aſſerens plures ex ipſis timore ductos turbam fuiſſe ſecutos,& poſſe tali modo euenire,fortaſsis vt qui nihil peccauerant plecterentur, & delinquentes impunitate gauderent. Iuſsit tamen vt Londonijs ſtatim proclamaretur,ne ciues de cætero communicarent cum illis, nec admitteret quenquam ex illis in Ciuitate ea nocte, ſed permitterent eos ſub diuo ruri pernoctare. Chartam nihilominùs (quam petierant ſcriptã ac ſigillatam,ad deuitandum maius malum pro tempore)tradi iuſsit eiſdem,ſciens nondum Eſtſexeiam pacificatã, aut Cantium fore ſedatum, quarum prouinciarum communes & ruſtici parati erant ad inſurgendum, ſi citiùs eorum non ſatiſfaceret voluntati. Tenor chartæ extortæ per vim à domino rege talis extat, mutatis nominibus communitatum, prout diuerſis comitatibus mittebantur.

Charta regis de manumiſſione ruſticorũ.

RIchardus Dei gratia rex Angliæ & Frãciæ,& dominus Hiberniæ, omnibus balliuis & fidelibus ſuis, ad quos præſẽtes literæ peruenerint,ſalutẽ. Sciatis, quòd de gratia noſtra ſpeciali,manumiſimus vniuerſos ligeos & ſingulos ſubditos noſtros,& alios comitatus Hertfordiæ, & ipſos & eorũ quẽlibet ab omni bondagio exuimus, & quietos facimus per præſentes, ac etiam perdonamus eiſdem ligeis ac ſubditis noſtris omnimodas felonias,proditiones, tranſgreſsiones & extortiones, per ipſos vel aliquem illorum qualitercunque factas ſiue perpetratas, ac etiam vt legariam vel legarias, ſi qua vel quæ in ipſos vel aliquem ipſorum fuerint vel fuerit his occaſionibus promulgata vel promulgatę, & ſummam pacem noſtram eis & eorum cuilibet indè concedimus. In cuius rei teſtimonium has litteras noſtras fieri fecimus patentes. Teſte meipſo apud London. 15. die Iunij Anno regni noſtri quarto. Habita iſta charta,communes ad propria receſſerunt: ſed tamen priora mala facere minimè ceſſauerunt, prout demonſtrabimus in ſequentibus,in proceſſu videlicet quem poſt redditum ſuum, villani de ſancto Albano fecerunt. Qui vt pleniùs cognoſcatur altiùs materiam repetemus,reincipientes à die exitus ipſorum, ſcilicet die Veneris præcedente.

Proceſſus de maleficijs & malicia villanorũ de ſancto Albano contra Abbathiam.

CVm ergo(vt in anterioribus eſt prædictum) villam de Sancto Albano, & famuli de Abbathia perueniſſent ad prædium de Heybury,ipſo die Veneris in craſtino feſti corporis Chriſti, & indè pertranſiſſent: & Londonias perueniſſent. Mox villani Abbathiæ famulos relinquentes,ad malignitatis ſe commenta conuerterunt, adeuntes namquè Eccleſiam Sanctæ Mariæ de Arcubus, quæ ſita eſt Londonijs, ibidem tractare cæperunt de ancillatione Monaſterij, & quomodo ea quæ diu inter eos ſecretè voluerant, perducere poſſent ad effectum, vt videlicet nouis gauderent bundis circa villam, in quibus liberè ſua paſcerent animalia, & piſcationem ſine calumnia in certis obtinerent locis, necnon venationes & aucupationes iterum haberent in certis locis, & pro ſuæ voluntatis arbitrio, molas erigerent manuales vbicunque placerent. Et vt balliuus libertatis nihil interponeret infra villæ limites, & obligationes repoſcerent, quas fecerant, quondam parentes eorum piæ memoriæ Abbati Richardo de VVallyngforde, & alias chartas,ſi quæ forent illis præiudiciales,omnia quoq; perſcribendo quę forent munimẽta in Abbathia,vel illis firmamento,vel Monaſterio detrimento. Et vt celeriùs optatum conſequerentur effectum, quidam laudauerunt VValterum Tyler adeundo ducẽ ribaldorum

dorum

dorum & ruſticorum de Cantio, vt accepta ab eo poteſtate, quia nunquam putauerunt maiorem in regno futurum, nec leges terræ de cætero valituras, eò quòd iam maxima pars iuridicorum perempta fuerat,& reliqua iuxta æſtimationem ipſorum fuerat perimenda, domum redirent, & ſtrictis conditionibus expeterent quæ volebant: Vt videlicet ſi Abbas decerneret negandum eſſe quod peterēt,mox incendium comminarentur domui, & mortem monachis, necnon poſtremò totius Monaſterij demolitioni, vt in eo non relinqueretur lapis ſuper lapidem. Alij verò aſſerebant eſſe ſecuriùs adeundam regis præſentiam,quæ tunc nulli neganda fuit, & ab eo eſſe petendam litteram, ſub priuato ſigillo Abbati dirigendam, vt videlicet Abbas redderet eis libertates, & iura quæ patres & anteceſſores eorum Henrici regis temporibus habuerūt. Laudatum eſt vtrunq; conſilium, & tam regem pro littera Abbati dirigenda, quàm VValterum pro mittendis(ſi neceſſe foret)in ſubſidium eorum & loci deſtructione ganeonibus adierunt. VVilhelmus Gryndecobbe qui plura debebat Monaſterio, tum quia educatus, nutritus,& exhibitus ibidem fuerat, tū propter propinquitatem Monachorum,qui eius conſanguinei fuerant, & pro tunc fuerunt,maximus proſecutor iſtorum negotiorum extitit penes regem, ita vt ſexta vice coram turba regi genua flecteret pro dicta littera,quam obtinuit, obtinenda. Ipſe etiam in primis prolocutor extitit principalis pro iſtis negotijs ipſi VValtero idolo ruſticorum. Fuerunt tamen quamplures alij coadiutores maliciæ ſuæ penes ipſum,qui tantùm Abbatem & Priorem,& quoſdam è monachis deprauarunt de iniuſta dominatione in ſuos ruſticos, de oppreſsione cōmunium, de retentione ſtipendiorum pauperum,& ſeruientium, vt commouerent ipſum VValterum,quanquam non fuiſſet propoſiti ſui,recedere de Lōdonijs, nec quenquam à ſe de ſuis ſequacibus mittere, ad promittendum eis aduentum ſuum, ad radendum barbas Abbàtis & Prioris, & cæterorum Monachorum, id eſt,ad decapitandum eos, cum numero viginti millium,ſi neceſſe foret, vel ſi ducerent mittendum eſſe pro ipſo. Ita duntaxat vt ipſi in omnibus mandatis eius parērent, & nihil præterirent de vniuerſis quæ mandaret. Et dedit mandata quæ facerent mox poſt eorum aduentum ad propria, ſicuti dederat vniuerſis & ſingulis qui de eo receſſerant,vel receſſuri erant, ſub affirmatione iuramenti,quòd nihil præterirent intactum de eius iuſsionibus & doctrina, quæ in ſequentibus educemus: hac ergo accepta ſecuritate,domum redire diſponunt. Præuenit tamen eorum aduentum quidam de famulis Abbathiæ, curſu equorum velociſsimo, & mortuum nunciauit Archiepiſcopum, mortuum theſaurarium,mortuos eſſe quamplures alios,& nullum ineſſe communibus miſericordiam aut gratiam,ſed quoſcunque ordirentur ſine pietate trucidare,decollādum fore Priorem, & alios cæteros monachos periculo ſubiacere, ſi vim & aduentum communium expectarent.

Fugit ergo Prior,& cum eo quatuor monachi,alij quoque familiares Monaſterij nonnulli, & per longa itinera, per magnáq; pericula, quidam è monachis equis vecti,quidam pedibus ad Tynemutham tandem trepidi peruenerunt. Villani verò non diu poſt receſſum Prioris(vt dicitur) redierunt: ſed ante omnes VVilhelmus Gryndecob & VVilhelmus Cadyndon piſtor feſtinarunt, vt ipſi ſaltem aliquid feciſſe viderentur ante aduentum ſociorum. Cupiebant reuera ſpecialiùs aliquid illis aſcribi poſſe præ cæteris,vt magni poſtea haberētur. Hij igitur in aduentu illorum nunciauerunt cuncta ſibi proſperè eueniſſe, de cætero non ſeruos ſicut hactenùs,ſed dominos futuros eſſe, de magnis & mirabilibus negotijs contra Abbathiā expediſſe. Et ideò in primis ad diffiduciandū Abbatē,faldas quę fecerat in Fauconvvod & ſiluis alijs, eſſe frāgādas ipſa nocte,

& portas de EyVVood & alias ſiluas quantocius excindendas, domumque ſubcellararij, quæ ex aduerſo ſtratæ ſtabat vbi piſces venduntur, quia videbatur aſpectum burgenſium impedire, & nobilitatem ciuium prægrauare: ſic enim ſe iam vocabant omnibus vijs & modis, illicò diruendam. Nec mora, ſtulti ſtultorum conſentientes aſſertionibus, ipſa nocte ante quietem vniuerſa (vt præmittitur) in fractione Faldarum, exciſione portarum, & domus ſubuerſione in magna mentis inſania perpetrarunt. Et hic finis diei Veneris apud Sanctum Albanum, & initium malorum ſubſequentium, quę pro parte in proximo capitulo perorabo, diſtinguendo iam diem Sabbati à die Veneris, vt poſteris facti notitia melius nota fiet.

Quod actum ſit die Sabbati

Igitur die Sabbati manè ſurgentes villici de Sancto Albano, tractaturi de his quæ perpetrata fuerant: Villani cum pompa magna egrediuntur ad Favvcon vvoode, facta priùs proclamatione, ne aliquis domi remaneat qui arma ferre præualet, ſed omnes & ſinguli ſtatim ſequentes egrediantur cum armis & vtenſilibus quibus ſe melius defendere poterant vel ſciebant, ſub pena decapitationis, & nihilominùs ſi domum haberet propriam, deiectionis domus ſuæ, & amiſsionis omnium bonorum inibi repertorum. Grauis interminatio beneuolos & maleuolos coëgit accurrere, & accuratius ſubſequi incentores nequitiæ: VVilhelmum Gryndecobbe, cuius nomen ante præmiſimus, & VVilhelmum Cadyndon, & alios quos ſuperſedeo numerare. Ventum eſt ad locum præfixum cum turba multa, habitum & diffinitum eſt conſilium, quid peterent, quid facerent, quid minarentur. Conſultum eſt de faldis in ſiluis, de ſiluarum portis, vt primò ſi quid pridem fuerit relictum eis integrum, ita vt mox contereretur, ne vllis vſibus de cætero foret aptum: ſecutum eſt opus malicioſum, conſilium impium, & factum eſt ita. Deindè, cum eadem turba regrediuntur ad villam, vbi iam expectabant eorum reditum de villis circumiacentibus, & dominio Monaſterij ruſtici, & cōmunes qui per eos non inuitati ſed citati, conuenerant duo millia vel amplius ribaldorum. Dederant namquè in mandatis hominibus villarum de libertate ſancti Albani, vt omni excuſatione poſtpoſita, & ſub pœna præmiſſa concurrerent ſimul, & ſemel, petituri & habituri libertates quaſcunque petere decreuiſſent, & vt nullum permitterent generoſum domi reſidere, ſed omnes ſecum ducerent in auxilium eorundem. Nolentes verò cum eis communiter pergere, & fidem eis facere, decollarent, & eorum habitacula diruerent aut conflagrarent, ſic enim docendo præceperat eis VValterus Tyler, dominus & magiſter ipſorum. Cumquè vidiſſent turbam quæ conuenerat ipſorum iuſſu, magnos ſe reputantes, non modicè confortati ſunt, & eleuatum eſt cor eorum: moxq; iungentes dexteras, fidem acceperunt ab inuicem & dederunt. Deindè cum ſuperbia magna ad portas monaſterij properarunt, demonſtraturi quantam poteſtatem adepti fuerant de VValtero prædicto. Cum itaq; perueniſſent ad portas quæ eis apertæ fuerunt, carcerem à ianitore illis aperiri cum indicibili faſtu iuſſerunt. Qui non ignarus illorum propoſiti, quid videlicet præcepturi ſibi fuerant, quidue facturi (nam Abbas per quoſdam de villanis, quorum tetigerat deus corda, occultè de omnibus edoctus fuerat, & quid facturus eſſet, ianitorē edocuerat) confeſtim oſtia carceris reſerauit. Ingreſsi ergo cunctos vinctos eduxerunt, & liberos abire iuſſerunt, ita duntaxat, vt communitati fidem de cætero deberent & gratiam, & eis inſeparabiliter adhęrerent. Quendam autem quem morte dignum iudicabant, inter alios extractum de carcere, ipſi iudices effecti & carnifices decollauerunt in larga terra ante ianuas Abbathię, & caput cum clamore diabolico, quem Londonijs didicerant

rant in decollatione Archiepiſcopi, deferentes ad colliſtrigium in ſublime fixerunt, vt cunctis pateſceret eos nouis vti poſſe legibus, nouis fultos eſſe priuilegijs. Non multò poſt iſtud factum, venerunt & villani de Barnet, villanis de ſancto Albano fœderati, ad ſupplendum prauorum numerum, & ipſi venientes ſimili mente contra Abbathiam. Circa horam diei tertiam, curſu velociſsimo equi ſui vectus, venit de Londonijs Richardus de VValingforde maximus villanorum Sancti Albani, qui ibidem remanſerat pro littera deferenda, pro qua ſupra retulimus VVilhelmū Gryndecobbe regi totiens ſupplicaſſe deferens ante eum vexillum, vel pencellum diſplicatum, de armis Sancti Georgij, iuxta morem illorum qui Londonijs tot ſcelera perpetrarunt. Huius aduentum cum cognouiſſent villani, aſſumpta ſtatim cum eis turba cōmunium patriæ & ruſticorum, quæ (vt diximus) citata per eoſdem aduenerat, obuiam accurrunt eidem ad largam terram, vbi deſcendens equo ſuo, & figens ſtandardum ſuum, iuſsit vt omnis populus veluti ſit in bello adhæreret ſtandardo. Et poſt modicum temporis ſpacium quod indulſit colloquio & cōſilio villanorum de habendo tractatu cum Abbate, præcepit communi plebi cum ſtandardo ſtare, & eorum reditum ibidem expectare, donec videlicet reſponſum certum obtinerent, quid Abbas decerneret efficiendum, de petitionibus ei ex parte populi porrigendis. Ingreſſus eſt igitur in Eccleſiam ipſe & plures de maioribus, & illicò pro Abbate miſſum eſt in cameram, vt veniret & communibus reſponderet. Ita enim tunc temporis gloriabantur eo nomine, vt nullum cenſerent nomen honorabiliùs nomine communitatis, nec quenquam de cætero reputaturi fuerunt dominum (iuxta eſtimationem ſuam ſtolidam) niſi regem ſolummodò & communes. Abbas verò qui iamdudum citiùs mori decreuerat pro libertate tuēda monaſterij, quàm quicquam facere quod eccleſiæ ſuæ cederet præiudicio, pulſatus ſuorum Monachorum precibus, monitionibus & aſſertionibus, qui dicebant nil præualere monaſterio mortem ſuam in hac cauſa: & ſi omninò mori decerneret, cùm irrationabile vulgus firmiter propoſuiſſet vel obtinere petenda, vel illum & Monachos ſuos morti tradere, Monaſteriumquè cremare, tandem victus deſcendit ad eos. Qui cùm veniſſet in eccleſiam, poſt breuem ſalutationem, Richardus de VValyngford porrexit eidē breue regiū, quod nuper VVilhelmus Grindecobbe, nō tam obtinuit quàm extorſit à rege, (ſicut prædiximus) cuius tenor eſt talis.

Littera regis directa Abbati pro chartis regijs.

TReſcher en Dieu, à la petition de nous amez lieges de la ville de ſainct Alban, nous voulons & mandons, qui certeines Chartres eſtans en voſtre garde, faits par noſtre progeniteur le roy Hery, aux lez burgeoiz & bonnes genz de la dite ville, de commune & de paſture, & de peſcherie, & de certeines autres commodités expreſſeés en meſmes les chartres, à ceo qu'ils diſoiēt faites cea que loy & raiſon le requirent, par ainſi qu'ilz n'ayent matiere de plaindre deſore à nous pur celle cauſe. Donnez ſoubs noſtre ſignet, à Londres, le. 15. iour de Iuin, l'an de noſtre regne quart.

Acta apud ſanctum Albanū die Sabbati.

Dominus autē Abbas, recepta cū reuerētia debita & perlecta litera, informare nitebatur, & commouere eos, qualiter omnia talia perplacita fuère ſuorum patrum temporibus terminata, & exinde recordum eſſe apud VVeſtmonaſt. in rotulis regijs, vndè iuxta leges regni antiquitùs vſitatas aſſeruit eos nullum ius vel clameum debere habere in omnibus quæ petebāt. Richardus de VVallingford, omniū prolocutor, reſpōdit ad hæc dicēs, cōmunes iā pro tempore dominari leges, penitùs nō curare, nec rationes tales velle vel expectare vel acceptare, quare cōſulo (inquit) vos & hortor ne quouiſmodo cōmunitatē exaſperare tētepis, quę nullatenùs eſt ſedanda, donec cuncta quę mente conceperant vno modo

 vel

vel alio nanciſcatur. Cumquè nondum acquieſceret Abbas, ſed rationes & allegationes pro ſe plures faceret, quare nō deberet petita cōcedereri, idem Richardus cum maioribus villæ qui adfuerunt iſto colloquio ſubintulerunt. Conſiderate (inquiunt) ad millia populi ante fores monaſterij feſtinum reſponſum præſtolantis, qui in nos proculdubiò ſuum furorem conuertent, ſi diutiùs immorati fuerimus pro hac cauſa: aut enim decreuerūt obtinere petita repentè, aut pro VValtero Tyler nūcios mittere, vt cum viginti millibus veniat in ſubuerſionem loci iſtius & periculum capitum monachorum. Abbas verò tactus dolore cordis intrinſecùs, cum audiſſet talia, dixit eis: Heu, heu (inquit) boni proximi, iam triginta duo anni ſunt ex quo Abbas & pater veſter extiti, & nūquam vos infeſtaui vel contriſtaui, ſed quotiens in tribulatione fuiſtis & anguſtia, laboraui veſtris neceſsitatibus & miſerijs depellendis, & vos me omninò ſubuertere nitimini amicum veſtrum & placidum dominum ſine cauſa. Cui illi: Fatemur (inquiunt) vos & æquum & placidum nobis fuiſſe dominum, & idcircò nequaquam propoſuimus in diebus veſtris, vos pro cauſa huiuſcemodi moleſtaſſe. Expectauimus ſiquidem diem mortis veſtræ, vt poſt fata veſtra de ſucceſſore veſtro in hac cauſa triumphaſſemus, ſed iam nihil vobis & nobis ſupereſt, niſi vt pro periculo vos deuitando celeriùs acquieſcatis: & nos, ne mora nobis etiam vitæ periculum generet, aut communes cum vno reſponſo vel alio reuertamur. Abbas igitur librans pericula quæ incumbebant, ad deuitandū maius malum, minus malum elegit incurrere, & conceſsit eiſdem vniuerſa quæ petere voluerunt. Cernentes idcircò villani iam tempus ſuæ malitiæ arridere, mox petitiones (vt præmiſimus) ſpecificant, poſtulantes nouas chartas illis fieri libertatum, & obligationes quas fecerāt ex parte eorum monaſterio, ipſis protinùs redonari: nec mora, cupiens Abbas eorū importunitate carere, tradi iuſsit obligationes quæ petebantur, facturus chartas pro illorum arbitrio de quibuſcunque libertatibus voluiſſent. Igitur mox obligationes cum quibuſdā domus munimentis & rotulis quas extorſerant ab Archidiacono, quia nec iura ciuilia, nec canonica de cætero frequentare cogitauerant, in foro villæ iuxta crucem flammis conſumpſerunt: ſed iſta ſufficere non valebant indiſciplinato populo, quin quandam chartam antiquam repoſcerent de libertatibus villanorum, cuius litteræ capitales fuerunt de auro, vna altera de azorio, ſine qua non poſſe ſatisfieri votis populi aſſerebant. Abbas autem affirmauit ſe nullam talem chartam ſcire, nec quidem de illa audiſſe perante, ſed contentos eos eſſe rogabit ad præſens, quòd omnia obtinuerant ab eo quæ potuit conferre eis, & nihil negauerat quod duxerant poſtulandum, velle ſe chartam inter munimenta requirere ſi vſpiam inueniri poſſet, & eis ſine fraude reſignare, tantùm iam quieſcerent à furore. Igitur à maioribus de Eccleſia ad minores renunciatur eiſdem reſponſum Abbatis, renunciatur omnia adepturos firmamento ſigillorum Abbatis & conuentus poſt nonam, quieſcere debere ad tempus illud. Tamen interim ribaldi cum inſtrumentis clauſtrum ingrediētes, de locutorio forinſeco lapides molares (qui in pauimento hoſtij locutorij in monumentum & memoriam antiqui placiti inter villanos & Monaſterium quondam Abbatis Richardi locati fuerant) leuauerunt, aſportauerunt, & ad communes detulerunt, & ibidem minutant & confregerunt, dantes partem cuique, vt panis benedictus dominicis partiri & conferri in Eccleſijs parochialibus conſuêuit, vt videlicet videntes eaſdem particulas, apud ſe recognoſcerent ſe olim in ea cauſa de Monaſterio vindicaſſe. Indultum eſt ſpacium prandio monachorum, ſed quod non proficeret manducantibus, quoniam à facie mœroris & angoris, triſtitiæ & pauoris, cibabantur pane lachrymarum; & pa-

nem

nem vtique doloris manducabant, & potus eorum fletibus miſcebatur. Quis enim ſanus, vel ſapiens pro tunc lamentari nō debuit, videns mutatum rerum ordinem, ſeruos verſa vice dominis imperare, in tantum, vt vbiq; vita & mors eſſent in manibus ruſticorum qui dominari neſciunt, miſereri nolunt? Quis temperaret à fletibus, cernēs nobile caput regni, vrbem dico Londoniarum perditam per diem & noctem integram, & cōmunium voluntati ſubiectam? Quis non expaueſceret cum ipſum caput cleri digniſsimum à viliſsimæ condicionis hominibus obtruncatum audiret, Archiepiſcopum ſcilicet in medio regni tam crudeliter interfectum, & regni Theſaurarium cum eo pariter decollatū? Quis non doluiſſet, regem Angliæ (& nobilitate & dignitate cunctis mundi regibus præferendum) in tantū à ſeruis arctari, vt nihil præter eos facere præualeret, & ipſam nobilem & approbatam regni militiam in conſpectu ſilere ruſticorum, & eorum ſequi per omnia voluntatem?

Nouiſsimè vt ad Sanctum Albanū redeamus: Quanta triſtitia putandum eſt fuiſſe repleta corda Monachorum, qui videbant illud celebre monaſterium iam vel conſtare ſuorum indulgentia natiuorū, qui nec indulgere ſciunt, nec amare dominos, vel ipſorum furore & iracundia conflagrandum? Talibus ergo ferculis miniſtrabatur monachis eo die, donec tempus poſt nonam, quo villani pro charta libertatis obtinenda venerunt. Venientibus autem illis, conuenit ad portā monaſterij turba copioſa, amplius quàm duo millia nebulonū, qui omnes vna voce, vna mente firmarunt, vel portam magnam illicò diruendam, vel chartas Burgenſibus eſſe tradendas. Fecerat autem dominus Abbas quādam chartam fieri ſecundùm petitionem eorum, & miſit vt legerent eam in concione villanorum, & ſi dignarentur eam acceptare, paratus erat ad confirmandum eam roboramine ſigillorū Abbatis & conuentus: ſed non potuit placere eis quod ipſi non conceperant, ſed cum magna ſuperbia miſerunt Abbati per quendam armigerum ipſius, vt deſtinaret ſuum clericum cum incauſto & pargameno, vt quod ipſi decernent, ipſe ſcriberet, & expoſt Abbas & conuentus apponerent ſigilla ſua. Abbas verò renunciauit eiſdem ſe confirmaturum vniuerſa quæ vellent, vt tantùm de cætero forent amici & deſiſterent ab inceptis. Sed poſtquam & clericum habuiſſent, & chartam confeciſſent iuxta vota ſua confirmandam & ſigillandam, non tamen ſatisfactum eſt eis, ſed dixerunt quādam ſupereſſe chartam in monaſterio, libertatum ſuarum antiquarum, quam iurauerunt eis eſſe reddendam, vel monaſterium diruēdum. Abbas autem bonos & honoratos armigeros patriæ miſit ad eos, qui nunciarent eum velle ſi cuperent in craſtino corā eis miſſam celebrare, & ſuper ſacramentum (quod ſumpturus erat) cum omnibus ſuis monachis, vel quos ipſi ducerent adhibēdos, iuramento firmare ſe nullam talem chartam penes eos ſcienter retinere. Sed nec ſic quidem poterāt mitigari, aut omninò recepturi erant quod haberi non poterat, aut in prima ſententia permanſuri. Abbas ergo quid faceret, quem anguſtiæ premebant vndique & dolores nimij affligebāt, remiſit eoſdem viros quos ante miſerat, qui nunciarent eis Abbatem in omnibus voluntati ſuæ velle parere, eos quoddam impoſsibile exigere, rogare vt condeſcenderent rationi, & ex quo talis charta nō potuit inueniri, componerent ipſi chartam quibuſcunq; vellet libertatibus aut conditionibus exaratam, de tēporibus Hērici regis, & Abbatis qui tunc ſupererat annotandam, & ſigillis protinùs firmaretur. Sed adhuc ita nō potuit ſatiſfieri ganeonibus, affirmantibus ſe nulli iuramēto fidem daturos, velle chartam irrecuperabilem recuperare, aut monaſterium ignibus concremare. Tandē (deo volente) quia plura dāna illaturi erant ſuis proximis, & non poterant vacare deſtructioni monaſterij ſimul & proximorum detrimento, conuentum eſt, vt more treu-

Congregatio villanorum ad portas Sancti Albani.

garum Abbathia gauderet indemnitate, vſque in craſtinum ad horam nonam, tunc proculdubio ſubitura diſpēdium, niſi charta præfata quæ non habebatur, communibus exhiberetur. Nihilominùs ruſtici & natiui Abbatis & cōuentus ſimul cum cōmunibus patriæ, & quibuſdam de villanis ad numerū mille quingentorum hominum omnis cōditionis, perſiſtentes ante magnā portam, inſtigante ſola malitia, totum ædificium portæ deſtruere ſe velle dicebant, ſi quiſquā vellet percutere primum ictum. In tantum enim natiui monaſterij infeſti fuêre ſuis dominis, vt quāuis concederentur eis chartę libertatis, potiùs deſtruere monaſterium cuperent, quàm chartas obtinere præfatas. Mittebatur eis ceruicia abundāter cum panibus in magnis cunis ad portam, vt quilibet biberet & tolleret quod volebat, vt vel ſic pro beneuolentia oſtenſa cōquieſcerent: ſed nihil hæc omnia profecerūt, donec quidam de maioribus villę veniret & periculo ſe obiectaret inter illos conſcientia ad hoc inductus. Hic ergo cum veniſſet, ſatis cautè compeſcuit eos, dicens: vos ribaldi quid facitis? quid molimini? nunquid vos intenditis dare primum ictum in proſtratione huius ædificij, qui eſtis extranei vel aduenticij? & non nos potiùs qui ſumus Burgēſes & liberi huius villæ? quieſcite ab inceptis & Burgenſes ſequimini, & quid ipſi decernunt facere faciatis, ipſi enim vos ducent & adducent ad loca diruēda vel certa faciēda. Hoc cōmento fecit eos à porta recedere, & ad aliā congregationem ſimilium ribaldorum quę in villa fuerat properare. Vbi quicquid reſtabat temporis illius diei, conſumpſerunt in deiectione domorum, in confractione vtenſilium, vel rerum inuentarum in eiſdem ſecundùm quod didicerant Londonijs à VValtero præfato.

Proclamatio per villanos.

Præſumpſerūt inſuper ſub vexillo regio diſplicato proclamationes facere de vigilijs locādis circa villam, in numero copioſo, ne fortè venirent armati in adiutorium Abbathiæ & occuparent incautos de ſemitis obſeruandis & vijs circa fluuium & ſanctum Germanum, ne vllus exiret ibidem monachus vel intraret, & ſi ibi aliquis apprehendi valeret, vel decollaretur, vel vſque in craſtinum ſecura cuſtodia ſeruaretur, vndè contigit plus quàm centum illas obſeruare partes, vt ſi fortè Prior monaſterij, vel qui cum eo receſſerant reuerſi fuiſſent per illam viam inter ribaldos, decollati fuiſſent. Proclamauerunt etiam vt ſi cuiquam deberetur pro mercede vel ſtipendio, vel pecunia de Abbate, Priore, vel monachis cæteris, venirent in craſtinum petiturus, & Burgenſes villæ ſancti Albani ſatisfacere curarent de bonis monaſterij, quantum ſufficere poſſent ipſa bona cuilibet ſic petere volenti. Pluraque magiſteria præſumpſerunt, quæ nimis lōgum eſſet per ſingula numerare. Dum ergo illi circa talia ſatis inutiliter occuparentur, intrauit quidam cum gladio & perma pēticium Abbatis, audacter petens centum marcas ab Abbate donari ſibi, vel certè mox congregata familia impia, ignem immitteret in grangiam ſancti Petri, & maneriū de Kyngesburi quæ ſunt ſita propè villam. Fuerat namq; quondam firmarius de Kyngesburi; & cum deberet magnam ſummam pecuniæ conuentui & non haberet vndè redderet, fugam latenter arripuit, legum cenſuram timens. Iam ergo reuerſus, affirmauit ſe timore Prioris qui eum pro eadē pecunia perſecuturus fuerat non fugam iniſſe, ſed ad amicos tranſiſſe, qui ei ſuccurriſſent de tāta pecunia (quanquam iniuſtè) ſoluenda, & modò ſe petere tantam ſummam pro damnis illatis ſibi ratione ſubitæ trāſitionis de manerio, quæ quidem damna dixit ſe incurriſſe per Priorem, cùm nihil omnibus computatis debuerat: ſed cui debebantur centum marcæ de terminis quibus occupauit manerium ſupradictum, velle ſibi ſatisfieri iam de præfata ſumma, quia tempus eam recuperandi arriſerat, vel certè prędicta loca daret flāmis. Habebat nāq; (vt aſſeruit) duo millia cōmuniū propè loca, qui niſi Abbas citiùs ſatisfaceret, aduſtione locorum eius iniurias vindicaret.

caret. Quid multa? nulla in tantis turbinibus alia reſtabat via, niſi vt Abbas ſatiſfaceret ſuæ petitioni; fraudulentè tamen pulſatus ribaldus multorum precibus de centum marcis recepit viginti libras, & abijt, iurans ſe malle quàm totam illam pecuniam Prioris habere perſonam, vt ſuas iniurias in eius capite valeret vlciſci, qui nihil vtiq; vnquam ſibi iniuriatus fuerat, ſed potiùs eum fouerat & in multis adiuuerat, donec ſenſit apertè ipſum fuiſſe dānoſum monaſterio, & inutilem debitorem. Hijs & multis ſimilibus damnis, iniurijs & terroribus, afficiebantur abbas & monachi eo die.

Tumultuātur villani de Sancto Albano.

Pertranſita nocte mæroris, in qua monachi conſtituti fuêre in maxima perplexitate, quid agendum foret eo die de condicione propoſita per villanos, niſi charta redderetur quę nō potuit reperiri, nec noua fieri, cunctī conſiliū ceperāt, fugiendi propter malitiam villanorū (qui occaſiones quærebāt deſtruendi monaſterium per talem impoſsibilem conditionem propoſitam,) cæpit illuceſcere dies dominicus, in qua & arridere fauorabiliùs diuina conſolatio pauore depreſsis, mærore confectis, nempè ſupercilium villanorum repentè humiliatum eſt, & ſuperbia heſterna hodiè concidit inſperatò. Rumores vtique illis plurimùm diſplicentes ſpergebantur de morte turpiſsima fœdæ memoriæ ganeonis ſæpèdicti VValteri Tyler ipſorum magiſtri, quòd occiſus fuerat coram rege, & quòd communitas Londoniarum confluxerat copioſa ad ſuccurrendum regi, & vnanimiter reſiſtendum cōmunibus de Cātio & Eſtſexia, alijſq; nitentibus ſe leuare contra regem. Venerat inſuper ſummo mane quidam ex regis militibus qui proclamari fecit pacem ex parte regis, vt omnes ligei regis ſub foriſfactura vitæ & membrorum conquieſcerent ab hac hora. Dominus quoque rex miſit prætereà chartā protectoriā Abbati pro monaſterio & omnibus locis eidem pertinentibus, in hæc verba:

Litera protectoria regis pro Abbate ſancti Albani.

Richard par la grace de dieu Roy d'Angleterre & de Frāce, & ſeigneur d'Irland, à tous noz lieges & cōmunes des counteéz de Hertford, & de tous autres counteés adioinantz & procheins. Nous vous prions, chargeons, & mandons le plus eſtroictement que nous pouons, & ſur la foy & ligeance que vous nous deuez, que à noſtre treſchier en dieu l'Abbé S. Auban, ne à noſtre maiſon & monaſtere dudit lieu, que eſt de noſtre patronage, ne à nul de gentz, moignes ne autres, ne à nul dez biens dez le dit Monaſtere & l'enclos d'icelle & en quelconques autres places de dite Abbey eſteians, ou à luy & à les ſiens apertenants, vous ne faces, ne ſoeffres eſtre fait en tant come en vous eſt, aulcun gref, damage ne moleſte quelcōques en cors ne biēs en quelcōque manier, car ſi le dit Abbé ou aucun de ſiēs ayt meſpris deuers vous. nous meſmes de luy ferōs le redreſſer & amēder ſi come raiſon vouldra. Et ceſte noſtre mandemēt prenez ſi à cueur que nous vous en deuons ſauoir gre ſur tout lamour & loyalté que vous portes à nous. Donné ſoubs noſtre grand ſeale à noſtre Cité de Londres le.15. iour de Iuin l'an de noſtre regne quart.

De malitia villanorum ſancti Albani.

Oppidani tamē de ſancto Albano cùm hæc omnia comperiſſent, & noua frequenti relatione ſuis votis contraria percepiſſent, ad huc inſenſati & ſine ratione libertates quidem expetere decreuerunt, ipſo die dominico dum adeſſet turba, quæ ipſorum iuſſu citata fuerat ſub forma prænotata, de villis de Lutona, de VVatforde, de Barnet, de Rukemerſvvorth, de Trenge, & alijs circumiacentibus vicis & villis, ne viderentur ab hijs quos tanto faſtu vocauerant, nimis faciliter fuiſſe territi, vel regijs mandatis & monitionibus paruiſſe. Nihil etenim futurum pręuidentes, ſed omnia præſentia ſolummodo conſiderantes, deſideria cordis eorum ſine vlla impoſterū reuocatione implenda putabant. Quapropter paruipendētes chartam regiam quæ pacem obtulit ceſſantibus ab iniuſtis le-

uationibus & extorſionibus à die veneris & deinceps, necnon pericula & damna quę eos manebãt impoſterùm pro huiuſmodi inſurrectionibus & turbationibꝰ, cõuenerũt cũ turba multa mane prima ſabbati, hoc eſt dominica, vt ea quæ heſterno petierant, hodierno pleniùs recuperarent. Non tamen tam turbulentè, tam immodeſtè ſicut priùs, ſed pacem & tranquillitatem ſimulantes, petebant chartas præfatas, beneuolentiam promittentes ex hijs inter villanos & monachos orituram, & imperpetuum duraturam, non attendentes quod: *Quia de malè quæſitis vix gaudet tertius hæres : Nec habet euentus ſordida præda bonos.* Vtquè omnia hæc tutiùs agere viderentur, & à maiori velamine obumbrarent chartam de forisfacturæ remiſſione, quam quidam ex ipſis à rege pro comitatu Hertfordiæ die præcedente obtinuerant & attulerant, quæ (vt prædiximus) cõdicionaliter remiſsionem & gratiam & manumiſsionem promiſit, communibus occultare & recipere ſtatuerunt, donec ea quæ petituri erant de Abbate per phas aut nephas cõſequi potuiſſent, vt videlicet ſi eis aduerſitas vlla pro hijs inpoſterum oriretur, excuſationem ſcrupuloſam poſſent prætendere, ſe ſcilicet ante diuulgationem chartæ præfatæ hæc petijſſe & obtinuiſſe, tanquam voluiſſent ſcienter contraueniſſe mandatis regijs, cùm apertè conſtabat eos & ſcienter & voluntariè ſed doloſè non tam petiſſe, quàm cum terroribus & minis extorſiſſe chartas prætactas.

Igitur vt pręfati ſumus, die & hora præmiſsis, intrauerũt cameram Abbatis maiores villanorum, & iuxta cõdictum heſternum chartas libertatis exquirũt cum inſtantia, & pro votis accipiunt, ipſis dictantibus quæ volebant, & clerico aſsidentibus & aſtantibus, donec in eorum præſentia cuncta forent inſerta quæ pro eorum libertate fuerant meditati, ſic enim oportebat fieri, quia nõdum turba plenè ſedata, nõ pacificata fuerat, ſed omnia adhuc turbulẽta fuerũt & intrãquilla. Obtenta autem charta ſecundùm voluntatem propriam, de villę libertatibus chartam exquirunt, qualem ſæpè memorauimus Abbatem aut monachos nullatenùs habuiſſe. Sed quia minus valuit iſto die quàm heri ruſticorum audacia, nõ tam feruidè inſtabant pro eadem vt priùs, ſed obligationem eis petunt fieri & ſigillo Abbatis & conuentus firmari, de mille libris Sterlingorum, quòd ſi idem Abbas citra feſtum annunciationis beatæ virginis aliquã talem chartam inuenire poterit, eam villanis reſtituet ſine dolo. Et ſi nulla talis charta poterit reperiri, paratus erit Abbas cum duodecim ſenioribus monachis monaſterij ad iurandum ſuper Euchariſtiam ſe nullam huiuſmodi chartam penes ſe ſcienter retinere nec habere, & ex tunc volunt obligationẽ præfatam nullius eſſe roboris aut valoris. Abbas autem & fratres quos dudum nimius dolor afflixerat de irrationabilitate villanorum, iam cernentes mitigatam eſſe heſternam ſæuitiã, gaudio gauiſi ſunt quòd cõceperant ſpem ſaluandi monaſterij, & eò ampliùs congaudebãt, quòd ſperabãt meliora noua de regis audire dominio, & ſubiectione ruſticorũ in proximo, maximè quia dominus Hugo Segraue regis Seneſcallus, & dominus Thomas Percy milites, Abbatem cõfortauerant ipſo die literaliter, præcipientes vt in vniuerſis pareret vulgi petitionibus, ſciens pro certo ſibi nec ſuo monaſterio de talibus conceſsionibus vllum diſpẽdium aut pręiudiciũ prouenturum. Paruit idcircò Abbas petitioni præſenti villanorum, & iuxta vota eorum ſcriptum obligatorium ſub forma præmiſſa (appoſito ſigillo proprio & ſigillo conuentus) confecit & tradidit manibus eorundem. Ipſi autem in hijs omnibus nõ tanquam ſubditi, ſed velut domini, in camera Abbatis, in capella, in penticio, pro libito deambulabant, & interfuerunt ſcripturæ ipſi, dictantes hoc quod ſcribendum fuerat, & ſigillationi curioſius intendentes : nam pro tunc ſigilla Abbatis & conuentus ibidem fuerunt. Vndè mirabile illud contigit cum

charta

charta de libertate villæ vel villanorum ſigillari debuiſſet, quòd cum omni cautela & diligentia cera appoſita à ſcientibus ſigillo communi fuiſſet, in quo vetuſtiſsimo opere imago glorioſi prothomartyris Britannorum Albani figuratur tenens in manu palmam, nulla potuit arte per tres vices auelli vel remoueri de ſigillo, prænoſticans proculdubio martyrem nolle eos fore dominos, ſed velle dominari vt hactenus ſuper eos. Adepti chartam libertatum villæ, & obligationē præfatam, oppidani ibant gaudētes, tunc demùm diuulgaturi ad crucem publicè chartam quam obtinuerant de monaſterio, vnà cum charta regia, quæ (vt diximus) videbatur indulgere ligeis hominib⁹ regis, felonias, proditiones, trãſgreſsiones & extortiones per ipſos factas &c. & manumiſsionem natiuis promittere modo prætacto. Chartam inſuper protectoriã quam dominus rex miſerat monaſterio, facta proclamatione demonſtrauerunt, tanquam omnimodã foris beneuolentiam ſimulantes, cum intùs malicia regnaret in menſa, vt ex poſteris elucebit. *Nota mirabile de ſigillo communi.*

Die lunæ & martis ſequentibus conuenerunt natiui omniũ villarum pertinentium monaſterio, aſſerētes ſe in mãdatis habere, vt omnibus alijs curis poſtpoſitis, exigerent chartas manumiſsionis & libertatis ſecũdùm tenorem chartæ regalis, qui omnes conſimiles chartas acceperũt in hæc verba: Vniuerſis ſanctæ matris eccleſiæ filijs præſentes literas inſpecturis, Thomas permiſsione Abbas monaſterij ſancti Albani & eiuſdem loci conuentus, ſalutem in domino. Noueritis nos literas domini regis inſpexiſſe in hæc verba. Richardus dei gratia &c. Harum litterarum tenorem antea fuſè explicuimus, in quarum fine adiunctum eſt in charta Abbatis & conuentus: quas quidem litteras volumus & mandamus in villa de N. firmiter obſeruari. In cuius rei teſtimonium tàm ſigillum noſtrum, quàm commune capituli noſtri præſentibus appoſuimus. Et hij omnes qui venerũt talia petituri, citati fuerant per villanos ſancti Albani in grauamen Abbatis & conuentus, & monaſterij detrimentum: nam mox acceptis chartis prædictis, ruſtici æſtimabant ſe ſuper lineam regiam generoſos, & quietos ab omni ſeruicio & conſuetis operibus impendendis, vndè nullum omninò opus, nullas conſuetudines, poſtremò nec redditus quidem facere vel reddere decreuerunt. Hæc de natiuis ſancti Albani, quibus ſimilia perpetrauerunt natiui, vbicunq; terrarum turbatio prædicta deſinit. Iam ad alia loca progrediemur, in quibus aliquod facinus abhominabile perpetratum eſt: reincipimus à dicto die Sabbati, vt pleniùs cognoſcantur tempus & dies mali. *Charta cõceditur cunctis natiuis ſancti Albani.*

Exigit hiſtoriæ cõfuſum ordinem, confuſio rerum in locis plurimis perpetrata, & vix pro varietate locorum, & diuerſitate facinorum vno tempore commiſſorum, ſeruari poteſt ordo ſcribendi. Ecce enim, dũ magna & nimis magna facinora ſcribo diebus Veneris atq; Sabbati geſta Londonijs, vix eorum explicare poſſum tragædiam, quin eiſdem diebus occurrunt ſcribenda ſimilia apud ſanctum Albanum vt prætactum eſt. Nec dum apud ſanctum Albanum exarare poſſum cõmiſſam miſeriam, antequam ſe offerat alibi aliquod par aut magis execrabile ſeu notabile nephas. Eodē die Sabbati (vt generalis eſſe videretur iſta tempeſtas) in partes Southfolcię & Northfolchiæ miſit deus iram indignationis ſuæ, indignationem & iram, & tribulationum immiſsiones per angelos malos, quoſdã videlicet perfidis Eſtſexcēſibus periculoſiores, Angelos ſathanæ, qui informarent populum in quiete degentem, populum innocētem ad tumultuationem ſuperioribus ſimilem, & connecterent in ſuos dominos corda ſeruorum. Qui confeſtim efficientes magis quàm proficiētes, duce quodam ſceleratiſsimo præsbitero, dicto Iohanne Stravv, qui & ipſe Londonijs fuerat pridiè, & inſtructus à ganeone præfato VValtero Tylero, de facili congregauerũt *Furia acta in Northfolcia.*

turbam

turbã, cuius numerus excedebat (vt ferunt) quinquaginta millia plebanorum. Hij autem iuxta maiorem eorum qui Londonijs furuerunt, in vniuerſis furentes, domos & prædia magnorum virorum legis peritorum proſtrauerunt, legis apprenticios occiderunt, & dominum Iohannem Cauendiſch Iuſtitiariũ regni principalem interceptum decollauerunt, & ſuper colliſtrigiũ, in foro villæ ſancti Edmundi de Bury, dominum Iohannem de Cantebrigia, virum induſtrem & ſolertem, Orpheum Tracem, Neronem Romanum, Belgabred Britannum vocis dulcedine pariter & cantus ſcientia ſuperantem, dùm à facie eorum fugere niteretur repentè captum, crudeliter capitis truncatione peremerunt. Cauſa mortis eius ſatis nota eſt, quia cùm eſſet circumſpectus & prudens, cauſas domus ſuæ ſuſcepit tuendas. Et quia fideliter decertauit contra villanos de Bury pro iure monaſterij, accepit (vt diximus) ſentẽtiam capitalẽ propè villam de Mildenhale, quæ ad ius eiuſdem monaſterij pertinere dinoſcitur, non tam villanorum prædictæ villæ de Bury ſuorum aduerſariorum, ſed propriorum ſeruorum & natiuorũ arbitrio ſimul & iudicio addictus morti. Corpus eius fuit vſq; ad ſtaminum nudatum & femoralia, in aperto campo ſubdio iacuit inhumatum quinque diebus, nemine præſumente illud vel auferre, vel naturæ debitum illi minùs impendere, propter ſententiam ruſticorum.

Nota de Iohanne Stravv ductore plebis.

Perpetrato prædicto piaculo, proceres perfidiæ cum plebe perfida, dictus ſcilicet Iohannes Stravv, cum præfata turba ad villam de Bury properant, & nemine reſiſtente ſubintrant, caputq; Prioris prænominati in conſpectũ villarum tanquam proceſsionaliter circũeundo inditũ ſuper lanceam perferentes, donec ad colliſtrigium peruenirent: quò cùm acceſsiſſent, in ſignũ antehabitę victorię, & amicitiæ inter Priorem & Iohannem de Cauendiſch, & deriſionẽ vtriuſque perſonæ, capita modò velut ad auriculãdum, iam quaſi ad oſculãdum inuicem ſuper ſummitates lancearum cum maxima amentia coniunxerunt. Poſtremò cùm talibus ſaturati fuiſſent ludibrijs, vtriuſque caput iterum ſuper colliſtrigium poſuerunt. Deindè mox in odium Prioris quandam domum quam ędificauerat, & à fundamentis de nouo cõſtruxerat diruerunt, quibus perpetratis, clauſtra ingreſsi monaſterij, dominum Iohannem de Lakynghuythe cuſtodem Baroniæ illis tradi iuſſerunt, comminantes incendium monaſterio niſi traderetur. Cumq; ſtaret inter illos (mirum dictu) nulli eorum nota fuit perſona ſua. Sed hęc omnia perfecerunt inſtinctu villanorũ, qui ad hæc eos (vt facilè erit probare ex ſequentibus) occultè conduxerant, ipſis ſe à turba ſubtrahentibus, vt vel ſic à tantis ſceleribus eſſe viderentur immunes. Igitur præfatus Iohannes cauens domus ſuæ periculo, reſpõdit ſe eſſe quem quærebant, interrogans ad quid à communibus peteretur: ad quem illi, ad mortem (inquiunt) proditor te modò quęrimus, non iam enim diutiùs vitam protelabis: quibus ille, ad mortem quidem paratus ſum, quam & libenter amplector, ita duntaxat vt iſtud monaſterium nullum cauſa mei detrimentum patiatur. Moxq; tractus ab eis, cum ingenti vociferatione quòd inueniſſent filium, monachum adduxiſſent proditorem, in foro publicè decollatus eſt, octies percuſſus antequam caput eſſet à corpore ſeparatum, cuius caput illico ſuper colliſtrigium capiti Prioris ſociauerũt. Nec hijs contenti, quendam alium monachum, videlicet VValterum Todington ad conſimilem mortis pænam quæſierunt: ſed is occultatus diligentiſsimè, cùm non poſſet inueniri mortis periculum euitauit. Poſthæc euocatis cunctis monachis, dixerunt eos iam diuturno tempore per potentiam oppreſsiſſe conſocios eorum Burgenſes villæ de Bury, quapropter voluerunt vt in conſpectu comuniũ modò redderẽt obligationes quibus obligati fuerãt regi & Monaſterio, ſi contigiſſet eos aliqua temptaſſe contra Abbathiã, necnon & chartas libertatũ

villæ

villæ, quas Cnuto fundator monaſterij quondã conceſſerat, & quas ſucceſſores ſui reges vſq; in præſens ad firmamentum monaſterij conceſſerunt. Monachi verò ſibi & ſuæ domui metuentes, ſi non parerent voluntati communiũ, omnia quæ petebantur, quæ ſcilicet vel villanorum firmamento vel illorum detrimẽto eſſe poterant, in forum coram omnibus protulerunt, iurantes inueniri nõ poſſe plures chartas (quæ villanorũ cõmodo cedere poſsint) apud eos. Cõmunes autẽ fidem dictis eorum vix dare volebant, ſed vocatis villanis qui ſimulabãt in iſtis triſtitiam, tanquam diſplicerent quæ geſta ſunt, præceperunt eis vt diligẽti ſcrutatione ſuperuiderent obligationes & chartas præfatas, & ſi ex hijs non poſſent conſequi veteres libertates edicerent, quibus gaudere ſolebant. Et Abbas qui in carcere tenebatur apud Notingham, Edmundus Bromfeld, quẽ deliberare propoſuerãt (vt in ſequenti feſto Iohannis Baptiſtæ in ſuo monaſterio ſolemniter diuina celebrare deberet, poſt quadrageſimum diem aduentus eius exinde cõfectam chartam ſigillo ſuo muniret, & conuentus idem facere ſigillo ſuo communi non differret. Placuit hæc oratio monachis extrema, metuentibus & compellentibus communibus, & ita faciendum eſſe dictantibus, iocalia domus maxima, quãdam crucem aureã, & vnum calicẽ de fuluo metallo præcioſum, aliaq; nonnulla iocalia elata de monaſterio, quorum præcium excedebat mille libras monetæ tradiderunt vice pignoris manibus villanorũ, ea videlicet cõditione, vt ſi Edmũdus Bromfeld (vt præmittitur) deliberatus à carcere gauderet ibidem Abbatis honore, ſigillum apponeret propriũ, vnà cum cõſenſu cõmuni & ſigillo conuentus infrà tempus limitatum libertatibus eorundem. Quod ſi cõditio prędicta non eſſet impleta, remanerent prædicta iocalia imperpetuũ penes villanos. Et ita quidem apud Bury res ſe habebant mirum in modũ, cõmunibus petentibus pro villanis quæ ad eos minimè pertinebant. De quibus rebus etiam ſcire non poterant, qualia quoq; facere non debebant, niſi informatione & inſtigatione villanorum. Quis vnquam crederet cõmunes quenquam ex monachis eis inuiſum, incognitũ, innocentem, ad mortẽ, petiſſe, quẽ inſuper eis aſtãtem nõ cognoſcebãt, ſi ad hæc minimè inducti per alios extitiſſent? Quid ad eos pertinuit libertates exquirere pro villanis? Hæc omnia diſplicebant, cur recedẽtibus communibus & pace reddita ablata reſtituere diſtulerunt, inexcuſabiles prorſus mihi videntur vt ex poſteris clariùs apparebit.

Exaratis pro parte quæ apud Burgum ſancti Edmundi contigerunt, prætermiſsis facinoribus apud Cantebrigiam perpetratis & in comitatu Cantebrigiæ, nec non in inſula Elienſi, quæ non fuêre diſparia, ſed omninò ſimilia ſceleribus in mortibus hominum & locorum demolitionibus, cæteris quoque malis quæ docuimus alibi perpetrata, ad ea quę in Northfolcia geſta ſunt trãſiemus. Igitur conglomerata ibidem communiũ turba non modica, Duce quodã tinctore de Norvvico cuius nomen erat Iohannes Litteſtere, cæperunt vt vbiq; locorum alij fecerant, & ipſi facere, nihil prętermittentes ex omnibus quæ audierant cõmunes in alijs locis egiſſe, ſed maiora inſuper præſumentes, ad rapinas cæperunt extendere manus ſuas. Igitur nullus penè locus tutus ab hijs eſſe poterat, quorum omnium conſpirauerat ad mala conſenſus. Et quoniã parua videbatur eis ad tanta mala facienda auctoritas propria: comitem Southfolchiæ, dominum VVilhelmum Vfforde duxerunt adhibendum turbæ cõmuniũ, vt ſi cõtigeret inferiores impeti pro talibus cauſis inpoſterum, exhibere poſſent maiorem & parem, ſub cuius vmbra vel conniuentia hęc feciſſent. Sed comes præmonitus de eorũ aduentu, repentè ſurrexit à cæna ad quam cõſederat, iter faciẽs per deſertas patrias, per loca vltra citraq; propoſita ſemper declinãs turbas communiũ peruenit ad ſanctũ Albanũ, & ita peruenit ad regem, garcionẽ domini Rogeri de Boys ſe ſimilãs, manticamq; poſt tergum ducens. Cõmunes autem

Conſimilia facta in comitatu Cantebrigiæ & in inſula Elienſi.

eo fruſtrati, ſubitò loca quorundam aliorum militum occupantes, & eos in eiſdē inueniētes, compulerunt in ſua vota iurare, ac pro maiori cautela cum ipſis per patriā equitare. Quod niſi feciſſent confeſtim morti turpiſsimæ ſuccubuiſſent. Nomina militum qui eos ſequi cōpulſi ſunt, fuêre, dominus de Scales, dominus VVilhelmus de Morlee, dominus Iohānes de Brevves, dominus Stephanus de Hales, dominus Robertus de Salle, qui Robertus nō diu viuus permanſit inter eos, quia diſsimulare neſciuit vt cęteri, ſed cæpit eorum facta cōdemnare publicè & horrere, ob quam cauſam à quodam ruſtico repetè percuſſus in cerebro, natiuó ſcilicet proprio, expirauit miles qui mille ex eis ſolus terruiſſet ſi contigiſſet eum aperto marte pugnaſſe contra eos. Cæteri verò cernentes vel eſſe diſsimulādum, vel turpiter moriēdum, caſu conſimili & periculo docti præfati militis, decreuerunt vniuerſa laudanda quæ ipſi laudarent, & vituperanda quæ eis diſplicerent. Vndè cōtigit vt in gratiā recepti dicti nebulonis, Iohannis Litteſtere, qui ſe regem cōmuniū appellabat, mererētur pręguſtatores effici ciborū eius & potuum, & flexis genibus ei obſequi in prādio reſidēti. Nempè dominū Stephanū de Hales quia miles honorabilis fuerat, ad ſcindendū corā eo prælegit, & præguſtādū cibaria quæ ſumpturus erat, cæteris quoq; alia officia deſignauit. Cūq; iam fatigari cōmunes cæpiſſent, & multi dies pertranſiſſent, conſiliū inierunt vt mitterent duos ex militibus, dominum ſcilicet VVilhelmum de Morlee, & dominum Iohannē Brevves, cum tribus in quibus fidebāt ex cōmunibus, ad regē Lōdonias vel vbicūq; poſſet inueniri, pro charta manumiſsionis & remiſsionis obtinēda, quæ vt ſpecialior eſſet cæteris chartis alijs comitatibus cōceſsis aut cōcedēdis, magnā ſummā pecuniæ, quam ceperant de ciuibus Northvvicenſibus ſub obtētu ſaluādæ vrbis à cædibus, incēdijs, & rapinis, præfatis nūcijs tradiderunt, vt videlicet pacē & libertatē quam ipſi nō meruerant pecunia impetraret.

Animoſitas Epiſcopi Northvvicenſis.

Milites ergo acceptis comitibus de comitiua cōmuniū, ad exequēdum properant iniunctum mandatū, & cùm perueniſſent ad villam de Ickinghā quæ nōdum multum diſtat à villa quæ dicitur Nouum forum, inopinatè fit eis obuiam Epiſcopus Northvvicenſis, dominus Hēricus le Spēcer, vir idoneus ſatis armis gerēdis bellicis, & ipſe armatus ad vnguem. Audierat namq; famam cū moraretur apud maneriū ſuum de Burlee propè caſtellū regis de Okam in partibus Stanfordię, tumultuationis Northfolkenſiū, quare propoſuit illuc deſcēdere ad videndum vtrum clamorem opere compleuerint vel cōpleuiſſent. Habebat tūc in comitatu ſuo non plures quàm octo lanceas, & ſagittarum numerū perexilē. Videns autem milites & quoſdam è communibus, præcipit ſub ligeantia ſua militibus, vt edicerent ſi qui ex proditoribus regis præſentes eſſent cū illis. Milites verò quos dudū ruſticalis timor abſorbuerat, diſsimulabant reſpōdere, eſtimātes epiſcopum quia iuuenis erat & audax, inconſultè talia verba protuliſſe, nec habere qui adiuuarent ſi proditores prodidiſſent. Epiſcopus autem cernens & conſiderans rem vt erat, hortabatur eos vt confidenter agerent, & ſi qui adeſſent traderēt proditores. Tunc milites deterſa ignauia & ſumpta audacia reſponderūt, duos ex maximis concitatoribus inter eos adeſſe, tertium pro eorū coëmendo prandio alibi cōceſsiſſe, ſed & cauſam eorum itineris per ordinem narrauerūt. Epiſcopus ergo ſtatim illos duos decapitari fecit, & tertium ipſemet requirere ſtuduit, ouē ſuam quæ videlicet perierat, & dum à regia fide deſciuerat, & quæ peritura fuerat tunc Epiſcopali decreto capite puniēda. Fixis ergo capitibus eorūdem apud Nouum forum, Epiſcopus cum militibus properat feſtinâter verſùs Northfolchiam, ad Northvvalſham videlicet, locum in quo cōmunes expectaſſe decreuerāt reſponſum regium & reditum ſociorum. In pertrāſeundo ergo patriam, ſemper numerus Epiſcopalis augebatur, quia de ordine militari & plures è patria generoſi qui deliteſcebant timore cōmuniū, videntes Epiſcopum

militem

militem induiſſe,& galeā aſſumpſiſſe metallicā, & loricā duram quam nō poſſent penetrare ſagittæ, necnon gladiū materialem ancipitē arripuiſſe, eius lateri ſeiū xerūt. Epiſcopus itaq; cū perueniſſet ad locū præfatū, ſtipatus turba decenti, reperit ruſticos more bellatorum foſſata circūcinxiſſe locum in quē cōuenerāt, & ſuper foſſam, tabulas, feneſtras, & oſtia cū palis in defenſionē ſui fixiſſe. A tergo autem cōnſpicit eorū cariagium & careƈtas locatas, tanquā de fuga minimè cogitarent. Nec mora, Epiſcopus Martius aperto marte pugnaturus, cōmotus ſuper audacia nebulonū, iubet tubicinibus & clangatoribus ſuis canere. Et ipſe arrepta dextera manu lancea, vrget cornipedem acutis calcaribus, & tanta animoſitate, tanta audacia effertur in eos, vt curſu velociſsimo foſſam præoccuparet citacior ſagittis ſuis, nec erat opus architenentibus ſagittarijs, cū res iā manu ad manum comminùs agerētur. Antiſtes ergo belliger velut aper frendens dentibus, ſibi nec hoſtibus ſuis parcens, vbi manus conſpicit eſſe periculū, dirigit robur ſuum, hunc perforando, illum deijciendo, alium vulnerando, non ceſſat lædere vehementer, donec omnis turba quæ eum ſecuta fuerat nacta foſſa ad cōfligendum parata foret, idcirco pugnatum eſt acriter ab Epiſcopalibus, nec ſecùs à cōmunibus, donec (vt aſſolet) infirmior cōſcia partē terreret iniuſtam, & animū ab audacia & voluntate ſubtraheret moriendi. Nihil eſt infæliciùs quā bella gerere cauteriata cōſcientia, qua timor & confuſio ſemper ſolent ingeri, nunquā victoria prouenire. Fugiunt idcircò meticuloſi plebani, & quia nulla alia reſtabat via vltra careƈtas ſuas & cariagia (quæ retulimus eos à tergō ſuo locaſſe) per ſaltus iter facere elaborant. Sed præſul imperatoris circūmſpeƈti vbiq; gerēs officium, hos conatus elidit, & fugere meditantes cedendo impedit, impediendo cedit, donec captis maioribus turbę concitatoribus, & ipſo eorum rege Iohanne Litteſtere, & quot volebat ad vitam reſeruatis, plena victoria potiretur.

Epiſcopus itaq; præfatum Iohannē idolum Northfolcorū adduxit tractioni & ſuſpendio, nec non decapitationi. Quem auditum & abſolutum virtute officij, ipſemet proſequebatur ad furcas, demōſtrans in eo, quanquā viciſſet eum, opus māſuetudinis & pietatis, ſuſtentans videlicet caput eius ne collideretur à terra dum ad ſuſpendium traheretur. Quibus ita geſtis, nōdum quieuit Epiſcopus donec perſcrutatis per totam patriā malefaƈtoribus, iuſticia fieret de eiſdē. Sicq; pacem peperit regioni, & indicibile toti regno cōmodum, laudanda probitas & audacia commendanda pontificis bellicoſi.

Finis Iohannis Litteſtere regis Northfolbiæ.

Expeditis paucis quę in Northfolchia geſta fuerunt, ſuperſedeo ſcribere quæ mala in Northfolchia, quot damna in reliquis comitatibus per viros diabolicos in turbationē totius regni ſunt expleta: niſi enim dęmonijs pleni fuiſſent, nequāquā in deſtruƈtionē ſacroſanƈtæ Eccleſiæ & chriſtianæ fidei, necnō in regni exterminiū cōſpiraſſent. Probāt hæc eorū opera, probāt cōfeſsiones quorundā qui expoſt capti ſunt, quæ narrabimus locō ſuo. Ex operibus quippe iudicādi ſunt, quia patrē totius cleri & caput Eccleſię Anglicanæ Archiepiſcopū Cātuariēſem occiderūt. In fidei quoq; detrimētum quid fecerunt, magiſtros ſcholarū grāmaticaliū iurare cōpulerunt ſe nunquā paruulos inſtruƈturos in arte præfata. Amplius quid fecerunt? munimenta vetera ſtuduerunt dare flāmis, & de nouo quis reperiri valeret, qui vetera ſiue noua de cætero poſſet vel noſcet cōmendare memoriæ, huiuſmodi trucidabant: periculoſum erat agnoſci pro clerico, ſed multò periculoſiùs ſi ad latus alicuius attramentarium inuentum fuiſſet. Nam tales vix aut nunquam ab eorum manibus euaſerunt. Quid in regni deſtruƈtionem cogitauerant, probat cōfeſsio Iohannis Stravv, qui fuit poſt VValterū Tyler maximus inter illos. Hic cùm captus & Londonijs (Maiore diƈtante ſententiam) capite priuandus eſſet, Maior Londoniarum poſtquam damnatus fuiſſet, pu-

Capitulū probans eos in Eccleſiæ & fidei Chriſtianæ necnon regni deſtruƈtionem conſpiraſſe.

blicè eũ taliter eſt allocutus. Iohannes (inquit) ecce mors tua inſtat abſq; dubio, & nullam ſperare potes viam euadendi. Quapropter in adiutoriũ tui exitus & pro ſalute animæ tuæ, abſq; mendacio narra nobis propoſitum quod inter vos concepiſtis, ad quem finem turbam communiũ cõmouiſtis. Cumq; aliquandiu hæſitaret & differret loqui, Maior ſubiunxit: ſcias firmiſsimè ô Iohãnes quæ præcipio, ſi hijs parueris in animæ tuæ cõmodum conuerſura, ſed & ego in adiutorium animæ tuæ plures triennales miſſas faciã celebrari, multiq; qui aderant ex ciuibus idem promiſerunt, vnuſquiſq; pro perſona. Ipſe verò iam animatus tam pulchris pollicitationibus ita cæpit: Iam (ait) mentiri nõ expedit, nec fas eſt falſa proferre, præſertim cùm per ea nouerim ſpiritum meum tormentis arctioribus deputandum, & quia duplex ſpero cõmodum ex veritate dicenda, primò quia reipublicæ profectura ſunt quæ dicam, & poſtea iuxta promiſſa veſtra, poſt mortem veſtris ſuffragijs adiuuari, ſine fuco eloquar falſitatis. Eo tempore (inquit) quo ad le Blackheth conuenimus, quando pro accerſendo rege deſtinauimus, propoſiti noſtri fuerat, cũctos milites, armigeros, & cęteros generoſos qui cum eo veniſſent morti ſubitò tradidiſſe. Ipſum quoq; regem inter nos regaliter exhibitum in vniuerſis, nobiſcum de loco ad locũ traduxiſſe, vt eo viſo, omnes & præcipuè cõmune vulgus ad nos & noſtram turbam tranſmigrare debuiſſent audaciùs, qui viderent ipſum regem eſſe velut auctorẽ noſtræ commotionis. Cumq; innumerabilem turbam cõflaſſemus per omnes patrias communis plebis, repentè dominos mortificaſſemus, in quibus conſilium contra nos vel reſiſtentia eſſe potuiſſet, & primò & principaliter deſtructioni hoſpitalariorum vacaſſemus. Poſtremò regem occidiſſemus & cunctos poſſeſſionatos, epiſcopos, monachos, canonicos, rectores inſuper eccleſiarũ de terra deleuiſſemus. Soli mendicantes vixiſſent ſuper terram, qui ſuffeciſſent pro ſacris celebrandis aut cõferendis vniuerſæ terræ. Cùm verò nullus maior, nullus fortior, nullus ſcientior nobis ſuperfuiſſet, leges condidiſſemus ad placitum, quibus ſubiecti regulati fuiſſent. Nam & reges creaſſemus VValterum Tyler in Cantio, & in cęteris comitatibus ſingulos præfeciſſemus. Sed quia iſtud noſtrũ propoſitum impeditum fuit per Archiepiſcopum, maiori odio exarſimus contra eum, & citiùs ſtuduimus tradere eum morti. Rurſum eo die aduesperante, quo occiſus eſt VValterus Tyler, propoſuimus, quia cõmune vulgus Londonienſium nobis faucbat & præcipuè pauperiores, iniectis ignibus in quatuor partibus ciuitatis vrbẽ repẽtè cremaſſe, & omnia præcioſa reperta inter nos pro libito diuiſiſſe. Et addidit, hęc fuerunt in noſtro propoſito, ſicut deus me adiuuet in exitu vitę meæ. Poſt hãc confeſsionẽ factam decapitatus eſt, & caput eius poſitũ ſuper pontẽ Lõdonijs iuxta caput collegę ſui VValteri Tyler. Ecce hic edocuimus qualiter in regni deſtructionẽ conſpirauerunt. Ne autem inſufficiens videnda fuerat iſta vnius cõfeſsio, cõfeſsi ſunt eadem vel omninò ſimilia plures alij, dum mortem adeſſe præ oculis cernerent, qui expoſt capti ſunt.

Confeſſio Iohannis Straw.

Si quis ſcire delectat nomina eorum qui incentores & ductores fuêre communiũ, inueniet hic inſerta pro parte. Primus & principalis dicebatur VValterus Tyler, vel vt quidã dicunt VValterus Helyer, ſecundus Iohannes Stravv, tertius Iohannes Kyrkeby, quartus Alanus Threder, quintus Thomas Scot, ſextus Radulphus Rugge. Hic multos multis poſſeſsionibus inueſtiuit tẽpore ducatus ſui. Hij & plures alij ductores Kentenſium & Eſtſaxonum extiterunt. Eorum qui apud Mildenhale, & Burgum ſancti Edmũdi inſanierũt, Robertus VVeſtbrom, qui ſe regem fecerat, nominatiſsimus fuit poſt Iohannẽ Stravv, qui quoniã prębiter erat (vt diximꝰ) coronã apponere voluit ſuper coronã, ſed cõtẽtus vna corona, quę erat ei ſatis cõpetẽs, ſacerdotali videlicet, nomẽ regiũ & co-

Nomina ductorum communium.

coronam

ronã ſi placeret, dereliquit præfato Roberto. Apud Northvvalham, præfatus Iohãnes Litteſtere & nomen & poteſtatem, vt præmittitur, regiam exercebat.

Acciderunt hæc mala omnia aduerſis prouincijs vno eodémq; tempore, ijſdẽ ferè diebus, quanquam itinere longiſsimo loca diſtarent; infra octauas videlicet feſti corporis Chriſti, multis opinantibus propter remiſſam curiam Archiepiſcopi, cæterorumq; cõprouincialium Epiſcoporum, huius rei præcipuè, quã curaſſe debuerant, qua fides & ſtabilimentum Chriſtianę religionis conſiſtit. Nẽpè cùm nouiſſent indignè agere filios ſuos, Iohannẽ VVycliſ & eius ſequaces, dogmatizando peruerſam & damnatam doctrinam Berengarij de Sacramento corporis & ſanguinis chriſtiani, & longè latéq; per patrias populum maculando ſuam prædicationem dilataſſe, ita vt penè maiores prouinciarum eorum ſequerentur errorem, quia ſciebant quòd *Mobile verſatur ſemper cum principe vulgus*, & maiorum exempla minores ſequerentur. Nec fuit vllus cornutus qui volebat vel audebat tantis malis occurrere, & filios perfidos correptione debita caſtigare, miſiſſe creditur à multis domini tribulationem præfatam, eo præcipuè tempore quo ſpecialem de tranſlatione corporis chriſti facit ſacroſancta eccleſia mentionem. Archiepiſcopum verò, quanquã credibile eſt eum martyrio finiſſe vitam, tamen propter teporem curæ quam adhibuiſſe debuerat in hac parte, horrenda mortis paſsione puniſſe videlicet ſpiritum, piè cõſulens vt ſi quid hac occaſione purgãdum in eo fuerat, aut ex alia leui culpa, quia ſine peccato in carne iſta non viuitur, quia dicente ſapiente, ſepties in die cadit iuſtus & reſurgit, tã terribili, tãq; graui, & tam aſpera paſsione in hac vita pænitus purgaretur. Alij peccatis dominorum aſcribebant cauſam malorum, qui in deũ erant fictę fidei, nam quidã illorũ credebant (vt aſſeritur) nullum deum eſſe, nihil eſſe ſacramẽtum altaris, nullam poſt mortem reſurrectionem, ſed vt iumentum moritur, ita & hominem finire. Erant præterea in ſubditos tiranni, & in pares diuerſi inuicem ſuſpecti, viuendo inceſti, violatores coniugij, eccleſiæ deſtructores. Alij imputandum eſſe cõmunis vulgi facinoribus, dicebant eſſe quod accidit, quia in pace degẽtes, bono pacis abutebãtur, dominorũ facta rodẽtes, noctes inſomnes in potationibus, ebrietatibus & periurijs tranſigentes, viuebãt in terra pacis ſine pace, rixãdo, litigãdo, cũ proximis cõtẽdẽdo, fraudes & falſitates iugiter meditãdo, libidini dediti, fornicationibus aſſueti, adulterijs maculati, vnuſquiſq; poſt vxorẽ proximi ſui hinniebat. Et ſuper hæc oĩa, in fide & fidei articulis plurimi claudicabãt. Quare nõ immeritò opinatũ eſt irã dei deſcẽdiſſe in filios diffidẽtię. Mihi quoq; videtur, tempora mala non tamen iſtis imputãda, ſed generaliter cunctorum habitatorum terræ peccatis incluſiuè ordines ſumẽdo Mendicantium, ad cumulandũ cauſas malorum. Qui ſuæ profeſsionis immemores, obliti ſunt etiam ad quid ipſorum ordines inſtituti ſunt, quia pauperes & omninò expeditos à rerum temporalium poſſeſsionibus, eorum legiſlatores viri ſanctiſsimi eos eſſe ideo voluerunt, vt pro dicenda veritate, non haberent quod admittere formidarent: ſed iam poſſeſsionatis inuidentes, procerum crimina approbantes, commune vulgus in errore fouentes, & vtrorumq; peccata comedentes pro poſſeſſionibus acquirendis, qui poſſeſsionibus renunciauerant pro pecunijs congregandis. Qui in paupertate perſeuerare iurauerant, dicunt bonum malum, & malum bonum, ſeducentes principes adulationibus, plebem mendacijs, & vtroſque ſecum in deuium pertrahentes. In tantum etenim illam veritatis profeſsionem ſuam peruerſè viuendo macularunt, vt in diebus iſtis in ore cuiuſlibet, bonum ſit argumentum tenens tam de forma quàm de materia. Hic eſt frater, ergo mendax. Sicut & illud: hoc eſt album ergo coloratũ. Sed ne videamur liuore ſcripſiſſe præſentia, fateamur nos omnes in culpa, &

Opiniones cur hæc mala acciderunt.

Nota contra fratres mendicantes.

& emendemus in meliùs quæ ſciẽter peccauimus, & deum pacis & dilectionis deprecemur attentiùs vt fiat pax & veritas in diebus noſtris.

Rex colligit exercitum magnum valde contra Kentenſes.

Scripſimus non ſine labore in præcedentibus hiſtoriam tragicam ad poſterorum notitiã & cautelam, de dominatione ruſticorũ, debacchatione cõmuniũ, & inſania natiuorum. Modò redeundũ rectè videtur ad enumerandum quos fructus collegerint viarum ſuarum, regis & nobilium dominio reſpirante. Occiſo (vt præmittitur) ſuperbiſsimo nebulone VValtero Tyler, corruit ſpes & fiducia ruſticorum: ſed quia adhuc fluctuabant animi regis & regaliũ, cõſpicientes plebem pronam eſſe ad malum, cõceſſerunt eis chartas manumiſsionis (vt diximus) & remiſsionis forisfacturę, & eorũ quæ ſequuntur, & abire permiſerũt. Quibus geſtis, congregari fecit rex exercitum de Lõdonijs, & miſit per patrias vt qui diligerent regẽ & honorem regiũ, accelerarent ad eũ Londonijs, armis inſtructi & equis vecti, nullus veniret inermis, nullus pedes, & qui nõ habebãt arma remanerent domi. Et cõſimiliter quibus equi defuerunt. Et factum eſt vt infrà triduũ numeraret circa ſe quadraginta millia equitũ decẽtiſsimè armatorum. Exibat quotidie ad le Blackheth ad recenſendum numerũ aduentantium, ipſe rex in primis inter armatos equitans dextrarium grãdem, & vexillum ante faciem eius portabatur, in exercitu gaudebat conſpici, & ab hominibus ſuis dominus recognoſci. Cum ergo tantus coactus eſſet exercitus quãtus nunquam in Anglia fuit ante conſpectus, audiuit rex Kentenſes iterum conſpiraſſe, iterum impiam familiam in totius regni perniciem congregaſſe. Quid multa? indignatur rex, excandeſcit exercitus, & extẽplo in Cantium proficiſci, & totum illud germen Kentenſium & iunctorũ ſtatuerunt de terra viuentium eradicare. Sed procerum & maiorum Cantij interuentu, qui fideiuſſêre pro communibus, placatus factus eſt & qui cum eo erant ſuper malignitate quam dixerant facere toti populo imperitò. Et tunc primò miſsi ſunt Iuſticiarij ad ſedendum & inquirendum de malefactoribus, & eis principaliter, qui auctores, incentores, & concitatores fuêre turbarũ in Cantio, & ſiluit terra illa in conſpectu eorum, & timuerunt valdè. Tunc Maior Lõdoniarũ & ipſe ſedens pro tribunali, cepit tam vrbis illius malefactores q̃ cũctos qui cõprehendi potuerũt de Cantio, Eſtſexia, Southſexia, Northfolchia & Southfolcia, & ceteris comitatibus, vbi cõmunes fuerunt, infrà libertatẽ ciuitatis Londoniarũ, ad iudicium audacter trahere publicum, & vniuerſos quos reperit reſperſos præfata perfidia, decollare.

Decollatio ductorum communium Londonijs.

Tunc Iohannes Stravv, Iohannes Kyrkeby, Alanus Treder, ductores communiũ decollati ſunt. Tunc etiã Iohannes Starling de Eſtſexia, qui gloriabatur ſe Archiepiſcopum decollaſſe, & ipſe decollatus eſt. Iſte mox poſt illud perpetratum facinus arreptus à Diabolo inſanire cępit, & domũ veniens, nudum gladium à collo ſuo ſuſpendit ante pectus ſuum, & cultellum (quem dagger dicimus) etiam euaginatum ſuſpendit ad tergum, & ita veſanus circuibat per plateas & vicos, clamans & proteſtans, ſe cum eis Archiepiſcopũ occidiſſe. Et cùm per dies aliquot domi moram feciſſet, redijt Londonias, affirmans ſe mercedem acceptum ibidem illius facti. Quò cum perueniſſet, & conſtanter [illegible]eretur ſe Archiepiſcopum decollaſſe, recepit capitalem ſententiam pro mercede. Sed & hoc aduertendum, quòd cuncti de Cantio vel Eſtſexia qui manus appoſuerunt noxias ſuper Archiepiſcopũ, conſimili modo cõfeſsi ſunt (quanquã inuiti) ſpõte tamẽ veniẽtes, qui in eũ cõmiſerãt, & Lõdonijs pro maiori parte decollati ſunt.

Nota de villanis Sancti Albani.

Tunc quoq; accidit & villanis de S. Albano prognoſticũ futurorũ malorũ in eadem vrbe. Nã cùm quidam illorũ conducti & miſsi fuiſſent per Abbatem in ſupplementũ regalis exercitus, noluerũt tamẽ, (dubiũ an pro malitia aut pro ſuperbia) fateri eos miſſos ad regẽ p̱ Abbatẽ, ſed velut propria veniſſent auctoritate iactitare.

iactitare. Accidit tunc Richardū Peeres, quendā ex armigeris Archiepiſcopi, qui & in obſequio etiā erat Abbatis, & ad robas eius, eos in vrbe videre, & recognoſcere quòd quidam eorum malefactores fuerunt, & incentores malorū geſtorum apud ſanctum Albanū. Quos ſine mora (adhibitis balliuis) trahi fecit ad carcerem, in craſtino proculdubio capitibus puniēdos, niſi citatum remedium per Abbatis adiutorium adfuiſſet. Nempè carceri mācipati, nullo modo alio ſperauêre ſalutem, niſi vt miſsis nuncijs ad conuicaneos ſuos villanos, edicerent quibus periculis conſtituti eſſent, & eiſdem exponerent, quòd niſi ipſi iam adire curarent Abbatem pro ſaluatione eorundem, in craſtino ſine vlla dubitatione fuerant puniendi. Acciderunt hæc in vigilia paſsionis ſancti Albani, octauo videlicet die ab illo die Veneris, quo cæperunt primò contra martyrem calcitrare. Quid plura? venerunt lugubres maiores villę tempore matutinarū quæ ſolemnes erant in honore paſsionis dicti martyris, dum conuentus hymnum laudis cātabat, ſcilicet *Te deum laudamus*, quæſituri remedium proximis ſuis, & accepturi ab Abbate. Cumquè finitis laudibus matutinis, expoſuiſſent hæc omnia coram Abbate, ingemuit Abbas vehementer, & vltra modum triſtis effectus, maledixit armigero ſuo, qui cauſa fuerat miſeriæ prædictorum, iurans ſe maluiſſe traiectum fuiſſe gladio, quàm talia audiuiſſe, præſertim cùm ipſe eos illuc miſiſſet, & aſcribenda eſſet ſibi calamitas quam patiebantur. Nec mora, accerſito quodam ex commonachis ſuis, iuſsit vt feſtinātiſsimè Londonias properaret, non parcendo cornipedi, nec dimittendo donec incarceratos liberos abire vidiſſet: qui non ſegniter iuſſa complendo, ſine ſomno nocte perdurans Londonias properauit. Iniunctum eſt ergo præfato Richardo, vt deſiſteret ab inceptis, ſicut diligeret honorem Abbatis: & iuratum coram Maiore, eos miſſos fuiſſe per Abbatem ad incrementum exercitus regij. Et ſic demùm poſt magnos timores, ipſo die S. Albani dimiſsi ſunt, pręſtito priùs iuramēto vt fideles eſſent dño Richardo regi, & dño eorūdē Abbati S. Albani. Et hoc initium malorū quæ cōtigerunt illis. Nec fuerunt Albanenſes villani abſq; terroribus cunctis ferijs ſextis & ſabbatis ex poſt ſequentibus, vſque ad illam ſextā feriam, qua rex (vt dicemus) venit ad ſanctum Albanum, ad vlciſcendum iniurias martyris exaſperati per eos. Sed hæc pleniùs dicemus ſuis locis, interim ſcribendo acta regis vſq; ad tempus prænotatum. Rex ergo interea modò Londonijs, modò ad VValtham morabatur cum turba plurima, cogitans quid agendum pro communi regni commodo & quiete. Placuit tandem regis conſilio huiuſcemodi literas per patrias deſtinare.

Pro reſiſtendo pacis regni perturbatoribus.

Richardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, vniuerſis & ſingulis vicecomitibus, Maioribus, & balliuis, & alijs fidelibꝰ noſtris comitatus N. ſalutē. Quia datum eſt nobis intelligi, quòd diuerſi ſubditi noſtri qui cōtra pacem noſtram & inturbationē populi in diuerſis comitatibus regni noſtri Angliæ ſe leuarunt, & in diuerſis conuenticulis & congregationibus ſe poſuerunt, & damna plurima fidelibus noſtris perpetrando populo noſtro comitatuum prædictorum, dant intelligi, & affirmant ſe dictas congregationes & leuationes ex noſtris voluntate & authoritate feciſſe & facere, ac damna perpetrare. Vobis innoteſcimus per pręſentes, quod huiuſmodi leuationes, cōgregationes & damna, ex noſtra voluntate ſeu authoritate minimè proceſſerūt, prout nec procedere aut fieri debent, ſed inde quantum plus poteſt, nobis diſplicet in immenſum, & ea in noſtri maximum vituperiū & coronæ præiudicium, & totius regni noſtri damnum, & turbationem redundare ſentimus. Et ideò vobis & cuilibet veſtrum iniungimus & mandamus, quòd hoc in locis vbi meliùs & celeriùs pro pace noſtra in hac parte conſeruanda vobis videbitur faci-

endum, publicè proclamari, & pro reſiſtentia quorumcunq; contra pacem noſtram (vt prædictum eſt) leuantium manu forti, pro toto poſſe veſtro, ſi neceſſe fuerit, taliter ordinari faciatis, quòd pro defectu huiuſmodi proclamationis & reſiſtentiæ, damna vel mala aliqua in comitatibus prædictis per huiuſmodi cõgregationes ſeu leuationes, vel alio modo, minimè fiant ſeu perpetrẽtur, & ſub foriſfactura omnium quæ nobis foriſfacere poteritis nullatenùs omittatis. Præcipientes vniuerſis & ſingulis ligeis & ſubditis noſtris, quòd ab huiuſmodi congregationibus & leuationibus & damnis penitùs deſiſtentes, ad propria ſe trahant, & ibidem in pace morentur ſub foriſfactura vitæ & membrorũ, & omniũ aliorum quæ nobis foriſfacere poterũt. Teſte meipſo apud Londonias. 17. die Iunij, anno regni noſtri quarto.

Hæc commiſsio fideles regis & regni plurimùm confortauit, & perfidos nec immeritò conturbauit. Compulſi ſunt igitur quærere latebras qui antea videri appetebant & auſi ſunt de cauernis egredi iuriſtè, & qui primitùs à facie furoris fugiebant, ibi ſub ſilentio iam expectabant, tremẽtes iudicium & iuſticiam in eos ſtatuendã. Iſti deterſa formidine gaudentes erigebantur ad iniurias ſuas vindicandas, attamen non in omni parte ad ſimilem timorem ruſtici ſunt perducti, quin vbi primùm pululauit inſania in Eſtſexia. Ruſtici recollecta noua multitudine, ad Billerica, quæ eſt villa propè villam de Hatfeld Penerell, ſic nuncupata, nimis fidentes ſuis viribus, propria decepti ſuperbia, decreuerunt vel extorta libertate gaudere, vel pro eadem pugnando mori.

Mittuntur nuncij per ruſticos ad regẽ de Eſtſexia pro libertate.

Mittuntur ergo ad regem qui tunc ad VValtham morabatur, qui ſciſcitarentur ab eo ſi cogitaret ꝑmittere eos præmiſſa libertate gaudere, & amplius peterẽt vt eſſent in libertate pares dominis, & quòd nõ eſſent cogendi ad curias, niſi tantummodò ad viſum Franciplegij bis in anno. Rex autem & conſilium quòd tunc aderat, ſuper tanta temeritate ruſticorum admirantur quammaximè, & aliquandiu hęſitatum eſt quale reſponſum reportarent, donec rex in perſona propria taliter reſpondiſſet: O (inquit) miſeri & odibiles terræ marique, nec viuere quidem digni petitis dominis comparari. Morte turpiſsima mulctãdi fuiſſetis proculdubiò, ſi nõ decreta nuncijs obſeruaſſe ſtatuiſſemus. Sed quià more nunciorum aduenìſtis, non in præſenti moriemini, ſed vita gaudebitis, quatenùs noſtra reſponſa veſtris conſocijs narratione veridica nuncietis. Proferte ergo iſta collegis ex parte regis. Ruſtici quidem fuiſtis & eſtis, in bõdagio permanebitis, non vt hactenùs, ſed incomparabiliter viliori. Nam ad hoc dum viuimus & regno deo dante pręfuerimus, ſenſu, viribus & catallis noſtris elaborabimus vos ſuppeditare, taliter vt exemplum ſit poſteris veſtræ ſeruitutis offenſum, & habeant præſentes & futuri vobis ſimiles ſemper coram oculis, & tanquam pro ſpeculo veſtram miſeriam, & vobis maledicendi materiam & timorem vobis ſimilia perpetrãdi. Vos autẽ qui nuncij aduenìſtis, expleto noſtro mãdato & veſtræ legationis officio, ſi ad nos redire decernitis, & in noſtra perſeuerare fidelitate & ligeãtia, vitã viuetis. Iam ergo eligite, quod meliùs iudicabitis, cũ ad veſtros ſocios perueneritis & cõſũmaueritis noſtra mãdata. Cũq; abijſſent prædicti nuncij, miſsi ſunt in Eſtſexiam è veſtigio cum armata manu, Dominus Thomas VVoodſtoke comes Buckynghamiæ, & dominus Thomas Percy frater comitis Northumbrorum, ad prædictorum comprimendam audaciam ruſticorum. Ruſtici verò (vt prædiximus in ſuperioribus Northfolcos feciſſe) per omnia ſe munierãt in foſſatis, plagis, & cariagio, præterquã iſti fruebantur maiori ſiluarum & nemorum tutamento. Qui quamuis fuiſſet eorum magnus numerus, leui negotio diſsipati ſunt, à decem tantùm (vt vſu vulgari loquar) lanceis qui pręceſſerũt dominos ſupradictos. Domini itaq; cũ vidiſſent

eos

eos fuſos tali modo, ſepſerunt ſiluas, ne vllus quidem euaderet, licèt periculoſum fuiſſet eos perſequi intra ſiluas. Et factum eſt vt occiderentur à viris vtriuſque diuerſis in locis quingenti, cæteris beneficio nemorum protectis & ſaluatis. Ceſſeruntquè ibidem in vſus militum octingenti equi, quos ruſtici ſecum duxerant, pro ſarcinis trahendis aut portandis, ſed nondum ſtatim finis poſt iſtã victoriam, malitiæ nebulonum auſi ſunt, qui euadere poterant, tantam cladem iterum calcitrare, iterum malignari. Nempè recollecti qui diſperſi fuerant, ad Colceſtriam properauerunt, & oppidanos, ſollicitare cęperunt ad nouã tumultuationem & veſaniam ſimilem, ſummis precibus, magnis minis, pluribus argumentis: ſed cum nihil profeciſſent, ad Sudburiam commigrarunt. Cognoſcentes autem eorum tranſitum dominus Fitzvvater, & dominus Iohannes Harleſton, ſubſecuti ſunt eos cum viris armatis, & repentè cùm proclamationes ſolitas facerent ex parte communium, inopinatè irruerunt ſuper eos, & quot placuit occiderunt, & reliquos vel ad vitam dimiſerunt, vel carceribus recluſerunt.

Rebus ita ſe habentibus in Eſtſexia & Southfolchia, dominus rex volẽs Eſtſexiam ſua iuſtificare præſentia, ſe contulit ad prædium ſuum, quod dicitur Hauering at the Boure, deindè ad villam de Chelmesforde, vbi conſtituit dominum Robertum Treſilian Iuſticiariũ, vt ſederet & inquireret de malefactoribus & turbatoribus patriæ, & ſecundùm regni conſuetudines puniret delinquentes. Cùm ergò viderent Eſtſaxones fortunam aduerſam, & librarent mala imminentia, ſupplices venerunt ad regem quingenti & eò amplius viri nudatis pedibus & diſcoopertis capitibus, veniam ab eo & miſericordiam petituri. Quibus ea conditione conceſſa eſt venia, vt malefactores maiores & concitatores præfatæ turbationis proderent & traderent ipſi regi. Factum eſt ergo, vt multi cuſtodiæ traderẽtur, ſuper quibus deliberandis vel occidendis, Iuſticiarius onerauit viginti quatuor homines in eorum conſcientijs, vt nulli parcendo fauorabiliter, nec quenquam propter odium perſequẽdo, de eorum factis & moribus dicerent veritatem. Et factum eſt vt plures, dictante duodena, tractione & ſuſpendio interirent, aliquando ſuſpenſis ſuper vna trabe decem & nouem. Vſi ſunt tamen priùs Iudices qui ſederunt in Eſtſexia, Cantio, & Londonijs, propter multitudinem perimendorum decollationibus ruſticorum, donec viſum fuiſſet pœnam capitalem non correſpondere tantis tamquè facinoribus manifeſtis, quia quodammodò erat nimis ſecreta punitio tam euidenti delicto. Ob quam cauſam, expoſt iuxta regni cõſuetudines decreuerunt omnes expertos ſceleratiores (vt diximus) protractione ſuſpenſione punire: & in Eſtſexia res vtique taliter ſe habebant. Interea placuit regi regiſquè conſilio has litteras diuerſis prouincijs demandare.

Littera renouationis libertate.

RIchardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, omnibus ad quos præſentes litteræ peruenerint, ſalutem. Licèt nuper in turbatione deteſtabili, per quoſdam ligeos & ſubditos noſtros contra pacem noſtram inſurgentes horribiliter facta, certæ literæ noſtræ patẽtes ad ipſum inſurgentiũ inſtantiam importunam factæ fuiſſent, continentes quòd nos vniuerſos ligeos noſtros & ſubditos communes, & alios cæterorum comitatuum regni noſtri Anglię manumiſimus, & ipſos & eorum quemlibet ab omni bondagio & ſeruitio exuimus, & quietos fecimus. Ac etiam quòd perdonauimus eiſdem ligeis & ſubditis noſtris omnimodas inſurrectiones per ipſos contra nos factas, equitando & eundo per diuerſa loca in regno noſtro cum hominibus armatis, ſagittarijs & alijs vijs manu armata, cum vexillis, pennicellis diſplicatis: ac etiã omnimodas proditiones, felonias, tranſgreſsiones & extortiones, per ipſos vel aliquem

quem ipſorum factas ſiue perpetratas, ac etiam vtlegariam, & vtlegarias ſi qua vel quæ in ipſos vel aliquem ipſorum fuerint, vel fuerit his occaſionibus promulgata vel promulgatæ, vel firmam pacē noſtram eis & cuilibet eorum conceſsimus. Quòdque volumus quòd ijdem ligei noſtri & ſubditi noſtri liberi eſſent, ad emendum & vendendum in quibuſcunq; ciuitatibus, burgis, villis, mercatorijs, & alijs locis infra regnum Angliæ, & quod nulla acra terræ in comitatibus prædictis, quæ in bondagio vel ſeruitio tenens, altiùs quàm ad quatuor denarios haberetur: & ſi qua minùs antea tenta fuiſſet, in poſterum non exaltaretur. Nos tamen pro eo quòd dictæ litteræ de curia noſtra, abſq; matura deliberatione, & indebitè emanarunt, perpendentes conceſsionem litterarū prædictarum in noſtri & coronæ noſtræ maximum præiuditium, ac tam in noſtri, & prælatorum, procerum & magnatum dicti regni noſtri, quàm ſacroſanctæ Eccleſiæ Anglicanæ exhæredationem, necnon diſpendium & incōmodum reipublicæ tendere manifeſtè, dictas literas, & quicquid exinde fuerit ſubſecutū, de auiſiamento cōcilij noſtri reuocauimus, caſſauimus, irritauimus, & penitùs adnullamus. Nolentes quòd aliquis cuiuſcunq; ſtatus ſeu conditionis fuerit, libertatem ſiue commodum aliquid de prædictis litteris quomodolibet habeat ſeu reportet. Volumus enim & intentionis noſtræ exiſtit, talem gratiā ſingulis ſubditis noſtris, quamuis enormiter ligeantiam ſuam forisfecerint de auiſiamento ſani conſilij noſtri in poſterum impartiri, quæ Deo placabilis, nobiſquè & regno noſtro vtilis fuerit, & vndè fideles noſtri ſubditi reputabunt rationabiliter ſe cōtentos & hæc omnibus quorum intereſt innoteſcimus per præſentes. Damus autem tam vniuerſis & ſingulis dominis, magnatibus, & alijs fidelibus ligeis & ſubditis noſtris, vicecomitibus, & alijs miniſtris noſtris comitatus N. tenere præſentium firmiter in mandatis, quòd ipſi præſentes literas noſtras in ſingulis ciuitatibus, burgis, & alijs villis & locis in comitatu prædicto, tam infra libertates quàm extra, vbi expediens fore viderint, & neceſſe ex parte noſtra publicè proclamari faciant, vlteriùs diſtrictè præcipiendo, quòd omnes & ſinguli, tam liberi quàm natiui, opera, cōſuetudines, & ſeruitia, quæ ipſi nobis, aut alijs dominis ſuis facere debent, & ante turbationem prædictam facere conſueuerunt, abſque contradictione, murmure, reſiſtentia ſeu difficultate faciant aliquali prout ante ſolebant. Inſuper inhibendo eiſdem, ne ipſi opera, conſuetudines & ſeruitia ſua prædicta, iſtis turbationum temporibus magis ſolito retrahant, ſeu nobis aut prædictis dominis ſuis facere vllo colore retardent. Nec aliqua alia libertates ſiue priuilegia exigant, vindicent, ſiuè clament, quàm ante turbationē prædictam rationabiliter habuerunt. Et quòd ipſi qui prædictas literas noſtras manumiſsionis & perdonationis penes ſe habent & cuſtodiunt, eas ſtatim penes nos & conſilium noſtrum deferant & reſtituant cācellandas, ſub fide & ligeantia quibus nobis tenētur, & ſub forisfactura omnium quæ nobis forisfacere poterūt in futurum. In cuius rei teſtimonium has litteras noſtras fieri fecimus patentes. Teſte meipſo apud Chelmesforde ſecūdo die Iulij, anno regni noſtri quinto.

Hæc in Eſtſexia (vt ante docuimus) facta ſunt, vbi erat rex moram trahens. Iam redeundum eſt ad ſcribendum proceſſum factum apud ſanctum Albanū, vt eo diſcant poſteri villanorum dolos magis fæliciter præcauere, quoniam, *Fælix quem faciunt aliena pericula cautum.*

Proceſſus factus apud ſanctum Albanū per Walterum at Lee, militē.

Cum itaq; rex in Eſtſexia aliquandiu moram traxiſſet, & multorū relatione didiciſſet, quas iniurias & damna villani de Sancto Albano, non tam procuraſſent quàm irrogaſſent monaſterio, propoſuit cum omni turba ſua quæ erat copioſa valdè, perſonaliter locum adire, de tranſgreſſoribus iuſticiam rectā facturus.

rus. Sed huic propoſito obſtitit toto niſu dominus VValterus atte Lee miles, quia de patria illa fuerat, timens videlicet patriæ deſtructionem, ſi tantus illuc populus aduenißet. Ob quam cauſam perſuaſit regi & conſilio, ſe facturum bonam pacem inter villanos & Abbatem monaſterij ſancti Albani, ſi placeret eis ſibi committere cauſam iſtam. Qui fidem adhibentes verbis eius, dant commiſsionem, ſociantes eidem Edvvardum Benſtude, & Galfridum Stukle & quoſdam alios, quorum nomina non occurrunt. Feria ergo ſexta in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli, vt non deeſſent eis miſeriæ illa die, in qua ipſi immiſericorditer miſeros (vt retulimus per ante) afflixerant, cognoſcētes villani prędictum VValterum cum armata manu in craſtino aduenturum, factis proprijs torti, & conſcientijs malè conſcijs fatigati, cæperunt pauere & tædere. Iamiamquè multi fugam iniſſent, niſi obſtetiſſet improba animoſitas VVilhelmi Grindecobbe, quem inter oppidanos ſupra retulimus magnum fuiſſe. Hic namquè perfidos in infidelitate confortauit, dicens: Eſtote viri cordati, locupletes enim ſumus, non deerunt nobis auxilia, quandiu non defuerit noſtra pecunia. Ecce villæ circumiacentes nobis fœderantur, quæ nobis erunt adiutorio ſi oportuerit. Egrediamur manè velut homines, in obuiam militis extra villam equis vecti, & inquiramus antequam appropinquet villę noſtrę vtrum pacificus ſit aduentus eius. Qui ſi non fuerit, fugabimus eum verberibus à villa noſtra. Placuit ergo ſtultus ſermo ſtultis, & manè iuxta verbum eius egreſsi ſunt. Militem verò latuit cauſa huius obuiationis pro tunc. Qui tamen benignè poſtquam obuiaſſent ſibi (vt videbatur) ſalutatus ab eis, & reſalutauit eos, & conduxerunt eum ad villā honorificè more ſuo. Habebat autem ſecum miles quinquaginta lanceis, & Architenentium vndecunque collectorū magnum numerum, qui forſitan ſi militi aliquod periculum contigiſſet, quia de patria fuerant quidam, & villanis fœderati, in primis reſtitiſſent eidē. Mox itaq; poſt aduentum ſuum ad villam in ipſo feſto Apoſtolorum Petri & Pauli, fecit proclamari, vt omnes villani, & qui citati fuerant ad comparendum de villis vicinis coram eo, conuenirent in campum de Derffold voluntatem, & mandatum regium audituri poſt horam nonam. Conuenerunt ergo omnes ad horam & locum præfatum, & ipſe vnà cum eis ſtipatus armatorum multitudine pariter eſt egreſſus. Cumq; locaſſet ſe & armatos circa eum ſub ſilua de Derffold, & cunctum populum ſtare diſpoſuiſſet coram eo ad modum arcus cæleſtis, ad eos ſermonem huiuſcemodi perorauit.

Domini (inquit) & amici, qui citati conueniſtis ad hunc locum, antequam quicquam aggrediar cauſam aduentus mei vobis exponere, conueniens reputaui. Noſtis enim q̃ grauiter pacis perturbatores regiam maieſtatem offenderint. *Oratio militis habita ad villanos.* Ob quam cauſam dominus rex modo in partibus Eſtſexiæ, exercet iudicia maxima & magnum grauamen ſuper patriā vniuerſam & habitatores eius, vt iugum eorum aggrauat vehementer. Qui audiens de perturbationibus & damnis & iniurijs factis in hac villa & monaſterio, cuius patronus eſt & aduocatus, vltrà quàm credi poteſt indoluit, & vindicari cupiens in tranſgreſſores, ſtatuit perſonaliter cum exercitu qui cum ipſo eſt huc aduentaſſe, qui ſi veniſſet cum ea turba quam ibidem retinet, proculdubiò omnes fructus, cuncta blada patrię neceſſariò deuaſtaſſet. Tātus nimirum eſt cum eo exercitus, quòd per quinque milliaria in eorū circuitu, nō fœnum, nō blada aliqua, nō fructus terræ noui, nō antiqui ſuperſunt, ſed omnia cōſumpta & conculcata ſunt. Cōdolens ergo elaboraui in his, tantis damnis patriæ meæ prouenturis, præcauens & compatiens conuicinis, parte regis eneruare propoſitum, & impedire aduētum, aſſumens quidem pro patriotis onus graue ſuper humeros, ſed tamen voluntarium

quia ſperaui aliquid patriæ tali occaſione conferre. Commiſſa eſt ergo mihi poteſtas, licèt non ſine difficultate, ad precum mearum inſtantiam patriam iuſtificandi, vice regis, cui non extranei, nō incogniti, ſed proximi veſtri & amici in commiſsione ſunt iuncti. Agite igitur quod expediat & alacriter principales concitatores turbarum tradatis, & abbati huius Monaſterij ſatiſfacere ſtudeatis, quem inuenitis (vt reor) ſatis rationabilem, quia vir ſanctus & iuſtus eſſe dinoſcitur, & regiam beneuolentiam & tranquillam recuperabitis tali facto. Finitis his ſermonibus applaudunt multi, & eius conſilijs ſe velle parere promittunt. Tunc miles (conuocata duodena de villanis) onerat, vt in craſtino venientes iuxta formam iuramenti edicant quoſcunque reos ſciuerint in hac cauſa, & ſic ea die dimiſſa turba, & ipſe ad hoſpitium eſt reuerſus. In craſtino autē quia propoſuerat malefactores, quos iudicandos putauit per præfatam duodenam ſine ſtrepitu apprehendiſſe, vocauit viros duodenæ ad cameram ſuam, vt ſciret quos iudicaſſent. Qui cùm veniſſent, reſponderunt ſe neminem indictare poſſe, neminem accuſare velle, omnes eſſe bonos & fideles regis, neminem alium noſſe inter eos. Quibus auditis, & cognitò quorſum intentio eorundem vrgeret, quòd videlicet peiorando mallebant ſuas conſcientias maculare, quàm quemlibet ex proximis accuſare, miles conticuit, arte artem deluſurus. Poſt auditam miſſam monuit eos reddere chartas quas extorſerant de monaſterio, dicens ex tali facto eis non modicum commodum prouenturum. Illi verò pro tūc promiſerunt ſe ſurſùm poſt nonā, chartas præfatas reddituros. Cùm verò poſt nonam reuenisſēt ad cameram Abbatis vbi comederat dictus miles, excuſationes nouas prætendentes, innuebant ſe chartas reddere non valere propter metū communitatis, & maximè, quia non ſciebant pro certo quis eas in cuſtodia detinebat. Miles igitur commotus nec immeritò, iurauit quòd exirent de præſentia ſua donec chartas reddidiſſent. Ob quam cauſam mendaces & falſi, expoſt dixerunt ſe impriſonatas fuiſſe in camera Abbatis iniuſtè. Abbas autem ne materiā vel occaſionē haberent malè loquēdi, quos ſciunt pronos ad mendacia, interceſsit pro eis penes militē, dicens ſe tantū in eorū cōfidere cōſciētia, quòd nō eſſet opus alio mediatore inter ipſos pręter eoſdē & ſemetipſum. Quibus verbis miles mitigatus, dimiſit eos. His itaq; geſtis, miles omnem turbam, iuſsit cōuenire ad le Barnet vvood, vbi parum aut nihil agens propter metum villanorum qui aggregauerant illuc, propè trecentos ſagittarios de villis circumiacētibus, inter quos præcipui fuerunt Barnetenſes, & viri de Berkhamſtede, qui omnes, ſi aggreſſus fuiſſet aliquam publicam iuſtitiam facere in eo loco (vt credebatur) inſurrexiſſent in eum, & hi fortaſsis qui cum eo venerant, eo relicto alijs adhæſiſſent, nihil pro tunc aliud decreuit apertè, niſi mouere eos de ſatisfaciendo Abbati, & chartis reddendis. Secretis verò ſeorſum conuocatis Balliuis & Conſtabularijs, iuſsit ex parte regis, vt mox poſt ſubtractionē turbæ, quæ ad villam conuenerat, elaborarent circa captionē VVilhelmi Grindecobbe, VVilhelmi Cadyndon, & Iohannis Barbitonſoris, qui videlicet (vt ſupra retulimus) petras molares abſtulerat de locutorij pauimento, & quorundam aliorū quos dixit ita apertè accuſatos de tā manifeſtis maleficijs, quòd oportebat omninò pro honore villæ & ſaluatione villanorum eos ad tempus arctari. Iniunxit inſuper, vt apprehenſos adducerent Hertfordiā in craſtino hora tertia corā eo. Poſt hæc repentè aſcenſo compede cum omnibus qui cum eo venerant, Hertfordiā feſtinauit. Et factum eſt poſt receſſum eius, magnanimitate, diligētia & probitate armigerorum, qui tunc in obſequio Abbatis erant, ſcilicet Richardi Peeres, Iohannis Chiual, Thomæ Eydon, VVilhelmi Eccleſhale, & balliui quāquam inuiti inducerentur ad capiēdum præfatos viros: & capti ſunt

eadem

eadem nocte tres nominati ſuperiùs, & in priſona poſiti apud Portam.

In craſtino verò iuxta pręceptũ militis Hertfordiã ſunt deducti, comitãtibus eos maiorib⁹ & valẽtioribus villę S. Albani, & cũctis armigeris & valectis abbatis decẽter armatis: ſic enim pręceperat miles, vt venirẽt ad fortificãdũ eũ, qui iuſticiam & iudiciũ eo die erat facturus. Poſt quorũ receſsũ cępit turbari vniuerſa villa & ampulloſa verba fundere, & iuramẽta ſupuacua miſcere, quòd videlicet centũ pro vno occiderẽtur, ſi cõtingeret quẽquã ex proximis eorũ occidi. Hinc cęperũt eodẽ die à villanis frequentari cõſilia, congregari cõuenticula, nõ tamen in villa, ſed in cãpis, ſiluis, & extra villã locis, vndè credebatur quòd ipſa die immiſiſſent ignẽ in Abbathiã, quia nullus domi erat qui defẽderet: vel hoſtili more monaſteriũ obſidione vallaſſent. Ex qua cauſa abbas & cõmonachi in timore maximo cõſtituti, miſerunt pro quibuſdã generoſis de patria, qui locũ tuerẽtur ſi neceſsitas accidiſſet. Abbas etiã cùm cognouiſſet quo abiſſent armigeri ſui, & quòd intẽdebãt prædictos captiuos ad mortẽ inſequi, cõfeſtim miſit ad eos literaliter, pręcipiẽs vt dimiſsis omnibus, feſtinantiſsimè remearẽt ad eũ pro pręcauendis periculis, quę ſibi de nouo emerſerãt inſperatò. Erãt, cùm ad eos hęc noua plata fuiſſent, ſtãtes corã iudice, & cõſtãter pręedictos captiuos accuſãtes, & de eis ſecundũ iura regni iudiciũ fieri poſtulantes. Viderãt autẽ in quoſdam eis ſimiles capitis punitionis animaduerſũ ibidẽ, vndè cõceperãt ſpẽ eos cõſimiliter puniendi. Viſis ergo literis abbatis, armigeri vehemẽter doluerunt, eò quòd cõpellẽdi erant ad recedẽdum antequã vidiſſent finẽ de pręedictis. Qui ſi expectaſſent, proculdubiò eo die vidiſſent eoſdẽ decollatos. Redierunt idcircò notificata prius militi legatione domini ſui, cũ ſũma celeritate, quia ignorabãt cauſas tã repẽtinæ reuocationis. Quibus recedẽtibus, inſteterũt villani de ſãcto Albano, qui ibidẽ erãt, pro manucaptiõe dictorũ, ſed duob⁹ detẽtis in carcere, terti⁹, ſcilicet VVilhelmus Gryndcobbe deliberatur, eiſdẽ obligãtibus ſe, pro eiſdẽ tribus de vicinis ſuis in trecẽtis libris, ſingulis etiã integra ſumma obligatis, quòd eum carceri reſtituerent die Sabbati proximò ſequente. Nam tunc erat dies Lunæ in octauis ſancti Iohannis Baptiſtæ, niſi contingerent eos inire concordiã cum Abbate infra dictos dies. Reuertuntur igitur cum VVilhelmo ſua æſtimatione laudabiles, quòd manucapere poterant pro amico, niſi timor ſurrepſiſſet de fuga VVilhelmi, quæ ſi contingeret, ſemetipſos æſtimabant perituros. Tractant intereà cum vicinis ſuper deliberatione VVilhelmi, affirmantes vnũ è duobus neceſſarium, aut Abbati reſtitutis chartis ſatiſfacere, aut eundem VVilhelmum in ſuo reditu capite priuari, & plures forſitan ex vicinis conſimili pœna percelli. Cumquè intrarent & reſponſa ſuſpenderent, VVilhelmus Gryndecobbe cuius cor iam induratum in malo fuerat, ita ait: Conciues quos iamdudum parca libertas de oppreſsione diutina releuauit: ſtate modò dum ſtare licebit, & de mea mulctatione minimè timeatis, qui in cauſa libertatis acquiſitę moriar, ſi nunc contingat occumbere, fœlicem me reputans per tale poſſe martyrium vitã finire. Agite hoc in tempore, vt facere debuiſſetis, ſi Hertfordiæ heſterno decollatus fuiſſem. Nam nihil obſtabat quin finem vidiſſem vitæ, ſi nõ Abbas armigeros ſuos tempeſtiuiùs reuocaſſet. Nempè ipſi me in multis accuſauerant, & iudicem fauorabilem eis habebant, & in ſanguinem meum pronũ. Quid multa? Indurantur & villani, & iurant ſe nondum libertates recuperatas dimiſſuros, quin potiùs æſtimant ſe infortunatos & vecordes, qui cũ tantã turbam eis fauẽtem habuiſſent, quòd caput militis, qui in burgũ eorum & burgenſes tanta præſumpſerat, ad terrorem vbique terrarum Iudicum & falſorum Iuſticiariorum, viriliter amputaſſent, & ſuper colliſtrigium collocaſſent. Pœnituit tamen VVilhelmũ Grindcobbe, ſed ſerò, ſtultitiæ ſuę, quia vicinos elatos in ſuperbiã,

& cum vellet nõ potuit à ſtultitia reuocare. Adueniẽte ergo ſabbato, vt diebus Sabbati innouaretur tribulatio eis qui eo die multos cõturbauerãt, reductus eſt ad carcerem per eos qui pro eõ fideiuſſerãt, VVilhelmus antedictus, & ibidẽ cuſtoditus vſq; ad tempus illud, quo reductus eſt ad ſanctũ Albanum, ad iudiciũ ſubeundum in aduentu regis, vt expoſt dicetur. Interea non ceſſabant coniurationes, elationes inter villanos per illã hebdomadam vſq; in diẽ Veneris, quo die VVilhelmus Grindecobbe miſit illis noua multũ diſplicentia, de aduentu comitis VVarvvici, & domini Thomæ Percy, qui mittendi fuerãt in fauorem Abbatis, ad iudicium exercendum in eos cum mille viris armatis. Nam & ipſe VVilhelmus fratrem habuit, qui ad intercedendum pro eo curiam regis adiuerat Chelmeſſordam, & ibidem audiens talia, prædicto VVilhelmo fratri ſuo nunciari curauit, & VVilhelmus vicinis ſuis. Tunc mœror & luctus iterũ, tremor & horror inuaſerunt perfidos, ſuperbos, elatos villanos. Tunc de nouo tractare cæperunt de chartis Abbati reddendis, de nouis fœderibus feriendis, de concordia ineunda. Venerunt idcircò in craſtino .i. die Sabbati in octauis Apoſtolorũ Petri & Pauli, hora completorij, ad reddẽdum chartas, & quendã librũ in quo veteres placitę inter Abbathiam & villanos habitæ cõtinebantur, quem quidẽ librum abſtulerãt in die furoris ſui: ſed abbas non reputauit illam horam idoneam, ad tractandũ cum illis ſuper re tam ardua. Quapropter miſit ad illos fratrẽ VVilhelmum Killingvvorth, Priorem de VVymundham, qui librum ab eis reciperet, ſed chartas reacceptare differret, & ducentas libras quas pro emendis faciendis obtulerant, vſque in craſtinam horam primam.

Accidit autem vt comes VVarvvici, cui cauſa Monaſterij commiſſa fuerat iuſtificanda eodem tempore, audiret à referentibus in partibus ſui dominij grauem turbationem exortam eſſe, quare cauſis extrinſecis omninò dimiſsis, oportebat eum ad ſua quantocius feſtinare. Miſsis ergo qui eum excuſarent de ſuis militibus ad Abbatẽ, & eum cõfortarent, ne concideret vultus eius pro dilatione aduentus ſui, abijt in viam ſuam. Cùm verò in craſtino cognouiſſent villani pro certo comitem non eſſe venturum, in deriſiones diſſoluuntur, & ſannas ad inuicẽ garrulantes: Quid eſt quod timebamus? quare à verbis mendacibus formidauimus? num putãdum eſt exercitum hic fuiſſe contrahendum ad preces Abbatis? ſtulti ſumus, inepti credidimus, vt fatui operati ſumus. Nunquam de cætero eſt offerẽda pecunia, nunquã chartæ reddẽdæ. Et ſi reddendæ chartæ forent, quare nos primi meticuloſè in pernitioſum exẽplum inciperemus? Nõ cõtingat hoc dedecus in perſona noſtra, falliat interim abbas carnes quas mactauit, ne putreſcãt: & vendat ceruiſiã quã pandoxauit: ne aceſcat: & panes quos pinſuit ne indureſcãt aut muſcidi fiant, aut à muribus corrodãtur. Huiuſcemodi verbis ꝑ ſingulos dies improperabãt Abbati & famulis de abbathia, donec quidã ex armigeris abbatis zelo ducti domino regi tantas moleſtias indicaſſent. Qui cũ audiſſet talia, cõmotus & ipſe, nimirũ iurauit ſe acceſſurũ perſonaliter ad tãtas inſolẽtias cõpeſcẽdas. Villani verò (vt videbatur) interim de pace reformãda minimè cogitabant. Requiſiti autẽ cur chartas non redderent, reſponderunt ſe timore Barnotenſium & VVatfordenſiũ & cæterarũ villarum differre, qui incendiũ villæ cõminati fuerãt, & eis exterminiũ, ſi ipſi primò id attẽptare præſumerent: ſed falſi quidẽ locuti ſũt falſa, vt rerum exitus cõprobauit. Nã Barnotẽſes & cæterarũ cõterminarum viri villarum, priuſquã illi & chartas humiliter reddiderũt, & ſe in miſericordia domini poſuerũt, & ſe paratos eſſe ad pugnandũ cũ eis dixerunt, videlicet cũ ſingulis ſinguli, aut cũ decẽ totidẽ, aut cũ omnibus oẽs in hac cauſa, quòd ſcilicet mẽdoſè de eis talia ꝑtuliſſent. Sed de his hactenùs, iã ad ſuperiora reuertamur. Dũ igitur hęc agerentur, allati ſunt rumores flebiles ad

ſanctum

ſanctũ Albanũ, quòd rex aduentare diſponeret, & ibidẽ iudicia præſentialiter exercere. Doluit idcircò abbas, qui timuit per tantũ populũ patriã deuaſtandũ. Doluerunt villani ſed diſpariter, quia metuebant ſubire iudicium debitũ maleficijs eorundem. Abbas quem reipublicæ charitas detinebat, alijs ſatis benignè præcauere cupiens: miſit Lõdonias ad dominum Hugonem Segraue ſeneſcallum, amicũ ſuum, & alios amicos, & notos quos habebat in curia, rogans & efflagitans vt regis impedirent aduentum, ſi quoquo modo poſſent. Monachus verò qui hęc executurus exiuerat, cũ nihil omnino proficere poſſet ille vel amici prætati, redijt infecto negotio, narrans Abbati regem pro nullo velle mutare propoſitum, quin omninò accederet infra duos dies. Triſtatus eſt ergo Abbas vltra quàm credi poteſt, nõ pro ſe, ſed pro miſeris oppidanis ſancti Albani, nec non pro patria conuicina, quibus ſciuit per aduentũ regiũ prouenturum maximũ detrimẽtum, quãquam idem villani expoſt mendacia fabricantes, aſſeuerauerũt Abbatem regi contuliſſe mille libras vt in excidium eorum properaret. Sed fallax turba, gens perfida, populus doloſus, viri mẽdaces, homines fraudulẽti, proximi vicini inuidi, beneficijs ſemper ingrati, talia confinxerunt ad diffamandum eorũ velint nolint dominũ & patrẽ ſpiritualẽ, vt verę iniquitatis filij, patrẽ totius ingratitudinis & mẽdacij diabolum imitantes. Hi cũ audiſſent regẽ proculdubiò aduenturum, conducunt quendam militem cauſidicum, ſcilicet VVilhelmum Croyſer magno prætio, quia ipſimet propter maleficia ſua iuxta opinionẽ propriam non merebantur audiri ad intercedendum & proloquendũ pro eis, ſi fortè abbas pro reuerentia mediatoris, induci poſſet ad ignoſcendum eis. Nouerat apud abbatem laborem hunc facilem, qui ignoſceret deprecãtibus, ita tamen vt damna reſarcirent eccleſiæ, quæ intulerant perturbatione præfata. Conuenit igitur inter Abbatem & villanos, mediãte præfato milite & timore aduentus regij, vt eo die poſt nonàm, quo die rex erat venturus, reportarent tot molarum manualium lapides, quot aſportarunt de pauimento hoſtij locutorij forinſeci, & reſtaurarent proprijs ſumptibus domũ quam diruerant, præter id quod Abbas cõceſsit eis maremiũ, quod remãſit de domo pręfata, & quòd ſoluerẽt eidẽ abbati, vel ſucceſſorib⁹ ſuis, pro dãnis & iniurijs illatis ſibi pariter & expẽſis ſuis, ducẽtas libras argẽti bonę & legalis monetę citra feſtũ S. Michaëlis Archangeli proximi ſequentis, ad quã ſummã ſoluendã obligauerunt ſe plures de maioribus appoſitis ſigillis ſuis, ſub pœna duplici. Et quòd Abbas nullã deponeret querimoniã penes regẽ pro illatis p illos iniurijs, ſed ſi contingeret eos impeti per regẽ pro factis ſuis in turbatione pręfata, idẽ apponeret diligẽtiã ſuã pro acquietatione eorũdem & gratia obtinẽda. Quibus promiſit abbas ſe nullã querimoniã depoſiturũ de eis, ſi cõdicta ſeruarẽt, penes regẽ verò ſe intercedere velle pro poſſe pmiſit, ſiquidẽ eius preces poſſent exaudiri, cæterũ ſe nolle promittere eis veniã publicè proteſtatus eſt, quę tantũmodò eſſet de regia gratia proceſſura, quia ignorabat ſi id impetrare poſſet. Quod verbũ acceperunt de ore eius maiores pariter & cõmunes, aſſerentes illis ſufficere bonam volũtatem abbatis, cũ rege autẽ ſe optimè conuenturos de his quæ ſpectant ad regiã dignitatem. Et ita pro tunc ſolutũ eſt cõſilium & dimiſſa. Circa horam veſperarum allati ſunt lapides molares ſex, quot videlicet aſportauerant, & miniſterio villanorum poſiti iuxta locum de quo alij fuêre leuati. Chartas inſuper & obligationem quas extorſerant timore ducti ſuppliciter veniam deprecati ſunt, & chartas redonauerunt, & quamplures ſe obligauerunt ad ſatisfaciendum iuxta quantitatem delictorum ſuorum. Et iſta vtique eo die quo rex erat venturus facta ſunt.

Finitis veſperis cum proceſsione ſolemni obuiam regi proceſſum eſt ab Abbate & conuentu ad occidentale hoſtium monaſterij, acceptuſq; eſt honorificè

cum pulſationibus campanorum cantuq; tam debito quàm deuoto. Aduenerunt autem cum eo ad millia Architenẽtium, & armatorum, inter quos dominus Robertus Triſilian miles, Iuſticiarius peritiſsimus, vir multùm habens pectoris & prudentiæ ſerpentinæ. Hic in craſtino ſedens pro tribunali in villa apud le Moothal, accerſiri iuſsit ex Hertfordia, VVilhelmũ Gryndcobbe, VVilhelmum Cadyndon, & Iohannem Barbitonſorem quem ſupra retulimus pauimentum locutorij confregiſſe, & molares abſtuliſſe, & cõminuiſſe in ſpiritu furoris ſui. Cùm ergo veniſſent ad Sanctum Albanum, iuſsit eos in cuſtodia conſeruari vſque in diẽ lunę, quo videlicet die iurati qui onerati fuerant primo die ſeſsionum ad prodendum malefactores qui regiam pacem perturbauerant, dicturi erant veredictum onerationis eorundem. Erat autem primus dies quo eum ſediſſe deſcripſimus dies Sabbati, & primus dies caniculariũ, qui ex poſt infauſti fuêre villanis.

De Iohanne Ball præſbytero.

HOc die præterea Iohannem Ball præsbyterum captum à viris Couentrenſibus, & pridie ductum ad ſanctum Albanũ & regis præſentiã, cuius maieſtatẽ cõuictus eſt læſiſſe enormiter, auditũ & confeſſum turpiſsima ſcelera, tractioni, ſuſpendio, decollationi, exenterationi & quarterizationi vt vſu vulgari loquar, idem Robertus adiudicauit, cuius mors dilationem accepit vſque in diẽ lunæ, interuentu domini VVilhelmi Londonienſis Epiſcopi, qui circa ſalutem ſollicitus ſuæ animæ illud ei ſpacium pœnitentię impetrauit. Hic per viginti annos, & amplius ſemper prędicans in diuerſis locis ea quæ ſciuit vulgò placentia, detrahẽs tam perſonis eccleſiaſticis quàm dominis ſecularibus, beneuolentiã magis cõmunis populi, quàm meritũ penes deum captabat. Docuit nempè plebem, decimas non eſſe dandas curato, niſi is qui daturus eſſet foret ditior quàm vicarius qui acciperet ſiue rector. Docuit etiam decimas & oblationes ſubtrahẽdas curatis, ſi conſtaret ſubiectum aut parochianum melioris vitæ fore quàm curatum ſuum. Docuit etiã neminẽ aptum regno dei qui nõ in matrimonio natus fuiſſet. Docuit & peruerſa dogmata perfidi Iohannis VVicklef, & opiniones quas tenuit & inſanias falſas, & plura, quæ longum foret recitare: propter quæ prohibitus ab Epiſcopis in quorum parochijs hæc præſumpſit, ne in eccleſijs de cætero prædicaret, conceſsit in plateas & vicos, vel in campos, ad prædicandum. Nec defuerunt ei de communibus auditores, quos ſemper ſtuduit per detractiones prælatorum & placentia verba allicere ad ſermonem. Poſtremò excõmunicatus, cùm nec deſiſteret, carceri mancipatur, vbi prædixit ſe deliberandum per viginti millia amicorum. Quod poſtea euenit in turbatione regni præfata, cùm omnes homines carceres confregerunt & incarceretos abire compulerũt. Cumq; taliter deliberatus fuiſſet, eos ſecutus eſt, inſtigans ad plura mala perpetranda, & prædicans ita omninò fore faciendum. Et vt ſua doctrina plures inficeret, ad le Blackheth, (vbi ducenta millia hominũ cõmunium fuêre ſimul congregata) huiſcemodi ſermonem eſt exorſus.

Whan Adam dalfe and Eue ſpan, who was than a Gentleman?

Thema ſermonis Iohannis Ball.

Continuanſq; ſermonem inceptum, nitebatur per verba prouerbij quod pro themate ſumpſerat, introducere & probare, ab initio omnes pares creatos à natura, ſeruitutem per iniuſtam oppreſsionem nequam hominum introductam contra Dei voluntatem, quia ſi deo placuiſſet ſeruos creaſſe, vtique in principio mũdi cõſtituiſſet, quis ſeruus, quiſue dominus futurus fuiſſet. Cõſiderarent igitur iã tẽpus à deo datũ eis, in quo (depoſito ſeruitutis iugo diutius) poſsẽt ſi vellẽt, libertate diu cõcupita gaudere. Quapropter monuit vt eſſent viri cordati, & amore boni patrisfamilias excolentis agrũ ſuũ, & extirpantis ac reſecãtis noxia gramina quæ fruges ſolẽt opprimere, & ipſi in præſenti facere feſtinarẽt. Primò

maiores

maiores regni dominos occidendò. Deindè Iuridicos, Iuſticiarios, & iuratores patriæ perimendo. Poſtremò quoſcunq; ſcirent in poſterũ cõmunitati nociuos tollerent de terra ſua, ſic demũ & pacem ſibimet parerent & ſecuritatem in futurum. Si ſublatis maioribus eſſet inter eos æqua libertas, eadem nobilitas, par dignitas, ſimiliſq; poteſtas. Cumq; hæc & plura alia deliramenta prædicaſſet, communè vulgus eum tanto fauore proſequitur, vt acclamarent eum Archiepiſcopum futurum, & regni cancellarium, ſolum cum dignum Archpræſulatus honore, Archiepiſcopum qui tunc ſuperſtes erat, cõmunium & regni proditorem fuiſſe, & idcircò decapitandum vbicunq; poſſet in Anglia comprehendi. Miſerat inſuper ductoribus communibus in Eſtſexia quandam literam ænigmatibus plenam, ad hortandum eos vt incepta perficerent, quæ expoſt inuenta eſt in manica cuiuſdam ſuſpendendi pro turbatione præfata, cuius tenor talis eſt.

John Schep ſometime ſeint Mary prieſt of Yorke, and now of Colcheſter, greeteth well John Nameleſſe, and John the Miller, and John Carter, and biddeth them that they beware of guyle in borough, and ſtand together in Gods name, and biddeth Piers Ploweman goe to his werke, and chaſtiſe well Hob the robber, and take with you John Trewman, and all his fellows, and no moe. John the Miller hath yground ſmal, ſmall, ſmall: The kings ſonne of heauen ſhal pay for all. Beware or ye be woe, know your frende fro your foe, Haue ynough, and ſay hoe: And do wel and better, & flee ſinne, and ſeeke peace and holde you therin, & ſo biddeth John Trewman & all his fellowes.

Litera Iohannis Balle, miſſa communibus Eſtſexiæ.

Hanc literã idem Iohannes Balle confeſſus eſt ſe ſcripſiſſe, & cõmunibus tranſmiſiſſe, & plura alia fatebatur & fecit, propter quæ (vt diximus) tractus, ſuſpenſus, & decollatus apud ſanctum Albanum idibus Iulij, præſente rege, & cadauer eius quadripartitum quatuor regni ciuitatibus miſſum eſt.

Robertus Triſilian Iuſticiarius, Idibus Octobris apud Sanctum Albanum conuocari fecit duodenam, quam tridie onerauerat ad indictãdum & prodendum malefactores & pacis regiæ turbatores. Venerunt igitur iurati de villa, & dixerunt ſe nullum talem ſcire, nullum indictare iuſtè poſſe, cunctos fideles & obſequentes regi fore, ſemperque fuiſſe. Videns autem Iuſticiarius, quò tendebat iſta reſponſio, vt erat vir ſapiens & profundæ intelligentiæ, præcepit vt redirent & memores eſſent verbi illis dicti ex parte regis, quando ſuppliciter egreſsi in obuiam regi, miſericordiam & veniam poſtulabant. In hoc videlicet & perdonationem & veniam conſequuturos, ſi incentores & authores turbationis regni tradidiſſent, ſin aliàs, iuxtà ſermonem regis eos ſubituros prædixit eãdem pœnã quã pertuliſſent ijdẽ malefactores ſi depræhenſi fuiſſent. Regreſſi ſunt igitur dicti iurati, quos è veſtigio ſecutus eſt Iuſticiarius ad locũ in quo erant de præmiſsis tractaturi. Et proferens de ſua manica quandam rotulam, in qua & nomina plurimorum, & malefacta continebantur, ante eos: En (inquit) depoſita proximorũ veſtrorũ ſcelera per bonos viros & fideles patriæ, quæ neminẽ penè latet, & vos putatis nos omnes deludere veſtro ſiletio, vel excæcare. Nequaquam fiet quod putatis, cũ in promptu habeamus, & nomina & facta ſceleratorũ, quos vos iuſtos mõſtrare velletis. Agite propterea quæ vobis expediunt, & vitã veſtram ſeruare ſatagite, ne dum nimis inutiliter cauetis proximis, vobiſmet periculum excitetis. Turbati ergo villani, eſtimauerũt ſalubrius indictare reos vicinos, quàm in ſemetipſos dicta mala cõgerere, & indictauerũt quamplures, tã de patria quàm de villa. Tunc Iuſticiarius, conuocata ſeorſum alia duodena, demõſtrauit eis & nomina & indictamenta perſonarũ per primã duodenã (vt prǽmittitur) exarata, interrogans quid illi vellent dicere de perſonis prǽdictis ſi illi onerati eſſent ſuper præmiſsis. Viri autem de ſecunda duodena cernentes cuncta fore vera quæ per primam duodenam fuêre ſcripta,

Comitia celebrantur apud S. Albanum.

reſponderunt ſe eo modo feciſſe quo illi, ſi fuiſſent onerati. Igitur hanc duodenam ſeruauit Iudex ad dicendum veredictum de præfatis perſonis, quæ nullo modo potuit aliter dicere in reddendo veredicto, quàm dixerant cùm interrogarentur de præmiſsis: ſed oportuit illos, vellent nollent, damnare eos quos antea fatebantur ſe voluiſſe indictaſſe de prædictis ſceleribus, vel cum rubore falſi apparere. Et hoc commento, Iuſticiarius induxit eos (quanquam falſi eſſe maluiſſent) ad dicendū veritatem. Onerauit nihilominùs & tertiam duodenam ſuper eadem re, quæ cùm vidiſſet primæ duodenæ depoſita, eadem depoſuit quæ prima deſcripſit, ita vt nullus damnaretur niſi per ora triginta ſex virorum: ſed ſecunda duodena (vt diximus) ſemper ſeruabatur pro veredicto dicendo, poſtquam prima & tertia duodena indictamenta feciſſent.

Executio quorundam malefactorum.

Tunc damnatus eſt VVilhelmus Gryndecobbe, VVilhelmus Cadyndon, Iohannes Barbitonſor, & quidam alij malefactores, pro turbatione pacis regiæ, & tracti ſunt & ſuſpenſi, ad numerum decem & quinque virorum. Incarcerati ſunt de maioribus villæ ad ſectam regis, ſuis conuicinis eoſdem indictantibus, Richardus VValyngforde, Iohannnes Garlek, VVilhelmus Berevvill, Thomas Putor, & plures alij mediocres. De patria verò commendati ſunt cuſtodiæ carcerali ad numerum octoginta perſonarum, qui expoſt regis indulgentia ſunt dimiſsi.

Abbas & Cōuentus ſancti Albani accuſantur de perturbatione & cōmotione prædicta.

Interim villani (vt nullum lateret eorum malicia) quanquàm dominus Abbas ſæpiùs pro eis interceſsiſſet domino regi, & pro ſalute & vita ſupplicaſſet eorundem, & frequenter ob id iram regiam metuiſſet, quia proclamatum fuerat nullum debere pro quoquam preces fundere, non onerati, non iuſsi, nō coacti, ſed ſponte, in Abbatem & conuentum dolum cogitantes, & mendacia fabricantes, eoſdem indictauerunt de prima commotione villanorum, quòd ſcilicet Abbas iuſsiſſet & coëgiſſet eos egredi ad turbam quæ erat Londonijs congregata, cùm villani parum aut nihil de talibus cogitaſſent: quare aſſeuerauerunt Abbatem & conuentum & famulos eorundem incitatores & authores primos fuiſſe turbationis quæ in villa poſtea contingebat: & inſuper eos direxiſſe in adiutorium inimicorum regis & regni. Cùmque iuſticiarius hęc audiſſet & vidiſſet, abhorrens nimium & execrans tantam tamquè manifeſtam villanorum malitiam, dixit eis: dicatis ait ô perfidi in animabus veſtris hoc, quod creditis vtrum Abbas iſta fecerit, tanquam regis & regni proditor, vel pro meliori, id eſt, pro periculo præcauēdo, ne turba veniens quæ furebat, damna tam vobis quàm ſibi inferret. Edicite ſi ſibi & vobis optauit exitiū, aut ſi intentionis eius fuerat, vt reuertentes cum tāto numero, inferretis damna quæ ſibi & vicinis veſtris intuliſtis. Dicatis per iuramentum veſtrum, ſi reus eſt Abbas horum quæ numerauimus in præſenti. Illi autem confuſi in aſtutia propria, nec habentes quid reſponderent, aliquandiu conticuerunt. Vrgebat autem Iuſticiarius vehementer vt dicerent quid ſentirent. Tandem verecundi compulſi ſunt dicere veritatem, aſſerētes Abbatem ſatis fidelem tam regi quàm regno fore, & hæc omnia iuxta intentionem ſuam pro meliori feciſſe. Tunc Iudex deteſtatus eſt eorum perfidiam coram multis, & increpauit eos aſperrimè, præcipiens vt ſine mora ipſimet manibus ſuis indictamentum prædictū confringerent & caſſarent. Quod & villani, licèt cum mala voluntate, fecerunt. Cōſiderantes verò quòd fraudati fuerāt ſuo nequā deſiderio in hac parte, cogitauerūt qualiter abbatē moleſtare poſſent per alias adinuentiones. Hoſpites namq; ſuos, milites & armigeros de regis familia, qui apud eoſdē copioſè hoſpitati fuerant, fictis inſimulationibus credere compulerunt, Abbatem fore hypocritā, & per ſpeciem ſanctitatis quā foris mōſtrabat, pleroſquè dominorū regniquè magnatum deludēdo decipere,

vndè

vndè cõtigit vt eorum fultus patrocinijs, tirãnides impunè exercere, & iniuſtè ſubiectos opprimere non timeret. Aſſerebant inſuper eundem Abbatem burgenſium ſancti Albani iura & libertates auitas nequiter per falſa cõmenta ſurripuiſſe, & eoſdem liberos homines tanta oppreſsione contriuiſſe, vt nemini liceret in domo ſua molam manualem erigere; ſed more natiuorum cuncti compellerentur molere ad ipſius Abbatis molendina. Dicebant etiam eum infinitam auri quantitatem regi dediſſe, vt adueniens ſecundùm quòd accidit, cõciues eos ſuſpendi iuberet. Perſuadebãt prætereа muneribus, vbi verba defuerunt, vt quoquo pacto regales inducerent ad malè loquendum de Abbate, ſi ſaltem mala irrogare actualiter non valerent. Suadebant & mulieres eorum, quòd viri non valebant, quæ ſatis communes fuerunt eiſdem tempore hoſpitalitatis eorum. Sicq; factum eſt, vt tot excreſcerent maliloqui, quòd penè cunctos amicos monaſterij conturbarent, licèt proclamaretur publicè viros ſuſpendendos qui Abbatem accuſare falſè præſumerent, & fœminas concremandas. Et hæc quidem erat retributio villanorum quam retribuerunt Abbati, qui reddere mala pro bonis feſtinabant, & odium pro dilectione ſua, ac pro eo quòd eũdem diligerent detrahebant ſibi. Cùm dominus rex iam fuiſſet octo dies apud Sanctum Albanum, intelligens & prænoſcens eius conſilium quod tunc aderat, natiuorum & ſeruorum monaſterij corda nõ recta futura cum ſuis dominis, id eſt, cum Abbate & conuentu in poſterùm, niſi cautiùs ageretur cum eiſdem, iuſſu regis remedium apponere ſtatuerunt huiuſmodi malis futuris, magno regis ſigillo firmatum. Nam regis Cãcellaria tunc tenebatur in domo capitulari, vndè faciliùs conſequi potuit idem Abbas quæ volebat.

RIchardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, dilectis ſibi Iohanni Lodevvyke, Iohanni VVeſtvvycombe, Iohanni Kenting, Richardo Perers, VValtero Graunford, Richardo Gyffarde, Thomæ Eydon, & VVilhelmo Eccleſhale ſalutem. Mandamus vobis & cuilibet veſtrum, firmiter iniungentes, quòd ſtatim viſis præſentibus, quacunq; excuſatione ceſſante, in ſingulis villis & locis in comitatibus Hertfordiæ & Buckingham, tam infra libertates quàm extra, vbi expediens fore videritis & neceſſe, ex parte noſtra faciatis publicè proclamari, quòd omnes & ſinguli tenentes dilecti nobis in Chriſto Abbatis de ſancto Albano, tam liberi quàm natiui, opera, conſuetudines, & ſeruitia quę ipſi prædicto Abbati facere debent, & ab antiquo (ante turbationem in diuerſis comitatibus regni noſtri Angliæ iam nouiter exortam) facere cõſueuerunt, abſque contradictione, murmure, reſiſtentia, ſeu difficultate aliquali, faciant prout antea facere ſolebant. Et vlteriùs, ex parte noſtra diſtrictè inhibeatis, quòd ijdem tenentes aut natiui, ſeu alij quicunq;, opera, conſuetudines, aut ſeruitia ſua prædicta, iſtis turbationum temporibus magis ſolitò non retrahant, ſed nec ea prædicto Abbati facere vllo colore retardent, nec aliqua libertates ſiuè priuilegia exigant, vendicent, ſiue clament, quàm ante præſentem turbationem habuerunt, ſub fide & ligeantia quibus nobis tenentur, & ſub foriſfactura omnium quę nobis foriſfacere poterunt in futurum. Et omnes illos quos poſt proclamationem & inhibitionem prædictas, contrarios inueneritis ſeu rebelles, areſtetis & capiatis, & ipſos in priſonis noſtris mancipetis, in eiſdem moraturos, quouſq; de eorum punitione aliter duxerimus demãdandum. Et hoc ſicut nos & honorem noſtrum ac ſaluationem iuris regni noſtri diligitis nullatenùs omittatis. Teſte me ipſo apud villam de ſancto Albano. 15. die Iulij, Anno regni noſtri quinto.

Commiſſio ad inquirendum, vt omnes tenentes ſancti Albani reddãt ſeruitia conſueta Abbati prædicto.

IN die ſanctæ Margaretæ virginis poſt refectionem, dominus rex tranſiturus ad Caſtellũ de Berkhamſtede, in magna curia Abbathiæ apud ſanctum Albanum

Homines de Comitatu Hertfordiæ præſtant fidelitatem regi.

banum fidelitatem ſuſcepit de hominibus comitatus Hertfordiæ; qui ſummoniti fuerant vt ibi compareret coram eo, cuncti videlicet qui erant inter quintum decimum & ſexageſimum ætatis annum. Qui omnes ſimul data fide iurarunt ſe de cætero fideles domino ſuo regi futuros, & nunquam iterum contra pacem ſurrecturos, ſed citiùs morituros, quàm regni turbatoribus parituros, & eoſdem regni turbatores pro viribus comprehenſuros, & carceribus adducturos, opera & ſeruitia conſueta facturos fideliter. Et ſi qui inter eos eſſent qui ductores, concitatores turbarum fuerant, continuò captos regi monſtraturos. Poſt quod iuramentum dimiſsi ſunt in ſua, rege ad Berkhamſtede properante; vbi cùm aliquandiu moratus fuiſſet, tranſiuit venandi gratia ad villam de Eſthamſtede, quo in loco relatum eſt ſibi, ſuſpenſos apud Sanctum Albanum fuiſſe depoſitos, & à furcis longiùs fuiſſe remotos. Dominus autem multum miratus ſuper tanta audacia, & commotus immodicè propter contumeliam in hac parte ſibimet irrogatam, illico breue ſuum miſit balliuis villæ de ſancto Albano in hæc verba.

Corpora proditorum iuſſu regio ferreis cathenis ad furcas ſuſpenſa ſunt.

RIchardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, Balliuis villæ de Sancto Albano ſalutem. Quia certitudinaliter informati ſumus quòd diuerſi malefactores (timore noſtræ regiæ maieſtati abiecto) corpora diuerſorum proditorum & felonum apud villam prædictam, qui pro eorum maleficijs in præſenti perturbatione contra nos & ligeantiam ſuam factis, vt ſuſpenderentur & penderent quandiu poſſent durare adiudicati fuiſſent, prædictis proditoribus & felonibus iuxta iudicium prædictum ſuſpenſis, à furcis vbi pendebant, ceperunt & aſportauerunt, in noſtri vituperium & cõtemptum, ac contra iudicium ſupradictum, vndè quamplurimùm cõmouemur, nec immeritò conturbamur: Vobis igitur in fide & ligeantia quibus nobis tenemini præcipimus, firmiter iniungentes, quòd ſtatim viſis præſentibus, cathenas ferreas fieri, & corpora prædictorum ſuſpenſorum vbicunq; inuenta fuerint, ad furcas prædictas reduci, & ea cum eiſdem cathenis reſuſpendi faciatis ibidem, quandiu durare poterunt penſura iuxta formam iudicij ſupradicti. Et hoc ſub foriſfactura omnium quæ nobis foriſfacere poteritis nullatenùs omittatis. Teſte meipſo apud Eſthamſtede tertio die Auguſti anno regni noſtri quinto.

Villani regio mandato coacti, ciues ſuos reſuſpendunt.

Hoc mandatum villanos de ſancto Albano, iamdudum pro libertate tumultuantes, turpis & abhominabilis ſeruitutis ſeruos effecit, dum non habentes qui huiuſmodi obſequium pro eiſdem vellet agere, compulſi ſunt proprijs manibus ſuos conciues reſuſpendere cathenis ferreis, quorum iam corpora, tabe fluentia, ſcatentia vermibus, putida & fœtentia, odorem ipſis teterrimum refundebant. Et quidem meritò hoc erat fœdum officium, virorum vſurpantium minus iuſtè nomen ciuium, vt aptè vocarentur & eſſent ſuſpenſores hominum, ipſo facto incurrentes opprobrium ſempiternum. Et qui veritatem reticere & peiorare maluerant, quàm ſibi ſimiles proditores prodere non temere, ipſos eoſdem ſuſpendere ſunt coacti. Conſequuti quoque ſunt canes eorum, quod domini non merebantur, dum per dominos (detractis cathenis quibus ligati fuerant) libertati donati ſunt, ipſis cathenis ſedentibus in vſus ſuſpendendorum hominum, & magiſtros eorundem canum ſuſpendendum (vt præfertur) miniſtrantibus, ac per hoc (vt dicitur) in turpiſsima morantibus ſeruitute: Quia videlicet par erat, vt periuri & deo odibiles detractatores, canibus (dei iudicio) monſtrarentur peiores, dum canibus eorum dimiſsis liberis, ipſi necterentur tam execrandæ ſeruitutis obſequijs. Et hæc quidem apud ſanctum Albanum geſta ſunt circa feſtum inuentionis eiuſdem martyris, quem probati ſunt peccabiliter offendiſſe, & in multiplices miſerias corruiſſe.

Dux

Dux Lancaſtriæ Iohannes, quia parum ante prędictæ tumultuationis tempus pro die Marchiæ (prout moris eſt) tenẽda inter Anglos & Scotos annis ſingulis, in partes cõceſſerat boreales, cùm audiſſet de dominatione ſeruili, & quid ruſtici nebulones tempore quod datum eis fuerat præualere, vel in dominos, vel equales illis perpetrauerant, conſternatus eſt valdè. Et præcauens in futurum, vtile iudicauit ſub feſtinatione pacem facere cum gente Scotorum, ne ſi perueniſſent rumores tam flebiles ad aures eorum, non ſolùm illis afferrent inſperatum gaudium, verùm etiã audaciam inculcarẽt, refutatis pacis conditionibus, in noſtram regionem hoſtiliter irruendi. Et factum eſt (Deo volente) vt firmarentur treugæ ad inſtantiam ducis prædicti, antequam notitia facti daretur Scotis, conceſsis priùs eiſdem certis terrarum ſpacijs, quibus per plures annos non fuerant ante gauiſi. Sed nimietatem huius conceſsionis excuſat nimietas ſupradictæ turbationis, quæ quemlibet etiam conſtantiſsimum turbaſſe & terruiſſe meritò potuiſſet. Scoti verò cùm iuramento firmaſſent biennales treugas ſe fideliter ſeruaturos, & earum formam in chartas redactam ſub chirographorum ſignis muniſſent: audierunt à ſuis exploratoribus de turbatione præfata, qualiter vel regi dominabantur & turrim Londoniarũ occupauerant, vel cancellarium ſeu theſaurarium regni decollauerant, & cætera per ordinem quæ facta ſunt hijs diebus. Tunc primùm dolere cæperunt, ſe tam citò condeſcendiſſe pacis cõdicionibus, quia miſcuiſſe ſe deſiderabant tantis turbationibus, & terram repleſſe cædibus & rapinis. Tamen quia turpe videbatur eiſdem tam citò notari periurio, ducem confortare cęperunt, & ei ſuadere, vt acceptis viginti millibus bellatorum de gente Scotorum, quos ei concederent animo liberali, ad Angliam properaret, vindicaturus eorum ope & auxilio, communes dominorum iniurias, & emendas accepturus de damnis & dehoneſtationibus illatis irreuerenter perſonæ ſuæ, ſed renuit planè Dux promiſſa, dicens proculdubiò ſi id attemptarent, futurum quòd bellum contra eos paratum reperirẽt ſatis aſperum antequam ad Eboracum peruenirent, etiam ſi cum eis contraherent poteſtatem gentis Scotorum: noſcere ſe dixit multitudinem, fortitudinem quoq;, nec non audaciam Anglicorum, qui nihil minùs quàm bellum timebant, quibus aſſeuerauit Scotos in breui fore ludibrio, etſi in duplo maior numerus eorum eſſet. Tamen quia dubiam cernebat fidem multorum quos fideles ſibi reperiſſe putauerat, putà comitis Northumbrorum, aliorum quoq; militum qui in illis partibus habebant cuſtodias Caſtellorum, inſuper & ſuorum militum commenſalium, nec nõ totius penè ſuæ familiæ, quippe à facie formidinis prædictæ tumultuationis contabuerant, in tantum, vt vix pauci cum eo ſtarent. Audierant nempè regem timore ductum corpus domini ſui ducis donaſſe communibus id petentibus. Rogauit Scotos dux, vt ſi eum diligerent vt dicebant, cõcederent ei ſaluum conductum in terras eorum, & facultatem morandi quamdiu ſibi placeret inter illos, necnon emittendi in Angliam quoſcunq; de ſuis vellet, & eos vel alios admittendi, qui ad eum ex Anglia pacificè venire vellent, ac etiam poteſtatem quandocunq; ſibimet hoc placeret, ſine impedimento ad Angliam remeandi. Scoti verò cuncta petita liberaliter conceſſerunt, & eum venientem honorificè ſuſceperunt, & longo tempore confouerunt.

Treugæ biennales inter Anglos & Scotos.

Talibus occaſionibus orta eſt diſcordia grauis inter ducem & comitem Northumbrorum, quæ (vt ex poſt dicetur) totam Angliã deterrebat. Comes etenim audiens tam horrenda mirabilia à parte duci parere vel timebat, vel (vt quidam aſſerunt) contemnebat. Cuius exemplum comprouinciales ſecuti, duci non paruum timorem imprimebant. Quod factum poſteà non ſolùm comitis inobedientiæ, ſed & ingratitudini dux aſcripſit. Et quoniam ſcriptum eſt, vexatio tantùm

Diſcordia inter ducem Lancaſtriæ & comitem Northumbrorum.

tantùm dabit intellectum auditui. Tunc primò dux ipſe conuerſus ad religionem, cœpit accuſare vitam ſuam priſtinam, non ſolùm priuatis ſed publicis cõfeſsionibus: tunc ſuis peccatis aſcribere cauſas malorum quæ contigerant; tunc ſibimet imputare mortes, nõ ſolùm nobilium, ſed reliquorum qui illo tempore manu impia ſtrati ſunt: tunc illius Katherinæ Svvynford conſortium abhorrere vel potiùs abiurare, & fletibus ac ſingultu facere videbatur pœnitẽtiæ dignos fructus, quibus commentis (vt creditur) iram domini complacuit. Igitur regione pacificata, & oppreſsis vel occultatis malefactoribus, cœpit dux de reditu cogitare. Tamen ante regreſſum ſuum, vt ſe regi regnoq; monſtraret humiliatum vſquequaq;, præmiſit qui nunciarent regi eius fugam, & fugæ cauſas, quam maluit ipſemet migrationem in Scotiam nominare. Nunciarent etiam ſi placeret res, & id opus expeteret, ſe velle reuerti cum ingenti Scotorum multitudine ad comprimendos rebelles, vel ſi hoc diſpliceret, cum propria familia quam recollegerat, & illuceſcente pace, de latebris ad eundem emerſerat, quę ſatis fortis erat ad obuiandum cunctis ruſticis regionis. Quòd ſi nec ſic placeret aduentus eius, vel ſi eum multitudo viuentium cum eodem regi ſine regis conſilio ſuſpectum redderet, determinaret rex cum conſilio aſsiſtente perſonas quas vel quot placeret eiſdem, & ipſe dimiſsis reliquis, paratus erat ad regem venire, etiam ſi contingeret determinari ſolùm tres perſonas, militem, armigerũ, & valectum. Si verò nec iſta regi placerent, & ipſe ita inuiſus eſſet vel proceribus vel communibus regionis, vt putarent per eum, vel regnum turbandum, vel pacem minuendam, paratus erat, ſi dominus rex id dictaret, regno diſcedere velut exul, Angliam denuò non viſurus, dummodo pacem conſequeretur rex & regnum eius. Rex autem & proceres compatientes afflicto, renunciarunt ſibi, vt dimiſſa gente Scotorum, cõfidenter rediret cum tota familia propria, quæ ſi non præſtaret, aſſumeret de vnaquaque villa per quam tranſiturus erat certum numerum ad conducendum eum vſque ad villam aliam pro tutela, donec veniret ad regem. Et factum eſt ita, rege præbente ſibi cõmiſsionem: veniẽſq; ad dominum ſuum regem honorificè ſuſceptus eſt. Poſt paucos dies depoſuit querimoniã contra comitem Northumbrorum, quòd nõ ſolùm inobediẽs, ſed infidelis & ingratus extitiſſet ei, prout (vt præmittitur) turbationis generalis tẽpeſtate. Ob quam cauſam vocatus eſt comes ad Berkhamſtede, vbi congregati fuerunt ad intereſſendum conſilio penè cuncti comites totius regni, vbi cùm dux plura dixiſſet contra eum, comes impatiens (more gentis ſuæ) contra prohibitionem regiam in verba contumelioſa eſt reſolutus, cùm tamen dux tacere iuſſus, ad primam iubentis vocem ſatis humiliter tacuiſſet. Cuius inobedientiæ occaſione, comes tanquam reus læſæ maieſtatis regiæ protinùs arreſtatur, ſed fideiubentibus pro ſe comitibus VVaruvvici & Southfolciæ, quòd veniret ad proximum parliamentum & ſuam præſentiam exhiberet, dimiſſus eſt, & conſilium reſolutum.

Parliamentũ Londini. Circa feſtum omnium Sanctorum conuenerunt ad parliamentum Londonias Barones regniq; communitas, ad quod dux cum tanta copia conuenit armatorum, vt facilè dinumerari non poſſet. Contraxit & comes de partibus borealibus non inferiorem numerum, & Londonias vſque peruenit. Sed dux ſuſpectam putans fidem Londinenſium, propter inueteratum odium, non eſtimauit tutum Londonias hoſpitari. Comes verò ad ciuitatem fiducialiter cum ſuis acceſsit, qui protinùs à ciuibus acceptus eſt cum fauore, illis obuiam in equis procedentibus, illis xenia opipara præmittentibus, hoſpitia ſua præbentibus, & paſturas quas in circuitu ciuitatis poſsidebant armentis quæ ſecum duxerat, pro tanta familia copioſa nimis comodãtibus, & eidem (ſi oporteret) promittẽ-

tibus

tibus fidele iuuamen. Erat igitur comes tunc multum auctus, & numero & fauore Londinenſium, & iam multò fortior partibus ducis pars eius exiſtere videbatur. Erat interea cernere miſerandum ſpectaculum; regnum quod olim pacis tranquillitate præ cũctis regnis gauiſum fuerat, vndiq; (verſa vice) turbationis fluctibus agitari, hinc ſeditione communium, illinc diuerſis factionibus optimatum. Reuera viri diuerſi partis ducis & comitis armati contra regni conſuetudinem, ad VVeſtmonaſterium diebus aliquot conuenêre, inuſitatum de ſemetipſis incolis præbentes ſpectaculum, ſed ſapientioribus non modicum tali facto inculcantes metum. Expectabatur tot diebus à pacis perturbatoribus, vt ignis conceptus arderet in publicum, & furor dominorum procerum liberè prodiret ad actum. Nutans commune vulgus non curabat quem illorum magnatum ſequeretur ad pugnam, dum tali occaſione (ſicut priùs turbationis tempore) irrefrenatas diſcurſandi poſsidere poſſet habenas, & materiam vindicandi ſuorum complicum proditorum, decollationes, tractiones, & ſuſpenſiones factas per regem & fideles regni. Totus clerus autem pluresq; de populo, quorũ deus corda tetigerat, interim conſtituti erant in timore magno, & expectatione, propter mala quæ ſuperuentura erant vniuerſo orbi Britanniæ, occaſione diſſentionis eorundem, ſi effutire pararent odium præconceptum, vndè fiebant in clero orationes publicæ & priuatæ, vt deus (cuius natura eſt bonitas) inter illos ſpirare concederet auram pacis. Tandem cùm diu parliamentum protelatum fuiſſet inaniter propter diſſenſionem ſupradictam, intercurrentibus regni proceribus, cepit rex querelas eorum in manus ſuas, ne propter dominorũ diſcordiam, cuncta regni negotia non ſolùm paterentur impedimẽtum, ſed & irrecuperabile detrimentum. Sicq; ſoluta ſunt à metu corda fidelium, domino miſerante.

Proceſſum eſt perindè ad tractandum de regni regiſq; negotijs in parliamento præſenti, ſed immoratum eſt inaniter in eodem diu, nec ad aliquem effectum quicquam productum, quamuis non ſine magnis fuiſſet ibidem ſumptibus demoratum: & cùm iam effectus aliquis ſucceſsiſſe putaretur, ſuperuenêre noua de aduentu nouæ reginę Caleſiã, ſororis videlicet regis Boëmiæ VVynceſlai filij quondam regis Boemiæ, & Imperatoris, qui & ipſe expectauit in Imperatorem coronari, & ſe Imperatorem vbique literaliter nominauit. Hanc igitur magno prætio, multiſq; peremptam laboribus, habendam rex præelegerat, quanquam cum ineſtimabili auri ſumma oblata fuiſſet ei filia domini Mediolanenſis Barnabonis. Audito igitur (vt retuliſmus) de aduentu reginæ futuræ, ſoluitur parliamentum, reincipiendum poſt regales nuptias & natale dominicum. Et inſuper laborat vnuſquiſque pro viribus tantas nuptias honorare muneribus inſuper & obſequijs fauore dignis. Miſſum eſt ergo in obuiam tantæ virgini, & conducitur cum omni gloria mundi ad portum vſq; Doueriæ, comitantibus eam multis nobilibus tam ſuæ patriæ quàm iſtius terræ. Accidit illo die mirabile cunctis auſpicium, iuxta multarum opinionem fauorem dei, fœlicia fata terræ affutura præmonſtrans. Nam cùm pedem terræ intuliſſet è naui, & ſaluo cunctis egreſsis, nauigio reliquo, ſequuta eſt è veſtigio tanta maris commotio, quanta diu ante viſa non fuerat, & ipſas naues in portu conſtitutas adeò agitauit, vt diſsiparentur ſubitò, & colliderentur, naui prius in qua regina conſederat diſſoluta, & in multas partes horribiliter comminuta. Quidam verò aliter interpretati ſunt ſupradicta, putantes eſſe futurum, vt regnum turbaretur per eã, vel regioni incõmodum aliquod eueniret. Sed iſtius dubiæ perplexitatis obſcuritatem geſta ſequentia declarabunt.

Diſſoluitur Parliamentũ.

Soror regis Bohemiæ honorificè ſuſcipitur.

Anno

Dux Britanniæ à Britonibus comminatus, dimittit Anglos.

ANno dominicæ incarnationis milleſimo trecẽteſimo octuageſimo ſecũdo, qui eſt annus regni Richardi regis à cõqueſtu ſecundi quintus, circa præſens tẽpus Britones in Armorica Britãnia indignati, quòd Anglici in tanto cõſtituti eſſent honore penes dominum ſuum ducem Britanniæ, verſi in ſeditionem, cõuenerunt aduerſùs dominum eorundem, imperioſè mandarunt, vt dimiſsis à ſuo famulatu cunctis Anglicis, tantummodò gauderet ipſorum obſequijs, ſcilicet Britonum, vel mortem inferrent eiſdem, inſuper & ab eius obſequijs cuncti Britones deſciuerent. Igitur dux in arcto conſtitutus, conuocatis de familia ſua Anglicis, enarrat dolenter inſtans periculum, & licèt inuitis à ſua terra quantocius vniuerſos iubet abire. Cõturbati verò & conterriti ſuper audita Angli, cum omni feſtinatione parant indemnes abſcedere, ne fortaſsis eis queant deteriora contingere incolarum malitia dictę terræ. Audiens Anglorum receſſum repentinum dominus de Cliſſon, & cauſam diligenter inquirens & agnoſcens, (nam & ipſe reconciliatus erat duci) vehementer iraſcitur contra autores receſſus Anglorum, & conuocatis tam militibus quàm armigeris, cęteris quoque quos nouit in hac cauſa peccaſſe, quærit cuiuſmodi auctoritate id efficere præſumſerunt, vt à duce ſuo domino remouerent viros domino ſuo fideliſsimos, & qui vltrà nationes alias ſuis dominis decenter obſequi & placere ſciuerunt, & eis reuerentiam omnem impendere commodum prouidere. Nullus inquit veſtrum tanto honore dominum ſuum colere, affectu tanto diligere, tantæ humanitatis obſecundatione venerari nouit, vt Anglici, quos inuidia pleni, in vituperium domini veſtri atque dedecus abieciſtis. Quapropter redire ſinatis ad domini veſtri ſolatium, quos ad eius tædium amouiſtis, & eidem eos pacificè deſeruire permittite, aut (deum teſtor) ſuperbiſsimos è vobis faciemus ſuſpendio ſtragulari. Quibus dictis, mittit qui reuocarent familiã eiectam, præhabitis officijs iterum gauiſurã, ſed fruſtrà, quia iam plures ad Angliam tranſfretauerant, & relicti fuerunt pauci admodùm, qui deficiente nauigio ſiue vẽto poſt ſocios remãſerunt; quos reuocatos iterũ reſtituit curiæ domini ſui Ducis.

Regales nuptiæ.

Poſt feſtum Epiphaniæ conuenit Londonias vniuerſa regni nobilitas, ad intereſſendum regalibus nuptijs, & obſequium deferendum iuxtà conſuetudinem à quolibet antiquitùs vſitatam. Benedicitur apud VVeſtmonaſterium Imperialis puella in ſponſatam regiam, à domino Cantuarienſi Archiepiſcopo in reginam cum gloria & honore coronatur. Haſtiludia quoq; fiũt pro magnificentia tantæ celebritatis per dies aliquot, in quibus & Angli & virtutem ſuam, & patriotæ reginæ ſuam probitatem publicè demonſtrarent. In quibus non ſine damno perſonarum vtriuſque partis laus eſt acquiſita, & rei commendatio militaris.

Parliamentũ nuper ſolutũ incipitur.

Expletis nuptiarum ſolemnijs, incipitur Parliamentum quod omiſſum prædiximus propter cauſas præmiſſas, in quo plures articuli ſunt propoſiti & decreti, videlicet de extraneis admittendis ad vendendum perſonaliter, ſine impedimento mercatorum Angliæ, liberè ſua mercimonia. De abrogatione pelluræ, & apparatus argenti in zonis &c. à communibus ſtatus inferioris: de præcio vini ſic appoſito, videlicet dolium non excedere ſex marcas. Multa ſunt & alia quæ ſtatuta ſunt ibidẽ. Sed quid iuuant ſtatuta Parliamentorũ, cùm penitùs expoſt nullum ſortiantur effectum? Rex nempè cum priuato conſilio cuncta vel mutare vel delere ſolebat quæ in Parliamentis ante habitis, tota regni non ſolùm cõmunitas ſed & ipſa nobilitas ſtatuebat. Editum eſt & ibi ſtatutum contra communitatem impoſterùm inſurgentem, vt non expectato alieno ſuffragio, videlicet breui regio, fideles regni vbicunque viderent ruſticos vel communes excitare ſuſpecta conciliabula, ſenos aut ſeptenos, eos capere foret

eis

eis licitum,& in cuſtodia detinere.

Comes Southfolciæ morte obijt repentina.

Comes Southfolciç VVilhelmus Vfforde in iſto præſenti parliamento dum à militibus comitatuum fuiſſet electus ad pronũciandum ex parte illorum negotia reipublicæ,die & hora quibus exequutus fuiſſet ſuſceptum negotiũ,cùm gradus aſcendere incepiſſet ducentes ad cameram in qua regni nobilitas tota cõceſſerat,repentè corruit,& inter ſuorũ manus illicò ſpiritum exhalauit,quãuis iucundus & nihil mali ſentiens aulam VVeſtmonaſterij parùm ante & velut immediatè ſubintraſſet. De cuius morte ſubitanea non parùm conſternati ſunt,non tantùm cuncti regni proceres, ſed & omnes mediocres & pauperes, quia cunctis ſe in omni vita amabilem exhibuerat. Poſt cuius mortem finis eſt impoſitus Parliamento, poſtquam mercatores Angliæ conceſsiſſent regi pro ſubſidio cõſuetudines lanarum iterum, quos Maltot vulgares appellãt,per quadriennium ex poſt ſequens. Ordinatus eſt etiam in hoc Parliamento (petẽtibus hoc magnatibus & cõmmunibus,) Richardus Scrop miles,cancellarius, vtpotè vir qui ſpectabili ſcientia & inflexibili iuſtitia nõ haberet ex ſua fortuna parem in regno. Ad officium vero theſaurarij dominus Hugo Segraue miles ſubrogatur. Per idem tempus comes Marchiæ dominus Edmundus de Mortuo mari in Hibernia cõceſsit in fata, poſtquam illam terram totam penè perduxiſſet ad pacẽ,& nobiliſsimè & ſapiẽtiſsimè gubernaſſet. Circa dies iſtos magiſter VVilhelmus Courtney Epiſcopus Londonienſis transfertur ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem, & magiſter Robertus Braybrok effectus eſt Londonienſis.

Carolus coronatur à Papa in regem Neapolis.

Circa tempus illud Carolus de pace (de quo ſuperiùs pauca proſtrinximus) poſt coronatus eſt à domino Papa in regem terræ laboris Neapolis,quã intrauit in manu forti poſſeſſurus terram illam, & nemine reſiſtente peruenit in pace Neapolim, ciuitatem Metropolitanam regni, vbi cum honore decenti à ciuibus eſt ſuſceptus,& vt ſucceſſus correſponderent ei iuxta domini Papæ vaticinium,dicentis in quodam ſermone habito ad populum eiuſdem Caroli pacis: Eſt tibi fili chariſsime non abs re cognomen inditum,quoniã proficiſceris in pace, & pax erit tibi in ingreſſu tuo,pax in progreſſu, & pacis ſucceſsione gaudebis. In terra illa redditæ ſunt ei pacificè ſine cuiuſque belli tumultu vel diſpendio, vrbes Gaietana, Capua, Beneuentum, Auerſana, & plures alij, quarum nomina non tenemus. Et illa meretrix magna quæ ſedit ſuper aquas multas & vocabatur regina Neapolis, à facie formidinis Caroli & eius exercitus fugit in caſtellum vrbis eiuſdem,quod vocatur caſtrum nouum, quam mox Carolus obſidere curauit, & protelauit obſidionem quadraginta & duobus diebus. Igitur quadrageſimo die obſidionis præfatæ, inſultum fecit aſperrimum ad caſtellum. Et cùm maximè deſudaret ipſe & ſuus exercitus ad perturbandum caſtellanos,& caſtellum violenter occupandum, repentè ſuperuenit à tergo Caroli & ipſius exercitus intromiſſus in vrbem (mediante proditione) dominus Otto de Bronneſvvich, (maritus prædictæ reginæ) cum Marco de Monte Ferrando,& armatorum copioſa turba, ad irruendum in Carolum, & ſuccurrendum reginæ. Erat tunc in exercitu Caroli quidam miles, dictus Iomitus, qui & ipſe princeps erat exercitus, vir vtique & in bellis prouidus & manu promptus. Hic repentè ſentiens dolum proditorum, & periculum quod imminebat, partem exercitus locat ad muros, quæ caſtellanos prohiberet ab irruptionibus, dum manus conſerreret pars exercitus altera cum Ottone, cui mox obuiatum eſt cum audatia à Carolo & Iomito, & pugnatum eſt atrociſsimè, donec hoſtilis exercitus diſsipatus & victus eſt, plurimis occiſis, & multis captis. In qua pugna peremptus eſt Marcus de monte Ferrando, & Otto de Bronneſvvich læthaliter vulneratus & captus.

Quem confeſtim reginæ monſtrantes, minabantur in machina poſitum proiecturos ad illam in caſtellum, niſi mox reddere vellet illud. Sed tamen nocte ſuperueniente, nō fecerunt ita. Igitur regina nocte illa tractatum cum ſuis faciens, in craſtino ſe reddidit & caſtellum; in quo repertæ ſunt diuitiæ infinitæ. Capta autem, in cuſtodia ſeruabatur, donec Carolus cum domini Papæ conſilio deliberaret quid agendum eſſet de perſona ſua. Captus eſt in eodem caſtello cum regina, comes cancellarius, cum comite camberlano, & multis alijs, quos longū foret per ſingulos nominare. Hoc modo parata eſt pax Carolo de pace, & paratum eſt regnum in conſpectu eius. Ferunt quidam, quòd regina poſt captionem ſuam (mediantibus vtriuſq; partis amicis, Papa ſic volente, & Carolo permittente) ingreſſa ſit religionem monialiū, quæ de ordine Sancti Franciſci ſunt, & Minoriſſe vocantur, quæ ſi conſequutura ſit de tanta perfectione meritum, nouit deus cui omne cor patet.

Propoſitiones ſeptem magiſtri Iohannis Wiclif.

ADuerſarius fidei chriſtianæ, Hæreſiarcha recordationis execrabilis, Iohannes VViclif, ſollicitus peruertere tam maiores q̄ minores regionis incolas ſuis nequam adinuentionibus, ſuas damnabiles opiniones modò per ſe, modò per ſequaces ſuos, modò ſcriptis, modò prædicationibus, per totum tempus iſtud dilatare contendit. Et quia minus ſatisfaciebat eius affectui, prædicationibus in vulgari plebe inexecrabiliter declamatis, ſcribit ad dominos & magnates, qui circa feſtum Sancti Iohannis ante portam latinam Londonias ad Parliamentum coadunati fuerūt machinationes nouas, quibus & illos allicere poſſet, & in errorem trahere: ſub hijs verbis modum ponemus promiſſum vt in eius ſchedula ſcribitur, erat nempè iſta præſcriptio.

Magiſtri Iohannis Wiclif ſeptem interpretationes, ad tutelam regni Angliæ per eius proceres exequendæ.

Quòd rex aut regnum, nulli ſedi vel prælato obediat, niſi de quanto ex fide ſcripturæ ſonat in obedientiam Ieſu Chriſto. Patet, quia aliter proponetur Chriſto in obedientia antichriſtus: Omnis enim obedientia quæ non fit Chriſto, fit antichriſto: Quia Luc. 2. *Qui non eſt mecum &c.* Quòd nec curiæ Romanæ nec Auinonicæ, nec alicui exteræ emittatur regni pecunia, niſi doceatur hoc eſſe debitum ex ſcriptura ſacra, patet, quia aliter foret rapina lupi rapacis, quàm Chriſti. Math. dicit eſſe à fructibus cognoſcendum. Quòd nec Cardinalis nec alius habeat fructum eccleſiæ vel præbendæ de Anglia, niſi vel ritè reſideat, vel occupetur legitimè in cauſa regni à proceribus rationabiliter approbata. Patet, quia aliter non intraret per Chriſtum, ſed aliundè aſcenderet vt antichriſti diſcipulus, & per traditiones ſæculi tanquam latro prædaretur regnum in ſubiectis pauperibus, ſine equiualentia pecuniæ recompenſæ. Quòd rex & regnum tenentur deſtruere regni proditores, & ſuos à ferocibus inimicis defendere. Quòd regni cōmunitas non oneretur tallagijs inſuetis, antequam totum patrimonium quo clerus dotatur deficiat, patet, quia omnia iſta ſunt bona pauperum charitatiuè exponenda ad eorum agentiam, viuente clero in perfectione primariæ paupertatis. Quòd quocunque Epiſcopo vel curato dotato de Anglia in contemptum dei notoriè incidente, ne dum liceat regi, ſed teneatur ſua temporalia confiſcare: patet, quia aliter regnum poſtponeret, Chriſtum regis domini temporalis contemptum ponderans pluſquā viginti. Quòd rex nullum Epiſcopum vel curatum mancipiet ſuo miniſterio ſeculari, patet, tam rex quàm clerus foret proditor Ieſu Chriſti.

Aliæ propoſitiones Iohānis Wiclif.

QVòd rex nullum propter moram in excommunicatione incarceret, antequam ſecundùm legem dei mora iſta ſit docta eſſe illicita; patet quia ſæpè excommunicantur multi improuidè, vbi ſecundùm legem dei & Eccleſiæ debeant excommunicationes perpetuæ tollerare, auctorizare incarcerationem hominis propter hoc quod facit, & debet fore opus dęmonij merediani. Contraria

traria autem iſtorum licèt ſint inſenſibilia non curata,tamen nimis confundunt rempublicam, quia res inſenſibiles parui penſæ ſunt maximæ in vigore. Vt autem periculoſiùs traheret auditores ſuos, ſcripſit eo tempore, & publicauit alias concluſiones ab omni eccleſia anathematizandas, & ſunt iſtæ. Subſtantia panis manet poſt conſecrationem,& ſubſtantia panis poſt conſecrationem eſt corpus Chriſti. Deus de potentia ſua abſoluta non poteſt facere quod in ſacramento altaris eſſent accidentia ſine ſubiecto.

Deus debet obedire Diabolo. Papa plus tenetur Imperatori quàm è conuerſo. Omnes monachi de ordine ſancti Benedicti nolentes labore manuum victum adquirere,non ſolùm non ſunt Apoſtatæ ab ordine ſancti Benedicti,ſed quod veriùs eſt, à diſcipulatu Chriſti. Nullus eſt dominus, ſimul nullus Epiſcopus, nullus eſt prælatus dum eſt in peccato mortali. Si ordines fratrum eſſent certi & in Chriſto fundati, non quærent confirmationem à Papa. Vbi leges humanæ non fundantur in ſcriptura ſacra, ſubditi non tenentur obedire. Has delirationes execrabiles poſuit idem Iohannes ea vice, ſed ad damnationis ſuæ cumulum, emiſit viros apoſtatas de fide catholica peſsimè ſentientes, ad dogmatizandum & prædicandum,& alias concluſiones periculoſiſsimas, quas audiens quiſque fidelis, meritò tinnirent aures eius. Inter quos erat quidam vultum & habitum præferens heremitæ, veniens equidem in veſtimentis ouium, ſed intrinſecùs erat lupus rapax. Hic emiſſus per dictum Iohannem,publicè prædicauit Leiceſtriæ dominica in ramis palmarum abhominationes iſtas.

Nulla hæreſis vel falſitas in tota doctrina magiſtri Iohannis Wiclif poterit probari.

Prima concluſio. Quòd homines qui dimittunt audire verbum dei & Euangelium prædicatum propter excommunicationes hominum, ſunt excommunicati & in die iudicij traditores dei habebuntur,& etiam illi qui dimittunt prædicare propter talem excommunicationem. 2. Excommunicatio quæ datur ad impediendum homines audire verbum dei,excommunicatio antichriſti eſt, & non chriſtiani. 3. Quòd nullus prælatus debet excōmunicare aliquem niſi priùs ſciat ipſum excōmunicatū à deo, & ſi quis aliter aliquē excōmunicauerit, ipſe excōmunicatus eſt & hæreticus. 4. Nullus debet aliquem excōmunicare niſi ex charitate & pro ſalute animæ ſuæ. 5. Prælatus excōmunicans clericū qui appellat ad regem & conſilium regni, eo ipſo traditor dei eſt & regis regni. 6. Prælati Eccleſię adquirunt beneficia ſua per aurum,& ſic ſunt Simoniaci & hæretici. 7. Contra antiquam legem eſt, & etiam cōtra nouam, quòd viri eccleſiaſtici habeāt poſſeſsiones temporales. 8. Nunquā erit bona pax & plenaria in regno iſto,quouſq; iſta temporalia auferantur à viris eccleſiaſticis, & ideo rogabat populum (manibus extenſis) vt vnuſquiſq; adiuuaret in iſta materia quantum poſſet. 9. Quòd viri Eccleſiaſtici dummodo vixerint in diuitijs & voluptatibus ſicut iā viuitur,ſunt inhabiles ad orandū pro populo, pro quo fine fuerunt principaliter ordinati. 10. Si rex haberet in manu ſua tēporalia Eccleſiaſticorum,nō oporteret eum tunc accipere tallagia, nec cōmunitatem regni ſpoliare. 11. Beatus Paulus acquiſiuit victum pro ſe & diſcipulis ſuis ſuis manibus, & ſic deberent religioſi manibus ſuis laborare, & non publicè mendicare. 12. Quòd iſtæ nouæ ſectæ quæ quaſi heſterno die venerunt, aſſerunt vitam ſuā perfectiorem quàm religionem Chriſti cōmunem & Apoſtolorū,& volūt ſic facere Chriſtū fatuū. 13. Quòd ſacramentū altaris poſt cōſecrationē eſt verus panis & verū corpus Chriſti, & illa rotunditas quæ videtur & albedo & huiuſmodi ſunt panis,& hæc eſt ſententia Apoſtoli,doctorū antiquorum & ſanctorū, & in iſta materia doctores nouelli vel contradicunt inter ſe, vel non dant ſufficientem huius ſacramēti deſcriptionem. 14. Religioſi prædicātes qui

Concluſiones Iohannis Wiclif.

nolunt dicerē populo & ſcribere veram deſcriptionem huius ſacramenti,& fidem fundatam in Euangelio & ſacra ſcriptura,ſunt excommunicati & hæretici,& ſi quis talibus Eleemoſinam ſuam dederit, ipſe eſt fautor illorum, & cum ipſis excōmunicatus, & quòd fratres verecundátur dicere fidem ſuam de ſacramento altaris.Cōfirmatione autem omniū dictorū ſuorum,dixit quòd hæc eſt fides quam debent habere ex Euāgelio & dictis Apoſtolorum,& ſi quis oppoſitum prędictorū diceret vel prędicaret,quòd nullo modo eſſet ei credendū.Hæc & multa alia erronea dixit publicè & prædicauit idem zizaniæ ſeminator, in detrimētum eccleſiæ & fidei orthodoxæ.Nec ſuffecit huic diei malitia ſua,niſi vt & apponeret iterū in die ſancto Paraſceues prædicare nequitiam inauditam in eodem loco,rectoribus eccleſiarum non valentibus prohibere eum ob fauorē popularem qui libentiſsimè cū audiebant, & ſe periculo mallebāt exponere pro eodem,antequam vel prohiberetur prædicare,aut quicquā contra eum per viā iuris tentaretur. Reuera loquebatur eis placentia,& quicquid proferre nouerat in derogationē prælatorum,detractionē magnatum,quæ vulgus cōmune ſolet libenter audire, lingua protulit venenata, captās per ſingula verba ſermonis ſui fauorem,laudem quoq; vulgi,callidè cōmentis talibus ſeducens & decipiens populum imprudentem. Vndè poſtea contigit, cùm Epiſcopus Lincolnienſis eum correxiſſe paraſſet,& ab eo facultatem prædicandi tuliſſe,ſęuiens turba demens,Epiſcopum adeò deterrebat, vt nihil auderet agere cōtra eum. Ad notitiā igitur poſterorum, vt cognoſcāt quantū noſtris temporibus præualeret inimicus,& impunè debacchatus fuerit,cōcluſiones vel potiùs abuſiones,quas in die Paraſceues, vbi ſupra proclamauit, huic paginæ inſeremus.

Concluſiones in die Paraſceues.

1. Quòd ſi parochiani ſciuerint curatum eorum incontinentem eſſe,& malum,debent ſubtrahere ab eo decimas,& aliàs ſunt fautores criminis,& conſentiētes eius malis operibus. 2. Quòd decimæ ſunt puræ Eleemoſinę,& in caſu quo curati fuerunt mali,poſſunt licitè eas alijs cōferre. 3. Quòd homines poſſunt debita ex charitate petere,ſed nullo modo propter debita aliquem incarcerare. 4. Quòd curatus malus ſubditos excōmunicans pro decimarum detētione,non eſt niſi pecuniā ab eis indebitè & malè extorqueri. 5. Si aliquis capellanus,vel compatres aut commatres infantium puerorum,temporibus quibus huiuſmodi pueros ſeu infantes baptizauerunt & leuauerunt de ſacro fonte, fuerint in aliquo mortali peccato detenti, infans huiuſmodi ſiue puer non eſt baptizatus,nec recepit tēpore huiuſmodi ſacramentū baptiſmi. 6. Quicūq; Epiſcopus cōferens alicui ſacros ordines præsbiteratus,huiuſmodi perſonaliter ordinatus,nō eſt prębiter ratiōe collationis huiuſmodi ſibi factę, niſi ſit electus à deo. 7. Item idem dixit publicè & expreſsè in prædicatione ſua corā maiori Leyceſtriæ & multis alijs,quòd deus nunquam conſtituit miſſam celebrari, & quòd bonum eſſet iſtis temporibus vt pauciores miſſæ celebrarentur quàm celebrantur. 8. Item dixit publicè & expreſſè coram vicario de Fusby ,decano de Goſecote,& multis alijs in prædicatione ſua, quod quicunque parochianus dans decimas ſuo curato,ſciens ipſum in mortali peccato,vel tenere aliquam mulierem ſuſpectam publicè vel occultè, quòd ipſe conferens decimas huiuſmodi curato ſuo, manu tenet ipſum in peccato ſuo huiuſmodi,& eſt particeps criminis eiuſdem. 9. Item dixit quod ſacræ canones ſunt traditiones humanæ. 10. Item idem VVilhelmus dixit publicè & expreſſè in prædicatione ſua Leyceſtriæ, quòd ſciuit bene quòd illud quod tractabatur in altari,fuit corpus dominicum, ſed (vt aſſeruit)ſciuit plus dixiſſe de iſta materia ſi voluiſſet, & ſic per huiuſmodi verba ſua per eum prolata , nequiter & perplexè indicata ſimplici populo Chriſtiano, eoſdem Chriſti fideles fecit per ſua

erronea

erronea multipliciter deuiare, & de fide Catholica deſperare, & quod deterius eſt, omnes laicos de ipſa patria à tramite iuſtitiæ & veritatis quaſi penitus declinare, dioceſano (vt retulimus) timore turbæ, cui quammaximè complacuêre ſermones eius, quicquam contra eum agere non audente.

Fuerunt eo tempore & plures alij huius nefandæ doctrinæ ſequaces & diſcipuli, qui prædicauerunt & iſta & plura alia magis enormia, non in quibuſcūq; villis aut ciuitatibus, ſed in ipſa vniuerſitate Oxoniæ, profeſtis diebus, Cācellarius pro tunc magiſter Nicholaus Hertford, acerrimus ſectator Iohānis VViclif, & quidam canonicus Leiceſtriæ, & alij qui non aſcenderant per oſtium in ouile ſcholarum, ſed aliūdè, poteſtate magnatum cōtra fratrum ſuorum & Abbatis proprij voluntatē. Hij omnes & plures alij ex eorum cōplicibus peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerūt, nec abſconderunt, nec ſuffecit ſcholis malè ſentire de fide Catholica aut de cæteris in quibus errabant articulis, niſi publicis prædicationibus traherent in ſuæ prauitatis deuium Chriſti fideles. Ex quibus ille canonicus Leiceſtriæ (vt pateret quàm imperfectè viuēdi normam didicerat ex doctrina ſanctorū) aſſeruit in quadam prædicatione ſua, ſe ſolummodò laudare ſuum ordinē, ex hoc quòd cæteris ordinibus erat propior & cōformior vitæ ſeculari. Qui vt erat in ceremonijs propior, optabat vt & in habitu cōformis eſſet, hoc ſolùm eis deeſſe ad gradum perfectionis aſſeruit, quòd in habitu eſſent ſecularibus diſconformes. Monachorum vitam & aliorum religioſorū imperfectionem eſſe dicebat, quòd pluribus obſeruantijs aſtringebantur.

N. Hertford & quidam canonicus Leiceſtriæ diſcipuli & ſequaces Iohannis Wiclif.

Hijs clamoribus excitatus dominus Cantuarienſis magiſter VVilhelmus Courtney, vt erat vir (vt creditur) ſpiritu dei plen⁹, nō paſſus eſt tātas nequitias habenas liberas poſſidere, ſed mox vt erat in Chriſtum domini conſecratus, vt doceret ſibi non iuſtitiā Phinees ſed facultatem hactenus defuiſſe in refrenandis animis irruentibus & infrænatis, conuocatis fratribus ſuis ſuffraganeis, tractat de malitia temporis, edicit miſeriam, & cōqueritur de filijs proditionis, qui ſinu foti matris Eccleſiæ, conantur diſcerpere matrem ſuam. Tandem poſt tractatum habitum, auditis quorundam ſuper iſta re ſententijs, deliberat penes ſe vel tot enormitates ad rectam regulam retorquere, vel caput exponere pro cauſa dei. Diſpoſuit ergo primùm, adhibitis quibuſdam coepiſcopis qui poſt Baalim non abierunt, & pluribus de ſacræ paginæ profeſſoribus, diuerſitates lepræ diſcutere, quibus reſperſæ erant oues erraticæ, & diligenter inſpectis opinionibus infirmis, diſcernere inter lepram & lepram. Igitur afferuntur in medium tantæ fœditatis vlcera paſtoris palpanda manibus, eiuſquè miniſterio Anathematis ignibus conſumenda. Quæ ſeorſum ſingillatim pōnemus, prout damnari meruerunt.

Archiepiſcopus rem agit cum coepiſcopis de concluſionibus Wicliffi.

1. Quòd ſubſtantia panis materialis & vini maneat poſt conſecrationem in ſacroſancto altaris. 2. Quòd accidentia non maneant ſine ſubiecto poſt conſecrationem in eodem ſacroſancto. 3. Quòd Chriſtus non ſit in ſacroſancto altaris ydemptice, verè, & realiter in propria præſentia corporali. 4. Quòd ſi Epiſcopus vel ſacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, conficit, nec baptizat. 5. Quòd ſi homo fuerit debitè contritus, omnis cōfeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua vel inutilis. 6. Pertinaciter aſſerere non eſſe fundatum in Euangelio, quòd Chriſtus miſſam ordinauerit. 7. Quòd debent obedire Diabolo. 8. Quòd ſi Papa ſit præſtigiator & malus homo, ac per cōſequens membrum diaboli, non habet poteſtatē ſupra fideles Chriſti ab aliquo ſibi datam, niſi fortè à Cæſare. 9. Quòd poſt Vrbanum ſextum non eſt aliquis recipiendus in Papam, ſed viuendum eſt more Græcorum ſub legibus proprijs. 10. Aſſerere quòd eſt contra ſacram ſcripturam quòd viri Eccleſiaſtici

Articuli Ioh. Wiclif ab Archiepiſcopo, &c. damnati.

habeant poſſeſsiones temporales.

Notatis grauioribus culpis, dominus Archiepiſcopus conſequenter deſcendit ad minores, vt euellat & deſtruat, diſsipet & diſperdat, quæ filius perditionis ſeminauerat, omnia ſcandala in regno Dei, quæ partim hic inferius annotantur. 1. Quòd nullus prælatus debet aliquem excõmunicare, niſi prius ſciat ipſum excommunicatum à deo. 2. Item quod ſic excommunicans ex hoc ſit hæreticus vel excommunicatus. 3. Quòd prælatus excommunicans clericum qui appellauit ad regem & cõſilium regni, eo ipſo traditor eſt dei, & regis, & regni. 4. Item qui dimittunt prædicare ſeu audire verbum Dei vel Euãgelium prædicatum propter excõmunicationem hominum, ſunt excõmunicati, & in die iudicij traditores dei habebuntur. 5. Aſſerere quòd licet alicui Diacono vel præsbytero prædicare verbum dei abſque auctoritate ſedis Apoſtolicæ vel Epiſcopi Catholici, ſeu alia, de qua ſufficienter conſtet. 6. Quòd domini temporales poſſunt ad arbitrium eorum auferre bona temporalia ab Eccleſiaſticis habitualiter delinquentibus, vel quòd populares poſſunt ad arbitrium eorum dominos delinquentes corrigere. 7. Quòd decimæ ſunt puræ Eleemoſinæ, & quòd parochiani poſſunt propter peccata ſuorum curatorum eas detinere, & ad libitum alijs conferre. 8. Quòd ſpeciales orationes applicatæ vni perſonæ per prælatos vel religioſos, non plus proſint eidem perſonę, quàm generales orationes eidem cæteris partibus. 9. Eo ipſo quòd aliquis ingreditur religionẽ priuatam quamcunq;, redditur ineptior & inhabilior ad obſeruantiam mandatorũ dei. 10. Quòd ſancti inſtituentes religiones quaſcũq; priuatas, tã poſſeſsionatorum quàm mendicantium, in ſic inſtituẽdo peccauerunt. 11. Quòd religioſi viuentes in religionibus priuatis, non ſunt de religione Chriſtiana. 12. Quòd fratres teneantur per laborem manuum & non per mendicationẽ victũ ſuum acquirere, error damnatus ab Alexandro Papa quarto.

Archiepiſcopus Cantuarienſis mittit mãdatũ ſuum Cancellario Oxoniæ contra articulos prædictos.

Damnatis prædictis concluſionibus hæreticis & erroneis à domino Archiepiſcopo & cætu ſapiẽtum, cõſequenter idem Archiepiſcopus mandatum mittit cancellario Oxoniæ Roberto Rugge, in quo declarauit damnationem, & mãdauit vt per ſe vel per alium eaſdem eſſe dãnatas faceret publicè declarari. Prohiberet inſuper hæc & cætera talia vel in ſcholis communicari, vel in prædicationibus attrectari de cætero, & eo effectualius laboraret in executione mandati ſibi directi, quo dominus Archiepiſcopus poſſet apertè cognoſcere eũ nullatenùs talibus erroribus maculatum, aut talium prædicatoribus adhærere, ſed diſsimulari non potuit malitia pręconcepta in corde ſuo, quin patenter foris oſtenderet venenum, quòd in eius animo firmauerat ſibi ſedem. Reuera diebus ſolẽnioribus, quibus eius incumbebat officio ſermones in populo facere, cõmiſit onus verbi hijs quos ſciuit acerrimos Iohannis VViclif ſectatores, ſpreto vel paruipenſo Archipontificali mandato. Et quidem Philippo Ripindon præfato canonico de Leyceſtria, ſermonem dicẽdum aſsignauit in feſto corporis Chriſti, in quo ſermone inter multa quæ dixit abuſiua talia perorauit. In doctrina autem ſpeculatiua cuiuſmodi eſt materia de ſacramẽto altaris: Ponam (inquit) cuſtodiã ori meo donec deus aliter illuſtrauerit ſiue inſtruxerit corda cleri. Factũq; eſt, vt non emendationem malorum, ſed augmentationem, idem Cancellarius mãdato Archipræſulis vteretur, & ad irritationem paternæ patientiæ & lenitatis. Quibus rebus nimirũ Archiepiſcopus exacerbatus, iterũ recollecto cætu magiſtrorũ, citari fecit expoſt prędictũ Cãcellariũ & cæteros ſuperiùs nominatos, ad reſpondendum de tanto contemptu coram eis publicè, & declarãdum quid de præmiſsis damnatis articulis ipſi ſentirent. Qui tandem poſt multas tergiuerſationes, imponendo duplicem ſenſum in eiſdem, & cauillationes diuerſas, coacti

coacti ſunt,licèt inuiti, ſimpliciter proferre ſentire ſuũ de pręmiſsis, facta prius proteſtatione,quòd vellent & intenderẽt eſſe humiles & fideles filij,& eccleſiæ in omnibus obedire.&c.Conceſſerunt igitur cunctas præmiſſas concluſiones, intelligendo eas,prout verba ſonant,fore vel hereticas vel erroneas,iuxta quod dominus Archiepiſcopus & magiſtrorum cœtus (vt ante retulimus) plena deliberatione definierant de eiſdem.

Comes Flandriæ expellitur de terra ſua.

Comes Flandriæ circa dies iſtos expellitur cũ dedecore grandi de terra ſua, qui dum plus ſtudet falſitati quàm veritati, iniuſtitiæ quàm æquitati,ſentit repentè manum domini aggrauatam ſuper eum. Reuera Gandauenſes cùm iam nullatenùs eum fidem erga eos ſeruaturum agnoſcerent,nec eis more domini debito præfuturum, poſtquam multa mala eis latenter & apertè irrogaſſet,vindicari ſtatuunt in eum & adhęrẽtes ſibi,ſi fortuna permittat. Quapropter in die Inuentionis ſanctę Crucis,qui eſt dies celeberrimus in tota Flandria, dicti Gandauenſes latenter (cõgregatis innumeris de communibus & ſtipendiarijs Zelandenſibus, necnon Brabantis & quibuſdã Anglicis) hoſtiliter egreſsi ſunt,& penè ſubitò ad tertium miliariũ à villa de Burges peruenerunt. Ductore quodã Philippo de Northfeld arcta villa,qui quondam conſanguineus extitit Anglorum reginæ Philippæ. Comes ergo audiens de aduentu Gandauenſium, repentè cum multis obuiã eſt egreſſus. Bellum igitur eſt commiſſum inter eos atrociſsimum, & cadunt hinc viciſsim plurimi. Sed Burgenſes ſenſere totum penè diſpendium,proſtratis in breui ſeptem millibus ex eiſdem. Cernẽs autem comes partem ſuam totaliter infirmatam, & animos deficere reliquorũ, concidit & ipſe animo, & timidè fugiendo feſtinat ad Burges, quem Gandauenſes è veſtigio inſecuti ſunt ad villam vſque de Burges,& portas violenter effregerunt, & foſſas aqua repletas leui negotio tranſierunt. Nam villa non munitur muro, ſed optimis foſsis circumdatur & profundis: & ſic in villam velociter irruperunt. Impedimento erat eis pauliſper foſſarum tranſilitio quibuſdã de villa repugnantibus, cùm interim qui in villa fuère quinq; bella licenter ordinauerunt contra eos, & intra villam locauerunt. Quæ penè ſine difficultate vicerunt, diſsipauerunt, & occiderunt, & comitem in Franciam fugere compulerunt. Peracta tandem ſtrage belli,ad cædes ciuium conuertuntur.Diſcurrentes ergo per totam villam,ſcrutantur vbicunque locorum fręquentatores iſtarum artium, videlicet piſcariorum, pellipariorum, carnificum, & eorum quos Macleres vocant lingua ſua, qui mercedes recipiunt ex vtraque partę pro negotijs expediendis: de quibus quoſque repertos in ore gladij peremerunt. Excreuit autem numerus occiſorum ad decem & ſeptem millia virorum de Burges. Nonaginta verò de maioribus villæ de Burges, captos Gandauum tranſmiſerunt, veruntamen nulli mercatori extraneo nocuerunt vel quicquam moleſtiæ intulerunt. Sed & Anglicis præcipuè pepercerunt, adeò vt ſi quis conuinceretur de bonis cuiuſquã Anglici aliquid rapuiſſe, mox ſine reſpectu miſericordiæ capite plectebatur. Et cùm cuiuſdam Anglici compotorium,quòd Comitor vocamus,eſſet confractum in prædicta deprædatione,& idem Anglicus de hoc depoſuiſſet quęrelam capitaneo eorundem, cùm interrogatus neſciret dicere quis hoc feciſſet, capitaneus dedit ei equum ſuum,præcipiens ne de hac re vlteriùs quæreretur,pro quo dictus Anglicus mox recepiſſe potuit octoginta florenos, cùm reſarcire damnum ſuum potuiſſet minus quã decem marcis. His itaque geſtis,Gandauenſes tam prudenter diſpoſuerunt pro villa de Burges,vt infrà triduum, omnia mercimonia & mercata ibidem (quod mirum dictu eſt)non minus apertè & quietè tenerentur & frequẽtarẽtur, quã triduo vel quatriduo tenebãtur ante conflictum.Depoſita villa more ſuo,Gandauen-

dauenſes regreſsi ſunt Gandauum in multis ſpolijs & triumpho, mittentes ex eis qui ſequerentur, & obſiderent eos qui ad munitionē de Vdenarde confugerant, & eandem contra eos præſumpſerant detinere. Fuerunt equidem nobiliores & valentiores milites & armigeri totius Flandriæ, & putabant tum pro fortitudine loci, tum quia contigua eſt illa inimico prouincijs Galliarum, vndè auxilium eis de facili ferri poſſe credebant, ibidem ſe fore ſaluandos. Igitur obſidione diſpoſita, circumſederunt locum per totum tempus æſtiuale, quibus Comes Flandriæ apud ſanctum Audomarum commorans plura damna pluries irrogauit vt ſubuenire poſſet obſeſsis.

Parliamētum Londini.

Circa feſtum ſancti Iohannis ante portam Latinam conuocati ſunt ad parliamentum Londonias cuncti maiores regni, & qui de conſuetudine vocari ſolebant quamuis in quadrageſima præcedente factum fuiſſet aliud parliamentum, prout ſupra ſcripſi. In quo, petitione militū comitatuū, Iohannes Stravv presbyter, qui ductor fuit eorum qui inſurrexerāt apud Bury & Mildenhale, tractioni & ſuſpenſioni adiudicatur, licèt multi putaſſent eum fuiſſe pecunia redimendum.

Quidam nebulo phyſicus equo impoſitus mendacij mercedem recepit.

Londonijs eo tempore quidam nebulo prætendens phiſicum & aſtrologum proclamari per vrbem fecerat, ne quiſquam in vigilia dominicæ aſcenſionis cubiculum ſuum exire præſumeret, antequam dixiſſet quinquies orationem dominicam, & comedendo ſoluiſſet ieiunium, propter nebulam peſtilentem quæ eo die ſuperuentura fuit. Rogauerat inſuper ſe ſeruari interim, & pœna plecti fidens fortè in fatuitate ciuium, ſi ipſum ſuū vaticinium fefelliſſet. Nam prædixit omnes ſubitò morituros qui ſecùs quam ipſe conſulerat facturi eſſent. Plures igitur parentes conſilio ganeonis, eique credentes, eo die nec ad miſſas audiendas proceſſerunt, nec egredi voluerūt priuſquàm illius diei ieiunium violaſſent. In craſtino cùm mendacium latere non poſſet, captus eſt, & equo impoſitus, equinaq; cauda cōmiſſa ſuis manibus loco freni, & duæ ollæ quas Iordanes vulgò vocamus, ad eius collum colligantur, cùm cote in ſignum quod illam mentiendo promeruit, & ita circumductus eſt per omnem ciuitatem in conſpectu cunctorum phyſicorum & chirurgorum digna de honeſtamenta recipiens pro mercede.

Anglici nauē Falconem à Piratis diripiūt.

Propè tempus iſtud noſtrates cum quibuſdam viris de Rya, & nonnulli de patria ſunt egreſsi ad luſtrandum mare, & pugnandum ab incurſu piratarū, cùm ecce repentè vident quaſdam naues hoſtiles, inter quas conſpiciunt vnam nauem quæ quondam fuerat domini Thomæ de Latimer, & vocabatur Falco, propter inſigne falconis, quod poſitum erat ad cognitionem dictæ nauis. Hæc dudùm (præualentibus hoſtibus) capta fuit, & per eoſdem abducta. Hāc igitur cùm noſtri vidiſſent, & ad Anglorum dedecus ampliatam, & inſignè priſtinum ſuperpoſitum in vituperium Anglicorum, ſe periculo cuncti deuouent, & ſtatuunt extrema quæque pati, niſi eam victorioſè recuperare valerēt. Præmiſsis ergo qui ſuaderent hoſtibus qui in ea erant, vt eam pacificè redderent, cùm nihil præter cachinnos recepiſſent, ad conflictum ſe præparant hinc & inde, & poſt diuturnum belli congreſſum, noſtris præualentibus, reddita eſt nauis, occiſis prius in ea, & ſex alijs vaſis captis cum eadem, trecentis viris. Regreſsi ſunt quoque noſtri cum victoria commendanda, ducentes ſecū prædicta vaſa onuſta multis bonis, putà vino, cera, & diuerſi generis mercibus, non parum incolis profuturis.

Dux Andegauiæ coronatur in regem Neapolis.

Dux Andegauiæ coronatus ab Antipapa Auinione in regem Neapolis, circa dies iſtos carpit iter verſus Neapolim cum magna turba dominorum Galliæ, & comite de Saueya ad deponendum Carolum, quem ſupra diximus à Papa

coro-

coronatum in regem dicti regni, & quia regina victa iure conqueſtus occupauerat regnum illud. Fertur autem dux præfatus traxiſſe cum eo tria millia hominum armatorũ, & mille baliſtarios, pręter illos qui comitem de Saueia ſecuti ſunt, quorum numerus (vt vſu vulgari loquar) ad ſexcentas lanceas aſcẽdebat, & præter triginta galeias per mare deſtinatas, armatas optimè, & ad vſum prælij præparatas. Præmiſit autem ante faciem ſuam in Italiam gentibus quę in Lumbardia & Tuſcania commorantur, tres ſolemnes nuncios, ad manifeſtandum aduentum ſuum & aduentus cauſam innuens, videlicet ſe venturum ad ſuccurrendum & iuuandum ac recuperandum Ioannæ reginę, quam Carolus depoſuerat, regnum illud. Et hæc quidem erãt verba monſtrata de foris ad omnes dominos & communes Italiæ per nuncios ſupradictos.

Perturbationes per Londinenſes.

Londonienſes iſto tempore cœperũt vltra modũ inſoleſcere in pernitioſum exemplum vrbium aliarum. Reuera freti maioris illius anni Iohannis de Northampton authoritate ſupercilioſa, pręſumpſerunt Epiſcopalia iura, multas dehoneſtationes inferentes, in fornicationibus vel adulterijs deprehenſis. Captas nempè mulieres in priſona quę vocatur dolium, apud eos primò ſecluſas incarcerarunt. Poſtremò productas ad cõſpectum publicum, deciſſa cæſarie, ad modum furum quos appellatores dicimus circumduci fecerunt in conſpectu cunctorum inhabitantium ciuitatem, præcedentibus tubicinis & fiſtulatoribus, vt latiùs innoteſcerent perſonæ earundem, nec minùs huiuſmodi hominibus pepercerunt, ſed eos iniurijs multis & opprobrijs affecerunt. Animati etenim fuerant per Iohannem VViclif & ſequaces eius, ad huiuſmodi perpetrandum in reprobationem prælatorum. Dicebant quoq; ſe abhominari curatorum non ſolùm negligentiam, ſed & deteſtari auaritiam, qui ſtudentes pecuniæ omiſsis pœnis à iure limitatis, & receptis nummis, reos fornicationis & inceſtus fauorabiliter in ſuis criminibus viuere permiſerunt. Dicebant ſe vtique pertimeſcere ne propter talia peccata in vrbe perpetrata, ſed diſsimulata, tota ciuitas quandoque deo vlciſcente ruinam pateretur. Quapropter velle ſe purgationem facere ciuitatis ab huiuſmodi inquinamẽtis, ne fortè accideret eis peſtis aut gladius, vel certè abſorberet eos tellus. Erat autem maior eorum homo duri cordis & aſtutus, elat⁹ propter diuitias & ſuperb⁹, quoniã nec inferioribus acquieſcere, nec ſuperiorũ allegationibus ſiue monitis flecti valeret, quin quod inceperat proprio ingenio, toruo propoſito ad quemcunque finem perducere niteretur. Habebat planè totius communitatis aſſenſum ad noua moliendum, quia *Mobile verſatur ſemper cum Principe vulgus*, & quò rariùs audita vel viſa tentaret, eò auidiùs eum ſequi ad huiuſmodi negotia feſtinaret. Factumquè eſt vt curatus eorum Epiſcopus Londinenſis, veritus indiſciplinatum cum capite vulgus, & malitiam temporis, contra eos procedere non auderet. Sed & ipſum Archiepiſcopum irreuerẽter turba præſumpſit in ciuitate ſedentem impedire, cum proceſſum fuiſſet contra quendam Iohannnem Aſton magiſtrum in artibus, & arctiſsimum ſequacem Iohannis VViclif, effractis foribus conclauis, in quo idem Archiepiſcopus ſedit cum turba theologiæ & iuris profeſſorum. Nec ſuffecêre eis iſta, quin apponeret maior ſupranominatus (adiutorio & fauore cõmunis plebis) omnes piſcarios ciuitatis ad tantam miſeriam illo anno producere, vt melioris conditionis eſſet extraneus quiſque piſcator, quàm illi qui ciuilitatem vrbis vel hæreditariè vel emptione poſsidebant. Reuera cuilibet licebat forinſeco, ſuos piſces in propria perſona infra ciuitatem vẽdere, cùm piſcarijs ciuitatis adempta facultas fuiſſet ita facere ſub magna foriſfactura, corporibus eorum nihilominùs carceri detrudendis, ſi contrauenire tentarent. Quid plura? in tantum arctauit eoſdem piſcarios vt compulſi faterentur apertè, artem quam hactenùs exercue-

exercuerant, non eſſe artem nec pro arte computandam, aut nominandam inter cæteras artes ciuitatis, effecitquè vt qui antea ſuperiores in ciuitate fuerant, vix inferiores eſſe permitterentur. Eos autem qui per ante banniti fuerant, & quibus interdictum eſt, ne conſilijs & tractatibus ciuitatis intereſſent de cętero, ad gradum priſtinum reuocauit, quorum cõſilio & ordinationi ſubiecta eſt tota communitas cum ipſa ciuitate, qui ſtudentes quomodo quãmaximè communibus complacere poſſent, & Maior eorum eis fieri valeret acceptior. Nullum permiſerunt forinſecum piſcatorem tranſire per vrbem ad differendum patriæ victualia, ſed omnes expectare fecerunt ibidem, & cõmunibus vẽdere piſces ſuos, appoſito pręcio iuxta voluntatem Maioris. Cõmune vulgus igitur cernens forum vænalium emendatum, vſque ad ſydera Maiorem extollunt, & iam habentes odio conciues ſuos piſcarios, eos exterminare (ſi id oporteat & maiori placeat) ſunt parati. Sed de patria conuicina in his omnibus nihil cogitarunt, quæ de eorum abundantia ſummam patiebantur inopiam, dum nihil patriæ inferre permiſerunt. Enimuerò illis viluit præcium marinorum piſcium, patriæ autem non tantùm carum ſed omninò carum factum eſt illis impedientibus commeatum. Contigit ergo vt vndè maior vrbanorum fauorẽ meruit, inde maledictionem incurrit & odium totius patriæ conuicinæ. Et Londonijs quidem eo tempore res ita ſe habebant.

Terræmotus.

Hac æſtate in Anglia terræmotus eſt magnus, vbi raro cernitur vel auditur, duodecimo Calendas Iunij hora nona multorum mortaliũ corda deterrens. In Cantio tamen vehementiùs terra tremuit, in tantum vt eccleſias quaſdam concuteret, & dirueret ſolo tenùs. Secutus eſt & alius terræmotus nono Calend. eiuſdem menſis ſummo mane ante ſolis ortum, ſed non ita terribilis ſicut prior.

Cardinales perterriti à Romanis.

Romani eo tempore ſeditioſi & inquieti inſurgere contra Papam & Cardinales cæperunt, & tantum terrorem Cardinalibus incuſſerunt, vt penè fugerent vniuerſi, vel diuerticula quærentes & latebras, quibus ſaluari poſſent à facie furoris crudelis & indiſciplinatæ plebis. Sed dominum Papam in ſua iuſtitia confidentem & adiutorio ſperantem altiſsimi nõ plebs armata, non clamor horribilis, non diſcurſus inordinatus vulgi perterruit, quin confidenter aſſumpta cruce ſua manibus egrederetur ad eos, huiuſmodi verba faciens ad eoſdem. Quid eſt (inquiens) filij, quid molimini, ſubuertere nitimini amicos veſtros? Quid in vos peccauit Collegium fratrum meorum? quare exarſit ira veſtra in eos qui vos diligunt? aut certè ſi me quæritis, cur moramini caput meum tollere? Ecce caput in manibus veſtris eſt, ſi placet tollite vt pax reformetur: ſi tamen hoc opus habetis. Videntes autem Romani tantam in viro conſtantiã, tanquam telo trabali percuſsi, cuncti protinùs corruerunt ad terram, indulgentiam implorantes flebiliter de commiſsis, & paternam benedictionem humiliter poſtulantes. Quibus dominus Papa (eleuata manu) libenter benedictionem impartitus eſt, monens vnumquemque cum pace ad propria remeare, & à talibus, tumultibus & ſeditionibus impoſterùm temperare. Qui parentes paternis monitionibus, non ſine grandi miraculo, depoſita ſuæ feritatis malitia, ad propria ſunt reuerſi.

Papa confirmat Iohannem Tymworth in Abbatẽ ſancti Edmundi, ſed nõ ſine pecunia

Dominus Papa ſub iſtis temporibus poſtquam diſtuliſſet per amplius quàm biennium electionem factam de Iohanne Tymvvorthe apud Burye confirmare, tandem regalibus & procerum litteris pulſatus frequentibus, Edmundum Bromfielde (cui contulerat Abbathiam de Bury) tranſtulit ad Abbathiatum cuiuſdam monaſterij in VVaſconia: ſi tamen regi placuerit eundem Edmundum à diutina quam pertulerat carceris cuſtodia liberare. Iohan-

ni

ni verò Tymvvorth non confirmando electionem de ipſo factam, ſed per prouiſionem conceſsit Abbathiam, ita duntaxat vt ſolueret Romanæ Curiæ duplicis vacationis cēſum, videlicet pro Iohanne Brinclee & Edmundo Bromefield, & ita videbatur nouiſsimus error eſſe peior priore. Fratres tamen monaſterij tamdiu paterno deſtituti ſolatio, ad hanc formam conſenſerunt, non conſiderātes quòd eundem Edmundum priùs prouiſionaliter eis datum abegerant, & quanta pro tuitione cauſæ ſuæ profuderant, ne videlicet electio facta per eoſdem locum non haberet. Regi verò regioq; conſilio non placuit iſta forma papalis collationis, tum quia credebant electiones in futurum faciendas per eandē ſi admitteretur periclitari, tum quia turpe videbatur eis flecti de cauſa, quātam diu dictante conſcientia defenderant ſtudio pertinaci. Et ita videbatur amor iuris & æquitatis dilectio inter monachos quodammodò dormitare inter ſęculares & laicos vigilare. Hoc anno menſe Decembri ſtella cometa apparuit in occidente amplius quàm per quindenam.

Dominus Richardus Scrop miles, quem ſupra docuimus per regni communitatem & aſſenſum dominorū electum in regni Cancellarium, per dies iſtos deijcitur de officio Cancellarij, quod laudabiliter adminiſtrauerat & prudenter. *Richardus Scrop miles priuatur officio Cancellarij.* Cauſa deiectionis eius extitit pertinax reſiſtentia regię voluntati, qui deſiderabat ſemetipſum exinanire vt forinſecos exaltaret. Enimuerò poſt mortem Edmūdi de Mortuomari comitis Marchię, aliorumquè dominorum qui nuper in fata conceſſerant, accedentes ambitioſi, tam milites quàm armigeri & inferioris gradus famuli ad regem, poſtulabant ab eo terras certas, & dominia mortuorū ſibi concedi, pro tempore quo de regni conſuetudine rex deberet ea in manibus retinere. Quibus rex vtpote puer nihil moratus, poſtulata conceſsit, & mittens eos ad Cancellarium, iuſsit vt eiſdem chartas ſigillo magno ſignatas contraderet iuxta arbitrium voluntatis eorum. Cancellarius autem qui cupiebat ardenter regni profectum, regis quoque commodum, negauit eis planè petita. Aſſerens regem ære alieno multum prægrauatum, opus habere talia contingentia penes ſe detinere, vt per ea debita ſua poſsit in parte debitoribus reſtituere. Ipſos autem qui nouerūt quibus debitis rex obligatus erat, non eſſe fideles regi, dū magis ſuę cōſulerent auaritiæ, quàm vtilitati regiæ, emolumenta talia poſtulantes, & priuata commoda publicis neceſsitatibus prępoñentes. Quapropter deſiſterent ab huiuſmodi poſtulationibus, & contenti eſſent ſuperioribus regis largitionibus quæ ſatis erant competentes eis. Scientes, proculdubiò ipſum nullas chartas confirmatorias eiſdem facturum aut ſigillaturum de huiuſmodi regis donationibus, qui nondum pueriles annos exceſſerat, ne fortè malas ab eodem grates reciperet in futurum.

Igitur reuerſi qui à Cancellario talia venerant petituri, renunciant regi obſtinatum eſſe animum Cācellarij, & nihil eum velle facere regis ad imperiū, ſed contemnere potiùs regale mandatum, regem cum ſeueritate debita, tam effrenatam inobedientiam debere celeriter coërcere, aut citò futurum eſſe, vt regis honor vileſceret apud ſuos & imperium non valeret. *Richardus Scrop ſigillū regi dat.* Rex ergo qui ſapiebat vt paruulus, plus attendens delatorum falſas machinationes quàm ſui Cancellarij fideles allegationes, in furoris ſpiritu mittit, qui ſigillum ſuum expeterent ab eodem & ſibi deferrent. Et cùm iterum atque iterum miſiſſet Rex per ſolemnes nuncios vt ſigillum ſibi remitteret, Cancellarius ita reſpondit, ſigillum (inquit) paratus ſum reſignare, non vobis, ſed ipſi qui mihi illud ſeruandum tradidit, nec erit medius portitor inter me & illum, ſed ego reſtituam illud manibus ſuis, qui mihi proprijs non alienis manibus commiſit illud. Et ita pergens ad regem, ſigillum quidem retradidit, & ſe fidelem regi (ſicut hactenùs) fore repromiſit.

Officiarium tamen ſe futurum ſub illo impoſterùm denegauit. Et ita rex recepto ſigillo, multis diebus quicquid libuit faciebat, donec magiſter Robertus Braibrook Londonienſis Epiſcopus officium Cancellarij ſuſcepiſſet. Audiẽtes igitur non ſolùm magnates regni, ſed & ipſa communitas, regem contra regni cõſuetudinem, Cancellarium depoſuiſſe captioſè, quem tota regni nobilitas cum ſuffragio totius vulgi delegerat, indignati ſunt valdè. Nemo tamen audebat aliquid palam loqui de materia propter malitiam regi aſsiſtentium, & ipſius regis irrationabilem iuuentutem. Et ita regis regniq; commoda ſubpeditata ſunt à facie inſipientiæ regis, & à malitia inhabitantium cum eodem.

Conſpiratio inter homines de Northfolcia.

Circa feſtum beati Michaëlis Archãgeli, quidam in Northfolcia dæmone agitati, quos non caſtigauerant aliena pericula, mortes aut tormenta non terruerant aliorum, facta conſpiratione congregauerunt iniquitatem ſibi, & firmiter ſtatuerunt (ſi fortuna faueret) Epiſcopum Norvvicenſem, & cunctos maiores patriæ interceptos inopinatò necare, & (vt maiori fulcirentur potentia) nundinas apud ſanctam Fidem adire latenter decreuẽrunt, & cunctos cõgregatos ibidem cogere, vel in ſua vota iurare, vel ſine dilatione trucidare. Quibus ad effectum productis, cogitauerunt occultè præoccupare Abbathiam ſancti Benedicti de Hulmo, quod fortis munitio videbatur eis futura ſi aliquid periculi contra eoſdem perfidos immineret. Sed hæc omnia antequam ad effectum perduci poſſent compreſſa ſunt, vno de coniuratis prodente conſilium reliquorum, vndè contigit, vt inopinatò caperentur conſpiratores, & dignam malitiæ ſuæ apud Norvvicum ſubirent pœnam, capitibus amputatis.

Parliamẽtum ad quod venerunt Flandrẽſes.

Circa idem tempus vocati ſunt ad Parliamentum (prout moris eſt) maiores regni & quorum intererat de conſuetudine intereſſe. Ad quos venerũt maiores de Flandrenſibus, miſsi de Flandria per conciues ſuos, ad ſupponendum ſe & terram ſuam domino Regi Angliæ eorum domino naturali, ſcilicet Comite Flandriæ abdicato. Et quoniam minus ſufficiens eſſe videbatur iſta legatio, remiſsi ſunt ad reducendum cum eis quoſdam de ſingulis villis Flãdriæ, qui maioris reputationis eſſent & famæ, de quibus meritò conſtaret, quòd poteſtatem haberet tractatum huiuſmodi facere, & pactum firmare ſuper pręmiſsis. Quorum aduentum ſimul & petitiones ac reſponſa quę ceperunt, cùm locus & tempus ſe ingeſſerint, deſcribemus. In iſto parliamento maior Londoniarum cum magna parte communitatis, facta ſuggeſtione regi & conſilio de fraude ac deceptione quã (vt aſſerebat) exercuerant piſcarij in diſtractione victualium, impetrauerunt, ne de cætero vllus eorum vel reliquorum qui victualia diſtrahãt, putà vinum, carnes, aut qui de numero ſunt apothecariorum elegantur in maiores ciuitatis. Et ita indies elaboratum eſt per Maiorem, ne vnquam piſcarij occaſionem poſſent habere ad gradum priſtinum aſpirandi, adempto ipſis tantæ dignitatis honore. Conſiderans inſuper Maior domini Iohannis Philpot authoritatem in ciuitate plurimùm pręualere, & cognoſcens quòd amicus erat his quibus Maior ipſe inuidebat, abdicari fecit eum ne de cætero tractatibus ſecretis ciuitatis & conſilijs intereſſet, virum videlicet qui plus cunctis pro libertatibus ciuitatis laborauerat & honore. Alios autẽ (vt pręmittitur) qui quondam falſi reperti fuerant, & propter hoc abdicati, ad tractatus vrbis & conſilia reuocauit, *Dans veniam Coruis, vexans cenſura Columbas.*

Bulla papalis epiſcopo Norwicenſi directa.

Epiſcopus Norvvicenſis dominus Henricus le Spencer parùm ante iſtud tempus receperat bullas à domino Papa ſibi directas ad cruce ſignandum quoſcunque volentes cum eo proficiſci in Franciam ad deſtructionem Antipapæ, qui ſe Clementem appellauit, & ſanctificandũ bellum contra quoſlibet adhærentes ſibi. Quas bullas, quia ei magnam contulerant poteſtatem, fecit in parliamento

liamento publicari & earum exemplaria fecit dirigi circũquaq;, & in oſtijs eccleſiarum, & in pratis monaſteriorũ publico cõſpectu iuſsit affigi. Bullam præterea quam Papa ſibi miſit, & ius ſuum & iniuriam quam irrogauerant ei aut Papales declarantẽ publicauit ibidem, cuius tenorem non de verbo ad verbum, ſed effectum præſentibus inſeremus.

Bulla Papalis, in qua Papa conquæritur de filijs quos exaltauerat Romana Eccleſia, qui verſa vice conati matrem ſuam viperinis conatibus laniare. Vndè dominus Papa de ſuorum confratrum conſilio, decreuit exurgere contra eos & adhærẽtes eis & fauentes, qui colligationes, conſpirationes & machinationes diuerſas facientes in Eccleſia Dei, ſchiſma & diuiſionem ponere, & ciuitatem Anagniã, & caſtellũ ſancti Angeli de vrbe, & nonnulla alia caſtra, terras & loca Paſchalia occupare præſumpſerunt, & inſuper venire fecerunt ad ciuitatem & alias terras prouinciæ ſuæ Campaniæ violenter occupandas multitudinem gentium, armigerorum, quæ Britones, Vaſcones nuncupantur, qui ibidem plura homicidia, ſacrilegia, rapinas, depopulationes, & alia mala ac damna & ſcelera perpetrarunt. Et cùm exhortaſſet eos vt ad cor redirent per Petrũ epiſcopũ Portuenſem aliosq; duos Cardinales, & multos honorabiles & probos viros, ac etiam per literas ſuas iteratis vicibus, & ipſi nihilominùs contempſiſſent eius monitis obedire, quem dudum in vrbe per ipſos & alios ad quos ſpectabat in Papam elegerant, ac debitis & conſuetis ſolennitatibus obſeruatis inthronizauerant ac publicè coronauerant, & quem tanquam Papã ſummum pontificem in miſſarum ſolennijs & conſiſtorijs publicatis & priuatis conſulendo, & ordinando de ſtatu Romanę Eccleſiæ, ac reipublicæ, per plures dies tractauerant, recipiendo ab eodem eccleſiaſtica ſacramenta, ac dignitates, ac beneficia eccleſiaſtica pro ſe & alijs ab eo impetrando, diuerſos libellos diffamatorios fecerunt, & illos ad diuerſos prælatos & mundi principes tranſmiſerunt, per quos aſſerebant eum nõ verum Papam fore, ac multa alia & enormia de ipſo dicere præſumpſerunt, & tandem cũ quibuſdam alijs quos cum eorum ſuggeſtionibus ad eorũ impiũ propoſitũ attraxerant, cõgregati in domo iniquitatis filij Honorati Caietani, olim comitis Fundorũ, cũ ipſius Honorati auxilio & fauore, Robertũ olim Baſilicæ. 12. Apoſtolorũ vulgariter dictũ Gebenenſem, Iohannes Carter ſancti Clementis vulgariter dictus, maioris monaſterij præsbyter cardinalis, & Petrus olim Tarter ſancti Euſtachij diaconus Cardinalis, temerè eligendo Antipapam fecerunt, ipſumq; auſu ſacrilego Papam nominare pręſumpſerunt & præſumunt. Ipſeq; Robertus ſe Papam nominare auſu temerario non erubuit. Prætereà cũ etiam iniquitatis alumnus Petrus olim Archiepiſcopus Arelatenſis, & camerarius eiuſdem domini Papæ, diabolico ſpiritu inſtigatus, de vrbe prædicta (vbi cum eo erat) abſq; licentia ſua, & quaſi furtiuè receſsit, & de Camera Papæ quamplura iocalia & alias res magni valoris & precioſa, ad dominum Papam & Romanam Eccleſiam pertinentia, ſecum aſportauit, & ad dictam Ciuitatem Anagniam ſe conferens, cum prælatis ſceleratis diuerſas conſpirationes & colligationes ordinare & facere, & ad conducendũ dictas gentes, armigeros, ad dictã Ciuitatem Anagniam, conſilium, auxilium & fauorem præbere. Et tam ipſi, quàm prohibitionis filij, Iacobus olim Patriarcha Conſtãtinopolitanus, Nicholaus olim Archiepiſcopus Cencenſen. Petrus olim Vrbinas, Petrus olim Axutis Flaſton. Iohannes olim Gebenenſis, & Franciſcus olim Gaiciens. Epiſcopi, Bertrandus Raſim olim clericus Camerę Apoſtolicæ, & Matellus Caſillij olim rector Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Pediſgriptæ propè Neapolim: ac etiam iniquitatis filij, Honoratus prædictus, Anthonius olim Comes Caſertan. Franciſcus de Vico olim prę-

Effectus prædictæ Bullæ.

fectus vrbis, Iohannes de Malaſtrete, Nicholaus Spinellus de Iumenatio, aliàs dictus de Neapoli, Silueſter Bude, Bernardus de Laſala milites; & Guilhonetus de Laſala domicellus præfato Roberto adhærere, credere, ac fauere, & eum Papam prædicare, & prædicari facere non verentur. Ipſumquè dominum noſtrum Papam non fore Papam nec Romanum pontificem, eorum falſis & confictis mendacijs aſſeuerant, ac Franciſcus de Vico ciuitatē domini Papæ Viterbienſem, & Iohannes de Malaſtrete, Silueſter Bernardus, Petrus de Laſaga, & Guilhonetus, cum eorum complicibus, dictam ciuitatem Anagniam, & alias terras Papę occupare, & occupātibus fauorem prębere præſumpſerunt, crimen hæreſis, ſchiſmatici, læſæ Maieſtatis, & apoſtaſiæ damnabiliter incurrendo. Cumquè huiuſmodi exceſſus & ſcelera eſſent adeò notoria, quòd nulla poſſent tergiuerſatione celari, Dominus Papa ad maiorem certitudinem eorundem, Iohanni titulo Sanctę Sabinæ, & Gulielmo titulo Sancti Euſebij præsbyteris Cardinalibus ſucceſsiuè, & indiuiſim commiſit vt ſe de prædictis informarent, qui informationem huiuſmodi per eos debitè receptam domino Papę in conſiſtorio retulerunt, prædicta exceſſus & ſcelera fuiſſe, & eſſe notoria, & eſſe manifeſta. Et tandem dominus Papa nequiens abſque graui offenſa Chriſti, & remorſu conſcientiæ tot & tantos exceſſus amplius tolerare, aduerſus præfatos ſceleratos viros in virtute altiſsimi de dictorum fratrum conſilio (vt præmittitur) exurgere dignum duxit, & contra ipſos procedere iuſticia mediante. Ipſis igitur ad hoc legittimè citatis, & alijs debitis iuris ſolemnitatibus obſeruatis per Papalem diffinitiuam ſententiam, decreuit & declarauit, prædictos Robertum, Iohannem, Geraldum, Petrum, olim Cardinales, necnon Iacobum olim Patriarcham, Petrum olim Arelatenſem. &c. fuiſſe & eſſe ſchiſmaticos, & contra Papam conſpiratores, & blaſphemos, & tanquam hæreticos puniendos, & reos criminis læſę maieſtatis, ipſosquè pariter excommunicatos & anathematizatos, & incidiſſe in pœnas & ſentētias tam à iure quàm ab homine in talia perpetrantes inflictas & promulgatas. &c. Ac etiam declarauit dictos Robertū. &c fuiſſe, & eſſe depoſitos, & ab omnibꝰ beneficijs eccleſiaſticis quibuſcunque fuiſſe & eſſe priuatos & inhabiles, & inhabilitauit etiam ad habenda. Declarauit etiam prædictos Patriarcham, & Archiepiſcopos, & Epiſcopos depoſitos ab omnibus dignitatibus Pontificalibus. &c. Necnon prædictum Honeratum. &c. depoſuit dominus Papa ab omnibus dignitatibus & honoribus, & gradu militiæ, & cingulo militari. Priuauit, ac etiam declarauit tam prædictorum olim Cardinalium, quàm etiam omnium aliorum ſuperiùs nominatorum bona & immobilia, ac iura & iuriſdictiones fuiſſe & eſſe confiſcata, & perſonas eorum deteſtabiles fuiſſe, & eſſe exponendas, & eas expoſuit à Chriſti fidelibus capiendas, vt ſic captæ, ſi abſque eorum fuga & euaſionis periculo fieri poſſet, eidem Papæ indilatè tranſmitterentur, alioquin arctis carceribus traderentur, & ſub fida cuſtodia detinerentur, donec aliud ſuper hoc ipſe mandaret. Credentes prætcrea, receptatores, & defenſores eorum, & fautores excommunicationis ſententia innodauit, abſolutionem ipſorum præterquam in mortis articulo Romano Pontifici reſeruata. Decreuit inſuper, quòd quicunque aliquem ipſorum ſcienter præſumerent Eccleſiaſticę tradere ſepulturę, excommunicationis ſententię ſubiacerent, à qua abſolui pręterq̄ in mortis articulo nō poſſent, niſi priùs proprijs manibus extumularent, & procul eijcerent ab Eccleſiaſtica ſepultura corpora eorundem. Et ſubſequēter inhibuit omnibus Chriſti fidelibus &c. ne in locis ſuis aliquem prędictorum ſcienter reciperent, ſeu eis ad illa loca in quibus prædicti damnati vel aliquis illorum habitarent, vel moram traherent, blada, vinum, carnes,

pannos

pannos, ligna, vel vlla victualia, ad eorum vſum vtilia, portare, mittere, ſeu portari, mitti, aut deferre præſumerent, ſi hoc prohibere poſſent. Prohibuit inſuper dominus Papa ne quis impedire præſumeret quouiſmodo, quo minùs prædicti Robertus. &c. caperentur, detinerentur, & ad eum tranſmitterentur: præcepit quoque, vt quilibet auxilium præſtaret ad captionem eorundem. Qui verò contra præmiſſa facerent, ſeu qui præfatum Robertum qui ſe Clementem Papam nominat, ſcienter Papam nominarent, vel tenerent, vel ipſum Papam crederent vel prædicarent, ſi perſona ſingularis, excommunicationis, ſi verò communitas vel vniuerſitas eſſet vt interdicti ſentētias incurrerēt, & ciuitates ac terræ eorum aliorum carerent commercio ciuitatum, locorum atque terrarum, ac ciuitates ipſæ ſe noſcerent pontificali dignitate priuandas, & quòd huiuſmodi excommunicationis ſententia nullus ab alio quàm à Romano pontifice (præterquam in mortis articulo) abſolui, nec interdictū huiuſmodi per alium poſsit quàm per eundē pontificem Romanū relaxari. Inhabilitauit inſuper omnes qui à præfato Roberto quælibet beneficia acceptarent. Dedit deindè pręfato Norvvicenſi Epiſcopo poteſtatē publicandi per ſe vel per alios omnia pręmiſſa, & cōtra præfatos damnatos procedēdi. &c. Conceſsit præterea dominus Papa omnibus verè pœnitentibus & confeſsis, qui pręfatū Robertum Antipapam & alios damnatos prædictos, & eorum complices expugnabunt in perſonis proprijs vel alienis, & ſuper hoc per vnum annum incipiendum, à die quo Epiſcopus Norvvicenſis duxerit ordinandum continuè, vel interpolatum in executione huiuſmodi laborabunt, Eccleſiæ ſequendo vexillum tam clericis quàm laicis, & eis inſuper qui eis duntaxat expenſas iuxta quantitates & facultates ſuas deſtinabunt, vel Epiſcopo, vel alteri deputando per eum miniſtrabunt ſufficientia ſtipendia, & deſtinare valeat idoneos bellatores per dictum tēpus bellaturos & moraturos ibidem, illam indulgentiam quæ concedi conſueuit, proficiſcentibus in ſubſidium terræ ſanctæ.

Priuilegia per ſanctiſsimum in Christo patrē, & dominū Vrbanum diuina prouidentia Papā ſextū domino Henrico Norvvicēſi epiſcopo cōceduntur. In primis quòd dictus Epiſcopus poſsit exequi capitalia contra Antipapam, & ei adhærentes, fautores, & conſiliarios vbicunq; locorū cum manuforti. Item habet poteſtatē publicandi proceſſus contra Antipapā, & ei adherentes, & quoſcūque alios per dictum dominū Romanū pontificem cōtra ipſos & ipſorū ſingulos fulminatos. Item habet poteſtatem inquirēdi ſummariè, & de plano de omnibus & ſingulis ſchiſmaticis, & ipſos incarcerādi, & ipſorum bona mobilia & immobilia cōfiſcandi. Itē habet poteſtatē priuandi laicos ſchiſmaticos quibuſcūq; officijs ſecularibus, ipſaq; officia conferēdi alijs perſonis idoneis. Itē habet poteſtatem priuandi & priuatos declarandi quoſcunq; ſchiſmaticos clericos in hac parte, ipſorum beneficia, cū cura vel ſine cura dignitates, perſonatus, vel officia conferendi alijs perſonis idoneis. Item habet poteſtatem in perſonis exemptis, laicis & clericis, ſecularibus & regularibus, etiam ſi fratres fuerūt de ordine mendicantiū, ſeu pręceptores, aut aliarum profeſsi domorū, vel hoſpitalis S. Iohānis Ieroſolomitanæ, aut beatæ Mariæ Theutonicorū, vel cuiuſcūq; aliorū ordinū profeſſores. Itē habet poteſtatē diſpēſādi cū quibuſcūq; clericis ſecularibus beneficiatis cū cura vel ſine cura, etiā dignitatibus, perſonatus, vel officia habētibus, etiā regularibus exemptis vel nō exemptis, quòd ipſorū ſinguli poterunt ſecum abeſſe de ipſis beneficijs, dignitatibus. &c. ſub vexillo crucis ſine licētia ipſorū pręlatorū obtenta, cū integra perceptione fructuū beneficiorum ſuorum, ac ſi perſonaliter reſiderent. Item conceditur omnibus tranſeuntibus ſuis proprijs ſumptibus & expenſis, vel etiam alicuius expenſis plena remiſsio peccatorum,

Priuilegia cōceſſa à Papa epiſcopo Norvvicenſi pro executione præmiſſorum.

catorum, & tot priuilegia conceduntur ſecum tranſeuntibus in terræ ſanctæ ſubſidium. Item illi qui proprijs bonis & facultatibus miniſtrabunt ſufficientia ſtipendia idoneis bellatoribus iuxta diſcretionem dicti domini Epiſcopi vel alterius deputandi per eum, licèt ipſimet perſonaliter non interfuerint in executione negotij prędicti, conſimilem habebunt remiſsionem peccatorum, vt ſupra, & indulgentiam, ſicut ſecum perſonaliter intereſſent. Item huius remiſsionis ſunt participes omnes, qui ad expugnationem dictorum ſchiſmaticorum dicto Epiſcopo de bonis ſuis congruè miniſtrabunt. Item ſi aliquem ſequendo vexillum per iter arreptum mori contigerit, vel interim ipſum negotium cõgrua terminatione compleri integrè percipiet ipſam gratiam, & erit particeps indulgentię & remiſsionis memoratæ. Item habet poteſtatem excõmunicandi, ſuſpendẽdi, interdicendi quaſcunq; perſonas rebelles, ſeu impendientes ipſum exercere poteſtatẽ ſibi cõmiſſam, cuiuſcũq; dignitatis, ſtatus, gradus, præheminentiæ, ordinis, loci, conditionis extiterint, etiamſi regali, aut reginali, aut imperiali, ſeu quauis alia Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate. Item habet poteſtatem compellendi quoſcunq; religioſos, etiam de ordine mẽdicantium profeſſores, ſi ſibi videbitur expediens deſtinare ſeu tranſmittere pro executione prædictorum.

Mandatum Epiſcopi Norwicẽſis clericis & rectoribus ad publicandũ bullam prædictam.

Henricus permiſsione diuina Norvvicẽſis epiſcopus, ſedis apoſtolicæ nũcius, dilectis nobis in Chriſto omnibus & ſingulis rectoribus, vicarijs & capellanis parochialibus per ciuitatem & diœceſ. Eborac. conſtitutis, ſalutem in domino. Licèt vobis omnibus ſingulis authoritate apoſtolica in domino exhortauimus, & diſtrictè præcipiendo mandauimus, quatenùs veſtris parochianis cruciatam nobis cõmiſſam & eius virtutem pro tempore & loco magis oportunis publicaretis, cuius ſuſtẽtatores, fautores, & auxilatores, ſecundũ noſtram ſeu noſtrorũ deputatorum diſcretionem plena conceditur remiſsio peccatorum, & vltra hoc ſalutis æternæ pollicetur augmentum, prout in litteris Apoſtolicis per totam Angliam legitimè publicatis pleniùs continetur. Et quia ex relatione fide dignorum facta ſentimus, quòd exhortatio noſtra & mandatũ nullum aut modicum ſortiuntur effectum, maximè (vt creditur) propter negligentiam curatorũ in diminutionem fidei catholicæ, & periculum animarum quę faciliter conſilio & exhortatione veſtra prę fata priuilegia, & gratiam conſequi potuerunt ſempiternã. Quapropter nos animarũ ſalutem & profectum affectantes, ne huiuſmodi gratiæ ſpiritualis & inſolitę præcioſum munus, ſeu veſtra poteſtas aliquẽ parochianũ veſtrum quantum in nobis eſt lateat in futurum. Nomina autẽ ſingulorum parochianorũ veſtrorum ſcribi faciatis, ſummas & donationes ſoluẽtium ſuper ipſorum nomina ſignando, & non ſoluentes de diebus in dies quociens quando plus expedit, non ſolùm diuites ſed pauperes ad ſimilitudinẽ pauperculæ viduæ, ſanos, & valetudinarios maximè in confeſsionibus prudenter tractetis & inducatis, vt huiuſmodi ſancto viagio in deſtructionem & exterminium hęreticorum modernorũ manus apponãt adiutrices, vt meriti & prę mij in hac parte indultorum valeant eſſe participes, & vos ex hoc ab onere curę veſtræ plurimũ releuari. Inſuper huius viagij ſancti perturbatoris, ſeu noſtris mãdatis veriùs apoſtolicis rebelles ſchiſmatis moderni fautores citetis, ſeu citet aliquis veſtrũ peremptoriè, quòd certo termino per vos vel aliquem veſtrum prę figendo, compareãt perſonaliter coram nobis, vel cõmiſſarijs noſtris in eccleſia cathedrali ſancti Pauli Lõdonienſi, oſtenſuri & propoſituri pro termino prę ciſo, & peremptorio, quare in cenſuras contra talia perpetrãtes fulminatas pronũciari non debeãt, incidiſſe vlteriuſq; facturi & recepturi quod iuſtitia ſuadebit, de nominibus & quantitate elemoſinam in hac parte conferentium necnon de

diebus

diebus citationis veſtræ, modo & forma eiuſdē nos vel noſtros cōmiſſarios diſcretè & prudēter certificetis, ceu certificet aliquis veſtrū, de quibus omnibus & ſingulis, & cuiuſlibet veſtrā conſcientiā oneramus, vobis in virtute obedientiæ qua ſedi apoſtolicæ tenemini firmiter iniungētes quatenùs præſentes literas noſtras inter parochianos veſtros publicatas copijs penes vos retētis, ipſas ad curatū proximū in diœc. præfata celeriter tranſmittatis. In cuius rei teſtimoniū ſigillū cruciatę quo in hac parte vtimur præſentibus appoſuimus. Dat. in hoſpitio noſtro apud Charyngu iuxta VVeſtmonaſterium. 9. die mēſis Februarij. Anno domini milleſimo trecenteſimo octuageſimo ſecundo, & conſecrationis noſtræ tertio decimo.

Authoritate Apoſtolica mihi in hac parte cōmiſſa te A.B. ab omnibus peccatis tuis ore cōfeſsis, & corde contritis, & de quibus confiteri velles, ſi tuę occurrerent memorię abſoluimus, & plenariam tuorum peccatorū remiſſionem indulgemus, & retributionē iuſtorum ac ſalutis æternæ pollicemur augmentū, & tot priuilegia quæ in terræ ſanctæ ſubſidium proficiſcentibus conceduntur tibi concedimus, ac Eccleſiæ vniuerſalis ſynodi, & Eccleſiæ ſanctę catholicæ orationum & beneficiorum ſuffragia tibi impartimur. *Forma abſolutionis.*

Vix parliamento terminato lugubria noua feruntur è Flandria de ſolutione obſidionis villæ de Ovvdenarde, & de morte Philippi de Nartfelde, & confuſione magna Flandrenſium per bellū Britonum & Francorum. Enimuerò rex Frāciæ cū omni militia ſuæ terræ, & quibuſcūq; quos poterat de exteris regionibus in auxiliū euocare, Flādriā eſt ingreſſus, quibus Gandauēſes incunctanter obuiā exierūt, ſperantes in auxilio ſociarum ciuitatū & villarum Flandriæ, quod fuit eis cauſa magnę ruinæ. Reuera cùm ad bellum peruentū eſſet, & iam inclinari cœpiſſet ſtatus belli, de parte Francorū ſuperuenit multitudo maxima de villa de Burges & partibus adiacentibus, quaſi ad auxiliū ferendum Gandauenſibus, quem tamē eoſdem prodere cogitabat. Igitur Gandauenſes nihil doli metuentes, ſed inſtanter & animoſè pugnātes, cōciues proprij de Burges aggreſsi ſunt à tergo hoſtibus afferentes auxilium, & illis ante, iſtis retro cædentibus Gandauenſes inopinatò perterriti, pugnandi animos dimiſerunt, ſicquè factum eſt, vt leui negotio vincerentur, occiſis in eo bello viginti quinque millibus Gandauenſium & ſociorum. *Solutio obſidionis villæ de Owdenarde cū magna cōfuſione Flandrenſium.*

Hoc ergo bellum Francis animum attulit, & Gandauenſibus ademit ſpē reſiſtēdi, donec iteratò nouo ſuffragio fulti, vel in Francos vel in patriotas iniurias ſuas vlciſci valerent. Gandauenſes idcirco compulſi fugere, propriam villam petierant, ſed iniuſtitiam deficientium ſociorum mox vltio iuſta ſecuta eſt. Nam Burgenſes & cæteri eorum complices qui malitioſè ſuos prodiderant, quos adiuuiſſe debuerant, ſubitò ſenſerunt ſemetipſos in grauibus miſerijs cōſtitutos. Quia Gallici nullam fidem aut gratiam illis pro tali facto debentes, ingreſsi villam de Burges, & omnes alias villas prouincię expulerunt è ſuis proprijs laribus, proditores, & quęq; pręcioſa diripientes ad Gallias tranſmiſerunt, & ipſos proditores vectigales eſſe regi Franciæ ſtatuerunt. Itaquè factum eſt, vt conditio Gandauenſium ſuperatorum multò melior eſſet quàm Burgenſiū proditioſè victorum. Quia illis & propria ciuitas libertaſquè remanſit, iſtis nihil omninò neque ciuitas, neque libertas, nec poſſeſsiones remanſerunt. Superauerant vtique Burgenſes, ſi nō deſertis ſocijs opem tuliſſent Gallicis, Francos à direptione rerum ſuarum temperaturos poſt victoriam. Sed ſecùs accidit quàm ſperabant. Nempè Gallici ex inſperato omnes villas & loca eorum qui eis deteſtandum tulerunt auxilium, armatis hominibus munierunt, & inter eos degentes ipſos diris ſeruitijs oppreſſerunt. Senſit & Anglia huius in- *Galli villanos de Burges è ſuis laribus detrudunt.*

commodi graue damnum. Nam ſicut per antea in conflictu inter Gandauenſes & Burgenſes, Mercatores Anglici ſunt ſaluati, & in rebus ſuis nil mali paſsi: ita verſa vice modò præualentibus Gallicis, externis mercatoribus cunctis impunitate gaudentibus, ſolummodò Anglicorum bona direpta ſunt, & Regis Francorum vſibus confiſcata, occiſis apprentitijs Anglicis obuiam illis factis. Igitur in Anglia his auditis rumoribus, nuncijs de quibus ſupra retulimus redeundi timor incutitur, & ipſorum reſponſum ad tempus ſuſpenditur, donec Conſilium Regium tempus plus conueniens ipſis non ſolùm reſpondendi, ſed & opem ferendi prouidiſſet.

Crudelitas regis Franciæ in Pariſianos ſibi reſiſtentes.

His ita ſe habentibus in Flandria, regreſſus eſt Rex Franciæ arrogans & ſuperbus Pariſius pro victoria memorata, ſed tamen in patria propria reperit reſiſtentes. Communitas ſiquidem Pariſiorum portas claudere, muros munire contra eum, & arma ſumere moliebatur. Statuit ergo rex violenter (collecta multitudine obſidentium) Ciuitatem effregiſſe. Sed tamen viſa numeroſitate intus repugnantium, diuertit ab hoc propoſito, & loquutus eſt eis verba pacifica in dolo, & crediderunt ei, permiſeruntque intrare cum omni turba ſecum eſſentium bellatorum. Aſtu itaq; ciuitatem ingreſſus, illicò rupit pactum, & mentitus eſt eis, faciens nobiliores vrbis contemptibiliter compræhendi, & quoſdam ex eis ſuſpendi, quoſdam decollari. Eis verò qui arma tulerant contra eum, brachia dextra abſcindi, & in ſignum opprobrij ſempiterni, ad illorum colla ſuſpendi fecit ipſa brachia amputata. Omnes autem portas vrbis fecit dirui præter portam Sancti Antonij, in qua Rex ipſe poſſidet domicilium ſpeciale. Ipſam verò Ciuitatem omni armatura & vaſis bellicis ſpoliauit, ne habitatores illius vel minimā occaſionem habere poſſent in poſterùm rebellandi. Inſuper & noua grauiaq; tributa illis impoſuit, violenter (ſi nollent voluntariè) exigenda. Et hæc quidem Pariſius geſta ſunt.

Comes Cantebrigiæ redijt è Portugalia.

Dominus Edmundus Cantebrigiæ Comes, domini Regis auunculus, & quos ſupra docuimus miſſos Portugaliam, hoc tempore poſt expertam maris ſæuam fortunam, & quorundam bonorum amiſsionem, Angliam redierunt. Miſsi ſiquidem (vt diximus) fuerant ad ferendum auxilium regi Portugaliæ contra Baſtardum Hiſpaniæ, qui ſe regem dixit, quique multis iniurijs affecerat regem Portugaliæ, & penè contriuiſſet, ſi non iuuamen ex Anglia ſibi maturiùs adfuiſſet. Poſt annalem moram noſtratum in regno Portugaliæ, & plures irruptiones in Hiſpaniam, & quarundam munitionum captionem, placuit Hiſpanis hoſtiliter campum petere contra Regem Portugaliæ, & exercitum Anglicanum. Nec ſegniùs rex cum noſtratibus illis occurrit, pugnaturus (ſi fortuna permitteret) & vt ſperabatur victor futurus. Cuius animoſitatem ſimul & noſtrorum probitatem timentes Hiſpani, tractare cum rege Portugaliæ petierunt, ita duntaxat, ne Comes Cantebrigiæ aut vllus Anglicus ſuis conſilijs intereſſet. Annuit ipſe rex petitis, & ad tractatum acceſsit. In quo tam Hiſpanis quàm Portugalibus cupidè pacem deſiderantibus, citò conuentum eſt ad hoc quod vtriſque placeret, & illis regi Portugaliæ, & ipſis ſaluo vtrorumque iure concedentibus quę volebant, pax clanculo eſt firmata, ita tamen vt rex Portugaliæ regnum ſuis Anglicis vacuaret. Et ne idem Anglici prætenderēt nauigium ſibi deeſſe, rex Hiſpaniæ de ſuis illis conceſsit nauigium, & rex Portugaliæ naulum & quæ neceſſaria eſſe nauigantibus viderentur. Timebant nempè Hiſpani Anglicorum audaciam, & iam idem Anglici Portugalibus facti ſunt oneroſi, quia quos contutandos contra hoſtes ſuſceperant, ipſi viliori ſeruitio deprimebant, non tamen bona diripientes eorundem, ſed & vxores & filias execrabiliter opprimentes, quare ſuis hoſpitibus

bus odibiles ſunt effecti. Rex verò Portugaliæ de dicto tractatu rediēs, indixit cōmuniter ſuis & noſtratibus, vt domum redeuntes arma deponerent, & quòd in pacem rediſſet cum Hiſpanis omnibus intimauit. Oportebat ergo noſtrates (vellent nollent) eius parere mandatis. Et ita campum cum magna mentis amaritudine, deſeruerunt, eò quòd non eſt permiſſum eis confligere cum Hiſpanis. Ab illo ergo die non tantùm præparati quantum coacti ſunt ad reditum, donec omnis Portugalia Anglicis vacuaretur. Rediit igitur (vt prædiximus) cum ſuis comes, reducens ſecum vxorem ſuam quondam Petri Regis Caſtellæ filiā iuniorem, & filiū ex ea ſuſceptum per annos aliquot antequam Angliam exiuiſſet. Quem quidem tempore moræ quam fecit in Portugalia deſponſauit, filia regis Portugaliæ cum ſolemnitate congruente. Sed quia timebat dubiam fidem illius regionis hominum, noluit eum poſt ſe relinquere, quanquam rex Portugaliæ id petiſſet, nec rex filiam ſuam voluit in Angliam cum comite deſtinare. Et hoc quidem modo eo tempore in Portugalia negotium ſe habebat.

ANno domini milleſimo trecēteſimo, octuageſimo tertio, qui eſt annus regis Richardi ſecūdi ſextus. Eodē tēpore venit in magna tēpeſtate ad Sandvvici portum nauis quā dicunt Carika, miræ magnitudinis, plena diuitijs, quæ facilè inopiam totius terræ releuare potuiſſet, ſi incolarum inuidia permiſiſſet. Sed mercatores (vt fertur) Lōdonienſes habentes domi plura mercimonia nō noua ſed vetera, putà fructus, ſpecies diuerſi generis, oleum & cætera talia, & ea (ne nouis ſuperuenientibus proijcerentur) vendere cupientes, facta pactione cum Ianuenſibus, eorum portum relinquere & Flandriam velificare fecerunt, & ita propter paucorum auaritiam magnum diſpendium ſenſit totum regnum. *Nauis Carika applicuit apud Sandwicum.*

Diebus quadrageſimalibus factum eſt parliamentum Londoniæ, in quo per plures dies tractatum fuit de poteſtate conceſſa per ſummum pontificem Epiſcopo Norvvicenſi, & de profectione ſua contra ſciſmaticos, & factus eſt ibi motus varius animorū. Nam pars, quorum corda deus tetigerat, volebat eum proficiſci tanquam Eccleſiæ pugilem contra hoſtes Chriſti: pars aduerſa repugnabat, aſſerens non eſſe tutum committere plebem regis & regni præsbytero inexperto: & ſchiſma erat inter eos. Ob quam cauſam pōtificale negotiū, ſimulq; totius Eccleſię, protelatum eſt vſque ad Sabbatum, quo de paſsione cruceq; dominica in vniuerſali Eccleſia fit mentio ſpecialis. Tandem poſt multas tergiuerſationes per duces regni factas, poſt plures altercationes interpoſitas ꝑ comites, barones & magnates terræ plurimos, ſed omninò dei virtute & laudibili cōſtātia militum parliamentalium cōquaſſatas, ipſa die Sabbati horaq; quibus ſancta Eccleſia vexilla crucis prodiſſe decantat, omnis repētè turba quæ illi conſilio vel parliamento interfuit, & quæ maximè ſteterat contra crucis negotium crucisq; fidei promotionem, conſentit tanquam perculſa tonitru ſolemnis illius Antiphonę, ecce crucem domini, fugite partes aduerſæ, decreuitq; pro votis Epiſcopi cruce ſignari. Aſsignatur ergo ſibi per commune decretum quinta decima regi præconceſſa in ſuperiori parliamento pro bellatoribus conducendis. Decima verò Oxonijs præconceſſa per Epiſcopos regi remanere ſtatuitur pro maris cuſtodia, dum Epiſcopus agere deberet in remotis. Quibus ita ſe habētibus, miſit Epiſcopus literas ſigillo ſuo munitas per omnes regni prouincias, committens rectoribus & vicarijs, alijſquè curatis per vniuerſam Angliam cōſtitutis, poteſtatem audiendi ſuorum confeſsiones parochianorum, eiſquè qui de bonis à Deo ſibi collatis aliquid erogarent, vndè negotium cruce ſignatorum promoueri poſſet, abſolutionis beneficium pariter & remiſsionis authoritate apoſtolica impendendi, iuxta formam bullæ prænotatæ. Igitur regni totius incolæ, audita tantæ benedictionis dulcedine Anglicis aduenisse, tantam gratiam nec abijcere *Parliamentū Lōdini in quo tractatur de poteſtate conceſſa Epiſcopo Norwicenſi.*

in vacuum prorſùs ſuſcipere voluerunt, ſed deuotionis fideiquè calore ſuccenſi, qui bello ſe reputauerunt idoneos, ad proficiſcendum ſe cum omni feſtinatione præparabant: qui verò profectioni videbantur inhabiles, iuxta conſilia confeſſorum de bonis ſuis liberaliter ad opus proficiſcentium erogarunt, vt tantæ remiſsionis & indulgentiæ eſſe participes mererentur. Et ita generaliter (deo volente) ſunt accenſa deuotioni corda cunctorū, vt penè nullus in tam ſpatioſo regno reperiretur qui non vel ſemetipſum offerret dicto negotio, vel de bonis ſuis aliquid erogaret. Factumq; eſt, vt in breui magnæ pecuniarum ſummæ ex multis regni partibus aceruatę Epiſcopo deferrētur, vt iā incepit videri poſſibile, quod per ante regis cōſiliarijs, vel huiuſmodi profectionis aduerſarijs impoſſibile viſum fuit, vndè videlicet epiſcopo, & inter epiſcopos regni pauperrimo ſubſtantia tantæ profectioni neceſſaria miniſtraretur. Epiſcopus autē non dominos præpotentes, nec eos qui in incerto diuitiarum ſuarum ſperant, elegit in conſodales ſibi, ſed mediocres, & qui ſine ſtrepitu vel ſine pompa diſponere bellū ſcirent & regere bellatores. Primus & principalis illorū erat dominus Hugo de Caluerle, vir ab antiquo exercitatus in armis, & qui in cūctis locis opera militaria laudabiliter & prudenter adimpleuerat, & iam pulchrum ſibi videbatur bellando bella dominica finem imponere operi militari. Secūdus verò dicebatur dominus VVilhelmus de Faringdon, ſanè vir prudēs & callidus, ſed cuius opera non reſponderent vltima primis, quia quod laudabiliter inchoauit, expoſt perfidia maculauit. Hic primò vt apparuit, minas iudicum nō timuit, nec à facie ducum ſuperciliofa verba ructantium formidauit, quando penè cuncti magnates regni crucis negotio reſtiterunt, ſed conſtanter atq; prudenter pro epiſcopo cruce ſignato diſſeruit, & ipſius profectionē nō ſolùm ſacroſanctæ eccleſiæ promotionē futurā, ſed totius regni prouectionē, palam argumentis euidentiſsimis allegauit. Sed tamē more Cayphæ prophetauit, vt poſteriùs elucebit. Habuit Epiſcopus ſecū & alios nominis non parui milites, putâ, dominū VVilhelmum Elinhā & dominū Thomā Triuet, & plures quos longū foret inſerere. Quibus deus proculdubio dediſſet bene expediēdi gratiā in rebus militaribus, vltra quàm meruerūt duces & marchiones Angliæ, quia multis annis elapſis, bella Gallica frequentarunt, ſi eodem anno eadem intentione iter illud arripuiſſent, quibus Epiſcopus & ſimplicioris cōditionis homines qui profecti ſunt cū eo: ſed inerat eis (vt expoſt apparuit) mens inuidia corrupta, animus obſeſſus auaritia, & cor proditionis felle toxicatum, vt ex ſequentibus apparebit.

Piſcatores Londonienſes libertatibus reſtituti.

Piſcatores Londonienſes (quos ſupra docuimus ſuis cōſuetudinibus & dignitatibus exutos fuiſſe, nō tantùm cauſa tranſgreſsionum factarum per eoſdē, quantùm malitia Maioris Londoniarum & eius complicum eiſdem inuidentium) in hoc parliamento ſuis conſuetudinibus per chartā regis patentem reſtituuntur, excepto quòd curias inter ſemetipſos vt hactenùs non tenebunt, ſed tranſgreſsiones per eoſdem factæ in curia publica ciuitatis emendabuntur ad libitum Maioris, prout de alijs artibus vrbis fieri conſueuit. Maior verò ciuitatis veteri non dum digeſta inuidia quam gerebat contra eos, quanquam demonſtraſſent chartam regiam de libertatibus recōceſsis eiſdem, & allegaſſent eſſe voluntatis regiæ ſimul & totius parliamenti decretum, quòd prædictis gauderent libertatibus, acquieſcere nolint eorum aſſertionibus, nec quouiſmodo chartam regiam acceptare, ſed permanens in ſua malitia eos violenter oppreſsit. Quod vt liberius facere præualeret, data fului metalli ineſtimabili ſumma ſuis fautoribus, & eis qui de conſilio regis erant, ipſos in partem ſuam traxit. Piſcatores autem videntes ſe nihil proficere in hijs omnibus, vſq; ad tempus tacere decernūt. Et quidem erga Piſcatores ita ſe res habebat.

Hoc

Hoc penè tempore qui de villa de Bruges & de Ipres erant,& omnes de occidentali Marchia Flandriæ vectigales effecti regi Franciæ,tributum collectum à ſemetipſis regi Franciæ(iuxta condictum) per ſuos mittere diſponebant,qui vt ſecuriorem poſsiderent tranſitum, adhibuerunt armatos qui conducerent vectigal portantes, & ſuffragia ferrent ſi contingeret hoſtes adeſſe. Quibus omnibus cognitis per exploratores, Gandauenſes ſe præparant ad auferendum tributum nuncijs ſupradictis,vel certè ſi contra vota contingeret moriendum. Igitur diſpoſitis in itinere turmis Gandauenſium,ſed latenter & inſperatò,veniunt ad manus hoſtiles tam Gallici quàm Flandrenſes cum pecunia memorata. Et quia fuit impar manus Gallicorum, Gandauenſes ſine difficultate vicerunt,& Gallicis & qui cum eis venerant non tantùm vitam ſed & vectigal ſurripuerunt,& Gandauum ſine magna ſuorum ciuium læſione cum ſpolijs.

Gandauenſes tributum collectũ in vſum regis Franciæ hoſtiliter diripiunt.

Circa tempus paſchale comes de Saueye qui cum viginti octo millibus profectus fuerat cum duce Andegauiæ cõtra Papam & Carolum de pace, cùm diutinam moram feciſſet in illis partibus ſed damnoſam, agnouit manum domini contra eum miſſam, nam qui in patria ſua ſubdi deo noluit, & communem mundi patrem venerari, ſed potiùs dimiſſa quiete qua diu gauiſus fuerat, ſtatuit perſequi in remotis, iuſto dei iudicio miſerabiliter percuſſus Antiochi more,perijt in terra peregrina,conteſtatus priùs quòd iuſtum eſt ſubditum eſſe deo eiuſq; vero vicario,quodq; peccauit enormiter patrem filius perſequendo. Quapropter filio ſuo & hæredi dedit mandata ſalutaria,ne Vrbanum Papam exemplo paterno perſequeretur.Et ſi quid fortè cõtra eum temptaſſet, celeri ſatisfactione corrigere niteretur, ac ad vnitatem Eccleſiæ ſe conferret. Augebant autem non ſolùm dolorem ſuum,ſed & pœnitentiam eius mortes infandæ ſuorum militum quos conduxerat,qui omnes præter octo ante ipſum diſſenteria perierunt,taliq; fine cõſummatus eſt comes & penè cuncti ſui milites,duci Andegauiæ ſi fuiſſet in gratia manifeſtum reſipiſcendi relinquentes exemplum,ſed ſuperba mens eius,quamuis hæc omnia cerneret,renuit tamen humiliari. Induratum erat nempè cor eius contra dominum & contra Chriſtum eius.

Comes de Sauey Antiochi more percuſſus obijt.

Circa feſtum trinitatis quod euenit hoc anno in medio menſis Maij, Epiſcopus Norvvicenſis crucesignatus cum quibuſdam de exercitu conducto per eũ arripuit iter verſùs mare & feſtinatò perueniens Cantium,ad manerium Abbatis ſancti Auguſtini vocatum Northbourne diuertit, præſtolaturus ibidem auram ſecundam,apud quem locum dum adhuc moram protrahit,accepit breue regium, in quo iubetur redire ad alloquendum regem,& eius cognoſcendum voluntatem.Epiſcopus ergo timens ſi reuerteretur ad regem, mandatum remanendi ſuſciperet,& ſic omnis labor, omnis apparatus eius, non ſine riſionibus deperiret,eligit exponere ſe fortunæ cum parua manu quam præſentem habebat,citiùs quàm remanendo effici prouerbium æmulorum.Igitur renunciari regi fecit,ſe iam paratum ad procinctum profectionis,non expedire vt modò impediretur per vllum colloquium,quod forſitan parui vel nullius eſſet ponderis, ſed oportere potiùs vt iter acceptum maturaret,tam ad dei quàm ad regis honorem. Et concitò conuocatis quos ſecum habuit, adiutorio domini Iohannis Philpoti militis & mercatoris Londoniarum qui nauigium procurabat, cum illis Caleſiam eſt tranſuectus, recordatus illius Poetæ conſilij qui ſic iubet. *Tolle moras,ſemper nocuit differre paratis.* Caleſiæ igitur commoratus paucis diebus donec aduectus eſſet exercitus qui primam aciem facere debuiſſet, quo adunato, mox egreſſus de Caleſia,vexillum ſanctæ crucis erexit,& ad villam de Graueling muris fortibus circumcinctam,bellatoribuſq; ex Francia & Britannia contractis munitam,audacter acceſsit.Quam non obſidere,ſed inſpicere maluit,dum

Epiſcopus Norwicenſis cum ſuis properat verſus mare.

adhuc

adhuc Anglici vigere viribus viderentur. Nec ſegniùs qui in villa erant ad defenſionem ſui ſe parauerunt, ſed alacriter ad muros cucurrerunt, & modò plũbum, modò ferrum, modò calcem viuum, modò lapides & quicquid erat neceſſarium defenſioni ſuper Anglicos proiecerunt. Noſtri verò vexillũ ſanctę crucis habentes præ oculis, & ad cauſam ſuæ crucē ſignationis pariter & abſolucionis dirigentes intuitum vincere quidem gloriam in hac cauſa, ſed mori lucrum reputabant: quapropter conteptis periculis, vulneribus paruipēſis, ſpreta morte, muros inuadunt, cum hoſtibus cominùs bella committunt, & modò repelluntur, vulnerant & vulnerantur, proſternunt & proſternuntur, donec ex vtraq; parte intereunt multi mortales. Interea Britones & Gallici qui in villa erant, villanos animant ad reſiſtēdum fortiùs, pugnandum acriùs, aſſerentes ſuperuenturos Gallicos, qui præſentes Anglicos inopes, imbelles & mendicos in ore gladij tanquam ignis ſtipulam deuorabunt. Parte verò noſtra Epiſcopus & dominus Hugo Caluerlee (cuius memoria in benedictione eſt) noſtris audatiã monitis & perſuaſionibus ingerunt, monſtrantes cauſam dei eſſe, & totius Eccleſiæ, quam tuendam ſuſceperant, prędicantes martyres futuros quotquot diſcedere contingeret in hac cauſa. Quapropter rogant, hortantur, adiurant, vt omni metu depoſito, hoſtes crucis inuadant, non minùs recepturi meritum de dictorum canũ mortibus, quàm ſi tot de gente Iudaica vel Saracenica peremiſſent. Talibus monitis animata iuuētus, vires colligit, & hoſtes acriùs inuadendo cædit, retrocedere cogit, donec rarus ſuper muros defenſor appareret. Occupant idcircò muros noſtri viriliter, & in villam deſiliendo deſcendunt, & hoſtes intra muros comprimũt & coarctant, donec pauefacti arma proijciunt, & latibula fugiendo requirunt. Noſtrates autem cernentes iam rem correſpondere, ardent crucis opprobria vindicare, necnon & proprias vlciſci iniurias inſolenter ab habitatoribus villæ illius die præcedente acceptas cùm primo applicarent ad muros. Dixerant nempè multa cōuitia in noſtrates, quę illos nec immeritò moleſtarent. Ob quam cauſam modò noſtri hoſtes ſcrutantur per latibula & eos contumelioſè extrahunt, & pollutos ſpiritus compellunt emittere violenter. Præcurrentes itaq; villam, nulli parcunt, ſed eos vſq; ad vnum delere laborant, ſicq; crucis beneficio factum, vt cruce ſignati & villa glorioſè potirentur, & hoſtes crucis ita delerent, quòd vnus ex eis non remanſit. Nec occultè muris ruinam molientes, aut doloſè hoſtes circumuenientes, ſed aperto marte pugnantes hanc victoriam ſunt adepti, à meridie diei præcedentis per totam noctem vſq; ad meridiem diei ſequentis fortunam variam tollerantes. In portu villæ prædictæ captæ ſunt tres magnæ naues, in quibus habebantur ducenta dolia vino plena, & carnes multæ ſalitæ, frumentum quoq; ſimul & ferrum. Quæ omnia fuerũt aducta inſtaurationi villæ memoratæ. Captæ ſunt inſuper ibi duæ bargiæ quibus non facilè reperientur ex tota Gallia meliores. Duæ præterea galeæ cum ſcaphis piſcatorijs ſexdecem interceptæ ſunt ibidem. Equi etiam multi nobiles & alacres in eadem villa reperti ſunt, quos Gallici præmiſeran ad illam villam, quia depoſuerāt interfuiſſe bello quod expoſt geſtum eſt (vt dicemus) & obtenta victoria, quam ſine dubio ſperabant Epiſcopum fugientem cum ſuis intercepiſſe: ſed euenit aliter quàm ſperabant, quia quicquid ipſi diſponebant ad dolum hoc, diuinitas ſuis conuertit in bonum, & dedit eis prius præoccupare præfatam villam quàm Gallici crediderũt. Factum eſt ergo vt noſtri tantis prouentibus plurimùm confortarentur, quia plurimi qui pedites venerant ex inſperato equites ſunt effecti. Nam fuit ibidem equorum tanta copia, vt equus vno ſolido venderetur. Et ad villam de Graueling hæc quidem geſta ſunt.

Protractis diebus paucis apud villam de Graueling, quibus Epiſcopus & do-

minus

Prælium inter crucefignatos & Flandrenſes.

minus Hugo de Caluerlee dictum oppidum munierũt, & cuſtodes ſtatuerunt, ibidem aſſumpſit commanipulares ſuos, & ad villam de Dunkirke pulchram valdè foſsis latis circumdatam, portis & ſeris firmam, profectus eſt. Audierat vtiq; villanos de Dunkirke nuper nocte perueniſſe de noſtris viris nauticis ad triginta ſeptẽ, vndè offenſus eis, mortes patriotarum in illos ſtatuit vindicare. Quam quidem villam ſine grandi labore cepit, & quibus voluit in illa vicem reddens, quibuſdam vero parcẽs, totum exercitum ſuum in dictã villam traxit. Interea Flandrenſes & Gallici, Britones & alij conductitij exercitum grandem comparauerunt, ducibus Baſtardo Flãdriæ, quem Haſam lingua ſua vocant, & domino de Dixemuthe, ac quodam Iohanne Mitteney, qui & ipſe parùm ante in Anglia fuerat & Epiſcopo auxilium fidele promiſerat venienti, ſed præuaricatus eſt pactum in omnibus mentiendo. Hij ergo contractis ampliùs quàm triginta millibus baliſtariorum & virorum bellicoſorum, ſed tamen occultè, ſtatuerunt repẽtè ſuper Epiſcopum improuiſum irruiſſe, & eum de ſub cælo cum toto ſuo exercitu deleuiſſe. Sed hijs conatibus reſtitit dominus fortis & potens, dominus potens in prælio, & dolos eorum tali occaſione Epiſcopo patefecit. Egreſsi ſiquidem fuerãt Garciones ad pabulandum ſuper velociſsimos magiſtrorum ſuorum equos, qui inopinatò conſpiciunt exercitum magnum & fortem, armis fulgentem, & penè ſuperficiem terræ replentem. Et exiſtimantes (prout erant) hoſtes videlicet eos eſſe, vrgentes equos calcaribus, feſtinãter fugerũt, & Epiſcopo cænanti apud villam de Dunkirke vniuerſa quæ viderant nunciarũt. Nec mora, Epiſcopus delectis menſis & ſumptis armis villam egreditur illico pugnaturus, quamuis nonnulli laudarent ſocios ex Anglia ſuperuenturos qui plures exſtiterant expectandos. Dominus Hugo de Caluerlee videns animoſitatem Epiſcopi & hoſtes adeſſe propè ſentiens, hortatur ſocios vt etiam nunc viriliter agant & de dei adiutorio ne diffidant, qui eis tam læta principia contulit, qualia ipſi ſperare vix poterant, antequam deus illis infudiſſet totã gratiæ plenitudinẽ. Quis enim veſtrũ credidiſſet (inquit) tam fortẽ villam, tot fortibus cuſtoditam, à tam paucis potuiſſe ſubijci, vbi nec inſtrumenta bellica, nec multitudo repugnantium defuerunt, niſi dominus adiuuiſſet nos, niſi manus domini feciſſet hæc omnia. Cogitate ait vos modò non eſſe pugnaturos cõtra muros lapideos, contra vallum foſſaſq; de Graueling, ſed leniorem inſtare pugnam contra Flandrenſes imbelles, ſchiſmaticos, crucis hoſtes. Et quia nec vſum pugnandi contra Anglicos hactenus habuerunt, ideo leniori negotio ſuperandos. Exhortatione facta, diſpoſuit aciem, collocat certis ſtationibus architenentes, & quemlibet rudem inſtruit de pugnãdi forma. Hoſtes verò videntes noſtros iam obuiam proceſsiſſe, occurrunt cum clamore. Sed ne propius accederent repulſi ſunt ſagittis, donec manus armata parata eſſet ad cõgrediendum cum ipſis. Igitur accedentibus cominùs armatis, cernere erat durus conflictus, hoſtibus gladijs, lãceis, & cudibus ferro ligatis rem agentibus, Anglicis verò ſecuribus duris & acutis contra ſtantes more pecudum proſternentibus. Ibi rectores & vicarij quos beneficium abſolutionis illexerat, periculis expoſiti, guſtauerũt quàm dulcis eſt domus propria, monachi & Canonici cognouerunt quàm bona ſit obedientia. Fratres mendicantes ſenſerunt quantò leuius ſit ſtipem poſtulare inter notos & in patria. Nam vt ita dicam, erat ex parte noſtra niſi manipulus hominum, videlicet quinq; millia maiorũ & minorum, oppoſitorum triginta millibus bellatorum. Quare meritò viri de rebus bellicis ex parte delicioſè educati, in pace requiequè nutriti, animo poterant concidiſſe, niſi adfuiſſet illis ſpiritus domini, ſpiritus conſilij & fortitudinis, & audaciã infudiſſet. Sed accidit ea hora (cooperãte diuinitate) quòd viri (vt vſu trãſacto loquar) irrequieti virib9 & pul-

chris facinoribus demonſtrarent, quia multum illis profuit requies diurna. Namq; compertum eſt quoſdam ex religioſis. 16. homines in ipſo conflictu peremiſſe, & tantò alios in fortitudine præceſsiſſe, quantò cõſtabat eos clauſtralibus ocijs diutiùs ſeruiſſe, de qualibus olim Poëta ſic ait: *Da requiem, requietus ager bene credita reddet.* Ita iſti de requie ad laborem repentè tranſlati, fructum quietis & ocij nobiliter reddiderunt. Sed inter omnes & præ omnibus, architenentes noſtri laudẽ ibidem merebantur & gloriam, qui hoſtes ſic à ſagitta volante percuſſerũt, vt non plus in armis illorũ morarent, quàm ſi nudos ferijſſent ipſæ ſagittæ: tanta itaq; erat denſitas ſagittarũ volantiũ, vt aër tanquã à nube nigra obſcuraretur, & tam crebrè hoſtibus mittebãtur, vt vultus erigere non auderẽt. Quia quicunq; in ſublime ſuſpicere nitebatur, hic repẽtè vel amiſſum oculum, vel ſagittã, vel perforatũ cerebrũ deplorauit. Fuerũt multi qui dum manus armatas apponunt frontibus, ſubitò ſagitta perueniens vtrãq; configit, perforabãtur capita nihil iuuante galea, manus tenentes lanceas ſiue ſudes, ipſis inſtrumentis ſuis ſunt affixa, nõ proficiẽtes chirothecæ. Et (vt vtamur breuibus) tanta erat pugnantium ibi diuerſitas, vt hinc homines paratos ad occidendum cerneres, illinc pecudes ad moriendum. Franci igitur & Britones qui affuerunt, quorum numerus ad mille nongentos ſe extendit, videntes tantam ſtragem Flandrenſium, horrore nimio ſunt percuſsi. Hij nempè antepoſuerũt Flandrenſes in dicto bello duabus quidem cauſis, quarum vna fuit, quia ſuſpectam habebant fidem Flandrenſium, & ideò ne de bello fugerent cùm inſtaret neceſsitas eos primis periculis expoſuerunt: alia cauſa fuit, vt ſi contingeret Anglicos eſſe victores, ipſi haberent maiorem copiam fugiendi. Igitur Gallici cõſiderata (prout diximus) tãtã pernicie, obriguerũt omnes timore perterriti, & feſtinant, terga vertentes fugerũt, poſt quos mox omnis reliqua multitudo. Quod videntes Anglici, confeſtim hoſtes inſequi maturabant, cędebant ergo comprehenſos fugiẽtes ante faciem ſuam, necnõ à dextris & à ſiniſtris, & cadebant in denſo numero iugulati. Vt autẽ nulli veniret in dubiũ hanc victoriã diuinitus procuratã, fiebant in hora pugnæ pręfatæ horrida fulgura, tremẽda tonitrua, quæ ſicut Anglicis famulabantur, ſic in perniciẽ hoſtiũ ferebantur. Nã & in bello & in fuga, per crebra fulgura in ſuos oculos emiſſa cæcabãtur, proſternebantur & necabãtur. Anglici verò ſentiẽtes hæc eſſe diuina beneficia, cõfortabãtur, exhilarabantur, vt eſtimare meritò valerent illud Claudiani fuiſſe eorũ cuilibet applicatum:

Te propter gelidis aquilo de monte procellis,
O venit aduerſas acies reuolutaq; tela,
Vertit in auctores, & turbine reppulit haſtas:
O nimium dilecte deo, qui fundit ab antris,
Æolus armatos hyemes, cui militat æther,
Et coniurati veniunt ad claſſica venti.

Interfecti ſunt autem in loco pugnæ & in fuga duodecim millia inimicorũ, de noſtris verò tantùm ſeptẽ viri ceciderũt, vt cũctis ſeculis eluceret hanc victoriam de cælis fuiſſe collatã. Cõmiſſum eſt dictum bellũ octauo Calend. Iunij, die videlicet quo facit ſancta eccleſia de bono Vrbano Papa & martyre mentionẽ, ita omnia cõcurrebant; vt iſtã profectionẽ deo placere nullus hominum dubitaret. Expleta pugna, Epiſcopus cum ſuis in villam de Dunkirke ſe recepit.

Quid rex Franciæ fecerit poſt hoc bellum.

Auditis rumoribus de præfata victoria, vel Epiſcopi continuatis ſucceſsibus in Gallijs, concidit vultus aduerſariorum, & timuerunt valdè, quamobrem rex & tota nobilitas Franciæ (deliberatò cõſilio) ſtatuerũt vniuerſos amicos & notos propè poſitos ad ferendum auxilium contra tam infeſtos hoſtes euocare, quod & factum eſt, rege interim in valle Sueſsionenſi expectante venturos, & ibidem ſuos Gallicos adiuuante: nam regio illa multorum capax erat, & fertilis,

ac

ac victualibus cunctis abundans. Illic deſcenderunt ad regem duces ſeptem cum ſuis exercitibus, Comites quidem decem, quidam ligeantia aſtricti, quidã precario aduocati, cũ multis alijs dominis & viris magni nominis & poteſtatis, nõ abſq; militib⁹ & armigeris, valectis & ciuibus, necnõ & cõmuni vulgo, quorum numerus cẽtum millia excedebat. Sed horum omniũ congregationẽ Epiſcopus paruipẽdens, ſtatuit interea ſubijcere patriã ſibi vicinã, donec & ipſe ſuos conductitios qui nondum mare tranſierant recepiſſet, conduxerat ſiquidẽ multos viros exercitatos in armis & bello aptos, ſi fideles fuiſſe maluiſſent. Quorum vnus erat VVilhelmus de bello cãpo, frater comitis VVarvvici, ſcilicet domini Thomæ de bello Cãpo, hic quingẽtas Marcas ſuſcepit ab Epiſcopo pro ſua ſola perſona, ſed quia nõ ante ſolutũ erat ei de totidẽ quas habuiſſet ex pacto antequã transfretaret, pecuniã quidem ſibi retinuit, & nihilominùs domi remanſit cum imprecatione ſiniſtra totius vulgi. Domin⁹ Thomas Triuet & ipſe cõductus nõdum ſuos ſecum profecturos cõgregauerat, non ante paratus & ipſe fuerat, ſed more mulieris iacentis in puerperio iacebat ad mare, neſcio quid expectãs. Ob quam cauſam Londonienſes & quidam ex amicis Epiſcopi comminati ſunt ei mortem, niſi maturiùs transfretaret, cunctis acclamãtibus eũ proditionis cauſa remorari. Quibus aculeis ſtimulatus mare tranſijt, & ad Epiſcopum feſtinãter peruenit, ſed nihil profuit aduentus eius Epiſcopo. Igitur Epiſcopus vt præfati ſumus affectans ſubiugare prouinciã de villa de Dunkirke, profectus eſt à facie vndè mox tota vicina turbabatur. Et recordãtes quanta fecerit apud Graueling, quanta per poſt apud Dunkirke, ſine reſiſtentia ſe reddere maluerunt, quàm reſiſtẽdo perdere villas & vitas. Villas ergo de Nevvport, de Burburgh, de Bravv & de Poperinge ſine conflictu recepit, & multas alias adiacentes.

De noua profectione cruce ſignatorum.

Cùm igitur in Anglia tam læta noua fuiſſent cognita per quoſdã qui interfuerunt captioni villarũ de Graueling & de Dunkirke, qui in teſtimoniũ fidelis relationis de præda, equos & equas, boues & multũ ſuppellectilẽ domum ſecum cõtraxerãt, cõfeſtim omnis patria ſpe prædæ illecta cõmota eſt ad proficiſcẽdũ. Et ſine maiori deliberatione de Lõdonijs multi apprẽticij, plures ſerui, ſumptis albis capucijs & rubeis crucib⁹ in partẽ dextera, rubeis quoq; gladiorũ vaginis in ſiniſtra, inuitis magiſtris & dominis ſunt profecti. Quod exẽplum ſecuti alij de tota penè Anglia, relictis parẽtibus & cognatis, chariſq; famulatibus, inermes præter gladios, arcus & ſagittas, ſunt egreſsi: & nõ tãtũ ſeculares viri iſta fecerũt, ſed religioſi ſectæ cuiuſlibet eodẽ animo (petita licentia, licèt nõ obtẽta) illud iter arripere pręſumpſerũt, in magnũ perſonarũ ſuarũ dedecus & detrimentũ, quia nõ propter Ieſum tãtum peregrinare decreuerũt, ſed vt patriã mundũq; viderẽt. Currebatur itaq; per oẽs ſemitas à plebe inexperta & gẽte ruſtica, donec perueniretur ad mare, vbi dominus Iohãnes Philpot ſollicitus pro Epiſcopo nauigiũ prouidebat. Ibi fuerũt multi qui præter nauiũ nullas habebant expẽſas, eò quòd eſtimabant, ſi mare tranſiſſent, nihil eis omninò defuturũ, ſed futura cũcta pro votis, trãſpoſiti ſunt ergo multi, & ad Epiſcopũ feſtinabãt, qui tunc vlterius progreſſus ad villam de Ypres peruenerat cum exercitu, diuitijs plenam, ædificijs inclitam, bellatoribus communitam, quamuis inuitus, quamuis proteſtans non eſſe ſuæ voluntatis obſidionem ponere, ſed Franciam tam in cauſa domini Papę quàm regis intrare. Cõpellitur per milites, dominum Thomã Triuet, VVilhelmum de Elmhã, & VVilhelmũ de Faringdon, reſidere, velit nolit, inuitus, qui oẽs vnanimiter affirmabant ſe nolle vlteriùs ſequi eum, donec dictam villam hoſtiliter effregiſſent, licèt in Franciã ire vellet. Aſſeuerabant etiã Gandauenſes affuturos in adiutorium, & non eſſe modò difficile Anglicis & Gandauenſibus ſimul victis villã effringere, cùm tantũmodo Gandauẽſes, ſine externo ſuffragio eodę anno villam eandem vi & armis cepiſſent. Vidẽs ergo Epiſcopus

ſe nihil proficere, tacere decreuit, & corũ ad tempus obſequi volũtati, maximè quia pro certo cognouit Gandauenſes obſidionis ſocios & laboris.

De obſidione villæ de Ypres.

Igitur villã de Ypres Epiſcopus & cruce ſignati ex vna parte, & triginta millia Gandauenſium ex altera parte circumſederunt, venerunt idcircò cateruatim ex Anglia ad obſidionem (quos ſupra diximus illectos ſpe prædæ) & iam tantus effectus eſt numerus accurrentiũ, vt ſexaginta millia numerarentur ex Anglicis aduenisſe. Igitur perpendens Epiſcopus tantũ populum aduenisſe, qui nec exercitatus eſſet in armis, nec arma quidem poſsideret, doluit, & mittens ad dominum Iohannem Philpot, rogauit ne permitteret quenquam de cætero mare tranſire, niſi valentes: & ait ad eos qui inermes venerãt, vt quid ergo veniſtis ad conſumendum victum, qui vix ſufficiet bellaturis? vos numerus eſtis, fruges conſumere nati: meliùs fuiſſet vobis domi ſine cura ſuper ollas carnium reſediſſe. Ob quã cauſam vulgus indignabatur, & iam quiſq; cæpit Epiſcopo detrahere, occultè tamen propter metum eius.

Rex Angliæ circuit per Abbathias.

Dum hæc aguntur in Flandria, rex Angliæ & regina cum ſuis Boemijs Abbathias regni circuunt viſitãdo, quibus tantò triſtior fuit eorũ aduentus, quantò grauior, quia & acceſſerunt in exceſsiuo numero, & non offerre ſed auferre venerunt. Senſit hoc Abbathia de Bury, quæ in eum & reginã ipſorũq; familiã per decem dies (quibus morã fecerũt ibidẽ) expendit octingintas marcas, tanquã non ſuffeciſſent eis paſtoris viduacio per quadrienniũ, damna irreſtaurabilia per inſurrectionem cõmuniũ, pecuniarũ largę profuſiones pro recuperatione ſuorũ iuriũ tam in Romana curia quàm in iſta terra. Vt videretur tamen rex aduentu ſuo eidem Monaſterio aliquid contuliſſe, fecit vt nouiſsima illius fierent peiora prioribus, admittendo prouiſionẽ factã per dominũ Papam de Iohanne Timvvorth, qui paulò ante iurauerat ſe nunquã conſenſurum vt gauderet honore paſtorali, niſi ſimpliciter Papa vellet cõfirmare electionẽ de ipſo factã. Inſuper & dudum Papæ reſcripſerat in eadẽ verba, ſed vix Ambaſsiatores ſui Romani peruenerant, antequam pueriliter mutato propoſito, eundem Iohannem Timvvorth benedici fecit à cõfeſſore ſuo Epiſcopo Landauẽſi, quo facto, incõſtantia regis eiuſq; cõſilij lõgè lateq; innotuit, & ſicut Eccleſiæ Anglicanæ detrimẽtũ, ita Papæ & curialibus magnã peperit materiã inſoleſcẽdi. Expletis diebus morę diſpẽdioſè apud Bury rectè ad Thetford properat, & ſic ad Northvvicũ, vbiq; multa tam à religioſis quàm à ſecularibus ſcienter accipiens, vbi duo mala cõcurrere videbantur. Nõ enim regi magna donaria ſuffecerunt, niſi & reginæ ęqualia præberentur: nec cũ populo graue viſum fuiſſet, eius honoris intuitu exhibuiſſe perampla donaria, ſi ad vſum eorum prudenter cõſeruata fuiſſent. Sed quicquid hauſit eorũ manus auida mox alienigenis de gẽte reginæ, ſcilicet Boemijs prodigaliter erogauit, vndè cõtigit vt poſt regni circuicionẽ magis inopes reuerterentur quã egreſsi fueran, vt cunctis verũ eſſe conſtaret illud prouerbiũ ſapientis, Væ terræ cuius rex puer eſt. Tædet recordationis tot nugarũ, & idcircò placet meliùs ſilere quã loqui. Iam ergo ad Flandrenſiũ bella ſtilũ vertamus.

Prodicio quorundam.

Sedente igitur Epiſcopo ſuiſq; cõplicibus in obſidione villæ de Ypres, in ipſo feruore dierum Yprenſes conſiderantes obſeſſores eſſe remiſſos, ocijſq; vacare, villã firmare, ruinas reficere, arma & vtenſilia bellica (quibus hoſtes arceri deberent) fabricare continuè ſatagebant. Gandauenſes verò qui alteram partem villæ obſidebãt, comportare aggerem, implere foſſam, vt facilior eſſet aditus ad conferendũ cum villanis totis viribus laborabãt. Sed noſtris militibus nõ placuit inſilire villã, experiri fortunã, aut appropinquare muris; propter pericula quæ poſſunt emergere, ſed operire tẽpus dedicionis voluntariè, quod ſciebãt nunquã fore futurũ, nã omnibus carnibꝰ & tritico, & diuerſi generis potibus habũdabãt.

Fuerunt

Fuerunt qui dixerint dominum Thomā Triuet & quoſdam ex militibus reliquis vtres plenos auro de villanis cepiſſe, & in villā ſæpiſsimè introiſſe, ac tam priuatè quàm publicè cum illis tractatus multotiens habuiſſe, vndè non ſolùm plebs communis ſuſpicabatur eos eſſe proditores, ſed clamando publicè teſtabatur. Factum eſt itaq;, vt per moram inutilem quam traxerunt, peior eſſet conditio obſidentium quàm obſeſſorū; quia & illis inter ſe inerat multa concordia & victus habundantia, noſtris ſuſpicio & diſcordia, ac panis & aquæ penuria, vndè contigit peſtis mortifera inter noſtros, & quotidiè plures diſſenteria perierunt, furtiuè igitur è caſtris recedendo noſtri quotidie mare petunt, & Angliā venientes, quæ viderant vel audierant de dictis militibus referebāt. Videns ergo Epiſcopus indies numerū ſuorum minui, inſtat apud millites (qui iam nō eius ſubditi ſed magiſtri fuerunt effecti) vt contra villam ſuas vires experiantur, antequam turba nimis vel peſte, vel diſceſsione minuatur.

Inſultus ad villam de Ypres.

Cui petitioni vix tandem conſentientes, villām occurrunt totis animis, & cū lapidibus, lanceis & ſagittis, igne græco, & miſsilibus quę Gunna vocantur, noſtros vbiq; repellunt. Fecerat autem Epiſcopus fieri quendam pontem ſubtiliſsimū, per quem ad vallum facilis fuiſſet aſcenſus. Quem villani cernentes in magnam perniciem illorum eſſe compoſitum, emittūnt Gunna grandem lapidem, qui percutiens pontem, ſine difficultate confregit, & quoſdam milites ſuperſtātes ſimul crudeliter interemit. Nec minora damna fiebant in locis alijs, propter quæ noſtri ſeſe retrahere & inſultum dimittere cogebantur. Subtractis cunctis qui ſuperfuerant, de loco periculi diſceſſum eſt ad hoſpitia ſingulorum, & intra paucos dies obſidio diſſoluta, Gandauenſibus cum mętore diſcedētibus & falſitatem execrātibus Anglicorū, quia profectò ſi fuiſſet tanta fides inter duces Anglicorum quāta fuit inter Gandauenſes, villa de Ypres hodie nō ſupereſſet. Relinquētes autem obſidionē, quæ incendere poterant exurebant, ne hoſtibus eſſent ad ſolatium vel iuuamen, vellent nollent tamen reliquerunt ibidē quæ nec incendere, nec confringere, nec euehere potuerunt, Gunnas videlicet magnas ingentis precij & valoris. Plurimi verò neſcientes tempus diſceſsionis, quæq; præcioſa & portata per multos labores & pericula (ſubitò migrare compulſi) dimiſerunt ibidem. Et hic finis & fructus obſidionis villæ de Ypres.

Milites contrà dicunt Epiſcopo volenti ingredi Pikardiam.

Poſt obſidionis ſolutionē cognoſcens Epiſcopus per exploratores regē Franciæ cum exercitu perueniſſe ad ciuitatem Ambianēſem, alloquitur ſuos milites, ſcilicet dominū Thomam Triuet, & VVilhelmum de Elmham, cæteroſq;, dicens ſe velle Pikardiam ingredi, & contra regem Franciæ vno die Martis experiri fortunam. Et cùm multa allegaſſet quibus merito accēdi potuiſſent ad profectionem, nihil tamen profecit, ſed cum iniuria etiam contumelias recepit ab eis, dicētibus eum temerarium, & neſcientem vires tantæ multitudinis, quæ centum habebat contra vnum ex illis. Non fore tutum nec diſcretioni conſonum ſic temptare deum, vbi nulla ſpes eſſet victorię, ſed certitudo cōfuſionis, niſi fortè ſubitò tam arctam neceſsitatem incurriſſent, de qua non poſſent effugere niſi pugnando. Quibus auditis, Epiſcopus valefecit eiſdem cum paucis admodum Pikardiam ingrediendo. Milites verò ad villam de Burburgh properant, quam munire decreuerunt contra Francos, ſi fortè illuc eos contingeret aduenisse. Cùm ergo Epiſcopus propè partem exercitus Gallicorum appropinquaſſe demonſtrauit ſe, ſuoſq; in campo, explicatis vexillis, ſed nemine audente cōferere, quia nondum totus exercitus Gallicanus cōuenerat, Epiſcopus vexilla reflexit, & ſub omni feſtinatione ad villam ſuam de Graueling cepit iter, cum domino Hugone de Caluerlee, qui ei ſemper fuerat in cunctis anguſtijs comes indiuiduus, ſociuſq; fidelis.

Epiſcopus reuertitur ad Graueling & milites ad Burburgh.

Coadunatus ſuis exercitibus rex Franciæ, & de noſtrorum diſſeſsione non parum elatus, vt agnouit quoſdam villam de Burburgh ingreſſos fuiſſe, totum exercitum conuertit ad locum, iurans ſe neminem illorum qui fuerunt ibidem prece vel præcio ſaluaturum, ſed omnes vel ignibus crematurum cum eadem villa, vel certè captos in ore gladij perēpturum. Quibus molicionibus dux Britanniæ contrauenit, aſſerens non ita futurum vt credebat, ſe noſſe perſonas quæ in ea fuerunt, quòd omnes eſſent viri fortes & ſciētes bellum, & ſine graui Gallorum diſpendio ſuperati non poſſe. Non (inquit) contra Flandrenſes pugnaturi eſtis, ſed contra Anglicos, viros vtique cordatos valdè, & qui malunt mori quàm vinci. Rex autem cōmotus ad hæc verba ducis, & tu (inquit) ex illis es, & ideò pro illis verba facis. Cui confeſtim dux: & ne eſtimetis me ait aut timore vel eorum fauore talia protuliſſe, videbitis me primum, cū meis hominibus inſultum facere contra eos. Habebat ſiquidem virorum electiſsimorum ad duodecim millia quos contraxerat ex omni ditione ſua. Et illicò vexillis erectis ad muros acceſsit. Erant autem in villa dominus de Bemond, & Thomas Triuet, VVilhelmus Elintham, & VVilhelmus de Faringdon milites, & multi alij viri fortes, qui locati in circuitu vt defenſores, mox contra Britones dimicare parati ſuas occupant ſtationes. Fit ergo pugna ingens (ſpectante rege Franciæ cunctiſq; Gallicis) & in omni conatū Britones peiorem calculum reportabant. Fecerāt autem noſtri inſtrumenta ferrea & vncata, quibus attraherent appropinquantes & in villam eijcerent, vel certè pungendo repellerent & in foſſas cadere facerent luto plena. Attrahebantur itaq; plures ſupra muros in villam & more pecudum mox cadentes, cum ſecuribus excerebrabantur: multi autem à muro repulſi in cęno quod in foſsis erat demergebātur, inſuper & vexillum ducis Britanniæ violenter extortum de manibus ſigniferi, raptum eſt in villam, cū ſignis pluribus aliorum. Cogebantur ergo Britones metu mortis à pugna quieſcere, & ſe muris ſubtrahere cū pudore. Tunc Gallici & ipſi præſumptuoſi accedere temptauerunt, ſed ſuis periculis didicerunt Britones non ſe temerè ſubtraxiſſe, nam mox vt appropinquauerunt, candentibus verubus ſunt repulſi, quibus apponere manus volentibus, & ad ſe contrahere, dum multi ſuper vnū veru manus mittūt, omnes parem recipere mercedem manibus eorū miſerabiliter concrematis, vnde cōfeſtim inutiles facti, dum manus ſoluūt, vel trahuntur in villam, vel præcipitantur in foſſam. Igitur interfecti ſunt ex Gallicis in illo conflictu amplius quàm quingenti, noſtris penè nihil lęſis, niſi quòd per ignem Græcum in villam emiſſum tertia pars domorū cum multis victualibus eſt cōbuſta. Nocte ſuperueniēte, pugna dimiſſa, & Gallici ſe ad ſua tētoria cōtulerūt, amiſsis ſignis regis & plurium dominorum. Sub ipſo noctis articulo dux Britanniæ venit ad regem Franciæ, quærens quid ſentiret de Anglicis, & ſi adhuc cenſeret plures inſultus facere contra eos. Rex verò reſpondit, eos eſſe dęmones non homines, qui tam fraudulēta cōmenta adinueniſſent aduerſus aliquos chriſtianos. Nihilominùs dixit ſe nō ceſſaturū donec omnes eos cepiſſet manu forti. Cui dux, & ego (ait) nō laudo plures inſultus fieri, quia & ingenioſi & fortes ſunt viri, & quotidiè nouas contra adinuentiones diſperquirent: & ſi tales tres dies fecerimus, perdēdo cōtra eos, noſtro numero imminuto, ipſi ſatis fortes erūt quarto die cum auxilio Epiſcopi (qui tenet propè villā de Graueling) ad exeundum & pugnandū contra nos in campo, tunc non dubito quin plura perdemus quàm prius amiſimus. Rex igitur & ſanior pars Gallorum iam aliqualiter animo fracti, non de inſultu ſed de tractatu cum noſtratibus cogitare cæperunt: anguſtiabant nempè eos tot mortes, nō plebium, ſed exercitatorū militum & armigerorum, tot læſiones dominorū tam Britāniæ quàm Gallorū. Nam & ibi

Mare-

Mareſcallus Fráciæ fuit occiſus, & dominus de Cliſſon grauiter vulneratus, ita vt in manibus aſportaretur à muris. Propter quæ omnia reputátes ducem Britanniæ iam veridicum, decreuerūt vt ipſe alloqueretur eos ex parte regis Franciæ, de reddenda villa, quia notus erat eis, & ipſe peroptimè nouit eos. Agentes ergo tractatū dux & noſtrates, poſt plures altercationes tandem in hanc ſententiam conſenſerūt, vt villam redderēt regi Franciæ, & ipſi cū equis & armis, & cunctis ſeruiētibus, cunctis quoq; bonis quæ de villa aſportare placeret indemnes exirent, & ad quemcunq; locum vellent pergerent ſub conductu regis Frāciæ, ita tamē vt verſus Angliam properarent. Exeuntes autem Caleſiam, peruenerunt cum ipſis multa ſpolia deducentes, quod nimium Gallicos contriſtauit. Sperauerant nempè ditati fuiſſe de eorum ſpolijs & exhilarati mortibus: ſed tamen ſecùs accidit quàm credebant vt prætactum eſt.

Rex Franciæ componit cum Epiſcopo vt deſerat villam de Graueling.

Poſt diſceſsionem noſtrorū de villa de Burburgh, conuertit ſe exercitus Gallicanus cum rege ſuo ad villam de Graueling, vbi erāt dominus Hugo de Caluerlee & Epiſcopus conſtituti. Quia ergo Gallici iam ſatis experti ſunt quę dāna, quæ pericula ſequātur inſultus, inſultū facere de cætero metuebant. Idcircò mittunt ad Epiſcopum enumerantes multitudinem Gallicorum, fortitudinem & animoſitatem Britonum & qui cum illis erant, denunciantes vt reddat regi Franciæ villam ſuam quam iniuſtè dignoſcitur occupare. Et Epiſcopus ad hæc breuiter reſpondebat, ſe tam in cauſa domini Papæ quàm regis Angliæ lucratum fuiſſe villam prædictam, per multa pericula inſuper, & ex poſt eandem reparaſſe, ac fortificaſſe, fuſa multa pecunia, nec ſe cognoſcere quenquā habere iuris titulum præter regem Angliæ, vel ſemet ipſum in eam. Cùm ergo Gallici hæc audiſſent, & diffiderent de redditione, remiſerunt qui nunciarent Epiſcopo ſe velle .15. millia marcarum dare, ita vt Epiſcopus eā deſerat & cōplanet ad terram, & habeat facultatē Epiſcopus liberè migrandi quocūq; vellet cū omnibus bonis ſuis & cunctis qui ibidem fuerunt cum eo. Ad hæc Epiſcopus petit inducias vt reſponſum differrat ad certum diem, & dantur ei, qui ſtatim miſit in Angliā, nuncians regi ſemet in arcto poſitum & regem Frāciæ cum innumerabili exercitu ante ipſum iacere, iam tempus eſſe (ſi vnquam vellet congredi cum rege Franciæ) properare vel mittere qui cum eo auderent congredi, quia niſi in Angliam nauigaſſe præſumpſiſſet, non potuiſſet propius acceſsiſſe, & ideo non erat difficile Anglicis ad ſuccurſum properare, cùm nil in terra Franciæ morarentur priuſquam vel bellum haberent, vel regem Franciæ effugarēt. Hijs auditis, rex Angliæ dum adhuc eſſet vagabundus (vt diximus) per patriā & domos religioſorū, & eſſet in cœna apud villam de Dauentre, mox expulſis tabulis cū omni furia & feſtinatione ſurrexit, & apprehenſo equo, curſu velociſsimo noctem conſumit equitando, multotiens equos mutando, tanquam ea nocte eſſet regem Franciæ perempturus, venitq; ad Sanctum Albanum nocte media, ſed nil moraturus ibidem, niſi dum Palefridum Abbatis mutuat, nunquam redditurus eundem, confeſtim feſtinat ad VVeſtmon. ſequentibus eum paucis, quò cùm perueniſſet, fatigatus à laborioſa equitatione, & ſomno preſſus, ibidē pernoctare decreuit. Cùm autem dormiſſet, cernens requiē quod eſſet bona, ſtatuit mitiùs agere cum hoſtibus ſuis, & alios mittere qui propulſarent eos. Sicque actum eſt, vt poſt grandia verba, & pompam nimiam, ab ipſo factum eſt nihil, qualibus illudens Poeta dicit: *Parturiunt montes, exibit ridiculus mus.* Miſſum tamen eſt pro duce Lancaſtriæ, vt ipſe vſque ad locum properando feſtinet, & Epiſcopum liberet, & Gallicos arceat manu forti. Qui & ipſe tanquam continuò facturus, ita feſtinat ad mare, & expectat ibidem donec dies induciarum pertranſiſſent. Videns ergo Epiſcopus ex Anglia nullam fidem, nullum

euenire remedium, componit cum Gallicis, & villam deſtruit ſolo tenùs (vt tenebatur ex pacto) ſed pecuniam non recepit, quia hoc cognouit conſiliarijs regis diſplicere.

Gallici reuertũtur ad propria infirmati.

Poſt receſſum Epiſcopi, & ipſi Gallici ad propria receſſerunt, in parte tamen maxima imminuti, quia (vt ſupra diximus) ad villã de Burburgh plures valentes amiſerunt, & quotidiè in exercitu plures ſubitò diſſenteria & alijs varijs infirmitatibus perierunt, ita vt multis diebus ampliùs quàm trecenti in die ſpiritum exhalauerunt. Coacti reuera fuerunt iuuenes delicati, mercatorum & Burgẽſium filij, neſcientes arma, ignorantes vigilias, & per omnia inexperti ad ſupplementum exercitus, qui mox vt conſuetudinem mutare cæperunt, continuò infirmabantur, & repentè iuxta latus regis dum ſtarent in armis, nil habẽtes mali (prout viſum fuit) mortui corruerũt. Quare ſi qua fides, ſi appetitus gloriæ, ſi audacia in noſtris tunc militibus qui domi remanſerant & hæc audierant extitiſſet, profectò fuiſſet tempus acceptabile transfretandi & experiẽdi vires contra hoſtes totiens in terra ſua quæſitos. Nam multotiens quæſiti fuerunt in regno Franciæ, per duces, per comites, & alios dominos, ſed tamen inueniri nequibant: iam præſentes fuerunt, non procul, ſed propè: non pauci, ſed plures: non communes, ſed potentes & diuites: non exercitati, ſed inexperti: non fortes, ſed infirmi: & ecce noſtri (vel proditione detenti, vel vecordia refrænati) non tranſeunt contra diu deſideratos, ſæpè quæſitos. Proh dolor, terra quæ olim generauit & produxit homines cunctis reuerendos, propè & procul poſitis metuendos, effeminatos iam euomit, ridiculum hoſtibus, fabulam ciuibus: nã nullus vel parus reperitur in ea, qui reipublicę ſe deuoueat, qui pro ciuibus laborem impendat, ſed omnes ſua lucra ſectantur, propria commoda perſcrutantur. Sed ne lectores ſcandalizentur huiuſcemodi verbis, plura de hijs ſcribere ſuperſedemus. Ad materiam igitur ſuperiùs memoratam reuertamur. Igitur Epiſcopus relinquens Gallias, Angliam eſt reuerſus, qui citò poſtquam terram attigit, ducem adiuit qui adhuc iacebat illis in locis, qui Epiſcopum obiurgans, quærens nodum in ſcirpo citò dimiſit. Hugonẽ verò Caluerlee aliquanto diutius ſecum detinuit, honorem ei exhibens propter antiquam militiam approbatam. Hic ergo finis fuit profectionis & belli pontificalis.

Scoti intrant Angliam.

Scoti per idem tempus occaſionẽ ex tẽpore nacti, eò quòd plures fuiſſent cũ Epiſcopo egreſsi, Northumbriã intrauerunt (prout moris eorũ eſt cũ ſuperiores eſſe videntur,) incolis dãna irrogarunt, agentes prædas vbiq; & captiuos de ſuis domibus educentes & Scotiam pertrahentes. Auſi ſunt inſuper ad caſtellum quod vocatur VVerk ſuper flumẽ de Tvvede cum multis armatis accedere, & captum ac deprædatum ignibus cõflagrare, nemine conatus eorum impediẽte, nec ſemet ipſorum inſolentijs apponere volente, propter metum quorundam qui tunc temporis à communi populo putabantur plus Scotis quàm Anglicis fauere. Ob quam cauſam milites & armigeri qui cuſtodias caſtellorum vel municionum habebant in illa patria, venerunt ad regem & reddiderunt ea in manus ſuas, dicentes Scotos vehementer inualuiſſe, & Anglicos qui in partibus illis erant perpaucos eſſe ad reſiſtendum illis, niſi rex ipſe manus apponeret adiutrices, qui reſpõſum conſolatorium acceperunt, vt dicemus in capitulo de proximo parliamento quod ſcripturi ſumus.

De Papa & Romanis.

Eodem ferè tempore Papa diffidens de fide Romanorum, ſimulata cauſa velut puriorem aërem vellet haurire, vrbem ad quoddam caſtellum nõ procul poſitum multotiens egrediebatur & reuertebatur, quandoque ad noctem, aliquando verò pernoctauit ibidem, & die ſecundo vel tertio eſt reuerſus. Vt autem tolleret omnem ſuſpicionem à cordibus Romanorum, non procul à dicto

loco

loco quòd amœnus eſſet & ibi locus, dixit ſe velle caſtellum forte conſtruere, in quod ſeſe poſſet ſecurè recipere, ſi neceſsitas vlla vrgeret. Vndè gauiſi Romani, iam liberè permiſerunt eum ſine ſuſpicione vel exploratione, quotiens vellet vel quando vellet adire locum, pro eo maximè quòd nouerunt eum latomos & fabros plurimos conduxiſſe, & ad eum locum magnam materiam lapidum & lignorúm comportaſſe. Iam ergo Papa ſecurus neminem eius migrationem velle perſcrutari, accito clanculùm quodã potẽti domino qui erat in illis partibus, cõponit cum eo vt certo die veniens cum armata manu, deducat eum in patriam ſuam vbi natus fuerat, ſcilicet in Neapolim, quia rebatur maiorem fidem inuenire inter ſuas patriotas, quàm Romanos, ſi cõtingeret indigere. Quod & factũ eſt. Audientes autem Romani Papam repente fugiſſe, cum magno ſupercilio miſerunt ad eum, mandantes vt reuertatur, alioquin affirmabant eum velle dedeponere, & aliquem de Cardinalibus qui in vrbe remanſerunt in Papam eligere, vel certè reuocare eius aduerſarium Antipapã, & ipſum inthronizare. Ipſe verò paruipendens eorum minas, moram ſuam cõtinuare diſponit in dicta terra, quanquam ibidem multa aduerſa eſſent prouentura, prout in ſequentibus plenius (cùm locus & tempus id poſtulauerint) edicetur.

De nauibus hoſtium captis.

Circa dies quibus Epiſcopus Norvvicenſis & cruce ſignati ſederũt circa villã de Ypres, hoſtes armauerant quinque vaſa bellica, qualia Balingarias appellamus, vt arcerent & impedirent tam tranſitum verſùs eum, quàm verſùs Aquitaniam, quia & illuc dirigendi fuerant cruce ſignati, cum turba militum & armigerorum: Ducibus domino Britrigaldo de la Bret, & nonnullis alijs electis ex Anglia viris bellicoſis. Et cùm plura mala feciſſent in mari, non ferentes hæc viri de Porteſmutha & Dorteſmutha, armauerant ipſi naues ſuas bellicas ad impediendum conatus eorum. Et progreſsi in obuiam, commiſerunt repentè pręlium cruentum valde, ſed tamẽ adiutorio ſuperno noſtri ſuperiores effecti, occiderunt omnes qui erant in eis præter nouem viros, & vaſa & vniuerſa cõtenta diripiebant ſibi, aduehẽtes patrię tam prædam quàm pacem, per victoriam glorioſam. Eadem ferè tẽpeſtate nauigium Anglicanum dum liquidas obſeruat in mari vias, octo naues grandes refertas multis bonis, & vnã præcipuè bellico iure lucrantur, in quibus dicuntur fuiſſe mille & quingenta dolia boni vini. Et ita licèt per breues ſucceſſus Angliam plurimùm confortabatur.

Qualiter Gãdauenſes lucrati villam de Ovvdenarde

Poſtquam cruce ſignati è Flandria Angliam ſunt egreſsi, Gallici qui cuſtodiebant villam de Ovvdenarde, quam ſuperiori anno Gandauenſes obſederũt à feſto inuentionis ſanctæ crucis vſque ad natale Domini, quo tempore (vt ſuperius ſcripſimus) Gandauenſes ibidem victi fuerunt per regẽ Franciæ, & Philippus de Nartfield interemptus cum viginti quinq; millibus Flandritarum, cæperunt Gallici crudele dominium exercere ſuper ciues illius villæ, opprimentes eos vehementer. Et non tantùm bona diripientes eorum, ſed etiam vxores vi rapientes eis, pro ſuæ voluntatis arbitrio abutebantur. Super quibus omnibus oppidani de Ovvdenarde vehementer commoti, nec immeritò, cum iam nullã ſpem cernerent correctionis Gallicorum, ſed potiùs indies eorum ſcelera augeri viderent, miſerunt ſecretò nuncios ad Gandauum, qui & eorum iniurias ciuibus nunciarent, & auxilium rogarent ab eiſdem. Promittentes inſuper illos quacunque nocte vellent introducere in villam de Ovvdenarde, vt ſic & dominio villæ potirentur, & acceptas fręquenter iniurias ſiue damna per Gallicos in ipſos viriliter vindicarent. His auditis, Gandauenſes non ſegnes accinguntur ad iter, & nocte peruenerunt ad villam, datiſq; ſignis ad inuicem qui in villa erant, & qui extra villam, intromiſsi ſunt Gandauenſes. Oppidani igitur dictæ villæ iuncti Gandauenſibus, ſcientes peroptimè vbi hoſpitia Gallicorum fuêre, do-

mos repentè irrumpunt, Gallicis dormientibus, & in ipſos ſubitò irruentes, iugulant quotquot in villa fuêre, multos valde, ita quod non ſuperfuit vnus ex eis. Et ita Gandauenſes villa potiti, etiam ſtragem magnam fecerunt in Flandrenſibus, qui falſi fuerant ſuis ciuibus dictæ villæ. Ibi mercatores Anglici in parte recuperauerunt damna quæ pertulerant per ante in villa de Bruges, dum bona in dicta villa reperta à Gandauenſibus precio leui emunt, & non ſolùm mobilia, ſed etiam domos & quæque læta villæ. Poſthæc Gandauenſes miſerunt ad regem Angliæ, nunciantes ſe lucratos dictam villam, quam vellent dare ſibi, ſi vellet illuc ex Anglia cuſtodes & auxilium deſtinare, alioquin detraherent illam ſolo tenùs. Rex verò gratias agit illis, reſpondens ſe nolle illuc ſuos dirigere propter inſtantia pericula, quæ regno ſuo multis ex partibus imminebãt, & honoratos dictos nũcios prout decuit Gãdauũ remiſit. Et hic finis Gallicorũ, qui multa mala perpetrauerãt in villa de Ovvdenard. Nec ſilẽtio reticẽdũ, quòd in dicta villa repertus eſt infinitus theſaurus comitis Flãdriæ, qui meritò & Gãdauẽſes animaret, ad continuandã vverrã, & comitem cogeret deſperare.

Parliamẽtum Londini.

Circa feſtũ omniũ Sanctorũ factũ eſt parliamentũ Lõdonijs, in qua cõceſſa eſt medietas quintę decimæ per laicos, & paulò poſt medietas vnius decimę per clerum, regi. Cuius pecuniæ portionẽ domini partiũ Borealium petierũt, quia in hoc parliamẽto fuerunt deputati ad cuſtodiendum partes illas cõtra Scotorũ irruptiones. Quibus reſponſum eſt per dominũ VVilhelmum VVickhã Epiſcopum VVintoniẽſem, quòd ideò ex pauperibus effecti fuerant diuites, & domini vt Scotos liberiùs arcere poſſent, & vt rex & auſtralium domini partiũ minus grauarentur, dum aliàs oporteret eos omni anno comparare exercitus, populumq; vexare contrahendo verſùs partes illas. Nec eſſe difficile eis ibidẽ hoſtes repellere, qui domini & magnates facti ſunt, cùm eorum anteceſſores, videlicet patres & aui, qui neque fuerũt domini vt ipſi, nec diuitijs abũdantes, potuerũt ſua animoſitate & audacia, hoſtib⁹, id eſt, Scotis reſiſtere, & de ipſis multotiens triumphare. Conceſſæ ſunt tamen illis commiſsiones congregandi virtutem exercitus, & Scotis reſiſtendi, & damna pro damnis inferendi, quotiens contingeret Scotos irrumpere, vel hoſtili more partes illas intrare. Hæc autem facta ſunt pro eo maximè, quia in vltimo die quo dux Lancaſtriæ & ipſi cõuenerunt ad diem Marchiæ, conuentum fuit inter eos pro cõmodo partis vtriuſq;, vt de cætero ipſi nec Anglici vexarentur per tot labores & expenſas, ſed ſingulis annis certi vtriuſq; partis deſtinarentur ad parliamentũ regni vtriuſq; qui & iniurias acceptas proferrent in medium, & emendas acciperent ſecundũ quantitatem damnorũ per iudicium dominorũ. Qui verò Scoti ſuperſederũt ad hoc parliamentum venire iuxta condictum, & inſuper damna interim plura Borealibus præſumpſerunt inferre, ac etiam hoſtes ex Gallijs in nocumentum Anglorum conducere. Decretum eſt per parliamentum, vt frangenti fidem, fides frangatur eidem. Et vt poteſtas lecta ex Anglia mittatur illuc, ſubductore domino Thoma de VVoodſtocke, videlicet mille lanceæ, & duo millia architenentium, ad compeſcendum conatus eorum. Quibus cognitis, Scoti valde timentes in fine parliamenti ſupplices aduenerũt, etiã de pace vel treuga tractare voluerunt. Sed Anglici totiens eorum falſitatem experti, cum eis tractare nec componere noluerunt, ſed eos effectos contumelijs ad propria redire præceperunt, denunciãtes vt capita ſua defenderent quàm bene ſcirent, & ſua iura tuerentur. Quibus regreſsis (vt premiſimus) domini boreales ſuſceperunt patriam conſeruandã, donec comes Buckinghamię dominus Thomas de VVodſtock prędictus paratus eſſet ad accedendũ cũ poteſtate grauiori. In hoc parliamento rex cepit tẽporalia epiſcopi Norvvicenſis in manu ſua, eò quòd inobe-

diens

diens erat voci eius quãdo(vt pręmiſimus)reuocauit eũ per breue ſuũ cũ paratus eſſet ad tranſfretandum, ſed tamen Epiſcopus noluit reuenire. Milites quoque qui cum Epiſcopo fuerunt in Flandria, quia & ipſi Epiſcopo fuerunt inobedientes,& quod peius eſt,proditores,incarcerati ſunt: ſed mox manucapti ſunt per amicos, redimendi fuluo metallo. Et hic finis & fructus parliamenti præſentis. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer: ſed in fructibus arborum ſuſpicio multa fuit,eò quòd per nebulas fœtẽtes,exhalationes,aëriſq; varias corruptiones,ipſi fructus,putà poma,pyra,& huiuſmodi ſunt infecta,quorũ eſu multi mortales hoc anno,vel peſtẽ læhtalẽ,vel graues morbos & infirmitates incurrunt. Fuit etiam annus iſte Anglicis luctuoſus,quia plures tam in Flãdria quàm in patria perierunt: Flandrenſibus exitioſus,quia patria illa cum ſuis habitatoribus tam per ſuos quàm alienos eſt vaſtata: Gallicis formidabilis & oneroſus, qui nunquam per ante timuerunt quenquã ex Anglicis ducibus ſicut Epiſcopũ formidabant,& oneroſus propter contractionem tanti exercitus, quantum rex Franciæ congregauit,& expenſas quas in commune ad hoc negotium profuderunt.

Annalis concluſio.

De treugis inter regna.

ANno domini milleſimo trecenteſimo octuageſimo quarto,qui eſt annus regis Richardi à conqueſtu ſecundi ſeptimus, fuit idem rex ad natale apud manerium ſuum de Eltham,& cum eo regina Anna. Exactis diebus natalitijs, dux Lancaſtriæ Iohannes de Gandauo,qui ante natale profectus fuerat in Frãciam ad tractandum de pace inter regna,rediijt in Angliam,ferens treugas vſque ad feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ, quo tempore rediturus erat ad tractandũ iterum & confirmandum pacem ſi poſſet fieri inter reges. Quæ treugæ quantũ contulerunt vtrique regno,regna manifeſtè ſuis commodis perſenſerunt. Nam Anglia per Gallicos & maximè per Normannos ſequente quadrageſima referta eſt cunctis neceſſarijs mercibus,putà vino, fructibus diuerſi generis, ſpeciebus atq; piſcibus,adeò affluenter, vt admirationẽ ferret incolis vilitas rerum vænalium,præcipuè in illis partibus,ad quas acceſſus eſſe poterat Normannorum. Francia & Normannia lætati ſunt, quia argentum & aurum promptè perceperunt ex Anglicis pro ſuis mercimonijs, & abundantius multò quàm in ſuis partibus pro tantillo commercio percepiſſent. Vndè ab vtriuſq; regni incolis,& maximè cõmunibus,pax eſt ardentiſsimè concupita.

De diſsidio inter Londonienſes pro maioribus.

Eodem anno in nocte Purificationis beatæ Virginis viſa ſunt ingentia fulgura, & audita tonitrua, quæ corda mortalium non modicè terruerunt: & non multò poſt Iohannes de Northamptonia dictus aliàs de Comberton,Maior London. anno præcedente,qui ſuis ſeditionibus iuxta ſui nominis etymologiam ciuitatem Lõdoniarum ſeditionibus adimpleuit, moliri noua temptauit, multis aſſentantibus quibus rapina placebat. Nempè Maiorem(electum iuxta morem ciuitatis) turbare & cum multitudine ſtipatorum incedere, non ſemel ſed pluries ad plurimorum terrorem, quibus placebat vſus. Et cùm iam Maior illius anni(dictus dominus Nicholaus Brambre,miles) occurrere ſuis motibus parauiſſet,in tantam inſaniam dicti Iohannes Comberton amatores conuerſi ſunt, vt quidam ex arte ſutoria, qui maior ęſtimatione videbatur,publicè communitatis ſuffragium expeteret & commoueret. Ob quam cauſam(conſilio domini Roberti Knolles militis) domo ſua tractus & decollatus eſt,tanquã inſurrectionis concitator,& pacis regiæ perturbator. Quod factum pro tunc compeſcuit commotionem vulgi,inſurrectionem populiquè ſedauit, qui dicebatur eo tempore in necem Maioris electi, & multorũ valentium conſpiraſſe.

De profectione ducis verſus Scotiam.

Inſtante tempore quadrageſimali ,dux Lancaſtriæ Iohannes, cum fratre ſuo Thoma de VVodſtock comite Buckinghamiæ, & innumerabili penè tur-

ba

ba militum, armigerorum & architenentium, profectus eſt verſus Scotiam, v Scotis perfidis perfidię pœnas inferret. Cumq; in partibus borealibus perendinaſſet, donec incolarum deſtructis victualibus, plus damni irrogaſſet eiſdem quàm per ante intulerāt ipſi Scoti, tandem circa feſtū Paſchæ terrā Scotorū intrauit, vbi tāta erga eos vſus eſt paciētia, vt villanos de Edenburgh permitteret aſportare de villa quęcunque vellent, & vltrà mare Scoticum comportare, indicens interim exercitum, ne præſumerent ſub pœna mortis verſus eandem villā pedem mouere. Iacebant ergo noſtrates per totum triduum non procul à villa, id eſt per tres leucas, dum potuiſſent adiuiſſe prædictam villā, & Scotos aſportatione rerum vel perturbaſſe, vel iure bellico ipſa bona occupaſſe. Sed aſportatis quibuſlibet rebus è villa, & Scotis fuga ſaluatis, ſignum dedit mouendi exercitum penes villam. Ad quam cùm veniſſent, nihil pręter domos vacuas inuenerunt, & non tantùm vacuas, ſed omne ſtramentum tectorum depoſitum propter incendium & detractum. In nocte verò Paſchæ fecit exercitum in paludibus propter metum hoſtium armatum pernoctare, ſed ſuperueniente niue & intollerabili frigore, perdidiſſe fertur (vt taceam de hominibus exanimatis) per frigus amplius quingentis equis. Scoti verò ſemper prudenter agētes ſe ſubtraxerunt, & in nemoribus vel vltra mare Scoticū delituerunt, nolentes bellum inferre noſtratibus. Sed experimētaliter cognoſcētes noſtros illis in locis, & illo tēpore ſine gladio, ſine certamine, frigore, & inedia perituros. Quod & factū eſt: nā plures ſine ferro perierunt, plures per irruptiones Scotorū vel captiuitatem vel mortem incurrerunt. Vt viderentur ergo boni ductores, dux & frater eius volentes pabulatum exire prohibuerunt, exeuntes aſcenſis velociſsimis equis perſecuti ſunt, & cū lanceis præacutis nō plus parcentes eiſdē quā hoſtibus percuſſerūt, vulnerauerūt, perforauerūt, & occiderūt plures ex Anglicis quàm hoſtibus perimentes. Tandem parùm damni inferentes hoſtibus præter incenſionem villarum paucarum, cum imprecatione cunctorum borealium, id eſt, Northhumbrēſium cum magno quidem ſupercilio ipſi domini, ſed mediocres, egentes, anguſtiati, afflicti redibant. Poſt quorum diſceſſum, mox erumpentes Scoti in partibus Borealibus, prædas egerunt, & plura damna per combuſtionem villarum fecerunt quàm noſtrates intulerant ante illis. Et factum eſt vt in hac expeditione non minùs perderet & regnum in effuſa pecunia, in turba virorum perdita, in amiſſa ſubſtātia, quā anteactis expeditionibus per annos multos factis noſcitur perdidiſſe.

Parliamētum apud Saliſbury.

Exacto tempore Paſchali, id eſt, poſt quindecim aut paulò plures dies poſt Paſcha conuenere citati proceres apud Saliſbury, ad parliamentum celebrandum. Quidam de ordine Carmelitarum frater, bacularius in Theologia, Hibernicus genere, infauſta hora properauit. Hic namq; quandā ſchędulam dictauerat, & conſcripſerat, in qua plura enormia machinamēta per ducem Lancaſtriæ (vt aſſeruit) excogitata fuerant exarata. Contenta ſiquidem in illa fuerunt, quod dux ſtatuerat regem repentè oppreſsiſſe, regnumq; occupaſſe. Deſignauit tempus, locum, & cætera quæ huius rei facere poſſent argumētum. Obtentoq; aditu ad regale colloquiū, porrexit ſchędulā, iurans in Sacramento corporis Chriſti, quod ipſe eodem die celebrando cōfecerat, nullum verbum forè falſum quod in ſchedula ſcripſerat, monuitq; , ne audirentur ducis excuſationes, quia per ſubtilia (inquit) verba hac die quidem iudiciū differet, & ſi fugerit in ſpacio miliarij populum contrahet, & quò plus facultatis obtinuerit recedendi, tantò materiam obtinebit maiorem fortitudinem congregandi, & ita efficietur vel hoſtis publicus, vel doloſè reconciliabitur tibi regi. His auditis, rex puer nō dominos, non pares regni, ſeu qui ſenſu vigebant in regno, ſed conſue-

tos conſiliarios ſuos, duos videlicet capellæ ſuæ clericos, Nicholaum Slake & quendã alium ſuper tantis conuenit negotijs, vt diſcernant quid in tali articulo ſit agendum. Inter tractandum more ſolito dux intrauit, nihil voluens aduerſi, omninò neſciens quid tractarent. Quem cũ rex toruo vultu reſpexiſſet, nec vt ſolebat honorẽ impenderet, Dux æſtimans aliquid latere in mente regis quod perſonam ſuam tangeret, ſe ſubtraxit. Intereà duo dicti regis conſiliarij fortaſſis metuentes ducis dominationem, vel affectantes amorem, cõſulunt, vt omnibus vijs & modis ducem accerſat, & ipſe eum conueniat ſuper iſtis. Vocatus eſt tandem dux à rege, & ſchedula ſibi tradita ſupradicta, quam vt perlegerat, ſuſpirans, ait ad regem: Heu (inquit) domine mi, cur fidem datis talibus delatoribus? cur de mea perſona talia opinamini? Nonne ſum auunculus veſter? Nonne tutor extiti? Nonne poſt vos principalis in regno? Quid mihi ſuaderet vos prodere vel certe necare, qui nihil lucri reciperẽ de veſtra morte? Nunquid hoſtes veſtri me ditiorem facerent in terra ſua, quã effectus ſum in terra veſtra & in natali ſolo? aut ſi regnum affectarem, credendum ne eſt poſt veſtram interfectionẽ (quod abſit) dominos huius regni æquanimiter ferre me poſſe, domini mei & patriȩ proditorem? Deſiſtite (ſi placet) fidem dare talia referẽtibus, quia paratus ſum more militis cõtra quẽcunq; mũdi mihi in hac cauſa aduerſantem pugnare, & meã innocentiã defendere & purgare. Cumque hæc & his ſimilia plura pro ſe dixiſſet, credidit rex ipſi duci, & ſuſcepit excuſationes eiuſdem. Dux verò rogauit regem vt frater ſupradictus in cuſtodia teneretur vſq; ad diem quo cauſam diceret horum quæ propoſuerat contra eum. Et rogauit ſpecialiter, vt dominus Iohãnes Holand eius cuſtodiam obtineret. Erat iſte Iohannes Holand frater regis ex parte matris, filius ſcilicet quondã domini Thomæ Holand, qui libenter propter amorem ducis, fratris cuſtodiam acceptauit.

In ipſa nocte quæ præceſſit diem datum ſuæ reſponſioni, idem Iohannes & quidam alius miles, dictus Henricus Grene, apprehendentes fratrem, & mittẽtentes funem in collo eius, & eadem reſte nectentes eius genitalia, ſuſpẽderunt à terra, imponẽtes ſuper ventrem eius lapidem tantȩ ponderoſitatis, qui & torqueret eum per diſtrictionem verendorum, & eius guttura ſuffocaret, confringeretq; ſpinam dorſi eius, vt non tantùm vno ſupplicio, ſed tribus tormentis vitam finiret: qua iniuria frater occubuit ſuperatus. In craſtino fecerunt fratris corpus exanime per villam detrahi more proditoris, vt ſuſpicionẽ tollerent illatæ ſibi mortis iniuſtæ. Et mirandum, quòd nõ armigeri, non valecti, non garciones, nec inferioris ſtatus viri quicquam mali voluerũt inferre fratri, ſed milites hæc fecerunt. Ipſi iudices, ipſi miniſtri, ipſi tortores extiterunt. Et hic fructus parliamenti pręſentis, excepto quòd rex petijt & obtinuit de laicis quidem medietatem vnius, (vt vſu vulgari loquar) quintȩ decimȩ, de clericis verò vnius decimæ medietatem. Et præter hoc, quod dominus VVilhelmus la Zouche, quamuis grauiſsima detineretur ægritudine, accerſitus erat ad parliamentum prȩdictum, ad ſtãdum iudicio regis & dominorum, quia idem frater eum velut inuentorem, inceptorem, & incentorem dixerat omniũ quæ ſcripſerat extitiſſe. Qui cùm veniſſet lectica delatus, quia propter guttam equitare non poterat, cõpulſus eſt diſcinctus, & diſcooperto capite ad hæc oĩa ſibi obiecta, more latronũ vel proditorũ reſpõdere. Qui viriliter negauit obiecta ſacramẽto firmãs hęc nunquam audiſſe, vel huiuſcemodi cogitaſſe, & ita demũ abſolutus eſt, & domum redire permiſſus; factus n õſolùm illius ordinis, ſed cunctorũ ordinum fratribus inimicus. Sunt qui dicũt cratem ſutã ſuper quã fratris corpus tractum ctũ erat reuiruiſſe, floruiſſe, & folia produxiſſe, & quẽdã cęcũ ad eandẽ cratem lumẽ amiſſum recepiſſe, ſed ſi verè id aſſeuerauerint vel amore, vel odio perſonarum

Interficitur frater Carmelita.

Mirabile.

narum non dum ſcitur. Ferunt etiam quòd dominus Thomas de VVodſtocke frater Ducis irruperit in cameram qua rex erat, & terribiliter iurauerit ſe oppugnaturum vel occiſurum quemlibet qui proditionem imponere vellet fratri ſuo Duci, nullum excipiens, nō ipſum regem quidem. Vndè rex turbatus, nec contramutire quidem auſus eſt. Quod factum capitale fuiſſet, ſi rex habenas regni ritè rexiſſet.

Irruptio Scotorum.

Circa idem tempus quia Scoti varia damna Northumbrenſibus inferre non ceſſabant, Comes Northumbriæ, dominus Henricus Percye, Scotorum regnum parat ingredi, & damna pro damnis illis reddere, & iniurias illatas ſuis patriotis vlciſci. Quibus ita geſtis, cùm reuerſus fuiſſet comes, & exercitum dimiſiſſet, reuertuntur Scoti, & damna damnis in patria cumulāt, vndè dictum comitem multipliciter irritarunt. Eratquè per totam æſtatem vtriuſq; gentis euentus varius, dū nunc illi, nunc noſtri proprijs damnis addiſcerent quāta mala pariat diſcordia, quanta pericula lis inter regna. Hac æſtate dominus Iohannes Philpot miles & ciuis Londoniarum nobiliſsimus, qui pro regno regniquè commodo plus omnibus laborauerat, & expenſis & affectu ſępiùs regem regnumq; releuauerat, cōceſsit in fata, neminem in huiuſcemodi affectibus relinquens ſuperſtitem ſibi parem.

Io. Philpotti mors.

Dux Lancaſtriæ Franciā proficiſcitur pro treugis.

Propè menſis Auguſti principium, dux Lancaſtrię profectus eſt in Gallias ad tractandum cum Francis de pace vel treuga, quarum tractatus ſemper damnoſæ Anglicis, & promiſsiones infructuoſæ fuerūt. Igitur dux ibidē cū numeroſo nobiliū comitatu diu perhēdinās, cùm iocunda noua patriæ putaretur afferre, reuerſus eſt cum denūciatione belli anno futuro prima æſtate, treugas tātū habēs vſq; ad primum diē menſis Maij. Sicq; reuerſus eſt in terrā iſtam, poſtquam expendiſſet (vt dicitur) quinquaginta millia marcarum argenti.

Proceſſus & iudicium in Iohannem de Northamptō olim Maiorē Londoniæ.

Eodem tempore (rege vocante) congregati ſunt multi de nobilibus regni apud Rading, dū adhuc dux ageret in remotis, ad cōpeſcendū ſeditioſos motus Iohānis de Northamptonia nuper Maioris Londoniarū, qui ingentia facinora niſus eſt, de quibus & conuictus eſt ibidem, ſuo familiari clerico eum accuſante, & molitiones plurimas per ipſum excogitatas, tam in damnū regis, quàm totius ciuitatis Londoniarū obijciēte. Cūq; ſentētia ferenda eſſet in eū rege præſente, reclamauit improbus, & aſſeruit tale iudiciū non debere fieri in abſentia domini ſui ducis. Quo verbo, ſuſcitauit ſuſpicionem ſiniſtrā tam vulgi quàm procerū cōtra ducem. Tamē ex proceſſu iuris Iuſticiarius huiuſmodi verbis vſus eſt. Iohannes (inquit) ſcelera quæ tibi obijciuntur, debes duello refellere, vel per iura regni tractioni, ſuſpenſioni & quarterizationi ſubiacere: cūq; mutus ſtaret, nec vllū verbū vellet edere, decretū eſt vt perpetuo carceri traderetur, & eius bona regijs vſibus cōfiſcarentur, & vt Londonias non appropinquaret per centum miliaria in vita ſua. Deſtinatus eſt igitur ad caſtellū de Tyntagel in finibus Cornubiæ conſtitutum, & interim miniſtri regis velut Harpiæ bonis illius incubabant. Et hic finis pro tunc proceſſus contra eum facti.

De miraculo facto in die ſancti Oſwini regis.

Propè dies iſtos, id eſt, viceſima die menſis Auguſti, quo die videlicet celebratur paſsio S. Oſvvini regis, & martyris, in nouo caſtro ſuper Tynā apparuit nouum & inauditū noſtris diebus prodigiū. Duo nempè nautę ad reſarciendū nauem ſuam quoddā lignum dolare ſatagentes die prędicto, dum alter illorum ſecuri dictum lignum percuſsiſſet, ſanguinem repēte de ligno prędicto, tanquā de pecude vbertim ſtupuit emanaſſe. Perculſus ergo formidine magna de tanta nouitate diu hæſit: tandem recordatus diei Sancti Oſvvini, cuius ſolemnitatem infeſtauerat, vouit ſe nihil vlteriùs eo die in æternū facturum operis manualis. Quod audiēs eius ſocius & miraculū paruipēdēs, iurat ſe dolaturū dictū

lignum

lignum & eo die loco prçordinato pǫſiturum. Cũq; & ipſe lignum percuſsiſſet, vidit ſanguinẽ abundantiùs effluentẽ in parte percuſſa. Induraturus tamẽ lignũ vertit & inſiſtit operi alia parte ligni, ſed nec ibi defuit miraculũ præoſtenſum. Nam & ibi ſanguis tanquã è boue vel vacca decurrit. Giratur lignũ ad quatuor partes, omni parte pcutitur, omni parte fluit cruor. Quod cernẽs qui priùs improbè ſignũ cõtẽpſit, ad deuotionẽ ſe conuertit, & deinceps eo die ab omni opere manuali ſpõdet ſeceſſaturũ. Iſtud miraculũ à multis viſũ, & quib⁹ incũbebat, approbatũ, teſtimoniũ magnũ reddit ſanctitati & excellentiæ martyris ſupradicti.

De Eclipſi Solis.

Eodem anno die ſextadecima menſis Auguſti, ſerò & per noctem ſequẽtem audita ſunt in Anglia perhorrenda tonitrua, & viſa fulgura terribilia, quæ mortales multipliciter terruerunt. In craſtino verò poſt meridiem quaſi per horam facta eſt Eclipſis Solis, & coniunctio ſimul, aſpicientibus eas multis.

De Parliamẽto Londini & duello in eodẽ & condemnatione comitis Northũbriæ.

Eodem anno circa feſtum ſancti Martini factum eſt parliamentum Londonijs, in quo (prout iam à multis conſueuit temporibus) nihil dignum memoria fuit actum, præter illud quod ſedulò actitabatur extortio, videlicet pecuniæ, de clero & communi plebe ad ſuſtentationem militibus vverræ regalis, & præter hoc quod duellum commiſſum eſt infra liſtas, inter quendam armigerũ Anglicanum, & quendam de Nauaria, qui accuſauerat dictum armigerum (cuius nomen erat Iohãnes VValſhe) de proditione regis & regni effectualiter: tamen nõ erat proditor, ſed inuidebat ſibi, eò quòd cũ eſſet idem Iohannes ſubcapitaneus de Cherburgh, oppreſſerat vxorẽ dicti Nauarienſis, prout idẽ Nauarus expoſt ſuperatus ab eodẽ, & moriturus publicè fatebatur. Ob quã cauſã idẽ Nauarus, regali iudicio (qui ad ſpectaculum duelli cum principibus regni ſui conſederat) tractus & ſuſpenſus eſt, quanquam regina & plures alij pro eo preces ſedulas porrexiſſent. Non dum parliamentum finitum fuerat, cùm noua de partibus borealibus ſunt allata de captione caſtelli de Bervvico per Scotos, cuius cuſtodiam comes Northumbriç, dominus Henricus Percy auito iure poſſedit. Scoti namq; mediante pecunia, de quodam qui ſecundariè caſtri cuſtodiam tunc habebat, introitum caſtelli doloſè nacti ſunt. Quibus dux Iohannes cognitis lætatus eſt valdè, quòd materiam iam inuenerat nocẽdi dicto comiti prout fertur. Factum eſt ergo duce procurante (prout dicitur) vt pro perditione dicti Caſtelli regalis, comes iudicium qui aderant optimatum, & regis ſententiam damnationis exciperet in eum publicè promulgatam. Cuius executionis vindicta per regem poſtea citò relaxata fuit, quamuis id duci (vt dicitur) diſpliceret. Acta ſunt hæc decimo quarto die Decembris in eodem parliamento, non obſtante quòd idem comes ad dictum parliamentum vocatus fuerat per breue regium, & ad cuſtodiam ſuæ patriæ morari maluiſſet. Hæc idcircò cauſa inter ipſum Ducem & Comitem poſtea iræ & odij fomitem miniſtrauit.

Comes Northumbriæ capit caſtellũ de Barwico.

Comes Northumbrorum taliter adiudicatus, ſed indulgentia regis vitæ poſſeſsionibusq; reſtitutus, nullas moras nectens, omnem apparatum belli præparat ad obſidendum dictum caſtrum, & expugnandum eos qui in eo erant. Et cùm populoſum exercitum congregaſſet, & vtenſilia comportaſſet expugnationi neceſſaria, repentè caſtrum obſidione vallauit. Tandem cùm ibidem moram traxiſſet aliqualem, conuentum eſt inter obſidentes & obſeſſos, vt ipſi obſeſsi caſtellum relinquerent, & vita gauderent & mobilibus bonis ſuis, & pro redditione caſtelli reciperent ab eodem comite duo millia marcarum Anglicanæ monetæ. Et hoc modo recepit comes caſtellum de Scotorum manibus, doctus prudentiùs in futurum ſua fortalitia cuſtodire.

Nota de Papa Vrbano.

Hoc anno Dux Andegauiæ poſt longam & procul poſitam à patria peregrinationem, poſt opum indicibilium & expenſarum profuſionem, poſt magnatũ ſuorũ morte periũtiũ amiſsione, ſpe ſua fruſtratus, decidit in lecto ægritudinis,

& ſimili ſorte perijt in magna mẽtis amaritudine moriens in terra aliena. Sicq; factum eſt: vt cui nõ placuit fortuna ſua, dũ ad dignitatem aſpirat regiã, ducatus amiſit honorem, & nõ ſolùm ambitioſus moriens, ſed etiam excommunicatus vitam finiuit. Qui remanſerunt de eius exercitu veſpiliones & latrones facti, nõ ſolũ regnũ Siciliȩ, ſed & alias regiones in giro poſitas, impleuerũt cædibus & rapinis. Et hic factus & fructus totius apparatus ducis Andegauiæ regnum Siciliȩ meditãtis conquirere, & Papã Vrbanum ſuppeditare conãtis. *Annalis concluſio.* Tranſit annus iſte quoad Gallos pacificus, ſed Anglicis nociuus Scotorum irruptionibus, frugum fertilis, ſed fructuum neque omninò ſterilis, neque fœcundus: In hac quidem terra ſeditionibus turbulentus propter motus inordinatos Londinenſium volentium Iohannẽ de Comberton ad dignitatem priſtinam reuocare, & propter occultum odiũ inter dominos ſuſcitatum, prout in geſtis ſequentis anni patebit.

De morte Iohannis Wiclif. ANno domini. M.CCC.lxxxv. qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi octauus, fuit idẽ rex ad natale cũ Anna regina, quã rarò vel nũquã lateri ſuo deeſſe permiſit, adfuerũt & Boemi patriotȩ reginȩ, qui guſtata dulcedine terræ, propriæ regionis obliti, inuerecũdi & illæti hoſpites repatriare nolebãt. Die S. Thomæ Cantuariẽſis Archiepiſcopi martyris organũ diabolicum, hoſtis eccleſiȩ, cõfuſio vulgi, hȩreticorum idolum, hypocritarũ ſpeculum, ſchiſmatis incentor, odij ſeminator, mendacij fabricator, Iohãnes de VViclif, dum in S. Thomã (vt dicitur) eodẽ die in ſua prȩdicatione quã dicere prȩparauerat actiones & blaſphemias vellet euomere, repẽtè iudicio dei percuſſus ſẽſit paralyſim *Rumores Monachorum de morte Wiclif.* omnia membra ſua generaliter inuaſiſſe. Os nẽpè quod contra deum & ſanctos eius ſiue ſanctã eccleſiam ingentia locutũ fuerat, à loco ſuo miſerabiliter diſtortũ, horrendum cernẽtibus ſpectaculum exhibebat, lingua effecta muta confitendi vel teſtandi copiã denegabat, caput tremulũ maledictionẽ quam diuinitas in Cayn fulminauerat, in ipſum latã etiam patulo demonſtrabat. Et vt nulli veniret in dubiũ eum Cayn cõſortio deputãdum (vt ferunt hi qui affuerunt morienti, per ſigna forinſeca moriens deſperauit: & quidẽ totius maliciæ ſuȩ cõcluſio talis erat. *De domino le Bourſer, & eius neceſsitatibus apud Gandauum.* Dominus Edvvardus le Bourſer per hos dies miſſus eſt Gandauũ cum armatu manu, vt Gãdauẽſibus præeſſet more capitanei. Illis quidẽ à rege hoc inſtãter petẽtibus & ſibi fidelitatẽ promittẽtibus ſub iuriſiurãdi atteſtatione, vbi quã prudẽter Gandauenſes rexerit, quã circumſpectè res belli tractauerit, & nobis ſilentibꝰ hoſtes ſui, videlicet Gallici fatebũtur. Nã in ipſo aduẽtus ſui principio ipſo duce Gandauenſes tria millia Gallicorũ deuicerunt, & ex illis quoſdã fugauerunt, nõnullos ceperunt, plurimos occiderunt, & præter reliquã prædam quadringentos equos hoſtiũ abduxerunt. Gallici proindè multipliciter exaſperati cũctos captiuos quos inter ſe tenebant enormiter mutilantes, effoſsis oculis, & amputatis manibus & varijs modis læſis irreſtaurabiliter domũ ad cõmouendũ corda Gandauenſium remiſerunt. Quibus viſis Gandauẽſes cõmoti, voluerunt militibus & armigeris, quos de Frãcis (vt diximus) viuos ceperant, eadem ſupplicia irrogaſſe. Quibus conatibus obſtitit dominus le Bourſer dicens, id non debere fieri viris qui iure belli capti, ſe ipſos pro ſaluatiõe vitȩ ipſorũ fidei reddidiſſent, ſi verò in futurũ quoſcunq; Gallicos poſsẽt violẽter intercipere, hos dixit ſe bene permiſſurũ tali modo mutilatos vt Gallias mitterent, & ſimili ſorte Gallicos ſalutarẽt. Quod paulò poſt factũ eſt ipſis ſibimet obuiãtibus, & Gandauẽſibus victoriam reportantibus ipſo duce.

De diſcordia inter Papã & regẽ Siciliæ & degradatione ſex Cardinalium. Sub præſenti tempore cõmota eſt vniuerſa Sicilia, cõmota eſt & tota Romana curia cõmotione magna, qualem per ante nunquã ſenſerat vel tollerauerat, cuius cauſã inferiùs deſcribemus. Cũ dominus Papa (vt ſupra retulimus) dulcedine natalis ſoli illectus, Romanos decepiſſet ſuo repẽtino receſſu, & Neapolim appropinquaſſet: Carolus rex Hieruſalem & Siciliæ qui vocatur à multis rex

Neapolis

Neapolis, cepit inopinatò Papã in lecto ſuo, & per octo dies in priuato loco ſecum tenuit, & eũ tã ſecretè ſeruauit, vt ignoraretur à Papalibus famulis quonã illorũ dominus deueniſſet. Quam quidem detentionẽ Papa vocauit expoſt incarceratione. Hac ergo de cauſa grandis diſſentio creuit inter Papã & regem, & etiã inualuit in alterutrũ odiũ eorundẽ. Regina verò Neapolis nõ mediocriter dolẽs de tãta diſſentione, appoſuit vires omnimodas pro pace reformanda & beneuolentia redintegrãda inter illos, ad cuius inſtantiã cõmendabilẽ quamuis foret difficile, facta eſt pax, rege iuramẽtum ędente, & obligationẽ faciẽte de nunquã deliquendo cõtra Pãpã verbo vel facto. Ex parte verò Papę Cardinales cũ Romanis obligauerunt ſe regi pro Papa in centum millibus Florenorũ. Quòd videlicet dominus Papa ſeruaret conditiones factas inter illos, inter quas conuentiones conuentũ eſt inter Papã & regẽ, quòd dominus Papa pręſtaret auxiliũ ad cuſtodiẽdum ciuitatẽ Neapolim. Quibus firmatis, dominus Papa cruce ſignauit regẽ ſuis manibus, & cõfortauit eũ ad bellandũ inimicos eccleſiæ, & cãpũ tenendũ cõra eos. Rex itaq; progreſſus tenuit cãpũ cõtra dictos aduerſarios per octos mẽſes: ſed mox poſt receſsũ regis Papa trãſtulit ſe cũ tota curia ſua ad villã quæ Luceria nominatur, & infregit cõuentiones, & pactũ initum inter illos. Regina proindè Neapolis dedit mandatũ ciuitatibus & caſtellis, vicis, & villis, & oĩs cõditionis hominibus, ſub pœna mortis, ne victualia Papæ aut curialibus ferre pręſumerent, & omnẽ illis ex omni parte interdixit cõmeatũ. Nec ſolũ tũc inter Papã & Siculos orta eſt diſcordia, ſed inter ipſũ & Romanos propter pacta, quæ pepigit & miſit eiſdẽ ſub bullis ſuis plũbo ſigillatis. Iuramẽto & iã firmauerat iiſdem Romanis, & ſpoponderat ſe redditurũ & moraturũ inter eos: ſed tamen nihil impleuit ex omnibus quæ promiſit. Quibus de cauſis Romani illum falſum reputabant, & publicè proclamabant.

De diſcordiã inter Papam & quoſdã de collegio.

Eodem tẽpore. 3. idus Ianuarij orta eſt grauis diſſentio inter Papã, & quoſdã de collegio Cardinales, qui intrauerunt ipſo die (prout moris erat) papale palatium, vocati priùs ab eodem, ignorantes ſiquidem intentionem Papæ, conſiſtorium ſunt ingreſsi, vbi Papa inopinatò propoſuit & obiecit in conclaui ſex Cardinalibus conſpirationem in mortem ſuam, & affirmauit eoſdem triginta articulos hæreſis voluiſſe ſibimet impoſuiſſe, & comprobaſſe eũ deprauatum fuiſſe hæretica prauitate. Cardinales mox attoniti, vnus poſt alium iurauerunt ſe nunquam talia cogitaſſe. Papa nihilominùs ſine proceſſu facto comprehendi fecit eoſdem & incarcerari, & expoſt quæſtionibus contorqueri, quorum quidem nomina Cardinalium iſta fuere.

Nomina Cardinalium degradatorum.

Cardinalis de Venetia, Cardinalis de Anglia, Cardinalis de Ianua. qui omnes erant viri venerabiles & religioſi, & maximæ opinionis in vulgo, & ſacrę paginæ profeſſores: triũ reliquorũ nomina fuere iſta, Cardinalis Zang. Cardinalis Corfienſis, & Cardinalis Tarentinus, qui fuerũt valẽtes, & de magno genere, & ex eis duo doctores legũ. Igitur poſtquã torti fuiſſent (vt præfertur) dicti cardinales cõfeſsi ſunt (vt dicitur) delictum ſuũ ſiue cõſciẽtia ſtimulati, ſiue pro carendo pœnarum acerbitate. Cardinalis tamen Angliæ nihil fatebatur præter id quòd dixiſſet Papam eſſe nimis ſuperbum. Proximo die dominico ſequẽte Papa compelli fecit curiales & laicos de villa & caſalibus in circuitu, ad veniendũ in caſtellum, quibus ingreſsis, portas claudi fecit, ne quis exiret donec ipſemet prædicaſſet. Aſcendit igitur turrim altiſsimã, ſecundùm portam etiã prædicare cæpit, plebe ſedente exteriùs ſuper terram in magno frigore & eſurie, donec eſſet ferè hora veſperarum, in qua prædicatione mouit multas rationes, inter quas dixit quòd Cardinales prædicti confeſsi fuiſſent ſe adinueniſſe articulos ſupradictos, & conſpiraſſent in mortem ſuã tali modo: videlicet, quòd rex cum ſua

comitiua cepiſſet, eum ſubitò & depoſuiſſet vel certè peremiſſet. Dixit etiam quòd iſta omnia fuerunt demõſtrata ſibi reuelatione diuina. Lõgum eſt autem & tædioſum fabulas inſerere quas narrauit. Inter quas dixit quòd Cardinalis Reatinus quondam factus per eundem, ſed diu ante depoſitus, fuit inceptor & inuentor dictorum malorum contra eum, qui etiam diu ante fuit excommunicatus ab eo. Qui Reatinenſis iudicio populi vir ſapiens & circumſpectus reputabatur, & erat doctor legum apprimè eruditus: & quamuis Papa priuaſſet eum, erat tamen maximæ æſtimationis in conſilio, & inter conſiliarios Regis Carolis ſupradicti. Præterea Papa retulit in illo ſermone quanta fecit pro rege dicto, & Cardinalibus memoratis, & vt promouerit eos de puluere & de terra, & quot gratitudines oſtendiſſet regi & reginæ, & Cardinalibus ſæpedictis. Poſt finem verò ſermonis, Papa cum Cardinalibus non priuatis, erecta Cruce, & accenſis candelis, excommunicauit regem Carolum & reginam, Antipapam & anticardinales, Abbatem montis Caſsini quondam Reatinenſem Cardinalem, & prædictos ſex, quondam Cardinales, & omnes conſiliarios & adiutores vel fautores eorum verbo vel facto, & omnes comedentes aut bibentes cum eiſdem, & interdixit ciuitatem Neapolitanam, ne ibidem celebrarentur, aut fierent ſacramentalia vel Sacramenta: & vnà cùm his extinxerunt candelas ſuas, & extra iecerunt inter plebes. Quibus expletis, tumultus magnus excreuit in tota Luceria & patria in circuitu conſtituta, & malefactores diſcurrere cœperunt, & deſpoliare quoſcunque poterant ſuperare.

De malis quæ irrogauerunt regales peregrinis poſt datam ſententiam.

Eodem die poſt ſolis occaſum malefactores peremerunt quẽdam Anglicum procuratorem, & nuncium cuiuſdam Clerici regis Anglię, dictum Iohannem Aleyn dum ire diſponeret ad hoſpitium ſuum, & deſpoliauerunt eum. Quapropter omnes qui ſequebãtur curiam, colligatis ſarcinis reliquerunt ibi eſſe, & ad villam quæ citra eſt conſtituta dicta Caſtelmare properare cęperunt viri amplius quàm ſexcenti: ſed tamen deprædati fuerunt in ipſo itinere, & amiſerunt amplius quàm quadraginta onera aſinorum: vt autem Papa cognouit tantam miſeriam & procinctum itineris peregrinorum & aliorum curialium, ſummoneri fecit omnes Anglicos ad veniendum ad eius colloquium, vt videlicet cõmorati fuiſſent in caſtello ſuo, & cuſtodiſſent illud, ſub pœna excommunicationis omnium beneficiorum ſuorum. Non tamen voluerunt ex Anglicis expectare cum eo viri aliqui nominati, præter Epiſcopum Bethleemenſem & magiſtrum Henricum Bovver, & alios circa duodecim.

Redit rex Carolus.

Septimo Calend. Februarij venit Carolus rex Neapolim ſtipatus turba magna, cui ciues & milites exierunt obuiam cum ingenti lætitia, & deduxerunt eum in caſtellum ſuum. Proximo die Sabbati ſubſequenti Papa in publico cõſiſtorio educi fecit dictos ſex Cardinales priuatos, vbi fatebantur publicè dictos articulos & obiecta de conſpiratione contra Papam: ſed tamen Cardinalis Angliæ nihil fatebatur, niſi ſicut priùs, ſcilicet quòd intollerabilis erat faſtus Papæ. Credebatur tamen eos voluiſſe longè aliam feciſſe confeſsionem, ſi fuiſſent è carcere liberati: ibi tunc Papa iterum excommunicauit eoſdem, & priuauit & regem & reginam. Cumquè rex hæc vniuerſa cognouiſſet, relatione veridica iratus eſt valde. Et quarto die ſequenti, miſit illuc magnam turbam hominum bellatorum, quibus præpoſuit Villænocheum & Amiraliũ, cum tota poteſtate ſua. Qui confeſtim cæperunt deſtruere caſalia & villas in circuitu Luceriæ cõſtitutas, & capere cunctos quos poterant, qui cum Papa tenebãt, aut cum principe Capuano qui erat conſanguineus Papæ, & compellere eos ad redemptionem. Proxima ſexta feria ſequente obſederunt villam de Luceria, & inſultum fecerunt ex vtraque parte plurimi vulnerati. In craſtino, id eſt, diei

Conuocatio cleri Neapolis.

Sabbati, fecit Rex congregari totum conſilium Cleri Neapolis, ad quærendum

tendum ſi interdictum foret timendum: cui poſt tractatum diuturnum clerus reſpondit interdictum non fuiſſe factum bono ſenſu & bona deliberatione, nec in iure ſacroſanctæ eccleſię, ſed potiùs captioſè, & ideo non fuerat metuendum. Die lunæ proximo ſequẽte regalis exercitus cepit villam de Luceria, & concremauit illam. Cepit inſuper vlteriorem cuſtodiam, quam vvardam vocant, caſtelli Papæ & gardinum eius. Tandem metuens ſibi Papa, miſit ad regem nuncios pro cõcordia & pace reformãda. Sed rex multipliciter exaſperatus, reſpõdit Papam fore falſum, & ſemper conuentiones factas inter eos infregiſſe, & nullum ex pactis omnibus cuſtodiſſe, & ideò nolle ſe de cætero credere ſuis ſponſionibus fraudulẽtis. Demùm tamen intercurrẽtibus viris illuſtribus & bonis, cõcordati ſunt ſũmus põtifex & rex magnus, & Papa dimiſſus proprię libertati.

Cauſa de Bury.

Cauſa Monaſterij S. Edmundi de Bury, pro qua multociés multi verſùs curiam Romanã laborauerant, huiuſcemodi finem cepit. Papa laudabili inſtantia ambaſsiatorũ conceſsit & permiſit, vt ad nouã procedentes electionem, ſatagerent eligere monaſterio dignũ patrem, quãquam iamdudum Iohãnes de Tymvvorth per prouiſionem ſibi factam Abbathia aliquanto tempore fuiſſet gauiſus. Miſit ergo fratribus, mouens vt eundem Iohannem Tymvvorth (ſi poſſet fieri) præ cæteris eligerent in paſtorem, cuius conditiones per ante Papæ cõmendauerãt in immenſum. Caſſauitq; Papa tã benedictionẽ, quã perceperat ab epiſcopo Landauenſi, quã electiones & prouiſiones de eo vel ſibi factas, vt electio iuxta poſtulata poſſet eſſe libera & quieta: delegationem verò ad ratificandum quę in hac parte ſecundũ iura fierent, & munus benedictionis impendendum electo cõmiſit, Magiſtro Roberto Braybrok Epiſcopo Londonienſi, qui accedens ad locum adimpleuit officium, & eiuſdem Iohannis Tymvvorth quem iterũ conuentus elegerat in Abbatem, ratificauit electionem, & benedixit eundẽ in eadẽ eccleſia cũ ſolennitate magna in die S. Albani Anglorũ prothomartyris.

Diſcordia inter regem & ducem Lancaſtriæ orta.

Per idem tempus in Anglia orta eſt duci Lancaſtriæ inquietudo grauiſsima, iuuene rege & iuuenibus eius complicibus, in mortem illius conſpirantibus. Cõuenerunt nempè inter eos, vt eum ſubitò areſtatum iudicio ſiſterent coram Iuſticiario Roberto Tryſilian, qui manu ceperat audacter in eum laturũ ſententiam iuxta qualitatem criminum ſibimet obijciendorum. Sed dux præmonitus à quodam de conſilio, & proprię ſalutis non negligens, prudenter ſe ſubtraxit, & ad caſtellum ſuum de Ponte fracto, quantocius properauit, quod & armis & victualibus affatim cõmuniuit: vndè factum eſt, vt iam non tantùm occaſione diſſentionis huius in priuato, ſed etiam in publico inualeſceret odium in alterutrum, & iamiam timebatur adfuturum, quod communes diu affectauerant, diſcordia videlicet inter eos, ac per hanc licentiam impunè diſcurſandi & graſſandi, ſicut olim quando communes non principati ſunt, ſed debacchati ſunt. Sed tantum diſcrimen regni ferre non ſuſtinens domina Iohanna mater regis, quamuis tenera foret & delicata, & præ corporis ſui ſagina ſemet ipſam vix portare valeret, neglecta tamẽ corporis ſui quietudine, laborioſum iter, nũc ad Regem, nunc ad Ducem gratis aſſumpſit, nihil parcens expenſis, nihil humilibus precibus, donec voti compos effecta inter eoſdem pacem & concordiam reformaſſet.

Coniunctio Iouis & Saturni.

Eodem tempore coniunctio duarum maximarum planetarum facta eſt, videlicet Iouis & Saturnini menſe Maio, quam ſecuta eſt maxima regnorum cõmotio, prout patebit inferiùs cùm attigerit ſtilus locum.

De apparatu regis Franciæ volentis Angliã inuadere.

Sub eadem tempeſtate, rex Franciæ cum ſuis Gallicis exitium quod Anglorum regno diu per ante excogitauerat, effutire parat. Et congregatis ratibus vndecunq;, atque cõductis apud Scluſam, in anchoris ſtare præcepit. Ergo illuc

omnis ætas apta bello iuſſa venire equos adducit, arma comportat, victualia congerit, & cuncta neceſſaria tantæ profectioni deponit. Auditur in Anglia rumor iſte ſcilicet ſexcentarum nauium iſtuc dirigendarum, cum exercitu infinito, qui totū regni ſolum ſicut locuſtæ repleret, & illicò (quaſi nulla ſpes ſalutis eſſet) nō ſolùm plebani, ſed & ipſi milites olim exercitati, ſed modò effeminati: olim animoſi, ſed modò meticuloſi: olim cordati, ſed nūc excordes & eneruati, trepidare cœperunt, & non de reſiſtentia, nō de bello modò, ſed de fuga vel deditione tractabant. Miſſus eſt inſuper Hertfordenſis Epiſcopus, cum nōnullis alijs reuerendis nuncijs, vt cum Francis componat, vel certè dilationem belli reportet. Qui deriſus à Gallicis, treugas reportat non nobis vtiles, ſed ad duos menſes, videlicet donec illi ſe poſſent commodiùs præparare, adiectis conditionibus, quòd nec illi terram iſtam, nec noſtrates terram ſuam ingrederentur hoſtili modo per tēpus prædictum. In mari tamen liceret eis nobiſq; prædas agere, hoſtiliter accitare. Videbatur interea Anglia reſpirare, quòd nō ſtatim hoſtili gladio ſubijcienda foret. Intereà præparatur nauigium ex cunctis portubus Anglicanis, conducuntur bellatores copioſi, præficiuntur eiſdem Admirallij, Magiſter hoſpitalis Sancti Iohannis, & dominus Thomas Percy, frater ſcilicet Comitis Northumbrorum: qui per totum tempus æſtiuum obſeruaturi maris ſemitas, videntes frequenter claſſem Gallicam, nunc eos prætereuntem, nunc etiam deridentem, nihil omninò contra eos qui in illo erant agere ſtatuerunt, impediti vel priuata diſcordia, vel vecordia repercuſsi. Sed non ſic viri de Porteſmouth & Dortſmouth, non ſic feriare decréuerunt, quos nullus conduxerat, nullus coëmerat ad nocendum hoſtibus, ſed virtus propria ſtimulauerat, probitas innata ſuccenderat. Hi nēpè nihil metuentes à facie multitudinis nauium, nihil formidantes occurſus hoſtium, cum parua manu pertrāſeuntes Oceanum, in Sequanā nauigarunt, vbi ſine magna difficultate quatuor naues hoſtium demerſerunt, alias quatuor abduxerunt, cum bargia domini de Cliſſon, cui par non erat in Angliæ ſiue Franciæ regnis. In quibus vnà ferrum & prædam aliam ſunt lucrati, quæ meritò auidiſsimi cuiuſque ſaturare poſſet auaritiam & inopiam releuare. Hoc anno terræ motus factus eſt ante mediam noctem præcedentem diem Inuentionis ſanctæ crucis, ſignificans fortaſſis cōmotionem magnam & profectionem, quæ poſtea citò facta eſt in terram Scotiæ per noſtrates.

De vecordia noſtratum in mari.

Terræ motus.

Indignatio regis contra Cātuariēſem Archiepiſcopū & quoſdam alios.

Eodem tempore rex ob leues occaſiones in tantam exarſit iracūdiam contra Cantuarienſem Archiepiſcopum dominum VVilhelmum de Courtney, vt eius bona temporalia iuberet auferri, & in manus ſuas ſeiſiri: factumquè fuiſſet vt iuſſerat, niſi Cancellarius regni, dominus Michael de Poole, eius conatibus laudabiliùs reſtitiſſet. Ob quam cauſam idem Cancellarius indignationem regiam vix euaſit. Prætermitto, (quia longū foret ſcribere) verba contumelioſa, quæ rex iecit in vtrunque, quæ regale faſtigium non decerent. Taceo probra & opprobria quæ dixit in dominum Thomā Triuet, quāuis (vt quidā aſſeruit) verū dixerit, vocādo eum publicū proditorem: taceo verba procacia & contumelioſa habita per eum contra dominū Iohannem Deueroux militē generoſū, qui verba pro Archiepiſcopo facere ſunt conati. Archiepiſcopus verò vt à præſentia regis eſt egreſſus, ſūpta cruce ſua, & conſuta ſub pannis eius ad pectus eius, paucis conſcijs latenter ſe ſubtraxit, & latibula perquiſiuit, donec intercurrentibus viris timoratis, pax eſt inter eoſdem, & gratia reformata.

De aduentu Francorum in Scotiā & profectione regis contra illos.

Dominus Iohannes de Vienna, ſtipēdiarius regis Franciæ, per idem tempus peruenit in Scotiam, cum magna multitudine nauium & hominum bellatorum, vt pariter iuncti Scotis totum regnum Angliæ infeſtarent, & vt dum ipſi poten-

potentiam regni ad illas partes attraherent & detinerent occupatam, rex Franciæ cum ſuo nauigio & exercitu congregato, alias partes regni licentiùs poſſet ingredi, nemine videlicet (vel ſaltem paucis) domi dimiſsis, qui eius introitũ prohiberent. Comperto in Anglia dicti Iohannis aduentu, & Scotorum ferocitate, qui iam fulti Francorum ſubſidio, nihil illis obſtare poſſe credebant, rex & tota regni nobilitas ſe preparauit ad profectionem: expetunt ſeruitia conſueta & noua, non tam precantur, quàm timore poteſtatis extorquent. Fit concurſus ad regem iam primò ſuos aduerſarios debellaturũ, militum, armigerorum & arcitenentium noſtris ſæculis & regionibus inauditis, ita vt equorum numerus ad ſummam excreſceret trecentorum millium, prout æſtimauerunt quibus incumbit ſeruientes de armis. Lætatus eſt ergo rex vt veraciter lætari poterat de tam valentis exercitus numero & effectu, ac etiam de tam nobili apparatu ſuorum, & diutiùs gaudet de animoſitate, quam ſuis vidit in eſſe. Sed priuatum & publicum gaudium obnubilauit apud Eboracum cirò ferocitas domini Iohannis Holand fratris regis, qui dominum Radulphum de Stafford filium comitis de Stafford occidit in via dum pergeret ad reginam, cuius familiaris erat miles, & ab eadem ſumma fuerat affectione dilectus. Erat nõ minus perchatus ipſi regi vtpote qui cum eo coaluerat & ſodalis eiuſdem fuerat ab ætate primæua, quamobrem rex indignatus ſtatuit perſequi dictum Iohannẽ, non tam vindicare cupiens dolorem proprium, quàm comitis de Stafford patris eiuſdem iuuenis orbitatem. Cõfiſcari fecit igitur bona Iohannis de Holand, vt nulli veniret in dubium eum ex animo vindicare velle mortem iuuenis ſupradicti, quo facto, ſibimet conciliauit amorem comitum de Stafford & de VVarvvike dominum de Baſſet, & omniũ qui ipſi iuueni neceſſarij fuerãt vel affines. Ipſe Iohannes iam fortunam mutatã intelligẽs, fugit Beuerlacum, vt impunitate gauderet eiuſdem loci.

Cauſa mortis matris regem.

Audiens domina Iohanna mater regis & eiuſdem Iohannis de Holand, & homicidium quod filius ſuus fecerat, & vt rex eum ſubijciẽdum legis rigori iurauerat, mittit illicò qui regem adeant, maternas preces deferãt, & filio pro fratre porrigant, exorent ne matris faciẽ pro tantilla petitione cõfundat, miſereatur fratris, miſereatur & matris, & ampliorẽ experiatur frater miſericordiã quòd frater ſuus ſit. Sed cùm nuncij rediſſent VValingfordiã, & mater filiorum nullam in hac parte à rege conſecuta fuiſſet gratiam, nimia profectò grauata dolore lecto decumbit, & poſt quatuor aut quinq; dies ſeculo valefecit, cuius corpus ceratis lintheaminibus inuolutum, & plumbo impoſitum, cõſeruatũ eſt VValingfordiæ vſq; ad regis regreſſum de Scotia, & tempus quo deberet Stamford inter fratres Minores honorificè tumulari.

Fulgura, tonitrua & terræ motus.

Hoc anno ſeptimo die poſt tranſlationem ſancti Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & martyris, circa horam tertiam poſt nonam audita ſunt tonitrua, & viſa fulgura & choruſcationes iugiter per vnam horam, quę multorum corda terruerũt, ex quorum ictibus quidam ſunt mortui, quidam irremediabiliter læſi multis in locis. Quarto die ſequente dictam tempeſtatem affuit terræ motus circa ſecundam vigiliam noctis, præſignans forſitan inanem cõmotionẽ vtriuſq; regis, Angliæ videlicet & Franciæ, qui iam contraxerant inauditos exercitus, vnus verſùs Scotiam, vt hoſtes arceret à regno: alter verſùs Angliam vt acquireret ſibi regnum.

Rex Angliæ equitat per totam terram Scotiæ & comburit loca diuerſa.

Menſe Auguſti rex Angliæ cum potenti manu regnum Scotiæ eſt ingreſſus, cuius viribus Scoti & Gallici ſeſe cernentes impares, diuorcia quærunt, nemora petunt, & ad latibula feſtinare contendunt. Ex quibus tamen frequentiùs latenter egreſsi, noſtros ignaros tam locorum quàm inſidiarum ex inſperato inuadunt,

dunt, perimunt, captiuos abducunt. Exercitus Anglicanus quo nunquam pulchrior, nunquam fortior, numeroſior viſus eſt, equitat per terram habitatoribus deſtitutam, animalibus vacuatam, carentem victualibus, quæ omnia Scoti cum Francis præſcientes, aduētum noſtratū abegerant, abduxerant & aſportarant, in tantum enim deſolata eſt terra, vt noſtrates veraciter fatebātur nec auem quidem ſe vidiſſe ibidem, bubonibus ſolummodò duntaxat exceptis, fruges tamen ibi pulcherrimas virides copioſas inuenerunt, quos vel in equorū pabulis conſumpſerunt vel equorum pedibus deſtruxerunt. Cæterùm hoſtibus bellum ſubterfugientibus nihil dignum relatu per noſtrates actum eſt amplius, niſi ad Abbathiam de Mailros & villam de Edenburgh cum caſalibus quas obiter reppererunt noſtri flammis dederunt.

De diſcordia inter regē & ducem Lancaſtriæ & reditu de Scotia.

Cùm perueniſſet exercitus noſter ad Edenburgh, deficientibus victualibus ceperunt multi infirmari, nonnulli fame periclitari. Ibi ergo conſulit rex quid meliùs videretur agēdum. Dux Lancaſtriæ, qui inter magnos maximus pòſt regem, aderat, fari taliter eſt exorſus: Domine mi rex (inquit) deū laudādi & multipliciter gaudendi vobis ſe ingeſsit occaſio gratioſa. Primò quòd hoſtes qui ſua confiſi potentia exiſtimabant regnum veſtrum peſſundare, à facie veſtra veriti, comparere non audent, ſed fugiunt cum dedecore. Secundò, quòd adeſt vobis dominorum & nobilium ſpectabilis numerus, bellatorum copioſus exercitus (qualis antea in hijs regionibus nūquā viſus eſt) pro vobis dimicare paratus. Tertiò, quòd fauor diuinitatis vos (vt veriſimiliter arbitror) comitatur, quia & æſtas temperata, & aura ſerena votis noſtris in tantum hactenùs arriſerunt, quòd non vento contrario, non imbre nociuo fuimus impediti, quo minus vel in diebus equitare vel in noctibus ſub diuo requieſcere valeremus. Cōſulo propterea vt mare Scoticum tranſeamus, quò conſtat hoſtes noſtros cōfugiſſe, præſertim cùm facilis ſit nobis tranſitus, & patriam flamma ferroq; deſtruamus, vt vel ſic compellantur hoſtes ad pugnam, vel ſaltem ad dedecoroſam fugam. Rex ad hæc (tāquam teſtem proditionis inueniſſet ducis ſententiam) exarſit in iram: tu (inquit) vbicunq; locorū cum exercitu deueniſti, meos homines malo ductu, malo conſilio, mala patria, fame, ſiti, penuria perdidiſti, ſemper tuis marſupijs cōſulens, meis nihil. Et nunc iuxta morem tuum me cogis ad tranſitum maris Scotici, vt ego cum hominibus meis fame peream & inopia, & fiam hoſtibus meis præda: ecce nobis in hoc loco conſtitutis deſunt victualia, & multi de meis hominibus inędia perierunt, & tu compellis ad trāſeundum remotiùs, quò nullus victus ad me vel meos poſsit adduci, nequaquam fiet vt cogitas. Sed ſi tu velis tranſire cum tuis, mare tranſeas. Nunquam enim antea ſtipatus fuiſti tanto numero tuorum hominum, quanto modò ſtiparis, ego enim & mei homines reuertemur. Ad hæc reſpondente duce, & ego homo veſter ſum: nequaquam inquit rex vehementer turbatus, & dux humiliauit ſe ſatis eidem. Non ferentes domini tantam diſcordiam, ingeſſerunt ſe & pacem reformauerunt qualem poterant pro malicia temporis inter illos. Et factum eſt ita, vt non procederent ſed reuerterentur via qua venerant in terram ſuam. Et quidem tantæ profectionis in Scotiam iſte fuit finis & fructus.

Scoti prædantur Angliam rege abſente.

Rege cum vniuerſo exercitu ſuo terram vaſtante Scotiæ, ingreſsi ſunt in Angliam Scoti cum Gallicis, & villas cremantes, prædas agētes, & captiuos multos abducentes, reuerſi ſunt in terram ſuam, & ſic ingreſſu ſuo furtiuo plus commodi perceperūt in Anglia, quàm rex cū imperiali exercitu retulit de terra ſua.

Rex Franciæ præparari fecit nauigium contra Angliā.

Dum adhuc Anglicanus exercitus moraretur in Scotia, rex Franciæ preparauit nauigium, conducit populoſum exercitū, inſtrumenta bellica congregat, & victualia ſuæ profectioni neceſſaria comportat ad le Sclus, quia præcogitauerat

intraſſe

intraſſe regnum Angliȩ, dum poteſtas regni (prout dictum eſt) in Scotia moraretur. Sed tantos ſumptus, tantam aſtutiam, tantam prudentiam, tantum conſilium (quia facta ſunt contra dominum) diſsipauit in hora breui dominus per captionem villæ de Ledam in Flandria, quam ceperũt Gandauenſes, habitatoribus illius villæ tradentibus eam ipſis, quia iam feſsi de dominio Fracorum, quod erat eis nimis ſuperciliosum & importunum, magis expedire credebant ſe ſubmittere ſuis proximis quàm crudelibus dominis. i. Frãcis. Et reuera Galli vbi eos ſuperiores eſſe & dominari cõtigerit, cum ſumma ſuperbia & intolerabili iniuria ſubditos ſuos tractare ſolent. Inuenerunt ergo Gandauenſes in dicta villa prædam magnã, victualium diuerſorum, viniq; præcipue, eò quòd ibi erat cellarium vinorum regis Franciæ, nempe mille & octingenta dolia inibi ſunt reperta. Gandauenſes aſportatis Gãdauum quæ ſibi neceſſaria videbantur, poſuerunt in dicta villa prȩſidium hominũ defenſorum, & ad propria ſunt reuerſi. *Gallorum dominantium mores.*

Audiens rex Franciæ cum ſuis magnatibus, quòd Flandrenſes qui in villa prædicta erãt ſe tradidiſſent Gandauẽſibus, conſternatus eſt, & iã primò deſperans de regno Angliȩ conquirendo, prȩmeditatum dimiſit propoſitum, & cuncta quæ parauerat ad debellandum Angliam, contraxit ad obſidionem prȩdictȩ villæ. Collocatis ergo per gyrum ſuis exercitibus ſignum datur inſultum faciẽdi villæ, & fit inſultus acerrimus, Francis nitẽtibus glorioſè recuperare quod fraudulenter amiſerant, Flandrenſibus cõtra certantibus conſeruare libertatem quam iam receperant, excuſſo iugo importabili Gallicorum: quid multa? repelluntur Gallici ferocitate Flandrenſium, & recedunt Flandrenſes feſsi, in villam ſe recipiunt & quieſcunt. Cumq; aliquotiés Franci inſultus feciſſent nec tamen profeciſſent, ac per hoc videretur pars melior obſeſſorum: vidẽtes tamen qui in villa erant iacula ſibi deeſſe & inſtrumenta repellendis hoſtibus neceſſaria, prudenti conſilio tradunt villam quadam nocte conſeruandam mulieribus & ſenibus, affirmãtes oportere eos facie tenùs habere cuſtodiam villȩ per illam ſaltem noctem, qua oportuit eos qui dimicauerãt die præcedẽti membra reficere, ſomnum capere, corpora recreare. Dum ergo hij villam circueũt, vigilias noctis cuſtodiunt, aduerſariorum irruptiones obſeruant, omnes bello apti viri (neſciẽtibus qui remãſerant) villam furtiui egrediuntur, & Gandauum (neſciẽtibus hoſtibus, perueniunt ſine rerum vel corporum lȩſione. Cõfractis autem in egreſſum ſuum cũctorum doliorum capitibus, & effuſis vinis & alijs liquoribus qui in eis erant, ne Gallicis cedere poſſent in adiutorium quouiſmodo. Sicq; rex Franciæ dum villam ſe lucratum fuiſſe credidit, & aduerſarios ſubiugaſſe, dum villam intrat, cognoſcit ſe deluſum. Et quidem in Flandria res ita ſe habebãt, & Anglia pro præſenti anno gratulata eſt hoc modo ſe ab hoſtibus liberatam. *Obſidio villæ de Ledam.*

Circa tempus iſtud rex Portugaliæ congregatis quos poterat de terra ſua pugnatoribus, vnà cum Anglicis qui ſibi dudum miſsi fuerant in adiutorium, Marte fauente, immo domino deo exercituum corda ſuis, vireſq; præbente, de Caſtellanis Hiſpanenſibus habito congreſſu ferociſsimo glorioſè triumphauit. Quod bellum ſibi dedit requiem ab inimicis ſuis, & totum regnum Portugaliæ ſuæ reſtituit ditioni. Nomina potẽtium peremptorum in prædicto bello duximus inſerenda, comes de Mariorca, comes Carion, Iohannes Gandiſſaleyn, Prior ſancti Iohannis de Caſtell, Conſalpinus Galaci, Didacus Gomiſsixæ, magiſter de Galliaturna, dominus Iohãnes Duke, dominus Iohãnes Renulds comes de Dene, Didac⁹ Auari, & frater eius fili⁹ Mariaci de VVillanor, Lupus de Roding, Lupus Gomoſsi de Liſle proditor. Poſt dicti belli cõſũmationẽ rex Portugaliæ miſit regi Angliæ ſex Galeyas, vt adiuuarẽt eum & eſſent illi ſolacio *Rex Portugaliæ vincit Hiſpanos.*

contra

contra hoſtes ſuos, quæ exceptæ cum fauore in breui beneficio Londonienſium & aliarum vrbum, ſenſerunt ſe non ſine ſuo commodo in Angliam remigraſſe.

Damna illata regi Franciæ & ſuis reſidentibus de Flandria.

Rex Frãciæ poſt fruſtratum propoſitum quo cogitauerat Angliam infeſtare, poſt diſpendioſam moram factam circa villam de Ledam, de qua cupiuerat triumphare, poſt infructuoſam adeptionem dictæ villæ quam putauit bonis omnibus habundare, triſtis, feſſus & illuſus ad propria remeauit, non ſine magno ſuorum diſpendio in inſultibus factis ad villam, vbi quinq; valentiores primo perierũt, & in via verſus patriam, vbi Gandauenſes multos de ſuis ceperunt, & plurimos occiderunt. Nam vt taceamus damna irrogata ſibi per terreſtrem viã, plura damna pertulit per campos liquidos, amiſsione tam hominũ quàm ſuarum rerum: affuit ſiquidẽ tempeſtas horrida, dũ naues redirent de le Sclus, quę naues diſperſit, alliſit, confregit, & inuitis nautis impulit in loca regis Angliæ, Caleſiã videlicet & partes adiacentes. Reuera die exaltationis ſanctæ crucis duæ grãdes, Galeyæ & aliud genus ratis quod vocatur Line, & vna bargia & .7. Balingariæ periclitatæ ſunt ante villam de Caleſia, & Caleſienſes captiuos ceperũt quingentos de Gallicis & Normannis, qui claſſe demerſa venerũt ad portum. Numerus captiuorum, inter quos captus eſt Robertus Bremuile, homo prædiues & potentiſsimus inter totius Neuſtriæ mercatores. Tertio die ſequente ſeptuaginta & duæ naues Francorum redeuntes de Scluſa pertranſire Caleſiam decertabant. Sed Caleſienſes egreſsi, pugnauerunt contra eas, & lucrati ſunt decem & octo naues, & quandam grandem Bargiam, in qua fuerunt capti vel occiſi armati homines ſexaginta. Tertio itidem die ſequente dictum conflictum, quadraginta & quinq; naues maximæ redeuntes de Scluſia, dum præterire vellent Caleſiam, per noſtrates impeditæ ſunt. Nẽpe Caleſienſes & harum aduentu cognito armauerunt ſe contra eas, & pugnauerunt amplius quàm per ſex horas, tandem victoria ceſsit noſtris, & fugerunt omnes illæ naues, præter duas & vnum Coggonem, in quibus capti ſunt duo admiralij Galliæ, cum multis bonis. Fuerunt autem duæ dictæ naues grandes adeò, quòd apud Caleſiam non valebant introduci, quamobrem ad Sandvvicum miſſæ ſunt, harum Maiorem comparauerat dominus de Clyſſon, pro tribus millibus Frãcorũ apud Scluſam, & erat nauis noua vtpote ipſo anno facta. Prędictum vero Coggonem de Eſtlandia Normanni conduxerant, quinq; millibus Francorũ, vt eſſet eis ad tutelam & defenſionem redeuntibus in terram ſuam, ſed tamen obſiſtentibus Anglicis, ſemet ipſam defendere non valebat, quin caperetur & fieret Anglis præda. Capti ſunt & occiſi in dictis nauibus de nautis & ſtipẽdiarijs ducenti & viginti & ſex: per omnia benedictus deus.

Noſtrates prædantur in Francia.

Die ſancti Dioniſij ſtipendiarij de Caleſia & fortalicijs regis Angliæ illis in partibus conſtitutis latenter exierunt in Franciam, & quatuor millia ouium, & trecenta groſſa animalium verſus ſua municipia fugauerunt. Quod cognoſcentes dominus de Bambures (qui erat capitaneus Boloniæ) cum armatis exijt contra noſtros, qui in primo congreſſu acceptus lancea cuiuſdam Anglici, equo ſuo illico perturbatus eſt, & leuatus per ſuos in equum ſuum, nõ ſuſtinuit ibidem diutiùs expectare, ne deterius ſibi contingeret. Sed vrgens compedẽ calcaribus pręacutis, fuga ſua noſtris ſuam prædam abigendi liberam tribuit facultatem. Capti ſunt per noſtros in hac profectione plures quàm centum perſonę.

De hijs quæ geſta ſunt in Portugalia.

Præpoſterum petit ordinem poſteritas nunciorum redeuntium à remotis, & me quandoq; ſcribere quæ ſunt prima nouiſsimè, & quæ nouiſsimè primò cogunt. Hinc eſt quòd res Portugalenſes in hoc loco pono, quæ per ante poni debuerant ſi tẽporis ordinẽ conſeruaſſem. Igitur poſt deceſſum domini Edmundi

comitis

comitis Cantebrigiæ de Portugalia, regina Portugaliæ (prout dicunt) conſenſu cuiuſdam militis quem dilexit illicitè, venenũ regi Portugaliæ propinauit, cuius hauſtu læthifero rex in fata conceſsit. Regina proindè cõſiderans cuncta ſibi licere quæ voluit, filiam ſuam quæ deſponſata fuerat filio domini Edmundi comitis Cantebrigiæ, vendidit regi Caſtellæ, conſilio militis ſupradicti. Rex ergo Caſtellæ odium inueteratum quod contra regnum Portugaliæ diu conceperat, effutire geſtiens, gaudio gauiſus eſt quòd occaſionem quandam ſuſceperat perdendi regnum ſibi odibile diu antè. Et hac occaſione villas & municiones dicti regni ſuſcepit in ſua, parans proculdubiò in futurum cũctos ibidem ſuos aduerſarios delere vſque ad vnum, immo deſtruere vſq; ad nullum. Proceres verò regni rem tacitè conſiderantes quorſum hęc tenderent meditabãtur, tandem videntes regni deſolationem præparari, concitò ad regis defuncti fratrẽ, virum Martium, fide perſpicuum, ſenſu præditum concurrerunt, incitantes eum vt ſe opponeret tantis malis. Erat ille Magiſter hoſpitalis, vir tam religione quàm poteſtate præſtans cæteris, & habuit in temporalibus vndè proferret noua & vetera pro defenſione dicti regni. Hic ergo pulſatus à ciuibus caſtrũ adijt manu forti, vbi regina cum amaſio moram traxit. Et quidẽ pacificum prætendens ingreſſum reginam ſibi fecit occurrere, & eum eo ampliori honore ſuſcipere, quo regis defuncti frater, quo Magiſter hoſpitalis, quo nominatiſsimus in regno fuit. In primo itaq; ingreſſu ſuo reginam cæpit conuenire de fidefragio erga comitem Cantebrigiæ, deinde de regimine prauo regni per quod vacillabat regni ſtatus vt præfertur. Quod audiens miles, quem prædiximus reginam viciaſſe, ſine reſpectu reuerentiæ tantæ perſonæ debitæ inſolentiùs reſpondit eidem, dicẽs nihil ſibi cõpetere de regni regimine, quippe qui religioſus eſſe deberet, & ſuæ religioni potiùs indulgere quàm regni gubernationi. Quo reſponſo magiſter hoſpitalis agnouit militis aſſẽſum in præmiſsis minimè defuiſſe: quapropter illico extracto cultello in proditorem irruit & protinus interfecit. Reginam verò iuſsit apprehendi & in eodem caſtello regaliter cuſtodiri, corpus quoq; militis interfecti iuſsit ſepeliri, quo facto tota regio adhæſit eidem. Cumquè expoſt contra regem Hiſpaniæ vna vice & alia proſperè dimicaſſet, totius vulgi fauore electus eſt in regem: reclamauit ipſe tamen dicens ſe ſuæ religioni voto profeſsionis aſtrictum, nec poſſe, nec debere regni ſuſcipere dyadema. Inſtãtibus, vrgentibus, compellentibus tandem illis, dixit ſe velle parere ipſorum quodammodo voluntati, dum dictum regnum adminiſtrare vellet vſq; ad aduentum hæredis iuſti filij, videlicet comitis Cantebrigiæ cui filia fratris ſui regis Portugaliæ (vt pręfertur) primò fuerat deſponſata, & hoc quidem modo eſt regni cõſecutus honorem, Anglos multùm diligens, acriùs fouens qui erant in regno ſuo propter illorum nimirum probitatem, per quos non dubitauit ſe ſuperiorem manum ſemper in cunctis cõflictibus reportaſſe. Rex verò Caſtellæ non ignorans per quos rex Portugaliæ triumphauerat, tentauit Anglos fuluo metallo corrumpere, quorum naturam didicit indultam auariciæ, tranſmittẽns aliqua, plura verò promittens, ſi prodere velint regem cum gente. Erant reuera duo armigeri quorum virtute, diſcretione, prudentia per ante ſemper Portugalenſibus ceſsit victoria, Hiſpanis verò fuga. Hij (proh dolor) auri ſacra fame coacti cõſenſere regi Caſtellæ, præferentes pecuniam fidei, munera veritati; ſed eorum internuncij cuiuſdam Anglici illibata conſcientia regi delati, & citò cõuicti, idem armigeri capti ſunt, & carcerali cuſtodiæ deputati, nõ ſine magno totius ſuæ gentis opprobrio, & ſcandalo nationis. Hæc in Portugalia geſta ſunt trans Neptunum.

Per idem tempus Papa Vrbanus ſextus cui nil datum eſt diu dulce guſtare *Actus Papæ.*

eius

eius neſcio an aduerſariorum improbitate, iterum inimicitias renouatas agnouit inter ipſum & Carolum regem Siculorum, iterum nempe per ipſum regem obſidionis cõtumelias, opprobria, damna tollerauit, vſquequo pene ad deſperationis articulum eſt perductus. Sed tandem Ianuenſium probitate qui cuncta norũt facere propter quid, ereptus, libertati abductus, Ianuam vſq; perductus eſt, à qua ciuitate tranſmigrare non permittitur donec ineſtimabilem auri ſummam pro ſua ereptione perſoluiſſet Ianuenſibus, qui plus propter nummum quàm propter deum eius ereptioni intenderant, prout patet.

Electus ſancti Andreæ capitur. Hijs diebus electus ſancti Andreæ in Scotia dum proficiſceretur cum multis militibus & armigeris verſùs Lugdunum vt cõfirmaretur ab antipapa, captus eſt, qui quamuis vnum tantùm Coggonem haberet in quo ipſe & ſui conſederant, ſeptem tamen penè de noſtris bargijs ſuperauit, tãta vis armatorum nebulonum extitit in naui ſua. Captus tandem eſt à duobus filijs VVilhelmi Ruſcheby ſenioris, armigeris comitis Nothumbriæ, & eidem comiti præſentatus. Qui cogente triſtitia, paulò poſt prætulit mortem vitæ, ingreſſus viam vniuerſæ carnis.

Parliamẽtum Londini, & acta eiuſdem. Circa feſtum ſancti Martini factum eſt parliamentum Londonijs, in quo laici conceſſerunt regi vnam quintã decimam & dimidiam, ſub conditione tamen quòd clerus decimam & dimidiam daret eidem: cui conditioni obnixè reſtitit Archiepiſcopus Cantuarienſis, dominus VVilhelmus de Courteney, dicens hoc minimè fore faciendum, præſertim cùm Eccleſia debeat eſſe libera & per laicos nullo modo taxand, immo citiùs caput exponeret pro hac cauſa, quã in tantum ſanctam Eccleſiam Anglicanam permitteret ancillari. Quæ reſpõſio tamen commouit turbam cõmunium, vt milites comitatuum, cum quibuſdam ex proceribus regni, cum ſumma furia deprecarentur auferre temporalia ab eccleſiaſticis, dicẽtes clerum ad tantam excreuiſſe ſuperbiam, quòd opus eſſet pietatis & Elemoſinæ per ablationem temporalium, quæ eccleſiaſticos extollebant eos compellere ad humiliùs ſapiendum. Hæc clamabãt, hęc regi in ſcriptis breuibus porrigebãt: & tanta fuit eorum in hac parte veſania, quòd hanc petitionẽ ad effectum poſſe perduci credebãt. Inde cerneres milites lætari venerios, de his inter ſe cõferre, & velut totius Eccleſiæ temporalia eorum abuſionibus iam deputata fuiſſent, hunc de hoc monaſterio, aliũ de alio ſibimet blandiẽdo, promittere certam ſummã. Audiui egomet reuera quendam ex huiuſcemodi militibus intenſè iurantem ſe velle de domus ſancti Albani temporalibus annuatim percipere mille marcas. Sed tantæ deliracioni non conſenſit rex, ſed auditis hinc inde, & horum inordinatis clamoribus, & iſtorum iuſtis reſponſis, præcepit deleri ſcripta, & ceſſari inordinatè petita, dicens ſe Eccleſiam Anglicanam in eiuſdem ſtatus qualitate ſuis temporibus ſeruaturum, quam ipſam cognouerãt extitiſſe cùm regnum ſuſcepiſſet, aut potius meliori: quo facto, & apud Eccleſiaſticos magna muneratione dignus cenſebatur, & apud bonos laicos hoc reſponſum maximè laudabatur. Archiepiſcopus proindè (communicato cum clero cõſilio) regem adijt, & dixit ſe cum clero regni, vnanimi volũtate, conſenſu ſpontaneo vnam decimam regis vſibus prouidiſſe. Quam conceſsionem rex tam lætè audiuit, tam gratè ſuſcepit, vt palam aſſereret ſe malle hãc ad præſens donacionẽ liberam, quàm alias quãcunq; quadrupli valoris coactam: & ita pro tunc hoſtium eccleſiæ auiditas inſatiabilis eſt fruſtrata. Creata eſt in hoc parliamento noua dignitas Anglicis inſueta, nempe comes Oxoniæ dominus Robertus de Veer appellatus, & factus eſt Marchio Dubliniæ in Hibernia, cæteris comitibus hoc indignè ferentibus, quòd viderent eum gradum celſiorem ipſis regis munere percepiſſe, & præcipuè, quia nec prudentia cæteris, nec armis va-

Oxoniæ comes primò creatus.

lentior

lentior videbatur. Creati ſunt inſuper noui duces quanquam in procinctu Scotico rex in campo donaſſet illos hijs nominibus, dominus Thomas de VVodeſtoke, videlicet comes Bukinghamiæ nomẽ ducatus accepit, & vocatus eſt dux Glouerniæ, & dominus Edmundus de Langeley qui erat comes Cantebrigiæ vocatus eſt dux Eboraci, quibus rex de Fiſco regio ſummas dedit propter honorẽ nominũ ne ſuſcepiſſe tantũ nomen inaniter viderentur. Dominus Michael de le Pole qui fuit regni cãcellarius ibidẽ, factꝰ eſt comes Southfolchię, datis ei annuatim de regio marſupio mille marcis, vir plus aptus mercimonijs quàm militiæ, & qui trapezetis in pace conſenuerat non armatis in bello.

Noui duces. *Nouus comes.*

Rex præterea in hoc parliamento mediatione ſollicita præſulis Elienſis, videlicet Thomæ de Arũdell, reſtituit Epiſcopo Norvvicenſi bona ſua temporalia quæ detinuerat per multos annos (vt ſuperius exaraui) quamuis cãcellarius id fieri diſſuaderet. Reuera cùm dominus Elienſis rogaſſet regem de re præmiſſa, cancellarius cum indignationis fellæ reſpondit Elienſi dicens: quid eſt domine præſul quod rogatis? nunquid tam leue regi videtur Norvvicenſis temporalia modò dimittere quæ per annũ ſibi præſtant amplius mille libris? nõ indiget rex talibus cõſiliarijs: nõ eget amicis huiuſcemodi qui eum mulctare cupiunt tantæ pecuniæ detrimẽto. Cui reſpondit illicò Elienſis: quid eſt quod loqueris domine Michaël? non de rege ſua depoſco, ſed aliena quę minus iuſto detinet titulo, tuo vel tibi ſimilium inductus prauo cõſilio, ſibi nunquã prout eſtimo profutura: & tu ſi tantum regis detrimenta conſiderando ponderas, cur ab eo mille marcas annuas tã auidè percepiſti, cùm te comitẽ Southfolchiæ creauiſſet? Cãcellarius cũ id audiſſet, velut iaculo reuerberatus ſubſtitit, & amplius huic materiæ contradicere non præſumpſit. Et hic finis parliamenti præſentis.

Reſtitutio temporalum Epiſcopi Norwic.

ANno domini. M.CCC.lxxxvj. qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi nonus, tenuit rex natale apud Eltham cum Anna regina, quo peruenit ad eum rex Armeniæ ſub prætextu pacis reformãdæ inter Angliæ reges & Franciæ: ſed quid profecerit eius aduẽtus, ipſe ſolus ſenſit. Nam præter innumera dona quæ de rege regniq; percepit proceribus, rex conceſsit & dedit eidem chartam de mille libris ad vitam ſuam percipiendum annuatim. Fuerat nempè (vt aſſeruit) fugatus à regno ſuo per Tartaros, & ob hãc cauſam multa à regibus chriſtianis extorſit munera, in tantum vt fælicior fuit illi fuga ſua in aliena patria, quàm dominium regni ſui cùm gente ſua. Per idem tempus moritur Carolus de pace rex Siciliæ, qui multa damna Papæ irrogauerat ſi iniuſtè noluimus diffinire: excõmunicatus tamen à Papa diſceſsit quo vindicandi genere Papa pro tunc cõtentus eſt, quia aliud vindictæ genus non occurrit. Nec eſt in ambiguo Papã voluiſſe, ſeq; ſeuerius & materialius vindicaſſe ſi ſibi poteſtas brachij ſecularis minimè defuiſſet. Ferunt ipſum Carolum prodicioſè occiſum à quodam milite dum ſederet ad mẽſam, die & hora quibus Papam propoſuerat occidiſſe. Gandauenſes hijs diebus, non expectato adiutorio quod illis rex Angliæ nõ ſine magnis ſumptibus præperauerat innato more genti ſuæ, vſi leui cõſilio ſe regi Franciæ dediderũt, manifeſtè mõſtrãtes ſe nõ poſſe vni amico vel domino fidẽ diutius cõſeruare. Igitur pars exercitus cũ quibuſdã capitaneis quæ Gãdauũ mittẽda fuerat, ad villã de Berevvico deſtinatur ad retũdẽdas irruptones Scotorũ qui præparati erãt ad inferẽda dãna noſtratibꝰ in hac plaga.

Carolus Neapolis moritur. *Gandauenſes ſe reddunt regi Franciæ.*

Circa feſtum Paſchæ dominus Iohannes dux Lancaſtriæ cum magna turba militum, armigerorum & architenẽtium ſe præparauit Hiſpaniæ, quòd ſibi debebatur hæreditario iure vxoris ſuæ, ſcilicet dominæ Conſtanciæ filiæ quondã domini Petronis regis Caſtellæ & Legionis, vel cum incolarum pace repetere vel iure bellico vendicare. Acceſsit eius profectioni fauor Papalis & autoritas,

Dux Lancaſtriæ proficiſcitur in regione longinquã Hiſpaniæ accipere ſibi regnũ

tribuens peccatorum veniam cunctis ſecum proficiſcentibus, & omnibus eius profectioni de bonis ſuis quicquam conferentibus, vt ipſe quæſtor ex principe effici videretur. Et reuera cũctas diſpenſationes & ſingulas accepit à Papa, quas per ante ſuſceperat Northvvicenſis Antiſtes, quando cruce ſignatus erat contra Gallicos & Flandrenſes: ſed ipſa frequens veniæ & relaxationis conceſſio tãtum viluit & ſordebat in populo, vt pauci forent qui huic poſtremæ cruce ſignationi aliquid erogarent. Arripuit iter nihilominùs, & ad mare cùm perueniſſet expectare coactus eſt ventorum penuria, donec penè cuncta quæ ſui comportauerant neceſſaria conſumpſiſſent. Tandem cum humiliati fuiſſent ſub potenti manu dei, aſpirauit aura quæ claſſem afflauit in Britanniam, propè caſtellum de Breſt, contra quam patriotæ Britones erexerant duas municiones ad arcendum caſtellanos & prohibendum eorum egreſſum in terram ſuam. Erat tunc dicti caſtelli capitaneus quidam miles dictus Iohãnes Roche, qui cùm deploraſſet ſuam coarctationẽ memoratã, laudabili probitate domini filij VValteri & aliorum nobilium qui cum duce erant confortatus eſt: ſiquidem mox egreſsi contra municiones prædictas eas ceperũt, confregerunt, diruerunt, & magnam prædam cum captiuis obtinuerunt ibidem, ſed nõ ſine ſuorũ diſpẽdio deplorãdo, quia perdiderunt illic viros quoſdam validos atq; fortes, quibus patratis ſurgente vento ſecũdo appulſi ſunt in Hiſpaniam, in portum videlicet de le Groyn, in vigilia ſancti Laurentij, cum integra claſſe ſua.

De Henrico Percy miſſo Caleſiam.

Hac æſtate increbruere rumores de propoſito regis Franciæ volentis obſidionem ponere circa villam de Caleſia, & ad hoc exercitum comparantis, ad cuius impetus ſuſtinẽdos vel potiùs repellẽdos cum multis victualibus miſsi ſunt ex Anglia plures valentes, inter quos dominus Henricus Percy iunior, videlicet Henrici Percy comitis Northũbriæ deſtinatur iuuenis, in quo totius probitatis & militiæ ſpecimen elucebat, qui cùm aliquãdiu apud Caleſiam moram protraxiſſent in ocio, indignatus Hẽricus Percy, huiuſcemodi quietes ſe odire profeſſus eſt. Et reuera per ante dum fuiſſet cuſtos villæ Berevvici, gentem omninò inquietam, id eſt Scotos, quieſcere compulit, & ſua alacri inquietudine multociens fatigauit. Ob quam cauſam illorum lingua ipſum Henricum Hotſpor vocauerunt, quod calidum calcar ſonat. Hic ergo Henricus congregatis ſocijs, ſuper Morinos & Pikardos facit expeditiones, prædas abducit, & actus exercet laudabiliter militares, & cùm pluries iſta fecerit & nullus ei reſiſteret, inſuper & cognouiſſet quòd rex Franciæ non proponeret obſidere Caleſiam, ſed potius inuadere deliberaret Angliam, reuertitur in hanc terram, vt hic ei occurreret quod volebat, bellum ſcilicet Gallicorum.

De hijs quæ contigerint in Auſtria.

Per id temporis in ducatu Auſtriæ ſub breui tempore fortuna vultus ſuos in diuerſa mutauit, modò ſe fauorabilem præbens proceribus, modò ſemet oſtendens adiutricem vulgaribus verſa vice. Nempè dux Auſtriæ vir vafer & cupidus, & Vrbano Papæ contrarius, inuidens peregrinis ad Papam confluentibus, impoſuit tributum importabile per terram ſuam tranſituris, vt vel ſic ſaltem arceret Catholicos à viſitatione Papali. Vndè factum eſt vt per illam viam peregrini tranſire ceſſarent, præeligentes longiorem in circuitu peregrinationem ſuſcipere, quàm tot iniuſtis exactionibus, contumelijs & iniurijs laceſsiri. Vulgares autem patriæ cernentes vias deſolatas & librantes damna quæ iamdudum perceperant, cùm peregrini ceſſaſſent tranſire per illos, ducem adeunt, oraturi vt more ſolito liceret peregrinis tranſire per illos, per quorum confluentiam non mediocre emolumentum perceperat tota terra: qui ſpreti & ſuperciliosè à duce repulſi, ad propria diſceſſerunt, congregaturi communes regionis ad vindicandum in ducem ſuperbum iniurias præacceptas, quorum

cognitis

cognitis molicionibus dux cum ſuis generoſis & dominis pergit obuiam turbæ vulgari. Et mox commiſſo bello, cædit, proſternit & captiuat eoſdem & adductis morti quos volebat, dimittit reliquos in domos ſuas, qui cum tãto damno, ab eo digreſsi & amaro animo nimis effecti, iam tunc quidem ceſſare minis decreuerunt, ſed nouum exercitum recolligere, de nouo ducem aggredi ſtatuerunt, quibus illico dux occurrit fidens in priori victoria, perempturos omnes ſi fortuna faueret, ſed aliter euenit quã ſperabat, quia ipſe cum tota nobilitate & generoſa gente ducatus coram eis corruit.

De timiditate Londinenſiũ.

Londonienſes comperto pro vero quod rex Franci conduxiſſet nauigium, comparaſſet exercitum, direxiſſet propoſitũ in Angliam veniẽdi, timidi velut lepores meticuloſi, vt mures requirũt hinc indè diuorcia, perſcrutãtur latebras, & velut iã capiẽda foret ciuitas cæpere proprijs diffidere viribus, & de reſiſtẽtia deſperare, & qui in pace timidi iactitabãt ſe cũctos Gallicos ſufflaturos ex Anglia. Audito iam licèt inani rumore de aduẽtu hoſtiũ, vix vniuerſam Angliam illos poſſe tutare putabãt. Idcirco velut à vino madidi ad muros vrbis currunt, contiguas domos dilacerãt, deponũt, deſtruunt, & cuncta formidoloſè faciũt quæ in extremis neceſsitatibus poſiti facere conſueuerunt. Non dum vllus Gallicus in nauem pedem poſuerat, Neptunum nullus hoſtis intrauerat, & Londonienſes ac ſi tota terra in circuitu victa conquiſita fuiſſet, adeo metuunt, ita ſollicitantur, velut ipſos hoſtes aſpicerent ante fores, ſic ſic viri qui in quiete fortes, in pace feroces de ſemetipſis pulchrum præbent ſpectaculum, proferunt non ſequendum exemplum quid acturi forẽt, ſi ſentirent inſtare prælium, inuenire periculum,

De vaſis captis ſed proditione liberatis.

Sub hac tempeſtate familia regis quæ conſtituta fuerat circa Doueriam & Sandevvicum ad reſiſtendum Gallicis, ſi fortè illic temptarent irrumpere æquoris vndas, ingreſſa duce domino de Garſi, obuiat quippe magnis Coggonibus & ſex Carricis refertis vini ſpeciebus, pannis aureis & holoſericis, auro & argento & lapidibus præcioſis, & diuerſi generis mercibus exoticis, quæ curſum verſùs Scluſam in Flandria maturabant, quo cognito quòd hoſtes eſſent, deditione requirit eos qui in illis erant. Ianuenſes verò videntes ſe impares tantæ virtuti, ſemetipſos ſine magna reſiſtentia reddiderunt. Nempè ipſa vaſa cum contentis Ianuenſium eſſe dicebant, attracta ad Sandevvicum cęperunt ea exonerare multis rebus, qui ea lucrati fuerunt. Ianuenſes autem non ignorantes vbi ſuccurri deberet eiſdem, mox feſtinant Londonias Cancellarij regni, domini Michaêlis Atte Pole comitis Southfolchiæ auxilium petituri, qui fuerat à pueritia magis mercimonijs, vtpote mercator mercatoris filius, quàm militia occupatus, qui mox & illorum vicem doluit, & regem circumuenit, vt ſcriberet hijs qui ceperunt eos, vetans ne quicquam præſumerent minorare de bonis eorum, reſtituerent inſuper cuncta quæ cepiſſent. Cancellarius præterea iuſſit de theſauro regio eorum damna reſarciri, vt videlicet pro cunctis quæ terra mariquè perdiderant poſt captionem ſuam reciperent pecuniæ dignam ſummam, & ita rex circũquaq; deluſus, ſupplantatus, ſeductus eſt, & regnum theſauro debito vacuatum, & hoſtes ſęuiſsimi, infeſtiſsimi, crudeliſsimi, cum pace pecuniaquè dimiſsi. Ipſi ergo mox vt ſoluerunt à litore, curſum verſùs Flandriam direxerunt, & portum de Scluſa ſubintrauerunt.

Rex Franciæ parãt inuadere regnum Angliæ.

Rex Franciæ parans inuadere regnum Angliæ, per illud tempus victoriam non armis ſibi tantummodo prouenturam credidit, ſed muris ligneis eſtimauit: quamobrem congregatis ex multis locis fabris lignarijs, quendam murum ligneum ſpiſſum atque denſum iuſsit fieri altitudinis viginti pedum, qui ſemper ad duodecim paſſus haberet turrim capacem decem hominum, quæ foret

altior ſubiecto muro per decem pedes, quem murū (vt fertur) erigere pręfiniuit in loco vbi applicaturus erat, vt per murum defenderetur à ſagittis, & ſuos gū-narios protegeret, noſtratibus plagas horribiles illaturos, & cùm opus eſſet ſuū exercitum reuocare poſſet vltra muri ambitum, vbi & feſsi quieſcere & ſaucij recreari valerent. Habebat murus ille prout ferebatur in longitudine tria millia paſſuum, & erat diſpoſitus turribus firmis & crebris vt præfertur. Eo tempore noſtrates qui in mari erant obuiant duabus nauibus regis Franciæ ſulcantibus campos liquidos, & iter carpentibus verſùs Scluſiam. Et illico conſerta pugna & naues illæ captæ & Sandevvicum tractæ ſunt, in quibus & pars muri & turrium prædictarū eſt reperta, & magiſter totius fabricæ interceptus, qui erat Anglicanus natione, ſed quandoque bannitus. Captus eſt inſuper ibi magiſter Gunnarius qui & ipſe prius Anglicis famulabatur apud Caleſiam, dum domi-nus Hugo Caluerlee capitaneus ibi fuerat, & cum hijs diuerſæ machinæ ad ia-ciendum lapides & muros conterendum, & Gunnæ plures, cum magna quan-titate pulueris, cuius præcium præualuit omnibus manubijs ſupradictis. Erecta eſt igitur illa pars muri apud Sandevvicum, & quem contra nos hoſtes præpa-rauerant, nos ereximus contra hoſtes.

Naues Francorum captæ.

Parliamētum factum Londonijs & inanis commotio regni.

Circa feſtum ſancti Michaêlis Archangeli citati ſunt ad parliamētum Lōdo-niæ qui de iure vel conſuetudine adeſſe parliamento debebant. Per id tem-poris Michaêl Atte Pole dudum creatus comes Southfolchiæ, & iam tūc regni can cellarius, cui rex plus debito credebat, & fauebat; conuocari fecit penè de cunctis regni finibus armatos & Architenentes in merciam, vt propè Londo-nias exiſtentes parati forent ad repellendum Francos cum rege ſuo, ſi tamen ve-rum eſſet quod dicebatur de eis, quia parati fuerunt cum ingēti multitudine na-uium ad regnum Angliæ inuadendum. Adunatis igitur de diuerſis regni co-mitatibus velut innumerabilibus, tam armatis quàm Architenentibus perhendi-nauerunt propè Londonias viginti miliaria in circuitu, velut pro ſuis caſtris oc-cupantes, vbi fuit cernere nō ſecùs quàm hoſtilis recognitionis imaginem, dum plebs ſic vocata quæ & victu carebat & pecunia cogebatur, ſicut in hoſtili patria pabulando vicinos ſpoliare, & cuncta quæ feciſſent inter hoſtes in terra propria perpetrare, hoc excepto ſolummodò, quòd ab incendijs abſtinebant, qui cum diu morā tam ſibimet quàm patriotis infructuoſam feciſſent, iuſsi ſunt ad pro-pria remeare, & parati fore, cùm rex ipſos decerneret reuocandos, quorum plu-res pro rei familiaris inopia, compellebantur reuertentes exponere vel equos, vel arma vendicioni, quidam pro commeatu ſpolijs intendebant, & rapinis. Nō dum finitum fuit parliamētum, ſed regreſsis ad ſua vulgaribus, proceres Lon-donijs permanſerunt, præſtolantes rumores de Francorum aduentu qui quo-tidiè dicebantur eſſe venturi.

Marchio Dubliniæ creatur dux Hiberniæ.

Vbi ne dominus rex parùm feciſſe videretur, dominum Robertum de Veer, quandoq; comitem Oxoniæ, ſed nuper in vltimo parliamento creatum Mar-chionem Dubliniæ, ducem fecit Hiberniæ, facturus expòſt de duce regem, ſi fortuna faueret, tantum afficiebatur eidem, tantum coluit & amauit eundem, non ſine nota (prout fertur) familiaritatis obſcenæ, ſubmurmurantibus cæteris nobilibus & baronibus, ac indignè ferentibus tantæ promotionis appetitum in viro tam mediocri, quem nil plus cæteris commendabant vel generis ſui ſub-limitas vel reliquarum virtutum dotes.

Depoſita in Parliamento contra Michaelē Atte Pole.

Per omne tempus iſtud durante parliamento quotidiè prædicabantur noua de Gallorum aduentu, multis in magna trepidacione exiſtentibus, quòd vide-rent Barones in multis diſſentire, vndè putabant quidam de prudentibus mag-num regno diſpendium affecturum, præcipuè ſi mens non foret vna dominis

inter

inter tot pericula quæ ab hoſtibus parabantur. Quia reuera rex infenſus erat non ſolùm militibus parliamentalibus, ſed penè cunctis proceribus, quia fauebant eiſdem proponentibus multos articuloꝫ falſitatis contra prædictum Michaëlem Atte Pole, & inſtanter exorantibus iudicium fieri de eodem. Conuicerant eum nempè de multis fraudibus & quibuſdam proditionibus in regem, quos nequaquam inficiari nequibat, vndè & cùm reſponſis aſtaret & obiecta negare nequibat. Rex pro ipſo verecundatus & rubore ſuffuſus, caput agitans, heu, heu, inquit Michaël, vide quid feciſti. De multis etenim obiectis cõtra eum hoc vnum extitit, quòd auarus exiſtens & alienæ pecuniæ auidus, circumuenit regem, vt concederet ſibi firmam cunctorum queſtorum regni, qui cum indulgentijs circuire ſolent, & congregare pecuniam ad opus fraternitatis ſancti Antonij, daturus regi viginti marcas, de prouentibus memoratis de quibus ſingulis annis leuaſſe videbatur ſeptuaginta marcas. Hijs & multis alijs defectibus veridica ratione probatis contra ipſum, de officio cãcellariæ deijcitur, mulctandus pecunia grandi, ſcilicet ſoluenda regi.

Reſponſum regi fuit ipſum non egere ſubiectorum tallagio, cùm de tanta ſumma ab eo qui iuſtè debitor erat regis, poterat merito prouideri. Hæc autem omnia quanquam ſummè regi placuiſſe debuerant, maximè diſplicebant, adeo fidebat infideli, adeo coluit nebulonem. Factumq; eſt vt eius amoris intuitu non multò poſt infirmaret quicquid in parliamento contra ipſum fuit ſtatutum, & familiariorem haberet quàm ante habuerat, non tantum in priuato ſed in publico, ita vt in conuiuio ſequenti natali in menſa ſua recumbere faceret, non contentum communi procerum indumento, ſed togatum, quod genus ſolis regibus ab antiquo debetur, & ne fieret in eum iuditij executio prælegit prodicioſè circumuenire ſuos accuſatores cum duce Glouernię, qui maxima pars videbatur exiſtere eorum qui pro regni commodo laborabant. Itaq; prouiſum erat inter regem & ſuos familiares, vt quidam de militibus parliamẽtalibus qui plus obſtiterãt vel ſibi petenti ſubſidium pecuniare, vel dicto Michaëli infeſti fuerant, vnà cum domino Thoma duce Glouerniæ inuitarentur ad cænam in hoſpitio cuiuſdam Londonijs, & ibidem repentè trucidarentur. Quorum morte ſolummodò, eſtimabat ſibi ceſſurum arbitrium voluntatis: ſed non cepit effectum tantæ malignitatis commentum: quia & dux de hijs omnibus præmonitus fuit, & vt cauerent cæteros præmonuit: iubens vt cænis eſſent contenti proprijs, ne intricari valerent (vt præmittitur) alienis. Ferunt dominũ Nicholaum Brambre, (qui Maior Londoniarum fuerat anno præterito) huic aſſenſum præbuiſſe conſilio. Sed laudabili conſtantia Richardi Extone Maioris anni præſentis (qui liberè fatebatur cùm vocatus eſſet à rege ad præbendum fauorem tanto facinori, ſe nunquam cõſenſurum in necem talium innocentium) dictum ſcelus eſt omiſſum. Et palam factum eſt verbum iſtud omnibus habitantibus in regione vicina tua, vt ex tũnc apud omnes odium creſceret talium conſiliariorum, & amor ducis & militum prædictorum. Non tamen omiſit dux, & milites, ea quæ vera ſunt, regnoq; fructuoſa loqui, ſed maiori conſtancia regi petenti ſubſidia reſtituerunt, ſæpiuſq; illud ſuſannicum inculcabat militibus, dicẽs, quin melius eſt nobis incidere in manus hominum quàm derelinquere legem dei noſtri. Tandem propter improbritatem potentium, conceſſum tallagium, ſcilicet media pars vnius decimæ, & media quintæ decimæ, quod non regis arbitrio ſed procerũ prædictorũ iudicio pro regni cõmodo expẽderetur. Recepit hanc pecuniã comes Arũdeliæ profecturus ad mare. Duci Hiberniæ ad regis inſtantiã eſt prouiſum vt hæredes Caroli de Bloys, qui vindicauit olim ducatum Britanniæ Armoricæ, venderet

Francis pro triginta millibus marcarum, vt hac adductus pecunia, dominium quod rex ſibi donauerat in Hibernia viriliter recuperaret, ea duntaxat conditione, vt citra proximum paſcha Hiberniam transfretaret, tantùm nempè proceres, tantùm communes eius tranſitum affectabant, vt mallent regno carere tanto theſauro, quàm ipſius habere præſentiam regem ſeducentis & infatuantis in regno.

Regi Armeniæ denegatur conductus.

Per idem tempus rex Armeniæ, (qui dudum expertus fuerat regis liberalitatem & procerum) mittit pro conductu, velut aduentus eius cauſa foret amor pacis reformandæ inter regna Angliæ & Franciæ, quorum vnum iam omninò paratum fuerat ad reliquum inuadendum. Sed reuera plus deſiderauit dona quàm pacem, plus pecuniam adamauit quàm plebē, plus aurum regni quā regem. Et licèt rex eſſet ſibi beneuolus, proceres tamē librātes quòd eſſet illuſor, reſponderunt regi ſe nolle tractare cum illo. Sicq; impeditus eſt aduentus eius, qui ſicut nec primò nec quidem ſecundò profuiſſet.

Regis Franciæ aduentus miraculoſè impeditur.

Rex interea Franciæ ducum, comitum, & aliorum procerum inaudita turba moram traxit in Flandria, paratus ad diripiendum regnum Angliæ, ſi non deus eius conatibus obſtitiſſet. Nempè per totum tempus quod fluxit à Kalend. Auguſti vſq; ad vigiliā omniū Sanctorū, nunquā flauit aura ſibi cōmoda per paucas horas. In ipſa verò vigilia (ſurgente vento prout putabat ſibi fauente turgidius) à longa ſtatione diſſoluit naues, & cum impetu portum de Scluſa reliquit. Cumq; cunctæ rates fuiſſent egreſſæ & iam profunda tenerēt, eſſentq; à portu remotæ quaſi per viginti milliaria, ecce vetus cōtrarius obuius eis factus, omnes retrocedere compulit, & nō tantum compulit ſed & impulit naues, & alliſit vt quædā ex eis in introitu ipſius portus de Scluſa cōtringerētur. Hac occaſione & Anglia metu liberata, & rex Franciæ eſt regreſſus ad ſua. Numerus claſsis regis Franciæ mille ducentæ naues in hac comitiua fuēre. Duces. 16. comites. 26. tria millia militum, & ſexcenta centum millia pugnatorum.

Proceſſus in Michaelem Atte Pole.

Ad hoc vſq; tempus parliamento continuato, licèt rex grauiter ferret accuſationes factas de Michaële Atte Pole cæteriſq; quos imprudenter amauit, cōpulſus eſt tamen poſt multas tergiuerſationes, auditores & iudicij diffinitores eligere qui plenam haberent poteſtatem audiendi, & iudicium proferendi in dictū Michaëlem, cæteroſq; quos milites accuſauerant parliamenti. Conſtituti ſunt autem iudices dominus Thomas Glouerniæ, & dominus Richardus comes Arundeliæ, qui non ſegniter iniunctum negotium adimplebant, rege ad alias partes digreſſo, quia noluit his iudicijs quamuis ſibi forent proficua intereſſe. Tandem (vt præfertur) dicto Michaële de multis ſceleribus fraudibuſque cōuicto, morte dignus iudicatur, & eius bona regio fiſco ceſſura decernuntur. Ipſe tamen manu captus, quibuſdam diuitibus pro eo in magna ſumma pecuniæ obligatis. Quem (vt diximus) rex mox finito parliamēto recepit, & ſibi cohabitare fecit cū duce Hiberniæ & Archiepiſcopo Eboraci domino Alexandro Neuile, qui ex tunc quantum poterant laborabant regē contra dominos cōmouere diebus ac noctibus, & acta parliamēti adnullare. Succreuit igitur indies regi odium cōtra ſuos proceres naturales & fideles, iſtis ſuſurrantibus regē non in effectu fore regē, ſed vmbratiliter, futurumq; vt nihil ſui iuris exiſteret ſi domini accepta poteſtate gauderent. Credebat itaq; illis rex, & idcirco de cætero proceres omnes ſuſpecto habebat, nihilominùs tamen deiecto Michaële Atte Pole de cancellaria, ſubrogatus eſt dominus Thomas Arundell Epiſcopus Elienſis, Dunelmenſis de officio theſaurarij, qui multum laborauerat, & expenſas fecerat huius dignitatis amore, & pro eo conſtitutus eſt frater Iohannes Gilbert de ordine prædicatorum, Epiſcopus Herefordenſis, vir qui plus lingua quàm

quàm fide vigebat. Et hic huius parliamenti finis. Tranſit annus iſte frugifer, ſed mediocriter fructifer: Hiſpaniæ propter aduentum ducis Lancaſtriȩ regnũ vendicantis ſollicitus & ſuſpectus: Auſtriæ propter ducẽ & nobiles interemptos à cõmunibus pernicioſus: Franciæ propter ſumptus & apparatum quem fecerat ad Angliam inuadẽdum, oneroſus: Angliȩ, propter graues rumores, ſed Londinenſibus, propter muliebrem meticuloſitatem maximè dedecoroſus. *Annalis conclusio.*

ANno domini milleſimo trecenteſimo octuageſimo ſeptimo (qui eſt annus regni regis Richardi ſecundi à conqueſtu decimus) fuit rex ad natale apud cum Anna regina, & Boëmis ſuis. Circa initium menſis Martij (iuxta decretum parliamenti) parauerunt ſe ad ſulcandum liquentes campos, dominus Richardus comes Arũdeliæ, & dominus Thomas Moubray comes Notinghamiȩ: quorum primus conſtitutus eſt Admiralius inſtantis termini, vir valdè deuotus & bonus, & qui probra quandoq; deſertæ militiȩ (cũ tunc Gallici circa Southſexiam oras infeſtarent maritimas nunc abolere cupiens) curauit apponere totas vires.

Igitur profecturus ad mare, cùm recenſionem facturus eſſet in campo ſui exercitus, cognouiſſetq; ducem Glouerniæ, cum multis nobilibus velle videre collectam militiam, elaborauit vt bonos haberet, & famoſos, vitans conducere Londonienſium & aliarum ciuitatum ſutores, vel ſciſſores, quales quidam ante conduxerant leui prȩcio, vt plus accreſceret auri marſupio. Et quidam alij ſic agentes, non regni commodo, ſed lucro proprio militabant, vndè factum eſt, vt à longo tempore, regnum nihil aut parum emolumentum perciperet, illis non hoſtes inuadere, non experiri vires, ſed inaniter tempus acceptum conſumere meditantibus, vt integra ſtipendia conſequi prȩualerent. Comes è contra quos (vt diximus non parcens expenſis) valentiores nouit, elegit, vt per hos poſſet magnum aliquid patriæ reportare. Dux proindè Glouerniæ cernens tam pulchram, tam electam militiam, vrgebat omnes, monebat ſingulos, vt maris vndas intrarent, ſolutis morarum nexibus (multis ſe excuſantibus quòd oportebat amicis valedicere, negotia diſponere domus ſuæ) æſtimabat nempè (prout erat) quoſdam arma mutuo ſuſcepiſſe pro dicto ſpectaculo, vt laudarentur à dominis tanquam ſufficienter armati, quæ proculdubiò ſi diuertendi copiam habuiſſent, reddituri ſuis erant poſſeſſoribus, & mare repetituri, velut inermes, quamobrem fuit veriſimile quòd minùs audaces fuiſſent ad aduerſarios inuadendum. Ingreſsi ſunt ergo mare, vellent nollent, cũ cunctis vtenſilibus quæ habebant, fauſta hora, quia non multum tempus effluxit antequam aduerſarijs obuiarent. Reuera die dominica, in vigilia Annunciationis dominicæ, magna claſsis nauium Flandriȩ, Galliæ, & Hiſpaniæ refertarum viris bellicis, armatorum diuerſis machinis, de longè velificans à ſpiculatore conſpicitur: quæ mox Amirallio comiti nunciata, ipſum & ſuos omnes hilaritate repleuit. Aduerſarij verò nihil tale ſuſpicantes, quibus (vt fertur) promiſſum fuerat à quibuſdã Angliæ proditoribus (quibus regnum rarò carebat) noſtrum nauigium circa menſem Maium minimè fore paratum, agebant per omnia magis ſecurè, ventum pro vehiculo, & armatos pro tutela tenentes. Cùm autem noſtratibus propinquaſſent vela tãquam noſtros vellent aggredi, noſtri ex induſtria ſimulauere fugam, velut fuiſſent impares tantæ virtuti. Illi verò plus ſecurum tranſitum quã bellum cupientes, pertranſibant, vndè contigit cùm noſtrates ventum percepiſſent ad vota aduerſarios inſequentes, irruerunt ſubitò ſuper eos, & conflictũ atrociſsimum commiſerunt: tandem victoria ceſsit noſtris, captis octoginta nauibus, & multis diuerſæ conditionis armatis, quãpluribus quoq; peremptis. Fugerũt tamẽ de conflictu quædam, quas biduo comes Arundeliæ perſequens,

Comes Arundeliæ proficiſcitur ad mare.

Anglia proditoribus nunquam vacua.

Numerus nauium captarũ.
Numerus doliorum.

poſtremò cepit & ad claſſem noſtram traxit. Erant autem numero maiores & minores rates centum,& eò amplius quæ omnes vinis refertæ fuerunt. Numerus verò doliorum,ad decem & nouem millia, aut plus excreuit. Ipſa verò vina,cum vaſis,mox ad portum de Orvvello,& alios regni portus deſtinata ſunt, præter ea quæ regis parti ſegregabantur, licèt ciues de Middelbourgh ad comitẽ acceſsiſſent, & oraſſent vt liceret eis illa vina comparare,& dare mox pro ſingulis dolijs centum ſolidos, eò quòd amici noſtri videbantur exiſtere & vinis egere. Sed his reſpondit Admiralius,iuſtiùs eſſe,vt hi his gauderent vinis, qui expenſas fecerant pro ſua profectione verſùs mare, ſcilicet communes Angliæ quàm alij quicunq; pro quocũq; lucro ea auferrent. Attamen (inquit) quin eſtis amici, & de longè veniſtis,dabimus vobis viginti dolia ne omninò vacui rediſſe videamini. Ipſe verò comes tanta liberalitate vſus eſt, diuerſis conferens de parte ſibi contingẽte,vt nec vnum dolium ſibimet remaneret (vt fertur.) Accreuerunt ergo laudes comiti in immenſum à vulgaribus, quod póſtponens quę ſibimet aggeraſſe poterat, vendens alienis direpta vina, præpoſuit communem vtilitatem priuato cõmodo ,& eò maximè quòd vulgares in effectũ ſenſerant, non omninò deperiſſe, quod penderant perfectioni ſuæ. Comes autem volens his maiora præſtare patriæ, recollecto ræſarcitoq; nauigio , & conductis recentibus pro his qui læſi vel ſauciati fuerant, ſiue perempti, vela reflexit verſùs caſtellum de Breſt,quod videtur cauis eſſe minoris Britanniæ,cõtra quòd Gallici ſiue Britones iam duas munitiones erexerant,vel erecturi fuerant maiores, & multo fortiores, quàm fuerunt illæ quas dux Lancaſtriæ per ſuos debellauerat, & deſtruxerat verſùs Hiſpaniam proficiſcens. Harum vnam Admiralius (debellatis qui intus erant) cepit,& quia videbatur fortis, & neceſſaria caſtello,ſi noſtri poſsiderent eam, poſuit quoſdam ex noſtris in ea. Reliquam verò ſumptuoſè paratam, ſed nondum erectam iniecto igne cremauit, & ſic Franci paruo tempore eodem in loco geminata damna cepêre,primò per ducis milites: ſecundò, per comitis huius tirones. Caſtellum inſuper de Breſt cunctis victualibus quæ ſufficerent ad vnum annũ refecit, & caſtellanis veſtes & calciamenta donauit. Compoſitiſquè per omnia rebus,rediuit in Angliam cum benedidictione omnium plebanorum. Sed inuidebant omnes tantæ probitati qui cum Rege erant, Dux Hiberniæ, Comes Southfolchiæ, & Symon de Burleya, cum Richardo Styry, deprauantes acta Comitis apud Regem,& dicentes eum nullum opus egregium perpetraſſet, quippe qui non niſi Mercatores inuaſerit,quorum fructuoſius extitiſſet amorem ſeruaſſe patriæ, quàm odium exorabile concitaſſe.

Quidam inuident factis comitis.

Et hi nimirum milites, plures erant Veneris, quam Bellonæ,plus valentes in thalamo, quàm in campo, plus lingua quàm lancea præmuniti, ad dicendum vigiles, ad faciendum acta Martia ſomnolenti. Hi igitur circa regem conuerſantes,nihil quod deceret tantum militem informare curabant, non dico tantum armorum vſum, ſed nec ea quæ maximè reges generoſos decent in pace, videlicet in venationem, vel aucupationem aut his ſimilia, quibus regni honor creſcit. Factumq; eſt iſtorum inſtinctu, vt Rex tantũ offenderetur his qui hoc negotio militauerant, quòd venienti ſibi Comiti Notinghamiæ (qui eſt Comes Mareſchallus,& regis ſemper fuerat conſodalis & coetaneus) & ſperanti magnas à rege grates reportaſſe, rex nullum bonum vultum faceret, ſed omninò demiſſum. Dux autem Hiberniæ, vtrique Comiti, non ſolùm vultum ſubtraxit, ſed colloquium : inuidens fortaſsis probitati, quam ipſe aſſequi non valebat. Ipſi verò comites hæc cernentes, ſed paruipendentes, ad propria diſceſſerunt, victuri quietiùs quàm cum rege.

Interiecto

Interiecto poſthæc paruo tempore, qui de conſilio regis erant, monuerunt eum, vt Henricus Percy (filius comitis Northumbrorum) mitteretur ad mare, ad repellendum irruptiones hoſtium, qui dicebantur prompti (propter plagam quam dudum acceperant per comitem Arundeliæ) ad irruptiones in Angliam faciendum. Cui nec ſufficientem manum delegauerunt, nec fauorem quem decuit impenderunt, ſed hæc fecerunt ei, inuidentes (vt dicebatur) eius indoli, eò quòd iam nomen magnum propter probitatē, tā inter Scotos, quā Anglicos eſt adeptus. Sed ipſe, quod ipſi doloſi machinati fuerant, vel neſciens, vel paruipēdens, intrepidè ſuſcepit iniunctum negotiū, & animoſè ſtrenuéq; peregit: & (expleto termino ſuæ militiæ) incolumis remeauit.

Henricus Percy iunior deſtinatur ad mare.

Per idem tempus erat quidam frater in Anglia, de Carmelitarum ſecta, cui nomen erat VValterus Diſſe, (qui dudum fuerat confeſſor ducis Lancaſtriæ,) ſed cum eo in Hiſpaniam tendente minimè profectus eſt, ſed domi remanſerat propter cauſam inferiùs declarandam. Papa ſiquidem Vrbanus ſextus, agnoſcens Hiſpaniæ regnum grande, diuitijſquè refertum, & librans (licèt inaniter) quanta commoda ſibi accreſcerent, ſi Dux eius dominio potiretur, præter priuilegia quæ conceſſerat profectura, iam noua conceſsit profecto per dictum fratrem VValterum Diſſe poſtulantibus diſpenſanda, ſed non ſine pecunia acquirenda. Inter quę priuilegia ſiue poteſtates acceptas à Papa, fuit vnū, ad quod acquirendum concurrebant, & grandes ſummas offerebant. Qui pronior exiſtens plura proferentibus, eos domini Papæ capellanos creauit, ſecundùm formam & iuris conſuetudinem in Romana curia frequentatam. Cōceſsit inter multas hanc libertatem cuidam fratri de ordine Auguſtinenſium, dicto Petro Patteſhull, qui exindè putans ſe omni libertati donatum, cæpit primo adhærere VViclefenſibus (quos Lollardos quidem vocant) qui ſui tenentes doctrinam magiſtri, iam ex anima multa ſtultorum ſequatium Londonijs fecerant, & plures doctrina polluerant ſua praua. Igitur iſtorum ſe tradens informationi, didicit quòd bene fecerit priuatam deſerendo religionem, publicæ vitæ ſe conferens, quæ ſanctior, & perfectior, eminentior, atque ſecurior eſſe videbatur. Tandem horum imbutus malicia, & propria exagitatus nequitia, hortantibus illis, coactus eſt prędicare, & publicè vitia ſui ordinis propalare. Venit igitur ad Eccleſiam Sancti Chriſtofori Londonijs, ſequentibus eum penè centū de lollardis, & ibidem tanta mala facinora in cōfratres quondam ſuos euomuit, vt horrori foret audientibus, & ſtupori. Interea quidam accurrentes, hęc Auguſtinenſibus nunciarunt. Quorum quidam mox egreſsi (ſcilicet ad numerū duodecim maiori animoſitate vigentium) venerunt ad locum, vbi adhuc flagitioſus ille, tanta facinora declamabat. Et audientes quæ dicebantur, valde commoti ſunt, vnus autem plus zelans pro religione, audacter aſtans, contradixit his quæ nebulo proponebat. Quod cernentes lollardi, ſurrexerunt cum impetu, & fratrem contradictorem deiecerunt, lacerauerunt, & conculcauerunt, & malè verberibus tractauerunt. Sed & cunctos fratres eiecerunt, & extra eccleſiam perſecuti ſunt, volentes eos perimere, & eorum domos incendere, cum furore clamantes, & dicentes: Diſperdamus homicidas, incendamus Sodomitas, ſuſpendamus regis & Angliæ proditores. Cum iſto itaque furoris clamore currentes, ignem in habitacula fratrum inijcere proponebant. Sed impediti tamen ſunt humili oratione fratris Thomæ Aſhbourne, & ſodalis ſui, qui ambo boni viri, ambo fuêre ſacræ paginæ profeſſores. Innuit inſuper ad ſedandum turbā furentem, interuentus cuiuſdam de vicecomitibus Londoniarum, qui eos ſua ſuaſione mitigauit, & ad propria redire fecit. Intereà Lollardi ſecum dictum fratrem tenentes, hortabantur vt quia alias diſturbatus in ſermone fuerat, chartam

De poteſtate Walteri Diſſe

tam

tam conſcriberet, in qua omnia pręmiſſa, & ſi quę plura noſceret, exararet. Qui
mox eorum acquieſcens ſceleratis conſilijs, chartam confecit; in qua quoſdam
fratres ſuos accuſat, de diuerſorum confratrum ſuorum homicidio. Et vt ma-
ior fides tribueretur dictis ſuis, edicit occiſorum nomina & tortorum vocabu-
la: necnon & loca deſignat, in quibus occiſi vel ſepulti fuerant tali modo per-
empti. Dicit inſuper eos Sodomitas exiſtere, regiſquè & regni traditores, &
multa plura quæ dinumerare longum foret. Confectamquè chartam configit
ſuper fores Eccleſiæ ſancti Pauli Londonijs, vt maior confuſio poſſet accreſce-
re fratribus memoratis. In cuius principio dicit ſemet de nido egreſſum diaboli,
& per dei gratiam, de malis & impuris hominibus euaſiſſe ad vitam perfectiſ-
ſimam, ob quam cauſam, & quia erat veritatis aſſertor, dicit plurima ſemet
aduerſa paſſurum ab ijſdem fratribus, ſi comprehendere poſſent eum. Sed gra-
tias agit Vrbano Papæ, quòd tantæ per eum libertati donatus ſit, quod valeat cũ
adiutorio amicorum ſe ſubtrahere de manibus æmulorum: Hanc chartã multi
de capuciatis militibus perlegentes, pro firmo prædicauerunt cuncta fore vera
quæ ſcribebantur, vndè & tranſcripta exinde ſibi fecerunt, vt valerent ſuæ mi-
Ruina militũ lollardorum. litiæ ſatiſfacere in futurum. Erant autem milites qui hanc ſectam coluerunt
quammaxime, & ſuſtentauerunt VVilhelmus Neuile, Ludouicus Clifford,
Iohannes Clanvovv, Richardus Styry, Thomas Latymer, & inter cęteros ma-
ior fatuus Iohannes Montagu, qui in tantam lapſus eſt veſaniam, vt cunctas i-
magines quas apud manerium de Scheuele (bonæ memorię quondam) Iohan-
nes Aubrey, & expoſt dominus Alanus Buxille, vel eorum anteceſſores erexe-
rant in capella ſua, deponi faceret, & in locis abditis collocari: vnũ ſolummo-
do priuilegium adepta eſt imago beatę Catherinæ, quam in piſtrinum ſuum
deferri permiſit, quia plures afficiebantur. Huius ſacerdos ſectator acerrimus
lollardorũ, cũ perueniſſet ad vitæ metam, & cognouiſſet ſe proculdubio mori-
turum, compunctus, & penitens eorum quæ contra fidem commiſerat, ſacer-
dotem petijt, cui confiteri valeret: Cui quidam de familia velut cum admira-
tione reſponderunt: Quid eſt (inquiunt) quod quæritis? quid quod deſideratis?
Nonne vos prædicaſtis, omnem confeſsionem extrinſecam ſacerdotibus faciẽ-
dam ſuperuacuam, ſolummodò ſufficere, vt quis ſoli deo confiteatur? Quibus
ille, Erraui inquit, ſed modo precor indulgete mihi copiam ſacerdotis. Acci-
dit eo tempore vt præſens eſſet Nicholaus Hereford; doctoris theologiæ gradũ
habens, ſed ſeductoris ſequens officium, quippe cui (poſt hæreſiarcham Iohã-
nẽ VVicklef) omnes huius ſectæ viri maximè adhærebant. Hic ergo cum ad
præsbyterum acceſsiſſet, & in voluntate confitendi poſitum cognouiſſet, quid
eſt (inquit) quòd agis fatue? quid turbaris? Confitere deo, qui poteſtatem am-
pliorem habet ligandi, atq; ſoluendi, quàm habent laici ſacerdotes, & ſufficiet
iſta confeſsio tua: tibi ipſi peccaſti, non ſacerdoti, ipſe debet remittere cui fit of-
fenſa. Ille verò perſiſtens in petitione ſua: In vobis (inquit) ſit peccati periculũ,
ſi ſine confeſsione viaticoq; diſcedam, cui voluntas ineſt catholicè moriendi, ſi
mihi copia donaretur: & poſt puſillum ſpiritum exhalauit. Cui credibile eſt
ſuffragaturam voluntatem bonam confitendi, quam habuit moriendo. Et quia
pro maiori faciẽda notitia huius infandæ ſectæ, pauliſper digreſsi ſumus à ma-
teria ad continuandum inceptę rei ordinem reuertamur.

Dux Hiberniæ repudiat vxorem ſuam, regis natã, & ducit ignobilem.

Accidit his diebus, vt Robertus de Veer elatus de honoribus quos rex impen-
debat eidem iugiter, ſuam repudiaret vxorem iuuenculam, nobilem, atque pul-
chram, genitam de illuſtris Edvvardi regis filia Iſabella, & aliam duceret, quæ
cum regina Anna venerat de Boemia (vt fertur) cuiuſdam Cellarij filiam, igno-
bilem prorſus, atque fædam: ob quam cauſam magna ſurrepſit occaſio ſcanda-

lorum

lorum (cuius nomen erat in vulgari idiomate Lanccerona.) Fauebat ſibi in his omnibus ipſe rex, nolens ipſum in aliquo contriſtare, vel potiùs (prout dicitur) non valens ſuis votis aliqualiter obuiare, quià maleficijs cuiuſdam fratris (qui cum dicto Roberto fuit) rex impeditus nequaquam quod bonum eſt, & honeſtum cernere, vel ſectari valebat.

Dux Glouerniæ indignatur.

Indignabantur proinde proceres, ſed præcipuè dux Glouerniæ auunculus præfatæ puellæ, qui etſi modò nō valebat vlciſci tantas iniurias illatas nepti ſuæ, omnia tamen conſeruabat in corde ſuo, vſq; in tempus retributionis futuræ. Ducem verò Hiberniæ præmiſſa non latebant, quamobrem & ſibi cauere ſtatuit, & ducem Glouerniæ cum vniuerſis qui ſibi fauebant de medio tollere meditatur. Iam Paſcha tranſierat, iam tempus præterierat, quo dux Hiberniæ trāſfretaturus fuerat in Hiberniam, & adhuc eum, velut nihil de profectione cogitaret, Anglia retinebat. Sed ne tumultus foret nimius in regno inter proceres, rex velut deducturus eum ad naues, in VValliam proficiſcitur cum eodem, nō dimiſſurus eum, ſed detenturus ibidem, vt illuc ſemoti, quietiùs deliberare poſſent, qualiter Ducem Glouerniæ, comites Arundeliæ, VVarvvici, Derby, & Notynghamiæ, cum alijs regni fidelibus dolo tenerent, & occiderent. Erant autem cū illis comes Southfolchię Michael Atte Poole, Robertus Tryſilian iuſticiarius, & plures alij qui ſuæ pelli timentes, non ſegnius quàm rex, & dux Hiberniæ, in necem prædictorum procerum conſpirabant. Emerſo temporis magno ſpacio è Cambria (velùt profectio Ducis in Hiberniam obliuioni data eſſet cunctis qui remanſerant in Anglia) redit cum duce, & ſuis traditoribus, ad caſtellum de Notyngham, tractaturus ibi finaliter de morte procerum prædictorum. Illuc igitur aduocari fecit multos de Londonijs, quos nouit contingentes ad vtrumlibet, & cunctos regni vicecomites, & Iuſticiarios vniuerſos. Sed Londoniēſes accerſiuit, quia mobiles erant vt arundo, & nunc cū dominis nunc cum rege ſentiebant, nuſquam ſtabiles, ſed fallaces, quorum multi nuper de proditione in regem confeſsi fuerant, ſed tamē eius gratiā conſecuti, vt ipſi gratiam ſibi pro gratia gratis rependerent, & dominos indictarent de multis criminibus, quę contra eos rex dum in remotis ageret imaginatus fuerat cauteloſè, vicecomites conuenire fecit, vt ſciret quantam poteſtatem poſſent contrahere in regis negotium aduerſùs Barones, & vt ipſi nullum militū de pago vel ſchira permitterent eligi, niſi quem rex, & eius conſilium elegiſſet. Sed ad iſta reſponſum eſt per vicecomites, communes omnes fauere dominis, nec eſſe in poteſtate ſua ad hanc cauſam exercitum contrahere. De militibus eligendis dixerunt ſimiliter, communes velle tenere conſuetudines vſitatas, quæ volunt quòd à communibus milites elegantur. Vicecomites ergo datis his reſponſis, dimiſsi ſunt. Iuſticiarij ſunt vocati, vt ipſi decernerent indictamenta fore legalia, & eiſdem apponerent ſua ſigilla. Quod & tunc factum eſt, à Roberto Tryſiliā & Iohanne Blake iuris apprenticio (quem Robertus Treſilian ad curiam Regis ad dictum facinus introduxerat perpetrandum) expeditis ad vota indictamentis in ſępedictos proceres, & multos alios nobiles & Barones, qui ad hoc vocati fuerant ſunt dimiſsi.

Rex redit à Wallia. *Cōſilium ſubdolum.* *Cauſa huius vocationis.* *Proceres indictantur.*

Rex conducit bellatores.

Rex autem & dux Hiberniæ miſsis mox nuncijs conduci fecerunt, quos poterant, vt cum illis ſtarent ſi oporteret contra dominos in die belli. Quorum multi reſponderunt, ſe nec poſſe, nec velle ſtare contra dominos, quos pro certo ſciebant intimè regem diligere, & omnia machinari, omnia ſtudere, omnia facere pro honore ſuo. Multi ſimpliciter putantes ſe conduci, promiſerunt ſe ad notationē regiam fore paratos. Interea rumor huius facti peruenit ad dominos, & eos magna repleuit triſtitia, eò quòd nullius culpæ conſcij tanto regis

odio

Dux Gloucerniæ mittitur regem pacare.

odio turbaretur. Vnde in primis regis patruus, dominus Tho. dux Glouerniæ, vt regis odiũ mitigaret, & animũ ad cõcordiã paceq; reduceret, coram epiſcopo Lõdinenſi, & multis alijs regni nobilibus, tactis ſacroſãctis, iuramentũ ædidit, ſe nunquã aliquid in regis læſionem machinatum fuiſſe, ſed omnia pro poſſe, ſtuduiſſe, & perfeciſſe, quæ regis honorem, cõmodũ, & beneplacitũ proſpectabant: excepto, quòd ducẽ Hiberniæ, quem rex dilexit, lætis oculis non reſpexit, nec quidẽ in futurũ reſpicere voluit, qui nõ tantũ ſuam ſed regis conſanguineã dehoneſtaſſet: quàobrem in eundẽ ſtatuit firmiter vindicari. Cùm autẽ epiſcopus Londinenſis iſta (prout iniunctum ſibi fuerat) regi retuliſſet, & aliqualiter ad credendum Ducis iuramento inclinatus eſſet, Michael Atte Poole timens ſi dux & rex rediſſent in concordiã, ſua adfutura diſpendia, verba fecit contra ducem, quibus aduerſus eum regis animũ cõmoueret. Cui mox epiſcopus: Sileas, (inquit) ô Michael, non decet enim te os de cætero aperire. Quare (inquit Michael) ita dicis? Quin (inquit epiſcopus) damnatus fuiſti in retroacto parliamento, & non eſt niſi regia gratia quòd tu viuis. Ad hæc mox rex iratus præcepit epiſcopo recedere, & ad ſuam eccleſiam remeare. Qui confeſtim diſceſsit, & duci quæ viderat vel audierat nunciauit. Hinc excreuit rancor & indignatio duci, ſuiſq; nequam cõſiliarijs odium inexorabile, per omnes dies duce Hiberniæ, Michaele Atte Pole, Roberto Triſilian, Alexandro Neuile Archiepiſcopo Eborac. & multis alijs, iram augentibus, concitantibus, & confirmantibus contra ducem. Qui conſiderans quorſum res tenderet, conuocatis ſecretò comitibus Arundeliæ, VVarvvici, & Derbeyæ (qui conſimili damnationi ſubiacerent, ſi non maturè proſpicerent ſibi) denudat conſiliũ, edicit periculum, quod omnes in cõmune tangebat. Qui mox collectis exercitibus, ſtatuerunt regem conuenire ſuper præmiſsis, & fauore quem præbuit non tantùm ſuis, ſed publicis proditoribus, nec non de periclitatione regni, quæ imminebat, niſi maturiùs ſubueniretur eidem. Econtra rex ex parte ſua (agentibus proditoribus) deliberauit qualiter ſingulos præfatos tolleret, antequàm munitis viribus ſibimet ſubuenirent.

Episcopus loquitur Michaeli Atte Poole.

Rex mittit ad capiendum comitem Arundeliæ, ſed euaſit.

Et primò miſit ad caſtellũ de Reygate (vbi comes Arundeliæ morabatur) comitem Northumbriæ, cum multis alijs ad areſtandum eum. Qui cernens animum comitis exacerbatum, & militiæ magnam multitudinem circa ipſum, timens perficere cõmiſſum mandatũ, negotio receſsit infecto. Poſt quẽ miſsi ſunt plures qui noctanter eum interciperent, & præſentiæ regis ſiſterent, vel certè perimerent, ſi quo modo poſſent. Sed illorum aduentum præuenit nũcius ducis Glouerniæ, qui nocte tota illum equitare compulit, ita vt ſummo mane perueniret ad ſiluam de Harynggeye (trãſcurſis celeritate triginta milliaribus (non ſine magno labore,) vbi reperit cõgregatos ducem Glouerniæ, & comitem VVarvvicenſem, cum populo numeroſo.

Rex proficiſcitur Cantuariam.

Eodem tempore (vt dicebatur) rex verſus Cantuariam ſe parauerat proficiſci, non tantùm vt vota redderet beato Thomæ, ſed vt promiſſa pacta firmaret trãſfretando regi Franciæ, cui vendiderat Caleſiam, cum caſtello de Guynes, & vniuerſis fortalitijs, quæ anteceſſores poſſederant in illis partibus, vel auito iure, vel bellica acquiſitione. Sed hanc profectionem impediuit ſubitò comperta cõgregatio dominorum in ſilua de Harynggeye, & regem obſtupeſcere multum fecit, vndè conuocatis familiaribus ſuis, ſciſcitabatur quid ſibi vellet talis collectio inopinata.

Proceres congregantur, rex turbatur.

Et cùm cognouiſſet propoſitũ dominorum, quòd pro reducẽdo eum ad frugem melioris vitæ, & regiminis cõmodioris conuenerant, mox expauit, quærens quid agendum in tanta turbatione foret. Quidam autem cenſuerunt dominos reconciliandos, & promittendum eis votiuam executionem propoſiti ſui. Alij laudauerunt regis familiam, congregandam cum Londinenſibus, ad exeundum & obuiandum proceribus, & experiendum martis fortunam,

nam. Et horum acerrimus erat Archiepiſcopus Eboracenſis. Sed diſſuaſerunt hoc prudentiores conciliarij, aſſerentes regi nullum prouenturum cōmodum licèt vinceret, & magnum adfuturū dedecus & diſpendium ſi vinceretur. Interea venit quidā miles exercitatus, ſed ſenſu vacuus, Dominus Hugo de Lynne, qui eò quòd ſtultus erat, & ſenſum perdiderat, eleemoſyna dominorum plurium ſuſtentabatur. Ab iſto igitur Rex iocando quæſiuit quid acturus eſſet contra proceres; qui congregati dicebantur in prædicta ſilua. Cui mox Hugo cum ſumma melancholia reſpondit. Exeas (inquit) & aggrediamur eos, & cuiuſlibet matris filios perimamus, & per oculos dei hoc completo, peremiſti omnes fideles amicos quos habes in regno. Quod reſponſum etſi ſtultè prolatum, ſapientes quammaxime ponderant. Interea pacis mediatoribus intercurrentibus, res ad id deductum eſt, vt domini apud VVeſtmonaſterium coram rege venirent, accepturi reſponſum de his, pro quibus commoti fuerant. Epiſcopo Elienſi, cum multis alijs fide dignis, ſacramento firmantibus pro parte regis, quòd nulla fraus, nulla deceptio, nullum periculū pararetur, per quod ipſi domini nec in vita vel membris ſentirent diſpendia quouiſmodo. Et ſi contingeret regem, vel eos qui cum eo erant, ab iſto pacto reſilire, palam, vel occultè, dicti mediatores dominos inde præmonerent. Cùm autem domini ſe paraſſent, vt Londonias iuxta condictum conuenirent, præfati pacis mediatores, clàm miſerunt ad illos, nunciantes inſidias tenſas eis, in loco qui vocatur le Muvves iuxta Londonias, & ideò ſe nolle conſulere vt venirent, niſi cum ſecura manu. Quod audientes domini, ſuum diſtulerunt aduentum. Vndè tranſacta hora limitata, cū non adfuiſſent, inquiſiuit rex cur domini pacta non ſeruabāt. Cui epiſcopus Elienſis: Quia (inquit) parantur inſidiæ mille vel amplius armatorum in tali loco contra pactum, & ideò nec veniunt, nec reputant vos fidelem. Rex verò confeſtim motus, iurauit ſe non eſſe conſcium huius rei, & ideò iuſsit vicecomites Lōdoniarum, vt pergentes ad le Muvves, & omnia perſcrutantes, interficerent ſi quos inuenirent ob hanc cauſam congregatos ibidem: ſed non latuit dolus ibi, ſed apud VVeſtmonaſt. factione Thomæ Tryuet, & Nicholai Brambre militum, qui cognoſcentes ſe depræhendendos, occultè dimiſerunt armatos, & Londonias remiſerunt. Miſit ergo rex iterum ad dominos, promittens ſecurum commeatum ſi venirent. Qui mox ad VVeſtmonaſteriū cum manu valida peruenerunt.

Ridiculoſa reſponſio.

Rex verò in aduentu dominorum regalibus ornans ſe inſignijs, togā videlicet, & ſceptro, aulā VVeſtmonaſt. eſt ingreſſus; pro quo Cācellarius epiſcopus Elienſis verba fecit in hunc modū. Domini (inquit) dominus noſter rex audiēs vos dudū cōgregatos in parco de Harynggeye contra morem, nō in vos irruere voluit (quod quidē ſibi fuiſſet facile, ſi non vobis cauiſſet, & his qui vobiſcum erant.) Quia nulli dubium, ſi conflaſſet exercitum, multò plures vobis habuiſſet, & fortaſsis multus hominū ſanguis effuſus fuiſſet, quod conſtat dominum noſtrū regē quāmaximè abhorrere: & ideò pacientiā ſibi ſumens & manſuetudinem, præeligit vos pacificè cōuenire, & cauſam dicere quare tot homines cōgregaſtis. Ad hæc domini reſponderunt ob regis & regni vtilitatē ſe cōueniſſe, & vt proditores quos ſecum iugiter detinebat auellerent ab eodem. Proditores verò appellabant Robertū de Veer ducem Hibernię, Alexandrū Neuile Archiepiſcopū Eborac. Michaelē Atte Pole comitem Southfolchiæ, Robertū Tryſilian falſū Iuſticiariū, Nicholaū Brābre falſū militē Londineſem. Et vt hanc appellationē verā fore mōſtrarent (proiectis chirothecis) eā ſe velle duello proſequi, iurauerunt. Ad hæc rex: Non ait modò fiet hoc, ſed in proximo parliamento, quod præfigimus in craſtino Purificationis beatę Virginis, ad quod, tam vos,

Acta apud Weſtmonaſt. inter regē & dominos.

quàm ipſi venientes, recipietis (ſecundùm iuris exigentiam) quæ ratio dictauerit vniuerſa. Et nūc ad vos (ô domini) meus ſermo, quo modo, qua ratione, vel quali vos audacia prçſumpſiſtis contra me inſurgere in hac terra? Putaſtis ne me perterruiſſe cum tanta veſtra prçſumptione? an non armatos habeo ſi voluiſſem qui vos circumſeptos vt pecudes mactauiſſent. Profectò de vobis omnibus nō plus in hac parte reputo, quàm de coquinę meæ infimo garcione. Cùm hęc & plura alia peroraſſet, leuauit ducem Glouerniæ (qui hactenùs genuflexerat) & reliquis iuſsit vt ſe erigerent. Poſt hæc amicabiliter duxit illos in cameram, & pariter potauerunt, & finale reſponſum receperunt, quòd cuncti (prout dictum eſt) ad parliamentum conuenirent, in quo fieret omnis iuſticia vtrique parti. Et interim rex recepit ducem Hiberniæ & cæteros in ſuam protectionē, & Ducem Glouerniæ cum ſuis ſocijs pari modo, vt nulla pars intereà noceret alteri, nec præſumeret congregationem facere vſque ad diem tempuſquè præfixum: & ſic iſtud conſilium eſt ſolutum. Hæc acta ſunt in abſentia prędictorum, quia non audebant comparere in dominorum pręſentia, quia profectò ſi comparuiſſent, tunc illicò pœnas luiſſent abſque reſpectu regiæ maieſtatis.

Dux Hiberniæ congregat exercitum ad extinguendū dominos.

Recedentibus dominis, nō eſt viſum eis tutum iā tunc diſiungi, propter regis mobilitatem, & proditorum notoriam falſitatē, quod eis expoſt magnæ ſapientię loco fuit. Nā de conniuentia regis, dux Hiberniæ in partibus Ceſtrię, VValliæ, magnam turbam collegerat. Quorum campi ductor erat Ceſtriæ Conſtabularius dictus Thomas Molynevves, vir diues & audax, cuius nutum tota illa prouincia expectabat. Non diu tamen dominos latere potuit tantus dolus, ſed præmoniti de his omnibus, & quòd dux Hiberniæ Londonias properaret cū tanta turba, vt iunctus Londonienſibus, quaſi inuincibilem exercitum ex duobus faceret, extemplò ſuos armauit, & inuicem cohortantur, vt iam non negligant ſalutem propriam, ſed feſtinent pręoccupare vel extinguere, qui in illorū necē cōſpirauerant frauduleter.

Domini exeūt obuiam duci Hiberniæ.

Igitur duci Hiberniæ exeuntes obuiam, ſed occultè, dimiſerunt turmas ſuas ad obſidendū omnes vias quibus venturus ſperabatur. Sed dux Hiberniæ cùm ſublimis & glorioſus equitaret cum exercitu quem comparauerat, & nullum crederet auſurum obuiare ſibi, repentè dirigēs in obliquum oculos, vidit dominorū exercitum nō procul ab eo diſtantem, & aduentum eius in cuiuſdam vallis medio præſtolantem. Quo viſo, cor eius expauit, & dixit:

Dux Hiberniæ verba facit ad ſuos.

Amici (inquit) vt cerno mihi fugiendū eſt ad horam, quia multò maior fortitudo in aduerſa parte videtur quàm noſtra: vndè antequā ſit manibus conferendū me ſubtrahā, & ſaluabo ſi potero. Quia me ſolùm quęrūt, contra vos autem nihil habent. Quamobrē me dilapſo vos de facili euadetis. Cui quidam ex militibus ſuis ait: Tu nos è patria exire compuliſti, tu fidē nobis ſuaſiſti, tu ad hoc iter nos coëgiſti, tecum ergo parati ſumus dimicare, tecum vincere (ſi contingat) vel (ſi fortuna non faueat) tecū mori viriliter. Nō (inquit) ita in præſentiarum facietis, & mox calcaribus vrgens ſonipedem fugere æſtimabat. Quare multi qui cum eo venerant execrantes eius meticuloſitatem, ad dandum dextras dominis parauerunt. Erat ibi tunc dictus Thomas Molinevvs qui ſe præparauit ad pugnam (quia nondum domini cuncti conuenerant ad illum locum, ſed vnus tantùm, filius ducis Lancaſtriæ Hēricus comes Derbeyę, qui cùm aliquandiu pugnaſſet, feſſus & deſperans, flumen quod propè erat ingreſſus eſt. Inter multos verò Thomas de Mortuomari miles hortabatur vt aſcenderet, vel ſine dubio eū in flumine ſagittis perforaret. Si (inquit Thomas) aſcendam, vis ne ſeruare vitam meam? Non hoc promitto (ait miles) ſed vel aſcendas vel occumbes mox. Cui ille: Si ſic (inquit) neceſſe eſt, ſinas vt aſcendam, vt tecum vel quocunque veſtrum pugnem, vt moriar ſicut homo. In aſ-

cendendo

cendendo autem cepit eum miles per caſsidem, & de capite ſuo traxit, & mox extracto cultello daggardo eius cerebrum perforauit. Interea dux Hiberniæ fugiens, peruenit ad flumen, ſed cùm tranſire ad pontem vellet, confractum reperit. Ad alium verò pontem dum perueniſſet, architenentes inuenit, qui eius tranſitum prohiberent. Igitur diuertens ab eis, & vadum quærens, equum compulit intrare flumen, in quo mox ex equite natator factus, ad aliam ripam venit. Nox autem erat, & ideò non ſunt ſecuti fugientem ſerui procerum, eò maximè quòd diuerticula patriæ neſciebant. Equus tamen eius, cum caſside, & cum chirothecis pectorale, in ſortē peruenit dominorum. Vndè expoſt magno tempore ſubmerſus fuiſſe putabatur. Quadrigam eius inſuper cum clitellis proceres interceperunt, in quibus plurima repererunt, & præcipuè regis ad ipſum literas, in quibus continebatur, vt venire feſtinaret ad eum Lōdonias, cum poteſtate magna, & rex paratus eſſet, & cor apponeret ad viuendum & moriendum cum eo. Qui apices magnam fidem fecerunt dominis de regis inconſtantia & mutabilitate.

Thomas Molineux occiditur.

Michael Atte Poole per idem tempus timēs animaduerſionem in eum futuram, latēter fugit Caleſiam, ducente eo quodam milite VVilhelmo Atte Hoo. Quo cùm perueniſſet, mutato habitu, & raſa barba, portabat altilia velut ad vendendum, donec veniſſet ad fores caſtelli Caleſiæ, cuius capitaneus erat dominus Edmundus Atte Poole frater eius, à quo (licèt difficulter cognitus propter veſtem ſordidam, & raſam barbam) rogauit vt eum occultaret & tutaretur, narrans quòd propter quoſdam æmulos quos timebat, Anglia exceſſerat. Cui ille, Frater meus es (ait,) ſed noueris quòd pro vlla conſanguinitate nolo deprehendi falſus regno Angliæ, nec te admittere ſine ſcientia vel conſilio domini VVilhelmi de Bello campo, qui eſt capitaneus huius villæ, quia credo & veraciter conijcio, quòd ſine magnis offenſis non fugiſti. Miſit ergò ad VVilhelmū Beauchamp, nuncians fratrem eius aduenisse, non tam mirabiliter, quàm miſerabiliter, & orans vt ſibi liceret recipere eum, & exhibere, donec idē VVilhelmus decerneret eum remittendum. Quod ita factum eſt: Nam reductus ad regem fuit, ſed permiſit illum rex ire liberè quocunque vellet, paruipendens verbum proprium, quo promiſerat eum exhibendum cum cęteris parliamento futuro. Fugerunt eo tempore Archiepiſcopus Eborac. & Robertus Tryſilian, irā (quam meruerant) procerum metuentes. Regreſsis dominis à conflictu qui fuit iuxta Burford propè Babbelake, vbi militibus qui cōuenerant cum Duce Hiberniæ, & armigeris, redonatis armis & equis, & ſecum detētis, ſed plebanis equis, arcubus, ſagittis, ſpoliatis & domum remiſsis, magna fiebat in cōmuni vulgo lætitia de hoſtibus regni ſtratis. Sed hanc lætitiam temperauit euaſio ducis Hiberniæ, quia quid de eo fuit actum neſciebatur.

Acta Michaelis Atte Poole.

Accidit eo tempore, vt quidam nuncius regis Franciæ caperetur, Luſtratus nomine, qui detulerat apices, in quibus licenciauit rex Franciæ, regem Angliæ, & Ducem Hiberniæ, & quoſdam alios (ſub hominum certo numero) venire Boloniam, vbi rex Franciæ (collecto exercitu) aduentum Regis præſtolabatur, vt eum ſuſciperet cum magna pompa, & ab eo reciperet poſſeſsionem in Caleſia, & omnibus munitionibus quas rex Angliæ in illis partibus poſsidebat, pro quibus omnibus rex Franciæ perſoluiſſet. Et rex Angliæ pro Vaſconia homo ligeus regis Franciæ deueniſſet, proceres autem hæc reticētes, feſtinauēre Londonias properare, vbi rex natale dominicū celebraturus erat, non apud VVeſtmonaſteriū, ſed in turri, quia putabat locum (ſiquid ſiniſtri emergeret) ſe poſſe tueri. Collecto ergo exercitu propè ad quadraginta milliū valentiū bellatorū (eò libentius aduentantiū, quo ſperabāt Lōdinēſes ſpoli-

Capitur nuncius regis Francorum.

Annalis concluſio.

andos.) In craſtino natalis dominici Londonias peruenerunt, & ſe in campos vbi videri poterant à turri per bellicas acies demonſtrauerunt. Et quia res digeſſimus vſq; ad hoc tēpus, hic erit elapſi finis anni. Tranſit annus iſte frugifer, fructiter, & ſalubris mediocriter: Angliæ turbulenter, (præter id, quòd vina captà per comitē Arundeliæ lætificarunt corda multorum:) Hiſpaniȩ lætus de receſſu ducis regnum vendicantis, & ſuorum interitu miſerando: Franciæ triſtis & lugubris, propter non ſolùm vina perdita, ſed vaſa cum viris: Flandriæ mœſtus, propter vina perdita cum bonis communiter Gallicorum.

Acta inter regem & Londinenſes.

ANno dominicæ incarnationis M.CCC.lxxxviij. fuit rex ad natale Londonijs in turri (vt præfertur) (hic eſt annus vndecimus regni eius) ad quē locum collecti ſunt proceres cum plebe ſua, hoſpitatiq; ſunt in ſuburbijs vitantes fallacias vrbanorum. Erant tunc in magno metu Londinenſes, librantes diuerſa pericula, ſcilicet iram regis, ſi proceribus aperirent, ſi verò illos excluderent, indignationem indiſcreti vulgi, quod cum illis venerat, & prȩſto fuit ad infringēdum muros vel fores ciuitatis, ſi vel minimè exacerbarētur. Reſtabat & aliud ſatis graue periculum, quia niſi maiores dominis aperirent, cōmunes ciuitatis & pauperes (qui plus affectabant ſeditionem quā pacem) parauerunt ſe ad introducendum dominos cum plebe ſua, & diripiēdum quicquam in domibus diuitum præcioſum. Habita tādem deliberatione, Maior Londoniarum exijt, & dominis hoſpitia intra vrbem, & omnia neceſſaria bona fide (ſi acceptare vellent) promiſit, & vinum cum ceruiſia, caſeumq; cum pane diſtribuit in exercitu vniuerſis, quod non paruum commodum poſtea vrbi fuit. Rex interea audiens, & ſciens hæc omnia, diſsimulabat, tanquam collectam multitudinem paruipenderet, & dominos non timeret, dicens Archiepiſcopo Cantuarienſi, & alijs qui intercurrebant pro pace facienda. Sinantur (inquit) hic iacere cum turba ſua, donec expenderint omnia bona ſua, & tunc demùm vacui reuertentur, & egentes in domos ſuas, & tunc loquar cum eis iudiciū ſigillatim. Cùm hæc audiſſent domini, valdè commoti iurauerunt ſe nunquā receſſuros donec cum eo ore ad os colloquium obtinerēt. Et mox miſerunt qui fluuiū Tameſim cuſtodirent, ne rex laberetur à manibus eorum, & poſtea ſubſannaret eos. Tunc videns rex ſe vndiq; circūcluſum, nuncijs loqui cȩpit, & iuſsit renūciari dominis, ſe velle tractare cū eis. Qui poſtulauerūt vt in craſtino veniret ad VVeſtmonaſteriū, vbi voluerunt ſibi depromere vota ſua. Non (ait rex) volo tractare cum eis apud VVeſtmonaſteriū, ſed hic in turri. Cui domini renunciauerunt hunc locū ſuſpectū fore, eò quòd poſſent illic ſtrui inſidiæ, & eis pericula præparari. Ad hæc rex, mittant (inquit) ducentos vel quot de ſuis voluerint & præuideant cuncta, ſcrutentur vniuerſa, ne lateat vllus dolus. Quod ita factum eſt. Tunc dux Glouerniæ cū ſocijs ſuis intrant turrim, & habito palam cum rege, ſed breui colloquio (poſtulante rege) cameram intrauerunt, vbi coram eo, eius cōſpirationem qua indictati ſunt recitauerunt, & litteras oſtendērunt quas miſerat duci Hiberniæ, vt exercitum cōgregaret in perniciem eorundem. Apices quoq; regis Franciæ (quas interceperant) exhibuerunt, quibus vel conceſſus fuit regi conductus in Franciam veniendi, vel cætera firmandi, quibus eius honor decreſceret, poteſtas fateſceret, & fama periret. Quid tunc rex ageret (iſtis viſis) neſciuit, præcipuè quia nouit ſe notabiliter depreſſum. Tandem confuſum & lachrymantem (licentia tunc petita) reliquerunt, ea conditione, vt craſtino veniret ad VVeſtmonaſterium auditurus plura, & tractaturus de neceſſarijs negotijs regni ſui. Quod ipſe promiſit, retinens ſecum in pignus amoris ad cœnam comitem Derbenſem: ſed antequam iret cubitum, agentibus ſuſurronibus, & dicentibus nō eſſe decens regi, tutū, nec honorificū,

vt illic

vt illic pergeret, propoſitum mutauit. Proceres cùm hæc nouiſſent triſtes effe-ũi, & amaro animo, renunciauerunt ei, niſi venire maturaret iuxta cõdictum, quòd eligerent alium ſibi regem, qui vellet & deberet obtemperare conſilijs dominorum. Quo telo rex percuſſus, ad VVeſtmonaſterium, in craſtino remigauit. Cui (poſt paucos tractatus) dixerunt proceres pro honore ſuo, & regni ſui cõmodo, oportere, vt proditores, ſuſurrones, adulatores, & malefici, detractatores, & inutiles à ſuo palatio & comitiua eliminarentur, & alij ſubſtituerentur loco ipſorum, qui ſcirent, & vellent, ſibi magis honorificè & fidelius famulari. Quod vbi rex conceſsit (licèt mœrens) cenſuerunt arcendos à curia Alexandrũ Neuile Archiepiſcopũ Eboracẽſem, Iohannẽ Fordã epiſcopũ Dunelmenſem, fratrem Thomã Ruſhok regis confeſſorem (de ordine prædicatorũ) epiſcopũ Ciceſtrenſem, ſed ipſe ſibi conſcius fugã inijt, & Eboracẽſis latebras requiſiuit. Expulerunt præterea dominos de Souche, de Haryngvvorth, de Burnel & de Bemond, Albredũ de Veer, Baldvvinũ de Bereford, Richardũ Adderbury, Iohannẽ VVorth, Thomã Clifford, & Iohannẽ Louel milites: nõ vt omninò dimiſſos, ſed parliamento proximo parituros. Expulſæ ſunt & dominæ tanquã inutiles curię, ſcilicet de Ponyngs, quæ fuit vxor domini Iohãnis VVorth, de Movven, & de Molyng, quæ cunctæ manucaptæ ſunt obijciẽdis in proximo parliamento reſponſuræ. Arreſtauerunt inſuper Symonẽ Burley, VVilhelmũ Elinham, Iohannem Beauchamp de Holte regis Seneſchallũ, Iohãnem Saliſbury, Thomã Triuet, Iacobum Berneys, Nicholaũ Dagvvorth, & Nicholaũ Brambre milites. Cæperunt & clericos, Richardũ Clifford, & Iohannẽ Lincoln. Richardũ Motford, & Nichol. Lake, decanũ capellæ regis, cuius verba multa fiebant in curia, & Iohannem Blake iuris apprenticium, quos omnes milites & clericos diuerſis carceribus tranſmiſerunt ſub arcta cuſtodia cõſeruandos, vſq; ad parliamentũ futurum quo ſuis aſtituri erant reſponſis.

Milites areſtantur.

Clerici areſtati.

Poſt feſtum Purificationis inceptum eſt parliamẽtũ Lõdonijs, licèt rex voluiſſet omninò ſubterfugiſſe dictũ parliamentũ ea vice. Ad quod proceres cum ſufficiẽti cõuenerunt exercitu, ad cõpeſcẽdum ſi emergerent motus rebelles, & cõtinuatũ eſt iſtud parliamẽtũ vſq; ad feſtũ Pẽtecoſtes cũ magna multorũ ſollicitudine & expectatione. In quo primò captus eſt Robertus Tryſilian, ſatis infortunatè ſibi, quia mox tractus eſt, & ad furcas ſuſpenſus. Cõſequẽter iudicio dominorũ proceſſum eſt contra Nicholaum Brambre militem, qui eidẽ damnationi ſubiacuit, licèt plures habuiſſet interceſſores. Hic (vt fertur) nomẽ nouæ ſcilicet paruæ Troiæ, cuius vrbis & nominis ipſe dux creari ſtatuit & nominari, ad perducẽdum ad effectum facilius cogitata, tabellos ſiue rotulos conſcribi fecerat, in quibus plura millia nominũ ſuorum ciuium exarata fuerãt, quorũ in hac parte reſiſtẽtiã verebatur, qui oẽs repente iugulati fuiſſent, ſed tamẽ ante ſuſpenſus eſt (vt præfertur) quã ad effectum perduceret meditata. Poſt hęc Iohãnes Saliſbury, & Iacobus Berneys, ambo milites, ambo iuuenes, ſed ambo proditores, tracti ſunt Parliamenti iudicio & ſuſpenſi. Deindè Iohannes Beauchamp de Holte regis Seneſchallus, (ab antiquo fallax & fraudulentus & tam domino Edvvardo de VVindeſore regi quàm filio ſuo Leonello quondam duci Clarentiæ infidelis) eiuſdem parliamenti decreto tractus & ſuſpenſus eſt. Suſpenſus eſt conſequenter Iohannes Blake ſcutifer qui in conſilio apud Notyngham ſteterat contra dominos infauſta hora. Nouiſsimè decollatus eſt Simon Burley quamuis comes de Derby omnes vires appoſuiſſet eius ereptioni. Ob quã cauſam magna diſſentio orta eſt inter eum & ducem Glouerniæ, ſed citò (laudes deo) ſopita. Hic in cunctis locis vbi incedebat non ſuæ fortunæ militem, ſed in omni apparatu ducem vel principem ſe ipſum exhibebat.

Parliamẽtum Londini.

Capitur Robertus Tryſilian.

Suſpenſio militum.

Decollatus eſt Symon Burley.

Eratquè cuſtos caſtelli de Doueria quod ad nutum regis cõſenſerat Gallicis vendidiſſe: fueratq; intollerabiliter ſuperbus & arrogans, oppreſſor pauperũ, oſor Eccleſiæ, mœchus & adulter. Damnati ſunt inſuper in præmiſſo parliamento Iuſticiarij, Robertus Belknap, Iohannes Holte, Rogerus Fulthorp, & VVilhelmus Burgh exilio, conceſſa certa pecunia ad vitam ſingulis pro ſuſtentatione ſua quotidiana: deindè exactum eſt iuramẽtum à rege ad ſtandum regulationi procerum, & non ſolùm à rege, ſed à cunctis regni incolis idem iuramẽtum eſt expetitum.

Profectio comitis Arundelienſis.

Poſt feſtum Pentecoſtes, Richardus comes Arundeliæ, cum valentium turba profectus eſt ad mare, & hinc inde velificans hoſtes vbique quæſiuit, tandem hoſtium rates reperiens, confligit & vincit: & naues octoginta vel mergit, vel capit, vel incendit. Inſulam de Beas ingreditur, quam deſpoliat & comburit. Inſulas inſuper de Vs, & de Ree, de Lemuſtre & de Rochele, de Olum & de Olorum, (vbi leges marinæ conduntur) inuadit, capit, & deprædatur. Dequibuſdam redemptionem percipiens, quaſdam verò igne deuaſtans, Gallicos ſiue Britones qui reſiſtentiam parauere vincens conuertit in fugam. Pactoq; cum ſumma felicitate negotio rediuit ad regnum.

Gallici ingreſſi terras ducis de Gelre

Eodem tempore Gallici (de pace faſtidioſi) cum magno numero armatorũ terras Ducis de Gelre ſunt ingreſsi, vt ei inquietudinem ſuſcitarent, eò maximè quòd erat Anglis fidus amicus: ſed mox dux occurrens eis cum quibuſdam Anglicis, docuit quàm periculoſum fuerat excitare canem dormientẽ, occidẽs ex eis plurimos, multoſquè captiuans, paucis per fugã dilapſis: ſenſitq; in hoc conflictu damnum Francia, quantum non ſenſerat à diebus antiquis. Flandrẽſes per idem tempus & ipſi occurrentes Gallicis magnam ſtragem fecerunt ex ipſis: nec immeritò cum ſumma ſuperbia grauiq; tyrannide Galli eos perante oppreſſerant & vexarant. Eodem anno Scoti (quietis neſcij) conſiderantes Anglicos nihil moliri contra illos, præparauerunt ſe vt mox expirãtibus treugis eſſent omnes parati ad inuadendũ partes boreales. Factũq; eſt vt cũ grandi exercitu regnũ intrarẽt antequã Anglici quicquã diſponerẽt contra eos. Igitur (nullo reſiſtente) progreſsi, agebant cędes & rapinas vbiq;, multos captiuantes, villáſq; conflagrantes quæ fuerunt in eorũ itinere (niſi quas domini de eiſdẽ pecunia redemiſſent. Perueneruntq; cũ magno faſtu propè nouum caſtrũ ſuper Tynam, & nõ procul indè ſua tẽtoria poſuerũt. Erat tunc in villa prędicta Hẽricus Percy iunior, & Radulphus frater ſuus, ambo milites, ambo glorię militaris cupidi, ambo Scotis infeſti: ſed Henricus præcipuè, qui pro ſuę ſtrenuitate perſonę, à Scotis maximè timebatur. Hic Henricus indignè ferẽs, quòd Scoti tã impune bacchabãtur, & eò maximè quòd prouocatus fuiſſet ab eis ad pugnã, repromiſit ſe proculdubiò aduẽturũ ad cõferendũ cum illis infra triduũ, quãuis omninò foret impar multitudini eorũdẽ. Superuenit ergo repentè iuxtà cõdictum, irruens ſuper eos in tentorijs cõſtitutos, & magnã ſtragẽ faciẽs de eiſdẽ.

Duglas perimitur & Hẽricus capitur.

Dux Scotorum præcipuus VV. Duglas (qui & ipſe fuit iuuenis ambitioſus) videns Anglos præualere, Henricum Percy videlicet intra caſtra, alacriter equitat contra eum. Erat ibidẽ cernere pulchrum ſpectaculũ, duos tam præclaros iuuenes manus conſerere, & pro gloria decertare, & quãuis neutri virilis deeſſet animus, tamẽ ſors contulit Henrico victoriã, qui Scotũ, Scotorum maximũ, ſuis manibus interfecit. Superuenit comes de Dũbarre cum exceſsiuo Scotorũ numero, & ipſum Henricũ cũ fratre ſuo cepit, occiſis ex Anglicis ibidẽ multis, ſed & ipſi Scoti damnũ irrecuperabile pceperunt de ſuorũ potẽtiſsimorũ ſtrage facta per Henricũ & paucos qui ſecuti ſunt eũ ad hãc pugnã. Interea dum proceres ſe diſponunt ad obuiandum Scotis, Scoti humiliati p hoc dedecus illis illatũ,

de regno

de regno fugiunt cum captiuis quos ceperant, expectare aduentum procerum non audentes, & ſic vnius Henrici videlicet probitate (licèt captus eſſet) totum regnum fuit tam metu, quàm Scotis penitus vacuatum.

Parliamẽtum Cantebrigiæ.

Poſt feſtum natiuitatis ſanctæ Mariæ, factum eſt parliamentum Cantebrigiæ, in quo noua ſtatuta ſunt ordinata, de ſtipendijs famulorum: de mendicis: de armis non portandis: de ludis non exercendis præter ad arcum: de ſtapula reducenda de Middelbourgh ad Caleſiam: de laboratoribus non recipiendis in aliena villa, niſi cum ſigillo hundredi: de prouiſoribus quòd regnum non exeant ad acquirendum beneficia cum cura vel ſine cura, niſi habeant ad hoc licentiã ex ore regis, & ſi fecerint, eo ipſo rex excluderet eos à ſua protectione: multa fuerunt & alia ibidem ſtatuta, quæ hic omitto ſcribere, propter id maximè, quòd eadem perante ſæpius ſunt ſtatuta, ſed nullatenùs obſeruata. Tandem finis parliamenti erat taxa leuanda ad opus regis, id eſt decima de clero, & quintadecima de populo laicali. Tempore parliamentali cùm dominus Thomas Tryuet cum rege ſublimis equitaret ad regis hoſpitium, (quod fuit apud Bernevvelle) dum nimis vrget equum calcaribus, equus cadit, & omnia penè interiora ſeſſoris dirumpit: protelauit tamen vitam in craſtinum, quòd tempus vt puto datum fuit ſibi ad pęnitentiam, ſi ille vellet acceptare. Facta eſt in eius morte magna lętitia plurimorum, tum quia ſuperciliosus nimis extiterat, tum quia (vt dicebatur) Norvvycenſi epiſcopo infidus in ſua profectione cũ cruce ſignatis fuerat, & præcipuè quia cõtra proceres cũ rege ſteterat, cõſulens vt rex eos perimeret anno tranſacto. In eodem parliamento dominus Iohannes Holond, frater regis ex parte matris, qui nuper redierat de Hiſpania, vbi duci Lancaſtriæ militauerat, creatus eſt comes Huntingdoniæ.

Triuet caſu equi caſus.

Abbas montis Caſsini prohibet tranſitũ Papæ.

Per idem tempus Vrbanus Papa (vt erat ſemper varius) ad loca varia tranſtulit ſe frequenter, tandem cum de Pijſis latentèr voluiſſet ſe tranſtuliſſe Neapolim, Romani cum armatis obuiauere ſibi, vt eum per vim violentiamq; detinerent Romæ, ſi ibidem nollet morari ſua ſponte: ſed cùm propinquaſſent ſibi, viderũt ſe multò inferiores militia, quàm ea quæ cum Papa venerat, & ideo depoſito verborum ſupercilio, eum pacificè ſalutarunt. Qui ſciſcitatus eſt ab eis, ad quid venerint cum tanta manu? qui mox finxerunt ſe veniſſe in eius obſequium, vt (ſi ſibi videretur expediens) eum deducerent quocunq; vellet: ipſe verò commotus reſpondit, ſe non egere eorum conductu, quinimo ſub benedictione ſua Romam remearent: illi autem artem arte deludentes, accepta licentia regreſsi ſunt. Sed mox aduentum Papæ Abbati de Monte Caſsino ſignificare curarunt (hic erat quondam Cardinalis Reatinenſis (vt præmittitur) ſed degradatus fuerat per Papam præfatum:) hic illicò collecta manu militari, explorauit aduentum Papæ, quem oportuit omninò tranſire per illum. Qui cùm veniſſet ad partes eius, ei reſtitit, & eius tranſitum prohibebat. Papa verò quem nimius amor ſoli patriæ detinebat, confectis bullis de reſtitutione ſua ad Cardinalatus dignitatem, & gradum doctoratus, nec non Abbathiæ Caſsini montis honorem, deſtinauit ſibi hæc omnia, tamen vt permitteret eum tranſire reuiſere natale ſolum. Cui Abbas reſpondit ſe quidem non egere bullis ſuis, ad reſtitutionẽ dignitatum quibus & donatus & inueſtitus fuit à prædeceſſore ſuo, cuius temporibus nõ erat ſchiſma in Eccleſia, qui & cognitus eſt vniuerſaliter pro Papa Romano, de iſto verò dubium fuit ſi futurus eſſet Papa viuẽte Clemente ſuo aduerſario, & ideo remiſit nuncios cum bullis Papalibus, iniungens vt ei dicerent ex parte ſua, vt Romam rediret mundi Metropolim, & ibidem inter Romanos verſaretur, vt Papa Romanus, quia proculdubio non expediebat ſub ſua iuriſdictione conſtitutis eum quærere tam remotè, vt ad mare magnũ proficiſ-

proficiſcerentur, qui eius perfrui benedictionibus affectabant. Redijt ergo Papa vellet nollet Romam, vbi à ciuibus ſummo cum honore receptus eſt. Eodem anno Papa tranſtulit dominum Thomam Arundel Epiſcopum Elienſem ad Archiepiſcopatum Eboracenſem, Alexandro Neuile proditore & ſuſurrone tranſlato ad Epiſcopatum ſancti Andreæ in Scotia, quanquam non habiturus eſſet eum, quia Scoti pro tunc fuere ſchiſmatici: Iohãnem verò Fordam de Dunelmenſi fecit Epiſcopum Elienſem, magiſtrum VValterum Skirlovv de Bathonienſi fecit Epiſcopum Dunelmenſem, magiſtrum Radulphum Ergon de Sarum fecit Epiſcopum Bathonienſem & Iohannem VValtham clericum de priuato ſigillo per prouiſionem contulit Epiſcopatum Saliſburienſem. Tranſit annus iſte frugifer, & fructifer abundanter, proditoribus lugubris, fidelibus regionis hilaris: Francis diſpendioſus propter vaſa perdita inuaſione comitis Arundeliæ: Hiſpanis quietus tractantibus de pace: Scotis varius, & infauſtus: (quanquam Henricum Percy eo tempore captiuaſſent) domino Papæ inuiſus & odibilis, quia non conſecutus eſt arbitrium voluntatis.

Tranſlationes Epiſcoporum.

Annalis concluſio.

ANno domini milleſimo, trecenteſimo, octuageſimo nono, qui eſt annus regni regis Richardi à cõqueſtu ſecundi duodecimus, fuit idẽ rex ad natale cũ Anna regina apud VVeſtm. Hoc anno miſsi ſunt nũcij ex parte regis Angliæ, pro pace vel ſaltem treugis petendis à rege Franciæ, Magiſter VValterus Skirlovv Epiſcopus Dunelmenſis, & Iohannes Clambovve, ac Nicholaus Dagvvorth milites: qui diu perendinantes Caleſiæ, & nunc iſtac, nunc illac, tranſmare diſcurrentes in pronunciandis vel accipiendis treugarum condicionibus, tandem pro finali recepere reſponſo, quod Gallici non conſentirent ad treugas niſi Hiſpani, & Scoti, ſub dictis treugis, quiete ſimili congauderent. Diu igitur ſuſpenſum fuit pacis negotium, eo quòd noſtri affirmabant Scotos eſſe ligeos homines regis Angliæ, qui pacem regis ſui enormiter conturbauerant, & ideo debere eos vt tranſgreſſores legum, iuxta voluntatem regis & procerum regni puniri, nec fas eſſe, vt rex ſuis obiectis (ſed tamen tranſgreſſoribus) tamen præſtaret, vt abſq; vindicta cum eis taliter conueniret. Hac occaſione treugæ dilatæ ſunt, ſed & Scoti interim paruipendentes ampulloſas minas noſtras, irruperunt in Northumbriam, facientes magnam ſtragem, ex hominibus plures abducentes captiuos, & prædas maximas in ſuam patriam reuehentes. Eo tempore miſſus fuit cũ armata manu, dominus Thomas Moubray comes Bukinghamiæ, mareſcallus, vt Scotorum obuiaret improbitatibus: ſed quia non erat par tantis exercitibus, nihil fecit, quippe qui non vltra quingentas lanceas ſecum duxit, contra triginta millia aduerſariorum.

Tractatus de treugis.

Circa dies iſtos obijt dominus Iohannes Timvvorth, quondam Abbas ſancti Edmundi de Bury, cui ſucceſsit per electionẽ, dominus VVilhelmus de Stratfeld, monachus eiuſdem loci, qui Romam pergens, cõfirmatus eſt à Papa, promiſsione prius petita (ſed non conceſſa, neq; ſoluta) de certa penſione annua perſoluenda de domo ſua, Edmundo de Brumfeld: per cuius ambitionem (vt præfertur) idem monaſterium varia ſuſtinuit detrimenta.

Obitus Abbatum ſancti Edmundi.

Eodem tempore, dominus Thomas Bruton Roffenſis Epiſcopus conceſſit in fata, cuius morte comperta, mox Papa contulit Epiſcopatum illum, fratri Iohanni Bolteſham (de prædicatorum ordine) qui fuit Epiſcopus Landafenſis. Edmundum verò præfatum, creauit Epiſcopum Landafenſem: & ſic exonerata eſt domus de Bury, de penſione petita, ratione videlicet beneficij ſibi collati. Elegerant autem Roffenſes in Epiſcopum vnanimiter, magiſtrum Iohannem de Barnet: ſed Papa cupiens vtriq; perſonæ præſtare gratiam, Iohanni (ſcilicet quia ſecum permãſerat in temptationibus ſuis tempore quo apud Luceriã fuit

Obitus Epiſcopi Roffenſis.

obſeſſus)

obſeſſus) & Edmundo(eò quòd carceres & damna ſuſtinuerat in cauſa Panæ quando ſibi prouidit Abbathiam de Bury)ceſſauit electionẽ factam de dicto Iohanne Barnet,vt ſic vtriq; liberiùs prouideret,Edmundo videlicet & Iohanni.

Eodem anno rex,ductus quorundam conſilio ſuſurronum, conuocatis proceribus & multis regni valentibus,ſubitò ſubintrauit domum conſilij, vbi proceres eius præſtolabãtur aduentum. Et ſedens,requiſiuit ab eis,quot annos ætatis habebat. Reſpõſum eſt,quòd iam viginti annos peregiſſet. Ergo(inquit) plenæ ſum ætatis ad gubernandum domum & familiam,necnõ regnum meum, iniuſtũ enim mihi videtur vt cõditio mihi imponatur infra regnũ. Nempè quilibet hæres regni mei, cùm viceſimum attigerit ætatis annũ, defuncto parente, liberè propria ſua negotia tractare permittitur. Cur ergo mihi negatur, quod cuilibet alteri gradus inferioris iure cõceditur? Cùmq; Barones ad hæc attoniti reſponderẽt, nihil iuris ſibi debere ſubtrahi, ſed eum habiturum regimen regni ſui ſibi de iure debitum: ita ait: Ecce noſtis quòd diu regulatus fuerim per tutores,nec licuit mihi quicquam vel minimum facere ſine illis,iam enim de cætero illos de conſilio meo ammoueo, & vt hæres ætatis legitimæ,quos voluero ad conſilium aduocabo,& negotia propria pertractabo. Et ideò iubeo vt in primis Cãcellarius ſigillum mihi reſignet. Cùmq; Eboracẽſis Archiepiſcopus ſigillum reddidiſſet rex illud recollegit in ſinum, & repentè ſurrexit, & exijt, & poſt puſillum redijt,& reſedit,tradiditq; ſigillum Epiſcopo VVintonienſi,domino VVilhelmo VVykham,faciens eum Cãcellarium, quamuis plurimum renitentem. Creauitq; nouos officiarios plurimos, antiquis depoſitis, in omnibus vtens proprijs arbitrio & poteſtate. Ducẽq; Glouerniæ, & comitem VVarvvicenſem,alioſq; multos valentes amouit à conſilio, adhibitis alijs qui ſuis oculis complacebant. Sub eodem tempore rex creauit iuſticiarios nouos quinq;.

R[illegible] nem.

Interea quidam detractores, regem circumuenientes, tantum profecerunt, vt crederet auunculum ſuum ducem Glouerniæ,collegiſſe turbas ad infeſtandũ eum: ſed tandem rex (accerſito duce) & cõperta fama mendace, confuſus erubuit. Aderant tunc præſentes quidã qui hoc mendacium ſeminauerant,contra quos cùm dux loqui voluiſſet, & eorum perfidiam publicè declaraſſe, rogauit rex ſub obteſtatione ſuę dilectionis,ne vlterius procederet in materia prętaxata. Acquieuit ergo dux roganti faciliùs, quòd bene nouit iã regi ſuam innocentiã declaratam: ſed cùm receſsiſſet ad ſua,ſuccreuit vtrobiq; ſuſpicio,ſuſurronibus interponentibus partes ſuas.

Rex ſeducitur & contra ducem iraſcitur ſine cauſa.

Circa feſtum natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, firmatæ ſunt treugæ triẽnales,inter regna Angliæ & Franciæ: Iohanne Clanbovv milite, & Richardo Rouhale clerico,ſuſcipientibus in Francia iuramentum ex parte regis Francię, & paulò poſt (ſcilicet circa feſtum ſancti Laurentij) venit in Angliam comes ſancti Pauli(qui deſponſauerat ſororẽ regis Angliæ Matildam de Courtenay) cum alijs honorabilibus, ad ſuſcipiendum iuramentum de treugis ſeruandis fideliter ex parte regis Angliæ,qui cum honore maximo ſuſceptus eſt. Eo tempore quidam ex nuncijs, qui de regno Francorum venerant, miſsi ſunt in Scotiam ad dandum Scotis optionem ſub certis condicionibus, vel includi inter treugas datas inter reges, vel omninò de protectione Franciæ regis excludi. Maiores Scotorum reſponderunt, ſe libenter treugas & conditiones admiſſuros,ſed tamen bene ſcire durum fore hæc communi vulgo perſuaderi,cùm iam parati eſſent iterum cum abundantiori militia Angliam ingredi, & ſperarent de tali ingreſſu lucrum multum,præcipuè cùm iam antea paucioribus qui audebat reſiſtere nullus fuit: & vt ſe monſtrarent obedientes regi Frãciæ,rogauerunt vt nuncij cum illis accederent, & viderent ſimul & pręparationem pugnæ quam

Treugæ firmatæ.

Nuncij deſtinantur ad Scotos.

quam Scoti fecerāt, & audirent quæ cōmunitas nuncijs reſpondere vellet. Gallorum ergo nuncij cùm veniſſent ad Scotorum exercitum, repererunt eos pulchrè per turmas diſpoſitos, fulgidè & decenter armatos, & quaſi ad procinctum prælij præparatos. Quibus cùm innotuiſſet cauſa aduētus iudiciorum Franciæ, indiſciplinatum vulgus reclamauit procaciter, ſe nolle tantum apparatum deſerere, tantos ſumptus perdere, quos ad regnum Angliæ inuadendum comparaſſet: præcipuè cùm domos & pecunias, prædia & ſuppellectiles ad hunc finem inuadiaſſet, & ſe multipliciter depauperaſſet. Nuncij nihilominus hijs auditis, nunc minis & terroribus, nunc policitacionibus & blandicijs id egerunt cum populo, vt armis depoſitis, in pacem conſentirent. Iuuitq; multū ad animos ſedandos rebellium, & aſſertio procerum Scoticorum, qui omninò iurauerunt ſe nolle eis præbere ducatum in Anglia, ſed ſi omninò decernerent cæpta continuare, ipſi proprio periculo pergerent, & ex ſeipſis duces eligerent pro eiſdē. Sicq; factum eſt vt improbi Scoti pacem ſuſciperent, & treugis acquieſcerent, non ſine improperio Anglicorum.

Miraculum de Ely.

Sub eiſdem diebus apud Ely beata Etheldreda, virgo perpetua & regina, apparuit cuidam iuueni, docens eum cauere pericula ſibi imminentia, & inſtruens eū de periculis maximis, quæ regno ſuperuenirent, niſi pius deus placatus orationibus pijs fidelium, manum ſuſpenderet à vindicta. Quapropter monet, vt Priorem & monachos adeat, & eis mandata ſua deferat, vt pro ſalute gentis exorent dominum, & precentur vt auertat iram indignationis ſuæ à populo Anglicano. Spondetq; (beata virgo) ſuas etiam preces oblaturam domino, pro cauſa præmiſſa: cunctanti verò iuueni, nec audenti iuſſa perficere, ſignum dedit dicens: Contractus, & claudus eris, & omninò inutilis, qui modò ſanus & ſoſpes eſſe dinoſceris, vſque ad diem feſtū depoſitionis meæ. Quo die deportatus ad memoriam meam conſequeris integram ſanitatem. Prodit ergo iuuenis quæcunq; viderat, & ad credendum dictis ſuis, ſuæ contractionis pœna multos inuitat. Et ne fictum videretur, vel humano adinuentum ingenio quod in ipſo factum fuerat, conſumptis carnibus, tibiæ exinanitæ fuerant, vt tantum pellis hæreret oſsibus, & poplices ita conſtrictæ, vt talinatibus inſeperabiliter iungerentur. Accurrerunt ergo multi, illecti fama facti, ferroq; pungunt tibias ſeu pedes iuuenis, ſed caro conſumpta, pellis mortua nil ſenſere: tentant tibias contractas à tergo retrahere, ſed minimè profecēre. Statuunt igitur operiri diem præfixum, in quo vel fama mendax, vel omninò vera probaretur. Illabente die glorioſæ virginis, & reginæ, iuuenis ad eccleſiam deportatus, primò cepit obdormire, & mox excitatus à ſomno reſilijt. Audiebanturq; neruorum crepitus, & ſequebatur membrorum diſtentio, & iuuenis exilire cepit, & coram multis memoriam ſanctæ virginis circuire. Et quia per antedictus iuuenis, multa iuſſu ſanctæ virginis Etheldredæ ſecreta de multis prædixerat, (quæ ſuo parochiali ſacerdoti ſub ſigillo confeſsionis reuelauerat) quæ omnia vera fuiſſe comperta ſunt, fidem fecerunt indubitabilem de cunctis quæ ventura prædixit. Prædixit enim plura pericula imminentia, inter quæ prophetauit æſtatem feruidiſsimam affuturam, cuius feruor plumbum eccleſiarum liquefaceret, niſi deus manus apponeret adiutrices. Feruorem vtiq; ſenſimus aliqualem, intollerabiliorem ſubituri vt credimus (niſi preces fidelium obſtitiſſent) plumbum eccleſiarum per ignes cæleſtes eo tempore liquefactum eſt, cùm in Southſexia in villa de Maunfelde Eccleſia collegialis Cantuarienſis Archiepiſcopi conflagrata eſt, cum omni penè villa, & quędam prædia in Eſtſexia naueſq; cum nautis quibuſdam in locis, ictibus fulminum ſunt conſumpta.

Fidem fecit huius viſionis & miraculi, alia viſio citò ſubſecuta, manifeſta-

taquè

Aliud miraculum de Etheldreda.

taquè decrepitæ mulieri, & octogenariæ, cui videbatur beatam reginam & virginem Etheldredam, aſtitiſſe ſępiùs, & eadem, vel plura commemoraſſe ſuperuentura pericula, niſi deuotis ſupplicationibus omnipotens placaretur. Adiecitq; beata virgo ſe cum populo preces domino porrexiſſe, vt malum ſubtraheret quod propoſuit terræ immittere pro peccatis. Monuitq; vt Priori & conuentui atq; plebi ex parte ſua mandaret, continuare proceſsiones, multiplicare deuotiones, facere inceſſanter orationes, vt deus auerteret gladium imminentē. Sciantq; proculdubio (inquit Sancta) quòd ego precum mearum inſtantia, minas varias & ruinas ab eis auerti. Iuſsitq; glorioſa domina, vt mulier hæc vniuerſa publicè profiteretur, & in feſto ſanctæ Mariæ Magdalenæ ſe deferri faceret ad eius tumbam, ibidem contractionis & inualitudinis conſecutura coram populo ſanitatem. Nempè per triennium ita confecta fuerat tibiarum intollerabili paſsione, vt immobilis ſemper vno iaceret in loco, niſi quando miſeratione vicinorū cōpatientium de vno loco ad alium portabatur. Igitur in feſto memorato, vetula in ſporta ad feretrum beatæ Etheldredæ defertur, vbi in ſomnum reſoluta, videt glorioſam virginem prodientem. Quæ accedens appræhendit eius tibias, & in longum protraxit, neruiq; tibiarum (pluribus de populo aſsiſtente audientibus) crepuerunt, & mulier mox ſana ſurrexit, quæ priùs ægra, veterana fuerat, & contracta: tumbamq; tribus perluſtrauit vicibus, illam deuotè deoſculās, & agens deo gratias, & glorioſæ dominæ Etheldredæ.

Mirabile de corpore Chriſti contingens Cantebrigiæ.

Per idem tempus, Cantebrigiæ in feſto commemorationis Sancti Pauli, occurrebat & feſtum dedicationis ſanctæ Mariæ ibidem, ad quod feſtum amplius honorādum, in proceſsione per parochiam deferebatur corpus dominicum ſuper duos humeros ſacerdotum, in feretro nō ponderoſo, ſed tam leui vt à ſeptenni puero, ſine vexatione portari tota machina potuiſſet. Procedebant igitur, & præcedebant dicti præsbiteri, ſupportātes corpus domini per dictam villam, donec venirent ante locum fratrum Auguſtinēſium (qui ſituati ſunt iuxta mercatum villæ) vbi repentè feretrū quod equaliter vtriuſq; humeris acclinis erat, ſe ſubrigens, nitebatur quaſi quadam virtute inperceptibili, ab eorum humeris reſilire, efficiebaturq; adeò ponderoſum, vt ſacerdotes vix neq; poſſent ſufferre tantum pondus, neq; feretri fines humeros iterum detrahere & applicare: torquentur proindè, & ſudant, & anhelant præ labore nimio, laicorum auxilium flagitātes. Accurrunt laici, manus ſupponunt, ſed (quod mirabile fuit) nihil pōderis perſenſerunt. Cùmq; pertranſiſſent omnem loci ſitum, dictorum fratrum feretrum iterum repentè ſuper illorum humeros equaliter requieuit. Sed tunc quidam ineptus, & verè miſer, incompoſito motu corporis cæpit ſaltare ſiue tripudiare coram Euchariſtia, quem incōtinenter apprehendit terribilis valdè vindicta. Nam inter iocandum repentè corruit, & poſt puſillum ſpiritū exhalauit. Horum cauſa mirabilium, à multis multipliciter eſt interpretata, quam iudicare nos prætermittimus, malentes alijs iudicium derelinquere, quàm de nobis incognitis incōſultè aliqua definire. Hoc tantùm audemus adijcere, quòd magna & formidabilis peſtilentia extemplo ſubſecuta eſt Cantebrigiæ, qua homines ſubitò (prout dicebatur) ſoſpites correpti mētis freneſi, moriebantur ſine viatico, ſine ſenſu.

Pugna inter ciniſes.

Eodem tempore, in manerio regio de Schene, repentè tot ciniſes confluxerunt, vt ipſum aërē obſcurare viderentur, quæ mox cōflictum ineuntes, pugnam confecere durisſimam, ita vt duæ partes illius innumerabilis multitudinis in terram caderent interfectæ, tertia verò pars, perfecto bello & conſummata victoria auolauit, dubium in quas partes. Tantaq; fuit peremptarū copia, vt ſcopis poſſent colligi, & ex illis plures modij poſſent impleri. Quid ſignificare velint alijs diſcutiendam relinquo.

Per

Fratres delirant.

Per idem tempus in Francia fratres prædicatores antiquam ſuam opinionem reaſſumentes de conceptu beatæ Mariæ virginis, & prædicantes illam fuiſſe in originali peccato conceptam, in tantam efferati ſunt ſuperbiam, vt Epiſcopis illi indicentibus huius rei ſilentium, noluerunt obedire. Poſtremò nec regi & proceribus id iubentibus parere volebant. Quapropter extra protectionem regiam facti ſunt, & inhibiti circuire per patrias more ſolito, ne fortè commune vulgus ducerent in eiuſdem erroris deuium, & ſeducerent innocentes: iuſſi ſunt etiam intra propria ſe habitacula cohibere, de labore manuum ſuarum infra loca ſua viuere, egredi nuſquam præſumere ſub pœna capitali. Præceptumq; eſt eis ne de cætero quenquam ad ordinem ſuum admitterēt vel reciperent, ſub pena præmiſſa. Sed ipſimet ita faceſcerent, vt poſt hos qui modò viuunt, nullus eſſet qui eorum ordinem continuaret.

Obijt Michael Atte Poole.

Hac æſtate perfidiæ promptuarium, ſentina auariciæ, auriga proditionis, archa maliciæ, odij ſeminator, mendacij fabricator, ſuſurro nequiſsimus, dolo præſtantiſsimus, artificioſus detractor, patriæq; delator, Michael Atte Pole quondam comes Southfolchiæ, regniq; cancellarius, ſed nequam conſiliarius, conceſsit in fata Pariſius, meritò perfidum euomens ſpiritum in terra peregrina. Cuius opes quas ſibi habuit ſuo ceſſere collegæ Roberto de Veer (quondam duci Hiberniæ) qui illuc fugerat cum eodem.

Papa cōſtituit iubileum.

Dominus Papa per id temporis conſiderans vires hominū, & ætates imminutas, cōſtituit Iubileum fieri, qui inciperet à natali ſequēte, & in æternum poſtea ſemper reuolutis triginta tribus annis, cunctis chriſticolis volueretur, indicans videlicet annos ætatis plenitudinis chriſti miſticos & idoneos ad renouandum iubileum.

Miraculum apud ſanctum Albanum.

Eo tempore mulier quædam Agnes nomine, de Londonijs, quam triſtitia amentem effecerat, ita vt penè nulli qui ſolebat frequentare Londonias incognita foret eius dementia, præ famoſitate ſui clamoris & operum: admonita erat per viſum, ſanctum adire Albanum Anglorum prothomartyrem, apud eum conſecutura ſanitatem & ſenſum. Quę mox vt paruit viſioni, perfectè priſtinæ eſt reſtituta ſaluti.

Lolardi Lolardos creant.

Lolardi ſequaces Iohannis VViclif, per idem tempus in errorem ſuum plurimos ſeduxerunt, & tantam præſumpſerunt audaciam, vt eorum presbiteri more pontificum nouos crearent presbyteros, aſſerentes (vt frequenter ſupra retulimus) quemlibet ſacerdotem tantam conſecutum poteſtatem ligandi, atq; ſoluendi, & cætera eccleſiaſtica miniſtrandi, quantam ipſe Papa dat vel dare poteſt: exercuerunt autem iſtam perfidiam in dioceſi Sarum. Et qui taliter ordinati ſunt ab hæreticis, ſibi cuncta licere putantes, miſſas celebrare, diuina tractare, & ſacramenta conferre minimè timuerunt. Prodita eſt hęc nequitia per quendam ab eis ordinatum, qui ſtimulatus conſcientia, Epiſcopo Sarum confeſſus eſt errorem, apud manerium ſuum de Sunnyng. Eodem tempore, dicti hæretici prædicauerunt peregrinationes non debere fieri, & præcipuè apud VValſingham, & crucem de Northdore apud Eccleſiam ſancti Pauli Londonijs, vbi nihil erat numinis, ſed tantum putridè ſtipites, ſcaturientes vermibus, per quas imperitum vulgus ſeductum idolatrare manifeſtiſsimè cogebatur. Audierunt & viderunt atque ſciuerunt hæc vniuerſa pontifices, ſed abierunt alius in villam ſuam, alius verò in negotiationem ſuam, dimiſerunt oues expoſitas luporum rictibus, ſed nullus erexit baculum ad abigendum. Iam plena erat omnis turba, nō ſolùm lupis, ſed ipſis rapacibus, quorum morſus ineuitabiliter virulenti atq; lethales, ſed nullus oblatrator qui ſaltem voce terreret fures, præter antiſtitem Northvvycenſem, ſit nomen eius benedictum in ſæcula, quia non permiſit plebem ſuam infici tanta labe. Iurauit nempè & non pœnitebit illum, quòd ſi quiſquam de ſecta peruerſa prædicare præſumeret in diœceſi ſua, vel ignibus traderetur, vel capite priuare-

tur.

tur. Nulluſq; fuit de tāta ſequela, qui hijs cognitis, vellet ad martyriū ꝓperare, propter quod in Epiſcopatu ſuo hactenùs fides & religio inuiolata permanſit.

Miracula apud Wymūdham.

Sub eodem tempore (diuinitate procurante vt putamus ad confirmandum piè credentes & confutandum heræticos) iuxta prioratum de VVymundham noua ſuccreuere miracula apud quandam crucem erectam in via publica, quæ meritò & miracula dici poſſent & credi.

Miracula de Brydlington.

Eo tempore in prioratu Canonicorum de Bridlington qui eſt in dioceſi Eboracenſi ad tumbam Iohannis quondam Prioris ibidem, tanta (namq; manifeſtata) fiebant miracula, vt penè totam Angliam ducerent in ſtuporem: de quo ferunt quòd in vita ſua ſuper aquas ambulauerit, mortuum ſuſcitauerit, & in horreis domus ſuæ tam manifeſtata quàm mirabilia per orationes frugum fecerit, vt quæ vix per menſem familiæ putabātur ſuffecturæ, prece ſua ſufficerēt toto anno, prærogatiua ſanctitatis eius, humilitas & miſericordia ſuper afflictos.

Viſitatio Archiepiſcopi Cantuarienſis.

Per id temporis Archiepiſcopus Cantuarienſis magiſter VVilhelmus de Courtenay ſuam prouinciā viſitauit, qui cùm veniſſet Exonias, niſus eſt nigrorū monachorum habitationē viſitare, miſſo prius mandato, quòd omnes intereſſent die viſitationi ſtatuto. Sed dictum mandatum non fuit præſentatū Priori monachorū ibidem, ipſo exiſtente tunc Glaſconiæ. Turbātur ergo ſcholares de tam nō exemptis monaſterijs, quàm exemptis, eò maximè quòd nunquā viderant vel audierant ſimile mandatū viſitationis. Abbas ergo VVeſtmonaſterij qui arctiùs iſta cepit cordi, deliberauit cū ſuo cōſilio, vt Abbas ſancti Albani qui ab omnibus venerabatur, & colebatur præ ceteris Abbatibus nigri ordinis, deſtinaret literā magiſtro Symoni de Southerey cōmonacho ſuo (Priori nigrorum monachorum ibidē) præceptoriā in virtute obedientiæ, vt omnibus poſtpoſitis, eò celeriùs quo poſſet ſe trāsferret ad monaſterium ſuū, ad habendū colloquiū cum Abbate ſuo, pro certis cauſis monaſteriū cōcernentibus. Et quòd iſta littera præſentaretur corā teſtibus magiſtro Symoni ſupradicto, pridiè ante diē viſitationis prefixæ, hora veſperarum, & ſuper iſtius litteræ præſentatione ac receptione fieret publicum inſtrumentū: & quòd dictus magiſter Simon ſtatim poſt receptionē litteræ ſui Abbatis, cōſtitueret procuratorē ad allegandū cauſam ſuæ abſentiæ, corā Archiepiſcopo vel eius cōmiſſario ſedēte pro iudicio: prædicto Symone per præconē citato, & non cōparente, procurator ipſius, nō vt procurator ſed vt amicus duntaxat eiuſdē diceret, quòd prædictus magiſter Symon mandatum Archiepiſcopi non recepit, nec ſibi fuit præſentatum. Qua quidem excuſatione acceptata & reputata pro vero, effectus dicti mandati totaliter expiraret. Et ſi tunc Archiepiſcopus, vel eius commiſſarius, inquirēret à curſore ſuo, in iuramento ſibi prefato, ſi mandatum Archiepiſcopi præſentauit prefato Simoni, & ille reſpōderet quòd ſic, tūc oporteret probare cōtrariū per obliquū, & tunc ſi dicatur quòd mādatū Archiepiſcopi fuit ſufficiēter oſtenſum & promulgatū, tunc idē procurator nō vt procurator adhuc, ſed vt amicus allegabit, quòd prędictus magiſter Symon nō potuit comparere dicto die ſtatuto, propter præceptū ſui Abbatis, in litera ſua cōtentum, & ſi forte tunc Archiepiſcopus vel eius commiſſarius peteret quare reſponderet pro dicto Simone, in iudicio imponendo ſibi ſilentium, tunc primò diceret quòd eſſet procurator eius. Et ſi oporteret demonſtrare procuratorium, quo demonſtrato, exhiberet literam domini Abbatis de ſancto Albano, per quā clareret quòd dictus magiſter Simon die ſtatuto non potuit cōparere coram Archiepiſcopo vel eius cōmiſſario. Et ita foret practica, ſiue magiſter Simon mādatum Archiepiſcopi recepiſſet, ſiue nō, ſiue virtute illius mandati aliquos citaſſet, ſiue non: hoc tamen prouiſo, quòd nullo modo literas certificatorias exhiberet de mandato. Prouiſum eſt

 etiam

etiã per eũdem dominũ Abbatem VVeſtmonaſterij,& ſuũ conſilium, vt vnus Monachus ſtudens Oxonijs prouocaret pro ſe & omnibus alijs ſibi adhærere volentibus pridie ante diem viſitacionis. Et ratio eſt, quia oporteret quòd oẽs ſibi adhærere volentes adhærerent infrà decem dies,& quia bonum erat vt eo minimè infra id tẽpus curreret, ideò pridiè ante diem viſitacionis prouocaret, pro ſe, & alijs ſibi adhærere volentibus, & hæc practica pro primo die ad euacuandum mandatum & ſi contingat quòd Archiepiſcopus nouum mandatum dirigeret Priori ſtudentium, vel Monacho ſingulari, prouiſum erat vt mitteretur forma mandati feſtinanter ad dominum Abbatem VVeſtmonaſterij ad videndum quid deberet fieri quoad illud. Iſta tamen nullius fuêre valoris quia non iſto modo ad euacuãdum viſitacionem proceſſum eſt. Sed modo qui ſequitur dominus Archiepiſcopus ab executione viſitacionis ſpõte receſsit. Abbas ſancti Albani ſcripſit domino Archiepiſcopo, rogans & conſulens vt à viſitacione ſtudentium deſiſtere dignaretur, cõmemorans multa quæ tã ſibi quàm dictis ſcolaribus forent diſpendio, ſi propoſitum ſuum exequendum putaret. Cuius literas dominus Archiepiſcopus hilari vultu lætoq; corde ſuſcepit, & monachũ ſancti Albani literarũ baiulum, ad prandiũ humaniſsimè inuitauit. Et poſt prandiũ ad ſe vocato monacho, aſſeruit quòd pro domino Abbate ſancti Albani amico ſuo ſpeciali quicquid poſſet (ſaluo iure eccleſię ſuæ) libentiſsimè faceret, veruntamẽ à viſitacione Prioris, & nigrorũ monachorum Oxoniæ ſtudentium, dicebat ſe ſaluo iure eccleſiæ ſuæ nullo modo poſſe deſiſtere, etiã ſi rex Angliæ pro prædictis inſtaret: & addidit, ibi inquit eſt collegium, nunquid (ait) nõ habetis priorẽ qui poteſt tenere capitulum & viuitis in cõmuni? Ad hoc Monachus ſancti Albani reſpõdit, quòd non fuit ibi collegium, cũ ibi morantes ſigillum cõmune nõ habeant, nec locus ſit dotatus tẽporalibus & ſpiritualibus: & alia plura deſint quæ ad collegium requiruntur. Cui Archiepiſcopus, volumus inquit venire & videre, & inquirere qualiter ſtat vobiſcum. Ad hęc monachus: domine (ait) ſi veneritis ad illũ locũ non habetis iuriſdictionem inquirẽdi de talibus niſi in non exẽptis, & ipſi ſunt viſitati in proprijs monaſterijs per vos, ergo ſecunda vice nõ ſunt viſitandi. Cui Archiepiſcopus, certũ eſt (inquit) quòd in proprijs monaſterijs per me nõ fuerunt viſitati, immo Abbates illorũ excuſauerunt eos, pro eo quod fuerunt in ſcholis, quare in ſcholis eos intẽdimus viſitare. Tunc quidam doctor legiſperitus, monachus Cantuariæ, qui cum Archiepiſcopo venerat, volẽs ampliare iuriſdictionẽ eius ait: etiã domine (ait) poteſtis viſitare exẽptos quamdiu in ſcholis ſteterint, cum ſunt ibi ſub iuriſdictione cancellarij. &c. Reſpondit Albanenſis, quòd exempti ibi ita ſunt priuilegiati, quòd vbicunq; fuerint, non ſunt ſub iuriſdictione alicuius Epiſcopi, niſi Romani pontificis, vel legati à latere miſsi. Ad hæc Archiepiſcopus benignè reſpondit, quòd ſi ita foret nec potuit nec voluit eos in aliquo moleſtare. Die ſancti Bricij magiſter Simon de Southreye Monachus ſancti Albani (qui dũ hæc agerentur abſens fuerat) cõparuit corã Archiepiſcopo, ſupplicans vt à viſitatione præmiſſa deſiſteret, ſed Archiepiſcopus noluit aliquo modo illud ſibi concedere illa vice. Dominica verò ſequente præſentauit ſe dictus Simon, cũ omnibus Monachis exẽptis, & non exẽptis, poſt occaſum ſolis coram Archiepiſcopo in eccleſia ſanctæ Fredeſvvidæ. Quos videns dominus Archiepiſcopus, petijt an ad ſubmittẽdũ ſemetipſos adueniſſent, cui reſpõſum fuit, quòd ad captandam eius beneuolentiam aduenerũt. Reſpondit benignè dominus Archiepiſcopus: Et ego vos habeo excuſatos, nec vnquã intendo vos grauare, & hic finis negotij ſupratacti.

Obijt Vrbanus Papa ſextus.

Eodem anno menſe Octobris, Papa Vrbanus ſextus diem clauſit extremum, vir cuius capitoſitas multis fuit exitio, & ſibimet (vt ferunt) damno,

arctè

arctè tamen viuere dicebatur, ita vt mores Carthuſienſium & conſuetudines quantum res patiebatur imitaretur. Rigidus erat ſibi, ſed ſuis multò rigidior, ita vt delinquentibus nunquam ignoſceret, aut eorum ærumnis aliquatenùs compateretur, probat hoc pœna ſuorum Cardinalium, ferociter inflicta, & æterna damnatio carceris ſubſecuta. Cuius loco electus eſt à Cardinalibus, Cardinalis dictus Neapolitanus qui Bonefacius nonus eſt vocatus.

Circa principium menſis Nouembris dominus Iohannes dux Lancaſtriæ de partibus VVaſconiæ in Angliam transfretauit, poſtquam in Hiſpania & Aquitania, ſiue VVaſconia moram feciſſet triennalem, qui in Hiſpania infortunia paſſus primò, poſtremò ad ſummam felicitatem perductus eſt, non viribus hominum, nec in numero bellatorum, ſed manifeſto diuino fauore. Enimuerò cùm primò perueniſſet ad partes Hiſpaniæ, cum manu ſatis valida, deficientibus victualibus, cæpit plebs Anglicana primò fame, poſtea diſſenteria interire, ita vt nonaginta milites famoſi de exercitu miſerabiliter morerentur. Quapropter reſidui, vrgente neceſsitate, ducem in campo deſerentes, tranſierunt ad exercitum Gallicorum, qui ibi aderat in adiutorium regis Caſtellæ, obtento prius conductu ab exercitu memorato. Qui eorum condolentes miſerijs, humaniſsimè eos tractauerunt, & de ſuis victualibus refecerunt. Nempè mos eſt vtriq; genti, Angliæ ſcilicet atque Galliæ, licèt ſibimet in proprijs ſint infeſti regionibus, in remotis partibus tanquam fratres ſibimet ſubuenire, & fidem adinuicem inuiolabilem obſeruare. Rex verò Portugaliæ qui tunc cum quatuor millibus bellatorum affuit, videns Anglos ſic receſsiſſe, allocutus eſt ducem dicens. Ecce (ait) Anglici voſtri qualiter te deſerentes, ad hoſtes recedunt, qui cùm refocillati fuerunt tibi & mihi infeſtiſsimi (vt reor) erunt, vadam ergo & manus conſeram, & nullum ex eis in vita relinquam. Cui dux: nequaquam domine rex fiet ita, ſcio quòd ſola victus neceſsitate, & non ex perfidia hoc fecerunt. Et mox dux inclinans caput (vt erat æquus) amariſsimè fleuit ſuper equũ, tacitè fundens preces omnipotenti Deo, commemorans in corde ſuo, quòd antea in felicitate & rerum opulentia nec Deum vt debuit cognouiſſet, nec vt decuit coluiſſet. Tacitus ergo ſubortis ſuſpirijs implorat pro gratia, precatur pro miſericordia, ſpondens inpoſterùm correctionis vitæ practicam, & apud cordis oculos futuram iugem Dei ſui notitiam: cuius videns lachrymas, qui Marię peccatricis quondam ſuſcepit ſuſpiria, dedit ex inſperato à die illo, & deinceps ſibi, cuncta proſpera, cuncta læta. Nam aduerſarius ſuus rex Caſtellæ non viribus humanis territus, nullius niſi Dei ſolius timore compulſus, quippe qui inter ſuos ſecurus habitans, & vidit & ſciuit noſtratum miſerias, tractare cæpit cum duce de forma pacis habendæ inter illos. Et ventum eſt ad iſtud, vt acciperet rex Caſtellæ filio ſuo, ducis filiam in vxorem, quorum poſteritas Hiſpaniæ regno gauderet. Et ſi nulli liberi prouenirent inter illos, hæreditas volueretur ad filium ducis Eboraci, qui frater erat ducis Lancaſtriæ, & deſponſauerat filiam regis Caſtellæ, quondam Petronis iuniorem, & ſi contingeret eum diſcedere ſine prole legittima, vis regni reuolueretur ad ſobolem inter ducẽ Lancaſtriæ & Conſtantiam filiam Petronis antedicti procreatam. Quibus pactis firmatis, dux accepit à rege Caſtellæ pecuniam multam nimis pro tunc, & pro ſecuritate ſoluendi reſiduum, obſides nobilium filij dati ſunt ei, in poſterum verò omni anno (dum idem dux viueret) pactus eſt rex Caſtellæ ſibi ſoluere decem millia librarum, & eius vxori dominæ Conſtanciæ tantum, pro qua pecunia ſoluenda, fideliter quatuor bonæ villæ aſsignatæ ſunt dominæ Conſtanciæ ſupradictæ.

Dux Lancaſtriæ rediit in Angliam.

Conſiliū apud Reding.

Eo tempore, apud Redingum rex Angliæ proceres ad conſilium cōuocauit, ad quod dux Lancaſtriæ eò celerius properauit, quò percepit regem non rectis oculis quoſdam de proceribus velle reſpicere, & metuit orituras eo tempore ſimultates, quas omninò ſedare diſpoſuit in aduentu ſuo, neq; fruſtra quidem laborauit, ſed id effecit, vt & pacem cordi regis, pacemq; magnatum pectoribus infunderet gracioſè, ſicq; dictum conſilium diſſolutum fuit, & vniuerſi cū pace ad propria diſceſſerunt. Tranſitannus iſte mediocriter frugifer, ſed ſatis abundanter fructifer: luctuoſus Northumbrenſibus propter mala per Scotos illis illata, modeſtè lætus cæteris regni partibus propter miracula renouata: regnis Angliæ & Franciæ ſatis cōmodus, pro treuga firmata: ſed multis multum formidabilis pro peſtilentia prouincijs diuerſis immiſſa.

Anno gratiæ milleſimo trecenteſimo nonageſimo (qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi tertius decimus) tenuit idem rex natale cum Anna regina apud Manerium ſuum de VVodeſtoke. Dux verò Lancaſtriæ fuit ad natale in Caſtello de Herthforde. Sub eiſdem diebus comes Penbrochiæ dum ludum haſtilium attemptare cupit, percuſſus eſt in inguine, à milite ſibi occurrente, dicto Iohanne de ſancto Iohanne, quo videlicet ictu eius viſcera ſunt dirupta, & mors eſt illico ſubſecuta, cuius interitus luctum indicibilem non tantùm magnatibus, ſed & cunctis communibus generauit. Fuerat nempè liberalis, affabilis cunctis, humilis & benignus ſuper omnes nouellos dominos eius ætatis qui fuerunt in regno. De cuius anteceſſoribus illud mirabile contigit, quod ab Aymero de Valence comite Penbrochiæ qui fuit vnus de aſſeſſoribus & iudicibus ſuper mortem Thomæ de Lancaſtria vſque ad iſtum Iohannem de Haſtynge, nullus vnquam comes Penbrochiæ patrem ſuum vidit, ſed nec pater filij viſione lætatus eſt. Hoc quoque anno ſanctus Thomas de Lancaſtria canonizatus eſt.

Comes Penbrochiæ haſtiludio obijt.

Die lunæ proxima poſt feſtum ſancti Hillarij, factum eſt parliamētum Londonijs in quo conſtanter à communibus eſt petitum, vt ſigna dominorum quæ geſtabant, & eorum famuli deponerentur, eò quòd iam tales per prouincias qui adepti fuerant ſigna talia, effecti fuere tiranni, malefactores, & malefactorum ſuſtentatores, ſed poſt multas altercationes quia proceres noluerunt eorum ſigna deponere, ſaltem ad id conſenſerunt, vt nulli geſtarent eorum ſigna niſi qui forent de priuata familia, & perciperent de magnatum marſupio certum aliquod annuatim. In eodem parliamento quidam noui inſurrectores de Cantio capti, tracti ſunt & ſuſpenſi. Statutum eſt in eodem inſuper parliamento vt de cætero nullus transfretaret ad obtinendum prouiſiones in eccleſijs, vel eccleſiam, & ſiquis contrarium faceret, ſi poſſet apprehendi caperetur vt regi rebellis & incarceraretur. Statutum eſt præterea vt nullus occultus iugulator (quales murderers appellant Anglici) de cætero chartam de regia gratia obtineret, & ſi vllus dux præſumeret pro huiuſmodi preces facere, condemnabilis eſſet regi in centum libris, ſi comes in centum marcis, ſi Archiepiſcopus in centum libris, ſi Epiſcopus in centum marcis. Cōceſſum eſt autem regi in hoc parliamento, vt habeat de quolibet ſacco lanæ quadraginta ſolidos, de quibus quadraginta ſolidis, decem applicarentur in pręſenti regijs vſibus, & triginta ſeruarentur in futurum in manibus theſaurariorum conſtituendorū per parliamentum, non expendendi niſi cum belli neceſsitas inſtare videretur. Similiter rex habebit de libra ſex denarios, quatuor ſeruandos ad vſum præfatum per dictos theſaurarios, & duos iam percipiendos, & expendendos ad voluntatem regis. Hoc anno dominus Laurentius quondam monachus de Bello, & expoſt domini Papæ penitētiarius, poſtremò Epiſcopus Aſſauenſis, cōceſsit in fata, cuius

loco

Nouus dux Aquitaniæ.

loco electus eſt alter,qui mox virtute ſtatuti parliamētali,poſtulauit ab Archiepiſcopo Cantuarienſi conſecrari. Eodē anno in parliamento præſcripto,dominus Iohannes dux Lancaſtriæ factus eſt dux Aquitanniæ,per virgam & pileū præbitis manu regis. Eo tēpore filius & hæres ducis Eboraci, creatur comes de Rutland. Quinto die Martij ventus magnus,terribilis, atque nociuus, tecta dilacerans, domos ſubuertens, animalia conterens, arbores proſternens, ſpirauit in Anglia incommodo generali. Hoc anno magna peſtis inualuit in hac terra, iuuenum præcipuè, & puerorum, qui paſsim moriebantur per ciuitates & villas numero incredibili & exceſsiuo. Quam Epidemiam mox ſecuta eſt frugum caritas,ita vt modius frumenti in quibuſdam locis viginti tribus denarijs venderetur. Eodem tempore dominus Adam Cardinalis Anglicus, qui dedecoroſè depoſitus & priuatus fuerat per Vrbanum Papam, ſuo gradui per Bonefacium reſtituitur cum honore. Ferunt ſiquidem quòd cùm Vrbanus tirannizare diſponeret,hunc maximè propter profunditatem ſenſus, & ſcientiæ plus cunctis metuerit: & ideo ne per eum eius conatus impedirentur, eum ſatis iniuſtè cōprehēdit & extorſit & in carcere recluſit. Quod factum in morte ſua ſatis indè doluit publicè pænitendo,& proteſtando hunc reum nullius criminis extitiſſe. Huius adeò petitione declaratum eſt per Papam Bonefacium, quòd Bullæ de indulgentijs plenarijs conceſſæ quibuſlibet,in extremis tantum valent eas obtinentibus,in confeſsione quæ mortem immediatè præcedit, qui licèt multoties propter diuiſa pericula confiteantur,& conualuerunt,vſque ad extremum articulum nullum ſortiuntur effectum.

Declaratio indulgentiæ.

Geſta Henrici comitis de Derby.

Dominus Henricus comes de Derby per idem tēpus profectus eſt in le Pruys vbi cum adiutorio Mareſcalli dictæ patriæ, & cuiuſdam regis vocati VVytot deuicit exercitum regis de Letovve, captis quatuor ducibus, & tribus perēptis & amplius quàm trecentis de valentioribus exercitus ſupradicti pariter interemptis. Ciuitas quoq; vocatur VVill. in cuius Caſtellum rex de Letovve nomine Skirgalle, confugerat, potenti virtute dicti comitis maximè,atq; ſuorum capta eſt. Namq; qui fuerunt de familia ſua primi,murum aſcenderunt,& vexillum eius ſuper muros, cæteris vel torpentibus, vel ignorantibus poſuerunt. Captaq; ſunt ibi vel occiſa quatuor millia plebanorum, fratre regis de Poleyn inter cæteros ibi perempto,qui aduerſarius noſtri fuit. Obſeſſumq; fuit caſtrum dictę ciuitatis per quinq; hebdomadas,ſed propter infirmitates quibus vexabatur exercitus, magiſtri de le Pruys & de Lifland noluerunt diutius expectare. Facti ſunt chriſtiani de gente de Lettovv. viij. Et magiſter de Lifland duxit ſecum in ſuam patriam tria millia captiuorum. Tranſit annus iſte vernales opes reddēs fraudulenter,quia nec copiā fructuum protulit, neq; frugū, quamobrē ſequens annus multò difficilior exiſtebat. Odibilis erat hic annus non ſolū Romanis Romanęq; curiæ,ſed Anglicis infinitis,qui curiā propter prouiſiones & beneficia ſequebantur,ſuſpectus pręlatis & religioſis,quia metuebant cenſuras vel interdictū regni futurū, propter ſtatutū præmiſſum,factum cōtra Romanā eccleſiā, quāquam ipſi prælati parliamentū tunc exiuerunt, & proteſtati fuerint ſe nihil cōmune ſētire cū illis in hac parte qui ſtatutū illud proponere voluerūt.

Annalis concluſio.

Aduentus nūcij regis Franciæ.

ANno gratiæ milleſimo,trecēteſimo nonageſimo primo(qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi quartus decimus) fuit rex ad natale cum Anna regina. Camberlanus regis Franciæ miſſus à rege ſuo, Francorumq; proceribus, venit in Angliam,proferēs pacem deſiderabilem,& diutiſsimè concupitam. Poſt cuius receſſum miſsi ſunt in Franciam de noſtris quidam, vt rei veritatem certiùs explorarent. Qui à rege Franciæ cum honore ſuſcepti, cum magnis muneribus ſunt dimiſsi. Aſſerebant ſiquidē Gallici, ſe peroptimè

noſſe fore inſufficientes ad regnum Angliæ deuincendum, & Anglicos nullatenùs fore tam fortes vt Franciam ſubiugarent, & in talibus inutilibus expeditionibus vtrumq; regnum fore multipliciter onerandum. Quapropter dicunt ſe velle omninò dimittere, nec vlteriùs attemptare, quod conſtat eos nullatenùs poſſe perducere ad effectum, & altercationibus vanis & damnoſis poſtpoſitis, velle modis omnibus pacem quærere, pacem petere, pacem tenere, niſi per Anglicos ſteterat, quò minus tantis commodis perfruantur, vt ergo pax ſtabilior, conditio firmior, tractatus honoratior habeatur, rex Franciæ tam per ſuos, quàm per noſtros petijt à rege noſtro colloquium perſonale, quod iuxta Caleſiam fieri poſtulauit. Rex autem Anglię, licèt multis ſuſpectus foret omnis tractatus Francorum, illuc proficiſci decreuit. Et quia ſublimis & honorabilis ibi apparere debuit, miſit per ſingulas regni Abbathias pro equis nobilibus, quales regem decuit inſidere. Miſit inſuper ad eadem loca (ne minùs viderentur equos dediſſe regi ſuo) pro magnis ſummis pecuniæ ſibi mutuò concedendis, ne pacis negotium per religioſos impediri videretur, ſi ſibi quod rex ab illis petijt negaretur. Vt autem de alijs taceam, de monaſterio ſancti Albani equum habuit precij viginti quatuor marcarum, & nihilominùs ab Abbate petijt mutuò quingẽtas marcas. Quam ſummã quia pro tunc impoſsibile fuerat perſolniſſe, Dux Lancaſtriæ Iohannes charitatis intuitu promiſit theſaurarijs ſe regi velle ſatisfacere pro eiſdem: ita duntaxat, vt Abbatem ſancti Albani quietum redderent in hac parte. Dederat nempè regi mutuò, quinq; millia librarum parũ ante, & ideò factus eſt audacior in noſtra interceſsione. Nec minus pepercit rex ciuitatibus regni ſiue burgis, qui à ſingulis peteret in hoc negotium ſingulas ſummas, & acciperet, quamuis plurimi murmurarent. Sub eiſdem diebus de conſenſu regis regiſq; conſilij proclamatio facta fuit Londonijs, vt omnes beneficiati exiſtentes in Romana curia, redirent in Angliam citra feſtum ſancti Nicholai, ſub pæna perditionis omniũ beneficiorum ſuorum: & nõ dum beneficiati, redirent per idem tempus ſub pæna foriſfacturæ. Anglici audito tanto tonitruo, in remotis metuentes ictum, deſerta curia fugiunt ad natale ſolum. Papa verò tanto ſonitu conturbato, mittit nũciũ ſub celeritate quendã Abbatẽ, videlicet qui cauſas exploret harũ rerũ omniũ, ſimul & ſtatuti parliamẽtalis nuper æditi, de prouiſoribus cõtra conſuetudinẽ eccleſiæ Romanæ. Adueniens dictus Abbas, ſalutauit regẽ ex parte Papæ, cõmendans regis deuotionẽ, & ſuorũ prædeceſſorũ erga eccleſiã, eò quòd ſemper veris ſummis põtificibus adhęſerũt. Deindè ſubintulit quòd Papa percepto per literas regis quòd ſtatuta ſic ædita fuerãt, mirabatur, & vt bonus paſtor ſalutem animarum deſiderans, ſæpiùs admonuerat & obteſtat⁹ fuerat ſtatutarios vt huiuſmodi ſtatuta de medio tollerẽt, in quantum lędebant eccleſiaſticã libertatem. Dixit etiam quòd Papa non intendit minuere coronam regis, nec tollere, quin ſtatuta condere valeat, (nõ facientia contra eccleſiaſticam libertatẽ) quin immo paratus eſt cõſeruare (pro poſſe) regis honorem, prout ad hoc ſe cognoſcit multipliciter obligatum. Dixit etiam dictus nuncius, quòd Papa diutius expectans non ſenſit obtemperatum fuiſſe ſuis monitis, & tamen nihil innouando nec proceſſus aliquos faciendo, expreſsit quæ iura ſtatuunt contra ſtatuentes cõtra eccleſiaſticã libertatem, & propulſatus à pluribus, pronũciauit illa irrita fore in quantum faciunt cõtra eccleſiaſticã libertatẽ. Et quia Papa, ſi nõ ſenſit ſtatuentiũ animas immutari, cũ magna mentis amaritudine intelligens hæc in denigrationẽ famæ regię redundare, miſit prædictum nuncium, per quẽ exhortatur, rogat, & requirit, quòd rex ſtatuta illa tolli & de capitularibus faciat aboleri: maximè ſtatuta Quare impedit, & Præmunire facies, & his ſimilia. Et Papa offert, quòd ſi ſtatutarij velint conqueri

Reuocatio Anglicorum à curia Romana.

Legatio Bonifa. ij. 9. ad regẽ Richardum.

queri de aliquo, ſi mittant ad Papam legatos, erit promptus quantum cum deo poterit, regi & regno complacere. Et ſi ſtatuentes non tollant. &c. ſaluo honore Eccleſię, & animarū ſalute, non poteſt illa diſsimulare. Item dominus Papa ſignificat regi per prædictum nuncium, qualiter rex Franciæ & Antipapa pacta inierunt, hinc indè videlicet, quòd idem rex per fortitudinem ducem Burgundiæ expellet, & inueſtiet ducem Turoniæ de omnibus terris eccleſiæ in partibus Italiæ, & quēdam aliū promiſit coronare regem Tuſciæ & Lumbardię, & ducem Andexaciæ firmare in regno Siciliæ. Quare Papa exhortatur & rogat, quòd rex ad defenſionem fidei & Sanctæ matris eccleſiæ ſe exponat. Item Papa exponit pericula, ſi Antipapa & rex Francię præualerent, quantūq; Papæ Gallici iura regni Angliæ conati ſunt deprimere. Et ſi Gallici vſurparent imperium, conſequentur totum mundum, & ſic finaliter Angliam vſurparent. Ideò Papa conſulit quòd rex Angliæ videat & prouideat de remedio oportuno. Item Papa ſignificat, quòd Gallici tractabūt cū Anglicis, vt cōcordia inita poſſent liberiùs vſurpare præmiſſa, & vt ſubtiliter (fractis tandem cōuentionibus) poſsint Angliam finaliter vſurpare: quare Papa ſuadet quòd cùm ſint ſchiſmatici, ex nulla alia cauſa communicatio ſit cum eis, niſi pro reducendo eos ad fidē & obedientiam debitàm. Item in caſu quo tractatur de pace cum Gallicis, Papa hortatur & rogat, quòd nulla fiat conſenſio niſi pactio roboretur pœnis vallata, quòd rex Franciæ non mittet gentes in Italiam, nec permittet ſuos ſubiectos illic ire occaſione prēmiſſa, & de factis Romanæ eccleſiæ, & Romani imperij, vel Italiæ, nullatenùs intromittet, & quòd non fauebit Antipapæ in partibus Italiæ, ſub pœnis appoſitis, aliàs pax intelligatur eſſe fracta. Item Papa deſiderat, quòd rex Angliæ mittat Legatos ad imperatorem, vt pro honore eccleſiæ & imperialis dignitatis, concurrat cum rege Angliæ in prēmiſsis. Item quia dicitur quòd gētes paratę ſint ad inuadendū, vt ſupra, Papa exhortatur, & rogat vt ad defenſionem ipſius, rex Anglię præſtet ſubſidium, cum alijs ſubuenire volentibus, ad reſiſtentiam Gallicorum. Ex prēmiſsis patet quantæ reuerentiæ, quanti nominis rex noſter pro tunc fuerit, cuius ope potiſsimum Papa ſe ſperabat poſſe protegi & defendi. Rex noſter vt filius obedientiæ, auditis prēmiſsis, & cōceptis ſenſibiliter, ſubuenire decreuit & parere ſingulis, quo expediebant maximè vel licebant. Iuſsit ergo Papali nuncio vt expectaret parliamētum futurum, in quo de cōmuni conſilio reſponſum de ſingulis ſibi daretur. Expectauit igitur non inuitus, eò quòd liberalitatē per ante ſenſerat Anglicorum.

Dux Glouerniæ iter arripuit, ſed infauſtum.

Eodem tempore Dux Glouerniæ dominus Thomas de VVodſtocke, multis mœrentibus iter apparauit verſùs le Spruys, quem nō Londinenſium gemitus, non communis vulgi mœror retinere poterant, quin omninò proficiſci vellet. Nam plebs communis tam vrbana quàm ruſtica metuebat, quòd eo abſente aliquod nouū detrimentum ſuccreſceret, quo prēſente, nihil tale timebāt, ſiquidē in eo ſpes & ſolatium totius patrię repoſita videbantur. Ipſe verò mox vt fines patriæ ſuæ tranſijt illicò, aduerſa agitatus fortuna, nunc hac, nunc illac turbinibus procelloſis circumfertur, & in tantum deſtituitur, vt de vita etiā deſperaret. Tandem poſt Daciam, poſt Norvvagiam, poſt Scoticam barbariem non ſine mortis pauore tranſcurſam, peruenit Northumbriam, & ad caſtellum ſe contulit de Tynnemutha, velut aſylum antiquitus notū ſibi, vbi per aliquot dies recreatus, iter aſſumpſit verſùs manerium ſuum de Plaſhy, magnum apportans gaudium toti regno, tam de eius euaſione, quàm de aduentu ſuo.

Mortalitas.

Hoc anno in æſtate. 7. idus Iulij ſol apparuit rubeus, per nebulas ſpiſſas, fœtidas interpoſitas, & quaſi nihil præſtans luminis à meridie vſque ad occaſum. Et expoſt ferè per ſex hebdomadas nebulæ ſuperabundabant temporibus meridia-

ridianis. Quædam verò per totum diem & noctem durabant, nullatenus euaneſcentes. Eo tempore mortalitas tanta ſuccreuit in Northfolchia, & multis alijs comitatibus, vt non impar magnis peſtilentijs cẽſeretur. Siquidem vt de alijs ciuitatibus & villis taceam, apud Eboracum infra breue tempus vndecim millia cadauerum ſunt elata. Eodem anno dominus Henricus Percye, comes Northumbriæ reuocatus eſt de Caleſia, & factus eſt cuſtos marchiæ Scotiæ, & dominus Robertus Moũbray factus eſt cuſtos Caleſię.

Parliamẽtum Londini.

Sub eiſdem diebus, ſcilicet feria ſexta proxima ſequente commemorationem animarum, inceptum eſt parliamentum Londonijs, in quo tractatum eſt de Papali negotio, quoad ſtatutum nuper editum contra prouiſores, & quãquam rex ipſe & dux Lancaſtriæ viderentur Papę deferre, tamen milites parliamentales nullo modo conſentire voluerunt vt liceret Romipetis impunè acquirere ibi beneficia ſicut priùs, ſed ne viderentur nullum honorem Papæ, vel regi detuliſſe, hoc tollerauerunt, vt per regis gratiam liceret eis acquirere vſque ad parliamentum futurum. In hoc parliamento conceſſa fuit regi dimidia decima, & dimidia quintadecima, quæ pecunia deſeruiret tractatui habendo pro pace cum Gallicis, quem tractatum dux Lancaſtriæ proſecuturus erat. Conceſſa eſt ipſi regi conditionaliter plena decima, & integra quintadecima, ſi videlicet ipſo anno moueret expeditionẽ aduerſus Scotos: & hic finis & fructus parliamẽti prædicti.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte pauperibus & mediocribus multùm durus & difficilis, propter caritatem iam biennio continuatam, vnde contigit vt veniente tempore nucũ, pomorum, & cæterorũ huiuſcemodi fructuum, plures pauperes de eorum eſu percepta diſſenteria morerentur. Fuiſſetque validior peſtis ex fame, ſi non laudabilis diligentia Maioris Londoniarum communibus ſubueniſſet. Qui iugi animo id prouidit, vt ſemper de tranſmarinis partibus frumenta Londonias deportarentur, aliâs ſine dubio nec patria ciuitati, nec ciuitas patriæ ſuffeciſſet. Autumnali tempore veniente, *Rus gaudens vario fundit munuſcula fœtu, Cùm bene vernales reddit & annus opes*: Cæpitq; minorari precium frumentorum. Fuitq; præſens annus multis in locis (vt prædicitur) peſtilentialis: Angliæ & Franciæ quietus à bellis: ſed Romanæ curiæ propter Anglorum reuocationem, & ſtatutariorum indurationem odibilis & inuiſus.

ANno gratię M.CCC.xcij. qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi quintus decimus, tenuit rex natale magnificum cum Anna regina & quatuor Epiſcopis, & tot comitibus, & vno duce, videlicet Eboraci, multiſq; proceribus, & quindecim dominabus apud Langley iuxta ſanctum Albanũ.

De Delphine.

Ipſo die natalis Delphin de mari veniens, luſit Londonijs in Tameſia, perueniens vſque ad pontem, præſagiens fortaſsis tempeſtates, quę mox infra hebdomadam ſequebantur. Qui à ciuibus viſus & inſecutus, ſed difficulter interceptus, reuectus eſt Londonias, multis præbens ſpectaculum de ſui corporis vaſtitate, nempè qui habuit in longitudine decem pedes. Sunt autem Delphines marinæ belluæ, quæ voces hominum ſequuntur, & gaudent cantibus tibiarum, & ad ſimphoniam ſolent gregatim aduenire. Hi quando præludunt in fluctibus ſaltu præcipiti, tempeſtates præſignant. Quibus nihil velocius, nihil agilius continent maria. Nam plærunque ſalientes tranſuolant vela nauium. Cùm coëunt coniuges euagantur: Catulos edunt. Decimus menſis menſuram partus facit, partum æſtiuus dies ſoluit, vberibus fœtus alunt teneros, & iuuenes in faucibꝰ receptãt: circa inualidos ſolicitãtur: vſq; ad triceſimũ annũ viuũt: quod exploratũ eſt in experimentũ caudis amputatis. Ora habent loco quo cęterę belluę, ſed in vẽtribus cõtra naturam aquatiliũ ſoli linguas ſuas mouent, aculeatæ ſunt pinnæ dorſuales, cũ iraſcũtur inhorreſcũt pinnæ,

cum

cum animi conquieuerint quibuſdam receptaculis operiuntur. Spirare eos in aquis negant, ſed vitales auras non niſi in aëre ſupero ſpirare dicunt: pro voce gemitus eſt illis ſimilis humano, certum hoc vocabulum. Quo accepto vocãtes ſequũtur: nam propriè Simones vocantur, voces hominum cùm ventus eſt in Aquilone celeriùs audiunt. Econtra flante auſtro, auditus illorum obſtruuntur. Sub Auguſto Cæſare puer quidam, primò fragmentis panis Delphinum allexit, & in tantum cõſuetudo valuit, vt ad manum pueri alendus veniret, mox puerilis audacia in tantũ prorupit, vt ſuper dorſum eius aſcenderet, & puerũ Delphinus per aquarum magna ſpacia vectitaret. Hoc tamen diu geſtum eſt per annos plurimos, donec aſsiduo ſpectaculo defineret eſſe miraculũ. Sed mox vt puer obijt ſub multorum oculis, deſiderij mœrore Delphinus interijt. Apud Hipponem in Affrica Delphinus à ciuibus paſtus eſt, qui & ſe manibus tractandum præbuit, & multos dorſo impoſitos frequenter geſtauit. Apud Iaſſum vrbem Babyloniæ Delphinus puerum adamauit. Quem dum poſt aſſueta colludia impacientiùs ſequitur recedentem, à renis inuectus hæſit, vbi & mortuus eſt. Alium puerum ſimiliter inſidentem dorſum Delphini cùm vndoſior fluctus necauiſſet, Delphinus ad terram reuexit, & velut fateretur reatum, pœnitentiam ſuam morte mulctauit, nec reuerti voluit amplius in profunda. Hęc de natura delphinorũ curauimus iſtic inſerere, vt delectet quos latuit, & quos non latuit non faſtidiat.

De transfretatione ducis Lancaſtriæ, & magnifica eius ſuſceptione per regem Frãciæ.

Hoc anno Iohannes Dux Lancaſtriæ tranſfretauit in Franciam, ad colloquiũ regis Franciæ, tractaturus de pace finali, quam rex Franciæ ſummopere affectauit, miſſus illuc videlicet per regem Angliæ, totumq; regni conſilium, pro negotio memorato. Cuius aduentui rex Franciæ non minora parari fecit, quã pro aduentu imperatoris cuiuſq; maximi prouidiſſet. Nempè ſuis ſumptibus ſuſcepit eum, & Epiſcopum Dunelmenſem, cum penè mille equis, & exhibuit à Caleſia vſque dum perueniret ad ciuitatem Ambianenſem, nemine de ducis vel pontificis familia ſolicitante de quibuſlibet victualibus prouidendis, Regis Franciæ prouiſoribus & miniſtris cuncta comportantibus ad manus famulorum ducis, & præſulis, quæ neceſſaria videbantur. Cumquè ad regis pręſentiam dux acceſsiſſet, Rex eum vltra quàm credi poteſt honorauit, & gloriabundus ſemetipſum extulit: quod colloquio ducis ſapientiſsimi, honorabiliſſimi, atque potentiſsimi eum perfrui contigiſſet. Occurrerunt Ambianis iuſſu regis ea vice duces illius regni, Comites & barones ad deliberandum de tractatu & de pace componendum, vt quò abundantior adeſſet in tractatu nobilium numerus, tantò rei fælicior eſſet effectus. Tandem finito tractatu, Dux redijt Angliam, treugas vnius anni reportans, vt per idem tempus deliberaret regni Angliæ collecta poteſtas, vtrum expediret paci finali manus dare potius, quàm negotia dubia belli tractare. Idcircò Stanfordiã acceſſere vocati non ſolùm regni domini, ſed & de qualibet ciuitate quidam, prout ad parliamenta ſolent accedere, deliberaturi de tanto negotio quod agendum, ſed tamen nihil profuit ea vice tanta collectio, prætérquam quod treugas ſuſceperunt per anni circulũ duraturas, ad quas ſeruandas inuiolabiliter vterque rex ſcilicet Franciæ, corporale præſtitit ſacramentum: Seneſchallo Franciæ, huc accedente ad capiendũ regium iuramentum, & quibuſdam de noſtris militibus deſtinatis in Franciã ad idem exigendum de rege: quod & factum eſt.

Aduentus ducis Gelriæ.

Eo tempore venit in Angliam dux Gelriæ, cognatus regis, vir clariſsimus, Angliæ vnus in militia, Anglis honorabilis, & Francis formidabilis, qui ſtrenuè Francorum ſuperbos motus compreſſerat in terra ſua. Hic magna animoſitate qua viguit, conſulit regi noſtro, ne pacem cum Francis aut Scotis faceret,

niſi quam deceret regiam maieſtatem, promittens ſe paratum fore in auxilium regis (ſiue in Franciam transfretaret, ſiue in Scotiam arma moueret) cum nobiliori militia terræ ſuæ, quamobrem à rege multipliciter honoratus, laudatus, muneribuſq; donatus, ac ducibus Lancaſtriæ & Glouerniæ regniq; nobilitate pari modo reſpectus, cum fauore cunctorum permiſſus eſt ad propria remeare.

Aduentus comitis de Oſtrians.

Eodem tempore, (ſed non eodem anno) venit in terram iſtam comes de Oſtrians tanquã amicus, paciſq; mediator inter regna, qui ſarcinatus donis varijs citò receſsit. Hoc anno rex Mauritaniæ intrauit terras magni Catayæ, & nõ modicam ſtragem fecit ibidem, & non multò poſt intrauit terras regis Hungariæ, ſed ibi repperit obſtaculum exercitatę militiæ, rege viuaciter eum cum ſuis omnibus repellente.

Nouum feſtũ Mariæ & Elizabethæ.

Circa dies iſtos dominus Papa Bonefacius nonus, ordinauit nouum feſtum, celebrandum in Eccleſia, de ſalutatione beatæ Mariæ, qua ſalutauit Elizabeth cognatam ſuam, componens lectiones & hiſtoriam competentem, plenam miſterijs, refertam indulgentijs, excitatiuam deuotionis. Nam & pares indulſit remiſsiones intereſſentibus diuinis illis officijs, in vigilia, & in die, ac infra octauas, & in octauis, indulgentijs feſto corporis Chriſti præcõceſsis per Vrbanum quartum. Voluitq; hunc diem haberi celebrem ſeptimo Calend. Iulij, id eſt in craſtino feſti natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, quia eo tempore ſancta Maria manſit cum Elizabeth & miniſtrauit ei.

De tranſgreſſionibus Londinenſium & ira regis.

Sub eodem tẽpore miſit rex ad ciues Lõdoniarium petens ab eis mutuo mille libras, cui procaciter & vltra quàm decuit reſtiterunt. Sed & quendam Lumbardum volentem accõmodare regi dictam ſummam, malè tractauerunt, verberauerunt & paulominus occiderunt. Quæ cùm rex audiſſet, iratus eſt valdè, & conuocans omnes regni penè maiores, aperit proteruiam ciuium Londoniarum, & de præſumptione conqueritur eorundem. Qui omnes infeſti ciuibus propter diuerſas cauſas, conſulunt vt reprimatur citiùs eorum inſolentia, & ſuperbia deſtruatur. Erant quippe tunc inter omnes ferè nationes gentium elatiſsimi, arrogantiſsimi, & auariſsimi, ac malè creduli in deum & traditiones auitas, Lolardorum ſuſtentatores, religioſorum detractores, decimarum detentores, & cõmunis vulgi depauperatores. In tantumq; excreuit eorum ſupercilium, vt auderent leges condere, quibus aduentantes de circumiacentibus villis, vel prouincijs, cõtra rationem omnem humanã, Deum, & iuſticiam, moleſtarent, grauarent & fatigarent. Prætereo eorum inhumanitatem, ſileo rapacitatem, reticeo infidelitatem, tranſeo malignitatem, quam indiſciplinatè in aduentantes populos exercuerunt. Qui ſi vellem cuncta deſcribere quæ perpetrauerunt hoc tempore, volumen credo maximum conficeret. Obiecta ſunt eis igitur quæ contra regem fecerant, & ſuæ maieſtatis notoriam læſionem; obiecta ſunt quæ in prouinciales commiſerant ad regis ac dominorum regniq; populi detrimentum: quæ ſi vellent inficiari præſto erant accuſatores è patria, qui ſacramento ſuo eorum probare cuperent acta praua.

Londinenſes ſubmittunt ſe regis gratiæ.

Londonienſes ergo in medio miſeriarum ſubitò conſtituti, & velut verſati inter incudem & malleum, cùm non eſſet locus excuſationis, decreuerunt ſe potiùs ſubmittere regis gratiæ, quàm ſuccumbere veridicto vel iudicio duodenæ.

Maior & vicecomites areſtantur.

Regis ergo iudicio areſtatus eſt Maior Londoniariũ, & vicecomites, cum quibuſdam de maioribus, cæteris domũ redire permiſsis. Maior autem miſſus eſt ad Caſtellum de VVindeſhores, cæteri ad diuerſa caſtella deſtinata ſunt, ſub arcta cuſtodia conſeruandi, donec rex cum conſilio deliberaſſet quid faceret de eiſdem. Ibiq; decretum eſt, ne de cætero, Londonienſes Maiorem eligerent vel haberent, ſed rex de ſuis militibus prouideret aliquem qui rector foret, & cuſtos ciuitatis vocaretur, & eſſet (quem alio nomine vocamus vulgariter Gardianum) ibi ſubſequenter: & eorum ſunt priui-

legia

legia reuocata, libertates annullatę, & leges quas vel condiderant, vel à diebus habuerant abrogatæ. Tunc primò rex conſtituit cuſtodem ciuitatis, abrogato Maioris vocabulo, quendam militem dictum Edvvardũ de Dalyngrygge, qui & ciues regeret, & iuſticię cunctorum æquè proſpiceret: ſed is citò fuit per regem depoſitus, quia conuictus eſt ciuibus feciſſe iuramentum, vel de eorum conſuetudinibus defendendis, vel certè pro poſſe ſuo, ſubtiliter reuocandis. Fuerunt qui dicerent eum ex induſtria hoc feciſſe, pluſq; regis cõmodo quàm ciuium in hac parte proſpexiſſe. Quod cùm regi fuiſſet cognitum, pœnituit eum militem beneuolum ſic tractaſſe. Nihilominùs rex & alium militem loco ſuo conſtituit nomine Baldevvinum de Radyngton, virum certè prouidum & diſcretum, qui ſciret delinire mœrorem ciuium, & eorum mentes erigere ad ſpem bonam. Nam ciues præ triſtitia contabuerant & dolore.

Londinenſes ad Wyndeſor vocantur.

Interea multis mediantibus (ſed præcipuè duce Glouerniæ inſiſtente) rex factus animi æquioris paulatim diſcedit à ſui rigore propoſiti, reducens ante mẽtis oculos honores varios, quos per Londinenſes acceperat, & magnifica dona per eos præſtita: vndè decernit mitius cum eis agere, & eos ad ſpem aliqualis gratiæ reuocare. Mittit nempè mandans Londinenſibus, vt ad caſtellum de VVyndeſore conueniant, demonſtraturi priuilegia, libertates ac iura ciuitatis noua & vetera coram eo, conſilio quoque ſuo, vt ibi decerneret quæ ſeruanda forent in ciuitate, vel quæ penitùs abolenda. Quibus oſtenſis, quędam ratificata, quædam permiſſa, quædam damnata fuêre, Maioris tamen nec perſonam, nec dignitatem ea vice recuperauere, neque plenam regis gratiam, donec ſatiſfeciſſent regi de damnis & iniurijs quæ vel ſibi, vel regis plebi antea intuliſſent. Equidem ea vice conuenit inter regem, & dominos ne eorum ſatisfactionem acceptaret, nec cum eis quouiſmodo componeret ſine conſilio dominorum. Nempè rex cùm primò contra eos incanduiſſet (propter cauſas quas ſupra notauimus) meditatus eſt exercitum congregaſſe, & in ciuitatem irruiſſe cum impetu, & ciues de ſub cœlo deleuiſſe. Quod tamen propoſitum ducis Lancaſtrię oratione mutatum eſt, qui cenſuit eos (vt præmittitur) euocandos, & (vt præfertur) caſtigandos, vel (ſi obſtinati fuiſſent) tunc iuxta regis propoſitum obſidendos, & de terra viuentium diſperdendos. Rex autem in hac collectione apud VVyndeſore, dominos temporales regni cunctos, & Epiſcopos penè omnes, necnon exercitum talem contraxerat, qui meritò terrori Londinenſium poſſet eſſe. In quos omnes incredibiles fecit expenſas, pro quibus certum erat Londonienſes ſoluturos. Ipſi verò non ignorantes quòd horum finis eſſet expoſitio argenti & auri, ſubmiſerunt ſe & ſua regi, voluntariè ei decem millia librarũ vadiantes, dimiſsi tamen ſunt domum redire, incerti quid ſoluerent, donec regis conſilium & formam ſatisfaciendi, & ſummam ſoluendi definiſſet. Cumq; & ciues regreſsi fuiſſent: & proceres qui cum rege fuerant, ac reliquus populus ad propria remeaſſent, Rex audiens Londinẽſes in triſtitia conſtitutos, & mẽte lapſos, ait ſuis: Vadam inquit Londonias, & conſolabor ciues, nec patiar eos vltra de mea gratia deſperare. Quæ ſententia mox vt cognita fuit in ciuitate, incredibili iocunditate repleuit omnes, vndè omnes & ſinguli ei generaliter ſtatuerunt occurrere, & non minores expẽſas facere in xenijs, & donatiuis quàm fecerant in eius coronatione. Rex igitur vt venit Londonias, tanta gloria, tanta pompa, tanta varietate diuerſorũ apparatuũ eſt ſuſceptus, quanta ſuſcipi regem aliquem triumphantẽ decuiſſet. Nam equos & phaleras, tabulas aureas & argẽteas, pannos aureos & holoſericos, pelues & lauatoria de fuluo metallo, aurum in pecunia, gemmas & monilia, tam ditia, tam nobilia, tam ſpecioſa donauerunt eidem, vt cunctorum valor & precium, non poſſet facile æſtimaueri.

Dona regi data.

Sicq;

Sicq; recuperauerunt ciues conſuetudines & libertates antiquas, quæ ſaltem ciuitati poſſent eſſe fulcimento, nec extraneis detrimento. Indultumq; fuit eiſdem, vt Maiorem poſſent eligere ſicut priùs. Credebant autem Londonienſes quòd per hæc dona domigerium euaſiſſent, & in poſterum quieti fuiſſent: ſed fefellit eos eorum opinio, qui coacti ſunt expoſt ſoluere regi decem millia librarum, de communitate collecta in amaritudine mentis magna: proceres verò regni qui regis conſilio interfuerant, audientes quòd rex contra pactum indulſiſſet Londonienſibus, offenſi ſunt valdè inter ſe, regis leuitatem & inconſtantiam condemnantes. Nemo tamen palam regem redarguit de præmiſsis. Finemq; cepit turba ciuium iſto modo, quam Delphinus præludens in thamiſi Die natalis domini vltimo præterito, forſan ſignauit eminus affuturam.

Dux Glouerniæ profectus in Hiberniam reuocatur.

Eodem tempore, cùm dux Glouerniæ recepiſſet pecuniam ſtipendiariam eundi cum exercitu in Hiberniam (cuius inſulæ rex dudum creauerat eum ducem, & iam paratus & inſtructus eſſet ad proficiſcendum, ſine cauſa ſubitò reuocatus eſt, ad magnum tam Angliæ quàm Hiberniæ detrimentum, nam aduentus eius fama cognita, cuncti penè reguli Hibernienſes ſe ei deliberauerant ſubmiſiſſe, ſed præualuit penes regem malignorum cõſilium, quod tamẽ (proh dolor) commodum impediuit. Hoc anno rex Frãciæ (vt fertur) maleficatus incurrit amentiam, & freneticus eſt effectus, dum expeditionem moueret contra ducem Britanniæ, vt dicitur minus iuſtam: perdurauitq; in eo hæc infirmitas quamdiu durauit calor æſtiuus: hyemali tẽpore mitigabatur paſsio, & ipſe redditus ſuo ſenſui videbatur: nunquã tamẽ tam plenè cõualuit, quin expoſt ſemper eo anni tempore, quo prius incurrerat iſtud incommodum deſtitueretur ſenſu ſuo. Eodem anno Robertus de Veer quondam comes Exoniæ, qui per multos gradus ſaltauerat ad nomen ducatus Hiberniæ, in Londonia diem clauſit extremum in mentis anguſtia rerumq; penuria miſerãda. Qui equidem iuuenis aptus fuerat ad cuncta probitatis officia, ſi in pueritia non defuit ei diſciplina.

ANno domini milleſimo trecenteſimo nonageſimo tertio, poſt natale factũ fuit parliamentum VVintoniæ in quo conceſſum fuit regi per clerum dimidia decima, & dimidia quintadecima per communes, pro expenſis ducum Lancaſtriæ & Glouerniæ, qui fuerant profecturi in Franciam ad tractandum de pacis negotio inter regna. Eo tempore rex Franciæ dum tripudiaret in aula ſua cum quatuor militibus de familia, & eſſet diſſiguratus in Silueſtrem hominem, habens ſtrictum veſtimẽtum reſina piceq; linitum, vt lini ſtuppa quæ fixa fuerat in veſte ſtricta, hæreret tenacius, & repreſentaret euidentius, fuiſſet repentè in cineres cõbuſtus, niſi gratia affuiſſet dolo fratris ſui ducis, qui à tempore ſuæ infirmitatis aſpirauit ad regnum: nempè rege cum ſocijs ducẽte choreã, quidam ad hoc ſubrogatus, inclinato torticio, ſubmiſit ignem in ſtuppa, inuſto quo, corpora eorum fuêre exterius cooperta, qui ardens vſq; ad veſtimentum quod ſtrictum & conſutum erat corpori, vbi inuenit materiã picis & reſinæ inextinguibiliter arſit vſq; ad corpus: videns tamen periculum quædam domina, accurrit & regem rapuit de chorea. Rex verò hoc modo ſaluatus fuit. Sed quatuor ſocij eius nullo ingenio potuere ſaluari donec ſemiuſtis pellibus atque carnibus expiraſſent. Hoc anno Bancus regius & Cancellaria trãſlata ſunt de Lõdonijs Eboracum, vel odio Londonienſium (vt fertur) vel fauore Eboracenſiũ, eò quòd Cãcellarius, qui fuit Archiepiſcopus Eborac. cuperet profectum ciuitatis ſuæ. Sed non longo tempore durauit hæc nouitas, quia ea facilitate qua trãſportabantur Eboracum, eadem Londonijs reportabantur. Iſto quoq; anno dominꝰ Albredus de Veer, factus eſt comes Exoniæ. Eodẽ anno in feſto Cathedrę

ſancti

ſancti Petri obijt ſubitò Iohannes de Enros miles, Conſtabularius Doueriȩ, & regis Seneſchallus, cui ſuccesſit in officium Seneſchalli, dominus Thomas Percy (qui fuerat prius Subcamerarius regis:) in conſtabulatum Doueriæ, dominus Thomas de Beamond ſucceſsit: & dominus VVilhelmus Scrop ſubcamerarius, vir quo in humano genere de facili non inueniretur nequior aut crudelior. Circa pręſens tempus, idem VVilhelmus Scrop emit de domino VVilhelmo de Monte acuto comite de Sarum, inſulā Euboniæ, cum corona. Nempè dominus huius inſulæ rex vocatur, cui etiam fas eſt corona aurea coronari, hæc inſula vocatur in vulgari, inſula de Man, quæ inter Angliam & Hiberniā ſituatur.

Præſes inſulæ Man coronatur.

Hoc anno duces Lancaſtriȩ & Glouerniȩ tranſfretarunt in Franciam, pro fine faciendo treugarum prælocutarum, vel pacis finalis inter regna. Sed tamen nō dum finis, quia rege Franciæ iterum infirmato non potuit finis eſſe.

Per idem tempus dominus Henricus Percy iunior conſtitutus eſt cuſtos Burdegaliæ. Menſe Septembris fulgura, choruſcationes, & tonitrua in multis regni partibus multa damna fecêre, ſed præcipuè in comitatu Cantebrigiæ, vbi domos & blada iuxta Lollevvorth, & in ipſa villa terribiliter cremauerunt. Aquarum etiam inundantia non multò poſt irruit, quæ apud Bury aream impleuit eccleſiæ, & apud Nevvmarket domorum parietes diruit, & viris illic ac mulieribus penè periculum demerſionis intulit, menſe Octobri.

Aquarum inundatio.

Eodem anno multi moriebantur in Eſtſexia ingruente peſtilētia, menſe Septembri. Ipſo anno dominium villæ de Cherburgh reuolutum eſt ad priſtinum poſſeſſorem, regem Nauarriȩ, quod oppignoratum fuerat regi Angliȩ per certos annos, pro viginti duobus millibus marcarū de rege Angliæ mutuo ſuſceptarum. Eodem anno dominus Thomas de Roos dum reuerteretur à terra Sancta, in Inſula de Cypro ciuitate Papho, tactus aëris regionis incommodo, diem clauſit extremum.

ANno domini M.CCC.xciiij. (qui eſt ann⁹ regni regis Richardi à cōqueſtu ſecūdi.17.) Morettus de Turcia, vallauit obſidione ciuitatem Conſtantinopolitanam, ſed obſeſſorum probitate repulſus eſt. In octa. S. Hillarij factū fuit parliamentum Londonijs, in quo petitum fuit regi ſubſidium, volenti in Hiberniam proficiſci, vbi Clerus conceſsit ei plenam decimam ſi tranſfretaret, ſi verò non laboraret, medietatem tantùm decimæ conceſsit eidem.

Parliamentū Londini.

Tempore iſtius parliamenti ſuborta eſt grandis diſcordia inter Ducem Lancaſtriæ, & Comitem Arundeliæ: Impoſuit nempè dux comiti, quòd circa feſtum Exaltationis Sanctæ Crucis, iacuerit cum armatu manu in partibus Ceſtriæ, id eſt, in caſtello ſuo de Holte, eo tempore quo patria illa inſurrexerit contra eum, Ducibus Nicholao de Cliſton, ſuiſquè complicibus in ſubſidium rebellantium vt putauit. Quod comes negauit expreſſè, & ſe ſatis euidenter excuſauit, ſicq; pro tempore tempeſtas magna ceſſauit.

Circa feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ redijt è Francia dux Lancaſtriæ, qui profectus ad tractatum fuerat menſe Maio, reportans quatuor annorū treugas, in quibus & Scoti comprehendi debebant, ſi vellent ſubijci regi Anglorum, vt de iure ſolebant. Dum Dux agebat in Gallijs (vt præfertur) obijt in Anglia coniux ſua domina Conſtantia, domini Petri quondam Regis Caſtellæ filia, mulier ſuper fœminas innocens & deuota. Et ne ſola venirent funera lamentāda eo tempore, cōceſsit in fata Maria comitiſſa de Derby, vxor domini Henrici comitis de Derby, filij ducis Lancaſtriæ ſupradicti. Obijt quoq; Anna regina, quę apud VVeſtmonaſt. eſt ſepulta, cuius exequiæ quāto celebriores fuerūt in expēſis, tāto notabiliores infamijs: quia rex polluit locū ſanguine comitis Arundelię in principio officij funeralis. Eodē anno obijt domina Iſabella duciſſa Eborac.

ſoror vterina duciſſæ Lancaſtriæ, mulier mollis & delicata, ſed in fine (vt fertur) ſatis pœnitens & conuerſa. Hæc ſepulta eſt iuſſu regis apud Langley ſuum manerium, inter fratres. Hoc anno etiam obijt ille toto mundo miles notiſsimus I. Haukevvood, cuius geſta tractatum exigunt ſpecialem. Circa menſem Auguſti proclamatum eſt per totam Angliam, vt omnes Hibernici redirent ad terram propriã, contra feſtum natiuitatis beatæ Mariæ, præſtolaturi in Hibernia aduentum regis, ſub pœna capitali: dicebatur nempè quòd venerat in Angliã ſpe lucri, tanta multitudo Hibernicorum, vt terra illa viris penè vacuaretur. Vndè contigit quòd meri Hibernici, Anglicorum aduerſarij, partem inſulæ quæ paruerat regi Angliæ vaſtauerunt, nemine reſiſtente. Cùm verò rex Angliæ illuſtriſs. Edvvardus tertius à conqueſtu illic poſuiſſet bancum ſuum, atque iudices cum Scaccario, percepit annuatim ad regalem fiſcum triginta millia librarum de terra illa. Et modò propter abſentiam perſonarum, & hoſtium potẽtiã irrefrenatam, nihil indè venit, ſed per ſingulos annos de ſuo marſupio ſoluit triginta millia marcarum, ad ſui dedecus, & ciſtæ detrimentum grauiſsimum. Circa feſtum natiuitatis ſanctæ Mariæ, rex Angliæ tranſfretauit in Hiberniam, & cum eo dux Glouerniæ, comiteſquè Marchiæ, Notinghamiæ, & Ruthlandiæ. Hibernici de tanto apparatu territi, quia palam non audebant occurrere, clandeſtinis irruptionibus frequenter regis exercitum fatigarũt. Coacti tamen (Anglicis præualentibus) ſe regi ſubmittere plures reguli illius terræ, quorum quoſdam rex ſecum detinuit, ne noua aliqua molirentur: morabatur autem rex in Hibernia vſque poſt Paſcha.

Per idem tempus venerunt ad eum de Anglia Archiepiſcopus Eboracenſis, & Epiſcopus Londinenſis, cum alijs nuncijs miſsis per clerum, vt quamcitò in patriam remeare dignaretur, ad ſuccurrendum fidei & Eccleſiæ, quæ iam per Lolardos, & eorum fautores incredibiliter affligebatur. Nam ad hoc vacabant ſolummodò, vt imaginaretur qualiter totius Eccleſiæ poſſeſsiones tollerẽt, & quod peiùs fuit, cunctas canonicas deſtruerent ſãctiones. His auditis rex inflammatus diuino ſpiritu, quamcitò potuit in Angliã eſt reuerſus, arbitrans magis neceſſarium fidei periclitanti ſuccurrere, quàm circa regna temporalia decertare.

ANno domini M.CCC.xcv. (qui eſt annus regni regis Richardi à cõqueſtu ſecundi.18.) rex tenuit natale in ciuitate Dubliniæ, Hibernię Metropoli: & poſt natale fecit parliamentum ibidem, ad quod conuenerunt tam ligei, quàm illi qui dudum ſubmiſerant ſe eidem. Eo tempore poſt octa. Epiphaniæ vocante cuſtode regni Angliæ, domino Edmundo regis patruo, Duce Eborarac. factum eſt parliamentũ Londonijs, ad quod acceſsit (miſſus de Hibernia) dux Glouerniæ, qui coram cunctis expoſuit regis neceſsitatẽ, qui iam exhauſit theſauri ſui inter Hibernicos facultatem. Cuius legatio tantum valuit, vt Clerus vnã decimã, & quintamdecimã plebs cõmunis daret, (facta priùs proteſtatione, quòd ad hoc concedendum non tenebatur de ſtricto iure, ſed ſui regis affectione.) Eo tempore Lolardi cum ſuis fautoribus in omnẽ maliciam efferati, fixerũt publicè ſuper oſtia eccleſiæ S. Pauli Londonijs, & VVeſtmonaſt. abhominabiles cleri accuſationes, & hactenùs inauditas concluſiones, quibus nitebãtur deſtruere perſonas Eccleſiaſticas, & eccleſiæ ſacramenta, animati (vt fertur) nimio fauore quorũdã procerũ & militũ Anglicorũ. Inter quos cãpi ductores fuerũt Richardus Stury, Lodouicus Clifford, Tho. Latymer, Io. de Mõte acuto, qui inſtigabãt & cõfortabãt hæreticos ad cõfundẽdum (ſi poſſe daretur) pręcipuè religioſos. Rex igitur (vt pręfertur) cõceptis lolardorũ malicijs, feſtinauit in Angliã, vt diſsiparet eius intuitu tãta mala. Quo cũ peruniſſet fęliciter, quoſdã de proceribus

proceribus obiurgauit acriter, cōminās eis terribiliter ſi de cætero lolardis fauerēt, vel eos in aliquo cōfortarent. De Richardo quoq; Stury accepit iuramentū, quòd de cætero opiniones huiuſmodi non teneret. Quo facto, dixit rex: Et ego iuro tibi, ſi tu vnquam violaueris iuramentum, morte turpiſsima morieris. Audientes cæteri tantum rugitum, cornua retraxerunt, & hactenus delituerūt. Eo tempore imago crucifixi cum ſtigmatibus ſanguinolentis apparuit in Gallia ſupra campanile cathedralis eccleſiæ Landunenſis, per mediam ferè horam, cernentibus Epiſcopo, clero & populo manifeſtè. Quo anno Morectus ille barbarus, cum trecentis quinquaginta millibus paganorum, conflixit contra Priorē ſancti Iohannis de Rodes, alioſq; chriſtianos, ſed dei virtute conuictus eſt, centum millibus de exercitu eius interfecit. Et quia fortuna non præualuit ſibi cāpeſtri prælio, nauali bello ſtatuit experiri fortunā, ſed qui terrę mariq; dominatur, eius conatus eneruauit, & cū cōfuſione maxima fugere cōpulit iterato. Ciuitas quoq; Conſtantinopolitana (quā ſupra diximus obſeſſam eius exercitū velut infinito) ſuperueniente imperatore Conſtantinopolitano cum paruo Chriſtianorum numero liberatur, quingentis millibus de gente pagana miraculoſè peremptis. Eo anno ſenſit Anglia graue damnū per piratas reginæ Denmarchię qui nautas & mercenarios deprędabātur, p̄cipuè tamen viros de Norfolcia, qui auſi ſunt cōgregata multitudine congredi cum eiſdē: ſed hoſtibus præualētibus, multi perempti, plurimi verò ad redemptionē grauiſsimam ſunt ſeruati, amiſsis viginti millibus librarum, quas ad mercandizandum comportauerant. Eodem anno VVilhelmus Cantuar. Archiepiſcopus, nō cōſiderata depreſsione eccleſiaſtica qua iugiter premebatur per tallagia pēdenda regi annis ſingulis, plus ſpēctās ſuū priuatū cōmodū quā cōmunitatis incōmodū, impetrauit bullā ab apoſtolico gratioſam, vt leuaret per totam ſuā prouinciā quatuor denarios de qualibet libra omniū bonorū eccleſiaſticorū, tā exemptorū quā nō exemptorū, nulla prætenſa cauſa vera nec legitima. Cuius bullæ fuerunt conſtituti executores, Archiepiſcopus Eboracēſis, & epiſcopus Lōdinēſis. Multi verò cēſuras timentes tā ſublimiū executorum, maluerunt ſummā cōtinuò ſoluere, q̄ dubijs litibus cum iactura forſitan ſubiacere: nōnulli ſedē apoſtolicā tāquam à grauamine appellantes, ſuam cauſam nitebantur defendere, & dictum ſubſidium tanquā illegitimum quomodolibet reuocare, quorū animoſiores, & præcipuè fuēre Lincolnienſes, ſed tātis motibus finē impoſuit mors Archiepiſcopi citò poſtea ſubſecuta. Hoc anno obijt Io. de VValthā epiſcopus Sarū & regni theſaurarius, qui tantū regi cōplacuerat, vt etiā (multis licèt murmurātibus) rege iubēte apud VVeſtmonaſteriū inter reges meruit ſepulturā: huic ſucceſsit in officio theſaurarij dominus Rogerus VValden, prius regis ſecretarius & Caleſiæ theſaurarius. In epiſcopatu verò I. de Mytford Ciceſtrenſis epiſcopus, ad cuius epiſcopatū Dublinenſis Archiepiſcopus eſt trāſlatus, quia maior pontificatus, in ſeculari ſubſtantia minor erat. Obijt etiam Exonienſis epiſcopus VVilhelmus, poſt quem ſucceſsit regis inſtantia magiſter Edmundus de Stafford, portator priuati ſigilli. Obijt quoq; dominus Henricus de VVakefeld epiſcopus VVigorniēſis, cui ſucceſsit ad preces regis, Papali permiſsione, quidā monachus Ciceſtrēſis, regis Phyſicus dict. Rob. Tydeman, ſpreta & caſſata magiſtri Iohannis Grene electione legitima. Hoc anno menſe Nouembris rex Angliæ apportato de Londonia corpore quondam dilecti ſui Roberti de Veer, quem creauerat ducem Hiberniæ (fælicis quidem ſi non aſpiraſſet ad gradus ſublimes, ſed propter extollentiam infælicitati ſubacti) fecit apud Prioratū de Colne in Eſtſexia ſolennes exequias, ibidem exhibens ſuam præſentiam, magnificans officium funerale. Curauitque thecam cypriſsinam, in qua corpus balneo delibutum

iacebat, aperire faciem, conſiderare, digitoquè trectare, & publicè monſtrare dilectionem defuncto, quam impēdiderat prius, iaceo, viuo. Erāt ibi cum rege mater defuncti, comitiſſa Oxoniæ, Archiepiſcopus Cantuariæ, plurimiq; epiſcopi, cum Abbatibus & Prioribus, alijſq; religioſis, ſed proceres pauci, quia nō dum digeſtum erat odium quod conceperant contra illum.

ANno domini. M.CCC.xcvj. dux Lancaſtriæ, cui rex donauerat ducatum Acquitaniæ, cùm iā inæſtimabilem ſummā theſauri expendiſſet in illis partibus pro adipiſcenda patriotarum beneuolentia, conſecutuſq; fuiſſet propoſitum, ſubitò per mandatum regium reuocatur. Qui nihilominùs reuocanti paruit & rediuit in Angliam, peruenitq; Langleyam, vbi rex natale domini tenuit iſto anno, ſuſceptus eſt à rege (prout decuit) cum honore, ſed vt ijdem aſſerunt, nō amore: licenciatus proindè à rege, receſsit à curia, & properauit Lincolniam, vbi Catherina de Svvynforde tunc morabatur, quam poſt octa. Epiphaniæ (cunctis admirantibus facti miraculum) deſponſauit, quia fortunā talis fœminæ tantæ ſublimitatis error minimè competebat. Hoc anno Papa ſcripſit regi Angliæ, orauitq; vt aſsiſteret prælatis eccleſię in cauſa dei, & ipſius regis & regni, contra Lolardos, quos declarauit non ſolùm proditores eccleſiæ, ſed & ipſius regis, rogauitq; obnixus, vt quos prælati declaraſſent hęreticos condemnaret. Alias eo tēpore direxit bullas ad reuocandū religioſos, qui capellanas obtinuerant vel ab ipſo papa, vel à quoquā alio nūcio vel legato, quas bullas (quaſi munus gratiſsimum) amplexati ſunt ordines Mēdicantium, ſed fratres Minores, præcipuè qui confeſtim fratres ſuos qui per exemptiones capellanatus ab eis ſegregati fuerant, rapere, capere, domumq; reducere ſatagebant. Eo tempore iuxta pacta inter reges Angliæ & Franciæ priùs firmata, conuenerunt dicti reges, ad locū vltrà Caleſiam eorum colloquio deſignatum, vbi ambo regum tentoria magnificè fixa fuēre. Qui ante tractatū, pro pacis verę fidei ſecuritate, corporale præſtiterunt coram omnibus huiuſmodi iuramentum. Nos Carolus rex Francię, iuramus in verbo regali, ſuper euangelia pro nobis & omnibus nobis ſubiectis, amicis, & affinitate nobis iunctis, & beneuolentibus, quòd non faciemus, nec patiemur fieri, per nos nec per ſupra nominatos damnū, nec diſturbationem vllò modo per tēpus noſtrę conuentionis, nec per octo dies ante cōuentionē, & ſeptē dies ſequētes, noſtro filio regi Angliæ, nec alicui de ſuis ſubiectis, amicis, affinibus, nec beneuolis, ante dictū tempus. Et ſi caſu aliquo inſolentia vel litigiū per aliquos de noſtris ſupradictis (quod abſit) emerſerit: Nos permittimus in verbo regali, & per ſecuritatem prædictā, quòd faciemus hæc debitè emendari, & ſine dilatione reformari, & iuramus vlteriùs ſuper ſecuritate prædicta, quòd ſi aliquis vel aliqui qualicunque ſtatu vel conditione extiterint, voluerit, vel voluerint contraire dictæ noſtræ ſecuritati, nos erimus in auxilium noſtri filij, pro noſtro poſſe ad reſiſtendum maliciæ malefactorū pręd ictorum, & conſeruandū noſtrū dictū filium, & ſuos, per modum quem nos & noſtri ſcimus. Et ad tenendū omnia, & proſequendū ſine fraude vel malo ingenio, ad hoc iuramus & promittimus vt ſupra. Die. 26. menſis Octobris rex Angliæ equitauit de Caleſia verſùs caſtrum ſuū de Guynes, & cum eo dux de Berry, qui miſſus fuerat ad recipiēdū ſacramētū regis noſtri. In craſtino obuiauerunt reges pariter, ducentibus regē Angliæ, dominis Franciæ. ſc. quatuor ducibus, de Berrey, Burgūdiæ, Aurelianenſis & Burboniæ: comite Sauter, vicecomite de Maleyn: epiſcopo de Valeins, domino de Buſhy. Econtra de parte noſtra miſsi ſunt ad cōducendum regem Franciæ duo duces. ſ. Lancaſtriæ & Glouerniæ, comites Derby, & Ruthlandiæ & Northumbriæ, habueruntq; colloquium duo reges, & aſſenſu mutuo fuit ordinatum, vt conſtrueretur in eodem

Ducis nuptiæ.

Iuramentum de pace.

Congreſſus duorum regum.

dem loco amborũ ſumptibus in memoriã ſempiternã vna capella. Quæ capella noſtrę dominę de pace vocaretur. Die ſabbati in feſto apoſtolorũ Simonis & Iudæ, rex Angliæ & Francię collocuti ſunt de certis articulis tractatus ſui, quo facto, iurati ſunt per Euangelia de pactis ſeruandis. Tunc rex Anglię rogauit regem Franciæ vt pranderet cũ eo die ſequente. Die Lunæ venit rex Franciæ ad tẽtorium regis Angliæ. Ea hora regina fuit adducta ad tentoria regis noſtri. Rex Franciæ donauit eam regi noſtro, quam rex noſter cepit per manũ, & oſculabatur eam, regratiãdo patri ſuo regi Franciæ de dono tam honorabili & gratioſo, aſſerens ſe eã ſub cõditionibus accipere factis inter eos, vt per iſtã affinitatem poſsit vterq; rex viuere in pace & tranquillitate, & peruenire ad bonum finem & concluſionem pacis perpetuæ faciendæ inter regna, & ne ſanguis Chriſtianus effundatur, cuius effuſio poſsit ſimiliter euenire, ſi iſta affinitas inter eos nõ fieret iſta vice. Commendata eſt igitur regina duciſſæ Lancaſtrię & Glouernię, & comitiſsis Huntyngdoniæ, & Staffordiæ, alijſq; dominabus quæ aderant, quæ conduxerunt eam Caleſiam cum maximo apparatu hominum & equorum, habuitquè cũ ea duodecim currus plenas dominabus & domicellis. Quibus ita geſtis, reges acceſſerunt ad prandium in tentorio regis Anglorum: rex Franciæ conſedit in dextera parte aulæ, cui ſeruitum fuit regaliter more ſuæ patriæ. i. de omnibus cibarijs primi curſus ſimul in magna perapſide, & de ſecundo curſu eodem modo. Regi verò Angliæ ſeruitum fuit patriæ ſuæ more. Poſt prandium reges oſculati ſunt pariter, & aſcenderunt equos, duxitquè rex Angliæ regem Franciæ in viam ſuam, & tandem iunctis manibus ſuper equos diſceſſerunt ab inuicem, rex Franciæ equitauit ad Arde, rex autem Angliæ ad Caleſiam ſe conuertit, vbi filiam regis Franciæ duxit vxorem, puſiolam ſeptennem vel octennem. Fuit annus iſte regum apparatus grandis & ſumptuoſus in donarijs & expenſis. Nam præter dona quę rex Angliæ dedit regi Franciæ, alijſquè proceribus illius regni, quæ ſuperauerunt ſummam decem millium marcarum, rex expendit (vt dicitur) trecenta millia marcarum & amplius ea vice. Rediit igitur citò poſt in Angliam ſaluus, & vxor ſua, ſed auerſa tempeſtate perdidit tentoria ſua, & magnam partem ſupellectilis domus ſuæ. Hoc anno valefecit mundo magiſter VVilhelmus Courtney Archiepiſcopus Cantuariẽſis, cui ſucceſsit poſtulatione communis capituli, dominus Thomas Arundell frater comitis Arundeliæ, regniquè Cancellarius, qui mox Cancellariæ dimiſit officium, & illius ſolicitudinem per regis aſſenſum Magiſtro Edmundo Staffordo commendauit. Eodem anno deceſsit totius Monaſticæ religionis pater & ſpeculum, dominus Thomas Abbas monaſterij ſancti Albani.

ANno gratiæ. M. CCC. xcvij. (qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi viceſimus) poſt natale Domini factum fuit parliamentum Londini, in quo dux Lancaſtrię legitimari fecit ſobolem quam ſuſceperat de Catherina Svvynforde. *Parliamẽtum Londini.* In eodem parliamento fuit ordinatum, vt Iuſticiarij de cætero non habeant aſſeſſores. Item Thomas Benforde filius Ducis Lancaſtriæ, & dictæ Catherinæ (nam ſic cenſuit Dux cognominari filios eiuſdem C. quos ſibi genuerat) creatus eſt comes de Somerſet. Eo tempore conceſſa fuit regi per clerum medietas vnius decimæ, ſoluẽda ad duos terminos inſius anni. Hoc anno Richardus rex Angliæ, contra iuramentum quod præſtiterat, reuocauit de Hibernia Iuſticiarios, quos olim de conſenſu ſuo proceres propter defectus eorum notabiles conſtituerunt exulare. Eo tempore increbuere rumores (licèt vanæ) quòd videlicet rex Angliæ fuiſſet electus imperator, vndè rex elatus (vt fertur) ab eo tempore ſapere cœpit altiùs quàm ſolebat, vulgus apporiare, grandes ſummas pecuniæ de quibuſlibet mutuari, in *Rumores regem Angliæ futurum Imperatorem.*

tantum quòd nullus prælatus, nulla ciuitas, nullus ciuis notatus locuplex in toto regno ſe potuit occultare, quin de ſua pecunia mutuo regi daret. Anno præſenti cùm iam ſibi regnum Angliæ ſumma videretur pace gauiſurum, propter nouas nuptias regales & diuitias per eaſdem accumulatas, & treugas annorum triginta firmatas, & præſentiam tot nobilium dominorũ, quot & quales nulla externa regio poterat exhibere: repentè regis aſtutia cuncta turbantur, dum inopinatò capit auunculum ſuum ducem Glouerniæ vi & armis, (nihil tale verentẽ) apud Plaſhy in Eſtſexia, & vſq; ad Caleſiã deduci facit, carcerali cuſtodię mancipãdum. Comitẽ quoq; VVarvvici ipſo die quo eũ inuitauerat ad conuiuium fecit areſtari, & protinus incarcerari, quamuis ei peroptimum vultum monſtraſſet eodem die, & inſuper ſibi bonum dominum futurum & magnam amicitiam promiſiſſet. Comitem quoque Arundeliæ deceptũ blãdis perſuaſionibus, qui ſatis potens erat, & ſe ſaluaſſe, & ſuos amicos deliberaſſe, ſcilicet ducem Glouerniæ, & comitem VVarvvici, ſe reddentem pacificè, miſit in inſulam Vectem, pari modo in carcere detinendum. Et ne fieret communis vulgi commotio pro captione dictorum procerum (quam maximè verebatur) proclamari fecit per regnum, quòd iſta dominorum captio, non erat facta pro quibuſquã antiquis tranſgreſsionibus, ſed pro nouis commiſsis contra regem, quæ propalarẽtur in parliamento futuro. Sed hæc proclamatio ficta fuit, prout rei exitus comprobauit. Rex verò (neſcitur quid metuẽs) per idẽ tempus metuit ne pontifices, alijuè prælati facerent proceſsiones, ſiue deuotiones pro cauſa præmiſſa, vel procerum ereptione tantorum. Et paulò poſt apud Notynghã fecit indictari dictos dominos de proditione, ſubornauitq; appellantes, qui eos appellarent in parliamẽto futuro ſcz. Edvvardum comitem Ruthlandiæ, Thomam Mounbray comitem Mareſchallum, Thomam Holand comitem Cantij, Iohannẽ Holand comitẽ Huntingdonię, Tho. Benford comitem de Somerſet, Iohannem de Monte acuto comitem Sarũ, Thomam dominum de Spencer, & VVilhelmum Scrop regis Camberlanum. Quibus ſic geſtis, fecit rex proclamari per totum regnum, quòd domini areſtati proditores erant, & pro proditione detenti. Interea rex ſibi metuens, conuocauit ad tutelam ſui corporis multos malefactores de comitatu Ceſtriæ, qui noctium vigilias dierumquè ſeruarent & diuiderent circa illum. Circa octa. natiuitatis beatæ Mariæ factum eſt parliamentnm Londonijs, ad quod venerunt omnes regni proceres armati cum ſuis retinentijs, ducti timore regis: fuerunt autem præcipui prolocutores huius parliamenti milites valdè cupidi, & ambitioſi & tumidi, I. Buſhy, VVilhelmus Bagot, & Henricus Grene. Hi importunis clamoribus petierunt, vt chartæ pardonationum in primis reuocarentur & annullarentur, ſuper quibus requiſiti prælati de facile indicarunt, chartas tales fore reuocabiles, non attendentes quòd huius gratiæ reuocatio, perſonæ regis maximè repugnabat, cũ miſericordia ſit ſolij regalis confirmatio, & qui tollit à rege miſericordiã, tollit ſolij regalis firmamentum. Conſequenter domini temporales videntes aſſenſum cleri, cenſuerunt & ipſi huius chartas annullandas, magis timore regis dicti, quã mentium ratione. Exactum etiam fuit à prælatis, vt conſtituerent laicum procuratorem pro eiſdem, vt quia illi non poterant intereſſe iudicio ſanguinis, procurator eorum (ſi neceſſe foret) huius negotio conſentiret. Altero die cùm Archiepiſcopus Cantuarienſis de regis mandato, & conſilio quem credebant amiciſsimum ſe abſentaſſet de parliamẽto, qui ſibi iurauerat quòd nihil attemptaretur in eius præiudicium, abſente ipſo contra omnem iuſticiam adiudicatus fuit exilio, cum adiecto quòd non remaneret in regno vltra ſex hebdomadas ab eo die proximo computandas. Quo taliter condemnato, miſit rex clam ad curiã

Romanam

Romanam pro tranſlatione eiuſdem,effecitq; vt Rogerus de VValdene regni pro tunc theſaurarius,pro eo Archiepiſcopus ordinaretur.Qui quia cubile patris ſui viuentis aſcendere præſumpſit, poſt biennium deiectus eſt auctoritate Papæ præfati. Die ſancti Mathæi datum eſt iudicium cõtra Richardum comitem Arundeliæ,allegantem & expoſcentem ſuffragia chattarum, & pardonationis regis, ſed nihil in hac parte proficientem, nam adiudicatus eſt tractioni, ſuſpenſioni,exentricationi,combuſtioni interiorum, decapitationi, & quartetizacioni.Sed prolata ſententia modificata eſt de regis gratia,vt condonatis pænis cæteris,ſubiret tamen capitalem ſententiam, cuius executio mox facta eſt. Sed comes nec cùm reſpõſis aſtitit,nec cùm ſententiam domini triſtem ſubijt, nec cùm de loco iudicij ad locum tranſijt ſupplicij, neque cùm iam flexo poplite præſtolabatur ictum gladij,vultu concidit,ſed ſeruans ſemper faciei colorem vniformem,non plus palluit quàm ſi fuiſſet ad epulas inuitatus. Præceſsit autẽ eum,& ſequebatur ſatis feralis turba Ceſtrenſium,armata ſecuribus, gladijs,arcubus & ſagittis: educebant eum & vrgebant ad mortis metam Comites Mareſcallus & Cantij, quorum alter gener eius erat,alter nepos ex filia, & Comes Huntingdoniæ frater regis. Intuens ergo ſuos affines & neceſſarios comites,ſcilicet Mareſcalli & Cantij perurgere negotium decollationis ſuæ, verè inquit decuiſſet vos præcipuè abſentes fuiſſe, & ab iſto negotio ſubtraxiſſe, ſed veniet in breui tempus, quando tot mirabuntur de veſtris infortunijs, quot de meis caſibus nunc mirantur. Deindè data lictori venia, rogauit ne torqueret eũ diutiùs,ſed ictu vnico caput eius amputaret, tentauitq; ſuis digitis mucronis aciem quo fuerat feriendus: ſatis inquit acutus eſt,fac citò quod facturus es, qui eum ictu vnico decollauit,cuius corpus cum capite inter Auguſtinenſes Londonijs eſt humatum. Poſt cuius mortem rex diuerſis imaginibus in ſomnis eſt turbatus: videbatur nempè vmbra comitis(mox vt dormire cæpiſſet)ante oculos ſuos volitare,minariq; ſibi,& eum indicibiliter deterrere,quaſi diceret cum poëta: *Nunc quoq; factorum venio memor vmbra tuorum, Ius quoq; & vultus cum oſſea forma tuos.* Quibus rex pauefactus imaginibus, præ timore medios ſomnos interrũperet, maledixit diei in quo nouit comitem memoratum. Auxit quoq; mentis inſaniã quòd audiuit vulgus cõmune comitem reputare pro martyre, peregrinationes fieri ad corpus eius: vndè die decimo ſepulturæ eius, rex miſit circa decimam noctis horam duces & comites qui corpus eius effodi facerent, & aſpicerent ſi caput corpori eſſet iunctum (prout fama communis erat) qui effoſſo corpore, cùm famam mendacem reperiſſent,omnia regi renunciarunt. Ille nõ contentus experimentis huiuſmodi, iuſsit vt fratres ſigna deponerent & quæ circa corpus eius fixa fuerant,& locum ſepulturæ ſuæ ſub pauimento protinùs occultarent. Poſt mortem comitis Arundeliæ productus fuit comes VVarvvici ad ſtãdum iudicio parliamentali, ſed defuit illi cõſtantia quæ comitem Arundeliæ comitabatur. Nempè requiſitus quid reſpondere vellet ad equitaciones factas cũ duce Glouerniæ,mox fatebatur cum lachrymis ſe proditorem eo facto: data igitur mortis ſententia contra ipſum, quam mox temperauit miſericordia regis, condonans ſibi veniam atque vitam, qui mox miſſus eſt ad inſulam Eubonię, quæ pertinebat domino VVilhelmo Scrop, vbi ſub cuſtodia carcerali reſiduũ tranſigeret vitæ ſuæ. Interea (quia non videbatur tutum regi,vt dux Glouerniæ reſponſis aſtaret) princeps propter fauorem populi qui ei nimis afficiebatur,rex iuſsit comiti Mareſcallo, vt eum occultè occideret, qui miſsis iniquitatis miniſtris, fecit eum ſuffocari ſuperiectis culcitris, & lectis pluma refertis ſuper os eius: ſicq; mortuus eſt ille vir optimus,regis filius,& regis patruus, in quo poſita fuêre ſpes & ſolaciũ totius regni cõmunitatis. Poſtea rex aſtutè fecit illud

 parliamen-

parliamentum differri vſque poſt natale domini, quod reincipitur, vel potiùs continuaretur apud Salopiam in confinibus VValliarum.

ANno. M.CCC.xcviij. poſt natale, in parliamento cõtinuato Salopiæ, procurauit rex ſubtiliter fecitq; concedi de cõſenſu omniũ ſtatuũ regni, vt poteſtas parliamenti remaneret penes certas perſonas, ſeptem vel octo, quibus liceret determinare (diſſoluto parliamẽto) certas petitiones in eodem parliamento porrectas, pro tunc minimè expeditas. Cuius conceſsionis colore perſonæ ſic deputatæ proceſſerunt expoſt ad alia generaliter parliamentũ illud tangentia, & hoc de voluntate regis in derogationẽ ſtatus parliamenti, & incõmodum totius regni, & pernicioſum exẽplũ. Rex autem ſuper hoc facto, vt videretur habere colorem & auctoritatem, fecit rotulos parliamenti mutari & deleri cõtra effectũ cõceſsionis prædictæ. Tunc aſſumpſit rex ſibi nomen principis Ceſtriæ, & Comitem de Derby creauit ducem Herfordiæ, comitem Mareſcallũ ducem Norfolchiæ, comitem de Ruthlande ducem Albemariæ, comitem Cantij ducem Southreyæ, comitẽ Huntingdoniæ ducem Exceſtriæ, comitiſſam de Norfolke duciſſam Northfolchiæ, comitem de Somerſete marchionem ibidem, dominũ de Spencer comitẽ Glouceſtriæ, dominũ de Neuile comitem VVeſtmerlãdiæ, dominum VVilhelmum Scrope comitem de VViltechere, dominum Thomã Percy Seneſcallum regis, comitem VVygorniæ: proindè rex mutauit arma ſua, addiditq; ſcuto ſuo arma ſancti Edvvardi regis & confeſſoris. Eo tempore rex contulit nouis creatis ſuis ducibus & comitibus magnam partem terrarum ducis Glouerniæ, comitumque Arundeliæ & VVarvvici. In hoc parliamento continuato apud Salopiam rex dominorum conſenſu Iohannẽ dominũ de Cobham miſit in exilium ad inſulam de Gernſey, & dominus Reginaldus de Cobham condẽnatur, quia fuit vnus ex deputatis ſibi pro ſuo conſilio & tutela per dominos anno ſuo vndecimo. Annullaturq; per parliamentum tentum eodem anno. Et vt robur obtinerẽt perpetuæ firmitatis, ordinationes & iudicia facta lata in præmiſſo parliamento, impetrauit rex literas Apoſtolicas, in quibus graues cenſuræ proferebantur contra quoſcunq; qui dictis ſtatutis in aliquo contrauenire præſumpſerint, quas promulgari fecit Lõdonijs ad crucem ſancti Pauli, & alijs celeberrimis regni locis. Circa præſens tempus appellauit dux Herfordiæ ducem Northfolchiæ, de quibuſdam verbis per eum dictis quę in regis dedecus redundabant. Ob quam cauſam indictũ fuit eis duellum apud Couentre. Tandem cùm liſtas intraſſent tam animoſè quàm magnificè, rex in manu ſua cauſam ſuſcepit, & fecit proclamari quòd dux Herfordiæ debitum ſuum honorificè adimpleſſet. Sed tamen velut immediatè poſtea rex ſine cauſa quacunq; legitima dictum ducem Herfordiæ ad decennium relegari fecit, & mandauit, contra iuſticiam, & iura militaria, & conſuetudines huius regni. Ducem quoq; Northfolchiæ perpetuo damnauit exilio, immiſericorditer ſtatuens ſub penis grauibus, quòd nullus rogaret, vel apud ipſum regẽ intercedere præſumeret, pro gratia facienda ducibus ſupradictis. Facta ſunt hæc eo die, ad annum, quo idem dux Northfolchiæ ducem Glouerniæ fecerat ſuffocari. Hoc anno Papa Iohannem Lincolnienſem epiſcopum tranſtulit ad Epiſcopatum Ceſtriæ, tunc vacantem. Et dedit Epiſcopatum Lincolniæ Henrico Bevvford, vni de filijs domini Iohannis ducis Lãcaſtriæ, & Catherinæ de Svvinford, ob ducis reuerentiam & amorem. Epiſcopo verò Lyncolniæ veteranus noluit hanc admittere tranſlationem, ſed ea ſpreta, cõtulit ſe Cantuariã, & in Eccleſia chriſti inter monachos finem vitę fecit. Confeſſor regis (quidam frater de ordine Prędicatorum) de Epiſcopatu Landafenſi tranſlatus eſt ad Epiſcopatum Ceſtrenſem. Rex eo tempore fecit conuocari clerum, vt determinaret ſi liceret Papæ tales

Comitum creatio.

Duellum indictum.

tales facere tranſlationes pro arbitrio ſuæ voluntatis. Ad quod fuit reſponſum, non directè, ſed modo ſupplicationis porrectæ regi ex parte clæri, vt dignaretur Papę ſcribere, vt à talibus tranſlationibus ceſſaret pro commodo totius Eccleſiæ Anglicanæ. Rex verò cùm audiſſet reſponſum tale, velut offenſus licentiæ Papæ, iurauit quòd ſi clerus reſtitiſſet conſtanter Papæ in iſto negotio, ipſe manus appoſuiſſet in auxilium eorundem. Eo tempore venit in Angliam domini Papæ nũcius Petrus de Boſco Aquenſis Epiſcopus, ad commonendum regem, vt permitteret ligeos ſuos prouiſiones acquirere de manu Papæ, & reuocaret ſtatutum æditũ contra prouiſores: & illud breue Quare impedit, multaq; ſimilia: Sed quod min⁹ obtinuit de ſuo negotio, rex accumulauit ſuo marſupio, donãs ei iocalia magni prætij & valoris. Sub hoc anno Romæ repertus eſt theſaurus Helenæ, matris Conſtantini imperatoris, ſub quodam pariete ruinoſo: ipſa verò moneta aurea ſignata fuit Imaginibus dictæ dominæ, habens in circulo nomen eius ſcriptum, & valuit vna Petra.xx.ſ. de noſtra moneta: cum quo theſauro poſtea Papa fecit reædificari capitolium & caſtellum ſancti Angeli. Hoc anno ferè per totum regnum Angliæ lauri veteres aruerunt, & expoſt contra multorum opinionem reuiruerunt.

ANno gratiæ M.CCC.xcix. in die circumciſionis domini, propè Bedefordiam aqua profundiſſima quæ decurrit inter villas de Suelleſton, & Harevvode, repẽtè reſtitit & ſe diuiſit ſic quòd per tria miliaria alueus ſiccus remãſit, præbens quibuſlibet ingreſſum ſiccum. Quod prodigium viſum eſt pluribus ſignificare proprij diuiſonem, & à rege defectionem, quæ contigit eo anno. Eo tempore Rogerus comes Marchiæ, dum nimis fidit in virtute propria, ab Hibernicis in Hibernia eſt peremptus. Cuius morte cognita, rex ſtatuit vindicare perſonaliter mortem eius, Hibernenſeſq; domare, non attendens quantum odium ſibi accumulauerat ligeorum ſuorũ, & quàm amarum animum vulgus commune gerebat cõtra eum. Fecit igitur pręparationem maximam per totum tempus quadrageſimæ, & ſic deinceps vſq; ad ſuum tranſitum extorquens pecunias, exigens equos & quadrigas, victualia pro profectione ſua rapiens, nihilq; ſoluens, vndè factus eſt ſuis ſubditis odibilis & inuiſus. Per idem tempus venit in Angliam epiſcopus Calcidonẽſis, cum literis Apoſtolicis comminatorijs, vt regni fideles de bonis conferrent imperatori Conſtantinopolitano, qui infeſtabatur nimium per Tartaros, & ducẽm eorum vocatum Morectũ. Vt autem proniores efficerentur regnicolæ ad offerendum huic negotio, conceſſit Papa benefactoribus (verè contritis & confeſsis) plenam remiſsionem. Inuoluitq; amaris cenſuris omnes impedientes huius negotio conferre volẽtes, attendens quòd licèt imperator eſſet ſchiſmaticus, chriſtianus tamen erat: & ſi ipſe per incredulos opprimeretur, imminebat toti chriſtianitati ruina, habens in mente illud Poëticum: *Tunc tua res agitur, paries cùm proximus ardet.* Hoc tempore obijt Iohannes dux Lancaſtriæ, cuius corpus in Eccleſia ſancti Pauli Londonijs eſt humatum, poſt cuius mortem rex dominum Henricum filium eius, quem relegauerat ad decẽnium, exulare decreuit imperpetuum, reuocans ſuas patentes litteras generales quas ſibi prius cõceſſerat, quòd in abſentia ipſius dũ fuerat relegatus, generales attornati ſui poſſent proſequi pro liberatione ſibi facienda de quibuſcunq; hæreditatibus, ſiue ſucceſsionibus ipſum ex tunc cõtingentibus, & quòd homagium ſuum reſpectuari poſſet pro fine rationabili faciendo. Quo facto, cõſtabat manifeſtiùs regem ſincerè diligere ducem Herfordiæ, nec eum relegaſſe, niſi pro diſſenſionibus, quæ potuiſſent oriri inter familias ſuas, & ducis Northfolchię, vt prætẽſum fuerat, ſed occaſione bona ducibus occupandi vt multi dicebant. Circa præſens tempus obijt nobilis fæmina, domina

mina Margareta duciſſa Northfolchiæ, cuius corpus in Eccleſia fratrum Minorum Londonijs tumulatur. Interea rex cepit mutuo grandes pecuniarum ſummas, de quampluribus dominis, tam temporalibus quã ſpiritualibus, alijſq; perſonis regni, promittens eis bona fide ſub patentibus ſuis litteris, quòd pecunias illas ſic mutuatas reſolueret termino limitato, quas tamen nũquam poſtea reddidit creditoribus ſupradictis. Eodem anno grandiores ſummas exegit pecuniarum, à. xvij. regni comitatibus, metũ mortis imponens eis quòd contra eũ ſteterunt cum duce Glouerniæ, comitibus Arundeliæ & VVarvvici, &c. quare paratus erat ſuper eos equitare tanquam ſuper hoſtes publicos. Quamobrem recepit à dictis comitatibus nouam ſecuritatem ſub iuris iurandi firmamento. Quo facto, miſit certos epiſcopos cum alijs viris honorabilibus ad dictos comitatus, qui inducerent tam dominos ſpirituales, quàm temporales, & omnes dictorum comitatuum perſonas mediocres, vt ſe regi ſubmitterẽt, & ſemetipſos recognoſcerẽt proditores, per litteras ſigillis ſignatas eorundem. Hac occaſione coacti ſunt regi concedere clerus, & commune vulgus, dominiq; temporales dictorum comitatuũ, importabiles ſummas pecuniæ pro beneuolentia ſua recuperanda. Cupiens (vt fertur) populum regni ſui ſubpeditare & opprimere, direxit patentes litteras ad omnes regni comitatus, & per terrores induxit vt ligei ſui quicunq;, tam temporales quàm ſpirituales, iuramenta inſueta præſtarẽt in genere ſuo, veriſimiliter cauſare poſſent deſtructionẽ plebis ſuæ finalem, coegitq; ligeos ſuos ipſa iuramenta ſub litteris eorum & ſigillis roborare. Ad albas chartas inſuper eoſdem ligeos apponere ſigilla ſua compulit, vt quotiens graſſari vellet in eos: facultatem haberet eoſdem ſingillatim, vel inſimul opprimendi. Fecit præterea vt vicecomites, per totum regnum noua iuramẽta præſtarent vltra ſolita: quòd videlicet obedirent omnibus mandatis regijs, quotienſcunq; directa fuiſſent eiſdem ſub magno priuatoq; ſigillis, ac etiam litteris illis directis ſub ſigneto ſuo. Et in caſu quo idem vicecomites ſcire poſſent aliquos de balliuis ſuis (cuiuſcunq; conditionis eſſent) aliquod malum dicere, ſiue loqui, publicè vel occultè, quod cedere poſſet in dedecus aut ſcandalum perſonę regis, ipſos incarcerarent donec de rege aliud ſuſciperent in mandatis. Vndè cõtigit, quòd quamplures ligeorum ſuorum malicioſè accuſati, quòd debuiſſent dixiſſe quicquam publicè, vel occultè, quod cedere poſſet in vituperium, ſcãdalum, ſiue dedecus perſonæ regis, capti fuerunt & inpriſonati, & ducti corã Conſtabulario, & Mareſcallo Angliæ, in curia militari, nõ excuſandi aliter, niſi per eorum corpora commiſſa Monomachia, ſe iuſtificarent & defenderent, nõ obſtante quòd accuſatores & appellatores eorum eſſent iuuenes fortes & ſani, & illi ſic accuſati pro magna parte ſenes impotentes, mutulati & infirmi: vndè nõ ſolùm deſtructio magna regni, ſed omnium & ſingularum perſonarũ cõmunitatis eiuſdẽ veriſimiliter timebatur. Circa feſtum Pentecoſtes, rex relinquens regnum (vt præfertur) turbatum multipliciter, nauigauit in Hiberniam cum ſuis Ceſtrenſibus, & quibuſdã regni magnatibus, ducibus videlicet de Almarle, de Exceſtria, alijſquoq; multis. Duxitq; ſecum nobiles pueros, filios ducum Glouerniæ & Herefordiæ, quorum affines præcipuè verebantur. Epiſcopos etiam traxit ſecum multos, cum Abbate VVeſtmonaſterij, qui quotiens vellet parliamenta facere (prout prius conſtituerat) cum conſenſu octo perſonarum, præſto forent ad cõfirmandum pro parte ſua quę fuerant ſtatuenda. Theſaurum præterea & reliquias aliaq; iocalia, regniq; diuitias, (ab antiquis dimiſſas in Archiuis regni pro honore regni) ſecum abſtulit in Hiberniam profecturus, ſine conſenſu ſtatuum regni ſui. Cùmq; veniſſet in Hiberniam, videbatur primò quidem proſperari, & ſuper inimicos ſuos confortari, non tamẽ

exinde

exindè multùm lætabantur regnicolæ, qui ſemper de eo ſentiebant deteriùs, & per eum adhuc grauiùs opprimi metuebant. Interea dux Henricus, olim Herfordiæ, ſed nunc Lancaſtriæ, paterno iure, grauiter ferens relegationem ſuam, ſed multo grauiùs exilium ſuum, & exhæredationem, & cōſiderans regem iam iniuſtum cunctis ſuis ligeis propter cauſas præfatas (nacta oportunitate de regis abſentia) Angliam redire diſpoſuit, ad petendum hæreditatem ſuam. Aſſumptiſq; ſecum domino Thoma de Arundel (quondam Archiepiſcopo Cant.) & filio comitis Arundeliæ & hærede, qui iamdudū ſibi adhæſerant, mare intrauit cum familia mediocri, quippè qui ſecum non amplius habuit quàm vt vſu vulgari quindecim lanceas, licèt in multo fortiorem manum potuiſſet habuiſſe: tantum fidebat de ſua iuſticia populiq; fauore, noluit tamē recto curſu terram ingredi, nec repentè: ſed nunc apparuit patriotis in vna parte regni, nunc in alia, vt videret ſi contra eum iuxta littora reſiſtentia pararetur. Audiens dominus E. dominus dux Eboraci (regis patruus) cui cuſtodia regni commiſſa fuit in regis abſentia, quòd dux Lancaſtriæ iam mare teneret, eſſetq; paratus ad ingrediendum regnum, vocatis regni Cācellario, domino Edmundo Stafford epiſcopo Ciceſtrēſi: & theſaurario, VVilhelmo Scrope comite de VVilteſhere: & militibus de regis conſilio, Iohanne Buſhy, VVilhelmo Bagot, Henrico Grene, & Iohanne Ruſſel, quæſiuit ſuper iſto negotio quid eſſet agendum. Qui conſuluerunt vt de Londonijs ſe transferret ad ſanctum Albanum, præſtolaturus ibidem manum bellicam, quæ poſsit duci reſiſtere venienti, ſed quàm inane fuit eorum in hac parte conſilium rei exitus declarauit. Nam aduenientes illuc de multis prouincijs proteſtabantur ſe duci Lancaſtriæ nolle nocere, quem nouerant iniurioſè tractatum fuiſſe. Dicti verò nequam cōſiliarij Iohannes Buſhy, VVilhelmus Bagot, Henricus Grene, cum theſaurario VVilhelmo Scrope, cognoſcētes iam cōmunitatem adhærere velle duci Lancaſtriæ, relicto regni cuſtode, atque Cancellario, fugerunt ad caſtrum Briſtolliæ feſtinanter. Et dux Lancaſtriæ circa feſtū ſancti Martini tranſlationis applicuit propè locum vbi quōdam fuit villa de Raueneſhere, nemine reſiſtente. Cui occurrit comes Northumbriæ dominus Henricus Percy, & dominus Henricus eiuſdem filius, Comes VVeſtmerlande dominus Radulphus Neuile, alijq; domini, qui timebāt regis tyrānidē plures valdè. Factuſq; eſt in breui exercitus, quaſi ſexaginta millium pugnatorum, qui omnes vno voto ſtatuerunt in primis perſequi regis malos conſiliarios antedictos. Venerūt Briſtoliam celeriter, & obſederūt caſtrum, quia parauerūt reſtitiſſe, vbi tandem capti ſunt Theſaurarius VVilhelmus le Scrop, Iohānes Buſhy, Hēricus Grene, qui ſtatim in craſtino ad clamorē communiū ſunt decapitati, ſolus ex eis VV. Bagot euaſit in Hiberniam nauigando. Non enim cum ſocijs ſuis Briſtoliam ſe contulerat, ſed apud Ceſtriam fugat & ſe occultaret.

RIchardus rex cùm audiſſet in Hibernia de ducis aduentu: mox curauit filium ducis Glouerniæ, & filium ducis Lancaſtriæ in caſtro de Trym recludere (quod eſt in Hibernia ſatis forte) & confeſtim ad nauigium conuolauit, cum ducibus Albemarliæ, Exoniæ, & Southreyæ, & Epiſcopis Londonienſi, Lincolniēſi, & Carleolenſi, multiſq; alijs, vt duci occurreret cum armata manu, priuſquam ipſe auxiliarios congregaſſet. Sed cùm Angliam attigiſſet, & cognoſſet de ducis apparatu, pugnandi dimiſit animū, pro certo tenens quòd populus contra eum cōgregatus, citiùs mori vellet, quàm cedere, tam propter eius odium, quàm timorem. Dimiſit igitur familiam, monens per Seneſcallum dominum Thomam Percy, vt ſe reſeruarent ad tempora meliora. Ipſe verò rex quærens diuorcia, huc illucq; contulit, multis diebus ſemper cum duce

cum exercitu inſequente. Tandem, apud Caſtellum de Conevvey conſtitutus, petijt habere colloquium cum domino Thoma Arundel, quem expulerat de Archiepiſcopatu Cant. & comite Northumbriæ, cùm nulla ſpes eſſet vlteriùs fugiendi. Quibus indicauit ſe velle regno cedere, ſi ſibi victus honorificus vitęq; ſecuritas octo perſonis (quas nominare vellet) fide interpoſita donaretur. Quibus conceſsis & firmatis, venit ad caſtrum de Flynt, vbi habito breui colloquio cum duce Lãcaſtriæ, mox aſcenſis equis venerunt ad caſtellum Ceſtriæ ea nocte cum exercitu: (qui ducem ſecutus fuerat numeroſus valdè) reddidit autem ſe rex duci viceſimo die menſis Auguſti, & quadrageſimo ſeptimo die ab ingreſſu ducis in Angliam, theſaurus regis, cum equis, & alijs ornamentis, & vniuerſa domus ſuppellectili, venit ad manus ducis: ſed familiares regis magnates, domini, & mediocres, per VVallicos & Northumbrenſes deſpoliati ſunt. Rex verò perductus eſt Londonijs conſeruandus in turri, vſque ad parliamentum proximo celebrandum. Interim directa ſunt breuia ad perſonas regni, qui de iure debeant intereſſe parliamento, ſub nomine regis Richardi, vt conueniret Londonijs apud VVeſtm. in craſtino ſancti Michaelis. Quibus cõueniẽtibus, ipſo die ſancti Michaelis coram Archiepiſcopo Cant. Thoma de Arundel, Archiepiſcopo Ebor. Richardo le Scrop: & Iohanne Epiſcopo Herfordenſi: nec non domino Henrico duce Lancaſtriæ: Hentico comite Northumbriæ: Radulpho comite VVeſtmerlandiæ: Hugone domino de Burnele: domino Thoma de Berkeleye: Abbate VVeſtmonaſt. Priore de Cantuar. domino de Roos, de VVilby, de Bergenney: VV. Thirnynges, & I. Makeham iuſticiarijs: Tho. Stoke, & Iohanne Burbache legum doctoribus: T. Herpingham, & T. Gray militibus: VVilhelmo de Ferby, & Dionyſio Lopham notarijs publicis: in turri Lõdoniarium, rex Richardus gratanter (vt apparuit) & vultu hilari, perlegit diſtinctè formam ceſſationis ſuæ, & abſoluit ligeos ſuos à iuramento fidelitatis & homagij, & relaxauit ab omnibus alijs iuramentis quibuſcunq;, & ſuis dominijs renunciauit & ceſsit, iurauit talia, dixit, & protulit in legendo, & manu propria ſubſcripſit, prout in forma ceſſationis pleniùs continetur. Et mox adiunxit, quòd deſiderauit vt dux Lancaſtriæ ſuccederet ſibi in regno, ſed quia hoc in poteſtate ſua non erat, Archiepiſcopum Eboracenſem, & Epiſcopũ Herfordenſem pro tunc ſuos conſtituit procuratores, ad declarandum & intimandum ceſſationi. Sede regali tunc vacua, abſq; pręſidente quocunq;, procuratores regis Richardi, Archiepiſcopus Ebor. & Herfordenſis renunciationem dicti regis, & ceſsionem, omnibus ſtatibus regni tunc adunatis ibi publicè declararunt. Quam quidem renunciationem & ceſsionem ſinguli ſingillatim ſuper hoc requiſiti vnanimiter & concorditer admiſerunt: tunc fuit expoſitum publicè, quòd fuit expediens ac vtile regno prædicto, pro omni ſcrupulo & ſiniſtra ſuſpicione tollendis, quòd plura crimina & defectus per dictum regem circa malum regimen regni ſui frequentiùs perpetrata, propter quę (vt idem rex aſſeruit in ceſsione ſua) facta per eum, & eſſet ipſe meritò deponẽdus à populo legerẽtur, quodq; eſſent populo declarata. Lecti ſunt igitur articuli numero triginta duo, qui omnes violationes iuramẽti regalis finaliter cõcludebãt. Et quoniam videbatur cunctis regni ſtatibus ſuper dictis articulis ſingillatim ac etiam cõmuniter interrogatis, quòd illæ cauſæ criminũ erant ſufficientes, & notoriæ ad deponendum eundem regem, ordinati ſunt commiſſarij ex parte ſtatuum & cõmunitatis eiuſdem regni, ad ferendum depoſitionis ſententiam cõtra dictũ regem ſub forma quæ ſequitur. In dei nomine amen. Nos I. Epiſcopo Aſſauenſis, I. Abbas Glaſconienſes, Thomas comes Glouceſtriæ, Tho. dominus de Berkeleye, Th. de Erpingham, Th. Gray milites, VVilhelmus Thirnyng iuſticiarius,

Rex dedit ſe duci.

Rex cedit regno.

Regiæ depoſitionis forma.

ciarius,per pares & proceres regni Angliæ ſpirituales & temporales, & eiuſdem regni communitates,omnes ſtatus eiuſdem regni repræſentantes,commiſſarij ad infra ſcripta ſpiritualiter deputati pro tribunali ſedente, attentos periurijs multiplicibus, ac crudelitate alijſquè quamplurib9 criminibus dicti Richardi, contra regimen ſuum in regnis & dominijs ſupradictis, pro tempore ſui regiminis commiſsis & perpetratis, ac etiam dictis ſtatibus palàm & publicè propoſitionibus exhibitis & recitatis,quę adeò fuerũt & ſunt publica,& notaria,manifeſta & famoſa, quòd nulla poterant aut poterũt tergiuerſatione celari : nec non confeſsione poſt dicti regis recognoſcentis, & reputantis, ac veraciter ex certa ſcientia iudicantes, ſe fuiſſe & eſſe inſufficientem penitùs, & irrationabilem, ad regimen & gubernationem regnorum & dominij prædictorum, & partium eorundem,ac propter demerita notaria, non immeritò deponendum,ac per ipſum Richardum prius emiſſa,ac de voluntate & mandatis ſui coram dictis ſtatibus publicata,eiſque notificata,& expoſita in vulgari præhabita, ſuper hijs & omnibus in ipſo negotio actitatis corã ſtatibus antedictis, & nobis diligenti vice,nomine, & auctoritate nobis in hac parte commiſſa, ipſum Richardum ex abundanti & ad cautelam, ad regimen & gubernationem dictorum regnorum, & dominij iuriumq; & partium eorundem fuiſſe & eſſe inutilem, inhabilem, & inſufficientem penitùs & indignum,ac propter præmiſſa,& eorum prætextu ab omni dignitate & honore regijs (ſi quid dignitatis & honoris huius in eo remanſerit) meritò deponendum pronunciamus, decernimus & declaramus : & etiam ſimili cautela deponimus, per noſtram definitiuam ſententiam in hijs ſcriptis. Omnibus & ſingulis dominis, Archiepiſcopis, Epiſcopis & prælatis, ducibus, marchionibus & comitibus, baronibus,militibus, vaſſallibus quibuſcunque ac cæteris hominibus dictorum regnorum, & dominij,& aliorum locorum, ad dicta regna & dominia ſpectantium, ſubditis ac ligeis ſuis quibuſcunque ipſorum de cætero inhibentes expreſſè, ne quiſquam ipſorum de cætero præfato Richardo tanquam regi,vel domino regnorum,aut dominij prædictorum pareat quomodolibet, vel intendat, volentes prętereà dicti ſtatus quod vel deſit quod valeat aut debeat contra præmiſſa requiri, ſuperindè ſingillatim interrogari perſonas eaſdem prius per commiſſarios nominatos,conſtituerent procuratores ſuos communiter & diuiſim ad reſignandum & reddendum dicto regi homagium,& fidelitatem prius ſibi facta & ad præmiſſa omnia huius depoſitionẽ & renuntiationem tangentia,ſi oportuerit intimandum. Et confeſtim vt conſtabat de præmiſsis & eorum occaſione regnum Angliæ cum pertinentijs ſuis vacare: præfatus Henricus dux Lancaſtriæ de loco ſuo ſurrexit, & ſtans erectus vt videri poſſet à populo,& muniens ſe ſigno crucis in facie, & in pectore, inuocato chriſti nomine, regnum Angliæ ſic vacans (vt præmittitur) cum corona,ac omnibus membris & pertinentijs vendicauit in lingua materna : ſub hac forma verborum.

IN dei nomine Amen. Ego Henricus de Lancaſtria, vendico regnum iſtud, cum corona, & omnibus membris illi pertinentibus, tanquam per regium ſanguinem veniens de rege Henrico, & per iuſticiam quam deus de ſua gratia mihi miſit,cum adiutorio conſanguineorum meorum, & amicorum, ad recuperandum illud: quòd regnũ erat in puncto perditionis propter defectum gubernationis, & legum violationem. Poſt quam quidem vendicationẽ,tam domini ſpirituales, quàm temporales,& omnis regni ſtatus,conceſſerunt vnanimiter, vt dux præfatus ſuper eos regnaret.Tunc Archiepiſcopus Cantuarienſis

apprehendens manum eius dexteram, poſuit eum in ſede regali, aſsiſtente ſibi Archiepiſcopo Eboracenſi, & vniuerſo populo applaudente. Et confeſtim dominus Archiepiſcopus aſſumpto themate prædicauit, cuius thema fuit: Vir dominabitur in populo.1.regũ.9.&c. Poſthæc de mandato noui regis fuit proclamatum publicè in magna aula, quòd die lunę proxima poſt feſtũ ſancti Michaêlis, parliamentum teneri ac celebrari deberet. Et quòd die lunæ ex tunc proximo ſequente, videlicet in feſto ſancti Edvvardi, coronatio regis fieret apud VVeſtmonaſterium. Quibus ita peractis, rex de ſede ſua ſurgens, & populum vultu hilari & benigno reſpiciens, receſsit ad albam aulam, vbi eo die conuiuium ſolemne celebrauit. Die Mercurij proxima ſequente, dicti procuratores (vt præmittitur) deputati ad præſentiam dicti Richardi (nuper regis) infrà turrim exiſtentis, prout eis iniunctum fuerat, acceſſerunt & per os domini VVilhelmi Thirning admiſsionem renunciationis, ac modum, cauſam, & formam depoſitionis huiuſmodi eidem Richardo notificarunt, & vice omnium regni ſtatuum homagium & fidelitatem eidem Richardo nuper regi factam (vt præmittitur) reddiderunt & reſignarũt: ita quòd nullus dictorum ſtatuum ſiue populi ab hoc tempore & deinceps ſibi portaret fidem nec obedientiam tanquam regi ſuo. Ad quæ ſolùm reſpondit iſtud, quòd non reſpexit poſt talia: ſed poſthæc omnia (inquit) ſpero quòd cognatus meus vult eſſe mihi bonus dominus & amicus.

Rex Henricus in hoc parliamento fecit ſecundum filium ſuum dictum Thomam, Angliæ Seneſcallum: procreauerat ſiquidem maſculini ſexus ex filia domini Humfridi Boun comitis Herfordiæ iuniore, quatuor liberos, & duas fæminas, primogenitus vocabatur Henricus, ſecundus Thomas, tertius Iohannes, quartus Humfridus.

De

¶ De tempore regis Henrici poſt Conqueſtum quarti.

DIe tranſlationis ſancti Edvvardi regis & confeſſoris, coronatus eſt rex Heuricus quartus apud VVeſtmonaſterium, per manus domini Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis: ipſo videlicet die, quo fuerat in exilium relegatus anno reuoluto; non ſine diuino miraculo (vt putatur) & in auſpiciũ vberioris gratiæ ſibi futuræ (prout creditur) vnctus eſt illo cæleſti vnguẽto, quod olim beata Maria mater dei commiſit beato Thomæ martyri Archiepiſcopo Cant. dum eſſet in exilio, conſeruandum; prædicens eidem, quòd reges Anglorũ qui vngerentur hoc vnguento, pugiles eſſent Eccleſiæ, & benigni. Hoc vnguentum in aquila aurea, & ampulla lapidea conſeruatum latuit per multa tempora, ſed tandem miraculoſè manifeſtatum. Dum dominus Henricus primus dux Lãcaſtriæ bella gereret regis ſui in partibus trãſmarinis, ipſi nempè tradita fuit prædicta aquila per quendam ſanctum virum, qui illam inuenerat reuelatione diuina. Qui dedit eam nobiliſsimo principi Edvvardo (primigenito Edvvardi illuſtris regis Angliæ) vt in ea vnctione poſt mortem patris vngeretur in regem. Qui poſuit in turri Londoniariũ vnguentũ præfatũ, recludens in ciſta multis firmata ſecuris, latuitq; ibi vel per obliuionem, vel per negligentiã, vſq; ad tẽpus Richardi regis filij principis memorati.

Vnguentum regum.

ANno domini prædicto milleſimo treceenteſimo nonageſimo nono, prædictus rex Richardus curioſè perſcrutatus res à progenitoribus ſibi relictas, inopinatò reperit aquilam & ampullam, & ſcripturam ſiue prophetiam beati Thomæ martyris cum eiſdem. Et cùm didiciſſet virtutem talem vnctionis, rogauit dominum Thomã Cant. archipræſulem, vt eum denuò vngeret hoc vnguento. Qui hoc facere omninò recuſauit, dicens ſibi ſufficere quòd ſemel per manus ſuas ſacram ſuſcepit in coronatione priſtina vnctionem, quæ habere nõ debuit iterationem. Hanc aquilam cum ampulla rex Richardus portauit in Hiberniam, profecturus & denuò rediens in hanc terram. Quam petenti Archiepiſcopo apud Ceſtriam tradidit, dicens ſe iam patenter clareſcere quòd non fuit voluntatis diuinæ, vt vngeretur illo vnguento, ſed alteri deberi tam nobile ſacramentum. Archiepiſcopus verò reſeruans tanta iocalia ſub veneranda cuſtodia, ea tenuit vſq; ad tempus coronationis regis moderni, qui primus regum Angliæ vnctus eſt tam præcioſo liquore. Durante parliamento, creauit rex filium ſuum primogenitum Henricum, cum conſenſu omniũ regni ſtatuũ, principem VValliæ, addens ducatum Cornubiæ, & Ceſtriæ comitatum. Expoſt in eodem parliamento creauit eum ducem Aquitaniæ, & hæredem proximum regni Angliæ. In hoc parliamento fuit ordinatum, vt ſtatuta, &c. facta in parliamento tento in feſto exaltationis ſanctæ crucis. 21. anno Richardi regis apud VVeſt. & poſtea dilato Salopiam (in quo certa poteſtas cõmiſſa fuit per auctoritatem dicti parliamenti, certis perſonis, ad procedendum in certis articulis in rotulo parliamẽti, qua occaſione diuerſa ſtatuta, iudicia, ordinationes & confirmationes erroniæ, facta fuerunt in exheredationem finalem, deſtructionẽ, & extirpationem plurimorum honorabilium dominorum, & aliorum ligeorum regni & hæredum eorum imperpetuũ cum ſuis circũſtantijs vniuerſis) annullentur, reuocentur, irrita habeãtur, & caſſentur. Item vt parliamentum tentum

apud VVeſtmonaſteriũ, anno Richardi regis.11. firmiter teneatur pro honore & commodo totius regni. Item vt domini alijq; perſonæ, qui fuerunt foris iudicati in parliamento anno.21. Richardi regis, & eorum hæredes qui mortui ſunt, reſtituantur integraliter ſuis poſſeſsionibus, ſine alia proſecutione aut liberatione facienda, excepto quòd dicti domini & alij nihil habebunt de exitibus receptis medio tempore. In eodem parliamento rex dedit comiti Northumbriæ inſulam Euboniæ, tenendam de rege, per ſeruitium deportationis gladij cum quo intrauit Angliam: dedit & Comiti VVeſtmerlandiæ Richemundiæ comitatum. Item iudicium datum fuit contra appellantes ducis Glouceſtriæ, tali modo. Domini in præſenti parliamento regis aſſenſu iudicant & decernunt quòd duces Albemarlæ, Surreyæ & Exceſtriæ, qui modò ſunt præſentes & fuerunt appellantes, amitterent ducum nomina & honores exindè pariter & dignitates. Et quòd Marchio de Dorſete, qui præſens eſt, nomen amittat Marchionis. Et comes de Glouceſter qui præſens eſt, nomen amittat pro ſe & hæredibus ſuis ſicut & ſuperiùs nominati. Et vt omnia Caſtella, prædia, dominia, & cætera quæ habuerunt (de hijs quæ fuerunt eorum quos appellauerant) à die areſtationis ducis Glouceſtriæ, & aliorum dominorum, vel expoſt aliquo tẽpore ſimpliciter, & abſq; gratia & miſericordia vlla perdant. Et vt omnia alia caſtella, prædia, dominia, poſſeſsiones, & libertates (quæ tenuerant de dono regis ipſo die vel poſtea,) ſtent in regis gratia ab hac hora: & quòd omnes litteræ patentes, & chartæ quas habuerunt, vel aliquis illorum habet dictorum nominum, caſtellorum, dominiorum, poſſeſsionum & libertatum, ſurſum reddantur in Cancellariam ibidem cancellanda. Et quòd omninò conſiſtant in ſtatu, quem habuerunt nomine & poſſeſsione, ante dictum diem areſtationis prædictæ. Et quod ipſi nec aliquis illorum det libratas vel ſigna, nec faciat retinentiam hominum, niſi officiariorum intrariorum in ſuis domibus, & officiariorum extra, ad gubernandum hoſpitia, terras, & poſſeſsiones eorum, & aliorum intrariorum, prout rationabiliter pertinet dictarum ſtatui perſonarum. Et vlteriùs domini temporales regis aſſenſu iudicant & decernunt, quòd ſi iſti poſtdicti domini, dux de Almarle, & cæteri, ſiue illorum aliquis, vnquam adhæreat Richardo (qui fuit rex, & eſt depoſitus) ferendo conſilium, adiutorium, vel confortamen ſibi contra dictam depoſitionem, iudicium, ordinationẽ, vel affirmationem in præſenti parliamento tangentem perſonam dicti Richardi, vt ſint in pena proditionis, & pro talibus habeantur & teneantur. Et inſuper, quia fuit & eſt clamor & tumultus magnus in communi populo, quòd quidam dictorum dominorum famuli fecerunt grandes extortiones, iniurias, & oppreſsiones in communi populo, per cauſarum manu tenentiam domini ſupradicti regis aſſenſu, iudicant & decernunt quòd fiant proclamationes, & cætera, quòd ſi vllus velit conqueri de dictis dominis, vel de aliquo de ſua familia qui cum illis eſt aut erat hijs temporibus, ſcilicet de extortionibus, iniurijs, vel oppreſsionibus ſibi factis per eoſdem, veniat & grauamen inſinuet, & remedium fiet ei. Poſt iudicium datum contra dominos prædictos, ortum eſt murmur maximum in communi populo contra regem & Archiepiſcopum Cantuar. comitemq; Northumbriæ, alioſquè de regis conſilio, quòd vitas ſaluaſſent hominũ quos vulgus ſceleratiſsimos & morte digniſsimos reputabat. Rex vt demonſtraret cunctis gentibus in circuitu conſtitutis, quo iure, quo titulo, quo fauore coronam regni ſuſceperit, miſit ad curiam Romanam ambaſsiatores, Epiſcopum Herfordenſem, Magiſtrum Ioh. Treuenant, I. Cheyne militem, & Ioh. Cheyne ſcutiferum: in Franciam miſit Epiſcopum Dunelmenſem, magiſtrum VValterum Skirlovv, & comitem VVygorniæ dominũ Thomam Percy,

Iudicium in Dominos.

Percy. In Hiſpaniā Epiſcopum Aſſauenſem, magiſtrum I. Trenor, & dominū VVilhelmum Par militem deſtinauit. In Almaniam miſit Epiſcopū Bangorenſem, cum alijs quorum nomina non tenemus. Scoti per tempus parliamēti nacta occaſione de dominorum abſentia Borealium, & quia partes Angliȩ Boreales per illud tempus premebantur grandi peſtilentia, partes illas hoſtiliter intrauerunt, & caſtrum de VVerk, quod deputatum fuerat cuſtodiæ domini Thomæ Gray militis, qui pro tunc in parliamento ſtetit pro cōmoditate gentis ſuæ, ceperunt, & per tempus aliquod tenuerunt, quod tandem deſpoliauerunt & funditùs deiecerunt, aliaq; multa mala fecerunt in terra. Thomas de Moūbray (quondam dux Northfolchiæ) diem clauſit extremum in terra peregrinationis, cuius mors fuiſſet toti regno deflenda merito, ſi in ducis Glouerniæ necem minimè conceſsiſſet. Item hoc anno ceſsit in fata domina duciſſa Glouerniæ, quæ (parum fauſto omine) filium ſuum & hæredem amiſerat (Humfridum vocabulo) ſubtractum ſibi peſtilentia, cùm fuiſſet Hibernia reuocatus. Sub hoc tempore Romæ, imagines crucifixi & beatæ virginis Mariæ, humorem ſanguineum ſudauerunt. Quo tempore nobiles penè totius Italiæ, cum plebe communi, noua deuotione tacti, induti pannis lineis, cùm crucibus inſertis in eiſdem, ferentes cruces in manibus, & vexilla habentes, etiam imaginem crucifixi deportatam coram eis, fecerunt proceſsiones, circumeuntes ſtationes die noctuq;, & nudatis corporibus vſque vmbilicum, flagellabant ſe, cantantes pios cantus in vulgari & in latino, ſed deuotiùs & frequentiùs inter cæteros, ſtabat mater doloroſa iuxta crucē, lachrymoſa dum pendebat filius, & clamabant ſæpiſsimè miſericordiam & pacem in ſuo vulgari. Fuerunt autem in vna comitiua quadraginta millia: in alia verò viginti millia: in alia quoque decem millia: vt autem vna comitiua compleuit Romæ ſuam deuotionem, acceſsit & alia, faciens per omnia ſicut prior, & non dormierunt in lectis pro tempore peregrinationis ſuæ, nec carnes aut lacticinia comederunt, & diebus Sabbati generaliter ieiunauerunt.

ANno gratiæ milleſimo, quadringenteſimo, (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti primus) comites Cantij, Saliſburiæ, & Huntingdoniæ ingrati regis beneficijs, qui vitas eorum ſaluauerat, contra vota cunctorum regni communium, ac multorum procerum congregantes iniquitatem ſibi, per conuenticula facta varijs locis, & coniurationes, ſtatuerunt ſuper regem irruiſſe repentè in Caſtello de VVyndeſhore, ſub ſimulatione ludorum natalitiorum, & eum cum filijs ſuis crudeliter peremiſſe. Regemq; Richardum requiſitum regno reſtituiſſe, & per tanta facinora nomina ducum atque poſſeſsiones quibus priuati fuerant recuperaſſe. Sed rex gracioſè prænoſcens præſtructos dolos, de loco receſsit, & Londonias ſe contulit feſtinanter. Illi verò (ſcilicet comes Cantij, & comes Sarū) putantes regem latere ſuam conſpirationem, dominica proxima poſt feſtum circumciſionis domini, id eſt in octauis Innocentiū, in ipſius noctis crepuſculo prȩfatum facinus perficere ſunt aggreſsi: perueneruntq; ad caſtellum cum armata manu circiter quadringentorum virorum, ſed cùm cognouiſſent regem præmonitum, conturbati ſunt valdè, diuorcia requirebant, veneruntque curſu velociſsimo ad Sunnynges (quoddam prædium iuxta Radingiam) vbi regina tunc temporis morabatur. Ingreſſuſquè Comes Cantij, cum prædicto Comite Sarum (diſsimulata triſtitia in præſentia familiæ reginæ ſibi occurrentis) eleuata ad frontem dextera, ſignauit ſe: Benedicite (inquit) quid accidit quòd dominus Henricus de Lancaſtria ſic à facie mea fugit, qui tantum de ſua ſtrenuitate & militia ſe extollebat? Et mox ſubiunxit: Domini (ait) & amici, noueritis quòd

Henricus de Lācaſtria (me perſequente) fugit ad turrim Londoniarium, cum filijs ſuis & amicis. Et meæ intenſionis eſt adire Richardum, qui fuit, & eſt, & erit verus rex noſter, quia iam euaſit de carcere, & iacet ad Pontem fractum cum centum millibus defenſorum. Vt autem fidem faceret dictis, detraxit ſigna regis, ſcilicet collaria de collis quorundā quos vidit ibi habētes ſigna talia, cū deſpectu, dicens nō eſſe geſtandum de cætero tale ſignū. Detraxit inſuper de brachijs domicellorum ſigna creſcentium & abiecit. Sicq; lætificata regina (licèt inaniter) receſsit, tendens primò VValingfordiam, deindè Abyndoniam, commonens populum per omnes vias, vt arma caperēt, & occurrerent regi ſuo Richardo. Peruenit tādem Circeſtriam cæca nocte: viri verò dictæ villæ ſuſpectū habentes tantum apparatum, & putantes (prout erat) rumores eorum mendaces, præſtrinxerunt omnes aditus & exitus hoſpitij eorundem. Cùmq; media nocte temptaſſent latēter diſcedere, villani arcubus & ſagittis armati, eos egredi nō ſinebant. Comites verò cognoſcētes ſibi imminere periculum, & ipſi ad arma conuolant, putantes villanos leui negotio ſuperandos. Pugnatum eſt igitur, hic, & ibi, à noctis medio vſq; ad horam diei tertiam. Tandem fatigati, manus dederunt cōmunibus, obnixè præcantes vt ſaluarentur à morte donec cū rege colloquium habuiſſent. Si non quidam præsbyter de eorum familia ignem miſiſsit in quaſdam domos villę, hac intentione, vt occupatis cōmunibus circa extinctionem ignis, domini poſſent habere euadendi occaſionem, ſed fruſtra, nam cōmunes relictis domibus in cōflagrationis periculo, maiori furia cōcitabantur ad vindicandum in dictos dominos incēdij damna prædicti: perduxerūt igitur eos de Abbathia, & in ipſo noctis crepuſculo decollauerūt. Comes Sarum (qui Lolardorum fautor in tota vita fuerat, & imaginū vilipenſor, contemptor canonum, ſacramentorumq; deriſor, ſine ſacramēto cōfeſsionis (vt fertur) vitam finiuit. Comes Huntingdoniæ dominus Ioh. Holand, non erat cum prædictis dominis apud caſtellum de VVindeſore, ſed expectauit Londonijs rei finem. Qui cùm nouiſſet rē verſam contra vota: fugere nitebatur in ſchapha, ſed vento flante cōtrario repulſus eſt. Quamobrem equo vectus, peruenit Eſtſexiam, cum quodam milite dicto Ioha. Scheuele. Tentauit igitur per mare fugiſſe ab illis partibus, ſed quotiens voluit mare ingredi, totiens repulſus eſt vi ventorum, donec omninò deſperans de Neptuni ſuffragijs, deſiſtit ab inceptis. Tandē reuerſus in terram ad domum cuiuſdam amici, qui dum ſederet in cæna cum milite ſupradicto, captus eſt per cōmunes patriæ, & ductus primò ad villam de Chelmeſſordia, deinde ad portalicium de Pleſhy, cuſtodiendus ibidem tanquā loco ſecuriori. Quo cōfluentibus regionis communibus, die ſancti Mauri circa ſolis occaſum productus eſt, & in loco quo dominus eorum dux Glouerniæ quondam areſtatus fuit per regem Richardum, decapitatus eſt, confeſſus priùs lachrymabiliter, ſe peccaſſe in deum ſuum multipliciter, & in regem ſuum, quia ſciens cōſilia dictorum dominorum, regem exindè minimè præmonuiſſet. Per idem tempus dominus Tho. le Spencer qui dicebatur comes Glouceſtriæ, dum fugiſſe propoſuerat, repentè captus, ductus eſt Briſtoliam, vbi iuxta vota communiū decollatus eſt. Capti ſunt quamplures alij huius cōſpirationis conſcij, & morte mulctati ſunt, quidam Oxonijs, quidam Lōdonijs. Damnati ſunt nempè Londonijs clerici, I. Maudeleyn Mavvde & VVilhelmus Ferby, qui tractione, ſuſpenſione & capitis detruncatione finierunt vitam. Bernardus Brokays, & Ioh. Scheuele milites, alij quoq; plures acceperunt ſimilem mortis ſortē. Epiſcopus Carleolenſis impetitus de cōiuratione, dānatus eſt, ſed tamē regis miſericordia reſeruatus. Richardus (quondā rex Angliæ) cùm audiſſet hæc infortunia, mente cōſternatus, ſemetipſum extinxit inædia voluntaria (vt fertur)

clauſitq;

clauſitq; diem extremum apud caſtrum de Pontefracto, die ſancti Valentini. Cuius corpus per loca celeberrima quæ inter iacent à dicto caſtello vſque Londonias, vbi contigit pernoctare, monſtratum eſt poſt officium mortuorum, & in craſtino poſt Miſſam peractã. Cumquè in eccleſia Sancti Pauli Londonijs celebratę fuiſſent exequiæ, rege præſente, & Londoniarum ciuibus, confeſtim corpus reportari iubetur ad Langley, tumulandum in eccleſia fratrum prædicatorum, perfeceruntq; ibidem ſupremum officium Epiſcopus Ceſtrenſis, abbas ſancti Albani, & Abbas de VValtham, ſine magnatum præſentia, ſine populari turba, nec erat qui eos inuitaret ad prandium poſt laborem. Eodem anno ſub æſtiuo tempore fuit Epidemia quę multos hac luce priuauit. Eo tempore per viros de Lemnia, captæ ſunt quædam naues Scotorum, quarum Admiralius fuit dominus Robertus Logon miles Scoticus, qui pactus fuerat deſtruxiſſe nauigium Anglicanum, & præcipuè piſcantes apud Aberdenam. Sub eodem tempore noſtrates inſulas Orcadum quaſdam deprædati ſunt. Mox etiam rex (congregato exercitu) profectus eſt in Scotiam, ſed Scotis ſe ſubtrahentibus, nec facientibus belli copiã, rex vaſtata patria reuerſus eſt. Interea VVallici nacta occaſione de regis abſentia, (duce quodam Ovveno de Glendour,) rebellare cæperunt. Hic primò apprenticius fuit apud VVeſtmonaſterium, deindè ſcutifer regis moderni, ſed orta diſcordia inter eum & dominum Reginaldum Grey de Ruthyn, pro terris quas aſſeruit ſibi iure hæreditario pertinere, cùm rationes ſuas & allegationes paruipenſas cerneret, primò in dictum dominum de Grey hoſtilia commouit arma, vaſtans poſſeſsiones eius per incendia, & ferro perimens plures de ſua familia nimis crudeliter & inhumanè. Quem proinde rex proſequi ſtatuens, tanquam pacis patriæ turbatorem, cum armata manu VValliam eſt ingreſſus, ſed Cambri cum duce ſuo montes Snovvdoniæ occupantes, intentata vindicta ſe protinùs ſubtraxerunt. Rex verò combuſta regione, & quibuſdam peremptis (quos ſors pro tunc gladijs ænigmatis obtulerat) cum præda iumentorum & animalium remeauit. Hoc anno obijt magiſter Radulphus Ergam Epiſcopus Bathonienſis, cuius loco regis intuitu electus eſt magiſter Henricus Boovvet. Sub eodem tempore imperator Conſtantinopolitanus venit in Angliam, poſtulaturus ſubſidium contra Turcas. Cui occurrit rex cum apparatu nobili, ad le Blackheth, die ſancti Thomæ apoſtoli, ſuſcepitq; (prout decuit) tantum heroem, duxitq; Londonias, & per multos dies exhibuit glorioſè, pro expenſis hoſpitij ſui ſoluens, & eum reſpiciens tanto faſtigio donatiuis. Papa tranſtulit epiſcopum Carleolenſem ad Epiſcopatum alium, vndè nec fructus perciperet nec prouentus, cui ſucceſsit in Pontificatum Ligubaliæ magiſter VVilhelmus Strikelande.

Richardi mors. *Wallorum rebellio.* *Imperator in Angliã venit.*

ANno domini M.CCCCj. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti ſecundus) poſt Epiphaniam factum eſt parliamentum Londonijs, in quo ſtatutum fuit editum de Lolardis, vt vbicunque deprehenderẽtur ſuam prauam doctrinam amplexantes, caperentur, & diœceſano epiſcopo traderentur. Qui ſi perſeuerarint pertinaciter opiniones ſuas defendere, degradarentur, & iuriſdictioni ſeculari committerentur: practizataq; fuit hæc lex in pſeudo præsbytero, qui apud Smithfield (multis aſpectantibus) eſt combuſtus.

Parliamẽtum Londini.

Rex de Lecto peremit in bello Balſak, filiũ Balthaſardan illuſtris (quem Admiratum vocant) deſtruxitquè Hieruſalem, & in circuitu regionem, & quia gratioſè vicit eum, & inopinabiliter conuerſus eſt ad chriſtianitatis ritum, cum ſexaginta millibus hominum ſectæ ſuæ. His auditis rumoribus, imperator lætior receſsit ab Anglis, honoratus à rege donarijs præcioſis. Hoc anno. 6. idus Aprilis obijt dominus Tho. de Bello campo, comes VVarvvici, qui ſæuã for-

tunam expertus fuerat ſub rege Richardo. Eodē anno debita naturæ ſoluit magiſter I. de Bottleſham, qui ex fratre de ordine Prædicatorū factus eſt epiſcopus Bethlemitanus ac deindè Roffenſis, per Vrbanum papam, cui ſucceſsit I. eiuſdē cognominis clericus de familia domini Cantuarienſis. Sub hoc tēpore conditionibus iam inter regna firmatis, & omnibus profectioni reginę neceſſarijs pręparatis, reuecta eſt Iſabella (quondam regina Angliæ) ad patrem patriamquè ſuam Franciæ, non dum annorum plenè duodecim. Hoc tempore Ovvenus de Glendor, cum ſuis VVallenſibus damna grauia infert Anglis. Cùm nocte quadam rex iturus eſſet cubitum (deo protegēte) euaſit læthalę periculum. Siquidem in ſtramēto lecti ſui (cuiuſdā proditoris ingenio) poſitum fuerat quoddam ferrum fabrefactum ad modū tricuſpidis, habens tres longos aculeos ſubtiles, atque rotundos, pūctuum aculeis acutiſsimis, ſurſum erectis, tali ingenio, vt cùm rex decubuiſſet, & mole corporali ſtramenta preſsiſſet, per eoſdem aculeos vulneratus fuiſſet, vel forſitan interfectus: Sed (deo volente) rex inopinatò perſenſit inſtrumentum mortiferum, & periculum deuitauit.

ANno gratię M.CCCCij. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti tertius, Cometa apparuit menſe Marcio, primò inter chorū & ſeptentrionem, videlicet in circio flammas emittens, poſtremò comas in boream tranſferens, pręſignans fortaſsis effuſionē humani ſanguinis circa partes VValię & Northumbriæ expoſt futuram. Eo tempore Ovvenus de Glendor vaſtauit terras domini Reginaldi de Grey, cui occurrens idem dominus, putans eum leui negotio ſuperandum, inopinatò (verſa mortis alea) captus eſt, & de ſuis plurimi trucidati, quod infortuniū VVallicos extulit in ſuperbiam, & inſolentiam auxit eiſdem. Circa feſtum Pentecoſtes coniurauerunt quidam mortem regis, aſſerentes regem Richardum viuere, & quātotius in palam venturum, & ſuos fideles dignè remuneraturum. Huius conſpirationis in parte metus euanuit, capto quodam præsbytero apud VVare, qui ſcripſerat nomina multorum in matricula, qui futurę turbationis auctores vel adiutores fuiſſent. Iſte iuxta conceptum proprium, nomina plurimorum inſcripſerat, qui nullatenùs conſcij fuerant huius facti, prout expoſt patuit ſua confeſsione, nempè cùm requiſitus fuiſſet de certis perſonis coram eo conſtitutis, quorum nomina ipſe irrotulaſſet, ſi nouiſſet eas, reſpōdit quòd nō, & cū interrogatus fuiſſet quare tales irrotulaſſet, dixit, quia opinabatur eos voluiſſe feciſſe cōtra regē ſi complices inueniſſent, quia per regem Richardum ditati quondam fuerant, & promoti. Hac occaſione liberati ſunt plurimi qui fuêre ſuſpecti, & ſacerdos tractus & ſuſpenſus eſt. Non multò poſt Prior quōdam de Lavvne, qui pro malo prioratus ſui regimine à beneficio & ſtatu ſuo priuatus erat, ſortem ſimilē eſt expertus, non quia deprehenſus aliquid actitaſſe, ſed quia confeſſus ſe maligni cōſilij fuiſſe conſcium, & hoc vtique concelaſſe. Hic erat quondam canonicus apud Dunſtapliam, dictus VValterus de Baldok, qui (malo omine) relicto clauſtro, peruenit ad regis Richardi curiā, & ibidem limitatus diutiſsimè cum fortuna, tandem dono regis, de Lavvne obtinuit prioratum. Eo tempore, ſat iniquo ſydere, quidā ex ordine Minorum de proditione penſantes, priuſquā procedere potuiſſent capti ſunt. Quorū vnus interrogatus quid facere voluiſſet, ſi rex Richardus viueret & adeſſet, reſpondit conſtanter, ſe pro eo velle decertaſſe contra quemlibet vſque ad mortem: data proindè contra eum ſententia, tractus & ſuſpenſus eſt in habitu ſuo religionis. Sed confratres eius non ferentes tantum dedecus, æſtimauerūt vt corpus defuncti ſupremis exequijs curarentur. Suſpēſus eſt etiā eo tempore miles Rogerus de Clarindon (filius vt dicebatur) nothus quondam nobilis principis Edvvardi, filij regis Edvvardi tertij, à conqueſtu) &

cum eo ſuus armiger, & valectus, cò quòd accuſati de proditione defecerunt in purgatione. Diabolica ſpecies apparuit in Eſtſexia apud Danbury, in feſto corporis Chriſti, hora veſperarū in ſimilitudine fratris Minoris intrantis eccleſiā, & inſolentiſsimè debacchātis, vndè terrorem parochianis incuſsit indicibilem. Eadem hora cum tempeſtatis turbine, & tonitruo perhorrendo, fragore fulgurum & choruſcationum globis collucentibus, concauitas totius eccleſiæ confracta eſt, & medietas cancelli confracta & diſsipata. Poſt dies aliquot capti ſunt octo fratres de Minorum ordine, & ad iudicium publicum dedecoroſè tracti, vbi examinati, & conuicti, quòd contra regem feciſſent, London. tracti, ſuſpenſi & decapitati ſunt. Eo tempore Ovvenus de Glendor, cum comitiua Cambrenſium, aſſuetis intendens irruptionibus, penè totam militiam Herefordenſis comitatus prouocauit ad arma. Cuius comitatus viris congregatis, Edmūdus de Mortuomari prębuit ducatum, ſed cū peruentū fuiſſet ad actum, (proditione mediāte) Edmundus captus & cæteri victi ſunt, occiſis de magnatibus ampliùs quàm mille viris, vbi perpetratum eſt facinus ſeculis inauditū, nam fœminæ VVallenſium poſt conflictum, genitalia peremptorum abſciderunt, & membrum pendendum in ore cuiuſlibet mortui poſuerunt, teſticuloſquè à mento dependere fecerunt, naſoſquè præciſos in culis preſſerunt eorundem, nec patiebantur, corpora peremptorum ſine grandi prætio ſupremis exequijs commendari.

Dæmon ſpecie fratris.

Hoc anno miſit rex filiam ſuam cum grandi apparatu ad Coloniam Agrippinam, cui occurrit filius Imperatoris in apparatu, qui (vt decuit nomen tanti faſtigij) nec paruerat in occurſum venire tantæ virgini. Ibi tamen iuuenis duxit (more regionis) virginē in vxorem. Rex Angliæ ante feſtum aſſumptionis ſanctæ Marię, collectis exercitibus, profectus eſt in VValliam, ad perſequendū Ovvenum de Glendor, ſed nihil profuit tātus armorum ſtrepitus, cùm VVallicus in nota latibula ſe recepit, quin potiùs (vt putatur) arte magica, regem penè perdidit, cum exercitu quem ducebat, per pluuias, niues, & grandines (vt creditur) arte diabolica concitatas. In vigilia verò natiuitatis ſanctæ Mariæ, cū rex in loco amœniſsimo fixiſſet tētoria, ibi nihil formidans, ſed ſumma requies ſperabatur, repentè in ipſius noctis prima vigilia flauerunt venti, & deſcendit pluuia tam exceſsiua, vt ipſum regis tentorium deijcerent, & eiuſdem lanceam euerterent impetu vehementi, & in regis armatura defigerent. Fuiſſet ipſa regi nox vltima, ſi non quieuiſſet armatus: nec meminerunt Anglici (licèt aſſueti rebus bellicis) ſe vnquam tantum vexatos, periculis tantis expoſitos in illa expeditione fuiſſe. Fuerunt plures (ſi fas ſit credere) qui dicerent hæc aduerſa arte fratrum Minorum contra regem fuiſſe cōmentata, qui parti VVallici fauere dicebatur. Sed abſit hoc ab hominibus tam ſanctam profeſsis regulam, vt cum dæmonibus tantam contraherent familiaritatem, & poneret in gloria ſua maculam nullo ſæculo detergendam. Rex autem (neceſsitate cogente) rediuit in Angliam poſt incenſam patriam & prædatam. Eo tempore, Scoti faſtu ſolito cōcitati, ſatis hoſtiliter Angliam ſunt ingreſsi, putabant nempè cunctos dominos transhumbranos in VValliarum partibus regis obſequijs fuiſſe detentos: ſed comes Northūbriæ dominus Henricus Percy, & Hēricus eius filius, comeſq; de Dunbarre, qui dudum relictis Scotis fidem fecerat regi Angliæ, cum armata manu, & copia ſagittariorum, Scotis repatriare volentibus, poſt prædas & incendia reſtiterunt ſubitò, & repentè præcludentes eis viam, ſic quòd oportebat Scotos ſubſiſtere, & capere locum pugnæ. Elegerant ergo montem iuxta villā de VVoller, vocabulo Halvveden hil, in quo ſe cum ſuis armatis & architenentibus collocarunt. Quod noſtrates cernentes, relicta via in qua conſtiterat

Abſit religioſis cum dæmonibus familiaritas.

contra

contra Scotos, montem Scotis oppoſitum conſcenderunt,nec mora,noſtri ſagittarij in valle conſtituti ſagittas miſerunt ad Scotorum cuneum, vt eos ad deſcenſum quomodolibet prouocarent.Econtra architenentes Scotici, in noſtros ſua ſpicula dirigunt toto niſu. Qui tamen vt ſenſerunt grauitatem, & velut imbriferam tempeſtatem ſagittarum noſtræ partis, fugerunt. Comes Duglas cernens ſuorum fugam (nam & ipſe erat campiductor Scotorum) ne belli deſertor videretur eſſe,arrepta lancea,cũ turba ſuorum animoſè deſcendit, confidens nimirum in armatura propria, complicumq; ſuorũ (iam per triennium elaborata) & ſuper architenẽtes irruere nitebatur. Quod videntes ſagittarij,retrocedendo ſagittabant,tam viuidè, tam animoſè, tam grauiter, vt ipſos armatos omninò penetrarent, caſsides terebrarent, gladios perforarent, lanceas funderent, & omnem armaturam leui negotio tranſuerberarent. Ipſe quoque Duglas quinque vulneribus confoſſus eſt, non obſtante ſũptuoſiſsima armatura. Reliqui de Scotis, qui nondum de monte deſcenderant, conuerſi retrorſum à ſagitta volante fugerunt.Sed fuga nihil profuit,dum inſequerentur architenentes,quin ſe reddere cogerentur Scoti,metu ſpiculorum mortiferorum. Comes quoque Duglas captus eſt: ſed ex his qui fugerant,multi capti ſunt, ſed multi rapacitate Tvvedæ fluminis ſubmerſi fuêre, dũ vada neſcirent,ad numerum (vt aſſeritur)quingentorum.

Scotorum ſtrages.

In hac pugna nullus dominus, nullus miles, aut ſcutifer hoſtibus ictum intulit, ſed ſolummodo Deus omnipotens architenentibus Anglorum victoriam miraculoſè contulit, proceribus & armatis effectis belli ſpectatoribus otioſis. Eodem die flos Scoticę militiæ captiuitati ſubactus eſt. Nempè cum comite Duglas, Murdak de Fyf(primogenitus Ducis Albaniæ, & hæres apparens regni Scotiæ) captus fuit. Experti quoque ſunt ſimilem ſortem Comes de Murryf, comes de Angus, comes de Orkeney: Et barones dominus de Montegomerito,dominuſq; de Erskin, dominus de Grame,cum multis alijs militibus ad numerum octoginta,præter ſcutiferos, & valectos, quorum numerum ignoramus. Interfecti ſunt barones ibidem, dominus de Gurdon, & dominus Iohannes de Svvynton infidus vtrique regi:commiſſum fuit bellum iſtud die exaltationis ſanctæ Crucis. Eo tempore Lolardi docuerunt concluſiones execrabiles, in occulto tamen, propter metũ iudiciorũ.

Lolardorum opiniones.

Quæ ſunt iſtæ: quòd ſeptem ſacramenta non ſunt niſi ſigna mortua,nec valent in forma qua eis vtitur eccleſia. Item quòd virginitas & præsbyteratus non ſunt ſtatus approbati à deo,ſed ſtatus coniugij optimus eſt,& ordinatus à deo.Quapropter omninò virgines & præsbyteri, religioſiquè populi, ſi ſaluari deſiderant, debent coniugari,vel eſſe in voluntate & propoſito coniugandi, aliâs ſunt homicidæ, & deſtruunt ſanctum ſemen vndè conſurgeret ſecunda Trinitas, & ſic impediunt numerum ſaluandorum pariter & damnandorum. Item, ſi vir & fœmina conuenerunt in vna voluntate nubendi, ipſa voluntas ſufficiens eſt coniugium ſine maiori obedientia Eccleſiæ facienda , & ſic coniuncti plures quàm nos cognoſcamus (prout dicunt). Item,quòd Eccleſia nihil eſt aliud quàm ſynagoga Sathanæ, & ideò nolunt adire illam ad honorandum dominũ,neque percipiendum ſacramentum aliquod,& pręcipuè ſacramentum Altaris,quia (vt aſſerunt) non eſt niſi buccella panis mortui,& turris ſiue pinnaculum Antichriſti. Item,ſi haberent puerũ modò natum, non baptizaretur per manus præsbyterorũ apud Eccleſiam,quia puer iſte eſt ſecunda Trinitas non contaminata peccato,& peior eſſet ſi deueniret in manus eorundẽ. Item quòd nõ habemus aliquem diem ſanctificatum vel ſanctum,ſed nec diem dominicum,ſed quilibet dies eſt eiuſdẽ libertatis,ad operandum,comedendum & bibendũ. Itẽ quòd nõ eſt purgatorium poſt hâc vitam, neq; quòd oportet agere maiorem pœnitentiam pro vllo peccato, (quanquam viliſsimo) ſed tantùm vt

commit-

committentes illud deſerant, & apud ſe pœniteant, quia (vt dicunt) in fide ſtat quicquid eſt. Sicut Mariæ Magdalenæ dixit Chriſtus, fides tua te ſaluam fecit. Has concluſiones Lodouicus de Clifford miles (qui iamdudum Lolardis fautor extiterat,) diu ſub terminorum inuolucris palliatas, ſed iam denudatas Archiepiſcopo Cantuarienſi patefecit, vt videlicet ſe oſtenderet, non ex pertinaci malitia, ſed ſimplicitate cordis & ignorantia, communicaſſe cum impijs. Dedit etiam nomina Cantuarienſi, dictas dogmatizantium prauitates. Elienſes per hoc tempus pares eſſe cupientes Norvvicenſibus, qui in feſto Trinitatis, & Burienſibus qui in feſto ſancti Edmundi indulgentias impetrant, à ſede Apoſtolica obtinuerunt (peregrè aduentantibus) & eccleſię ſuæ benefacientibus. In feſto Trinitatis à primis ipſius veſperis, vſque ad poſteriores veſperas, feriæ martis in hebdomada Trinitatis verè contritis, & confeſsis, plenam remiſsionem. Eo tempore Edmundus Mortymer obijt, iuuenis quem retulimus ante captum ab Ovveno Glendor, vel tædio diræ captiuitatis, vel metu mortis, vel ex alia qua neſcitur cauſa, conuerſus retrorſum cum Ovveno, contra regem Angliæ ſe ſentire profeſſus eſt, dum nuptias ſatis humiles & ſuæ generoſitati impares cõtrahit, cũ filia dicti Ovveni. Huius (vt fertur) natiuitatis exordia, dira comitata ſunt prodigia: quia nocte qua in lucem profuſus eſt, in hypodromo paterno omnes equi patris ſui reperti ſunt in alto cruore ſtetiſſe vſq; ad tibiarum demerſionem, quod tunc interpretati ſunt plurimi ſiniſtrorſum. Parliamentum Londonijs factũ in craſtino Sancti Michaëlis per ſeptem hebdomadas perdurauit: cuius finalis effectus fuit conceſsio decimæ & medietas à Clero, & à Burgis decima & quintadecima de regni communitate.

ANno domini M.CCCC.iij. poſt feſtum Purificationis, Regina venit in Angliã de minori Britannia ad maiorem, de ducatu ad regnum, de gente feroci ad populum pacificum, & vtinam fauſto pede. Hæc fuerat prius coniugata nobili viro domino Iohanni de Monteforti duci Britanniæ, de quo tulit vtriuſque ſexus liberos: ſed de rege Angliæ Henrico cui iam nupſit, omninò nullos. Viceſima verò ſexta die menſis Ianuarij, Londonijs apud VVeſtmonaſteriũ fuit magnificè coronata. Aeſtate ſecuta iuxta villas de Bedford, & de Byckeleſvvorth frequenter viſa ſunt monſtra manè & meridie de ſyluis emergentia, ſub colore vario, in ſimilitudinem hominum bellatorum, quæ ſibimet occurrentia videbantur inire dira bella. Quæ etſi conſpici poterant à remotis, appropinquantibus inueniri minimè potuerunt: ſicque dicta fantaſtica vel fatalis apparitio ſępiùs deluſit plurimos accedere cupientes. Eodem tempore dominus Henricus Percy iunior (cui fortuna ſemper hactenùs blandita fuerat, & in quo ſpes erat repoſita totius populi) repentè hoſtis regis apparuit. Cui cõtra cunctorum opinionem, iunxit ſe dominus Thomas Percy comes VVigorniæ patruus Henrici prędicti. Hic repentè deſerens domũ Principis, regis primogeniti, cuius rex curam ſibi commiſerat in ſpeciali, receſsit ad nepotem, augens eidem vires & animũ rebellandi. Quorum vt excuſabilis eſſet coniuratio, ſcripſerunt prouincialibus vbilibet conſtitutis, propoſitum quod aſſumpſerant, non eſſe contra ſuam ligeantiam, & fidelitatem quam regi fecerant, nec ab aliunde exercitum congregaſſe, niſi pro ſaluatione perſonarum ſuarum, & reipublicæ meliori gubernatione. Quia ſenſus & tallagia regis conceſſa pro ſalua regni cuſtodia, conuertebantur (vt dixerunt) in vſus indebitos, & inutiliter conſumebãtur: præterea quærebantur quòd propter æmulorum dilationes peſsimas, rex eis infenſus fuerat, vt non auderent perſonaliter venire ad eius pręſentiam, donec prælati regniquè barones regi ſupplicaſſent pro eiſdem, vt coram rege permitterentur declarare ſuam innocentiam, & per pares ſuos

legali-

legaliter iuſtificari. Plures igitur viſis his litteris, collaudabant tantam virorũ ſolertiam,& extollebãt fidem quam erga rempublicam prætendebant. Sed rex vt fraudem comperit,turbatus nimirum,cogitabat quibus medijs communitati poſſet ſatisfacere, & eorum ficta cõmenta peſſundare. Scripſit ergo perſonis quibus ipſi ſcripſerant, dicens ſe mirari quãmaximè,quòd cũ comes Northũbriæ & Henricus eius filius ꝑcepiſſent partem maximam ſummarum ſibi conceſſarum per clerum ſeu cõmunitatem Angliẹ, pro tuitione Marchiæ Scotiẹ, vt poſſet euidẽter oſtẽdere vndè cõcepiſſent materiã tãtẹ nõ ſolùm quærimoniẹ, ſed detractionis manifeſtæ. Scripſit inſuper,quòd intellexerat comitẽ Northũbriæ, filium quoque ſuum,necnon & comitẽ VVigorniẹ certificaſſe multis ſe non audere propter æmulorum dilationes ad regis venire præſentiam,ſine mediatione præuia prælatorum & procerũ,quare ſupplicabant, vt partes interponerent,vt de regis gratia venire poſſent ad allegandum pro ſe,& ſua innocentia declaranda. Quamobrẽ ſcripſit eidem comiti.&c. ſub ſigillo regio poſſunt accedere ſine damno,ſaluoq; recedere ſine periculo ſiue dolo: ſed effrenata temeritas ſpreta lenitate regali,rigorem rebellionis induit, & Salopiam properauit, ſperans(vt putatur)in auxilio Ovveni Glendor & Edmundi de Mortuomari, quorundamquè Ceſtrenſium & VVallicorum. At rex vt perſenſit induratam iuuenilẽ malitiã(nã pater eius non exceſſerat limites patriæ ſuæ)decernit occurrendũ fore feſtinãter Henrico,patruoquoque ſuo,domino Thomæ Percy,priuſquam conflaſſent exercitum fortiorem. Nempè hi,& eorum complices,publicari fecere per patrias,regem Richardum viuere, & apud eos eſſe, cuius nomine ſiue cauſa bella ſumpſerant contra regem. Quem ſi videre vellent incunctãter,accederẽt armis inſtructi, & in caſtro Ceſtriæ viderẽt infallibiliter dictũ regẽ. Quẹ quidẽ quãuis doloſa denũciatio,varios multorũ mẽtibus motus effecit, & fluctuare coegit plurimos,vt ignorarẽt cui parti foret tutius adhẹrendũ. Multi reuera afficiebantur regi Richardo,& prẹcipuè qui familiares eius quondã fuerant,& ab eo donati feodis vel alijs donatiuis. Rex Hẽricus prẹmiſſa prudẽter attendẽs,cũ eſſet manu fortis & audax, cõgregauit quos potuit, inſtigãte eum comite de Dũbarre Scoto maximè,qui monuit omninò ne moras necteret, commemorans illud Lucani, *Tolle moras,nocuit differre ſemper paratis,Dum trepidant,nullo firmatæ robore partes.* Facit rex vt Scotus monuit, & inopinatò peruenit ad partes vbi rebelles bacchabãtur. Hẽricus autẽ ſubitò cõſpecto vexillo regio,cũ iam inſtaret effringere villam Salopiæ,mox deſtitit ab infeſtatione villanorum,dicẽs ſuis:Deſiſtere nos (inquit)oportet ab inceptis,& arma vertere in eos qui contra nos veniunt, videtis certè ſignũ regiũ, nec vacat quærere licẽt vellemus diuortiũ. State proindè corditer,quia dies hic aut nos omnes promouebit ſi vincim⁹, de ſtatu regali liberabit ſi victi ſum⁹. Nã pulchrius eſt in bello cadere,ꝓ republica quàm poſt bellum mori hoſtis noſtri ſententia. Cõueniũt in hoc votũ ſubitò qui ſequebãtur Hẽricũ,ad numerũ quatuordecim milliũ lectiſsimorũ hominũ qui ſe ꝑſtituros ad ſtatũ vltimũ cũ Hẽrico promittunt. Præoccupauerãt autẽ illis campũ magis accõmoduim. Pax verò cõſtitit cum ſuis tenẽs campum ad eorum oppoſitum. Cũq; parts vtriuſq; pugnatores ſignum belli præſtolarentur, Abbas Salopiæ,& clericus de priuato ſigillo pro parte regis legatione fungebãtur, vt offerrent Henrico pacẽ & perdonationem ſi deſiſteret ab inceptis. Quorum perſuaſionibus Henricus effectus manſuetior, cum illis direxit ad Regem patruum ſuum dominum Thomam Percy,qui ſibi tantẹ turbationis cauſas exprimeret, emendas exigeret cum effectu. Ferunt autem quòd cùm rex omni rationi cõdeſcendiſſet & humiliaſſet ſe (ſecùs quàm perſonã regiam decuiſſet) idem dominus Tho. Percy cùm rediſſet ad nepotem, cõtraria referens reſpon-

ſis

ſis regis, exacerbauit mentem iuuenis, & ad bellum impulit, etiam non volentem. Igitur architenentes Henrici prælium inchoarunt, nec erat ad terram iaculis locus ſed in corpora ferrũ omne ruit, caduntq; de parte regis ad inſtar foliorum decidentium brumali tempore poſt prunam: nec minus regij ſagittarij ſuum peregêre negotium, ſed imbrem aſperrimum ſpiculorum in aduerſarios emiſere. Cadũt proindè vtrinq; plurimi, velut cùm poma ruunt in Autumno, cùm mouentur ab Africo, multaq; ſimul millia de loco belli fugiunt, putantes regem ſagittis occiſum. Ipſe verò campi ductor Henricus partis aduerſæ, comeſq; Duglas Scotus (quibus animoſiores nullus vnquam reperiſſet) ſpretis iaculis emiſsis de parte regis, ſpretis armatorum conſertis cuneis, contra ſolam perſonam regiam vires excitant, arma vertunt, ipſum pro decem millibus computantes ſtratis requirunt obuijs, infeſtis lãceis & gladijs perſcrutãtes. Comes de Dunbarre cùm comperiſſet iſtorum propoſitũ, regẽ ſubtraxit à ſtatione ſua. Quod factum ſalutare fuit regi ea vice, quia & ſignifer regius à furentibus eſt proſtratus, vexillumq; deiectum, circunſtantes occiſi. Inter quos comes Staffordiæ, & dominus VValterus Blunt miles regius cecidêre. *Henrici periculum.*

Princepſquè (regis primogenitus) pertentans prçliandi primitias, ictu ſagittæ vulneratur in facie. Interea domin⁹ Henricus Percy dũ præcedit ſuos in prçlio, dũ incõſultò penetrat hoſtes ſuos, inopinatò cõcidit, interẽptus dubiũ cuius manu, quo cognito, fugere partis aduerſç defẽſores, quib⁹ fugiẽdi copia eſt pmiſſa: ſed comes de Duglas captus eſt hic bina vice hoc anno, pugnãs aduerſùs Anglicos aduerſã ſẽper expertus eſt fortunã. Nã in proximo bello traiectus caput amiſit oculũ, in ſecundo verenda tranſfixus perdidit paulominùs loculũ, & ſub iugum venit captiuitatis ſecundæ. Captus eſt etiã comes VVigorniæ dominus T. Percy, inuentor (vt dicitur) totius mali, & cauſa præſentis infortunij: cũ domino Richardo Vernon, Baroneq; de Kindertõ cũ multis alijs. De parte regis ceciderunt decem milites, multi ſcutiferi, plures valecti, & ad numerum triũ milliũ ſunt grauiter vulnerati. Ex parte rebellium corruit maior pars militum & ſcutiferorũ comitatus Ceſtriæ, ad numerũ ducẽtorum, præter domicellos & pedites, quorũ numerũ nõ tenemus. Cõmiſſum fuit hoc prælũ in vigilia ſanctç Mariæ Magdalenç, quo nunq̃ (vt putatur) vllũ acrius geſtũ fuit. Die lunç ſequẽte (nã ſabbato cõmiſsũ fuit antedictũ bellũ) iudiciali ſentẽtia decollati ſunt apud Salopiã Comes VVigorniæ, Baro de Kindertõ, & dominus Richardus de Vernona. Die etiã Lunæ ſecuta proximò, dũ comes Northũbriæ in manu robuſta & brachio extenſo verſùs filiũ ſuũ properat, vel verſùs regẽ (vt putatur) pro redintegrãdo pacis negotio, Comitẽ VVeſtmerlãdię & Robertũ VVatertõ ne progrederetur habuit impedimẽto. Hij nẽpe exercitu grãdi collecto obuiare ſibi ſubitò diſponebãt. Qui neutrum horũ putans ſibi beneuolũ, frena reflexit, rediens ad caſtellum proprium de VVerkvvortha. Eo tempore nuncij miſsi in Franciam reportarunt inducias & vacationem vſque ad diem primum menſis Martij, videbanturquè magnam rem feciſſe in tanta rerum turbatione. *Rebellium clades.*

Compoſitis rebus Salopiæ, rex progreditur Eboracum, vbi conſtitutus literaliter mandauit cõmunitati Northumbriæ, vt ſibi occurreret. Dimiſſa turba venit Comes ad Regis monita in craſtino ſancti Laurentij cum parua familia, non tamen ſuſceptus eſt familiaritate ſolita, ſed potiùs more ſupplicis gratiã requirẽtis. Cui rex vitam cõdonauit, & victui neceſſaria, decernens conſeruãdũ ſecura cuſtodia. Reuerſus rex de partibus borealibus, diſpoſuit adire VValliam ad compeſcendũ inſolentiã VVallicorũ qui multa damna irrogauerant patriæ poſt receſſũ ſuũ. Sed tamẽ retinuit eũ rei familiaris inopia, eò quòd deſtitutus eſſet pecunia pro exercitu conducendo. Aſtitere ſibi tunc milites & ſcutiferi

magis idonei, Martis lauernæ, quàm Palladis, qui cenſuerunt Epiſcopos qui tunc illic fortè conuenerant equis & auro ſpoliandos, domũq; pedites remittẽdos, vt familiarium regis egeſtas ipſorum abundãtia leuaretur. Affuit tamen gratioſus dominus, qui reſpõdiſſe fertur vnus pro omnibus ſatis alacriter: milites improbos non ſpoliaturos de ſuis aliquem, niſi priùs auſus temerarios luerent duris ictibus, & ſpolia verberibus nundinarent. Rex interea ſe gerens moderatiùs, aucupabatur quodammodo beneuolentiam prælatorum, vnde contigit quòd dominus Cantuarienſis conuocato clero, ſibi de vna decima cum cõſenſu præſulum prouideret. Britones Armorici duce domino de Caſtel. villã de Plimmouth inuadũt impunè & ſuccendũt. Mox claſsis occidua ſub ducatu VVilhelmi de VVilford ſcutiferi in partibus prædictæ Britanniæ, cepit naues quadraginta, refertas ferro, oleo, ſopo & vino de rupella, ad numerũ mille doliorum. Redeundo verò, cremauit naues quadraginta, & apud Penarch applicans idem VVilhelmus cum ſuis, combuſsit villas & prædia ad ſpacium ſex leucarum. Villam quoq; ſancti Matthæi vltricibus flammis dedit, & tria millia in giro dictę villę. Paucis diebus ante natale domini, Galli ſtipati bellatorum turba, aſcenderunt terram in Vecta inſula, iactãtes ſe celebraturos natalis Feſtũ illic etiã inuito rege. Cũq; mille de Gallis intraſſent inſulã, & greges ac armẽta fugaſſent, vt ad mare reuerterẽtur cũ pręda nõ modica, ſuperueniente ſubito auxiliatorũ copia, coacti ſunt prędas dimittere, & ad nauigia cum dedecore feſtinare, non ſine damno ſuorum. Sicquè contigit, vt qui priùs inſtanter ab incolis petierant rerum redemptionem, vix euadere potuerunt publicam interuentionem.

Plimmouth incenſa.

Gallorum iactatio inanis.

ANno domini. M.CCCC.iiij. in parliamento tento London. poſt octa. Epiphanię, comes Northumbrię reſtitutus eſt ſuę dignitati priſtinę, boniſq; mobilibus & immobilibus integraliter, & hæredes ſui. In hoc parliamento conceſſa fuit regi taxa inſolita, & incolis tricabilis & valdè grauis. Cuius modum præſentibus inſeruiſſem, niſi conceſſores ipſi, & authores dicti tallagij, in perpetuum latere poſteros maluiſſent: nempè ſub ea tantùm conditione concedebatur, ne traheretur poſterius in exemplum, nec ſeruarentur eius euidentię in theſauraria regia, nec in ſcaccario, ſed ſcripturæ vel recordationes eiuſdem protinùs poſt datum compotum cremarentur. Nec emitterentur breuia ſeu cõmiſsiones contra collectores vel inquiſitores huius negotij de melius inquirendo. Gallici circa tempus illud venerunt ante Vectam inſulam cum magna claſſe, miſeruntquè de ſuis quoſdam qui peterent nomine regis Richardi & Iſabellæ reginæ tributum, vel ſpeciale ſubſidium ab inſulanis. Qui reſponderunt regem Richardum fuiſſe defunctum, Reginam quondam ſuam coniugem remiſſam pacificè ad parentes & patriam, ſine conditione tributi. Quapropter reſponderunt finaliter ſe ſubſidium non daturos, ſed ſi belli voluntas tenet Gallos, iuſſerunt vt aſcenderent, ſine cuiuſquam impedimento, & daretur illis ſpacium refocillationis poſt ingreſſum inſulæ ſex horarum, & expleto tempore ſupradicto, daretur infallibiliter eis bellum. Quo audito, Galli nullo perfecto negotio receſſerunt. Per idem tẽpus dominus de Caſtel. Britannicus fatis ſe trahentibus, cum multitudine Gallorum & Britonum apud Dortmouth, cum intollerabili faſtu terram ſcandit, putans fortunam ſecuturã ſicut prius apud Plymmouth: ſed ſecùs accidit quàm ſperabat. Nam ab his quos maximè habebat contemptui, ſcilicet ruralibus, eſt peremptus. Et qui poſt ipſum terram ſcanderunt, mox oppreſsi à ruſticis, capti ſunt protinùs, vel occiſi. Fœminæ quoque fraudari non debent huius facti præconio, quæ fundarum miſsilibus hoſtes diris ſtrauerunt ictibus. Vnde contigit plures à

Taxa inſoluta.

Inſulanorum de Dortmouth geſta.

fœminis

fœminis, plures à ruſticis ſterni vel captiuari. A ruſticis occidebantur multi quia neſcierunt eorum linguam, quamuis grandes pro ſua redemptione ſummas obtuliſſent: ſed rurales rudes alia pro alijs interpretantes, putabãt eos cõminari, quãdo pro vita ſollicitè ſupplicabãt. Capti tamen ſunt eo die tres domini & milites nominati viginti, peſſundeditquè Deus eo die arrogantiam ſuperborum, & effecit victoriam ruſticorum. Proſecuti ſunt igitur captiuos ſuos ruſtici ad regis vſque præſentiam, poſtulantes aliquod cõmodum prædæ ſuæ. Cũ quibus rex ipſe libẽter cõuenit & eorũ crumenis ſuffarcinatis fuluo metallo abire permiſit ad propria, retinens captiuos penes ſe grauiori cenſu in poſterũ redimẽdos. Mẽſe Aprili conceſſa fuit regi per clerũ vna decima cõditionaliter, ſed ne quis prouiſor de cætero capiat bona vel caeagia de eccleſiaſticis cõtra voluntatẽ eorũ. Sed tamen appenſa pecunia, neglecta mox fuit conditio interpoſita. Anno præſenti quinto Idus Martij clareſcentibus miraculis circa corpus ſancti Iohannis (quondam Prioris Canonicorum de Brydelyngton) de mandato domini Papæ tranſlatum fuit corpus eiuſdẽ ſancti Iohannis, per manus honorabilium virorum, ſcilicet Eboraci Archiepiſcopi, & Dunelmenſis, atq; Carleolenſis Epiſcoporum. Per omne tempus æſtatis præſentis Ovvenus Glendor cum ſuis VVallicis prædatur, incendit & deſtruit regiones ſibi contiguas, & nunc dolis, nunc inſidijs, nunc aperto marte, multos captiuat. Plurimos perimit Anglicorum, caſtellaquè nonnulla capta complanat: quædã ſibi conſeruat integra pro tutela. Iohannes Grenor epiſcopus Aſſauenſis, cernens rem proſperari in manu VVallici, cõuerſus eſt in virum prauũ, factus transfuga ad Ovvenum. Eo tempore Flandrenſes & Britones ceperunt quaſdam naues noſtratũ, onuſtas mercibus, & nautas gladio vel ſuſpendio peremerũt. Per idem tempus comitiſſa vetula (quondam Oxoniȩ mater Roberti de Veer ducis Hiberniȩ quẽ exulatum diximus, & mortuum Louarne) fecit per ſe ſuoſq; familiares diuulgari, per omnes fines Eſtſexiæ, regem Richardum viuere, & in proximo fore venturum, & honorem priſtinum vindicaturum. Fecitq; fabricari ceruos argẽteos, & auratos plurimos (ſigna videlicet quȩ rex Ric. cõferre ſolebat ſuis militibus ſcutiferis & amicis) vt his vice regis diſtributis, faciliùs allicerentur in vota ſua milites illius patriæ, cęteriquè valentes. Vrgebat nanq; plurimos ad putandum, quòd rex Richar. viueret, famaq; quotidiè ferebatur è Scotia, regem Richardum inibi conſtitutum, expectare ſolummodò tempus accommodũ, quo cum forti brachio Francorum atq; Scotorum poſſet recuperare regnum. Auxit errorẽ iſtum cuiuſdam Serlonis, quõdam cubicularij regis Richardi cõmentũ, qui falſò finxerat priuatũ ſigillum nomine dicti regis Ric. & deſtinauerat litteras cõſolatorias, ſimul & cõſonatorias, multis in regno de dicti Richardi quõdam familiaribus, in quibus & continebatur eius incolumitas, & ipſius in breui cernenda proſperitas. Hac occaſione multi dederunt fidem dictis & ſcriptis ipſius dominæ comitiſſæ, in tantum, vt crederent eius mendatijs & religioſi quidam Abbates illius patriæ, qui expoſt, eò quòd cum Comitiſſa ſenſiſſe videbantur, de mandato regis tenti ſunt & carceribus mancipati. Comitiſſa verò, (confiſcatis bonis ſuis omnibus) arctæ cuſtodiæ mancipantur. Clericus verò qui præmiſſa fallaciter auribus multorum inſtillauerat, tractatione & ſuſpendio muneratur: nam & ipſe diligenter eundo per patrias, præeminentes perſonas nitebatur ad credendum allicere, Regem Richardum non ſolum viuere, ſed in proximo palam cunctis fore, adijciens ſe dictum regem nuper allocutum fuiſſe, loco tali, tali denique apparatu. In feſto Sancti Iohannis Baptiſtæ (vocante rege) comes Northumbriæ venit ad Pontemfractum, nepotes ſuos, & filiorum ſuorum filios ſecum ducens. Quo facto mitigauit

Rumores Richardum viuere.

corda complurium, qui putabant eum rebellionis iuuenibus præbuiſſe conſilium. Venit & cum comite dominus VVilhelmus de Clifford miles, trahens ſecum Serlonem inuiſum toti regno (de quo ſupra fit ſermo) quẽ parum ante ceperat cauteloſè. Quo facto, penes regem meruit excuſari, quòd vltrà placitum tenuiſſet Bervvici caſtrum: propter quod reus læſæ maieſtatis extiterat. Viſo Serlone, feruebat omnis ætas in domo regia, ſciſcitari, ſcire, vel audire, quibus modis, quibus medijs, quibuſue ſocijs illum inclitum regis filium, regis auunculum, Ducem Glouerniæ iugularit. Ille verò iam actum de ſe non ignorans, hoc ſolùm fatebatur quòd dignus fuit mille mortibus propter hoc ſcelus. Qua confeſsione, ſimul & plenitudine, multorum ita demulſit animos, vt gratis promitterent ſe pro eius anima præsbyteros conductores, qui ſuffragia ſpiritualia quotis diebus ferrent. Requiſitus cur dementare voluerat multos, vt putarent regem Richardum viuere, reſpondit ſe hoc odio Regis feciſſe, vt alienaret ab ipſo corda ſuorum, retulitquè ſe beatum fuiſſe potuiſſe, in aula regis Franciæ, quàm in aula regis Scotiæ, ſi non defuiſſet gratia. Sed cùm bene ſibi fuiſſet in domo regis Franciæ, audito quòd rex Richardus viueret, in Scotiam ſe tranſtulit, vt probaret ſi veridica fama foret. Quò cum perueniſſet, & inueniſſet quandam perſonam ſimilem, ſed non ipſum quem quærebat, nihilominùs tamen vt illuderet Scotis & Anglis, affirmauit hunc eſſe Richardum regem proculdubiò, præſeruatum ab æmulis diuino miraculo. Sed expoſt cum comperiſſet commentatam fallaciam patefaciendam, & ipſe iam incurriſſet rei familiaris inopiam, peruenit Bervvicum ad dictum VVilhelmum Clifford, putans ſe per ipſum pecuniali præſidio releuandum, quo redire in Frãciam potuiſſet: ſed in hac parte ſua ſpe fruſtratus eſt. Nã VVilhelmus captum detinuit, vſus conſilio ſatis callido, vt regis gratiam nundinaret huiuſcemodi mercimonio. Igitur Serlo finali iudicio tractus eſt in qualibet villa præcipua inter Pontemfractum & Londonias, inchoans pœnas meritas in ipſa villa regia de Pontefracto. Eo tempore rex indigens (vt fertur) pecunia, conuocauit regni proceres ad parliamentum tenendum Couentre, circa feſtũ ſancti Fidis virginis, nõ conſiderato quòd ipſo anno tempore quadrageſimali parliamẽtum celebrauerat apud VVeſtmonaſterium, quod inutiliter vt multis videbatur per duodecim hebdomadas fuerat protelatum. Direxit ergo breuia vicecomitibus, ne quoſquam pro comitatibus eligerent quouiſmodo milites, qui in iure regni vel docti fuiſſent vel apprenticij. Sed tales omninò mitterentur ad hoc negotium, quos conſtaret ignorare cuiuſque iuris methodum: factumq; eſt ita. Qui conuenientes in vnum & in idipſum, cùm propoſitum fuiſſet pro parte regis quo premebatur rei familiaris incommodo, inſtantibus propè Scotis & VVallicis, procul Britonibus, Flandricis & Gallicis, ſelecti milites parliamentales pro releuando rege non aliud inuenire potuere remedium, quàm confiſcandi Chriſti per totum regnum patrimonium, ſcilicet vt Eccleſia generaliter de bonis temporalibus priuaretur. Hinc orta eſt inter Clericos & laicos grandis altercatio, militibus regis aſſerẽtibus ſe pro rege, atque cum rege profectos ſæpius citra rebelles & hoſtes, non ſolùm ſua expendiſſe profuſius, ſed corpora quoque multis periculis expoſuiſſe, ſiue laboribus: Clericis interim domi otioſè ſedentibus, & in nullo regi ſuffragantibus. Contra quæ dominus Cantuarienſis reſpondit, Clerum ſemper tantum Regi contuliſſe, quàm Laici, dum decimas ipſi frequentiùs darent regi, quàm ipſi quintas decimas, & inſupertenentes ſui non minori numero regem ſequebantur ad bella vel pericula quã tenentes feodi laicalis. Et ſuper hæc omnia nocte dieq; Miſſas & orationes facerent, pro codẽ & omnem ſibi famulantiũ proſperitate. Et cũ ad hęc prolocutor

Serlo tractus.

Parliamẽtum indoctorum.

tor militum vultu, voceque prætendiſſet publicè ſe preces eccleſiæ paruipendere, iam (inquit dominus Cantuarienſis) video manifeſtè quorſum tendit regni fortuna, excluſis vilipenſiſq; ſuffragijs, quibus diuinitas placari ſolet: Certè nunquam fuit diu regnū ſtabile quod vacauit à precibus & deuotione. Attamen tu qui vilipendis cleri religionem, nec te putes impunè direpturum Eccleſiæ poſſeſsionem, quia ſi viuit Cantuarienſis, malo tuo rapies quicquam de ſuis. Erat autem prolocutor Miles, dictus Iohannes Cheyne, qui (vt fertur) militiam ſortemquè Chriſti deſerens, in ſortem Martis apoſtatando tranſierat. Nam (prout dicunt) Diaconus fuerat ordinatus, nulla tamen vt reſiliret diſpenſatione licenciatus. Archiepiſcopus inter hæc regem nutantem conſiderans, ſurrexit, genu flexo coram Rege, rogauit vt attenderet primitiuum propoſitum ſuum, quòd cuilibet ſeruaret iura propria pro poſſe ſuo, attenderet, & in iuramentum quod non inuitus præſtiterat, videlicet quòd Eccleſiam & miniſtros eius honoraret, foueret & defenderet, attenderet & periculum iuramenti, ſiue dedecus violati, & eccleſiam gaudere promitteret ſuis priuilegijs & libertatibus, quibus gauiſa eſt anteceſſorum ſuorum temporibus, vereretur offendere regem, per quem reges regnant: vereretur & cenſuras quas incurrunt qui res Eccleſiaſticas deprædantur: quo omnes conſtat excōmunicationis ſententia innodari. His à Cantuarienſi porlatis, rex præcepit ei repetere ſedem ſuam, aſſerens voluntatis ſuæ fore eccleſiā in adeo bono ſtatu dimittere ſicuti eam inuenerat, vel potiùs meliori. Archiepiſcopus concionatus militibus dixit: Vos (inquit) & veſtri ſimiles, conſilium dediſtis domino noſtro regi moderno, & anteceſſoribus ſuis, vt confiſcarent bona cellarum, quæ Gallici vel Normanni poſſederunt in Anglia, dicentes eis per hæc diuitias accumulandas in magna copia, & quidē (prout valent) multa fului metalli millia, ſed tamen conſtat hodie regem non ditiorem dimidia quidem marca, vobis vel extorquentibus, vel emendicantibus de manu ſua & vobiſmet appropriātibus dicta bona. Vndè poteſt conijci vos non pro regis vtilitate, ſed pro veſtra cupiditate temporalia noſtra petere. Quia proculdubiò ſi rex (quòd abſit) veſtro ſatiſfeciſſet execrando propoſito, non eſſet opulētior vno quadrante ſequenti anno. Et certè prius hoc caput exponam gladio, quàm eccleſia deſtituatur minimo iure ſuo. Milites hac ſententia, ſimul & Metropolitani repercuſsi conſtantia, conticuere: Archiepiſcopus verò (vt Argus) ſibimet ex omni parte perſpiciens, cùm comperiſſet milites perſtituturos in petitione temporalium, dominos tēporales quoſdā allexit in partē ſuā, qui conſtanter affirmauerunt ſanctā eccleſiā nunquā ſua voluntate, ſuis temporibus ſpoliandam, & in hac parte reddētes Archiepiſcopo & prælatis gratiā, pro gratia quam ſibi priùs prȩſtiterant, quando milites petierunt ad opus regis reſtitui quæcunq; dicti domini de corona tenebant, vel dono regis nunc, vel anteceſſorum ſuorum regum Edvvardi & Richardi, cui ſcilicet petitioni dominus Cantuarienſis obnixius reſtitit & prælati: ſic quòd tactū eſt vt de exactione temporalium nulla fieret mentio in poſterum. Sed & milites ipſi qui importunè perſtiterant in hoc errore, domino Cantuarienſi ſupplicabant, vt illis ignoſceret, fatentibus malitiam & reatum ſuum, & gratias agentibus, quòd animoſitate ſua ſub hac tempeſtate reſpiraſſet Eccleſia commemorantes illud Ethnici ita dicentis: *Tu ſub principe diro, temporibuſquè malis, auſus es eſſe bonus.* Præter multa quæ conceſſa fuerunt regi in hoc parliamento, laici conceſſerunt duas quintas decimas, ea conditione, vt dominus de Furniual. &c. reciperent omnem ſenſum illum, & expenderent in vverris regis. Reuocatæ ſunt etiam patentes regis præconceſſæ perſonis varijs de ſuſtentatione ſua annua per reges Edvvardum & Richar. militibus parlia-

mentalibus ea conſentibus, licèt id in regis dedecus redundaret. Clerus conceſſit regi vnam decimã & dimidiam, non obſtante quòd medietas vnius decimæ vltimo præconceſſæ in feſto ſancti Martini fuerat perſoluta.

Aquarum diluuium. Eo tempore tanta repentè ruptis limitibus irrupit aquarum influentia in terra domini Cantuarienſis, & aliorum in Cantio, quanta nunquam fuerat illic ante viſa, qua ſubmerſa ſunt animalia numero & precio exceſſiuo: Nec ſolùm modo defleuit Anglia damna talia, ſed (vt fertur) Selandia, Flandria, & Holandia per vndarum excrementa innumerabilia ſenſit diſpendia eo anno.

Wickami fundationes. Hoc in tempore vir grandæuus dominus VVilhelmus VVickham VVintonienſis epiſcopus viuere mundo deſijt, cuius ſumptibus & induſtria quotidiè Clerus Anglicanus augmentatur & creſcit. Nam in VVintonia conſtituit collegium nouellis Grammaticis, & in Oxonia ſubtilioris ſciẽtiæ clericis fundauit domum. Exhibentur autem in vtroque loco centum perſonæ de ſumptibus prouiſis per eundem. *Bonifacij.9. mors.* *Innocentius.7. papa.* Menſe Octobris primo die menſis obijt Romæ Papa Bonifacius nonus, cui ſucceſsit Epiſcopus Bononienſis, & vocatus eſt Innocentius ſeptimus, aliâs dictus Coſmatus gentilis, vir per omnia dignus nomine & gradu tanto.

ANno domini milleſimo quadringenteſimo quinto, circa feſtum ſancti Valentini rapti ſunt filij comitis Marchiæ & abducti. Sed citò poſt recepti de caſtro de VVyndeſor, faber ferrarius qui claues finxerat, per quas patebat ingreſſus ad eos, truncatione manuũ atq; capitis eſt mulctatus. Domina de Spencer (relicta domini Thomæ de Spencer, nuper occiſi Briſtoliæ) dum fugit (vt fertur) ad Ovvenum Glendor cum filio octenni capta eſt, & cunctis theſauris ſpoliata, perquè regios ad regem reducta, cuſtodiæ arctioris ſubijt nocumenta. Poſt feſtum Purificationis rex (acceſſitis Londonias regni baronibus) tractabat cum eiſdem de regni regimine, dequè pecuniali ſubuentione ſibi ferenda, ſed proceres regijs votis tunc minimè paruêre. In quadrageſima verò ſequente rex conuenire fecit apud ſanctum Albanum clerum, regniquè barones pro præmiſſo negotio. Sed proceribus renitentibus nil actum fuit. Diſceſſeruntquè cuncti velut in concordi diſcordia, penes regem in vigilia palmarum. Sub his diebus Comes Mareſchallus Thomas Mounbray, armis inſtructus acceſſit ad Archiepiſcopum Eboracenſem Magiſtrum Richardum le Scrop, dubiũ an voluntate motus propria, an pontifice ſollicitatus vt veniret. Eoq; tempore dominus de Bardolf, Thomas adiuit Comitem Northumbriæ dominum Henricum Percy, eo animo vt moleſtarent regem, vt expoſt apparuit manifeſtè. Sed Archiepiſcopus atque comes Mareſchallus non diu celauere propoſitũ quin mox palam facerent intentum ſuum. De comitis nempè Northumbriæ dominiquè de Bardolf (vt fertur) conſilii ſolatio, Ciues Eboraci cum multis alijs euocauerunt in magno numero, vt ſtarent cum ipſis pro regni commodo, communiumquè ſalute, & promptiores redderentur ad præſens negotium, finxerunt articulos in oſtijs monaſteriorum & Eccleſiarum vrbis, ſcriptos in Anglicis, pro quibus oportuit eos voluntariè in armis eſſe. *Archiep. Eborac. inſurrectio.* Lectis ergo articulis, milites, armigeri, plebs vrbana & ruſtica, intellecto pio propoſito in magno valde numero pontificem conſtipauere, quem cunctis cõmendabant, & ætatis grauitas, & vitæ præcedentis ſanctitas, & incomparabilis litteraturæ ſcientia, & cunctis amabilis ipſa perſona. Comes VVeſtmerlandiæ qui cum filio regis Iohanne tunc propè fuit, audito rumore præcedentium, congregatis copijs, feſtinat occurrere Pontificali turbæ, priuſquam multiplicata facilè vinci non poſſet. Sed fruſtra: nam manus Archiepiſcopalium multò fortior erat gente ſua. Miſit ergo qui peterent cauſã tantæ conglobationis, & cur

contra

contra pacem regiam adeſſent armati. Archiepiſcopus reſpondit ſe nil moliri contra pacem regiam, quin immo cuncta pro pace tranquillitateq; facere, armari verò ſiue vallari hominibus tantùm ob metum regium, ad quem alloquendum tutum non haberet acceſſum ſine multitudine aſſentatorum. Propoſitum verò ſuum regis & regni fore commodum, ſi fortè noſcere vellent illud: demonſtrauitq; ſchedulam, qua articuli continebātur. Quam cùm legiſſet comes VVeſtmerlandiæ, verbo vultuq; laudauit palam præſulis pium ſanctumq; propoſitum, ſpondetq; ſe velle proſequi cum ſuis propoſitum Archipræſulis, vndè petit vt accedat cum paucis in medium, ſecum habiturus colloquium, & ipſe cum paucis obuiaret ſibi, adequato numero perſonarum. Antiſtes gauiſus credit verbis comitis, perſuadet comiti Mareſcallo, (etiam nolenti) ſecum procedere ad locum colloquio deputatum. Ad quem cùm pari numero conueniſſent, cùm perlecta fuiſſet charta de articulis, mox comes & qui cum eo erant præbuerunt aſſenſum dictis & fauorem. Tunc comes aſtutior cæteris, ecce inquit finis optatus aſſumpti laboris, iamdiu eſt quòd populus perſeuerauit in armis, renunciet ex veſtris aliquis genti veſtræ, vt domum redeant, arma deponant, & ſolitis occupationibus operam dent conſuetam. Nos interim in ſignū concordiæ bibamus pariter, cernente populo partis vtriuſque. Nec mora (datis dexteris) miles emittitur de parte præſulis, qui renunciet pacem populo, iubeat vnumquenque depoſitis armis ſua reuiſere, quoniam iam partes in vnam ſententiam conuenêre. Illi verò vidētes ſigna pacifica, proceresq; combibentes, feſsi ex inſueta militia, læti lora vertere, ſic quòd factū eſt vt (illis recedentibus) creſceret ex condicto paulatim aduerſorum numerus, nec prius intellexit Archiepiſcopus ſe ſeductum, quàm per manus fuit comitis areſtatus cum multis alijs per eundem. Quibus omnibus indemnitas eſt promiſſa, ſed nullatenùs obſeruata, quia tam præſul, quàm comes decollatus fuit, poſtea veniente rege ad Eboracum in craſtino Pentecoſtes. Quo facto patuit illud febricitātis Bridelintone vaticinium fore verum, prædicentis ſatis obſcurè præſens factum, ſub hijs verſibus. *Archiepiſcopus capitur.*

Pacem tractabunt, ſed fraudem ſubter arabunt,
Pro nulla marca, ſaluabitur ille ierarcha.

Archiepiſcopo decapitato qui ſatis conſtanter necem tulit, martyrio pulchro finitus, vt vulgares opinabantur, qui etiam aſſeuerabant miracula quædam facta fuiſſe, tam in cāpo quo decollatus, quàm in loco quo ſepultus eſt, illicò vulgus promiſcuum cæpit obnixè colere cineres antitiſtis iam defuncti, quem dilexerant perante viuentem, donec per quoſdam regales prohibiti, præſulis monumentum reuiſere metuebant. Corpus verò domini Thomæ Munbray comitis Mareſcalli, permiſsione regis ſepultum eſt in Eccleſia Cathedrali, multis dolentibus vicem eius. Sed caput eius fixum in ſtipite, ſtetit ſupra muros vrbis longo tempore, expoſitum feruori atq; pluuiæ. Quod tandem cùm rex annuiſſet vt conſepeliretur corpori, ferunt inuentum fuiſſe in nullo fluxum, in nullo marcidum, nec penitus decoleratum, ſed eundem prętuliſſe decorem, quem viuens obtinuerat. Rex poſthæc ciuibus Eboracenſibus mulctatis ad libitum qui cum Archiepiſcopo ſenſerant, promouit exercitum ad perſequēdum comitem Northumbriæ & dominum Thomam Bardolf, omne præparamentum belli ſecum contrahens & exercitum. xxxvij. millium pugnatorum. Comes Northumbriæ comperto regis propoſito, Barvvicum ſe trāſtulit. Eo tempore nuntij regis Daciæ, Norvvagiæ & Suauiæ, venientes in Angliā, petiere regis filiam in coniugium domino ſuo: horum pręcipuus fuit Epiſcopus Solucēſis, qui cum ſcriptore pręſentis chronicæ de vita ſancti Albani (cuius peroptimè nouit & cō-

 municauit

municauit hiſtoriam, eò quòd in Danemarchia martyr noſter celebris habeatur.) Interea rex firmans faciem contra comitem Northumbriæ, venit Barvvicum: comes verò à facie formidinis eius fugit in Scotiam, & dominus de Bardolf cum eo. Quos dominus Dauid Fleming Scotus in fide ſua ſuſcepit. Rex autem cùm cognouiſſet fugam comitis, mandauit hijs qui erant in caſtello vt illud ſibi redderent. Quod cùm illi præciſè negarent, intendit Gunnam magnã, cuius vnico iactu deiecit partem vnius turris, & incluſos tantùm terruit, vt mallent obijcere ſe ſponte gladijs, quàm expectare ſecundum iactum. Redditum eſt ergo caſtrum regi, & de defenſoribus partim fuêre decollati, partim carceribus mãcipati: Quo recepto, & pro votis diſpoſito, caſtrum de Alnevvyk & cætera caſtra comitis reddita ſunt faciliter in manus regis. Quibus ſucceſsibus rex elatus, rediuit incunctanter VValliam, vbi è contrario nil ſibi ceſsit proſperum, ſed velut infortunatè omnia gerebantur. Quapropter nullo perfecto negotio reuerſus eſt, currus, carectas, & plauſtra perdens numero quinquaginta (prout fertur) cum theſauro maximo & coronis ſuis, per aquarum inundationes ſuperuenientes improuiſè. Venit ergo VVygorniam, & accerſitis Archiepiſcopo & alijs Epiſcopis, patefecit eis infortunium quod acciderat, petens ſibi ſuccurri per eoſdem, cui reſpondit Archiepiſcopus ſe cum clero ſuper iſto negotio tractaturum. Medio tempore Gallici venie͂tes in ſuccurſum VVallici. i. Ovveni

Gallorum appulſus in Wallia.

Glendor, cum centum quadraginta nauibus applicuerunt in portu de Milleford, amiſsis primò præ penuria recentis aquæ penè omnibus equis ſuis. Dominus de Berkle & Henricus Pay combuſſerunt ex eiſdem nauibus quindecim in eodem portu. Dicti verò Galli obſederunt vrbẽ Kaermerdyn, & ceperunt, conceſsis prius defenſoribus omnibus bonis mobilibus, cum licentia ſe transferendi quocunque vellent. Sub eodem tempore captæ ſunt naues. xiiij. per ſupradictos dominum de Berklee & dominum Thomam de Svvinburne, ac Hẽricum Pay, dum velificarẽt verſùs Galliam ad auxiliandum Hovveno. In quibus ſeneſcallus Franciæ, & alij. viij. capitanei capti fuêre. Villa de Royſton cõflagrauit in die tranſlationis beati Martini. Comes Arundeliæ duxit London. in vxorem, filiam regis Portugaliæ notham, ſatis magnificè, præſentibus rege Angliæ, & regina, in craſtino ſanctæ Catherinæ. In feſto conceptionis ſanctæ Mariæ, domina regis filia præconis voce proclamata eſt regina Datiæ, Norvvagiæ, Suauiæ, ſiue Sueſiæ, in præſentia nuntiorum qui eam venerant petituri.

ANno domini. M.CCCCvj. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti ſeptimus) dominus Rogerus de VValdene debitum naturæ ſoluit, qui varia fortuna vectus, expertus eſt ſub breui tẽpore quam ſit inconſtans, incerta, volubilis, ipſa, errans, inſtabilis, vaga, quæ dum ſtare putatur, *Occidit & falſo mentitur gaudia vultu*. Nempè per hanc ex pauperculo, factus eſt regni theſaurarius, & mox Cantuarienſis Archiepiſcopus, quo iure mundus nouit, viuente Thoma de Arundelia. Et ilico deiectus & priuatus per longa tempora, tandem leuatur iterum in Londoniarium thronum venerandum, quo tamen non eſt permiſſus gaudere per annum. Huic ſucceſsit dominus Richardus Bobvvyth. Hoc in tempore dominus Papa peremptores Richardi Scrop quondam Eboracenſis Archiepiſcopi publicè excõmunicauit. Eo tempore inchoatum eſt parliamentum, quod protelabatur inutiliter ferè per annum. Quia poſtquam parliamentales milites diſtuliſſent diu concedere regi ſubſidium, in fine tamen fracti, conceſſere taxam petitam, cõmunitatis damno. Nam propter hanc dilationem expenſæ militum ęquiperabant penè ſubſidium poſtulatũ. Per clerum autem noua taxa regi conceditur, leuanda de presbyteris ſtipendiarijs, & fratribus mendicantibus, ac alijs religioſis qui annalia celebrabant, vt horum quili-

Waldeni varia forrtuna.

bet dimidiam marcam regi daret in releuationem cleri, ſed qui ſemper onus portauerat pro eiſdem. Per idem tempus comes Northumbriæ & dominus de Bardolf monitu Dauid Fleming fugerunt in VValliam. Patefecerat nempè illis conſpirationes Scotorum, qui conſpirauerant illos tradere regi ſuo pro quorundam captiuorum commutatione. Ob quam cauſam Dauid à Scotis occiditur & Scoti prouocãtur ad inteſtina bella, in tantùm vt inualeſcente diſcordia, treugas annales petere cogerentur. Quibus firmatis in terra, Scoti miſerè per æquora filium regis ſui & hæredem, vt coaleſceret & informaretur in Francia de facetia linguaquè Gallica. Quem quidam nautæ de Cley in Norfolchia cepêre fortuitò, & quendam Epiſcopum Comitemquè de Orkeney, quibus commiſſus fuerat à patre ſuo, & ad Angliam deduxerunt, regiquè dederunt. Rex verò reſolutus in iocos dixit: Certè ſi grati fuiſſent Scoti, hunc miſiſſent mihi iuuenem inſtituendum, nam & idioma Franciæ ego noui. Miſsiquè ſunt ad turrim Londoniarum dictus iuuenis, & comes Orcadum, epiſcopo per fugam lapſo. Eo tempore dum Galli properant in ſuccurſu Ovveni Glendor cũ ratibus.38. captę ſunt ex eis octo naues armatis refertę, reliquis in VValliam euadentibus meticuloſè. Non multò poſt captæ ſunt naues quindecim, portantes vinum & ceram, per mercatores noſtros ad maris cuſtodiam deputatos. Papa contulit Archiepiſcopatum Eboracenſem magiſtro Roberto Alum Cancellario Oxonienſi, tũnc in curia exiſtenti. Sed rex Angliæ indignatur & contradicit. Hac æſtate rex & regina perduxerunt virginem Regis filiam, ex priore coniuge procreatam, ad villã de Lenna, vt indè tranſfretaret in Daciam ad ſponſum ſuum regem. Hanc comitabantur nobiles, inter quos Epiſcopus Bathonienſis erat, & dominus Richardus frater ducis Eboraci. Qui redeuntes expleto negotio, parum vel nihil boni de patria retulerunt. Circa finẽ autumni dominus Henricus de Spencer Epiſcopus Norvvicẽſis ingreditur viam patrum, vir qui & militis ſuo tempore conſummauit officium, & pontificale nõ neglexit debitum. Cuius loco monachi Norvvicenſes elegerunt Alexandrum commonachum & Priorem ſuum. Adhuc durante parliamento, reſtitutus eſt dux Eboraci dignitati priſtinæ, qui putabatur à multis obijſſe in carcere. Comes Cantij duxit in vxorem filiam domini de Mediolano. Hoc anno die ſancti *Innocentij* Clementis (apoſtolica vacante per obitum F. Re. Innocentij Papæ Cardinales *mors.7.* 7. conſiderantes Chriſtianæ religionis infamiam cõtractam ex peſtifero ſchiſmate (quod tantis (prôh dolor) temporibus perdurauit) conuenerunt, vouerũt deo ac eius matri Mariæ, & ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo, totiquè cæleſti curiæ iurauerunt, & ad inuicem vnus alteri, & è conuerſo ſe obligãdo ſolenniter, promiſerunt quòd ſi quis eorũ aſſumptus foret ad apicem ſummi apoſtolatus, renunciaret effectualiter iuri ſuo & papatui, ſi & quando antipapa qui eſt, & pro tempore fuerit conſimiliter renunciaret, accederet, & ante cardinales ſic *Cardinalium* cõuenire ac concordare vellent cum eiſdẽ dominis & ſacro collegio, ſic quòd ex *vota.* his duobus collegijs ſequeretur iuſtè canonica electio vnius Romani pontificis, ac etiam promitterẽt ſe facturos & curaturos, quòd ſi quis ex dominis abſentibus vel extra collegium per eos aſſumeretur in Papã, eandem faceret obligationem. Quodquè nullus eorum à prædictis promiſsione, voto, & obligatione, abſolutionem, peteret vel impetraret. Et ad maiorẽ præmiſſorum firmitatem, quilibet ex dominis de collegio ſupradicto manu ſua ſubſcripſit. Elegerunt itaq; dominum Anglicũ tituli S. Marci, præsbyterum cardinalem Conſtãtinopolitanum, & vocauerunt Gregorium.12. Qui eodem die poſt electionẽ, votum, ſacramentum, & promiſsionem (prout ſuperius cõtinetur) in pręſentia dictorum Cardinalium & teſtium manu propria ſubſcripſit. Ego Gregorius

gorius hodiè die vltimo menſis Nouembris, anno domini M. CCCCvj. aſſumptus in Romanum pontificem, iuro, voueo, & promitto, ac confirmo omnia ſupradicta, &c. Coronatus eſt autem die ſancti Andreæ Apoſtoli vir annorum circiter octoginta. Circa feſtum ſancti martini cùm rates Anglicæ verſus Burdegalam curſum tenderent, & infrequētatum mare noſtris hactenus attemptarent, quatuor naues de villa de Lenna nauigantes incautius inciderunt ſubitò in caribdim, quæ dicitur eſſe in mari Hiſpanico, & cernētibus ſocijs abſorpti ſunt. Nam illic dicitur eſſe mare vertiginoſum, quod occultis gurgitibus naues ſorbet. Ter enim in die ſtringit fluctus & ter vomit. Aquas itaq; accipit vt vomat, vomit vt accipiat, vnde Naſo. *Euomit epotas dira charibdis aquas.* Doctę ſunt ergo reliquæ priorū periculo vela reflectere de tam pernicioſo pelago, venereq; ſaluò Burdegalim, ſed numero diminuto. Appropinquāte natali dominico, exactum eſt inſtantiùs vt regi prouideretur de pecuniali ſubſidio. Sicq; tandem conceſſa fuit ei quintadecima de cōmuni populo.

An. Do. 1407. ſoluta eſt obſidio facta villarū de Burgh, & de Bloys in Gaſconia, facta per ducē Aurelianēſem, qui cū quinquaginta millibus venerat ad ſubuertēdū illas. Sed deo diſpēſante, qui ſuperbos humiliat, nulla dies per octo hebdomadas illuxit ei ſine tēpeſtate pluuiarū, niuis, & grandinis mixta cū ventis & fulmine, quæ tam homines ad mortem compulit quàm iumenta. Quibus infortunijs fertur ſex milia hominum perdidiſſe, & qui in aduentu ſuo ſupra fortunam ſuam nimis ambitioſus, fecerat deportari ſupra caput ſuum à quatuor militibus pannum aureum, iam reuertēs inglorius, gaudebat ab imbribus iam ceſſare cælum. Per idem tempus Henricus Pay & quidam de quinq; portubus, cum nauibus quindecim, in mari Britannico centum viginti naues anchorātes, onuſtas ferro, ſale, oleo, vinoq;, de rupella ceperunt. Epiſcopus Sarum Richardus Mitford ſeculo valefecit. Eo tempore fixæ ſunt ſcedulæ multis in locis Lōdonijs, quibus continebatur quòd rex Richardus viueret, & in proximo vēturus eſſet in magnificentia, & gloria, accipere ſibi regnum. Sed non multò poſt captus eſt & punitus auſus tam temerarij ſtultus cōmentor, & ex mēdatio multorum conceptam lætitiam temperauit. Hac æſtate ex aëris corruptione tanta peſtis humanis eſt infuſa corporibus, quanta non eſt viſa per annos plurimos in hac terra. Ita (vt ita dicam) *Lætiferis calidi ſpirarunt æſtibus auſtri, Peſtis & in magnæ dominatur mœnibus vrbis.* Nam & Londonijs conſumpſit infrà breue tempus ad triginta millia ſexus vtriuſque: in villis verò ruralibus peruenit ad miſeros damno grauiore colonos, vt multæ domus quondam frequentibus lætæ familijs, penitus vacuarentur. Eo tempore prout videbatur in vnam conuenere ſententiam Papa Romanus, & antipapa per litteras directas adinuicem, attamen non dum finis. Sub hoc tempore Gallici ceperunt munitionem de Eye, & deſtruxerunt, ac bona inibi reperta rapuerunt, vnde dolentes ſtipendiarij Caleſiæ, ceperunt & ipſi caſtrum de Pouile, & ibidem bona reperta copioſa valdè Caleſiam comportarunt. Propè medium menſis Iunij, cùm Papa Gregorius ſe paraſſet ad proficiſcendum Sauoniam, iuxta condictum inter ipſum & antepapam gratia vnionis faciendæ in Eccleſia dei, repentè dæmonis inſtinctu, ſuperuenit rex Neapolis, & ante portam ſancti Laurentij conſedit cum exercitu, vndè dominus Papa confugit cum cardinalibus in caſtellum ſancti Angeli. Et accerſito nobili viro Paulo Vrſino, iuſſit vt cum manu forti militari valida opem ferret. Qui commiſſa pugna peremit ſeptem milia de hoſtibus Eccleſiæ, nobilibus multis captis. Rex verò mœrore plenus aufugit, & inglorius Neapolim repedauit. Hac occaſione retardatum eſt negotium vnionis & pacis in eccleſia ſancta dei. Circa feſtum aſſumptionis beatæ Virginis, dominus Robertus

Ducis Aureliā. turpis diſceſſus.

Peſtis.

Neapolis rex Papā obſidet.

bertus Knolles diem clauſit extremum. Cuius arma regnum Franciæ ſenſit, & expauit infeſta ducatus Britanniæ, verebatur Armoricæ, atq; pertimuit gens citerioris Hiſpaniæ. *Knolles moritur.* Qui præter laudem quam ſibi peperit in geſtis Martijs, cōſtruxit pontem vltra flumen de Modevvey iuxta Roffam, prouexitquè domū fratrum Carmelitarum Londonijs, fundauitq; collegium ſecularium clericorum apud Pontemfractum, & alia multa laudabilia conſummauit. Eodem anno Guido de Mone, Meneuenſis epiſcopus, præſentis lucis ſenſit eclipſim, qui dum vixit magnorum malorum cauſa fuit.

Sub eodē tempore, magiſter Henricus Bovvet ad inſtantiam regis tranſlatus eſt ab Epiſcopatu Bathon. ad Archipræſulatum Eboracēſem, & Magiſter Robertus Alun cui Papa prouiderat de Archiepiſcopatu Eboracenſi, thronum cōſcendit Sariſburienſem, vacante per mortē magiſtri Clickhole. *Epiſcoporum tranſlatio.* Magiſter verò Richardus de Clifford, de Pontificatu VVigorniæ tranſijt ad ſedem Londinēſem. Thomas quoque Peuerel ab Epiſcopatu Landaffenſi transfertur ad cathedram VVigornienſem. Hac æſtate dominus Henricus Princeps VValliæ cepit per obſidionem caſtrum de Abruſtvvich, ſed non multò poſt Ovvenus Glendor fraudulenter illud intrauit, & nouos cuſtodes impoſuit. Menſe Nouembri facto parliamento Londonijs, facta fuit leuatio pecuniæ toto regno.

ANno domino milleſimo. CCCC. viij. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti octauus) fuit hiems aſperrima, ex niuium abundantia, *Niuis aſperitas.* durans per menſes Decembris, Ianuarij, Februarij, atque Martij, vndè contigit penè cūctas volucres de genere Mauiſtorum vel Merularum, fame frigorequè perire. Eo tempore rege tenente conſilium grande Londonijs cum regni magnatibus, comes Northumbriæ, dominuſq; Thomas de Bardolf (fatis iniquis vrgētibus) in Angliā rediêre. Qui poſt longam equitationem, cùm perueniſſent ad villam de Thrisk, proclamari fecerunt, vt quiſquis libertatem cuperet, arreptis armis eos alacriter ſequeretur. Igitur ſecuti ſunt eos plurimi, putantes ſibi cuncta pro votis accedere. Vicecomes verò de Euervvike, cum militibus patriæ illis occurrēs, iuxta Horſelvvood commiſſo graui prælio comitem interemit. Cuius caput illicò præciſum eſt, dominus de Bardolf ex vulneribus *Inſurrectio D. Percy.* acceptis ſaucius, captus eſt viuus, ſed citò poſtea defecit in mortem. Acta ſunt hæc quantum ad bellum. ii. Cal. Martij. Completaquè putabatur prophetia quæ præmiſſa prænunciauerat ſub hoc inuolucro. *Stirps Percitina periet confuſa ruina.* Nempè dominus iſte ſtirps fuit cunctorum de nomine Percy ſuperſtitum, & aliorum plurimorum varijs cladibus finitorum. De cuius infortunio vulgus non parum doluit, recolens viri magnificentiam, famam, & gloriam, applicans ſibi Lucani carmen ligubre ſic dicentis:

" *Sed nos nec ſanguis, nec tantum vulnera noſtri*
" *Affecere ſenis, quantum geſtata per vrbem*
" *Ora ducis: quæ transfixo deformia pilo*
" *Vidimus.*

Nam caput eius veneranda decoratum canicie, pilo ſuperpoſitum, per vrbem Londoniarum publicè deportatum, ſuper pontem confuſibiliter eſt locatum. Pontifex Bangorienſis captus cum prædictis dominis donari vita meruit, eò quòd inermis captus fuit. Poſt mortem prædictorum procerum, vires aſſumpſit inuidia, ſuccreuitq; delatorum turba in Boreali patria, quæ patriotas accuſare ſtuduit de impenſo fauore dictis dominus. Quorum clamore rex excitus, perrexit Eboracum ad faciendum iudicium transgreſſorum, vbi cùm multos damnaſſet, plurima cōfiſcaſſet, patriam pacificaſſet, ſuſpenſo Abbate de Hayles (qui cū præfatis dominis armatus ſteterat) redijt ad partes auſtrales. In craſtino

ſanctæ

ſanctæ Mariæ Magdalenæ, in conſilio cleri celebrato Londonijs, aſsiſtentibus doctoribus vniuerſitatum Cantebrigiæ & Oxoniæ, tractatum eſt de cenſu, & obedientia Papæ ſubtrahendis vel non ſubtrahendis, qui contra votum & iuramentum præſtitum, ſe ſubtraxit à loco, vbi iuxta pacta, de ceſsione pro parte ſua procedendum fuerat ad vnionem in Eccleſia faciendam. Eo tempore dux

Dux Aurel. quomodò cæſus.

Aurelianenſis dum ſcortis, ſtupris, inceſtibus vacat & adulterijs in regno Franciæ, peremptus eſt à quodam milite cuius coniugem adulterare conſueuit. Dux Burgundiæ quia præſumpſit factum defendere militis, proſcriptus & multis affectus incommodis, Franciam dereliquit. Sed expoſt captus & incarceratus:

Pluuia.

ſolutus eſt ſub pacto Caleſiæ capiendæ. In vigilia natiuitatis beatæ Mariæ tanta fuit inundatio pluuiæ, quantam ſenes veterani antea non viderunt. Sanctus Thomas comes Cantij dum obſidet caſtrum de Briant in Britānia ſpiculo baliſtæ vulneratus in capite, cepit tamen caſtrum & deſtruxit funditus, nec multò poſt (putrefacto cerebro) mortem incurrit. Circa feſtum omniū ſanctorū venit in Angliā cardinalis Burdegalenſis, (vir potens in opere & ſermone) miſſus à Collegio cardinalium, ad informandum regem, regniq; clerum, de inconſtantia Papæ Gregorij (prout prius edocuerat regem Franciæ & incolas regni eius) quatenus hij duo reges qui cenſebantur in orbe præſtantiſsimi, manus apponerent adiutrices, ad inducendū dictum Gregoriū ad ſeruādum iuramētum præſtitum, vt ipſorum duorum regum auctoritate magnifica, vnio fieri poſſet in

Legatio à Papa.

eccleſia. Cui negotio rex Frāciæ lubens annuerat: & ſolennes Gregorio nūcios deſtinauerat, licèt tergiuerſanti & indurato. Quamobrem rex Franciæ, ſecutus conſilia doctorum vniuerſitatum, Pariſiorum, & Bononienſium, Aurelianorum, Tholoſanorum, & montis Peſulani, ad euitandum pœnas fautoris ſchiſmatis, neutri de papatu contendēti decreuit obedire, donec pax haberetur in eccleſia dei. Rex Angliæ cùm intellexiſſet propoſitionem Cardinalis, exhiberi ſibi iuſsit omnem humanitatem, offerens ſumptus ſibi largifluos quamdiu cuperet in Anglia commorari.

ANno domini M. CCCC. ix. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti nonus) poſt Epiphaniam conuocauit dominus Cantuar. regni clerum Londonijs, ad eligendum perſonas idoneas, quæ proficiſcerentur Piſas, ad conſilium generale. Inter quas electi ſunt Magiſter Robertus Alin Sariſburienſis Epiſcopus, & præmiſerat ante rex Angliæ ambaſsiatores ad Papam Gregor. & Cardinales, dominum Iohānem Coluile militem, & magiſtrum Nicholaum Rixton clericum, cum litteris exhibendis eiſdem. Et qui-

Literæ cleri ad Papam.

dem in littera Papæ directa, inter cætera ſcribit ita. Beatiſsime pater, ſi ſedis apoſtolicæ dignaretur attendere prouidentia, quanta quaſi per vniuerſum orbem pericula, prætextu ſchiſmatis emerſêre, & potiſsimè de ſtrage populi chriſtiani (quæ vltra ducenta millia perſonarum (vt aſſertur) ex guerrarum fremitibus in diuerſis mundi partibus exortarum, & iam pridem ad numerum. 30. millium) ratione diſſentionis habitæ ſuper Epiſcopatu Leodiēſi inter duos, vnū ſcilicet auctoritate Dom. veri pontificis, & aliū auctoritate antipapæ titulo cōtendentium, in bello campeſtri (quod dolenter referimus) fuerant interfecti, pro facto iam dicto anxiaretur in ſpiritu, & in iſto dolore torqueretur in mente, dictanteq; bona cōſcientia, potiùs apoſtolicæ ſedis honorem relinqueret, quàm huiuſmodi deteſtāda cōuicia de cætero ſub diſsimulationis clamide tolleraret, exemplum ſumens de vera matre, quæ coram rege Salomone contendens, ceſſionem potiùs elegerat, quàm filij ſectionem. Et quamuis ex illa noua creatione nouem Cardinalium, contra iuramentum veſtrum (vt aliorum verbis vtamur) vltimò per vos facta (de qua vehemens admirationis clauſa conſurgit)

poſsit

poſsit aliquatenus (præſertim prout veriſimile eſt cenſendum) intentionem veſtram ad finem ſchiſmatis non intendere. Abſit tamen à ſeculo ſemper, quòd ſedes veſtra circumſpecta, de tanta mentis inconſtantia notaretur ab aliquo, vndè nouiſsimus error priore deterior haberetur. Hæc deſcripſimus de epiſtola quam rex direxit Papæ, vt cunctis liqueat quàm ſobriè, quàm modeſtè temptauit Papam inducere ad votum, iuramentumq; ſoluendum, ne per eum ſtare videretur quò minus in Eccleſia vnitas reformaretur. In epiſtola verò directa cardinalibus, inter cætera ſcripſit ſic. Cupientes oſtendere quem zelum habuimus, & habemus, vt pax detur Eccleſiæ de conſenſu ſtatuum regni noſtri, domino ſummo pontifici literas noſtras trãſmiſimus (iuxta ſeriem copiæ præſentibus intercluſæ) effectualiter exequendas: veſtrum itaq; venerabilem cętum affectuoſè precamur, quatenus ſi contingat eundem Gregorium (intereſſendo generali conſilio apud Piſas, & cedẽdo Papatui, iuxta votum & iuramentũ per ipſum vicibus iteratis emiſſum) acquieſcere votis veſtris & noſtris (prout cupimus, & tenemus ipſum facturũ) pro ſtatu ſuo totaliter ordinare velitis, vt præcipuè deus exinde placetur, & tam ipſe Gregorius, quàm nos qui nõ immeritò ſuum honorem & commodum ex affectu diligimus, vobis & ſingulis veſtrum meritò teneamur ad gratiarum vberes actiones.

ANno domini milleſimo, CCCC.x. iuxta condictum conuenêre Piſas domini Cardinales vtriuſq; collegij, videlicet Gregorij, & Benedicti, vt ſuper reformatione vnionis tractarẽt tam effectualiter quàm finaliter, occurrentibus ad eundẽ locum penè totius orbis Latini prælatis, & viris venerabilibus electis ad ſuffragandum cardinalibus in hac cauſa: ſic quòd factus eſt ibidẽ numerus maximus mitrarum. Qui inuocata ſpiritus ſancti gratia, conſenierunt in vnã perſonam, ac elegerunt vnum qui caput eſſet totius eccleſiæ, duobus alijs abdicatis, vocaueruntq; nomẽ eius Alexãdrum quintum, licèt Gregorius, & Benedictus (qui ſe de cõſilio prædicto ſponte ſubtraxerant) procaciter obgrunnirẽt. Hic Alexander in primordio ſuæ creationis, conceſsit omnibus verè confeſsis & cõtritis, qui manus adiútrices apponerent eccleſiæ ſiue prioratui ſancti Bartholomęi Canonicorum de Smithfeld Londonijs, ſcilicet die Cænę domini, die Paraſceues, ſiue ſancto Sabbatho Paſchæ, ac etiam in feſto Annũciationis beatæ virginis à primis veſperis vſq; ad ſecundas veſperas, & quolibet iſtorũ dierũ plenã remiſsionẽ omniũ peccatorum. Creati ſunt hoc anno dominus Thomas Beufort in regni Cancellarium, & dominus Henricus Scrop in theſaurariũ. Facto parliamento Londonijs, ſub diebus quadrageſimæ, quidã laicus, arte Faber, dũ pertinaciter defendit hanc hæreſim, quòd videlicet non eſt corpus Chriſti quod ſacramentaliter tractatur in eccleſia, ſed res quædam inanimata, peior bufone, vel aranea, quæ ſunt animalia animata, nec vellet opinionem iſtam deſerere, traditus eſt iudicio ſeculari. Cumq; dãnatus eſſet, & in Smithfeld includendus dolio, dominus princeps Henricus (regis primogenitus) qui tunc affuit, ad eum acceſsit, conſuluit, monuit vt reſipiſceret: ſed neglexit (perditus nebulo) tanti principis monita, & elegit potiùs ſe cõburendũ, quàm ſacramẽto viuifico deferre reuerentiã. Quapropter dolio includitur, affligitur à deuorante flãma, mugitq; miſerabiliter inter incẽdia: clamore cuius horribili dominus princeps motus, iuſsit ignis materiã ab eo ſubtrahi, ardorẽ longiùs ammoueri. Cõſolatur penè mortuũ, promittens nunc etiã victurum ſe, & cõſecuturũ veniam, ac ſingulis diebus vitæ ſuæ (ſi reſipiſceret) de fiſco regio tres denarios percepturũ, ſed miſer (refocillato ſpiritu) reſpuit tantæ dignationis oblationem, (nõ dubiũ quin maligno ſpiritu induratus.) Quãobrẽ iuſsit dominus princeps, eũ iterũ recludi dolio, gratiã nullã cõſecuturũ de reliquo, vndè cõtigit quòd illic ad fauillas arſit

ardalio, miſerabiliter mortuus in peccato ſuo. In hoc parliamento milites parliamentales, (vel vt dicamus verius ſatellites pilatales) in maligno poſiti, nulli commoditati regni ſtudentes, ad vnum ſolummodo ſcelus vacant, vt Eccleſiam dei per Angliam ſpoliarent, huiuſcemodi ſchædulam regi dantes: Excellentiſsimo domino noſtro regi & omnibus proceribus in præſenti parliamento conſtitutis omnes communes fideles demonſtrant humiliter, dicentes veraciter quòd dominus noſter rex poteſt habere de bonis temporalibus per Epiſcopos & Abbates, ac Priores occupatis, ac ſuperbè vaſtatis in regno, quindecim comites, mille quingentos milites, ſex mille ducentos armigeros, & centum xenodochia plura quàm ſunt, bene & fideliter ſuſtentata de terris & tenementis nunc inutiliter & ſuperbè vaſtatis. Sed cum niterentur oſtendere de quibus locis tam grandes ſummæ leuari poſſent, vndè præmiſsi dotarētur ſiue ditarentur, defecerunt ſcrutantes ſcrutinio, & dum diligunt vanitatem, quæſiuere mendacium. Sereniſsimus autem princeps, abhominatus tantam Lolardorum malitiam, prohibuit ne de cætero præſumerent talia commentari. Cumq; cætus execrabilis Lolardorum militum videret ſe nō poſſe progredi in præmeditata malitia, petierunt cum inſtantia, vt clerici conuicti de cætero nō traderentur ergaſtulis Epiſcoporum, ſed carceribus regijs, & temporalium dominorū: ſed nec hoc quidē conſecuti ſunt. Petierunt etiam vt ſtatutum factū de Lolardis (in quo cauetur vt vbicunq; forent deprehēſi dogmatizare doctrinas erroneas, caperentur ſine breui regio, & proximo regis carceri manciparentur:) vel mutaretur, vel modificaretur. Et acceperunt reſponſum ſe nō habituros huius petitionis propoſitum, quin potiùs ſtatutum ſuper huiuſmodi negotio aggrauandum. Rex verò in præſenti parliamento petijt vt quotannis dum viueret, ſine parliamēto tenēdo, decerneretur ſibi de clero vna decima, & de laicis vna quintadecima, ſed non obtinuit. Protelatum eſt ergo parliamentum ab octauis ſancti Hilarij ferè in medium menſis Maij. Tandem de laicis conceſſa fuit illi vna quintadecima, non ſine grandi murmure cōmunitatis. Hoc tempore dominus Thomas Benford comes Surrey conceſsit in fata. Circa nonum menſis diem Aprilis, incenſa eſt villa de ſancto Audomaro, cum Abbathia, vbi reconditus fuit apparatus execrabilis per ducem Burgundiæ, qui pactus fuerat villam Caleſiæ, vel deſtruere, vel Gallorum arbitrio ſubiugare. Ibi machinarum hactenùs nullibi conſpectarum multitudo maxima, ibi vaſorum venena continentium (quæ proijcienda præordinauerat in dictam villam) magna nimis abundantia ſeruabatur. Collegerat ſiquidem ſerpentes, ſcorpiones, bufones, & alia venenorum genera, & incluſerat in paruis cadis, vt dum computruiſſent illic noxiorum carnes animantium, & in tabem reſolutę fuiſſent, facta obſidione circa Caleſiam, cados emiſſos è machinis in villam proijceret. Qui dum confracti fuiſſent iactus violentia, fætore peſtifero ſtrangularent incluſos, armatos contactu inficerent, & vbique vicos venena ſparſa fædarent. Interea iuuenis quidam ductus auri cupiditate, vel affectæ villæ regiæ, petijt à rectoribus quid mercedis meretur, qui villam è tanto metu vacuaret & omnem apparatum quē formidabant incenderet. At illi ſummam fului metalli taxant, qua contentus, digreditur adoleſcens, & immiſſo igne, non ſolùm combuſsit dictam materiam ſed penè cum monaſterio totam villam.

Alexander Papa quintus electus in conſilio Piſis celebrato, diem clauſit extremum, cui ſucceſsit Balthazar Bononienſis Archiepiſcopus, conſenſu vtriuſque partis Cardinalium, qui vocatus eſt Iohannes viceſimus tertius.

ANno domini M.CCCC.xj. hoſtis humani generis inuidens incremētis orbis Chriſtiani, non ſolùm graue ſcandalū, ſed & magnum ſcandalū intulit

tulit Chriſtianis. Siquidem rex de Krakon tactus affectu Chriſtianæ profeſſionis, baptizatus eſt in nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Qua de cauſa cuncti noti & amici ſui qui remanſerunt in perfidia Saraſenica, ſe elongauerunt ab eo, & conſpirauerunt vt ipſum peruerterent, aut certè bello delerent. Quorum vt comperit molitiones, tanquam chriſticola à vicinis chriſtianis cõtra hoſtes ſuæ fidei ſubſiduum expetiuit. Erant autem ſibi conterminis proceres & rectores de le Pruvvs, qui priuſquam Chriſtianus effectus eſſet conſueuere terras ſuas inuadere, & exindè prædas opimas Martio iure referre. Sed iam ratione religionis ceſſare neceſſe fuit. Nihilominus Pruſienſes heroes, comperto quòd affines ſui perſequerentur eum, vt afflictum magis affligerent, non verentes domini vindicem, bellum ſibi crudeles indicunt, quamuis ipſe ab eis ſuffragia contra Saraſenos primitùs imploraſſet. Itaque conſtitutus inter incudem & malleum, quo ſe verteret ignorabat, ſed tandem animatus (vt creditur) & indutus virtute ex alto, quo maius imminebat periculum ſe conuertit. Et licèt hoſtes præſtarent & numero, & apparatu, inuocato rex Neophitus chriſti nomine, commiſit cum Pruſienſibus & fecit ſtragem magnam. Quo ſucceſſu non ſolùm ſibi ſubegit hoſtes, ſed & omnem regionem eorundem. In hoc tamen piè conſulens ſubiugatis, vt permitteret eos ſuis auitis gaudere priuilegijs, & mercimonia prout ſoliti fuerant exercere. Hoc anno Burdegaliæ, ex diſſenteria penè quatuordecim millia hominum periere. Tantumq; peſtis inualuit in Aquitania & VVaſconia, quòd vindemiatores & vuarum calcatores in patria defecerunt. Iohannes Prendergeſt miles, & VVilhelmus Long pelagus præſeruantes à piratis, mare pacatum reddidere. Sed non tollerauit hoc maleuolorum ſupercilium, quin viros accuſarent de furtis, de rapinis, de prædationibus rerum inconceſſarum. Quapropter miles VVeſtmonaſterij petiuit aſilum, non domum tigurium (vel vbi caput reclinare poſsit) obtinere potuit metu regis, ſed in veſtibulo ſancti Petri (explicatis tentorijs) ſibi neceſſe fuerat repanſare, abhibitis lateri ſuo cuſtodibus, propter timores nocturnos, qui ſibi ab æmulis parabantur. Remanſit interim VVilhelmus collega ſua in pelago, donec admiralius qui tunc fuit naues armaſſet, & ad eum perſonaliter acceſsiſſet & impunitatem ſibi (fide interpoſita) ſpopondiſſet. Qua conditione relictis nauibus ſecutus eſt eum: ſed tamen (non obſtantibus promiſsis pollicitationibus) recluſus eſt in turri Londoniarum. Dominus Cantuarienſis dum nititur viſitare vniuerſitatem Oxoniarum repulſam paſſus eſt. Guerra mota eſt inter ducem Burgundiæ & ducem Aurelianenſem (filium ducis Aurelianenſis nuper occiſi) factione ducis Burgundiæ ſupradicti, ſuffragantibus duci Aurelianenſi regibus Nauariæ & Arragoniæ, ducibus Bituriæ & Britãniæ, cum VVaſconis & Aquitanis, necnon comitibus de Huys, & de Armanak, & multis alijs. Dux Burgundiæ (cui fauit rex Franciæ, & eius primogenitus (dictus rector Franciæ) cum multis alijs) videns partem contrariam robore fortem, populoſitate numeroſam, diffidens ſuis viribus, miſit ambaſsiatores in Angliam, petens per eos regis ſuffragia contra ducem Aurelianenſem, offerens plurima, pluraquè promittens, inter quæ nuptias filiæ ſuæ promiſit principi, ſimul cum maxima ſumma fului metalli. Cui rex fertur tale dediſſe reſponſum. Conſulimus ne cum hoſte veſtro præſumatis in hac cauſa congredi, qui iuſtè vos infeſtare videtur pro nece per vos procurata parentis ſui, ſed quantum in vobis eſt animum iuuenis exaſperati mitigare ſtudete, ſatisfactionem rationabilem iuxta conſilium partis vtriuſque promittentes. Quod ſi nec ſic à perſecutione ceſſare decreuerit, ſecedite in partes tutiores veſtri dominij, & illic vires aggregate quæ ſufficiant ad repellendum ſuam violentiam. Si verò

poſthæc bellum contra vos mouerit, ad congrediendum cum eo iuſtius mouebimini. Et in tali cauſa fauorem vobis quem petitis exhibebimus. Tranſmiſsi ſunt ergo comes de Arundel, comes de Kyme, dominus de Cobham, Iohannes Oldcaſtell: & quidam alij cum armata manu, & architenentibus in numero copioſo. Qui cum ſumma gratulatione recepti ſunt per ducē Burgūdiæ, ſufficienterq; conducti: ſed cùm moram Pariſius diuturnam protraxiſſent, & iam macellarij carnes ſolito cariùs venderent, ſtatuerunt noſtrates egredi, & (ſi fortuna faueret) ab hoſte quærere victum ſibi. Iacuit tunc non procul Aurelianenſis comes in loco quodam forti, cum priuata familia, propè villā de Seynclo, in qua magna pars exercitus ſui conſtituta fuit, quaſi media via inter vtroſque. Profecti ſunt ergo Anglici pabulatum, proq; ſua neceſsitate prouidendum. Cùmq; villam de Seynclo proponunt inuadere, cōperiunt pontem fractum ab hoſte. Cui tabulas licèt ſtrictas, longas tamē, hoſtes ſuperſtrauerāt, vt egredientes ab ingreſſu villę noſtros arcerent, & ſi neceſſe foret (iuxta qualitatē negotij) reuerti poſſent. Pugnatum eſt ergo, & Franci fugati. Qui dum meticuloſè fugiunt, per arctitudinē tabularū cadētes in flumine dimerguntur. Occiſi ferūtur ibidē mille, trecenti cæteriſq; in villam ad ducē fugientibus, caſumq; referētibus cū ploratu. Qui cōfeſtim fugiens è diuerſa parte, ſaluti ſuę cōſuluit. Noſtri proindè villam de Seynclo deprædantur, captiuos multos ſecum trahunt, Pariſius reuertuntur. Reguli & nobiles cùm vidiſſent manum magnam quam exercuerat dominus ſuper hoſtes per manum noſtratum, deum pro ſucceſſu nouo laudauere, noſtriſq; gratias retulere. Sed quia captiuos ſecum traxerant, qui rei leſę maieſtatis extiterant, eoſdem captiuos Galli mox iudicialiter punire temptabāt, contradicunt noſtrates, eò quòd pacta redemptione ſaluaſſent eos iuxta leges armorum, & timebant perdere ſummas pactas. Quapropter bile repleti, dum nituntur ſaluare quos tueri ceperant, de Pariſienſibus plures morte plectunt. Sed tandem recepta pecunia pacta pro redemptione captiuorum de fiſco regis & ciuibus, permiſere Francos gaudere ſuorum mortibus. Quorum quidam decapitantur, quidam tormētis varijs iuxta morem patriæ mori coguntur. Parliamentum celebratur Londonijs in craſtino animarum.

ANno domini milleſimo. CCCC.xij. dux Aurelianēſis, qui ſe putabat inſuperabilē, accepta plaga per Anglos inflicta, mox diſperquiſiuit media per quæ regem Angliæ, nec non & proceres, ac commune vulgus, in affectum ſibi poſſet allicere. Initoquè conſilio ſuper iſto negotio, ſcripſit procuratorium ſub his verbis. Iohannes regis Francorum filius, dux Bituriæ, & Aluerniæ, comes Pictauiæ Stamparum Boloniæ & Aluerniæ &c. Carolus dux Aurelianenſis & Valeſij, Comes Bleſenſis, & Belli montis, & dominus Conciati. Iohannes dux Burboniæ, comes Clarimontis & Foreſtarum, & dominus Belli ioci, & Iohannes comes Alekoniæ, de Armanak & de Pertica, & dominus Filgeriarum. Notum vobis facimus vniuerſis quòd noſtrum quilibet de probitate, & fidelitate, circumſpectione, & prudentta Falconeti &c. ad plenum confiſi, ipſos & eorum quemlibet præſentium tenore noſtros procuratores fecimus certos, indubitatos, & irreuocabiles, ac nuncios & legatos ſpeciales, ad tractandum & concordandum & concludendum cum ſereniſsimo principe domino Henrico dei gratia rege Angliæ, & illuſtriſsimis eius natis, &c. ſuper reſtitutione & traditione reali ducatus Aquitaniæ, cum ſuis iuribus, & pertinentijs vniuerſis, quæ ad ſereniſsimum Dominum regem Angliæ hæreditario iure (vt aſſeritur) pertinent, per nos eidem fiendis, &c. Poſtquam legati ſuum procuratorium exhibuiſſent, obtulerunt quæ in ſubſcriptis articulis denotantur. Primò obtulerunt ſua corpora exponēda pro ſeruitio domini

mini regis Angliæ in omnibus ſuis cauſis & actionibus (ſalua ſemper eorum fidelitate) ſcientes quòd aliter requirere nollet. Secundò obtulerunt filios ſuos, filias, neptes, nepotes, & vniuerſaliter omnes conſanguineos ſuos pro coniugijs faciendis, ad complendum iuxta diſpoſitionem regis Angliæ. Tertiò obtulerũt caſtra, villas, theſauros & alia bona in obſequium præfati domini regis. Quartò obtulerunt amicos ferè omnes, nobiles Franciæ, clericos famoſos, ciues honeſtos, qui eis aſsiſtunt vt de facto patebit. Quintò obtulerũt ducatũ Aquitaniæ integrè, eodem modo quo eius prædeceſſores obtinuerunt, nihil excipiendo de pertinentibus ad præfatum ducatum. Ita quòd parati ſunt recognoſcere terras quas tenent à præfato domino rege, & tradere in manũ ſua quas poſſunt, ac reſiduas pro iuribus cõquieſcant. Ipſi verò petũt recipere, quòd dominus rex Angliæ & ſucceſſores eius eiſdem dominis aſsiſtant, cõtra ducem Burgundiæ, ſcilicet de crimine commiſſo in perſonam ducis Aurelianenſis. Secundò petunt quòd dominus rex Angliæ aſsiſtat contra ducem Burgundiæ & ſuos fautores, vſque ad reparationem omniũ bonorum quæ habuerũt illius & ſuorum occaſione cauſæ. Tertiò petunt quòd aſsiſtat contra ducem Burgundiæ pro reſtitutione damnorum, & reparatione offenſarum, amicorum, vaſſallorum & ſubditorum ſuorum. Quartò petunt quòd eis aſsiſtat pro pace regnorum quantũ poterit &c.

Hoc anno libra Piperis quatuor ſolidis vendebatur. Circa feſtum aſſumptionis ſanctæ Mariæ, cùm rex decreto ſui conſilij ſtatuiſſet opem præſtare partibus ducis Aurelianenſis, miſit filium natu ſecundum Thomam ducem Clarenciæ, necnon Edvvardum ducem Eboraci, dominumquè Thomam comitem Dorcetanũ, plurimoſq; valentes cum manu valida, vt duci præfato ferrent auxilium contra ducem Burgundiæ (nondum reuerſis in Angliam cunctis qui iamdudum cum comite Arundeliæ transfretauerãt ad roborãdum partes Burgundionis) vndè ſuccreuit multis admiratio, qualiter tam repentina facta ſit mutatio, vt ſub temporis tantilli ſpatio contingeret Anglos velut duo contraria cõfouere. Profecti ſunt tamen prænotati proceres, & in Neuſtria applicuere, vbi cùm dux Aurelianenſis iuxta condictum, tempore ſtatuto non occurriſſet, incenderunt villas ſuas, prędati ſunt vicos, & municipia multa cepere. Tandem licèt ſerò conuenerunt ad colloquium ducis Clarencię, & Aurelianenſis. Habituſq; eſt tractatus inter eos, vt noſtrates deſiſterent ab hoſtili equitatione, & à prædationibus temperarent. Quo conceſſo, receſſerunt duces noſtri in Aquitaniam illic hiematuri, Aurelianenſis ad propria ſe conuertit. Medio tempore dominus de Heyle Mareſcallus Franciæ, cum multis magnatibus, hominibuſq; de armis ad numerum quatuor millium pugnatorum, obſedit quoddam municipium in Aquitania, quod erat in cuſtodia domini Iohannis de Blunt militis, qui cum trecentis auxiliarijs fugauit & ſubdidit totum exercitum Gallicorum, captis de nominatis viris duodecim, & alijs generoſis ad numerum centum viginti.

De tempore regis Henrici poſt Conqueſtum quinti.

ANno domini M.CCCC.xiij. rex Henricus tenuit natale apud Eltham, valetudine graui preſſus ſic quòd quandoq; mortuus videbatur. Reſumpſit tamē vires deo volēte, & dies natalicios iocunditate qua potuit celebrauit. Poſt natale conuocauit regni proceres ad parliamētum tenendū Londonijs, in craſtino Purificationis ſanctæ Mariæ, ſed tamen finem parliamenti nō expectauit, fato præuentus, die viceſima menſis Marcij, cùm glorioſè regnaſſet annis treſdecim & dimidio, præter quinque dies. Sepultuſquè eſt in Eccleſia Chriſti Cantuariæ.

EOdem anno coronatus Londonijs Henricus primogenitus regis Henrici nuper defuncti quinto idus Aprilis dominica in paſsione domini. Quo die fuit tempeſtas niuis maxima, cunctis admirantibus de temporis aſperitate, quibuſdam nouelli regis fatis impingentibus aëris turbulētiam, velut ipſe futurus eſſet in agendis frigidus, in regimine regnoq; ſeuerus. Alijs mitiùs de perſona regis ſapientibus, & hanc aëris intemperiem interpretantibus omen optimum, quòd ipſe videlicet niues & frigora vitiorum faceret in regno cadere, & ſerenos virtutum fructus emergere, vt poſſet effectualiter à ſuis dici ſubditis: Iam enim hyems tranſijt, imber abijt & receſsit. Qui reuera mox vt initiatus eſt regni infulis, repentè mutatus eſt in virum alterum, honeſtati, modeſtiæ, ac grauitati ſtudens, nullum virtutum genus omittens quod non cuperet exercere. Cuius mores & geſtus omni conditioni tam religioſorum, quàm Laicorum in exempla fuêre. Poſt feſtum paſchæ tenuit rex parliamentū ſolenne Londonijs, in quo ſubſidium petijt & accepit. Circa præſens tempus redijt dominus Thomas dux Clarenciæ (frater regis) de partibus Aquitanniæ, quem directum diximus in auxilium ducis Aurelianenſis contra ducem Burgundiæ. Sub hijs diebus magna pars ciuitatis Norvvicenſis, cum tota domo fratrū prædicatorum ordinis ſancti Dominici, & omnibus eiſdem pertinentibus, necnon & duobus fratribus ordinis eiuſdem, repentinis ignibus conflagrauit. In feſto ſanctę Trinitatis celebratæ ſunt ſolēnes exequiæ regis Henrici à cōqueſtu quarti, Cantuariæ, præſente rege Henrico filio ſuo & hærede. Eo tempore decretum fuit per cleri conciliū Londonijs apud ſanctū Paulum celebratum, ad inſtantiā maximè regis nūc, vt feſtiuitas ſancti Georgij martyris vt duplex feſtū de cætero celebretur. Quod etiā die ſancti Dunſtani dominus Cantuariēſis cenſuit faciēdum. Alexāder Epiſcopus Norvvicenſis qui de veterano Priore loci prędicti pontifex factus fuerat, curis ſęculi valefecit. Cui ſucceſsit per electionē magiſter Richardus de Cortunaco, dignus, qui genere, moribus, & ſcientia, cōquadraret hunc gradum. Eo tempore Lolardi qui doctrinam euangelicam & Apoſtolicā atq; propheticam deprauabant, fixerunt ſchedulas in valuis eccleſiarum Londonijs, quæ continebant centum millia parata, ad inſurgendum contra cunctos qui non ſaperent ſectam ſuam. Inuitabantur nempè viribus & ingenio cuiuſdam qui dicebatur Iohannes Oldcaſtell, qui ob reuerentiam nuptiarum quas contraxerat cum affine nobilis viri domini de Cobham, cognomen dicti dominij eſt ſortitus. Erat iſte Iohannes fortis viribus, operi Martio ſatis idoneus, ſed hoſtis Eccleſiæ peruicaciſsimus. Regi propter probitatē charus & acceptus,

ſed

ſed tamē propter hæreticā prauitatē valdè ſuſpectus. Eo tēpore facta Londonijs Cleri conuocatione per dominum Cantuarienſem, maximè iam cauſa prędicti Iohannis, repertum fuit quòd idem Iohānes fuit & eſt principalis receptator & fautor, protector & defenſor Lolardorum, & quòd præſertim in diœceſibus Londonienſi, Roffenſi, & Herefordenſi, ipſos Lolardos ab ordinarijs ſiue diœceſanis locorum minimè licenciatos contra conſtitutionem prouincialem inde factam ad prædicandum tranſmiſit, eorumq; prædicationibus nepharijs interfuit, & contradictores ſi quos repererat, minis & terroribus, ac brachij ſecularis poteſtate compeſcuit. Aſſerens inter cætera, quòd Cantuarienſis Archiepiſcopus & eius ſuffraganei non habuerunt nec habent poteſtatem aliquam huiuſmodi conſtitutionem faciendi, aliterquè ſentijt & ſentit, ac dogmatizat, & docet, de ſacramentis altaris, & pœnitentiæ, peregrinationibus, & adorationibus imaginum, ac clauibus, quam Romana Eccleſia docet & affirmat. Qua re ex parte totius Cleri, dominus Cantuarienſis fuerat requiſitus, vt deſuper pręmiſsis contra eundem Iohannem procedere dignaretur. Qui tamen ob reuerētiam domini regis, cuius ad tunc idem Iohannes familiaris extiterat, & ob honorem ordinis militaris vnà cum omnibus Suffraganeis tunc præſentibus, & magna parte cleri, acceſsit ad pręſentiam domini regis (tunc in prædio ſuo de Kennyngton exiſtentis) declarans ei defectus eiuſdem. Ad inſtantiam tamen domini regis cupientis eum ſine dedecore reuocare, ſuſpenſum fuit negotium magno tempore: ſed cùm dominus rex circa reductionem eius longum tempus triuiſſet inaniter, ſignificauit domino Cantuar. ſe circa eum inutiliter laboraſſe. Dominus ergo Cantuarienſis dictum Iohannem de & ſuper præmiſsis perſonaliter reſponſurum coram eo ad certū terminum decreuit euocandū, ac nunciū ſuum cum litteris citatorijs ad dictū Iohannem tranſmiſit (tūc in caſtro ſuo de Coulyng degentem) mandans dicto nuncio, vt dictum caſtrum dicti Iohannis nullo modo ingrederetur, niſi licenciatus, ſed per mediationem cuiuſdā Iohannis Butler hoſtiarij cameræ domini noſtri regis, ipſum dominum Iohannem requireret quatenùs, vt daret dicto nūcio licentiam ingrediendi, vt citaret eundem, ſeu ſaltem extra caſtrum ſuū prædictum faceret ſui copiam, vt ſic citatione poſſet apprehendi. Qui tamen Iohannes Oldcaſtel dicto Iohanni Butler ex parte domini regis ſibi præmiſſa exponenti, publicè reſpondit, quòd nullo modo citari voluit, nec citationem ipſius aliqualiter tollerare. His auditis, dominus Cantuarienſis decreuit eum citandum per edictum (in valuis Roffenſis Eccleſiæ ſibi vicinæ) publicè affigendum: vt compareret coram eo. 11. die menſis Septembris, ſuper præmiſsis & alijs hæreticam prauitatem concernentibus perſonaliter reſponſurus. Quo die adueniente dominus Cantuarienſis in capella maiori infra caſtrum de Ledes (quod tunc inhabitabat) ſedēs pro tribunali audita & recepta relatione, quòd idē dominus Iohānes ſe incaſtellauit & fortificauit in caſtro ſuo prædicto, ac opiniones ſuas defendit, claues eccleſiæ & poteſtatem Archiepiſcopalem multipliciter cōtemnendo, fecit eum citari publicè ac præconizari. Qui cùm diu expectatus nullo modo compareret, prout initio contumacē excōmunicauit in ſcriptis. Et quia dictus Iohannes in defenſionē erroris ſui cōtra claues ſe eccleſiæ incaſtellauit, & fortificauit, dominus Cantuarienſis decreuit iterato citare dictum Iohannem (ſi poſſet apprehendi) vel alias per edictum (ſicut prius) vt compareret coram eo die ſabbati proximo, poſt feſtum ſancti Mathæi Apoſtoli & Euangeliſtæ proximò futuro: cauſam rationabilem (ſi quam habet) quare contra eundem ad grauiora procedi non debeat, tanquam publicum hæreticum, ſchiſmaticum, & hoſtem & aduerſarium vniuerſalis eccleſiæ, quare etiam pronunciari non debeat, ac auxilium brachij ſe-

cularis contra eum ſolemniter inuocari perſonaliter reſponſurus, facturus, & recepturus, circa omnia & ſingula pręmiſſa quod iuſtitia ſuadebat. Adueniente termino præfixo, dominus Cantuarienſis ſedente pro tribunali in capitulo ſancti Pauli Londonijs, aſsidentibus ſibi dominis, Richardo Londinenſi, & Henrico VVintonienſi epiſcopis, dominus Robertus Murley miles cuſtos turris Londoniarum ſecum præfatum dominum Iohannem adduxit. Nam parum ante per regios miniſtros comprehenſus fuerat, & in turri clauſus. Cui dominus Cantuarienſis recitauit proceſſum memoratum, quomodo videlicet in cõuocatione cleri detectus & delatus extiterat, quomodoquè citatus & propter ſuã contumaciam excommunicatus, vndè dominus Cantuarienſis gratioſè ſe obtulit & paratum fore promiſit ad abſoluendum eum: ſed ille abſolutionem domini Cantuariæ petere noluit, ſed diuertens ad alia, dixit quòd libenter recitaret coram domino Cantuarienſe fidem quam tenet. Extraxitq; de ſinu ſuo ſchædulam indentatam, quam tradidit domino Cantuar. poſtquam legiſſet: Qua ſchędula perlecta, dominus Cantuarienſis dixit: Ecce domine Iohannes, in hac ſchędula veſtra plura bona continentur, ac ſatis catholica, ſed habetis terminum iſtum ad reſpondendum ſuper alijs, errores & hęreſes ſapientibus, quibus per contenta in hac ſchædula non eſt plenè reſponſum. Et propterea vos oportet ad eadem reſpondere qualiter ſentitis, & fidem veſtram pleniùs declarare, videlicet an credatis & affirmetis, quòd in ſacramento altaris poſt conſecrationem ritè factam remaneat panis materialis vel non. Item an teneatis, credatis & affirmetis, quòd in ſacramento pœnitentiæ neceſſarium fuerit, quòd habens copiam ſacerdotis confiteatur de peccatis ſuis pręsbytero per eccleſiam ordinato. Qui reſpondit expreſſè ſe nolle aliter prædicta declarare, quàm in dicta ſchædula ſua continetur. Cui compatiens dominus Cantuarienſis dixit: Caueatis domine Iohannes, quia ad hæc vobis iniecta, clarè non reſpondeatis in termino legitimo vobis iam dato, poterimus vos denunciare & declarare hæreticum: ſed dictus Iohannes, aliter reſpondere contempſit. Tunc dominus Cantuarienſis declarauit ei quid ſancta Romana eccleſia ſequens dicta beatorũ Auguſtini, Hieronymi, & Ambroſij, & aliorum ſanctorum determinauit, quas determinationes oportet quoſcunque catholicos obſeruare. Ad quæ dictus Iohannes reſpondit, quòd voluit credere & obſeruare quicquid ſancta Eccleſia determinauit, ac quicquid voluit ſe credere & obſeruare: ſed quòd dominus Papa & Cardinales, Archiepiſcopi, epiſcopi, cæteriquè prælati Eccleſiæ haberent poteſtatem talia determinandi, noluit ad tunc aliqualiter affirmare. Vndè dominus Cantuarienſis ſibi cõpatiens, ſub ſpe melioris deliberationis ſibi in Anglicis certis articulis, rogauit vt in die Lunæ proximò ſequente, plenè & clarè ſuũ daret reſponſum ſuper eiſdem. Quo die Lunæ videlicet. 25. die menſis Septembris, coram domino Cãtuar. & ante dictos Epiſcopos, adiuncto illis Bangorẽſi epiſcopo domino Benedicto, comparuit dominus Robertus Murley cuſtos turris Londonienſis, ac præfatum dominum Iohannem ſecum duxit, ac corã domino Cantuar. & toto Clero pro tunc congregato ſtatuit. Cui Archiepiſcopus affabiliter & ſuauiter recitauit acta prioris diei, & quomodo excommunicatus fuerat, & eſt: ac rogauit & requiſiuit eundem vt peteret ac admitteret in forma debita eccleſiæ abſolutionem. Quod ſe dictus Iohannes facturum negauit, ſed à ſolo deo abſolutionem petiturum. Conſequenter dominus Cantuarienſis ſuaui & modeſto modo rogauit & requiſiuit eundem, quatenus de & ſuper cõtentis in dicta ſchædula determinationem eccleſiæ eidem tranſmiſſam de ſibi oppoſitis clarum daret reſponſum. Et primùm ſuper ſacramentum Euchariſtiæ: Ad quem articulum inter cætera reſpondit: quòd ſicut Chriſtus hîc in terra

Reſponſio. Io. Oldcaſtle.

degens

degens habuit in ſe diuinitatem & humanitatem, diuinitatem tamen velatam & inuiſibilem ſub humanitate, quæ in eo aperta & viſibilis fuerat. Sic in ſacramento altaris eſt verum corpus & verus panis, videlicet quem videmus, & corpus Chriſti ſub eadem velatum quod non videmus. Ad fidem circa ſacramentum huiuſmodi in ſchædula prædicta per dominū Cant. tranſmiſſa ſibi, perq; ſanctam Romanam Eccleſiam & doctores ſanctos determinatam, expreſſè negauit, dicens quòd determinatio Eccleſiæ facta eſt contra ſacram ſcripturam, poſtquam eccleſiam dotata eſt, & venenum infuſum in eccleſiam & non ante. Quod etiam ad ſacramentum penitentiæ & cōfeſsionis, dixit & aſſeruit, quòd ſiquis eſſet in aliquo graui peccato conſtitutus à quo ipſe ſurgere neſciret, expediret & bonum eſſet ſibi adire aliquem ſanctum & diſcretum ſacerdotem pro conſilio ab eo habendo. Sed quòd confiteretur peccatum ſuum proprio curato ſeu alteri præsbitero, etiam ſi haberet copiam eiuſdem, non eſt neceſſarium ad ſalutem, quia ſola contritio peccatum huiuſmodi delere poſſet, & ipſe peccator purgari. Circa adorationem ſanctæ crucis, dixit & aſſeruit quòd ſolùm corpus Chriſti quod pendebat in cruce debuit adorari, quia illud corpus ſolùm fuit & eſt adorandum. Et interrogatus quem honorem faceret imagini ipſius crucis reſpondit verbis expreſsis, quòd illum honorem ſolùm faceret ſibi, quod bene mundaret eam, & poneret in bona cuſtodia. Quo autem ad poteſtatem clauium, dominum noſtrum Papam, & Archiepiſcopos, & alios prælatos Dixit quòd dominus noſter Papa eſt verus Antichriſtus, hoc eſt caput eiuſdē Archiepiſcopi & Epiſcopi, nec non alij prelati ſunt membra, & fratres cauda eiuſdem. Quibus Papæ, Archiepiſcopis, & Prælatis, non eſt obediendum, niſi quatenùs fuerint imitatores Chriſti, & Petri, in vita, moribus, & conuerſatione. Et quòd ipſe eſt ſucceſſor qui eſt vita melior, moribus purior, & nullus alius: vlterius dixit idem Iohannes alta voce, manibus expanſis, alloquendo circumſtantes. Iſti qui iudicant & volunt damnare me, ſeducunt vos omnes, & ſeipſos, & vos ducēt ad infernum, & ideo caueatis ab eis. Quibus omnibus per eum ſic dictis, dominus Cant. iterum ac ſæpius flebili vultu dictum dominum Iohannem alloquebatur verbis quibus potuit exhortando, vt ad vnitatem rediret Eccleſiæ, crederet & teneret quod eccleſia Romana credit & tenet. Qui reſpondit expreſſè ſe aliter non credere quàm ſuperius expreſsit. Videns ergo dominus Cant. ſe in nullo poſſe proficere, cum magna cordis amaritudine proceſsit ad prolationem ſentētiæ diffinitiuæ in hunc modum. In dei nomine Amen. Nos Thomas permiſsione diuina &c. in quadam cauſa ſiue negotio hæreticæ prauitatis, de & ſuper diuerſis articulis ſuper quibus dominus Iohannes Oldcaſtell miles dominus de Cobham coram nobis in vltima conuocatione cleri noſtræ Cantuarienſis prouinciæ, in Eccleſia ſancti Pauli celebrata, poſt inquiſitionem diligentem ibidem inde captam, reperimus eundem Iohannem fore & eſſe hæreticum, hæreticis credentem, ac in fide & obſeruantijs ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis Eccleſiæ errantem, & præſertim circa ſacramenta Euchariſtiæ & penitentiæ: ad quod tanquam iniquitatis & tenebrarum filius in tantum obdurauit cor ſuum, vt nō intelligat vocem paſtoris ſui, nec velit monitionibus allici nec reduci blanditijs, vndè penſatis ipſius delictis & culpis per ipſius damnabilem pertinaciam aggrauatis, volentes quòd is qui nequam eſt fiat nequior, & alios inficiat ſua labe, de conſilio & aſſenſu magnæ diſcretionis & ſapientium virorū venerabilium nobis aſsiſtentium, præfatum dominum Iohannem Oldcaſtell militem, dominū de Cobham de & ſuper huiuſmodi deteſtabili reatu conuictū & ad Eccleſiæ vnitatem penitentialiter redire nolentem, hæreticum, ac in hijs quæ tenet, docet, determinat, & prædicat ſacroſancta Romana & vniuerſalis Eccleſia

Sententia in D. Ioh. Oldcaſtell.

Eccleſia,& præſertim in articulis ſubſcriptis,errantem iudicamus,declaramus, & concedimus ſententialiter & diffinitiuè,in hijs ſcriptis relinquentes eundem ex nunc tanquam hæreticum iudicio ſeculari. Ipſumq; nihilominus hæreticũ, omneſq; alios & ſingulos qui eundem de cætero in ſui fauorem erroris receptauerint,defenſauerint,ſeu ſibi conſilium,fauorẽ vel auxilium in hac parte præbuerint,tanquam fautores,receptatores & defenſores hæreticorum,excommunicamus,& excommunicatos denunciamus in hijs ſcriptis. Hijs itaq; peractis, dominus Cantuar. regem certificauit ſuper præmiſsis viuæ vocis oraculo,poſtulans vt dominus rex dignaretur dicto Iohãni damnato iuridicè,gratioſè cõcedere. xl. dies ad inducias. Nam tam rex quàm pontifex non eius interitum, ſed vitam cupiebant affectualiter, & pro ſalute ſua laborauere nõ ſegniter, vndè factum eſt vt ad turrim adduceretur,vbi ſub induciarum ſpatio ſibi conceſſarum poſſet reſipiſcere,& gratiam tam Eccleſiaſticam quàm regiam promereri. Sed iſta ſpecialis indulgentia facta fuit ſibi malignandi copia,dum citra præfixum terminum elapſus è cuſtodia, congregauit iniquitatem ſibi, nil aliud cogitans quàm de vindicta. Reuera clam deſtinatis literis ad ſequaces ſuos tam milites quàm armigeros qui non pauci fuere, hortabatur vt & ipſi ſcriberent ad amicos ſuos, vt & ipſi ſe ad vindictam mutuò concitarent. Igitur per omne tempus illud quod fluxit ab euaſione eius vſque ad circumciſionem domini,vel Epiphaniam,diſcurrebant vndiq; Lolardorum nũtij,qui rurales & quoſcunq; poterant,(promiſsis amplis ſtipendijs)allectarent,quatinùs in certum diem eis denunciandum parati forent ad ſtãdum viriliter, & actus martios peragendũ. Multis ignaris quærentibus cauſam pro qua vel in qua certare deberent,reſponſum fuit nõ eſſe curandum, dummodo ſtipendia larga reciperent,& pro rebus bene geſtis affluenter remunerandos proculdubio ſe ſperarent. Sed de hijs omnibus in ordine præſentis hiſtoriæ poſthæc pleniùs referemus. Hoc anno plures Angli peſte percuſsi vel epidemia viuere deſiêre. Item hoc anno leuatũ fuit corpus Richardi quondam regis Angliæ, quòd humatum fuerat iuxta Eccleſiã fratrum prædicatorum de Langelea,& deportatum Lõdonias,ac apud VVeſtmonaſterium regaliter tumulatum, non ſine maximis expenſis regis nunc, qui fatebatur ſe ſibi tantum venerationis debere,quantum patri ſuo carnali.

ANno domini milleſimo, CCCC. xiiij. rex tenuit natale ſolenniter apud Eltham,vbi Lolardi (facta cõiuratione,)regẽ inopinatò cum fratribus ſuis & amicis cepiſſe vel occidiſſe ſtatuerant. Sed deus omnipotens noluit innocentem, nocentum perire manibus neque periclitari,ſed immiſit timorem ſuum in corda quorundam conſpiratorum, qui regem monuêre vitare periculum, & iam ſtructas inſidias declinare. Vndè factum eſt vt ſine ſtrepitu rex modeſtè ſe transferret ad palatium ſuum prope VVeſtmonaſterium, vbi & locus tutior & frequentia populi maior fuit Lolardi verò cùm iam completa eſſet eorum malitia, effutire parabant quæ mente conceperant,geſtientes experiri fortunam quam ſuis votis fore propitiam putauere. Veneruntq; ſub ipſo noctis conticinio in campũ (qui dicebatur ſancti Aegidij,propè Lõdonias,vbi ferebatur eorũ campiductor Iohannes Oldcaſtel dominus de Cobham ſuos ſatellites operiri: videres per ſemitas,perq; vicos per cõpita concurrentium,turbas penè de cunctis regni comitatibus ſolicitatas magnis promiſsis confluere ad diem & horam iam inſtantem. Qui requiſiti quamobrem ſic feſtinabant & velut anheli currebant,reſponderunt ſe properare ad dominum de Cobham qui eos conductos ſuis ſtipendijs acciuiſſet. Rex verò nõ ignarus omniũ præmiſſorum, ſub eiuſdẽ noctis articulo iuſsit ſuos in armis eſſe paratos, tunc primum ſuis intimans quid facere decreuiſſet. Fuerunt tunc plures cum rege qui laudauerunt in diem

clarum

clarum protelandum negotium,quo decernere poſſent,qui cum rege vel contra dominum ſtare vellent. Alij verò conſuluere regem debere præſtolari donec ad eum multitudo conueniſſet exercitus,ne cum paucis hoſtes aggrediens, peiorē (quod abſit) reportaret calculū. Sed neutris acquieuit rex, eò maximè quòd audiſſet Lolardorum fore propoſitum, ſi præualuiſſent primitus deſtruendi Monaſteria de VVeſtmonaſterio, de ſancto Albano, de ſancto Paulo, & cunctorū fratrum Londonijs cōſtituta. Quamobrem rex tantis malis ſe obijciens ingeſſit periculo, contra vota ſuorum in campum progrediens, pauliſper tranſacta nocte media,vbi & cōſtitit præſtolaturus quid ventura pariat dies proxima,vbi contigit vt multi de remotis partibus ad caſtra hoſtilia,prius intrarent per errorem caſtra regia,vbi requiſiti quid quærerent,reſponderunt dominum ſuum de Cobham. Quapropter contra ſpem capti ſunt & carceribus mancipati. Peruenit rumor iſte ad duces partis aduerſæ,ſcilicet quòd rex cum manu valida occupaſſet arua contermina,& de ſuis plurimos captiuaſſet. Conſternatiquè ſunt per amplius,quòd neminem viderunt de Londonijs aduentare,vndè putabant millia ruitura in auxilium eorundem. Præceperat autem rex vt ciuitatis portæ clauderentur, & per armatos ſeruarentur arctiùs,vt nullis pateret egreſſus niſi hijs quos ſcirent ad ſigna regia properare. Et reuera niſi rex vſus fuiſſet hac calliditate nocte illa (prout fertur) exiuiſſent de ſeruis & apprenticijs, ſimul cum quibuſdam de ciuibus eorundem magiſtris ad quinquaginta millia contra regē. Qui verò de Lolardis adunati fuere, vt audiuere regem iam in eodem campo ſuas acies ſtatuiſſe, non habentes vltra ſpiritum, fugæ præſidia petiere,quos regales inſequentes quoſdam cepêre,quoſdam peremêre. Quò verò diuerterit dux eorum, minimè ſcire potuit, licèt dominus rex ſpopondiſſet publica voce præconis,cuicunq; prodenti eum,de ſuo marcipio mille marcas,& ciuitatibus ſiue pagis qui illum detegerent,maximas libertates,vndè poteſt conijci penè totam patriam eius demētiam amplexatam fuiſſe, cùm nullus inueniretur qui reſpectu tanti lucri eum voluerit publicare. Capti ſunt tamen de ſuis aſſeclis plurimi,qui dicebantur conſpiraſſe generaliter in deſtructionem regis, & procerū, prælatorum,religioſorum poſſeſsionatorum, fratrum mēdicantium atque ciuium qui ſuper hijs cōuicti,non ſolum tractioni & furcarum ſuſpenſioni ſunt addicti,ſed poſt infelicia fata cremati. Inter quos quidam de Dunſtapalia (negotio braciator) diues ad modum,dictus VVilhelmus Murle,qui arctius ſecutus opiniones Iohannis Oldcaſtell,Orthodoxorum plurimos ſupra cunctos ſectæ ſuæ perfidæ moleſtauerat. Hic cùm in campo fuiſſet,& regis præſentiam cognouiſſet,meticuloſè ciuitatē repetijt,latebraſquè quæſiuit. Præordinauerat vtiq; (prout fertur) eo die ſuſcepiſſe de manu Iohannis Oldcaſtel ordinem militarem. Cuius rei argumenta fuêre dextrarij duo ſe ſequentes auro phalerati,& deaurata calcaria quæ ſinu ſuo recondiderat,exindè detracta quando captus fuerat. Quod & euenit paruo peracto ſpatio poſt fugā ſuam. Tractus ergo, ſuſpēſus & combuſtus, finem quem meruit eſt ſortitus. Repertus eſt autem rotulus pręcentoris ſancti Albani,continens cuncta monachorum nomina dicti loci in manica ſua,quē vel ipſe vel ſui furtim abſtulerāt, quos (prout fertur) eliminaſſe propoſuerat & eorum locum velut dominus & Comes Hertfordenſis pagi dono ducis ſui Iohannis Oldcaſtel obtinuiſſe. Fuerunt & plures alij tam ſacerdotes quàm laici,qui capti,conuicti ſunt & damnati, exituq; fiunt cōſimili,quorum plurimi nec quidem pęnitere curabant. De hijs prophetatum eſt apud Anglos per longa tempora antequam iſta contingerent ſub hijs verbis. *Inter petroſum fontem montemq; nodoſum, Corruet Anglorum gentes perfida fraude ſuorum.* Conſtat veraciter inter hæc duo loca gentem perfidam contra regem veniſſe fraudeq;

ſuorum

ſuorum illic corruiſſe,quia quidam de ſuis regi nunciauerant eorum conſpirationes. Hoc anno cecidit eminentiſsima turris Eccleſiæ Anglicanæ & pugil inuictus dominus Thomas de Arundelia,morti ſoluens debita.x.Cal.Martij. Cui ſucceſsit in Archiepiſcopatũ magiſter Henricus Chichele. Confeſſor regis magiſter Stephanus Patrington,(frater de ordine Carmelitarum,vir eruditus in triuio & quatriuio)factus eſt epiſcopus Meneuẽſis. Rex cõpatiens Henrico Percy adoleſcentulo (qui per auũ ſuum Henricum Percy, comitem Northumbriæ,ductus fuit in Scotiam, poſt mortẽ patris ſui perempti in bello apud Salopiã, cùm adhuc eſſet paruulus)iuſsit ſuis neceſſarijs,vt pro eius euocatione ſolicitarentur,cum non ſolùm honorare ſtatuens eius reuocatione,ſed vt ſublimiaret comitis Northũbrorum nomine & dignitate. Eo anno ad parliamẽtum tentum Leyceſtriæ,venêre nuncij regis Frãciæ,duciſquè Burgundiæ, qui contra ducem Aurelianenſem fortificari petijt,promittẽs(vt fertur)plura quàm prȩſtare potuit. Miſsi ſunt ergo per regem Angliæ ſolennes nuncij ad vtrunq;. Inter quos duo pontifices,ſcilicet Dunelmenſis, & Norvvycenſis,legationis principes extitêre. Frequenter enim & hij in Franciam, & Frãcorum legati directi ſunt in Angliam,ſumptuſquè maximi conſumpti ſunt vtrobiq;,ſpe pacis omninò ſopita. Hoc anno cæpit rex Henricus fundare tria monaſteria religioſorum,iuxta prædium ſuum(apud Schene vulgariter appellatum)vnum de ordine monachorum Cartuſiẽſium, aliud monachorum qui Celeſtini vocarentur: qui profitentes regulam ſancti Benedicti,quam ſeruare ſe dicunt ad literam,& vlteriùs ſe aſtringunt ad reclusionem perpetuam. Tertium Brigittinorum,qui ſancti Auguſtini profitentur regulam,quȩ cum alijs adiectis ceremonijs vocatur ab eis regula Saluatoris: hijs non licet habere proprium, non quidem obolum,nec pecuniam tangere quouis modo. In hoc monaſterio iuxta regulam debent eſſe ſorores ſexaginta, ſacerdotes.xiij.Diaconi.iiij. octo fratres laici,quibus omnibus computatis, tãtus erit numerus perſonarum, quantus erat.xiij.apoſtolorum, & ſeptuaginta duorum diſcipulorum Chriſti. Hij non lineis,ſed laneis ſemper vtuntur:qui duo conuentus habebunt vnam eccleſiam in communi,moniales habebunt ſuperius ſub tecto,fratres inferius ad terram. Et ſunt vtriq; conuentus ſeparatim incluſi, quibus poſt profeſsionẽ non licebit egredi, niſi de domini Papæ licentia ſpeciali. Iſti duo conuentus debent habere ex regula ſufficientem dotationem ad ſuſtentationem perſonarum & ſeruientium,ac ſupportationem onerum tanti monaſterij, ita quòd abſq; indigentia & mendicitate,tam in anno ſterili,quàm fertili poſsint ſufficienter & quietè ſubſiſtere. Poſtea verò ſi totus mũdus poſſeſsiones & prædia eis offerret,quicquam omninò recipere nõ liceret. Ante feſtum omnium ſanctorum annuatim computari debent & præſciri victualia,& neceſſaria anni ſubſequentis,& quȩcunq; tunc remanent de victualibus,ſeu pecunia anni tunc inſtantis in craſtino omniũ ſanctorum debẽt pauperibus erogari. Si verò aliquãdo victualia ſequẽtis anni videntur non ſufficere,tunc de pecunia aut victualibus imminentis anni additur ſequenti anno quantum neceſſe eſt, & non plus, ſi Abbatiſſa & generalis eiuſdem loci cõfeſſor,periculum animæ ſuæ voluerint euitare. Et expoſt quicquid remanſerit,egenis dari debet. Abbatiſſa cum conſenſu ſororum & fratrum eligere debent vnum de.xiij.ſacerdotibus in confeſſorem generalem monaſterij,cui omnes fratres obedire debent, & contra præceptum eius omninò nihil facere. Nullus ſecularium virorum,ſeu mulierum ſecularium,ſeu religioſorum,ingredietur clauſtra monaſterij monialiũ. Hos ritus & plures alios obſeruãt huius nouellȩ religionis profeſſores,quos ad præſens omittimus, ad alia feſtinantes. Ambaſsiatores noſtri Dunelmenſis,& Norvvycenſis epiſcopi, iam

ſecundò de Francia redeuntes,Gallicos dolis hactenùs inſeruiſſe declarat.Quãobrem rex irritatus cachinnos eorum temperare decreuit, & in deriſores animaduertere belli iure, & quantæ ſit dementiæ ſuſcitaſſe canem dormientem factis oſtendere. Circa feſtum Michaëlis iuſsit rex venire Londinũ ad conſiliũ cunctos regni proceres, & prælatos, conſultaturus de negotijs arduis tangentibus regnum ſuum. Quo quidem tempore Cantuarienſis celebrauit ibidem grande conſilium, in quo tractatum eſt de priuilegijs exemptorum per Romanos Pontifices indultorum (quibus gauiſi ſunt hactenùs)anullandis.Hoc initium ſignorum fecit nouus Metropolitanus vt manifeſtaret bilem ſuã. In hoc conſilio ſunt electi qui pro parte cleri Angliæ proficiſcerentur ad generale concilium celebrandum, apud Conſtanciam Germaniæ ciuitatem. Quò penè per laudabilem ſolicitudinem regis Romanorum, & Hungariæ (viri Chriſtianiſſimi) qui electus in imperatorem Alemanniæ, recuſauit coronam ſuſcipere, donec ſibi conſtaret indubitanter quis eſſet præficiendus in Papam: totius chriſtianitatis prudentiſsimi pontifices, & prælati cum alijs clericis velut innumeris confluxere. Vtquè de alijs taceamus,de regno Angliæ miſsi ſunt ad conſiliũ viri valdè venerabiles,Sariſburienſis,Bathonienſis, Herefordenſis epiſcopi, & cum his Abbas VVeſtmonaſterij, Prior VVigorniæ, & plures alij pollentes ingenio,religione famoſi. Horum cætũ honorauit multipliciter præſentia comitis VVaruvicenſis. His ergo & collegijs Cardinaliũ (quondã Gregorij & Petri de Luna) cum alijs prælatis & doctoribus pręcipuis chriſtianitatis, apud Conſtanciã,Gregorius renunciauit Papatui,ita duntaxat vt idem faceret Petrus de Luna qui in Arragonia, & Iohãnes qui in Roma, nomen ſibi Papatus aſſumpſerat, ſed Iohannes noſter aliquandiu tergiuerſauit, donec monitus & inductus,per imperatorem,ſe renunciaturum ſicut & cæteri aliquando conceſſit. Quo facto,factum eſt indicibile gaudium,inter omnes qui aderant,putantes iam finem diſsidij imponendum. Sed (prôh dolor) vbi ſperabatur perfectionis & pacis initium, iam nouæ diſſentionis ſurrepſit exordium. Nam Papa Iohannes infirmitate ſimulata, nocte repentè receſsit cum duce Auſtriæ ad quandam ciuitatem dicti ducis, ſe tamen excuſauit literaliter penes imperatorẽ, quòd propter aërem ſibi nociuum reliquiſſet Cõſtanciam, ſed nihilominus quandocunq; imperator duceret eũ accerſendum, paratus foret ad conſilium ſine mora regredi,ad conſummandũ & implendum quæcunq; promiſerat. Cũ verò poſt dies aliquot viſum fuiſſet imperatori & cõſilio vt ſuam exhiberet inter eos præſentiã,per nuncios rogauerunt vt venire nõ differret ad cõſiliũ prout promiſerat ſe facturũ,quod planè negauit ſe facere,& occultè diſfiguratus,fugit cum duce Auſtriæ in terram ſuam. Miſit ergo imperator ad ducẽ,mãdans vt eũ reduceret,vel ſaltẽ reduci permitteret ad conſiliũ memoratũ. Quod cũ dux ſuperſediſſet facere,imperator terras eius ingreſſus eſt,coëgitq; ducẽ ſe ſubmittere,Papãq; reducere in eodẽ habitu quo eum abduxerat fugitiuũ. Reductus eſt ergo,corãq; cõſilio demõſtratus,nõ indumentis religioſitatis redimitus,ſed Brigantinorum more ſemiueſtitus, geſtans ad latus ſagittas breues, qualiter vtuntur equites illarum partium qui malendrini dicuntur. Deriſus igitur à toto cetu tam religioſo,quàm ſeculari,miſſus eſt in carcerem ſub arcta cuſtodia cõſeruandus. Moxq; cuncta bona ſua mobilia direptioni patuêre: fertur enim quòd deſpoliatus ſit de ſeptuaginta quinq; millibus librarũ auri & argẽti, quibus auditis in Anglia,pecunia collecta ad opus eius, & apud ſanctum Paulum in ciſta repoſita,diruptis ſeris,extracta eſt melioribus vſibus deſtinata. In nomine ſãctę & indiuiduę Trinitatis patris & filij,& ſpiritus ſancti amẽ. Sacroſancta generalis ſynodus Cõſtanciẽſis in Spiritu ſancto cõgregata legitimè, inuocato Chri-

ſti nomine, ſolum deum præ oculis habens, viſis articulis in hac cauſa contra dominũ Iohannẽ Papam. 23.formatis, habita matura delibeiatione ſuper eiſdem, per hanc ſententiã diffinitiuam quã proferimus in his ſcriptis, pronunciat, decernit & declarat receſſum per præfatũ Iohannẽ Papã.23.ab hac ciuitate Cõſtanciẽſi in dicto ſacro cõſilio generali clãdeſtinè, & de nocte hora ſuſpecta, in habitu diſsimulato & indecenti factũ fuiſſe, & eſſe illicitũ eccleſiæ dei, & dicto conſilio ſcandoloſum, vacationis & vnionis ipſius eccleſię turbatiuum, & impeditiuum, ſchiſmatis inueterati nutritiuum, à voto, promiſsione, & iuramẽto per dominum Iohannem Papam, deo & eccleſiæ, & huic ſacro conſilio præſtitis deuiatiuum, ipſumq; dominum I.Papam ſimoniacum notorium, bonorũ, bonorumquè & iurium, ne dum Romanæ ſed aliarum Eccleſiarum, & plurium aliorum piorum dilapidatorem notorium, malumquè ſpiritualium & temporalium Eccleſiæ adminiſtratorem, & diſpenſatorem fuiſſe & eſſe, ſuis deteſtabilibus inhoneſtiſquè moribus & vita, Eccleſiam Dei & populum chriſtianum notoriè ſcandalizantem, ante eius aſſumptionem ad perpetuum & poſt vſque ad iſta tempora, ipſumquè per præmiſſa, Eccleſiam dei & populum Chriſtianum notoriè ſcandalizaſſe & ſcandalizare, poſtquè monitiones debitas, & charitatiuas, iteratis & crebris vicibus eidem factas in præmiſsis malis pertinaciter perſeueraſſe, ſequè ex hoc notoriè incorrigibilem reddidiſſe, ipſumquè propter præmiſſa & alia crimina in proceſſu dictæ cauſæ contra eum deducta & contenta, tanquam indignum, inutilem, & damnoſum, à papatu, & omni adminiſtratione ſpirituali & temporali amouendum, priuandum, & deponendum fore, & dicta ſancta ſinodus amouet, priuat & deponit, vniuerſos & ſingulos Chriſticolas cuiuſcunque ſtatus, dignitatis vel conditionis vt exiſtant ab eius obedientia, fidelitate & iuramento abſolutos declarando, inhibendo inſuper vniuerſis Chriſti fidelibus, ne eundem de cætero Papam nominent, nec illi tanquam Papæ adhæreant ſeu quoquomodo obediant. Et nihilominus ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis ſupplet dicta ſancta ſynodus omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan in præmiſsis, vel aliquo præmiſſorum interuenerint. &c. Item decernit, ſtatuit, ordinat dicta ſancta ſynodus pro bono vnionis Eccleſiæ dei, quòd nullo vnquam tempore reeligantur in Papam dominus Baltazar coſſa nuper Iohannes Papa. 24. nec Petrus de Luna Clemens. 13. nec Angelus corrario, Gregorius. 12. in ſuis obedientijs ſic nominati, & ſi contrarium fieret, id ſi ipſo facto irritum & inane, nullus cuiuſq; dignitatis, præheminentiæ, etiam ſi imperiali regali, Cardinalatus, vel pontificali dignitate præfulgeat eis, vel eorum alicui contra hoc decretum vllo vnquam tempore obediat ſeu adhæreat, ſub pœna fautoriè dicti ſchiſmatis & maledictionis æternæ, ad quas contra præſumptiones ſi qui in poſterum fuerint, etiam cum inuocatione brachij ſecularis rigidè procedatur. Sub hoc tempore cùm iam rex Angliæ comperiſſet Francos fallacijs & fraude, fictiſquè promiſsionibus eum inaniter ſolicitaſſe, naues conduxit, architenentes & armatos elegit, machinas & miſsilia, ac omnem apparatum bellicum pręparauit: quibus poſſet hoſtes efficaciùs infeſtare. Iuſsitquè vt omnes ſecum profecturi parati forent in feſto Natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, apud Hampton. Quo tempore acceſſerunt ad eum noui recenteſquè legati Francorum, inter quos præcipuus fuit Archiepiſcopus Senouenſis, (vir verboſus & arrogans, ſed parum diſciplinatus; prout oſtendit expoſt, nimis petulanter ſe gerens in præſentia Regis & Procerum in peroratione ſuæ legationis. Finaliter tamen rex legatorum ſpreuit oblationes & promiſſa, quæ nec rationi fuerint cõſona, nec ſibi honorifica: & Londonias remiſit eos.

Dum

Dum rex ſuorum procerum qui cum eo transfretare debebant apud Southhamtoniam præſtolaretur aduentum, tres viri potentes (in quibus præ cæteris confidebat) in eius necem coniurauerunt. Quorum nomina ſi vellem ſupprimere, fama flagitij diuulgaret (etiā me tacente.) Dicam ergo quod me dicturum doleo, paricidarumquè nomina non celabo. Primus & præcipuus dominus Henricus le Scrop, in cuius fide ſiue conſtantia totus animus regius requieuit. *Proditio Henrici le Scrop.* Qui ſub hypocriſi cuncta gerenda foris ſubpallians, & aſtutam vapido geſtans ſub pectore vulpem, in cunctis agendis agninam ſimplicitatem publicè præferrebat.

Edidicit (nempè) ſimulare fidem, vultuſquè minaces
Protegere, & blando fraudem prætexere riſu:
Plenus ſæuitiæ, lucriquè cupidine feruens:
Doctus & vnanimes odio turbare ſodales.

Hic tantæ fuit eſtimationis penes regē, vt ſi quando conſilia priuata vel publica tractabantur, huius diffinitione terminabantur. Prætendebat namque tantam grauitatem in vultu, tantam in geſtu modeſtiam, tantam in affatu religionem, vt quicquid ipſe dictaſſet, velut oraculum è cælo lapſum, rex oportere fieri iudicaret. Si legatio ſolemnis emittenda foret in Franciam, ingenio vel perſona Henrici le Scrop exequi neceſſe putabat. Ille proinde tractabat cum hoſtibus, ipſe domino ſuo regi hoſtis occultus, mulcebatq; regem vanis ſponſionibus, deluſit conſilium promiſsis inanibus, referens vtriſque alia pro alijs, fronte fauens ſuis, mente verò Gallis. Cumque rex innocens (propter magnam confidentiam) huius ſe arbitrio in pluribus commiſiſſet, & ei multa donaria ſpecialia tribuiſſet, ille tantis beneficijs retributor iniquus, dominū ſuum cum iam in procinctu foret profectionis ſuæ, parata claſſe, & aggregatis militum copijs, repentè vita priuare moliebatur. Spoponderat iſta Francis (vt fertur) pacta ſibi pro proditione pecunia, qui iam ad ſua regreſsi lætificauêre ſuos, aſſerentes regem Angliæ mutato propoſito, vel ad ſua regreſſum, vel certè quod verius putauere peremptum. Habuit conſortes proditionis Richardum comitem Cantebrigiæ, fratrem ſcilicet ducis Eboraci: & Thomam Grey militem Borialem. Quem quidem Richardum comitem rex creauerat, & multis bonis ditauerat, & præ cæteris honorauerat ratione generis & parentelę, ſed nulla impenſa beneuolentia, nullum collatum beneficium proditores præuertere poterant, quin in necem tanti benefactoris mutuò ſe armarent. Atquè priuſquam conceptum facinus poſſent ad effectum perducere, deo volente detecti ſunt, & iudicio parium ſuorum condemnati decapitationis ſentētiam ſubire, rege alias pœnas de iure debitas perdonante (præterquam H. Scrop qui dicitur fuiſſe tractus) qui etiam rex defleuiſſe vices eorum fertur. Quamobrem nonnulli propter regis modeſtiam, compaſsionem, & pietatem, laudes Auguſti in eum tráſferunt, quondam æditas à Naſone: eò quod ſit

Piger ad pœnas princeps, ad præmia velox,
Quiquè dolet quoties cogitur eſſe ferox.

Eodem tempore velut ex condicto, & tanquam proditionis præfatæ conſcie̅tia, Lolardi ſtumulati, è latebris emerſere, & in regem blaſphemias euomuêre, loquentes grandia, minaſquè ſpargentes in ſcriptis, (quæ fixerunt in valuis eccleſiæ & eccleſiarum Londonijs in multis locis) talibus ſe cohortantes. Iam (inquiunt) princeps præsbiterorum abijt, iam hoſtis noſter abceſsit, iam nobis arriſit tempus accommodum, quo noſtras impune licebit iniurias vindicare, ſicquè ſe mutuò confortantes, ſcripſerunt adinui-

cem multa millia in ſua vota veniſſe. Interea campiductor, & caput eorum Iohannes Oldcaſtel, cùm latuiſſet propè Maluerniam, & accepiſſet à falſo nuncio regem Angliæ tranſfretaſſe, ex eius abſentia concepta audacia verba comminatoria miſit ad dominum de Bergeyne, dicens in capite eius vlciſci velle ſibi & ſuis illatas iniurias ab eodem. Qui prudenter ſibi præcauens, cùm circa noctis medium hæc audiſſet, illicò ſecretis egit nuncijs, vt manè diluculo occurrerent armati ſibi apud caſtrum ſuum de Haneley, ex VVigornia perſora & Teukesburia; propè quinque millia architenentium & armatorum. Quo comperto, dictus Iohannes Oldcaſtel more ſolito latebras requiſiuit. Cepit tamen idem herus quendam præsbyterum dicti Iohannes Oldcaſtel, & quoſdam alios ex ſuis complicibus, quos ſic arctatos queſtionibus examinauit, vt patefacerent locum quo dictus Iohannes arma ſua cum pecunijs occultaſſet. Quæ cuncta congeſta ſunt in quadam domo inter duos parietes ſic erectos, vt nullus ſine indice dictæ ſtructuræ fallaciam percepiſſet. Illic inuenta ſunt ſigna ſua cum vexillo, in quibus depingi ſumptuoſè fecerat calicem & hoſtiam in forma panis. Ibi etiam conſpicienda fuere crux Chriſti cum flagris, lancea cum clauis, quæ depinxerat in vexillis ad ſeducendum ſimplices, ſi quando contigiſſet erigere ſigna ſuffultum populari dementia, ſed cognito apparatu diſpoſito contra ſe, demiſit cornua quæ arroganter erexerat, ſuppreſsit minas faſtuoſas, & eò celeriùs atque meticuloſius latebras vt prius repetijt, eò quòd audiuit H. Scrop & ſuos complices apud Hamptoniam proditionis ſuæ pœnas meritas exoluiſſe. Nec multò poſt captus eſt quidam (inueteratus Lolardus) VVilhelmus Cleydon, qui in tantam dementiam ruerat confidentia ſuæ ſectæ, vt etiam filium proprium ſacerdotem conſtitueret, & miſſam celebrare faceret in domo ſua, die quo coniux eius à puerperio ſurgens, purganda ad eccleſiam proceſsiſſet. Hic ergo captus, examinatus, legitimeque conuictus de hæreſi, Londonijs eſt combuſtus. Rex Angliæ punitis iuſtiſsimè (vt præmittitur) proditoribus, aſcenſis nauibus, mare ſulcans, applicuit in Normanniam (in loco vocato Kedecans) nemine reſiſtente. Traxit autem ſecum claſſem mille & quingentarum carinarum, ad negotia Martia ſufficienter inſtructam: vt dum ipſe cum ſuis villam de Hareflu obſideret per aridam, claſsis in pelago coram villa conſtituta, villanis omne præſidium victualium precluderet, & ſolacia quæuis arceret. Nacta verò tellure, feria quarta in vigilia Aſſumptionis ſanctæ Mariæ ſequenti Sabbato obſidionem poſuit circa villam, quam continuauit per quinque ſeptimanas honorificè, vſque ad dominicam proximam ante feſtum S. Michaëlis, qua die dominica villa fuit reddita tali modo: feria nempè tertia proxima ante dictam dominicam, domini Gallici qui fuêre cuſtodes ipſius villæ, ſcilicet de Gaucort, dominus de Eſtuteuile, dominus de Hakeuile, & dominus de Clere, non ferentes crebras quaſſationes murorum & ædificiorum infra villam, aliaque pericula perpeſſa per gunnas regias, nam ab ipſis euolantia ſaxa ingenti verberis ictu obuia fregere quæque ruentes, nec tantùm corpora preſſa necabant, ſed totos cum ſanguine diſsipant artus, & ſingula ceſſerunt ictibus arma. Conturbati & conteriti coacti ſunt nocte media quendam ſeruum ad arma ad ducem deſtinare Clarentiæ, domini regis fratrem, qui illorum vice precaretur obnixè dictum ducem, quatenùs dignaretur ob honorem dei, regi ſupplicare vt eis concederet facultatem tractandi cum quibuſcunque perſonis quas dominus rex duceret ad iſtum negotium emittendas. Nec mora, dux exequitur villanorum vota, cuius interuentu, & ob honorem dei præcipuè, rex inclinatus eorum precibus, miſit comitem de Dorcet, dominum

Præſbiter proditor captus.

minum filium Hugonis, & dominum Thomam Erpinham, ad cognoſcenda deſideria obſeſſorum. Qui petiêre ſuppliciter, vt rex charitatis intuitu ceſſaret ab eorũ debellatione, ab ea hora noctis mediæ, vſq; ad dominicam proximam poſt feſtũ S. Michaêlis, niſi cõtingeret regem (vel Dolphinum eius primogenitum) per bellum obſidionem diſſoluere. Aliàs parati forẽt regi villam reddere, ſaluis vita & bonis omnibus eorundem: rex verò remandari iuſsit eiſdẽ, quòd niſi villam in craſtino redderent nulla conditione interpoſita, non tractarent amplius de materia memorata. Inſtabant adhuc Gallicani domini, & regis referendarios deprecabantur, vt apud regem inſiſterent quatenùs inducias illis concedere dignaretur, ab illa hora vſque ad horam proximam poſt dominicæ ſubſequentis. Qua hora promiſerunt ſe cum proprijs militibus & ſcutiferis ad regem acceſſuros cum viris honoratioribus infrà dictam villam conſtitutis, quos omnes obſides darent regi vſque ad dominicam ſupradictam, & vlterius prædicti proceres ſpopondere ſe iuraturos ſuper corpus dominicum, coram omni populo, quòd ſi rex Francus, vel filius eius & hæres Dolphinus non accederent ad deliberandum eos infrà horam dictæ dominicæ prænotatam, ipſi ſe redderent ſine condicione aliqua regi Angliæ, ad faciendum de corporibus & bonis eorum iuxta ſuæ beneplacitum voluntatis. Ita duntaxat vt permitteret eos dirigere nũcios regi Franco, & Dolphino, qui eis prætaxata pacta referrẽt. Cumq; rex acceptaſſet hanc oblationem, dedit eorũ legatis litteras de ſaluo conductu, quorum principalis fuit dominus de Hakeuyle, quẽ ſequebãtur viri valentes ad numerũ. xij. perſonarum. In craſtino, ſcilicet feria quarta mane dicti domini cum. xxij. militibus, & armigeris, ac ciuibus notabilibus exiuere de villa, quibus occurrit proceſsio ſolenniſsima, antecedens Euchariſtia cum multis honorabilibus dominis, militibus, & armigeris, & populi frequentia magna valde, vbi expleto receptoq; publicè iuſiurando, cuncti Gallici ſunt introducti ad regale tentorium, vbi & comederunt die illo: dominum tamẽ regem nõ viderunt. Poſt prandium diſiuncti ſunt & diuerſis dominis cõmendati, qui eos tractarent honorificè, vſque ad reditum ſuorum legatorum, quos deſtinauerant ad regem Francum, qui fidenter promiſſa complentes rediere ſtatuta dominica, hora præfixa: ſine quouis ſuffragio per regem Francum ſeu Dolphinum obſeſsis oblato. Quapropter qui intra villam erant cuncti ſe ſine condicione regis gratiæ ſummiſere. Remanſereque captiui regi Angliæ toti domini, cum militibus, & Armigeris atque generoſis qui miſsi ſunt à rege Franco ad cuſtodiam villæ. Rex autem conſtituit illic Capitaneum dominum Thomam comitem Dorcetanum, dans ei manum validam defenſorum. Durante obſidione regali, plures ex eſu fructuum, & algore noctium, fætoreque cadauerum diuerſarum pecudum (quas mactauere per caſtrorum circuitum, & non operuerant ceſpitibus ſine terra, nec iniecerãt in aquis fluuialibus vt earum putridas exalationes tollerent) fluxu ventris vel diſſenteria periêre. Inter quos & in primis vir venerandiſsimus Magiſter Richardus de Cartiniaco Norvvicenſis epiſcopus, domino regi fidiſsimus, diem clauſit extremum, cui ſucceſsit in Epiſcopatu dominus VVakeringe: comeſquè Southfolchiæ dominus Michael Atte poole ſimili ſorte functus eſt, cuius loco ne familia ſua gubernatore careret, creauit dominus rex filium eius comitem Southfolchiæ, ſed & eius filium ſæua nimis Attropos præcidit in bello: de quo inferius dicturi ſumus.

Eodem tempore redierunt in Angliam aduerſa cogente valetudine, dux Clarenciæ, Comes Marchiæ, Comes Arundeliæ, & Comes Mareſcallus cum multis alijs egrotantibus morbo præfato. Sed Arundelienſis (vt fertur) veneno, non multò poſt in fata conceſsit. Rex Angliæ compoſitis rebus

apud Hareflue, prout regem decuit,& victorẽ, terreſtrem viam verſùs Caleſiam cum paucis admodum arripere ſtatuit,non amplius(vt fertur)quàm octo millibus architenentium,& armatorum, quarum magna pars infirmitate contracta apud Hareflue,(prout ſupra retulimus) vexabatur. Cum hac tam parua manu mirum eſt quòd denſiſsimam auſus ſit aggredi Francorum ſiluam, ſed multò plus mirandum quòd eam perforauit tot obicibus præmunitam. Galli nempè per totum tempus obſidionis villæ de Harflue electos quoſq; de ſemetipſis & conterminarum regionum fortiſsimos & audaciſsimos viros adunauerunt,& auxiliarios vndique conduxerunt, vt numerus eorum (prout fertur) excreſceret ad centum quadraginta millia pugnatorum. Hij ergo ſe præparauerunt ad diem, tempus,& horam qua regem poſſent inuadere, & puſillum gregem ſuum iam fame, fluxu, ac febribus tenuatum. Cumque penè bis dominus rex equitaſſet per regnũ Frãciæ,& hoſtes ſubtraxiſſent victualia,priuſquam accederet ad caſtrametandi loca,defecit panis in exercitu, ſic quòd plures loco panis auellanis nucibus, & aſsis carnibus vterentur, potus aqua fuit cunctis inferioris fortunæ viris in exercitu, ſpacio penè decẽ & octo dierũ.His lautitijs,his obſonijs athletæ regis Angliæ nutriti ſunt & paſti,qui cum tot gigantum millibus fuerant congreſſuri. Adde, quòd ab itinere fatigati, à vigilijs macerati, à frigoribus nocturnis debilitati, mirum quòd ſubſiſtere potuẽre. Sed animauit debiles,inualidis dedit vires,qui voluit fortes peſſundare per infirmos. Nempè cùm rex non ſine difficultate maxima pertranſiſſet flumina interpoſita,quia Franci pontes deſtruxerant,per quos iter compendij habuiſſe poterat, mox glomerati feſtinauere cum ſuis militibus præcludere viam per quam de neceſsitate debeat tranſire Caleſiam. Et viceſimo quarto die Menſis Octobris, in quadam villa ſubſtitère. Rex tamen imperterritus iter arreptum conſtanter aggreditur: & eo vſque procedit, quo vterque exercitus velut infra ſpacium milliarij ipſa eadem conſedit nocte. Erat tamen facies vtriuſque exercitus varia, diſparquè vultus, Gallis refocillatis victualibuſq; refertis, Anglis fatigatis, infirmis, inediaquè confectis: quibus etiam nec copia aquæ fuit. Certum tamen erat Anglis in craſtino ſe pugnaturos, & cum tota nobilitate Franciæ manus conſerturos. Quapropter ipſam noctem non tantùm duxerunt inſomnem corpora confouendo, quantùm votis & confeſsionibus animabus proprijs conſulendo. Iactitauerant nempè Galli ſe nemini velle parcere, præterquam dominis, & ipſi regi,reliquos immiſericorditer perempturos, vel membris irreſtaurabiliter mutilaturos. Qua de cauſa, noſtri magis concitati, animos erexerunt, & contra caſus omnes ſe mutuò confortarunt. Igitur *Poſtera vix ſummo ſpargebat lumine montes,Orta dies: Cùm tuba ſonitum procul ære canoro, Increpuit de caſtris regijs*, accelerantquè noſtrates peruenire ad ſui ducis præſentiam, parati dupliciter ad prouocandum Martem, ſcilicet audacia & conſcientiæ puritate. Rex cernens ſuos alacriter aduenisse, mox agmina producit in campum tritico recenter ſatum, vbi vix ſtandi pauliſper vel progrediendi facultas fuit propter ſalebras, ſoliquè mollitiem. Nec ſegniùs ſummo manè Galli in eundem campum emittunt primam aciem,viris inſtructam fortibus,armis ornatam fulgentibus,equitibus hinc inde ex vtroq; latere præcedentibus in equis generoſis,& nobilibus,(quibus(vt ita dicã)*aurea pectoribus demiſſa monilia pendẽt*: qui inſuper, *Tecti auro,fuluum mandunt ſub dentibus aurum*. Nõ tamen voluere Franci propter loci lutoſitatẽ procul in campũ procedere,ſed videre cupiebant quid Angli (quorum paucitatẽ maximè contemnebãt)facere proponebant. Inter vtrunq; cuneum campus late patuit,ad ſpacium (prout fertur penè) mille paſſuum,ſed nõ vtrinq; pari procurrũt agmina motu, quia Gallis immobiliter primã ſeruãtibus

Congreſſus Anglorum impar cum Gallis.

tibus ſtationē, Anglis neceſſe fuit ſi cũ hoſte vellēt cõferere, ſpaciũ mediũ armis onuſtos pedibus emetiri. Rex interea Gallorum perpendens aſtutias, quòd ſic perſtabāt immobiles in vno loco, ne peditando per campũ lutoſum fatigarētur,

Sublimi vectus equo volat agmina circum, hortaturq́; duces,
Et animos ad prælia firmat.

O fidiſsimi inquiens ſocij, vadimus in campum, ad magnum virtutis opus, ſummoſquè labores. En ipſam diem quam flagitauit ſæpius veſtra virtus, totas ergo veſtras effundite vires. Experiamini quid lancea, quid ſecuris, quid gladius, quid ſagitta valeat in manu potentis. Quiſquis ergo cenſus, honores aut præmia cupit, iſtic reperiet, *Hæc nempè medio poſuit deus omnia campo*, ſic fatus iuſsit conuelli ſigna. Quia (inquiens) hoſtes iniurioſi iter noſtrum præcludere temptāt, adeamus illos in nomine Trinitatis, & optima hora totius anni. Et erectis vexillis iuſsit ſuis ordinatè procedere, à dextris & ſiniſtris fecit ſagitarios anteire. Qui conſpicientes eos qui pridiè cõiurauerant in mortes vel mutilationes eorum, accenſi indignatione, iniuria, omnis laſsitudinis, omnis incommodi vel infirmitatis obliti ſunt, & (vt ita fatear) turgeſcit in eis vitria bilis: itaq; vires, animumq; miniſtrat. Mirumq; in modum qui ſerò debilem arcum nequiuit tendere, iam fortiſsimum valuit ſine difficultate pro voto trahere. Galli videntes noſtros campum cum ſummo labore emenſos fuiſſe, rati iam tempus arriſiſſe quo fatigatos inuaderent, quos putabāt nullo negotio captiuandos, horribiliter in campum ruunt, præmiſsis equitibus qui noſtros architenentes, (pectoribus dextrariorũ præferratis) obruerēt, & ſuorum caballorum pedibus conculcarent. Sed (Deo volente) ſecùs accidit quàm ſperabant. Quia ſagittarij hinc inde occurrentes equitibus, tot ſimul emiſere iacula, vt illa procella grandinea primitus equites diſsiparent. Nam regente deo, nuſquam caſſa manus, nuſquam ſine vulnere fugit miſsile, nullaquè fuit requies mittentis dexteræ, ſed & omne ſedet telum quia nulli fuere ſine cædibus ictus. Vt ergo primum ſonipedes ferro tranſfixi ſunt, ſeſſores conuerſis frænis in ſua agmina præcipites corruere, omneſquè equites qui euaſerant campo ceſſere. Ex hinc vt acies conuenere, ingens noſtratum clamor ad ſidera tollitur, & impletur quodammodo vocibus vaſtus aër. Tunc iteratò volat vndique telorum nubes, & ferro ferè ſonat, dum iacula conſtanter emiſſa, caſsides feriunt, laminas, & loricas. Cadunt proindè de Gallis plurimi ſagittis terebrati: hinc quinquageni, hinc pariter ſexageni. Rex ipſe non tantùm regis, quantùm militis exequendo vices, primus in hoſtes aduolat, crudeles ictus infert, & tollerat, exempla ſuis audendi fortia præbens in perſona propria, ſtricto ſecuri oppoſitas acies diſsipando. Nec ſecùs militares viri æmulantes acta regia, totis viribus collaborabant oppoſitam illam ſiluam Francorum frementium ferro proſternere, donec tandem via vi facta, Galli non tantum ceſſere, quàm mortui cecidere. Et reuera Franci cum proſtratos in acie belli cernerent quos autumabant immobiles, eorũ mox obſtupuere animi, gelidusq; per ima cucurrit oſſa tremor tāt⁹, vt immobiles, & ſine ſenſu ſtarent. Dũ noſtri ſecures ab eorũ extorquerēt manibus, & eos mactarent velut pecudes cum eiſdem. Perdidit indè modum cędes, & velut nulla ſecuta eſt pugna, ſed iugulis bellum geritur, nec valent Angli tot proſternere. Quot perire poſſunt de aduerſa parte. Sic ergo penè Franciæ perijt omne decus, per manus paucorum quos parum ante ſummo deſpectui habuere. Illic interempti ſunt, Duces de Alanſon, de Braban, & de Baar, cum quinque comitibus, & Conſtabulario Franciæ, & alijs nominatis dominis, ad numerum penè centum. De militibus & armigeris quatuor millia ſexaginta nouem feruntur occiſa. Numerus vulgi non fuit ab armorum nuncijs compu-

Architenentiũ virtus.

Galliæ decus proſtratum.

computatus. Capti ſunt ibidem duces, Aurelianenſis, & Burbonenſis, comites verò de Evv. & de VVendone & Arthurus frater ducis Britanniæ, qui ſe dicit comitem Richemundiæ, & quidam Burdegaldus miles honoratiſsimus regni Franciæ, & alij vt ferunt ad numerum ſeptingentorum. De parte regis cecidere: dominus Edvvardus dux Eboraci, & dominus Michael comes Southfolchiæ, quatuor milites & vnus armiger, dictus Dauid Game, & de communibus viginti octo. Dum rex & ſui bello detinerentur, contra gallorum multitudinem pugnando cominus, veſpiliones Francorum inuadentes à tergo dimiſſas ſarcinas rapuerunt, & protinus abduxerunt. In quibus cum reperiſſent coronam regiam, inani gaudio lætificauere ſuos, ita tamen vt ſigna ſolemniter pulſari facerent & canticum laudis, *Te deum laudamus*, cum ſummo tripudio decantari. Ementiti enim fuerant regem captum, ſine mora venturum. Sed poſt puſillum cum ex triſti nuncio cognouiſſent veritatem rei geſtę, verſus eſt in luctum chorus eorum, & gaudium in mærorem. Rex autem omnes hos euentus proſperos aſcribens deo, gratias infinitas egit ei qui ſibi dedit inopinatā victoriam; & ferociſsimos hoſtes ſubegit. Pernoctauit igitur in eodem loco, & in craſtino, ſcilicet die Sabbathi verſùs Caleſiam iter inceptum cōtinuauit. Deinde. 16. die Nouembris applicuit ſerò apud Doueriam in maxima niuis intemperie, viceſima verò tertia die dicti menſis venit Londonias ducens ſecum duces & nobiles: quos dudum captiuauerat, quorum nomina ſuperius ſunt expreſſa. Quali gaudio, quali tripudio, quali denique triumpho ſit exceptus à Lōdonienſibus dicere prætermitto. Quia reuera curioſitas apparatuum, nimietas expenſarum, varietates ſpectaculorum tractatus exigerent merito ſpeciales. Primo die Menſis Decembris iuſſu regis affuere Londonijs pontifices, & Abbates in magno numero, vt intereſſent ſolemniſsimis exequijs domini Edvvardi quondam ducis Eboraci, & aliorum tam Francorum quàm Anglorum qui interierant in partibus tranſmarinis. Ad has etiam exequias venit ab Hareflu capitaneus dictæ villæ, regis auūculus, comes de Dorcet, qui parum ante fecerat equitationem in regionem conterminam & fugauerat octingentos ante ſe captiuos quos infra dictam villam ſtrictæ cuſtodiæ mācipauit. Hoc anno rex Portugaliæ fretus auxilio mercatorum Angliæ quàm maximè, & Alemanorum, vicit Agarenos in terra regis Betinarinorū, multis eorum millibus ad generum Cereris deſtinatis. Cepitq; ciuitatē eorum ampliſsimam ſupra mare ſitam, vocatam Sunt eorum lingua: cinctā muro viginti millium paſſuum prout ferunt.

Gallorum inane gaudium.

Reditus regis in Angliam.

[illegible]

ANno domini milleſimo. CCCCxvj. tenuit rex natale iuxta Londonias, apud Lambhetham, quo tempore delati ſunt ſibi rumores de conflictu habito inter Anglos & Gallos iuxta villam de Hareflu, in quo plures Gallici ſunt occiſi. Circa feſtum purificationis ſeptem Delphini luſerūt in tamiſia, quarum quatuor ſunt occiſę: prænoſticabant vt quidam volunt tempeſtatem maximam ventorum & imbrium continuò ſubſecutam. Feria quarta quatuor temporum in initio quadrageſimæ, comes de Dorcet pugnauit cū comite de Armanak duce Gallorum, in quo conflictu cecidere plurimi de vtraq; parte quia dictus comes gentem noſtram inuaſerat inprouiſò, fugati tum ſunt Franci, & illo die noſtratibus terga dedere, vno ſolo vſi ſolacio, quòd viſpiliones eorum dum cū noſtris manus conſererent, equos Anglorum & ſarcinas rapuerunt. Oportebat ergo noſtros prout erant in armis, reuerti pedites ad villam de Hareflu per multa miliaria regionis. Itaq; peditando iuxta littus maris, vt hoſtes ſuos ſemper ante faciem ſuam non à tergo conſtitutos haberent: incedebant armis onuſti per totam quintam feriam, noctemquè ſequentem: mane verò ſexta feria noſtrates leuantes oculos, viderunt in montibus Gallos recollectos cum duce eorum

Delphini in tameſi.

rum comite de Armanak, paratos ad inuadēdum eos: miſit ergo comes de Armanak quēdam armorum nunciū ad comitem Dorcetanum, qui diceret: Ecce concluſus es inter nos & mare, nec tibi ſupereſt euadendi facultas, quapropter ne pereas ore gladij, redde te mihi, tractaboq; te iuxta nobilitatem tuorum natalium, prout decet, rationabiliter redimendum. Ad hęc ille: renuncia ſibi qui te miſit, nunquam fuiſſe moris Anglorum hoſti ſe reddere, ante præludia Martis & Bellonæ. Nec me reperiet ita vecordem vt manus illi dem, quem poteſt deus tradere in manus meas. Hijs auditis, comes de Armanak furibūdè cum ſuis equitibus pernici greſſu per decliuum montis deſcendere conabatur. Quos excipiētes noſtri ſagittarij, vel pręuerterunt iaculis, vel peremerunt. Exindè creuit pugna inter reliquos, & vtrobiq; gladijs & ſecuribus diu res Martia gerebatur. Tandem (deo miſerante) gens ieiuna, laſſa, famelica, ſomniquè penuria fatigata, vicit dei virtute manifeſta: nam cùm non eſſent plures ex Anglicis in hoc conflictu quàm mille quingenti, glorioſè vicerunt, & ad fugā coēgerunt quindecim millia Gallicorum, duce illorum propè capto: ferunt (quòd non obſtante ſacro quadrageſimali tempore, ipſoquè inuiolabili ieiunio quatuor temporum) carnes aſſauerant in caſtris ſuis, & meretriculas introduxerant, vt poſt ſuffarcinationem ventris, Veneris ſe ſpurcitijs macularent. Circa pręſens tempus, oboli Ianuenſium, quia debito carebant pondere, prohibiti ſunt ab Anglis in mercaturis accipi ſiue dari. Septimo die menſis Maij venit imperator Londonias, deductus in magnificentia & gloria per regem & regni nobiles, & hoſpitatus eſt in palacio regis iuxta VVeſtmonaſt. rege recepto apud Lamhetham. Rex autem cupiens deferre omnem humanitatem regi Romanorum, ſuſpendit ad tempus cuncta parliamenti negotia, ducens eum ſecum VVindeleſhoram ad feſtum ſancti Georgij, honoratus illic eum, & tantæ fraternitatis titulo, & religionis illius nobili veſtimento, ſignumquè regale impoſuit collo ſuo, quod imperator expoſt ſemper geſsit in omni conuentu publico vel priuato. Ante feſtum aſcenſionis dux Holandiæ venit in Angliam, cum apparatu maximo, ad habendum colloquium cum rege noſtro, regeq; Romanorum. In feſto Trinitatis, & per ſequens biduum, audita ſunt horrida tonitrua, omnem modum excedentia, & velut ſine interpolatione durantia, quæ præceſſerunt terrifica fulmina ſine ceſſatione coruſcancia, quę multos ſtrauerunt & occiderūt, arbores ſuccenderunt, & ædificia diruerunt. Per totum tempus æſtiuale putabatur, quòd mediatione Imperatoris fuiſſet pax inter regna firmata, ſed tergiuerſantibus Gallis, ſuſpenſum fuit pacis negotium, eò maximè, quòd Galli cōduxerant claſſem magnarum nauium Caricarum & Galearum, quæ regnum Angliæ moleſtaret, contra quos dominus Iohannes dux Bedfordiæ (frater regis) miſſus fuit cum manu potenti. Qui in die aſſumptionis beatæ virginis, commiſit cum eis, & cepit tres Caricas, & vnam Hulkā, & quatuor Balingarias. Tres verò Caricæ fugere, vna verò de tribus inter ſyrtes confracta ſubmerſa fuit. Alia magna Carica ſubmerſa fuit coram Southhampton, cum qua perierūt octingēti viri, quales light harneys vulgo vocamus. Imperator & rex Angliæ fœdus ad inuicem pepigēre, videlicet, quòd ipſi, & ſucceſſores ſui, boni & firmi & ſtabiles imperpetuum amici erunt, alligati, obligati, & confederati pro ſe & hæredibus ac ſucceſſoribus ſuis, contra homines cuiuſcunque gradus, ſtatus, dignitatis aut conditionis exiſtat: & contra omnes homines qui viuere aut mori poſſunt, exceptis ſacroſancta Romana eccleſia, & Romanorum pontifice &c. Rex Angliæ vt oſtenderet ſe ex corde pacem cupere, perſonaliter transfretauit Caleſiam ne Gallis vllam calūniandi miniſtraret materiam, quia dixerant non ſtare per eos quin ei offerrent largam pacis viam, vbi cum imperatore cōſtitutus,

cum

cùm nihil ab eis audiſſet procurari niſi dolos & fraudem ſolitam commenta ſpreuit eorum, & inter imperatorem ducemq; Burgundiæ qui diſsidebant, fecit concordiam atque pacem. Quibus ita geſtis, dux fecit homagium imperatori. Poſthæc dux Glouerniæ frater regis minimus, cum magna regis familia deduxit Imperatorem donec veniſſet ad villam de Doredranth, vbi cunctos Anglos remunerauit imperialiter à maximo ad minimum. Benedictus Vlleman ciuis Lõdoniarum qui ſperſerat ſchedulas in multis locis errore plenas, captus, tractus, ſuſpenſus & decollatus eſt die Sancti Michaëlis. Parliamentum quod diximus intermiſſum propter præſentiam regis Romanorum, tentum fuit Londonijs circa feſtum ſancti Luciæ. In quo dominus Thomas Beuford comes de Dorcet creatus eſt dux Exoniæ, cõceſsis ſibi de fiſco regio annuis mille libris, & xl. libris de villa Exoniæ ſupradicta quas dominus rex de eadem villa percipere conſueuit. In hoc parliamento requiſiti proceres ſi iſta ſibi placerent, reſponderunt quòd optimè, ſi donum regium tam exile non eſſet, nec correſpõdens meritis & virtutibus tanti viri. Cõceſſe fuêre duæ decimæ per clerum regi ſub vnius anni ſpacio perſoluendæ.

ANno domini milleſimo. CCCCxvij. rex celebrauit natale apud Kenelvvrtham, quo tempore ſtructę ſunt illi inſidiæ (prout fertur) per quendam ſcutiferum complicem Iohannis Oldcaſtell dictum. In craſtino Natalis domini ſperſæ ſunt ſchedulæ Lolardorum venenoſæ, impingentes cõtra cunctos ſtatus eccleſiæ fere, in qualibet magna domo, vel hoſpitio villarum de ſancto Albano, de Northamptona, de Radingia, auctorem nullo ſciente.

Decretum conſilij Conſtancienſis de electione Papæ futuri.

Ad laudem, & gloriam & honorem omnipotentis dei, ad pacem & vnitatem vniuerſalis eccleſię, ac totius populi chriſtiani, vt electio futuri Romani & ſummi pontificis, proximè celebranda, firmiori auctoritate & plurium roboretur aſſenſu, & ne attento ſtatu eccleſiæ ſuper dicta electione in poſterum vlla retractio, vlluſue ſcrupulus in mentibus hominum reſideat, ſed ex illa ſequatur vnio certa, vera, pleniſsima & perfecta, ſacroſancta generalis ſinodus Conſtancienſis cõmuni vtilitate penſata, de ſpeciali & expreſſo conſenſu, ac voluntate concordi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalium in eadem ſinodo perſonaliter exiſtentium, & collegij eorundem, ac omniũ nationum præſentis conſilij ordinat, ſtatuit, & decreuit, quòd hac vice duntaxat ad eligendum Romanum pontificem ſummum, vnà cum Cardinalibus ſex prælati vel aliæ honorabiles perſonæ eccleſiaſticæ in ſacris ordinibus conſtitutæ, de qualibet natione in eadẽ ſinodo pro nunc exiſtente & nominatã, quos ſeu quas quælibet ipſorum nationum pro ſe adhuc infra dies duxerit eligendos, ſeu eligendas, ipſis cardinalibus adiungantur, quibus omnibus eadem ſancta ſinodus eligendi Romanum pontificem, ſecundùm formam hic expreſſam, quatenus opus eſt tribuit poteſtatem: videlicet quòd ille abſq; vlla exceptione ab vniuerſali eccleſia Romanus pontifex habeatur, qui à duabus partibus Cardinalium in conclaui exiſtentium, & à cuiuſcunque nationis duabus partibus eiſdem cardinalibus adiungendorum & tunc adiunctorum electus fuerit & receptus: quodquè nõ valeat electio nec electus pro ſummo põtifice habeatur, niſi duæ partes Cardinalium in cõclaui exiſtentium, & cuiuſlibet nationis duæ partes, cum Cardinalibus ad eligendũ adiungendorũ, & tunc adiunctorũ cõſentiant & conſenſerũt in Romanũ põtificẽ eligendũ. Statuit inſuper & ordinat ac decernit, quòd vota quorũcunq; in electione huiuſmodi emittenda ſint nulla, niſi vt præmittitur duæ partes cardinaliũ, & duæ partes cuiuſlibet nationis adiũgendorũ, & tũc adiunctorum prædictorum principaliter aut per acceſsionem in vnum concurrant. Hoc etiam adiecto, quòd prælati, & alij cum ipſis cardinalibus, ad electionem

nem huiuſmodi adiungendi & tunc adiuncti, omnes & ſingulas conſtitutiones etiam penales, circa electionem Romani pontificis æditas, atq; conſuetudines obſeruare conſuetas, quemadmodum ipſi cardinales obſeruare teneātur, & ad illarum obſeruantiam aſtringantur. Teneantur inſuper iurare & iurent dicti electores cardinales & alij, antequam ad electionem procedāt, quòd in huiuſmodi electionis negotio attendentes quod eis imminebit cū de citacione agetur vicarij Ieſum Chriſti ſucceſſoris beati Petri vniuerſalis eccleſiæ rectoris, gregis dominici directoris, puris & ſinceris mentibus, & quam credēt publicæ vtilitati vniuerſalis eccleſiæ proficere omni cuiuſcūq; nationis peregrinæ, aut alio inordinato affectu, odio, gratia, vel fauore abiectis, procedēt vt eorū miniſterio de vtili & idoneo vniuerſali eccleſię prouideatur paſtore. Ordinat inſuper, ſtatuit & decernit eadē ſancta ſinodus, quòd infrà decē dies ex nunc continuè numerādos, quos decē dies omnibus & ſingulis ſanctę Romanæ eccleſiæ cardinalibus pręſentibus & abſētibus, & cæteris electoribus ſupradictis, attēta Romanę eccleſiæ vacatione notoria, ad intrandū cōclaue in hac ciuitate Cōſtancienſi in maiori domo cōmunitatis ciuitatis eiuſdē ad hoc iā ordinata pręfigit & aſsignat, quod præfati electores cardinales & alij ſupradicti intrēt ipſum cōclaue ad electionē huiuſmodi celebrandū, cęteraq; faciendum, obſeruandum & proſequēdum, quemadmodum in cæteris præter præmiſſa de cardinalibus & alijs in electione Romani pontificis iura decernunt, quæ omnia præmiſſa obſeruata vult eadem ſancta ſinodus in ſuo robore permanere. Hanc autem formam & hunc modum electionis approbat, ordinat, ſtatuit pro hac vice, & ad omnem ſcrupulum remouendum vel ſummouendū, omnes & ſingulos in eadem ſinodo præſentes & venturos qui eidem ſinodo adhærebunt ac omnes actus legitimos in eadē ſinodo agēdis actiuè & paſsiuè quatenus opus eſt habilitat & habiles eſſe declarat cæteris eiuſdem ſacri cōſilij decretis ſemper ſaluis, ſupplens omnes defectus ſi qui forſan interuenerint in præmiſsis apoſtolicis & in generalibus cōſilijs æditis conſtitutionibus, & alijs in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcunq;. Vltimo die Menſis Octobris, epiſcopus VVinton. acceſsit ad cōſilium, peregrinaturus Hyeroſolimā, poſt electionem ſummi pontificis celebratam, vbi tantum valuit eius facunda perſuaſio vt & excitaret dominos Cardinales ad concordiam, & ad dilectionem ſummi pontificis ſe ocius præpararent. Quamobrem mox præparata fuit domus, quæ conclaue vocaretur, & eſſent cum lectis ſtratis honorificè pro dominis Cardinalibus, & electoribus adiungendis eiſdem. Ordinatum nempè fuerat decreto conſilij, vt eligerentur ex omni natione quæ conuenerat ſex perſonæ, ad intrandum conclaue cum cardinalibus, prout ſuperius eſt expreſsū, vnde de Anglia ingreſsi ſunt cōclaue epiſcopi Londoniēſis, Bathon. Norvvicenſis, Lichfeldiēſis, Abbas Eboracenſ. & magiſter Thomas de Polton, Decanus Eboracenſis. Quælibet autem natio ſcripſit nomina perſonarum ſuarum in ſchedula, & cera inuoluit. Pręordinatæ proinde perſonæ conclaue ſunt ingreſſæ, die quatuor coronatorum. Quibus intromiſsis, quædam perſona laica, attulit omnes ſchedulas cera circunductas, ad vicecancellarium in conclaue. Qui nudatis brachijs vſq; ad cubitum, poſuit omnes ſchedulas ſuper menſam. Exindè decretum factum eſt quomodo recluſi ederent in conclaui, ſtatutumq; fuit, vt haberēt panem & vinū, & vno die vnicum genus carnium, & altero vnum genus piſcium, & ſingulis diebus vnum genus potagij, prout dies exigebat. Tunc Imperator, & treſdecim duces, ac maiores ciuitatis, Conſtanciæ, iurauere ſuper librum, quòd fideliter cuſtodirent conclaue ab impeditoribus, & ne alia cibaria intromitterētur quàm ſtatuta fuere. Quo facto, imperator perſonaliter perſcrutatus eſt domū totam, & duabus

ſeris

ſeris oſtium poſt ſe clauſit. In oſtio domus illius, factum fuerat foramen quadratum, habens in lõgitudine & latitudine pedem vnum, per quod immitti deberent cibaria incluſorũ, omniquaq; die dũ in conclaui fuerunt. Abbas ſancti Edmundi de Bury, & prior ſancti Iohannis de Clerkenevvelle, fuerunt aſsignati ad prægustandũ cibaria Anglicorum. Mox verò vt ſeruitum fuit incluſis, dictum foramen clauſum fuit tribus ſeris. Igitur illis conferentibus de iniuncto negotio, quidam nominauere VVintonienſem, quidã Londonienſem Epiſcopos: nonnulli verò cardinalem Franciæ, nihilq; fuit actũ primo die vel ſecũdo. Die verò S. Martini primo mane epiſcopus Londoniẽſis venit, & inter omnes cardinales protulit iſta verba. Ego Richardus epiſcopus London. accedo ad dominũ meum cardinalem de Colũnia. Audito præſenti ſermone, repentè cũcti

Papa nouus. præſentes per dei gratiam in eandem cõſenſere perſonam. Et illicò exuerunt eũ veſtibus ſuis omnibus, & nouis eum reueſtierunt, ac ſuper altare poſuerunt, & deoſculati ſunt manus eius & pedes. Hijs ita geſtis, confeſtim vnus eorũ qui incluſi fuerant, fregit foramen in pariete, & clamauit: *habemus Papam Martinum*, & tunc exiuerunt omnes in magnã eccleſiam cantantes, *Te deum laudamus*. In craſtino Papa fuit factus presbiter, & die ſequẽti fuit ſacratus epiſcopus, & celebrauit miſſam ſuam primam, cui miſſę interfuerunt centum quadraginta mitrati. Sequenti dominica dominus Papa fecit mane diluculo ſolemnem proceſsionẽ, tranſiens per auſtralem partem eccleſiæ verſùs occidẽtalem, vbi conſtitutus fuit quidam clericus habens canabum, & ſtuppam, & combuſsit ea, dicens: *Ecce pater ſancte ſic tranſit gloria mundi*. Poſthæc eodem die fuit factum quaſi quoddam ſolarium pro coronatione Papæ, in altitudine habens viginti pedes. Prior ſancti Iohãnis de Clerkenvvell tenuit diadema Papæ in officio coronationis. Ipſo die poſt prandium Papa equitauit per medium ciuitatis Cõſtanciæ, quem ſequebantur in equis omnes epiſcopi mitrati, Abbates. Equus Papæ phaleratus cum rubeo eſcarleto, equi verò cũctorum epiſcoporum phalerati fuêre cãdido

Imperator Papæ frenum tenet. panno biſsino, & imperator in hac equitatione tenuit frenum Papæ. Cum autem perueniſſet Papa ad locũ fori, illic obuiauere ſibi omnes Iudei ciuitatis, qui porrexerũt ſibi (ſicut mos eſt) ceremonias ac legẽ ſuã, quas acceptas, Papa proiecit poſt tergũ ſuũ, dicens: Recedãt vetera, noua ſunt omnia. Papa (prout dicũt) prius vocabatur Paulinus, natus de illa nobili & antiqua gente Paulina Romæ.

Hoc anno circa finem mẽſis Iulij, rex Henricus cum magna claſſe mare ſulcans, decimo nauigationis die ſaluus applicuit in Normannia, ſcilicet in feſto ſancti Petri ad vincula, vocatò in loco Touque, vbi villa fortis eſt, & caſtrum nobile, quod reddere per annum ſolet octo millia coronarũ. Quo in loco quingenti equites hoſtiliter occurrerunt ei, trãſitum prohibere volentes, ſed peremptо per architenentes eorum capitaneo, & eius collega capto, cæteri meticuloſè fugerunt. Nec multò poſt redditum fuit regi dictum caſtrum, & qui remanere volebant, accepêre gratiam remanẽdi, volentes abire, tulerunt ſecum de gratia regia pecunias & ſuppellectilem, relinquentes arma & inſtrumenta bellica, necnon & victualia dicto caſtro. Conſimili modo reddita fuit regi villa de Aumberes cum caſtello, quia tempeſtate monachus quidam ſoliuagus captus à quodam de familia regis deſpoliatus eſt. Quòd vt rex comperit, ſolicitè quæſiuit à monacho ſi perſonam recognoſceret quæ tulerat ab eo res ſuas. Qui cùm diceret bene ſe perſonam noſcere, ſi videret eam, tandem poſt aliquos in conſpectu ductos, notauit vnum dicens illũ bona ſua rapuiſſe. Quem rex illicò vehementer redarguit, dicens illum morte dignum, qui cùm aliunde ſatiſfacere potuiſſet ſuæ neceſsitati, ad res religioſorum manus extenderet, modò tamẽ gauiſurum perdonationis titulo, ſi nihil tale committat de cætero. Fecitq; virum reddere monacho

monacho quis tulerat prius ab eo, monacho mãdans vt domũ repeteret, & conſuetũ ſeruitiũ cũ fratribus ſuis intrepidãter deo repẽderet, aſſerẽs ſe nõ illuc adueniſſe modo veſpilionis vt res religioſorũ raperet, ſed potius more regis, vt eorũ bona à direptionibus ſeruaret. Nec mora, ꝓclamari fecit ꝑ exercitũ, ne quis religioſum, clericũ vel præsbyterũ, nec vllũ penitus eccleſiaſticũ deſpoliare ſeu quouiſmodo moleſtare prẹſumeret, nec ad res eccleſiaſticas animo rapiẽdi manus mittere, ſub pœna ſuſpẽſionis & laquei. Qua proclamatione per plebanos vulgata, videres ruſticos indumẽtis clericorũ ſumptis vagari per exercitũ negotia tractare foralia, impunè accedere & recedere, Anglis aſtu piè deceptis. Nec valebãt Anglici rei veritatẽ agnoſcere, ruſtici coronas ſibi radentibus, vt Anglos fallerẽt efficacius, aſpectu capitũ abraſorũ. Cõſequenter inſuꝑ fecit rex proclamari ne quis fœminã cõiugatã, viduã ſiue virginem cõtra voluntatẽ auderet opprimere, vel bona diripere plebeiorũ, qui ſe regi ſũmiſerant ſub pœna prætaxata. Tertio decimo die menſis Auguſti rex receſsit cũ exercitu de villa de Tõque, & pernoctauit apud villã Sancti Saluatoris de Tybe. Craſtino die Sabbati pernoctauit apud villã de Grãuile, vbi cõmoratus eſt die dominica, videlicet in feſto aſſumptionis beatæ Mariæ. Die lunæ pernoctauit apud Abbathiã de Fontenes, & in die Martis peruenit ad villam Deſtuſteuyle: die verò Mercurij conſedit cum exercitu coram villa de Cane, ex parte auſtrali, propè monaſterium Sancti Stephani, dux Clarentiæ ex parte boreali iuxta Monaſterium monialiũ Sanctæ Trinitatis, comes Mareſcallus ſedit ex parte ſiniſtra regis, & dominus de Mattreuers iuxta eum. Iuxta quem domini Talbot, & Vmfreuile ſunt locati, & conſequenter domini de Neuile, & VVilloughby. Ex parte regis dextera conſedens, Comes de VVaruvike, & dominus Iohannes Gray, iuxta quos Comites de Huntingdon, & de Sarum, & dominus Iohannis Grecornvvayle. Dũ ſic eſſet diſpoſitus regalis exercitus, & Abbathia ſancti Stephani foret Frãcis cõmunita, videnteſq; in monaſterio pro tutamẽto fore ſe impares regijs viribus, locũ deſerere feſtinabant. Et diripientes tam victualia, quàm alia loci iocalia, latenter in villam commigrauerunt, notabiles ſacrilegio manifeſto, vbi cõſtituti tractabant inter ſe qualiter dictum monaſteriũ flammis abſumerent, & turres eccleſiæ cõplanarent: per quas multa mala fieri poſſe non dubitabãt. Audiunt hæc inſuſurrari inter Francos quòd quidã monachus eiuſdẽ loci, qui metuens ſui monaſterij deſtructionem, confidenter dedit ſe periculo, & ſub illius noctis ſilentio, manibus reptãs & genibꝰ, & ꝑ hoſtes, ꝑ ignes, ꝑ arma, per gladios tãdẽ ꝑuenit ad locũ vbi dux Clarẽciẹ frater regis obſidionis ſuẹ vigilias obſeruabat. Et impetrato aditu, vidit vt recubuerat armatꝰ ad vnguẽ in horto quodã ſuper herbã, ſuppoſito capiti ſuo ſaxo. Cui confeſtim flexis genibus, flebiliter ſupplicauit, vt loco ſuo ſuccurreret, qui iam diruẽdus erat niſi maturiùs ſubueniret. Vobis aũt ſpecialius cõuenit noſtrũ ſeruare mõaſteriũ, qui de regũ linea deſcendiſtis in locũ noſtrũ quẽ fundauerũt, extruxerũt, atq; dotauerũt. Quapropter incunctãter vtamini duce prẹuio, & ego vos inducã, & gaudere faciam loco noſtro. Nec mora fecit dux vt monuit, & arreptis ſcalis, ꝑuenit ad eã partẽ quam monachus bene nouit immunitam: nã pauci ſed inualidi relicti fuerãt, magis ad oſtentationẽ, quã ad defenſionẽ loci, quos aduẽtu ſuo territos, vel captiuauit, vel abire permiſit, reputãs eos indignos gladio ſuo propter ruſticitatem & vilitatem perſonarũ. Vnũ tamen decollari iuſsit, qui confeſſus fuerat ſe res monaſterij, ſcilicet ferramenta feneſtrarum, & huiuſmodi compilaſſe, dicẽs ei: Si nos & noſtros propter talia ſacrilegia iuſta mortẽ mulctaueris, multò plus tu pœnã mœreris qui patriæ propriæ ſacella ſpoliare nõ times. Dux ergo tali modo potitus loco, introduxit regẽ in craſtino, gaudentẽ nimirũ quod à telis & turribus monaſterij valebat intueri quẹcunq; gerebantur in villa, & illic figere vel locare gun-

Ruſtici in clericali habitu.

nas ſuas, quas Galli canones vocãt, quibus validiùs villam infeſtare poſſet. Poſt hęc denunciatur dies & hora quibus fieri deberet inſultus ad villã. Interea ſonãte terrifico lituorũ & tubarum claſsico, obſeſsi ſemet cohortãtes, ad muros alacriter cucurrêre, telis armati, gladijs & miſsilibus, iaculis & petrarijs, vt vim vi repellant. De parte regis (vt ita dicam) *Induit aduerſis contraria pectora telis, miles: vt æternum ſanguine nomen emat.* Inter milites dominus Edmundus Springeus, qui dudum cum alijs militiæ cingulò donatus fuerat, muros Cadomæ armatus aſcendit, *Et vulnera alterna datquè, capitquè manu. Sicut aper longè ſiluis latratibus actus, Fulmineo celeres diſſipat ore canes, Mox tamen ipſe perit:* ſic & iſte vir egregius dum multos muris deijcit, dum plures enſe perimit, dum Martis acta peragit, lapſus pede corruit in foramen muri, vbi ſedendo pugnans peremptus eſt, quem mox inhumaniter vt erat armatus adhuc ſpirantem, tormentarij (circumiectis ignibus) cremauerunt. Non tamen deſtitêre regales inimicis inſiſtere, ſed bili concitata propter infortunium tanti ſocij, fuerat nẽpè cũctis amabilis: inſurrexerunt acriùs, & exarſerunt cõtra tam improbos pollinitores, fatigãtes illos ſic ex parte, quòd videbatur ipſis qui tuebantur oppidum ex parte altera neceſſariũ, vt ſtatione ſua relicta, ad eã partẽ accurrerẽt qua rex oppugnabat villã: ſicq; rareſcente in dicta parte defenſore, dux Clarenciæ (factis inſtrumentis in loco qui putabatur tutiſſimus) muros ſcãdit, & poſt terga Gallorum deſiliens, eos adeò repentè terruit, vt ignorarent vtrum iuuaret potiùs procedere cõtra regem, an reuerti & manus erigere cõtra ducem. Facta eſt igitur ſtrages magna Gallorũ, obuiantibus à fronte regalibus, inſtantibus à tergo Clarencianis, omnẽq; illis adimentibus ſpem ſalutis. Taliq; modo rex villa potitus eſt, caſtello nõdum rebellibus vacuato. Quapropter rex Gunnarũ iactu ſic caſtrum debilitauit, vt impoſsibile videretur incluſis ſe defendere locum poſſe. Proindè impetrato tractatu, obtinuerũt à rege libertatem abeundi, relictis armis, victualibus, auro & argento atque iocalibus in caſtello. Sed ne inanes & vacui omninò recederent, rex indulſit eis vt milites quidam certam ſummam fului metalli ſecum ferrent, armigeri quoq; taxatam, & alij limitatam tollerent, & non ampliùs; ſub pęna perditionis ſummarum cõceſſarum, pariter & vitarum. Fœminas verò permiſit ornamenta vel quęq; mobilia ſecum ferre & indemnes abire. Quæ magnas auri ſummas (vt fertur) in vtribus abſtulere. Hijs omnibus ingrati Franci beneficijs, regiæ munificentiæ peſsimè reſponderunt, & inuidentes eius cõmodis, aurum & argẽtum, & quicquid in caſtrum ad tuendum deportatum fuerat igne cõbuſſerunt, vt poſt receſſum patuit eorundem. Poſt deditionẽ caſtri Cane, quod obtinuerat condicionaliter, ſcilicet ſi rex Frãcus vel Dolphinus aut comes de Armanak bello nõ diſſoluerent obſidionem infrà nonumdecimum diem Menſis Septembris, reddiderũt ſe pacto conſilij, ciuitas & eccleſia Baiocenſis, cum alijs multis villis. Cùm hæc agerentur in Neuſtria, Lolardi duce (I. Oldcaſtel) inſanire cæperũt in Anglia, qui Scotos cõcitauit tam prece, quàm repromiſſa pecunia, vt intrarent hoſtiliter regnũ in regis abſentia, leui negotio (vt aſſeruit) ſubiugãdum. Ferũt quòd VVilhelmum Duglas Scotum, apud Pontem fractum allocutus fuerat, grandẽ promittens auri ſummã, ſi gentẽ ſuam ſolicitaret, & eũ qui falſò dicebatur apud eos rex Richardus, venire cũ eis faceret, & ſe oſtẽtare tanquã regẽ. Scotus verò auri ſacra fame coactus, nõ multò poſt cõtribules ſuos cum magno ſtrepitu venire fecit ad obſidendum caſtellum cum villa de Rokesburgh. Quo cùm veniſſet, ſuffoſſores immiſerunt ad ſubuertendum muros. Contigit eo tempore ducem Exoniæ dominum Thomam Beuford ad Brydelingtoniam veniſſe peregrinãdi gratia, qui confeſtim audito rei nuncio properauit ad partes, eundo colligens armatos & architenẽtes, hoſtibus occurrere feſtinãdo. Ex alia parte cuſtos regni dominus I. frater regis dux Bedfordiæ cũ alijs regni nobilibus magnũ conflans exerci-

exercitũ,ad eaſdẽ peruenit partes. Quod Scoti per exploratores cõperientes,expectare nõ audentes diutius,turpia femineæ terga dedere fugæ. Nec mirũ,quia pluſquã centum milia virorũ conueniſſe ferebantur ad repellendũ eos. Et ne rurales eſtimarẽtur,& inexperti qui cum dictis heroibus venerãt,vir valdè venerabilis dux Exoniæ palã aſſeuerauit ſe ſciuiſſe ex illis cohortibus delegiſſe quadraginta millia virorũ bellicoſorum qui virtute præſtarent,& animis,æq; cum valẽtioribus,quaſi regni totius,nõ obſtante quòd maxima multitudo cum rege in Normãnia militabat. Eo tẽpore dux Lolardorũ I.Oldcaſtel dum diuerſis in locis requirit latibula,propè ſanctũ Albanum in domo cuiuſdã ruſtici habẽtis ibidẽ idoneã manſionem,dominio Abbatis delituit multis diebus. Quo audito, familiares Abbatis illuc nocte properãtes,illum quidẽ nõ inuenerunt,ſed quoſdã de ſuis ſpecialibus aſſeclis tenuerunt & ad carcerẽ adduxerũt. Ipſe verò dux perfidorum hoc audito rumore,vehemẽter ingemuit, dicens ſuum grãde propoſitum eneruatum,captis præcipuis cõſcijs votorum ſuorũ. In præfato loco reperti fuerunt libri in Anglicis ſcripti litteris,& nõnulli libri quondã nobiliter & Imaginibus ſanctorũ diuerſorum decorati,quarum Imaginũ capita iuxta formã falſę doctrinę ſuæ,nebulones abraſerant,& in letanijs omniũ ſanctorũ nomina vnà cũ nominibus beatæ virginis aboleuerãt, vſq; ad hunc verſum. Parce nobis domine. Inuẽta ſunt inſuper illic quædã ſcripta plena blaſphemię in beatã Mariã,quæ propter horrorẽ ſcribere ſuperſedi. Librum tali raſura deformatũ, miſit domino noſtro regi dictus Abbas S. Albani,cum quibuſdã alijs deliramẽtis repertis ibidẽ, & dominus rex eundẽ librum Archiep. Cantuarienſi remiſit, vt in ſermonibus faciẽdis ad crucẽ S. Pauli Lõdonijs oſtẽderetur, vt vel ſic ciuibus innoteſceret, quãta furia Lolardi vehebãtur,qui nõ dico Imagines, ſed nec ipſa ſanctorũ nomina in ſuis mẽbranis inſeri permittebãt. Rex Angliæ per idem tẽpus impiger in partibus tranſmarinis, cepit plures ciuitates & villas muratas, cũ caſtris & munitionibus pluſquam cẽtum. Hoc anno quarto die menſis Septẽbris,obijt magiſter Robertus Alin,Epiſc. Sarũ, apud Cõſtanciã, cõſilio nondum finito. Menſe Decẽbris rex Hẽricus obſedit Phaleſiã villã munitiſsimam, refertã defenſoribus,ſuperbã ſuis opibus,inſtauratã machinis, cõfidẽtẽ mœnijs, vt nec quidẽ portas cõtra regem initio claudere dignabãtur, villa tamẽ leui negotio terrore gunnarũ reddita fuit regi. Sed caſtrũ cum magno faſtu detentũ fuit, ferè vſq; ad feſtũ purificationis,medio tẽpore multis hinc, inde, iactis cõuitijs. Tandẽ obſtinatione depoſita,pænituit obſeſſos tãdiu perſeueraſſe in pertinacia, & humilius ſapiẽdo regis gratiã flagitabant. Non enim ferre valebant horridos ſaxorũ volatus,quos crebro circa ſe cernebant emiſſos,cuilibet formidandos,& proindè maluere ſemel vitã ſeruare quoquo pacto,quàm quotidiè quaſi mortẽ metuẽdo mori. Igitur poſt certas cõditiones aſſecurauerunt regi,ſe proprijs ſuis ſumptibus,damna caſtri,villęq; ruinas reparaturos: præter illas, quas ſoluerẽt redẽptionis ſuæ ſummas,quod idcircò illis impoſuit, propter ſuæ faſtuoſæ detentionis diuturnitatem, quæ fuit cauſa ruinæ magnæ dicti caſtelli. Circa præſens tẽpus captus fuit in Anglia ille vaniglorius, inueteratus dierum malorum, primicerius Lolardorum, dux & princeps perfidorum I. Oldcaſtel, (quondã dictus dominus de Cobhã) in terris domini de Povviſia,nõ ſine periculo lęſioneq; quorundã qui ceperunt eum, ſed nec ipſe ſine vulnere tẽtus fuit. Sub eodẽ tempore vocati fuerãt ad parliamẽtũ Lõdonias,oẽs ſtatus regni, vt de pecuniali ſuffragio regi ferẽdo cõſulerẽt, quo laborabat in partibꝰ vltràmarinis. Cũq; domini & perſonę parliamẽtales,audiſſent quòd captus fuiſſet hoſtis publicus,placuit cũctis parliamentũ nõ diſſoluendũ donec interrogatus,& auditus fuiſſet in eodẽ parliamẽto. Miſſus eſt igitur dñs de Povvyſia,qui deduceret eũ manu forti. Qui & adduxit eũ Lõdonias,in lectica ſauciũ vnà cũ clerico omniũ ſecretorũ

ſuorum conſcio. Nec mora, cùm conſtitutus fuiſſet in præſentia regni rectoris ducis de Bedfordia, & ſtatuũ parliamenti, lectum fuit indictamẽtum coram eo de hoſtili inſurrectione contra regem in campo ſancti Egidij, & alijs offenſis læſæ maieſtatis, qui partim tanguntur ſuperiùs in locis ſuis. Quæſitũ fuit ab eo qualiter ſe voluit excuſare, & oſtẽdere quare non merito ſit adiudicandus morti, qui mox aliũdè quærẽs diffugia, aſſũpta parabola, cępit prædicare de dei miſericordia, & quicunq; mortales dei imitatores eſſe vellẽt, deberent ſemper miſericordiã ſuperexaltare iudicio, vindictã fore ſolius dei qui ab eius cultoribus non debuit exerceri ſed ſoli deo relinqui, & alia plura cõmemorauit redimẽdo tempus, donec ſummus regni iuſticiarius regis vicariũ monuit, ne pateretur eũ inaniter tẽpus terere, & aſſiſtẽtes regni proceres moleſtare. Iuſſit ergo regni rector vt reſponderet cõformiter ad obiecta, qui ſe videns conſtanter vrgeri, tandẽ poſt breuem meditationẽ ſoluto ſilentio reſpondit, dicens: Mihi autem (inquit) pro minimo eſt vt à vobis iudicer aut ab humano die. Et iterum impertinẽter garrulare cæpit donec ſummus iuſticiarius iuſſit vt reſpõderet finaliter, & doceret ſi poſſet quare mori non debuit, qui confeſtim cũ ſumma ſuperbia & abuſione, reſpondit ſe nõ habere iudicẽ inter eos viuente ligeo domino ſuo in regno Scotiæ rege Richardo. Quo reſpõſo accepto, quia non opus erat teſtibus, ſine mora iuſſus eſt trahi & ſuſpendi ſuper furcas, atq; comburi pendens in eiſdẽ, vbi cum plures perſonæ honorabiles huic ſpectaculo intereſſent, domino Thomæ Erpingham (prout dicunt) nouiſſima verba locutus eſt: adiurãs eũ, vt ſi cerneret eum reſurgere die tertia, pacem procuraret ſectæ ſuæ. Tanta perditus fuit dementia, vt putaret ſe poſt triduum à mortuis reſurrecturum.

ANno domini M.CCCC.xviij. tenuit rex natale in Normannia apud Baiocas, circa quod tẽpus redditum fuit ſibi caſtrum de Phaleſia, & ciuitas de Abruicis, id eſt Auerance ſe ſummiſit. Poſt feſtum Paſchæ miſsi ſunt per regẽ ad obſidendum monaſterium de Bekke Herlevvim, dominus Thomas dux Clarenciȩ: ad obſidendũ villam de Cherburgh dominus Humfridus dux Glouerniæ: ad obſidendũ caſtrũ de Daunfront, dominus Richardus comes VVarvvici: ad obſidendum caſtrum Nully le Veſque, dominus comes de Kyme. In die ſancti Georgij rex apud Cadomũ in caſtello celebrauit ſolemniter idem feſtũ. Circa feſtum trinitatis ad iuſſum regis profectus eſt in Normãniã dominus Thomas dux Exoniæ regis auunculus cũ quindecim milibus prout dicitur bellatorũ. Mẽſe Iunij Burgũdiones nocte Pariſiũ intrauerũt, & comitẽ de Armanak morte turpiſſima mutulauerũt. Nã (vt ferunt) eũ crudeliter excoriauerũt, expoſt crudeliſſimè peremerũt. In illa ferali ſeditione iugulati feruntur plures nobiles, ſcilicet Cardinalis Baar Archiepiſcopus Remenſis, Epiſcopus Meulx, epiſcopus Conſtancienſis, epiſcopus de Liſeux, Abbas ſancti Dioniſij, Abbas de Iormayle, cancellarius Franciæ, prępoſitus Pariſeorum, & plures alij ad numerum quatuordecim millium perſonarum. Nec ſaciari potuit effrenata furia tanta cæde virorum, quin & in fæminas graſſaretur. Nempè feruntur iugulata quinq; millia fæminarum. Sub eodem tempore rex obſedit nobilem villam vocatam Loueres, quam fortiter expugnatam compulit ad deditionem ſub certis condicionibus vtrobique pactis. Reddita eſt ergo regi villa in vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ. Die verò Lunæ ſequente mouit dominus rex exercitum verſùs Poũt de Laarche. Eodem tempore dux Exoniæ obſedit ciuitatem Ebroicenſem Eueroyſe. Ipſo anno infrà octauas aſſumptionis beatæ Mariæ, Ieſus Chriſtus vt putatur ob honorem glorioſæ matris ſuæ quam propenſius veneratur rex Angliæ, dedit ei in locis varijs tres miraculoſas victorias in prouincia Normannorum: Prima fuit quòd centum de ſuis Anglicis die Martis infrà dictas octauas ceperunt tres magnos dominos apud locum vocatum

catum

catum Kylbenef & perſonas alias octoginta, & ter centum fugere cõpulerunt. Secunda fuit die Iouis, quadringẽti nempè de hoſtibus, intrauerũt ſuburbana ciuitatis Ebroicenſis, & vndecim ex Anglis fugauerunt eos, & ceperunt ex eis quatuor, & duodecim peremerunt, captis quadraginta dextrarijs eorundem. Tertia fuit die ſabbathi ſequente ſummo mane. Hoſtes reuera voluerunt cepiſſe villam quam rex ceperat in prima equitatione ſua præſentis anni, dictam Loueres, ſed capitaneus dictæ villæ cum centum de noſtris exiuit animoſè contra mille, & deo volente vicit eos, & tradidit in manus hominũ noſtræ partis centum & octoginta perſonas generoſas ex hoſtibus, per omnia benedictus deus. Pridiè Kalendas Auguſti capta fuit inopinatò, villa de Pounteyſe, propè Pariſium, probitate capitanei de la Bouche, ſummo mane, qui nocte non procul à villa deliteſcens, inter vineas cum nonnullis de domini regis familia, in vigilia matutina repentè ſcalarum ſcanſione muros aſcendit, vbi poſt diutinam dimicationem, occiſis multis de defenſoribus, & pluribus vulneratis, cùm ciues cernerent numerum inuictum creſcere inter eos, oppreſsi vecordia, portis apertis fugerunt quo ſors quenque trahebat, fuerunt vtique in ea villa præfortes homines conſtituti pro defenſione mille, qui ferebant lanceas atq; ſcuta, & baliſtariorum duo millia, qui omnes ſub feſtinatione verſùs Pariſium fugere contendebant, ſed intercepti ſunt & præoccupati per comitem de Huntingdonia, qui & ipſe deſtinatus fuit ad iſtud negotium, vt ipſe ex vna parte aut altera muros aſcendere moliretur, ſed tamẽ retardatus fuerat in Mariſco, nõ inueniens exitum, vſque ad ſolis ortum. Occiſa eſt ergo illa penè multitudo per comitem, villa per noſtros detenta. In qua recõdita fuerãt omnis generis victualia ad duos annos, de cuius amenitate, diuitijs & vtilitate rex ſcripſit, quòd inter omnia quæ geſsit in tranſmarinis partibus, opus magis vtile non peregit. Hæc autem geſta ſunt expirantibus treugis, in craſtino poſtquam Franci regem ſuis fallacijs deluſiſſent, & pacis vias quas res obtulerat refutaſſent: ferunt quòd dicta villa fuit inſtaurata ſufficienter victualibus pro duobus annis. Die Lunæ proxima poſt feſtum ſancti Mathæi apoſtoli, caſtrum Giſorcij recuperatum fuit per Anglos. Et die Sabbathi proximo poſt idem feſtum recuperatũ fuit caſtrum de Galiard per eoſdem. Dux Burgundiæ vocatus ad Dolphini colloquiũ, & ſuorum perfidorum complicum, proditioſè peremptus eſt, licèt per ante pariter omnes pari ſacramẽto ſe conſtrixiſſent, quod nullus alterum læderet eorundẽ qui ad colloquium conueniſſent, filius ducis Burgundiæ (qui & hæres eiuſdẽ) patris cupiẽs vindicare iugulationẽ, deſtinatis humiliter ad regẽ noſtram multis perſonis honorabilibus, præſtitit ſacramentum per eoſdẽ de fidelitate ſeruanda ſibi. Epiſcopus Surreyenſis domini VVintoniẽſis ſuffraganeus celebrauit ſolemnes ordines apud S. Hoc anno nouerca regis, Anna regina, per quoſdã infamata de quodam maleficio, quòd in læſionem regis commentata fuiſſet (amotis cunctis ſuis famulis) commendata eſt cuſtodiæ Pellam, qui adhibitis ſibi nouem ſeruientibus, introduxit eam in caſtrum de Peneneſeye ſub eius prouidentia gubernandam. Circa feſtum omnium ſanctorum duciſſa Clarenciæ cum multis alijs dominabus Angliæ in Neuſtriam transfretauit. Balthazar Coſſa nuper dictus Iohannes Papa. 23. decreto concilij Conſtancienſis degradatus, & incarceratus, propter humilem ſummiſsionem qua ſe ſummiſit Papæ Martino, liberatur à carcere, & ad Cardinalatus reſtituitur dignitatem. Dominus Humfridus dux Glouerniæ, frater regis minimus, factus eſt cuſtos regni Angliæ, loco fratris ſui domini Iohannis ducis Bedfordiæ, qui vocatus à rege, nauigauit in Neuſtriã cũ valida bellatorũ manu, poſtquã glorioſè regimẽ regni tenuerat per duos annos. Hoc anno. 16. die Maij noſtri pugnauerũt cum Gallicis, qui venerant

rant ad diſſoluendum obſidionem villæ de Freney, quam comes Sariſburienſis obſedit, & occiderunt ex eis penè quinque millia, captis ſexcentis cum Mareſcallo de Rovvs, & multis alijs nobilibus & honoratis viris. Ductores ex parte noſtra fuêre comites Huntingdoniæ, & Marchiæ: I. Grecornevvayle, & Philippus le Leche. Capti ſunt in hoc conflictu multa ſigna nobilium, inter quæ VVilhelmus Duglas perdidit vexillum ſuũ, occiſis de Scotis ſuis pluſquam centum: ſignum VVilhelmi Duglas rex iuſsit extendi in eccleſia ſanctæ Mariæ Rothomagi. Dux Burgundiæ per hoc tempus, ſollicitat, vt pax & concordia fiat inter reges, modo & forma ſub certis condicionibus, quarum talis eſt effectus. In primis quòd rex noſter acciperet & habebit in coniugem puellam præclariſsimam dominam Katherinam, regis Francorum Caroli filiam. Et quòd per eum modum illuſtriſsimos conſanguineos ſuos, regem Franciæ, & reginam, efficiet ſibi patrem, & matrem, & eoſdem vt patrem & matrem ſuos habebit & pro talibus venerabitur præ cunctis alijs perſonis mundi, & quod nõ impediet quin conſanguineus ſuus rex Franciæ teneat & poſsideat quoad vixerit coronam & dignitatem regalem Franciæ, & prouentus more ſolito, ad ſuſtentationem ſui ſtatus, & onerum regni, & præfata conſanguinea ſua ſereniſſima regina Franciæ conthoralis eiuſdem regis Franciæ, etiam teneat quamdiu vixerit, ſtatum & dignitatem reginæ, ſecundùm morem regni prædicti &c. Quæ præmiſſa illuſtriſsimus rex Angliæ ſe obſeruaturum, facturum, & impleturum offert, dummodo per partem regis Franciæ iſta promittantur, cõcordentur & fiant. Similiter in primis quòd immediatè poſt obitum eiuſdem conſanguinei ſui, & extunc deinceps, corona & regnum Franciæ cum eorum iuribus, & pertinentijs vniuerſis, manebunt & erunt ipſius regis Henrici, & hæredum ſuorum imperpetuum. Item quòd pro eo quòd præfatus ſereniſsimus cõſanguineus ſuus Franciæ, tenetur vt plurimum aduerſa valitudine, ſic quòd non poteſt cõmodè vacare diſponendis regni negotijs, idcirco ad vitam eiuſdẽ conſanguinei ſui Franciæ, facultas diſponendi rempublicam regni prædicti, & exercitium (cum conſilio nobilium & prudentum eiuſdem regni, eidem ſereniſsimo conſanguineo obedientium, qui cõmodum & honorem ipſius regni dilexerint) penes ipſum dominũ regem Henricum ſint, & maneant, ita vt ipſam per ſe ipſum, & etiam per alios quos cum cõſilio præfatorum nobilium ad hoc duxerit deputandos, regere poſsit & gubernare ſecundùm exigẽtiam iuſticię, & æquitatis. Item quòd proceres, magnates, & nobiles, ac ſtatus regni prædicti, tam ſpirituales quàm tẽporales, necnõ ciuitates, & notabiles cõmunitates, ac ciues, & Burgenſes villarum eiuſdem regni, præfato conſanguineo ſuo pro tempore obedientes, præſtabunt iuramenta quæ ſequuntur.

Iuramentum commune regi Henrico.

In primis quòd eidem domino regi Henrico (facultatem & exercitium diſponendi & regendi dictam rempublicã gerenti) ac iuſsionibus ſuis, humiliter & obediẽter in omnibus (exercitiũ regiminis dicti regni cõcernentibus) & per omnia parebunt & intẽdent. Item quòd ea quæ inter præfatum conſanguineũ, & conſanguineam eiuſdem regis, & ipſum regem, cum conſilio eorum (quòd ijdem conſanguineus, & cõſanguinea, & ipſe dominus rex ad hoc duxerit adhibẽdos) appũctata fuerunt & cõcordata, ipſi proceres & magnates &c. quatenùs eos ſimul & ſingulos eorũ cõcernere poterit, in omnibus & per omnia, bene & fideliter obſeruabũt, & pro poſſe ſuo facient ab alijs quibuſcunq; obſeruari. Item quòd continuè ab obitu & poſt obitũ dicti conſanguinei ſui Franciæ, erunt ipſi fideles homines & ligei præfati regis H. ac hæredũ ſuorũ, ac ipſum pro domino ſuo ligeo, ac ſupremo, ac vero rege Franciæ, abſq; oppoſitione, cõtradictione, ſeu difficultate recipiẽt & admittent, ac pro tali obedient, & quòd (præterquam dicto conſanguineo) nulli

nulli vnquam poſthæc tanquam regi & regenti regni Franciæ obedient, niſi eidem regi, Henrico & hæredibus ſuis. Item quòd non erunt in conſilio, auxilio, vel aſſenſu, quòd præfatus rex Henricus perdat vitam, aut membrum, ſeu capiatur mala captione, aut quòd patiatur damnum ſeu dimunitionē in perſona, ſtatu, honore, ſeu rebus, verum ſi quid tale contra eum moliri ſeu machinari nouerint, illud pro poſſe ſuo impedient, & eidem regi quàm celerius poterint per ſeipſos ſeu nuncios vel litteris intimabunt. Item quòd præfatus ſereniſsimus conſanguineus ſuus Franciæ, ſuper præmiſsis omnibus & ſingulis, ac alijs quibuſcunq; inter ipſum cōſanguineum, & præfatum regem in hac parte concordandis, eidem regi Henrico, dabit, & faciet, ac dari & fieri faciet, ſuas litteras patentes, ſuo magno ſigillo ſigillatas, necnon litteras patentes approbatorias & confirmatorias, pręfatæ ſereniſsimæ principiſſæ conſortis ſuæ, ac illuſtris conſanguinei ſui ducis Burgundiæ, & aliorum procerum & magnatum dicti regni, eidem conſanguineo ſuo Franciæ nunc vel in futurum obedientium (quorum litteras in ea parte ab eodem conſanguineo dictus rex exigere voluerit) ſub ita claris, apertis & ſecuris, modo, forma & verbis, ſicut per cōſilia partium poterit aduiſari, necnon omnimodas rationabiles ſecuritates quas in hac parte velit idem rex Henricus. Et offert dominus rex Henricus, quòd ſimili modo pro parte ſua, dabit & faciet ſuper eiſdem ſuas litteras patentes, approbatorias & affirmatorias, præclariſsimorum fratrum ſuorum & aliorum de ſanguine ſuo regali, pro eorumquè & magnatum ſibi obedientium, necnon omnimodas ſecuritates rationabiles, quas dictus conſanguineus exigere velit in hac parte. Duce Burgundiæ ſuadente, rex Francus & regina conthoralis eius, necnon & magnates & proceres qui aſtabant eidem regi, gratanter admiſerunt præſcriptos articulos, & eos ſe obſeruaturos fideliter promiſerunt. Ac proindè rex Angliæ cæpit equitare cum exercitu verſùs regem Franciæ, qui perhēdinauit apud Troys in Campania de Ponteys, octauo die Menſis Maij, tranſiens per villam ſancti Dioniſij, vbi & obtulit & deuotiones fecit. Deindè tranſijt iuxta foſſata Pariſeorum (populo ciuitatis inſpectante, & vt apparuit valdè gaudente) peruenitquè ad pontem de Charenton, ſuper quem Turris habetur fortiſsima, & ex vtraque parte turris eſt pons eleuabilis & tractabilis, ſic quòd nullus accedere poteſt ad Turrim, ſi iſti pontes fuerint eleuati. In hoc loco rex dimiſit dominum VVilhelmum Gaſcoyne, cum forti manu ad pontis cuſtodiam donec rediret, ſicquè fecit in omnibus locis in quibus tales pontes habebantur. Tandem viceſimo die Menſis Maij peruenit ad Troys, vbi cum ſumma reuerentia pontifices qui fuerunt in villa, & Cancellarius Franciæ, cum toto clero & omnes qui aliquem gradum tenebant circa regem Francum, dux Burgundiæ cum multis proceribus & militibus, facti ſunt in obuiam domino noſtro regi ad ſpacium miliarij extra ciuitatem. In craſtino partes conuenerunt ad Eccleſiam ſancti Petri, rex videlicet cum quadraginta perſonis dominorum, militum, & armigerorum (ad iſtud negotium ſpecialiter aſsignatorum) duciſſa quoque Clarenciæ intrauit cum domino noſtro rege: regina verò Franciæ venit illuc cum duce Burgundiæ, & quadraginta perſonis de ſuo conſilio, & cū ea filia ſua domina Katherina duciſſa de Baire, & regina Angliæ mox futura. Obuiauerunt igitur rex & regina in medio ipſius eccleſiæ, & aſcēderunt pariter ad maius altare, vbi corā vtriſq; partibus recitabātur omnes articuli & appunctuationes præmiſſæ cōcordiæ quæ (partibus cōſentiētibus) ſigillatæ fuêre ſigillis amborum regum, & partes iuratæ de concordia ſine fraude. Quibus ita geſtis, dominus rex & Katherina fecerunt aſſecurationē fide interpoſita per manus eorundē. Poſthæc dux Burgūdiæ iurauit publicè quòd eſſet

obediens domino noſtro regi tanquam regenti Franciæ durante termino vitæ regis Franci, & quòd poſt eius deceſſum deueniret illico ligeus homo regis noſtri: proindè mox pax proclamata fuit, primò in parte regis Franci in lingua Gallica, & expoſt in parte regis noſtri in lingua noſtra, vbi tunc recitati fuerunt articuli iſtius concordiæ, & publicati per totam ciuitatem & exercitum Anglicanum. Tertio die Menſis Iunij (ſcilicet in craſtino Trinitatis) rex noſter Henricus duxit in vxorem dominam Katherinam, & aſsignauit ſibi miniſtros domus ſuæ valentes perſonas Anglicanas, nec remanſit in eius obſequio quiſquam Gallicus, exceptis tribus mulierculis generoſis, & duabus ancillis quę famularentur magiſtræ ſuæ. Acta ſunt hæc anno gratiæ milleſimo quadringenteſimo viceſimo, & regni regis Franci quadrageſimo, & regis Anglorum octauo. Quartodecimo die Menſis Iunij, facta fuit London. ſolemnis proceſſio in qua & ſermo de præmiſsis publicè dicebatur apud crucem ſancti Pauli, vbi inſuper diuulgabatur quòd ſigillum regis Anglię cōfringeretur, & inſculptio noua fieret in eodem quæ nomen regis præferret, adiecto titulo, quòd rex noſter in ſuis apicibus rex Angliæ vocaretur, & regens vel rector Franciæ, & hæres apparens regni prædicti.

Nuncijs itaque inter dominum regem Angliæ, & dominam Katherinam filiam regis Franciæ (vt præſcribitur) ſolemniter celebratis, & pace reformata, rex Angliæ (vtpote rector & hæres Franciæ) ſe diſpoſuit ad ciuitates ſibi & coronæ Franciæ rebelles, pro ſuis viribus ſubiugandis, cepit ciuitates de Saunz, & de Botreus per deditionem continuò ſibi redditas: deindè ad ciuitatem fortiſsimam de Melon cum ſuis exercitibus ſe tranſtulit, & eandem per obſidionem fortiſsimam vallauit: fuerunt namque in ipſa obſidione reges Angliæ, & Franciæ, & Scotiæ, duceſquè Burgundiæ, Bauariæ, Clarenciæ, Bedfordiæ & Exceſtriæ, comites verò Marchiæ, VVarvvici, Huntingdon, de Somerſede, &c. Et alij domini, Barones, milites, & armigeri genere præclari, & armis validi, quorum nomina memoriæ non occurrunt. Durauit ipſa obſidio. xiiij. ebdomadibus, & quatuor diebus, videlicet à feſto ſanctæ Mariæ Magdalenæ vſque ad feſtum omnium ſanctorum proximum ſequens, nō ſine quotidiano penè & valido cōflictu obſidentium cum obſeſsis, læſione, mutilacione, & interitu plurimorum. Interierunt namque de obſidentibus (vt aſſeritur) plures quàm mille & ſeptingenti viri. Fuerat namq; dicta obſidio Anglicis, omnium obſidionum quas antea habuerant, magis nociua. Tandem deficientibus & abſumptis cunctis victualibus obſeſſorum, regum Angliæ & Franciæ ſe gratiæ reddiderunt, de quibus plures quàm quadringenti de valentioribus caſtrorum diuerſorum cuſtodiæ ſunt commiſsi, reliqui verò regis Angliæ pietate ſunt dimiſsi. Habita igitur de ſuis rebellibus tam mortifera quàm glorioſa victoria, reges prædicti cum magna parte eorum exercitus, Pariſius acceſſerunt, ibidem dies Natalicios & maximum parliamentum ſolemniter celebraturi.

ANno domini milleſimo quadringenteſimo viceſimo primo, regni verò Henrici quinti regis Angliæ hęredis & regentis Franciæ nono, tenuit idem rex Natale domini Pariſius, in quodam loco munitiſsimo (caſtrum ſancti Antonij vocitatum) in latere eiuſdem ciuitatis ſitum, vbi in ciuitatem poterat reſpicere, & rebelles eidem (ſi neceſſe fuerit) de facili cohibere, non tamen ſine vigilia ſui exercitus, & cuſtodia ſatis forti. Expletis diebus natalicijs, & ſolemni parliamento ibidem, rex Anglię Rothomagum tranſijt, ibiquè cum ſuis Normannis & Anglicis ligeis aliud parliamentū ſimiliter celebrauit. Diſpoſitis dehinc ſufficiēti ſecuritate, & cuſtodia (vt ſibi videbatur) tam pro regno Frācię, quàm ducatu Normanniæ, Angliam properauit, & per Picardiam & Caleſiam per-

tranſiens

tranſiens, in vigilia purificationis beatæ Mariæ Doueriam, deindè Cātuariam, cum regina ſibi nouiter nupta aduenit, domino Iohanne Cornevvayle milite reliquis in partibus tranſmarinis pro tutela perquiſitorum & patriæ derelicto. Tranſactis quoque Cantuariæ paucis diebus, London. acceſsit, vbi à clero, ciuibus, & populo ludicris & vario apparatu (vt decuit) cū maximo gaudio receptus fuit. Dicta quoq; regina, (dominica prima quadrageſimæ proximo ſequente) præmiſſa equitacionibus, & proceſsionibus cōgruis, ad VVeſtmonaſterium à turri London. cōducta, & ibidem miniſterio Cantuarienſis Archiepiſcopi (& aliorum quibus competit) ſolemniter coronata. Coronatione itaq; reginæ cum omni ſolemnitate & lætitia (vt decuit) celebrata, & competenti familia eidem & eius hoſpitio deputata, rex cum regina per diuerſa loca ſolēnia & celebria ſanctorum pertranſiens, & peregrinationes ſuas & vota adimplens, feſtum Paſchæ apud Leyceſtriam tenuit, feſtum verò ſancti Georgij non ipſo eius die, ſed vſq; ad dominicā poſt aſcēſionem domini apud caſtrum de VVindeſore tenendū more ſolito prorogauit. Quo quidem tempore parliamentum per ipſum primitus limitatum Londini fuerat inceptum, & infra menſem fæliciter expeditum. Nempè præter decimam à clero, & quintā decimam à populo domino regi (in ſuarum guerrarum ſuſtentationem & ſubſidiū) conceditur, multa alia ſunt in clero & populo ad regis placitum reformata. Et præcipuè in ordine nigrorum monachorum, illuc in maximo numero regis edicto inſimul congregato. Fuerant vtiq; ibidem etiam ſexaginta abbates, & priores conuentuales etiam trecenti, & amplius monachi, doctores, & procuratores. Delatum namque fuerat regiæ Maieſtati, à quibuſdam falſis fratribus, Abbates cum ſocijs, multum deuiaſſe, religionem monaſticam à ſuis primæuis inſtitutionibus, & obſeruantijs, forè dilapſam, & neceſſariò per eundem & non aliter poſſe reformari. Quæ quidem credibilior fuerat eò quòd maior pars prælatorum ac ſeniorum eiuſdem ordinis defeciſſet, & effrenata iuuētus eius tempore ſucceſsiſſet, vndè idem rex cum quatuor ſolummodo perſonis valentibus, ad eoſdem in capitulo VVeſtmonaſterij inſimul congregatis, ſatis humiliter intrauit, & præmiſſa humili ſalutatione, collacionem ad hoc idoneam, per epiſcopum Exceſtriæ (magiſtrum videlicet Edmūdum Lacy ſacræ theologiæ profeſſorem) auditurus conſedit, poſt cuius terminationem, ipſemet eiſdem alloquebatur de priſtina religione monachorum, & ob hoc ſuorum anteceſſorum & aliorum in fundatione & dotacione monaſteriorum deuotione, ac de modernorum negligentijs & indeuotione. Tradiditquè eiſdem quoſdam articulos, vt expoſt ſe per eoſdem corrigerent: ſuppliciter exorans vt ad priſtinam religionem ſe retraherent, pro ipſo & ſtatu regni eius & eccleſiæ indeſinentur orarent, ſatis animoſè & corditer affirmans, & ſi talia agerent, ſe ipſos nullum hoſtem penitus verituros, & ſe in eorum orationibus ſpecialiter confidere, quibus quidem articulis, & alijs, per dictum epiſcopum & alios ex parte regia approbatis per Abbatem ſancti Albani (ſacræ theologiæ profeſſorem) & alios valentiores, & ſapientiores dictæ congregationis, diligenter diſcuſsis: facere fuerat ſuper eiſdē reformationē, prout tēpus, ſtatus, & imbecillitas hominū videretur permittere, per capitulum prouinciale proximum approbandum, & per dominum Apoſtolicum confirmandum. Quam qui voluerit aſpicere in monaſterio ſancti Albani & alijs pluribus locis eiuſdem religionis poterit inuenire. Statutum etiam fuerat in eodem parliamento, ad inſtantiam maximam domini regis (vt aſſeritur) per clerum, vt tertium beneficium collationi ſeu pręſentationi prælatorum & monaſteriorum pertinens amodo per ſeptennium vacaturum conferreretur alicui clerico vniuerſitatis Oxoniæ, ſeu Cantabrigiæ, ſecundùm

modum & formam in quodam ſtatuto inde plenius ſpecificato. Ad petitionem inſuper domini regis obtentum fuerat, quòd portio hæreditaria de comitibus Northamptoniæ, Herfordiæ, & Eſtſexiæ, ipſum concernens, paribus gauderent libertatibus aliàs per Edvvardum tertium regem Angliæ ducatui de Lancaſtria primitus conceſsis. Plura quoque alia fuerant ſtatuta quæ noſtræ notitiæ non occurrunt, inter parliamentalia ſtatuta plenius annotata. Præterea dominus Thomas frater regis (dux Clarenciæ) cum exercitu Anglicano ſatis valido in Franciā progreditur, regis & regni rebelles ſubijciens, & eorum bona ſibi & ſuis diripiens, peruenit ad caſtrum fortiſsimum in partibus de Meyns, (Beuford nominatū) vbi à duobus Scotis per ſuos exploratores ſeu feriarios interceptus, relatus ſibi fuerat exercitus Dolphini, ad numerū quatuor milliū pugnatorum per quatuor inde leucas propè ciuitatem nominatam reſidere: vnde ſupra modum exhilaratus, & ſecus quàm decuit tantum principem, feſtinos tranſmiſit nuncios ad capitaneos ſui exercitus per patriam diſperſos, vt ipſum illuc ſequerentur indilatè. Ipſe quoque dux cum paucis vltra numerum non ſupputatum, indè progrediens peruenit ad quendam fluuium & mariſcū quos (cum maxima difficultate, & non ſine ſuorum tam hominum quàm equorum amiſsione) pertranſiens, diuiſim, & abſque militari ordine incedens, in manus ſuorum inimicorum ſe iniecit, à quibus ipſe & alij plurimi de ſuis valentioribus fuerant interfecti, plurimi quoque intercepti, grauibus redemptionibus redimendi. Multi quoque plures cecidiſſent, niſi vox eorum conflictū præpediſſet, latebant tamen ſuos aduerſarios quos occiderunt, donec per duos haroldos (per ipſum ibidē interceptos, & ſuper hoc ſtricto iuramento oneratos,) ſcrutinio facto corporum occiſorū continuò indè certificati plenius extiterunt. Impoſuerunt dictum ducis corpus in quodam vehiculo ad Dolphinum (qui tunc temporis Turonis aderat) cum cæteris captiuis deducendis, ſed filius dicti ducis nothus, coadunato reliquo exercitu, illud de eorum manibus viriliter eripuit, & ad ſuam coniugem ducisſā in Normāniam tranſmiſit, in eccleſia Chriſti Cantuariæ poſtea tumulatum. Ceciderúntque ibidem dominus de Ros, & germanus eius, dominus Gilbertus Humfreuile factus comes de Kyme, & dominus Iohannes Gray factus ſcilicet per eūdem comes de Tankeruile in Normannia. Capti quoq; fuerant ibidem comes dominus de Huntingdon, dominus comes de Somerſet, & frater eius dominus Fitzvvater, & dominus VVilhelmus Bovver. Ceperunt namq; dicti regis aduerſarij in eius abſentia quandam ciuitatem munitā, primitus ſibi redditam: eius capitaneo Anglicano cum omnibus alijs gladio trucidatis, de quibus victorijs elati, tantam conceperunt audaciam vt timeretur de rebellione & redditu cæterorum ſuperiùs ſibi redditorū, vndè ſupplicarunt attentiùs domino regi ſui fideles & ligei vt ad illas partes cum valida armatorum manu quantociùs feſtinaret. Rex igitur omnibus regnum Angliæ, & guerras Scotiæ concernentibus, pro ſuo beneplacito diſpoſitis, cum valida armatorum & Architenētium manu (ad mille & amplius ſupputatis) ad partes Gallicanas redijt, mortem ſui fatris & cæterorum pro ſuis viribus vindicaturus, ſed noluit Dolphinus cum eo confligere: licèt aliter eidem ſuis nuncijs intimaſſet, & maiorem exercitum vt aſſeritur habuiſſet, & eidem iuramento aſtrinxerat ſi daretur oportunitas cum rege noſtro Angliæ voluiſſe confligere: ſed ſe in longinquis tunc partibus tenuit, & patriam vndique deuaſtauit: vnde aſſeritur maiorē ſuorum ſtipendiariorum armatorum partē ab eo receſsiſſe, nec ei diutiùs militare voluiſſe. Rex itaque poſtquam per terras per ipſum Dolphinum primitus vaſtatas, cum magno detrimento ſui exercitus inaniter perſecutus fuiſſet ciuitatem de Mevvz, ſuper fluuium & partibus de

Bry,

Bry,ſuis rebellibus plenam cum ſuis exercitibus obſedit,vbi per conflictum & victualium inediam,magna eius multitudo cōſumpta vel infirmata fuit, magna quoque eius pars in Angliam rediit denuò minimè reditura. Per idem tempus dux Burgundiæ ciuitatem ſancti Richardi munitiſsimam ſibi & coronæ Franciæ rebellem adiutorio Anglicorum obſidione vallauit,ſed ad eius dotationem ex cauſis ſubſequentibus non peruenit.Nam Pikardi & Gallici vndique congregati dictam obſidionem diſſoluere nitebantur, maiori armatorum ſuper eum numero irruente. Quorum aduentum Paulo priùs per ſuos exploratores præſciens,tria propria tentoria combuſsit,& ſe fugere ſimulauit, vnde eius aduerſarij amplius efferati,eum perſequi non deſiſtunt, ſed inter ipſum & inſidias eiuſdem retropoſiti intercepti mille & octingenti de eiſdem occiſi,ac captiuati,cæteris per fugam dilapſis.Sic itaque prædicta obſidione diſſoluta, ipſe dux pro tanta victoria deo gratias retulit, & ſuas peregrinationes & vota ob hoc promiſſa indilatè perſoluit,nō enim poterat cum ſuo exercitu pro tunc ampliùs obſidere propter cremationem ſuorum tentoriorum (vt præſcribitur) quia magna pars ſui exercitus ab eo receſſerat ante conflictum, & ſui aduerſarij taliter prouocati ſuper eum accreſcere poterant tota die.

Poſtquam verò chriſtianiſsimus & excellentiſsimus Hungariæ, Boemiæ ac Romanorum rex Sigiſmundus ad Romanum imperium electus, ſua præſentiali ſolicitudine,eccleſiam dei cum generali conſilio ſtabiliſſet,& verū domini vicarium & ſucceſſorem Petri Martinum quintum in eadem præfeciſſet, rediijt ad ſua regna & dominia propria, pro inimicis fidei debellandis, & hæreſi Lolardorum (qui tepore & manu tenentia ſui fratris ſenioris in regno Boemiæ inualuerat)pro ſuis viribus diſtrahendis. Collecta itaq; armatorum maxima multitudine,vniuerſitatem,& ciuitatem de Prage(in qua vltra cęteras dicta hæreſis originem ſumpſerat,& ſuas radices fixerat,& dilatauerat)etiam ſibi rebellem obſidione fortiſsima circumcinxit. Videntes igitur obſeſsi, tantæ ſe potentiæ non poſſe reſiſtere, ſummiſerunt ſe totaliter eius imperio, fatentes ſe fore eius ligeos,& eius conſilio,ordinationi, & imperio parituros, dummodo maximam partem ſui exercitus (quæ totam eorum patriam deuaſtauerat) remitteret: & cum ſuo ſolo familiari exercitu,cum eiſdem inde amicabiliter pertractaret,eidem victualia & dona in ſignum ſuæ promiſsionis & futuræ fidelitatis emittentes,& ſuos ambaſiatores honorificè ſuſcipientes, quorum promiſſionibus nimis credulus,& effuſionem ſanguinis chriſtiani euitare deſiderans, fortiſsimam partem ſuorū exercituū remiſit,& reliquo ſuo familiari exercitu (vt optauerant)rei exitum expectauit. Videntes igitur fallaces,& falſidici, tempus ſuis deſiderijs arriſiſſe, irruperunt etiam ſubitò in eius exercitum, fecerūtque inde ſtragem maximam, antequam imperator cæteris poterat ſubuenire. Tandem reſumpto ſpiritu viuaciori,per medium illorum trina vice ſe ingeſsit, plurimos peremit,& cæteros reintrare coegit. Et cum reliquo exercitu ad propria rediijt, fortior denuò rediturus, & ſui iniuriam vindicaturus, coadunato namq; ſuorum principum, ducum,& militum,& aliorum armatorum, & architenētium,& baliſtariorum validiſsimo exercitu, cum Archiepiſcopis, Colonienſi, Maguntinenſi, & Treuerenſi,& alijs (ob hoc exhortatione & auctoritate Apoſtolica cruce ſignatis)dictos hæreticos perſequi non ceſſauit,& eoſdē aut vnitati fidei & eccleſiæ reuocauit,aut gladio vel ignibus tradidit deuorādos.

Sigiſmundus Pragam obſidet.

Paragenſes fœdifragi.

Hoc etiam anno domina Katherina regina Angliæ peperit filium ſuum primogenitum,apud caſtrum ſuum de VVindeſhora, die ſancti Nicholai epiſcopi & confeſſoris,& vocatum eſt nomen Henricus. Suſceperunt namq; eum de ſacro fonte dominus Iohannes dux Bedfordiæ, (eius auunculus,& pro tunc

cuſtos

cuſtos Angliæ) & dominus Henricus domini regis auunculus, VVintonienſis epiſcopus, & domina Iakelina duciſſa Holandiæ (pro tunc in Anglia morā trahens) miniſterio domini Henrici Cantuarienſis Archiepiſcopi, cum ea qua decuit ſolemnitate & lætitia (cunctorum præcipuè Anglicorum) nō ſine maximis donatiuis ad magnum valorem computatis. Hoc inſuper anno primo die Menſis Decembris, coadunatum eſt parliamentum apud VVeſtmonaſterium, per dominum regem, domino duce Bedfordiæ (pro tunc cuſtode Angliæ) eidē præſidente. In quo fuerat vna quintadecima à laico populo domino regi in ſuarum guerrarum ſubſidium conceſſa, ad feſtum Purificationis beatæ virginis & ſancti Martini eidem perſoluēdum, ſed nihil à clero ea vice pro eo quòd decima per eundem in vltimo parliamento conditione tali conceſſa non dum fuerat plenè perſoluta, ſub ea etiā conditione, quòd prima medietas dictę quintędecimæ ſolueretur de pecunia conſeruata & alia tunc currente. Ordinatū etiā fuerat, quòd talis moneta cum reliquo vſque dictum feſtum Purificationis indifferenter curreret dūmodò foret argentum verum vel aurū, nec tonſione vel lotione enormiter diminutum. Hoc etiam anno Menſe Aprili transfretauit regina Angliæ in Normanniā, cū manu valida ſub conductu domini Iohānis fratris regis, ducis Bedfordiæ: & dominus Humfridus frater eiuſdē cuſtos Angliæ ſubrogatur.

Anno domini milleſimo quadringenteſimo viceſimo ſecundo, tenuit dominus rex Angliæ regens & hæres regni Franciæ, Natale domini cum ſuo pauco Anglorum exercitu ſibi relicto, in obſidione ciuitatis de Mevvs, in partibus de Bry, quā obſederat per quoddā ſpatiū anni proximi præcedētis. Durauit quoq; eadē obſidio vſq; quintū diem Menſis Maij proximò ſubſequētem, quo quidem die reddita fuerat ciuitas memorata, cum omnibus eidem pertinentibus diſpoſitioni & gratiæ domini regis, rex verò admiſit ad gratiam omnes incluſos, præter Scotos, Hibernicos & falſos Anglicos, & alios ſibi antea iuratos, ſed de valentioribus ad Angliam ſunt conducti comitis Deuoniæ tranſmiſſi, & ibidem diuerſis carceribus mancipati, grauibus (vt creditur) ſummis pecuniæ redimendi: ſaluis etiam domino regi omnimodis armatura, victualibus & re præcioſa in eadem ciuitate repertis. Interea Dolphinus cum comite de Armanak & Scotis, & alijs ſibi adhærentibus & exercitu ſatis valido, quandam ciuitatem muratam ducis Burgūdiæ obſedit. Obſeſsi igitur ob inopiam victualium in arcto poſiti, miſerunt eidem duci ac etiam domino regi Angliæ hæredi & regenti Franciæ, pro ſuccurſu: aliàs vrbem prædictam eoſdem eidem Dolphino neceſſariò reddituros. Miſit igitur dominus rex illuc cum ſuis exercitibus fratrem ſuum dominum Iohannem ducem Bedfordiæ, dominum Thomam Beuford auunculum ſuum ducem Exceſtriæ, comitem Marchię, comitem VVarvvyci, & alios comites, & Barones, & milites (quorum nomina noſtræ notitiæ non occurrunt,) cum dicto duce Burgundiæ pro dicta obſidione amouenda, & bellis cum ſuis aduerſarijs committendis: ſed Dolphinus eorum aduentu per ſuos exploratores recognito, more ſolito fugit, & eius tentoria Anglorum direptioni dereliquit. Rex itaque diutina intemperie (quam ex nimio & diutino labore cōtraxerat) interim incidit in febrem acutam cum diſſenteria vehementi, quæ in tantū eius vires conſumpſerant, quòd medici eidem medicinas aliquas intrinſecas apponere non audebant, ſed de eius vita penitùs deſperabant. Cernens igitur dominus rex ſibi mortem proximam imminere, conuocatis ſuis ducibus & alijs qui adeſſe poterant, pro regnis tam Franciæ quā Angliæ, ac ducatu Normanniæ ſapienter diſpoſuit, teſtamentum cōfecit, & debita ſua de ſuis theſauris & iocalibus ſuperhabundantibus ſoluenda conſtituit,

ſumptis

ſumptiſquè viuifici corporis dominici & alijs quæ ad chriſtianum pertinent ſacramentis, in vera penitentia, fide recta, ſpe certa, & charitate perfecta & bona memoria, huic ſæculo & ſuis valefaciens, animam ſuam ſuo reddidit creatori *Henrici.5. mors.* penultimo die Menſis Auguſti poſtquam regnaſſet nouem annis quinq; menſibus &.14. diebus, ſibiquè ſimilem inter chriſtianos reges vel principes nō reliquit, vndè eius mors non ſolùm regnicolis Angliæ & Franciæ, verùm toti chriſtianitati, non meritò eſt deflenda. Fuit itaque pius in animo, ratus & diſcretus in verbo, prouidus in conſilio, prudens in iudicio, modeſtus in vultu, magnanimus in actu, conſtans in agendis, in peregrinationibus frequens, & elemoſinis largus, deo deuotus, & eccleſiæ prælatos & miniſtros promouens & honorans, belliger quoque inſignis & fortunatus: qui in cunctis congreſsibus bellicis ſemper victoriam reportabat. In ædificijs conſtruendis, & monaſterijs fundandis magnificus, in donis munificus, inimicos fidei & eccleſiæ ſuper omnia perſequens & impugnans. Hæc & eius geſta notabilia eius ſubditi animo reuoluentes, de tam ſubitanea & terribili mutatione dexteræ excelſi plurimùm formidabant, ac indicibiliter condolebant, nec mirum, cùm pro tam potentiſsimo rege & domino ſapiente, & omnibus bonis moribus adornato, reciperent pro eorum rege & domino eius filium nondum annalem, inualidum & inprouidum, ad regēdum tot & tanta regna & dominia ſibi hæreditariè pertinentia: illud væ Salomonis metuentes, cuius terræ rex puer eſt &c. Niſi eius bonitatis clementia ſubueniat qui æquè mirabilia operatur in minimis vt in magnis, cuius manus non eſt abbreuiata quin faciat bonum, dūmodò in eius & noſtris oculis ad modum noſtri regis humiles efficiamur, & paruuli, & in noſtris actibus & bonis conſilijs indiuiſi. Rex itaque Franciæ Carolus, audita morte ſui generi Angliæ prænotati, poſt ſolennes exequias & miſſas in ſua capella pro eius anima ſolemniter celebratas, accerſito eius edicto ſuorum prælatorum & aliorum dominorum (qui concordiæ nuper pridiū inter regna Franciæ & Angliæ conſenſerant) numero copioſo, fecit eandem concordiam coram ipſis perlegi & tam ſuo quàm illorum iuramento ſuper corpus dominicum & ſancti dei Euangelia denuò confirmari. Deindè dolore & deſolatione contabeſcens. 13. *Caroli mors.* die ſubſequenti & ipſe inſtabili luci ſeculi valefecit. Sed & omnis penè Francigenæ, qui eiuſdem regis Angliæ æquum & diſcretum regimen poſt tam turbulentam & improbam aliorum tyrānidem experti fuerant, planctu maximo condolebant, præcipuè Pariſienſes, & Rotomagenſes, eiuſdem regis corpus in funeralibus obſequijs, legitimè, & oblationibus pro eorum viribus multipliciter honorātes, offerētes auri ſummas maximas pro eius corpore inter eoſdē tumulādo, pro eorū honore, & ſolamine ſingulari, ſed hoc fieri nō poterat pro eo quòd teſtamētariè primitus legauerat ſe apud VVeſtmonaſteriū tumulandū, quod poſtmodū vt ſequitur ſatis honorificè eſt completum. Cōgregato interea apud Pariſium & Rotomagū magno cōſilio vtriuſq; regni, dominoquè Iohāne fratre regis duce Bedfordiæ, & cuſtode ducatus Normāniæ, ac domino duce Burgundiæ regente regis & regni Franciæ, prout idem rex Angliæ viuens ordinauerat conſtitutis. Necnon comite Saliſburienſi, comiteq; Southfolchiæ & alijs pluribus proceribus ad tutelam caſtrorum, & villarum inibi relictarum. Reliqui penè comites & domini cum regis corpore, & regina ad Caleſiam, deindè in Angliam redierunt, præmiſsis regis theſauris & iocalibus in Turri Lōdonienſi conſeruandis. Regijs quoque exequijs apud Cantuariam, & ſanctū Paulum Londini, & VVeſtmonaſterium (vt tantum principem decuit) ſolemniter celebratis, inceptum fuerat parliamentum auctoritate & breuibus Henrici regis Angliæ ſexti dicti regis filij, pridem ſummoniti apud VVeſtmonaſterium,

ſterium, præſidente eidem eius auunculo domino Humfrido duce Glouceſtriæ, prius cuſtode Angliæ commiſsione dicti regis. Infrà quod parliamentum ſolennes exequiæ regis ab omnibus ſtatibus (vt præſcribitur) fuerant celebratæ. Cuius regis mortui apparatus ſi ſcire libeat talis erat. Superpoſita namq; fuerat ciſtæ, in qua corpus eius habebatur quædam Imago ſtaturæ & faciei regis mortui ſimilima, clamide purpurea ſatis longa & larga cum furrura de Ermyn induta, ſceptrum in vna manu, & pila rotunda aurea cum cruce infixa in altera, Corona aurea in capite, ſuper capellum regni & ſandalis regijs in pedibus impoſitis. Et taliter eleuatur in curru vt à ſingulis videri potuiſſet, vt per hoc mǫror & dolor accreſceret, & eius amici & ſubditi pro eius anima dominum tenerius exorarent. Fertur etiam mille torticios magnos per venerabiles perſonas circa eius corpus delatos, & pannos aureos, & ſericos pro eodem oblatos. Adducti etiam fuerant ad maius altare VVeſtmonaſterij tres dextrarij cum eorum ſeſſoribus vt moris eſt, armis regis Angliæ & Franciæ optimè armatis, & ſeſſores inibi inde expoliati. Arma verò integrè ablata, vexilla inſuper circa corpus defuncti ferebantur. Arma ſancti Georgij Angliæ & Franciæ, ac Imaginum ſanctæ Trinitatis ſanctæ Mariæ continentur, ſicquè corpus dicti regis vſque ad monaſterium deducitur, & miniſterio prælatorum & procerum regni inter reges Angliæ, ibidem inter feretum ſancti Edvvardi & Capellam ſanctæ virginis (loco quo reliquiæ ibidem fuerant reconditæ) honorificè fuerat tumulatum ac Parliamentum continuatum. In quo quidem Parliamento ex aſſenſu omnium ſtatuum eiuſdem, idem dux Defenſor ſeu protector Angliæ in abſentia ſui fratris ſenioris ducis videlicet Bedfordiæ fuerat ordinatus, ac nominatus, omniaquè regni officia & beneficia eius diſpoſitioni ſunt commiſſa.

FINIS.

¶ Index rerum in hoc opere memorabilium: prior numerus Paginam, poſterior Lineam indicat.

A.

ADriani quinti mors.6.40.
Arragoniæ regis in Siciliã inuaſio. 10.23. à Papa excommunicatur. 10.27.
Abbathia de Abberton tranſlata.12. 15.
Alexander Scotorũ rex caſu perit.15.45. quot liberos habuit. 16.1. Controuerſia de regno. 16.20.
Angliæ regis ius in Scotiam.17.30. Literæ recognitionis. 18. 30. Litteræ ſeiſinæ de eodem.19.10.
Alienora Edw.1.mater moritur. 120.9.
Apamia Epiſcopali ſede inſignitur. 34.21.
Angli in VVaſconia fugati.35.18.
Angliæ comites pacis formam ſibi ſtatuũt.40.16.pro qua ſubſidium regi dant. 41.4.
Adulphus Romanorum rex occiditur. 43. 28.
Anglorum regis ius in Scotiam.50.3.
Abſolutio Papalis cauſa periurij.63.30.
Albani corpus Elienſes vendicant.79.12. pannus pro corpore inuentus. 79.30.
Angli quidam ad Scotos deficiunt. 81.48.
Angli fugati à Scotis.89.22.
Animalium lues. 89.36.
Andreæ Herkle ingratitudo in regem. 96.37. ſuſcipitur à Scotis.97.2. capitur, ſuſpenditur. 97.16.
Antipapa Romæ.110.37.
Angli de Scotis triumphant.113.13.
Arbores floridæ in Ianuario.119.31.
Angliæ regis in Franciam ius.120.17,
Ageneis inſula ab Anglis vaſtata.132. 5.
S. Albani miraculum.154.40.
Articuli pacis inter reges Angliæ &. Franciæ. 168.30. Iuramentum procerum vtriuſque regni.270.50.
Annus morbidus.173.3.
Angli peſte laborant.178.30.
Anglorum mores.184.27.
Anglorum militum penuria.183.10.
Aquitania defecit ab Anglis.183.48.
Aquarum mala ex niue. 187.32.
Alicia Peeres meretrix.189.28. proſcribitur, 198.50.
Angli cũ Gallis pro victualibus pugnant.127. 37.vincunt.228.38.
Armoricæ dux honorificè receptus à ſuis.231.1
Arundel Iohãnes in Sanctimoniales ſæuit.239 24.in mari punitur.240.36. ſubmergitur, 241. 47.
Anglorum virtus in Gallia.251.34.
Admirallus y Navy: p. 25. 28 :30
Anglia expilata indulgentijs Papæ. 257. 18.
Abbathia S. Albani à villanis oppugnata.266. 37. mirabile de ſigillo eius. 275.2.cauſa villanorum per VValterum at Lee ventilata 286.47.quærunt gratiam Abbatis.291 26.
Angli è Britannia eiecti.300.5.
Andegauiæ dux fit rex Neapolis.308.47.
Auſtriæ dux à ſuis cæſus.351.6.
Anglia proditoribus nunquam vacua.355.40.
Abbas Papæ indulta reſpuit.367.43.
Anglorum & Gallorum mores in aliena terra.375.20.
Angli à curia Romana reuocantur.378.24.
Aquarum inundatio.387.17.
Archiepiſcopi Cantuarienſis grauamen in clerum.389.22.
Arundeliæ comes condemnatur. 393.7.
Aquila vnguenti regij reperta.401.28.
Aquarum diluuium.416.4.
Archiepiſcopi Eboracẽſis inſurrectio. 416.40 capitur.417.24.
Aurelienſis ducis ſtrages.422. 6. procuratoriũ ad regem mittit.426.34.

B

BEllum Hiſpanicum. 13.26.
Bonifacij.8.electio.26.28. prophetia de eo. 26.37.miſerè moritur.26.44.
Bellum de Fowkerk.43.5.
Baptizato cadunt pili.44.4.
Bonifacij.8.iubilæus.45.45. Sanctimoniales Angliæ viſitat.47.40. iratus Galliæ.48.19 Scotiam tuetur.48.36. incitat Anglum in Gallos.55.49. homicidij accuſatus.57.31. obſidetur.57. 35. non vult cedere Papatui. 58.42.ſpoliatur.59.2. ignominioſè tractatur.59. 14. mendicat cibum.59. 26. moritur.59.46.
Babilonia reddita Caſſano.47. 9.
Burdegalenſes Gallorũ iugũ excutiunt.56.31.
Benedictus.11.Papa fit.60.1. moritur.61.14.
Britanniæ dux muro occiſus. 62.1.
Berwicum Scotis proditum. 88.45.ab eis captum.163.5.
Burgenſium furor de Edmund burie.108.6.
Benedicti literæ ad Edwardum tertiũ. 124.13. eiuſdem aliæ ad eundem.129.1.
Burienſis monaſterij cauſa finit. 341.14.
Bateman auditor Papalis. 154.11.
Bellũ Dunelmiæ inter Anglos & Scotos.157.33
Bradwardyn Cantuarienſis Archiepiſcopus moritur. 160. 21.

Bellum

Bellum Mauronæ. 160.49.
Bellum inter Paganos & Chriſtianos. 174.20.
Bertrandus Hiſpaniæ regem fugat. 175. 30. capitur.176.14.
Beauchamp Francos fugere cogit.178.40.peſte obijt. 178. 49.
Bellum nauale inter Anglos & Flandrenſes. 181.49.
Berwicum capitur à Scotis.222. 40.
Bellum Papæ contra Antipapam. 225. 30.
Bargia Eboraci ſubmerſa. 230.41.
Brumfield ſubdolè ad abbathiã aſpirat.236.24. turri incluſus.238.23 cauſa eius Romæ ventilatur. 244.6.
Borealium mores. 248.26.
Ball Iohannes captus. 292.14. opiniones eius & thema.292.24. Litteræ eius ad rebelles 293.14.
Burgenſes à Gallis victi. 317.36.
Bonifacij. 9. ad Richardum literæ. 378. 34. nouum feſtum ſtatuit. 382.12.

C.

Concordantia magna quando ædita. 7.5. Concilia et Canones 7.9.
Carolus pecunia liberatur carcere.15.4.& iuramento per Papam.15.36.
Celeſtini quinti creatio.25.46. quomodo papatu ſe abdicarit.26.25.mors. 34.12.
Cardinales in Angliam pro pace veniunt.28.12 fruſtrantur voto.34.25.
Clerus à protectione regia excluſus. 35.3. 34.
Cardinales de Columna ſchiſmatis damnati. 35.38.reconciliantur.43.32. fugiunt.44.7.
Communitatis accuſatio.37.41.
Clemens quintus fit Papa. 61. 46. fratres minores argẽto emũgit.64.34 moritur.78.50.
Carleoli parliamenti acta.64.12.
Caritas omnium rerum.83.9. præ pluuia nimia.83.33.
Cardinales Papæ ſpoliantur. 86. 34. fulminãt in latrones.86.43. pacem optatam faciunt. 87. 6.
Caſtrum de Leedes deditum. 93.4.
Carolus regem citat.96.23. in VVaſconiã parat.99. 44.
Coniuratio de incarceratis liberandis. 97.27.
Comitis Cantij recognitio.110. 50.
Cometa.131.39.
Cardinales plus ad Gallos quàm ad Anglos declinant.131.47.
Clemens ſextus fit Papa. 149.43. procuratores eius Anglia pulſi.150.30. ſcribit ad Edwardum tertium.152. 12. donat Inſularum dominiũ,non poſſeſsionẽ.155.20.donat remiſsionẽ morientibus.160.5.moritur.161.7
Cleri priuilegia à rege.155.1.
Cardinalis ſeſquipedalia verba.163.47.
Comitiua magna & alba.171.25. graſſantur in Francia.175.10.
Cypriæ rex capit Alexandriam. 174. 36.
Chandos mortuus defletur.181.13.
Clerici amoti laicalibus officijs.181.27.
Calores nimij. 185.5.
Coronationis regiæ ordo. 193. 4.
Caluerlei geſta.199.30. Bolonienſes mercatores ſpoliat.210.37. Caſtellum Merke cepit 214.4 fit Admiralius. 224.8. animoſitas in mari. 232. 20.
Cædes in templo VVeſtmonaſterij.217.17.authores excommunicantur.217. 42.
Cardinalis Papam mendacij arguit.219. 25.
Cardinalium apoſtatarum epiſtola. 219.38.reſponſio ad eandem.221.20.
Comitia apud ſanctum Albanum de rebellibus. 295.26.vbi Chartæ eis reddũtur.295.25
Carolus Neapolis rex coronatur. 301.23.
Cruce ſignatorum profectio.325.26.
Carmelita interfectus.335.26.mirabilia de eo. 335.47.
Cantebrigiæ parliamentum.367.4.
Caleſiani Gallorum naues capiunt. 346.20.
Courtenei Archiepiſcopi Cantuarienſis viſitatio. 373. 16.
Capella de pace.391.2.
Conſtantinopolis imperatoris in Angliam aditus 405.30.
Cleri litteræ ad Papam.422.36.

D.

Dauid VVallenſes in regem concitat.9.25. captus,ſuſpenditur.12.10.
Diſsidium inter Anglos & Francos quomodo ortum. 20.30.
Doncini hæretici opiniones.63.48. comburitur.64.3.
Decima ſexennalis ad terram ſanctã. 73.3.
Dauid rex Scotiæ inunctus.112.13.captus.157. 49.deliberatus.156.4.
Dunbar caſtrum obſeſſum. 118.49.
Derbeiæ comitis fortitudo in VVaſconia. 155 27.liberalitas.155.42. quas villas cepit.158.16
Dux Lancaſtriæ.creatus. 161.30.
Dagworth victoria in Carolũ de Bloys. 158.5. eundem capit.158.45.
Diſſentio inter regem Francorum & Britones 223. 35.
Duellum inter duos commiſſum.245.44.
Duellum Londini. 337. 20.
Diſſe magnam à papa poteſtatẽ habet. 357.16
Delphin in Tameſi captus.380.35.Natura eorum.380.40.
Duellum indictum.394.33. 337.
Dæmon ſpecie fratris.407.2.
Dortmouth inſulanorum geſta.412.45.
Dorcet comitis magnanimitas.441.3.
Decretum concilij Conſtancienſis. 442. 24.
Ed-

EDwardi primi abſentis electio in regem.1. 49.mores eius.2.6.forma corporis.2.10. rediēs humaniter exceptus à rege Siciliæ.3.5 ad papam venit.3.15.in torneamento victoriam reportat.3.40. Franciæ regi homagiū dat.4.3.VVaſconiæ motus compeſcit.4.7 coronatur.5.19 parliamentum conuocat.5. 41.quintā à populo obtinet.6.10. VValliā vaſtat.6.48.caſtrum ibi conſtruxit.8.4. tranſfretat in Franciā.8.22. cur irata ei mater 9.40.VValliam ſubiugat.11.34. fulminis ictu non læſus.14.36. regnum Scotiæ vero hæredi deputat.19.47. Gallorū regi de damno illato reſpōdit.23.30.citatus Pariſius non comparet.23.49. parliamentum conuocat.25.23.nauigium maritimū parat. 25.35.ſubſidium obtinet.25.44. Berwicum capit.30.39. alia etiam caſtra.32.14.parliamentū Berwici tenet.33.14.aliud apud ſanctū Edmundū.34.4.aliud Londini.36.37. parat ire in VVaſconiā.35.10. caſu liberatur mirè.37.30. Flandriā nauigat.38.36.inducijs papæ nolens conſentit.41.34. caſu ab equo læditur.42.45.pacem cum Gallis habet.43.42.vxorem ducit.44.47.Scotos fugat.46.16 audacia in Papā.46.37.quæritur in Scotos ad Papam.47.45.literæ eius de iure in Scotiam.49.31. Scotiam adortus treugas init.55.35.Scotiam ſubegit.60.43. diſſenteria laborat 65.30.oſſorum eius virtus.65.35 exhortatio ad filium.65.30. moritur.66.38 vxores & liberi eius.66.43. victoriæ cum exequijs.67.10. Sepelitur 67.30.

Epiſcopus militat.42.31.

Edwardus ſecundus fit rex 68.11.tyrannidem incipit exercere.68.31.trāſit in Galliam.69. 27.redit.69 32.coronatur.69.40.odio eſt proceribus de Petro.72.5.proceres eū deprecantu in Petrum.75.12. fugit cum Petro.75.22 proceribus reconciliatur.77.5.filium habet.77.10. odiū cum proceribus pacatur.77.47 tranſit Pariſius 78.40.ſcrutatur ſancti Albani corpus.79.7.pugnat cū Scotis 80.20.multos nobiles amittit.81.2. deſeritur à quibuſdam Berwici 89.10.treugas cum Scotis init.89.32 proceres reprimit 93.5.proſequitur reliquos.93.43. fugit à Scotis.95.27 pœnituit mortis Lācaſt.ducis 96.7.treugas init cum Scotis.97.23.excuſat ſe de homagio non facto.99.20. ducatum Aquitaniæ filio reſignat.101.16.portus maris obſeruat.102.10. à Londinenſibus deſertus.103.33.fugit in VValliā.105.31 capitur.105.47.dignitate abdicatur.107. 7.veru confoſſus eſt.108.36.

Eccleſia de Midleton cremata.72.24.

Eboraci parliamentum 81.48.

Edwardus le Brus decollatur.88.25.

Edwardus Baliol Scotiam vendicat.112.49.

Edwardus.3.patre viuente fit rex.107.20.proficiſcitur in Scotiam.108.26.vxorem ducit 109.15.homagium regi Frāciæ facit.110.17 rebelles comprimit.113.46. Berwicum capit.114.27.Scotos proſternit.114.37.comites creat.117.31.legatos de pace ad Gallum mittit.118.5.Literas ad Papā de iure in Franciam mittit.119.41. inſignia Francorum cū ſuis miſcet.128.13.Flandris ſuum ius in Frāciam denuntiat 128.16.Franciam depopulatur.128.32 reſcribit pontifici.130.13. quorūdam monachorum bona confiſcat.131.36 humaniter ſuſceptus eſt ab imperatore.132 15.Boreales Franciæ partes vaſtat.132.28. Frāciæ & Angliæ rex appellatus.132.38.redit Lōdinum.132.46.proceres quoſdam incarcerauit.133 1.quæ in parliamento remiſit.133.14. victoriam maritimam de Gallis deportat.134.30.Franciam vaſtat.135.9. literas ad Philippum mittit & reſponſa habet.135.32. Franciam ſpoliat.136.ad epiſcopum London.ſcribit.142.7.Britanniam nauigat.149.13.prouiſiones Papæ abolet.149. 47.ſcribit ad Papam.150.33. Franciam & Picardiā vaſtat.156.40. apud Creſſey Gallos proſternit.157.20.Caleſiam obſidet.157. 27.capit.158.33.periclitatur in mari.158.40. pugnat acriter Caleſiæ.159.45.Hiſpanorum naues ſubmergit.160.16. Franciam vaſtat 161.46.regem eorum fugat.163.1.regnum Scotiæ obtinet.163.18. Franciam cum exercitu nauigat.166.18. Pariſiū obſidet.167. 14.Pacē petentibus Francis donat.167.46. Angliam redit.168.20. auri vſum quibuſdā prohibet.173.14.à tribus regibus inuiſitur. 17.23 intoxicatur.177.14.Franciæ regnum vendicat.178.21.vēto impeditur ab itinere verſus Rochel.182.36. moritur.189.25. mores eius.189.45.

Edwardi principis geſta.163.27. victoriam de Gallis reportat.164.15.regem Iohānem cepit.164.30.redit in Angliam cū captiuo rege.164.35.fit Princeps Aquitaniæ.172.16. Lemonicenſes deſtruit.180.45.patri VVaſconiam reſignat.181.5.

Etheldredæ miraculum 370.17.

F.

FRugum copia in Anglia.15.30.

Fames magna.16.7.84.25.

Forma pacis inter Angliæ & Franciæ reges.24 (24.

Franciæ regis inconſtantia.25.12.

Flandriæ comes captus.48.3.

Francorum regem nemo excom.audet.48.24.

Flandrenſes expellunt ducem ſuum.56.4. cædunt

dunt Gallos.56.10. cædũtur à Gallis.61.11. Anglia pelluntur. 62.7.
Fulgur magnum 72.31.
Fures graſſantur. 83. 46.
Franci Anglia pulſi. 100. 20. Naues captæ. 102.22.
Florenorum moneta.154.18.
Francorum regis fuga turpis.158.28.
Frumenti ſumma.15.ſol.vænit.173.40.
Franci pacem frangunt. 177.36.
Francorum iactatio.183.23.
Florentini fiunt ſerui Anglorum regis.187.17.
Famis vis. 228.3.
Flandrenſium mores. 229. 13. prædantes nauim Anglicam capiuntur.230.5.
Flandriæ comes à ſuis pellitur.235.43.
Francia ab Anglis ſine reſiſtentia peragrata. 247.30.
Flandriæ comes pulſus terra ſua. 307.7.
Frãcorum naues captæ.352.8 diſperſæ.354.23.
Franciæ regis periculum de igne.386.35.
Faber combuſtus in Smithfield.423.38.

G.

GRegor.10.cõcilium Lugduni conuocat,4. 14.mors.6.27.
Gaſco de Bierna rebellionis conuictus. 5.16. condonatus vixit fidus.5.41.
Glouerniæ ſtatuta. 8. 20. Glouerniæ parliamentum.218.16.
Girunda obſidetur.13. 39.
Galli Douerium ſpoliant.28.24.
Gallorum ſtrages.56.10.
Gilberti hæreditas partita. 81.29.
Groſsi moneta cuſa.160. 36.
Gens ſine capite in Francia oritur. 164. 49.
Gregorius.11.Papa.280.32. Bulla ad Oxonienſes.200.30.alia ad Cant.Archiep.201. 30. alia ad eundem.202.47.alia ad regẽ. 204.10. moritur.212.20.
Galli graſſantur in Anglia. 198.7.
Gryndcob dux rebellium captus. 289.25.ſuſpenſus.294.13.
Gandauenſes Francorum tributum diripiunt, 321.3.
Gallorum dominantium mores. 345.7.terras ducis de Gelre inuadunt. 366. 20. in VValliam appellunt.418.20.

H.

HEnrici tertij morbus,mors & ſepultura.1. 7.quàm religioſus. 1.33.
Honorij Papæ mors.14.2.
Hugo Spencer cur infeſtus. 91. 10. exulat.92. 30. fit comes VVinton.95.36.
Hereford Epiſcopus prouocat ad Archiep.98. 27.reus inuentus. 99.3.
Hoſpitalarij bona Templar.obtinent.99.15.
Hugo Spencer capite plectitur. 106.13.
Harchii com[...] p. 63. 64.
Haſtiludia Londini.112.25.
Hinula biceps. 118.35.
Henrici Burgwaſh auaritia. 150.13.
Hiſpanicum bellum. 176.10.
Haukwood magnanimus.179.10.
Hiſpani miranda fidelitas.235.24.
Hawkwood Io.mors. 388. 4.
Henricus de Lancaſtria regnum vendicat.399. 42.coronatur.401.10.cum Scotis congreditur.410.34 periculum eius.411.10.moritur 428.12.
Henricus quintus coronatur.428.18.monaſteria.3.fundauit.432.18.Caleſiam pergit.438. 1.impar certamen cum Gallis habet.438.24 vincit.439.34 redit in Angliam.440.20.
Henrici le Scrop proditio.435.7.

I.

IOhãnes.21.Papa ruina domus colliſus.7.13
Iudæi ſuſpenduntur. 8.18.
Io. de Peccham fit Cardinalis.8.11.Concilium Radingæ conuocat. 9. 4. aliud Lamethæ. 9.17.
Incendium cum damno graue.15.25.
Io.Baliol fit rex Scotiæ. 22. 34. qualiter coronatur.22.37. homagiũ Edwardo primo facit. 22. 42. Fidem violat. 28. 33. pares. 12. eligit. 28.42. homagium facit.31.13 pacem impetrat.32.35. mittitur in turrim Londini. 33.46.
Ingratitudo Iohannis in Alfonſum. 35. 33.
Iuſticiarij dicti Trabaiſton. 61.3. [...] p. 15.
Iohannes.22.fit Papa 84 44.
Iſabella pro pace in Galliã iuit. 100. 47. Inimica proclamatur. 101. 45. fugit à Gallis, 102.40 Angliã manu regreditur.102. 13.Edicta eius.103.45.inſequitur regem. 104. 10. quantũ præualet.105.16. proceres.ſupplicio afficit. 106. 9. aſpectũ regis abhorret.108.23.
Ingham Agennenſes ſubiugat Anglis.102.13.
Iohannes Stratford Archiepiſcopus Cantuar. 116.35. diœceſim viſitat.117.4. litteræ eius ad regem.136.36. & ad Cancellarium. 138. 15.bulla eius regi.139. 10. epiſcopo Lõdon. ſcriſipt 140.2.
Inundatio maris. 116.40.
Iuuenis mirè ſenſu alienatus. 153. 33.
Iubilæus annus.160.29.
Iohannes Francorum rex captus.164.30. deliberatus.162. 22. redemptionis valor. 170. 3. moritur. 174.10.
Iohannes Gaunt conſanguineam ducit per diſpenſationem.166.9.
Inſurrectio in Abbatem de Eueſham. 186. 40.
Iohãnis Philpotti amor in patriam. 213.1. huic proceres inuident.312.22.mors.336. 15.

Ianuen-

Ianuenſis mercator inuidè peremptus. 233.15.
necis author ſuſpenſus.255.44.
Inſurrectio ruſticorum.258.259.260.261 262.
263.ducum nomina.280.43.
Ipres obſidio.326.4.
Iubilæus Papæ. 372.20.
Iohannes Papa fugit. 433.29. fugiens capitur.433.41.
Imperator Papæ frænum tenet.444.28.

K.

Krakon rex fit Chriſtianus. 425.1.

L.

LVgdunenſis concilij decreta. 4.16.
Lewlini rex.10.48.
Lodouicus canonizatus. 39.11.
Londini parliamentum.45.48.117.26.
Litteræ procerum de iure in Scotiam. 54.
43.
Londini parliamētum 71.12.aliud ibidem. 82.
30.88.13.98.12.224.45.
Lunæ eclipſis.77.18.
Lancaſtriæ comitiſſa rapta. 85.8.
Latronū graſſatio in finibus Scotiæ. 86.7. dux capite plectitur.87.35.
Leproſi combuſti.90.36.
Lancaſtriæ comes rebellans fugit. 94.5. capitur.94 18.decollatur.94.40.
Londinenſium tumultus. 104.17. epiſcopum Exon.decollant. 104.39. Turrim occupant, 105.4.
Lucy prædatur Scotiam.114.16.
Ludouici literæ ad Edwardum tertium.145.32 deſciſcit ab eo.149 30.
Lis inter fratres mendic. & Armachanum Archiepiſ.165.27.quieſcit.170.41.
Lancaſtriæ dux periclitatur.188.44.Londinēſium fauorem recipit.192.21.recedit à cūria 196.43.petitio eius de taxa regis.211.25. apud S Maloum victoriam amiſit.215.12. in Scotiam cum manu conceſsit. 254.19. in Portugaliam expeditionem facit.257.40. cum Scotis treugas init. 297.1. litem cum comite Northumbr. habet.297.46 ad parliamentum cum manu militum venit. 298.43. redit ex Hiſpania. 375.10. fit dux Aquitaniæ. 377.2. à Gallo honorificè ſuſceptus.381.24. nuptiæ eius. 390.12. moritur.395.40.
Litteſtre villanus rex Norfolciæ. 277,34. ſuſpenſus.279.27.
Londinēſium inſolentia.309.13.
Londinenſes diſsident pro maiore. 333.34.
Ledam obſeſſa.345 15.
Londinenſiū inanis metus.351.10.ad VVindſor vocantur.383.17.
Lolardi ſacerdotes creant.372,30.furia eorum 388.43.opiniones,408 32.inſurgunt. 430.
40.fugiunt.431.22.

M.

MOneta renouatur.8.43.adulterata exterminatur.45.35.
Martinus papa fit Senator Romæ.9.20. moritur.13.23.
Maria Regis filia fit Sanctimonialis. 13.13.
Margaretæ Scotorum Regis filiæ mores. 16.33.
Maritima pugna. 23.10.
Mulieris hiſtrionis factum. 85.33.
Mulier pœnitens coram Idolis expirat.118.24.
Mulier ab incubo oppreſſa.118.40.
Morionis lepidum dictum.134.44.
Mortalitas in Anglia.159 21.
Mortui è ſepulchris extracti per papā.165.42.
Motus in Francia.166.5.
Menſterworth proditor.180.20.ſuſpenſus eſt. 189.7.
Mercer Iohannes naues Anglicas capit. 212.31.
Philpotti opera capitur.213.9.
Militis pœnitentia pro hoſtia ablata.256.30.
Mendicantium fratrum abuſus.281.35.
Mendacis ſupplicium.308.17.
Miraculum in die Oſwini.336.46
Michael at Poole conuictus.353,5. 354.35. A Londinenſi epiſcopo taxatus. 360.12.fugit Caleſiam.363 17.moritur.372 12.
Mirabile de corpore Chriſti.371.23.
Miracula de Bridlington.373.7.
Mortalitas in Norfolcia. 380.2.
Man inſulæ dignitas.387.9.
Monſtra de filuis.409.34.

N.

NIcholai.4.mors.20.25.
Nauarræ regina ob ſtuprū ſuffocata.82.15
Normanni Porteſmutham incendunt.119.27.
Naues vndecies centum cum rege transfretant.166.19.
Normānorū flagitia apud VVinchelſee.166,36
Northumbriæ comes Gallos infeſtat. 197.16.
Northumbrorū temeritas Anglis timor.214.37
Northfolciæ inſurrectio.275.35. alia.312.10.
Norwicenſis Epiſcopi animoſitas in rebelles 278.26.ad mare pergit.321.30. prælium cū Flandrenſibus. gerit. 323.3. Ypres obſidet. 326.3.diſcordiā cū militibus exercet. 328.2. componit cum Gallis.330.1.temporalia reſtituuntur.349.10.
Notinghamiæ parliamētum ſubdolum.399.23.
Neapolis rex Papam obſidet.420.44.
Niuis aſperitas. 421.22.

O.

OVium peſtis prima.5.26.
Obolus fit rotundus.8.44.
Oxonij diſcordia. 34.30.
Orationes publicæ pro rege.45.24.

Oliueri Ingham fortitudo.133. 38.
Oxonij ſeditio orta.161.50.
Oxonienſes bullam Papalem recipere dubitant. 200.20.
Oxon. comitis.1.origo.348.46.
Oldcaſtle accuſatur.429.3.reſpondet. 430.14 condemnatur.431.34.euadit. 430.9.

P.

PArliamentū Eboraci.42.20.aliud ibi.45.6. Parliamentum Londini. 44. 10. 109. 27. 330.16.348.20.
Philippi expeditio ingloria. 56.25. appellat à Papa.57.33.liberatur excom. 60.7. Bonifacij oſſa exurenda petit.63.35.moritur.82.12.
Papæ familiaritas in fame.59.35.
Petrus de Gauerſton ab exilio reuocatus. 68. 46.donatur inſula Mā.69.10. proceres contēnit &c.49.70.10.indignantur eidē.70.23. exulat.71.28.reuocatur.71.38. exulat.72.13. redit.72.25. capitur.75. 38. decollatur.76. 16. corpus Oxoniam tranſlatum.82.27.
Proceres in regem inſurgunt. 75.40. petunt articulos confirmari.76. 25 legatos Papæ reijciunt. 76.40. Pacem habent cum rege, 77.5.
Præsbyter proditor captus.436.10.
Papæ nuncij eiecti.76.45.
Peſtis in Anglia.84.13.inter Saracenos. 159.16 420.32.
Primitiæ Papæ ſoluuntur.84.46.
Paſtorum inane iter ad terram ſanctā. 89.44.
Papa confert Epiſcopatum VVintonienſem vacantem.90.10.
Proceres inſurgunt in Hug.Spencer.91. 30.legatos mittunt ad regem.91.47.pax cum rege.92.27.iterum diſcordant.93.18.
Papæ legati pace fruſtrantur. 100.36.
Pax in Anglia magna.159.5.
Pluuiæ inundatio.159.13.
Philippæ Angliæ reginæ mors. 179. 16.
Penbrochiæ comes à Gallis redemptus expirat.185.17.
Pariſienſis tumultus.283.26.
Papæ bulla de ſignādis cruce.312. 45. effectus eiuſdē.313.6 priuilegia per eam.315.28. executio.316.20.
Pugna inter cinifes. 371.43.
Plimmouth incenſa.410 10.
Parliamentum indoctorum. 414.37.
Pariſiēſes crudeliter à rege ſuo tractati. 318.10
Penbrochiæ comes haſtiludio perit.376.18.
Piſcatores Lōdon.libertatibus reſtituti.320.35
Parliamentum Sariſburiæ. 334.35.
Portugaliæ rex Hiſpanos vincit.345.40.
Proceres indictantur.359.38 congregantur in regem.360.43.VVeſtmonaſterij regem cōueniunt.361.36. Londini cum exercitu cōueniunt.364 10.
Proditores regni ſupplicio afficiunt. 365.20
Petrus de Boſco legatur ad regem 395.7.
Perſei inſurrectio 421.31.

R.

RAdulphus de Aſſe.fit Rom.Imp.3. 3 & rex Alemanniæ.3 4.
Robertus Cantuarien. Archiepiſcopus fit Cardinalis.8.12.mors.9.1.
Regina fit ſanctimonialis.14.18.
Riſuncij captio. 26.5.à Gallis recuperatur. 27.42.
Robertus Brus fit Scotiæ rex.62. 20. fugit.62. 46.inuadit Angliæ fines.64.28.fugat & fugit.65.16. captiuos benignè tractat. 81. 36. vſque Eboracum vaſtat.82. 48. Hiberniam inuadit.83.5. excomunicatur. 88.33. lepra moritur.110.30.
Referendarius Papæ exuſtus.84. 4.
Regis filium ſe mentitur quidam.90.23.
Rogerus de Mortuomari carcere fugit. 110 9. quantæ authoritatis poſt fuit. 109 34.ſuſpēſus eſt.112.18.quæ imponebantur ei.112. 33.
Rotunda tabula in Anglia. 154.31.
Rotunda tabula in Francia. 154.24.
Rochel à Francis obſeſſa. 182.5.
Richardus ſecundus mittit ad Londonienſes 191.37.honorificè ab eis ſuſcipitur. 192.24. ordo coronationis eius.193.4.rebelles Cantij comprimit.282.7. Literæ eius de rebellibus compeſcendis.283.36.venit ad ſanctum Albanum.292.1.parliamentum conuocatum diſſoluit.299.26.Bohemiæ regis ſororē ducit.300.30 .quid in parliamento ſtatuit.300 40.parliamentum Londini tenet. 319. 25. Abbathias circuit.326.17.Iratus duci Lācaſtriæ.341.30. & VVil.Courtney.342.35. in Scotos pergit. 342 47.ſpoliat.343.46.proceres irritat 360.43. obſidetur in turri.364. 16.conſilio adhibet quos vult.369.10. Parliamentum tenet Londini. 376. 30. Londinēſibus iratus.382.20.Cōgreditur cum Gallo.390.43. filiam eius ducit. 391. 10.Imperator futurus fertur,932.46.quàm durus in ſubditos. 396. 12.turri commiſſus.398.13. deponitur.398.43.moritur.405.1.
Romanorum mores. 227. 13.
Rad.Ferrers arreſtatus.255.4.
Ruſticorum inſurrectio. 258.16.
Romani inſurgunt in Papam.310.26.
Robertus Veer vxorem nobilem repudiat 358 47.exercitū in proceres congregat. 362.20.
Rebellium clades.411.29.
Rumores Rich.regem viuere.413.33.

S.

STatutum manus mortuæ. 5. 48.
Soldanus Acon capit. 17.5.

Scotiæ

Scotia Angliæ ſubdita 4r. p. 17. 18 b. 23. 31. 32. 33. 39 b. 56

Scotiæ regni competitores.21.10.
Simon de Monte acuto quis.30.6.
Scotorum irruptio in Angliam.31. 45. ſtrages eorũ 32.5.ſubiectio Angliæ regi.32.34. eorum iuramentum. 33.29.
Scoti rebellant 35.46.dedunt ſe.36. 33.
Seditio in Anglia.39.7.
Strawe Iohannes ductor plebis.276.20. capti confeſsio.280.10.decollatur.282.34.
Scotorum perfidia in Angliæ regem. 42.10.
Striuelin pugna.40.5.caſtri deditio. 60.35.
Scotorum rex liberatur.44.20.ciſtæ aperiuntur.44.26.
Scoti fugati.46.17.graſſantur in Anglia. 88.2.
Serlonis executio.414.12.
Soldanus à Scotis fuſus.
Stamfordiæ parliamentum. 48.32.
Scotorum rebellio.56.40.pacẽ petunt.57.24.
Supplicium de perduellibus.61. 7.
Saracenorum maxima ſtrages.64.48.
Seberti tranſlatio.65.21.
Subſidium regi negatum.98.20.
Siccitas magna.101.30.
Simon de Mepham fit Cantuarienſis Archiepiſcopus.109. 26.conſilium tenet. 110.22. Exonia viſitaturo reſiſtit epiſcopo.113. 38. moritur. 115.5.
Subſidiũ terræ ſanctæ in Papæ vſus.119.20.
Southampton per Francos incenſa.131.27.
Scoti prædantes, pugnaturi fugiunt. 156.10.
Statuta de Seruis. 161.17.
Solis eclipſis.171.7.337.10.
Sanguinea crux in aëre.171.9.
Simon Iſlep in feſtis laborare iubet. 172. 23. moritur.175.37.
Simon Langham Cantuarienſ.Archiepiſcopus 175. 37.fit Cardinalis.178.12.
Subditi Edwardi tertij ſubſidiũ negant.185.42.
Subſidium magnum regi conceſſum.187. 40.
Simon Sudbury fit Cancellarius. 243 47.
Scotica nauis capta in cõtẽtione euadit,248.18
Scoti graſſante peſte Angliã inuadunt..234. 3.
Scotorum imprecatio in peſtem.234.44.
Scotorum irruptio in Penreth.249.22.
Scrope Cancellariatu deiectus. 311.14.
Saueiæ comitis dira mors.321. 19.
Scoti inuadũt Angliã. 330.32.336.7.407.42.
Sententia in maiorem Londini lata.336.30.

T.

Tartarorum nuncij baptizati. 4.17.
Thomæ Aquinatis mors & vita.4.35.
Terræmotus.6.9.
Thomas Herefordenſis quis. 11.12.
Templarij incarcerantur.69.16.
Tripolis capta à Soldanis.15.17.
Tempeſtas magna.16.6.
Taxatio Ecclesiarum. p.16.
Tallagia non imponenda sine parliament. p. 37. 38. 39. 40. 185
Turberuile proditor ſuſpenſus.29.4.
Thronus regis Scotiæ ablatus VVeſtmonaſterium.33.10.
Tributum de lanis auctum.35.21.
Tartari quomodo conuerſi. 65.2.
Templarij Pariſius cõbuſti.72. 46. ordo damnatus.72.48.ſcelera eorum. 73.12.
Thomæ Lancaſtrenſis origo.74.7.
Theſaurus per Saracenum repertus.155.13.
Terræmotus.310.20.
Triuet caſu equi cæſus.367.17.
Tranſlatio epiſcoporum. 368.4.
Treugæ inter Anglos,Scotos & Frãcos.369.40
Taxa inſolita.410.30. 225. 386.
Visitatio p.47.

V.

VValliæ principis deditio.7.22.
VValter Giffard Eboracenſis Archiepiſcopus moritur..9.2.
VVallenſibus leges Angliæ imponũtur. 12.7.
VVallorũ inſurrectio.26.7.debellãtur.27.34.
VVinchelſey Rob.fit Cantu.Archiepiſcopus 26.22.regi iurat.27.5.reuocatur.71.3.moritur. 78.10.
VVaſconiæ acta.29.33.
VVaſconia reddita Anglis.56.44.
VValleis Scotus ſuſpenſus. 61.26.
VValter Reynolds fit Cantuarienſ. Archiepiſcopus.78.30.moritur. 109.26.
VVallenſes vbique nociui.132.26.
VVindeſori ædificia noua. 167.2.
VVickã ſuperuiſor operũ VVindſoriæ.167.5. fundationes eius.416.10.
Ventorum violentia mala.171.46.
Vrbanus quintus papa.172.43.pluralitates reuocat. 173. 7. bonitas eius 177. 19. moritur.180. 23.
VViclif prædicare incepit.188.1.Silentium indicitur ei.188.35. propoſitiones eius. 205. 1. declaratio eiuſdem. 206. 16. aliæ eiuſdem 209.27.aliæ 256.15.aliæ. 302.15. damnatæ. 305.37.moritur.358.47.
Vecta inſula à Gallis capta.197.29.
VVinchelſeij prædantur portum Petri. 211.12.
Vrbanus papa è Gallia eiectus. 224. 42. cum Antipapa bellum gerit. 225. 45. Cardinales ſex deponit.338.47.
VVallerannus regis filiã inuitis amicis ducit, 245.10. Anglia pellitur.255.17.
VVinchelſeia capitur.250.7.
VValter Tyler dux commotus.264.7.
Villanorum proclamatio.272.24. Ciues rege iubente ſuſpendunt.296. 33.
VVallorum rebellio.405.18.
VValdeni ſors. 418.37.

Y.

Yprenſes ſubito occiduntur.250.32.

FINIS TABVLÆ.

Errata præli inter excudendum.

Pag.	*Lin.*	*Errata*	*Correctio*
5	vlt.	redditum	reddituum
7	48	ſui	ſuæ
30	mar.	*Waſconiam*	*Scotiam*
31	41	reſignationi	reſignationem
Ibid.	45	Hanguſtaldenſem	Hauguſtaldenſem
35	33	Hiſpaniam	Hiſpania
36	31	VVarenne	VVarennæ
37	mar.	*directe*	*directæ*
38	58	Excluſa	Scluſa
41	3		dele &
65	18	quoſque	quouſque
Ibid.	19	in ſequentibus cū	inſequentibus eū
73	22	altertro	alterutro
85	48	milites	miles
106	mar.	*Rege*	*Regina*
102	1	diſcidij	diſſidij
Ibid.	23	Normanicas	Normannicas
120	1	idnucendis	inducendis
132	4	haurenda	haurienda
135	1	Quàm	Quam
158	mar.	*redditu*	*reditu*
162	16	ediret	rediret
165	12	obſedes	obſides
Ibib.	mar.	*deceptatione*	*diſceptatione*
166	18	Sanwicum	Sandwicum
167	38	aſperitatem	aſperitate
Ibid.	40	ordinatum	ordinatam
175	26	Petrum	petronem
177	40	Angliæ	Franciæ
187	3	Fuerunt	Ferunt
219	mar.	*apoſtatorum*	*apoſtatarum*
225	26	dictum	dictam
Ibid.	27	ſubterfuget	ſubterfugiet
227	38	dixêrunt	duxêrunt
231	31	diſcidia	diſsidia
280	48	Iohan Straw	Iohan VVraw
281	5	curiam	curam
Ibid.	31	contentendo	contendendo
292	36	incarceretos	incarceratos
292	37	compulertū	compulerunt
349	41	præperauit	præparauit
Ibid.	45	irruptones	irruptiones
351	mar.	*parant*	*parat*
371	vlt.	diſcutiendam	diſcutiendum
343	mer.	*matris regem*	*maternæ rex*
423	31	peraſcenes	paraſceues
429	19	Quo	Quod

Notandum præterea quòd vbicunq; imprimitur Benford, legendum eſt Beuford.

Londini excuſum apud Henricum Binneman
Typographum, ſub inſigno Syrenis.

8/-

sm/3